höz ereszkedik le az út, hol villamos várja a nagy kőbabilonba visszatérő vándort.

völ-
ndér-

ánka
böly-
mező
zker-

H á r-
uger
zön-

vett
dél-

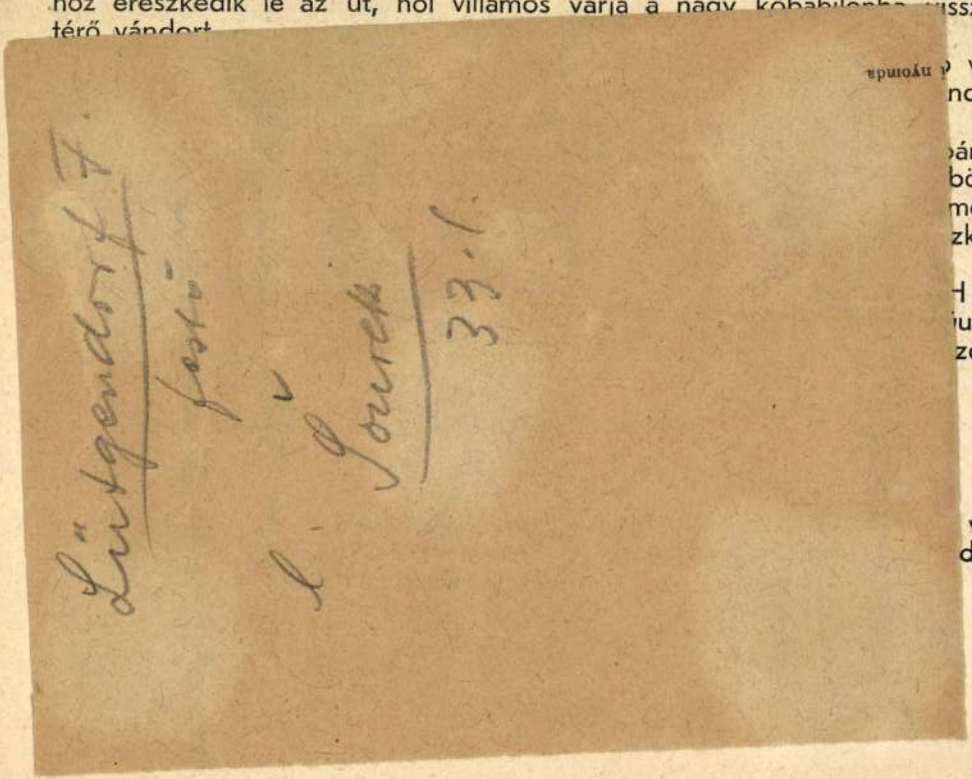

máló, amfiteátrumszerűleg emelkedő Dömörkapu, az Öreghegy, a Paprét, Rózsahegy, Ókuti-völgy, továbbá a Szentlászló-, Öreghegy és Nyesettbérc katlanában fekvő Pilisszentlászló, mely a vidék legfestőibb fekvésü falvacskája; végül a Vöröskőszikla, mint az andezithegység egyik legértékesebb kilátópontja, honnan észak és kelet felé festői tájrészletek bomlanak ki a szemlélő előtt.

A mélységben maga alatt látja a Kis- és Öregduna által körülfogott Szentendrei szigetet. Rajta parányi falvacskákat: Szigetmonostort, Pócsmegyert, Tótfalut, Oroszit. A nagyvízen túl, a Dunakanyar partján ott ül Vác, melynek dómja, házsorai, börtöne, gyárai, olyan tisztán látszanak ide, mintha kézzel elérhető közelségben húzódnának el alattunk. A távolból a Börzsönyi-hegység óriása, a Csóványos s a Vác fölötti Naszál tünik a szembe és messze, nagyon messze, a zólyomi Polyána, a cserháti Karancs s a Mátra Kékesének jól ismert csúcsai rajzolódnak a látóhatár peremére.

3. A Visegrádi-hegycsoport az andezithegységnek a Szentlászlóhegy s a Lepence-patak közötti része. Északi határa a Duna völgye. Legmagasabb csúcsa az 594 méter magas Urakasztala. Alacsonyabbak a Sóshegy (408 m.), Öregszállás (504 m.), Nyalkabérc (370 m.), s a Visegrádi Várhegy (315 m.) Szépségekben gazdag völgyei közül megemlítjük az Apátkúti, Kékkúti és Lepence-patak völgyét. Bekalandozásra érdemes

Lütgendorf Ferdinand
festő
1,
Sourek.
Fil.

varomladékkal, az nem találja
költői túlzásnak
Ehhez a v
A vár ura:
tal mellett mag
hunyt már kics
harcokban meg
igyekszik elnyer
A temetés
halálának Dersf
udvarlót, kinek
ja a vidéket. C
mel fogadja. N
györgyi Pál ha
leányzóval való
ahol ma a köz
Gábor vitéz ép
A vár mult
gyarok már itt
dé. A kuruc h
Ekkor az egyn

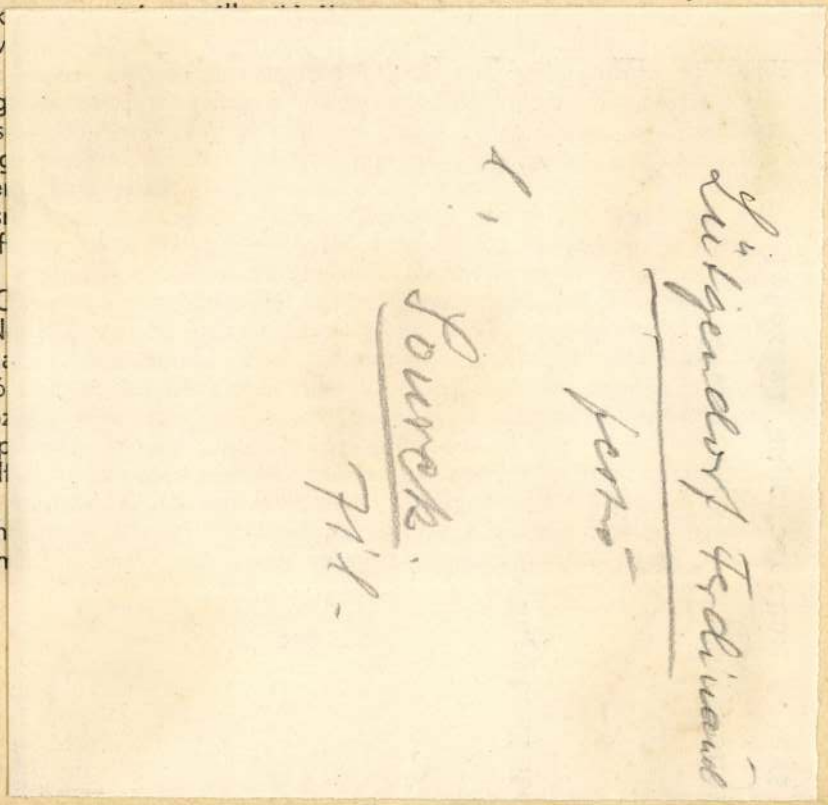

időkig birták. A kurucháborúk idején Kisfaludy ezredes foglalta el a labancoktól. Az 1800-ik év elején leégett és azóta romlik-bomlik.

A vár déli omladékán álló előtt, a Kisörsi hegytől az edericsi Sárkány-hegyig kinyíló tájkeret úgy egészében, mint részleteiben olyan vonzó, hogy az ember nem tudja közülök kiválasztani a legszebbet. Ha a Kisőrsi-hegy és az előtte álló Tóti felé tekint, a messzeségben fölcsillanni látja a Balaton tükrét és azon túl, alig észrevehető lilás kúpocska alakjában a Fonyódi hegyet. Tóti sátoros hegyétől jobbra, a csaknem 400 méteres Gulács és mögötte a szélesen elterpeszkedő, lapostetejű Badacsony rajzolja be jellegzetes alakját az égtábla kék mezőjébe. Aztán egy nagy, hosszan elnyúló, ezüstösen ragyogó fénysáv következik: a Balaton. Rajta a Szigligeti várhegy és a Szentmihály-domb sziluettje. Délnyugotra, körülbelül 4 kilométer légtávlatban, a Tapolcai medencéből szigetszerűen kiemelkedő Szentgyörgy-hegyen akad meg a tájszépségekkel betelni nem tudó tekintete, hogy aztán az edericsi Sárkányhegy alatt még egyszer fölcsillanni lássa a tó vizét, mely most a rávetődő alkonyi naptól bíborosan izzik, mint az olvadt arany.

A Badacsonytól nyugotra, gondozott országúton haladunk Nemestördemic felé. Az út mindenütt a Badacsony tövében kanyarog. A hegy és a tó közötti völgylapály itt ismét olyan keskeny, hogy alig fér el

II. PORCEL

371. DESSZERTTÁL, porcellán
Cseh, 1840 k.

372. NAGY OVÁLIS BONBO
jelenet. Sèvres jeggyel. XI

373. ÁLLÓLÁMPÁS, vázaidon
1840 k.

374. FALI SZENTELTVIZTAR
mellképe.

375. TALPAS KANCSÓ, majolika, kétfejű sással. Pesaro, XVII. sz. 10.—

387. HÁROM TÁL, porcellán, kék szalagdiszitéssel. Bécs, 1796. 20.—

388. TÁL, majolika, keskeny peremdisszel. Olasz, XVIII. sz. 10.—

389. TÁL, fajansz, szines stilizált virágcsokorral. Milánó, XVIII. sz. 5.—

390. OVÁLIS TÁL, fajansz, szines virágokkal. Milánó, XVIII. sz. 10.—

391. TÁNYÉR, fajansz, szines virágokkal. Olasz, XVIII. sz. 5.—

392. TÁNYÉR, fajansz, sárga-zöld barokdiszitéssel. Milánó, XVIII. sz. 10.—

393. BORBÉLYTÁL, majolika. Olasz, XVII—XVIII. sz. 15.—

394. TÁNYÉR, majolika, épületekkel. Olasz, XVIII. sz. 5.—

395. KIS TÁNYÉR, fajansz, bordázott, szines virágokkal. Milánó, XVIII. század. 5.—

396. KILENC TÁL, porcellán, különféle alaku, kék virágdisszel. Bécs, XVIII. sz. v. 50.—

397. KÉT OVÁLIS TÁL, porcellán, szines virágdisszel. Bécs, 1790 k. 10.—

398. KÉT OVÁLIS TÁL, porcellán, kék szalagdiszitéssel. Bécs, 1796. 10.—

399. KÉT TÁNYÉR, porcellán, kék diszitéssel. Bécs, 1800 k. 5.—

400. DISZTÁL, keménycserép, olasz majolika mintájára. XIX. sz. 5.—

401. TÁNYÉR, keménycserép, aranyozott és szines virágkoszorus pasz-

Lützendorf Ferdinand

festő

l. Souček 938. 4.

ténetíró; Brandolini, a szónoklás művésze; Gatti, az olasz hittudós, ki itt írta meg »De Homine« vagyis az emberről szóló hatalmas munkáját; Bandini, a firenzei humanista író, sőt maga Mátyás király is többször megfordult falai között, hogy résztvegyen a tudósok és művészek vitatkozásaiban.

De az érseki palota termeiben nemcsak tudósok, művészek, hanem összeesküvők is találkoztak. A Mátyás erős kezétől rettegő főurak ugyanis Vitéz Jánossal és Czezmiczei János (Janus Pannonius) pécsi püspökkel élükön, a lengyel Kázmér trónrajuttatása érdekében itt tartották titkos tanácskozásaikat, melyek azonban idő előtt kipattantak s az összeesküvők egyrésze börtönbe került, másrésze pedig külföldre menekült. Ez utóbbiak közt volt Janus Pannonius is, ki a zágrábi püspök Medvevár nevű erősségében keresett menedéket, hol azonban 1472-ben meghalt. Ugyanebben az évben fejezte be életét az összeesküvés másik főszereplője, Vitéz érsek is, hogy ezzel egy időre letünjék Esztergom és az érseki szék tekintélyben, anyagi jóletben virágzó korszaka.

Vitéz örökébe Mátyás király a német Bechensloer János egri püspököt ültette, ez azonban, hogy a pápai trónra való törekvésében III. Frigyes támogatását megnyerje, csatlakozott a Mátyás ellen összeesküvő főurakhoz. 1476-ban elhagyta az országot, magával vivén nemcsak az elődje által megtakarított háromszázezer aranyat, hanem a székesegyház legértékesebb egyházi szerelvényeit s Vitéz kincseket érő kódexeit is.

Négy évig tartó interregnum után Beatrix királynő testvéröccse, a 16 éves Arragoniai János, majd ennek 1485-ben bekövetkezett halálával

LÜTGENDORF, Ferdinand (1785-1858)

Sz.KÜRTI Katalin: A Református Kiollégium és a képző-művészetek (1790-1848). = A Debreceni Déri Muzeum Évkönyve, 1988 (1990) 295,298.p.

10. *Lütgendorf, Ferdinand* (1785—1858)
Péchy Imre, a Felséges Septemvirális Tábla Bírája... 1827
akvatinta, 145×105 mm
J. középen: Báró Lütgendorf Ferd. 1827
MTKcs. ltsz.: 54—207
Megjelent a Magyar Pantheon sorozatban.

11. *Lütgendorf, Ferdinánd*
Szoboszlai Papp István (1786—1855) egyházi író, később püspök, 1827.
litográfia, 150×110 mm
J. j. l.: Báró Lütgendorf Frd. 1827
DM. ltsz.: II. 32/1919

Lütgendorff Ferdinánd

Gr. Andrássy Károly
arcképe
Dr. Gyurkovics Tibor
tulajd.
Bpo.

Jml

A Magyarországi

PROHÁSZKA KÖRÖK

alakuló ülése 1935. október 2-án, (szerdán) délután 1/2 5 órakor a SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT díszteremében. (Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28. szám.)

Felelős kiadó: Kézai Béla. Stephaneum r. t. Budapest.

 M. D. K.

Lütgendorff Ferdinand, festő. németországba született, Pozsonyba működött. Ott atta ki „Magyar Pantheon" című albumát a híres magyar politikusok és közéleti férfiak arcképeivel.

Anna Petrová - Pleskova: Slovenské výtvarné umenie obdobia národného obrodenia.
Bratislava, 1966. 20. old.

LÜTGENDORFF Ferdinánd festő

Gúta, plébániatemplom, főoltárkép
1832

HKr. 35. 4.

relációkat is. Itt csak uta
INTERMIN rendszermodelléhez
INTERCONCEPT Glosszárium [42]
lehetőségeket.

Az INTERMIN rendszer
Glosszárium olyan nemzetköz
minológiai rendszerek, amel
területeken folyamatosan ny
zéseket, és azokat fokozato
giai szabványositásba. Ezek
sek arra, hogy dinamikusan

Lütgendorff Ferdinánd

Szabó Julia: A XIX. n. festiszete
Mon.
Szg. 1985, 18, 96–97 (33-as kép)

LÜTGENDORF, Ferdinand, pozsonyi festő

F. Freiherr von L, AA. LL. et Phil. Dr. pozsonyi lakásán gipszek stb. alapján rajzórákat ad. Hirdetés. (1827, 1079, 1091, 1104 l)

F. Baron von L, műterme a Landerer-házba ment át. Hirdetés. (1832, 1043, 1069 l)

Baron F. L. Historienmaler in Pressburg, festette a vasszécsényi, 1837-ben felszentelt r. k. templom Mária mennybemenetele – főoltárképét. (1837, 744 l)

—

Baron von L, Maler in Pressburg, a selmecbányai templom számára Gr. József festett Jézussal. Megte-

./.

kinthető a műtermében. Ácsázott kiroletés (1838, 190 l)

—

Baron von L. festette az 1838-ban felszentelt németjárfalvai ev. templom oltárképét: Jézus a getszemáni kertben. (1838, 699 l)

Pressburger Zeitung
(Genthon)

Lütgendorff-Leinburg
Leo br

Csendélet

Egy szent nő holttetemei
csodálatos feltalálása

Pozsonyi mühiállítás

1883.

Lütgendorf-Leinburg

Leo báró

~~[illegible]~~ szül. Augsburgban 1856, gyermekéveit Pozsonyban töltötte. A bécsi és müncheni akadémiákon tanult. Budapesten az ephári festészeti pályázaton III. díjat nyert. Willibald Leo néven az irodalom terén is működött.

Pozsonyi műkiállítás

1883. 29. l.

Gütigendorf-Leinburg

des Bein

[illegible] seit Augsburgischen
1856, gegenwärtig Pomp,
[illegible]. [illegible]
[illegible]
[illegible]. [illegible]
[illegible]
II. [illegible]. [illegible]
[illegible]
[illegible]

Pomp [illegible]

1883. 29. C.

Lüttgendorf-Leinburg

Leó báró

festő

Pozsonyból, 1878-ban 22 évs

Lárd

Fleischer Bécs 65.l.

LÜTGENDORF FERDINÁND, grafikus

Zrinyi Péter sirlapjáról 183?-ban e Magyarországon dolgozó német grafikus készitett aquatinta-rézkarcot. MTKcs. 7314. 177.old. 1, jegyz

CSERNÉRNÉ WILHELMB GIZELLA: Zrinyi Péter arcképei 177.old

FOLIA ARCHAEOLOGICA, XXI. A Magy. Nemz. Múz. Évkönyve 1970. Bpest

Lütgendorff-Leinburg Ferdinand br.
(Nándor)
festő
-
írod
=

Ortvay Tivadar dr.

Pozsony város utcái és terei. Pozsony 1905. 319. l.

Fentitől való a pozsonyi korház utcai polgári ápolóház templomának szent László oltárkéne

Lütgendorff Leinburg

Leo báró

festő

L. Ferdinand festő unokája.

Fenti Pozsonyban nö-
vekedett fel, az 1880-as
évektől mint író és festő
Lübeckben él, hol a fes-
tészeti akadémia tanára.

Egyébként okvetlenül
lásd

Ortvay Tivadar dr

Pozsony város utcái és
terei. Pozsony 1905.

321. l.

MOB kiz. 3165. sz.

Sok magyar vonatkozás

Lützendorff-Leinburg
Ferdinand
1820
l.
Bartha Liszt
21. l.

Melléklet a „Debreceni Protestáns Lap" 1938. évi 3. szá

MINDENKI IMA

HÚSVÉTRA JEL

Debrecen sz. kir. város és a Tiszántúli reformátu
óhajtását kívánja teljesíteni a mindennapra való
Dr. Hegyaljai Kiss Géza DICSŐSÉG ISTENNEK
című köznapi imakönyvének nagy sikere a kezes
könyv a maga egészében megfelel a magyar imá
ismert szerző a legegyszerűbb nyelven mondja el
akar Istenének, s a Biblia nyelvén mondja el, am
vigasztalására. A jövendő kapujában áll az embe
megvilágosodik küldetésének értelme. Aki ez
érzi, hogy szebbé lett számára az élet. Me
Kérdései feleletet kapnak, fájdalma megenyh
örökkévalóság fénye alá emelkedik. — Ezért ennek

SZÍVEM TEM

HÁZI IMAKÖNYV PROTESTÁNS
RÉSZÉRE MINDEN NAPRA ÉS KÜLÖ

TARTALMA:

AJÁNLÁS ANYASZENTEGYHÁZUNK HÍVEINEK.

I. IGE ÉS IMA AZ ÉV ELSŐ FELÉRE.

(Minden napra, közben : Újév vasárnapjától június végéig minden napra, minden vasárnapra, közben : bőjti bűnbánat, húsvéti bűnbánat, áldozócsütörtök, pünkösdi bűnbánat, anyák napja stb.)

Testvérek
Szülő a gy
Születésnap
Utazás elő
Ezüstlakod
Aranylakod
Árva imája
Özvegy im
Özvegy ele
Új ház ava
Végrendelk

Lüttgendorff-Leinburg Leó báró festő

A pozsonyi városi szinház nézőterének menyezetén a Bánk bán, Hunyadi László és a Csongor és Tünde c. operákból vett jelenetek és egy regélő táltost ábrázoló falképek vannak festitől. (1885-1886)

Ortvay Tivadar dr.

Pozsony utcái és tereivárosi

Pozsony, 1905. 284. l.

Lützendorff Ferd.
báró

Bezeredj György
archipe, rezkare
repr.

Bodgárd

I. k. 97. C.

HELYSÉG

BUDAPEST.

VÁRMEGYE

SZAKCSOPORT

Festm

KOR

XVII.

ŐRZÉSI HELYISÉG

MÉRET

TULAJDONOS

bár Herzog chór Lipót.

TÁRGY

Kép.

LEIRÁS (ANYAG, MEGMUNKÁLÁS, DISZITÉS, FELIRAT, JELZÉS):

FÉNYKÉP, RAJZ

Lütgendorff Ferdinánd

MOK

metsző

Ehrenreich hatására vezethető vissza Lütgendorf Ferdinándnak az országgyülési követeknek arcképgyüjteménye.

61.o.

Rózsa György: Ehrenreich Ádám forrásai.
Mův. Ért. XXXX 1950. VIII. évf. 1. sz.61-67.o.

LÜTGENDORF FERDINÁND, festő, rézmetsző, litografus

Teljes nevén báró Lütgendorf Leinburg Karl Theodor Christian Peter würzburgi születésü. 1785-1858 .Sok magyar megrendelője volt. 1824-1840 között Pozsonyban volt. Az országgyülési követek sokat foglalkoztattak.
167.old. 10.jegyz

HUSZÁR LAJOS: Bezerédj Ignác plakettje 165.old

ARRABONA, 12. Xantus János Múzeum. A Győri Múz. Évkönyve. 1970, Győr

---

Lütgendorff = Leinburg, Ferdinand Freiherr von Jestö

.MDh

hül.: 1785: Würzburg,
megh.: 1858 ugyanott!
1832-től 1840-ig Pozsonyban élt. Sok portrait,
[cég jelvényt] „Firmenschildert" és a „Bürgerspital=
kirche" főoltárának képét festette.
73-74. l

Franz, A. R.: Pressburg, die ehemalige Hauptstadt ...
Berlin-Stuttgart, 1935. 83. l. 12. t

Lütgendorf Ferdinád
Női képmás, gouache

Reformkor művészete. Főv.Képt. XXXVI.kiáll.
1948. jul. 1. l.

MDK

Lütgendorf Ferdinánd

Női képmás, gouache

Reformkor művészete. Nőv. Képt. 36. kiáll. 1948. jul.

lo. l.

M D K

L. B. Ferd. a Lütgendorf, pictor academicus, Pozsony.

Kapossy János: Építők, szobrászok, festők és grafikusok Magyarországon 1828-ban. Miv. Ért. 1952. 1.sz. 138 l.

 M. D. K.

LÜTGENDORFF Ferdinánd rézm.
(1785 – 1858)

Würzburgi származási festő és rézkarcoló, ki 1824-1840-ig Pozsonyban élt s itt Magyar Pantheon cím alatt 125 magyar főúrrói vésett arcképet.

Döme Károly rézm. arcképe: Kuik J.: Bonaparte Napoleon megbuzása ... ford. Döme K.

./.

 M. D. K.

LÜTGENDORFF Ferdinand

c. mühöz

Drescher P.: Bibl. Tavs. 8. Riaèe. 62. e.

Lütgendorf

M.D.K.

megfordult Pozsonyban. Portréfestés-
sel és rajzolással foglalkozott.

Egy 1829-es portrérajza után készült
litográfiája. Az ő rajzai után vitték át réz
lemezre a Magyar Pantheon c. arcképsoroza
tot.

Gyori, A magy. könyvj. 1960 16, 17

Lützendorff-Leinburg Ferdinand Freiherr von

vrd

Lemberger, Ernst.
Die Bildnis-Miniatur in Deutschland von 1550 bis 1850.
München
1909. 48 n.

15, 50, 57, 60, 62, 119, 300. l. 336 l.

ar Pénzügyminisztériumnak

Budapest

A helyreállitási adókedvezményről,
t az ideiglenes adómentességről szóló
/ M.E. sz. rendelet valamint a végre-
iról intézkedő ~~18.800/M.E.~~ 198.000/1948 P.M.VII. sz. rendelet
véleményezésétől teszi függővé a műem-
legű épületek ~~xx~~ adókedvezményét. A
ször az előzetes engedély kiadása
n vizsgálja felül a terveket és költség-
ket, majd az épitkezés befejezése után
helyszini szemle és az összes számadá-
szletes felülvizsgálata után tesz ja-
ot az illetékes ~~Adófelügyelőségnek~~ hivatalnak.
Az MOB szakszemélyzete ~~rendkivül~~ kis
mu, munkája a háboru okozta müemléki
folytán ~~xxxxxxxxxx~~ megtöbbszörözi
igy tisztviselői ezeket az ellenőrző
ket és a számadások felülvizsgálatát
-a hivatali időn ~~kivül~~ túl végezhetik el.

E. Ny.

Lütgendorff Ferdinand

festő és rézkarcolo

lásd okv.

Lütgendorff, W.

Leo Frhn. v.

Der Maler und Radierer Ferdinand v. Lütgendorff. 1785-1858.

Frankfurt a. M. 1906.

MOBKvt. 2341. sz

Lütgendorf Ferdinand MDK

Női arckép

Férfiarckép I-II.

Műcsarnok 1937 Magyar Biedermeier Kiáll.

LÜTGENDORF FERDINÁND, festő, rézmetsző, litografus

Würzburgi. 182 -1840 között Pozsonyban van. Ott készítette Bezerédj Ignac portréjat. -3. ábra. Bezerédj I. rézmetszetü portréja. Fekete repr. 168. old

HUSZÁR LAJOS: BEZERÉDJ IGNÁC PLAKETTJE 165. old

ARRABONA, 12. Xantus János Múzeum, A Győri Múz. Évkönyve. 1970. Győr

Lüdgendorff Ferd

Bereczky Ignác
arcképe, 1827.
rézkarc
repr.
Bod Gárd
I. 189. l.

Lütgendorf Ferd. báró

Id. Bartal György
archepe, vezkare
repr.

Bodgárd

II. 123. l.

egyaránt a XV. századra mutatnak,
jz sematikus formájából, egy-két
ogy az épitkezések a század

s adattal igazolt szent László
tényével a mostani ásatás ered-
zerint nem jöttek elő az ásatások
szlet, melyet nyugodtan azonosit-
egy árpád-kori templom maradvá-
rint bármennyire is átépitettek
épités ténye nem jelentette egyben
egsemmisülését, illetve legalább
jobb minőségü épitőanyag miatt
s. Bátán ezek a korábbi faragvá-
lni a szent László korabeli templom
sen hiányoznak, egyedül a sirleleletek

Lüttrich József építén M.D.K

emlitve

Kampis A: hag. mův. Bp. 1960 469

LÜTGENDORF, Ferdinand von

Porosyban élő festő

Helikon 1991 1/2. 201.

[illegible]rábbá
hosnabbat
lzôrô(jü)

Lüthi A

Müvészet 1904-57

Greguss Imre: Olasz udvar igi (615), 4079 (591). — Öreg parasit igi (615), 3977 (563).

Lütgendorff-Leinburg Nándor

Szent Márton
Schmidt Nándor aschepe
A háromszéki Király

Kiállítva
Pozsonyi műkiállítás
1883. 17. l 18. l

Lütgendorff-Leinburg

Nándor báró

szül. Würzburg 1785
+ Pozsony (?) 1858 ápr. 28.
A münchenis akadémián
Seidel és Hauber tanít-
ványa. Bölcsészet-tudor.
A 30-as években Pozsonyba
ment, hol haláláig mai-
kódott.

Pozsonyi műkiállatás
1883. 29. l.

Hedwig Bruckner, geb. Lang

Dresden, Bismarckstr. 45

* Posen (?) 1858 [illegible]

Verwandten [illegible]

Leipzig [illegible] Dresden Konservatorium. Hofopernsängerin

[illegible] Jahre [illegible]

[illegible]

Posen, Sammlung Autographen

1893, Dez. 1.

Lütgendorff-Leinburg

Nándor báró.

1824–1840-ig élt Pozsonyban, itt számos olaj arcképet és rézmetszetet készített. (Magyar Pantheon c. rézmetszet sorozata.)

Stb.

Csákó L. l.

MDK

Lütgendorf Ferdinánd

Női arckép

Férfiarckép

M. Biedermeier kiáll. Mücs. 1937, nov.

21 l.

MDK

Lütgendorf Ferdinánd

Férfiarckép

M. Biedermeier kiáll. Mücs. 1937, nov.

21 l.

Lütgendorf Ferdinánd MNK

Női arckép

Férfiarckép

Férfiarckép

M.Biedermeier kiáll. képes tárgymutató
1937.nov. Múcs. 21 l.

Lütgendorff-Leinburg

Ferdinand

Liszt Ferenc gyermekkori arcképe

1826.

rep

Muzsika 1929.

I. évf. 1–2. sz. 17 l.

NEM VONHATÓ VISSZA.

..... S. C. ..... által

LŐFIZETÉSI IV

.....

..... előfizetési felhivást bocsát ki a következő művekre :

	Kor.	fill.

LÜTGENDORF, Ferdinand festő

Katolikus templomok Magyarországon. Szerk. Dercsényi Balázs. Irta: Török József, Marosi Ernő. Bp. : Hegyi & Tsa., 1991 Lill.

M.D.K.

Lütgendorf Ferdinánd báró

A XIX. században folyt országgyülések idején "jeles festőművész élt a városban,... aki mintegy 800 drb festményt, rajzot, rézkarcot készitett a pozsonyi eseményekről, a város vidékéről és az országgyülés férfiairól." Festőiskolát is alapitott itt amely lo éven át müködött.

Győri Vilmos: Pozsony története. Pozsony. 1911. 87. l.

MOK

Lüdgendorf, litografus
(1785-858).

Mellkép, magyar ruhában. Litogr.
Lyra. Jozef Trstenszky kiadó.
Abg. Göllerich. Valóri nüleg már 1820/21 körül.
Muzsika. Pozsony 1826.

I André Csatkai: Versuch einer Franz Liszt Ikonographie. Sonderabdruck aus d. „Burgenländischen Heimatblättern." Jahrg. 1936. Hft. 2. S. 59.

LÜTGENDORF FERDINAND, festő, rézmetsző, litografus

Würzburgi. 1824-1840 között Pozsonyban. Ponori Thewrewk József Magyar Pantheonjaba ő készitette az országgyülésre érkezett követek képeit. 1825-27. Ezek között van Bezerédj Ignác rézmetszetü portréja is. "Báró Lütgendorf Ferdinánd 1827" jelzéssel. 3 ábra. Erről készitette Fruman Bezerédj plakettjét. 167. old. 11. jegyz

HUSZÁR LAJOS: Bezerédj Ignác plakettje 165. old

ARRABONA. 12. Xantus János Mi zeum, Győr. A Győri Múzeum Évkönyve. 1970. Győr

Lütgendorff-Leinburg.

Ferdinand (Karl Theodor Christoph Peter) Freiherr von festő, grafikus

* 1785 jan. 24. Würzburg

† 1858 ápr. 28 a.o.

1824–1840-ig Pozsonyban működött.

Lemberger

62. l.

NYOMTATVÁNY

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

MEGHÍVÓ

A

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK

19 ..... évi ..... hó ..... n ..... napján

.....

délelőtt / délután ..... órakor megtartandó végrehajtó-bizottsági / rendes / albizottsági ülésére.

Tárgy: .....

Elnök megbízásából:

.....

Hornyánszky V. R.-T. Budapest.

M.D.K.

Büttrich József, Építész

A XIX.sz.elejének kevéss művészi tevékenységü építésze a klasszicista stilusban. 469.o.

Lampis Antal: A képzőművészetek

A Kultúra Világa.III.köt.A képzőművészetek,a zene, a szinház és a film.Minerva.1960.Bpest

báró Lützendorf,

a hires pozsonyi dietát/1826-35/ ,annak követeit pompás rézkarc sorozatban edzette lemezre.
XXXX

Lüx Ferenc
ajándéra

A kecskeméti Galéria gyűjteményeinek eredetéről Simon Magda műrenet történést hallgás.
(Lásd Simon Magdolnánál)

Petőfi radió
1984 III. 11.

Lyka Dömené

Akvarelekkel nezejel a
lengyel és magyar művésmők
kiállításán a Vigadóban

Nemzeti Cyság 1936 X. 16

M.D.K.

Lützelburger

Dürer tanitványának, Holbein-nek rajzait metszi fába, s ezzel válik hirnevessé x a többi fametszővel együtt: Dannecker, Jost de Negker, Hans Frankh és Wolfgang Resch nevét emliti ugyhitt a közlemény.

Grafikus Müvezetők Évkönyve, 1933.
Dragutin Horvat: Müvészi fametszet. 110. 1.

Lützendorff-Leinburg

Pozsonyi müvész azon felsorolt müvészek között szerepel, akik az Államminisztérium utján 1865-ben a müvészek számára engedélyezett huszonötezer forintból ösztöndijat, vagy segélyt kaptak,-irja a lap Budapesti hirvivő c. rovata.

/A lap a nevet igy irja kötőjellel, feltehetően dupla névről van szó./

Családi Kör. Bp. 1866. évf. 4. sz. 94. lap.

MDK

Lützenburger Antal

Tanulmányfej, of.

KMTárs. 1906. tav. kiáll. kat. 48.l.

Lützenburger Antal

festő

l.

Liskei Antal

2.-es számu cédula M.D.K.

Mariette Lydis

Urbán András cikkében /1-es számu cédula/ beszámol arról, hogy Európa minden nagyobb muzeumában s Amerikában is vannak müvei a világhirü festőművésznőnek. Önarcképe a firenzei Uffizi képtárban van. "A világhirü Korán-illusztrációt"ő készitette ugyszintén Baudelaire: Fleurs du Mal-jához készült illusztrációit a Bibliotheque Nationale vásárolta meg. A kritika mindenütt a legnagyobb elismeréssel méltatja müvészetét.
"Önarcképe" "A három jó kislány" "Ki ad többet érte?" c. képeinek repr.-óit bemutatja a lap. A "Ki ad tö bet érte" c. müve a Luxembourg tulajdona. Szinházi Elet. Bp. 1932. aug. 7-13. XXII. évf. 33. sz. 22-23. lap.

1.-es számu cédula. M.D.K.

Mariette Lydis

"A világ egyik legnagyobb festőnője magyar" cimmel Urbán András cikket ir a magyar származásu festőművésznőről. Nagyszülei még itt éltek Magyarországon. A Lydis név első férjétől származik s ezt választotta művésznevéül.
Éveket töltött a "Keleten, Törökországban, Egyiptomban, Perzsiában, ázsiai Oroszországban, Kínában, Japánban,"majd később Algirban és Tuniszban.- irja a lap. Párizsban az Avenue de Versailles 125. alatt van a müterme, ide tér vissza külföldi utjairól.

Szinházi Élet. Bp. 1932. aug. 7-13. XXII. évf. 33. sz. 22-23. lap.

MBK

Lychtner Pál kőmüves

dr.Iványi B: Eperjes város középkori épitkezései és épitészei. Muz. és Kvt. Ért. 1918. XII. évf.2.sz.
117 1.

Lw kacz Demeter kőmüves M.D.K.

Egerben dolgozó magyar kőmüves / 1553/

Bétehy Mihály: Munkások és mesterek az egri vár építkezésein 1493 és 1596 között

Az Egri Muzeum Évkönyve 1964. I. Eger- 1964. 181.l.

Lwkacz Demeter kőműves M.D.K.

1553-ban az ostrom alatt megrongálódott vár helyreállításán dolgozik

Bótshy Mihály: Munkások és mesterek az egri vár építkezésein 1493 és 1596 között 177.1.

Az Egri Múzeum Évkönyve I. 1963.

Ivovi Petrus Italus

eredetileg luganói származású mester
a XVI. század közepén Besztercén dol-
gozott.

H. Takács Marianna: Magyarországi
udvarházak és kastélyok, Budapest, 1970

2851 371.

M.D.K.

V.V. Lüzenko, Szovjetunió

Az uj Nemzeti Szinház pályamüvéért megvételt nyert Hatvanezer forintért.

L.É.: "Milyen lesz az uj Nemzeti Szinház" c. Film Szinház Muzsika, Bp. 1966. febr. 4. X. évf. 5. sz. 6-7. lap

.D.H.

V.V. Ilyenko, Sergiytunik

Lützendorff báró

l.

Szinnyei

magyar írók

IX. k. 18. l.

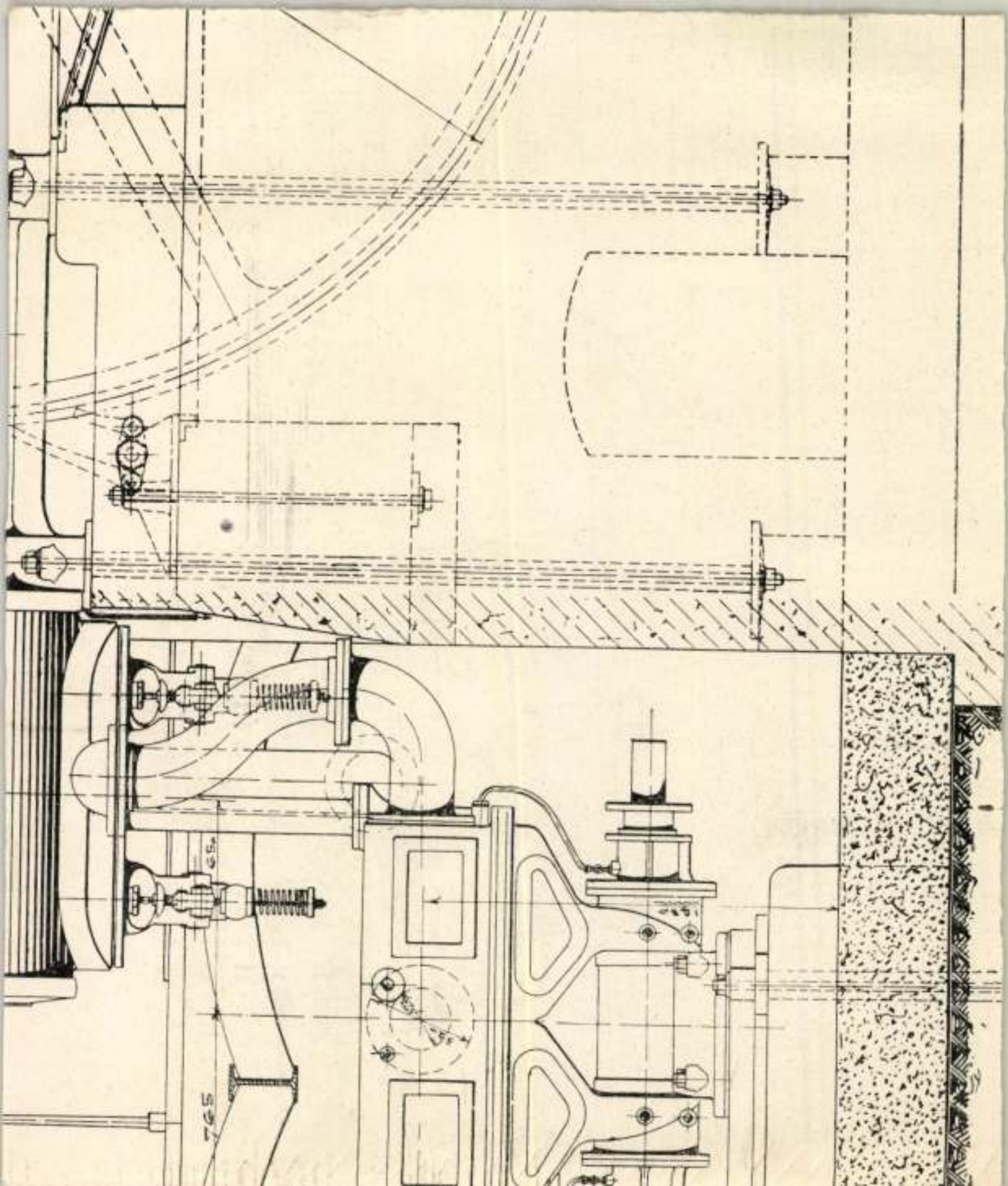
765

Lychtner Pál

eperjesi kőműves

1454

l. Mur Kot. Ert

1918. 117. l.

LWOFF hercegné, * *Parlaghy Vilma*, festőnő. l. *Parlaghy Vilma*.

Rosenberg (= Rózsahegy) h. n. V. 153.

Ma folytatták Nagy Ernőnek Kozma Miklós ellen indított rágalmazási perét

— *Az Est tudósítójától* —

Nagy Ernő nemzetgyűlési képviselő 1922 július 19-én tartott interpellációjában szóbahozta, hogy *Kozma* György, *Bereg vármegye* tiszteletbeli főjegyzője és a nyíregyházi gabonagyüjtő kirendeltség vezetője *két fizetést húzott. Kozma* György testvére *Kozma* Miklósnak, aki a kormányzó közvetlen környezetében teljesített szolgálatot a kinevezés idején. Nagy Ernő célzott arra, hogy *Kozma György így jutott kirendeltségi állásához.*

Kozma Miklós, a *Magyar Távirati Iroda* vezetője erre nyilatkozatot tett közzé, amelyben *Nagy Ernő cseh podzsupánságával foglalkozott. Aljas rágalomnak* minősítette azt, hogy ő befolyását felhasználta volna arra, hogy öccsét az álláshoz juttassa. Kijelentette azonkívül nyilatkozatában Kozma Miklós, hogy *Nagy Ernő nem áll azon az erkölcsi nivón, hogy tőle az ügy miatt lovagias elégtételt kérhessen.*

Nagy Ernő nemzetgyűlési képviselő emiatt *rágalmazás és becsületsértés* vétsége címén pert indított Kozma Miklós ellen. Nemrégiben tartott már az ügyben főtárgyalást a budapesti büntető törvényszék *Töreky*-tanácsa. A törvényszék akkoriban *elrendelte az ügyben a valódiság teljes bizonyítását.* Ma újból folytatták az ügy tárgyalását.

Először

Nagy Ernő nemzetgyűlési képviselő, sértettet hallgatták ki.

Nagy Ernő kijelentette, hogy interpellációjában csak *célzott* Kozma Miklós összeköttetéseire. Őt így informálták. Más magyarázatot különben sem talált arra, hogy miért éppen Kozma Györgyöt nevezték ki és vonták meg más érdemes tisztviselőtől a megbizatást.

Az elnök: Tényleg a kormányzóságnál való befolyására értette a képviselő úr kijelentéseit?

Nagy Ernő: Kozma Miklós a kormányzó közvetlen környezetéhez tartozott.

Az elnök: Ezt nem lehet, ezt nem szabad így mondani. *Egészen bizonyos, hogy nincs úgy.*

Nagy Ernő: Hát lehet, hogy nincs úgy.

Az elnök: Sőt *egészen bizonyos*, hogy nincs úgy. *Vass* miniszter úr különben is tiltakozik a burkolt gyanúsítás ellen.

Nagy Ernő: Vass miniszter úrnak ez kötelessége volt a maga szempontjából, de *nekem is kötelességem volt az üggyel foglalkozni a közérdek szempontjából.* Közéleti pályámon eleget láttam, hogy *a nagyobb befolyású hely mindig kisugárzik.*

Az elnök: Belátja ügyebár, hogy *ebben újabb gyanusitás van.*

Nagy Ernő: Van kérem, az illetőre.

Az elnök: A kormányzóságra is.

Nagy Ernő: Az ilyen gyanúsítás még elviselhető.

Nagy Ernő kijelentéseire *Kozma* Miklós megjegyezte, hogy *1920 augusztus 7-én ment el a kormányzóságtól*, ahol a katonai irodában volt referens.

Térffy Béla

nyugalmazott közélelmezési miniszter, a *Futura* vezérigazgatója, vallomásában elmondotta, hogy Kozma Györgyöt *saját elhatározásából, minden befolyás nélkül nevezte ki* kirendeltségi vezetőnek 1920-ban. *Kozma Miklóst akkoriban nem ismerte.* Csak az interpellációból tudta meg, hogy György Miklós testvére.

Kollmann Dezsőnek, Nagy Ernő jogi képviselőjének azon kérdésére, hogy Térffy összeköttetésben állott-e 1919-ben és 1920 elején a fővezérséggel, Térffy kijelentette, hogy *igen.*

Kollmann: Nem találkozott akkor ön Kozma Miklóssal?

Térffy: Soha.

Dr. Holzwarth Ferenc

miniszteri osztálytanácsos tanu azt vallja, hogy *nem emlékszik Kozma György alkalmaztatásának részleteire.*

Gulácsy István,

Bereg vármegye nyugalmazott alispánja a következő tanu, aki elmondja, hogy *Kozma Györgyöt az ő kérésére megmaradt a megye szolgálatában is*, ahol a megyének a *Futurával* való összeköttetéseit intézte. Időnként mint megyei tisztviselőt is foglalkoztatta Kozma Györgyöt, tehát *a fizetés jogosan megillette a megyétől is. Nincs tudomása arról, hogy valami befolyás érvényesült volna Kozma György kinevezésénél.* Érdemes ember volt az állásra, mert már a háború alatt is közélelmezési referens volt, azonkívül *Tolna és Somogy* megyében érdemeket szerzett magának.

Kollmann: Van-e tudomása arról alispán úrnak, hogy *Kozma György a kommün alatt szintén két megyében dolgozott, Bercgben és Tolnában*, mint *rekvirálási biztos.*

Az elnök: Ez abszolute nem tartozik ide.

A bíróság ezután áttért *Nagy Ernő podzsupánsága kérdésének a tisztázására*, valamint arra, hogy *áll-e Nagy Ernő olyan erkölcsi nivón, hogy tőle lovagias elégtételt lehetne kérni.* Erre vonatkozóan is először Nagy Ernőt hallgatja ki a bíróság.

Nagy Ernő elmondja, hogy már a forradalom előtt Bereg megyében tisztviselősködött, a főszolgabírói állásig vitte fel. 1919 januárjában *Kutkafalvy* Miklós kormánybiztos *alispánhelyettessé* nevezte ki és mint ilyen dolgozott a megyében a kommün kitöréséig. *A proletárdiktatúra alatt nem szolgált. Mikor a vörös fogságból kiszabadult*, visszament a megyébe. Akkor a megye már román megszállás alatt állott. Ott találta Kozma Györgyöt mint alispánhelyettest. *Át akarta tőle venni törvényes állását.* Ekkor

Kozma György megfenyegette, hogy feljelenti a románoknál és letartóztattatja.

Minden érdek azt követelte, a polgárság és a *munkásság zúgolódása és elkeseredése*, hogy újból törvényes székébe üljön vissza, *Kozma azonban nem engedte. A románok Kozma György közbenjárására le is akarták tartóztatni. Munkácsra volt kénytelen Beregszászról menekülni.*

Mikor *Kaminszky* Józsefet, volt budapesti miniszteri titkárt, ezt a hazafias magyar embert a csehek kinevezték zsupánnak, *Kaminszky őt bízta meg a podzsupánsággal. Akkor még magyar törvények voltak érvényben. Esküt nem tettek, csak kézfogással fogadalmat arra, hogy a rendet fentartják.*

Két hétig voltam podzsupán, — mondja vallomásában Nagy Ernő — *soha podzsupánnak nem írtam magam alá*, hanem *alispánhelyettesnek.*

Mikor megtudtam, hogy a csehek végleg meg akarják szüntetni a megyét, elhatároztam, hogy átmegyek a megmaradt 25 községbe. Éppen *Gulácsy* emberei voltak azok, akik több értekezleten ellenezték ezt a tervemet és *kérték, hogy maradjak meg podzsupánnak.* Augusztus 10-én azután *letartóztattak a csehek.* Egy hónapig ültem Munkácson fogságban.

Nagy Ernő különböző *okiratokkal bizonyítja*, hogy mindig minden működésében *hazafias szempontok vezették.*

Bartha Richard,

a kabinetiroda főnöke a következő tanu. Vallomásában elmondja, hogy 1920 júliusában Kozma Miklós már a kabinetirodába volt beosztva, *nem tud arról*, hogy Kozma Miklós protekciót vett volna igénybe öccse részére.

Fischer Lajos,

a kormányzóság kabinetirodájába beosztott alezredes, vallomásában előadja, hogy *ő sem tud arról*, hogy Kozma Miklós öccse, dr. Kozma György beregvármegyei volt főjegyző érdekében eljárt volna.

Töreky tanácselnök ezután *öt perc szünetet* rendelt el.

Szünet után

Szentpétery Jenő

nyiregyházi városi tanácsnokot, volt beregvármegyei aljegyzőt hallgatják ki. *Töreky* elnöknek arra a kérdésére, *Nagy Ernő fejtett-e ki destruktiv, forradalmi tevékenységet 1918-ban és 19-ben a vármegyénél*, a tanu azt feleli, hogy Nagy Ernő munkássága forradalmosításának annyiban nevezhető, hogy engedte, hogy *a szociáldemokraták befolyásolják őt és érdemlegesen a szocialisták nélkül semmit sem tett. Nagy Ernő lázító beszédeiről nem tud semmit.*

A tanu megerősíti Nagy Ernő ama kijelentését is, hogy amikor 1919 januárban vármegyei gyülést tartottak, ahova a *kommunisták is behatoltak* és állandóan közbekiáltottak,

Nagy Ernő elővette revolverét és lőtt,

majd lövés után kijelentette:

— *Gazemberek, így is el tudok én veletek bánni!*

Kozma Miklós vádlott kérdésére a tanu elmondja, hogy a román megszállás alatt a vármegyei törvényhatóság *törvényes alispánhelyettesnek* Kozma Györgyöt választotta meg. Kozmának egy másik kérdésére, igaz-e, hogy amikor letették a fogadalmat, Nagy Ernő azt a kijelentést tette: Boldognak érzem magam, hogy Kaminszky zsupánnal együtt dolgozhatom, — a tanu igennel felel.

Nagy Ernő: Ma is fentartom, ha mondtam, derék magyar ember volt!

Kozma Miklós másik kérdésére, igaz-e, hogy azt a kijelentést is tette Nagy Ernő, boldog, hogy a fogadalmat leteheti, a tanu szintén igennel válaszol.

Nagy Ernő ügyvédje erre megjegyzi, hogy *Nagy Ernőt itt is a magyarság érdekei vezették, mert örült, hogy az azelőtt kettészakadt vármegyét újra egyesitették.*

240 milliárddal szaporodott a bankjegyforgalom

A Kincstár ismét 30 milliárdot vett igénybe — Hol a pénz?

— *Az Est tudósítójától* —

A Jegyintézet holnap közzéteendő kimutatása meglepő szenzációt rejteget a pénzvilág számára. A piacot sohasem észlelt pénzhiány nyomja, még a bankok sem tudják igényeiket sem a Jegyintézet, sem a Pénzintézeti Központ útján kielégíteni, és íme, *a legújabb hivatalos kimutatás a jegyforgalomnak közel negyedbilliő koronával történt megnövekedését jelenti.*

Ez az adat a piacot ugyszólván tönkretevő pénzhiány mellett valósággal érthetetlen. *Hol van ez a rettentő mennyiségű bankjegy*, ki tartja vissza, miért tartják vissza? — kérdi mindenki. A Pénzintézeti Központ drákói szigorral kezeli a hiteligényeket, a Jegyintézet is visszatartja a pénzeket, pedig íme, nyolc nap alatt 240 milliárd újabb bankjegyet adott ki a Jegyintézet és ez ma sem került ki a köznapi forgalomból.

Nyilvánvaló, hogy *mesterséges pénzhiányt csinálnak* és *felülről megint beleavatkoznak a gazdasági élet rendes menetébe*, jóllehet már százszor tapasztalhatták, hogy az ilyesfajta beavatkozás sokkal nagyobb kárral jár, mint amekkora előny származhatik belőle. *Nálunk mesterséges defláció és folytonos pénzhiány mellett a korona mélyebbre süllyedt, mint Ausztriában* és amíg nálunk mindent megakadályoztak: valuták gyüjtését, építkezést, nyersanyagbeszerzést, áruimportot stb., stb., addig Ausztria a vagónszámra nyomtatott bankjegyekkel invesztált, épített, valutát szerzett és koronája ma jobb, mint a mienk.

Úgylátszik, ezt a végzetes politikát folytatják most is, visszatartják a pénzt és nem veszik észre, hogy *megint csak a középosztály lesz az, amely áldozatul esik:* értékpapírjaiba fektetett vagyonát teljesen elveszti, kereseti lehetőségei a minimumra szállnak alá, ellenben *a megélhetés csak úgy drágul percről-percre tovább, mint eddig.* A holnapi kimutatás rikítóan világít rá erre a politikára...

Az Állami Jegyintézet holnapi kimutatása szerint *az államjegyforgalom az előző heti 1366 milliárddal szemben 1606.8 milliárdra emelkedett.* Ennek oka elsősorban az, hogy a Jegyintézettel szemben március végén a negyedév lezárásával, valamint a kényszerkölcsön második részletének március hó 31-ig való befizetésével kapcsolatban *lényegesen magasabb igényeket támasztottak.* Csak ezzel magyarázható az államjegyforgalomnak feltünően magas összeggel,

240.8 milliárddal való megnövekedése.

A lombardkölcsönöknél mutatkozó 3.6 milliárd emelkedés kizárólag az állami kölcsönelőlegekre folyósított zálogkölcsönökből ered.

A lombardkölcsönök tételei az előző heti 919.9 millió összegről 4.5 milliárdra emelkedett,

ami érdekesen mutatja, hogy a közönség milyen nagymértékben vett igénybe a kényszerkölcsönelőleg második részére a Jegyintézettől lombardkölcsönt. Az elmult heti emelkedés természetesen *takarékkoronáról szól, mert a Jegyintézet most már csak takarékkoronáról szóló lombardhiteli ad.*

A *leszámitolási üzletágban* a közgazdaság különböző igényeinek kielégítésére *41.5 milliárddal többet folyósított a Jegyintézet.* Az újabb kölcsönök már itt is természetesen takarékkoronáról szólnak.

Jelentékeny és pedig *92.5 milliárd összegü államjegy került forgalomba a zsirszámláról való kifizetések révén*, ami kitünik abból, hogy amíg az utolsó zárlat napján

a takarékkorona zsiróletét 145.3 milliárd volt, addig március végén ez az összeg 43.9 milliárdra apadt.

Ezek a visszavonások elsősorban annak tulajdoníthatók, hogy *a takarékkoronának a koronára szóló államjeggyel való értékviszonya a héten kedvezőbben alakult.*

Az egyéb követelések *64.8 milliárddal növekedtek a Devizaközponthoz beszolgáltatott exportvalutáik elszámolása révén. Az egyéb tartozások 8.2 milliárddal csökkentek.* Az államkincstárnak adott előleg *az elmult üzleti héten 30 milliárdot tett ki.* Ez a tétel a multheti 20 milliárddal szemben 10 milliárd emelkedést mutat.

Az arcbőr- és testápoláshoz nélkülözhetetlen a

Földes-féle Margit-krém,

puder, szappan és kölni víz

Az előkelő világnak legkedveltebb, ártalmatlan, világszerte ismert készítményei!

Modrano

A tőzsdebizományosok ismét visszatérnek a gabonaüzlethez

Invázió a gabonatőzsdén — Az új tagok csak ügynök útján dolgozhatnak az árupiacon

— *Az Est tudósítójától* —

Az értéktőzsde stagnációja arra kényszeríti a bizományosokat, az ügynököket és a kisebb tőzsdei részvénytársaságokat, hogy *üzleműket redukálják.* Már számos tőzsdei cégnél megkezdődött *a tisztviselők elbocsátása* és az értéktőzsdeüzlet leépítése. Vannak, akik még várakozó álláspontot foglalnak el, de szemmellátható a tőzsdetagoknak az a törekvése, hogy *az értéküzlet megcsökkent jövedelmezőségéért más oldalról kárpótlást találjanak.* A figyelem természetesen *a gabonatőzsdére irányul,* mert az árupiacon az értéktőzsdéhez viszonyítva, élénk tevékenység tapasztalható.

Egész sereg bankbizományos kezdte meg az utolsó hetek folyamán működését az árutőzsdén, elsősorban azok a cégek, amelyek *a háború idején a kötött forgalom következtében áttértek a részvényüzletre, holott eredetileg gabonakereskedők voltak. Ezek bevonulása elé a tőzsdetanács nem gördít semmiféle akadályt,* mert régebben az a rendszer volt, hogy *aki tőzsdetagságot szerzett, az mind a két piacon folytathatta tevékenységét.* Legutóbb azonban a tanács megváltoztatta a régi rendszabályt és most *vagy az érték-, vagy pedig csak az árutőzsdére ad engedélyt,* illetve vesz fel tagokat. Akik tehát az utolsó esztendők folyamán jutottak be a tőzsdére és a részvénypiacon működtek egyedül azok kénytelenek jogosított árnügynökök útján az árutőzsdén ügyleteiket lebonyolítani.

Az újabb invázió, amely az árutőzsdén mutatkozik, *a gabonapiac fellendülésére számít,* ami tőzsdei számítás szerint *a gabonakivitel felszabadításával várható.* Élénk spekuláció fejlődött ki a gabonatőzsdén *a kosztpénzek felhasználásával is,* sokan az alacsony kosztpénz idején ilyen alapon *hiteleket vesznek igénybe és azok felhasználásával gabonát vásárolnak.*

Kerítésekről
sodronyhálóból és betonból a legelőnyösebben.
Csiszolókorongokat
az összes iparágak részére szállít.
Hámozógépek
smirgliköpenyének javítását és ujonnan való béleléset vállalja
Varga Ottó Lajos
Budapest, IX., Koppány ucca 13-15. Telefón: J. 52—11
Városi iroda: VII., Wesselényi ucca 33. Tel.: J. 66-26

Tapéták dús választékban legolcsóbban **Neustadt**-nál, V., Erzsébet tér 12. sz., Vilmos császár út 4. sz.

Orion-film *Orion-film*
Royal-Apolló
Ma premier
Az öröktűz
Főszereplő:
Norma Talmadge
Orion-film *Orion-film*
Előadások hétköznap: 5, 7 és 9 órakor, vasárnap: 4, 6, 8 és 10 órakor

Kit kell talpraállítani!

Irta: dr. Vadnai Béla

Az újraépítési javaslatok parlamenti sorsát illetőleg semmi kétség. A dolog teljesen rendben van, s a tízórás ülések legföljebb csak azért kellenek, mert bölcs törvényhozóink, mint afféle időkrőzusok, nem tudnak délutánjukkal mit kezdeni.

Nincs ott szükség ékesszólásra, okoskodásra; érvelésre meg pláne nem. Az iparnak, a kereskedelemnek, bankokráciának amúgy sincs parlamenti képviselete; a földbirtok pedig az újraépítő javaslatokkal igazán renesszánszát kezdheti el. Leszállítják a földadót!

A t. Háznak többsége még sohasem élt olyan egyetértésben, megértésben, mint aminőben az eljövendő héttőn tobzódni fog.

Obstrukció? Deklaráció? Kivonulás? Hiábavaló nevetséges erőlködések. Don Quijotte-harcok. Szomorú tréfák.

És egészen bizonyos az is, hogy gróf Bethlen István, a külföldi kölcsön elszánt, bátor, hős bajnoka és Kállay Tibor, az aranyköltségvetés sötét dsungeljeinek feltalálója szintén tisztában van a valósággal.

Dehát az újraépítési javaslatokat meg kell szavazni s mi természetesebb, hogy azokat a többség szája ize szerint készítették el.

Idáig a dolog rendben van!

A nagy kérdés azonban ezután jön! Vajjon a kivitelben a végrehajtás idején lesz-e mód és lehetőség arra, hogy az igazság diadalmaskodjék, hogy az ország szempontjai is figyelembe vétessenek s hogy az egyes foglalkozásbeliek valóságos jövedelme arányban legyen az általuk fizetendő adóval.

Mert végre is a mai Magyarországon *15.2 millió katasztrális hold termő föld van.* S bár a számvetés kiváló tudósai azt írják, hogy ez a föld holdanként a tulajdonosnak *mindössze 93 aranyfillért jövedelmez,* mi mégis megkockáztatjuk az állítást, hogy a kataszteri tiszta jövedelem *átlagban* meghaladja a 100 kg. búzát, ami aranykoronára átszámítva, 304 millióra tehető. Ha tehát el is fogadják a kataszteri jövedelem után alkalmazandó 25%-os föladókulcsot (háború előtt az általános jövedelmi pótadóval és a betegápolási pótdíjjal ez az adó 27% volt), akkor is reális bázison *kereken évi 75 millió aranykorona adót kellene a földbirtoknak fizetnie a kirótt 33 millió aranykorona helyett.*

Egyébként az egész aranyköltségvetésre élénk fényt vet az a tény, hogy amikor a háború előtti terhekkel dolgozó és világparitási alapon jövedelmező földbirtok mindössze 33 millió aranykorona adót köteles fizetni, ugyanakkor *a házhaszonrészesedési adó 38.2 aranykoronában van bevételként előirányozva.*

Igaz, hogy a háztulajdonosokkal, a bankokkal, a vállalatokkal könnyebb elbánni, mint a föld uraival, de végre arra még sem lehet a szanálási programot felépíteni, hogy majd Walko kereskedelemügyi miniszter úr rendet teremt a renitenskedők között. Ha pedig a kormány a jövőben komoly eréllyel kíván rendelkezéseinek érvényt szerezni, akkor kezdje el mingyárt a Dunántúlon, avagy a Dunáninnen, *ahonnan bizony nem jönnek tömegesen a kényszerkölcsön befizetéséről kiállított csekklapok.*

Akármilyen hihetetlen is egyeseknek: az ipar, a kereskedelem, a bankokrácia már kivette részét a sokféle valutakölcsönnel az újraépítés parancsolta megterheltetésekből és sokkal inkább megfizette az ötszázmilliárd valorizálatlan hitel busás kamatát, mint a földbirtok, amely 1100 millió aranykoronát törlesztett vissza igen szerény értékű papírbankóval.

De mindez nem sorsdöntő!

A baj ott van, hogy a gyárak kéményei majd nem füstölnek, az elegáns finom üzletek üresek, a bankok nem tudják majd tisztviselőiket foglalkoztatni, mert az újraépítés pénzügyi politikája megnehezíti az ipar prosperálását, megakasztja a kereskedelmi életet és súlyos helyzetbe sodorja a pénzintézetek nagyrészét.

Az ipari hitelek folyósítását beszüntették, az állami hitelforrások kanálisait eltorlaszolták, *csaknem harminc százalékkal drágább árak mellett egy ötödrész bankjeggyel próbálják a forgalmat lebonyolítani, mint Ausztriában,* a mérhetetlen állami árdrágítás következtében a kenyér árától mérföldekre baktató munkabéreket is egyre emelni kell, — s a kormány mégis azt akarja, hogy az újraépítés minden terhét azok viseljék, akiket mindig csak mostoha gyerekként kezelt.

A felhatalmazási javaslatot meg kell szavazni. De azután a végrehajtó hatalom reprezentánsainak messzi el kell hajítani a színes pápaszemet és figyelembe kell venni a reális, való életet is.

Nem a millió koronás címletű bankjegyek kibocsátása a helyzet megoldásának kulcsa — ez csak a síbereknek, a koronacsempészőknek kell!

Plajbászt a kézbe, papírt elő és pontosan ki kell számítani, hogy vajjon a vállalatok, a bankok, az üzletek elbírják-e az új vagyonváltság reájuk rótta terheket, avagy összeroppannak!? S akkor minek a szanálás? A földbirtokot nem kell szanálni! Az országnak kell a segítség, miért is a munkaalkalmat kell fokozni és *adóalanyokat kell teremteni!*

Az aranyköltségvetés kiadási oldalán semmi lényeges változás; sőt a terhek csak inkább nőttek, míg az egész szanálási program a bevételek sokszorosra való növelésére van bazirozva.

Hátha a földbirtok alig fizet adót, a jámbor adózókat pedig súlyos helyzetbe sodorja az esztelen defláció, a bank, az ipar, a kereskedelemellenes szellem, akkor vajjon mit ér a kibontakozási program?!

A felhatalmazást meg kell adni, de a törvények végrehajtásánál figyelemmel kell lenni majd arra is, hogy *Magyarországot akarjuk talpraállítani!*

Lopásért fegyházra ítélték az Opera volt díszletfestőjét

— *Az Est tudósítójától* —

Lützenburger József, az Operaház volt díszletfestője állott ma a budapesti büntetőtörvényszéken a *Vásárhelyi*-tanács előtt. A vádirat szerint Lützenburger a siketnéma *Venczel* Mátyás elzárt ládájából *egy aranyláncot lopott el* és ezenkívül is többrendbeli lopást és sikkasztást követett el. A mai tárgyaláson Lützenburger a következőképpen védekezett:

— A *müncheni* festőiskolában lettem festőművész. Itt Budapesten több színháznak is díszletfestője voltam. Régebbről ismertem már a *Ptasinszky*-családot. A kommün alatt be is költöztem hozzájuk. Ptasinszkyék ekkor még igen szegény emberek voltak, Ptasinszky Pepi tánciskolába járt. *Nekem köszönheti Ptasinszky Pepi, hogy világhírű táncosnő lett,* mert én adtam az anyagi eszközöket ahoz, hogy tanulhat. Közben eljegyeztem a másik Ptasinszky leányt, *Lilyt.* Eljegyzésem után lettem rettenetes hajlamom áldozata. *Betörtem a Böhm-féle ékszerüzletbe.* Rajtavesztettem és három és fél évi fegyházat kaptam.

Kiszabadulásom után újból Ptasinszkyékhoz mentem lakni, ekkor azonban Ptasinszkyné már kijelentette, hogy csak akkor adja hozzám Lilyt, ha *legalább kétszázmillió koronát szerzek.* Közben internálási eljárást indítottak ellenem, a gyüjtőfogházba vittek. Amikor onnan kiszabadultam foglalkozás nélkül tengtem-lógtam. Ekkor vetemedtem ismét a lopásra és én, — fejezte be vallomását sírva Lützenburger József — aki híres festőművész lehetnék, hiszen kilenc festményem Ptasinszkyék szalónjának legértékesebb festményei, *nem birtam hajlamommal, lopni mentem.*

Ptasinszky Józsefné tanuvallomásában azt mondotta, hogy abszolút tisztességes embernek ismerte Lützenburgert. *Lily tényleg a jegyese volt,* de amikor a vőlegény bűnözni kezdett, *felbontották az eljegyzést.*

A bíróság bűnösnek mondotta ki Lützenburger Józsefet többrendbeli lopás és sikkasztás büntettében és ezért *két évi és hat hónapi fegyházbüntetésre ítélte.*

Lützenburger *fellebbezett az ítélet ellen.*

P. Márkus Emilia
a legfinomabb pipereszappan
Babyknek a legalkalmasabb. Szappan, sampon, puder kapható minden gyógyszertárban és szaküzletben

Megérkeztek
Burberry's ltd.
legújabb kreációi
Női és férfi modellkabátok nagy választékban
skót és esőálló szövetekből
Paletok és raglánok
Elsőrangú
férfiszabóság!
Leitersdorfer D. és Fia
császári és kir. udvari szállítók
IV, Szervita tér 5. sz.

Érettségi tablók
művészi kivitelben készülnek
Mészöly műtermében
IV. ker., Károly körút 22. szám, félemelet.

Székrekedés. Bamberger orvostanár, a szívbetegségek tankönyvének megalkotója, megállapította, hogy a **FERENC JÓZSEF** keserűvíz nagyon megbizható hashajtó.

Részletfizetésre
kész férfi és női fehérneműek, vásznak, sifonok, szövetek, delének, grenadinok és az összes ruházati cikkek beszerezhetők, valamint **férfiöltöny készen és mérték szerint** előnyös fizetési feltételek mellett, **Részletáruház**, Baross ucca 98. Bejárat Koszorú u.

Építészek naptára 1924.
XXVII. évfolyam. — Ára **20.000** korona.
Kapható: »Az Est« könyvkereskedéseiben

Jó tanács!

Legbiztosabb, leghasznosabb
tőkebefektetés
ha azonnal beköltözhető családi-
házat
vagy
telket
vesz Budapesten, mert ingatlanoknál csak ezután lesz igazán
áremelkedés
Bővebbet a tulajdonosoknál:
Békesi R.-T.
Budapest, VII., Almássy tér 8. Telefón József 124-08

Lützendorff Ferdinand báró

l.

Gépinszombhegyhm

I. 397. l.

KIRÁLYI MAGYAR PÁZMÁNY PÉTER TUDOMÁNYEGYETEM
BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KAR

A Műemlékek Országos
Bizottságának

Budapest

IX. Högyes Endre utca 10

Lütgendorf Ferd.
bär

1785-1858
rerin

l.

Drescher rerin
62. l.

Csontvár, cuberi VII. 159

Lütgendorf-Leinburg

Ferd. Károly

br. LÜTGENDORF-LEINBURG FERDINÁND KÁROLY/1785-1858/:

207. br. Splényi Ignácné. - Vizf., p. 14x20

cm. Jelz.nélkül.

dopp. magyar 150 évé

Lütgendorff-Leinenburg Ferdinand

l

Franz 10. l.
11. l.

Lütgendorf Ferdinand

Kopp 1939/40. Herem. I.

LÜTGENDORF FERDINÁND / 1785 - 1858 / :

110. Önarckép. - Olajf.,v.méret 55 x 68 cm.
Jelz.b.k. "Lütgendorf 836".

		Kikiáltási ár pengőben
1788.	NAGY TALPASPOHÁR. Szögletesen csiszolt üveg, részben zöldre festett díszítéssel . . .	30.—
1789.	ILLATSZERTARTÓ PALACKOCSKA. Szögletesen csiszolt kék üveg. XIX. század . . .	7.—
1790.	HENGERALAKU POHÁR. Pirossal festett üveg. „Pest" nevű gőzhajó kiköszörült képével. 1840 körül	15.—
1791.	KIS PALACKOCSKA DUGÓVAL ÉS POHÁRRAL. Csontüveg, aranyozott díszítéssel. 1840 körül	10.—
1792.	VADÁSZ. Porcellán. Cseh, XIX. század . .	4.—
1793.	OVÁLIS FÜLES TÁL. Porcellán, festett virágokkal, kék-arany szegéllyel. Haidinger . .	20.—
1794.	NAGY VÁZA. Csiszolt üveg	50.—
1795.	LIKÖRÖSKÉSZLET. Üveg, aranyozott peremmel XIX. század. (Palack dugóval, 5 pohárka és kerek tálca.)	20.—
1796.	ILLATSZERTARTÓ PALACK. Csiszolt üveg, aranyozott bronzfoglalatban, festett miniatürökkel. 2 darab	10.—
1797.	CSÉSZE ALJJAL. Kékmázú porcellán, dom-	

Lüdgendorf. F.

ferto

l.

Kazinczy Lev

XXII. k. 429. l.

Trencsén VII. 163

Lütgendorf-Leinburg

l.

Benyov-Bratisl.

44. l.
85. l.

Lützendorff Ferdinand

l.

Kazinczy lev

XX. 617. l.

Lüdgendorf
1785 – 1858

l

Csatkai Liszt
126. 3

Lyetava vára

Magyarság képes múlt, 1928
nepl. 23

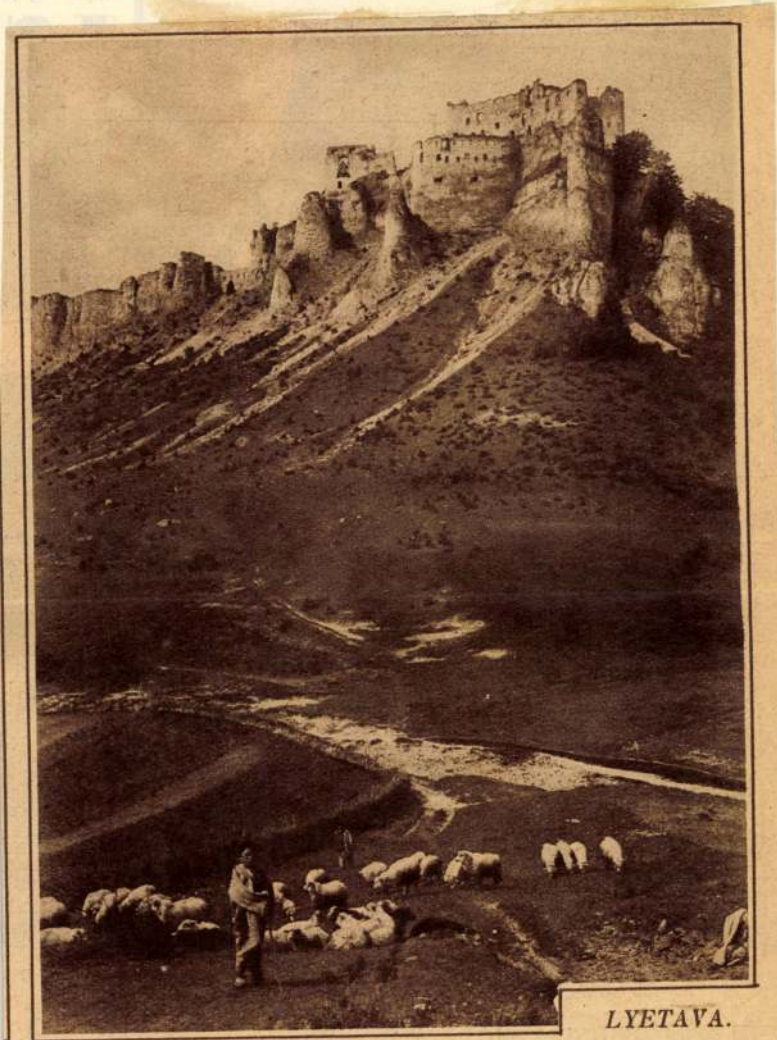

LYETAVA.

ndai részvénytársulat mélynyomása.

VASÁRNAP **21** Kat. Exaudi Prot. Konstant.	N. k. 4 ó. 18 p. N. ny. 19 ó. 36 p. Izr. 3. Selosah jeme haqeb.
HÉTFŐ **22** Kat. Júlia sz. vt Prot. Júlia	Izr. 4. Selosah jeme haqeb.
KEDD **23** Kat. Dezső pk. Prot. Dezső	Izr. 5. Selosah jeme haqeb.
SZERDA **24** Kat. Ker. segíts. Prot. Eszter	Izr. 6. Sabuoth 1. n.
CSÜTÖRTÖK **25** Kat. VII. Gerg. Prot. Orbán	Izr. 7. Sabuoth 2. n.
PÉNTEK **26** Kat. N. Fülöp Prot. Fülöp	
SZOMBAT **27** Kat. Béda et. Prot. Béda	Izr. 9. S. Nasszа 1. P.

Vasuti merénylet (Gerda Maurus—Willy Fritsch).

A szezón legnagyobb filmsikere: SPI

Lütgendorf Ferdinand

wód

Kopp Magybiedfest

12.1

Tsz.:

Kelet	Beszélő neve (olvashatóan)	Hiv.	Magán	Inturb.	Kelet	Beszélő neve (olvashatóan)	Hiv.	Magán	Inturb.

Lütgendorf Ferdinánd

Ragályi Ábrahám
vrlépe (1827) fenti vér-
karca.

Repr.

Domanovszky Sándor

Magyar művelődéstört.
V. k. Bp. é. n. 169. l.

Lütgendorff F.

grafikus 1826

l.

Gefinszombhaszkus

II. 211. l.

Lützendorff-Leinburg, Ferdinand Freiherr von

1785–1858

L. Forum

1934. 308. l.

Lütgendorff Ferdinand

Lord

Magyar Museum

1946. 38. 1

mester.

géről.

és szembenéz. Kezei hátra
i, bajusza és szakálla nincs.

. — Lelt. sz. 1385. — Véte-
. sz. engedély szerint H. O.
tott 1897 február 2-án (390—
a az 1897 márczius 25-iki

37

Lütgendorf báró

rezmi

l.

Szilágyi: Magy. nemzet
tört. IX. 207 l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni.
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Patria" r.-t. Budapest — 435418

Lütgendorff Ferdinand

351. LÜTGENDORFF, FERDINAND FREIHERR VON:
Férfi képmás.

1937.
Arverési Közlöny 4. sz.-a

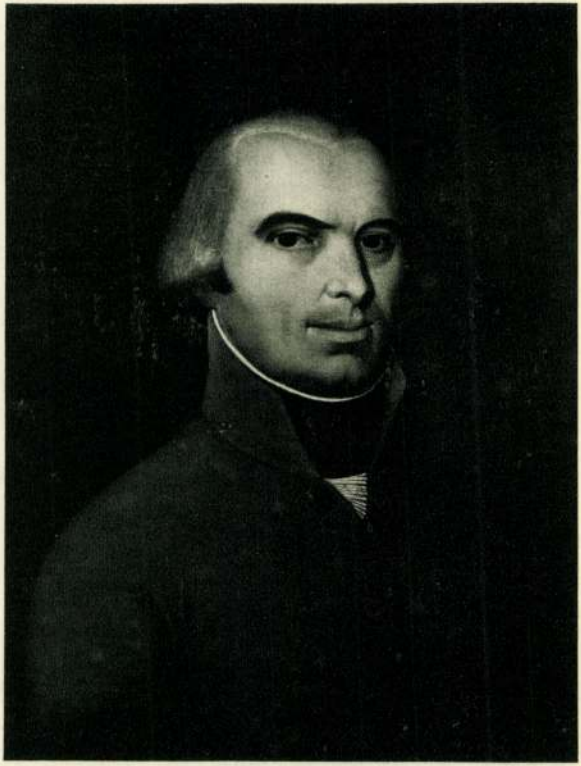

233. ISMERETLEN FESTŐ XIX. SZ. ELEJE:
Knöbel Fülöp táborszernagy képmása.

Lütgendorf –

Leinburg Ferdinand br.

1785 – 1858.

Ltab. IV. 31, 112

IV. 151

Római erőd VIII. 63.

Aschner József: (Lütgendorf

Mellig, szem közt. Rövid hajá ősz s arcza s bajusza leberet-vált. Körülcsavartfehér nyakkendője alól ingének gallérjá kilát-szik s atillájá s vállravetett prémes mentéje zsinóros. Felirata a kép alatt aláírásának másaképen:

„Aschner Josef
Körmeczy Köved"

s alól balra: „Magyar Pantheon"
jobbra: „Ungarisches Pantheon"
s középütt: „Kiadta
Ponori Thewrewk József
Gramich sajátja."

Könyomat, az alak nagysága 10,1 cm.

Ltfa 7927

191/93 N° 380.

Batthyányi Imre.

Derékig, kissé jobbra. Haja rövid s arcza s bajusza leberetvált. Nyakra valója fehér, prémes kabátja rojtal s zsinórokkal van diszítve s bojtos vállvetője balról van felakasztva. Felirata a kép alatt aláírásának másául:

„Gróf Batthyányi Imre"

s a czimer alatt balra: „Magyar Pantheon"
jobbra: „Ungarisches Pantheon"
s középütt: „Kiadta
Ponori Thewrewk József
Gramich sajátja."

Könyomat, az alak nagysága 11.6 cm.

Ltfa 7929

Lützendorf

191/93 № 380.

Kováts Miklós:

Mellig, kissé jobbra. Caputiumot hord, feje elöl kopasz, haját hátra fésüli, s bajusza s szakála leberetvált. Collaréjának ligulája széles s mucetuma felett kettös láncon ékköres keresztet visel. Felirata a kép alatt két sorban aláírásának másakép:

„Kováts Miklós
Erdélyi Püspök."

s a czimer alatt
balra: „Magyar Pantheon"
középült: „Kiadta
Ponori Thewrewk ~~Emil~~ József
Gramich sajátja."
s jobbra: „Ungarisches Pantheon."

Könyomat, az alak nagysága 10.7 Cm.

(Lütgendorf

Ltsza 8177

126/94 № 62.

Dernáth Lipót: (Lützendorf

Derékig, kissé balra. Haja göndör, bajusza lenyirt s arcza leberetvált. Csokorra kötött nyakkendője alól ingének gallérja kilátszik, s rendjelét e fölött szalagon hordja. Kabátja s vállravetett prémes mentéjé himes. Felirata a kép alatt aláírásának másával

„Gróf van Dernath Leopold"

s a czimer alatt balra: „Magyar Pantheon"
jobbra: „Ungarisches Pantheon"
s középütt: „ Kiadta
Ponori Thewrewk József
Gramich sajátja."

Könyomat, az alak nagysága 12.4 cm.

Ltsa 7933

191/93 N° 380

Fischer István 10098

Mellig, jobbra, tojásdad medaillonban, caputiummal, érseki palliummal és a szent-István rend csillagjával. Felirata a kép alatt három sorban:

NAGY SZALATNAI BÁRÓ FISCHER ISTVÁN
Batskónak örökös Ura, Egri Érsek s´a´t.
szül. 1754. 21. Octob, megh 1822. 4. Juliusb.

Rm., mér. a rl. 17 : 11.5 cm.

Lützendorf?

Kopácsy Jósef:

Mellig, csaknem szem közt. Caputiumot hord, rövid haja ősz s bajusza s szakála leberetvált. Magas collaréjának ligulája széles s csipke alju karinge feletti cappáján ékkőres keresztje nyugszik, melyet kettős láncon visel. Felirata a kép alatt aláírásának másakép két sorban:

„Kopácsy Jósef
Weszprémi Püspök"

s legalól a czimer után

balra: „Magyar Pantheon"
középütt: „Kiadta
Ponori Thewrewk Jósef
Gramich sajátja"
s jobbra: „Ungarisches Pantheon".

(Lütgendorf?)

Könyomat, az alak nagysága 11 cm.

Ltsza 8176

126/94 No 57.

11031.

Alagovich Sándor:

Derékig látható és balra fordultan arczélben van ábrázolva. Caputiumot és cingulummal átkötött reverendaja felett nyaklánczon keresztet hord. Felirata a kép alatt két sorban:

Püspök Alagovich Sándor, Aurana
Priora, Udvari Tanácsos

a bal karnál: Ferd. Bn de Lütgendorf 1826

Rk., mér. a rl. 14.9:10.9 cm.

Szn. 165-906
1770-906-1

11044

Bitto Albert:

Derékig, balra fordult és arczélben látható. Atillája és vállravetett prémes mentéje zsinóros. Felirata a kép alatt aláirásának másakép három sorban:

Nadasdy és Sárosfalvi
Bittó Albert
Arad vgye követye.

a bal karnál: Báró Lütgendorf 1827 L Ferd.
legalól balra: Magyar Pantheon.

Rézkarcz, méretei a rl. 15:10.4 cm.

Szn. 29-907
412-907-1

Nyáry Rudolf gr:

Csaknem derékig, jobbra. Haja kissé göndör, bajusza lenyirt s arcza leberetvált. Csokorra kötött nyakkendője rojtos s mellénye s prémes bekecse zsinóros. Felirata a kép alatt két sorban aláirásának másául:

„Bedeghi és Berencsi
Gróf Nyáry Rudolph"

a czimerután balra: „Magyar Panthern"
jobbra: „Ungarisches Pantheon"
s középütt: „Kiadta
Ponori Thewrewk József
Gramich saját ja."

Könyomat, az alak nagysága 13 Cm.

Ltfa 8020

(Lütgendorf?

191/93 № 380.

Nádasdy Ferenc:

Mellig, jobbra. Fején caputium van, haja göndör s arcza s bajusza lebe-
retvált. Cappa majorja hermelines, felette láncon ékkövek keresztet visel s
karinge csipkés. Felirata a kép alatt négy sorban:

„Nádasdi
Gróf
Nádasdy Ferenc,
Váczi Püspök." Ez nem Lütgendorf?

alól jobbra: „a' Bécsi Köm. Int."
s legalól középütt: „Közli
Ponori Thewrewk József."

Könyomat, az alak nagysága 11 cm.

Ltfa 8018

191/93 № 380.

Podmaniczky Sándor:

Mellig, jobbra. Hosszú haja ősz s arcza s bajusza leberetvált. Körülcsavart nyakkendője fehér, levélhimzésű atillája bal felől zsinóros s prémes bekecsét vállra vetetten viseli. Felirata a kép alatt két sortan aláirásának másául:

„Aszódi Báró
Podmaniczky Sándor"

s a czimer után balra: „Magyar Pantheon"
jobbra: „Ungarisches Pantheon"
s középütt: „ Kiadta
Ponori Thewrewk József
Gramich sajátja."

Könyomat, az alak nagysága 10.9 c/m.

Ltfa 8023.

Lütgendorf?

191/93 № 380.

Németszeghy István:

Mellig, csaknem szembe. Rövid haja ősz s arcza s bajusza leberetrált. Körülcsavart nyakkendője fehér s álló gallérú kabátja s bekecse zsinóros. Félirata a kép alatt aláírásának másául két sorban:

„Almási Némethszeghy István
Mosony V. Követje"

s a czimer után balra: „Magyar Pantheon"
jobbra: „Ungarisches Pantheon"
s középütt: „Kiadta
Ponori Thewrewk József
Gramich sajátja".

Könyomat, az alak nagysága 9.8 cm.

Etsza 8019

Lütgendorf?

191/93 № 350.

Lütgendorf Ferdinand

Rudnyánszky József:

Mellig, kissé jobbra nézve. Rövid haja fürtözött, kis bajusza kipödrott s barkója kicsiny. Csomóra kötött nyakkendője elől lelóg s atillája s vállravetett prémes mentéje gazdagon zsinórzott. Felirata a kép alatt aláírásának másakép:

„Dezeri B. Rudnyánszky Jósef."

s a czimer alatt balra: „Magyar Pantheon",

középütt: „Kiadta
Ponori Thewrewk József
Gramich sajátja."

s jobbra: „Ungarisches Pantheon".

Könyomat, az alak nagysága 11 c/m.

Ltha 8184. Lütgendorf?

126/94 N° 88.

Keglevich Gábor:

Mellig, kissé balra. Haja göndör, barkója kicsiny, bajusza rövid s arcza leberetvált. Körülcsavart fehér nyakkendője alól ingének gallérja ~~lehajtor~~ kilátszik s mellénye s (bekecse prémes) zsinóros. Felirata a kép alatt két sorban aláírásának másaul:

„Busini Gróf Keglevich Gábor
Neográd Vármegye Fő Ispanya"

a czimer után balra: „Ma gyar Pantheon
jobbra: „Ungarisches Pantheon"
s középütt: „ Kiadra
Ponori Thewrewk József
Gramich sajátja."

Könyomat, az alak nagysága 11.6 c/m.

Ltfa 7966.

Lütgendorf?

191/93 № 380.

. . . zátonyok szegélyén, mint a szunyókáló tőkések . . .

AZ APRÓRÉCE FELTÁMADÁSA

Zsindely Endre fényképeivel

Írta ZSINDELY FERENC

Ej, mintha tejes lenne az öreg Duna háta! Innen a partról eleinte csak ennyi az egész. Jeget még nem látni rajta egy darabkát sem.

Hanem a fütyülő récék kevésből is értenek. Sok mindenféle rucanépség kóborol most a Duna széles országútján, vert hadak összevissza roncsa: előttük a hátha, mögöttük a tél. Baka a huszárral, tüzér dragonyossal együtt bandukolnak. A fütyülő récék is velük.

De a fütyülők legalább összetartanak, más csapatbeliekkel nem igen keverednek. Eléggé tarka az ő seregük így is. Többségében nem valami díszes, mivel a többség csak közrendű szürkeség. Idetartoznak az összes tojók életfogytiglan, ide a gácsérok szintén, ameddig regruták.

Azonban a gácsérok, ha idejét megérik, többre is felviszik. Világos dolmányt ölthetnek, arra oldalt sárga paszományt varrhatnak. És különféle cifraságokat mindenfelé. Annyi sok a rendfokozat náluk, hogy akár belebolondulhat az ember. Olyiknak dolmánya már szinte borpiros, meg violaszínű. Ez a legeslegfőbb rang. Ellenben a sisakja szép rozsdasárga valamennyi tisztnek.

Hát ilyenek a fütyülők. De a füttyös tavaszi kedvük oda, minthogy visszavonulóban vannak. Tundrás hazájukat már októberben megszállta a tél, előle majd Abesszíniába kell menekülniök, tudják. Hanem közben jólesik egy hétre, kettőre itt megpihenni. Szeretnek a szigeteken táborozni, még pedig nem ám a zátonyok szegélyén, mint a szunyókáló tőkések, de fent a magas parton. És amit meg nem tenne egyéb kacsafajta, röptükből ők leginkább a szárazföldre szállnak le s nem a vízre elébb.

Azonban tejes már a folyam. A füttyevesztett fütyülők serege mikor elhúz felette, egyik vén gácsér valami nagy szót csendesen kimond. Száll a sereg, suhogó szárnyán fehér folt villog, a nagy szót ez is, az is rekedt torokhangon visszafelelgeti. Szedni kell a sátorfát. Itt az ellenség.

És csakugyan, másnapra a Dunán foltokká kezd sűrűsödni a tej. Hogy meddig a tej, honnan a víz? Azt nem lehet megmondani. Határa még nincsen. Csobog s hullámokat ver a folyó: fehérje, szürkéje még egyként fodrozódik. Sirályok játsza-

kötetet valaki a Felvidékről elküldötte a nádornak) 1680 táján elsőnek és utolsónak örökített meg egy sor megragadó szépségű magyar virágéneket, számos szlovák népdalt, táncdallamot és egyházi éneket, sőt trombitadarabokat, szignálokat is. Sok darabjának élére odaírta a szöveg kezdőszavait, s a mai kutató meghatottan betűzgeti : Térj meg bujdosásidból... Széllel az sok vitéz... Mint sír az feir hattyú... Ja som osamela... Dobra noc ... Lopatkowanij tanec... (a híres «lapockás tánc») és a többi. A lőcsei tabulaturáskönyv ugyanabban az időben, Thököly évtizedeiben, már sokkal tudósabb technikával jegyez fel «chorea hungarica»-kat és «polonica»-kat, a magyar nemesi barokk legszebb zenei emlékeit. A Lipóczi Keczer Anna nevéhez fűzött nyitrai táncgyüjtemény pedig az 1700-as Felvidék, a Rákóczi Felvidékének szlovák táncmuzsikáját örökíti meg egy sereg népi frissességű dallamban ; kapcsolatuk a magyar rezidenciák népies zenéjével egészen nyilvánvaló. Nem véletlen, hogy Bartók Béla ebben a korban gyanítja a legerősebb szlovák hatást a magyar népzenére — s nem véletlen, hogy a szlovák népzene ebben a korban válik egy sereg régi magyar motivum megőrzőjévé. Ami természetes is, ha meggondoljuk, hogy hányféle közvetítő tényező jelentkezik : ott van a templomi ének, például a Tranosciusféle híres egyházi énekeskönyv ; ott van a hangszeres muzsika (jellemző, hogy a kor legszellemesebb politikai röpirata, a Kassáról tudósított Ungarische Wahrheitsgeige, épp a magyar hegedűsök játékáról ad kitűnő leírást 1683-ban) ; mindenekfelett pedig ott van az élő népdal, mely nem ismer megyei határokat.

Igaz, ennek a népi zenének még kétszáz évig kell várnia az igazi megértésre és feltámasztásra. Egyelőre a Nyugat közvetítőié a szó ; nem a rezidenciák és falvak szabják meg a fejlődést, hanem a városok. A XVIII. század végén Pozsony az első magyarországi hangversenyek, az első pianisták és pedagógusok székhelye, Tost, Rigler, Klein Henrik, Hummel, Zimmermann városa. Mostanáig ez a muzsika, nyilvános és intim megnyilatkozásaiban egyaránt, Bécs életét tükrözte, egyebet nem is akart. De 1800 körül új hang vegyül a klaszszikus, haydn-mozarti hangversenybe, az új, nacionalista Magyarországé : a verbunkos hangja. A galántai cigányok verbunkoszenéje, mely száznegyven év mulva Kodály zenekarában támad új életre, a városokat sem hagyja érintetlenül. Chudy József pozsonyi karmester 1790-ben már nem Bécsbe, hanem Pestbudára szerződik, hogy itt megírja az első magyar daljátékot, a Pikkó herceg és Jutka Perzsi-t ; Tost Ferenc pozsonyi zenész egyike a legelsőknek, akik 1790 táján «magyar táncok»-at adnak ki. Kassán ezidőben készül el Kossovits József legszebb verbunkos-darabja, mely később «Lavotta első szerelme» címen lesz népszerűvé. A nagy pozsonyi királyné-koronázásokon, 1808-ban és 1825-ben már osztrák zenészek, Kauer Ferdinánd és Halm Antal is verbunkos szerzeményekkel szerepelnek. Bihari is itt aratja akkor leghangosabb sikereit, s itt tanul Klein Henriknél az ifjú Erkel Ferenc . . .

Klein Henrik, Erkel Ferenc zenetanítója. (Lütgendorf metszete)

*

Ez volt a kezdet, magyarság és Európa összefoglalásának kezdete a Felvidék kapujában. A következő évszázad már ilyen nyomokon igyekezett járni, előbb a romantika jegyében, ezután új távlatok felé fordulva. Nincs rá terünk, hogy ezt a fejlődést részletezzük ; elégedjünk meg vele, hogy idejegyezzük Pozsony zeneéletének három újabb dátumát. A kilencéves Dohnányi Ernő feltűnését egy iskolai hangversenyen, 1886-ban ; a millenium évét, mikor egy tizenötéves zenésznövendék, Bartók Béla nevű, befejezi tanulmányait Erkel Lászlónál ; és azt a harminc évvel későbbi dátumot, amikor — cseh uralom alatt — megalakult Pozsonyban a Bartók Béláról nevezett zenetársaság.

Aztán aprókat lépegetve engedelmesen megindul.

Megáll Pityu előtt, de nem szól. Csak nézi komolyan, tűnődve... Pityu gyanakodva ráles oldalról, egy percre kihagy, aztán folytatja tovább.

— Beszéjjé hozzá! Monggyá neki valamit! — nógatja az asszony.

De Janika csak áll mozdulatlanul, mintha nem is hozzá szólnának. Időnként félénken megtapogatja a sapkáját. Később felmászik a padra és leül szembe Pityuval. Két lába, mint két kis értelmetlen szerszám, idegenül lóg le a padról a levegőbe. Riadt fekete szemében halálos komolyság ül, mintha valami megfellebbezhetetlen ítéleten gondolkozna.

A lelences asszony gyűrött papírstaniclit szed elő a zsebéből. Cukrot eszik belőle. Hogy a Pityu ordítása nem szűnik, leharap egy darabot s a gyerek szájába tömi. Hiába. Pityu jellem, nem lehet megvesztegetni. Tovább ordít. Tátott szájából kicsurog a ragadós cukros nyál.

Janika elmeredten nézi. Az asszony keze szorgalmasan jár a stanicli és a szája között s Janika le nem veszi róla a szemét.

— Hogy a Jóisten akarhova tegyen, mingyá kidoblak! — rázza meg egyszerre türelmét vesztve az asszony a változatlanul süvöltő gyereket. — E meg nem szóna hozzá a Szentnek se... — fordul Janika felé.

— Búsul az is — mondja az okos. — Emennek is csak egy orvosság kéne. A' hiánzik... Többet ér a' mindennél. Igaz-e? — hajlik Pityu felé, de hogy az nem törődik vele, visszafordul Janihoz:

— Minek hítták anyádat, Janika?

Csend.

— Hát édesapád hun van?

Csend.

Erre odafordul a lelences is:

— Hun van idesapád, Jani? — kérdi kíváncsian.

— Nem tuggya szegén — mondja aztán az okos, hogy Janika erre sem felel.

A másik oldalról áthajol egy asszonyság.

— Na, nesze egy kis béles. Kell-e?

Janika utána nyúl. Kell. És máris eszi.

— Hát aszalt körte?

Az is. Elveszi.

— Kenyér is?

Az is. Minden kell. És egymásután elnyel mindent. Valamit mond is.

— Mi az? — hajolnak közelebb. — Mit beszél?

— Az apjáról szól valamit — mondja a mellette ülő.

— Mi van apáddal fijam? — kérdezik hárman is. — Hun van apád?

— Nekem nincsen... — motyogja Janika.

— Mit mond? — kérdik a távolabb ülők s közelebb húzódnak.

— Hogy neki nincsen... — s a szemükkel intenek egymásnak.

— Meghalt? — kérdi valamelyik.

Janika értetlenül nézi. Tovább majszol. Aztán magától szólal meg.

— Nekem soha nem is vót apám.

Csend. Az asszonyok összenéznek.

— Hát öreganyád van-e?

Janika felnéz. Hallgat. Aztán:

— Öreganyám lepényt sütött...

— És most hol van? — érdeklődik a lelences.

— Temetőben.

Aztán tovább eszik és nem hajlandó többet beszélni.

— El ne aluggy mán te, Jani! — szól rá később a lelences, hogy a feje időnként kókadtan előrebillen. De a gyerek hiába birkózik az álmossággal, a pállott melegben le-lecsukódnak pillái.

Pityu, maga alá húzva lábait, hátat fordít a többieknek, rányomja kikelt kis képit a hűvös deszkára s úgy szipog halkan.

— Hideg lesz az éccaka — mondja valaki.

— Nálunk még fagy vót az éjjel — toldja egy másik.

— Nemsokára meggyüvünk — mondja a lelences s pakkolni kezdi a gyerekeket.

— Jól bebónyájja üket, meg ne fázzanak — intik, de az fölényesen legyint.

— Tudom én. Még kendőt is hoztam. Mer a lelencből nem adnak. Nem gondónak rájuk, van-e mivel befedni űket a fagyba. Amíg nincs hat éves, nem kap kendőt egy se, csak ha iskolaköteles... Na, Istennek ajánlom minnyájunkat, mink meg is gyüttünk mán...

A vonat megáll. Kilépnek az éjszakába.

Süveges, botos kis lelenctestvérek várnak az őrház előtt egy nagyobbacska lánnyal.

Janika botorkálva indul feléjük az asszony nyomán. Azok közrefogják. A lány előrevilágít egy kézilámpással a falu felé.

Kilépnek. Középütt megyen Janika. Kezében görcsösen szorongatja az új cipő összekötözött zsinegét. Harisnyás kis lábaival — mintha parázson járna — aprókat lépeget.

És megindul a fagyos rögökön az új élet felé.

RÉGI FELVIDÉKI MUZSIKA

Írta SZABOLCSI BENCE

A hegyláncok ősidők óta mint oltalmazó, konok bástyasor állnak őrt a Felvidék körül. Ez a föld menedéknek született, összegyűjtő és oltalmazó határvidéknek; s az is volt minden időben, nemcsak a szlovákság, nemcsak a török hódoltság magyar menekültjei, hanem a magyar, szlovák, lengyel és rutén kultúra számára egyaránt.

Már maga a tót népzene sem egyéb, mint sajátos, gazdag reliktum, régi szláv, kelet-európai és kárpáti hagyományok egyedülálló találkozása. Bizonyítja ezt nemcsak a Slovenské Spevy című negyvenesztendős népdalgyűjtemény, hanem még inkább az a közel háromezer dallam, mellyel Bartók Béla úttörője lett a modern szlovák népzenekutatásnak s mely több mint tíz éve vár kiadásra Liptószentmiklóson. Valószínű, hogy például a zólyomi melódiákban olyan dallam- és ritmusformák rekedtek meg, melyekről a szláv népzenék túlnyomórésze megfeledkezett már, de ott még teljes virágzásban állnak. És az is szinte természetesnek tűnik, hogy Kodály Zoltán Nyitramegyében, a Zoborvidéken (egy ősi magyar törzs letelepülési helyén) csodálatosan gazdag ágát fedezi fel a régi magyar népzenének, 1908 táján. Ez a dallamvilág ideszorult a hegyek közé s akárcsak a székely, évszázadokon keresztül tisztábban tudott fennmaradni, mint a síkföld folytonos válságoknak kitett népzenéje.

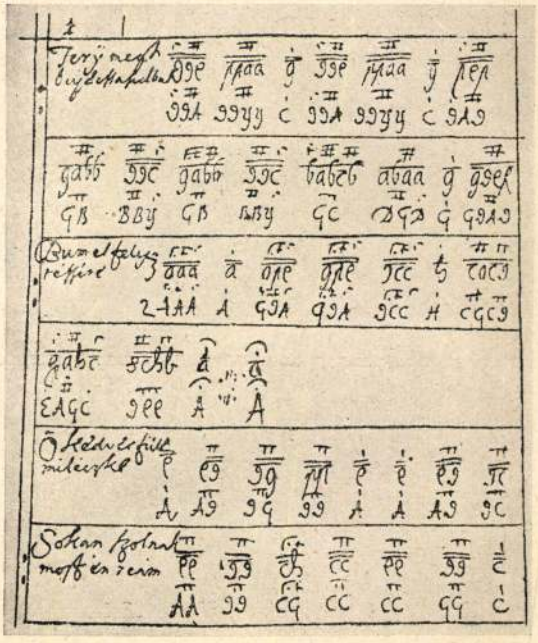

A Vietórisz-kézirat egyik lapja

Már a magasabbfokú műzenekultúra számára inkább akadály és probléma az ilyen földrajzi elzárkózottság, semmint védelem vagy támogatás. A városok németműveltségű lakossága nyugat felől hozza zenei kultúráját is s kapcsolatai a tájék sajátos, népi hagyományaival csak igen lassan alakulnak ki; a keverékből idővel, különös módon, magyar vidéki zeneélet támad. Addig persze hosszú az út. Pozsony, Körmöcbánya zenészei már a XV. század óta szerepelnek, Bártfa zenés misztériumjátékairól 1500 óta szólnak a források s a körmöci születésű Monetarius István az 1500-as évek egyik legérdekesebb zeneelméleti művének, az Epithoma utriusque musices-nek szerzője. Ez a tudós, szakszerű városi zenekultúra, mint mondottuk, évszázadokig tisztán német jellegű, mert közelebb éri Bécset, Boroszlót, Wittenberget, Augsburgot, mint Budát — és főleg mint a szomszédságában élő szlovák vagy magyar népi zenét. Hogy Tinódi Sebestyénnek háza van Kassán: inkább ritka különösség, mint jelkép. Neusiedler János és Menyhért, a XVI. század európai hírű lantművészei, Pozsonyból indulnak karriérjük nyugati állomásaira, Kusser János, Kusser János Zsigmond nagynevű barokk operaszerző atyja, 1660 táján pozsonyi orgonás, és Francisci János, a kitűnő besztercei zenész, Bél Mátyás és Bach Sebestyén tanítványa, 1730 körül pozsonyi zeneigazgató. Valamennyiök útja nyugatra vezet, Németországba, sohasem Buda vagy a magyar rezidenciák felé... s mint Spielenberg János lőcsei karnagy, Plintovicz Ádám zsolnai szuperintendens és mások: a kor német zenéjét írják, semmi mást. De a XVII. század folyamán, legalább részben, mégis megváltozik a helyzet. Három fontos kéziratunk ismeretes ebből a korból, felvidéki rezidenciákon összeírt zenegyűjtemények, melyeknek ismeretlen összeállítói nyilván arra a népies muzsikára figyeltek fel elsősorban, mely körülöttük, a magyar várakban s a szlovák falvakban szólt, — és szólt már mióta, anélkül, hogy észrevennék!

A Vietórisz-kézirat (sokáig Esterházy Pál nádor énekeskönyvének nevezték, mert a

Tükör 1938. dec.

LÜTGENDORFF, *Ferdinand Freiherr von*, német festő és karcoló, * Würzburg 1785, † u. o. 1858. Ránk külön érdekességű, mert életének jelentékeny részét, 1824—40-ig, Pozsonyban töltötte, mint a magyar főurak, diétai követek kedvelt arcképfestője, aki azonkívül pozsonyi és magyar vidéki városok templomai részére számos oltárképet is festett. 1801—03 között a müncheni akadémián Andreas Seidl és Joseph Hauber tanítványa, de legtöbb hatással az akkor Münchenben élő legjelentékenyebb arcképfestő, Johann Georg Edlinger (1741—1819) volt reá. Münchenből a bécsi akadémiára került (1803—05, majd 1807—08), ahol Füger a mestere, ki mellett Maurer és Lampi is tanították, náluk főleg a miniatűrfestést és a karcolást tanulja. 1813—22. Prágában élt s egyike volt a legbecsültebb arcképfestőknek. Élete későbbi alakulásában is főleg miniatűr-arcképeket festett, továbbá arckép-karcokat és litográfiákat készített, mellettük szerepelnek az olajfestésű arcképek, oltárképek és elvétve a genre- és tájképek, valamint tájképrajzok és vízfestmények. Már 1823/24-i bécsi tartózkodása alatt megbízóinak nagy része magyar volt. A magyar megbízók biztatására került 1824-ben Pozsonyba, mely mint koronázó város és a diéta székhelye, akkor sok idegent vonzott. Az itt töltött 16 év alatt sok barátot és megbízást szerzett. Festőiskoláját a mágnás hölgyeken kívül a többi között Kern, Szeleczky tájképfestő és Dux Zsigmond festők látogatták, Marastoninak ugyancsak ő ad ajánló levelet Pestre. Magyar Pantheon cím alatt 1826—30. itt 125 követ, főpap és mágnás karcolt arcképét aláírás fakszimilével adja ki. Számosak az itt festett olajfestményű arcképek: Zsófia fhgnő, I. Ferenc császár (1825), Hermina fhgnő (1835), József nádor (1840) és számos mágnás; a különféle templomok számára készült oltárképek: a nyitramegyei sabati templomban (1827), a pozsonyi kórháztemplomban (1830 és 1831), az újfalusi templomban Pozsony mellett (1833), a veszprémmegyei Kisjenőn (1833), Szécsényben (1837), a krassómegyei Baldurban (1839), a pozsonyi Notre-Dame-kolostorban (1837), a nyitramegyei Bodolán (1838), Magyaróvárott (1838).

Rácz almás h. n. V. 305.

Magyar Pantheon

P. 17 könyomat Teltscher, Kriehuber, ~~A~~ Pillizotti, Kerner, Ruprecht János, Radmannsdorf és 41 ré~~metszet~~ kare Lütgendorf Ferdinand br. cignatúráival. 1826. et 1827.–

Föv. kot. B. 769/442.–

mint cád.

Ugyanabból a sorozatból valók a könyomatok, ~~ami~~ mint Bf. 769/436.

Különbség: ~~nem~~ A lapok aláírása csak név, Magyar Pantheon (nyomtatva) és ~~h~~ jelezve hogy ki lithografálta (balra) jobbra pedig, á Bécsi Köm. Inb.

Lütgendorf F.

F E L S Ő M A G Y A R O R S Z Á G I M I N E R V A .

Kassa, 1825-1836. Alapitotta Gróf Dessewffy József, szerkesztette Dulházy Mihály. Kiadta Ellinger István.

Lásd okv.

Lüdgendorf Ferdinand

metszve jelent meg a Gróf Illésházy István Excell. és a Sopronyi második Követ Felső-Büki Nagy Pál Úré, a mit itt azoknak kedvekért jelentünk, a kik e' nemben gyűjtögetnek, az illy gond' becsét értik. Bár az érdemes Kiadó sokaknak pártfogásokkal diesekedhetnés,

---

II. Br. Mednyanszky-Fischer Joseph-Malerische Reise (előbbi növeg, iz tába utobbitól.

III. Belgrádig Alt Jakab, onnan a tengerig Erminy Lajos ... „ezek a' tárgyakat

erok teljesen el vagynak találva,
s így Lütgendorf, s Ponori, ki
őket tanácsolgatta, á most és
később élőknek szivos köszöne-
teket érdemlik. Az arcz magán
hordja á mit az emberről
mondhatni, s gyakrabban
mint a figyelmetlen gondolná,
s ezen állitásnak való voltát
hány fő bizonyitja itt! ——
felsorolás (30 név)
(Köztük „Jos: Lánlovszky
I. Tabulae R. I. Pref. Assessor".)
összesen 110 l. ——

„Mindenáh kép mellé vagyon
téve két lap nyomtatvány, s az
bennünket á személy Élet-irásá-
val gazdagit*. — Nem ezen Gyüj-
teményben, hanem külön, s nagyobb
formában, ~~jelent meg~~ s köre
./.

Nrs. I. – E' profil-arcrokat igen nagy gonddal és igen nagy szerencsével rajzolta is, mitszette is Báró Lütgendorf Ferdinand. Nem azon törekedett, hogy á fejnek az ideálozás által több nemességet s kedvességet adjon, á mit az első rendű Mivének mindég fesznek; hanem hogy ezen historiai tekintetben nevezetes arcokat á szerint adhassa, ahogyan őket á tükör kapja fel; s' aki azon gondra tekint, mellyel Lütgendorf mindenikének nézését, haját, ruháját, álmélkodást érdemlő különbözőségben adja, érzeni fogja, hogy az ar-

Felsőmagyarországi Minerva, 1827.
1339. l.–

A' művészségi barátjaihoz.

I. Magyar Pantheon. Az 1825. 1826. 1827. Pozsonyban tartott Országgyűlés' emlékeretére. Rézenkint kiadta Ponori Thewrewk József, Magyar-országi és Erdélyi hites Ügyész.

II. Malerische Reise auf dem Waagflusse in Ungern. Von Aloys Freyherrn von Mednyánszky. Mit zwölf Ansichten. Pest, im Verlage bey Conrad Adolph Hartleben. 1826. gedruckt bey Ant. Strauss. 123. l. 4.–

III. Zweyhundert vier und sechzig Donau-Ansichten nach dem Laufe des....

Báró Lütgendorf Ferdinand

rézmetsző.

1) Pálóczy László, Borsod vármegyének követje. Rézmetszet pontozott modorban. Jelzése: Báró Lütgendorf Ferd. 1827. A „Magyar Pantheon"-ból.

1904 szep 15

II/8

Pamelmányi alap

Lüttgendorff Ferdinand

festő

1832 - 1840 - Pozsonyban.

vrád

Kumlik Emil: Rómer Ferenc Flóris élete és működése. Pozsony 1907 22 - 23. l.

546-550

NAGYL

ev. temp

Bars Lutgendorf

Ferd. 1827

Gf Esterhazy Zains

Kármán (Alárás)

Rein. aquat.

4°

fantajeli

Lütgendorf

A 8° Hennefeket
abrazoló Lepek
a Magyar Pantheon
Homára Eszül
Ach -

Ferdinand Baron von Lutgen-
dorf Pressburg 1826

Fanny Gräfin Zichy
geb. Gfin Colloredo
4° Rerin
Aquatinta

Báró Lütgendorf
Ferdinand 1827

Torkos Mihály/
Mosony Vármegye
Novellye

Rozin. a great.
Rozin 8°.

Jenni jelzes

Bari Lutgendorf 1826

Szallopek Janos,
es K. Tanatsos Ud-
varnok J. N. Veröcze
Vár - Megye Elsö
Al Ispannya -
Rem. agr. 8°
futi jetz

Bro Lütgendorf Ferdinand 1826

Magyar Nagy Sombori
Sombori Imre
Bihar Vármegyei Eovet-
(Marvás
Rezm aqu
n. 8°
Magyar Pantheon

Lütgendorf 2

5) Maximilianus Verhovácz de Prakitovecz / Eppus Zagrab: et Cseclsi Banalis Officii / Locumtenens.

Ez nem alá írás. Jelz.

(18 Φ 27 copia) Ez a jel Lütgendorf Monogramja.

mellet több rézmetszetén a rendes szignatura mellett is használ. Aquatinta.

6) Vasady Gabor Ugocsa Vármegye Követtye.

Aquatinta. Monogramjával és teljes nevével. 1827.

Lütgendorf 3

7) Petheofalvay Uzovics
Janos / T. N. Nyitra
Vármegye Elsö All-Ispán-
nya. Ez nem aláírás.
1826

8) Torkos Mihály Mosony
Vármegye Követtye
1827.

9) Ponori Thewreck Josef (nem aláírás)
salatta 7 sor szöveg.
Tebr..
Báró Lütgendorf Ferd-
fest. és nietsz 1826.

Lütgendorf. 4

10) (nem aláírás)
Josephus Comes Sermage,
Canonicus Zagrabiensis
et Studiorum / Director
Rez. 8°
Ferd. L. Baro de Lüt-
gendorf, ad vivum del-
et sculp. Posonii 1827

11) Magyar Nagy Sombori
Sombori Imre Bihar
Vármegyei Követ
Aquatinta 1826

12) Lomnitzai Skerlecz Joisef /
c. Kir. Kamarás, / J. N. ~~[illegible]~~ Vass
Vármegyenek Követje. 1826
(ez nem saját aláírás)

Lütgendorf 15

13) Kiss Csoltói s Pelsőtzi Rapályi Abraham (alairas) Torna Vezze Követze - Aquatinta Rezkarcz.

1827

14) Rohontzy Zairos Veszprém Vármegyei Követ.

1827

15 ~~Rottth~~ Rotth Zósef, N. Csongrád Vármegye Követtze (nem alairas)

1827

Lütgendorf 6

16) Pechujfalusi Pechy Imre, / a Felséges Septemviralis Tabla Birája / Pest Vármegyei Követ / (nem aláírás) Aquatinta. 1827

17) Pech: vyfalusi Péchy Tanós, T. Maramaros Vármegye Fő-Ispánja. 1827

18) Palóczy László Borsod Vármegyének Követje 1827

Lütgendorf. (7

19)
Pap Gábor Gr. Fichy Miklos és B. Ötv Kray Borbála Országgyűlés, Követje. Monogra és aquatinta. 1827.

20.
Pázmándy Dénes Komarom Vegyei Követ. Aquatinta. 1827.

21) (nem aláírás) (8° rét
Jos. Parcsetics de Rákócz / S. C. et R. A. Mattis Consiliarius, Ord. V. Comes / et Ablegatus I. Comitatus Syrmensis-
Ferd. L. Bárs de Lütgendorf 1827
Aquatinta

Lutgendorf 8

22) Nánássi olah Mi-
hal, Hajdu Vidéki
Követ. 1827.

23) B. Orczy Lörinti
T Heves Vármegye Kö-
vettye (nem alairan)
Aquatinta. 1826

24) Nyéky Mihály Csa-
nád Vármegyei Követ
1827

25) Nedeczei Nedeczky
Ferencz Tolna Vagye
Követye. 1826.

Lütgendorf 9

26) Chikanovich Antal
Finei Követ 1827
Magyar Pantheon
Aquatinta

27) Roglatitzai Mis-
Költzi István / Bihar
Vármegyei Követ -
1826

28) Mukits Simon Sz Kir-
Szabadka Város Követje
nev és monogram 1827

29) Maïtheiji Antal
Honth Vmegyei Követ -
Aquatinta 1827 -

Lütgendorf (10

30/ Laintzy Józseff / Septemvir, Békessi Feö Ispány (nem aláirás) Aquatinta Perkarcz - 1826

31 Kolosváry Miklos / Győr Vármegyei Követ (nem aláirás) Aquatinta 1827.

32 Kolosváry Sándor / Veszprémi Kanonok - (nem aláirás) Aquatinta Baro Lütgendorf Ferdinand fest és metsz 1827

33 Jos. Kovats de Visonta / S.C. et R.A. Mattis Consiliarius I. Tabulae Regiae I. Assessor Regius. (nem aláirás) 1826.

34 Kaszomp Sándor Torontál Vármegyei Követje. 1827.

Lütgendorf 11

35 Josephus Kussevich (nem aláírás o mége 3 sor latin szöveg)
P. Ferdinandus Lib. Baro de Lütgendorf ad vivum del. et sculps. Posonii 1827

36 Kis Dobronyi Isaak Samuel / Os. K. Tanátsos T.N. Szathmár Vármegyenek / Ord. V. Ispánya Aquatinta. 1826. (nem aláírás)

37 Neczpálli Insth Ferencz Thurocz Vármegye Követje 1827

38 Szent György Horvath János / Os. Kir. Kamaras T.N. Békes Vármegyenek / Követje (nem aláírás) Aquatinta 1826

39 Hegedüs Pal Veröcze Vármegye Követje. 1827

40 Bernáthfalvi és Földvári Földvary Frentz Heves i Követ Aquatinta 1827.

41 Jascho Józef Arad Vármegye Követtye. 1827.

Lütgendorf 12

42 Ifj Bárö Eötvös Ignacz Saaros Vármegyének Fö Ispánya Aquat. 1827

43 Jobbházi Döry Vincze Tolna Vármegyének Követje Aquat. 1827

44 Dömé Károly / Pozsonyi Kanonok. Aquat. 1827 (nem aláírás)

45 Nagy Ottádi Czindery László / T. N. Somogy Vármegye Követje. (nem aláírás) 1826

46 Nagy Abonyi Csiba Ernest Gróf Nádasdy Mihály Ö Excelentiája Osszaggyülési Követje Aquat. 1827

47 Pacséri Császár Sándor Tames Vármegye Követje Aquat 1827

48 Gróf Brunswik Josef 1826. Ferd. Baron de Lütgendorf

49 Viszocsányi s Brogyányi Brogyányi Gabor Trenchén Vgyei Követ. Aquat. 1827

50 Cajetanus Comes a Bissingen. Aquat. Ferd. L. Baro a Lütgendorf 1827.

51 Ernestus Comes a Bissingen C. K. Camerarius. Aquat. Ferd. L Baro de Lütgendorf 1827

52 Bezerédi Bezeredj Ignátz Győr Vegye Követje. Aquat 1827

53 Bezéredy Győrz / Veszprém Vármegyének Követje. (nem aláírás) 1826.

54 Szigethi Asztalos Pál / Mármaros Vármegye Orszag Gyülés. / Követtye (nem aláírás) Aquat. 1826

55 Filitzi Alinássy Lajos / Szepes Vármegye Elsö All = Ispánya, és / Követtye Aquat. 1827.

Báró Lütgendorf Ferd

rézkarcz

valamegyi (rezin) 4° vala
szignálva, az ér szám a szignatura mellett

1) Zmeskál Tób Arva
Vármegyei Követ. 1827

2) Vasonkeöi Gróf
Fichy Tamás. 1827
Aquatinta

3) Báró Wenckheim József
T. N. Arad Vármegyé
nek Feö Ispánja.
Ez nem saját aláírás
1826

4) Vereby Vegh Ignátz
Fejér Vármegye Követje
1827.

valamegyi az abrázolt aláírás aláírás ellátva

Lutgendorf 14

56) Adamich András
Finnei követ Aquat
1827 Magyar Pantheon

Nehaj eredeti mi-
niatürje a tört
Eepes. matrizet
Grüntengeben.

Lütgendorff-Leinburg, Ferdinand Karl Theodor Christoph Peter, Freiherr von

Maler geb. 1785 jan 24
Würzburg
+ 1858 apr. 28. u.o.
1824 tot Rossoybanelt, hol festiszkolája is voll.
1840 Münchenbe mert.

Singer Künstlerlex
III. 57.

840

Weirotter Franz Edmund

„Út Tirolból a sabin földek felé." / Weg aus Tirol in das Land der Sabiner. / Rl.

K. 5 T.

119 m. 98 Z.

Báró Lützendorf Ferdinand.

Palóczy László arczképe.
Rézmetszet 1827. Magyar
Pantheon.

80 Szendrei János
gyűjteményében.

(Ferd. de Lütgendorf 1835)

Zomji, és trangepán / márványból készült s a Bécs-Újvárosi Plébánia / templomnál felállitott sír emlékének rajzolatja.

Rézm. 8°

Jelz.: ( )

Báró Lütgendorf Ferd.

Nadasdy és Sárosfalvi/
Bitto Albert/ Arad
vaje követje. (aláírás).
Reim. 8.° Magyar
Pántheon.

Jelz. Báró Lütgendorf
Ferd. 1827.

Báró Lütgendorf T-

Báthori Gábor (alaiszi)
Gen. V. Not. Kis Kun Filep/
Szállási Ref. – és 1830-
ban Diétai –/ Prédika-
tor.
Rézn. 4°

Báró Lütgendorf Ferd.

Wildrich dr. III. 161.

Lütgendorff

Ferdinand

laid

Universal lexikon

452 l.

Weimari museum III. 161.

Lütgendorff, Ferdinand
Freiherr von, német
festő és grafikus szül.
1785. Würzburg, megh.
~~1~~ 1858. u.o. F 1824-40-ig
Pozsonban élt s számos
magyar előkelőséget s
a környékbeli templomok
vezére oltárkepeket festett.
(1826-30. Magyar Pantheon)
F Münchenben a Beisben
tanult.

~~Cimen 125~~
~~(Lütgendorff Leo: Der~~
~~Maler und Radierer~~
~~F. L. Frankfurt a/M~~
~~1906)~~

Lütgendorf Ferdinand

Biederm. Kiäll. 1937

VIII. term.

Nöi archép.

Ferfi archép. grafika

Ferfi archép.

IM DEUTSCHEN KUNSTVERLAG

erschienen bisher folgende Werke
mit Aufnahmen von

PROF. WALTER HEGE

DER NAUMBURGER DOM UND SEINE BILDWERKE

beschrieben von Wilhelm Pinder
6. Aufl., 50 S. Text m. 23 Abb. u. 89 Vollbilder

DER BAMBERGER DOM UND SEINE BILDWERKE

beschrieben von Wilhelm Pinder
2. Aufl., 62 S. Text m. 35 Abb. u. 75 Vollbilder

DIE KAISERDOME AM MITTELRHEIN SPEYER, MAINZ, WORMS

beschrieben von Hans Weigert
80 Seiten Text mit 29 Abb. und 96 Vollbilder

DIE WESTFÄLISCHEN DOME

PADERBORN, SOEST, OSNABRÜCK

Lützendorf Ferdinand báró

d.

Ernst-Muzeumaukcioja I.

361

Lütgendorff Ferdinand

Coch rövid életrajz
q metszete kiállítva
az alábbi muzeumban

Kat-Bratislavy
296. l.

Lützendorff-Leinenburg, Ferdinand Karel Theodor

1785 — 1858

irod

Toman 392. l.

Thieme-Becker XXIII. 457.

Lütgendorf-Leinburg

LykaMagymű1300-50

406, 305, l.

6.

8.

Karácson István:

Mellig, balra. Rövid hajá ősz, bajusza kipödrött s arcza leberetvált. Csomóra kötött nyakkendője alól ingének álló gallérja kilátszik, s atillája s vállravetett prémes mentéje zsinóros. Felirata a kép alatt aláírásának másául két sorban:

„Ivándai Karácson István
Torontál Vármegye Követje."

a czimer után balra: „Magyar Pantheon"
jobbra: „Ungarisches Pantheon"
s középütt: „Kiadta
Ponori Thewrewk József
Gramich sajátja."

Könyomat, az alak nagysága 10 c/m.

Ltha 7960.

Lütgendorf ?

191/93 № 380.

Bittó Albert. 10772.

Mellig, balra fordul, arczélben látható. Prémes mentéjét vállra-vetetten viseli. Felirata aláirásának másakép:

Nadasdy és Sárosfalvi
Bittó Albert
Arad vgye követye.

alól jobbra: Báró Lütgendorf Ferd. 1827.
legalól jobbra: Magyar Pantheon.

Rk., mér. a rl. 15.1: 10.4 cm.

Sz.n. 183-903
443-903-1.

Ürményi Ferencz. 10774.

Mellig, balra fordul, arczélben. Fekete nyakkendője alól ingének gallérja kilátszik és egyelejű kabátjának gallérja lehajtott. Felirata aláirásának másakép:

Franz von Ürmeny
Gouverneur von Fiume.

alól jobbra: Ferd. Baron v. Lütgendorf 1826.

Rk., mér. a rl. 14.8: 10.9 cm.

Sz.n. 185-903
443-903-3.

Almássy Franciska

10903.

Derékig, balra fordul, arczélben látható. Csikos főkötőjét fodrok diszitik, vállkendője fehér, magas ruhája lila szinű és leeresztett nagykendője zöld.

Aquarell, mér. a papirosnak 10.2: 8.6 cm.
Lütgendorf Ferdinándtól.

Sz. n. 134-904
553-904-5.

Bronnányi Gábor (?)

10902.

Derékig, balra fordul, arczélben látható . Haja és bajusza ősz, arcza leberetvált. Nyakkendőjét csokorra kötötte, prémgallérú és szegésű kabátja zsinóros.

Aquarell, mér. a papirosnak 10.2: 8.8 cm.

Lütgendorf Ferdinándtól.

Sz. n. Sz. n. 133-904
553-904-4.

Szécsen Miklós gróf 10301

Mellig, balra, teljes arczélben látható. Ingének gallérja álló s kabátjának hajtókája széles. Felirata a kép alatt:

Graf. Nic. Szécsen.

és a bal karnál: Baron de Lütgendorf 1826.

Rm., mér. a rl. 14.7 : 9.8 cm.

Báthori Gábor:

Mellig, balra nézve teljes alakban látható. Haja rövid, bajusza s szakálla keretezik. Körülcsavart nyakkendője fehér, kabátja egy elején s palástja selyemből való. Felirata a lép alatt aláírásának másolata

Báthori Gábor

és ez alatt három sorban:

Gen. V. Not. Kis Kún Filep
Szállási Ref- és 1830ban Diétai
Prédikator

vége a bal karnál: Bátó Lüsgendorf Ferd.

Rézmetszet, az alak nagysága 8·3 %m.

9814.

Sz. N. 374/98
112 – 98 – 54.

Dertsik Nep. János:

Derékig, balra fordulva s arcélben van ábrázolva. Fején caputium van, haja övvid, bajusza s szakálla leberetvált. Collaréjának ligulája szeles, derekát cingulum szorítja, kaptalani jelvényt s nyaklánczon keresztet hord. Felirata a kép alatt három sortan:

Joannes Nep. Dertsik
Abbas M. Eccl. Strigon. Canonicus
I. S. R. F. Th. Dr. et P.

a bal karnál F. de Lütgendorf 1829.

Rézmetszet, az alak nagysága 9·3 cm.

9833.

Sz. N. 393/98
112-98-188.

Czech János:

Mellig s jobbra nézve látható. Haja hullámos, barkója kicsiny s bajusza kipödrött. Körülcsavart nyakkendője alól ingeúnek gallérja kilátszik, atillája zsinóros s vállra vetett mentéje prémes. Felirata a kép alatt aláírásának másaképkét sorban:

Czech János Szab. 's Kir.
Győr Városa Követje

s legalól balra: Magyar Pantheon
középütt: Kiadta
Ponori Thewrewk József
Gramich sajátja
jobbra: Ungarisches Pantheon.

9831.

Lützendorf

Sz. N. 391/98
112-98-164.

Fekete Mihály:

Derékon alól s kissé jobbra nézve. Háját oldalt előre fesüli, barkója kicsiny, bajusza s szakálla leberetvált. Collaréjának ligulája széles, palástjának gallérja látszik, ~~[illegible]~~ reverendája felett a keresztet nyaklánczon hordja s derekát cingulum szoritja. Felirata a kép alatt ⊥ három sorban aláirásakép

⊥ de a czimer felett

Galánthai Fekete Mihály
Hollótói Prépost
és Esztergami Kanonok

s legalól balra: Magyar Pantheon
középütt Kiadta
Ponori Thewrewk József
Gramich sajátja
s jobbra: Ungarisches Pantheon.

Könyvmat, az alak nagysága 11·3 cm.

9845.

(Lütgendorf

A. N. 405/98
112-98-255.

Petrovay István:

Derékig, kissé balra nézve van ábrázolva. Feje elől kopaszodik, rövid haja előre fésült, bajusza kipödrött, szakálla leberetrált. Csomóra kötött nyakkendője rojtos, atillája zsinóros, s vállra vetett mentéje prémes. Felirata a kép alatt kit sorban aláírása másakép:

Petrovay István
Ungh Várm. Követ

s a czimer után balra: Magyar Pantheon
középütt: Kiadta
Ponori Thewrewk József
Gramich sajátja
s jobbra: Ungarisches Pantheon.

Lütgendorf

Könyomat, az alak nagysága 10·2 cm.

9911.

Sz. N. 471/98
112-98-742.

Majthényi László:

Derékig, kissé jobbra fordulva. Haját előre fésüli, hegyesre pöckött bajusza rövid, szakálla leberetvált. Nyakravalója alól ingének gallérja kilátszik, atillája s vállravetett mentéje zsinorós. Felirata a kép alatt aláírásának másaképp:

Majthényi László

s a czimer után balra: Magyar Pantheon
középütt: Kiadta
Ponori Thewrewk József
Gramich sajátja
s jobbra: Ungarisches Pantheon.

Könyomat, az alak nagysága 10·4 cm.

9891.

Sz. N 451/78
112-78-580

Lütgendorf

Radvánszky Antal:

Mellig s kissé jobbra nézve. Haja rövid, barkója kicsiny, bajusza kipödrött. Körülcsavart nyakkendője fekete, álló gallérú kabátja zsinóros. Felirata a kép alatt aláírásának másaképp két sorban:

Radváni Radvánszky Antal
Zólyom Várm. Követye

a koronás czimer után balra: Magyar Pantheon,
középütt: Kiadta
Ponori Thewrewk József
Gramich sajátja
s jobbra: Ungarisches Pantheon.

Könyomat, az alak nagysága. 10·6 Cm.

9914.

L. N. 475/98
112 – 98 – 766.

Lütgendorf

Marczibányi János:

Derékig, kissé jobbra nézve. Haját előre fésüli, barkója kicsiny s bajusza nyirott. Nyakravalója alól ingének galléga kilátszik, atillája s vállra vetett prémes mentéje zsinórzott. Felirata a kép alatt két sorban aláirásának másakép:

Puchói Marczibányi János
Torontál Vgye Követtye.

s a czimer után balra: Magyar Pantheon.
középütt: Kiadta
Ponori Thewrewk József
Gramich sajátja.
s jobbra: Ungarisches Pantheon.

Lütgendorf

Könyomat, az alak nagysága 11 cm.

9893.

Sz. N. 453/98
112 – 98 – 586.

Pálffy Ferdinánd:

Derékig, kissé balra fordulva. Haja rövid, bajusza s szakálla leberetvált. Nyakravalója alól ingének álló gallérja kilátszik, atillája himezett s vállra vetett mentéje zsinóros. Felirata a kép alatt aláírásának másaképp két sorban:

Erdődi Gróf Pálffy Ferdinand
Posony Vármegyei Főispán

s akcsonás czimer után balra: Magyar Pantheon
középütt: Kiadta
Ponori Thewrewk József
Gramich sajátja
jobbra: Ungarisches Pantheon.

Lutgendorf

Könyomat, az alak nagysága 10·7 c/m

DDOZ

Sz. N. 467/98
112-98-702.

Komáromi István:

Derékig, kissé balra nézve. Rövid haját előre fésüli, bajusza s szakálla leberetvált. Körülcsavart nyakkendőjé alól ingének álló gallérja kilátszik, dolmánya s bal vállra vetett prémes mentéje zsinóros. Felirata a kép alatt két sorban aláírásának másaképp:

Kóji Comáromi István
Abauj Vármegyei Követ

s a czimer után balra: Magyar Pantheon
középütt: Kiadta
Ponori Thewrewk József
Gramich sajátja.
jobbra: Ungarisches Pantheon.

Lütgendorf

Könyomat, az alak nagysága 11·2 cm.

9879.

Sz. N. 437/98
112-98 – V 82.

Guadagni Ignácz:

Mellig, kissé jobbra nézve. Haja rövid, bajusza nyírott s szakáll leberetvált. Nyakravalója fekete s gazdagon zsinórzott dolmányának gallérja prém s vállvetője elöl lelóg. Felirata a kép alatt aláírásának másakép két sorban:

„Gróf Guadagni Ignátz
Ezredes Kapitány"

s a czimer alatt balra: „Magyar Pantheon",
középütt: „Kiadta
Ponori Thewrewk József
Gramich sajátja"
s jobbra: „Ungarisches Pantheon".

Könyvnat, az alak nagysága 10.5 cm.

8170/ Lütgendorf

126/94 Nº 85

Ghyczy Ferenc

Derékig, kissé jobbra nézve. Hátra fésült hajat, bajuszt és barkót hord. Körülcsavart nyakkendője alól ingének álló gallérja kilátszik; atillája s vállravetett mentéje zsinóros. Felirata a kép alatt aláírásának másaképp két sorban:

Giczi Assa és Ablancz Kürthy Ghyczy Ferenc
Komárom Vármegye Országos követtye

és a czimer után legalól balra: Magyar Pantheon
középütt: Kiadta
Ponori Thewrewk József
Granich sajátja
jobbra: Ungarisches Pantheon.

(Lützendorf

Könyomat, az alak nagysága 11·3 cm.

9858.

G. N. 418/98
112-98-319

Gyöngyössy Pál:

Mellig, balra fordulva teljes arcélben látható. Fején ~~[illegible]~~ capuchinus visel, haja rövid, bajusza s szakálla leberetvált. Öltözete: reverenda, palást s derekán cingulum. Keresztjét nyaklánczon hordja. Felirata a kép alatt három sorban:

Paulus Gyöngyösy
Ord. Praemon. Praepositus de Csorna
Horpats, Türje, et Jánoshida

s alól jobbra: F. Bn de Lütgendorf 1823.

Rézmetszet, az alak nagysága 9 Cm.

9859.

G. N. 419/98
112-98-322.

Lütgendorf Ferdinand

Frimm János.

Mellig, balra fordulva arcélben van ábrázolva. Fején soli Deo hord, rövid hajá göndör, bajusza s szakálla leberetvált. Felirata a kép alatt két sorban:

Joannes Bapt. Frimm
Metr. Eccl. Agr. Canonicus.

s a bal vállnál: Báró Lütgendorf Ferdinand 1826.

Rézkarc, az alak nagysága 8 c/m.

9853.

Sz. N. 413/98
112-98-300.

Lützenburger Antal

1900/1 – 1901/2

Ferkèpzomfoiskèvk

1/0. 1.

Lützenburger Antal

Mucsonik festi Bpest

1906. tav. Kiáll. 550

Copyright by Hattar
G. N. 696/90.

esitett nő alakjában ábrázolt Tudomány
célben látható - A jobb kereszt be vetett térdén
jobb kezével fogja, a mely-
ig baljával hátradűlve a köpad tam-
zben fátyol takarja, haját kontybatűzöt.
elyjel testét körülcsavarta, bal válláról le-
egymásra rakott könyvek látszanak és jobb-
beg világító szövétnekkel. A háttérben pedig
jelző és jobbra néző Sphynx köti le fi-

178: 202·5 cm.
a disztermének (menyezetén lévő fresko eredetije.
i előterjesztésre 1898. XII. 31-én kelt 81978
ett (38/98), a vételár elszámoltatott 1899
ámolást 1900. III. 4-én a 2075 szvsz.

Lützenburger Antal

1905 ősz

ki 11. Nemzeti Szalonban

Városrét I. oszt. 160 k.

Üvegtöredék, római V. 174.

Szinházi hírek

„Szabad az út" a Pesti Színházban

Edouard *Bourdet* a boldog békeidők egyik legdivatosabb és legügyesebb párizsi színpadbüvésze, aki nemcsak könnyebb bohózatokkal *(Szerelem órája, Most jelent meg)*, hanem jól csengő, fémjelzett nevet szerzett máival is *(Rubicon, Leláncolt ember)* jól csengő, fémjelzett nevet szerzett magának a színpadi irodalomban. „Szabad az út" című vígjátéka, amely szintén jellegzetesen békebeli (sőt magyar fordítása is a világháború alatt, mintegy 23 évvel ezelőtt elkészült egy akkor különösen divatos, kurtaszoknyás naivánk számára), nem éppen a reprezentáns, legsikerültebb munkái közül való. A deresedő fejű francia politikus körmönfont, de meddő mesterkedései abban az irányban, hogy „szabaddá tegye az utat" a fentemlített rövidszoknyás bakfisdémon számára a házasság révébe, mulatságos és hálásan csattanó jelenetekre ad alkalmat, ám az író ezeknek a kihegyezett, kitűnő helyzeteknek kedvéért kénytelen papirosfigurákból vágni ki a vígjáték többi szereplőjét és mellékalakjait, hogy sziluettjük minél kevésbbé zavarja a két hős plasztikus, de szívtől, hústól, vértől hasonlóképp távoleső viaszfiguráját. Mindenesetre mentségére szolgál az írónak, hogy papírból és viaszból olyan szórakoztató, talpraesett, látványos színpadi „nagy imbiszt" szerkeszt össze, hogy a közönség jól mulat, sokat és szívesen kacag és a könnyű „diétás" szellemesség minden illúzióját megkapja.

Horváth Árpád, a *Pesti Színház* tehetséges vendégrendezője, ebből a nézőszögből tálalta a vígjátékot, a jelenetek szikrázó tűzijáték-jellegének kihangsúlyozásával. Kitűnő munkatársakat kapott *Ajtay* Andor, *Sulyok* Mária és *Dénes* György személyében, akik egy milligrammal sem voltak érzőbbek, mint a jókedvű író elgondolta őket és hajszálnyival sem bohóckodóbbak, mint a biztos szemű rendező engedi. Kisebb szerepekben ugyanígy ellenállhatatlanul mulatságosak *Sitkey* Irén és *Dózsa* István. *Szepes* Lya kissé összeroskadt kétségtelen vezetőszerepének — a pilleszívű, kurtaszoknyás, koraérett leány megformálása feladatának — súlya alatt; bizonytalanná vált, kevéssé illúziókeltő. A foszforeszkáló jelenetek sodra azonban alig-alig észrevehetővé mosta ezt a kisiklást és a többi szereplő biztonsága helyrebillentette az egyensúlyt. A díszletek igen szépek. A francia vígjáték, így, ahogy áll, sikert igér.

Vécsey Leó

pította meg, hogy jó magyar film után sokkal derűsebb, sokkal elégedettebb arccal áramlik a tömeg kifelé a moziból, mint mondjuk jó francia, vagy amerikai film után: azt csak élvezzük, ha jó, *erre egy kicsit büszkék is vagyunk. Mert mégis csak egészen más az, ami a mienk...*

L. M.

* **A Magyar-Finn Társaság** november 19-én, vasárnap délelőtt 11 órakor az Uránia Filmszínházban *Onni Talas* budapesti finn követ és meghatalmazott miniszter védnöksége mellett matinét rendez. A matinén dr. *Nagy* Emil volt igazságügyminiszter mond megnyitó-beszédet, majd vitéz dr. *Nagy* Iván miniszteri o. tanácsos vetített képekkel kisért előadást tart. Dr. *Gaskó* Dezső székesfővárosi orvos és dr. *Prém* Lóránd zárószavai után „Finnország természeti szépségei és gazdagsága" című magyarul beszélő új hangosfilm és eredeti finn hanglemezek bemutatása következik.

* **Négynapos szünet a Fővárosi Operettszínházban.** A *Fővárosi Operettszínház* vasárnap este befejezi a *Pusztai szerenád* című operett sorozatos előadásait és *hétfőtől péntekig* új operettje, a *Pozsonyi lakodalom* előkészületei és esti próbái miatt nem tart előadást.

Rosszul megy Monte Carlo — nincs dividenda

Zürich, november 10.

(A „Magyar Nemzet" tudósítójától.) Francia lapok közlése szerint a háborút a *montecarlói kaszinó is nagyon megérzi.* A Société des Bains de mer et du Cercle des Étrangers en Monaco, amelyik a monacói és montecarlói kaszinókat kezeli, közölte, hogy a kaszinó rosszul megy és így a rendszerint novemberben esedékes időközi osztalékot a társaság ez évben nem fizeti ki.

Tangóharmonika matiné a Városi Színházban

vasárnap, nov. 26, d. e. ½11 órakor

Szimfonikus tangoharmonika-zenekar, vez. **Tabány, Heinemann-jazz, Rózsa Annie, Bobula, Kallinger-trió, Fekete Pál, László Imre,** stb. stb. Konferál: **Kövári Gyula**

Jegyek 80 fillértől 4 P-ig kizárólag **JÁGNER tangóharmonika-szaküzletben József-körút 15.**

KIS **RÁDIÓK,** SÜPERGÉPEK **JAVÍTÓMESTERE ZÁDOR** ANDOR, **Csáky-u. 9.** I. 124-098 ANTENNASZERELÉS!

Móga csipkés függöny a lakás komoly dísze **Budapest, IV, Deák Ferenc-utca 17**

LÁSZLÓ-PAPLAN VIII., VAS-UTCA 14. Pehely-, gyapjú-, vattapaplan. ✖ ALAPITVA: 1898. ✖ Pajor szanatóriummal szemben.

Rádióműsor

BUDAPEST I. (Vasárnap.) **8:** Szózat. — Utána: Hanglemezek. — **8.45:** Hirek. — **9:** Görögkatolikus istentisztelet a Fő-utcai Szent Flórian templomból. — **10:** Egyházi ének és szentbeszéd a budavári koronázó templomból. — **11.15:** Evangélikus istentisztelet a Deák-téri templomból. — **12.20:** Időjelzés, időjárásjelentés. — **12.30:** Az Operaház zenekara. — **13.45:** Hirek. — **14:** Hanglemezek. — **15:** Séta az országos gyümölcsvásáron és kiállításon. Közvetítés a Városligetből. (Budinszky Sándor.) Rétek és legelők őszi munkái. (Sulyok Tivadar dr.) — **15.45:** Magyarország—Jugoszlávia válogatott labdarúgómérkőzés II. félidejének közvetítése Belgrádból. Beszél Pluhár István. (Hangfelvétel.) — **16.30:** Petőfi útirajzai. (Rexa Dezső.) — **17:** Hirek magyar, szlovák és magyar-orosz nyelven. — **17.15:** A Székesfővárosi Iskolánkívüli Népművelési Bizottság „Magyar nótaest"-jének közvetítése a Zeneművészeti Főiskola nagytermében. — **18.20:** Háború egy vödör körül. (Ráth-Végh István.) — **18.50:** Stefániai Imre spanyol műveket zongorázik. — **19.15:** Hirek. — **19.25:** Sporteredmények. — **19.35:** Bölcsőtől bölcsőig. — Hanglemezek. — **20.20:** Modern szerelem. Muráti Lili és Jávor Pál modern szinművek szerelmes jeleneteiben. — **21.45:** Hirek, időjárásjelentés, sporteredmények, hirek szlovák és magyar-orosz nyelven. — **22.05:** Nagykovácsy Ilona énekel. — **22.25:** Oláh Kálmán és cigányzenekara muzsikál. — **23:** Hirek német, olasz, angol és francia nyelven. — **23.05:** Tánclemezek. — **0.05:** Hirek.

BUDAPEST II. 11.40: A Nemzeti Múzeum kamarazene-matinéjának közvetítése. — **15.05:** Szalónötös. — **16:** Jazz-számok hanglemezről. — **19.05:** Karolina néni. (Harsányi Gréte). — **20:** Hirek, lóversenyeredmények, hirek szlovák és magyar-orosz nyelven. — **20.20:** Liszt: Mazeppa — szimfónikus költemény (Odeon Szimfónikus zenekar, vezényel Knappertsbusch. (Hanglemezről.) — **20.40:** Vörösmarty, a költő Prometheus. (Ballai Mihály dr.) — **21.10:** Lovászi Ferenc és cigányzenekara muzsikál. — **21.40:** Időjárásjelentés.

BUDAPEST I. (Hétfőn.) **6.45:** Torna. — Hirek. — Közlemények. — Hanglemezek. — Utána: Étrend. — **10:** Hirek. — **10.20:** „A búbájos iskátula", Biedermeier csevegések. (Felolvasás.) — **10.45:** „A cselédképzés gazdasági jelentősége." Irta Szegedy-Maszák Aladárné. (Felolvasás.) — **11.10:** Nemzetközi vízjelző szolgálat. — **12:** Harangszó. — Himnusz. — Időjárásjelentés. — **12.10:** Hajdu Mihály zongorázik. — **12.40:** Hirek. — **12.55:** „Ritkán hallott operaáriák." Littasy György, az Operaház tagja énekel, zongorán kisér Földes László. — **13.20:** Időjelzés, időjárás- és vizállásjelentés. — **13.30:** A József nádor 2 honvédgyalogezred zenekara. Vezényel Seregi Artúr. — **14.30:** Hirek. — **14.45:** Műsorismertetés. — **15:** Árfolyamhirek, piaci árak, élelmiszerárak. — **15.15:** Diákfélóra „Paál László." Irta Csabai István dr. (Felolvasás.) — **16.45:** Időjelzés, időjárásjelentés, hirek. — **17:** Hirek szlovák és magyar orosz nyelven. — **17.15:** A magyar nép és a Duna-medence a középkorban. (Szabó István dr.) — **17.45:** A rádió szalónzenekara. — **18.50:** Hazatérés — Kassa. (Thewrewk Pallaghy Attila.) — **19.15:** Hirek. — **19.25:** Lakatos Tóni és Lakatos Misi cigányzenekara. — **20.10:** Az Operaházi Zenekar hangversenyének ismertetése és közvetítése. — **21.40:** Hirek, időjárásjelentés, hirek szlovák és magyar-orosz nyelven. — **22.05:** Tánclemezek. — **23:** Hirek német, olasz, angol francia és eszperantó nyelven. — **23.25:** Balázs Kálmán és cigányzenekara muzsikál. — **0.05:** Hirek.

BUDAPEST II. 18.50: Lakatos Tóni és Lakatos Misi cigányzenekara. — **19.30:** Német nyelvoktatás. (Szentgyörgyi Ede dr.) — **20:** Hirek magyar, szlovák és magyar-orosz nyelven. — **20.20:** A fiatal Juhász Gyula (Vásárhelyi Júlia.) — **20.50:** Régi filmek nagysikerű számai. (Hanglemezről.) — **21.20:** A török külpolitika. (Csiszár Béla.) — **21.50:** Időjárásjelentés.

Amiről az egész város beszél és vitatkozik!

Kártyázó asszonyok

Hunyady Sándor szenzációs színjátéka a *Vígszínházban*

A „Menyasszony" próbái a Vígszínházban

A *Vígszínház* színpadán szombaton kezdték meg a próbákat *Fodor* László *Menyasszony* című vígjátékából, amelynek főszerepeit *Mezey* Mária, *Greguss* Zoltán, *Kőmüves* Sándor, *Ladomerszky* Margit és *Kamarás* játsszák. Bár a *Hunyady*-darab sikere a legtávolabbról sem teszi szükségszerűvé, a színház tradíciói szerint általában a bemutatóval szinte egyidőben kezdik meg az új darab próbáit.

Furtwängler

november 24-i egyetlen hangversenyére jegyek az **Operaház** elővételi pénztáránál már kaphatók.

A „KONCERT" HANGVERSENYEI:

Koncert-mesterbérlet:

SZIGETI ZENEKARI-EST 28.

Városi 8. Vez.: **Matacic** Lovro. *Hangverseny-Zenekar.* **Bach:** d-moll, **Brahms**-verseny, **Mozart:** g-moll, sth. *Jegyek szerdától.* További esték: **Mengelberg, Fischer** Edwin, **Sauer, Casals** Pablo, **Weingartner—Bustabo.** *Bérletek 6 estre 20—56 P* (3 részlet).

DOHNÁNYI II. BEETHOVEN-EST

szerdán (15-én), Z. 8. Koncert **Beethoven-ciklus** IV. *Op. 111., Les Adieux, op. 26.* (gyászindulós), stb.

VÉGH SÁNDOR HEGEDŰEST 17.

Z. ½9. Szenzációs műsor.

Beethoven zenekari bérlet II. est:

FERENCSIK—HEIMLICH 20-ÁN

Hangverseny-Zenekar. Pastorale, II. Esz-dur verseny. 5-ös csonka bérletek. Egyes jegyek.

Relle Gabi—**Lendvai** Andor-est 25.

BASILIDES MÁRIA nov. 30.

I. estjén bemutat ismeretlen középkori dallamokat, közöttük az ó-magyar Mária-siralmat. *Bérletek,* egyes jegyek.

Károlyi Gyula Chopin-est dec. 11.

Névay Ilonka zongoraest dec. 13.

*

Nagy **rádió** csereakció **Koncertnél.**

*

RELLE GABI ÉS LENDVAI

Andor-est nov. 25-én. *Bulla, Békeffi, Balassa, Fellegi, Gervay* Marica, *Greguss, Osváth, Rösler, Sennyei, Timár* közreműködésével. Jegy Rózsavölgyinél, Koncertnél.

*

JAZZ-PARÁDÉ 19-ÉN!

vasárnap, Zeneak. 8. *Alex Heinemann* és zenekara, *Chappy, Palais de Danse* zenekara, *Anita Best, Bobula* Lajos, *Adler—Malcsiner*-duó, *Szabó Kálmán*-trió, *Békeffi*-vokálkvartett, *Solymosy* Lulu és még számos attrakció. Jegyek 1—4 P Rózsavölgyinél, Zeneakadémián.

*

RÓZSAVÖLGYI HANGVERSENYEI:

Ma I. múzeumi matiné fél 12-kor.

MA: PÉCSI ÖREG DIÁKOK

Z. fél 9. Jegy egész nap a Zeneakadémián.

Mozart-Egylet Demény-estje 13-án, Z. fél 8.

FRIEDMAN ZONGORAESTJE

16-án. *Brahms:* Händel-variációk, *Schumann:* Fantázia, *Chopin:* 12 etüd. **Chopin-estje 23-án.** Szonáta op. 58., 24 prelüd, 4 ballada. 2 estére 25% kedvezmény.

Jazz-Parádé 19-én, vasárnap.

Relle Gabi és **Lendvai** Andor estje 25-én.

Basilides dalestje 30-án.

Péchy Blanka előadóestje dec. 3.

Ne kísérletezzen! **amazon** **Csak** **mellfartót és gumifűzőt viseljen!** Ügyeljen a védjegyre!

Hollywoodi képeskönyv

Walt *Disney* hat legújabb színes trükkfilmjét mutatja be fenti címmel a *Casino* és a *City.* Szomorúan kell jelentenünk azonban, hogy a hat közül csak a *Tanyai szimfónia* veheti fel a versenyt a régi kis trükkfilmcsodákkal. A többi gyenge, erőszakolt, sok fölösleges szaladgálás, de annál kevesebb humor és báj.

Áll a bál

Hosszú szünet után végre ismét egy jó magyar film! Olyan film, amelyet nem kell szégyenlenünk, ha a külföldi anyaggal összehasonlítjuk, *mert mindenképpen megállja a helyét mellettük.* Le kell szögeznünk, hogy ez elsősorban és majdnem kizárólag *Bánky* Viktor érdeme, ő egyike azon keveseknek, akik biztos kézzel vezetik előre a magyar filmgyártást, ahelyett, hogy visszarántanák a film hőskorába. A színészek pedig vagy megérzik a biztos kezet, vagy igyekeznek a rendezőhöz hasonulni: *úgy játszanak, mint filmszínészek és nem úgy, mint — műkedvelők.* Az új magyar film remek színészi munkát hozott: a pál mát *Szelecky* Zita, *Csortos* és *Bilicsi* viszik. Egyik sem meglepetés, de annyi bizonyos, hogy *Szeleczky* Zitát például ilyen tüneményesen szépnek ilyen könnyűmozgásúnak, ilyen szellemesnek még nem láttuk filmen. *Remek színésznő.* De a többiek is, a mellékszereplők, az epizodisták szinte valamennyien kitűnőek.

Ami a mesét illeti, hát az bizony még egy kicsit botladozó, gyengélkedő, öregecske, de van benne frisseség, néhány ügyes fordulat, meglepő ötlet is; egészbenvéve olyan, mint egy kedves, sokszor látott öreg arc, fiatalosan csillogó szemekkel. A mese hiányosságait azonban pótolja a lendületes rendezés; a nézőtéren gyakran harsan a nevetés és a végén megérdemelten csattan fel az őszinte, meleg taps. E sorok írója pedig elégtétellel állapítja meg, hogy ez a film is azt bizonyítja, hogy a magyar filmgyártás a helyes úton halad.

L. M.

Özv. Lyka Döméné, báró Podmaniczky Elma kiállítása a Műteremben

A nagy műpártoló és mecénás özvegye, finom angolos felfogású akvarell-gyüjteményt állít ki a „Műterem"-ben. Tiszta, pátosztalan természetlátása, kitűnő technikai képzettsége s a nemes és halkszavú líra ennek a művészetnek legjellemzőbb vonásai. Szereti a déli tájakat, Egyiptom különös színszenzációkat ajándékozó földjét, Itáliának gazdag és érdekes tájait. De szereti a magyar ősznek szelíd és melankólikus színpompáját is. (Ősz, Arany ősz.) Mint a legtöbb, finom természeti hangulat iránt érzékeny embert, őt is megkapja az alkonyat színpompája. (Esti hangulat a kertben.) Egyik legszebb kompozíciója a „Napkirály" című csendélet.

(fym)

Egy mai adóalany

Tárcaíró barátunk a papirossal takarékoskodó lapterjedelem-korlátozó rendelet óta is fel-fellátogat szerkesztőségünkbe. Nem hozhat fel immár tárcákat, hát legalább felhozza dörmögő töprengéseit, kesernyés panaszait. Így ma felhozta az adóívét is, amelyet neki is ezelőtt három nappal osztottak ki azzal a meghagyással, hogy három nap alatt muszáj kitölteni. Barátunk három napig töprengett és morgott felette, most aztán megmártotta beszáradott töltőtollát és végül beírta foglalkozása rovatába:

Papírinség miatt munkanélküli.

— **Aki egész nap ott görnyed az íróasztal mellett,** igyék reggelenként felkeléskor egy kis pohár természetes **„Ferenc József"** keserűvizet, mert az a bélműködést szabályozza, a gyomoremésztést előmozdítja, a vérkeringést élénkíti és a munkaképességet fokozza. Kérdezze meg orvosát!

Légoltalmi elsősegély

Csütörtökön fejeződött be az az első tanfolyam, melyet a Légoltalmi Liga budapesti kerülete a légoltalmi elsősegély-nyujtás társadalmi megszervezése céljából a Honvédelmi Női Tábor és a Magyar Fajvédők Országos Szövetségéhez tartozó nőelőadók részére tartott. A hathetes tanfolyamot maga vitéz *Némethy* Károly tábornok elnök zárta be, ezzel is kifejezésre juttatván, hogy a Légoltalmi Liga egyre tökéletesíteni igyekszik a polgári lakosság légoltalmi védelmét. Minthogy kellő és szakszerű megelőzéssel a veszély: a sebesülés, a baleset, a mérgezés nagy részben csökkenthető, azért igen nagy jelentőségű ez az új légoltalmi tevékenységi kör a nőtársadalom számára s most már az egyéneken lesz a sor, hogy milyen lelkiismeretes kötelességtudással vesznek részt a rendezendő tájékoztató előadásokon.

— **A Nemzeti Munkaközpont** országos tanácsa ülést tartott. A szociális bizottság javaslatát tárgyalták, melyben arra hívja fel az elnökséget, hogy járjon el a BSZKRT-nál aziránt, hogy a munkás tértijegyek érvényét vasárnapokra és ünnepnapokra is kiterjesszék. Elhatározta a tanácsülés, hogy országos bányászkongresszust hív egybe, a bányamunkásság nehéz helyzetének orvoslása érdekében.

— **A Főméltóságú Asszony segélyakciójára** érkezett nagyobb adományok a következők: báró Weiss Alfonz, báró Weiss Jenő 2000—2000, Angol-Magyar Cérnagyár rt., Hungária Guttapercha és Gumiárugyár rt. 1000—1000, Felsőmagyarországi bánya- és kohómű rt. 300, Fővárosi Könyvtár személyzete 252, Schenker és Tsai 200, Szfőv. VI. kerületi elöljárósága 160.50, Szfőv. Szent László közkórház személyzete 152.50, dr. Perczel György 100, MANSZ budai csoportja, Szfőv. XIV. kerületi elöljárósága 50—50 pengő.

— **A Magyar Otthon kiállítása.** A Baross Női Tábor „Magyar Otthon" kiállításával kapcsolatban november 10-én érdekes előadást tartott vitéz Tóthné *Hegedüs* Júlia a magyaros öltözködés nemzetvédelmi hivatásáról. Ezután *Entz* Judith, a fiatal szavalóművésznő, R. *Simonffy* Margot tanítványa, Gvadányi és Csokonai műveiből adott elő humoros részleteket. A divatbemutatón magyaros ruhákat mutattak be. A Baross Női Tábor kiállításával kapcsolatban november 24-éig minden hétfőn, kedden és pénteken érdekes művészeti előadások, zeneszámok és divatbemutatók szerepelnek.

ELŐADÁSOK

A *Dolgozó Nők Clubjában* (V., Mérleg-utca 2) 13 án, hétfőn fél 9 órakor *Kóbor* Noémi „A tudás kis szigetei" címen tart előadást.

Gyelán Győző: *Tizenöt nap az Északkeleti Kárpátokban (Beregi havasok).* Kárpát Egyesületben (VIII., Múzeum-körút 4.) november 14-én este ½7 órakor.

Keller Ferenc: *A turistaság jelentősége,* Kárpát Egyesület előadása a Népegészségügyi Múzeum rendezésében (VI., Eötvös-utca 3.) november 16-án este 7 órakor.

Egyetemi Hiradó sajtóestje. Dőri Dóczy Endre bevezető *előadásával,* MEFHOSZ rendezésében (Rákóczi-út 15. II.) november 12-én délután ½6 órától.

A **Modern...** világítás újdonságait a **Világosság R.-T.** mintatermeiben érdemes megtekinteni **Erzsébet-körút 41**

— **A Magyar Nemzetpolitikai Társaság tisztújító közgyűlése.** A Magyar Nemzetpolitikai Társaság november 21-én, kedden este fél 7 órakor a Pátria Klub új helyiségében (Budapest, VI., Andrássy-út 45. II.) tartja ezévi rendes tisztújító közgyűlését. A közgyűlést este 8 órai kezdettel társasvacsora követi. A vacsorán dr. *Murányi* Győző mond beszédet.

MODELEK FAZONMUNKA Hozott anyagból is **Luciennél** MÁRIA VALÉRIA-U. 10.

— **A Magyar Hírlapírók Országos Nyugdíjintézete** november 26-án, vasárnap délben 12 órakor rendkívüli közgyűlést tart, amelynek egyedüli tárgya az alapszabályok módosítása.

FOTOKÓPIÁK azonnal **PÁRISI FOTO** (Párisi Nagyáruház épületében)

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS FELELŐS KIADÓ:
HEGEDÜS GYULA

Értéktőzsdék

A budapesti értéktőzsde forgálma szombaton csendesen indult. Ösztönző hírek hatására a nyereségbiztosító eladások szélesebb mederben folytak, azonban a vételi tartózkodás miatt az árfolyamok lemorzsolódtak. Ez eleinte főleg a vezető értékek piacán jelentkezett, később kiterjedt a tőzsde egész területére.

Valuták és devizák

A *Magyar Nemzeti Bank* hivatalos árfolyamai:

Valuták: Angol font 14.60—14.80, belga 61.40—62, kanadai dollár 340—345, cseh-morva korona (20 koronásnál magasabb címletek kivételével) 7.50—11.80, dán korona 72.85—73.65, dinár (500 és 1000 dináros címletek kivételével) 6.50—7.90, dollár 378.70—384.30, francia frank 8.25—8.45, holland forint 200.55—202.55, leu (érme kivételével) 2.60—3.45, leva 3—3.60, líra (500 és 1000 lírás bankjegyek kivételével) 16.90—17.90, norvég korona 85.75—83.65, svájci frank 84.65—85.55, svéd korona 90.10—91, szlovák korona (20 koronásnál nagyobb címletek kivételével) 7.50—11.80.

Devizák: Amszterdam 200.95—202.55, Athén 3.025—3.055, Belgrád 7.82—7.88, Berlin 135.70—136.70, Brüsszel 61.58—62.02, Bukarest 3.41—3.44, Isztanbul 268—271, Koppenhága 73.05—73.65, London 14.61½—14.76½, Milánó 17.66—17.8864, New York 378.70—381.30, Oslo 85.95—86.65, Párizs 8.30—8.40, Prága 11.79—11.93, Szófia 4.11—4.15, Stockholm 90.30—91, Zürich 84.85—85.55, Bratislava (Pozsony) 11.79—11.93.

Devizakompenzációs felárak: A magyar—német 18—19½%, a magyar—jugoszláv 46—47½%. A török font felára 38—39½%.

Zürich, november 11. (Zárlat.) Párizs 9.75, London 17.20, New York 446, Brüsszel 72, Milánó 22.50, Amszterdam 236.70, Berlin 177.25, Stockholm 106.25, Oslo 101.30, Koppenhága 86.12, Szófia 3.50 áru, Belgrád 10 áru, Athén 3.40 áru, Istanbul 3.50 áru, Bukarest 3.40 áru, Helsinki 8.85, Buenos Aires 103, Yokohama 104.50.

London, nov. 11. (Zárlat.) New York 4.02—4.04, Párizs 176—177, Amszterdam 752—758, Brüsszel 24.50—24.80, Zürich 17.80—17.95, Stockholm 16.70—16.90, Oslo 17.50—17.70, Buenos Aires 17—17.50. — Nemhivatalos árfolyamok: Madrid 39.75, Milánó 76, Koppenhága 20, Helsinki 214, Belgrád 210, Szófia 320, Bukarest 500, Lisszabon 110, Istanbul 515, Athén 540, Riga 20.25, Tallinn 16 áru, Kaunas 22.62, Rio de Janeiro 3.21 áru, Saghai 5.18, Kobe 14.57.

Terménytőzsdék

A budapesti terménytőzsde kész árupiacán szombaton tartott irányzat mellett változatlan árak voltak. A határidőspiacon üzlet nem alakult ki.

A budapesti terménytőzsde mindkét piacán szombaton az árak változatlanok.

Hivatalos árfolyamok: Búza: Tiszavidéki, felsőtiszai, duna—tiszaközi, fejérmegyei, dunántúli, kisalföldi 77 kg-os 19.80, 78 kg-os 20.30, 79 kg-os 20.60, 80 kg-os 20.80. — Rozs: Pestvidéki 14.60—14.85, más származ 14.80—15.05. — Takarmányárpa: Ia 65—66 kg-os 17.10—17.35, középmin. 16.60—16.85. — Sörárpa: Kiváló 21—21.85, —19.25. — Ó-tengeri: Tiszántúli 19.15 prima 19.50—20.85, sörárpa 19—19.85. — Zab: Elsőrendű 19.25—19.35, középmin. 19.15—19.35, egyéb áll. 19.15—19.35. — Őrlemények: Korpa 13.90—14.10, 8-as liszt 16.10—16.60 pengő mázsánként.

Magpiac

A budapesti magpiacon szombaton a következő árakat jegyezték budapesti paritásban: Köles: Fehér 29—32, vörös 25—26, egyéb 24—25. — Repce: Káposztarepce 38—38.50 pengő mázsánként. — Ab feladóállomás. Mák 128—131. — Borsó: Viktória, sterilizált 18—18.50. — Lencse: Nagyszemű, sterilizált 36—47, középszemű, sterilizált 27—33, kisszemű, sterilizált 23—26. — Bab: Fehér, szokványbab, dunai 30.50—31.25, dunántúli 29.25—29.75, felsőmagyarországi 29.25—29.75, gömbölyű fűrjbab 33—35, hosszú fűrjbab 33—35, barnabab 31—35, tarkabab 26.50—28. — Lucernamag: Nyers, arankás 225—240, fehérbárcás, 20 q-nál több 287—290. — Lóhere mag: Nyers, arankás 130—140, fehérbárcás, 20 q-nál több 172.50—175. — Biborhere mag 65—73. — Bükköny: Szőszös 41—44. — Csillagfürt: Fehér, lapos 13.75—14.25 pengő mázsánként.

Állatpiac

Budapesti sertésvásár. Pénteki maradvány 538, szombati felhajtás 300, összesen 838 drb. Eladás 694, eladatlan 144 drb. A vásári állományból angol hússertés felhajtás 94 drb. Az irányzat változatlan. — Árak: Uradalmi zsírsertés pr-ként 340 kg-on felül 114—117, szedettsertés Ia 96—100, IIa 90—94, sülány min. 80—86, öregsertés IIa 80—90, angol tőkesertés 94—100, angol sonkasertés IIa 78—94 fillér kg-ként.

Élelmiszerpiac

Kiskereskedelmi árak: Rostélyos, felsál 160—260, leveshúsok 100—200, borjúcomb 240—300, borjúvesés 180—240, juhhús, hátulja 130—160, eleje 120—140, sertéskaraj 200—260, tarja, comb, lapocka 172—212, oldalas 150—170, szalonna 150—162, háj 170—176, zsir 168—168, élő tyúk drb 220—380, csirke drb 120—230, tisztított tyúk 150—200, csirke 180—300, lúd, hizott 126—160, ruca, hizott 140—170, teatojás 230—250, főző és apró 210—230, tejföl 110—120, teavaj 320—340, pasztőrözött 360—370, tehéntúró 60—80, lencse 42—96, borsó 35—56, bab 40—44, burgonya: Gülbaba 12—13, nyári rózsa 13—14, őszi rózsa 12—12, Ella 9—11, kifli 20—26, vöröshagyma 13—16, fokhagyma 18—32, fejeskáposzta 12—16 kelkáposzta 14—20, savanyúkáposzta 30, petrezselyem és sárgarépa 20—26, kalarábé 16—20, sóska 24—36, paraj 20—32, karfiol 32—44, tök, főző 24—32, tök, sütő 14—16, burgonya: Woltmann 10, Krüger 10, alma, nemes 36—110, közönséges 20—40, körte, nemes 48—100, közönséges 30—40, szőlő 38—100, gesztenye 56—120, birsalma 30—50 fillér kilónként.

Tizenháromezer jugoszláv munkás hazatér Németországból

Belgrádból jelenti a *Budapesti Tudósító: Budiszavljevics* népjóléti miniszter kijelentette, hogy november 15-én *tizenháromezer jugoszláv idénymunkás tér haza Németországból.* Mintegy hatezer munkás a télen is Németországban marad. Illetékesek minden intézkedést megtettek, hogy a hazatérést megkönnyítsék. A német kormány megengedte, hogy a hazatérő munkások márkáit 13.30 árfolyamon váltsák be dinárra az eddigi 10 dináros árfolyam helyett. Ezenkívül megengedték, hogy értéktárgyaikat tízezer dinárig vámmentesen vihessék magukkal.

Az első magyar szüret Kárpátalján

Beregszászról jelenti a „Magyar Nemzet" tudósítója: A 20 éves cseh uralom fekete szüretei után a beregszászi termelők különösen nagy reményekkel tekintettek az idei szüret elé. A reményeket fokozta a szőlő szempontjából nagyszerű időjárás és a ritkán beálló, ezidén azonban teljes pompájában ragyogó hosszú „beregszászi ősz", mely, ha megjön, igen nagy mértékben hat ki a borok minőségére.

Az első magyar szüret mintha egyszerre akarta volna kárpótolni ezt a vidéket a húszéves rablógazdálkodásért, amikor a szüret nem pénzt, nem örömet, hanem csak csalódást hozott a termelőknek, hiszen a csehek mesterségesen fojtogatták a kárpátaljai hegylánc bortermelőit, szisztematikusan vezetgetve őket arra, hogy hagyjanak fel ezzel a mezőgazdasági ággal és engedjék veszendőbe menni a sokszázesztendős szőlőkultúrát.

Az idén mindez megszünt. A remek szőlőtermő hegylánc kitett magáért! Mindenekelőtt *mennyiségre is igen nagy volt a termés, a minőséget pedig elintézte a késő őszi napsugár. Két évtized óta nem mértek olyan édes mustot a környéken, mint az idén.* Az átvételek körül sem volt semmi fennakadás. A MASZOBSZ nagy apparátussal készült a beregszászi, muzsalyi, kaszonyi, szerednyei, munkácsi, benei és nagyszőllősi termés átvételére és a Hangyával együtt idejében megállapodott a földolgozással foglalkozó beregszászi kereskedőkkel, hogy az előre megállapított irányárak mellett zavartalanul történjék az átvétel.

Az anyaországbeli kereskedők körében érthető *érdeklődés nyilvánul meg a kárpátaljai must és bor iránt.* Napont történnek nagyobb eladások és jelenleg 37 filléres ár mellett cserélt gazdát egy nagyobb tétel bor. Ez az ár azonban nem marad meg, mert az állandóan élénkülő kereslet mellett a termelők tartózkodók és magasabb árakra számítanak. Ami a jobbminőségű borokat illeti, alkoholfokonként 3 fillérért vásárolják, míg az u. n. kommerzborok 2.5 fillérért találnak vevőre.

Mindent egybevetve, a kárpátaljai szüret igen jól sikerült és minden kilátás megvan arra, hogy a bortermelés ezen a vidéken ismét hasznothajtó, rentábilis vállalkozás lesz.

Olvassa el a
Magyar
Nemzet
minden sorát!

Gyenge a kiskunsági bortermés

Kiskunhalasról jelenti a *Magyar Nemzet* tudósítója: Kiskunhalason most fejeződött be a szüreti eredmények bejelentése. A szüret a nagy szőlőtelepeken átlag 25—30 hektós holdankénti eredményt hozott, a kisbirtokosok szőlőin azonban sokkal *rosszabb lett a termés, mint várni lehetett volna.* A kisemberek ugyanis a nyáron éppen akkor nem tudtak rézgálichoz jutni, amikor arra legnagyobb szükség lett volna s így a termés jórészét elvitte a peronoszpora. Így a várt 90.000—100.000 hektoliteres termés helyett mindössze 60.000 hektónyi mustot szüretelnek a halasi termelők.

Az iparigazolványok kiadása ismét az elsőfokú iparhatóságok hatáskörébe kerül

Az iparügyi minisztériumban most tartották meg az iparosnapot, amelyen érdekes bejelentések történtek. Az értekezleten *Vargha* József iparügyi miniszter, majd *Kádas* Károly államtitkár elnökölt. *Papp* József, az IPOK elnöke ismertette az iparos gyógytelepek fejlesztési programját. Hangsúlyozta, hogy 500.000 pengős kölcsönnel *nagyarányú gyógytelepfejlesztési akciót szándékozik kezdeményezni.* Előterjesztését Vargha József iparügyi miniszter helyeslésssel fogadta és a maga részéről is kilátásba helyezte a mozgalom támogatását. Ezután *Papp* József arra kérte a minisztert, hogy az iparügyi tárca költségvetésébe kétmillió pengő állandó hitelkeretet vegyen fel a kézműves ipar fejlesztésére. Részletesen ismertette azt a programot, amelyet a kétmillió pengő felhasználásával kívánnak megvalósítani. Mindenekelőtt *az inasképzés racionalizálását* kellene megoldani. Az inasok iskolai képzettségének emelése, a ruszin gyermekek magyarországi elhelyezése olyan kérdések, amelyek elől kitérni nem lehet. A székházépítkezések előmozdítása és támogatása, ipari szakkönyvtárak létesítése, a kézművesipar nyersanyag-ellátásának megkönnyítése, kézművesipari ház és állandó kiállítási csarnok létesítése a legidőszerűbb problémák. Sürgős a kézművesiparosság aggkori biztosításának mielőbbi megoldása, az országos kézművesipari kiviteli intézet felállítása.

Az előterjesztésre hivatalos válaszok hangzottak el. Az aggkori biztosítással kapcsolatban *Kádas* Károly államtitkár az adatszolgáltatások mielőbbi befejezését sürgette. *Messik* Vilmos miniszteri tanácsos bejelentette, hogy az iparügyi minisztérium is arra törekszik, hogy minél eredményesebbé és hozzáférhetőbbé tegye a kézművesipari termelésben nélkülözhetetlen hitelt. *Gyulai* Ákos miniszteri tanácsos közölte, hogy a minisztérium a soronkívül megoldandó kérdések egyikének tartja a felvidéki ipartestületi hálózat mielőbbi kiépítését. Ezután nagyfontosságú bejelentést tett *Kádas* Károly államtitkár. Közölte a megjelentek legnagyobb helyeslése közben, hogy *az iparügyi minisztérium az iparjogosítványok kiadásának jogát rövidesen visszaadja az elsőfokú iparhatóságoknak.*

Olasz hajógyárak dolgoznak Romániának

Bukarestből jelentik: Románia az utóbbi időben *négy tengeri hajót* rendelt az olasz hajógyárakban. Az olasz hajógyárak különben *tizenöt nagyobb tengeri gőzöst készítenek külföldi megrendelésre* és a megrendelők között négy hajóval Románia áll az első helyen. Mexikó három, az Egyesült Államok szintén három, Norvégia kettő, míg Svédország, Hollandia és Jugoszlávia egy-egy hajót rendelt Olaszországban. A tizenöt hajó tonnatartalma összesen 98.350 tonna.

Emelkedik az élelmiszerek ára Jugoszláviában

Belgrádból jelenti a *Budapesti Tudósító:* A jugoszláviai piacokon néhány nap óta *erősen emelkedő irányzatot mutatnak a gabonaneműek, a zsír, de a többi élelmiszerárak is.* Különösen a búza ára emelkedik. A hét elején a tiszai búza mázsáját 170, szerdán már 185 dinárért vásárolták. Márciusi határidőre 200 dinárért kötöttek le gabonát. Általában az árakban rendkívüli szilárdság tapasztalható.

Az áremelkedéseknek egyik legfőbb oka, hogy Németország, Anglia és Svájc között *erős versenyharc folyik* Jugoszlávia kiviteli feleslegének megvásárlására.

Berlinben lesz a Lengyelországban felállított bankok központja

A megszállt lengyel területen a német szervező munka a lehetőségekhez képest serényen folyik. A németek legfőbb gondja természetesen a háborús gazdálkodáshoz fontos nyersanyagok kiaknázása és ezek forrásainak rendbehozása. A *lengyel foglyok erőltetett ütemben* építik a gránátoktól tönkrezúzott hidakat, utakat és hozzák rendbe a különböző elpusztított ipartelepeket. Szükségessé vált a gazdasági élet legfontosabb tényezőjének, a hitelintézeteknek megszervezése és felállítása is.

Göring marsall, mint a nemzetvédelmi tanács elnöke, most rendeletet adott ki a megszállt lengyel területeken működő hitelintézetek felállítására. Érdekes azonban, hogy *az intézetek székhelye Berlinben lesz,* a lengyel terület főkormányzóságának hatáskörében. Fiókokat *Danzigban, Posenben, Kattowitzban* és *Krakkóban* állítanak fel. A pénzintézetek feladata *a megszállt lengyel állam vagyonának kezelése* s a Berlinből leküldött rendelkezések végrehajtása lesz.

Nagyméretű olasz tervek Albániában

Az olaszok Albánia természeti kincseinek kiaknázására nagyszabású gazdasági intézkedéseket terveznek. Új vasútvonalak épülnek a kőolajtelepek felé és a most felfedezett vasérctelepek vidékén. Tervbevették ezenkívül a Szkutari-tó környékének lecsapolását is.

Az USA nagy pálinkarendelése Törökországban. *Ankarából* jelenti a *Budapesti Tudósító:* Törökország az Egyesült Államoktól *nagyobb pálinkarendelést kapott.* A newyorki világkiállításon nagy sikere volt a török pálinkának, ahol az amerikaiak *oroszlán-tejnek* nevezték el.

Zsivanovits Béla a Pestvármegyei Gazdasági Egyesület új igazgatója. *Zsivanovits* Béla gazdasági tanácsost, az egyesület helyettes igazgatóját *Gaylhoffer* István igazgató, m. kir gazdasági főtanácsos nyugdíjbavonulása folytán a november 9-én gróf *Teleki* József vbtt. elnök elnöklésével tartott igazgatóválasztmányi ülés egyhangúan az egyesület igazgatójává választotta.

Megkéstek a román vetések. *Bukarestből* jelentik: Illetékes helyen kijelentik, hogy az idei őszi vetések állása nem ad aggodalomra okot. *A vetések* a rendkívüli helyzetre való tekintettel történt katonai behívások következtében *megkéstek.* Már eddig kétmillió hektár területet vetettek be és rövidesen az egész vetésterületen befejezik az őszi vetéseket.

Kényszeregyességek. A pécsi törvényszék megindította a kényszeregyességi eljárást *Csigó* Béla sütőmester és *Klobucsár* Mihály fűszer- és csemegekereskedő, pécsi lakosok ellen.

Benzinkorlátozás Jugoszláviában. *Belgrádból* jelenti *a német távirati iroda:* A jugoszláv kormány elhatározta, hogy elrendeli a benzinfogyasztás korlátozását. *(MTI.)*

Budapesti értéktőzsde

Osztalék 1938	A részvény neve	Árfolyam 1938. dec. 31-én	Legutóbbi zárlat	Előfordult kötések	Zárlat
BANKOK					
7.55	M. Nemzeti Bank	162.—	176.50	175.25	175.25
BIZTOSITÓK					
15.—	I. Magyar	295.—	435.—	—.—	430.—
3.—	Foncière	31.—	—.—	—.—	—.—
GŐZMALMOK					
0.—	Concordia	—.—	2.60	—.—	—.—
0.60	Borsodi	10.—	13.—	—.—	12.—
0.—	I. Budapesti	6.50	13.—	13.10	13.10
2.—	Hungária	20.—	23.25	4.25—24.85	24.40
0.80	Király	24.—	—.—	—.—	—.—
BÁNYÁK ÉS TÉGLAGYÁRAK					
11 svfr.	Bauxit	141.—	206.50	206.25—199	202.—
1.—	Beocsini	10.—	13.70	14.10—14.30	14.20
0.—	Borsodi	7.50	9.—	—.—	—.—
0.—	Lőrinci	5.90	5.40	5.40—5.20	5.20
4 svfr	Cementia	86.—	—.—	—.—	—.—
1.25	Kohó	17.75	22.50	—.—	22.—
0.—	Drasche	—.—	17.5áru	—.—	17.5áru
60 cK	Magnezit	155.—	185.—	190—195	190.—
0.—	Asphalt	5.—	6.20	6.50	6.50
17.—	Kőszén	232.—	367.—	366—353	360.—
0.—	Kerámia	—.—	—.—	—.—	—.—
1.—	Nagybátonyi	45.—	37.—	37.75	37.75
1.75	Salgótarjáni	25.50	38.—	38—37	37.40
2.—	Urikányi	33.25	37.75	37.75—36.50	37.25
VAS- ÉS GÉPGYÁRAK					
0.—	Csáky	5.—	—.—	—.—	—.—
0.—	Fegyver	26.75	44.50	43—41.20	41.75
0.—	Ganz	13.20	20.50	20.40—19.80	19.90
2.50	Láng	27.—	38.—	38.—	38.—
2.—	Acél	21.—	36 áru	—.—	32.—
0.—	Vegyiipar	—.—	—.—	—.—	—.—
0.—	Vagongyár.	17.50	—.—	—.—	—.—
2.50	Metallochemia	—.—	54 áru	—.—	54 áru
5.—	Rima	62.60	97.—	7.25—94.50	95.25
2.40	Schuller	—.—	—.—	—.—	—.—
1.20	Vasáru	—.—	—.—	—.—	—.—
FAIPAR					
5 din.	Guttmann	—.—	—.—	—.—	—.—
0.—	Ofa	13.—	13.50	—.—	13.50
2.50 svfr.	Nasici	57.—	72.50	80—79	72.50
GÁZ- ÉS VILLAMOSSÁG					
5.—	Izzó	83.—	134.—	134.—	134.—
5.—	Auer	—.—	—.—	—.—	—.—
0.—	Vasvármegye	—.—	—.—	—.—	—.—
CUKORGYÁRAK					
40 din	Délcukor	75.—	96.50	95.50—96	96.50
5.—	Magyar	56.—	92.—	91.50—90.20	92.—
1.25	Georgia	19.—	22.50	22.50	22.50
18 cK	Stummer	80.—	47.—	46.—	47.—

Osz a'ék 1938	A részvény neve	Árfolyam 1938. dec. 31-én	Legutóbbi zárlat	Előfordult kötések	Zárlat
KÖZLEKEDÉS					
0.—	Délivasut	5.—	—.—	—.—	—.—
0.—	Levante	—.20	—.25	—.—	—.—
1.—	Nova	11.75	16.80	16.75	16.75
2.—	Frust	43.—	50.25	50.—	50.—
150 sch.	Államvasut	—.—	—.—	—.—	7.50
SÖR- ÉS SZESZGYÁRAK					
4.80	Dreher-Il.	115.—	159.—	158—156	156.—
0.—	Fősör	—.—	—.—	—.—	—.—
40.—	Gschwindt	848.—	880.—	—.—	877.—
0.—	Győri szesz	—.—	—.—	—.—	—.—
0.—	Király	2.50	—.—	—.—	—.—
5.—	Polgári	90.—	132.—	134.—	134.—
5.—	Mezőg. Kém. Ip. rt	—.—	65.—	—.—	—.—
0.75	Pannonia	8.50	—.—	—.—	—.—
SZÁLLODÁK ÉS GYÓGYFÜRDŐK					
4.—	Hungária	—.—	—.—	—.—	—.—
4.50	Royal	110.—	—.—	—.—	—.—
0.—	Schwarzer	8.—	—.—	—.—	—.—
0.50	Lukács	—.—	—.—	—.—	—.—
TEXTILIPAR					
0.—	Gyapju	2.35	3.60	—.—	—.—
4.—	Goldberger	30.—	47.50	—.—	47.50
2.50	Győri	54.—	—.—	45.—	45.—
0.—	Juta	10.—	12.25	—.—	—.—
2.—	Pamut	28.—	34.75	—.—	34.75
0.90	Obudai	—.—	22.—	—.—	22.—
3.50	Szegedi	24.—	—.—	—.—	—.—
VEGYIIPAR					
0.60	Chinoin	8.—	13.25	—.—	—.—
0.—	Danica	—.—	—.—	—.—	—.—
8.—	Diana	42.—	—.—	—.—	—.—
0.80	Flóra	8.50	—.—	—.—	—.—
2.—	Műtrágya	34.50	43.—	—.—	—.—
2.—	Keleti	58.—	—.—	—.—	—.—
10.60	Klotild	—.—	—.—	—.—	—.—
1.—	Szikra	195.—	—.—	—.—	—.—
4.—	Wander	91.—	—.—	—.—	—.—
KÜLÖNFÉLÉK					
1.50	Brassói	24.—	30.—	—.—	—.—
6.—	Papir	250.—	—.—	—.—	—.—
8.—	Felten	158.—	—.—	—.—	—.—
3.—	Gumi	44.50	59.—	57.50—57.20	57.20
1.50	Vasforgalmi	16.50	19.70	18.75	18.75
0.—	Telefon	5.50	9.—	—.—	8.50
1.25	Zagyvapálfalvai	9.—	—.—	—.—	—.—
PÉNZTÁRJEGYEK ÉS KÖLCSÖNÖK					
Állampénztári 4%-os 1939.		100.—	100.—	100.—	
Hadikölcsön 6%-os I—V.		—.—	—.—	—.—	
Fővárosi kölcsön 1910.		—.—	—.—	—.—	
Fővárosi kölcsön 1911.		—.—	—.—	—.—	
Fővárosi kölcsön 1914.		309.50	305—303	303.75	
Fővárosi kölcsön 6%-os, 1927.		95.—	95.25—96	95.75	

NYOMATOTT A GLOBUS NYOMDAI MŰINTÉZET R.-T KÖRFORGÓGÉPEIN, BUDAPEST, VI. ARADI-UTCA 8. — NYOMDAIGAZGATÓ: ANGERMAYER KÁROLY.

Lyka Döméné

1920. dec.

kiáll. Nemzeti Szalonban

Arataś előtt, virf. 2000.–

Vörösmarty Költeményei V. 79

Lykánné báró Podmaniczky
Elvira

1920. M Akv Pf Egy
kiáll. Nemzeti Szalon
Luxor, virf
Assuan, virf

Hódmezővásárhelyi Közkönyvtár V. 77. 78

NAPI HIREK

Száll az ének...

Arany János még ugy irta: „Száll az ének szájról-szájra". Ma ugy kellene mondani: „...lemezről-lemezre". A gépek korszakában a muzsika terjedése is gépi dolog. A szivek dallamos sóhajait megrögziti a mérnöki szakértelemmel készült hanglemez. Sokszorositott példányait a kereskedelem szétröpiti a világba, a lemez rovátkáiban szaladó tü membránt rezget, ez a rezgés hanghullámokat indit, — mit magyarázzam? minden gyerek tudja a fizikai folyamatot, amely a hangot, a dalt szárnyra kelti, „fülbemászó" képességét milliószorosra fokozza. Ugy van, milliós számok nem mennek ritkaságszámba ezen a téren. Ép most olvasom egy hires ausztráliai dalénekesről, — Peter Dawson-nak hivják — hogy harmincötéves működése alatt tizmillió példány kelt el az énekéről készült hanglemezekből.

A népszerü modern trubadur most visszavonul a nyilvános szerepléstől. Azaz dehogy is vonul vissza! Mindössze az történik, hogy többet nem fog „személyesen" énekelni. De hisz az embereket eddig sem a személye érdekelte, hanem a hangja. Az pedig él tovább, tőle függetlenül, — ez éppen az ujkor furcsa csodája! Mert, bármennyire mindennapos dolog, én például még mindig különös borzongást érzek, ha a halott Caruso, a halott Saljapin, a halott Szabó Lujza énekę zeng fel a rádióból vagy egyenesen a beszélőgépből. Kisérteties dolog ez, hiába, lélekidézés. Talán azért hat oly különösen, mert lelketlen gép cselekszi.

Igen, a gép mindent, ami hallható, egyszerü mechanikai eljárással át tud örökiteni az utókorra. Más gépek az arcvonásainkat, sőt már a mozgásunkat s a hanggal egybekötve egész testi mivoltunkat megrögzitik, elraktározzák, elteszik „holnapra", megőrzik akkorra, amikor mi már nem leszünk. Tudj' Isten, miért találok ezen eltünődnivalót. Valahogy ugy érzem, hogy a technikának e nagyszerü vivmányai révén közönségessé, hétköznapivá, banálissá válik az azelőtt ritka, fenkölt emberi kiváltság, amit ugy hivnak: halhatatlanság.

Lictor.

— **A kormányzó hitvesének látogatása a mesteruteai polgári iskolában.** A mesteruteai polgári leányiskola növendékei a szebbnél-szebb népmüvészeti és iparmüvészeti munkák valóságos gyüjteményét készitették. Ezt az uj iskolatipust mutatták be *Horthy Miklósnénak*, a kormányzó hitvesének. Dr. *Horony-Pálfi Aurél* tanácsnok, vitéz *Fraknóy József* tank. főigazgató és *Loschdorfer János* kiséretében tekintette meg a főméltóságu asszony a növendékek munkáit.

— **A kassai országzászló ereklyéi.** A minap felavatott kassai országzászló törzsét abból az anyagból készitették, amely a felszabadulás alkalmával rendezett ünnepségeken a magyar cimert és a Turul madarat tartotta. Az árboc az a hatalmas fenyőfa, amelyet a csehek kivonulása után az első honvédcsapatok bevonulására a kassai munkások állitottak fel. A kassai országzászló alapzatába üreget vájtak, abba *Uzdóczy-Zadravetz István* ny. tábori püspök a budapesti ereklyés országzászlóból hozott földet helyezett el. Az üreget ezután befalazták és fedőlapjára Kassa városa bevéseti az ereklyeföld elhelyezését.

— **Magyar revizió cikksorozat egy argentinai lapban.** A „La Lucha" cimü argentinai hetilap 19 folytatásos cikksorozatban igen kimeritően ismerteti Carlos E. Grez Pérez „Justicia A Hungria" cimü könyvét, amely a trianoni szerződésben Magyarország kárára elkövetett igazságtalanságokat bélyegzi meg és dicséretre méltó bátorsággal és objektivitással követeli a Magyarországnak adandó elégtételt. A szerző a munka befejezésében hangoztatja, hogy ha az igazságtalanságokat alkalmas módon jóvá nem teszik, nem lehet igazi megbékülés Európában.

— **A bejelentési kötelezettség kiterjesztésére a kormány rendeletet adott ki.** A kötelezettség *a honvédelemről szóló 1939. évi II. törvénycikkben megállapitott személyes honvédelmi kötelezettségekkel és a közérdekü munkaszolgálati kötelezettséggel kapcsolatos személyi adatok szolgáltatására is kiterjed.*

— **A honvédelmi miniszter** rendeletet adott ki, amelylyel *egységesen szabályozza a rendes családi segélyezést.* A rendelet, amelyet a Budapesti Közlöny szerdai száma közöl, az általános rendelkezéseken kivül intézkedik a hatósági bizonyitványok kiállitásáról és ezek felterjesztéséről is.

— **Cimadományozás.** A kormányzó dr. Szakáll Antal ügyvédnek a kormányfőtanácsosi cimet adományozta.

— **Vármegyei közgyülések.** Fejér megye közgyülésén *Jankovics Miklós* főispán megemlékezett arról, hogy november 16-án lesz huszadik évfordulója *Horthy Miklós* akkori fővezér bevonulásának Székesfehérvárra. A közgyülés hódoló táviratban üdvözölte a kormányzót. — Békés vármegye kisgyülésén *Beliczey Miklós* főispán lelkes szavakkal méltatta a történelmi nap jelentőségét. — Győr, Moson, Pozsony vármegye közigazgatási bizottságának ülése a huszéves évforduló alkalmából hódoló táviratot intézett a kormányzóhoz. Dr. *Radocsay László* igazságügyminisztert, a vármegye volt főispánját táviratilag üdvözölték. — Vas vármegye és Borsod vármegye mai kisgyülésükön csatlakoztak Veszprém vármegye feliratához, amelyben a szabadkőmüvesség szellemének a magyar élet minden megnyilvánulásából való kizárását kérik.

— **Pályázat.** A vallás- és közoktatásügyi minisztérium a József nádor müegyetemen üresedésben levő két gépszerkezettani tanszék betöltésére pályázatot hirdet.

— **Dr. Hans Fischböck előadása Budapesten.** Dr. Hans Fischböck, a Creditanstalt-Bankverein Wien igazgatóságának elnöke, volt pénzügyminiszter, Budapestre látogat és hétfőn, nov. 20-án „Kriegswirtschaft in Deutschland" cimmel a TEBE tanácstermében előadást tart.

— **Kinevezések.** A belügy- orvossá nevezte ki. — Az miniszter dr. Buchmüller Jó- igazságügyminiszter dr. Fenzsefet a nagykállói elme- és czik Jenőt a beregszászi törideggyógyintézethez a VIII. vényszékhez birósági fegyverfizetési oszt. 3. fokozatába fő- szakértőnek nevezte ki.

— **Hosszu idő óta fekvő betegek** a rég bevált, tisztán természetes **„Ferenc József"** keserüvizet nagyon **szivesen** isszák és annak gyors, biztos és mindig kellemes **hashajtó** hatását általánosan dicsérik. **Kérdezze meg orvosát!**

— **Tallózás.** Amerika a nagy számok hazája. Mindenben az elsőnek lenni, megkonstruálni a legnagyobb villanymozdonyt, megépiteni a legmagasabb felhőkarcolót, megkötni a leglehetetlenebb fogadásokat, ez jellemzi az amerikai szellemet és lelkiséget. Természetesen a fény nyomában ott jár az árnyék is, amely, hogy stilusosak maradjunk a „legsötétebb". A rekordot ezen a téren a baleseti statisztika tartja verhetetlenül. Amerikában minden 5 másodpercben történik egy közlekedési baleset és ezek közül minden 9 percben történő baleset halálos.

*

Kina és Japán közötti háboru lassan egész megszokottá, egész hétköznapivá válik. A hadviselő felek erejét és esélyeit már számtalanszor összehasonlitották. Hol az egyik, hol a másik javára. Érdemes itt csak egyetlen tényre rámutatni, amely azonban nagyon jellemző. Mig Japánban a lakosság 3%-a nem tud irni-olvasni, addig Kinában 76% az analfabéta.

*

Az emberiség azóta, hogy történelmi följegyzései vannak multjáról, összesen 8564 háborut viselt. Nagyon jelentős százalékban természetesen Európában. Ezekben a háborukban hozzávetőleges számitás szerint 160 millió ember esett el.

*

Örökös a panasz, hogy milyen iszonyu erőfeszitéssel kell az emberiségnek megküzdenie megélhetéséért. Pedig a földrajztudósok és statisztikusok kiszámitották, hogy észszerü gazdálkodással éppen tizenhétszer ennyi embert tudna földünk eltartani. Európában most szükében vagyunk bizonyos gyarmatáruknak, különösen a kávét és a teát nélkülözzük nehezen. Most közli az egyik hollandus közgazdasági lap, hogy Braziliában a kávé árának magas szinvonalon tartása érdekében ismét több tonna kávét égettek el...

— **Az érem másik oldala.** A benzinnel takarékoskodni kell. Nálunk éppen ugy, mint Angliában, Franciaországban, Németországban, vagy bárhol más országokban. A hatóságok szigoruan ellenőrzik, hogy mindenki csak annyi benzinhez jusson, amennyi engedélyezve van. Ennek következménye azután, hogy sokan lemondanak az autó kényelméről és a kocsit beállitják a szinbe. Akik megszokták, hogy a legrövidebb utat is autón tegyék meg, azok érthetőleg sokat zugolódnak. Ezt a helyzetet rettenetesnek tartják. És szörnyüködnek, hogy mennyit kell gyalogolniok. Mily borzasztóan fáradságos ez. És ime, ekkor előáll Frederic Gallen svájci tanár és az egyik bázeli lapban kifejti, hogy a változott helyzetnek örülni kell. A benzinhiány igen üdvös dolog és az emberiség egy részének az egészségét szolgálja. Vannak ugyanis igen sokan, akik az egészséges gyaloglástól, a testet-lelket üditő hosszu sétáktól, az idegeket megnyugtató bolyongásoktól erdőn-mezőn, teljesen elszoktak. Roppantul elkényelmesedtek. A fiatalok még csak ráfanyalodnak néha-néha egy-egy kirándulásra, de a haladottabb korban levők — ha nincs autójuk — a legrövidebb utat is villamoson, autobuszon teszik meg. Ez az, amit kárhoztatni, kifogásolni kell. Ezért örvendetes, ha most sokszor azok is kénytelenek gyalogolni, akiknek ez „rettenetes" munka, fáradság, kellemetlen dolog. A tanár urnak igaza van. A gyalogolás ma valóban nem valami kedvelt és divatos dolog. Az orvosok hiába biztatják a városlakó embereket, hogy jó és rossz időben egyaránt sétáljanak, járjanak egy órát a szabadban, kiszellőztetni tüdejüket, edzeni testüket. Az emberek azonban ezt a tanácsot nem hallgatják meg. Aki csak teheti, nem gyalogol. A benzinhiány most ime megtetőzte az orvosi tanácsokat. Ime, minden rossznak van jó oldala is. *(—rdy)*

— **A felvidéki képviselőválasztások.** A Felvidéki Magyar Párt kedden klubnapot tartott. Többen szóvátették a visszacsatolt területen valószinüleg már a tavasszal elrendelendő választásokat. Kassán lajstromos, egyebütt egyéni kerületenkénti választás lesz. Önálló egyéni kerület Komárom Duna balpartján fekvő része és Ungvár, egyes vármegyék közül pedig Komárom 3, Nyitra, Pozsony 4, Bars, Hont 3, Esztergom 1, Nógrád 1, Gömör 3, Abauj-Torna 2, Zemplén 1, Ung 1, Bereg, Ugocsa vm. 3 képviselőt választ.

— **A világ legnagyobb kisebbségi állama.** A szovjetorosz tudományos akadémia közzétette a Szovjetunió területén élő különböző nemzetiségek jegyzékét. A jegyzékből kiderül, hogy Szovjet-Oroszország területén 96 különböző nemzeti csoport él, amelyek összesen 141 nyelvet beszélnek.

— **Nyilatkozat.** Felkértek a következő sorok közlésére: „Szemben az egyes napilapokban megjelent azzal a hirrel, hogy egy volt miniszter a Magyar Cukoripar rt.-nál, vagy a Mezőgazdasági Ipar rt.-nál (Georgia) helyezkedik el, a két vállalat vezetősége kijelentette, hogy e hir alaptalan; ily irányu tárgyalások sem a multban nem folytak, sem jelenleg nem folynak."

Egyre tart a novemberi enyheség

Már tizedik napja tart a ködös enyhe idő. A hőmérséklet egész nap egy szinten mozog és alig van különbség az éjszakai lehülés és a nappali felmelegedés között. Éjjel országszerte általában 6 fokig süllyed, nappal viszont 9 fokig emelkedik a hőmérséklet. A fővárosban már két hete hogy az éjszakai lehülés nem terjed 5 fok alá, pedig október végén már több napon keresztül erős fagyok is voltak. A ködtakaró hétfőn egy kilométernél vastagabb volt, kedden azonban ismét megvékonyodott, ugyhogy 800 méternél magasabbra nyuló hegyeik a ködtenger fölé emelkedtek és pár órás napsütésben részesültek. Egész Közép-Európában hazánkhoz hasonló nedves, ködös és enyhe az idő. Észak-Európában viszont egyre viharosabb és hüvösebb az idő. Az északi hideg levegő nem terjed az Alpok és Kárpátok vonalán túlra.

Időjárásunkban még mindig nem várható lényeges változás.

Budapesten november 14-én reggel a legalacsonyabb hőmérséklet 6 fok (normális 2 fok), délben a legerősebb felmelegedés 8 fok (normális 5 fok) volt. (Előző nap 6 és 9 fok volt). **Z. A**

*

A Meteorológiai Intézet jelenti: Budapesten kedden este kilenc órakor a hőmérséklet 7 Celsius fok, a tengerszintre átszámitott légnyomás 768 mm gyengén emelkedő irányzatu.

Várható időjárás a következő 24 órára: Mérsékelt légáramlás. Sok helyen továbbra is köd, néhány helyen ködszemergés. A hőmérséklet alig változik.

Vizállás. Duna: végig apad. Esztergomig alacsony, lejebb közepes vizállásu. Bécs 292. Pozsony 182, Komárom 332, Budapest 299, Baja 332, Mohács 370. Tisza: végig apad. Szolnokig alacsony, lejebb közepes vizállásu. Balaton: Siófok 58. Velencei tó: Agárd 78.

Felhivás!

Az Országos Magyar Tejszövetkezeti Központ megvásárolta a Gróf Károlyi Imre Tejüzemi r. t. üzletét. Ezennel felhivja a Gróf Károlyi Imre Tejüzemi r. t. esetleges hitelezőit, hogy esetleg fennálló követeléseik összegét 8 napon belül mellőzés terhével jelentsék be az Országos Magyar Tejszövetkezeti Központ m. sz. Budapest XI., Horthy Miklós-ut 105/113. igazgatóságához

Egy elvesztett pillanat

Hogy tolonganak, hogy szoronganak az emberek az espressónak nevezett kávéforrásokban és a büffének nevezett falatozókban, — tolonganak, szoronganak, de legfőképpen: sietnek. Berobbannak az ajtón, utalványt váltanak a pénztárnál, megkapják, amire befizettek és ugy hörpintik fel a forró kávét, ugy habzsolják fel az ételt, hogy félig már az utcán vannak megint, mielőtt még az első kortyot, falatot lenyelték volna. Hányszor kérdezem magamtól, miközben én sem cselekszem máskép: mirevaló ez a nagy sietség? Az az érzésem néha, hogy én is, te is, ő is, mindnyájan, akik ma élünk, egyszer elvétettük az időszámitásunkat, az emberiség valahol, valaha elmulasztott egy percet, egy órát vagy egy napot és most ezt kergeti, hajszolja lázasan, ezt akarja mindenáron behozni, ahogy rossz magyarsággal ugyan, de jellemzően mondani szokás. Sietni csak az szokott, aki fél, hogy lekésik valamiről, mert nem indult el hazulról idejében. Mi, mai emberek, ugy látszik állandóan késésben vagyunk, hogy ilyen rémült rohanással tudunk csak élni, dolgozni, vagy igazán annyira pillanatokon mulik minden az életünkben, hogy folyton attól kell rettegnünk: kifogyunk az időből? Öregapáinknak semmisem volt annyire sürgős, pedig ők még postakocsin döcögtek, ahol mi vasuton száguldunk, hintón robogtak, ahol mi gépkocsin rohanunk és ha azt mondta volna nekik valaha valaki, hogy a repülőgép arra lesz jó, hogy órák alatt tegyük meg ugyanazt az utat, amelyet ők napok alatt tettek meg, legyintettek volna bölcsen: ugyan, mi lehet olyan sürgős az életben, hiszen akár sietünk, akár nem, a végső célhoz egyformán megérkezünk mindnyájan?... Valahol nagyapáink kora és a mi korunk között kellene megkeresni azt a bizonyos időszámitási hibát, azt a bizonyos elmulasztott percet, órát vagy napot, mert hiszen mindez: expresszvonat, gépkocsi, repülőgép talán csak azért van, mert az emberek lihegve igyekeznek pótolni valamit, amit egyszer elmulasztottak. Mi lehet ez? Talán nem több egy testvéri kézfogásnál, amelyre valamikor egy pillanatnyi alkalom lett volna, de senkisem vette észre. Ha igy volna, azt mondanám: siessünk, siessünk, ez az egyetlen elmulasztott perc, amelyért érdemes lihegve rohanni, hátha még nem késő...

(—thy)

— **Az ötöstanács itélete egy államfelforgatási ügyben.** A büntetőtörvényszék ötöstanácsa dr. *Szücs Jenő* tanácselnök vezetésével több napon keresztül tárgyalta báró *Kemény Gábor* magánhivatalnok, *Szentes József* nyomdatulajdonos és dr. *Máté István* magántisztviselő bünügyét, akik ellen az ügyészség államfelforgatás és izgatás miatt emelt vádat. A törvényszék az állam és társadalom törvényes rendjének erőszakos felforgatására irányuló vétségért báró *Kemény Gábort nyolchónapi, Szentes Józsefet héthónapi, dr. Máté Istvánt pedig háromhónapi fogházra itélte el.* Csak dr. Máté itélete jogerős, báró Kemény Gábor, aki ezt önmaga is kérte, tovább is fogva marad, Szentes azonban szabadlábra került.

— **A „Magyar Sajtó Évkönyve" 1939. évfolyama megjelent** dr. Sziklay János szerkesztésében, gazdag tartalommal. Nélkülözhetetlen utikalauz minden olyan intézmény részére, mely a sajtóval bármely vonatkozásban áll.

— **Házasság.** Dr. *Létmányi László* pénzügyminiszteri titkár 16-án este hét órakor vezeti oltárhoz a Regnum Marianum kápolnájában (Damjanich-utca) *Somogyi Erzsébetet*, dr. *Somogyi Gyula* m. kir. rendőrfőtanácsos és néhai *Győrffy Matild* leányát.

Kövesdy Magdit (Budapest) eljegyezte dr. *Tóth László* (Monor).

Ezüstmenyegző. Mitternburgi *Mitterpacher Gusztáv* ny. MÁV főintéző, szkv. százados, volt kormányzósági utimarsall és felesége, született kisgeszényi *Szabó Ilonka*, f. hó 15-én tartották a legszükebb körben boldog házasságuk 25-ik évfordulóját.

Kaiser Károly és felesége, sz. *Jess Anna*, ma ünneplik házasságuk huszonötödik évfordulóját.

TÖRLEY
RÉSERVÉ AMÉRICAIN

Hiányos a budai hegyvidék autóbusz közlekedése

Nemrégiben beszámoltunk a budai utasközönségnek arról a kívánságáról, hogy a *Krisztina-körúton* és a *Margit-körúton* haladó autobusz vonalaknak közös végállomásuk legyen s igy a *Déli pályaudvar, Németvölgyi-ut, Böszörményi-ut, valamint a Krisztina-tér környékének lakói, ha átszállással is, de nagyobb kerülő nélkül közelithessék meg a Margitszigetet és a Szent István várost.* Cikkünknek a hozzánk érkezett levelek nagy száma szerint a közönség körében nagy visszhangja támadt.

A panaszkodók nagyrésze megállapitja, hogy bár *a budapesti autobuszközlekedés ugy kényelem, mint gyorsaság tekintetében hivatásának magaslatán áll,* azonban az egyes járatok vonalvezetése nem szolgálja a közönség érdekeit, sürün lakott helyeken többszörös kérelem ellenére sem vezették be az autobuszközlekedést, máshol számos relációban 8—10 percenként járatják a kocsikat. Igy a 3-as vonal megváltoztatásával a Beszkárt kisebbméretü, ugynevezett hegyi tipusokkal bonyolitja le a forgalmat. A csekélyebb befogadóképességü kocsiknál a legnagyobb forgalom idején tumultuózus jelenetek játszódnak le a hivatalukba siető, vagy onnan igyekvő közönség körében. Igen sok a lemaradt utas és a vonal helytelen irányba történt megváltozása miatt az elégedetlenség egyre nő. Nagy sérelme Budapest rohamosan fejlődő környékének, hogy a *Zöldmál* és a *Szépvölgynek* még mindig nincsen kielégitő autobusz-közlekedése. Most készült el a *Csatárka-* és a *Kapy-ut.* Ezen az utvonalon keresztül közvetlen összeköttetés létesült Óbuda és a Pasaréti-ut között. Jelenleg a *Pálffy-tértől* a 29-es járat közlekedik a Pusztaszeri-szerpentinen a Zöldmálig, de innen megszünik a továbbjutás lehetősége. E hegyvidék lakossága joggal remélte, hogy az uj, most elkészült transzverzális-ut az autobuszközlekedés lebonyolitására fog szolgálni, azonban eddig még csak igéret sem történt, hogy ezt a környéket is bekapcsolják a gyors autobuszforgalomba. Ugyancsak *gyors* intézkedést vár az utazóközönség a *2-es vonal eredeti járatának visszaállitása és a 3-as, valamint a 12-es vonalaknak a Széll Kálmán-térig történő meghosszabbitása ügyében.* Szükséges, hogy a 2-es járatok a csúcsforgalom idején 2—3, a nap többi időszakában legalább 5—6 percenkint közlekedjenek. Budapest lakossága egyre jobban megkedvelte az autobuszt. *Szinte havonta emelkedik az autobuszüzem személyszállitási statisztikája. Amig a villamosutasok száma egy év alatt mindössze 9, addig az autobuszoké több mint 26 százalékkal emelkedett.* Ezek az okok késztették a Beszkárt vezetőségét az elmult héten ujabb 25 kocsi rendelésére. A *Kecskeméti-* és az *Irányi-utcában* a villamosforgalmat meg akarják szüntetni és azt autobuszokkal pótolni. A Belváros szük utcáiról a villámost számüzni fontos feladat, de sokkal előbbrevaló az elhanyagolt budai közlekedést reorganizálni.

Reméljük, hogy a Beszkárt igazgatósága nem várja meg az uj kocsik üzembe helyezését, hanem azonnal intézkedik egyrészt a budai vonalak közvetlen kapcsolatáról, másrészt megteremti a budai hegyvidék közlekedését. **(k. l.)**

— **Gáztámadások az ókorban.** A modern háboruk egyik legfontosabb és legátütőbb sikerü támadó eszközének a gázokat tartják. Bizonyára csodálkozva olvashatjuk az angol *Manchester Guardian* egyik legutóbbi számában, hogy ez a modern harceszköz sem valami ujabb találmány, hanem jó kétezer esztendővel ezelőtt már használták. Legalább is erről számol be *Thukydides,* a görögök hires történetirója. Elmondja, hogy a peloponézosi háboruban, *Plataia* ostrománál, Kr. előtt 428-ban, szép sikerrel védekeztek a város ostromlottjai az ellenségre fujt kénfüsttel. *Polybios,* a rómaiak krónikása pedig *Ambrakaia* védőinek tulajdonitja azt az ügyes ötletet, hogy égő tollak szagával szoritották vissza támadóikat. A közismert „görögtüz" sem volt egyéb, mint kén és salétrom maró és fojtó füstje, amely az akkori harcokban főleg ennek köszönhette nagy sikerét. A középkor nagy ezermestere, *Lionardo da Vinci* is foglalkozott a „gáz"-kérdéssel. Nagyszabásu terveket dolgozott ki arzéntartalmu anyagok égetésére és az igy keletkezett gázok hadi célokra való felhasználására. Az elködösités sem uj fogalom. *Glauber János* bécsi vegyész már a XVI. században felvetette azt a problémát, hogy a török háborukban sikerrel lehetne mesterséges ködöt alkalmazni. Ime, nincs semmi uj a nap alatt. Igaz, hogy ezek a gázok koránt sem voltak olyan veszedelmesek, mint a késői utódaik. *(P.)*

— **Beküldött hirek.** A *HONSz* „Hadirokkantak Háza" céljára megvásárolt Horánszky-u. 24. sz. Batthyány-palotát átalakitják s az épületet tavasszal átadják rendeltetésének. — *A XI. ker. Szt. Imre-utcai vöröskereszt* házi-betegápolási tanfolyamon nyolcvan hölgy tette le a sikeres vizsgát. — *Magy. Nippon Társaság.* Szerda este 9 ó.: Bucsuvacsora a tokiói magyar követséghez kinevezett dr. Habán Jenő sajtóelőadó tiszteletére. — *Magyar Iskolaszanatórium Egyesület* (Sándor-u. 26.). Megkezdődtek a felvételek az iskolaszanatóriumokba. — *Dávid Ferenc Egylet* (IX., Högyes Endre-u. 3.) Csüt. 6 ó.: Emlékün. — *Szent István Akad. II.* Pént. 5 ó.: Felolv. — *Zólyomvármegyei Egyesület.* Csüt. este 8 ó.: Összejövetel. (Zöldfa vendéglő, Krisztina-tér.) — A volt *m. kir. 15. honvéd, a cs. és kir. 71. és a népfölkelő 15. gyalogezredek* bajtársai. Gyászistentisztelet vas. d. e. 10 ó. Szervita-téri templom. — *Technológiai és Anyagvizsgáló Intézet* (József-körut 6.). Nov. 20-án 5 ó.: Áll. gépjárművez. képző tanf. — *A budai református egyház* szerdai előadássorozatában este 7 órakor dr. Földes Papp Károly előad. Bibliát magyaráz Haypál Béla lelkipásztor (Iskola-u. 16.). — *Magyar Külügyi Társaság* (Országház, XIV. kapu). Csüt. 6 ó.: Faragó László előad. — *Virágkedvelők Egyesülete* (Esterházy-utca 4.). Csüt. ½5 ó.: Füredi Jenő előad. — *Magyar Történelmi Társaság* (Akadémia). Csüt. 5 ó.: Dr. Berlász Jenő előad. — *Földrajzi Társaság* (Egyet. Földr. Intézet). Csüt. 6 ó.: dr. Cholnoky Jenő előad. — *Magy. Nemzetpolitikai Társaság* (Andrássy-ut 45.) Nov. 21. ½7 ó.: Közgyülés. — *Magy. Elektrotechn. Egyes* (Honvéd-u. 22.) Szerda 7 ó.: Dr. Vermes Miklós előad. — *Egészségügyi Muz.* Szerda 7 ó.: Ferencz Pál előad. — *Egyet. Közegészségt. Int.* (Esterházy-u. 9.) Szerda 6 ó.: Dr. Bernhard de Rudder előad. — *Turáni Vadászok* (Sándor-u. 4.) Csüt. 7 ó.: Pethő Sándor előad. — *Vitézi Rendház* (Üllői-ut 8.) Csüt. ½7 ó.: Dr. Toporczy Emil előad. — *Katolikus Háziassz. Orsz. Szöv.* (Mária-u. 7.) Pént. 5 ó.: Háziasszony-délután. — *Természettud. Társ.* (Eszterházy-u 16.) Pént. ½7: Népszerü természettud. est. — *Pedagógiai Társ. (Akadémia).* Szomb. 5 ó. Felolv. ülés.

AZ UTCÁN

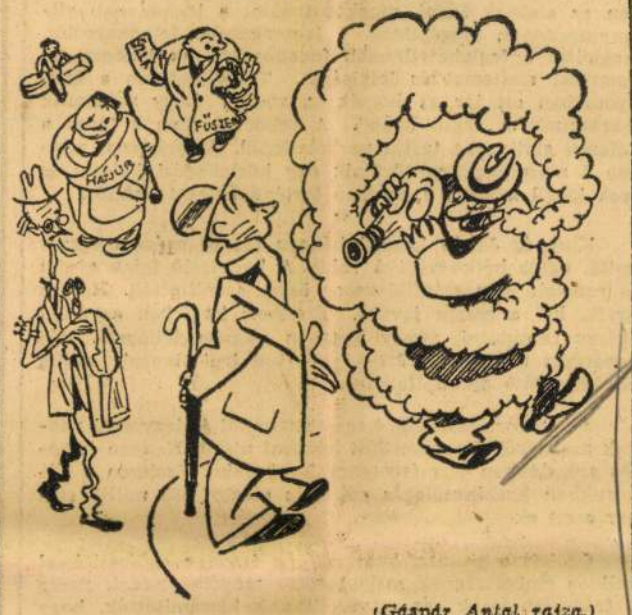

(Gáspár Antal rajza.)

— Mi az, gázálarc, füstfejlesztő? Hiszen nincs most légvédelmi gyakorlat.

— De viszont három zsebcirkáló váratlanul felbukkant a láthatáromon.

— **Díszközgyülésen adják át Mécs Lászlónak az Arany János-emlékérmet.** A főváros csütörtökön délután 5 órakor díszközgyülést tart, amelynek keretében a polgármester ünnepiesen átadja Mécs Lászlónak az ezidei székesfővárosi Arany János aranyemlékérmet.

— **A Magyar Élet Keresztény Községi Pártja** kedden este értekezletet tartott. *Csilléry András* megnyitó beszédében kegyeletes szavakkal adózott Darányi Kálmán emlékének. „Amikor ő jött — mondotta többek között — még a politika futballajátéka volt a főváros és ő volt az, aki a nyugodt atmoszférát megteremteni elősegitette. Darányi Kálmán megértett bennünket és teljes erejével támogatta a mi keresztény és magyar politikánkat." Csilléry azután bejelentette, hogy a párt az eddiginél is erőteljesebb szervezkedést és munkát kezd.

— **Megjelent a Magyar Sajtó,** az Országos Magyar Sajtókamara hivatalos közlönyének második száma. Gazdag tartalmából kiemeljük *Gáspár Jenőnek,* a Kamara főtitkárának értékes cikkét, melynek cime „Szociális utakon".

— **Halálozás.** Dr. *Miklay József* m. kir. várkapitány 51 éves korában váratlanul meghalt. Temetése 16-án délután félnégy órakor lesz a farkasréti temetőben.

Dr. Teghze Gyula nyug. egyetemi nyilvános rendes tanár november 12-én 73 éves korában meghalt. Temetése 15-én 3 órakor lesz a kerepesi temetőben.

Özv. csalmai *Jankovich Józsefné* szül. runyai *Sóldos Anna* életének 90. évében Budapesten meghalt.

Csillag Dezső ny. hitelszövetkezeti pénztáros 81 éves korában Pápán meghalt.

Zborovszky Pálné szül. *Öry Eszter,* Zborovszky Pál ny. ACSEV igazgató felesége, kedden Aradon 65 éves korában meghalt.

— **A XXXXIII-ik osztálysorsjáték második osztályának elsőnapi huzásán, kedden délelőtt a következő számokat sorsolták ki:**

40.000 pengőt nyert: 36240.
10.000 pengőt nyert: 80022.
5.000 pengőt nyert: 72806.
1.000 pengőt nyertek: 41636 53845.
500 pengőt nyertek: 1177 26897 39080 53201 84201.
300 pengőt nyertek: 1368 11187 14448 21041 22039 37555 40217 60631 65408 84327 87730.
200 pengőt nyertek: 721 3359 6933 8540 9244 9861 12496 13965 14628 15460 20750 24531 27167 28947 29920 30123 32791 33894 35249 37149 38451 40626 45926 47165 47709 55104 56893 58671 59538 66662 66745 67835 72427 72548 74531 75431 77206 78360 81586 83186 85531 85924.

Az esetleges számhibákért felelősséget nem vállalunk. Legközelebbi huzás 1939 november 16-án lesz.

— **A 40.000 pengős főnyereményt a Gettler Bank** (Szolnok) sorsjegyeinek egy részéből alakult „Lottó" sorsjegyárusitó rt. Budapest, Erzsébet-körut 15. szerencsés ügyfelei nyerték.

SAKK

Rovatvezető MAROCZY GÉZA

2197. sz. feladvány. W. G. Mees-től. Delft.

Világos: Ké2, Ff4, Ha4 (3).
Sötét: Kc8, Ha1 (2). Világos lép és nyer.

A szeptember és októberi hónapban közölt feladványok megfejtése: 2189. sz. 1. Fh3-é6! Kb3, 2. Ha3† K:a3, 3. Ba2 matt v. 2.... Kc3, 3. Hb1 sakkmatt. 2190. sz. 1. Fb7! Kc7, 2. Fa6 K:b8, 3. Kd6 Ka8, 4. Kc7 d5, 5. Fb7 sakk és matt. — Más folytatásra a két tiszt nyer. 2191. sz. 1. c7-c8V! 2192. sz. 1. Vc3-b3! 2193. sz. 1. Va6-d3! 2194. sz. 1. Ff3-a8! Bf7† 2. Kb6 Bf6†, 3. Kc5 Bf5† 4. Kd4 Bf4† 5. Ké3 Bf3†, 6. Ké2 Bé3† 7. Kd1 Bé1† 8. Kd2 Bd1†, 9. Kc3 Bd3† 10. Kb4 Bb3†, 11. Kc5 Bc3† (Bb5† Kd6, Bb6† Kc7.) 12. Kb6 Bb3† 13. Ka7 és nyer. — 2195. sz. 1. Vf2-g2! 2196. sz. 1. c6-c7! — A nyertesek neveit a jövőheti rovatban közöljük.

Játszották Montevideóban. Világos: D. Aljechin. Sötét: F. Olivera. 1. d4 é6, 2. c4 Hf6, 3. Hc3 Bb4, 4. Hf3 F:c3†, 5. bc3 d6, 6. g3 0-0, 7. Fg2 Hc6, 8. 0-0 Vé7, 9. Fa3! é5, 10. c5! d5, 11. H:é5 H:é5, 12. dé5 V:é5, 13. c4! Bd8, 14. cd5 H:d5, 15. é4 Vc3! 16. éd5 V:a3, 17. Vc2 Fg4, 18. Bab1 Bab8, 19. Bfé1 Fh5, 20. Bé3 Va5, 21. f4 Bé8? (a helyes lépés 21.... f6 és azután 22.... Ff7 volt). 22. B:b7 Bbd8, 23. B7b3 Va4, 24. Vd2 B:é3, 25. B:é3 Vc4, 26. Vc3 Va4, 27. Vé5 f5, 28. h3 Bé8, 29. Vc3 V:a2, 30. B:é8f F:é8, 31. Vé5 Vb1† 32. Kh2 Vb8, 33. Vé7 Fb5, 34. c6, sötét feladta a fenyegető 35. d6 és azután 36. c7 stb. ellen nincs védelem. Aljechin minden játszmáját megnyerte a versenyen.

Játszották Bécsben a verseny döntő játszmájaként. Világos: H. Müller. Sötét: E. Eliskases. 1. d4 Hf6, 2. c4 é6, 3. Hc3 Fb4, 4. Vc2 Hc6, 5. Hf3 d6, 6. a3 F:c3†, 7. V:c3 0-0, 8. b4 Bé8, 9. Fb2 (b5!) 9.... é5, 10. dé5 H:é5, 11. Vc2 a5! 12. é3 ab4, 13. ab4 B:a1† 14. F:a1 c5! 15. H:é5 dé5, 16. b5? (Fc3 és azután Vb2 stb!) 16. ... Ff5! 17. Vc1, Hé4, 18. Fc3! Fg4! 19. Fé2, Vh4, 20. g3 Vh5, 21. F:g4 V:g4, 22. 0—0 Vf3! (fenyeget Hg5) 23. Vc2 h5! 24. h4 g5, 25. hg5 h4! 26. gh4 Vg4†, 27. Kh2 V:h4†, 28. Kg2 V:g5† világos feladta.

A **Déri-emlékverseny** keddi fordulójában Balla győzött Krenosz ellen, Szabó Négyessy ellen, a Dénes—dr. Balogh-játszma döntetlen lett. A Boross—dr. Gecsey, dr. Négyessy—dr. Csillag, Szabó—Sterk-játszmák függőben maradtak. A versenyen jelenleg Balla, Szabó, Sterk és Dénes vezetnek.

— **Emlékezzünk...** *November 15.*

1703 *A kuruc-labanc világ első évében ezen a napon ütközött meg Bercsényi Miklós kurucsereg Zólyom falai alatt a Forgách Simon és Esterházy Antal tábornokok, valamint Bottyán János ezredes vezetése alatt álló császári hadsereggel a város előtti mezőn. Az első csatározások után az alig 23 éves Ocskay László kuruc kapitány és a 60 évnél idősebb Bottyán János ezredes párviadalra keltek a seregek arcvonala előtt. Eleinte kopjával és karddal viaskodtak, de nem birva egymással, végül pisztollyal lőttek egymásra, ugyhogy mindketten sulyosan megsebesültek. Ezt látva, a szembenálló seregek fergeteges harcba keveredtek és a kurucoknak sikerült a császári katonaságot a várba szoritani és a várost elfoglalva, a várat körülzárni. A vár december 7-én megadta magát.*

— **Özv. Lyka Döméné báró Podmaniczky Elma kiállitása.** Finom érzésü, finom kezü művésze a vizfestéknek özv. *Lyka Döméné báró Podmaniczky Elma,* aki munkáinak nagyobb gyüjteményét mutatja be a *Műteremben.* Egész lelki, festői kulturája, nemesen hagyományos angol hatásokból fakad, — legtöbb akvarellje olyan, mintha a *Studió* finom lapjairól tekintene ránk. Spanyolországi, keleti utazásainak emlékét egy-egy szép és hangulatos tájrészlete őrzi, a szinek halk költészetével ábrázolja az itthoni tájakat, különösen az őszi erdők, parkok álmatag csöndjét sejteti gyöngéd átérzéssel. Néhány virágcsendéleten erőteljesebb festői hatásokra is törekszik, — mindenképp csupa izlés, csupa lélek az, amit mint asszony a természetből megfigyel és mint festő, szinekben feljegyez. *(f. j.)*

— **Előadások, ünnepségek.** A Baross Női Tábor „Magyar Otthon" kiállitásán dr. *Pataky Mária* tartott érdekes előadást a kárpátaljai népművészetről. Dr. *Simonyiné Gróh Klára* magyar-orosz dalokat hegedült, ifj. *Duliskovich Arnold* pedig verseket adott elő. *Tanay Magda* „Otthon és szabadidő" cimmel tartott előadást. Utána a Magyar Női Vonósnégyes szerepelt sikerrel. — A Magyar-Svéd Társaság az Uránia Filmszinházban ünnepi előadást tartott. Karafiáth Jenő megnyitója után dr. József Ferenc kir. herceg mondott ünnepi beszédet. Cholnoky Jenő tartott vetitett képekkel kisért előadást, majd Svédországról készül filmet mutattak be. — *Kováts Andor* egyet. tanár a debreceni egyetem kisebbségjogi intézetének igazgatója, a Debreceni Irónők Körében „Ungvár sorsa a cseh megszállás alatt" cimmel tartott előadást. — *Balanyi György* a M. T. Akadémia II. o. ülésén tartotta székfoglaló előadását „A ferences mozgalom begyökerezése magyar földön" cimmel. — *Szepesy Zoltán* a Természettudományi T. fizikai szakoszt. ülésén tájékoztató előadást tartott az atomrobbantás kérdésének mai állásáról. — A Budapesti Drogisták Ipartestülete ünneplésben részesitette *Reichart Emil* kormányfőtanácsost abból az alkalomból, hogy ötven éve lépett a drogista pályára.. — *Valkovszky Erzsébetet,* az áll. Mária Terézia leánygimnázium volt tanárát harmincötéves jubileuma alkalmából tanártársai és volt növendékei társasvacsora keretében ünnepelték.

— **Nem azonos.** Salamon Béla épitőmester, az Elektromos Művek műszaki főfelügyelője, annak közlését kéri, hogy nem azonos az álhirterjesztésért a rendőrségre előállitott Salamon Béla technikussal.

SZINHÁZ ÉS ZENE

Hatvan éve játszották először a Csongor és Tündét

Az első Tünde: Márkus Emilia beszél a bemutatóról

A magyar szinészet történetének érdekes emléknapja lesz az év decemberelseje. Akkor lesz hatvan esztendeje, hogy a régi *Nemzeti Szinházban* először került szinre Vörösmarty Csongor és Tündéje. Az akkor már negyedszázada halott nagy költő születésnapjára esett a nevezetes bemutató. Ezzel is fokozni akarta annak ünnepi jelentőségét *Paulay Ede* igazgató, aki egyébként a remekmü első szinpadra alkalmazója és rendezője is volt. Éppugy mint négy ével később Az ember tragédiáját, Vörösmarty drámai költeményét is ez a lelkes, nagyszerü szinházi emberünk emelte ki az irodalmi kegyelet hüvös Pantheonjából és támasztotta fel eleven, sikeres szinpadi életre. *Erkel Gyulával* iratott hozzá kisérőzenét és a kor legkiválóbb, legszebben beszélő szinészeinek osztotta ki szerepeit.

A siker részesei közül még itt él közöttünk Tünde első alakitója, *Márkus Emilia.* Őt kértük meg, beszéljen a nagyemlékü előadásról.

— Igazán gyönyörü este volt, a tiszta költészet ünnepe. Paulay rengeteg gonddal és hozzáértéssel készitette elő a bemutatót. Ábrándos, lendületes stilusban játszottuk a darabot, a szinpadi képek, az összjáték, a szinészek lágy, zengzetes, ékesszóló versmondása a romantika levegőjét éreztette. Én boldogan vállaltam Tünde szerepét. Az ilyen költői feladatok általában nekem jutottak akkoriban, *részben a hajam miatt is, amelyet ilyenkor egész szökeségében kibontva viselhettem* — igy tetszett a mindenható közönségnek. Szereplőtársaim közül leginkább a gyönyörü hangu *Nagy Imrére* emlékszem, ő volt Csongor, azután a fenséges *E. Kovács Gyulára,* aki a királyt játszta, no meg természetesen *Jászai Mari* hatalmas Mirigyére. Pompás Ledér volt *Helvey Laura,* aki egyébként is utólérhetetlen „demimonde"-alakitásokkal remekelt akkoriban. És szeretettel gondolok *Molnárné Kocsisovszky Bertára,* a bájos naivára, aki mint kedves, pergőnyelvü Ilma szolgáló, végigkisért Vörösmarty mesevilágán.

Hol vannak már a régi nevek hordozói! Elmentek mind. Annál nagyobb öröm, hogy *Márkus Emilia* friss egészségben nyilatkozhat a hatvanéves Csongor és Tündéről.

• **A nemzeti hadsereg** bevonulásának huszadik évfordulója alkalmából az Operaházban a szerdai és csütörtöki előadásokat a Himnusz fogja bevezetni.

• **Magyar müvésznő regénye szerbül.** Paul Fair irói álnév mögé rejtőző ismert fővárosi szinmüvésznő „Megujhodás" cimü regényét „Az ember tragédiája" hires forditója, Jankulov Vladiszláv leforditotta szerb nyelvre. A világháboruban játszódó regény a magyar-jugoszláv barátságot szolgálja.

Lyka Döméne szül
Podmaniczky Elma báróné
Nemzeti Ujság
1938 dec. 11.

Gyula és zenekára.

— **Kiállitás.** Kellemes feltünést kelt a Müteremben özv. *Lyka* Döméné báró *Podmaniczky* Elma kiállitása Mindig örülünk, ha ilyen friss és illatos kertbe tévedünk be. Százegynéhány kép, csupa aquarell: egy érzékeny és intuitiv, virágok fölé hajlő női lélek vallomásai. *Szablya-Frischauf* jeles tanitványa egyformán fest fényt, borulatot, szépek élesrajzu, világos keleti képei, épugy a sugárzó *Buzatábla*, vagy a délolasz tájkép, de mégis ugy érezzük, közelebb áll lelkéhez az az áthangolt és lehalkitott fényábrázolás, ami angolos táj-aquarelljein jut kifejezésre. Az angol nyár édes, lágy és hamvas tónusa uralkodik legszebb képein. Parányi, leheletfinom ködöt mindig tartalmaz ez a levegő, amely a konturok éles rajzát finoman elmossa. A *Nyári felhők*, *Bükköny*, *Reggeli napsütés*, *Erdőszéle*, *Rózsalugas* mind csupa angolos finomság és előkelőség. Az *Elégiát* mély, erős lirai zengése avatja a kiállitás egyik legszebb darabjává. *(Sz. I.)*

Kiadóhivatal
BUDAPEST, VI., ANDRÁSSY-ÚT 16

Lyka Döméné báró

Podmaniczky Elma

— **Özv. Lyka Döméné báró Podmaniczky Elma vizfestményei a Műteremben.** Finom költői lélek tükröződik abban a száznál több vizfestményben, amelyet özv. *Lyka Döméné* báró *Podmaniczky Elma* mutat be a *Műteremben*, mint első nagyobb művészi megnyilatkozását. Ahogy a természetet szemléli, átérzi, abban sokkal több a költészet, mint a tárgyilagos megfigyelés, ahogy pedig a látott élményt akvarellel papirra veti, abban több a művészi szándék, mint a valósághoz való ragaszkodás, de talán épp ettől oly vonzók, bájosak, itt-ott elragadóan idillikusak özv. Lyka Döméné vizfestményei. Különösen hegyi és tengerparti tájai és erdőrészletei frissek, üdék, szinesek, érezni rajtuk, hogy festőjük kezét a veleszületett művészi ösztön vezeti, de a legbiztosabb izlés kormányozza. Innen van, hogy olyan tájakat, esetleg virágcsendéleteket, amelyeket ennyi poézis sok más festőasszonynál okvetlenül édeskés giccsé cukrozza, özv. Lyka Döméné izlése és kultúrája mindig megtart a finom és művészi festőiség határán, ott, ahol a természet lelke és lirája találkoznak. Különösen *Elégia*, *Lidó*, *Nyári est* és *Delphinium* cimü munkái kiemelkedő szépségüek. *(f. j.)*

Pesti Hirlap

1938 dec. 13.

VASÁRNAP **4** Kat. Borbála vt. Prot. Borbála	Kemenczpéter papnak rom N. k. 7 ó. 29 p. N. ny. 16 ó. 10 p.
HÉTFŐ **5** Kat. Szabbas Prot. Vilma	3
KEDD **6** Kat. Miklós pk. Prot. Miklós	5
SZERDA **7** Kat. Ambrus pk. Prot. Ambrus	3
CSÜTÖRTÖK **8** Kat. Szepl. fog. Prot. Mária	5
PÉNTEK **9** Kat. F. Péter Prot. Natália	3
SZOMBAT **10** Kat. Melkiades Prot. Judit	5 Izr. 17. S. Vajislakh

Express hirdetések

Ebbe a rovatba a hirdetések előző nap este ½8-ig feladandók.
A legkisebb hirdetés ára 4 pengő

Extra nagy ruhák, kabátok, fehérneműk **erős hölgyek** részér **FENYVESNÉL** a Kálvin téren

Briliáns, arany, ezüst vétele és eladása Varjas Károly-körút 22, udvar. T. 189-236

HANOMAG bérautó Új túrakocsik 1½ óra P 4.50 Külföldre, vidékre legolcsóbban. Esti szolgálat. Telefon: 124-666

LUXUS **BÉRAUTÓ** túrakocsik bel- és külföldre legkedvezőbben T. 112-880 1 óra P 3.- Grünspan Béla, V., Hollán-u. 15

Márton **Új Bérautók** óránként P 2.70, km 25 fillér. Temetőbe 8 pengő. Telefon 11-30-11

Új túra- és órás- **BÉRAUTÓK** legolcsóbban. Éjjeli szolgálat is! Uránia garázs Tel. 143-572 133-863

APOLLÓ BÉRAUTÓ 8 P temetőbe, óra 2.70 t. km 25 f. 120-324 Katona József-u. 8.

Használt férfi és női ruhákért, EGYENRUHÁKÉRT, cipőkért legtöbbet fizetek. Freund, Dobozi-utca 27. Telefon: 142-673. Hívásra jövök. Szövetcsere.

CYKLOP BÉRAUTÓ temetőbe 8.- P, óra 2.70, km 25 fillér. — Telefon: 137-294

HUNGÁRIA **BÉRAUTÓ** Túrára Temetőbe LEGOLCSÓBB Óránkint 2.70. Tel. 141-061

Horribilis árakat fizetek viselt férfiruhákért, egyenruhákért Saját üzletem részére Frost, Kazár-u. 5. Tel. 127-659

8 BÉRAUTÓ P temetőbe. Óránként 2.70 Túra km 25 f.-től Tel. 142-004

Modern bérautó óránként P 2.70. Temetőbe, túrára a legolcsóbban. Telefon: 116-168

A.B.C. BÉRAUTÓ óra 2.70 temetőbe, vidékre a legolcsóbban. TEL. 136-566

7.50 BÉRAUTÓ temetőbe, óránként 2.70. Túra km 24 fillértől 130-459

BÉRAUTÓ túrára, esküvőre temetőbe, órabérbe UNITAS Rt. Telefon A 292-385.

„Melody" az új 28 grammos luxus-harisnya 4.25 KOVÁCS VICTOR IV., Szervita-tér 4. VI., Király-utca 2.

Csak **Halász kabátot, ruhát** viseljünk! Magas nívó! Olcsó szabott árak! **HALÁSZ DEZSŐ** női divatháza, VII., Rákóczi-út 54

Női kabát és **bunda** olcsó áron nagy választékban **GERŐ**-nél, Király-u. 22

Csiszolt tükrök, székek, asztalok, használtak nagyon olcsón. Rosenfeld, Népszínház-u. 31

Kisautót vennék kifogástalan állapotban, készpénzért. A. P. VIII., Losonci-utca 21, I. em. 25

Legtöbbet fizetek használt **férfi- és egyenruhákért.** Pollacsek és Berger ruhaüzlet, Anker-köz 1. Telefonszám: 112-587.

STEYR 120 és sok más használt autó jókarban, olcsón, kedvező fizetési feltételekkel. **OPEL** képviselet telepe XIII. ker., Révész-utca 4

ADLER 2-literes Cabriolet luxus, bőrüléses, alig használt, még gyári garanciával, **eladó.** Lehel-utca 10. Telefon 298-888, Szmolik.

Opel Super jó állapotban, **1500-ért eladó.** Cím: VII., Nefelejcs-utca 13., fsz. 5. ajtó 8559

Bakelitprést jó állapotban veszünk. Ajánlatokat »K. P.« jeligére Patak hirdetőirodába, Vilmos császár-út 29.

SKODA 1100 Tizenötezret futott, **eladó.** Telefon 139-122

Veszek Opel-supert vagy hasonló kocsit készpénzért Ajánlatokat »Azonnalra 427« jeligére főkiadóba

URVEZETŐNEK kölcsönadnám Steyr-automat, óvadék mellett. Telefon: 330-623. Lehetőleg 1—3 között.

Autót lehetőleg lengyelt, másfél literig készpénzért **vennék** Ulászló-utca 9. sz. (Horthy-körtérnél)

SKODA autók, használtak, kitűnő állapotban olcsón eladók. **SKODA képviselet,** Nagymező-utca 19. Telefon: 124—007.

Cukrozott **szilvaíz** 1 kiló **78** fillér (Üvegbetét 24 fillér) Párisi Nagyáruházban IV. emelet, élelmiszerosztály

Tánc- és tea-öltönyök EDELMANN IV. ker., Kamermayer Károly-utca 3

Eső-ballonraglán lóden- és viharkabát **Márton és Szász** Bálvány utca 3. Címre ügyelni. Ezen hirdetés felmutatója 5% eng. kap

Róka kikészítést, festést vállal Weil, szőrmefestő és kikészítő, Forgách-utca 22, Váci-útnál. Telefon: 291-236

Váltóleszámítolás cégeknek engedmények finanszírozása. Kereskedelmi Hitelezők Szövetkezete, Mária Valéria-utca 1. sz. Telefon: 185-080.

Vennék darrógépet használtat, legmagasabb áron, zálogjegyen is. T. 139-193

ŐSKUTATÁS és nemesség, leszármazás, előnév, címer megállapítása és igazolása tárgyában forduljon a »Heraldika« nemességi irodához. Budapest, IV., Gróf Károlyi-utca 14. sz. Telefon: 381-199, 184-644.

Iparral bíró nőtlen hentes- és mészárosmester **állást keres.** Cím a kiadóban

Felvidék-Kárpátaljai cca 1—2-hetes **autóútra útitársat keresek.** Jeligém: Költséghozzájárulás 8563« kiadóba

Pékség négykemencés, ötvenéve fennálló, lakóházzal, Pest forgalmas belterületén, sürgősen, olcsón **eladó.** Tel. 344-768. 8568

Bolyhozógép és széles **irezőgép** üzemképes állapotban **megvételre kerestetik.** Részletes ajánlatok »Textilkészítés 4746« jeligére **Blocknerhez,** Városház u. 10

Értékes festmények, dísztárgyak, szerviszek, perzsaszőnyegek stb. **Csak vasárnap 10-1 ig** Alsó Törökvész-út 3. 8549

RENAULT gyári 7-üléses, 100 P adó, kifogástalan, olcsón **eladó.** Ráth Gy.-utca 5. Hornyák

350.000 pengőt keresek 700.000 P értékű ingatlanalmra, legalább 5 évre. »Lehetőleg magánpénz« jeligére a főkiadóba. 8553

1100-as Hansa 2-üléses Adler Cabriolet, legújabb típusú Opel Kadett eladók. Andrássy-út 68

VÁSÁROLJON **MUSICA zongorát!** Bérlet, csere, javítás, hangolás. Budapest, VII., Erzsébet-körút 43. (Royal) Kérjen díjmentes ajánlatot.

Ma a 7., 8. és 9. oldalon is közlünk Express hirdetéseket

Huszonöt új autobuszt kap Budapest

— Az Est tudósítójától —

A főváros közönsége egyre jobban megkedveli az autobuszt. *Hónapról hónapra emelkedik az autobuszüzem személyszállítási forgalma.* Míg a *Beszkár* utasainak száma tavaly óta mintegy 9 százalékkal emelkedett, addig az *autobusszé* több mint 25 százalékkal. *Szendy* Károly polgármester, valamint a Beszkár vezetősége arra törekszik, hogy *új autobuszok forgalombaállításával* tegye kényelmesebbé az gyorsabbá az autobuszközlekedést. Az elmult héten épp ezért a Beszkár igazgatósága *25 új autobuszkocsi alvázát rendelte meg.* Ezeket az új kocsikat *a jövő év közepéig* helyezik forgalomba. Meglévő viszonylatokon akarják sűríteni az új kocsikkal a közlekedést.

Távolabbi terv az, hogy mihelyt elegendőszámú új autobusz áll rendelkezésre, *a Belváros szűk utcáiból száműzzék a villamost.* A Belvárosban csak egy villamosvonal marad meg, a *dunaparti* gyorsforgalmi útvonalon. A *Kecskeméti*-utcában, *Prohászka Ottokár*-utcában, *Irányi*-utcában meg fog szünni a villamoslekedés. A *Baross*-utcai villamosok csupán a *Kálvin*-térig járnak majd. Mihelyt a földalatti vasút kiepítésére fedezetet tudnak teremteni, a *Baross-utcában is megszüntetik a villamost és ott földalatti vasút lesz.*

Változások a villamosforgalomban

A villamosközlekedésben *a jövő hétfőn, 20-ikán, néhány fontos változás* lesz. A *71-es* járat megszűnik, viszont a *61-es* a Vámház-körútról jövet befordul majd az Üllői-útra és a Népligetben lesz végállomása. Az *5-ös* és *5/a.* járat a Szent István kórházig közlekedik majd, a *42-es* ugyancsak a Szent István kórházig, az *52-es* a Mária Terézia laktanyáig.

A Károly király-úti *52-es* és *61-es* végállomás tehát megszűnik. *Két új járatot indítanak, 21-es és 33-as jelzéssel.* A *21-es* a Keleti pályaudvartól a Közvágóhídig közlekedik majd, a *23-as* útvonalán, a *33-as* pedig a Horthy Miklós-körtértől a Krisztinakörúton, Margithídon át a Nyugati pályaudvarig.

Köd, eső

— A Meteorológiai Intézet előzetes jelentése —

BUDAPESTEN MA DÉLBEN 7 C FOK VOLT A HŐMÉRSÉKLET.

Várható időjárás a következő 24 órára: Előbb északi, aztán déli-délnyugati mérsékelt szél, sok helyen köd, egyes helyeken ködszitálás, vagy kisebb eső. A hőmérséklet nem változik.

Tovább tart a ködös, enyhe idő

— Az Est meteorológiai tudósítójától —

Ma déli hőmérséklet

Az *Európa* északnyugati-északi részein uralkodó viharos időjárás *Közép-Európa* délibb részeit alig érinti. A *Kárpátok* medencéjében, valamint a *Balkánon* és az *Adria* környékén változás nélkül tart a csendes, ködös, enyhe időjárás. Hazánkban tegnap a délnyugati-déli megyékben szakadt fel már a kora délelőtti órákban a köd, úgy, hogy a napsütés csak ott érvényesülhetett. Azokban a megyékben azonban az enyheség még az eddigiekhez képest is fokozódott. *Baja, Pécs és Kaposvár környékén 18 fokos meleg volt.* Az éjjeli órákra az ország legnagyobb részében elosztott a felhőzet és elég erős éjjeli lehülés, többfelé fagy is volt. *Reggelre csaknem az egész ország ködbe borult.* A ködréteg azonban még ma sem nyúlik túlmagasra és már a *fővároskörnyéki hegyek csúcsai is kiállanak belőle és élvezik a napsütést.* Jellemző az enyheségre, hogy tegnap még a *Mecsek* csúcsán is 15 fokra emelkedett a hőmérséklet.

Vasárnapra sem várhatunk lényeges változást. Tovább tart a ködös, enyhe idő és csupán az bizonytalan, hogy a déli órákban hol fog felszakadni a köd. Éppen ezért jelentékeny különbségek lehetnek hőmérséklet tekintetében egyes vidékek között.

Az időjárási elemek várható értékei Budapesten: Legalacsonyabb éjjeli hőmérséklet 3—5 fok, déli hőmérséklet holnap: 7—9 C fok.

T. G.

Hitler tanácskozásai a hadsereg vezetőivel

Berlin, november 11
(Az Est külön tudósítójától)

Hitler birodalmi vezér és kancellár tegnap este többórás tanácskozást folytatott a német hadsereg főparancsnokságának tagjaival.

Légiriadó Párisban

Páris, november 11
(Az Est külön tudósítójától)

Ma hajnalban 4 óra 40 perckor légiriadó volt Párisban. A riadó 40 percig tartott. Öt óra 20 perckor adták meg a »légiveszély elmúlt« jelet.

Gabonatőzsde

Az irányzat barátságos a gabonatőzsdén, a forgalom vontatott, jelentősebb üzlet csak búzában van, a malmok minden piacra hozott tételt a maximális árakon vesznek meg. Rozsot már csak november 15-ike utáni szállításra adnak el, sörárpából a gyárak csak a kiváló minőségű árut veszik meg, zabot még mindig nem hoznak piacra. A kukoricaforgalom javul, az áralakulás ellenőrzése érdekében indokolt lenne már az idei kukoricában kötött üzletek hivatalos jegyzése. A mai nyitásnál a prompt tengeriért 16.70—16.80 pengőt kértek, december—januárban ex Budapest szállítandó kukoricáért 17.60—17.65 pengőt. Szolnokon át szállítandó tengerire 17.80 pengő pénz van, de kínálat nincs.

Értéktőzsde

Elcsendesedett az értéktőzsde forgalma, mert a külföldi tőzsdék lanyhasága miatt nincs vételkedv. Barátságos a kötvénypiac irányzata, egyes típusoknál áruhiány mutatkozik.

Felelős szerkesztő: BAKOS ÁKOS
Felelős kiadó: PAJZS ÖDÖN
Kiadótulajdonos: Az Est lapkiadó r. t.
Kéziratot nem őrzünk meg és nem adunk vissza

Az Athenaeum irodalmi és nyomdai részvénytársulat nyomása. Felelős nyomdavezető: Kárpáti Antal.

HIREK

— **Viktor Emánuel 70. születésnapja.** Olaszországnak ma az egész nemzetet átfogó meleg és szeretettel teli családi ünnepe van: Itália. népe ma, november 11-én ünnepli népszerű uralkodójának, *Viktor Emánuel király és császárnak 70. születésnapját. Viktor Emánuel* hetven esztendeje a legszorosabban összeforrott az olasz nép történetének utóbbi évtizedeivel. Mértékadó bölcsessége, az igazi nagy uralkodókat jellemző államösszefogó ereje lehetővé tette, hogy rendkívül nehéz világpolitikai helyzetek közepette Olaszország megerősödjék, nagygyá legyen és az ősi Róma tekintélyével, az új Róma friss, dinamikus életerejével szóljon bele a világ sorsának irányításába.

III. Viktor Emánuel olasz király és császár

Szomorú körülmények közt lépett trónra 1900 júliusában Viktor Emánuel: édesapja, Umberto király, mint ismeretes, gyilkos merényletnek esett áldozatul. A fiatal király uralkodásának első idejében Olaszország külpolitikáját szabta meg és nemzetének megszilárdítását szolgálta *II. Vilmos* német császárral, *Edward* angol királlyal és az orosz cárral való találkozása.

A világháború idején a fronton, katonái közt tartózkodott, unokaöccsét, Ferdinánd herceget nevezte ki régensnek. A nagy világégés után, amikor Olaszországban egyik kormány váltogatta a másikat, *Viktor Emánuel* felismerte a fasizmus rendkívüli nemzeti jelentőségét és a Marcia su Roma után Mussolininak adta át a kormányhatalmat. Olaszország ettől kezdve virágzásnak indult és az olasz hatalom növekedése *Viktor Emánuel* számára megszerezte az Abesszinia császára és az Albánia királya címet is.

Olaszország ma ünnepli uralkodóját és uralkodónőjét, Heléna királynét és császárnét, aki férjével 1936-ban ünnepelte házassága 40. évfordulóját.

— **Március 30-án kezdődik a jövő évi mezőgazdasági kiállítás.** Az Országos Mezőgazdasági Kiállítás és Tenyészállatvásár rendező bizottsága most tartott ülésén foglalkozott a jövő évi kiállítás megrendezésével. A bizottság úgy határozott, hogy a kiállítást a szokásos időszakban rendezi. Mivel husvét ünnepe jövőre igen korán lesz, azért a kiállítást *március 30-tól április 7-ig tartják meg.* A kiállítás gerince ez alkalommal is a vásárral kapcsolatos tenyészállat-kiállítás lesz. Jelentkezési határidő a tenyészállatok csoportjában január 6, a többi csoportnál február 15.

— **Akvarellkiállítás.** A *Műteremben* vasárnap délelőtt nyílik meg özv. *Lyka* Döméné, született *Podmaniczky* Elma bárónő akvarellkiállítása. Nilusi tájak, olasz, spanyol, svájci és hazai trmészeti motívumok, kert- és városrészletek, virágcsendéletek sorakoznak fel a kellemes, lágy, kissé tompított színekbe hangolt, helyenkint szinte az angol akvarellisták finom hangulataira emlékeztető, változatosan érdekes gyüjtemény kisebb-nagyobb lapjain. Lyka Döméné kulturált, ízléses festő. Szerető figyelemmel mélyed el a valóságábrázolás részletezésében s egységes kollekciójának túlnyomó része meggyőzőn tanusítja művészi tehetségét, könnyed kifejezőkészségét, amely főkép az elegáns előadásban és biztos anyagkezelésben nyilatkozik meg. —r—

— **Megszűnt a Temesvári Hirlap.** *Temesvárról* jelentik, hogy a bánsági magyarság egyik legértékesebb lapja, a több évtizedes multtal rendelkező Temesvári Hirlap, anyagi okok miatt megszűnt. Elmulása nagy veszteség az egész romániai magyarságra nézve.

— **Házasság.** Ma tartotta esküvőjét a krisztinavárosi plébániatemplomban dr. *Wolf* Emil, a Chinoin-gyár vezérigazgatójának leánya, Zsuzsa *Weltzl* Jenő, a Magyar-Olasz Bank ny. igazgatója, a P. K. főrevizora fiával, Istvánnal. Az esketést *Baranyay* Lajos pápai prelátus végezte. Tanuk voltak: alsótakáchi *Farkas* Béla ny. főispán és *Radó* Sándor műépítész, az Épitő Iparosok Orsz. Testületének elnöke. *Wachtel* Elemér és *Hofalvi* Anna Mária a mai napon házasságot kötöttek. (Minden külön értesítés helyett.)

Öhlmacher Adolf és neje 1939 november 12-én délután félháromkor tartják házasságuk ötvenéves évforduló ünnepét a Bethlen-téri templomban.

— **Nászutasoknak** *Hotel Kikelet, Pécs.*

— **Március 1-ig lehet pályázni az új központi városháza tervezésére.** Az új központi városháza tervezésére január 12-iki lejárattal *Szendy* Károly polgármester pályázatot hirdetett. A polgármester most a tervezőépitész érdekeltségek kérésére a pályázati határidőt *március 1-ig meghosszabbította.*

— **Tanfolyamokat rendeznek a köztisztasági alkalmazottak számára.** A köztisztasági hivatal igazgatósága előterjesztést tett a polgármesternek aziránt, hogy *az alkalmazottak számára tanfolyamokat* rendszeresíthessen. Ezeken a tanfolyamokon az *uccatisztogató személyzetet* a közegészség, köztisztaság, közforgalom, a közönséggel való érintkezés szabályaira, tisztogató eszközök és szerszámok kezelésére és kimélésére, *a fuvarozást végző személyzetet* a lovakkal való bánásmód, a lóápolás és szerszámkezelés szabályaira oktatnák, a *gépkocsivezetőket* pedig az autószakmában képeznék tovább.

— **A tulajdonos nevével és címével jelölik meg az üres telkeket.** A belügyminiszter jóváhagyta a főváros új köztisztasági szabályrendeletét, amelynek egyes részeit módosította. Többek közt azt kívánja, kötelezzék az üres telkek tulajdonosait, hogy *nevüket és lakcimüket feltüntető táblát helyezzenek el a telkükön*, mert ha a telek körül valami nincs rendben, a táblák alapján könnyebben és gyorsabban lehet a telektulajdonosokat megtalálni. A szabályrendelet többek között azt is kimondja, hogy *kirakatokat, ablakokat, kapukat,* cégek reklámtábláit portól megtisztítani *csak reggel 9 óráig* szabad.

— **Balogh Elemér emlékezete.** A Darányi Ignác Agrártudományos Társaság november 14-én délután ½6 órakor a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Közgazdasági Karának aulájában (IV., Szerb-u. 23. sz. I. emelet) ülést tart almási dr. *Balogh* Elemér, a kiváló szövetkezeti vezérférfiú emlékezetére, aki a Társaságnak rendes tagja volt. Az emlékbeszédet dr. Wünscher Frigyes rendes tag, a Hangya vezérigazgatója mondja.

— **15.000 pengő értéket vittek el a betörők.** *Okolicsányi* Rudolfné trafikosnő, aki a Sip-utca 6. számú házban lakik, feljelentést tett, hogy tegnap este, mialatt nem volt otthon, nyolc óra tájban ismeretlen tettesek riglihúzással behatoltak lakásába, ahonnan *15.000 pengő értékű* ékszert, ruhaneműt és ezüst evőeszközt vittek el. A rendőrség megindította a nyomozást.

— **A romániai különvonatok november 14-én indulnak vissza.** Az IBUSz és a bukaresti Romania utazási iroda rendezésében november 8-án Budapestre érkezett két romániai különvonat november 14-én indul vissza. Nagyvárad, Kolozsvár, Szatmár felé Budapest nyugati pályaudvar, indul 7.55, ugyanaznap Arad, Brassó, Temesvár, Bukarest felé Budapest nyugati pályaudvarról indul 11 órakor.

x **Csák-Cservenyák József,** a rádióból közismert és külföldről hazaérkezett kiváló jazz-zongorista és humorista, november 15-től minden délután a Colonial cafe bárban játszik. (IV., Aranykéz-utca 5.)

Express hirdetések

Majestic
Mirabelle, Lomnic a
Svábhegyen az üdülők királya
luxus penzió P 9-től. Tündéri kilátás. Orvos. Diéta. Telefon: 165-416, 165-286

Szőnyegjavítás Budán PREIS KATA
iparművész, I., Csaba-u. 9. Tel. 153-744.

Most fásítson, erdősítsen, díszítse kertjét. Gyümölcsfát, bogyósakat, rózsákat vegye **KOLAUCH faiskolától, Szeged**

LAKÁS Dunaparton 4 szobás hallos, közp. fűtés melegvízzel együtt, újonnan festve 3200-ért. **Knapik** lakásközvetítő. T. 349-896. 5679

Ház Budán
3 em., 30 adm., komfortos lakások, 7½ tiszta jöv, 90.000-ért. Prohászka, Máriautca 22. Telefon **133-806.** 8569

Minden tekintetben megbízható jobb nő, egyedülálló, jól süt, főz, **háztartásba ajánlkozik.** Kovács, Kispest-Wekerletelep, Peterdy-köz 2.

Vegyiüzem berendezés, üstök, keverőgép, papírvágó, rosta, villanymotorok, használtak, olcsón eladók. Rosenfeld, Népszinház-utca 31. szám.

Prága csukott másfélliteres, alig használt, **olcsón eladó.** Rózsa-utca 51. szám. Braun

Bérbeadó fűrésztelep Poroszló községben,
2 gátteres fűrésszel, gyalugéppel, épületekkel. »7430 négyszögöl területtel« jeligére **Hasenstein és Vogler r.-t.-hoz, Dorottya-utca 8.**

BELVÁROSBAN
dunai kilátással erkélyes **bútorozott szoba** központi fűtéssel, melegvízzel esetleg üresen **kiadó.** 125-926

Hűvösvölgy, Pasarét, Rózsadombon **vennék** adómentes **villát** cca 25.000 pengőig, Készpénzlefizetés 10.000. P. Telefon: 488-157. Szombaton 2—4-ig, vasárnap 8—10-ig.

BÉRHÁZ Budán, 4 em., cca 15.000 jöv., közp. melegvízzel, legjobb helyen, 160.000. **Schiesinger: 117-118.**

1-emeletes kertes ház
(II., Hunfalvy-utca 6/a.) **28.000 P kikiáltási áron** önkéntes bírói árverésre kerül, **1939 november 13-án,** délután 4 órakor a telekkönyvi hatóságnál, II., Fő-utca 70/78. földsz. 70. ajtó

Kozmetikus-segéd orvoskozmetikusnál vagy üzemben fizetéses **állást keres.** Megkeresés »Kozmetikus« jeligére Blockner-hirdetőeb, Városház-utca 10.

Keresek májusra csendes budai belterületen **tágas négyszobás lakást** kerttel vagy terrasszal. **„Vár vagy Viziváros"** jeligére **Tenzer hirdetőjébe, Szervita-tér 8. sz.**

KÉT egymásbanyíló **elegáns szoba,** fürdőszobával, központifűtéssel, stb. zavartalan, egyenként is azonnal **kiadó.** Tátra-utca 12/a, II. emelet 3.

Tökéletes angol, német nyelvtudással, Londonból hazatért, őskeresztény fiatal hölgy, fejlett kereskedelmi érzékkel **direktriszi** vagy hasonló **állást vállal.** Választ főkiadóba »Agilitás 8534« jeligére kérek

Nagy gyakorlattal biró gyors- és gépirónő,
ki a könyvelésben és levelezésben is jártas, **állást keres.** Szíves megkereséseket »Őskeresztény 6411« jeligére a kiadóhivatalba kérek.

Keresztény 24 éves leány
szép kézirással, bármilyen üzletben **elhelyezkedne.** Szerény kezdőfizetés mellett. Zsigmond Sári, VII. Murányi-utca 32, II. emelet 28

Használt olajért legtöbbet fizet az **„OLEA" Olajtisztító Kft.** IX., Sorokszári-út 45. Telefon: 137-681

Világhírű ólomkristály ajándék és dísztárgyak rendkívül olcsón kaphatók. Damjanich-utca 54., I. em. 6. Telefon: 133-776. Címre ügyelni!

Szent István-körút 29. szám alatti **saroküzlethelyiség kiadó** (esetleg megosztva is)

Társalkodónőnek menne idősebb úrinő, négy nyelvet beszél, zongorát tanít, beteghez is megy. Megkeresések a kiadóba »Korrekt 8542« jeligére

Svábhegyi villa 5-szobás, 1200-öles parkban **eladó.** Telefon 133-003. Rákóczi-út 52, II. emelet 384

Női fodrászoknál jól bevezetett **ügynököt keresek.** Cím: Vitéz Harkácsy, II., Batthyány-utca 67/69. Tel. 353-672

ELADÓ lakberendezési tárgyak:
Biedermeier cseresznyehéló rózsafa berakással, Louis XVI. lakcaiszolt fehérháló rekamiéval, barokk nagy garderobszekrények, francia **Oubisson-szalon,** garniturák, kommodeok, képek, angol barokkebédló, különféle **perzsaszőnyegek,** rumburger díszágyhuzat. **Bajza utca 44.** I. Telefon: 124-933. Nagyné megbízva.

Eladó skotterrier kutya gyönyörű. **Telefon: 342-843**

Belvárosban dunai kilátással, erkélyes **bútorozott szoba** központi fűtéssel, meleg vízzel, esetleg üresen **kiadó.** Madách Imre-tér 5, III. emelet 3. Vasárnap csak 4 órától

Különbejáratú szoba garantáltan tiszta **bútorozva,** esetleg üresen, 15-ére fürdőszobahasználattal **kiadó.** Fecske-utca 45, I. emelet 7. (József-utca sarok.)

Házgondnokot alkalmazok
25—70.000 készpénzzel, 2-szobás komfortos lakás és 7% kamat, telekkönyvileg biztosítom. »Háztulajdonos 385« jeligére

Két nagy, szépen **bútorozott szoba** fürdőszoba-, konyhahasználattal, esetleg ellátással **kertes villában, kisgyermekes családnak is kiadó.** Garázs, német társalgás, I., Széher-út 9.

Angol kereskedelmi levelezést tanít gyakorlati szakember, egyéni módszer szerint. **Nagyatádi Szabó-u. 20, III. 17. Telefon: 136-407.**

Könyvszekrényt (csak Lingel-féle amerikait) **vennék.** VII., Alpár-u, 5, III. 18, délután 5—6-ig.

Délutánra
társalkodónőnek, felolvasónőnek, sétapartnernek intelligens hölgy ajánlkozik. »Németül is 939« jeligére a főkiadóhivatalba

Angolul tanítok
gyermekeket is speciális módszerrel. Telefon: 124-643.

JÓKAI GÁRDONYI HERCZEG
sorozatos kiadásait **megvételre keresek.** Árajánlatokat »Felvidék 1820« jeligére

***Nyugalom, pihenés, üdülés* Svábhegyen Mátyás király üdülőben!**
Remek ellátás, kívánatra diétás konyha, luxus kényelem. Utószezónárak. **Nagy park,** autógarázs. Mátyás király-út 7. Telefon: **365-361, 365-362**

Ne mulassza el megtekinteni ZSUBORY NELLY demi-kollekcióját. IV, Bécsi-u. 5

NŐI BUNDÁK!
Nyáron összevásárolt női, férfi **bundákat,** téli-, átmeneti **kabátokat,** öltönyöket hihetetlen **olcsó árban árusítom. PRÉGER, Fiumei-út 25**

Elcserélném budai Margithidfő közelében levő modern **garzonlakásomat** ugyanolyan Pestiért. Telefon: 156-401. 6554

Családi villa 3-szobás komfortos, I., Kissvábhegyi-út 14/c sz., **eladó.** Telefon délelőtt 152-259. Tasnádi. 8555

zonnalra kerestetik üres 3 szobás úrilakás
Ajánlatok kéretnek levélben Bécsi-utca 2., III. emelet 70

Espresso gépen átfőzött darált szemeskávé
amelyből háztartásokban ízletes kávé főzhető, nagyon olcsón **kapható. Ery espressó,** Rákóczi-út 11

Mária Terézia üvegcsillár eladó. Dohány-utca 46, ½ em. 6

Magyar exportőrök,
kik **Londonban** elfekvő **árukat** bevezetett londoni importcég útján **értékesíteni** óhajtják, adják le címüket **Tenzer hirdetőjében,** Szervita-tér 8

Bérvilla 3-lakásos, központi fűtéssel, autobuszmegállónál, nagy kerttel, 72.000-ért. **Schiesinger: 117-118**

5-szobás villalakás
nagyméretű szobák, hall, 2 fürdő, 2 szem. szoba, közp. fűtés, melegvíz, májusra. Vilma királynő-út 40. szám

Prima, frissen fosztott, vidékről hozott **ágytoll** jutányos áron **eladó,** cca 25 kg. Népszínház-utca 59, I. em. 2.

Vámolási export-import teendőkben perfekt, keresztény textilgyári 34 éves **TISZTVISELŐ állását változtatná**
Megkeresések »Garanciaképes 403« jeligére Tenzer hirdetőjébe, Szervita-tér 8

Jókarban lévő használt **Eliot-Fischer könyvelőgépet keresünk** azonnalra. »Sürgős« jeligére **Erdős-hirdetőbe, Teréz-körút 35.**

Söntéseknél,
vendéglősöknél, csemegéseknél jól bevezetett urakat pezsgőeladásra keresünk. Ajánlatok »Jó márka« jeligére Tenzer hirdetőjébe Szervita tér 8

Keveset használt kis National kasszát vennék
Ajánlatokat »Azonnal« jeligére **Balogh hirdetőbe, Szent István körút 9.**

Iparigazolvánnyal rendelkezem!
Jóforgalmú üzlethelyiségembe női és férfifehérneműek, női kalap, kötöttszövöttáruk árusítására **társat keresek.** »Megegyezés szerint« jeligére

Párizsból most visszatért őskeresztény **rajzoló-grafikus**
dekorációtervezésben, mintatervezésben gyakorlott, megfelelő elhelyezkedést keres. Jelige: »Grafikus 28« kiadóba.

Fiatal, keresztény **perfekt német gép- és gyorsíró,** önálló német **levelező** azonnalra **állást keres**
Szíves megkeresést »Észak német« jeligére a főkiadóhivatalba

...S míg hallgató templomok homályába mártva
halk-titkon lobogja zsolozsma-imáját csendben
ledorongolt Jóság szelíd kis mécse:
durva, állati ösztönök kígyónyája
lopja magát már orvul csúszva-mászva
itt is, ott is — kacagva — a Bűn dalol!
— — — — — — — — — — — — — — — — — —
s részeg táncát tovább ropja rá a
lump-Herkules: vén dőzsös Babilon.,.

Kassai Nemzeti Kiállítás

A képzőművészeti élet legnagyobb eseményei közé tartozik a Kassai Nemzeti Kiállítás. Nagy jelentősége tulajdonképpen nem is ünnepélyességében nyilvánul meg, hanem abban, hogy ez a tárlat a visszacsatolt terület új művészeivel ismertet meg bennünket.

Sajnos, könyvünk már sajtó alatt állott akkor amikor a kiállítás megnyílt és így csak vázlatosan tudunk annak anyagával foglalkozni.

Ismert művészeink közül feltétlenül első helyen kell megemlíteni Edvi Illés Aladárt, kinek „Rodostói és zágoni vízfestmény sorozatá"-t a közönség nem győzte eleget szemlélni.

Szép anyaggal szerepeltek: Garai Ákos, Juszkó Béla, Kóbor Henrik, Márton Ferenc, Krusnyák Károly, Varga Ferenc, Lengyel Rheinfuss Ede, Cser Károly, Gaál Ferenc, Cs. Farkas Lőrinc, Kássa Gábor, Pállya Celesztin, Burghardt Rezső, Lux Elek, Buzi Barna, Pécsi Pilch Dezső, Csók István, Sidló Ferenc, Szlányi Lajos, Glatz Oszkár, Benkhard Ágost, Jobbágyi Gaiger Miklós, Szüle Péter, Koszta József, Istókovits Kálmán, Domján M. Ilona, Éder Gyula, Haranghy Jenő, Markup Béla, Kárpáthy Jenő, Hadzsi Olga, Cz. Hikády Erzsébet. ifj. Czene Béla, Apátfalvi Czene Béla.

A felvidéki és kárpátaljai művészek közül nagy sikert arattak: Erdélyi Béla, Halász Haradil Elemér, Pausz Ilona, Prohászka István, Ruttkay György és Váli László.

Őszi Tárlat a Műcsarnokban

Október 8-tól november 19-ig rendezte meg a Műcsarnok az Őszi Tárlatot, melynek keretében több festő- és szobrászművész mutatkozott be összegyűjtött alkotásaival. — Az első terem ismét a kegyeletes visszaemlékezésnek volt szentelve. Feszty Árpád örökértékü műveivel beírta nevét a műtörténelem lapjaira. Műveinek szemlélésénél azonban bizonyos hiányérzetünk van, mert azok az alkotások, melyek legjobban jellemzik alkotójukat, nem voltak megszerezhetők a kiállítás céljára. Így az az átmenet, mely a „Bányászszerencsétlenség" és a „Krisztus temetése" között fennáll, alig szemlélhető. — Feszty Masa patinás színskálája jól alkalmazkodik a témakörhöz, melyet feldolgoz. „Puszták nagyasszonya" kiemelkedő alkotása Barkász Lajos valóságfestő. A természetet a legfinomabb árnyalataiban is hűen ábrázoló művészete nagy festői készséget és kvalitást reprezentál. A nívós gyűjteményből is kiemelkednek

„Havas boglyák", „Esti hangulat" és „Vadaskert" című alkotásai — A Magyar Akvarell- és Pasztellfestők Egyesülete kiállításán feljegyeztük Horváth József „Fürdő leány" című művét, Edvi Illés Aladár „Domboldal" című és Kássa Gábor „Kora tavasz" című művét. Diósy Antal kissé egyhangú műveivel tünik ki. Baranszky László akvarell-sorozata kvalitásos, Istókovits Kálmán sajátos meglátása adják a terem hangulatát. Halasi Horváth István pasztellfestő hangulatos tájképeket állított ki. Gyűjteményéből kiemelkedik hangulatos havas tájképe és „Velencei csatorna" című műve. Viski János széles-skálájú művész. Erőteljes ecsetkezelésével a festői meglátásnak minden lehetőségét vissza tudja adni. „Gulyásbojtár" című alkotása és „Terelés" című müve a festői készségnek és a festői meglátásnak eredményei. Szemerey Zoltán portréi Karlovszky-utánérzések. „Öregasszony" című műve a naturalizmus diadala. — Burján László szintén portrékat állított ki. Feltünik „Nevető férfifeje" széles és bátor meglátásával, vitéz Rátz Jenő és Kiss Ferenc c. képei. — Basilides Barna dekoratív stílustörekvése azt a gondolatot támasztja bennünk, hogy vajjon nem lehetne-e ezen az úton megtalálni a keleti, a magyar stílust. — Néhai Rauscher Lajos grafikai művei egy sokoldalú építész- és rajzolóművész megnyilatkozásai. — Dr. Lechner Jenő műépítész építészeti tervei a modern építészetistílusnak festői megjelenítésén fáradoznak. A koronázáshoz készült interiör-tervei hatásosak. — Buzi Barna szobrai közül kitűnnek „Elsőszülők" terrakottája és „Szegénység" című szobra. — Petry Lajos nagyszámú szoborgyűjteményéből kiemelkedik „SzabóDezső"-fejes karakteres megjelenítésével. — Antal Károly szobrai közül „Női fej" és „Ülő nő" című alkotások vezetnek.

ESSZI

Pécsi Pilch Dezső

Káprázatos finomságú, lendületében bátor, színeiben a pasztel legtágabb skálája, témáiban a legváltozatosabb az az anyag, amellyel Pécsi Pilch Dezső, a Főiskola tanára, gyűjteményes kiállítását a Műteremben megrendezte.

Művei, ha nem is térnek el a naturalizmostól, mégis fölülemelkednek azon. A végtelen és kifejezésben igen erős képzeletvilág félig festi, félig költi műveit, megkapó finomságú kompozíciókat, amelyek finom naivitása tulajdonképpen újszerű mélységeket rejt magában.

Feltétlenül megemlítést érdemelnek még kisméretű akvarelljei, melyek közül — értesülésünk szerint — az állam kettőt meg is vásárolt.

Özv. Lyka Döméné sz. Podmanicky Elma bárónő

ezúttal már a második akvarell kiállítást rendezi a Műteremben, A kiváló tehetségű művésznő a világ legfestőibb vidékeit bejárta és ez lehetővé tette, hogy a legváltozatosabb témákat hozza kiállítására. A trópusok egzótikus vidékei Egyiptom nilusi tájai, Róma és Spanyolország érdekes vidékeit nagy festői készséggel ismerteti meg a nézővel. Ez a kiállítása újabb kizonyítéka az akvarell kitűnő mesterének, tudásáról és széles skálájáról A „Műterem" legközelebbi kiállítása a „hét magyar művész" második kiállítása, amelynek fagjai: Varga Nándor Lajos, g. Fekete Géza, Arató Gyula, Jánosa Lajos, Duma György, gróf Teleky Ralph és Jáki Jantsi Béla. A kiállítás november 26.-án nytlik meg.

* * *

A „MŰTEREM" Kossuth Lajos utcai kiállításai már azért is a mai idők legnagyobb művészi eseményei közé tartoznak, mert úgy művészi nívó, mint változatosságuknál fogva a nagyközönség részéről a legnagyobb érdeklődésre számíthatnak. A „Műterem Kiállítások" újítása, hogy vitrinákban az iparművészek munkáit is bemutatja.

Ősz a művészetben.
(Pécs, 1941)

Lyka Döméné
szül. báró Podma-
merky Elma

XIX sz

Somogyi parasztház
c. vízf. az Ernst
Múzeum 17. auk-
ciójáni

Pater, Walter: Görög tanulmányok

IX. 87.

Lyka Döméné özv.

A *Műterem* új kiállítását özv. *Lyka* Döméné, sz. báró *Podmaniczky* Elma és *Bokor* Béla János festőművészek képeiből rendezte. *Lyka* Döméné régóta ismert kiállítója tárlatainknak, jeles akvarellista, aki ezúttal is egész sereg színes lapjával — főkép ízléses virágcsendéletével és napraforgós tájképével — köti le érdeklődésünket. *Bokor* Béla János pasztelljei a naturalizmus részletező formanyelvén számolnak be festőjük alapos felkészültségéről és őszinte természe szeretetéről. —r—

Pest. 1912. jan. 31.
(Három kiállítás)

A Paródia paródé

Lyka Dömöné Podmaniczky Elma bruš

Iród

Ijjas Antal:

Akvarell és pasztell a „Müterem"-ben

Nemzeti Újság

1942 febr. 1.

<Lyka Dömené özv
báró Podmaniczky
Elma >

vid

Uj Fehérvár
1939. nov. 20.
(< > kiállítása.)

Lyka Dönénébáró

Podmaniczky Elma

Somogyi ház, szines
ceruzarajz, a Müterem-
ben rendezett gyűjteme-
nyes kiállitásan meg-
vette dr von Erdmanns-
dorf német birodal-
mi követ.

Repr.

Tél a művészetben.

(Bpest 1940.)

iós költségét, a magántüzivezeté-

vizvezetékek tömitetlensége és a

ztás kivizsgálásának, valamint a

erelésének költségeit.

m kaliberü vizmérő átalakitását

ők harminc évvel ezelőtt készült

zerkezete már nem felelt meg a

zelők, végrehajtó- és segédsze-

se stb.

zám

Lyka Dömené

iród

Fekete Lajos dr.

Két kiállítás.

Református Élet

1942. febr. 14.

Budapest székesfőváros

.....szám

194.....

Dr. Szen

Hivatalból
közszolgálati ügyben
díj átalányozva

A ker. elölj. szolg. ut. 6. s

Lyka Dömené n.
br. Podmaniczky Elma

Lidó c. olajf.
Müterem, gyűjt. kiáll.
repr.

Magyar Nemzeti Müvészet
1938. 5. z. 101. l.

Lyka Dömené

br Podmaniczky Elma

Öreg jegenyék, olaff.

Müterem, gyüjt kiall.

Repr

Magyar Nemzeti Művészet

1938. 5. a. 98. l.

Liebe Hannelore

Ich Probenwort Blau

Sieg Kleeblatt, Glück

Mädchen, Pfeife Kind.

Post

Mutter Neuses, Meerschaft

1938. 5. X. 38. C.

Lyka Döméné

Műterem

Özv. Lyka Döméné akvarellkiállítása kellemes élményt nyujtó tárlat volt. A művésznő képei, mint festett úti jegyzetek az éles megfigyelő művészi érzéseit rögzitették meg. Mélyebb hatást váltott ki Lidó c. kis tengervázlata. Elégia című, komolyan összefogott műve akvarelltechnikájának kiforrottságát bizonyítja.

Magyar Nemzeti Művészet
1938. 5. sz. 104. l.

eredménye ez a XXIII. kiállítás.

Az első nagyterem Nadler Róbertnek, az Egyesület volt elnökének műveit mutatja be, ki mint az Egyesület első elnöke, harminc évig töltötte be az elnöki tisztet és mindvégig lelkes vezetője volt az ott tömörült művészeknek.

Művei már életében annyira közismertté váltak s oly nagy elismerésben részesültek, hogy őt mint az akvarellfestés nagymesterét mutatják be.

A sok finomrajzú, festőien erőteljes, tüzes

Lyka Döméné ff.

Podmaniczky Elma br.

— **Virágoskert a Műteremben.** A *Műterem* Kossuth Lajos-utcai helyiségeit valóságos virágoskertté varázsolták özv. *Lyka Döméné* sz. *Podmaniczky Elma* bárónő vizfestményei. A bárónő ugyanis épannyi művészetet visz virágjai nevelésébe, mint azoknak vizfestésü megörö'ditésébe. A modellkérdés megoldatlan problémája a művészi termelésnek. Podmaniczky bárónő maga neveli virágjait szendékké vagy büszkékké, halványakká vagy szinekben pompázókká, de mindenkor szépekké és engedelmes modellekké. Ezen az üde kiállitáson nem találkoztunk a virágcsendélet szokványos tipusával, amelyetk a mesterséges beállitás jellemez. Itt a virágok a maguk zavartalan életében figyelhetők meg. Mindenesetre a virágnevelő és a virágfestő együttes munkája hozta létre azokat a hol hamvas, hol tüzes szineket, amelyek mályvának-rózsának itt különös báit kölcsönöznek—

Pesti Hirlap

1942. febr. 5—

Lyka Döméné özv.

Kiállitások

A Műteremben özv. *Lyka* Döméné, *Podmaniczky* Elma bárónő és *Bokor* Béla János állítanak ki. Mindketten a nemes naturalizmus hívei, hangulataik, érzéseik szerint alakítják a látott képeket, de nem torzítják el a természetet. Podmaniczky Elma a virágzó bokrok illuziójának mestere, a csöbörbe állított csendéleteket magára kell kényszerítenie, mert a közönség ezt kivánja, de a szabad levegőben lengő pázsitra omló rózsabokrait, orgonáit élvezettel festi, valami rokokós könnyedséggel és puhasággal. Temperamentum és élet vibrál művészien komponált napraforgó képein és szinte emberi közvetlenség hatja át őket.

Uj Magyarság

1942. febr. 5.

Lyka Döméné

Ujság

1939 nov. 12.

— **Egyiptomtól Spanyolországig.** *(Özv. Lyka Döméné Podmaniczky Ella bárónő vizfestményei.)* A Kossuth Lajos-utcai „Müterem" falai vizfestményektől szinesek mostanság. A messzi nagyvilágot és elérhetetlenné lett büvös tájékait idézi bennök egy finom érzékenységü lélek, aki valamikor bejárta — talán ismételten is bejárta — öket s ahol valami különösebben megragadta érdeklődését, ott szinekkel rögzitette emlékké a friss élményt. Festett utinapló a kis gyüjtemény nagyobbméretü emlékkönyv, annak, aki megélte lapjait, bizonyára a boldog megindulás állandó forrása. Milyen gyönyörü tájakat volt módjában megismernie: hajókázott a Niluson, föl Asszuánig és átengedhette magát a nilusmenti naplemente varázsának; Olaszország óvárosai és virágos kertjei, Svájc és Spanyolország festői helyei mind megállitották egy-egy vázlatnyi ideig. Az utazás élvezésének ideális módja ez: az élmény elmélyitése és megrögzitése az emlékezetben. A kritika elhallgat előtte. *(e. a.)*

ges, nemes, szép feladatot, igyekezünk a hazai kultúrának igaz ismeretek nyujtásával becsületes szolgálatot teljesíteni, amihez a Mindenható bőséges, gazdag áldását kérem.

A megnyitó ünnepély szónokai voltak még ezenkívül: vitéz gróf széki Teleki Mihály m. kir. földmívelésügyi miniszter; dr. Szily Kálmán m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszteri államtitkár, m. kir. titkos tanácsos, a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter képviselője; dr. Sopronyi-Thurner Mihály, Sopron szab. kir. város polgármestere; Kelle Arthur, a bánya-, kohó- és erdőmérnöki kar dékánja.

VITÉZ GRÓF SZÉKI TELEKI MIHÁLY M. KIR. FÖLDMÍVELÉSÜGYI MINISZTER SOPRONI BESZÉDE.

Örömmel üdvözlöm a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Soproni Nyári Egyetemét, amely immár

Lyka Dömené

báró Podmaniczky
Elma

festo

l.

Művészet (Kende)

1939. 30 sz.

13 j. l

Az eladó művek árai a terem sarkában vannak kifüggesztve.

501. SZEMEREI MATKOVICS BÉLA : Önarckép. Mgt.
502. BERÉNYI RUDOLF : Napraforgók.
503. BÁTASZÉKI HORVÁTH GÉZA : Pipázó öreg. Mgt.
504. PROHÁSZKA JÓZSEF : Feketeruhás nő.
505. GARAY ÁKOS : Bugaci pásztorok.
506. Z. HADZSY OLGA : Boldog Margit. Tempera.
507. GARAY ÁKOS : Karácsonyi vakáció.
508. KUTASI IMRE : Koldus.
509. FÖRSTNER DÉNES : Tálalás.
510. FÖRSTNER DÉNES : Halászók.
511. MEZEY ARTHUR : Az okos és a balga szűzek.
512. ZÁRAI LUCI : Kisváros.
513. SZ. LÁM ILONA : Fehér kesztyű.
514. PÁLDY ZOLTÁN : Virágcsendélet. Pasztel.
515. RÉVÉSZ PÉTER PÁL : Tanya a fák között.
516. SZÁNTHÓ MÁRIA : N. Haich Erzsébet. Mgt.
517. KNOPPNÉ CURTIS GERTRUDE : Soproni erdőszélén.

				Pengő
45.	özv. Lyka Döméné	Kertrészlet	akvarel	100.—
46.	Markup Valéria	Nyári délután	olaj	140.—
47.	„ „	Jóska	„	100.—
48.	„ „	Tanulmány	„	150.—
49.	„ „	Tavaszi virágok	„	150.—
50.	Martosné R. C.	Bazilika	pasztel	100.—
51.	„ „ „	Székely kapu	„	150.—
52.	Ollé Vilmosné	Nürnberg	akvarel	200.—
53.	„ „	Kitzbühle	„	150.—
54.	„ „	Pelargóniák	pasztel	200.—
55.	Pokorny M.	Esztergomi táj	olaj	100.—
56.	„ „	Esztergom	„	100.—
57.	Pástay István	E. A. arcképe	pasztel	m. t.
58.	Pántor György	Erdei jelenet	olaj	150.—
59.	„ „	Tópart	pasztel	120.—
60.	Prohászka József	Tanulmány	olaj	150.—
61.	„ „	Piéta	„	900.—
62.	„ „	Busuló angyal	„	350.—
63.	„ „	Ifjuság	„	eladó
64.	Reichel Lajos	Pfuj biró	tus	20.—
65.	„ „	Gyerünk a zöldbe	„	15.—
66.	„ „	Korzón	„	15.—
67.	„ „	Félelem	„	20.—
68.	Soos Gyula	Tanulmányfej	olaj	eladó
69.	„ „	Tanulmányfej	„	„
70.	Szacsvayné P. M.	Kert ősszel	olaj	80.—
71.	„ „ „	Budai hegyvidék	„	120.—
72.	Szlávik Dezső	Régi porcellánok	„	250.—
73.	Vadon Benjámin	Falusi részlet	pasztel	90.—
74.	„ „	Sasadi részlet	„	90.—
75.	váradi Sz. K.-né	Édesanyám	„	m. t.
76.	Vértes Elemér	Rózsadombi részlet	„	120.—
77.	„ „	Tahi-i részlet	sztabiló	50.—
78.	Wolff Károly	Tanulmány	olaj	300.—
79.	„ „	Szivarra gyujtás	„	300.—
80.	Zana Sándor	Szőke nő	„	
81.	„ „	Reggeli hangulat	„	200.—
82.	Zórád Géza	Vasárnap délután	„	360.—
83.	Domján Árpád	Krisztus	kerámia	100.—
84.	„ „	Erő	gipsz	250.—
85.	Ágostha Hilda	Tanulmány	bronzban	300.—

Műterem XVII. cop. kiáll. cat. 1938. jul.

A kiállítást rendezte:

KATÓ KÁLMÁN

a „MŰTEREM" művészeti vezetője.

Merkur IV., Prohászka Ottokár u. 6

Az autóbuszközlekedés végleges menetrendje

Az autobuszközlekedés korlátozása ügyében a városházán újabb tanácskozások voltak, amelynek eredményeképpen végre elkészült a végleges menetrend. A polgármester közli, hogy január 20-tól kezdve az autobuszközlekedést a Beszkárt az alábbiak szerint tartja fenn:

Hétköznapokon: a 3V vonalon (Vörösmarty-tér—Krisztina-tér) 14—20 óra között; a 8A vonalon (Kúria-utca—Gömbös Gyula-út) 7.20—9 óra és 14—21 óra; a 11-es vonalon (Margit-körút—Vérhalom-tér) 6.45—9, 14—15.30 és 16.30—21 óra; a 16-os vonalon (Vörösmarty-tér—Széll Kálmán-tér) 14—15.30 és 16.30—20 óra; a 16A vonalon (Vörösmarty-tér—Bécsikapu-tér) 14—15.30 és 16.30—20 óra; a 16B vonalon (Bécsikapu-tér—Széll Kálmán-tér 7.30—9.30 óra; a 17-es vonalon (Liget-tér—Ujhegyi-út) 6.30—9.45; a 21es vonalon (Boráros-tér—Csepel) 5.15—9 és 14—20 óra között. A 22A vonalon (Szépilona—Budakeszi) 4.10—9 óra és 14—21.30 óra; a 24-es vonalon (Pestujhely—Hermina-út) 6—9 óra; a 29A vonalon (Bécsi-út—Csatárka-út) 6.50—9 és 14.30—21 óra; a T vonalon (Vörösvári-út—Óbudai temető) 6—19.20 óra között. Végül az OB, RP, PL, PE és a 40-es jelzésű éjszakai vonalon.

Vasárnapokon és üzemszüneti ünnepnapokon: a 8A vonalon 9—10, 12—14, 18—21 óra; a 11-es vonalon 9—10, 12—14, 14—21 óra; a 17-es vonalon 6.30—19.30 óra; a 22A vonalon 4.30—9, 11—21 óra; a 29A vonalon 9—10, 12—14, 18—21 óra; végül a T vonalon 6.19—20 óra között.

A végleges menet end tehát az eredeti tervtől eltéröleg fenntartja a 3V és a 16-os vonalat.

— Megnyitották Pozsonyban a nemzetközi fürdőszövetség értekezletét. A nemzetközi fürdőszövetség értekezlete hétfőn kezdődött meg Pozsonyban. Az ülést József Ferenc főherceg, a szövetség elnöke szlováknyelvű beszéddel nyitotta meg Mach belügyminiszter, miniszterelnökhelyettes, Medriczky gazdasági miniszter, Kovács Beló dr. főpolgármester, valamint Homonnay Tivadar dr. Budapest főpolgármestere, Esser Hermann német államtitkár, Subik dr. szlovák egészségügyi főnök és még több más előkelőség jelenlétében. Magyar részről Homonnay főpolgármester felszólalásában afeletti örömének adott kifejezést, hogy míg kinn az arcvonalon heves harcok dúlnak, itt a gyógyítás frontján enyhülést és erősödést nyujthatnak a sokat szenvedett emberiségnek. „A vér és halál tombolása közben tanácskozásainkon jelentkezik az emberi szolidaritás örök gondolata", jelentette ki többek között Homonnay főpolgármester, akinek beszédét szlovák és német nyelven történt tolmácsolás után nagy tapssal fogadták az egybegyültek.

— Felkay Ferenc tanácsnok beszámolója a főváros tüzifaellátásáról. Felkay Ferenc tanácsnok jelentésben számol be a főváros ipari és kereskedelmi helyzetéről. Mindenekelőtt megemlíti, hogy a megszaporodott ciánozási balsetek miatt a hatóságok a ciánozási vállalatok működését szigorúan ellenőrzik. Szakkörökben kísérletezések folynak a ciángáz pótlására alkalmas és az emberi szervezetre ártalmatlan irtószer, illetve gáz feltalálására. A cipőellátás nehézségeiről szólva, megemlíti a tanácsnok, hogy a nehézségek orvoslása érdekében felterjesztést intézett a közellátásügyi miniszterhez s ennek eredményeképpen a lábbeli-központ az elmúlt hónapban a cipőutalványok kiadásával egyidejüleg bőranyagot is kiosztott a kereskedők és iparosok között. A jövőben a lábbeli-igénylőlapokat 20 fillér ellenében szolgáltatják ki. Hosszasabban foglalkozik a tanácsnok a tüzifaellátással. A földmívelésügyi miniszter Budapest 65.000 vagon tüzifaszükségletének fedezésére eddig 57.283 vagon termelői tüzifakészletet jelölt ki. A kijelölt készletből eddig 34.500 vagont szállítottak a fővárosba. A polgármester táviratban kérte a földmívelésügyi minisztert, hogy a tüzifafelhozatal fokozására tegyen meg minden lehető intézkedést.

— A borsodmegyei általános tanítóegyesület tisztújító közgyülése. A borsodmegyei általános tanítóegyesület most tartotta tisztújító közgyülését a miskolci vármegyeháza dísztermében. A közgyülésen megjelent vitéz Borbély-Maczky Emil főispán, Szántay Szémán István pápai prelátus, Enyedy Andor református püspök, vitéz Szőnyi Sándor tankerületi főigazgató. Nyitrai Jenő egyesületi elnök megnyitója után vitéz Szőnyi Sándor szólalt fel. Elismerését fejezte ki a vármegye tanítóságának és megállapította, hogy a megyei tanítóság kebelében igazi magyar, nemzetnevelő keresztény szellem uralkodik. A közgyülés kegyeletes szavakkal emlékezett meg a vármegyei tanítói kar hősi haláltairól. A beérkezett indítványok letárgyalása után az egyesület új tisztikart választott.

— Fontos iratokkal telt aktatáska maradt a 75-ös villamoson. Németh Nándor dr. miniszteri tanácsos hétfőn reggel a 75-ös villamoson hagyta véletlenül aktatáskáját, amelyben szegény hadirokkantak, hadiözvegyek és hadiárvák ügyeire vonatkozó iratok voltak. Németh Nándor dr. kéri a táska megtalálóját, hogy illő jutalom ellenében szíveskedjék azt leadni a délelőtti órákban a Kecskeméti-utca 10 számú ház földszint 14-es lakásában.

— Átvágta különváltan élő felesége nyakát. Ifj. Széll Elek 30 éves martonosi földmíves összeszólalkozott a töle különváltan élő 27 éves feleségével, s a vita hevében egy nagy késsel átvágta az asszony nyakát. A fiatal asszony azonnal meghalt. Széll Eleket a csendőrség elfogta.

Színház, Film, Művészet

A „Napfoltok" próbáján

A nézőtéren még égnek a fények, a színpadról kopácsolás hallatszik a vastag függöny mögül. Jobbra, az első sorokban színiakadémisták: lányok és fiúk ülnek és beszélgetnek. Ugy látszik, tanulni jöttek, hiszen igazgatójukat és két tanárukat láthatják nemsokára próbálni.

Délelőtti nyugalom ül a páholyok és a bársonyszékek fölött, a színpadról leszűrődő tompa lármában azonban valami meleg izgalom lüktet. Bibó Lajos, a galambősszhajú, harmincéves írói jubileumát csak a minap ünneplő szerző új darabját, a „Napfoltokat" próbálják a Nemzeti Színházban.

Az első felvonásnak már vége. Egy új magyar dráma kijegecesedésének utolsó percei élnek ezeken a délelőttökön a színpadon, ebben a sok sikert megélt, hatalmas épületben. Mert a színpadi művet mindig itt fejezi be az író, miközben az egyik zsöllyében ülve figyeli, miként válnak eleven életté leírt mondatai a színészek ajkán ...

Ebben a pillanatban Bibó Lajos jelenik meg a függöny előtt, homlokára tolt pápaszemével. A súgónak mond valamit, majd ismét eltünik a bársony mögött. Olyan váratlanul érdekes volt ez a kis epizód: szerző a függöny előtt — a próbán ... Elmélkedésre azonban nincs idő, odafent megszólal a gong, a szerző s az iga gátorendező, Németh Antal dr. lejönnek a kis asztal mellé. A fények kialszanak és szétmegy a függöny.

Szinpad a színpadon, de háttal a nézőtérnek. Olyan a hangulata, mintha egy díszletezett színpad háttere mögött ülnénk valahol messze, de persze úgy, hogy a hátteret elvették a helyéről. Valahol velünk szemben, a színpadi színpad függönye mögött ül a közönség. Kellékesek, butorosok tesznek-vesznek, majd a társulat tagjai — a darabbelié — jönnek be, akik saját életüket fogják eljátszani. Készülnek az előadásra. Megszólal a második gong: a színpadi színpad gongja, szétmegy a függöny, amit az jelez, hogy megfordul a színpad s mi, akik az előbb még a Nemzeti Színház nézőterén ültünk, ott vagyunk valahol a vidéki színház közönsége között.

Érdekes! A színpad fordulása közben az eddig szabad háttér helyére is díszlet kerül, s most már teljes az illuzionk ...

Makay Margit, akinek férje a világháború alatt eltünt, férjhezment Kiss Ferenchez. Egy napon a holtnak hitt férj, Lehotay Árpád betoppan és jussát követeli. Revolver kerül elő s a vidéki színpadon majdnem tragédia történik. Éles töltés volt a fegyverben. A lövés eldördült, de csak Makay Margit karját sebezte meg. „Eleven, véres életté fokozódott majdnem a játék", — mint ahogy az egyik szereplő mondta.

Drámai mondatok sisteregnek odafent, mondások, amelyek percekre elgondolkoztatják az embert. A színpadi színpadon olyan őszintén hazudik mindenki, hogy az már elevenebb az élő valóságnál.

— Végezzünk! — mondja Makay Margit Somogyi Erzsinek.

— Végeztünk! — szól fel a súgó.

— Nálam „végezzünk" van.

Pillanatra megakad a játék, majd folyik tovább.

— Figyelmeztetlek, — mondja Lehotay Kiss Ferencnek, — hogy a mult és a jövő lepergett. Ami ezután következik, az a jövő. Minél maradunk?

— A következő felvonásnál! — feleli Kiss.

A függöny lemegy. Vége a „Napfoltok" második felvonásának ...

*

Január 22-én lesz a bemutató. A főszerepeket Kiss Ferenc, Makkay Margit, Lehotay Árpád, Somogyi Erzsi, Timár József és Pataky Jenő játsszák.

*** A Műterem kiállításának megnyitása.** A Műterem Kossuth Lajos-utcai helyiségében ünnepélyes külsőségek között nyitották meg R. de Dampierre grófné és özv. Lyka Döméné, született Podmaniczky Elma bárónő kiállítását, amelyen megjelentek többek között József és József Ferenc főhercegek, Auguszta főhercegasszony, Gábriella főhercegnő, bárciházi Bárczy István titkos tanácsos, a miniszterelnökség, Wlassics Gyula báró államtitkár a kultuszminisztérium képviseletében, valamint Kállay Miklósné, Szinyey Merse Jenőné, Ghyczy Jenőné, Khuen Héderváry Sándor gróf és felesége, a spanyol és a svájci követ, továbbá sokan mások. Az előkelőségek hosszú ideig tartózkodtak a kiállítási teremben, amely január 26-ig marad nyitva.

Ma magyar fúvós kamarazene
Zeneak. kam. ¾7. (Harmónia.)

*

Jazzparádé!

Vasárnap, 23-án este ½7. Vigadó. **Diana Clayton, Latabár** Kálmán, **Ania Suli, Szabó-Quitter az Arizona** 15 tagú **attrakciós** zenekarával, **Türk** Berta, **Bródy-Solymossy 2 zongorás, Angela és Anthony, Kazal** László, **Ursula, Alfonso, La Bella Márta, Gyimessy** Éva, **Szentgyörgyi** Tamás a legújabb jazzmüsorral. Jegyek **111-111**, Berlini-tér és jegyirodák.

*** A Náday-színészcsalád jubileuma.** Szép ünnepség színhelye lesz csütörtökön este a komáromi városi színház. Az egyik legrokonszenvesebb vidéki színész, Náday Pál ünnepli 25 éves színészi jubileumát és külön kedves érdekessége az ünnepi előadásnak, hogy a jubiláns leánya és fia, Náday Erzsébet és ifj. Náday Pál, a pécsi nemzeti színház tagjai is fellépnek. Ennery és Cormon híres drámája, a „Gályarab" kerül színre Náday Pállal, ifj. Náday Pállal, Náday Erzsébettel és Pataki Máriával a főszerepekben. A díszelőadás fővédnöke vitéz Nagy Sándor, Komárom főispánja, Cziffra András, a színművészeti kamara miniszteri biztosa, védnöke pedig Alapi Gáspár polgármester és Reviczky István alispán.

*** A francia filmszínészet élgárdája** szerepel abban az újdonságban, amelyet egyik bemutató filmszínházunk „Az asszonyért" címmel a közeli napokban tüz műsorára. Raimu, Pierre Fresnay és Yvonne Printemps alakítják a történet főszerepeit. A hős a fiatal asszony, aki elveszti a férjét, magáramarad és nem tud mit kezdeni érzelmeinek zürzavarával. A rendkívül finom, érdekes meséjü történet az újabb francia filmgyártás egyik igen értékes alkotása.

A székesfővárosi zenekar X. bérleti hangversenye

Bach egyik brandenburgi-versenye (G-dur), majd három ujdonság: *Gárdonyi* Zoltán „Variációk hegedüre és zenekarra" cimü munkája, *Petrassi* Halottak kara és *Farkas* Ferenc „Largo és Tarantellá"-ja, a hangverseny befejezéséül pedig mint nagyágyú: Dvorak „Uj világ"-szimfóniája szólalt meg a vigadóbeli hangversenyen. Az egymásután következő három ujdonság ugylátszik megzavarta a nyomtatott hivatalos müsor összeállitóját, s igy történhetett, hogy a népszerü csech komponista müvét is, mint „bemutatót" jelezte az ismertetés. Ez egymagában nem lett volna nagy baj, de ennek a kis „szedési hibának" alapján, értesülésünk szerint, a rádió helyszini bemondója is mint bemutatót jelentette be hallgatóinak az olyan sokat játszott, jólismert szimfóniát. Ez viszont elszomoritó tájékozatlanságra vall! De térjünk a tárgyra. Mindkét magyar ujdonságban a magánhegedü jut szerephez. *Gárdonyi* sajátleleményü verbunkos-témáját dolgozza fel tiz változatban. Formás, kellemes muzsika, s vonóskisérete hegedüszólamra is hálás. *Farkas* kéttételes müve korábbi keletkezésü hegedü-zongora szonatinájának zenekari átdolgozása. A tehetséges komponista olaszországi benyomásai alapján készült, finoman archaizáló, neoklasszikus ideálok felé mutató muzsika. *Petrassi* az uj olasz zene egyik igen tevékeny és termékeny munkása. Coro di Morti (Halottak kara) cimü müve a mult század komorhangu olasz lirikusának, Leopardi grófnak költeményére készült. Formai felépitésében, s a különleges összeállitású zenekarnak (három zongora, gordon, rézfúvók és ütőhangszerek) kezelésében nagyszabású munka. (Mintha Sztravinsky Zsoltár-szimfóniájának második tételét vette volna példaképül.) Kár, hogy mondaniválója nem forrósodik át, s az érzelmek helyett inkább csak az értelemhez szól. *Csillery* Bé's látható becsvággyal és alapos felkészültséggel merült el s vállalt szép feladatban, zenekara is derekasan állta a sarat. *Országh* Tivadar a két magyar ujdonság előadásában aratott szép sikert. A Petrassi-mü nehéz kórusrészének fáradtságos megszólaltatásával a *Mávt Testvériség* férfikara (*Losko* Emil betanitásában) dicsérettel szerepelt. (L.)

*** „Az első" külföldön.** A közelmultban Budapesten tartózkodott Stefan Pencsef, a szófiai Odeon-színház igazgatója és megtekintette az Uj Magyar Színház nagysikerü darabját „Az első"-t. Az igazgató társaságában volt Konstantin D. Beltschev, a neves bolgár iró, aki Az ember tragédiáját fordította bolgár nyelvre. Előadás után a bolgár vendégek nagy elismeréssel nyilatkoztak a játékról és a kitünő színészegyüttesről. A színmü annyira megtetszett Pencsef igazgatónak, hogy nyomban lekötötte szófiai előadási jogát. Ezzel egyidejüleg elindult „Az első" további külföldi karrierje is: Kerecsendi Kiss Márton, a szerző éppen most tárgyal a darab berlini előadásáról.

KARAJAN
a filharmónikus zenekar élén

A művészi hírnév titokzatos, serkentő erő. Ragályos gyorsasággal terjed és azonnal hat. A hír szárnyán csillogó név bizsergő szépség-éhséget ébreszt. Tömegeket toboroz és hódít. Előlegezi a műélvezetet, a csillárfénnyel versengve árasztja a bemelegítő hangulat ünnepi varázsát. Herbert von *Karajan* német karmester elismert zenei tekintély a hazájában. Fiatal kortársai közül kiemelkedik élretörő szívósságával, villanyos feszültséggel telített vezérlő egyéniségével, azzal a hivatott karmesteri képességével, hogy akaratát maradéktalanul át tudja vinni a zenekarra. Budapesti hangversenyén általános nagy érdeklődés nyilvánult meg. Egy ifjú művész, mint Karajan, hevesen ingerli a közönség kiváncsiságát, aki rohamosan emelkedik a pályáján és egyesek szerint már a legnagyobbak színvonalát is elérte, mások szerint viszont még nagy út választja el a végső kiforrottságtól, az önmagát legyőző művész diadalmas egyszerüségétől. Bizonyos, hogy legnehezebb az ilyen művészt helyesen értékelni. Mert, lám, a tehnikája, szemfényvesztő ügyességével, egy bűvésszé. Választékos, a zenei kifejezést a karokkal képletesen megjátszott mozdulatai: fölényes dologbeli tudásával dicsekednek. Műsorának első számát, az *„Anakreon"-nyitányt*, a mesterjátékos lenyügöző könnyedségével szólaltatta meg. Cherubini zenéje még ma is friss. Bethoven nem hiába becsülte nagyra a nála tíz évvel öregebb zeneköltőt. Egy uralkodáshoz szokott értelem villódzó szellemessége tündököl a mélytüzü, tartalmas dallamokból álló témák kergetődző ölelkezésében. *Ravel* „Keringő"-je volt a műsor következő száma. A közel negyedszázad előtt komponált mű, Ravel egyik legzseniálisabb remeke. Az a megtévesztő kettősség, mintha az édesen felcsendülő és azonnal elszakított dallamok össze-vissza tolongásában egy átmulatott éjszaka részeges visszaemlékezése csendülne meg, elalvás előtt, holott egy páratlan kritikai éllel boncoló szellem párlatában érzelgősség nélkül, de felmagasztosítva: a bécsi keringő élményének minden édessége kristályosodik ki — elbüvölő lelemény. Ravel zenekara szikrázik a fénytől. Karajan minden lehető zenekari hatást kicsiholt. Felfogásunk szerint a külső hatáskeltés szerényebb adagolása jobban használt volna a mű ragyogó pompája mellett is el nem hanyagolható költői varázsának. Befejezésül, *Schubert* mennyei hosszúságunak ismert C-dur szimfóniáját hallottuk. Karajan az úszó tökéletes biztonságával vetette bele magát a tornyos romantikus áradásnak zúgó habjai közé és kiváló felkészültségére jellemző, hogy a mély lélekzetű művet szünetlen lendülettel keltette életre. De a költészet, a bűbájos tündérvilág szivre szálldosó himporát nélkülöztük. Ezzel Furtwaengler ajándékozott meg, multkori Schubert vezényelésével. Ugylátszik, csupán keskeny határvonal választja el a nagyon tehetséges Karajánt a zseniális művészektől: a lélek örömbe torkolló szenvedése.

H. G.

*** A fuvós-kamarazene első estje.** Mint ismeretes, a magyar fuvószene népszerüsítése érdekében öt estéből álló hangversenysorozat indul. Az első hangversenyt január 19-én rendezik és azon Veress Sándor fuvolára, hegedűre s mélyhegedűre irt hármasa, Takács Jenő fuvola-hegedükettőse, Farkas Ferenc fuvolára és kéthegedűre irt triója, Kodály Zoltán vonóshármasa, valamint Szatmári Géza és Kazacsay Tibor dalsorozatai kerülnek bemutatásra. A két utóbbi művet hárfaötös kíséri. Közreműködnek: Brunovszky József, vitéz Hartay Ferenc (fuvola), Jancsin Ferenc, Lengyel Gabriella, Tátrai Vilmos (hegedű), Gáti István, Szerédi Gusztáv (mélyhegedű), Frank Lajos (gordonka), Sz. Molnár Anna (hárfa), valamint Eyssen Irén és Füzessy Emilia (ének). Az est színhelye a zeneművészeti főiskola kamaraterme.

*** Toldi: hétszázadszor.** A színházi jubileumok történetében alighanem páratlan az a hétszázas szám, amit most a nemzeti bábszínjáték elért. Hétfőn este hétszázadszor adták elő a „Toldi"-t. Növeli a jubileum értékét, hogy a kis remekmű ezt a tüneményes pályát igen rövid idő alatt futotta be. Rév István népszerü színháza mindössze két esztendővel ezelőtt nyitotta meg kapuit és azóta a Toldin kívül egész sor eredeti bábosjátékkal lépett a közönség elé. A hétszázas szám mindennél ékesebben példázza, hogy a kis színházra mennyire szükség volt és milyen komoly művészi hivatást tölt be. Arany János bábosított Toldija természetesen a ritka jubileumon túl is müsoron marad. A színházban egyébként javában folynak a soronkövetkező ujdonság előkészületei: bemutatják Vaszary János „Angyalt vettem feleségül" cimü nagy sikert aratott vígjátékát.

— **A Németországban tartózkodó török diákok nem hagyják el a birodalmat.** Ankarában cáfolják azokat a híreszteléseket, amelyek szerint a Németországban élő török diákok elhagyják a birodalmat Svájc irányában.

— **Kapi Béla a bizonytalan holnapban is helytálló magyarról.** D. Kapi Béla evangélikus püspök egy irodalmi ünnepen beszédet mondott. Kifejtette, milyen nagy erőforrás rejlik a magyarság számára abban, hogy változások, küzdelmek, összeroppanások fölött is Isten teremtményének tudja magát a nemzet. A magyarság egysége ugyanilyen hatalmas erőforrás. A szükségképpen jelentkező szociális különbségeket emberértékelő demokratizmussal kell áthidalni. A nemzeti egység további követelménye: fogjanak össze a keresztyén egyházak, együttes szolgálatukat hassa át a nemzeti lélek, fölébe emelkedvén a dogmatika, egyházszervezet és kultuszélet különbözőségeinek. Sorsközösséget vállaló ember legyen a mai magyarból. Vállalja a ma küzdelmét, a holnap bizonytalanságát és a holnapután feladatait, s legyen lelkileg felkészülve minden feladatának teljesítésére.

— **Hatszáz zsidót szállítanak Kanadába.** Lisszabonból jelentik: Hatszáz zsidó menekült, aki hosszabb idő óta Lisszabonban tartózkodik, februárban elutazik Kanadába. A zsidókat a kanadai hadiiparban alkalmzzák.

— **Csanády Gusztáv előadása a főváros szociális tevékenységéről.** Csanády Gusztáv tanácsnok január 26-án, szerdán délután fél 6 órakor előadást tart a pedagógiai szemináriumban (Mária Terézia-tér 8a) a főváros szociális tevékenységéről.

Közellátási értesítő

A husjegyek beváltása

A főváros közélelmezési ügyosztálya közli, hogy Budapesten és a csatolt városokban és községekben január 22-től érvényes hússzelvények közül az *A 16-os* szelvényre sertéshúst, a *B 17-es* szelvényre marha-, borjú- vagy lóhúst, vagy bármely húsféleségből készült kolbászárut lehet kiszolgáltatni. A *B 20-as* számú szelvényre lóhús vagy lóhúsból készült kolbászáru vásárolható. A *B 18.* és *B 19-es* számú szelvények nem válthatók be. A beváltásra érvényesített szelvények már január 21-től beválthatók. Felhívja az ügyosztály a közönség figyelmét, hogy nyúlhúst jegy nélkül tetszés szerinti mennyiségben lehet vásárolni.

★

• Hol öltözködik? Takarékosan öltözködik? Luxustextiltől! Teréz-körút 18.

— **Eltemették Páskándy Jánost.** Nagy részvét mellett temették el a farkasréti temetőben Páskándy János dr. miniszteri tanácsost, a belügyminisztérium osztályvezetőjét. Megjelent a temetésen vitéz Keresztes-Fischer Ferenc belügyminiszter, a minisztérium államtitkári kara, valamint vitéz Béldy Alajos vezérezredes, Oroszlány Endre vidéki rendőrfőkapitány, vitéz Nagyselmeczy László rendőrtőparancsnok és Tárczay-Felicides Román miniszteri osztályfőnök. A belügyminisztérium nevében Sass Elemér miniszteri osztályfőnök mondott búcsúbeszédet, amely után Páskándy János hamvait beszentelték és elhantolták.

— **Rádiókedvezmény a hadirokkantaknak.** A Magyar Távirati Iroda jelenti: A kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter a II. járadékosztályba sorozott hadirokkantak részére február 1-től 50 százalékos rádiódíjkedvezményt engedélyezett. Bővebb felvilágosítást a postahivatalok adnak.

— **Divatbemutató.** Az evangélikus nőegylet a Gellért-szállóban jól sikerült teadélutánt rendezett, amelynek keretében bemutatásra kerültek Kéri Nagy Károlyné divatszalonjának legújabb modelljei. Kifünően szabott kosztümjei, elegáns köpenyei és alkalmi ruhái általános tetszést arattak a nagyszámú hölgyközönség körében.

Halálozás

Tomasy Viktor volt kárászmelléki apostoli plébános 91 éves korában Nagyközsenmiklóson elhunyt. A nagyváradi római katolikus egyházmegye legöregebb papja volt és két évvel ezelőtt vonult nyugalomba.

Kisunyomi *Korchmáros* Kálmán dr. 88 éves korában január 15-én Albertfalván elhunyt. Január 18-án temették a római katolikus egyház szertartása szerint.

Laukász Józsefné, szül. *Berner* Mária január 15-én Budapesten elhunyt. Január 19-én délután 3 órakor temetik a farkasréti temető halottasházából a római katolikus egyház szertartása szerint.

Özv. *Galata* Ferencné 71 éves korában elhúnyt. Temetése január 19-én délután 3 órakor lesz a szentendrei első temetőben.

Özv. *Havel* Lipótné, szül. *Fuchs* Etelka 85 éves korában január 17-én Budapesten elhunyt. Temetése január 20-án délután ¼4 órakor lesz a Kerepesi-úti temető halottasházából a római katolikus egyház szertartása szerint.

Napi hirek

Tájékoztató a szófiai magyar követségen a légitámadás által okozott károkról

A Magyar Távirati Iroda illetékes helyről az alábbi tájékoztató küldeményt kapta:

A január 10-én délben Szófia ellen intézett légitámadás következtében a szófiai magyar követség épülete elpusztult. A támadás idején az épületben tartózkodott Kalix Aladár dr., a katonai atasé titkára életét vesztette. Rokess István irodatisztviselő és vitéz Horváth Sándor altiszt könnyebb sérüléseket szenvedett. A követség többi tagja teljesen sértetlen maradt. A magyar követség Jungerth-Arnóthy Mihály követ vezetésével székhelyét Csamkoriaba, a szófiai külképviseletek számára kijelölt helyre tette át.

— **Szinyei Merse Jenőt díszoklevéllel tüntette ki a békésmegyei népművelési bizottság.** Gyuláról jelentik: Most tartotta közgyűlését Békés vármegye iskolánkívüli népművelési bizottsága. A közgyűlésen a bizottság elnöke az érkező rendeletekből és a hivatalos megnyilatkozásokból megállapította, hogy iskolai és iskolánkívüli nemzetnevelésünk örvendetes megujhodási korszakba lépett. Minden magyar nevelő és népművelő — mondotta — örömmel hallotta Szinyei Merse Jenő kultuszminiszter szájból az országos közoktatási tanács ülésén elhangzott szavakat, hogy nekünk, magyaroknak is kötelességünk a magunk faji öntudatának növelése és nevelői munkánk közben való érvényesítése s hogy nevelésünket a jövőben a magyarságtudományra kell alapozni. Nagy biztatást jelent minden népművelés számára az országos iskolánkívüli népművelési intézet felállítása is. A közgyűlés ezután Szinyei Merse Jenő dr. vallás- és közoktatásügyi minisztert díszoklevéllel tüntette ki. Ugyanesak díszoklevéllel tüntette ki Hankiss János dr. államtitkárt és Bisztray Gyula dr. miniszteri osztálytanácsost, aki mint a minisztérium népművelési osztályának főnöke, tulajdonképpeni megvalósítója az újonnan kitűzött népművelési céloknak.

— **Az ifjú dalai láma nevelése.** Mint Csungkingból jelentik, odaérkezett tibeti szerzetesek most közöltek először részleteket az ifjú dalai láma neveléséről. Az ifjú dalai lámát három esztendővel ezelőtt mint ötéves gyermeket vitték Lasszába az 1933-ban elhunyt tizenharmadik dalai láma utódjaként. Mintegy tizenöt közeli rokona gondozza szüleivel együtt, akik 1940-ben a Csinghai-tartományban levő születéshelyéről Lasszába kísérték. Nevelését tíz tanítóra bízták. A Csungkingba érkezett tibeti szerzetesek kijelentették, hogy „az ifjú dalai láma három év alatt valóságos lángeszű fiúvá fejlődött. Tehetséges szónok és vallási tárgyú beszédeit a hallgatóság nagy tisztelettel fogadja."

— **Montenegró eddigi vesztesége.** A belgrádi Novo Vreme tudósítást közöl a montenegrói állapotokról és szomorú képet fest arról, hogy 1941 tavasza óta a Montenegróban váltakozó uralmak következtében az ország milyen mérhetetlenül sokat szenvedett. A cikk szerint a háromévi veszteség Montenegróban mintegy 20.000 elpusztított házra és 50.000 főnyi meggyilkolt emberre tehető.

— **Kivégzés.** Szegedről jelentik: Gargács István 47 éves szentesi lakos 1943 november 18-án az elsötétítés ideje alatt betöréses lopást követett el Szentesen. A szegedi törvényszék statáriális bírósága Gargácsot emiatt halálra ítélte és az ítéletet hétfőn délután Bogár János végrehajtotta.

— **A hadiüzemekben dolgozó amerikai nők megunták a munkát.** A Daily Express newyorki jelentése szerint egy bizottság, amely amerikai munkásnők megbízásából végzett tájékozódás az egész országban, megállapította, hogy a hadfelszerelési iparban dolgozó amerikai nők 90 százaléka megunta a hadimunkát és mihelyt lehetséges, vissza szeretne térni a háztartási munkához.

— **Bajtársi összejövetel.** A volt 30-as hk. ezred tisztikara január 22-én este 7 órakor az országos tisztikaszinó vadászatermében bajtársi összejövetelt tart.

— **Kirendelt bányászok egy angol bányában.** Az angol hírszolgálat szerint a lancashirei bányákba hétfőn érkezett meg a kényszerrel oda kirendelt bányamunkások első, 600 főnyi csoportja.

— **Húszezerpengős padlásbetörés.** Scherrer Antal, a magyar mezőgazdák szövetkezetének cégvezetője feljelentést tett ismeretlen tettes ellen, aki betört Csáky-utca 20 szám alatt lévő lakásának padlására és 20.000 pengő értékű fehérneműt vitt el onnan. A főkapitányság detektívjei szemlét tartottak a betörés színhelyén és megindították a nyomozást az ismeretlen padlásbetörő kézrekerítésére.

— **Öngyilkos lett, mert férje elhagyta.** Szanka András szabadkai fogtechnikus felesége felakasztotta magát afeletti elkeseredésében, hogy férje elhagyta.

— **A szórványmagyarok első temploma Bihariban.** Nagyváradról jelentik: Köveségyháza községnek nagyjelentőségű ünnepe volt vasárnap: felavatták a szórványban élő magyarság első református templomát. Az építés költségét közadakozásból teremtették elő. Az adakozásból a környékbeli 14 község magyarsága is kivette részét. Leginkább munkások között folyt a gyüjtés. Akadt olyan kétkézi munkás is, aki egymaga 2000 pengőt juttatott el a református egyháznak erre a célra. Az ünnepi istentiszteleten Vaday Béla esperes kért áldást az új templomra és hiveire, majd megkeresztelt két csecsemőt. Azután úrvacsorát osztott. Holló László missziós lelkipásztor, az új templom lelkésze, az építkezés történetét ismertette. Az előkelőségek között megjelent vitéz Nadányi János alispán is. Az erdélyi közművelődési egyesület kolozsvári küldöttsége délután nagyszabású előadást rendezett.

— **A főváros Szent Margit-ünnepséget.** A főváros résztvesz azokon az ünnepségeken, amelyekkel nemcsak a katolikus egyház, hanem az egész magyar nemzet is hódol az Árpádház új szentje, Szent Margit előtt. A főváros vezetősége Szendy Károly polgármesterrel az élen a szenttéavatás ünnepén, január 19-én délelőtt 10 órakor résztvesz a főváros kegyurasága alá tartozó és az új magyar szent nevét viselő lőportárdülői plébánia templomban tartandó ünnepi főpapi szentmisén, amelyet Meszlényi Zoltán sinopei püspök celebrál. Az ünnepség jelentőségét Beresztóczy Miklós pápai kamarás méltatja. A polgármester intézkedett, hogy a közigazgatási szolgálat biztosítása mellett az egyes hivatalfőnökök azokat az alkalmazottakat, akik az ünnepségeken részt óhajtanak venni, erre az időre szolgálat alól mentesítsék.

— **Az új szovjethimnuszt már Newyorkban is előadták.** Stockholmi távirat mondja, hogy a szovjet-hírszolgálat newyorki jelentése szerint a napokban ott egy hangverseny végén első alkalommal előadták a szovjetunió új himnuszát.

— **Keserűvíz helyett ecetsavat ivott.** Csapó Sándor középiskolai tanár, aki legutóbb a péterrévei papírgyár vezetője volt, betegsége miatt hazautazott Szabadkára. Orvosa tanácsára keserűvizet kellett innia. Amikor a keserűvizes üvegből kitöltött egy pohárral és megitta azt, rosszul lett. Mérgezési tünetek között szállították kórházba, ahol meghalt. Megállapították, hogy az üvegben ecetsav volt. Kaszás András fűszerkeskedőt, akinél a vizet vásárolták, letartóztatták és megindították ellene az eljárást.

— **Elgázolt a vonat egy vasúti hordárt.** Balatoni Vazul orosz cári katonából lett magyar vasúti hordárt a keszthelyi állomáson a vonat elütötte. A kerekek balkarját és balláb levágták. A vérveszteség következtében a keszthelyi kórházban meghalt. Haláláért senkit sem terhel felelősség.

Emlék

Vékony gyürü volt egyetlen ékszere
Úgy hordta, mint örök álmait,
S ha néha felémlendült két kezе,
Éreztem suhanni szárnyait.
Akkor magamhozvontam, s megpihent
Mellemen halovány homloka.
Néma volt, mint holt középkori szent,
Ki nem látott szennyet még soha...

Magdolna-haja arcára omlott,
Mint megpihent, csendes lobogó.
Láttam az arcát lazán kibontott
Haján át, mint halk, csobogó
Patak mélyére hullt fehér követ,
Mely fényleli a mélyből, mint a rítka,
Ezüsttel átszött drága szövet.
Ma sem tudom, hogy mi volt a titka.

Ma sem tudom, mit hordott lelkében:
Rút csalást, vagy örökszép csodát,
Csak azt tudom, hogy elment már régen
És nem lelem soha már nyomát.
Most úszik valahol, gyönyörűszép
Ruhában, — lengetve kék övét,
S úgy villantja rám vékony gyürüjét,
Mint fogyó hold halvány fénykörét...

Gaál Ferenc

— **Január 23-tól február 22-ig teljesen szünetel a vasúti személyforgalom Horvátországban.** Zágrábból jelentik: A horvát közlekedésügyi miniszter rendeletet adott ki, amelynek értelmében január 23-án 0 órától február 22-én 24 óráig, tehát egy teljes hónapig egész Horvátország területén szünetel mindennemű vasúti személyforgalom. Kivételesen csak az utazhatik, aki a belügyminisztertől vagy a közmunkaügyi és biztonságügyi főigazgatóságtól erre külön engedélyt kap.

— **Nowotny századost Bécs város díszgyűrűjével tüntették ki.** Bécsből jelentik: Baldur von Schirach birodalmi helytartó Nowotny századosnak, a kardokkal és brilliánsokkal díszített tölgylombos lovagkereszt tulajdonosának Németország nagyságáért való hősies magatartásának elismeréséül Bécs város díszgyűrűjét adományozta.

— **Hősi emlékünnepélyek.** A m. kir. 3-ik gépkocsizó lövészzászlóalj 21 tiszti és 234 legénységi hősi halottjának emlékművet emelt, amelyet január 16-án avatott fel. Az Aszódon lefolyt ünnepségen megjelent a páncélos hadtest és a páncélos hadosztály parancsnoka is, valamint számos katonai és polgári előkelőség. Az avatóbeszédet Chorlé Dezső alezredes, zászlóaljparancsnok mondotta.

— **Borítékkal és papíranyaggal való szigorú takarékosságot rendelt el a polgármester.** A háborús nyersanyaghiányra való tekintettel Szendy Károly polgármester ismételten elrendelte, hogy a főváros összes hivatalai a borítékokkal és egyéb papíranyagokkal a legszigorúbban takarékoskodjanak. A rendelkezés szerint kézbesítés esetén csak a bizalmas jellegű ügyiratokat szabad borítékba tenni. A rendelet végrehajtását szigorúan ellenőriztetik.

— **Tizenöt évvel ezelőtt ment emigrációba Pavelics dr.** Zágrábból jelentik: Valamennyi horvátországi lap, a németnyelvű lapok is vezércikkekben emlékeznek meg arról, hogy 15 esztendővel ezelőtt január 17-én hagyta el az országot Pavelics dr. akkori zágrábi városatya, a mostani Poglavnik és önkéntes számüzetésbe vonult. A lapok méltatják Pavelics emigrációs munkáját és a független Horvátország szempontjából a legtermékenyebbnek nevezik ezeket a számüzetésben töltött esztendőket.

— **Uj angol szállítórepülőgép.** Mint az angol hírszolgálat jelenti, az angliai repülőgépgyárakban gyors ütemben gyártják a legújabb és a legkorszerűbb angol szállítórepülőgépet, a harminctonnás Avro York gépet, amelynek hatósugara 4800 kilométer, legnagyobb gyorsasága pedig óránként 480 kilométer. Az új gép, amely „testvére" a Lancaster négymotoros bombázónak, az elmult év novemberében 10 óra 25 perc alatt repülte át az Atlanti-óceánt.

— **Széleskörű bizonyítást rendeltek el a Kiszely—Rupprecht Olivér—Ráttkay Kálmán sajtóperben.** Rupprecht Olivér és Ráttkay Kálmán, a Magyarság főszerkesztői sajtó útján elkövetett rágalmazás és becsületsértés címén bűnvádi feljelentést tettek Kiszely Alajos dr. ügyvéd ellen az azóta megszünt Pesti Ujság című napilap 1942 május 7-iki számában megjelent cikke miatt. Az ügyet kedden tárgyalta a budapesti büntetőtörvényszék Lengyel-tanácsa, amely előtt a vádlott ügyvéd kijelentette, hogy a cikket ő írta, de nem érzi magát bűnösnek. Ezután az ügyvéd védője terjedelmes bizonyítási indítványt terjesztett elő. A főmagánvádlók jogi képviselője a bizonyítási eljárásnak magánérdekből való elrendelését ellenezte, viszont közérdek címén hozzájárult a bizonyítás felvételéhez. A bíróság végül széleskörű bizonyító és ellenbizonyító eljárást rendelt el, majd a főtárgyalást bizonytalan időre elnapolta.

Házasság

Balogh-Meggyesy Irén okl. gazdasági szaktanitónő és *Kovács Pál* dr. törvényszéki jegyző január 17-én tartották esküvőjüket a budai ferencesek templomában. (Minden külön értesítés helyett.)

Zaláni *Páll Klári* és *Szelle József* dr. orvos január 15-én Budapesten házasságot kötöttek.

AZ ÚJ VILLAMOS HÁZTARTÁSI SZÉKESEN
VÉSZI LÁSZLÓ
HETI AJÁNLATUNK:
vasalók
üzheretvák
espresso kávé-főzők
VÉSZI LÁSZLÓ

Bellevue szálló
éttermében esténként tánc
jazz-zene,
meleg vacsorák, remek italok.

Müvészies cinőlesés
garanciával BELVÁROSI CIPŐKELLÉK
IV kerület, Kecskeméti-utca 3

Lyka Döméné

Erdőrzéle c. Lépe
repr.

Művészet
1939. 12. l.

107. kép. *Pierfrancesco Florentino: M*
Jézussal.

Pesellino miniatore. Dedalo, XII.,
88. l. (Képe 88. l.) — Berti Toesca 95
l. (Pesellino.) — Delogu 184. l. (Képe
(Pesellino.) — Leopold—Lippay 55.

PETRUCCIOLI, COLA (orvietói festő
század második fele)
Háromkirályok. Madonna trónon
Fa, tempera, 34×44 cm.
A kölni Ramboux és az Ipolyi gyüjtemény
Hátoldalt márványutánzatú festésben: G
da Melano (sic!) — Ramboux 107.
(Giovanni da Melano.)

PIEMONTI ISKOLA, XV. század
Hármas kép. Balról *Sienai Szent Bernardi*
pen *Madonna Jézussal*, jobbról *Remet*
Antal
Fa, tempera, 48×83 cm.
A Bertinelli-gyüjteményből.
—ó: Az esztergomi Herczegprímási
Magyar Korona, III., 1879., 20. s
Maszlaghy II., 50. szám.

PIERFRANCESCO FIORENTINO
festő, XV. század második fele)

Lyka Dömöné

báró Podmaniczky Elma

cód

z

Művészet.

1939. 13. l. (e. á.:

A Műterem kiállitásai.))

NUZI, ALLEGRETTO (umbriai festő, † 1

Kálvária (98. kép)

Fa, tempera, 47×24 cm.

OLASZ FESTŐ, XIII. század

Kálvária (99. kép)

Fa, tempera, 48×29·5 cm.

Az Ipolyi-gyüjteményből.

Ipolyi Arnold képgyüjteménye. Új Ma
Sion, II., 1871., 368. l. (Jacopo da Torr
— Gerevich PA, 222. l. (Románst
— Benesch Belved. 70. l. (Ducento.)
Őszi kiállítás, 1930., Ipolyi 8. szám.
Gerevich IPGY, 95. l.

OLASZ FESTŐ, XIV. század

Trónoló Madonna három angyallal

Csúcsos felső záródással.

Fa, tempera, 76×40 cm.

A kölni Ramboux- és az Ipolyi-gyüjtemény

Igen rongált állapotban.

OLASZ FESTŐ 1500 körülről

Trónoló Madonna Jézussal és négy férfiszenttel

Fa, tempera, 220×160 cm.

Restaurálta Nikássy Lajos, 1933.

Rényi 12—13. l. — Maszlaghy II., 332. sz

OLASZ FESTŐ, XVI. század

Önarckép családdal

Vászon, olaj, 92×133 cm.

Lyka Döméné özv.

özv. LYKA DÖMÉNÉ sz. báró PODMANICZKY ELMA

"FÁK ÉS VIRÁGOK"

			FENGŐ
1.	Beteljesülés	akvarel	600.—
2.	Thulyák	"	350.—
3.	Kora tavasz	"	350.—
4.	Kerti bogáncs	"	300.—
5.	Ősz a parkban	"	mgtul.
6.	Biedermayer csokor	"	600.—
7.	Öreg kert	"	mgtul.
8.	Fenyők	"	300.—
9.	Öreg thujják	"	350.—
10.	Mákföld	"	350.—
11.	San Remoi tavasz	"	350.—
12.	Delfinium	"	250.—
13.	Óriás páfrányok Ceylonban	"	mgtul.
14.	Virágos út Taorminában	"	mgtul.
15.	Ablakom	"	350.—
16.	Rózsalugas	"	350.—
17.	Sötét fák	"	250.—
18.	Mályvák	"	350.—
19.	Borulás	"	300.—
20.	Táncoló napsugár	"	450.—
21.	Évelő virágok	"	250.—
22.	Őszi szinek	"	250.—
23.	Délután a parkban	"	300.—
24.	Erdei tisztás	szines ceruzarajz	300.—
25.	Tavasz Palermoban	akvarel	mgtul.
26.	Dávid és Góliáth	"	350.—
27.	Orgonavirág	"	300.—
28.	Aratás után	"	350.—
29.	Határőrök	"	300.—
30.	Az utolsó	"	350.—
31.	Nyári virágok	"	500.—
32.	Június	"	400.—
33.	Erdei út	"	400.—
34.	Ősz	"	250.—
35.	Francia kert	"	250.—
36.	Parkrészlet	"	350.—
37.	Ut a határban	"	400.—
38.	Virító gyümölcsfák	"	500.—
39.	Pipacsok	"	500.—
40.	Algir	"	500.—
41.	Erdőszéle	"	400.—

Müterem. 1944. Január.

ÖZV. LYKA DÖMÉNÉ
SZ. BÁRÓ PODMANICZKY ELMA

ÉS

COMTESSE
R. DE DAMPIERRE

FESTŐMŰVÉSZEK

GYŰJTEMÉNYES
KIÁLLITÁSÁNAK
KATALÓGUSA

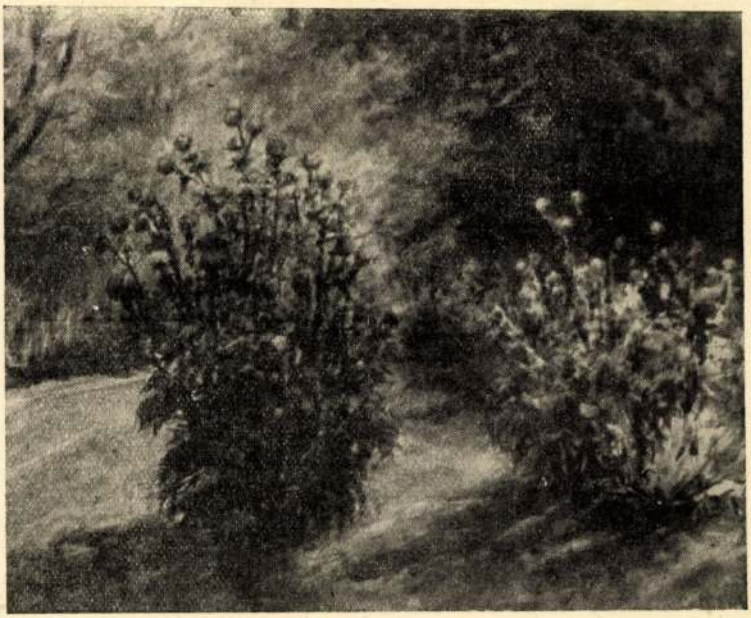

KATALÓGUS ÁRA 1 PENGŐ

Lyka Dömené
szül. Podmaniczky E.

(Z. P. A.:

Két kiállítás

A *Műterem* Kossuth Lajos-utcai helyiségében január 26-ig marad nyitva *Likáné Podmaniczky* Elma bárónő és *R. de Dampierre* grófnő kiállítása.

L. Podmaniczky Elma »Fák és Virágok« címmel bájos akvarelleket és finom színes ceruzarajzokat állít ki. Biztos technikájú akvarelljeinek témáit többnyire a természet derűs, nyugodt színpompája adja.

Magyarország (Esti lap)
1944. jan. 20.

Lyka Dőméné
Podmaniczky Elma bárónő
festő

Új Magyarság

KEDD, 1944 JANUAR 18

Kiállítás a Műteremben

A Műterem falai közt két arisztokrata hölgy tart kiállítást, özvegy *Lyka* Dőméné *Podmaniczky* Elma bárónő mutatja be akvarelljeit és a francia követ felesége, de *Dampierre* grófnő selyemfestéseit. Podmaniczky Elma bárónő akvarelljeit korábbi kiállításairól ismerjük, most is ugyanaz a könnyedség, átlátszóság, gyengéd kezelésmód teszi kellemes hatásúvá parkrészleteit, virágzó bokrait, gazdagrajzú napraforgóit, tujafáit. Hű marad a természethez, csak megfinomítva, gyakran napfénnyel átitatva adja elő a jelentségeket. Bátrabb, nagyvonalúbb a többinél a Taorminai részlet című hatásos vízfestménye.

Lykáné Podmaniczky

Elma

festő

koll. kiáll. a Mü-
teremben.

Vod

Pesti Hirlap 1944.

jan. 18.

([Müteremben.)

[A.: Kiállitás a

			Pengő
90.	Luxor este	vizfestmény	
91.	Kertrészlet	„	
92.	Biskra (Algir)	„	
93.	Nyári est	„	40.—
94.	Rózsalugas	„	130.—
95.	Buzatáblák széle	„	100.—
96.	Ősz a tarlón	„	80.—
97.	Erdőszéle	„	80.—
98.	Dombról	„	100.—
99.	Aranyos ősz	„	110.—
100.	Irisek az út mellett	„	140.—
101.	Park fenyőkkel	„	160.—
102.	Mező	„	120.—
103.	Nyár a parkban	„	120.—
104.	Esős hangulat	„	50.—
105.	Alhambrai részlet (Granada)	„	
106.	Egyiptomi emlékek	„	
107.	Stabillo	rajz	30.—
108.	„	„	35.—
109.	„	„	40.—
110.	„	„	40 —
111.	„	„	35.—

105. és 106. (Alhambra és az Egyiptomi emlékek) nem eladók.

A kiállítást rendezte:

KATÓ KÁLMÁN
festőművész
a „MŰTEREM" művészeti vezetője.

Merkur IV., Prohaszka Ottokár u. 6

41

ÖZV. LYKA DÖMÉNÉ
sz. BÁRÓ PODMANICZKY ELMA
FESTŐMŰVÉSZNŐ

KIÁLLITÁSÁNAK

KATALÓGUSA

„MŰTEREM"
KÉPZŐMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁSOK K. F. T.

BUDAPEST
IV., KOSSUTH LAJOS UTCA 12, FÉLEM.

TELEFON: 189-554

A KIÁLLITÁS MEGTEKINTHETŐ: 1938. DECEMBER HÓ 11-TŐL DECEMBER HÓ 18-IG NAPONTA 9-6-IG, VASÁRNAP 10—2-IG

KATALÓGUS ÁRA 30 FILL.

		Pengő
1. Irisz csokor	vizfestmény	200.—
2. Nyári szarkaláb	„	150.—
3. Beteljesedés	„	200.—
4. Napraforgó	„	80.—
5. Napimádó	„	200.—
6. Napraforgó csokor	„	150.—
7. Orgonák	„	200.—
8. Ziniák	„	80.—
9. Szarkaláb	„	100.—
10. Kaktuszok	„	85.—
11. Diszmák a kertben	„	150.—
12. Muskátli	„	80.—
13. Tavasz	„	120.—
14. Öreg jegenyék	„	100.—
15. Június	„	80.—
16. Fenyőfák	„	100.—
17. Kertrészlet	„	80.—
18. Nádas	„	100.—
19. Reggeli napsütés	„	200.—
20. Aratás után	„	250.—
21. Nyári virágok	„	120.—
22. Mályvák	„	260.—
23. Le Gramo	„	120.—
24. Nyári hangulat	„	60.—
25. Luzerni tó	„	50.—
26 Rózsák	„	80.—
27. Liliom lelke	„	100.—
28. Ősz	„	80.—
29. Alkony	„	60.—
30. Ziniák plain-airben	„	100.—
31. Ősz a parkban	„	60.—
32. Rét	„	50.—
33. Peoniák	„	60.—
34. Istálló	„	40.—
35. Domboldal	„	150.—
36. Buzatábla	„	160.—
37. Elégia	„	120.—
38. Róma, Palatin	„	50.—
39 Ciprisok, Algir	„	30.—
40 Falu vége	rajz	25.—
41. Assuan	„	30.—
42. Assuan bazár	„	
43. Tarló	„	25.—
44. Biedermayer I.	„	
45. „ II.	„	

		Pengő
46. Delphinium	vizfestmény	30.—
47. Őszi virágok	„	35.—
48. Öreg bodzák	„	35.—
49. Lidó	„	
50. Várfal Luzernben	„	40.—
51. Monte Pelegrino	„	
52. Aetna Taormina	„	
53. Palermo, Villa Igiea	„	
54. Aetna	„	
55. Régi kapu (Taormina)	„	
56. Kikötő (Palermo)	„	35.—
57. Kertészlak (Palermo)	„	35.—
58. Részlet a Teatro Greccoból	„	
59. Taormina	„	
60. „ Teatro Grecco	„	
61. Algiri öböl	„	
62. Roma Forum	„	
63. „ Palatin	„	50.—
64. Venezia	„	
65. A genfi tónál	„	
66. A. Pilatus Luzern	„	
67. Róma, részlet a Constantin bazilikából	„	50.—
68. Assuan Cataraet	uti emlékek	
69. Assuan	„	
70. Baliana	„	
71. Kalabshe Nubia	„	
72. Assiut	„	
73. Alkony a Nilus mentén	„	
74. A Niluson	„	
75. Sivatag	„	
76. Assiut körül	„	
77. Theba Luxor felől	„	
78. Assiutnál	„	
79. Dahabik Caironál	„	
80. Denderah	„	
81. Temető Assuanben	„	
82. Utca Assuanben	„	
83. Elefantinsziget vége (Assuan)	„	
84 Sírok (Assuan)	„	
85. Nomádok Biskraban	„	
86. Perim sziget a Vörös tengerben	„	
87. Lissai öböl (Adria)	„	
88. Lillafüred	vizfestmény	30.—
89 Esneh (Nilus)	„	

özv. LYKA DÖMÉNÉ

sz. PODMANICZKY ELMA bárónő

ÉS

BOKOR BÉLA JÁNOS

FESTŐMŰVÉSZEK

KIÁLLITÁSÁNAK

KATALÓGUSA

MŰTEREM

KÉPZŐMŰVÉSZETI

fordító

1942. febr.

özv. LYKA DÖMÉNÉ
sz. PODMANICZKY ELMA bárónő:

	Pengő
1. Kerti mák	220.—
2. Nyári virágok	200.—
3. Ziniák	220.—
4. Kertrészlet	80.—
5. Thuják	80.—
6. Falurészlet	100.—
7. Buzakeresztek	80.—
8. Canna Indica	180.—
9. Mályvák	220.—
10. Orgonák	140.—
11. Sötét fák	50.—
12. Kora tavasz	180.—
13. Falusi udvar	80.—
14. Rózsavirágzás	120.—
15. Naplemente	120.—
16. Lila futórózsa	120.—
17. Rudbeckia	80.—
18. Tanulmány	60.—
19. Magányos fenyő	180.—
20. Bogáncs	120.—
21. Olajfák, San-Remo	100.—
22. Dávid és Góliát	200.—
23. Parkrészlet	160.—
24. A falu szérüje	60.—
25. Patak mentén	100.—
26. Szeptember	180.—
27. Napraforgó	180.—
28. Delfinium	100.—
29. Cseresznyevirágzás	180.—
30. Csendélet	150.—

ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI ÉS
MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT

NYOMTATVÁNY

Budapest

MEGHÍVÓ

AZ ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULATNAK a Műemlékek Országos Bizottsága (IX. ker., Hőgyes Endre-u. 10.) tanácstermében június hó 10-én délután 6 órakor tartandó

RENDES ÉVI KÖZGYŰLÉSÉRE.

TÁRGYSOROZAT:

1. Elnöki megnyitó.
2. Titkári jelentés.
3. Pénztárosi jelentés és a költségvetés előterjesztése.
4. A számvizsgáló-bizottság jelentése.
5. A tisztikar és a választmány megválasztása.
6. Esetleges indítványok.

Budapest, 1937. május hó 26-án.

Gerevich Tibor
elnök

72 *Lyka Döméné*
Pipacsok vizfestmény 160.

Nemzeti Szalon

Tavaszi Szalon

1932

Tavasz a Szalonban.

A naptári tavasz már évek óta nem tud találkozni a kikelettel. A naptár szabályossága is felbomlott, mint oly sok rend és rendszer, a melyet örökéletünek tartottunk. A régi szavak és fogalmak itt is uj tartalommal teltek meg, s ha ma az i f j u s á g szót kimondjuk, nem azt a gondtalan, vidám, fényes aranykort értjük alatta, mint ezelőtt; egyráncos homlok, egy fáradt szempár, egy felhős ábrázat jelenik meg lelki szemeink előtt. A fáradtság és a reménytelenség ábrázata. Az ilyen fiatalok honnan vegyék az ifjuságot, amit mi oly nagyon követelünk tőlük? Pedig mégis csak úgy van, hogy az ifju életeknek fő tulajdonsága az ifjuság. Hatásos bizonyiték erre a Tavaszi Szalon, a mely

Lyka~~mi~~ Döméné (Podmaniczky)

Elma

festo

Irod Müvészet

1942. 44. ~~a~~ 30. l.

(A Müterem kiállitásáról.)

U. ott a 32. lapon

repr.

Virágok c. képe

Budapest székesfőváros polgármestere

_____szám

19.....

Méltóságos
Nagyságos
Tekintetes

Dr. Szentiványi Gyula urnak

a Műemlékek Bizottságának főtitkára

Hivatalból
Közszolgálati ügyben
Díj átalányozva

Bpest

Hőgyes-Endre-u.10.

Központi borítékok 11. számú mintája — 30.389.

Lyka Dóméné
báró Podmaniczky
Elma
festő
koll. kiáll. Eat
65 mű
Műterem 54. sz.
1939. nov.
könyvtáramban

MEGHIVÓ

a MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

f. évi április 27-én,
szombaton délután 6 órakor
az Iparművészeti Múzeum (IX., Üllői-út 33—37.) díszermében
és
f. évi április 29-én,
hétfőn délután 6 órakor
a TESz (V., Falk Miksa-utca 1.) díszermében tartandó

NYILVÁNOS ÜLÉSEIRE,

amelyeken

P. FACCHINETTI VITTORINO
a milánói Szent Szív egyetem tanára

tart előadást

szombaton:

„DUE FULGIDE GLORIE DELLA SANTITÀ ITALIANA"

címmel (vetített képekkel),

hétfőn: **„LA RADIO IN VOLO"** címmel.

AZ ELNÖKSÉG

Vendégeket a Társaság szívesen lát.

Lyka Károlyné

báró Podmaniczky Elma

festő

koll. kiáll. kat.

Műterem 84. sz.

1942. febr.

Könyvtárunkban

A fenti napra összehívott közgyűlést határozatlanképtelenség esetén

június hó 26-án, délután 6 órakor

a camponai ásatások bemutatásával *Nagytétényben tartjuk meg. Erre külön meghívót nem küldünk.*

Találkozás a Szent Gellért-téri HÉV. állomáson. Indulás pont 5 órakor. A közgyűlés színhelye a nagytétényi állami iskola. Az ásatásokat, részben helyszíni bemutatással ***Paulovics István*** tagtársunk ismerteti.

Az ásatások megtekintése után a nagytétényi halászcsárdában társas-vacsora.

Az Elnök

Lyka Dömény
festő

Az öreg jegenyék c.
képe repr.

Attila. 1941. máj.

Mindennapi kenyerünk

Új búzából nagyobb kenyér, különb ellátás a fogyasztónak és méltányos ár a búzát termelő magyar népnek: így fogalmazható meg a legújabb kormányrendelet értelme és jelentősége. A magyar társadalom láthatja, hogy azok a felelős kijelentések, melyek közellátásunk különb rendjét igérték, nem voltak szólamok, hanem valósággá váltak. Sok tanulságot meríthet a közönség ebből a tényből, elsősorban azt, hogy *feltétlen bizalommal viseltethetik közellátási politikánk iránt, érdemes közellátási politikánkat a legnagyobb mértékben támogatnia, mert a közönség támogatását és jóindulatát közellátási politikánk busásan jutalmazza.*

A rendelet fölemeli a gabona árát, ez a lépés elkerülhetetlen volt. A mezőgazdasági és az ipari árakat egyensúlyba kell hozni egymással és a rendkívüli viszonyokkal. A gabonaárak emelése a termelés folytonosságának biztosítása végett, tehát közellátásunk zavartalansága miatt történt és a mezőgazdasági rétegekben nemcsak közmegnyugvást kelt, hanem a termelési kedvet is fokozza. Éppen tegnap emlékeztünk meg arról, hogy az erdélyi gazdák a mezőgazdasági árak rendezését sürgették, azóta csak egy nap telt el és máris beszámolhatunk arról, hogy a kormányzat a legnagyobb mértékben együttérez a magyar földek hőseivel, földmívelő népünkkel és mindent elkövet jogos igényeinek biztosítására.

Az új rendelet nem látszat-rendelkezés, nem csöppekkel enyhíti a tényleges közellátási helyzetet, hanem nagyon komoly mértékben megjavítja a közellátást. Július elsejétől úgy a kenyér, mind pedig a lisztadag egynegyeddel nagyobb lesz, mint eddig, szeptember elsejétől pedig a lisztadag ismét emelkedik, mégpedig havonként és személyenként 2.80 kilogramra. Jól tudjuk, hogy a magyar nép »tésztaevő«, tehát ez a rendelkezés a széles néprétegek, a dolgozó magyarság érdekeit szolgálja. Ez a lépés is mutatja, hogy kormányzatunkat milyen komoly szociális érzés hatja át.

Az új rendelet fontosságát nagy mértékben emeli, hogy nem »rögtönzött« természetű, hanem egy nagyvonalú közellátási rendbe és rendszerbe illeszkedik. Vége a rögtönzéseknek, a jövőben egész közélelmezésünk előre elgondolt és előre irányított módon, gondosan kidolgozott terv alapján bonyolódik majd le.

Az új rendszer bevezetése mindig s mindenütt kezdetben bizonyos átmeneti nehézségekkel jár. Egy esztendővel ezelőtt éreztük ezeknek az átmeneti zavaroknak a hatását. Az aratás megkezdésekor hiányok mutatkoztak s a hiányokat csak úgy lehetett fedeznünk, hogy az első őrlésig kenyérfejadagcsökkentést vezettünk be. Azóta legyőztük az átmeneti bajokat és zavarokat és éppen az ellenkezőjét cselekedhetjük, mint a múlt esztendőben: *az új rendszer életbelépésének órájában fölemeljük a kenyérs a lisztfejadagot.* A gazdák is láthatják, hogy a terménybeszolgáltatási rendelet szükségszerű volt s pontos betartásával az egész ország helyzetén segítenek, fokozzák nemzeti erőnket, lényegesen megjavítják közellátási viszonyainkat. Mindenki meggyőződhet a rendszeresség üdvözítő és szükségszerű voltáról, tehát arra kell törekednie, hogy *ezt a kitűnő eredményeket ajándékozó rendszert a legnagyobb odaadással támogassa.*

A kenyér- és a lisztadag emelése nem átmeneti időre szól, hanem a jövőben, mégpedig ősszel újabb emelés biztosítható. A rendszeresség és a tervszerű közellátási politika tehát gyökeres javítást eredményez, különb életszínvonalat ajándékoz a társadalom egészének. A társadalmon múlik, hogy helytállással, fegyelmezettséggel és jóindulattal segítse közellátási politikánkat azon az úton, mely máris lényeges eredményekkel dicsekedhetik.

Egyszerű, világos, áttekinthető és félreérthetetlen rendelkezések alapján indul meg az aratásnak, a termés betakarításának és cséplésének munkája. Ugyanilyen rendelkezések alapján történik meg majd a kötelező terménybeszolgáltatás. A rendeletek gondosan figyelembe veszik a gyakorlati élet kívánalmait s mégis hatékony ellenőrzést gyakorolnak. *Ha a termelő, a fogyasztó és a közvetítő egyként megteszi a kötelességét, akkor sikerül közellátási politikánk harca: a nagyobb kenyérért, a különb magyar életszínvonalért.*

Minisztertanács

A kormány tagjai kedden délután 5 órakor *Kállay* Miklós miniszterelnök elnöklésével minisztertanacsra ültek össze. A minisztertanács, amely *folyó kormányzati ügyekkel* foglalkozott, a későesti órákban ért véget.

Tasnádi Nagy András beszéde a budapesti reformátusok közgyűlésén

A budapesti református egyházmegye közgyűlését *Tasnádi Nagy* András, a képviselőház elnöke, egyházmegyei gondnok nyitotta meg. Beszédében méltatta Kormányzó Urunk 75. születésnapjának jelentőségét. Bejelentette, hogy az új Lónyai-utcai gimnázium *szeptemberben megnyílhat*, de az előirányzott 3 milliós költség helyett valószínűleg 4.600.000 pengő lesz szükséges a gimnázium és az internátus teljes befejezéséhez. A világi elnök beszéde után *Szabó* Imre esperes-elnök terjesztette elő jelentését. *(ME)*

Négyszáz nemzetvédelmi keresztest avattak

Az Országos Nemzetvédelmi Bizottság székházában újabb 400 nemzetvédelmi keresztest avattak fel. Az ünnepségen az avatásra kerülők elmondták a Hiszekegyet, majd vitéz *Faragó* Ödön országgyülési képviselő, a káptalan helyettes elnöke mondott beszédet. Vitéz *Vajtafy* Ottó ny. vezérőrnagy felolvasta a fogadalom szövegét és a fogadalom letétele után az új nemzetvédelmi keresztéseket felékesítették a kitüntetésekkel. *Ulbrich* Hugó mérnök és dr. *Ruszkó* János görögkeleti prépost főesperes mondtak köszönetet a kitüntetettek nevében és hódolattal emlékeztek meg a *Kormányzóról*, akit az avatás közönsége percekig lelkesen ünnepelt.

Vasárnap Szegeden beszél Kállay miniszterelnök és a pénzügyminiszter

Politikai körök mind nagyobb érdeklődéssel fordulnak a közeljövő belpolitikai megnyilatkozásai elé. A legjelentősebb ilyen megnyilatkozások vasárnap, június 27-én várhatók, amikor Szegeden az Alföldi Bizottság tartja nagygyűlését tizenegy órai kezdettel.

Az ülést, amelyen a kormány valamennyi tagja résztvesz, *Kállay* Miklós miniszterelnök, az Alföldi Bizottság elnöke nyitja meg. Ezután két kisgazda szólal fel, majd utánuk *Reményi-Schneller* Lajos pénzügyminiszter mond beszédet. A gyűlést *Urbán* Gáspár főispán, az Alföldi Bizottság alelnöke zárja be.

A szegedi gyűlésnek már az a tény is különösebb fontosságot ad, hogy azon a teljes kabinet résztvesz. Politikai körökben úgy tudják, hogy *a miniszterelnök megnyitóbeszédében éppúgy gazdaságpolitikai kérdésekkel fog foglalkozni, mint a pénzügyminiszter.*

A miniszterelnök háromnapos bácskai körútja

Szabadka, június 23. *(A Magyarország szabadkai tud. tel. jel.)* A Délvidék lakosságának most van először alkalma *Kállay* miniszterelnököt otthonában üdvözölni. Nemcsak a magyarság készül ünnepélyes keretek között fogadni a miniszterelnököt, de a nemzetiségek is, amelyeknek küldöttségei tisztelegnek a kormányfő előtt.

A miniszterelnök vasárnap délelőtt érkezik Szegedre, ahonnan *vasárnap este autón megy Szabadkára.* Hat órakor fogadják a városházán, a miniszterelnök ott beszédet is mond, majd *Horgosra* megy, ahol *Reök* Andor főispán szállásán tölti az éjszakát. Hétfőn *Horgoson, Magyarkanizsán, Martonoson* lesz, délben *Zentán* ebédel, délután pedig *Abád, Mohol, Péterréve, Óbecse, Bácsföldvár* és *Temerin* községeket látogatja meg. Este 7 órakor megy a miniszterelnök *Ujvidékre*, ahol az éjszakát tölti, majd kedden *székely telepeket látogat meg* a délutáni órákban pedig *Zomborba* érkezik. Este *Bezdán* érintésével *Bajára* látogat és ezzel három napos délvidéki körútja befejeződik.

A MÉP mai ünnepi pártértekezletén leplezik le Horthy István arcképét

Akadémiautcai székházában a *Magyar Élet Pártja* szerdán délután ünnepi pártértekezletet tart: vitéz nagybányai *Horthy* István, a hősi halált halt kormányzóhelyettes arcképét leplezik le, amely *Boldizsár* Iván festőművész alkotása. Az ünnepi pártértekezletet vitéz *Lukács* Béla tárcanélküli miniszter, országos elnök nyitja meg. Az ünnepi beszédet *Tasnádi Nagy* András, a képviselőház elnöke mondja

A német hadijelentés a birodalmi rádió közlésében

A német rádió délután 2 órakor közölte a véderőfőparancsnokság mai hivatalos jelentését, amely megállapította, hogy a keleti harctéren csak helyi jelentőségű harcokra került sor. A német repülőkötelékek a Szovjet utánpótlási vonalait, repülőtereit és az arcvonal mögöttes ipartelepeit támadták.

Brit és amerikai erős repülőkötelékek több súlyos támadást intéztek Nyugat-Németország ellen, főkép Oberhausen és Mühlheim-Ruhr városok lakosságát érték nagyobb, veszteségek és károk.

Mára virradó éjjel Scheweningen magasságában erős angol torpedóvető alakulatok eredménytelen támadást intéztek egy német hajókíséret ellen. A német hajóegységek fedélzeti fegyvereikkel 7 támadógépet lelőttek. A német hajók sértetlenül befutottak rendeltetési kikötőjükbe.

A tegnapi nap folyamán és az éjszaka vadászgépek, valamint a légelhárítás ütegei összesen 92 ellenséges repülőgépet lőttek le, köztük legalább 75 többmotoros bombázót. Saját veszteségünk 3 vadászgép volt.

Német repülőkötelékek egyes célpontok ellen intéztek bombatámadásokat a londoni körzetben.

Szász Lajos miniszter Szatmárnémetiben

Szatmárnémeti, június 23. *Szász* Lajos közellátásügyi minisztert szülővárosa, *Szatmárnémeti díszpolgárává választotta.* A díszpolgári oklevelet szerdán délután ünnepélyes közgyűlés keretében nyujtják át a miniszternek. A miniszterrel együtt érkeztek Szatmárnémetibe *Jurcsek* Béla közellátásügyi államtitkár, *Kölcsey* István, a MÉP országos alelnöke, *Thuránszky* Pál és több képviselő.

Díszközgyűlés után Szász Lajos miniszter megjelenik a Magyar Élet Pártja nagyválasztmányi ülésén. Urnapján a református gimnáziumban résztvesz a »gimnázium barátai egyesületének« ünnepi közgyűlésén, majd az iparosotthonban tesz látogatást. *(MTI)*

»DUNSZT RÓZSADOMB«
ÉTTEREM—KAVÉHÁZ
a legkedvesebb budai
KERT és TERASZ
Zalaegerszegi Horváth Rezső és zenekara muzsikál.
II., Keleti Károly-u. 9. Telefon: 154-570.

NÉZZE MEG A PÖTTÖN BÁR műsorát Budán, Széna-tér 7 Telefon: 356-325, 357-368.

„A szlovákok mint Európa katonanemzete"

Pozsony, június 23. A *Slovak* vasárnapi száma a szlovák katonai dicsőség régi hagyományairól írva vastag betűkkel megjegyzi, hogy csak a szívós szlovák ellenálláson bukott meg *a tatárok további előnyomulása* nyugat és dél felé, éppen ezért Európa hálával tartozik a szlovák nemzetnek. *A szlovákok voltak azok, akik megtörték a tatárok hatalmát*, megvédték velük szemben Európát és ezért joggal mondható a szlovák nemzetről, hogy ő volt a XIII. században a tatár áradat idején *a legnagyobb katonai hős Európában.*

A továbbiakban a többi között felemlíti még a cikk, hogy *a szlovák katonák alkották Mátyás király válogatott csapatát*, amellyel a fellázadt magnások ellen is harcolt. A török elleni harcokban, valamint a *Bocskay, Bethlen, Thököly, Rákóczi* által vezetett háborúkban is tanuságot tettek katonai képességeik nagyságáról és öregbítették *a szlovák katonai hagyományok dicsőségét.* Ezt a katonai szellemet a mostani háborúban is megőrizték a szlovákok, aminek bizonyítékai a magas katonai *elismerések és kitüntetések* — fejezi be fejtegetéseit a lap.

A szociális státusról és a Budapest előrelátó gazdálkodásáról tárgyalt a fővárosi pénzügyi bizottság

A főváros pénzügyi szakbizottsága ma délelőtt 11 órakor *Homonnay* Tivadar főpolgármester elnöklésével ülést tartott.

A szociális státus felállításáról szóló polgármesteri javaslatot a bizottság *Mihalovics* Zsigmond és *Millok* Sándor felszólalása után *egyhangúlag* elfogadta.

A bizottság ülésén *Lázár* Ferenc azt kérte, hogy a főváros csak az esetben engedjen át ingatlant magánosok vagy vállalatok számára, ha *ugyanolyan értékű telket* kap cserébe.

Petrovácz Gyula szóvátette, hogy a belügyminiszter a főváros költségvetését mindössze 0.88 százalékában kifogásolta, ami a főváros vezetőségét dicséri. *A főváros előrelátó gazdálkodása* biztosítékul szolgál a jövőre, hogy a háború után megfelelő munkaalkalmakat tud majd teremteni.

A bizottság tudomásul vette, hogy *a főváros 2000 kis akást épít* az OTI által rendelkezésre bocsátott 50 millió pengős költségből.

A bizottság ülésén több felszólalás hangzott el *a Beszkár-kalauzok kifogásolható magatartása* miatt. *Szendy* Károly polgármester válaszában kifejtette, hogy a panaszokat kivizsgálja. A háborús szükség miatt alkalmaztak fiatalembereket, nem túlságosan nagy rostálás után, akiktől ő sincs elragadtatva. *A Beszkár mindent megtesz, hogy az utazóközönség kényelmét szolgálja* és lehetővé tegye a forgalom zavartalan lebonyolítását.

A pénzügyi bizottság a polgármesteri előterjesztéseket kivétel nélkül magáévá tette. A bizottság döntéseit a főváros péntek délutáni közgyűlése tárgyalja majd.

A VI. emeletről az utcára esett és szörnyethalt egy csecsemő

Különös esethez hívták ma délben a *Perecköz* 7. számú házba a mentőket. Azt telefonálták, hogy *egy kis csecsemő a ház hatodik emeletéről az utcára esett.* A mentők az utcán holtan találták Magyar Pál egyhónapos csecsemőt, egy takarítónő fiacskáját.

Az asszony a kis holttest mellett siránkozott és azt panaszolta a mentőknek, hogy miközben ő dolgozott, úgylátszik a fiúcska *a lakás balkonjának rácsán keresztül esett le a szédítő magasságból.* A mentőorvos megvizsgálta a kis holttestet, de azon semmiféle külső sérelmi nyomot nem talált.

Jelentették az esetet a főkapitányság bűnügyi osztályának. A vizsgálat megindult. Kora délután először a *Vörösmarty*-utca 69. számú házban lakó *Magyar* Jánosnét, a csecsemő anyját hallgatták ki.

Hatszáz holdat megítélt nagy örökösödési perében a kúria Lyka Istvánnak

Néhai *Lyka* Döme *pázmándi* földbirtokos 3000 holdas birtokát feleségére hagyta. Lyka István, az örökhagyó egyik elhalt testvérének fia, pert indított az özvegy ellen és keresetében azt hangoztatta, hogy a 3000 holdas földbirtok 50 évvel ezelőtt elhalt nagyapjának, *Lyka* Anasztáznak hagyatékából származik. Néhai nagyatyja végrendeletében úgy intézkedett, hogy ha valamelyik gyermeke utód bátrahagyása nélkül halna meg, akkor *örökrésze a többi testvérre, illetőleg azok gyermekeire szál jon.* Ezen az alapon néhai Lyka Anasztáz vagyonából őt *a 3000 holdas birtok egyötödrésze* illeti meg.

A törvényszék és a tábla *elutasította* Lyka István keresetét, az ügy azonban a kúria elé került, amelynek *Jakab*-tanácsa megváltoztatta az alsóbíróságok ítéletét és kimondotta, hogy *az özvegy köteles tűrni a 3000 holdas birtok egyötödének Lyka István nevére való telekkönyvi átírását.*

Öt sebesültje van a Damjanich utcai villamos- és autobusz-összeütközésnek

Ma délelőtt a Damjanich- és Bethlen Gábor-utca sarkán *egy 46-os villamos beleszaladt a kocsiszínje felé tartó utasokkal teli 5-ös autobuszba.* Az összeütközésnél megsérült *Hevesi* Rózsa tisztviselőnő, *Töreky* Ilona magántisztviselőnő, *Rotaridesz* Frigyes vegyész és *Borbély* Károly nőiszabósegéd, valamint *Eke* János autobuszkalauz. A mentők két autóval robogtak ki, miközben a rendőrség megindította a helyszíni vizsgálatot, hogy kiderítsék a szerencsétlenség okát. A sebesülteket kórházakba vitték.

Ezüstacél „DIPOL" antenna kibujik a rádiózavarból .... bámulatos teljesítmény. Megtekinthető: Kemény, aranyéremmel kitüntetett mester, VI., Szondy-u. 9. Telefon: 112-268.

— **TŰZÜNNEPET RENDEZTEK** a zágrábi németek a Száva folyó mentén azon a napon, amikor leghosszabb a nappal és **legrövidebb az éjszaka.** *(MTI)*

Ma a lakóházak és egyéb épületek elsötétítése 22 órakor kezdődik és hajnali 3 óráig tart

FERENC JÓZSEF KESERŰVIZ

Felmentették árdrágítási perében Brinzei Györgyöt

Két vádlottársát súlyosan elítélte a törvényszék

Részletesen beszámolt a *Magyarország* arról az árdrágítási bűnperről, amelynek vádlottjai: *Burg* Imre, *Baranyai* István vegyész, *Brinzei* György textilnagykereskedő és *Zizer* Imre alkalmi ügynök voltak. A büntetőtörvényszék *Lukács*-tanácsa kezdte tárgyalni az ügyet. *Burg* Imre ügyét elkülönítették. Az volt ellenük a vád, hogy 1942 február 24-én Zilzer, Burg és Baranyai 408 méter inganyagért *a megengedett 2 pengő 82 fillér helyett 4 pengő 66 fillért kövekeltek.* Brinzei pedig ezt az árut a megengedettnél drágábban vásárolta és tovább drágította: ő már — a vád szerint *5 pengő 24 fillért* kért érte.

Az ügyészség vádirata szerint a vádlottak *iparengedély nélkül* egyéb textilárukkal is üzérkedtek és nem szükséges kereskedőkként, közbeékelődve *drágítottak.*

A mai tárgyaláson Lukács tanácselnök ismertette *Zsiros* Teréz textilkereskedőnek, egy fővárosi fogalmazó feleségének vallomását, aki elmondotta, hogy Zilzer Baranyaitól hozott neki árut azzal, hogy Baranyai által kikészített *külföldi anyag.* Az áru azonban oly *silány* volt, hogy nem vette át. Tudomása szerint Brinzei vette meg.

Ismertették Burg vallomását is, aki a rendőrségen történt kihallgatásakor azt vallotta, hogy *Baranyai bízta meg Zilzer az általa kikészített áru közvetítésével.* Azzal védekezett, hogy mindent Baranyai *utasítására* cselekedett. Baranyai viszont erre a vallomásra, kijelentette, hogy ő nem adott utasítást Burgnak, abban az időben kezdő volt, nem értett kellőképpen a dolgokhoz.

A bíróság ezután iratokat ismertetett, majd *Berzsenyi* Zoltán ügyészségi alelnök mondotta el vádbeszédét és a védők szólaltak fel. Ekkor a Lukács-tanács ítélethozatalra vonult vissza.

Ítélet

A bíróság ½2 óra után hirdette ki ítéletét: Zilzert, mint a távollévő Burg tettestársát, Baranyait pedig bűnsegédi bűnrészesként mondotta ki bűnösnek *üzletszerűen elkövetett árdrágító visszaélés* büntettében. Ezért Zilzert *1 évi és 2 hónapi*, Baranyait *10 hónapi börtönre, fejenként 5—5000 pengő pénzbüntetésre és 1000—1000 pengő vagyoni elégtétel megfizetésére ítélte.* A bíróság kimondotta, hogy Baranyai a textilfilmnyomó és kikészítői, valamint textilkiskereskedői *iparigazolványát is elveszti*, azonkívül mindkét vádlottat *5 évre eltiltotta a textilanyagokkal való kereskedéstől*, elrendelte továbbá *a náluk lefoglalt áru elkobzását is.* Az ügy harmadik vádlottját, *Brinzei* Györgyöt viszont *felmentették* a vád és következményei alól.

Kimondotta a bíróság, hogy az ítélet jogerőre emelkedése után, a budapesti és pestvármegyei közigazgatási hatóságokkal, valamint a közellátási minisztériummal, Brinzei tekintetében pedig *a Postatakarékpénztárral közölni kell.* Minthogy pedig Baranyai terhére további bűncselekmény állapítható meg, *a bíróság az iratokat átteszi az ügyészséghez.*

Zilzer és Baranyai fellebbeztek, Brinzei és védője megnyugodtak az ítéletben. Az ítélet ellen *Berzsenyi* ügyészségi alelnök valamennyi vádlott terhére súlyosbításért *fellebbezést* jelentett be, így az ítélet még nem jogerős.

Zsidószabadításra vállalkozott 20.000 pengőért, harmadfélévi fegyházat kapott

Győr, június 23. *(A Magyarország tud. tel. jel.)* A győri ítélőtábla *Schannen*-tanácsa ma tárgyalta azt az érdekes zsidószabadítási ügyet, amely hosszú időn keresztül foglalkoztatta a győri és mosonmagyaróvári hatóságokat. Fogházőr vezette a tábla elé *Gulassa* László 40 éves miskolci születésű győri magántisztviselőt, aki 1942 márciusa óta előzetes letartóztatásban volt. Társa, *Raáb* József 41 éves budapesti zsidó magántisztviselő ügyét elkülönítették.

A vád szerint Gulassa és Raáb vállalkoztak arra, hogy *Knap* Mór magyaróvári zsidó vaskereskedőt *20.000 pengőért kiszabadítják az internálótáborból.* Azt sem tudták, hogyan kezdjenek hozzá a dologhoz, de *8000 pengőt azonnal át is vettek* Knapnétól. Az összegen megosztozkodtak, majd később *még 6000 pengőt vettek fel.* Érintkezésbe léptek dr. *Kallós* György budapesti ügyvéddel, aki vállalkozott arra, hogy megkísérli az ügyet elintézni. Iratokat kért és Gulassa *szállítót is az egyik politikai párt bélyegzőjével ellátott iratot*, amely szerint Knap Mór nemzeti szempontból kifogás alá nem esik, becsületes, szorgalmas kereskedő. Utóbb derült ki, hogy a levél közönséges *hamisítvány.* Pár nap mulva *újabb 6000 pengőt* kértek Knapnétól és *1200 pengő térítést* is vettek fel. Amikor Knapné türelmetlenkedett, Gulassa *internálótáborral fenyegette meg az egész családot.* Különös tévedés folytán Knap Mór pár napra kiszabadult az internálótáborból, de a tévedésre rájöttek és visszavitték.

A törvényszék annak idején Gulassa Lászlót *két és fél évi fegyházra*, mint főbüntetésre és ötévi politikai jog, valamint hivatalvesztésre, társát Raáb Józsefet pedig *kétévi fegyházra* és ötévi hivatal- és politikai jogvesztésre ítélte. A tábla helybenhagyta Gulassa büntetését, a szabadlábrahelyezési kérelmet elutasította. A főügyészhelyettes súlyosbításért, az elítélt enyhítésért felebbezett.

NE LEGYEN KÖNNYELMŰ! Eladó könyveiért, könyvtáráért ELISMERTEN mi fizetjük a legtöbbet. Fizetünk: 2 kötet Beznák: Orvosi Élettan . . . P 100 Ady debreceni és nagyváradi kiadású verseiért . . . . . P 250 Babits: Érátó . . . . . P 50 Proust: Eltűnt idők . . . . . P 30 Mielőtt könyveitől megválna feltétlen kérje ajánlatunkat KÖNYVELDORÁDÓ, Krisztina-körút 149. Telefon: 355-202.

A jó könyvek eldorádója a Könyveldorádó RAKTÁRON teljes Krudy, Móra, Eötvös, Herczeg, Vas Gereben, 1001 éjszaka, Dickens, Zilahy, Zola, Tolsztoj, Helikon, Magyar Utazók, sorozatok szép, békebeli kiadások. Kőrösi: olasz szótár, Stoeckel: Szülészet tankönyve, Zichy: Bibliofil mappa, 40 metszettel és közel 100 hasonló ritka kiadvány. Könyveldorádó: Krisztina-körút 149. Tel.: 355-202.

Nyolcévi fegyház testvérgyilkosságért

Szabadka, június 23. A szabadkai törvényszék nyolcévi fegyházra ítélte *Sevics* Albert 33 éves MÁV munkást, mert május 16-án szóváltás közben *agyonszúrta bátyját, Sevics Miklós 35 éves napszámost. (MTI)*

Háztulajdonosok! Keresünk garázs átépítésére alkalmas házat. Legalább 1000 m² területtel, vagy ugyanezen célra alkalmas telket vételre vagy bérbe. Ajánlatok: „V., VI., XIII. kerület előnyben" jeligére Tenzer hirdetőbe, Szervita-tér 8.

özv Lyka Dömévé

Szerepel a „Műterem"
csoportos kiállításán

Neumrati lipág 1938 VII. 30

Lyka Dömöné

Akvarelekkel nerepel a
„Műterem" csoportkiállításán

Pesti Hirlap 1938 VII. 31

özv. Lyka Dömséné

— **Kiállitás.** Kellemes feltünést kelt a Müteremben özv. *Lyka* Döméné báró *Podmaniczky* Elma kiállitása. Mindig örülünk, ha ilyen friss és illatos kertbe tévedünk be. Százegynéhány kép, csupa aquarell: egy érzékeny és intuitiv, virágok fölé hajló női lélek vallomásai. *Szablya-Frischauf* jeles tanitványa egyformán fest fényt, borulatot, szépek élesrajzu, világos keleti képei, épugy a sugárzó *Buzatábla*, vagy a délolasz tájkép, de mégis ugy érezzük, közelebb áll lelkéhez az az áthangolt és lehalkitott fényábrázolás, ami angolos táj-aquarelljein jut kifejezésre. Az angol nyár édes, lágy és hamvas tónusa uralkodik legszebb képein. Parányi, leheletfinom ködöt mindig tartalmaz ez a levegő, amely a konturok éles rajzát finoman elmossa. A *Nyári felhők*, *Bükköny*, *Reggeli napsütés*, *Erdőszéle*, *Rózsalugas* mind csupa angolos finomság és előkelőség. Az *Elégiát* mély, erős lirai zengése avatja a kiállitás egyik legszebb darabjává. *(Sz. I.)*

N. U. 938. XII. 11.

Nemzeti Ujság 1938 XII. 11

Özv. Lyka Döméné

— **Özv. Lyka Döméné festőművész kiállítása a Műteremben.** *Özv. Lyka* Döméné, született *báró Podmaniczky* Elma festőművész gyüjteményes kiállítást rendez a *Műterem*-ben (VI., Kosuth Lajos-utca 12.). A festőművésznő külföldi útján készült alkotásait is bemutatja a kiállításon, amelynek jövedelméből tíz százalékot a Magyar a magyarért mozgalom céljaira adományoz.

M. N. 938 XII/10

Magyar Nemzet 1938 XII. 10

Lyka-Podmaniczky Elma

Akvarelljeiből kiállítása nyílt a „Műtermben". Gövelme egy rénét a „Magyar a magyarért" mozgalomnak ajándékozta

Magyarország 1938 XII. 11

Lyka Dömöné

Szerepel a „Műterem"
csoportkiállításán

Nemzeti Ujság 1938 VI. 18

özv. Lyka Döméné

Junius, vizf.

Magy. Képzőművésznők Egyesülete jub. kiáll. N.Szal.
1938. jun. 11 1.

Lyka festő.

A Műbarát 1922.II. 193-198 l.

Lyka Böméné MDK

Erdő széle, vizf.
Napfoltok, vizf.

A Műterem XVI. Csoportkiáll. 1938.

MDK

Lyka Döméné sz.br.Podmaniczky Elma

"Öreg jegenyék" c.olajfestm.repr.
/Műterem, Gyüjtm.kiáll./

Magyar Nemzeti Művészet, 1938. 5.sz. 98.l.

MDK

Lyka Döméné Podmaniczky Elma brnő

T.Sz.G.
2 kiáll. Ujság, 1944. jan. 26. 7.1.

MDK

özv.Lyka Döméné

Kertrészlet, akv.

B.A: A Müterem csop.kiáll. Magyarság, 1938.jul. 16.
11.1.

MDK

özv.Lyka Döméné

Junius, vf.

Műterem 18.csop.kiáll. 1938.jul.

M.D.K.

Özv. Lyka Döméné, báró Podmaniczky Elma

A Kossuth Lajos utcai "Müterem"-ben rendezett kiállitást. A müvész Szablya-Frischauf Ferenc tanitványa volt.
Két festményének repr.-ját bemutatja a lap: "Ploma Palatin" c. akvarell és "Saphora park-részlet" c. akvarelljét.

Szinházi Magazin , Bp. 1939. nov. 18. II. évf. 47. sz. 42. lap

. . .

MDK

Özv.Lyka Dömémé, br.Podmaniczky Elma,graf.

Somogyi ház. Szines ceruzarajz. Repr.
Megvette dr.von Erdmannsdorf német birodalmi követ.

A Müteremben rendezett gyüjteményes kiáll.
Tél a müvészetben. Bpest. 1940.

MDK

Lyka Döméné

Aratás előtt, of.

M. Szal. Téli Tárl. 192o. dec.
13.l.

MDK

özv. Lyka Döméné

Junius, vf.

Magyar Képzőm.nők Egyesülete jub. kiáll. katalógusa
1938 jun.3-18. 11.l.

MDK

özv. Lyka Döméné

Junius, vf.

M. Képzőm.nők Egy. jub. kiáll. 1938. jun.

15. 1.

MDK

Lyka Döméné

Cactus, vf.

Lengyel és Magyar Képzőm.nők Egyes.kiáll.katalógusa
1936 okt.
6.l.

Lyka Dömene özv
festő
IV, Petőfi Sándor u. 12

MKSz 1947

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

VALÓSÁG

1968 OKT

1021 Lunczer Anikó

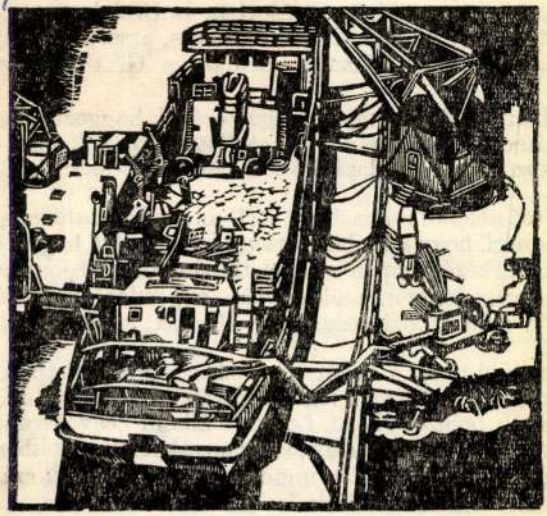

Lunczer Anikó: Óbudai hajógyár

fő szorgalmazója az USA volt; ennek gazdasági oka [illegible] országok a háborúból legyengülve kerültek ki, addig az súlyra tett szert, mint pl. Anglia a múlt század közepén. A[z] után egy új világgazdaság kialakítására mindenekelőtt ez [a] elképzelés szerint *új szabadkereskedelem* létrehozása szüks[égessé] csak szabadkereskedelem esetén funkcionál tökéletesen. [Az] a liberális világgazdasághoz való visszatérés csak megegy[ezés] háború előtt kialakult állami beavatkozás egész rendszeré[t] kell tenni a gazdasági erők ún. szabad érvényesülését. Els[ősor]nyezésére jöttek létre azok a nemzetközi kereskedelmi sze[rve]szabadkereskedelem gyakorlati megszervezését célozták, OEEC.

Nem lehet kétséges, hogy a szabadkereskedelem szük[ségessége] kifejezte az USA érdekeit, mivel a vámok lebontása, a behozatali korlátozások felszámolása a nagy árufelesleggel rendelkező, nagy gazdasági fölényben levő Amerikának használt.

A másik, a dirigista irányzat kétségtelenül reálisabban ítéli meg a kapitalizmusban bekövetkezett változásokat. Elismeri, hogy a szabadverseny egy magára hagyott gazdaságban nem kielégítő eszköz, következésképpen a nemzetközi munkamegosztás sem alapulhat kizárólag a szabadkereskedelmen, szükség van a gazdaságpolitika összehangolására, bizonyos tényezők nemzetközi kezelésére. Ennek legfontosabb eszközei a nemzetek feletti szervek.

A dirigisták a vita során rámutatnak ugyan bizonyos részigazságokra (kapitalizmusban bekövetkezett változások; integrációt nem lehet pusztán a liberalizálással megvalósítani), de amikor azt kívánják bebizonyítani, hogy az állami beavatkozás nemzeti, illetve a nemzetek feletti szervezetek beavatkozása nemzetközi méretekben egyenlő lehetőségeket biztosít mind az *egyes* termelők, mind az egyes országok számára, pontosan olyan apologeták, mint a neoliberálisok.

Lyka Károlyné

~~Dampierre, R. de~~

~~grófné~~

Pesti Hírlap 1944. jan. 18.

cid 1

— **Kiállítás a Műteremben.** Ezuttal a társaság két ismert személyiségének alkotásaival ismerkedtünk meg a Műteremben. *R. de Dampierre* grófné, akinek versei Leila de Dampierre néven ismertek és aki a volt budapesti francia követ felesége, selyemre festett panneaukat állított ki. A perzsa miniatürök és a keletázsiai művészet kiapadhatatlan forrásaiból meritett ez az előkelő izléssel megáldott művésznő, aki ért a rajzhoz, szerencsésen bánik a színekkel és egyszerű eszközökkel ér el dekorativ hatásokat. Sikerültek kinai lakkutánzatai is, valamint azok a kompoziciói, amelyeken nem az ázsiai, hanem a XVIII. század francia művészetének hatása érzik. Butorokon alkalmazott festett üveglapjai is tetszetősek. *Lykáné Podmaniczky Elma* bárónő akvarelleket állitott ki, amelyek frissek és sok technikai tudást árulnak el. A „Délután a parkban" cimü kép valóban festői készségről tanuskodik és ugyancsak jó technikára vallanak a „Határőrök", valamint a Lovis Corinthra emlékeztető „Mályvák" elnevezésü képek.

(A.)

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi utca 24

Lyka Döméné
Dampierre grófné
kiáll. a
Műteremben
Pest, 1944. jan. 18.

— **Kiállítás a Műteremben.** A *Műteremben* két főúri festőnő — Comtesse R. de *Dampierre* és *Lyka* Döméné szül. báró *Podmaniczky* Elma — mutatja be akvarelljeit és elyemfestményeit. Lyka Döméné »Fák és virágok« című akvarell-sorozata színes, változatos s éppoly kellemes, mint Dampierre grófné perzsa motivumokkal díszített francia-selyem parneau-sorozata, olasz-falu, fekete-arany fa írómappája, festett lakkdoboza, zongoraterítője és egyéb iparművészeti jellegű munkája.

Virág csendélet. Jánosa Lajos olajfestménye.

Leányka portré. Markup Valéria olajfestménye.

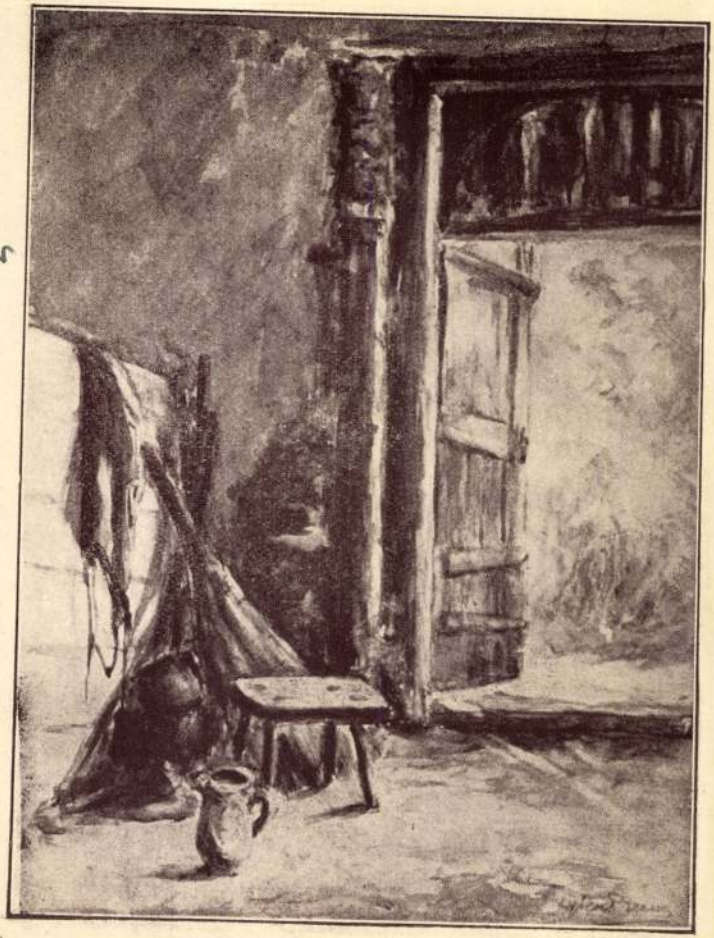

Istállórészlet. Lyka Döméné báró Podmaniczky Elma akvarellje. Műterem Gyüjteményes Kiállítás.

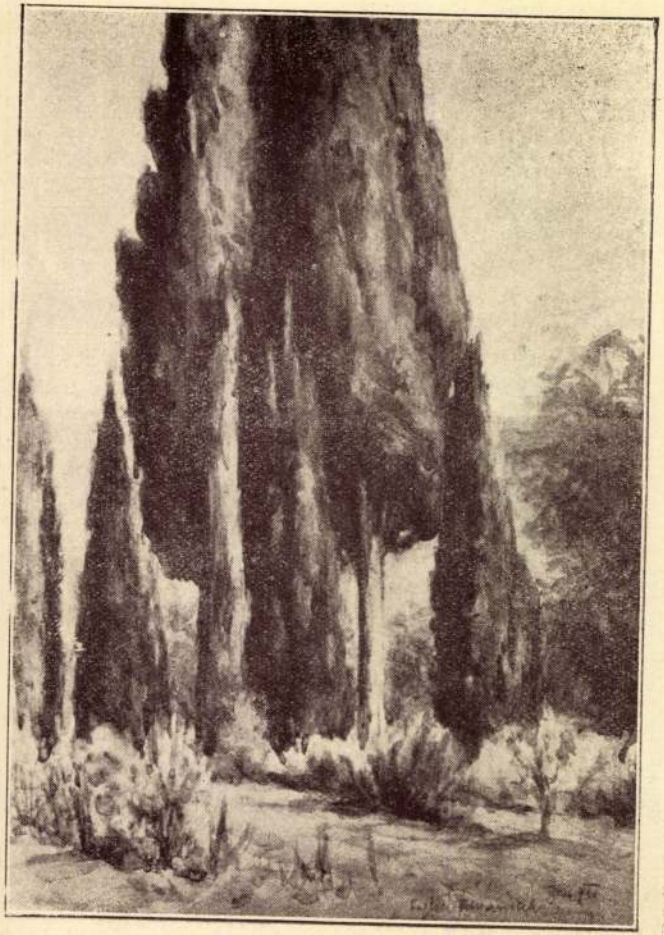

Jegenyék. Lyka Döméné báró Podmaniczky Elma akvarellje. Műterem Gyüjteményes Kiállítás.

letelt vásznak és papírok!"

Mikor térnek már észhez művészeink ebből a beteg tévelygésből, mikor ébrednek embertársaik javára szolgáló hivatásuk tudatára?! Hiszen kezükben a kultúra egyik leghatékonyabb fegyvere, mivel a színek és formák eszközével az érzelmen át férkőzhetnek az emberi lélekhez. Szociális kötelességeik tudatában lépjenek ki az esztétika álprófétái által, a beteg és perverzus szellemiség posványára épített „elefántcsont-tornyukból" és „szálljanak alá" az egészséges lelkű magyar közönség értelmi színvonalára. Ne féljenek, ez nem jelenti majd a művészet elsekélyesedését, művészi problémáit kiélheti minden művész egészséges szellemű légkörben is, de hagyjanak fel már végre azzal a művészetnek nevezett szellemi perverzitással, ami természetszerűleg nem kell és soha nem is fog kelleni az ép érzékű és ép szellemű embertársaiknak!

Pap Domokos.

Könyvekről

Bory Jenő, az elismerten elsőrendű szobrászművész „Márványszilánkok" címen versbe öntötte ihletét, amely szobrainak megalkotására késztette. A rendkívül érdekes és ritka kettősségnek egyéni izt ad, hogy versei szinte kivétel nélkül élettársához szólnak, vagy őróla és mint ilyenek egy ideálisan szép, rendkívüli együttélés különböző fázisainak megörökítői.

*

Új tehetségek után kutatva találkoztunk Váry Frigyessel. „Esti fények" című kötetébe foglalta össze első, a nyilvánosságnak szánt alkotásait. Versei jóval felülemelkednek a fiatal költők átlagán. Legfőbb értéke: gondolatainak függetlensége és ereje. Ezt még néhol visszatartja a formábannagy elődök hatása, amely olykor többé-kevésbé érezhető. Aki verseinek kész pozitívumán túl a költőt és az adottságokat meg képes látni, joggal sokat vár még tőle.

Lidó. Lyka Döméné, sz. br. Podmaniczky Elma olajfestménye.
Műterem, gyűjteményes kiállítás

Visszapillantás a Magyar Képzőművészek Egyesülete életére

Írta: *Halasi Horváth István,* a Magyar Képzőművészek Egyesülete jegyzője.

A multkori cikkünkben vázoltuk a Magyar Képzőművészek Egyesülete megalakulásának körülményeit és az Egyesületnek azokat a törekvéseit, melyek a művészek helyzetének intézményes javítására irányultak. Egyesületünk történetének a századfordulóra eső részét ugyanezek a kérdések és feladatok jellemzik.

Az Egyesület egyik világhírű alapító tagja, felejthetetlen mesterünk Munkácsy Mihály éppen a századforduló évében halt meg. Sírjára 1901. május 1-én az Egyesület koszorút helyez és részt vesz az emlékezetére tartott gyászmisén. A május 4-iki egyetemes ülés az alapszabály ügyével és szervezeti ügyekkel foglalkozik. Erre azért is

szükség van, mert ezidőben az Egyesület tekintélye már oly nagy, hogy amint az elnöki jelentés megállapítja, igen sok művész kéri felvételét. Testületünk már ebben az időben is a magyar képzőművészek összességét jelenti, ilyen értelemben küld a Budapesten kiállító Francia művészeknek díszes üdvözlő feliratot, a magyar képzőművészek hódolata jeléül. Az immár megerősödött Egyesület öntudatát az akkori nagynevű elnöknek, Zala Györgynek az egyesületi aranyérem odaitélésére vonatkozó indítványa is kifejezi. Zala György azt kívánja, hogy az átadás ünnepélyes aktussal menjen végbe, mintegy annak a kifejezésére, hogy ez az arany érem a legnagyobb kitüntetés, mely művészembert érhet, mivel ezt maga a művészek összessége ítéli oda. Hogy az adomány valóban a művészek véleményét fejezze ki, a tagok titkos szavazással döntsenek és a külföldön élő számos kartárs írásbelileg élhessen a szavazás jogával. Úgyszintén mint a művészek összességéhez fordul az Egyesülethez a Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter, 1901. június elején felhíva testületünket, hogy az ujonnan alakult „Országos Képzőművészeti Tanács"-ba öt tagot válasszon. Az Egyesület erősen kifogásolja, hogy a választás megejtésére csak 7 nap áll rendelkezésére és hogy magának a Tanácsnak megszervezésében véleményét nem kérték ki. Az Egyesület tanácstagokul Csók Istvánt, Jendrassik Jenőt, Baditz Ottót, Kallós Edét és Tóth Istvánt jelöli és kéri a Minisztériumot, hogy hasonló esetekben legyen több tekintettel a művészek érdekeire.

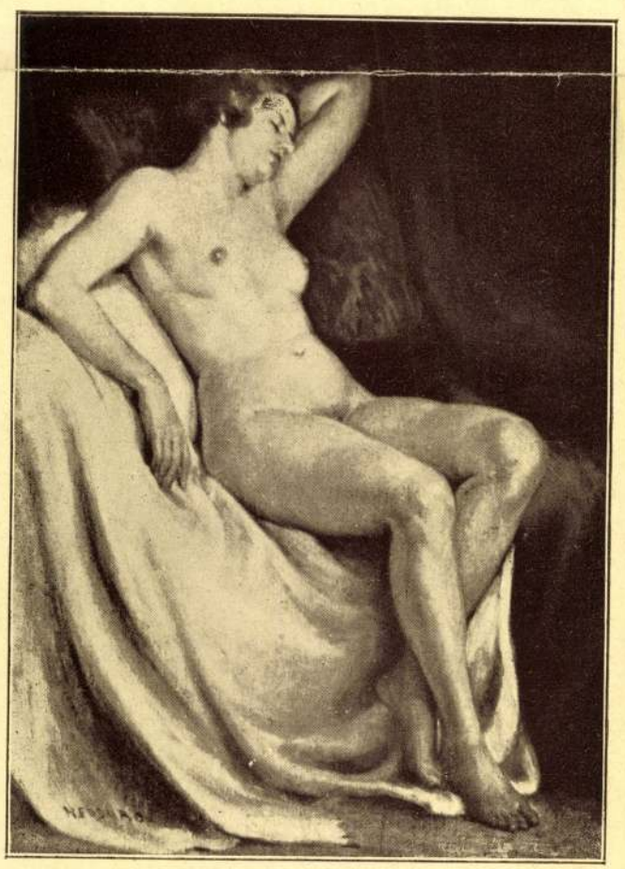

Akt. Nádassyné Fodor Olga olajfestménye.
Műterem, Gyűjteményes kiállítás.

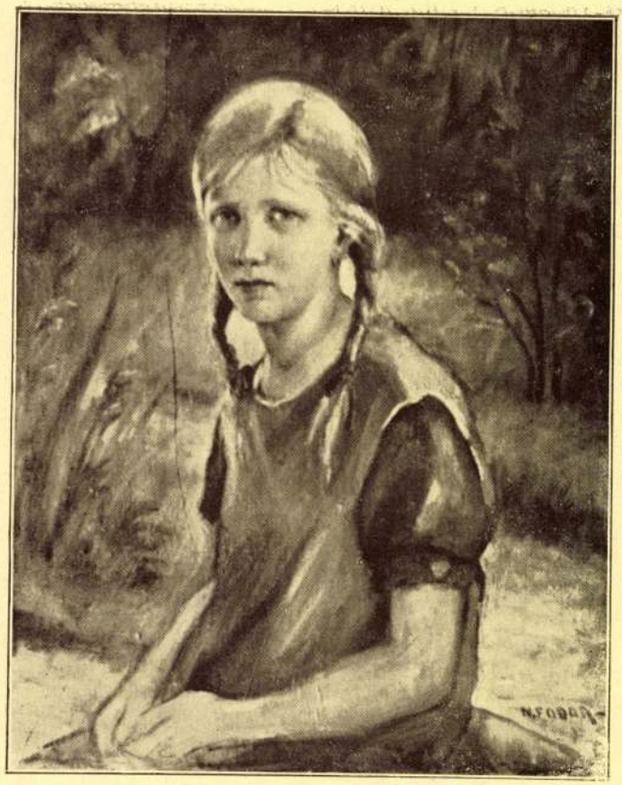

Kislány a szabadban. Nádassyné Fodor Olga olajfestménye.
Műterem, Gyűjteményes kiállítás.

Hasonló panaszokat vált ki az Egyesület kebelében a Kossuth mauzoleum ügye. Az ebből az időből származó jegyzőkönyv (1902. márc. 28.) nagy megütközését fejezi ki, hogy a pályázat elbírálásánál „művészbírálók szava oly kevéssé hatott a laikusok működésére." Az Egyesület Jendrassik Jenő elnöklése alatt elhatározza, hogy küldöttséget meneszt a fővároshoz és ebben az ügyben a főpolgármesterhez és a polgármesterhez tiltakozó memorandumot juttat el.

Az Egyesület súlyát és tekintélyét bizonyítja az is, hogy ápr. 21-én a Kultuszminiszter megküldi az Egyesületnek a St. Lousi világkiállítás művészeti osztályának meghívását. Ebben az időben még nem volt szokásban, hogy a hivatalos külföldi kiállításokra való kiküldetéseket a minisztérium a művészegyesületek tudta nélkül intézze. Az év történetének egyik érdekessége, hogy a nemrég felállított Erzsébet királyné szobrára ekkor hirdette ki az első pályázati felhívást (1902. júl. 2.)

Jellemző az akkori idők anyagi megállapodottságára és az akkori művészek ideálista áldozatkészségére a kiskundorozsmai templom esete. 1903. január 20-án a nagyközség azt a kérelmét terjeszti az Egyesület elé, hogy új templomukat segélyképpen az Egyesület lássa el freskókkal. A kérelmet az Egyesület részéről Barsy Adolf teljesíti, aki a község által mégis megajánlott 100 koronát a művészek nyugdíjalapja javára engedte át.

Az Egyesület célkitűzéseihez híven minden esetben síkraszáll a művészek érdekeiért. Az 1904. év története hoz erre egy érdekes példát. Ugyanis a kolozsvári Nemzeti Szinház építését egy osztrák építőcégre akarták bízni. Az Egyesület Zala György

Magyar Nemzeti Múzeum
1938. 5 sz. 102. l. lépek

Kezdő kereskedelmit végzett
óakeresztény
tisztviselők,
perfekt gyors- gépirónők
és könyvelésben jártas tisztviselők
ajánlatát kérjük »Biztos jövő 2504« jeligére
Haasenstein és Vogler hirdetőirodába,
V., Dorottya-utca 8.

A Kormányzó és Boris bulgár király táviratváltása

A *Kormányzó* Ur Ofőméltósága *Boris* bulgár királyt születésnapja alkalmából táviratilag üdvözölte, amelyre a bulgár uralkodó a következőket válaszolta:

„Főméltóságodnak születésnapomra küldött szives üdvözleteit és jókivánságait hálásan köszönöm. *Boris.*"

Akvarell és pasztell a „Műterem"-ben

A Kossuth Lajos-utcai Műterem két kitünő tehetségés művész képeinek sajtóbemutatóját tartotta meg szombat délután. Özv. *Lyka* Döméné szül. *Podmaniczky* Elma bárónő és *Bokor* Béla János állitották ki képeiket.

Lyka Döméné *Podmaniczky* Elma harminc akvarellje finomnál finomabb virágcsokrokat mutat és egy csomó falusi részletet. Szivéhez és művészetéhez láthatóan a virágok állanak legközelebb. Azoknak halványzöldje, lángoló vöröse, lilája és aranyja fogja meg inkább képzeletét és tehetségét. Aránylag keskeny szelete ez az ábrázolható világnak, de van néhány képe, amelyen az akvarell minden lehetséges eszközével ereje teljében mutatkozik meg. Képei között legszebb a *Kerti mák*, a *Naplemente*, a *Cseresznyevirágzás*. A fejlődés további utját azonban mégis azok a képei igérik, ahol feladata bonyolultabb s ahol a virágok sziveit és a napszakok tónusait együtt oldja meg ecsetjével.

A másik kiállító, *Bokor Béla János*, már az elmult évben szerepelt ugyanitt pasztelljeivel, amelyekről akkor is elismerően emlékeztünk meg, elmondva róla, hogy főképp dunántuli és kárpátaljai tájakról való képein már elérte a pasztell technikai alkalmazásának azt a hatásfokát, ahol ez a technika már versenyre kel az olajfestménnyel s ahol a tájak misztikus lelke szólal meg a képek tónusaiban. Elmult év óta való fejlődése azért öröm, mert ez az érett technika most kitágitotta művészi élményvilágát. Két nagykanizsai képén ugy ragyognak a napfényben a házak és a figurák, hogy az szinte már a valóságos napfény olvad izzásával hat; három tájképe pedig — a *Tél a Horgosban*, *Tél Kilimanban*, *November végén* — olyan erejü ábrázolás, ami a legmodernebb látás, a legexpresszivebb kifejező eszközök birtoklását mutatja. Az erdélyi eredetü, de Dunántul élő művész most is felülmulhatatlan abban, hogy többi képein szinte a tájba szerelmes szivvel mutassa meg a mezők sokféle zöldjét, a kései gyenge olvadni kezdő hó fehér varázslatát s rajta a kékes és zöldes árnyékokat. Van fiatal lirikusainak egy csoportja, akikben a dunántuli tájak szólalnak meg; Bokor Béla ugyanazt, amit ők versben festenek le, pasztellel mondja el, most már nemcsak finoman, hanem helyenkint roppant erővel is. Amit ezen a kiállitásán ad, az amilyen mértékben beteljesités, olyan mértékben igéret és kötelezettség is a jövő utjai felé.

LIJAS ANTAL

Pályázati hirdetmény.

A pestszenterzsébeti Jézus Szive-egyházközség pályázatot hirdet az üresedésben lévő

kántor-hitoktatói állásra.

Javadalma: az állami rendszerü tanitói XI. fiz. o. 3. fokozata szerint járó illetmény, családi pótlék és ennek megfelelő lakbér, amely illetmény a IX. fiz. o. 1. fokozatáig emelkedhet, valamint a kb. 70 P-t kitevő havi stóla.

Kötelessége az összes kántori teendők végzése a plebános utasitása és a szolgálati szabályzat előirás szerint, azonkivül a helybeli iskolákban heti 24 órai hitoktatás.

Pályázhatnak olyan okleveles tanitók, akik kántori képesitéssel is birnak, azonkivül felszentelt papok, akik a kántori teendőkben jártasak. Működési bizonyitványokkal és származást igazoló iratokkal felszerelt kérvények február hó 15-éig nyujtandók be az egyházközségnél, Pestszenterzsébet, Zalán-u. 2. sz. alatt. A pályázók a zenei szakbizottság előtt bemutatják képességeiket, melynek idejéről külön értesitést nyernek, költségmegtéritésre igényt nem tarthatnak. A választás jóváhagyása után az állás azonnal elfoglalandó.

Pestszenterzsébet, 1942 január 14-én.

Dr. Vigh Árpád s. k. egyházközségi titkár-jegyző. — Szolnoky János s. k. tb. esperes-plebános, egyházközségi elnök.

DISPUTA

Vörösmarty „prózai" kalandja egy mai költőtárssal

irta: KÉZAI BÉLA

A rohanó idő s az izlésváltozások fergetege lassan betemeti az irodalom klaszszikus értékeit. Fenséges magányukban, mint a kopasz piramisok, csak a részvétlen jelenkor sivatagait látják maguk körül. Belső szépségeik babonás izéről, kincseik hajdani bőségéről már a legutolsó irodalmi-fellah is — ásitozva nyilatkozik. Valóban: ki idézi, ki elemzi és főképpen ki olvassa őket, még azok közül is, akiknek szerény kenyere vagy királyi hivatása lenne a stilushagyományok őrzése, fenntartása? Az átlagos müveltségü olvasó hideglelős félelemmel néz rájuk, az egykori középiskolás pedig csömörrel és nagy-nagy irtózással. Láttukra eszébe jutnak azok a régi-régi esték, amelyeket a kötelező olvasmányok tartalmi kivonatainak lemásolásával kellett eltöltenie s az ifjukor ez elkótyavetyélt óráiért sokan még később sem tudnak megbocsátani a klasszikusoknak. Holott a dusan tenyésző *„bakterirodalom"* az utóbbi évtizedekben már fölösen megkönnyitette ezt a munkát, sőt ugy kiterebélyesitette, hogy a padalatti csere-bere során nem egyszer felbukkant olyan kompendium is, amelynek eredetijét hét vármegye könyvtárában se találták volna meg. A „bakterek" közt azonban mégis szerepelt, egy ismeretlen fakir jóvoltából, aki gyanus igyekezettel valahonnan *kiásta azt és — „közkinccsé tette"*...

*

E dustenyésztésü padalatti — majdnem hogy: *vonal alatti — bakterirodalom* emléke kisértett fel bennünk akkor is, amikor a *„Halhatatlan irók művei regékben"* cimü kiadványsorozat első kötete a kezünkbe került. A vállalkozás első száma *Vörösmarty* művei egy részének gyüjteményét adja *Vajda* Endre prózai átköltésében, magában foglalva — hogy csak a legismertebbeket emlitsük: a *Zalán futását*, a *Cserhalmot*, a *Két szomszédvárat* és a *Csongor és Tündét*. Ezeken kivül a nagy költő hét, részben epikai, részben drámai alkotása szerepel még a kötetben. *Kozocsa* Sándor egy. m. tanár, szerkesztő, a kiadvány célját abban jelöli meg, hogy *„müfajbeli és az ezzel együttjáró nyelvezeti változtatással, halhatatlanjainkat ismét élőkké, a hidegen szikrázó állócsillagokat éltető és lelkesitő napsugárrá változtassa vissza"*.

A szerkesztő programjából azonban az is kiderül, hogy ez a halott-támasztó, *„lelkesitő"* igyekezet nem áll meg *Vörösmartynál*, hanem célbaveszi a „nehézkes nyelvezetü" *Zrinyit* is és egyéb klasszikusokat. A halhatatlanok „halhatatlanitását" vállaló irói gárda tehát máris jól nekigyürközött a munkának és felállitotta azt az óriási mosóteknőt, amelynek prózai levében sorra megmártják majd minden idők „nem szobatiszta" klasszikusait, hogy kilugozzák belőlük a könyvtári dohot s a százados avultságnak azokat az áporodott izeit, amelyek régtől fogva „élvezhetetlenekké" tették őket. Tisztogató és higitó kedvük szabad kiáradása elé pedig ki merne e hazában gátat emelni, hiszen az efféle klasszikusi „közkinccsé" avatás a külföldi irodalmakban már nem is szenzáció! Maga *Vajda* Endre hivatkozik bevezetőtanulmánya végén *Lamb Shakespeare meséi*-re, *Bédier Tristan és Izoldájára* és *Hauptmann Parcival*-átdolgozására, feledvén azonban, hogy mind Shakespeare meséi, mint Tristan és Izolda, valamint a Parcival a világirodalom vándorló témakincsei, forrásuk Plutarchos és Boccaccio, vagy a frank-germán keresztény és pogány mondavilág. Ami pedig a *Bédier*-re való hivatkozást illeti: merő *felületesség*, mert *Bédier* nem X. Y. klasszikus Tristán és Izoldáját irta át modern nyelvre, hanem a *Tristán-monda különböző korból származó feldolgozásait illesztette össze*. *Bédier* tehát összefoglalt, kiemelt és congeniálisan kiegészitett, szétszórt motivumokat zárt magasabb művészi foglalatba s igy művével ujat, egyénit alkotott, viszont ami nálunk történt a *Csongor és Tündével*: méltatlan viviszekció, valóságos szellemnyomoirtás és lélekkifordítás, eltekintve attól, hogy a *Csongor és Tünde* a költő tündéri fantáziájának *legsajátabb* alkotása, amely csak abban az *egyetlen formában igaz és csak abban a ragyogásában Vörösmartyé*, ahogyan azt költője megirta. Mit keres a szavak és a szimbólumok e mágikus lobogása mellett ez a szürke prózai átköltés s vajjon megkedvelteti-e az igazi Vörösmartyt, ha tüzetesebb vizsgálódás után arra a felfedezésre bukkanunk, hogy az átirás „szerzője" *még csak meg sem kisérelte a buzgóbb alámerülést — Vörösmarty stilusvilágába!?*

Ugyanez áll a *Zalán futására* is, amely a hongfoglaláskori mondakör és a történeti valóság kiaknázásával készült, de a *Zalán futását egyszeri, soha meg nem ismételhető és transponálhatatlan alakjában csak Vörösmarty irta meg*. Nyelvének fenséges ereje, mitológiai bája, világérzésének borongó, lidérces, nyugtalanitó ki-kiáradása: a tartalomfelmondás profán hangjainak első zörejére elpárolog. És nyomban szertefoszlik az olvasó illuziója is, akinek abban a hiszemben, hogy *Vörösmarty* univerzumában jár, minduntalan egy profán kalauz stilustalan interpretációjával kell bibelődnie.

Igy tallózgatván a Zalán futásából készült átirásban — helyszüke miatt — annak csak huszegynéhány oldaláról pedig a következő pongyolaságokat, germanizmusokat és egyéb magyartalanságokat szedegettünk össze, abban az engesztelő tudatban, hogy az olimposzi dicsőség fénykoszorujával övezett magyar költőfejedelem nagylelküen megbocsát méltatlan szolgájának:

Tehát: „Aki a birodalmat vezetni akarja, a fejedelem szemével kell lásson és az ő fejével gondolkozzon. (20. o.) Magyarul: „kell hogy lásson... és ...gondolkozzék". „Sem ruhája, sem beszéde nem emlékeztettek azokra a görögökre" (21. o.). Helyesen: Ruhája és beszéde nem emlékeztetett azokra... Germanizmus: „A szokatlan bevezetés *sejteni engedte* Árpádnak". A hüséges szolga *ott* állt *előtte*". Miért kell két helyhatározó szót használni egy helyett? Vagy: „Megyünk, amerre *ezen* föld völgyei tárulnak (23. o.). (*Ezen* üzlethelyiség kiadó!)

A 29-ik oldalon: „egyedül kell menjek?" — helyette: mennem? Vagy u. ott: „nem tudta, mit tegyen és mit fog tenni". A „fog" igealak használata körül általában sok henyeséget követ el az átiró, „ujból és ujból" használja azt, holott a magyar nem „ujbóloz", hanem „ujráz" s ezért csak azért is, ujra azt tanácsoljuk, hogy a „fog" és a képtelen „képes" alakok használatától mindnyájan tartózkodjunk.

*

De tartóztassuk meg várakozásaink lendületét abban is, hogy haszonnal bizzunk minden ehhez hasonló átköltés gyakorlati sikerének lehetőségében. Legyunk tisztában a lényeggel: *Shakespeare Hamletjét* játszhatjuk zsakettben és frakkban, de ez a „merész ujitás" nem érinti a hamleti tragédia legbensőbb tartalmát. Ám ha valaki regényre irja át Shakespeare Hamletjét, kilépett az öreg straffordi képés világalkotó formanyelvéből, legsajátabb univerzumából. A prózai Hamletet már nem Shakespeare, hanem a regényiró invenciója kelti életre, *egy másik alkotó és legbensőbb törvényei szerint* Ugyanez illik *Vörösmartyra*, a költőre is, aki a müfajok széles skálájának használata közben, irt légyen époszt, vagy drámát, *elsősorban költő maradt, éppen csak prózában nem tudott élni és lélegzeni*. Néhány prózai munkája: a kivételt erősitő szabály. Nincs igaza *Vajda* Endrének abban, hogy Vörösmarty költői művei *csak* annyiban különböznek a mai mesétől és a regénytől, hogy a költő lemondott a mindennapi élet ábrázolásának és a lélektani indokolás eszközeiről. Nem. Ez a *csak* épp ellenkezőleg sokkal többet jelent: *az alkotás titkát jelenti* s nem lehet azt a romantikával, ezzel a merőben utólagosan absztrahált irodalomtörténeti fogalommal magyarázni. *Vajda* Endre a kötet bevezetőjeként irt szép tanulmányában maga is hangsulyozza, hogy *Vörösmarty a fantázia költője volt és nem törődött a látszó valósággal* — átirásában mégis Vörösmarty-ellenes módszert követ, görcsösen ragaszkodik a valóságnak tárgyalkotó mozzanataihoz, a fantázia költőjét pedig szintelen prózája szürke porával hinti be. Végül is tehát csak: baktert irt a nagyközönség számára, amelyből pontosan elreferálhatjuk társaságban a *Csongor és Tünde* tartalmát, de Vörösmartyból ezután sem érzünk többet annál a husz sornál, amit a Zalán futásából még diákkorunkban lüktető torokkal megtanultunk...

Hirdessen a Nemzeti Ujságban!

Az iparügyi miniszter látogatása a KIOE-ben és a Dolgozó Leányok Otthonában

Varga József kereskedelmi és iparügyi miniszter *Magasházy* Béla és dr. *Imre* József miniszteri tanácsosok kiséretében csütörtökön, január 29-én este megtekintette a KIOE Vilmos császár-uti Szent István tanoncotthonát, majd a Gát-utca 6 alatti központi székházát. A KIOE tanoncotthonában dr. *Radványi* Titusz, a KIOE országos elnöke köszöntötte a minisztert, aki a tanoncotthonról a legnagyobb elismeréssel nyilatkozott. Az iparügyi miniszter ezután a tanoncotthonban lakó székely fiúkkal is elbeszélgetett, érdeklődött ellátásuk és szakmai tanulásuk kérdéseiről. Varga József miniszter és kisérete ezután a Gát-utca 6. alatti központi székházat tekintette meg, ahol nagy érdeklődéssel hallgatta a KIOE működésének ismertetését és a jövő évre vonatkozó terveit. A központi székházban Pfeiffer László igazgató köszöntötte a minisztert, aki megszemlélte a munkásifjú akadémiát is. Elbeszélgetett a hallgatókkal, érdeklődött a munkásifjú főiskola tantervei iránt és érdeklődött a munkásifjak bejárási nehézségei és szakmai beosztódásuk iránt. A csütörtöki esti órákban Varga József iparügyi miniszter meglátogatta a Katolikus Dolgozó Leányok ferencvárosi otthonát is. Az érkezőket, kiknek soraiban Magasházy Béla és dr. Imre József miniszteri tanácsosok és dr. Közi Horváth József országgyülési képviselő is ott voltak, Schalkház Sára központi vezető és Köstler Hedvig főtitkár fogadta. Néhány szóban ismertették a mozgalom és a jóléti intézmények célját és jelentőségét és átnyujtották a kiadványokat. A miniszter kiséretével megtekintette az összes helyiségeket és elismerésének adott kifejezést, mondván a cselekvő szeretet legszebb megnyilvánulásai az ilyen intézmények.

Emericana

Február 1-én, vasárnap este 8 órától a Flávia táncestje az Emericana-házban. — A Sopiana táncestje fél 9 órakor a Baross Szövetség termeiben (VIII., Muzeum-utca 17). — A Promontoria táncestje Budafokon az Iparoskör helyiségében (Kossuth Lajos-u. 75.) este 8 órakor.

Február 2-án, hétfőn a Valéria klubdélutánja délután 5 órakor az Emericana-ház nagytermében (IV., Bástya-utca 11.).

Február 3-án, kedden a Közgazdász-hivatáskuria apródülése este 8 órakor az Emericana-házban. — Ugyanitt a Francovilla familia-ülése. — A Lautumia kiskáptalanja este 8 órakor a Részvény-vendéglő különtermében (X., Külső Jászberényi-ut 9—11.). Előadó Pulay István lelkész „Magyar szentjeinkről" cimmel. Költeményeiket előadják Tóth József jh. és Balogh Imre oh.

Február 4-én, szerdán a Matra vigalmibizottsági ülése délután 6 órakor az Emericana-házban. — Ugyanitt a Transsylvánia apródülése este fél 8 órakor, kuriaülése 8 órakor. — A Hunnia kuriaülése este 8 órakor. — A Sycambria familiaülése este 8 órakor saját otthonában (II., Fő-utca 83). Ugyanitt fél 9 órakor a Sycambria klubestje.

Február 5-én, csütörtökön a Thicia familiaülése délután 6 órakor, apródülése és kuriaülése fél 8 órakor, konventülése 8 órakor az Emericana-házban. — A Hercunia kuriaülése fél 9 órakor az Emericana-ház földszinti szobájában. — Az Urbana kiskáptalanja este 8 órakor saját otthonában (IX., Ráday-u. 57).

Február 6-án, pénteken a Szónokiskola tanfolyama Bognár Elek magiszter vezetésével délután 3 órakor az Emericana-ház nagytermében. — Ugyanitt este 8 órakor a Francovilla kuriaülése.

Február 7-én, szombaton este fél 9 órakor az Emericana Nagyrendjének táncestélye a Szent Gellért-szálló összes termeiben. — Kassán a Cassovia müsoros táncestje délután 6 órakor a Rákóczi-internátus nagytermében. (Sibrik-ut 1. sz.)

A Foederatio Emericana Nagyrendje a háborus viszonyoknak megfelelően szerényebb keretek között, de a Nagyrend hagyományos szertartásainak teljes megőrzésével az idei farsangban is megtartja az összes korporációk részvételével táncestélyét. Farsangi vigasságunk február 7-én, szombaton lesz a Szent Gellért-szálló összes termeiben. A táncestélyen megjelennek az Emericana protektorai és patronái, valamint a magyar közélet számos vezető egyénisége. A vigalmi bizottság elnökének, dr. Kammermayer Oszkár tanügyi főtanácsos, a Sycambria prioránalk vezetése mellett lelkesen dolgozik a Farsangi Vigasság sikerén. Az ifjuság Bencze Antal elnökkel az élén mindent ekövetett azért, hogy az idei Emericana-táncestély reprezentativ találkozója legyen az emericanás és az egész magyar katolikus társadalomnak. A báliroda az Emericana-házban működik. Tel.: 189—586. A táncestélyt bevezető lampionos bemutatón a következő emerikánás kisasszonyok szerepelnek: Hohlbaum Edit, Máthé Anna, Uhlyarik Anci, Antay Éva, Dinka Valéria, Puchárd Elly, Salamonfay Kató, Tary Mária, Győrffy Nelly és Ilona, Kabáth Gizella, Neuwirth Andrea, Pécsi Magda, Vermes Piroska és Stefánia, Tarnóy Buócz Mária, Murányi Blanka, Hajek Adrienne, Czermann Lujzi, Jarabin Veronika, Rátz Gabriella, Pogáts Emilia, Hegedüs Irma, Kottász Angyalka, Karvály Erzsébet, Tompa Gabi és Katalin, Rév Zsuzsa, Guoth Erzsébet, Haluskay Mimi, Verseghi Nagy Edith, Czeglédy Gyöngyi, Prosz Teri, Fritz Andrea, Uitz Magdi, Óhidi Légmán Livia, Rózsás Eszter, Rácz Éva, Herchl Gréti, Arany Márti, Gillich Marika, Czelloth Erzsi, Olchváry Baba, Szekeres Margit, Szacsvay Zsóka, Szász Adrienne, Vagács Judit, Neubauer Anikó, Szentmiklóssy Mária,

Külföldi
tiszta gyapjuszövetek
férfi és női
még kaphatók olcsó áron
BELVÁROSI SZÖVETÜZLET
IV., Muzeum-körut 7. szám alatt.
Cégtulajdonos: MILITS GYULA.

Meddig tart a francia attentisme?

Franciaország bel- és külpolitikájának fordulatai a fegyverszünettől a világ-frontok kialakulásáig

A három harctér eseményei, a szovjet-fronton, Libiában és a Távolkeleten folyó harcok mellett ujra élénk figyelem fordult Franciaország magatartása felé. Milyen hatást gyakorolnak a második világháboru legujabb katonai és diplomáciai fordulatai a francia külpolitika általános irányára és lesznek-e ezeknek a változásoknak gyakorlati következményei a francia anyaország és afrikai gyarmatbirodalma körzetében.

De Brinon nagykövet *Petainnel, Darlannal* és *Lavallal* folytatott tárgyalásai után a nyilvánosság számára egyelőre csak annyit mondott, hogy „Franciaország uton van a Németországgal való *aktivabb és szorosabb együttmüködés* előkészitésére". *De Brinonnak* ezek a szavai annál is inkább kelthettek érdeklödést, mert hiszen *Pétain* ujévi rádióbeszéde óta sajátságos *malaise* ülte meg a német-francia kapcsolatokat és a Wilhelmstrasse tartózkodó rosszalása a párisi sajtó heves Vichy-ellenes támadásaiban erőteljesebben is kifejezésre jutott. Érdekes a párisi lapokat figyelni, belőlük tudunk tulajdonképen tájékozódni a német-francia kapcsolatok mozzanatairól, hiszen a német lapok ugyszólván semmit sem foglalkoznak ezzel a témával, a Wilhelmstrassen időnként elhangzó nyilatkozatok nemigen mennek túl az általánosságokon és legtöbbször megelégszenek annak hangsulyozásával, hogy a német-francia viszonyt a fegyverszüneti szerződés határozza meg. Nos, a párisi lapokban most éppen az a feltünő, hogy a Vichy-ellenes támadások abbamaradtak, sőt ezen tulmenően a *Nouveaux Temps*, amely az élen járt ebben a kampányban, vezércikkében annak az óhajának ad kifejezést, hogy meg kell találni az ellentétek áthidalását és valamelyes *„nemzeti egységet"* létrehozni a megszállt és megnemszállt francia zóna között. Feltünő volt az is, hogy a *Sztalin—de Gaulle* táviratváltással csaknem egyidőben *Pétain* fogadta *Doriot*-t, a szovjet fronton küzdő francia önkéntes légió hadnagyát és báró *Gablenz* tábornok, a hadosztályában küzdő francia önkéntesekhez intézett napiparancsát igy fejezte be: Éljen a boldog Franciaország az egyesült Európában.

Az attentisme külpolitikájának értelme és kialakulása

Amióta Franciaország fegyverszünetet kért és *Pétain* átvette az ország kormányzását, államvezetésének irányitó gondolata az volt, hogy rendbehozza a felborult rendet, előkészitse Franciaország belső felemelkedését és *biztositsa helyzetét a kialakulóban lévő uj és jobb Európában.* A háboru roppant arányai ekkor még nem bontakoztak ki teljesen és Vichyben bizonytalannak tartották esélyeit és kilátásait. Franciaország földrajzi elhelyezkedése és különösen északafrikai gyarmatainak fekvése is hozzájárult ahhoz a törekvéshez, hogy mig egyfelől *a Németországgal való együttmüködés* utjait egyengeti, *birodalma nyugati határait se tegye ki az angol-amerikai-degaullista beavatkozás kockázatainak,* miélőtt a védelemre kellőképpen fel nem készült. Lehetséges, hogy Németország is honorálta ezt az utóbbi szempontot, jóllehet nem egyizben gyanakvásának adott hangot a francia külpolitika vonalvezetése miatt. Igy alakult ki Franciaország különleges és sajátságos magatartása a világeseményekkel szemben: az *attentisme*, a várakozás külpolitikája, amely abban áll, hogy a mind nagyob arányokat öltő háboruban igyekszik megőrizni viszonylagos semlegességét és elhatározásainak szabadságát (a körülményekhez képest) s a határozottabb és bátrabb állásfoglalást alkalmasabb időkre halasztani.

A vichyi kormány külpolitikáját a fegyverszünet óta eltelt több mint másfél év alatt ez az attentizmus határozta meg és természetesen *erősen függött a háboru diplomáciai és katonai eseményeinek mindenkori ingadozásaitól.* Nem kisebb nehézségekkel került szembe *Pétain* a belpolitikában is, jóllehet a belső helyzet korántsem igazodott annyira a háboru fluktuációjához, mint az ország külpolitikája.

Romokban hever a harmadik köztársaság

A harmadik köztársaság épülete a fegyverszünet napjaiban romokban hevert. A pártokat és vezetőiket, amelyek a francia belpolitikát irányitották, az összeomlás vihara elsöpörte. Daladier nagyhatalmu radikálisai épugy a vádlottak padjára kerültek, mint Blum szociálistái és a liberális-szabadkőmüves uralom egész korrupt rendszere. Ekkor derült ki, hogy a harmadik köztársaság „nagy garniturájának" eltünése mekkora ürt hagyott maga után a francia közéletben, mert hiányzott a kormányképes jobboldalnak és a fiatalabb évjáratoknak az az együttese, amelynek kialakulását és „beérését" a francia liberál-marxizmus lehetetlenné tette.

Ezzel a helyzettel került szembe Pétain, amikor hozzálátott Franciaország belső ujjáalakitásához. Az egyetlen szervezet, amelyre támaszkodhatott, régi katonái, a frontharcosok és azoknak meglehetősen jól kiépitett organizációi voltak. Mindjárt az összeomlás után Pétain az összes frontharcos szervezeteket egységesitette és személyesen vette át vezetésüket. Párhuzamosan ezzel egy másik mozgalom is megindult, egyetlen nemzeti párt szervezésének igényével. Marcel Déat vezetése alatt. 1941 elején alapitotta meg Déat a Rassemblement national-t, amelynek kilátástalansága azonban hamarosan nyilvánvaló lett, ugyhogy Déat a megszállt területre ment át és itt megcsinálta ellenvállalkozását, az ugynevezett Rassemblement national populair-t.

Déat vichyi vállalkozása sikertelenségének pozitiv eredménye az volt, hogy a frontharcos légió még jobban megerősödött. Február 26-án adta ki Pétain nevezetes rendeletét, hogy a légiónak a központi hatalom minden szervével szorosan együtt kell működnie a tartományokban, megyékben és községekben egyaránt. A legionáriusok a tisztviselők mellett a közigazgatásban kiemelkedő szerepet játszanak, mert iránymutatói és előmozditói mindannak, ami a nemzeti forradalmat érinti. Pétainnek egy további rendelete (április 30.) kimondja, hogy a helyi frontharcos alakulatok elnökeinek joguk van figyelmeztetni a közületek vezetőit mindarra, ami ellentétes a nemzeti forradalom célkitüzéseivel. Ennek a kettős megbizatásnak hatása az volt, hogy a megyékből és a községek vezető pozicióiból igen nagy számban bocsátották el a régi rendszer hiveit.

A nemzeti forradalom önkéntesei

Pétainnek ezek az intézkedései már megmutatták, hogy mi a marsall legfőbb célja: *Egységes nemzeti párt, illetőleg mozgalom alakitása Franciaországban, amely szilárd és megbizható támasza az államvezetésnek minden körülmények között.* Az uj légió alakitásának első évfordulóján, augusztus 31-én a vichyi stadionban összegyült huszezer frontharcos előtt *Pétain* ezt a nyilvánosság előtt is bejelentette. A frontharcosok szervezetét jelentősen kibővitették és ennek megfelelően alakult a legionárius szervezkedés uj neve is: *Légion Francaise des Combattants et des Volontaires de le Revolution Nationale.* Mozgalmában *Pétain* számit még a Németországban lévő mintegy másfélmillió hadifogolyra, akiknek mielőbbi visszatérését állandóan előtérbe helyezi, továbbá *a 30—45 évesek generációjára,* akik első politikai benyomásaikat és csalódásaikat a két világháboru közötti korszakban nyerték és egyre erősebben átveszik a vezető pozíciókat. Ez a generáció, akikből a „nemzeti forradalom önkénteseinek" vezető rétege kell, hogy kikerüljön, önmagában végképpen felszámolta a harmadik köztársaság megbukott rendszerét, jóllehet Franciaország uj életformáját még nem látják tisztán maguk előtt

Pétain marsall hatalmas mozgalmának vezetője *Valentin*, a régi Marin-féle parlamenti jobboldal egyik vezető embere és *Laure* tábornok, Pétain bizalmasa (ő irta meg a legutóbb megjelent Pétain-életrajzot is) *Valentin* a vichyi ünnepségen a légió legfőbb célkitüzéseit igy jellemezte: „Szakitani kell a nemzetietlen marxizmussal, a nemzetközi kapitalizmussal és a hazátlan zsidósággal. Arról van szó — folytatta —, hogy olyan politikai elméletet találjunk és fejlesszünk ki, amely *szintézise az uj európai kormányformáknak és a francia géniusz, nagy nemzeti hagyományainak.*" A légió szervezetét, amely már mintegy 1,200.000 tagot számlál, a mult év november 10-én megjelent törvény részletesen is meghatározza.

Visszatérve az *attentisme* külpolitikájára, érdekes összefüggés állapitható meg a háboru eseményei és a német-francia viszony egyes állomásai között. A compiégnei fegyverszünet után (1940 junius 22.) a közeledés első állomása *Hitler* és *Pétain* nevezetes montoirei találkozója volt. Ez után a magaslat után ujabb mélypont következett be *Laval* december 13-iki bukásával, aminek összefüggése a politikai eseményekkel szembeszökő. Ebben az időben indult meg ugyanis *Wavel* libiai offenzivája és ekkor akadt meg a görögországi olasz akció Epirus ezermétéres hegyei között. Ugy látszitt, hogy az angolok Afrikában elérhetik *Tuniszt* és frontot alakithatnak a *Balkánon* éppenugy, mint az első világháboruban. Az amerikai elnökválasztáson *Roosevelt* aratott győzelmet és *Molotov* berlini utjáról olyan értesülések érkeztek Vichybe, hogy a német és szovjet felfogás között nagy ellentétek vannak.

A villámgyors balkáni lerohanás és *Rommel* sikeres libiai ellenoffenzivája halomra döntötte az angolok földközitengeri terveit. Amerika beavatkozásának üteme akadozott és a balkáni német haderők gyors felszabadulása lehetővé tette a keleti határok mentén való felvonulást és *a Szovjetnek nyilt szinvallásra kényszeritését.*

Darlan tengernagy május 11-iki látogatása *Hitler* vezérkancellárnál Berchtesgadenben jelzi a német-francia viszonynak Montoire utáni legfontosabb állomását. Ennek a találkozónak a következményei sem tudtak azonban kifejlődni, mert hiszen a német-szovjet háboru megindulása junius 22-én ismét *uj helyzetet teremtett a világpolitikában.* Amikor pedig néhány hét alatt kiderült, hogy az elképesztő mennyiségben felhalmozott szovjet hadianyag és embertömegek harci erejének megsemmisitése *hosszu hónapokra nyuló feladat,* ismét megerősödött a tartózkodó várakozás Vichyben. Különösen szeptember első felében, vagyis az októberi német offenziva megindulása előtt nyilatkoztak meg *az attentizmus legélesebb jelei* s ugyanigy december elején, amikor a német véderőfőparancsnokság bejelentette, hogy az orosz tél beköszöntésére való tekintettel beszünteti a további előnyomulást s a keleti német hadsereg visszavonul téli állásaiba. Fokozta Németország helyzetének kedvezőtlen megitélését az is, hogy november 18-án *Auchinleck tábornok Északafrikában megindította hat hónap óta előkészitett támadását.* A terv abban állott, hogy a libiai német-olasz haderőket nagyszabásu és erőteljes hadművelettel bekeritik és végigrohanva Kirenaikán és Tripoliszon *elérik Tuniszt,* egyidőben pedig *Dakar* és a degaullizmus afrikai fellegvárából, a Guineai öböl felől is megindítják a hadműveleteket, aminek elég ereje lett volna ahhoz, hogy *Franciaországot ujra háboruba kényszeritse és Olaszország földközitengeri helyzetére végzetes csapást mérjen.* Az *amerikai-japán* tárgyalások kedvező előrehaladásáról elterjedt jelentések szintén aligha maradtak hatástalanul Vichy általános magatartására.

A birodalmi gondolat győz a kontinentális tájékozódás fölött

Ebben az állapotban voltak a világesemények, amikor december 1-én *Pétain* és *Darlan* találkozott *Göringgel* St. Florentin-ben és néhány nappal később, december 10-én megtörtént Torinoban a *Ciano—Darlan* találkozó is, ami annál nagyobb figyelmet keltett, mert az első ilynemü olasz-francia érintkezés volt és kilátást nyujtott arra, hogy *a francia-olasz vitás kérdésekben közeledés jöhet létre.* Olaszország a maga részéről ehhez azzal is hozzájárult, hogy *Buti* nagykövetet teljhatalmu megbizottként Párisba küldte. A világpolitikai helyzetet azonban csak *a japán-amerikai háboru kitörése december 7-én változtatta meg.* A hónap végén *Auchinleck* libiai offenzivája is megakadt, sőt egy hónappal később, január 21-én, *Rommel és Bastico olyan erőteljes ellenakcióba ment át,* hogy nemcsak a libiai hadjárat második szakaszának megindítására felvonult angol erőket szórta szét, hanem mélyen előretört Kirenaikában. Lehetséges, sőt valószinü, hogy a német és olasz megerősitések Afrikába való küldését *Göring* és *Ciano* tárgyalásai megkönnyitették, ezeknél azonban sokkal fontosabbak azok a következmények, amelyeket *Franciaország a világhelyzet uj adottságaiból a maga részére levon.*

Japán és az Egyesült Államok beavatkozásával *a világpolitikának valamennyi faktora és „tartaléka" belépett a roppant arányu küzdelembe.* A szembenálló hatalmak csoportosulásának folyamata befejeződött és az erők összemérése részben már javában folyik, részben előkészületben van. A távolkeleti ragyogó *japán* győzelmek, az *afrikai* helyzet és a szovjet front jelenlegi eseményei, de még inkább *a tavasszal meginduló keleti offenziva* eredményei minden bizonnyal *feleletet adnak majd a francia attentisme kérdéseire.*

Jelenleg annyi állapitható meg, hogy a vichyi külpolitika gondolatmenetében felülkerekedett *a bolsevizmus elleni európai küzdelem szükségességének felismerése* és Franciaországban *a kontinentális* tájékozódással szemben még sohasem került előtérbe ilyen erősen *a birodalmi gondolat.* A fegyverszüneti szerződés a francia *flottát* érintetlenül hagyta, az afrikai birtokállomány védelmére pedig Berlin is nagy sulyt helyezett. A megnemszállt területek sajtóját lapozgatva, két jelmondatos felhivás ragadja meg figyelmünket. Az egyik a *Paris Soir* (Lyon) január 20-iki számában jelent meg és igy szól:

La France est un empire. L'armée coloniale en est la gardienne. (Franciaország birodalom. Őrzője a gyarmati hadsereg.)

A *Le temps* január 19-iki számában ezt olvassuk: *La France est riche de gloire maritime. Jeune homme, peut-être seratu un grand homme de mer.* (Franciaország történelme gazdag a tengeri dicsőségben. Fiatalember, talán éppen te leszel a tenger uralmának nagy embere.)

A francia fiatalságot Vichy a gyarmatbirodalom szolgálatára toborozza és ez az *Empire*-tendencia valahogy visszatérést jelent a Münchent követő december 6-iki *Ribbentrop-Bonnet*-féle német-francia megegyezéshez, amelynek lényege — mint tudjuk — az volt, hogy *Franciaország gyarmatbirodalmának fejlesztésére helyezi a fősulyt, mig Európa keleti határai mentén Németországnak enged szabad lélegzést.* A párisi egyezmény — Franciaország szörnyü katasztrófája után — ugy látszik, valóra válik.

HALMOSSY DÉNES

~~Bokor Béla János~~

Lyka Dömiéné

A *Műterem* kiállításán özv. *Lyka* Dömé né akvarelljeivel és *Bokor* Bála János pasztelljeivel találkozunk. Mindketten a naturalizmus formanyelvén fejezik ki festői mondanivalóikat, a természeti jelenségek visszaadásában pontosságra és hűségre törekvő, részletező kedvvel, époly ízlésesen, mint könnyedén. — t —

Esti Magyarország

1942. febr. 5.

(Három kiállítás.)

Lyka Döméné

Budapesti Hírlap
1938. dátum le-
vágva

* (A Műterem kiállítása.) A Műterem özv. *Lyka* Döméné, sz. *Podmaniczky* Elma bárónő vízfestményeinek, pasztelljeinek gyűjteményét mutatja be. Az előkelő festőnő *Szablya-Frischauf* Ferencnek volt a tanítványa. Közvetlen természetérzés hatja át naturalisztikus szemléletű műveit. Szeretettel másolja a látott motivumokat, akár mindennapi jelenségek, akár pedig messzi földön tett utazásainak emlékei: érdekes tájak, épületek. Technikai készsége fejlett, előadása lelkiismeretes. Nem írja át a valóságot, hanem a természet igazságait másolja megkapó közvetlenséggel, nőies melegséggel. Csendéletei között épp olyan jeles darabokat találunk, mint tájai között. A jövedelem 10 százalékát a *Magyar a magyarért* mozgalom javára fordítják.

A vallás és közoktatásügy
január hó 10-én 86713/901 szám al
tárhoz intézett rendeletének más

Utasitom az állampénztá
reállitása ügyében teljesitett f
és cserepezési munkák után keres
/17500/ koronát Stobbe és Blahó
kozat szerint bélyegelt s Schule
nyugtájára fizessen ki s a fenn

BUNDÁK nagy választékban olcsón
Szemere szűcsnél
Erzsébet-körut 26. szám
második emeleten!

NOTESZ

1.

A mai rohanó időkben, amikor mindenki csak a ma és a holnap problémái után futkos, meg kell állnunk egy pillanatra — visszanéznünk a multba és előre a jövőbe —, megdöbbent egy dátum: *Ady Endre halálának 25-ik évfordulója.* Huszonöt esztendeje halt meg a Vates-i értelemben vett nagybetüs *Költő*, aki annyi mindent előre látott. Látta, hogy a civilizáció, csodás gépei hogyan fogják elmetszeni a kultura nyakát: ember volt, a saját korának gyermeke, de költő is, aki tul a kor problémáin az *örök ember* kérdéseit is látta. Asztalracsapó keserüséggel siralta a malomkő alatt virágzó tehetséget: saját fajtáját, amely földi gyökérből az égbe virágozhatna, de mindig és mindig elfogja előle valami a napfényt. Ady utja: a lapok hasábjairól az irodalomtörténet könyvekbe és tovább a halhatatlanságba vezet. Ugy érezzük, Ady a körülötte dult harcok elcsitulta után — *csak most születik meg.*

2.

Kinevezés rég nem keltett olyan osztatlan örömet és megelégedést, mint *Haeffler* István előléptetése. A miniszterelnökség sajtópolitikai osztályának népszerü vezetőjét *miniszteri tanácsossá* nevezte ki a Kormányzó. Haeffler István, nehéz feladatát évek óta minden érdekelt teljes megelégedésére végzi. Kinevezése alkalmából sokszázan keresték fel gratulációjukkal.

* Archőre szúrazsúpát megszünteti, fiatalságát visszaadja VITAL crém.

3.

A pesti társaság *nagy szenzációja*, hogy a legszebb pesti leányt, *Tasnádi-Szüts Nellyt*, vitéz Tasnádi Szüts András leányát eljegyezte *Philippo Anfuso*, a fasiszta kormány *berlini követe. Anfuso* követ berlini állomáshelyét megelőzően Budapesten volt követ, ahol dédelgetett kedvence volt ugy a főuri, mint a diplomatakörőknek. A fiatal diplomata *Szilveszterre rövid tartózkodásra Budapestre érkezett, hogy megkérje mengasszonya kezét édesapjától.* Az eljegyzést rövidesen *esküvő követi.*

4.

Február tizennegyedikén lesz *Haggenmacher* Mariattának és *Gschwindt* Györgynek az esküvője Pest *két leggazdagabb patriciuscsaládja* kerül e frigy révén rokonságba. A fiatal, gyönyörü menyasszonyt *három koszorusleány: Haggenmacher* Mária, *Hardy Dreher* Mária és *gróf Almássy* Paulette kisérik az oltárhoz.

* Tekintse meg *Paluggai* szücs *IV., Váci-utca 15., uj modelljeit.*

5.

Dr. vértesaljai *Vértesy* Sándor, m. kir. tartalékos tüzérhadnagy örömmel tudatja, hogy testvérhugát, *Máriát*, néhai *Vértesy* Sándor és néhai *Nagy* Irma leányát, folyó hó 20-án féltizenkét órakor az udvari várkápolnában oltárhoz vezeti *alsócsernatoni Csernátony Vajda* György.

6.

A pesti társaságban elterjedt annak a hire, hogy *a történelmi nevet viselő* iró eljegyezte a *fő nemesi rangu, de nem történelmi nevü család fiatal leányát.* Közöljük a „jólértesültekkel", hogy a hirből *egy szó sem igaz.*

7.

A *zenekedvelő* diplomata- és főuri társaságnak sok élvezetes szép koncertben volt része idén a finn követségen. *Vuorima* finn követ, aki maga is kitünő énekes, gyakran hivja meg a palotába *legkitünőbb müvészeinket* és a zenekedvelő társaságot. Legutóbbi pénteken volt felejthetetlen, szép *hangverseny a* követségen, amelyen *Bláhy Anna, Basilides* Mária és *Rössler* Endre szerepeltek.

* A Cascade mosható játékkártya régi minőségben ujból kapható, Clicer papirüzletben, Dorottya-utca 9.

8.

A Várban lakó diplomaták és arisztokraták között nagyon sok a kutyatulajdonos. Ezek panaszát közöljük: a sikló csak ugy enged kutyát „fuvarozni", *ha a kutyatulajdonos egy egész fülkényi jegyet, azaz hat darab oda-vissza jegyet vesz meg.* A mai taxikorlátozásos világban ez az intézkedés annál is inkább ideját multa, miután *a villamosok pótkocsiján is jeggyel utazhatnak a kutyák.*

9.

Házavató estély volt szombaton *Leyndi* Máriánál, a tehetséges fiatal irónőnél. Az estélyen megjelentek: *Hollóssy-Mattioni* Eszter, az ismert festőművésznő, *Biai-Föglein* István és Budapest egyik legszebb asszonya, *Stark* Lászlóné.

* A nyak kozmetikuma „Silmasról" Silan, Veres Pálné-utca 12.

10.

Tosev Andrej, Bulgária volt miniszterelnöke halálával a magyar nép egyik igaz barátját vesztette el. A kiváló bolgár államférfi, mikor kilépett a hivatalos szolgálatból, sokszor küzdött együtt a magyar kiküldöttekkel nemzetközi értekezleteken az igazságosabb nemzetközi helyzetért. A magyar közvéleményt annál is fájdalmasabban érintette a neves magyarbarát bolgár politikus elhunyta, mert benne Bulgária közszeretetnek örvendő budapesti követe. *Tosev Dimiter atyját gyászolja.*

11.

Szombaton délután nagy részvét mellett temették el *Papp* Jancsit, az egykor oly közkedvelt énekes színészt és később oly hires poéngyilkost. A változatos életü bohém temetése sem folyt le komplikációk nélkül. A napilapok — nem tudni ki hibájából — azt irták, hogy a temetés a rákoskereszturi temetőben lesz. Ide is ment a gyászolóközönség legnagyobb része és itt kellett megtudniok, hogy *Papp Jancsit a Kerepesi uti temetőben helyezik el örök nyugalomra.* Sokan elkéstek tehát a temetésről, de mégis elhelyezhették virágaikat a friss sirhantra. A kegyelet virágai között a legszebb az *Emke kávéház pincéreinek hatalmas koszoruja volt.* Hiába, az igazi bohémnek a pincérek a legjobb barátai.

12.

Ugy látszik mégis csak *heppienddel végződik a nemrégen feltünt fiatal operettbonbiván és az ugyan csak nemrégen feltünt fiatal drámai színésznő szerelme.* Hir szerint most tartják meg az eljegyzést, melyet igen *rövidesen követ az esküvő.*

* Vidéken Vitacit „*szépitőkura*", Pesten Loránd Kozmetika.

13.

A Nemzeti Kamaraszinház, hogy a jegyüzérek garázdálkodását megszüntesse, *egy-egy jegyvásárlónak legfeljebb négy jegyet ad el.* A pénztár semmiféle protekcióval nem tesz félre jegyeket és a szinház tagjai is csupán esetről esetre igénybevehetnek engedéllyel legfeljebb négy teljes áru jegyet. Ez a rendszer helyes, csupán az a hátránya, hogy *a vidékiek egyáltalán nem juthatnak jegyhez*, a Zilahy darabhoz. Jó volna, ha a Nemzeti Szinház *az IBUSZ vidéki fiókjai utján* juttatná jegyhez a Budapestre utazókat.

Tervek, ötletek, anyagok Ferda Manyinál

14.

Nincs megelégedve a *Rudas-fürdő törzsközönsége* azokkal az átalakitási munkálatokkal, amelyeket a fürdőben végeznek. Magunk sem értjük, miért volt erre szükség, hiszen *senki sem panaszkodott, hogy rosszul érzi magát* ebben az ősi török fürdőben. A medencék *kibővitése* sem volt szükséges, mert a háboru után ismét csak a *régi törzsközönség és a külföldi turisták* fogják a fürdőt látogatni. De főleg, szükségtelen volt az átalakitás a *világháboru idején*, amikor az igazgatóságnak tudnia kellett, hogy a munkálatok *nem hetekig*, hanem *esetleg évekig* fognak tartani. A legszomorubb, hogy a *fürdő temperaturáját és egészséges, párás levegőjét* a csövek falbahelyezésével *el rontották.* Még csak azt jegyezzük meg, hogy *Szendy* Károly, Budapest polgármestere, a fürdő egyik *leghüségesebb törzsvendége*, az átalakitási munkálatok megkezdése óta *egyszer sem volt a Rudas-fürdőben.*

* Fénykép Inkeytől, Muzeum-krt 3.

15.

Szokatlan látványban van részük a *Gellért uszoda* fürdőzőinek. A férfiöltözőhöz vezető folyosót *üvegfallal vonták be és sürü hálóval bélelték ki.* Itt van ismét a téli *golfiskola.* A golfsport lelkes hivei téli sem akarnak lemondani kedvenc játékukról és ezért a labdát *a zöld gyep helyett egy kókuszszőnyegen ütögetik.* A golfsport uj rajongói közül szerepel *Berczelly* Tibor sokszoros magyar kardvivóbajnok, *Salacz* Lilly fiatal tőrvivőbajnoknő, *Szabolcsy* Károly, a MAC kitünő vivója és *Barabás* Sári.

16.

A boldog békeévekben *gyász ruháiról* ismert előkelő belvárosi női divatcég kirakatában láttuk a következő patinás táblát: „Külön *fekete* osztályunk van." Nana! Ilyen *nyiltan?!*

Házassági hir. Rácz Veronka és dr Deutsch Jenő házasságot kötöttek. (Minden külön értesités helyett.)

FOTO Lauber Kristóf-tér 2

A NAGYIGÉNYÜ HÖLGY RÉSZÉRE:
Lamazin
BŐRTÁPLÁLÓ
HORMONKRÉM
RUZS, PUDER
KÉZFINOMITÓ
ZSELÉ
CSAK JOBB SZAKÜZLETBEN KAPHATÓ!

Expressz, ajánlott...

Kedves Brigitta!

... Ami pedig a *Madách Szinházat* illeti: nem értek egyet azokkal, akik szerint a szinház szinvonalát nem éri el a Károlyról és Annáról szóló szerelmi történet. Ez a darab elvégre a mai német szinpadi termés egyik legkiválóbbja, tehát mint ilyen igenis jogosan tekinthető a Molière-Shakespeare vonal folytatásának. Nagyon ügyes irói fogásokkal él *Rössner*, a szerző. Kitünő, ahogy két szereplőjének folyton van mondanivalója a ahogy korunk technikai segédeszközeit lelkapcsolja a drámai feszültségbe. Mert a szinészeken kivül döntő fontosságu dolguk van a következő müszaki találmányoknak: telefon, rádió, előszobacsengő, vizvezeték, villanykapcsoló, porszivógép, gáztüzhely, kádmosószer és zseblámpa (elemmel). Mindez együtt játszik a szereplőkkel, sőt gyakran helyettük. Különösen az első felvonásban, ahol szinte oda se kell figyelni a szövegre, annyira leköt bennünket, amint *Szeleczky* Zita, a filmvigjátékok üdvöskéje, jön-megy, tesz-vesz, sürög-forog. Igazán nagyon bájos, maximumát nyujtja annak, amit tud. Énekhangja operettszinpadi multja alatt tulajdonképpen nem sokat fejlődött, de hiszen az ilyesmi prózai münél nem is olyan fontos. *Várkonyi* inkább az „untermann" szerepét játszsza: állandó alkalmat ad Szeleczkynek arra, hogy üdvöske legyen. Várkonyi nagyon intelligens és sokoldalu színész, de a bájkifejtésben mögötte marad Zitának.

Az előadás a maga egészében kitünő. Három szakember érdemez: *Neógrády*, akinek szinpadképe hatásos, *Csanaky*, aki igen tehetségesen szolgáltatja a zenét és *Pünkösti*, akinek ez a legjobb rendezése. Mert a Képzelt beteg nagy sikere ellenére se volt tökéletes *Molière*, sem a Hamlet százszázalékos *Shakespeare*, mig az „Első Anna és Harmadik Károly" százszázalékos *Rössner.*

Most egy kicsit panaszkodni fogok neked, Brigikám. Ti nők — a főleg az okosak és ösztönösek közületek — mindig hajlamosak vagytok arra, hogy megnyissátok sziveteket a busongó férfipanasz előtt. Hát idefigyelj: elhatároztam a mult héten, hogy lerovom a szinházi frontnak kijáró évi adómat és végigjárom a varieté üzemeket. Harom estét töltöttem a *Revüpalota, Kamara Varieté* és *Komédia* nézőterén. Előzőnlöttem a varietéket. Nem volt könnyü feladat. Ugy ültem helyemen, mintha norvégül játszottak volna előttem. Körülöttem mindenki tombolt az élvezettől: fiatal emberek tátott szájjal bámulták a müvésznők valóban dekorativ köldökeinek elébük tároló tündéri panorámáját, pirospozsgás urak vad bajuszremegéssel pukkadtak a belőjük torpedózott humoron, többen azt mondták: „Cccc...", amikor a táncosnők szaltóztak. Én, ha szabad választanom, legszomorubb a Revüpalotában voltam, amely ugyis mint revü és ugyis mint palota ugy viszonylik egy nyugateurópai hasonló intézményhez, mint alföldi mezőváros Korona-kávéházának kaszirnője — mondjuk — Muráti Lilihez. A szinészek elhamvadt humoru, kedvetlen tréfálkozása (mintha restellnék, amit müvelnek) negyedik polgáristák ihletére vall. Kritikám jeléül leirom a szövegiró nevét: *Siliga Halász Rudolf.* Szomoru az is, ami „zene" cimen ezekben az üzemekben történik. Kabaré ma nincs, a müfaj csökevényei a három varietében lelhetők fel. S a három müsorban egyetlen eredeti vers, vagy dalom nem csendül fel: a *blüett* nevü koros müfaj pótolja a sanzont, az operettet és minden mást. Blüett: régi slágertöredékekre huznak rá mai (és tegnapelőtti) vicceket. Olyan ez, mintha egy vendéglőben nem lenne fris hus, csak fasirt, amibe a mult hét minden maradékát belekotyvasztotta egy szakács, akit megcsalt a feleége. Szinte sajnáltam azt a néhány szép szinésznőt és ügyes szinészt, akit varietézni kényszerit sorsa. Ha még elmondom, hogy mindhárom lokálban az emésztés, az éhes nő és a tehetetlen férfi huzódik végig vörös fonálként a müsoron, akkor mindent tudsz, Brigikám.

Szántó Judit

Havi két és félmillió pengőt költ szinházra Budapest

Budapesten tombol a szinházi konjunktura, ami pénzben kifejezve annyit jelent, hogy a közönség hozzávetőleges becslés szerint kereken *két és félmillió pengőt költ havonta szinházra.* Ez a szám még akkor is magas, ha figyelembe vesszük a békebeli és a mai árak közötti különbséget. Bizonyos tehát, hogy a közönség nemcsak magasabb áron veszi meg jegyét a pénztárnál, de *sokkal sürübben jár szinházba* és nem egy szinház van, ahol vasárnap reggel az egész hétre szóló jegyeket megvásárolják. A tomboló szinházi konjunkturából az állami szinházak szerényebben veszik ki részüket, minthogy erős bérleti rendszerük akadályozzák azokat a jegyek szabad árusitásánál.

De nemcsak a magas helyárak és táblás házak emelik a magánszinházak rentabilitását, de az a körülmény is, hogy egy-egy darab százszor, vagy annál többször is fut és igy a *diszletekben és kosztümökben jelentős összegeket takaritanak meg.* Ezenfelül pedig végre őszintén meg kell mondani azt is, hogy *a szinházak napi kiadása százalékban általában alatta marad a békebelinek.* Ennek az oka pedig az, hogy a szinészgázsik a mai árviszonyok mellett viszonylag *alacsonyabbak a békebeli fizetéseknél.* Ne tévesszen meg senkit néhány kivételes müvész sztárgázsija, a *szinészek zöme viszonylag sokkal kevesebbet keres, mint békében.* A multkoriban *Hegedüs* Tibor egy birlapi nyilatkozatban azt állitotta, hogy a Vigszinház szinészgázsijai méltányosak. Mi nem igy látjuk ezt. Tolnay Klári, Mezey Mária és Somlay Artur talán kiharcolták maguknak azt a háborus gázsit, ami a békebelinek vásárlóértékben hozzávetőleg megfelel, a szinház többi tagjai azonban nem keresnek annyit, *hogy rendesen megélhessenek és kijogástalanul öltözködhessenek.*

Biszonyos, hogy részben ennek tudható be, hogy *nincs megfelelő szinészutánpótlás.* A szinházaknak kötelességük volna uj fiatal tehetségek felfedezésével és nevelésével is törődniök, amit most annál könnybben tehetnek meg, mert a direktoroknak van elég pénzük hozzá. *Nem muszáj a konjunkturális háborus nyereség egészét birtok, ház, villa és ékszer vásárlására forditani;* lesz a konjunktura után dekonjunktura is, *helyénvaló volna uj szinészgenerációt nevelni és iparkodni fenntartani a szinházak régi szinvonalát.* Mert tegyük a kezünket a szivünkre: *a háborus szinház sokkal gyengébb és müvészietlenebb a békebelinél.* A Vigszinház, mint a magánszinházak vezető kulturintézete volna arra hivatva, hogy diktálja a tempót és *hatalmas, tiszta nyereségének egy részét forditsa szinésznevelésre.* A Sziniakadémia egymagában, legkivált mai bürokratikus bernedezésében nem elégséges és nem alkalmas arra, hogy a magyar szinészetnek a kellő utánpótlás biztositsa.

(h. k. dr.)

100 cigány magyar nóta délutánja
január 23-án, vasárnap délután ½3 órakor: MAGYAR MÜVELŐD. HÁZA
Jegyek 2.50 től. Andrássy-ut 62. 317-902, valamint az összes jegyirodákban

Férfikalapból!
divatos női kalapot, sapkát készit LAMPERT kalaposmester, VI., Jókai-tér 6., udvarban
Férfikalapalakitás is!

Nagyarányu razzia Zágrábban

Szombat estétől vasárnap délig senkisem hagyhatta el lakását

Zágráb, január 16.

(Magyar Távirati Iroda) **A horvát főváros rendőrfőnöksége rendeletet adott ki, amelyet még szombaton este 11 órakor bemondott a rádió. A rendelet igy szólt:**

A zágrábi rendőrfőnökség szombaton, január 15-én esti 11 órától kezdve minden zágrábi lakosnak, bármilyen foglalkozásu vagy állampolgárságu is, megtiltja az utcára való kimenetelt a további intézkedésig, valamint az utcán való közlekedést gyalog, akár bármiféle közlekedési eszközzel. Tilos ezenkivül az egyik házból a másikba való átmenetel is. További intézkedésig az ablakok zárva tartandók és azokban mutatkozni tilos. A horvát hadsereg egyidejüleg megszállja a főváros utcáit és középületeit, ellenőrzi a parancs végrehajtását és minden ellenszegülővel szemben lőfegyverét használja. A közlekedési tilalom idejére minden igazolvány érvénytelen.

A tilalom nem vonatkozik a német egyenruhát viselő német katonákra.

A rendelet kiadásával egyidejüleg *kikapcsolták a telefonvonalakat, ugyhogy a lakásokból a külvilággal minden kapcsolat megszünt.* A telefonvonalakat vasárnap délben egynegyed 2 órakor kapcsolták be. Ugyancsak a rendelet kiadásával egyidejüleg az egész horvát fővárosra kiterjedő

hatalmas razzia kezdődött,

amelynek során még szombaton éjszaka és vasárnap folyamán számos, *egy rendőrből, egy usztasából és egy tisztviselőből álló csoport a magánlakásokban ellenőrizte, hogy nem tartózkodnak e ott a rendőrségnek be nem jelentett, vagy egyéb nem kivánatos elemek.* A razzia folyamán a rendelet következményeképpen a horvát főváros utcái teljesen kihaltak s csak a rendőrőrszemek és a kivezényelt katonák járkáltak.

A razzia vasárnap 13 óra 15 perckor ért véget, amit a rádió jelentett be, közölve a főváros lakosságával, hogy e perctől kezdve az utcákon a rendes forgalom helyreállt.

RIMBAUD:
KÖLTEMÉNYEK
A francia kamasz-titán káprázatos remekei Kardos László mesteri fordításában
Kötve 12.— P

LYRA HISPANICA
Az első magyarnyelvü spanyol antológia. Gáspár Endre és Pál Endre fordítása
Kötve 12.— P

ALEXANDRA DAVID-NEEL:
ARJOPA
Európai asszony utja az ezerveszélyü Tibetben és a tiltott városban, Lhászában.
Füzve 20.—, kötve 25.— P

OVIDIUS:
A SZERELEM MŰVÉSZETE
Forditotta Gáspár Endre
Ismét kapható!
Kötve 8.40 P

AMPELOS KÖNYVEK
Kaphatók minden könyvkereskedésben

Két földrengés szétrombolta az argentinai San Juan városát

Nagy földrengés Argentinában

Madrid, január 16.

Buenos Airesből érkező jelentések beszámolnak arról, hogy az elmult éjjel *San Juan városában erős földrengés volt,* amely három percig tartott. Az áldozatok száma még ismeretlen, azonban azt hiszik, hogy *igen sok ember vesztette életét.*

A földrengés következtében hajléktalanná vált lakosság *San Juan parkjaiban és a város környékén tanyázik.*

San Juan lakossága körülbelül huszonötezer főre tehető.

Ramirez elnök rendeletére Mendoza és Cordoba tartományokból *azonnal segitséget küldöttek a bajbajutott városnak. Mendoza városából* röviddel éjfél után *indult el az első segélyvonat orvosokkal, ápolónőkkel, orvosságokkal és élelmiszerrel.*

Mendoza városából az argentin fővárosba érkező jelentések szerint *a földrengés főleg San Juan tartomány délkeleti részét, beleértve San Juan városát, valamint Carpenteria és Medigua helységeket sujtotta.*

Argentina többi részében nem észleltek földrengést.

A legujabb jelentések szerint *San Juanban megszünt a villany- és vizszolgáltatás.* A La Nacion cimü argentin lap közlése szerint *San Juan városa teljesen romokban hever. Az áldozatok számát lehetetlen megállapitani, mivel a városban megszünt minden rend.*

Madrid, január 16.

Miután vasárnapra virradóan valamivel éjfél előtt heves földrengés szétrombolta az argentinai San Juan városát, vasárnap hajnali 2 óra 55 perckor, helyi időszámitás szerint, *ujabb földlökések érték az argentin várost* Nem hivatalos becslések szerint *kétszász ember vesztette életét és négyszázan sebesültek meg. A város épületeinek kilencven százaléka rombadőlt.* A kormány a környező helyőrségekből csapatokat inditott a szerencsétlenség színhelyére.

Télen át is üzemben marad a Lánchid melletti propellerjárat

Szendy Károly polgármester szombat délután ugy rendelkezett, hogy az ujabb autobuszkorlátozás ne hétfőn, hanem *csütörtökön lépjen életbe.* Csütörtöktől kezdve tehát nem közlekedik a 3/V, a 8, a 10, a 16, a 16/A és a 27-es jelzésü autobusz, viszont 16/B jelzéssel autobuszok járnak a Bécsikapu-tér és Széll Kálmán-tér között. Eredetileg a 29/A jelzésü vonalon is be akarták szüntetni a közlekedést, a közlekedési bizottság tagjainak kivánságára azonban a polgármester ennek a viszonylatnak további fenntartását határozta el. A városatyák kérték a lánchidi autobuszforgalom üzemben tartását is, ezt a kivánságot azonban teljesiteni nem lehetett. Akadt olyan bizottsági tag, aki a lánchidi autobuszok pótlására

a régi omnibuszok üzembehelyezését kivánta a Lánchidon.

Ezt a kivánságot a főváros közlekedési ügyosztályában megvizsgálták, de nem találták teljesithetőnek. Az ügyosztályban a *Hétfő Reggel* munkatársával közölték, hogy az omnibuszközlekedés valósággal *megbénitaná a Lánchid forgalmát,* mivel az omnibuszok csak lépésben tudnak haladni és igy feltartóztatnák az autóforgalmat. A főváros vezetősége azonban gondoskodott arról, hogy mégis legyen megfelelő közlekedési szállitó eszköz Pestről a budai Lánchidfőhöz, s intézkedett, hogy

a Vigadó-tér és a budai Lánchidfő között egész télen át közlekedjenek a propellerek.

Hét és fél percenkint inditják a kis hajókat, s a propellerjárat télen is üzemben lesz, *mig csak be nem fagy a Duna.*

FELESÉG ÉS BARÁTNŐ
a titkos találkahelyen beszélték meg a férj „megvágásának" haditervét

Nagy port vert fel a fővárosban az a néhány nappal ezelőtt kipattant botrány, amikor letartóztatták *Kertész* Lajosné szül. *Donner* Ellát, aki a Perczel Mór-utca 2. szám alatt lévő lakásán *titkos találkahelyet* tartott fenn. A botrányt egy *belvárosi ügyvéd* inditotta el, aki válófélben lévő feleségét figyeltette magándetektivekkel s a figyeléssel megbizott detektiv állapitotta meg, hogy *az asszony sürün fordul meg a Perczel Mór-utcai házban.* Beszélgetés közben egy alkalommal elmondta a magándetektiv megfigyeléseit a főkapitányság egyik detektivjének, aki azután *a titkos találkahelyet leleplezte.* Megállapitotta a rendőrség, hogy

Kertészné társaságbeli uriasszonyok közül mintegy huszat keritett hálójába,

akik az ő lakásán fogadták a jópénzü vendégeket.

Megfordult többször a titkos találkahelyen vidéki és külföldi gazdag férfiak között, az egyik Budapesten szolgáló

távoikeleti diplomata

is, aki mint később kiderült, ugyancsak a rendőrség segitségét kérte, mert

a találkahelyen megzsarolták.

Egyébként az üggyel kapcsolatban nagy feltünést keltő, érdekes dolgok pattantak ki.

Többek között *egy dusgazdag fővárosi épitészről* derült ki, hogy állandó vendége volt a találkahelynek, de

odajárt husz éves, feltünően csinos felesége is,

a háziaspár azonban a találkahely tulajdonosnőjének jóvoltából *soha nem találkozott eggymással.* Az épitész ott ismerkedett meg egy fiatal asszonnyal, akibe beleszeretett és *ki akarta szabaditani Kertészné hálójából.* Felajánlotta, hogy *rendes havi apanázst* biztosit részére, csak ne látogassa tovább a találkahelyet. A fiatal asszony erre hajlandónak is mutatkozott, de

Kertészné csak ötezer pengő bánatpénz lefizetése ellenében volt hajlandó eltekinteni attól, hogy továbbra nem áll rendelkezésre

és az épitész ezt az összeget *ki is fizette.* Az épitész barátnője két hónapig nem is jelent meg a találkahelyen, de azután megint csak feljárt és ott

összeismerkedett barátjának feleségével.

Az asszony és a barátnő a találkahelyen beszélték meg mindig *a haditervet,*

milyen elmen tudnak ujabb összegeket kicsalni a férjtől.

Ehhez hasonló több furcsa esetről hullott le most a lepel a letartóztatással kapcsolatban és a főváros mondain köreiben most azt találgatják, *kik lehettek azok a társaságbeli asszonyok, akik Kertész Lajosné „üzletfeleinek" névsorán szerepeltek.*

Mérgezett nyilak Herczeg és Zilahy ellen

Nem mehetünk el szó nélkül a *Magyar Ut* cimü világnézeti és társadalompolitikai hetilap két szinházi bírálata mellett. A kritikus *Zilahy* Lajos *Fatornyok* cimü remekművéről ezt irja: *„A zsidó feleségek is megkapják végre költőjüket". Herczeg* Ferenc *Déryné ifjasszony* cimü darabjáról ez a „világnézeti" ujság mondanivalója: *„Olcsó bongodalom, lapos, izetlen nyelv, álpoétikus, hamis romantika".* De nem rossz a *Magyar Szó* cimü napilap müitészének hosszu bírálata a Madách Szinház ujdonságáról sem, amelyben *Várkonyi* Zoltánt, *Várkonyi Titusznak, a kiváló szinmagyar irónak és hirlapirónak fiát* igy aposztrofálja: *„Ő az intellektuelkedő, lipótvárosian ideges dialektkáju, testtartásában, fejtartásában, kézmozdulataiban elváltoztathatatlanul nem magyar férfitipusu magatartásával erősen a városi zsidó fiatalemberek lényére emlékeztet."* — Nem rossz ugyebár? Gyerekek, gyerekek, nyilas müitészecskék, hát szabad ezt?... Félős, hogy *Herczeg elkedvetlenedik és tűzbe dobja a Bizáncot, Zilahy nyugdijba megy, Várkonyi pedig kétségbeesésében otthagyja a Madáchot és visszatér a Nemzeti Szinházhoz...*

Annunziata-Rend — Sztalinnak

Bázel, január 16.

A *Basler Nachrichten* a *római* rádióra hivatkozva közli, hogy *Viktor Emánuel Sztalinnak,* a Szovjet-Unió nagymarsalljának, az *Annunziata Rendet* adományozta.

Az Annunziata Rend a legmagasabb olasz kitüntetés, amelyet *Mussolini* és gróf *Sforza* is megkapott annakidején. *A rend tagjai a király unokatestvérének számitanak.*

Átszervezik az amerikai külügyminisztériumot

Lisszabon, január 16.

Mint az angol hirszolgálat Washingtonból jelenti, Cordell *Hull* külügyminiszter a sajtóértekezleten közölte, hogy *az amerikai külügyminisztérium átszervezését tervezi.* A részleteket a legrövidebb időn belül nyilvánosságra hozzák.

Stockholm, január 16.

Az angol hirszolgálat washingtoni jelentése szerint *a külügyminisztérium szombat este bejelentette a minisztérium nagyarányu átszervezését.* Az ujjászervezés célja az, hogy megkönnyitse az Egyesült Államok külügyi kapcsolatainak *háboruban és békében való vezetését.* Az átszervezéssel mentesiteni akarják a helyettes titkárokat és a külügyminisztérium főtisztviselőit a közigazgatási teendők alól, hogy igy *több időt szentelhessenek a külpolitikai ügyeknek.*

A főtisztviselők munkája összhangban fog állni egy politikai bizottság letesitésével, mely bizottság a háboru utáni tervekkel kapcsolatban *foglalkozik majd Amerika nemzetközi kapcsolataival.*

Cordell *Hull* államtitkár tanácskozó bizottságot is létesitett a háboru utáni külpolitikai kérdésekkel való foglalkozásra. Ez a tanács *Norman Davisból, Myron Taylorból* és dr. *Bownanból áll.*

Arisztokrata festőnők
KIÁLLITÁSA

Ma délelőtt nagy közönségsiker mellett nyilt meg özv. *Lika* Dömémé született báró *Podmaniczky* Elma és *Dampierre* grófnő közös képkiállitása a *Müterem* Kossuth Lajos-utcai helyiségeiben. A verniszazzon a társadalmi és diplomáciai élet előkelőségei teljes számban megjelentek. Különösen tetszettek az „Aratás után" és az „Algir" cimü akvarellek, valamint Dampierre grófnő *francia selyemre festett perzsamotivumu képei.*

NAPI JEGYZETEK

Kontrázik a Végzet

Az éj lassan boritotta be fekete köpenyével a várost. A műhelyekben megálltak a gépek, a konyhákban a vacsorával foglalatoskodtak a háziasszonyok. A férfiak fáradtan érkeztek a munkából és élvezték a családi élet békés melegét. Jó nap volt — gondolta magában a szerencsés. Majd talán holnap jobb lesz — bizakodott a szerencsétlen. Béke, nyugalom, biztonság jellemezte a várost. A nagy világégést csak ujságokból ismerték. Majd lassan kihunytak a fények s mindenki aludni tért. Az álom színes fátylát ráboritotta az alvókra. Hirtelen, talán éjfél lehetett, mikor távoli robaj hallatszott. A Végzet rárontott a békés és gyanutlan San Juanra, igy hivták a várost és egy perc alatt, házak, gyárak, életek omlottak össze, nem volt többé jó nap és rossz nap, gazdag és szegény, munkás és vezérigazgató, csak 25.000 sorsüldözött ember. Mintha a Végzet szörnyü kontrát mondott volna oda az öldöklő emberiségnek, egy perc alatt nagyobb pusztitást végzett a földrengés, mint a legádázabb légi támadás. Könny, bánat, szerencsétlenség szakadt a távoli San Juanra. A lakosság sátrakba költözött, sokan nem akarták elhagyni a romvárost. A rettenetes éj elmult és a romok felett felragyogott a nap. Az élet nem állt meg. Mennyi kérlelhetetlenség, vak düh volt San Juan tragédiájában. Hát miért sujt ártatlanokat a Végzet? Miért kellett ennek a békés városnak elpusztulni? Azt hiszem, ez a tragédia az égi hatalmak intése volt azok felé, akik gyarló ember létükre emberfeletti feladatokat tüztek ki maguk elé. Hiába minden tülekedés, pénzvágy, hajsza, ha a Végzet nem akarja életcélunk elérését, akkor meddő minden küzdelem. Életünket szemrebbenésnyi pillanatok döntik el. És e pillanatok a Végzet utasitására sodródnak életünk utjára. San Juan városa alatt feltázadt a békés föld, ugyanaz a föld, mely élelmet ad az élőknek és pihenőt a halottaknak. Föld, benned az élet dalol, de érezzük a halál hideg lehelletét is, ha rád gondolunk. Föld, te jelented a hazát is, melyet mindenütt, mindenkor megvéd minden nép a külső veszedelemmel szemben, benned értékes nyersanyagok rejlenek, jelented tehát a munkát és az aranyat. Ugy látszik, már meguntad a nyugtalan emberiséget és megráztad városok, hegyek, országok boritotta hátadat. De meg fogsz nyugodni egyszer, mint ahogy minden vihar elül. Tiz vagy husz év mulva uj San Juan fog születni és hirdetni fogja az élet diadalát a halál felett, a Természet és az égi hatalmak győzelmét a nyugtalan, szenvedő, harcos, de megnyugodni akaró emberiség felett.

Egy hir margójára

A minap az egész magyar sajtót bejárta a következő kis hir: A Déli-tenger egyik kis szigetén tengerészek 13 európai hajótörőttet találtak, akik 17 éve élnek a világtól elzárva. Mikor a második világháboru eseményeiről értesültek, ugy döntöttek, hogy továbbra is a szigeten maradnak.

A nagy könyv-, film- és szinházsikerek azt bizonyitják, hogy az emberek nagyrésze ki akar törni mindennapi életéből és uj tájak, uj élmények után vágyódik. Más helyzetekbe, más emberek közé akarnak kerülni. Az átlagemberek a hétköznapok nehézségei közt keresik a szépségeket, élményeket. Ezt a vágyódó milliók megtalálják a romantikában, amely mindig a legnagyobb történelmi válságok közepette találkozott a tömegérzelmekkel. Ez a déltengeri történet bizonyára sok ábrándot és illuziót indit majd el. Mert hiába mondják a rideg ész emberei, hogy az illuziók ártalmasak, bizony ma sokan nem tudnának illuziók nélkül élni. Nagyon sok ember lelki szeme előtt ott lebeg az álomsziget, ahol távol az élet zajától, paradicsomi békességben élhet az ember. Ez az álomsziget tulajdonképpen életünk végső céljának, a boldogságnak jelképe. A szigetet épitjük életünk folyamán, de bizony kevés azoknak a szerencséseknek a száma, akik el is érik az álomszigetet, tehát tökéletesen boldogok. Békében sajnáltuk volna a távoli sziget hajótörőttjeit, ma sóhajtva gondolunk rájuk. Lehet, hogy egy kicsit irigyeljük őket. A kis sziget lakóit szerencsétlenségük sodorta a szerencséjük felé. Életünkben sohasem tudhatjuk, hogy a megpróbáltatások között mikor bukkan elő egy kedvező fordulat. De a szerencse mosolyában biznunk kell.

A kis hir gyorsan eltünt a hirtengerben, de maradt utána egy édes iz, egy békés hangulat. Olyan volt ez a hir, mint a szürke viharfelhő mögül kikandikáló napsugár, életet, hitet, örömet adott. Elgondolkoztatta a szivembereit, akik hisznek a szépben és a jóban. Talán alkotásra fog sarkalni irókat, művészeket, zeneszerzőket. És a kis sziget meg fog jelenni a művészetben, a szépség örök tükrében. Isten veled álomsziget, érzem, nem vagy a messzi Déli-tengeren, hanem itt vagy köztünk a jó és érző emberek lelkében, akik a legnagyobb viharban is napsugarat tudnak lopni sorstársaik szivébe.

R. E.

SZINHÁZ

Varázspálca a zenekar felett...

A nagy karmester ott áll a zenekar élén... Gondoltatok-e már ilyenkor arra, hogy rendkivüli művészete milyen példátlanul eszköztelen?

Ha más tolmácsoló művész jut eszünkbe: a színésznek például jelmezre, vendéghajra, festőszerekre, kellékekre, megvilágitásra, szinfalakra s minden egyébre van szüksége, hogy kifejezze, amit az alkotómüvész rábizott. A nagy karmesternek csak *ihletre* van szüksége, semmi másra.

A karmester titka ugyanis olyan, mint a természeté: *titokzatos sugárzás.* Mint a rádium ereje, a sugalló kozmikus sugár, vagy a villamosság. A müben rejlik az őselemi erő, amit sohasem ismerhetünk meg teljesen, mert kimerithetetlen. Ebből a kimerithetetlenből gyüjti magába az emanációt a karmester, összegyüjti, mint egy villamos battéria, aztán ezzel a felhalmozott elektromossággal villanyozza hallgatóit a zenekar vezetékein keresztül.

Vagy hogy másképp mondjuk: művészetének egy titka van, menynyire *„hallja"* és *„adja"*, amit a szerző leirt. Mert *„hallja"*, mégpedig saját egyéniségén keresztül hallja a mü minden partitura-oldalát és abban az értelmezésben hallja, ahogy ő tartja a legteljesebb, legtökéletesebb tolmácsolásnak. Ezt a benső hallást kell közvetitenie mind a két közreműködő tömegéhez. Mert a karmesternek két közreműködő tömege van: *a zenekar és a közönség.* A zenekar közreműködése nélkül művészete megvalósithatatlan, de éppugy nem lenne teljes a közönség részvétele nélkül sem. Mert a közönség feszült figyelme, odaadása, beleélése, belemerülése éppen olyan fontos összetevő eleme a zenei élmény megszületésének, mint a zenekar áldozatosan együttes munkája.

Nem véletlen, hogy a helye éppen a két tömeg közé esik: a nagy karmester nemcsak a zenekart vezényli, hanem a közönséget is. Nem csupán zenekarára kell átvinnie a maga benső hallását, hanem a közönségre is. Le kell kötnie, el kell ragadnia, meg kell bilincselnie és müvészi akarata alá kell hajtania mind a két tömeget. Azt is, amelyik hangszerekkel a kezében, beleegyezően és egyetértően tolmácsolja elképzelését és azt is, amelyik müsorlappal a kezében, esti ruhában, több-kevesebb ellenszegüléssel várja tőle, hogy győzze le azokat az ellenséges közegeket, amelyeket a minden nap érzése, a sok kis apró mellékkörülmény, gond, család, munka, elintéznivaló és a többi halmoz a teljes és tökéletes zenei élmény átélése elé.

Mindehhez azonban az összes művészek közül a karmesternek jutott a legkevesebb eszköz. Hiszen csak két irányban dolgozhat, csupán kétféle kiterjedésben fejtheti ki elképzelését. *Időben és erőben.* Végeredményben csak ezen a két húron játszhat le mindent, amire hivatott. Az időt méri és adagolja vezénylőpálcájával, hol rövidebbre, hol hosszabbra, ezt a részt lassabban veszi, amazt gyorsabban, fokozza a tempót, lelassitja az iramot, minden ütemben érvényesitheti felfogását, *de csak az időben.* A másik, amelyben müvészete elkülönül és felveszi egyéniségének ismertetőjeleit: *a hangerő kezelése.* Mit hangsulyoz, mit kiván erősebben, mit halkabban a zenekartól, melyik hangszert vagy hangszercsoportot érvényesiti a többi közül és mikor? Értelmez, stilust diktál s mindössze két dimenzió áll rendelkezésére. Müvészien megelevenit, lélekkel és átéléssel tölt meg egy-egy papirra rögzitett remekművet, holott csak időben és erőben fejezheti ki magát. Mert végső elemzésben mindössze ennyiből áll a dinamika: *az idő és erő beosztásából.* S annyiból áll a nagy karmester lélektana, hogyan tudja ezt a két lehetőséget ugy egyeztetni, keverni, alakitani, felhasználni, hogy kifejthesse ezen át egyéniségének minden sajátos szinét és értékét, felfogásának, tolmácsoló művészetének minden gazdagságát. Valóságos csoda, hogy csupán ennyiből épit és szinte teremt.

Goethe az épitőművészetre azt mondta: *megfagyott zene.* Visszája is igaz. *A zene hangokból emelt épület.* Ezt a némán megtervezett épületet láthatóvá és hallhatóvá tenni: *ez a karmester művészete.*

Mit használhat fel hozzá? Külsőleg legfeljebb egy pálcát. Van olyan karmester, aki mint a táncos, egész teste mozgását felhasználja, hogy kifejezze önmagát. Van olyan, mint a hipnotizőr: csak kevés mozdulattal, de minden erejével, szétáraszott elektromossággal dolgozik. Van, aki szinte rajzolja a zenét a levegőbe. Ezek a külsőségek azonban egyáltalán nem döntőek és arra vannak nagyobb hatással, aki kevesebbet ért a muzsikához. Aki a személyével is segitségére akar sietni a fülének. A zeneértő azonban tudja, hogy mindez nem fontos. A karmester jelenlétében a személyes átélés ereje és varázsa a döntő.

A mü hang-testet öltött, füllel hallhatólag és ebben az emberivé válásában a mü személyiségét a karmester képviseli.

A közönségtől azonban nem lehet megkövetelni, hogy csupán tökéletes zeneértők üljenek a soraiban. A legtöbb karmester tudja ezt és mozdulatainak kifejező szépségével nemcsak a zenekart akarja magával ragadni, hanem azt is, aki látványt is keres a hallás ünnepén.

Az élet legnagyobb csodái azonban rendszerint jelentéktelen külsőt öltenek. Abból a nagyszerű, ünnepi tényből, hogy egy papirra rögzitett müremek minden izével, gazdagságával, erejével, szépségével megvalósul, megelevenedik, ebből a tüneményes manifesztációból, amikor az ember tanuságot tesz arról, hogy lelke csodálatos magasságokba tud emelkedni, a müvészi élmény megszületésének magasztos perceiben, a hallás ünnepén, a látvány csak ennyi: *egy frakkos ur az emelvényen, magasabban a többinél, pálcával kavarja, szabdalja a levegőt.*

A jelentéktelen látvány és a jelentékeny teljesitmény ellentétéből is kiolvasható, mennyire a bensőség, a lélek ünnepe a muzsika.

Innocent-Vincze Ernő

* **Kamarazene.** A *Magyar Női Vonósnégyes* három tagja: *Kálmán* Mária (heged), *Szeremy* Magda (brácsa) és *Ulbrich* Hermin (gordonka) vitéz *Pongrácz* István, a kitünő zongoraművész közreműködésével magasszinvonalu, élvezetes hangversenyt rendezett a Zeneakadémián. *Schumann* esz-dur és *Strauss* Richard zongoranégyese és *Beethoven* c-moll (op. 9. No. 3.) vonóshármasa szerepelt a müsoron. A stilusos értelmezéssel, finom müvészi összjátékkal elhangzó szerzeményeket őszinte tetszéssel fogadta a közönség és nem fukarkodott elismerésének kifejezésében.

* **Templomi hangverseny a Fiuárvaházban.** A Fiuárvaház volt növendékei és az elemi iskola baráti köre ez évben január 30-án délután fél 5 órai kezdettel rendezi meg a szokásos templomi diszhangversenyét. A hangversenyen fellépnek: Relle Gabriella, Kálmán Oszkár, Faragó Erzsébet dr., Fehér Pál, Medák Sári, Teszler Tivadar, Darvas Ibolya, Ascher Oszkár, Revere Gyula, Fábry Edith, Ernster Dezső, Sik Olga és a Fiuárvaház énekkara. Jegyek kaphatók a Fiuárvaházban (VII., Vilma királynő-ut 25).

* **A fővárosi üzemek matinéja.** A főváros üzemei kitünően sikerült matinét rendeztek a Magyar Müvelődés Házában, amelyet zsufoltságig megtöltöttek az üzemek alkalmazottai és hozzátartozói. A megjelent előkelőségek sorában voltak Morvay Endre dr. alpolgármester, Farkas Ákos és Felkay Ferenc tanácsnokok és több bizottsági tag. A gazdag müsort Dékány Lajos müsorközlő vezette be, majd a Községi Temetkezési Intézet és a Községi Kenyérgyár mükedvelői szindarabot adtak elő. A gyógyfürdők és gyógyforrások vegyeskara Huzella Elek karnagy vezényletével kórusokat énekelt, az Élelmiszerüzem tánccsoportja táncokat mutatott be. A müsor keretében Olasz János, a Gázmüvek alkalmazottja Csikós J. Attila verseiből adott elő s végül a fővárosi üzemek székely levente tanonccai gyönyörü dalokat énekeltek, meleg ünneplés közben.

Ady-est a Rádióban

A magyar Rádió Ady Endre halálának 25. évfordulóján, szerdán, január 26-án, 19 óra 30 perckor Ady-esttel hódol a költő halálának. Az ünnepi megemlékezést Schöpflin Aladár mondja, Basilides Mária megzenésitett Ady-verseket énekel, Somlay Artur pedig Ady-költemények szaval. Ugyanaznap Budapest II. müsorán 21 óra 15 perckor Kovalovszky Miklós dr. ad elő „Ady városa: Zilah" cimmel.

Csak röviden...

A Vigszinház kedden délelőtt tartotta Thornton *Wilder „A mi kis városunk"* c. szinművének sajtófőpróbáját meghivott közönség előtt. Az érdekes előadásnak igen illusztris vendége is akadt *Herczeg* Ferenc személyében, aki köztudomásulag a Vigszinház soron következő ujdonságának szerzője.

*

A Komédia Orfeumban csütörtökön kerül szinre ötvenedszer a „Tilos a lógás" cimü, nagysikerü revü. A müsor állandó táblás házakkal kerül szinre, mindamellett a Komédia már megkezdte uj revüjének próbáit.

*

Zilahy Lajos „Fatornyok" cimü remekműve nemcsak a szinpadon nagy siker, hanem könyvalakban is egyike a legnagyobb irodalmi eseményeknek. Rövidesen második kiadás jelenik meg a *„Fatornyok"*-ból.

*

Lehár Ferenc tschli villájában tartózkodik. A kitünő zeneszerző ismét teljesen egészséges és ujra munkához látott. Szövegkönyveket és filmtörténeteket olvas, vajjon melyik alkalmas arra, hogy uj Lehár-siker legyen belőle.

*

Az *Andrássy Szinházban* hatalmas közönségsiker mellett kerül szinre estéről-estére a szilveszteri kabaré vidám müsora. A szinház igazgatósága ugy határozott, hogy még hosszu ideig nem mutatja be uj darabját, *Vaszary* János *„A pénz nem boldogit"* cimü vigjátékát. A kabaré legnagyobb vonzereje változatlanul *Muráti* Lili fellépése a *„Fekete karácsony"* cimü életképben, valamint *Csortos* Gyula vidám jelenete a *„Finom kis fegyház"* cimü, egyfelvonásos bohózatban.

*

Az Orsz. M. Kir. Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola január hó 26-án, szerdán este 6½ órai kezdettel rendezi az intézet nagy hangversenytermében az idei tanév negyedik hangversenyét. Az estén Bach és Liszt egy-egy orgonaműve, Mozart E-moll zongora-hegedű szonátája, három-három Beethoven és Schubert-dal, Gluck és Paganini egy-egy hegedűdarabja s végül Muszorgszki: „Egy kiállitás képei" cimü zongoraműve kerül előadásra.

*

Az országos főcserkész január 23-án, vasárnap délben 12 órakor nyitotta meg a Déry-muzeumban a magyar cserkészmozgalom VIII. országos müvészi *fényképkiállitását és szinesképversenyét.* A kiállitással egyidőben nyilt meg a Budapestről vándorutra inditott *„Magyarabb magyar"* kiállitás is.

*

A pécsi Nemzeti Szinház hétfőn este a „Tábornokné"-t elevenitette fel, Bordy Bella, a m. kir. Operaház tagjának vendégfelléptével. A közönség a pécsi szinpad egyik kedvencének kijáró, meleg ünneplésssel fogadta őt és sokszor a függöny elé tapsolta.

SZINHAZAK MUSORA

OPERA: Carmen (fél 6).
NEMZETI SZINHÁZ: Napfoltok (½7).
NEMZETI KAMARASZINHÁZ: Fatornyok (½7).
MÜVELŐDÉS HÁZA: A kaméliás hölgy (6).
MADÁCH SZINHÁZ: Első Anna és Harmadik Károly (½7).
VIGSZINHÁZ: A mi kis városunk (fél 7).
PESTI SZINHÁZ: Fecske és denevér (½7).
UJ MAGYAR SZINHÁZ: Az első (7½).
ANDRASSY SZINHÁZ: Kabaré (½7).
OMIKE: Hegyek aljan.
FŐVÁROSI OPERETTSZINHÁZ: A királynő csókja (6).
VIDÁM SZINHÁZ: Ballépés jobbra (½7).
REVÜPALOTA: Őfelsége a pénz (½7).
KOMÉDIA ORFEUM: Tilos a lógás (½7).

Két kiállitás

A Mária Valéria-utcai *Műbarát*-ban *Ráfael* Győző festőművész oeuvre-jén némi hüvösség érzik. Világos, kemény kolorizmusa, zárt felépitésü formavilága, tartalmas, s egy világotjárt ember érdekes helyi motivumokkal kapcsolatos témakőre érdeklődést és figyelmet keltő.

Fény- és szinproblémái ha nem is zavaróak, mégis sok fehérségükkel, halványsárga és szürkés változataikkal, ezüstös háttereikkel, mintha nélkülöznének valamit az élet melegéből s a költői álom puhaságából.

Határozottan, bátran hangsulyozott művészi formanyelve tisztán zengő, kiállitása összhangja egységesen ható. Friss és vidám badacsonyi és kovásznai tájrészletei, franciás könnyedséggel, piros konturral megrajzolt, illusztrativ jellegü aktos aquarelljei, hatalmas kompozíciója a Levétel a keresztről, s egy feketeruhás, szines, érdekesen, melegen oldódó női portré-tanulmánya munkái közül kiemelendők.

Halmággi István, a kiállitás szobrászművésze rokonszenves tehetség. Studiumain jólesőn, könnyedén siklik a szem, gyengéd formavilága némi archaizáló emléket idéz, de csakis a mosolyokban, szép *Muzsáján* talán.

Könnyed, kifejező készsége, derüs világa egy kis állattanulmányán nyilvánul legjobban. Karcsun felnyuló, korsót vivő nője, egri leánya portréja, közvetlen hatásu Gondolkodója, s impozáns ősmagyar ifjuja igaz szobrásztehetségről tesznek tanuságot.

*

A *Műterem* Kossuth Lajos-utcai kiállitó helyiségében most zárult két előkelő arisztokrata művész, özvegy *Lyka* Döméné született *Podmaniczky* Elma bárónő és *Comtesse R. De Dampierre* együttes kiállitása.

Özvegy *Lyka* Döméné Fák és virágok gyüjtőcim alatt izléses aquarelljeit, Comtesse De Dampierre iparművésznő perzsa stilusban festett érdekes lakk-, fa- és selyemfestéseit bocsátotta a kiállitást látogató előkelő közönség szemléletére.

T.-Sz. G. dr.

Tartson lépést
az irodalommal és iratkozzék be az
UJSÁG
könyvtárába!

KÖZGAZDASÁGI UJSÁG

Végleges felár-elszámolások a magyar-francia fizetési forgalomban

A Magyar Nemzeti Bank 495. számu körlevelében értesitette a megbizott pénzintézeteket, hogy a magyar-francia fizetési forgalom keretében az Office des Changes, Service de la Compensation, Chatel-Guyon-i intézetnél vezetett „Créances Commerciales Arriérées" elnevezésü számlán 1943 október 31-ig átutalt és előlegképpen 20.25% felárral elszámolt, francia adóssal szemben fennállott követelések végleges elszámolása ugy történik, hogy a Magyar Nemzeti Bank a francia frankösszegnek devizaárfolyamon számitott pengő-ellenértéke után a már folyósitott feláron felül további 26.75% felárat térit. Ennekfolytán a a szóbanforgó magyar követelések után megállapitott végleges felár összesen 47% less.

Egyidejüleg közölte a Magyar Nemzeti Bank a pénzintézetekkel, hogy hasonlóképpen összesen 47% végleges felárral fogja elszámolni mindazokat a már korábban ideiglenesen 21% felárral elszámolt devizatételeket is, amelyek a korábbi rendelkezések értelmében 1941 junius 30-a után az egyes külföldi intézeteknél vezetett számlákon 1943 október 31-ig jóváirásra kerültek.

Közli továbbá a körlevél, hogy a magyar adósok franciaországi, hollandiai, belgiumi, dániai és norvégiai tételek kiutalásánál ez év január 24-től kezdve az illető devizára érvényes mindenkori áruárfolyamot 22.5% felár, illetőleg a francia frank kiutalása esetében 23.25% felár hozzáadásával fogja alkalmazni.

Számolólap-illetékbélyegek forgalombabocsátása

A pénzügyminiszter 217.870/1943. számu rendeletével a számolólap illetéklerovására 1944. évi január hó 1. napjával tiz-, husz- és ötvenfilléres, továbbá két-, öt- és tizpengős számolólap illetékbélyegeket bocsátott forgalomba.

A rendelet szerint 1944. évi február 1. napjától a számolólap illetékének lerovására *okmánybélyegeket már nem szabad használni*, hanem e helyett a számolólapok illetékét az uj számolólap illetékbélyegekkel kell leróni. Ettől a naptól kezdve a számolólap illetékének más bélyeggel lerovása, mint kisebb jövedéki kihágás esik büntetés alá, ezért mindenkinek érdeke, hogy a számolólap illetékbélyegeket már előre megfelelő mennyiségben beszerezze.

A távbeszélő állomások és a Kereskedelmi és Iparkamara

A távbeszélő állomások korlátozása kapcsán ujabban — mint a *Magyar. Tud.* jelenti — a Kereskedelmi- és Iparkamarának is döntő szava van. A postaigazgatóság ugyanis a gazdasági érdekü telefonok le- és felszerelésénél minden esetben kikéri a kamara véleményét, amely gazdasági nézőpontok figyelembevételével birálja el az eléje kerülő ügyet. Az uj államosok felszerelésénél az az irányelv, hogy kiskereskedőnek és kisiparosnak nem szerelnek fel uj telefont, viszont uj gyárak, gyárfiókok és nagykereskedők kaphatnak uj állomást.

A textiláruk kiszolgálásának korlátozása

A főváros utcáin a polgármester zöldszinü falragaszai jelentek meg, amelyeken közli a közellátási miniszternek a textiláruk kiszolgálásának korlátozása ügyében kiadott rendeletét. A falragasz részletesen felsorolja azokat az árukat, amelyeket a vásárlási könyvbe való bejegyzés mellett a kereskedő kiszolgáltathat és részletesen és pontosan megállapitja azt a mennyiséget is, amely egyik vásárlóra jut.

— **KIVÉTELEZETT ZSIDÓK VÁSÁRI ÁRUSITÓ ENGEDELME.** A Magy. Tud. jelentése szerint a kereskedemi miniszter adott esetből kifolyóan tisztázta azt a kérdés, vajjon a kivételezett zsidók árusithatnak-e piacon, vásáron vagy bucsun. A miniszter hivatkozással a 7720/1939. M. E. számu rendelet intézkedéseire tévesnek minősitette az az álláspontot, hogy a zsidótörvény 2. §-a alá eső kivételezett személy vásári, piaci, illetően bucsun való árusitásra jogositó iparhatósági engedélyt nem kaphat.

TULJEGYEZTÉK ROTTERDAM VÁROSÁNAK 3.5%-OS KÖLCSÖNÉT. Rotterdamból jelentik: Rotterdam városának 1944-ben kibocsátott 10 millió forintos 3.5%-os kölcsönét olyan nagymértékben jegyezték tul, hogy a kötvények kiutalását erősen korlátozni kellett.

NEGYVENÖTNAPOS MORATÓRIUM BULGÁRIÁBAN. Mint a NTI Szófiából jelenti, a minisztertanács határozata értelmében az összes magánjellegü kötelezettségekre 45 napos moratóriumot engedélyeztek.

PÉNZ ÉS TŐKE

Külföldi tőzsdék

LONDON (hétfői zárlat). Br. Consols 79.375, Convers. Loan 104$^{15}/_{16}$, Brit. War. Loan 103$^{1}/_{2}$, Brit. Funud. Loan 113$^{1}/_{2}$, Brit. Victory Loan 112 ex, Rio Tinto 17$^{1}/_{4}$, De Beers Def. 17$^{1}/_{2}$, Rand Mines 150, Anglo Iranian 11.875; Burmah Oil 80.625, Mexican Eagle 11, Shell Transport 3.875, Brit. Aluminium 48, Brit. Amer. Tobacco 5$^{15}/_{16}$, Electric Musical 27.625, Imper. Chemical 38$^{1}/_{4}$, Imper. Tobacco 7$^{9}/_{32}$, Lever Brothers 1$^{27}/_{32}$, Vickers 17$^{1}/_{2}$, Woolworth 56$^{1}/_{2}$.

NEWYORK (hétfői zárlat). Baltim. 7.125, Newyork Central 17.375, Penns. Railroad 27.875, Allied Chemical 145.5. Ameró Smelt. 37.125, Am. Teleph. 156$^{3}/_{4}$, Am. Tobacco 62$^{1}/_{2}$, Anaconda Copper 25, Bethlehem Steel 58$^{1}/_{4}$, Chrysler Corp. 80$^{1}/_{4}$, Gener. Electric 36.875, Gen. Motors 53.125, Int. Tel. 12, Radio Corp. 9$^{3}/_{4}$, Shell Union Oil 25.375, Standard Oil 54$^{3}/_{4}$, U. S. Rubber 41$^{3}/_{4}$, U. S. Steel 53.625, Festhinghouse Electric 96, Woolworth Comp. 39.

Valuták és devizák

A MAGYAR NEMZETI BANK HIVATALOS ÁRFOLYAMAI

VALUTÁK: Szlovák korona (csak 20 koronás és annál kisebb cimlet) 11.45—11.75, svájci frank 79.60—80.60, svéd korona (csak 50 koronás és annál kisebb cimlet) 81.70—82.70.

DEVIZÁK: Amsterdam 180.07$^{1}/_{2}$—181.40, Belgrád 6.78$^{1}/_{2}$—6.83$^{1}/_{2}$, Berlin 135.70—136.70, Pozsony 11.64—11.78, Brüsszel 54.28—54.68, Bukarest 2.75—2.82, Istanbul 268.68$^{1}/_{2}$—270.66$^{1}/_{2}$, Kopenhága 70.84—71.36, Madrid 32.00—32.24, Oslo 77.10—77.67, Páris (Vichy) 6.78$^{1}/_{2}$—6.83$^{1}/_{2}$, Prága 13.57—13.67, Szófia 4.14—4.17, Stockholm 82.00—82.80, Zürich 79.80—80.60, Helsinki 6.87—6.93, Zágráb 6.79—6.83.

Külföldi zárlatok

ZÜRICH. Páris 6.25, London 17.32, Newyork 430.—, Brüsszel 69.25, Madrid 39.75, Amsterdam 229.37$^{1}/_{2}$, Berlin 172.55, Lisszabon 17.71$^{1}/_{4}$, Stockholm 102.66$^{1}/_{4}$, Oslo 98.62$^{1}/_{2}$, Kopenhága 90.37$^{1}/_{2}$, Szófia 5.37$^{1}/_{2}$, Prága 17.25, Zágráb 8.75, Istanbul 3.50, Bukarest 2.37$^{1}/_{2}$, Helsinki 8.75, Buenos Aires 96.50, Pozsony 15.—.

ÉRTÉKPIAC

A keddi értéktőzsdén a következő árfolyamokat jegyezték:

	Előző zárlat	Előfordult kötések	Zárlat
Magy. Bank	96.5	—	96.5
Leszámitoló	98.—	—	98.—
Hitelbank	136.5	136.5	136.5
Nemzeti B.	432.—	—	432.—
Keresk. B.	239.5	—	239.5
MOKTÁR	—	—	75.75
Első M. B.	1966.—	—	1966.—
Első Bp. gm.	55.—	—	55.—
Hungária	108.—	—	108.—
Bauxit	772.5	—	772.5
Beocsini	55.—	—	55.—
Borsodi szén	44.—	—	44.—
Cementia	303.—	—	303.—
Drasche	71.—	—	71.—
Magnezit	934.—	—	934.—
Aszfalt	19.—	—	19.—
Kőszén	1626.—	1626	1626.—
Nagybátonyi	85.—	—	85.—

Ez a siker!

(Ezt irta az Ujság)

ZENÉLŐ MALOM
elragadó operettmelódiák, aranyos, vidám történet... (Szeleczky, Dayka, Szilassy, Latabár).
20. premierhét: Omnia

MAKACS KATA
... egyike a legmulatságosabb vigjátékoknak és nagy érdeme, hogy végre uj és igazán tehetséges sztárt mutat be: Butykay Emmit (Hajmássy, Mihályi).
5—6. premierhét: Átrium, Radius

AGRÓLSZAKADT ÚRILÁNY
Tolnay Klári, a Ráthonyi-filmek szinárja bűbájos egyéniségén kivül szivből jövő humorát is a nézőnek ajándékozza.
4. hét. Deák.

Ezt nézzük meg!

Salgó	129.—	—	129.—
Urikányi	65.4	—	65.4
Fővárosi	14.8	—	14.8
Pallas	10.6	—	10.6
Fegyver	165.—	—	165.—
Ganz	78.—	78	78.—
Rima	347.3	347.3	347.3
Sopr. vas.	67.5	—	67.5
Hofherr	46.5	—	46.5
Ausztria	89.—	—	89.—
Duna-Száva	12.5	—	12.5
Délcukor	232.—	—	232.—
Georgia	65.5	—	65.5
Gschwindt	—	3755	3755.—
Gyapjumosó	—	33.4	33.4
Goldberger	159.—	—	159.—
Magy. kend.	74.1	—	74.1
Pamutipar	126.25	—	126.25
Szeg. kend.	311.75	—	311.75
Danica	—	—	9.—
Pálfalvi	—	—	50.5

Államadóssági kötvények, záloglevelek:

Népszövetségi font (147.5) 147.5 147.5. Kényszerkölcsön (87.5) 88.—. 1941. évi nyereménykölcsön (96.—) 96.— 96.—. 1942. évi 3%-os törlesztéses kötvény (52.—) 52.— 52.—. 1914. évi főv. (607.5) 607.5 607.5. 1927. évi főv. (170.—) 170.—. 1937. évi főv. 95.—. Belv. Tkp. 7%-os doll. zl. (165.43) 165.43 165.43. Hitelbank 7%-os arany zl. (165.43) 165.43. Ált. Tkp. B. dollár zl. (164.93) 164.93. Földhitelintézet A. és B. dollár zl. (165.43) 165.43 165.43. Leszámitoló F. dollár zl. (170.—) 170.— 170.—. Pesti Hazai 7$^{1}/_{2}$%-os doll. zl. (173.5) 173.5 173.5. Keresk. Bank doll. zl. 179.5 179.5.

ÁRUPIAC

Gabonatőzsde

A hétfői gabonatőzsdén a magpiac forgalma rendkivül csekély volt és csak kisebb tételek cseréltek gazdát.

TÉNYLEGES KÖTÉSEK. Baltacimmag: 20 q 140 pengő, kisalföldi. — Vadgesztenye: 40 q 24 pengő ftiszai.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK

Boltos. 1. A rendelet a falusi boltosra is vonatkozik. Vegyeskereskedő, aki élelmiszert is árusit, akkor nyithat és zárhat, amikor a helyi érvényü rendelkezések szerint az élelmiszerüzletek. De 9 óra előtt és 4 óra után mást, mint élelmiszert és tüzelőszert nem árusithat. Hétfőn ugyancsak ezeket árusithatja. Mást nem. 2. A vasárnapi nyitvatartás tekintetében a régi gyakorlat marad érvényben. 3. A megállapitott korlátok között nyitvatartandók. Szombaton is.

Fogadás. Nem volt.

G. A. Dunaszerdahely. 1. A kérdezett szót nem ismerjük. 2. Mindenki fordithat. 3. A tolmács különböző nyelvü emberek beszédét közvetiti, a fordító irásbeli munkát végez, illetve irott szöveget ültet át más nyelvbe. 4. Nem értjük a kérdést. 5. Máshol nem kaphat segélyt. 6. Ennek okát nem tudhatjuk. 7. A dijakat pontosan közöljük.

E. I. Joga van a fütést követelni. Ha nem adják meg, mondjon fel.

Wittenberg S. Kálmán. Sorsjegyét nem hozták ki.

Átengedés. Mindaddig, amig az ár meghatározva nincs, nem tehet mást, csak azt, hogy bevallásában az ingatlant az általános szabályok szerint értékeli.

Érdeklődő, Hauser Zoltán és Hajnal Ervin. Egyet sem huztak ki.

Laskod, Szabolcsmegye. Adjanak be beadványt a belügyminiszterhez és vázolják a helyzetet.

Ingatlan B. A kerthez kell valamilyen bejárat. De ha más is van, nem köteles türni az udvaron való átjárást.

Üllői-út. A tartási hozzájárulás fizetése a leszerelésig kötelező.

Vasmegyei előfizető. Keresetszerüleg csak iparengedéllyel folytathatja a kötött ruhák összeállitását.

Pestkörnyéki. A 100/1943. számu rendelet 14. §-a alapján meg lehet a reménye arra, hogy a kilakoltatást nem rendelik el, ha önként nem akarja kiüriteni a helyiséget.

Főbérlő. Albérlőjének felmondhat 1-én vagy 15-én tizenöt napra. Ha a felmondást nem fogadja el, a járásbirósághoz kell kérni a kilakoltatást. A megtartandó tárgyaláson azután előadhatja helyzetét.

K. J. Kisérelje meg és adjon be kérvényt az iparügyi miniszterhez, feltárva helyzetét. 2. A helyiség ügyében nem tehet semmit, ha ragaszkodnak a kilakoltatáshoz.

MOZI

Uj Zilahy-film a Fórumban:

Valamit visz a viz

Karády Katalin — mint Anada

Zilahy Lajos nagysikerü regénye került filmvászonra *Oláh* Gusztáv, az Operaház főrendezőjének közreműködésével. Természetesen regényét maga *Zilahy* irta át a film számára és *mint minden Zilahy-alkotás, ez is különleges figyelmet és megkülönböztetett érdeklődést* érdemel. A történet az időtlen időben és egy ismeretlen országban játszódik és a hatalmas folyam, amely szinte főszereplője a filmnek, a sors hatalmát és sodróerejét jelképezi. A folyó partján egy boldog halászcsalád él, amikor felharsan a part ról a kiáltás: *Valamit visz a viz!*... Egy asszonyt hoz a viz, egy idegen és rejtélyes asszonyt, aki később feldulja a kis család és a falu életét is. Amikor lepereg a dráma, ismét felhangzik a kiáltás: Valamit visz a viz! és ezt a titokzatos ismeretlen asszonyt sodorja tovább uj partok felé. Anada asszony szerepét *Karády* Katalin alakitja, *Jánost Jávor* Pál, a fiatal feleségét *Pápay* Klára. A film zenéjét *Polgár* Tibor szerezte.

A *Fórum*-filmszinház mutatja be az érdekes és nem mindennapi filmet.

Exotikus francia film a Rádiusban:

Cseresznyevirág

Michiko Tanaka

Maurice Dekobra világhirü Yoshiwara cimü regényéből készült ez a film, amelynek szereposztása is különlegesen érdekes. A film rendezője, stilusosan, a japán származásu Michiko Tanakával játszatta el a teaház szomoru, szerelmesszivü gésájának édes-bus történetét és a hires mongol filmszinész, Sessua Hayakawá-ra osztotta a regény hüséges szolgájának, Samounak szerepét. A film a mult század közepén játszódik, amikor még Tokióban kőfallal körülvéve állt Yoshiwara, a teaházak, a könnyü örömök és futó szerelmek negyede. Sokszor nem a vágy, hanem a szükség sodorja ide a japán lányokat. Ezért vállalt gésaáldozatot a film hősnője is, Kohana, aki igy akarta tönkrement családjának gyermekeit neveltetni. Az első este azonban megrémül egy részeg orosz támadásától és szorongatott helyzetéből egy másik tiszt menti ki, akit a daliás Pierre Richard Wielm alakit és akit nemrégiben a Monte Christo szerepében láttunk és akinek, ugy látszik, különleges érzéke van a kosztümös és romantikus filmszerepek megjelenitésére. Izgalmasan érdekes történet során a japán gésa beleszeret az orosz tisztbe, akinek kémszolgálatát elősegiti és aki ezért halállal fizet.

A szép és érdekes filmet a Rádius filmszinház tüzte müsorára.

Mozik müsora

(Sz.: = szombat, v = vasárnap, ü.: = ünnep.)

ADRIA. Denevér. (1/4, 1/6, 1/8, v., ü. és h.: 11. 1, 3, 1/6. 1/8.)

ANDRÁSSY. Szeretlek. (1/4, 1/6, 1/8, v.: 1/2-kor is.)

ATRIUM. Makacs Kata. (1/4, 1/6, 1/8, v. és ü.: 1/2-kor is.)

BARLANG. Botrány. (1/2, 1/4, 1/8 és 1/8 órakor.)

BELVÁROSI HIRADÓ (181-244). **Magyar filmexpedició Bulgáriában** (Pelsőczy, Boneva, Pataky, Solthy). **Semmi sem vész kárba** (kulturfilm). **Az iszlám müvészete. Magyar-, Ufa- és Európa-híradó.** Folytatólagos egyórás előadások 10—21 óráig.

BELVÁROSI. Feleség. (1/4, 1/5, 1/6, 1/7, 1/8. v.: 1/2, 1/3, 1/4, 1/5, 1/6, 1/7, 1/8.)

BETHLEN. Katja. (1/4, 1/6, 1/8, ü.: 1/2, v.: 11 és 1/2-kor is.)

BELEZNAY. Lángoló tiatalság (10, 5/12, 1/2, 1/4, 1/6, 1/8.)

CAPITOL. Rákóczi nótája. (1/2, 1/4, 1/6, 1/8, v. és ü.: 11-kor is.)

DEÁK (Tel.: 121-313, 125-932). **Agrólszakadt urilány.** (1/2, 1/4, 1/6, 1/8, v. és ü. d. e. 11 órakor is.)

DUNA. Akkor... (1/4, 1/6, 1/8, v. és ü.: 1/2-kor is.)

ERZSÉBET. Szélhámosnő voltam. (11, 1/2, 1/4, 1/6, 1/8.)

FORUM (Tel.: 189-707, 189-541). **Mesél az élet** (1/4, 1/6, 1/8, v. és ü.: 1/2-kor is.) Vas. d. e. 11-kor: **Lovasok és lovak világa.** Szerda este 1/8-kor: **Valamit visz a viz.**

HIRADÓ FILMSZINHÁZ (222-499). **Magyar filmexpedició Bulgáriában** (Pelsőczy, Boneva, Pataky, Solthy). **Semmi sem vész kárba** (kulturfilm). **Az iszlám müvészete. Magyar-, Ufa- és Európa-híradó.** Folytatólagos egyórás előadások 9—21 óráig.

IDOLY. Marokkói lány. (1/4, 1/6, 1/8, v.: 11 és 1/2-kor is.)

JÓZSEFVÁROSI. Behajtani tilos. (1/4, 1/6, 1/8, v. és ü.: 1/2-kor is.)

KAMARA. Aranypáva. (1/12, 1/2, 1/4, 1/6 és 1/8 órakor.)

KASZINÓ FILMSZINHÁZ. Boldog idők (1/4, 1/6, 1/8, sz.: 1/2-kor is. v és ü: 11 1/4, 1/6, 1/8.)

KORZÓ (Tel.: 182-818). **Gróf Monte Cristo II. rész: A bosszu** (1/4, 1/6, 1/8, sz.: 1/2, v. és ü. d. e 11. d. u. 1/4. 1/6, 1/8.)

MESEVÁR. Párisi románc (1/2, 1/4, 1/6, v. és ü.: 1/2-kor is.)

NEMZETI APOLLÓ (T. 222-002). **Fény és árnyék.** (1/4, 1/6, 1/8, sz.: 1/2, 1/4, 1/6, 1/8, v. és ü.: 11, 1/2, 1/4, 1/6, 1/8.)

NYUGAT. Orient express. (1/4, 1/6, 1/8, sz.: 1/2, v. és ü.: 11 és 1/2.)

OTTHON. Orient express. (5/3, 5, 1/8 órakor.)

PETŐFI. Orient express. (1/4, 1/6, 1/8, v. és ü.: 1/2-kor is.)

PEST (PALACE). Éjjeli zene. (1/12, 1/2, 1/4, 1/6, 1/8.)

RADIUS (Tel.: 122-098, 120-564). **Makacs Kata. Hiradó.** (1/4, 1/6, 1/8, sz.: 1/2, 1/4, 1/6, 1/8, v. és ü. d. e. 11, d. u. 1/4, 1/6, 1/8.) Szerda este 1/8-kor: **Cseresznyevirág. Hiradó.**

SCALA (Tel.: 114-411). **Boldog idők** (1/4, 1/6, 1/8, sz., v. és ü.: 1/2 órakor is.)

SZÉKELY. Rajongás. (1/12, 1/2, 1/4, 1/6 és 1/8 órakor.)

SZITTYA. Fény és árnyék. (1/4, 1/6, 1/8, sz., v. és ü.: 1/2-kor is.)

TINÓDI. Feleség. (1/4, 1/6, 1/8, v. és ü.: 11 és 1/2-kor is.)

TOLDI. Orient express. (10, 5/12, 1/2 és 1/8 órakor.)

TURÁN. Orient express. (11, 1/2, 1/4, 1/6 és 1/8 órakor.)

M.D.K.

Özv. Lyka Dezsőné, báró Podmaniczky Elma

Együttes kiállitást rendeztek de Dampierre grófnővel a „Müterem"-ben.
A művésznő elmondja, hogy Szablya Ferenc volt az első mestere, de tanult Bécsben "a hires Schutzer müteremben és romában is." Festett Londonban, Egyiptomban, Ceylonban, Algirban, Olaszországban és helyen másutt. Mostani kiállitását "Fák és virágok" cimmel rendezte, de vannak tájképei is.
A két müvész fényképét közli a lap.

"A grófnő és a bárónő kiállitása" c.
Szinházi Magazin, Bp. 1944. jan. 19-25. VII. évf. 5. sz. 25. lap.

MDK

özv.Lyka Döméné

Öreg fenyők, vf.

Virágos rét, "

Delfinium csoport, vf.

M. képzőművésznők egyesülete 29. kiáll. N.Szal.
1947. aug.

			Pengő
90.	Luxor este	vizfestmény	
91.	Kertrészlet	„	
92.	Biskra (Algir)	„	
93.	Nyári est	„	40.—
94.	Rózsalugas	„	130.—
95.	Buzatáblák széle	„	100.—
96.	Ősz a tarlón	„	80.—
97.	Erdőszéle	„	80.—
98.	Dombról	„	100.—
99.	Aranyos ősz	„	110.—
100.	Irisek az út mellett	„	140.—
101.	Park fenyőkkel	„	160.—
102.	Mező	„	120.—
103.	Nyár a parkban	„	120.—
104.	Esős hangulat	„	50.—
105.	Alhambrai részlet (Granada)	„	
106.	Egyiptomi emlékek	„	
107.	Stabillo	rajz	30.—
108.	„	„	35.—
109.	„	„	40.—
110.	„	„	40 —
111.	„	„	35.—

105. és 106. (Alhambra és az Egyiptomi emlékek) nem eladók.

A kiállítást rendezte:

KATÓ KÁLMÁN
festőművész
a „MŰTEREM" művészeti vezetője.

Merkur IV., Prohászka Ottokár u. 6

ÖZV. LYKA DÖMÉNÉ
sz. BÁRÓ PODMANICZKY ELMA
FESTŐMŰVÉSZNŐ

KIÁLLITÁSÁNAK

KATALÓGUSA

„MŰTEREM"
KÉPZŐMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁSOK K. F. T.

BUDAPEST
IV., KOSSUTH LAJOS UTCA 12, FÉLEM.

TELEFON: 189-554

A KIÁLLITÁS MEGTEKINTHETŐ: 1938. DECEMBER HÓ 11-TŐL DECEMBER HÓ 18-IG NAPONTA 9–6-IG, VASÁRNAP 10—2-IG

KATALÓGUS ÁRA 30 FILL.

			Pengő
1.	Irisz csokor	vizfestmény	200.—
2.	Nyári szarkaláb	„	150.—
3.	Beteljesedés	„	200.—
4.	Napraforgó	„	80.—
5.	Napimádó	„	200.—
6.	Napraforgó csokor	„	150.—
7.	Orgonák	„	200.—
8.	Ziniák	„	80.—
9.	Szarkaláb	„	100.—
10.	Kaktuszok	„	85.—
11.	Diszmák a kertben	„	150.—
12.	Muskátli	„	80.—
13.	Tavasz	„	120.—
14.	Öreg jegenyék	„	100.—
15.	Június	„	80.—
16.	Fenyőfák	„	100.—
17.	Kertrészlet	„	80.—
18.	Nádas	„	100.—
19.	Reggeli napsütés	„	200.—
20.	Aratás után	„	250.—
21.	Nyári virágok	„	120.—
22.	Mályvák	„	260.—
23.	Le Gramo	„	120.—
24.	Nyári hangulat	„	60.—
25.	Luzerni tó	„	50.—
26	Rózsák	„	80.—
27.	Liliom lelke	„	100.—
28.	Ősz	„	80.—
29.	Alkony	„	60.—
30.	Ziniák plain-airben	„	100.—
31.	Ősz a parkban	„	60.—
32.	Rét	„	50.—
33.	Peoniák	„	60.—
34.	Istálló	„	40.—
35.	Domboldal	„	150.—
36.	Buzatábla	„	160.—
37.	Elégia	„	120.—
38.	Róma, Palatin	„	50.—
39	Ciprisok, Algir	„	30.—
40	Falu vége	rajz	25.—
41.	Assuan	„	30.—
42.	Assuan bazár	„	
43.	Tarló	„	25.—
44.	Biedermayer I.	„	
45.	„ II.	„	

			Pengő
46.	Delphinium	vizfestmény	30.—
47.	Őszi virágok	„	35.—
48.	Öreg bodzák	„	35.—
49.	Lidó	„	
50.	Várfal Luzernben	„	40.—
51.	Monte Pelegrino	„	
52.	Aetna Taormina	„	
53.	Palermo, Villa Igiea	„	
54.	Aetna	„	
55.	Régi kapu (Taormina)	„	
56.	Kikötő (Palermo)	„	35.—
57.	Kertészlak (Palermo)	„	35.—
58.	Részlet a Teatro Greccoból	„	
59.	Taormina	„	
60.	„ Teatro Grecco	„	
61.	Algiri öböl	„	
62.	Roma Forum	„	
63.	„ Palatin	„	50.—
64.	Venezia	„	
65.	A genfi tónál	„	
66.	A. Pilatus Luzern	„	
67.	Róma, részlet a Constantin bazilikából	„	50.—
68.	Assuan Cataraet	uti emlékek	
69.	Assuan	„	
70.	Baliana	„	
71.	Kalabshe Nubia	„	
72.	Assiut	„	
73.	Alkony a Nilus mentén	„	
74.	A Niluson	„	
75.	Sivatag	„	
76.	Assiut körül	„	
77.	Theba Luxor felől	„	
78.	Assiutnál	„	
79.	Dahabik Caironál	„	
80.	Denderah	„	
81.	Temető Assuanben	„	
82	Utca Assuanben	„	
83.	Elefantinsziget vége (Assuan)	„	
84	Sírok (Assuan)	„	
85.	Nomádok Biskraban	„	
86.	Perim sziget a Vörös tengerben	„	
87.	Lissai öböl (Adria)	„	
88.	Lillafüred	vizfestmény	30.—
89	Esneh (Nilus)	„	

Lyka Dömény

Kiállít

Mo. 1942. II. 5.

. . . . . .

. . . . . .

Ezekről megjelent kritikák, méltatás

. . . . . .

. . . . . .

Milyen kitüntetéseket kapott . . . . .

. . . . . .

Szerepelt-e külföldi kiállitáson, mely

. . . . . .

. . . . . .

Vol-e 1954 után külföldi tanulmányut

. . . . . .

. . . . . .

MDK

Lyka Döméné, özv.

A Műterem három kiáll. Képzőm. Közlöny. 1939. 3-4. sz.

Lyka Döméné, Podmaniczky Elma
festönö.

Katol. Szemle. 1942. 89-91. l.

Lyka Döméné, Podmaniczky Elm

festő

Művészet, 1939. IV. évf. 23. n. 13. l.

Erdélyi Árpád: A Műterem kiállítási.

Lyka Döméné

festő

Művészet, 1939. IV. sóf. 30. n. 131. l.

Erdégi Árpád: A Műterem Kiállítási.

Lyka Döméné, Podmaniczky Elma

első gyűjteményes kiállítása. – Műterem, Bp.,

1939.

Művészet, 1939. IV. évf. 23. sz. 13. l.

Erdélyi Árpád: A Műterem kiállításai.

Podmaniczky Elma, Lyka Doméné festő

Művészet, 1939. IV. sóf. 23. sz. 13. l.

Erdélyi Árpád: A Műterem kiállításai.

Podmaniczky Elma

festő

Művészet, 1939. IV. évf. 30. sz. 131. l.

Erdélyi Árpád: A Műterem Kiállítá-
sai.

Önálló táblakép – „Őszi elégia" –

– Lyka Dömené, Podmaniczky Elma

Művészet, 1939. IV. évf. 23. sz. 13. l.

Erdélyi Árpád: A Műterem Kiállítási.

Önálló Táblakép – „Nyári felhők" –

– Lyka Károlyné, Podmaniczky Elma –

Művészet. 1939. IV. évf. 23. sz. 13. l.

Erdélyi árpád: A Műterem Kiállítások.

Ilyenek például: Király János, Krutek
yörgy, Lyka Döméné, Sóós Gyula, Vértes
lemér, Bokor Béla János, Zana Sándor,
urghardt Margit, Győry Gy. László,
gotha Hilda, Kotoff Olivér, Köteles

Iklódy Ferenc: Hortobágyi kutnál

A Műterem kiállításáról.
Művészet 1938. 118. l.

Lyka Döméné: Erdőszéle

A „Műterem

Lyka Döméné

Özv. Lyka Döméné: Június.
(Műterem, csoportkiállítás.)

Király János: Pihenő asszony.
(Müterem, csoportkiállítás.)

eszmélkedett, mikor hirtelen eléje toppant é
szólította.

— Aggy Isten, Sári! Hát mán meg s
mersz? Én vónék tán a Mészáros János!
mán nem is emlíkszel rám? — kérdezte a l

— Isten hozta János! — mondta meleg
asszony. — De megismerem én még száz
között is, — mondta szégyenlősen, de nagyo
bant hozzá a szemesugara. — Csak igen-igo
csudálkoztam, amin ilyen hirtelen itt te
előttem.

— Itt ám Sári, mert hozzád indultam, b
dem van véled!

— No azt itt is elmondhatja — mond
asszony, de hol elsápadt, hol elpirult. —
nem garabonciás lett magából, hogy így
ropszra itt terem előttem?

— Nem ám Sári, én vagyok itt, az e
valóságomba! Visszajöttem mégis a muszka
ságbul. Két napja mán, hogy itthon vagyo
most téged akartalak megkeresni.

— Hallottam, hogy hazajött, de nem aka
hinni, amig a tulajdon két szememmel nem l
magát. De most mán elhiszem, hogy itthon
Mesélje el János azon frissibe, melegibe,
hun vót, mit csinált az alatt a tiz esztendő

MDK

Lyka Döméné báró Podmaniczky Elma

Istállórészlet című akvarellje. Repr.
Jegenyék " " "
(Műterem gyüjtm.kiáll.)

Ősz a művészetben. Bpest, 1941.

MDK

Lyka Döméné

"Junius" c. műve. Repr.
(Műterem, csoportkiállitás)

Magy.Nemzeti Művészet, 1938. 2.sz. 29.1.

MDK

Lyka Döméné

"Erdőszéle" c. műve. Repr.

A Műterem kiállitásáról. Művészet.1938.
118.lap

MDK

Lyka Döméné szül. báró Podmaniczky Elma (19.sz.)

Somogyi paraszthház. Vizfestmény. 25x35.

Ernst Múzeum aukciói. XVII. 26.1.

MDK

Lyka Döméné

Művei a Műterem kiállitásán.

Dr.Fekete Lajos: Két kiállitás.

Református Élet, 1942.febr.14. 8.1.

MDK

Lyka Döméné báró Podmaniczky Elma

Jegenyék c.akvarellje.Repr.

Ösz a művészetben. (Bpest, 1941.)

Lyka Károly
építész

l.

Weis Anna: Lyka
Károly élete és művészete.
Bp. 1939. 52. l.

Lyka János

épitész

l.

Weiss Anna:

Tzsó Miklós élete
és művészete.
Bp. 1939. 53. l.

Srávatamári, Kuria

59

Lyka János +

épitész

– + Nyitrán 1934

rosd máre

Forum

1934. 146. l.

(Lyka János

meghalt.)

Perczel Mór:

Derékig, ~~[illegible]~~ [illegible] j
daillonban. Hátrafésült h
szománt-gallérú atillája z
kép alatt:

„PERCEL

Acélmetszet, mérete

Lasza

Lyka János

építész

l.

Weisz Anna:

Ybl Miklós élete és
munkássága. Bp.,
1939. 53. l.

Lyka Károly

nekr.

Magyar Művészet

1934. 90. l.

Lyka János

Magyar Művészet

1934. 90. l.

70

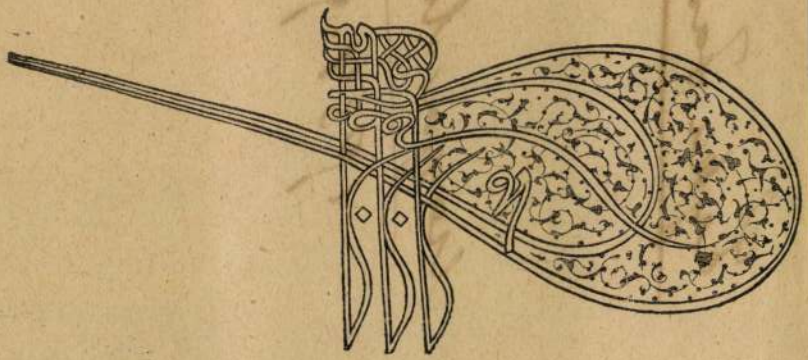

(04)

Lyka János

építész

szül Nyitra 1841 jun. 2

† u.o. 1934. márc. 11.

Lyka Károly atyja.

Lásd.

Magyar Művészet

1934. 90. l.

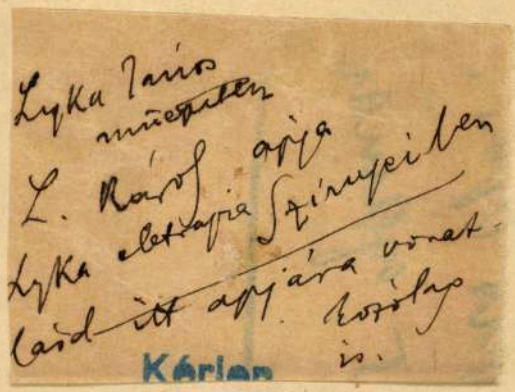

Lyka János
műepitén
L. Károly apja
Lyka eletrapja Szinujeiben
laód itt apjára vonat-
kozólag
is.

Kárlan

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhel

Miután keresményemnek 191 ....

tésénél .....

jelenhetek, keresményemnek átvételére

nevü munkástársamat szóbelileg megbiz

Kelt ....., 191 ..

.....

tanu.

.....

tanu.

Lyka János

életének és munkásságának időrendi adattára mesterfelvételi ügyével bezárólag.

Komárik Dénes: Építészképzés és mesterfelvétel a XIX.században. Pesti mesterek és mesterjelöltek. Építés- Építészettudomány. III.köt.4.sz.379-418.l.

406.l.

MŰVÉSZET

SZERKESZTI
LYKA KÁROLY

AZ ORSZÁGOS MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZETI
TÁRSULAT TÁMOGATÁSÁVAL KIADJA
SINGER és WOLFNER

Budapest, 1910. X. 26
Andrássy-ut 10.

Igen tisztelt uram,

nagyon köszönöm szíves ajánlatát. Ugyanis az 1790 – 1810 Bécsben működött magyar művészekről fiúló cikknek vehetném hasznát, ha az nem nagyon hosszú. Ezt közölhetném legelőbben s már a kézirat átvételekor adhatna a kiadó erre egy à conto-t. De ezt a cikket is csak egy bát mulva vehetném át, mert cégeczetünk, aki a honorárium-okat kintalványozza, csak akkor jön vissza Bpestre.

Régóta itt hever nálam az adatok nagy tömege, egyelőre ezeket kell publikálnom, akkor aztán örömest vennén a 6. levelében említettekeket is.

Kiváló tisztelettel
kéz hive

Lyka Károly

MÜVÉSZET

SZERKESZTI LYRA KÁROLY

AZ ORSZÁGOS MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT TÁMOGATÁSÁVAL KIADJA SINGER és WOLFNER

Budapest, 1909 · II · 23
Andrássy-út 10.

Igen tisztelt uram,

Köszönettel vettem szíves sorait, — a proporciók közül engem a mostani viszonyok közt csak az érdekelhet, amely az „Adatok" c. rovatra vonatkozik. Lapom csak 6-szor jelenvén meg egy évben, annyira feltorlódott a kézirat-anyag, hogy zavarban vagyok ujabb kézirat-küldemények esetén. Stariozól, Vizkeletyról, Iwobodáról, Spiróról, Weberről, Mezeiről, akiket ön proponál, nálam is sok kézirat-anyag hever. Nem gyózóm. Mindenek-előtt ezeket kell kiadnom. Most már — egyelőre — csupán arra szorítkozhatom, hogy az „adatok" rovatában közölhető oly kéziratokat vegyek át, amelyek egyáltalán ösmeretlen müvészekre vonatkoznak, vagy merőn új adatokat tartalmaznak. Önnek bizonyára van ilyen anyaga is bőven.

Ikeneknek hetzet fosithatok még most is, de csak ha szinte telegramm-stilusban vannak megírva. Tehát minden kortörténeti vagy szubjektív megjegyzés nélkül. Az anyag óriási felhalmozódása kesztet erre. Már ebből a szempontból is örömöt szerez nekem az ön lexikonának megjelenése: mihelyt az megjelent, már csak oly adatok közlésére fogok fosítkozni, amelyek abból hiányzanak.

Ha ezt a propozicióimat el méltóstatik fogadni, úgy a kéziratokat mindjárt átvételükkor honorálhatjuk. Ennek nézve meg kell jegyeznem, hogy hasábonkint 5 koronát fizetünk az adatokeit.

Kollegiális tisztelettel

Kia Live

Szilassárvy

A MŰVÉSZETRŐL.[1]

Több évvel ezelőtt (1891) az *Élet* című folyóiratban egy zavaros tartalmú értekezés jelent meg Lyka Károlytól: *A modern művészet,*[2] melyet *A modern művészet bölcselete* s *A legújabb művészeti törekvések* követett (1893). A két utóbbi az *Athenaeum*-ban, a kevésbbé sikerült művészet-irodalmi termékeknek egyik lerakodó helyén, látott napvilágot.[3]

Bennök a szerző okait és jellemét mutatta ki annak az eltérésnek, melyet a modern képzőművészet a régitől mutat. Szerinte a múltnak nevezetesb művészeti korszakai mind egységesek s irányai harmonikusak. Egyenként mind ugyanannak a kornak, ugyanannak a népnek s műveltségnek összképét tükrözik vissza. A XVI. századi olasz művészet alkotásai tartalomban, felfogásban és technikában egyaránt rokonok; a XV. századi németalföldi művészet is egységes, valamint az ó német, a spanyol s a XVII. századi vläm és hollandi iskolák is. A modern művészet már sokkal szövevényesebb, mert a különálló nemzetek művészeti törekvései kevésbbé fejlesztenek ki nemzeti különbségeket, mint azelőtt, s a szigorúan határolt iskolák helyébe bizonyos bizonytalanság lépett. A modern művészek más tárgyakat az előadás egyéb módjai szerint dolgoznak fel, mint a régiek. Megváltozott a művészet, mert megváltoztunk mi is, a kik műalkotásokat hozunk létre vagy ilyenekben gyönyörködünk. Lyka Károlyt az érdekelte leg-

---

[1]) *Kis könyv a művészetről.* Irta Lyka Károly. Budapest, 1904. Singer és Wolfner kiadása. 245 lap. Ára 4 korona.

[2]) *Élet.* Irodalmi, művészeti, társadalmi és közgazdasági folyóirat. Szerkeszti Katona Lajos. Budapest, 1891. Első évfolyam. (I. k.)

[3]) *Athenaeum.* Bölcseleti és államtudományi folyóirat. A Magyar Tudományos Akadémia megbízásából szerkeszti Pauer Imre. Budapest, 1892. Első évfolyam. (I. k.). — Budapest, 1893. Második évfolyam. (II. k.)

Budapesti Szemle
1904. Októberi füzet

inkább, hogy miben változtunk meg és megváltozásunk mennyiben hatott művészetünkre.

Okoskodása igen ingatag alapon nyugszik. Szem elől téveszti, hogy semmi sem új a nap alatt. A művészetben, legkivált a festőművészetben modernről beszélni, ha csak nem pusztán időrendet értünk rajta, nagy művészettörténeti járatlanságra vall. Ez a baleset érte az impressionismust, mikor néhány év előtt Bécsben egy tárlaton saját multját akarva bemutatni, Velasquez spanyol festőt állította oda legrégibb képviselőjeként. Megfeledkezett a pompejii impressionistákról. Másfél ezer évvel előzték meg ezek a nagy spanyolt, s műveik arról tanuskodnak, hogy ismerték a festőművészetnek mindazokat az elemeit, melyek a mai impressionismust kiteszik. A különbség csupán az, hogy miként a nagy spanyol, úgy ők sem erőszakoltak rossz elnevezést saját irányukra. Továbbá egy másik különbség, hogy az ó-koriak is, Velasquez is a színeket úgy adták vissza, hogy velök nem pusztán foltokat, hanem egyben formákat állítottak elő.

Lyka okoskodásának azonban egyéb hibái is vannak a felsoroltakon kívül. Mint festő, mindenesetre ismerni fogja a színelnyelés tüneményét. Színhatásokat ugyanis nemcsak úgy érhetünk el, hogy a palettán tetszés szerinti változatban kevergetjük a szín hordozóját, a festéket (additio), hanem úgy is, hogy a reczehártyán vegyítjük a színsugarakat (absorptio). Ha sárga és kék festéket a palettán összekeverünk, zöld színt nyerünk, de sárga és kék színsugarak együtt fehér színt adnak eredményül. A jó festőnek egyik kelléke, hogy a festékek s a színsugarak keveréséhez egyaránt értsen. A szín-elnyelést egy egész festői iskola alkalmazta, a pointillisták iskolája. Ilyen önkénytelen pointillisták vagyunk mi a múltnak művészeti jelenségeivel szemben. Mint szemünkben a színsugarak, úgy keverednek lelkünkben a művészi élet egyes jelenségei, elnyelve avagy gyengítve egymást. Azelőtt is megvolt az a sokféleség és elv-zavar, melyet Lyka a modern művészetre megállapít: ily nagy időbeli és térbeli távolságból azonban mi azt most már nem látjuk eléggé.

De még így is érezzük, hogy a múltnak művészeti irányai épen nem voltak egységesek. A renaissance korában más a flórenczi s más a velenczei festőművészet. A flórenczi festőművészet a XIV. századtól Giotto, Orcagna, Masaccio, Fra Filippo, Pollajuolo, Verocchio, Botticelli, Leonardo és Michelangelo neveit foglalja magában. Állítsuk szembe velök a velenczei festő-

művészet kiemelkedőbb neveit: Vivarinit, Bellinit, Giorgionét, Tiziant és Tintorettót. A különbség azonnal szemünkbe ötlik. A velenczei művészek kizáróan festők; nevök jelentősége tehát kimerül azzal, hogy hozzájok fűzzük viselőiknek festői működését.

Nem így van ez a flórenczieknek java részével. Ha figyelmen kívül hagyjuk is festői működésöket, még mindíg nagyok maradnak mint szobrászok, s ha feledjük is, mily jeles szobrászok voltak, még mindíg érdeklődésre tarthatnak számot mint építőművészek, tudósok és költők. A velenczei festők jelentőségét teljesen fedi a festőművészet, a flórenczieké csak részben. Noha azonban a flórenczieknek a kifejezésnek összes formáival megpróbálkoztak, mégsem mondhatták el egyről sem: «Ez tökéletesen kifejezi azt, a mit ki akarok fejezni.» — Nálok a művész mindíg nagyobb volt művénél s az ember a művésznél, míg a velenczeieknél a mű, a művész s az ember közt gyönyörű összhang uralkodik. A flórenczieknek önmagokhoz alkalmazták a művészetet s vele lelkök tartalmának egyéni formát adtak, — a velenczeiek magok alkalmazkodtak művészetökhöz s ezért alkotásaiknak gyengébb az egyéni jelleme.

Ha már minden áron különbséget akarunk találni régi és modern művészet közt, azt ne abban keressük, a miben Lyka keresi. Igaz, hogy a mi korunk szelleme és társadalma talán más, mint a régibb korok szelleme és társadalma. Fogadjuk el egyelőre Bucklenek azt a föltevését, hogy társadalmunk alapja a materialismus és szellemi haladásunk rugója a kétkedés. Ámde a régibb művészet szinte be volt oltva a közélettől s a nyilvános intézményektől; egy testet alkot velök annyira, hogy nélkülök legottan elerőtlenedik és tönkre megy. Templomok s egyéb középületek számára készűlnek a képek s a szobrok, melyek így a néphez vannak intézve s mindenkihez érthetőn szólnak.

A modern művészet azonban nem táplálkozik az életből, hanem elzárkózik tőle. Oly csemete, mely hiába vár beoltásra s így elcsenevészedik. Hiszen ha a társadalmunkat jellemző kétkedés és materialismus táplálná, akkor nem volna nehéz fejlődésében valamelyes irányt felfödöznünk. Külön válik a nyilvános intézményektől, a műkedvelők szeszélyeit szolgálja, a gazdagok szalonjait diszíti, ezerfelé kacsingat és ezerféle úton jár, egységes és termékenyítő benyomás hiányában elveszti stílusát, komolyságát s hogy mégis megélhessen, a tárgyi változatosságban s a technikai fogások kizsákmányolásában keres kárpótlást.

Lyka Károlynak terjedelmesebb dolgozatait számos apróbb czikke követte részint a napilapokban, részint újabban megindúlt (1901) folyóiratában, a *Művészet*ben, melyet az Országos Képzőművészeti Társulat megbízásából szerkeszt. Czikkei közül azokat, a melyeket érdekesebbeknek és tartalmasabbaknak ítélt, most könyvbe gyűjtötte össze. Ez a *Kis könyv a művészetről.*

A sajtó hangos harsonaszóval fogadta. Szerzőjéről ismételten megírták, hogy a legmodernebb művészeti irányok híve s maga is mint festő indúlt meg pályáján. A körülmények azonban nem kedveztek az úgynevezett impressionismusnak, a melyet ecsetével szolgált s ő szerszámait a tollal cserélte föl s ezzel harczolt tovább a haladás elől elzárkozó akadémikus körök ellen. A maradiság gyűlöletében annyira ment, hogy még a gazt is kimélte, mely a művészet mezején burjánzott, mihelyt a modern irányok tarka virágai mellé simúlt.*)

Bizony akkor nem a maradiság ellen harczolt, hanem a művészet ellen. A mai festők némelyikének néha hézagos a művészettörténeti tudománya; nem ismeri eléggé a régibb festői iskolák mestereit s azzal palástolja e téren való járatlanságát, hogy negélyezi, mintha nem is akarná ismerni őket. Így volt Lyka is. A müncheni impressionista festők társaságában elveszítette érzékét minden iránt, a minek művészi jelleme van s a *Pesti Napló* (1893) egy tárczájában *(A megtérő)* maga mondja el, hogy csak mikor a sixtusi kápolna képeinek első látásakor majdnem elszédült a gyönyörűségtől, akkor tanúlta meg újra, mi a művészet.

Előttünk levő könyve inkább népszerű s felvilágosító akar lenni, mint tudományos. Elképzelte magát, úgymond, olyan ember helyzetébe, a ki megízlelte a művészettől nyújtott élvezetet s módot keres arra, hogy ezt mélyebbre ható folytassa. Kerül minden szürke elméletet s arra törekszik, hogy azok is könnyen értsék, a kik minden előzetes tanulmány nélkül forgatják.

Goethével együtt vallja, hogy minden elmélet szürke, de zöld az élet aranyfája.

E szerény előszó ellenére, a napi- s hetilapok egyhangú elismerése, de főként a sixtusi kápolnában való megtérése után mi sokat vártunk tőle. Mindíg érdekes dolog, ha egy művész

---

*) *Magyar Szemle.* Szépirodalmi, kritikai és művészeti hetilap. Szerkeszti Kaposi József. Budapest, 1904. XVI. évfolyam. 21-ik szám.

őszintén nyilatkozik a művészetről. Eszünkbe jutott Töpffer, a jeles genfi festő és elbeszélő, kinek *Egy genfi festő elmélkedései és ötletei* című könyve [1]) ép oly kevéssé avúlhat el, mint bájos genfi novellái *(Nouvelles genevoises)*. Lionardo da Vinci iratai, Benvenuto Cellini önéletrajza, Delacroix naplója, Fromentin útleírásai *(Voyage dans le Sahel)*, Klinger és Hildebrand értekezései *(Das Problem der Form in den bildenden Künsten)*, Whistler előadása *(Ten O'Clock)*,[2]) megannyi kincsesbányái azoknak az æsthetikusoknak, kik, a mint hogy illik is, művészeti kérdésekben mindíg illetékesebbnek tartják önmagoknál a művészt, mert ez a tűzhely mellett van, míg ők legfeljebb sejtelmekről s hozzávetésekről adhatnak számot. Nyilván ebből indult ki Popp Hermann, mikor legújabban megjelent könyvében *(Maler-Aesthetik)* rendszerbe igyekszik foglalni a legrégibb időktől a mai napig élt festőknek saját művészetökről tett kijelentéseit.[3])

A művész ugyanis egészen másként gondolkozik művészetének egyes mozzanatairól, mint az æsthetikus és philosophus. Ez utóbbiak nézetei egész sereg könyvben megtalálhatók, de az előbbiekéi életrajzokban, levelekben s a művészeknek műveikről való szóbeli avagy írásbeli nyilatkozataiban vannak elszórva. Ezeket az alkalmi megjegyzéseket gyűjtötte össze Popp Hermann s nemcsak a különböző művészeti korszakokat, irányokat és nemzeteket vette tekintetbe, hanem a legkülönbözőbb művészeti iskolák képviselőiét is, a renaissancetól kezdve Böcklinig és Klingertől Schulze-Naumburgig. A mit ezek a technikai ügyesség jelentőségéről, festői eszközökről és festői háttérről, perspectiváról, körrajzról, színezésről, festői tárgyakról s kivitelről, az alkotás kedvező pillanatának megválasztásáról, szépről és rútról, jellemzőről és mezítelenről, a művészi képzeletről, megfigyelésről és emlékezetről, a természet tanulmányáról, antik és keleti művészekről, műalkatról és vázlatról, művészi tehetségről, a szemlélő álláspontjáról szemben a képpel, az æsthetikai szemlélet módozatai-

---

[1]) *Réflexions et menus propos d'un peintre genevois ou essai sur le beau dans les arts* par Rodolphe Töpffer. Précédé d'une notice sur la vie et les ouvrages de l'auteur par Albert Aubert. Paris, 1872.

[2]) Megjelent németűl is: *Zehn-Uhr Vorlesung* von Whistler. Autorisierte Übersetzung aus dem Englischen. Strassburg, 1904.

[3]) *Maler-Aesthetik* von Hermann Popp. Strassburg, 1903. Verlag von I. H. Ed. Heitz (Heitz & Mündel).

ról, művészeti kritikáról s dilettantismusról elmondtak, azt Popp könyvének részint magyarázó, részint bíráló szövegével szerves kapcsolatba hozta. A vélemények néha ellentmondók, de mindig érdekesek.

Távol állott tőlünk, hogy Lyka Károly gondolatait egy Michelangelóéihoz vagy Böcklinéihez mérjük. Munkáját leginkább csak a Töpfferével hasonlítottuk össze, de az összehasonlítás a magyar író hátrányára ütött ki. A két könyvet nem is szabad egy napon említenünk, még kevésbbé egymással összehasonlítanunk.

A *Kis könyv a művészetről* szörnyen rendszertelen és stílusa fölötte pongyola. Rendszertelenségét az okozza, hogy egyes fejezetei a legkülönfélébb tárgyakról szólnak, stílusa meg pongyola, mert a szerző nem azzal akar hatni, a mit mond, hanem a mit (állítólag) mondani tudna.

Az egész általában három elemből alakúlt. Közismert igazságokból s egyebünnen való átvételekből: — ezek határozottan jók, végűl eredeti ötletekből: — ezek határozottan rosszak.

A szempontok, melyeket szerzőnk a kép, szobor, épűlet s az iparművészet termékeinek megértésére kiemel, többnyire felületesek, zavarosak s egyáltalában nem kimerítők. Nálunk azt hiszik, hogy a ki népszerűen akar írni, fel van mentve minden mélyebb tudománytól. Beszélhet össze-vissza, a mit és a hogyan kedve tartja s gondolatainak nem szükséges épen tartalmasaknak lenniök. Pedig épen az ilyen írónak kell a legalaposabb ismeretekkel bírnia, hogy a bonyolúlt kérdéseket egy tekintettel áttekinthesse és áttekintethesse. A ki a művészetet népszerűsíteni akarja, csak pontos művészettörténeti és művészetelméleti ismeretekkel vállalkozzék erre, mert lépten-nyomon tévedni fog s másokat is tévedésbe ránt.

Szerzőnk a képzőművészeteknek mind elméleti, mind technikai oldaláról a legújabb nézeteket hirdeti, azokat, melyeket Cherbuliez és mások az újabb művészet jelesb alkotásaiból vontak le. Elméleti ismeretei a technikaiakon alapúlnak, sőt belőlök fejlődnek. Közben többször is fitogtatja, bírálói is megírták róla, hogy ő a *l'art pour l'art* elvét vallja, de azt is elárulja, hogy nincsen tisztában vele. A *l'art pour l'art* elve szó szerint véve tévedés s a kik okosan vallják, nem így vallják. Az az elv ugyanis, hogy *a művészet önmagáért van*, még nem vonja maga után szükségképen azt a föltevést is, hogy a váza ne azért legyen, hogy virágot tegyenek bele, hanem azért, hogy virágot fessenek

rá, szobrokat ne azért faragjanak kőből vagy öntsenek érczből, hogy velök érzelmeket testesítsenek meg s érzelmeket ébreszszenek fel, hanem csak czifraságnak; drámákat ne azért írjanak, hogy velök az emberi lélek redőit fölfedjék s emberi lelkeket megrázzanak, hanem hogy épen drámát írjanak. Gondolkozó ember nem igen hajlandó elhinni, hogy a forma eszköz is, czél is legyen egyszerre.

Bizonyos, hogy a művészet a művész érzelmi életének érzéki kifejezése azért, hogy ezzel a mások érzelmi életére hathasson s az is bizonyos, hogy szobor és kép nem utánzata, csupán sejtése a valóságnak. «A művész utánozva átalakítja a valóságot», mondja Töpffer. (Le peintre, pour imiter, transforme. 120-ik l.)

A szobrász a szobrászat, a festő a festőművészet nyelvére mintegy lefordítják a valóságot.

A műtermék tehát nem egyéb, mint a művész lelkén keresztül vezetett valóság, az illető műfaj és anyag szerint alakítva. A festménynek vagy szobornak először soha se a tárgyát nézzük, hanem annak festői vagy szobrászi megjelenését, formáját, azt, hogy miként alakítja tárgyát a művész a műfaj s az anyag korlátain belül. («C'est la forme qui mérite à prédominer», — Töpffer, 59-ik l.) A szép első sorban valami formai, vonalaknak, színeknek, hangoknak bizonyos viszonya. Már Vischer is kellő figyelemben részesíti a formai, érzéki oldalt, bár önálló létét eleinte kétségbe vonta. A tartalom nem a forma mögött él, hanem egyesült vele. «Így veszti el a vízbe dobott czukor is testiségét, föloldódik a folyadékban, melyet édessége szinte áthat.»

Ezt az egyszerű igazságot a mi szerzőnk a következő hatalmas szóáradattal adja tudomásunkra:

«Mindenek előtt nézzük a képet képnek, s ne keressünk benne irodalmi, hanem egyedűl festői elemeket. A kép tartalma vagy czíme ne keltsen bennünk döntő rokon- vagy ellenszenvet. A festő ugyanis a festés, a forma és szín világában él s ha már egyszer vele van dolgunk, hadd szóljon hozzánk az ő igazi mesterségének hangján. Raffaelnek híres vatikáni frescójáról, a *Disputáról* máig sem tudták megállapítani, hogy egészen pontosan mit ábrázol. Épen oly zavarban vannak Tizian egyik legremekebb festményével szemben, melynek önkényesen adták az *Égi és földi szerelem* nevet. Nem az irodalmi elem, a czímbe foglalható tartalom dönt, hanem a kép festői tartalma.» (*Hogyan kell műtárlatot nézni,* 11—12-ik l.)

Valamivel alább megismétli magát:

«A legtöbb laikus azt hiszi, hogy Újváry, Ferenczy, Grünwald, Fényes — hogy csak pár nevet említsünk — irodalmi töprengések után találta meg valamely képének tárgyát: egy jelenetet, egy helyzetet, egy hangulatot s csak azután keresi a szükséges modelleket, a táj- és intérieur-részleteket és így tovább. Holott valóságban épen másként foly le a művészeti teremtés menete. Az írók cselekszenek így, midőn drámát, novellát, regényt eszelnek ki. Az igazi festő lelkében másként támad a kép.» (*A színről*, 49-ik l.)

Két kifejezés vonja magára figyelmünket e kettős idézetben: egyik az *irodalmi*, másik a *festői elem*. Honnan eredtek e kifejezések, mit akar velök a szerző és mit jelentenek tulajdonképen?

Úgy látszik, mind a kettő szerzőnk impressionista korszakának maradványa, s így idősebbek a sixtusi kápolnában való megtérésénél.

Lyka, a mai művészet æsthetikusa, kifejezéseit is a mai művészetből kölcsönzi.

Berlinben néhány év óta ugyanis nagyon hódít a franczia festők könnyedsége, gyengédsége és színekben dús, érzéki alakítása, bár a berlini festők nem mozognak oly otthonosan a színek világában, mint a francziák. Ezt azonnal észre veszszük, mihelyt Manetnek valamely képét Libermannak, a berlini ú. n. modernek vezérének akármelyik képével összehasonlítjuk. Mindkettőnek a módszere ugyanaz, de a Paris és Berlin művészete közti áthidalhatatlan távolságot lehetetlen föl nem ismernünk, ha látjuk, hogy Liebermann tompa, szürke színeivel hasztalan iparkodik elérni azt, a mit Manet virágzó színeivel oly könnyen, szinte fáradság nélkül elér.

A berlini festőket tehetségöknek ez az értelemszerű jellege is már arra utalja, hogy ne annyira színezzenek, mint inkább jellemezzenek. Csakhogy a berlini festők is Lyka Károlylyal tartanak, illetve Lyka Károly a berlini festőkkel: megvetik azt a művészetet, a mely jellemez, és kedvelik azt, a mely színez.

A jellemzés a részleteknek pontos kidolgozását kívánná, de ezen az újabb festők a szín segítségével könnyen túlteszik magokat. A színnek tehát az a feladata nálok, hogy eltakarja a rajz hiányait. Azt kívánják, hogy festményöket azért tekintsék modernnek, mert *csak* festve van s rajzolva egyáltalában nincsen.

Ezek a berlini festők minden képre, mely rajzolva is van, azt szokták mondani: «Nagyon irodalmi». A színezés módszerét az arczképre is átvitték. Hogy az arczkép hasonlítson is, arra nem sok gondjok van, hanem minden figyelmöket a színharmoniára fordítják. Az arczkifejezés visszaadása szerintök a fényképész dolga s hogy ők nem fényképészek, hanem festők, azzal mutatják meg, hogy az arczot nem festik hasonlónak. Az arcz csupán néhány hangot szolgáltat nekik a színharmonia számára s így nincs nagyobb szerepe, mint a ruházatnak, butorzatnak vagy a háttérnek.

Első sorban Whistler az, kire ezt az arczkép-festést visszavezethetjük.

Érdekes, hogy Whistlernek egy tanítványa hogyan gúnyolja ki e módszert. Menpes Mortimer, ki soká dolgozott Whistler műtermében, pár héttel ezelőtt adta ki emlékiratait, melyben így jellemzi önmagát és társait, kik együtt dolgoztak vele a mester műtermében:

«Egyszerre csak a szivárvány összes színmennyiségét éreztük lelkünkben. Pontokkal kezdtünk festeni, de festettünk vonalakkal is, melyekre vastagon mázoltuk a festéket. A természet, úgy véltük, a festő számára csak színfoltok tömege, s az arczkép is valami színcsomó, mely legfeljebb kiemelkedik egy háttérből. Perspectiva és compositio fölöslegesek; némi színhangulat, mint a japánoknál: ez volt főtörekvésünk. Ha ugyanis valamely festményen jellemezni mertünk, akkor azt a többiek *irodalminak* nevezték s ezzel mindennek vége volt.»

Szerzőnk talán nem dolgozott együtt Menpessel Whistler műtermében, de járt Berlinben s *az irodalmi elem* kifejezést bizonyára Whistler iskolájának itteni híveitől vette. Whistler hívei oly képekre alkalmazták, melyek szín, rajz, világosság és árnyék tekintetében egyaránt ki vannak dolgozva. Vajon ilyenekre alkalmazza-e ő is? Valóban, kár a magyar közönséget efféle tetszetős tévedésekkel táplálni, mert úgy is nagyon szereti a tetszetős tévedéseket.

Rajz és szín ugyanazt a szerepet játszszák a festőművészetben, mint a drámában a cselekvény s a hangulat. Mint a hogy azok a festők, a kik nem tudnak rajzolni, a mai festőművészet feladatául a színezést jelölik meg, úgy azok a drámaírók, a kik nem tudnak cselekvényt csinálni, a modern dráma feladatául a hangulatot emelik ki. Shakspere és Ibsen igen jó példák erre.

A zenében a dallamot s a hangszerelést állíthatnók párhuzamba a rajzzal s a színnel. Azok a zeneszerzők, a kik nem tudnak dallamot költeni, a hangszereléssel próbálnak sikereket elérni s azt tanítják, hogy a mai zenének főfeladata a minél keresettebb hangszerelés.

Ehhez az eszközhöz folyamodott Wagner Richard és követői is. — Tagadhatatlan, hogy mindezek a modern törekvések: a színhatást imádó festőművészet, a hangulat-dráma, a hangszerelés keresettsége s erőszakoltsága tökéletesítik a technikát.

De hiába állapítja meg Lyka, hogy az újítók «mindenütt hadat üzennek a doctrináknak, mindenütt felszabadítják magokat a művészettörténeti stílusoktól s mindenütt egyéniségök szabad kifejlesztésére törekszenek», mert maradandót csak az a festő fog alkotni, a ki a megfinomúlt modern technikával fölfegyverkezve, visszatér a történeti hagyományokhoz s a rajz és szín összhangjára törekszik, s a jövő azé a zeneszerzőé, a ki a modern zenekar minden csínját-bínját érti, de egyúttal dallamot is tud költeni, s azé a drámaíróé, a ki a hangulatkeltés minden fogását ismeri, de a cselekvényt is érdekesen tudja bonyolítani. Ez szolgáljon válaszúl egyúttal a könyvnek *Stilisáló művészet* (65-ik l.), az *Arczkép* (98-ik l.) s a *Secessiós stilus — magyar stilus* (219-ik l.) czímű fejezeteire.

A szerzőnek másik tévedése a *festői elemre* vonatkozik. Feledi, hogy festői elem minden művészetben van, tehát az építőművészetben is. Így a barokk épület festői a renaissance épülethez képest, a görög szobrászat körén belül a pergamoni szobrok festőiek az atheni Parthenon szobraihoz képest. A romokban heverő ház festői az újonnan épült házhoz képest. A festői elem némely képen a lehető legcsekélyebb s van festői elem nélkül is igen jó kép. Andrea del Sartótól a *Szent János prédikálása* sokkal festőibb, mint Ghirlandajónak ugyanezen tárgyú képe, de azért hiba volna Ghirlandajo képét a festőiség hiánya miatt értéktelennek tekinteni. Vannak továbbá festői szobrok is, sőt a szobor azonnal festői, mihelyt szerkezete a világosság és árnyék hatása szerint igazodik s a szobrász a tömegmozgást is szem előtt tartja. Ilyen festőiek már Lysippos szobrai, a pergamoni *Gigantomachia* vagy épen Ligeti Miklós szobrai is.

A festői elemnek különben gazdag irodalma is van. Berenson a renaissance flórenczi mestereit abból a szempontból vizsgálta, hogy mily mértékben van meg nálok a tapintás-szerű-

ség,[1]) Wölflin a renaissance korabeli s a barokk művészet alapján igyekszik kimutatni a barokk művészet festőiségét.[2]) Legterjedelmesebben s legbehatóbban azonban Schmarsov foglalkozott a festői elem fogalmával és fejlődésével.[3])

A lélektan megállapította, hogy a látás érzéke egymagában nem nyujt pontos képet a harmadik kiterjedésről. Gyermekkorunkban, mielőtt az egész eljárásról világos tudatunk volna, mind a tárgyaknak, mind pedig a térnek harmadik kiterjedéséről, a mélységről tapintással tájékozódunk, melyhez a mozgásnak izmainkkal való felfogása járúl.

Az öntudatlanságnak ezekben az éveiben tapintással győződünk meg valaminek valódiságáról (létezéséről) is. A gyermek még homályosan sejti a tapintásnak és a harmadik kiterjedésnek kapcsolatát. A tükörben megjelenő táj nem-valódiságát csak akkor hiszi el, ha a tükör hátlapját megtapogatja. Később a kapcsolatot egészen elfeledjük, bár ekkor is a tapintás-szerűség illusiója alapján ismerjük fel a valódiságot.

A festőművészetnek arra, hogy a művészi igazság benyomását keltse, csak két kiterjedés áll rendelkezésére. A festőnek tehát azt kell tennie, a mit öntudatlanúl mindnyájan teszünk: meg kell szerkesztenie a harmadik kiterjedést. Feladatát úgy oldja meg, a hogy azt mi megoldjuk: a tapintás-szerűség benyomásával.

Első gondja az legyen, hogy bennünk a tapintás illusióját fölkeltse. Mi ugyanis szükségét érezzük annak, hogy egy-egy alak érinthetőnek tessék; sűrű izom-érzetek illusióját kívánjuk tenyerünkben s kezünk ujjaiban, a melyek természetesen megfelelnek az illető alak vetületeinek, mert különben az nem fog előttünk valódinak feltűnni s így mi nem is soká időznénk mellette.

Mi következik ebből? Az, hogy a festésnek — de nem a

---

[1]) *Die florentinischen Maler der Renaissance* von Bernhard Berenson. Autorisierte Übersetzung aus den Englischen von Otto Drachmann. Oppeln, Leipzig, 1898.

[2]) *Renaissance und Barock.* Eine Untersuchung über Wesen und Entstehung des Barockstils in Italien, von Heinrich Wölflin. München, 1888.

[3]) *Zur Frage nach dem Malerischen* von August Schwarsow. *(Beiträge zur Aesthetik der bildenden Künste* I.) Leipzig, 1896.

színezésnek — tudatunkat tapintás-szerűséggel kell ingerelnie, hogy a kép épen annyi joggal szólhasson tapintó érzékünkhöz, mint a tárgy, melyet ábrázol.

Világos, hogy Lyka nincs egészen tisztában azzal, mi a festői. Míg egyrészt folyton azt hangoztatja, hogy a képnek ne legyen tartalma, addig másrészt festői tartalomról is beszél. Mit jelent nála a festői tartalom, nehéz volna szavaiból kihámozni. A *Magyar tájképfestők* (107-ik l.) című czikkéből viszont az tűnik ki, hogy a színt gondolja festői elemnek. Íme, mennyi ellenmondás származik abból, ha az írónak nincs határozott terminologiája.

Az egyszerű vonalas rajz a legkevésbbé festői ábrázolás. De már jóval festőibb az olyan rajz, a melyen tömegek mozognak világosság és árnyék kiséretében. A ki tehát festői hatást akar elérni, annak nem vonalak vagy színek szerint, hanem tömegek szerint kell gondolkoznia. A keleti szőnyeg csupa szín és csupa vonal s még sem festői. Festői a szabályszerűség hiánya, az, a mit leghelyesebben festői rendetlenségnek (grata negligentia) nevezhetnénk.

A festőiség egyik eszköze az is, hogy a festő egyes tárgyakat nem egészökben ábrázol, hanem csak részben s többi részöket vagy elfödi, vagy csak sejtetni engedi. A festői elem e mozzanatát határozatlanságnak nevezzük. A festőiségnek ezt a módját alkalmazza a Titus Vespasianus diadalívén levő *Titus diadalmenete*, mely a Magyar Tudományos Akadémia palotáján levő Széchenyi domború műnek mintája volt. A tömegszerű mozgás, a festői rendetlenség s a határozatlanság együttvéve azt nyújtják, a mit Berenson tapintás-szerűség névvel jelöl. Festői a tömegek ellentéte is. Michelangelo egy hatalmas pillér tövébe kisebb oszlopot, majd a fal bemélyített négyszögű mezőjének két sarkába egy-egy oszlopot állított.

Három mozzanat is lehet ennélfogva festői, csak épen a szín nem az egymagában. Van ugyan szín szerinti festőiség is, de a festői stílus bátran mellőzheti a színezést. A legfestőibb festő, Rembrandt, nagyon kedvelte a színtompítást, mely csak világos és sötét színeket enged meg. A secessiós festők azért bánnak oly pazarúl a színekkel, mert a színezést festőinek gondolják s Lyka is talán ezért kel a secessiós festők védelmére, nem pedig azért, mert «minden irány és minden felfogás jogos.» — Ámde még az ó-kori művészet is mutat példát arra, hogy

szín és festőiség nem egyértékűek. A görög festőművészetnek volt egy nagy korszaka, melybe Apelles is beletartozik, a mikor az nem volt festői, vagyis a valóság színeit (Localfarbe) nem adta vissza, csupán decorativ színezésre szorítkozott, melynek alkalmazását a szín-kiegészülés élettani tüneménye (pl. sárga szín viola alappal vagy piros szín zöld alappal) magyarázza. Hasonlóképen a szobrászat is, mely a görögöknél a festőművészettel karöltve fejlődött. — Számos emlék tanuskodik erről, melyek részint igen régiek, részint pedig későbbi eredetűek. Ilyenek a VI. századi festett női szobrok, melyek Athenben kerültek elő és ilyenek a sydoni *Nagy Sándor sarcophag*jának domború művei. A hellenistikus korban a görög festőművészet a festői színezés álláspontjára helyezkedett; ezt követte, legalább részben, a szobrászat is. Tanuk például a tanagrai szobrocskáknak rózsaszínű orczái. Másfelől azonban a szobrászok megszűntek szobraikat színezni, mihelyt azok élénk mozdulatúakká válnak, a minek révén a világosság és árnyék szerephez jutott: — egyszóval, a mikor a szobrászat festői lesz. A római festőművészet a Krisztus utáni századokban még határozottabban festői, a szobrászat pedig a különben is festői domború műveket természetes színűekre festette.

Bővebben foglalkozik a szerző magával a szobrászattal s a festőművészettel is. Helyesen emeli ki Mednyánszky és Ferenczy védelmére, hogy némely művészeknek művészi sajátságai ép oly kevésbbé hibák, mint némely íróknál írói sajátságai s a festőművészet vagy szobrászat egy-egy műfajának ép úgy külön stílusa van, mint a költői műfajoknak.

Általában véve azonban mégis rossz megfigyelő s így rossz író is. A tényeket nem tudja viszonyba hozni s nem tud belőlök eszméket, igazságokat levonni. Neki csak ötletei vannak, melyek néha nem is az övéi.

Tárgyalása szétfolyó s nincsen benne egység. Hosszan időz jelentéktelen kérdéseknél, a főkérdéseket pedig mellőzi vagy épen csak érinti. Külön tárgyalja például a rajzot (25-ik l.) s külön a színt (47-ik l.), s «egész sor olyan fontos szempontot» kihágy, melyeknek hiánya zavaróan hat. A ki Lyka Károlynak czikkei alapján akarja megérteni a képet vagy szobrot, az soha sem fogja megérteni, annyira rendszertelen a tárgyalása.

A színnel s a rajzzal már Diderot foglalkozott. Lyka Károly *Kis könyve* adott alkalmat arra, hogy újra elővettük s olvasgat-

tuk az első tárlat-kritikákat, Diderot *Salon*jait.*) Mennyire más világ ez! Most, több mint egy század múlva is, hozzá járhatna iskolába számos æsthetikus és művészettörténetíró, hogy tőle megfigyelést, szellemet, alaposságot tanuljon. Bizonyára a szerző is igen sok termékeny és termékenyítő eszmét talált volna nála, ha nem sajnálja a fáradságot s utána néz Diderot czikkeinek.

A festőművészetnek ahhoz, hogy a sík felszínen megrögzítse a valóságot, két eszköze van: a rajz és a szín. A rajzba beleértjük a világosságot s az árnyékot, mely a testnek domborúságot kölcsönöz. A kép mindíg megmarad képnek, ám stílusa más, a szerint, a mint rajta a rajz vagy a szín jut előtérbe.

Vannak művészek, a kik igen jelesek a rajzban, de gyengék a színben, más művészek (mint a secessionisták) viszont a színezésben erősek s a rajzban gyengék.

Vannak ennélfogva képek is, melyek azért remekművek, mert jól vannak rajzolva, s olyanok, melyek remekművek, mert jól vannak színezve.

A képen semmi sem oly figyelemkeltő, mint a szín, mely tudóshoz, tudatlanhoz egyaránt ékesen és érthetőn szól. A ki nem műértő (demi-conesseur), részvétlenül haladhat el egy kifejezés és szerkesztés tekintetében kitűnően rajzolt mű előtt, de a jól színezett kép előtt okvetlenül megáll.

A rajz az a vonal, melylyel körűlzárjuk a területet, melyet valamely tárgy elfoglal. Körűlzárjuk a tárgy formája, de nem egyszersmind nagysága szerint. Ha a rajz így lényegét adja a tárgynak (ismeretet közölvén), a szín viszont életet kölcsönöz annak. Nehéz megítélni, hogy egy kép jól vagy rosszúl van-e rajzolva, de hogy jól vagy rosszúl van-e színezve, annak megítélése már nem okoz nehézséget.

A rajz megítéléséhez kevesen értenek, a színhez mindenki. S mégis számos jeles rajzművészt ismerünk, de jeles színezőt igen keveset.

A coloristát saját testi szervezete is befolyásolja. Gyenge szem nem szereti az erős színeket; gyenge szemű művész tehát óvakodni fog képére olyan színeket vinni, melyek őt már a természetben boszantják. S így csak gyenge, erőtlen színeket hasz-

---

*) *Oeuvres complètes de Diderot,* revues sur les éditions originales etc. par J. Assézat. Tomes X, XI et XII. Paris, Garnier frères, 1876.

nál s a színek összhangjával pótolja azt, a mit festménye a színek élénksége tekintetében veszített.

Elmondhatta volna a színről, hogy vele fejezi ki a művész a maga énjét. A mi egy képen subjectiv, az mind a színben összpontosúl. Szomorú lelkű művész a homályos színeket szereti; homályos lesz tehát műterme is, melyből kizárja a napfényt. Néha ugyan szomorú lelkületű festő is fest élénk színekkel vagy víg kedélyű sötét színekkel, de ez csak olyan, mint mikor egy kevés beszédű embernek kivételesen megered a nyelve, vagy mikor egy szapora beszédű nő egyszer kivételesen hallgatni is tud.

Szándékosan vettük át ezeket Diderottól, hogy megmutassuk, mennyire élénkebben, érthetőbben s minden szempontra kiterjedőn tud egy-egy bonyolúltabb kérdést megmagyarázni. Pedig akkor a művészet mivoltát és múltját még nem ismerték oly pontosan, mint ma.

Mindez nincs ugyan benne Töpfferben sem, de Töpffer csak egy-két szempontból világítja meg a dolgot, míg Lyka, ki a közönséget meg akarja tanítani a «műélvezés» tudományára, e czéljának kitűzésével egyúttal kötelességet vállalt arra is, hogy minden fontos szempontot felölel.

Érinthette volna a levegő-perspectiva problemáját, mely szerint az athmosphærikus levegő a színek eltompítását idézi elő, úgy hogy a mi közelebb van hozzánk, színesebbnek látszik, mint a mi tőlünk távolabbra esik, mert közel fekvő tárgyaknál csak vékony levegőrétegen kell a szemnek áthatolnia, míg távollevőknél vastag rétegen. A világosság s az árnyék hatása tehát a távolsággal fogy.

A színről szólva megemlíti, hogy 1901-iki tárlatunkon a szín volt az uralkodó. Ez igaz. De micsoda színezők voltak azok, a kiket ő égig magasztal! Bizony többnyire csak olyanok, a milyenekről Diderot szokott beszámolni barátjának, Grimmnek. Ha az ember egy festményöket látta, előre megmondhatta, micsoda színeknek a jegyében fognak születni összes többi festményeik.

A színes természetet nem a magok, hanem mások szemével látták s bizonyára valamely jelesebb coloristának színei lebegtek előttök.

Mindaz, a mit Lyka a színről mond, elejétől végig színtelen. Szempontjai nincsenek s a kellő történeti áttekintése is hiányzik. Ha elővett volna akármilyen, a színnel foglalkozó mun-

kát,* akkor bizonyára sokkal világosabban fejti ki a festékkeverés s a színkeverés közti különbséget. Így az ember szinte hajlandó volna elhinni azt a hihetetlenséget, hogy a kettőt összezavarja egymással. (57-ik l.).

Teljesen fölösleges ez a mondat:

«Segantini érezte, hogy a világosság a szín éltetője (ugyanez az érzés adta meg egykor az impulsust a plein-air-festőknek) s hogy a szín világító erejét megrontja a festékek összekeverése».

Annak felfödözéséhez, hogy a szín éltetője a világosság, nem kell Segantini. Ezt már Seneca tudta, mikor egy galambra hivatkozott, melynek nyaka napfényben mindenféle színt mutat, de árnyékban színtelen.

Készséggel aláírjuk azonban a következő megjegyzését:

«A szín nemcsak bőre a képnek, hanem lehet a kép alapeszméje, tartalma is, lehet az a fundamentum, a melyre a festő egész művét felépítette.» (49. l.)

Valóban, a festő sokszor szín-gondolatokra, szín-ötletekre építi képét. Ferenczy az *Ábrahám áldozatát* bizonyára nem tárgyáért festette meg; a tárgy neki csak formai ürügy volt, a mely mögé szín-gondolatokat rejtett.

A festő úgy van a színnel, mint a költő a rímmel. Egy-egy rímből sokszor jeles költői alkotások fakadtak.

Jobban ír már a rajzról. Sok mindent összehord róla, de nem emeli ki, hogy ha a testnek csak egy része is más helyzetet foglal el, a tagok többi helyzete is más lesz. Egy vaknak arczkifejezése merőben különbözik az ép szemű emberek arczkifejezésétől. Ezt a festőnek, ha rajzolni is akar, mind igen jól meg kell figyelnie.

Bőven szól Hokusáiról, a híres japáni rajzolóról, a ki magát a «rajz bolondjának» nevezte. Nincs azonban igaza abban, hogy Rembrandt is a rajz bolondja volt. (34-ik l.) Rembrandtról Klinger jegyezte meg igen helyesen, hogy a teljes világításban álló alakokat alig hogy körülírja, míg a sötét háttérben álló alakok körrajzát nagy gonddal dolgozza ki. Mindazonáltal ő inkább a világosság s az árnyék helyes elrendezésére fordítja figyelmét, mint a szorosan vett vonalakra.

Téved akkor is, mikor azt hiszi, hogy «a test felületén elszórt formák»: az árnyékok adják meg a testszerűséget, a plasti-

*) *Katechismus der Farbenlehre* von Ernst Berger. Leipzig, 1898.

kai látszatot. (38-ik l.) Az árnyék egymagában még nem ád testszerűséget, hanem árnyék és világosság együttvéve.

Csodálatosképen sokkal kevesebb tévedés csúszott a szobrászat tárgyalásába. (*A szobrász művészete*, 141-ik l.)

Ha a szobrász megrendelést kap valamely műre, első kérdése bizonyára ez: minő anyagból készüljön a munka, mert már a megszerkesztés első kisérleteinél tudnia kell, hogy alakjainak formáit a kő vagy a bronz tulajdonságaihoz szabja-e. A kő ugyanis más szerkezetekre, a formák más összekötésére nyújt módot, mint a bronz.

«A kő — úgymond — kisebb-nagyobb darab szikla és az maradjon mindétig, ha már életet leheltek is belé. Eredetét, physikumát soha meg ne tagadja. Ebből a kőből kell kigondolnia a szobrásznak művét. Csakugyan: abban a tömbben már benne van a kész szobor, csak a felesleget kell róla lenyiszálni. E mondásnak igazában a szobrászok veszik legjobb hasznát. Az a tömörség és egység, a mely ezt az anyagot jellemzi, jelentkezzék világosan és döntő súlylyal a kész szobron is. A kinek stílusérzéke egészséges, könnyen ellenőrzi e tekintetben a szobrász munkásságát. Az egészséges stílusérzék ugyanis azt követeli, hogy leghelyesebb az a plastikai mű, a mely aránylag a legegyszerűbben veti ki a kőtömbből a fölösleget. A formákat, kezeket, lábakat, két és több egész alakot tehát minden jó szobrász úgy alakítja, hogy egymás közt materialis egységet is mutassanak, hogy egyazon kőtömb szülötteiként jelentkezzenek. Nem fog tehát bonyodalmas alagútakat vésni a tömegbe, nem fogja lazán egymás mellé állítani alakjait, nem fogja a test végtagjait lehetőleg széjjelterjeszteni. Minden igyekezete arra irányúl, hogy szobra, ha csoportos is, egy darabnak mutatkozzék, nagy lyukak, üregek, elválasztó hiatusok nélkül. És erre a szép és nemes szükségességre egyes-egyedül az anyag tulajdonságainak helyes felismerése vezeti a művészt. Igy vezet az anyag az idealis componálásnál.»

A bronz már símulékonyabb jellemű, könnyedebb természetű és statikája egészen más, mint a kőé. Bronzból bátran önthetünk oly alakot is, mely mindkét kezét messze széttárja, nem kell félnünk, hogy a két kar könnyen letörik.

A továbbiakban Ligeti, Telcs és Rodin művészetét jellemzi. Szívesen elismerjük, hogy Ligeti szobrászata festői, de nem azért, a miért Lyka festőinek gondolja. «Festői szobrászat az, — mondja, — a mely nagy körültekintéssel folyton rendez és igazgat, hogy az arcz valamely különösen jellemző formája megkapja a leg-

jobban kiemelő és leghatásosabb hátteret.» (153-ik l.) Ha ez igaz, akkor Ligeti művészete minden, csak épen festői nem. Valóban, ilyen csodabogaraktól a könyvének egyetlen lapja sem ment.

Telcs szobrászatának épen azt a hibáját nem veszi észre, mely első pillanatra mindenkinek szemébe ötlik, hogy a szobrászatot, mint szorosan vett testművészetet, nem tudja érvényesíteni.

Rodinról szólván, azt mutatja ki, hogyan viszi át a nagy nevű franczia művész érzésvilágát szobraiba. Minthogy ezt egyebünnen írja ki, okosan és érthetőn is ír róla. Jellemzi Rodinnak *A rézkor*, *A pokol kapui*, a *Calaisi polgárok* című szobrait s közben kijelenti, hogy Rodin «az embertest mechanismusát» akarja kifejezni, azt a mechanismust, «melyet nagy erővel hajt valamely indulat.» (157. l.) E tekintetben összehasonlítja Rodint Michelangelóval. Csak Michelangelónak általánosan ismert *Mózes*ére kell gondolnunk s önmagától dől meg Lyka állítása. Ha Rodint már minden áron össze akarja hasonlítani valakivel, hát akkor inkább Pugetvel hasonlítsa össze, a ki nemzetiségre s időre is közelebb áll hozzá. Hisz épen Puget volt az a szobrász, a ki, egy jeles franczia művészettörténetíró kifejezése szerint, «szerelmes volt a hatalmas izomzatokba.»*)

Némiképen sikerültnek mondható a *Hogyan támad a kép* című fejezet, a hol Székely Bertalan művészetét jellemezvén, helyesen veszi észre, hogy Székely festői képzeletének színtere a fal síkja. Azt, hogy majdnem kizáróan történeti tárgyú képeket fest, onnan származtatja, hogy Székely egy nagy történeti korszakot élt keresztül: az 1848—49-iki magyar forradalom s a rákövetkező elnyomás korát. Művének többi része már inkább gyakorlati kérdésekről szól: a kútról (163-ik l.), a bútorról (187-ik l.), végül a temetőről (175-ik l.).

Lyka Károlynak a képírás mai irányairól írt pályaművét a Kisfaludy-Társaság legutóbb megjutalmazta. Nem tudjuk, mennyit ér a mű, annyi azonban bizonyos, hogy a *Kis könyv*ben tárgyalt kérdésekről bármely lexikonban sokkal alaposabb s talán sokkal elmésebb felvilágosításokat találunk.

Az egész oly benyomást tesz reánk, mint Duhald utasítása a kinai tinta készítése módjáról, melyről Töpffer azt jegyzi meg, hogy nem más, mint a tudatlanok számára vetett kelepcze.

MS.

*) *La sculpture grecque,* par Henri Lechat. Lion, 1898. 25-ik l. (Magyarul is megjelent az *Olcsó Könyvtár*ban. 1353—54. sz.)

törekvés, hogy *a választások során a zsidóság érdekei ne szüröd jenek, ne keveredjenek össze azokkal a nagy népi és nemzeti érdekekkel, amelyeket csorbitatlanul kifejezésre juttatni a választás hivatott s*

amelynek a zsidóság különleges érdkei fölé emelkedő elbirálására a tapasztalat szerint a zsidóság tulnyomórészt nem képes.

A javasolt megoldás közjogokból nem zárja ki a zsidóságot, azt azonban biztositja, hogy *az ő sajátos szempontjai* ne zavarják meg a nagy nemzeti akarat megnyilvánulások nemzeti jellegét.

A helyes megoldás az, hogy a zsidók az általános országgyülési képviselőválasztások után országos lajstrom alapján *külön válasszák* meg maguk közül a szükséges számu országgyülési képviselőt. Az 5. §. ilyen értelemben kiván rendelkezni; ezért felesleges, hogy a zsidók országgyülési tagsága tekintetében időközi választás esetére is legyen rendelkezés.

A zsdó országgyülési képviselők számát a javaslat

a zsidó és a nemzsidó választók között a választók névjegyzéke alapján megállapitható számarány alapján,

de legfeljebb a zsidóknak *hat százalékra kikerekitett országos arányszámának megfelelő számban* határozza meg. Ennek következtében az országgyülési képviselőknek a törvényben megállapitott száma hat százalékkal emelkedni fog.

A zsidók külön választáson alapuló törvényhatósági bizottsági és községi képviselőtestületi tagságának legáttekinthetőbb és egyébként is legcélravezetőbb módja az, ha a zsidók csak az összes választók közül való választás jogcimén és csakis a zsidók választása alapján lehetnek a törvényhatósági bizottság, illetőleg a községi képviselőtestület tagjai.

A törvény megalkotásának egyik főoka, hogy a zsidóság tulzott térfoglalásával a gazdasági életben aránytalanul nagy befolyást szerzett. *Következetlenség lenne,* ha ezt a károsnak felismert jelenséget ugy értékelnénk, hogy a zsidóságot éppen gazdasági erejének révén, a legtöbb adófizetők közé tartozás jogcimén juttatnánk külön törvényhatósági és községi képviselethez és ezzel nagyobb közjogi hatalomhoz, holott az idevágó jogszabályokat a magyar törvényhozás a nemzeti hagyományok erősitése végett alkotta meg.

Kizárás a közszolgálatból

A 6. §-hoz. Az előző §-ban foglalt közjogi korlátozásból s az egész javaslat céljából folyik a jelen §. rendelkezése, amely szerint a zsidók kizáratnak az állami, a törvényhatósági és a községi (városi) alkalmazásban, ideértve a kztestületeknél, közintézeteknél és közüzemeknél történő alkalmazásokat is. A zsidóság — egyéni kivételektől eltekintve — általánosságban

nem tud elvonatkozni a különleges zsidó érdektől

abban a mértékben, amint azt a különös tárgyilagosságot és odaadást kivánó közszolgálati viszony követeli.

De azt is figyelembe kellett venni, hogy a közszolgálat körében alkalmazásokba törekvő és ezekre készültségüknél és jellembeli tulajdonságaiknál fogva kiválóan alkalmas keresztény magyar ifjaknak is csak egy töredéke helyezkedhetik el ezekben az alkalmazásokban.

E § rendelkezései *a már szolgálatban álló alkalmazottakra nem vonatkoznak,* tehát ezeknek a szolgálati jogviszonyát nem kell megszüntetni.

A § rendelkezései minden zsidóra állnak, tehát azokra is, akik a 2. §. szerint személyükhöz kötött mentességet élveznek.

A kamarai százalék leszállitásának okai

A 8. §-hoz. A társadalmi és a gazdasági élet egyensulyának hatályosabb biztositásáról szóló 1938: XV. törvénycikk hatálybalépése óta eltelt fél esztendő tapasztalatai igazolták, hogy ennek a törvénynek, különösen a szabadfoglalkozásuak (ügyvéd, mérnök, orvos, ujságiró) és müvészek (szinmüvészek és filmmüvészek) részére létesült hivatási kamarákban a zsidó tagok felvételére huszszázalékos arányt megállapitó rendelkezései a magyarországi zsidók aránytalan közéleti és gazdasági térfoglalásának visszaszoritására, valamint a társadalmi és a gazdasági egyensulyt kivánt biztositására *nem elegendők.* A megállapitott huszszázalékos arány ugyanis, figyelemmel arra, hogy a törvény rendelkezése értelmében ez az arány is csak az uj felvételek korlátozásával s csak hosszu évtizedek mulva lenne elérhető, a zsidóságnak a magyarságénál aránytalanul kedvezőbb gazdasági helyzete, vagyonos volta folytán még egy ujabb emberöltőn át biztositotta volna a zsidóság uralkodó és irányitó szerepét mind az ügyvédi, a mérnöki és az orvosi hivatás, mind a sajtó és a szin- és filmmüvészet terén.

De különösen időszerüvé és indokolttá tette a kamaráknál a zsidóság országos arányszámát messze meghaladó százaléknak leszállitását az a körülmény, hogy

az elszakitott Felvidék tiszta magyarlakta területeinek visszacsatolásával mintegy százezer olyan keleti zsidó került vissza a csonkaországhoz, akiknek számottevő része husz esztendőn keresztül támasza volt annak a Csehszlovák köztársaságnak, amely a magyar nemzetnek ugyanabban az időben legádázabb ellensége volt.

Ezek az eddigit felülmuló *elárasztással fenyegetik Csonkamagyarország fővárosát* és gazdagabb vidékeit, ha a törvényhozás ennek idejében gátat nem emel.

A harctéri magatartásuk és a legalább ötven szazalékos hadirokkantság miatt a 2. §. értelmében mentességeket élvező zsidók tekintetében *méltányos a kamarai tagul felvétel szempontjából a többi zsidókhoz képest kedvezményt biztositani.*

A sajtókamarára vonatkozóan az arányszám leszállitása a fentebb kifejtett indokokon felül azért is elengedhetelenül szükséges, mert a *sajtónak közvéleményét formáló igen jelentékeny hatása van.*

A tárgyalt kamarák nagy közéleti jelentősége követeli meg azt, hogy tisztikarukban és választmányukban már most érvényesüljön a zsidók arányszámára megállapitott korlátozás.

A sajtó és a szinház

A 9. és a 10. §-okhoz. A sajtónak, a szinmüvészetnek és a filmmüvészetnek a nemzet életszemléletére, politikai meggyőződésére, vallásos érzületére, társadalmi és erkölcsi felfogására gyakorolt alakitó és irányitó jelentőségü befolyása a zsidó szellem nem kivánatos hatásainak visszaszoritása érdekében még további intézkedéseket tesz szükségessé.

A zsidóság Magyarországon a kereskedelmi és az ipari pályák elözönlése és ezek révén a gazdasági hatalom megszerzése után az ország szellemi irányitásában is döntő befolyáshoz jutott. Ennek a befolyásnak az egyik legszembeszökőbb megnyilvánulása az a pozició, amelyet a zsidóság a kiegyezés után a magyarországi sajtóviszonyok terén szerzett magának.

Közismert jelenség, hogy a zsidóság a világháborut megelőző években szinte teljes mértékben hatalmába keritette az egész magyar sajtót és ilyképpen az ország gondolkodásának kiformálására az egyébként is tulzott gazdasági és társadalmi jelentőségét is sokszorosan meghaladó hatalomhoz jutott.

Ez a hatalom különösen a budapesti sajtó tekintetében vált szinte *egyeduralmi jellegüvé,* amely sajtó a forradalmak letörése előtti időszakban — kevés kivételtől eltekintve — *teljesen zsidó befolyás és zsidó irányitás alá került.* Ennek a helyzetnek a nemzeti élet fejlődésére gyakorolt káros hatása nyilvánvaló, ha e helyen ismét figyelembevesszük azt a fentebb már érintett szempontot, hogy a zsidóság politikai gondolkodása különösen hajlamos arra, hogy a sajátos zsidó érdeket közérdek és közelebbről nemzeti érdek mezébe öltöztesse és ilyképpen elhomályositsa a közvélemény előtt a minden részérdektől mentes, egyetemes és átfogó nemzeti szempontokat.

Bár az ismertetett sajtóviszonyok tekintetében a forradalmak óta *lényeges haladást lehet megállapitani a tiszta nemzeti és népi érdekeket szolgáló sajtó és ennek megfelelő publicisztikai szellemiség kifejlődésének irányában,* nyilvánvaló, hogy a kérdés teljes megoldása — a zsidóság káros sajtóbeli tulhatalmának megszüntetése — törvényhozási intézkedés nélkül nem lehetséges. Ilyen törvényhozási intézkedés annál is inkább elkerülhetetlen, mert csak ilyképpen lehet megvalósitani e javaslatnak az általános indokolásban kifejezésre jutó azt a célkitüzését, hogy a nemzeti élet helyes jövő fejlődése érdekében a zsidók közéleti térfoglalását megfelelően korlátozni kell.

Ezek az okok indokolják a 9. §. első bekezdésének azt a rendelkezését, amely az értelmiségi munkakörben alkalmazottakra a 14. §-ban meghatározott rendelkezéseket

az akár időszaki, akár nem időszaki lap szerkesztőségében állandó munkaviszonyban állókra is kiterjeszti avégből, hogy a zsidó befolyást a lapok szerkesztésében visszaszoritsa.

De a §. második bekezdése ezenfelül biztositani kivánja azt is, hogy a törvény hatálybalépése után *zsidó, mint felelős szerkesztő, kiadó, főszerkesztő vagy munkatárs időszaki lap szerkesztésében irányitó befolyást ne gyakorolhasson.*

Ugyanazok a megállapitások, amelyekre fentebb a sajtóval kapcsolatban rámutattunk, teljes mértékben állanak *a szinmüvészetre és a filmmüvészetre is.* E müvészetek terén az utóbbi évtizedekben a zsidóság térfoglalása a sajtóbeli térfoglalással szinte teljesen azonos méreteket öltött, minélfogva

a zsidóság a közvélemény lelkiségének kiformálódása és befolyásolása tekintetében e müvészetek révén is erőteljes érvényesülési lehetőséghez jutott.

Ezzel a lehetőséggel teljes mértékben élt is nemcsak *a szinmüvészet és a filmmüvészet szellemi és etikai tartalmának kialakitása* és ezen a téren *a sajátos zsidó szellemiség és zsidó etikum* érvényrejuttatása tekintetében, de abban a tekintetben is, hogy e müvészetek terén — a zsidó szolidaritás közismert erejével is — tulnyomórészt a saját fajtájához tartozókat juttatta a sokszor pedig ezeknél értékesebb nemzsidó müvészeknek háttérbe szoritásával érvényesüléshez.

A monopóliumok és a közszállitások

A 11. §-hoz. Az állami egyedáruság alá eső cikkeknek, ugymint *sónak, dohányjövedéki cikknek, szesznek, ásványolajfélének és melléktermékeinek, lőpornak, ugyszintén mesterséges édesitőszernek* árusitása azért nyit biztos jövedelmi forrást, mert ezekre a cikkekre a közönség nagy tömegének állandóan szüksége van. Az állami egyedáruság cikkeinek árusitása ezenfelül igen jó hasznot is hajt, mert az emlitett cikkek árusitásánál a verseny korlátozott, az elárusitó nyeresége előre biztositva van, kockázata viszont ugyszólván nincs. Ennélfogva érthető, hogy a kereskedői hajlammal amugyis telitett zsidóság szivesen foglalkozik e cikkek árusitásával.

Ugyanez áll a hatósági engedélytől függő egyéb jogositványokra is.

A javaslat azon az álláspontón van, hogy

a zsidóságot, amely a bőséges keresetet nyujtó szabadfoglalkozásokat amugy is nagymértékben, országos számát jelentékenyen meghaladó arányban lepte el s ehhezképest a nemzeti jövedelemből az arányszámát jóval meghaladó mértékben részesült, el kell zárni a jövőben az olyan jövedelemtől, amelyekhez a juttatás hatósági engedélytől függ.

A § tehát akként rendelkezik, hogy *az állami egyedáruság alá eső cikkek árusitására engedélyt, ugyszintén hatósági engedélytől függő egyéb jogositványt ezután zsidónak nem lehet adni.* Egyuttal a jelen §. arról is gondoskodni kiván, hogy a zsidóknak eddig kiadott ilyen engedélyeket

a törvény hatálybalépésétől számitott öt éven belül fokozatosan meg kell vonni.

Az iparosok is tul nagy számban zsidók

A 13. §-hoz: A városokba tóduló zsidóság tőkeerejénél és szervezettségénél fogva a legfőbb iparágban tulnyomó erővel lép fel és ezekből

fokozatosan kiszoritja a nemzet értékes alkotórészét kitevő, a mesterségbeli hagyományokat őrző és a keresztény erkölcs által korlátozott kisiparos réteget.

A nemzeti közvélemény felismerve, hogy a mezőgazdaság magában véve nem biztosithatja a keresztény magyarság megélhetését és fejlődését, régóta *aggodalommal szemléli az iparostársadalom ilyen irányu kicserélődésének folyamatát és ezzel kapcsolatban a magyar városok elzsidósodását.* Ennek a káros változásnak kiván gátat vetni a javaslat és ezért megtiltja, hogy

a zsidóknak kiadott iparigazolványok és iparengedélyek együttes száma az egyes községekben kiadott összes iparigazolványok és iparengedélyek számának a zsidók hozzávetőleges országos számaránya szerinti hat százalékát meghaladja.

Miért terjesztették ki a megszoritásokat?

A 14. §-hoz. A 14. és 15. §-ok az 1938:XV. t.-c. 8. §-ának helyébe lépve a közszolgálat körén kivül szabályozzák a zsidó értelmiségi alkalmazottak és illetményeik legmagasabb számarányát.

A javaslatnak nagyjelentőségü ujitása az 1938:XV. törvénycikkel szemben az, hogy az arányszámszabályozás körébe

kifejezetten bevonja a mezőgazdasági üzemeket is,

továbbá a más vállalatokra (foglalkozásokra) megállapitot irányelveknek megfelelően azokat a vállalatokat és egyéb munkahelyeket, ahol *értelmiségi munkakörben foglalkoztatottak száma tiznél kevesebb.* Nincs ok ugyanis arra, hogy ezeket a — már nagy számuknál fogva is a legnagyobb figyelemre igényt tartó — üzemeket a szabályozásnál mellőzzük, illetőleg ne ugy vegyük figyelembe, mint általában a magánvállalkozást. Az 1938:XV. t.-c. 8. §-ának e részbeni hiányossága eddig is *sulyos ellenvetésekre* adott alkalmat.

Nem szabad továbbá szem elől téveszteni, hogy

a gazdasági életnek szabályozás alá vont ágazataiból kiszoruló zsidó alkalmazottak a fajrokon munkaadók és tőkések támogatásával és a nemzsidó alkalmazottaknak minden eszközzel való kiszoritása mellett elárasztani készülnek a szabályozáson kivül maradt területeket, különösen a kisipar, a kiskereskedelem és a mezőgazdaság értelmiségének munkahelyeit.

A tapasztalatok nyomán a javaslat az értelmiségi munkakörben foglalkoztatott nemzsidó és zsidó alkalmazottaknak az 1938:GV. tc. 8. §-ában tartalmazott nyolcvanhusz százalékos arányszámát is megváltoztatja olyképpen, hogy a zsidók arányszámát általánosságban *tizenkét százalékra* szállitja le. Ez az utóbbi is jelentékenyen, *kétszeresen meghaladja a zsidóságnak lélekszám szerinti arányát, a régi rendelkezés fenntartása tehát a nemzsidókra jelentett volna méltánytalanságot.*

A 15. §-hoz. A magánjellegü egyesületek, bármely elnevezésü szervezetek és alapitványok értelmiségi munkakörében foglalkoztatott alkalmazottaira a javaslat jelen §-a a 14. §. rendelkezéseit terjeszti ki, még ha céljuk nem irányul is gazdasági előnyök szerzésére. Nem lehetne megokolni,

miért nyujtsanak ezek a néha igen nagy tisztviselői karral müködő és a közéletre nagy befolyást gyakorló egyesületek és más szervezetek a nemzeti egyéniség érvényesülése tekintetében kevesebb biztositékot a gazdasági élet alakulatainál.

A nemzeti és a szociális politika, általában a népesség nagy tömegei szempontjából kivételes jelentősége van annak, hogy a munkásegyesületek és más munkásszervezetek — ideértve a munkaközvetitéssel foglalkozó szervezeteket is — nemzeti és egyéb közszempontból teljesen kifogástalanul müködjenek. *A zsidóság térfoglalása a munkásszervezetek körében az emlitett tekintetekből igen nagy mértékben aggodalmas,* elkerülhetetlenül szükséges tehát ezen a téren a hatályos rendelkezés.

A 17. §-hoz. Ha olyan földterületre vagy olyan országokba kivánnak a magyarországi zsidók kivándorolni, amelyek sajátos viszonyaiknál fogva a zsidók bevándorlása ellen nem emelnek kifogást, ezt a törekvést a magyar törvényhozás és kormányzat nemcsak magyar nemzeti érdekből, hanem a zsidóság érdekében is minden alkalmas eszközzel elő kell hogy segitse.

Ezt a törekvést nem kevéssé gátolják a kivándorlásról szóló 1909:II. tc. rendelkezései. Ezért indokolt a kivándorlásra vonatkozó jogszabályoktól eltérő rendelkezések megtételére a miniszt'riumnak felhatalmazást adni.

Az eltéréseknek részletesen a jelen törvénybe felvétele a kérdés ezidőszerinti állapotában nem lehetséges, mert a kivándorlás és másutt letelepülés kérdése nyilván hosszasabb nemzetközi tárgyalásokat és megállapodásokat tesz szükségessé.

Nincs olyan szándék, mely a vagyontárgyak külföldre kivitelét jelenleg korlátozó jogszabályok rendelkezéseit arra kivánná felhasználni, hogy a kivándorló zsidókat vagyonuktól megfossza.

Ezért tartalmaz a javaslat a kivándorló zsidók vagyonának kivitelére vonatkozó különleges rendelkezések megalkotására a minisztérium részére felhatalmazást.

Özv. Tausz Mórné felesége, fia Tausz László, testvérei és a rokonság mély fájdalommal tudatják, hogy

TAUSZ MÓR

f. hó 2-án Pestszentimrén (Wekerle-utca 79) elhunyt.

Temetése f. hó 5-én d. u. 2 órakor lesz a rákoskereszturi izr. temetőben.

Film Szinház Irodalom

A MAGYAR KÖZÉPOSZTÁLY SZINHÁZI ÉS IRODALMI LAPJA

Ára 60 fillér

Enciklikában hozzák nyilvánosságra XI. Pius végrendeletét

London, január 4.

(Daily Telegraph and Morning Post.) A *Daily Mail* jelenti, hogy

XI. Pius pápa végrendeletszerü irásos nyilatkozatban ad utasitást utódlásának kérdésére vonatkozóan.

A pápa *Chamberlain* angol miniszterelnök látogatása után *Castelgandolfóban fogja megszövegezni a végrendeletet.*

A legközelebbi hetekben *titkos consistorium* ül össze, amelyen hatvan biboros vesz részt. Ezek fogják a legközelebbi pápaválasztáson *XI. Pius* pápa végakaratát érvényesiteni.

A biborosok közt van *Boomey* amerikai érsek, *Hynes* eddigi amerikai érsek utóda. A pápa végrendeletét minden valószinüség szerint *már életében nyilvánosságra fogja hozni, még pedig enciklika formájában.* Ebben

egyforma éles szavakkal fogja megbélyegezni a pogányságot, a zsidók üldözését, mig a fajtörvényeket vallási alapon fogja birálni.

Foglalkozni fog *egyes országok katolikusai ellen folytatott támadásokkal,* amely támadások szociális és társadalmi téren megakadályozzák a katolikus társadalom munkáját.

Végül összefoglaló képet ad a mai európai helyzetről.

A pápa a legutóbbi napokban tanácskozásokat folytatott *Pacelli* biboros-államtitkárral és fogadta *Attolico* berlini olasz nagykövetet, aki jelentést tett a Szentatyának.

Érdekes felszólalások a soproni városházán a kereszt kifüggesztése alkalmával

Sopron, január 4.

(Az Esti Kurir tudósitójától.) *Sopron* város közgyülési termébe január elsejétől kezdődően kifüggesztették a keresztet. Ennek az aktusnak a határmenti városban sokkal nagyobb szimbolikus jelentősége van, mint bárhol másutt. Maga *Högyészi* Pál főispán is hangsulyozta, hogy a keresztnek *Sopron* város közgyülési termében való elhelyezése *igazabb kereszténységet és igazibb értelemben vett szociális érzéket jelent.* Az ünnepségszámba menő aktust azonban tulajdonképpen *Papp* Kálmán prelátus városplébános indokolta meg nagyhatásu beszédében.

— Mi ezzel hitet akarunk vallani a keresztény, a krisztusi hit mellett — mondotta *Papp* Kálmán prelátus. — Más párthoz vagy osztályhoz tartozhatunk, *de egyek akarunk lenni azokban az erényekben, amelyeknek szimboluma Krisztus keresztje.* De *Krisztus* keresztje számunkra nemcsak szimbolum, hanem érzés és élet.

Papp Kálmán ezután Szent István halálának kilencszázéves évfordulójáról beszélt, hangsulyozva, hogy *Szent István* volt az, aki *a Duna völgyében, Nyugat és Kelet félelmetes találkozópontján* lerakta országának fundamentumát és ugyanakkor a magyar nép védelmére élesre fente kardjának pengéjét s a kard markolatául a keresztet formálta.

— Ma is itt vagyunk a pogány tüzek forrongó katlanában — folytatta a prelátus. — Ma is az ellentétes erők kiegyensulyozása a mi hivatásunk.

Sehol sincs tehát olyan szükség a testvéri megértésre, mint itt a nyugati végeken.

A népszavazás idején egyszer már kikiáltottuk, hogy *egyek akarunk maradni,* ma ismét kikiáltjuk, hogy *magyarok és keresztények akarunk maradni.* Nem kell attól félni, hogy a keresztet, a keresztény vallásnak ezt a fényes jelét bevisszük vitatkozásokba és tárgyalásokba. Nem! Mi a vitáinkat akarjuk felemelni Krisztushoz.

Tiltakozunk az ellen a felfogás ellen, amely a vallást és a keresztet ki akarja rekeszteni a közélet minden vonatkozásából.

„Ragyog a kereszt titka." Ragyog a szent kereszt, magyarságunknak és kereszténységünknek szimboluma, mely mindig megvédelmezi a keresztény és magyar *Sopront.*

Papp Kálmán prelátus nagy ünnepléssel fogadott beszéde után *Ziermann* Lajos evangélikus lelkész beszélt:

— Ezzel az intézkedéssel — mondotta —, hogy a közgyülés termében kifüggesztettük a keresztet,

nem akar ez a város tüntetni nemkeresztény polgártársaink ellen és nem is akarja őket megsérteni.

Nem is divatos jelszavaknak hódol, hanem azért függesztette ki a keresztet, mert *Krisztus ma különösen él a mi szivünkben.*

Sopron evangélikus lelkésze ezután a felekezeti kérdésről beszélt.

— Sokkal több az, ami bennünket összeköt, mint az, ami szétválaszt.

Ne fecséreljük el erőinket egymás elleni harcokban. Az ilyen harc miatt a mennyben szégyenkezni fogunk.

Tegyük magunkévá *Zrinyi* szellemét, aki azt mondotta: *„Bár lenne százezer pápista mellett száz e luteránus és kálvinista a fejedelem mellett, ezek megmentenék a hazát!"*

A nagyhatásu beszéd után a közgyülés néma felállással hódolt a kereszt előtt, amely a jövőben *Sopron* vármegye közgyülési termének falán a város kereszténységét és magyarságát fogja mindig hirdetni.

— A forróégövi betegségek kezelésében, különösen napszurásnál, bélhurutnál és vérhasnál, valamint olyan gyomor-, máj és lépbajoknál, amelyek malária kiséretében lépnek fel, a természetes **„Ferenc József"** keserüviz szerfölött értékes hatást fejt ki. Kérdezze meg orvosát.

— Női ruhába öltözött detektiv fogta el a clevelandi gengsztereket. A clevelandi rendőrségnek az utóbbi időben egyre több gondot okozott az utcai gengszterek garázdálkodása, akik naponta követtek el ujabb és ujabb gaztetteket. Végül is Charles Nunn detektiv-bokszbajnok női ruhába öltözött és igy sikerült ártalmatlanná tennie Cleveland közellenségeit. Erről közöl rendkivül érdekes képpel illusztrált cikket Tolnai Világlapja legujabb száma. A legkiválóbb magyar irók novelláin, a rendkivül érdekes cikkek dus során és a nagyszerü folytatásos regényen kivül közel száz pompás képet talál az olvasó a népszerü képeslapban. *Tolnai Világlapja egy száma 20 fillér.*

LEVELEK ÉS ESETEK az uj zsidójavaslat körül

A zsidójavaslat postájából ma ez a néhány szemelvény álljon itt:

Egy vegyesházasság története

Mélyen tisztelt Szerkesztőség! Én mint zsidó szülők fia, 1916-ban feleségül vettem egy keresztény lányt, de ugyanakkor mint özvegy embernek két (zsidó) lányom is volt. Feleségem kérésére 1919 juliusban én is áttértem. Ez év szeptemberében fiam született, akit természetesen teljesen keresztény szellemben nevelt az őskeresztény anya. A fiu most huszadik évében van, fanatikus hivő, minden szabad idejét imádkozással tölti. A zsidójavaslat elfogadása esetén *fiam mégis zsidónak fog számitani,* holott a házasság megkötése előtt reverzálist adtam, hogy a születendő gyermek az anya vallását követi.

Ennek ellenében unokám kereszténynek számit, mert lányom velem együtt tért ki 1919-ben és 1935-ben keresztény férfihez ment feleségül. *Kislányuk tehát már kereszténynek számit.* Ezekből látható, hogy a javaslat mennyire téves. Kiváló tisztelettel: *(Aláirás.)*

Havi 5 pengő segély

Mélyen tisztelt Főszerkesztő ur! Mélyen megrendülve szereztem tudomást az uj zsidójavaslatról. Eddig mint hadiárva ki voltam véve a törvény alól. Az uj javaslat azonban már minket sem kimél. Pedig nem tudom elképzelni, hogy akad az országban olyan ember, aki azoktól is meg akarja vonni a kenyeret, akiknek apja a hazáért halt meg. Hát a hősi halál nem felel meg két hadikitüntetésnek?

Anyám szegény asszony, egész életén át dolgozott értünk. Most 60 éves, beteg a sok munkától, s ránk, gyerekekre hárulna a kötelesség, hogy mi tartsuk el őt. Anyánk mint hadiözvegy, havi öt pengő segélyt kap az államtól. Mi semmit. Apánk, aki hivatva lenne özvegy anyánkkal együtt bennünket eltartani, az olasz fronton maradt, nem jött haza érdemrendekkel, hogy ezek segitségével gondoskodni tudjon rólunk. Most ki kell vándorolnunk abból az országból, amelyet apánk vérével védelmezett s amelyért meg tudott halni. Pedig legalább van olyan jogom itt élni és dolgozni, mint azoknak, akik e törvényt megalkották. Alázatos hive: Leichter József, Gróf Zichy Jenő-utca 37.

Egy őskeresztyén apa levele

Igen tisztelt Főszerkesztő Ur!

A zsidótörvénytervezet egy pontjáról szeretnék szólni, mely kegyetlen és embertelen, *arról a pontról, mely a vegyesházasságból származó gyerekeket egyszerüen zsidóvá akarja tenni.* Mi keresztyén és tősgyökeres magyarok, akik ezelőtt harmine-negyven évvel a most politikából bünnek minősitett vegyesházasságot kötöttük, *nem azért adtunk ősi vallásunk javára reverzálist, hogy gyermekeink ennek daczára zsidók legyenek.* A keresztyén apa családjában a bölcsőben megkeresztelt gyermek csak keresztyén lehetett s iskoláinkban papjaink csak igaz keresztyéneknek s igaz magyaroknak nevelhették. Itt csak elvakult rosszindulat dolgozhatott — ez jogtiprás. Rettenetes még elképzelni is, hogy müvelt keresztyén magyarokkal ezt embertársaik elkövessék.

Jómagam őskeresztyén, református, székely magyar vagyok. Négy gyermekem édesanyja, aki már 1914-ben meghalt, zsidó volt, s csak házasságunk után keresztelkedett ki. Református pap temette el. Gyermekeimet reverzális alapján a reformtáus vallásban igaz keresztyéneknek és magyaroknak neveltem.

Ha a keresztyén magyar nemzeti érzésünkben nem akarnak hinni, hát **készséggel felajánljuk,** *tegyék lehetővé igaz keresztyén magyar mivoltunkat kérvényezés utján bebizonyitani. Vizsgálják meg családi életünket, vizsgálják meg gyermekeink életét az iskolában s a katonai szolgálatban s ha a mértéket nem ütjük meg, akkor kötelességszerüen eltününk az emberek közül, akkor legalább tudjuk, hogy miért teszik velünk, de igy, megvizsgálás és meghallgatás nélkül még a haláinál is rosszabb itélettel sujtani, nem, ezt jogállamban tenni nem lehet!* Mély tisztelettel: *Egy őrkeresztyén apa a sok közül.*

Csak azért...

Tekintetes Szerkesztőség! Anyai ágon őskatolikus családból származom, századokra visszamenőleg mutathatok ki katolikus ősöket, katolikus hitben és szellemben ne velkedtem.

Tiltakozom a vak gyülölet ellen, amely embertársainkat üldözi — és velük együtt engemet is, csak azért, mert az én drága jó apám az *Uristen* szent akaratából izraelita szülők gyermekeként jött a földi Életbe. Magyar nyelvben, magyar kulturában, a magyar haza forró szeretetében élt és nevelt engemet is. Mély tisztelettel: *E. I.*

Egy hadirokkant levele

Igen tisztelt Szerkesztő Ur! A kormányzat sajtója nagy hühóval hangoztatta, hogy a kitüntetett zsidószármazásu hadviseltekkel és ötvenszázalékos hadirokkantakkal a javaslat ilyen meg olyan nagy kivételeket tesz, holott mint alább példával rávilágitok, ez a legtipikusabb esete annak, hogyan lehet nagy igéretekkel semmit sem adni. Nyilván, az még a tömegek előtt is szégyen lett volna, hogy a világháboruban izzó hazaszeretettel küzdő és vérző emberekről megfeledkezzenek és épp ugy pusztulásra itéljék, mint a többi zsidószármazásu magyart. Ezért a javaslatba belevették, hogy ezzel a kategóriával «kivételt tesznek» 3 százalék erejéig.

A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a néhány egészen nagyvállalattól eltekintve, ahol ez a kivétel két-három embert jelentett, az átlagvállalatoknál ezen a jogcimen egyetlen egy ember sem tarthatja meg állását. Vegyünk például egy középvállalatot, ahol 40 tisztviselő van alkalmazva 160.000 P évi fizetéssel. Ennek 3 százaléka 4800 pengő. Mármost az olyan tisztviselő, aki a világháboruban résztvett, legalább 42—45 éves és átlagban circa évi 6000 pengő fizetése van. Tehát egy 40 tisztviselővel dolgozó elég nagy vállalat — bármit igér is a törvényjavaslat — háborus érdem jogcimén egyetlen zsidó alkalmazottat sem tarthat meg.

Éppen ezért ugy vélem, a törvényjavaslat tárgyalásánál javaslatba kellene hozni, hogy ha a világháborus érdemeket nem veszik 100 százalékig figyelembe, akkor a 3 százalékos «kivétel» a törvényből teljesen töröltessék. Miért legyen a törvényben egy kifelé szép és erkölcsös gesztust mutató, de az érdekelteknek semmit nem nyujtó kivétel? Legyen a törvény őszinte: veszitse kenyerét a zsidó származásu magyar még akkor is, ha hazájáért, melyet legalább ugy szeret, mint bármiféle vallásu más magyar — vérzett és megrokkant is. Teljes tisztelettel: Egy érdekelt emléklapos hadirokkant tiszt.

Balilla Aranciata
táplál, de nem hizlal

Három letartóztatás hamis születési bizonyitvány miatt

A rendőrséghez bizalmas bejelentés érkezett, hogy a Vilmos császár-uton lévő Salgó Imre müszaki nagykereskedésben alkalmazásban álló *Forgács* Zoltán 38 éves magántisztviselőnek *hamis iratai vannak. Forgács* Zoltánt erre előállitották a rendőrségre, ahol kihallgatásakor elmondotta, hogy évek óta áll a Salgó-cég szolgálatában és ezt az állását továbbra is meg akarta tartani, evégből *azt állitotta magáról, hogy árja származásu és született római katolikus.*

Egy alkalommal a Ceylon-kávéházban régi sakkpartnerének, *Lustig* Sándor bőrkereskedőnek elpanaszolta, hogy *nincsenek olyan okmányai, amelyekkel most igazolni tudná* azt a hamis bemondását, hogy árja származásu. Barátja vállalkozott arra, hogy egy nyomdász ismerősénél *készittet majd olyan nyomtatott blankettákat,* amelyek felhasználásával hamis születési bizonyitványt állithatnak ki.

A rendőrség megállapitotta, hogy *Forgács* Zoltán és *Lustig* Sándor *Fischer* Dezső Bethlen Gábor-utca 17. szám alatti nyomdájában csináltattak több darab születési anyakönyvi blankettát és *ezekre a nyomtatványokra Forgács Zoltánnak hamis anyakönyvi kivonatot állitottak ki,* amely szerint ő Egerben született, római katolikus vallásu. Ezt a hamis okmányt *ellátták az egri anyakönyvi hivatal hamisitott bélyegzőjével és hamis aláirásokkal.*

A rendőrség a tényállás tisztázása után *Forgács Zoltánt, Lustig Sándort és Fischer Dezső nyomdászt közokirathamisitás büncselekménye miatt letartóztatta.*

Az ESTI KURIR hirdetéseinek csak ára kicsi, eredménye nagy!

A hetvenéves Lyka Károly

A magyar szellemi élet ünnepet ül ma. Csendes, nem külsőségesen zajos, a lelkekben annál mélyebben szántó, szeretettől édes ünnepet, mert ma töltötte be hetvenedik esztendejét *Lyka* Károly esztétikus, iró, mütörténész.

A magyar képzőművészet egyik legidősebb munkása, egyik legértékesebb tudósa s talán a leglelkesebb pártfogója, *Lyka* Károly, nem véletlenül került arra a polcra, amelyet ma betölt. Életét, tanulmányait pontosan erre az életcélra rendezte be. Maga nem volt alkotóművész, de tanulmányaival szoros kapcsolatba került a gyakorlati müvészettel. Münchenben, Rómában tanulta meg az anyagot, ott szivta magába a lelkesedést, a segiteni akarást s mindazt, amivel tökéletesitette tudását, hozzáértését a magyar képzőművészet szolgálatába állitotta. Ehhez a munkához azonban még egy igen fontos tényezőt is adott *Lyka* Károly. Az irás müvészetét. Kristályosan tiszta, csevegő magyar irás *Lyka* Károly minden munkája s mérhetetlen előnye sok pályatársának tevékenységével szemben közvetlensége, érthetősége s az ezzel együtt járó nevelő hatása a müvelt, a müvészetkedvelő közönségre.

Könyvtárterjedelmüre nőtt már irásainak száma s ma, hetvenéves korában is friss, fiatalos lendülettel dolgozik ugyanazon a vonalon, amelyen negyven esztendőt meghaladó időn át ment. Az egész magyar müvészi és szellemi világ tiszteleg ma a kitünő iró, tudós, esztétikus előtt.

Boross Mihály.

Lyka Károly, a Képzőművészeti Főiskola tanára, felsőházi tag. Született Budapesten, 1869-ben. Iskolai tanulmányainak befejezése után a müncheni festészeti akadémián, majd Hollósy Simon mellett kezdette meg képzőművészeti tanulmányait és már fiatal korában érdeklődést keltett esztétikai és művészetkritikai cikkeivel. Később Rómában volt mint a Pesti Napló levelezője és onnan hazatérve, két esztendei távollét után mint mükritikus és esztétikus irásaival a magyar művészeti irodalom vezető helyére emelkedett. 1920-ban a Képzőművészeti Főiskola tanára lett, 1921-ben rektorrá választották. Számos önálló műve jelent meg és rendes tagja a Kisfaludy Társaságnak. A felsőházba a Képzőművészeti Főiskola tanári kara választotta meg.

M

Machánszky László dr., m. kir. egészségügyi tanácsos, a Szeged Városi Közkórház v. osztályos főorvosa. Született Nyiregyházán 1879-ben. Középiskoláit szülővárosában,

egyetemi tanulmányait Budapesten végezte, majd orvosi diplomájának elnyerése után Szabolcs vármegye szolgálatába lépett és mint sebész az ottani kórházban hosszabb ideig működött. 1904—1905-ig a Szent István kórház segéd-, majd alorvosa volt. 1905-ben került a szegedi városi közkórház sebészeti osztályára, ahol előbb, mint segédorvos, majd alorvos, később rendelőorvos és végül mint osztályos főorvos működött. 1925-ben a kórház igazgató-főorvosa lett. 1929-ig teljesitett ebben a minőségben szolgálatot. Szeged városa még a háboru előtt hosszabb külföldi tanulmányutra küldte, amelynek során Németországot, Belgiumot, Franciaországot és Svájcot járta be. Nevéhez fűződik a szegedi közkórház röntgen laboratóriumának felállitása. 1914-ben bevonult az 5. honvédgyalogezredhez. Przemysl-nél mint az egészségügyi osztály parancsnoka teljesitett szolgálatot. A vár elestével orosz hadifogságba került, ahol másfél évig szintén orvosi működést fejtett ki. Hazatérése után a budapesti Zsófia-barakkórház és a honvédkórház sebészfőorvosa volt. 1922-ben munkásságának elismeréséül a m. kir. egészségügyi főtanácsosi cimmel tüntették ki. Tagja volt a Magyar Sebész Társaságnak és a Nemzetközi Sebész Társaságnak. Kitüntetései: a koronás aranyérdemkereszt, Károly csapatkereszt, stb.

Machay István, okleveles gépészmérnök, Máv. főfelügyelő. Született Kis-Gergen (Nógrád vm.), 1875-ben, régi nemesi családból. Atyja néhai György. Középiskoláit Kalocsán

a jezsuiták főgimnáziumában végezte. Ezután a kir. József müegyetem hallgatója lett és 1900. évben gépészmérnöki oklevelet nyert. 1900 szeptember havában a Máv. igazgatóság főosztályában tett szolgálatot, azután pedig a Máv. szegedi és temesvári mühelyeiben volt beosztva mint osztályvezető. Innen a fiumei m. kir. tengerészeti hatósághoz mint hajóépitő és hajózási referenst osztották be. Itt teljesitett szolgálatot 1919-ig. Vezetése alatt épültek az állami uszómüvek, ezek között a 7500 tonna emelőképességü uszódokk (modellje a Közlekedési Muzeumban). Az ő munkálkodásához fűződik a fiumei kikötő berendezésének modernizálása, a korszerü villamos világitás és emelődaru-berendezés létesitése. A magyar kormány megbizásából 1913-ban résztvett a Londonban a Titanic óceángőzös elsülyedésével kapcsolatban megtartott kongresszuson, melynek célja volt a hajóépitésre oly müszaki szabályokat megalkotni, hogy hasonló szerencsétlenségek a jövőben kiküszöbölhetők legyenek és a tengeri utazás biztosabbá tétessék. Itteni működéséért a kormány elismerésében részesült. Fiume elvesztése után mint Máv. főfelügyelőt a kereskedelmi minisztérium hajózási ügyosztályába hivták meg. 1925-ben visszatér a Máv. igazgatóságához és ezen idő óta főfelügyelői rangban a fém- és villamosanyagok beszerzési anyagosztályát vezeti, ugyszintén a fütéshez, motor és autókhoz szükséges anyagok beszerzését irányitja. Amidőn, mint a magyar állam képviselője, résztvett a Londonban 1913-ban (a Titanic óceángőzös elsülyedésével kapcsolatban) megtartott kongresszuson, „Életbiztonság a tengeren" cimen előadást tartott.

Rát Gr

Machniewicz Dezső dr., ügyvéd, az Altruista Bank cégvezető-ügyésze. Született Budapesten, 1883-ban. Középiskoláit Besztercebányán és Rozsnyón, jogi tanulmányait a budapesti Pázmány Péter tudományegyetemen végezte, ahol a jogtudományok doktorává avatták. Az ügyvédi vizsgát 1910-ben Budapesten tette le. Már másodéves jogász korában dr. Tóth Kálmán irodájában működött, majd 1911-ben Vecsésen önálló ügyvédi irodát nyitott. 1915-ben bevonult az 1. honvédgyalogezredhez. Előbb az orosz fronton, később a déli hadszintéren különböző beosztásokban teljesitett szolgálatot. 1918-ban az összeomláskor leszerelt. Már a háboru kitörése előtt az Altruista Banknál működött és visszatérése után ujra elfoglalta állását. 1922 óta a bank cégvezető-ügyésze.

Mádai Lajos dr. Született Miskolcon, 1881-ben. Atyja János földbirtokos és háztulajdonos volt. Középiskoláit a miskolci ref. főgimnáziumban végezte, majd a kolozsvári tudományegyetemen és később Berlinben jogi tanulmányokat folytatott. 1904-ben Kolozsváron jogtudorrá avatták. Ezután hosszabb ideig külföldi tanulmányuton volt Németországban, Svájcban és Olaszországban. 1912-ben lépett Miskolc város szolgálatába, rövid idő mulva már a Kereskedelmi és Iparkamaránál mint annak segédtitkára fejtett ki tevékenységet. 1923-ban ismét a város szolgálatába lépett. 1928-ban, az illetőségi és katonai ügyosztály megszervezése után, annak vezetését vette át. Az ügyosztálynak kifejlesztése és a honvédelem terén elért eredményes, buzgó tevékenységének elismeréséül a honvédelmi miniszter elismerő okirattal tüntette ki. 1915-ben a cs. és kir. 32. gyalogezred kötelékében résztvett a különböző harctereken lefolyt harcokban és mint tartalékos főhadnagy szerelt le. A harctéren tanusitott kiváló magatartásáért megkapta a Signum Laudist, a II. o. ezüst vitézségi érmet és a Károly-csapatkeresztet. A Magyar Városok Országos Kongresszusán több izben előadásokat tartott a városok fejlesztéséről. Több közigazgatási vonatkozásu tanulmánya jelent meg a „Városok Lapja" c. folyóiratban, ugyszintén a Budapest székesfőváros statisztikai hivatala által kiadott „Városi Szemlé"-ben. Társadalom-statisztikai vonatkozásu tanulmányát közölte a „Magyar Statisztikai Szemle". Tanulmányai a hivatalos körök figyelmét is felkeltették. A városok közigazgatási vonatkozásu statisztikai anyagainak összegyüjtése és rendszeres feldolgozása, valamint a városi statutumok és közérdekü határozatok tárgyában irott tanulmánya nagyjelentőségü kezdeményezés a városi autonomiák fejlesztése érdekében. Miskolc város társadalmi életében irányitó szerepet játszik. A miskolci Nőegyesületek Inségbizottságának főtitkára. Ez a bizottság megalakulása óta a legeredményesebben támogatja a dr. Mikszáth Kálmán vezetése alatt álló inségakcióját. Két Napközi Otthon szervezője, illetve vezetője. A Magyar Vidéki Városok Kulturális Szövetsége hivatalos lapjának, a „Városkulturá"-nak egyik főmunkatársa, a miskolci Stefánia Anya- és Csecsemővédő Egyesület, a miskolci GyOSz és az Önkéntes Tüzoltó- és Mentőegyesület titkára. A Miskolci Atléta Kör főtitkára.

Madarassy-Beck Gyula báró dr. *(madarasi)*, volt országgyülési képviselő, 1873 aug. 18-án született, Budapesten. Középiskolái elvégzése után a budapesti, a hallei és a cambridgei egyetemeken végezte jogi tanulmányait s Budapesten avatták a jog- és államtudományok doktorává. Közgazdasági gyakorlati kiképzését bécsi, párisi és londoni előkelő pénzintézeteknél nyerte. Hazatérve, rövid ideig a Magyar Agrár és Járadék Banknál működött, majd a Magyar Jelzáloghitelbank kötelékébe lépett, melynek később vezérigazgatója lett. Jelenleg alelnöke a Magyar-Olasz Banknak. 1910-ben a mezőkászonyi kerület Nemzeti munkapárti programmal képviselővé választotta. Irodalmilag is foglalkozik közgazdasági kérdésekkel. Már egyetemi évei alatt pályadijat nyert „A bankjegyügy elmélete" cimü munkájával. A városok országos kongresszusán őt bizták meg a városok hitelügyének referálásával és e nagyszabásu kérdésben igen értékes munkát fejtett ki. A kérdést teljesen megvilágitotta „A városok hitelügye" cimü müvében. 1905-ben munkássága elismeréséül a király a III. oszt. vaskorona-renddel tüntette ki.

Madarassy Béla, ny. kuriai biró. Született Budapesten 1867-ben. Meghalt 1829-ben. Középiskoláit a II. ker. főgimnáziumban Budapesten végezte és a Pázmány Péter tudományegyetemen folytatott jogi tanulmányokat, majd jogtudományi államvizsgát tett. Birói képesitésének megszerzése után egy évig a budapesti kir. táblánál volt joggyakornok. Ezután Margitára nevezték ki albirónak. Utóbb visszahelyezték Budapestre, ahol előbb a kir. törvényszéknél mint vizsgálóbiró, később az itélőtáblánál mint táblabiró működött. 1923-ban kuriai birává ne-

berek vagyunk. Az Isten fia és az ördög fia (reg.; Bp., 1912); Novellák (Bp., 1919); A láthatatlan hajós (reg.; Bp., 1928); Halk szerenád

(reg.; Bp., 1931); Nápoly és Buda (tört. reg.; Bp., 1941). – **Irod.:** L. T. (Pesti Hírlap, 1938. 104. sz.); L. T. (Magyarság, 1939. 117. sz.).

LÜBECK János Károly, *Bazin, 1776, †Ipolyság, 1814. nov. 14.: orvos. – A pozsonyi ev. líceumban tanult, ezután apja mellett gyógyszerészgyakornok volt. 1796 nyári félévében a jenai egy.-en orvosi tudományokat hallgatott, emellett felkereste Lipcsét, Berlint és Göttingent. Ezt követően Bécsbe ment, ahol az egy.-en orvosi tanulmányait befejezve orvosi oklevelet szerzett. Pozsonyban orvosi gyakorlatot folytatott. Később Sövényházán (Győr vm.) Neuhold udvari tanácsos, majd Nagyszentmiklóson (Torontál vm.) a Nákó család háziorvosa, emellett mindkét helyen behatóan foglalkozott a mezőg. kérdéseivel. Utóbb Pesten gyakorló orvos, emellett irod. tevékenységet folytatott. 1805-től haláláig Ipolyságon Hont vm. főorvosa; 1814. szept.-ben lemondott főorvosi tisztségéről, nov.-ben Besztercebányára akart költözni, de ebben halála megakadályozta. Számos mezőg. vonatkozású cikke jelent meg a *Zeitschrift von und für Ungern*ben (1803), a *Patriotisches Wochenblatt für Ungern*ben (1804) és az *Ungr. Miscellen*ben (1805). Verseket is írt. A *Musenalmanach einiger Freunde ungarischer Musen für das Jahr 1800* (Pozsony, 1800), a *Patriotisches Wochenblatt für Ungarn* (I–IV. Pest, 1804; 2. kiad: Patriotischer Rathgeber für den ungarischen Stadt- und Landwirth, 1807), az *Ung. Miscellen* (I–V. Pest, 1805–07) szerk. – **F. m.:** Empfindungen bei dem Crabe der Großfürstin… Alexandra Paulowna (Pest, 1801); Über die medizinische und naturhistorische Literatur von Ungern (Zeitschrift von und für Ungern, 1803); Einiges über den Mays (Patriotisches Wochenblatt für Ungern, 1804); Kurze Uebersicht des Zustandes der Landwirtschaft in Ungern… (Patriotisches Wochenblatt für Ungern, 1804); Allgemeines ökonomisches Lexikon…, I–II. Kiad. (Pest, 1812); Der allgemeine ökonomische Sammler…, I–II. Kiad. (Pest, 1813–14); Die Toilette der Grazien… (Pest, 1815; új kiad.: Der Schönheitsfreund, I–II. 1818; 3. kiad. 1837). – **Irod.:** Hanák János: Az állattan története és irodalma Magyarországon (Pest, 1849); Kiss László: J. K. L. a jeho práca z roku 1804 (Lekársky Obzor [Bratislava], 1989); Kiss László: Orvos-mezőgazdász avagy mezőgazdász-orvos: L. J. K. (Orv. Htl., 1990); Kiss László: Orvos és mezőgazdász. L. J. K. (A m. tudomány évszázadai. Pozsony, 1994).

LYKA Károly, *Pest, 1869. jan. 4., †Bp., 1965. ápr. 30.: művészettörténész. – A művészettört. tudomány doktora (1952). A Kisfaludy Társ. (r. 1924), a Szinyei Társ. (t. 1935), a KUT tagja (t. 1939). Az MTA Képzőműv. Bizottságának meghívott (segéd) tagja (1933–44). A M. Exlibris Gyűjtők és Grafikabarátok Egyes. alapítója (Arady Kálmánnal, 1932). A felsőház tagja (1927–32). Kisfaludy Társ. Lukács Krisztina-díja. MTA Marczibányi-jutalma (1941), Kossuth-díj (1952, 1964). – 1875-től szüleivel együtt Nyitrán élt, ahol 1887-ben gimn. érettségit tett. 1887 őszétől Münchenben *Holiósy* Simon isk.-jában, 1888-tól a képzőműv. akad.-n tanult, Hackel, majd Herterich osztályában. 1891 végén külföldi tanulmányait anyagi nehézségei miatt félbe kellett szakítania. 1892-től Nyitrán arcképfestéssel foglalkozott, és illusztrációkat készített a *M. Geniusz* c. lap számára. Ezután Olaszo.-ba ment, fél évet töltött Nápolyban, ahol főként a nemzeti múz.-ban művészettört. tanulmányokat folytatott. 1892 tavaszától Rómában élt, a *Pesti Napló* állandó munkatársa lett, emellett folytatta tanulmányait, közben elsősorban műv. szempontból bejárta Firenzét, Milánót, Torinót, Velencét és Szicília É-i részét. A mo.-i egyházpolitikai küzdelmek idején Rómából

Lyza Kárný

7 53
8 53
9 55

tudósította lapját a fejleményekről. *Kossuth* Lajos halálakor Turinban tartózkodott, ahonnan naponta 5–6 táviratot küldött haza. 1896 tavaszától Bp.-en a Pesti Napló belső munkatársa, a külföldi és képzőműv. rovatának vezetője. 1896 nyarán az egész szerkesztőséggel együtt ő is kilépett, aug.-tól az általuk megalapított *Bp.-i Napló* munkatársa, politikai vezércikkírója és képzőműv. rovatának szerk.,

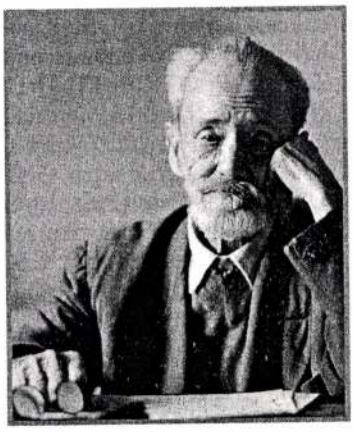

egyúttal 1896 végétől az *Új Idők* szerkesztőségi munkatársa. 1914-től a bp.-i képzőműv. főisk. tanára, 1920-ban ig., 1921–22-ben rektora, 1936-ban nyugdíjazták. *Réti* Istvánnal együtt átszervezte a m. művészképzést. Műv. kritikusként küzdött a nagybányai festők és a m. impresszionista festészet elismertetéséért. Műv. írásaiban H. Taine módszerét alkalmazta. A művészettörténet mellett művészetszociológiai kutatásokkal is foglalkozott. A m. és az egyetemes művészetet, ill. annak számos alkotóját bemutató munkáival jelentős mértékben hozzájárult a művészettörténet széles körökkel való megismertetéséhez. Irod. hagyatéka az OSZK Kézirattárában és az MTA Művészettört. Kutatóint.-ében található. A *Művészet* c. folyóirat alapító szerk. (1902–18). – **F. m.:** A modern művészet bölcselete (Athenaeum, 1892); A legújabb művészeti törekvések (Athenaeum, 1893); A modern praerafaelista művészet (Athenaeum, 1894); Kis könyv a művészetről (Bp., 1904; 3. kiad. 1920; új kiad. 1964, 1971); A képírás újabb irányai (Bp., 1906; 2. kiad. 1922); A képzőművészet és iparművészet határai (Bp., 1907); A képzőművészetek történeti és technikai fejlődése (A művészet könyve. Bp., 1909); Az érem- és plakett-művészet stílusa (Bp., 1910); Képzőművészetek (A bolsevizmus Mo.-on. Szerk. Gratz Gusztáv. Bp., 1920); A táblabíróvilág művészete, I–IV. (Bp., 1922; 3. kiad. 1981); Madarász Viktor élete és művei (Bp., é. n. [1923?]); A művészetek története, I–II. (Bp., 1931; 3. bőv. kiad. 1944; 5. kiad. 1977); Képek, szobrok (Bp., 1934); Kis krónikák (Bp., 1938); Magyar mesterek (Bp., 1941); Az otthon művészete (M. Művelődéstörténet, V. Bp., 1942; repr. Szekszárd, 1991); Nemzeti romantika (Bp., 1942; 2. kiad. 1982); Közönség és művészet a századvégén (Bp., 1947; 2. kiad. 1982); Magyar művészélet Münchenben (Bp., 1951; 2. kiad. 1982); Szobrászatunk a századfordulón (Bp., 1954; 2. kiad. 1983); Festészeti életünk a millenniumtól az első világháborúig (Bp., 1953; 2. kiad. 1983); Festészetünk a két világháború között (Bp., 1956; 2. kiad. 1984); Michelangelo (Bp., 1957; 4. kiad. 1982); Leonardo da Vinci (Bp., 1958); Raffaello (Bp., 1959; 4. kiad. 1983); Rembrandt (Bp., 1962); Munkácsy (Bp., 1964); Vándorlásaim a művészet körül (visszaemlékezések; Bp., 1970). – **Irod.:** Petrovics Elek: L. K. (Napkelet, 1939); L. K. Emlékkönyv (bibl.-val; Bp., 1944); Művészettörténeti tanulmányok L. K. 85. születésnapjára (Bp., 1954); M. Kiss Pál: 60 év a művészeti nevelés szolgálatában. A pedagógus L. K. (Köznevelés, 1963); Paál Ákos: L. K. kilencvenöt éves (Rajztanítás, 1964); Lengyel Géza: A fiatal L. (Műv.tört. Ért., 1964); Kisdéginé Kirimi Irén: L. K. (Műv.tört. Ért., 1964); Németh Lajos: A kilencvenöt éves L. K. üdvözlése (Új Írás, 1964); Perneczky Géza: Tíz esztendő a magyar képzőművészeti kritika hőskorából. Portré L. K.-ról és Fülep Lajosról (Műv.tört. Ért., 1965); L. K., Móricz Zsigmond és Veres Péter ismeretlen levelei Gáborjáni Szabó Kálmánhoz. Kiad., bev. Masits László (Bihari Múz. Évk., 1978); Barcsay Jenő: L. K.-ra emlékezve (M. Nemzet, 1982. 106. sz.); Barcsay Jenő L. K.-ról, Kassák Lajosról. [Riporter:] Sumonyi Zoltán (Új Aurora, 1986); Zádor Anna: L. K.-ról (Új Művészet, 1994); Király Erzsébet: „Az álnok tükör." L. K. önarcképéről (Műv.tört. Ért., 1994); Egy erdélyi művészettörténész munkássága leveleinek tükrében. Bíró József levelei L. K.-hoz. Kiad., bev., jegyz. Sas Péter (Ars Hungarica, 1995).

get nyertek a művészi oktatásban s Szolnok és Kecskemét mellett (1912 óta) Nagybányára is, állami ösztöndíjak segítségével maga a Főiskola is leküldi hallgatóit.

Mindezek kétségtelenül javították a színvonalat, frissebbé tették a szellemet, de Szinyeinek minden jóakarata is kevés volt ahhoz, hogy a Főiskola szellemét, az újításoktól való húzódozását ellensúlyozza s a közvéleményt a Főiskolával szemben jobb ítéletre bírja.

A művészképző Akadémia és a rajztanárképző között lassan rejtett ellenségeskedés fejlődött ki, melynek több oka is volt. Először is a rajztanárképző tanárai maguk is rajztanárok, az intézet neveltjei voltak. Ezek őrizték a régi szellemet, sőt azt továbbfejlesztették. A tanári kar többségét viszont ők alkották. Másrészt a tanárképző helyzeti fölényben is volt, mert növendékei érettségivel rendelkeztek s így ennek a tagozatnak volt igazi főiskolai jellege, ami a javadalmazásban s az ösztöndíjak elosztásában is kifejezésre jutott.

Szinyei szándékait a tanároknak ez a többsége a fennálló szabályzatra és törvényekre hivatkozva gyakran akadályozta s az általa meghívott művésztanárokat inkább a művészképző tagozatra osztották be s ezekkel szemben a tanárképző tagozat helyeire pedig jobbára maguk által nevelt utódokat ültettek. Igaz, hogy az a szellem és szervezet, a rajzoktatásnak az a menete, melyet e tanárok kiépítettek és védelmeztek, Európa egyéb hasonló intézményei között igen előkelő színvonalat képviselt és volt bizonyos logikus fejlődése is. Nem tagadható, hogy valahányszor a főiskola a külföld rajzoktatási kongresszusain és kiállításain megjelent, mindig jelentős szerepet játszott azokon, sőt az 1908-i londoni kiállítás aranyérmét is elnyerte.

Lassanként bizonyos szakadás állt be a rajztanárképzés és a művészképzés között s hiába volt meg a tagozatok egységes neve. 1910 táján felmerült az a gondolat is éppen a rajztanárképző tanárai között, hogy a rajztanári szak váljék ki a főiskolából, hogy még címében se tartson közösséget a művészettel. Ez a terv ugyan kisebbségben maradt a megvitatás alkalmával, de jellemző tünete volt a Főiskola állapotának.

Erről s az ezt követő háborús időszakról festi a Főiskola 1929/30. évi Évkönyve a következő képet: „A Főiskola tagozatait,

Kampfőisk

az összefoglaló címen, a közös gazdasági adminisztráción s az egy igazgató személyén kívül úgyszólva semmi belső kapocs nem fűzte össze, sem szervezetében, sem oktatási tervében. A művészi alapismereteket adó Akadémia festő szakosztálya az Epreskert egyik pavillonjába szorítva tengődött, az egy-két kiváló művész személyével kapcsolatban létesített „Mesteriskolák", összesen 6—8 tanítvánnyal, a másik két pavillont foglalták el, míg a „Női Festőiskola" a Várbazárban működött, — valamennyi egymásról s az élő művészetről egyaránt alig-alig véve tudomást. A köztük legnépesebb törzstagozat, a Rajztanárképző oktatása pedig az iparművészeti, a mértani s a magyarázó rajz felé irányult, a művészeti kinevelésére a növendékeknek kevés súlyt helyezett. Sőt szellemének irányítói közt voltak olyanok is, akik éppen a művészettel való kapcsolat ballasztjától mentesítendő a rajztanárképzést, szervezetileg is egészen külön szerették volna választani az összintézettől, amely címében jelző gyanánt a képzőművészetet viseli. Így az egész intézmény egyik tagozatában sem volt alkalmas arra, hogy nélkülözhetővé tegye München és Párizs iskoláit s azt az egy-két magyar vidéki művésztelepet, amely 1896. és 1920. közt egyre nagyobb tömegben vonzotta magához a fiatalságot.

A háború azután egészen összekúszálta a Főiskola rendjét: épületeit kórháznak vette el, az oktatást bér- és vendéghelyiségekbe szórta szét, a tanítás lehetőségeit és terjedelmét megszorította, a fegyelmet meglazította. A rombolást befejezte a két forradalom és a Főiskola legkitűnőbb művészerőinek sorozatos halála az 1917. és 1920. év között. Egymás után hagyták el a Főiskolát előbb Ferenczy és Zemplényi, majd Szinyei Merse és Benczur. Az intézet legnagyobb szellemi és erkölcsi értékeit elveszítve, alkotó részeire széthullani készült."

Haller István kultuszminiszter azonban feismerve a veszélyt, erős kézzel s határozott tettekkel sietett a zilált állapotok rendezésére. Lyka Károlyt, aki Pasteiner Gyula lemondása után először Hekler Antallal a tárgyat megosztva, majd utóbbinak a konstantinápolyi kiküldetése s később egyetemi tanárrá való kinevezése után egyedül, a művészet történetét tanította a Főiskolán, igazgatóvá nevezte ki s megbízta egyben azzal, hogy az intézmény új szervezetét kidolgozza. Lyka Károly mélyen áthatva a művé-

szet szeretetétől s ismerve már csak történeti búvárkodásának alapján is azokat a hatalmas erkölcsi értékeket, melyeket a korszerű művészet ápolása és intézményes oktatása a nemzet számára jelent, gyökeresen szakított a megelőző évtizedek szellemével s a Képzőművészeti Főiskolának általa szerkesztett szervezeti szabályzata, mely 1921 szeptemberében Vass József miniszterségе alatt életbelépett, az oktatás súlypontját mind a művész-, mind pedig a tanárképzés terén, a művészi nevelésben jelölte meg. E szervezeti szabályzat előkészítő megbeszélésein a tanári kar tagjai közül Olgyay Viktor, Réti István, Pilch Dezső voltak jelen. Rajtuk kívül Andreetti Károly, Megyer Meyer Antal, Benkhard Ágost, Baranski E. László és Horn Antal vettek részt az előkészítésben, majd utóbbiak a szervezet életbe lépése után, már mint tanárok, annak megvalósításában. Lyka előterjesztésére a miniszter egymásután nevezte ki az Intézet tanárai közé a magyar művészet akkor volt legjobbjait Csók István, Vaszary János, Rudnay Gyula és Benkhard Ágoston személyében, akik Lykával vállvetve munkálkodtak az eredmény kialakításán. Lyka volt az, aki a régi állandó igazgatói rendszer helyébe a váltakozó rektor és rektori tanács eszméjét iktatta s példás tartózkodással lemondva igazgatói tisztségéről, helyet adott a választandó rektornak. A Főiskola tanári kara viszont első rektorául éppen Lyka Károlyt választotta meg, amivel őszintén érzett elismerésének akart kifejezést adni. A rektori székben Lyka Károlyt Csók István, Glatz Oszkár, Réti István, Andreetti Károly, majd ismét Réti s az ezidei rektor Benkhard Ágost váltották föl. Réti István különböző körülmények folytán többször és hosszabb ideig, közel 8 évig ült a rektori székben. Ez a körülmény, valamint az, hogy egész élete és munkássága a magyar művészneveléssel szorosan összeforrt, eredményezte azt, hogy amidőn 1927-ben a Lyka-féle reformtervezet is részben módosító átalakításra szorul, az átdolgozást a Klebelsberg Kúnó gr. akkori miniszter által, Kornis Gyula dr. egyetemi tanár vezetése alatt kiküldött bizottsággal karöltve, Réti István, mint azidei rektor vállalta. Ő maga kitűnően ismerve a Főiskola történetét, — hiszen ez a szerény vázlat is Réti István egyik nagyobb dolgozatának adatain alapszik, — ismerte a mult nehézségeit, zökkenőit és összevethette azokat a jelen nehézségeivel s biztos kézzel jelölhette meg a segítségnyujtás útját és módozatait. Több

mint 2 éves munka után a Főiskola szervezeti szabályai Réti István fogalmazásában végleges formát nyertek s e véglegesen kialakult szabályokat Klebelsberg miniszter előterjesztésére, 1930. évi november hó 11-én kelt magas elhatározásával vitéz nagybányai Horthy Miklós Kormányzó Úr Őfőméltósága is jóváhagyta.

Ez a szabályzat elvileg az 1920-as Lyka-féle tervezet alapján áll, annál azonban sokkal részletesebb.

Ezóta a Főiskola szervezetének élete zajtalan és zökkenő nélkül való. Kisebb nehézségek, mint minden intézménynél, itt is adódnak ugyan, ezek azonban külső hatások következményei és könnyen ellensúlyozhatók. Ilyen nehézség volt pl. a felvételek során mutatkozó pártfogások érvényesülésének már-már veszélyessé váló mértéke, melyet a Főiskola a felvételi zárt létszám kérésével s a felvételnek fentebb ismertetett titkos pályázatokhoz hasonló átszervezésével küszöbölt ki.

A tanári kar a huszas évek folyamán Dudits Andorral (1925) és Karlovszky Bertalannal (1928) is kiegészült, akik azonban azóta már nyugalomba is vonultak. A jelenlegi tanári kart föntebb ismertettük.

Az új szabályzat szellemében, a most már teljesen főiskolai jelleget nyert intézetben tanszabadság uralkodik s a hallgató legfontosabb tárgyának az alakrajznak, vagy mintázásnak tanárát, ha csak a tanár el nem utasítja, szabadon választja. Bár a két tagozat (művészképző és tanárképző) ma is fennáll, a súlypont az egységes szellemű, de az egyéniségnek szabad szárnyalást engedő művészi nevelésen van, úgy, hogy művészképzős és tanárképzős növendékek stúdiuma kezdetben egyforma s csak a harmadik évtől kezdődően szaporodik lényegesen a tanárképzősök tudományos kimüvelése. Ez a módszer természetszerűen adja eredményként, hogy a rajztanárság szemléletében esztétikai és értékítéletében ugyanazok az elvek szerint igazodik, mint az alkotó tehetség. Széthúzó, ellentmondó tanítást, elméleteket nem hallván, az irígység nem uralkodik el benne, nem becsüli alá a művészi teljesítményt, hanem értékeli s ezáltal hasznos és jelentékeny munkásává lesz távoli s esetleg szerény helyzetében is annak a közös, nagy szellemi célkitűzésnek, mely a Főiskolát annakidején létrehozta, de amely megvalósulásához csak ma és

Kitüntették az egészségügy és népművelés terén, valamint az Államvédelmi Hatóságnál és a rendőrségnél kiváló munkát végző dolgozókat

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa az egészségügyi miniszternek a minisztertanács elnöke útján tett előterjesztésére a tárca területén értékes és eredményes munkát kifejtett dolgozók jó munkájának elismeréséül kitüntetéseket adományozott. Ratkó Anna egészségügyi miniszter 1950 december 20-án a Városi Színházban tartott nagygyűlés keretében nyújtotta át a kitüntetéseket.

Munkaérdemrend ezüst fokozata: Dr. Doleschall Frigyes egyetemi magántanár, belgyógyász főorvos. Jelenleg a szekszárdi kórház ideiglenes igazgatásával van megbízva. **Dr. Flórián István**, a Magyar Vöröskereszt helyettes főtitkára.

Munkaérdemrend bronz fokozata: Dr. Gábor Ernő, Zalaegerszeg. A zalamegyei X. ügyosztály vezetője. **Dr. Lukács József** egyetemi m. tanár, gyermekgyógyász főorvos, Budapest, István-kórház. **Róna Ferencné**, egészségügyi minisztérium. **Dr. Nagy Gyula**, Kútvölgyi-úti kórház, belgyógyászat alorvosa.

Köztársasági Érdemrend V. fokozata: Az alább felsoroltak a koreai kórházban dolgoznak: **dr. Dinner Ottó, dr. Megyaryesi Zoltán, dr. Sóóki László, dr. Rácz György, dr. Remete Tibor, dr. Vas György, dr. Fodor Sándor, dr. László András. — Dr. Kerpel Fronlusz Ödön**, a pécsi gyermekgyógyászati klinika vezetője. **Dr. Ilyés Géza** nyug. egyetemi tanár, urológus.

Köztársasági Érdemérem arany fokozata: Az alább felsoroltak a koreai kórházban dolgoznak: **dr. Karádi Györgyné, Hauer Anna, Gacsaj Anna, Német Erzsébet, Bartha Gizella, Söjtöri Géza, Bálint Pál, Szetei Sándor, Kertész László, Nemes Aurél.**

Köztársasági Érdemérem arany fokozata: Dr. Fekete Sándor, a szövetségutcai poliklinika igazgató-főorvosa, **dr. Halász Jenő** általános orvos, jelenleg az egészségügyi minisztérium üzemegészségügyi osztály dolgozója, **dr. Kádár Tibor** általános orvos, jelenleg az egészségügyi minisztériumban dolgozik, mint Szapozskov professzor elvtárs tolmácsa, **dr. Nyirő Gyula** elme- és ideggyógyász, c. rk. tanár. A Magdolnavárosi kórház igazgatója, **dr. Rózsahegyi István**, az Országos Munkaegészségügyi Intézet tudományos munkatársa.

Köztársasági Érdemérem ezüst fokozata: Lakatos Éva, a kútvölgyiúti kórház műtősnője, **dr. Félix László** tiszti-orvos, a pestmegyei X. ügyosztály helyettes vezetője, **dr. Láng István** egyetemi m. tanár, sebész-főorvos Hódmezővásárhelyen, **Borsodi Mihály**, a Bajcsy Zsilinszky-kórház gondnoka.

Köztársasági Érdemérem bronz fokozata: Bakonyszegi Etelka, a szegedi Állami Védőnőképző Intézet h. vezetője, **dr. Jasper Antal**, a kútvölgyiúti állami kórház segédorvosa, **dr. Kopp Ida**, SZTK ellenőrző orvosa.

★

Csütörtökön reggel a népművelési minisztériumban *Révai* József elvtárs, népművelési miniszter átadta az Elnöki Tanács kitüntetéseit a népművelés területén kiváló munkát végzett dolgozóknak.

A **Magyar Népköztársasági Érdemrend IV. fokozatát** kapta **Kende István**, a népművelési minisztérium filmfőosztályának vezetője.

A **Magyar Népköztársasági Érdemrend V. fokozatával** tüntették ki **Bíró Verát**, a minisztérium népművelési főosztályvezető-helyettesét, **Fülöp Zoltánt**, az Állami Operaház díszlettervezőjét, **Gáspár Margitot**, a Fővárosi Operettszínház igazgatóját, **Sárközi Istvánt** zeneszerzőt és **Lyka Károly** műtörténészt.

A **Magyar Népköztársasági Érdemérem aranyfokozatát** kapta: **Bodnár István**, a népművelési minisztérium könyvtáros-iskolájának vezetője, **Fenyő Béla**, a Magyar Rádió Hivatal idegennyelvű hírszolgálatának vezetője, **Homm Pál**, a Fővárosi Operettszínház művésze, **Maklári Zoltán**, a Nemzeti Színház művésze, **Szöllősy Gyula**, a hajdúmegyei népművelési alosztály vezetője és **Tormássy János**, a Szivárvány Film-laboratórium vezetője;

A **Magyar Népköztársasági Érdemérem ezüstfokozatát Dobsa János** újságíró, a Magyar Távirati Iroda munkatársa, **dr. Márffy Albin**, a népművelési minisztérium költségvetési osztályának vezetője és **Zenthe Ferenc**, a debreceni Csokonai Színház művésze.

★

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa az Államvédelmi Hatóság alábbi tagjait kimagasló érdemeik elismeréséül kitüntette.

Tajti Sándor áv. századosnak, **Jamrich József** áv. századosnak, **Kovács Rezső** áv. főhadnagynak a **Magyar Népköztársasági Érdemrend V. fokozatát;**

dr. Körösi Andor áv. alezredesnek, **Bakos Pál** áv. őrnagynak, **Tatai István** áv. őrnagynak, **Érsek Bertalan** áv. őrnagynak, **Kanok Győző** áv. őrnagynak, **Lőke Gyula** áv. őrnagynak, **Rajki Sándor** áv. őrnagynak, **Jávor Miklós** áv. őrnagynak, **Rajnai Sándor** áv. századosnak, **Szamosi Tibor** áv. századosnak, **Váradi Ernő** áv. századosnak, **Fejes István** áv. századosnak, **Nagy Károly** áv. századosnak, **Dobány Imre** áv. századosnak, **Prieszel Károly** áv. századosnak, **Uhrallk Péter** áv. századosnak, **Brusinszki Ferenc** áv. főhadnagynak, **Kapitány István** áv. hadnagynak, **Laki Károly** áv. hadnagynak, **Benácsi Ferenc** áv. műszaki segédtisztnek a **Magyar Népköztársasági Érdemérem aranyfokozatát;**

Kunos László áv. századosnak, **Forizs Béla** áv. századosnak, **Pallagh Sándor** áv. századosnak, **Csurár József** áv. főhadnagynak, **Kiss Dezső** áv. főhadnagynak, **Marton Árpád** áv. főhadnagynak, **Thomann Ferenc** áv. főhadnagynak, **Bodrogi József** áv. főhadnagynak, **Radványi Kálmán** áv. főhadnagynak, **Hegyi Pál** áv. főhadnagynak, **Haris Sándor** áv. főhadnagynak, **Hidegkuti Károly** áv. főhadnagynak, **Takács 12. József** áv. hadnagynak, **Fekete Zsigmond** áv. hadnagynak, **Rudas Ilona** áv. hadnagynak, **Kiss Ferencné** áv. hadnagynak, **Kósa János** áv. hadnagynak, **Ökrös Antal** áv. alhadnagynak, **Lázár Tibor** áv. alhadnagynak, **Hudák László** áv. alhadnagynak, **Balázs Lajos** áv. alhadnagynak, **Libor Pál** áv. alhadnagynak, **Dössi Ambrus** áv. alhadnagynak, **Gál István** áv. műszaki segédtisztnek, **Neubauer Margit** áv. II. o. főtisztnek, **Kaszás István** áv. főtörzsőrmesternek, **Karsai László** áv. törzsőrmesternek, **Kalló Lajos** áv. szakaszvezetőnek, **Király Gyula** áv. őrmesternek a **Magyar Népköztársasági Érdemérem ezüst fokozatát;**

Vágvölgyi Gyula áv. őrmesternek a **Magyar Népköztársasági Érdemérem bronz fokozatát** adományozza.

★

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa a belügyminiszternek a minisztertanács elnöke útján tett előterjesztésére, kiváló és eredményes munkájuk elismeréséül a **Magyar Népköztársasági Érdemrend V. fokozatát** adományozta: **Vámos Tibor** r. alezredesnek (belügyminisztérium), **Pálfi Ernő** főcsoportvezetőnek (belügyminisztérium), **Fülöp Ignác** r. alezredesnek (budapesti kapitányság), **Orosz Lajos** r. őrnagynak (vasmegyei kapitányság), **Holzhauser Mihály** r. századosnak (tanosztályparancsnok), **Gazsó Sándor** r. századosnak (zalamegyei kapitányság), **Tihanyi Sándor** r. századosnak (somogymegyei kapitányság), **Angyal Sándor** r. őrnagynak (belügyminisztérium), **Kovács Gyula** r. ezredesnek (borsodmegyei kapitányság).

A **Magyar Népköztársaság Érdemérem aranyfokozatát: Rudas György** r. alezredesnek (belügyminisztérium), **Hutter Márton** r. főhadnagynak (belügyminisztérium), **Kurucz Margit** ri. I. o. t. (belügyminisztérium), **Varga László** r. főhadnagynak (belügyminisztérium), **Horváth István** r. főhadnagynak (belügyminisztérium), **Koller Mihály** r. hadnagynak (belügyminisztérium), **B. Tóth Istvánné** r. századosnak (budapesti ügyészség), **Fecenka András** r. főhadnagynak (zalamegyei kapitányság), **Nagy Zoltán** r. őrnagynak (baranyamegyei kapitányság).

A **Magyar Népköztársaság Érdemérem ezüstfokozatát: Kristóf László** r. főhadnagynak (belügyminisztérium), **Szabó Mária** r. alhadnagynak (belügyminisztérium), **Gyólai Mihály** r. hadnagynak (belügyminisztérium), **Soós Mihály** r. főhadnagynak (budapesti kapitányság), **Németh Imre** r. ny. főhadnagynak (budapesti kapitányság), **Kovács Nándor** r. századosnak (tisztlisk. pol. helyettes), **Dáni Sándor** r. főhadnagynak (csongrádmegyei kapitányság), **Dolgos András** r. hadnagynak (fejérmegyei kapitányság), **Simonfi Erzsébet** ri. II. o. segédtisztnek (fejérmegyei kapitányság), **Tóth Vince** r. századosnak (hajdumegyei kapitányság).

A **Magyar Népköztársaság Érdemérem bronzfokozatát: Kurucz Béla** r. századosnak (belügyminisztérium), **Kollár 3. József** r. főtörzsőrmesternek (budapesti kapitányság), **T. Kiss Károly** r. ny. őrmesternek (budapesti kapitányság), **Rózsahegyi Anna** r. szakaszvezetőnek (budapesti kapitányság), **Magyar Béla** r. főhadnagynak (budapesti kapitányság), **Köves Imre** r. ny. főhadnagynak (pestmegyei kapitányság), **Csóke Péter** r. alhadnagynak (vasmegyei kapitányság), **Juhász Ferenc** r. tizedesnek (vasmegyei kapitányság), **Kádár István** r. tizedesnek (baranyamegyei kapitányság) és **Szücs Zsuzsanna** ri. I. o. tisztnek (szolnokmegyei kapitányság).

Békenagygyűlést tartottak a sokgyermekes anyák a Rákosi Mátyás Kultúrotthonban

A Rákosi Mátyás Kultúrotthon nagytermében a sokgyermekes anyák békegyűlést tartottak, hogy hitet tegyenek a varsói Békevilágkongresszus határozatai mellett. Legtöbben egyenesen a munkából siettek ide. Itt van a kilencgyermekes *Schramm* Károlyné, a Standard-gyár dolgozója és sokszáz más többgyermekes dolgozó asszony.

Az asszonyok nagy figyelemmel hallgatták *Fehér* Klára írónő beszámolóját.

— *Az anyák tudják csak igazán* — mondotta többek között — *mennyi szenvedést, gondot, aggodalmat, szerető munkát jelent felnevelni a gyermeket. De az anyák nem azért hozzák világra, nem azért nevelik fel gyermekeiket, hogy véres háború martalékai legyenek. Éppen ezért kell kivenni részüket a békéért folyó harcból.*

Fehér Klára elvtársnő beszámolója után elsőnek a Rákosi Művek dolgozója, Balogh Mihályné szólalt fel. Egyszerű, szívből jövő szavaival mondta el szomorú gyermekkorát, nélkülözéseit — összehasonlítva mostani boldog, szabad életével.

— *Nekem két gyermekem van a Rákosi Művek gyönyörű napközi otthonában* — mondotta — *Tisztán, jóllakva viszem haza minden este őket. Ha nekem valaki néhány évvel ezelőtt azt mondotta volna, hogy az én lányomból, aki azelőtt cselédeskedett, minisztériumi tisztviselő, a fiamból pedig katonatiszt lesz — nem hittem volna el. A hős szovjet asszonyok példáján megtanultam, hogy gyermekeim boldog jövőjét azzal is védem, ha a gyárban többet termelek s ha küzdök a sorbanállásokat szervező reakció ellen.*

Utána Louise *Mac-Innes*, a Békevilágkongresszus ausztráliai küldötte szólalt fel: *„Nálunk a dolgozók lakásviszonyai igen rosszak, a gazdagoknak pedig két, sőt három teljes otthon is jut. Nálunk nincs ingyenes orvosi kezelés vagy olcsó üdültetés és a mi kultúrszínvonalunk és lehetőségeink sokkal alacsonyabbak, mint a magyaroké. A munkabérek nem változnak, de az árak egyre emelkednek. Az ausztráliaiakat szörnyű hazugságokkal vezetik félre, amelyeket a ti hazátokról mondanak az ujságokban és rádióban. De mi megígérjük, hogy távolt hazánkba visszatérve, elmondjuk az igazságot országotokról. Meg fogjuk tenni a magunkét annak megakadályozására, hogy újra bünös háború pusztítsa országotokat.*

A külföldi békeharcos lelkes tapssal fogadott szavai után egymásután léptek az emelvényre az anyák, hogy hitet tegyenek tántorithatatlan békeakaratukról. Bognár Józsefné XIII. kerületi háziasszony elmondotta, hogy egy tíz év előtti jótékonysági egyesület gyűlésére őket, sokgyermekes szegény anyákat meghívták. *„A dobogón szemben velünk kicicomázott selyemruhás kövér hölgyek terpeszkedtek, akiknek keze, nyaka, füle csillogott a sok aranytól, brilliánstól, míg a padokon megkinzott arcú, csonttá soványodott asszonyok ültek, rongyos ruhában és lyukas cipőben. Ellenségeink ezt a szörnyű világot szeretnék visszahozni. Ez ellen harcolunk mi, amikor békénket védjük.*

A gyűlés részvevői megértették, hogy a varsói határozatok végrehajtásáért minden nap, minden órában fokozottan kell küzdeniök a magyar anyáknak.

Tumpek kitünő új csúcseredményt ért el az úszók ünnepi versenyén

Ünnepi díszt öltött csütörtökön este a margitszigeti Sportuszoda. Felirat hirdette: *„Köszönjük a nagy Sztálinnak, hogy szabad hazában szabadon sportolhatunk."* A zsúfolásig megtelt uszodában induló hangjaira vonultak fel az úszók. Elhangzott az Internacionalé, majd *Kiss* Frigyes, a Vasas vízilabdázója emlékezett meg *Sztálin* elvtárs születésnapjáról. Kiemelte, hogy a sportolók feladata: teljes erővel résztvenni a békéért folyó harcban.

A versenyzőkön nem látszott, hogy már az évad végén vagyunk. Néhány kiváló eredmény született.

100 m női gyors: 1. **Szőke** Kató 1:07.8, egyenlő az országos ifjúsági rekorddal, 2. **Novák** Ilonka 1:11, 3. **Garai** Mária 1:13.

100 m férfi gyors: 1. **Szilárd** 58.4, 2. **Gyöngyösi** 1:01, 3. **Groza** 1:02.2.

200 m férfi pillangóúszás: 1. **Tumpek** 2:40.8 országos rekord, 2. **Németh** 2:44.6, 3. **Gyenge** 2:48.4.

200 m férfi mellúszás: 1. **Utassy** 2:46.8, 2. **Végvári** 2:49, 3. **Gyurcsik** 2:52.8.

200 m női mellúszás: 1. **Novák** Éva 2:54.4, 2. **Killermann** Klára 3:01.2, 3. **Székely** R. 3:10.4 ifjúsági rekord.

400 m férfi gyorsúszás: 1. **Csordás** 4:53.2, 2. **Kettesi** 4:53.4, 3. **Zsótér** 5:04.2.

100 m női hátúszás: 1. **Novák** Ilonka 1:17.4, 2. **Hunyadfi** Magda 1:22, 3. **Kárpáti** Judit 1:24.2.

100 m férfi hátúszás: 1. **Gyöngyösi** 1:09.4, egyenlő az országos csúcseredménnyel, 2. **Válent** 1:10.2, 3. **Szilárd** 1:11.

100 m fiú gyorsúszás: 1. **Kárpáti** György 1:01.8, 2. **Malinák** 1:05.6, 3. **Révész** 1:06.8.

Férfi műugrás: 1. **Dömény** 157.23, 2. **Ujvári** 146.25, 3. **Bácskai** 135.5. —

Női műugrás: 1. **Zságot** Irén 122.77, 2. **Szőke** Klára, 3. **Szabó** Éva.

10x66 kétharmad m gyorsváltó: 1. **EDOSZ** 6:41.4, 2. **Honvéd** 6:44.8, 3. **Előre** 6:53.6.

A búvárúszásban **Pásztori**, a Honvéd versenyzője 101 m-t úszott, **Németvölgyi** (Dózsa) 66 kétharmad métert tett meg a víz alatt.

Két Béke Kupa vízilabdamérkőzést játszottak az úszószámok után: **Dózsa—AVESZ Eger** 10:3 (4:1), **Vasas—Honvéd** 4:3 (2:1).

A magyar sportolók a jövőben még jobban felhasználják a szovjet tapasztalatokat

Ünnepélyesen megnyitották „A szovjet sport útja"-kiállítást

Csütörtökön délben az Iparművészeti Múzeumban ünnepélyes keretek között nyitották meg *„A szovjet sport útja"* kiállítást. A megnyitón megjelent *Rónai* Sándor elvtárs, az Elnöki Tanács elnöke, *Dobi* István, a minisztertanács elnöke, *Apró* Antal elvtárs, a Szakszervezetek Országos Tanácsa főtitkára, az Országos Sport Hivatal vezetői, a magyar sportszövetségek képviselői és sok élvonalbeli versenyző.

Résztvett a megnyitó ünnepségen a Szovjetunió magyarországi nagykövete, *J. D. Kiszeljov* elvtárs, *M. V. Szmirnov* elvtárs, első tanácsos és *M. I. Hosev* elvtárs, kulturális attasé. Megjelentek az ünnepségen a Magyar-Szovjet Társaság kongresszusára Budapestre érkezett szovjet és német küldöttek: Jekaterina *Leontyeva*, Dimitrij *Birjukov*, Antanasz *Venszlova*, valamint Franz *Wenzel* és Martha *Keller*.

A magyar és a szovjet himnusz elhangzása után Hegyi Gyula elvtárs államtitkár, az Országos Sport Hivatal vezetője mondott megnyitó beszédet. Beszélt a kiállítás jelentőségéről.

— *Különös öröm számunkra* — mondta —, *hogy éppen ezen a napon, amikor a világ békeszerető népei egyöntetű és hatalmas lelkesedéssel ünneplik a béke és haladás első harcosának, a nagy Szovjetunió bölcs vezetőjének, a szeretett Sztálin elvtársnak 71. születésnapját, mutathatjuk be a magyar dolgozóknak, sportolóknak Sztálin hatalmas életműve egy részletét: a szovjet testnevelés és sport fejlődésének útját.*

Rámutatott, hogy

sportéletünk további fejlődéséhez elengedhetetlenül szükséges, hogy a Szovjetunió sportját, testnevelési mozgalmát még szélesebb körben megismerjék a magyar dolgozók.

— *A magyar sportolók megfogadják, hogy a jövőben még jobban felhasználják munkájukban a szovjet sport és testnevelés tapasztalatait* — mondta *Hegyi* elvtárs —, *még jobban kiveszik részüket abban, hogy a testnevelés és sport betöltse feladatát a béke megvédéséért folytatott harcban.*

Ezután M. I. *Hosev* elvtárs, a szovjet nagykövetség kultúrattaséja beszélt.

— *A testnevelés és sport a Szovjetunióban fontos eszköze a dolgozók kommunista nevelésének, egészségük megjavításának, munkára és a szocialista haza védelmére való előkészítésének* — mondta. —

A testnevelés és sport a szovjet nép mindennapi életének szerves részévé vált.

Elmondotta *Hosev* elvtárs, hogy a Bolsevik Párt és a szovjet kormány állandóan gondoskodik a testnevelés és sport fejlesztéséről. Ennek köszönhető, hogy a Szovjetunióban sokmilliós testnevelési mozgalom bontakozott ki és erősödött meg.

— *A szovjet sportemberek a Szovjetunió sokmilliós népeivel együtt*

Sztálin elvtárs vezetésével a békeharcosok zárt soraiban haladnak.

„A szovjet sport útja" kiállítás segíti a magyar társadalmat, hogy mélyrehatóbban ismerkedjék meg a szovjet testneveléssel és sporttal, ami kétségtelenül hozzájárul ahhoz, hogy erősödjék népeink kulturális kapcsolata és barátsága. Éljen és erősödjék a népeink javát szolgáló magyar-szovjet barátság! Éljen a béke és a népek barátságának nagy zászlóvivője, Sztálin elvtárs! — fejezte be beszédét Hosev elvtárs.

Az ünnepség után a megjelentek megtekintették a kiállítás gazdag anyagát. Nagy elismeréssel szóltak a szovjet sport hatalmas fejlődését megelevenítő művészi freskókról, képekről.

Előadás a koreai nép szabadságharcáról

A Budapesti Pártbizottság ma este 6 órakor előadást tart a Sportcsarnokban (XIV., Dózsa György-út 3.) *„A koreai nép szabadságharca"* címmel. Előadó: *Kiss* Károly elvtárs, az MDP Központi Vezetőségének tagja. Belépés meghívóval.

— **„A Román Népköztársaság Művészete"** című kiállítást a nagyarányú érdeklődésre való tekintettel december 31-ig meghosszabbították. A kiállítást minden nap este nyolc óráig lehet megtekinteni.

Pártélet

A Budapesti Pártbizottság Pártoktatók Háza közleménye: Ma este 7 órakor konzultáció „A tszcs patronázscsoportok soronlévő feladatairól". Konzultációvezető: Fehér Lajos elvtárs. Falujárófelelősök részére.

A családi pótlék kifizetésének új rendje

A SZOT határozata alapján ott, ahol a betegség esetén járó táppénzt az üzemben fizetik, 1951 januártól a családi pótlékot is az üzem folyósítja. Azok a dolgozók, akik a betegsegélyeket az SZTK alközpontjától vagy kirendeltségeitől (volt OTI kerületi pénztár és kirendeltségek) kapták, a családi pótlékot is onnan fogják megkapni posta útján.

A decemberben kifizetésre kerülő családi pótlékkal együtt az SZTK az igényjogosultaknak egy zöld borítékot is küld. A dolgozók a borítékot — melyben a központi folyósítási karton van — a munkáltatóknak felbontatanul adják át. Az üzemi kifizetőhellyel nem rendelkező munkáltatók a borítékot — a hátlapján levő rovat kitöltése után — felbontatlanul juttassák el a területileg illetékes SZTK alközponthoz, illetve kirendeltséghez.

Az üzemi kifizetőhellyel rendelkező munkáltatók a kézhez kapott borítékot bontsák fel és a benne levő nyilvántartási anyag alapján állapítsák meg a további igényjogosultságot.

Az illetékes szervek az így elküldött nyilvántartási adatok alapján folyósítják januártól a családi pótlékot az igényjogosultaknak.

Időjárás

NEM VÁLTOZIK A HŐMÉRSÉKLET

A Meteorológiai Intézet jelenti: Budapesten csütörtökön 21 órakor a hőmérséklet **0** fok. Várható időjárás ma estig: Felhős idő, többfelé kisebb havazás, havaseső, keleten eső. Mérsékelt szél. A hőmérséklet nem változik lényegesen.

SZÍNHÁZAK MŰSORA

Operaház: Don Caros (Ujházi—Dezseő-bérlet, 7). — **Nemzeti:** Ljubov Jarovája (NKO. XII., 7). — **Városi:** Nincs előadás. — **Magyar:** Ármány és szerelem (7). — **Madách:** Ilja Golovin (Csokonai-bérlet, 7). — **Belvárosi:** Diplomaták (Küry Klára-bérlet, 7). — **Fővárosi Operett:** Aranycsillag (7). — **Vidám:** Ingyenélők (7). — **Ifjúsági:** Az apák ifjúsága (Katona—Móricz-bérlet, 7). — **Ütőtörő:** Haza akarok menni (fél 5). — **Zeneakadémia:** Fővárosi Zenekar (vez.: Mario Rossi, A. bérlet 3., 8). — **Állami Bábszínház:** A nyúl meg a kandúr (3, 5). — **Fővárosi Varieté:** A Sziget rózsái (Bercsényi-bérlet, 8). — **Kamara Varieté:** Akinek nem inge . . . (7).

MOZIK MŰSORA

OROSZ KÉRDÉS: SZIKRA 5, 7, 9. **Uránia** 4, 6, 8, pénteken csak 4 órakor. **Royal** (Kispest) 6, n9.
KIS KATALIN HÁZASSÁGA: VÖRÖS CSILLAG f5, h7, 9. **Corvin** 4, n7, f9. **Dózsa** f5, h7, 9. **Május 1.** f5, h7, 9. **Felszabadulás** h4, 6, n9. **Munkás** f6, h8. **Táncsics** (Csepel) 5, f8. **Tátra (Pesterzsébet)** f6, 8. **Korzó** (Ujpest) f4, 6, f9.
BERLIN ELESTE. I—II. rész: Pátria 4, 7. **Admiral** 5, 8.
A TRUBADÚR: Duna f5, h7, 9. **Forum** 4, n7, f9.
LEGÉNY A TALPÁN: Brigád (Pestlőrinc) f6, f8.
ERDEI TÖRTÉNET és **ARTYEK: Fáklya** d. u. f5-től este 11-ig folytatólag és **Fény** (Ujpest) d. u. 5-től este f10-ig folytatólag.
KÖVIRÁG: Ütőtörő 4, 6. **Kossuth** f5, f7, f9.
KÁRHOZOTTAK ÖSSZEESKUVÉSE: Bástya 10,n1, f3, h5, 7, n10. **Ady** 4, n7, f9. **Savoy** f4, h6, 8. **Szabadság** 4, n7, f9.
Berlin eleste. I. rész: József Attila 4, n7, f9. **Glória** 4, 6, 8.
Istenek tanácsa: Bethlen f4, 6, f9. **Zuglói** f5, f7, f9.
Zeng a völgy: Marx 4, 6, 8.
Mindennapi kenyerünk: Óbuda f5, f7, f9.
Semmelweis (az anyák megmentője): **Elit** f5, f7, f9. **Ugocsa** f4, h6, 8, dec. 22-én, csak 8 órakor.
Dalolva szép az élet: Studio 4, n7, f9 (prol.) **Tinódi** f5, f7, f9. **Éva** 4, 6, 8.
Van hazájuk: Phönix 11, 1, 3, 5, 7, 9.
Vidám vásár: Olympia 4, n7, f9. **Alkotás** n5, f7, h9.
Reszket a föld: Bodográf f4, f6, f8. **Hazám** 4, 6, 8.
Az uzsorás: Kultúr 4, 6, 8.
Szerencsés hajózást: Roxy f11, f1, f3, f5, f7, f9.
Szuhe Bator: Vesta 10, f1, 3, f6, 8.
Szibériai rapszódia: Ipoly 3, f6, 8.
Jégmezők lovagja: Petőfi 4, 6, 8.
Hősök élén: Ujlaki 4, 6, 8.
Ezerarcú hős: Astoria f6, f8.
Diadalmas Péter: Pluto 4, 6, 8.
Táncosnő: Tátra f5, f7, f9.
Legény a tajgáról: Eldorádó 4, 6, 8.
Három kívánság: Hunnia 4, 6, 8.
Centercsatár: Partizán f5, f7, f9.
Vihar előtt: Krisztina 4, 6, 8.
Katka: Béke 4, 6, 8.
Dr. Kovár esete: Otthon 4, 6, 8.
Híradó mozi: 1. Magyar híradó. 2. Szovjet híradó. 3. **SZTALIN-HID.** 4. **A MUNKA HÖSE.** 5. **SÚLYEMELŐK.** Reggel 9-től este 11-ig folytatólag.

A RÁDIÓ MŰSORÁBÓL

SZOMBAT:

KOSSUTH-RÁDIÓ:

5.00: Magyar fúvószene. — **5.20:** Lapszemle. — **6.20:** Zenés percek. Dvorzsák: Szláv táncok. — **6.45:** Hírek. — **7.00:** Operettrészletek. — **7.45:** Lapszemle. Műsorismertetés. — **8.00:** Filmzene. — **12.00:** Hírek. — **12.15:** A Rádió népi zenekara játszik. — **13.30:** Hangos Újság. — **14.10:** Hegedű. — **14.30:** Mihály. Rádiójáték Kamjén István regényéből. — **15.50:** Műsorismertetés. Kultúrhíradó. — **16.10: Szovjet napok — szovjet emberek.** — **16.20:** Iskolások rádiója. — **17.00:** Hírek. — **17.50:** Termelési híradó. — **18.05:** Falurádió: Szövetkezeti híradó. — **19.00:** Hangos Újság. — **19.30:** Dalok. — **20.00:** Hírek. Tíz perc sport. — **20.30:** Műsor a Tatabányai Szénbánya Sikvölgyi akna dolgozóinak: Könnyű muzsika. — **21.25:** Félnek a néptől. Összeállítás Borisz Zsirnov beszámolójából. — **22.00:** Hírek. Sport. — **22.25:** Tánc éjfélig.

PETOFI-RÁDIÓ:

5.30: MHK-negyedóra. — **6.05:** Üzemi lapok szemléje. — **7.05:** Balettzene. — **8.00:** Mesterművek. — **10.00:** Hírek. — **10.50:** Vonóshármas. — **15.00:** Operettrészletek. — **15.30:** Három hős. Karaszlarov, Dimitrov-díjas író regényének ismertetése. — **15.50:** Egyveleg Fali operettjeiből. — **16.00:** Ellenség a zenében. Előadás. — **17.10:** Tanuljunk énekszóra oroszul! — **17.30:** Magyar dalok és táncok. — **18.05: Zenés üdvözlet a moszkvai rádió műsorából.** — **18.40:** Grieg: Lírikus szvit. Hangl. — **19.00:** Zongora: Schumann: Gyermekjelenetek. — **19.20:** Közvetítés a Magyar Színházból: Ármány és szerelem. Schiller szomorújátéka 5 felvonásban. — **22.20:** Tarka muzsika.

A Honvéd céllövői győztek a Dózsa ellen

A Dózsa csütörtökön a Marczibányi-téri lőtéren meghívásos hadipisztolyversenyt rendezett. Eredmények:

Egyénben: 1. Takács Károly (Honvéd) 60/542, 2. Pálfi (Dózsa) 60/533, 3. Zsigmond-Bodó (Honvéd) 60/530, 4. Demeter (Honvéd) 60/523, 5. Andráska (Honvéd) 60/522.

Csapatversenyben: 1. Honvéd (Takács, Demeter, Börzsönyi dr., Berczelly, Zsigmond-Bodó 297/2575, 2. Dózsa (Kecsmár, Pálfi, Győri, Roczka, Hevesi) 295/2492.

A CSEPELI SPORTCSARNOKBAN ünnepélyes keretek között avatták fel csütörtökön este a Cs. Vasas klubhelyiségét. Az avatás után F. I. Szamoukov tartott előadást a szovjet sportmozgalomról.

A VASAS IFJUSÁGI ÖRÖLVIVŐCSAPATA 14:10-re győzött Budapest ifjúsági válogatottja ellen.

SZABAD NÉP
a Magyar Dolgozók Pártja központi lapja
Szerkeszti a szerkesztőbizottság
Kiadja a SZABADSÁG lapkiadóvállalat
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest VIII, Blaha Lujza-tér 3. Tel.: 343—104, 343—105, 343—107, 343—108. Egyéni előfizetés: 143—012, 143—017. Üzemi előfizetés: 136—121, 137—816, 138—621. Előfizetési díj: havi 11 Ft. Csekkszámla a Magyar Nemzeti Banknál: 5971.
SZIKRA Lapnyomda

Tanulásukkal, fegyelmezett munkával, a haza iránti odaadással érdemeljék ki az ipari tanulók népünk szeretetét

Gerő Ernő elvtárs felszólalása az új, 3-as számú tanulómühely felavatásán

December 21-én, Sztálin elvtárs 71. születésnapja ünnepén avatta fel *Gerő* Ernő elvtárs népi demokráciánk újabb ajándékát ifjúságunknak: a Könyves Kálmán-körút és a Simor-utca sarkán épült hatalmas, modern tanulóműhelyt.

Az avató ünnepségen megjelentek *Kirov* elvtárs, a Szovjetunió Tervhivatalának kiküldöttje, valamint *Harustyák* József elvtárs, a SZOT elnöke és *Szücs* Lajos elvtárs, a DISZ főtitkára is.

Gerő elvtárs, az ifjúság hatalmas lelkesedése közben kezdte meg beszédét.

Gerő elvtárs beszéde

— A tanműhely — kezdte meg beszédét Gerő elvtárs —, melynek felavatására a mai napon itt összegyűltünk, csupán egyike azoknak az új, szocialista intézményeknek, amelyeket a mi népi demokráciánk létrehozott a fiatal szakmunkásnemzedék kiképzésére.

— Pártunk, a *Magyar Dolgozók Pártja* és népköztársaságunk miniszstertanácsa már évekkel ezelőtt világosan látták, hogy ha országunkban a népi demokrácia útján valóban a szocializmust akarjuk építeni, akkor nem elégedhetünk meg a szakmunkásképzésnek azzal a rendszerével, amelyet a régi világtól örököltünk. Ismeretes, hogy a régi világban, amely — Lenin szavaival élve — *„azon az elvén nyugodott, hogy vagy te rabolsz meg mást, vagy más rabol meg téged, vagy te dolgozol másra, vagy más dolgozik rád, vagy rabszolgatartó, vagy pedig rab vagy"* —, nehéz volt a fiatal fiú vagy leány útja, ha szakképzett munkássá akart lenni. Az ipari tanulókat, akiket lekicsinylően „tanonc"-oknak neveztek, a tőkések, a kapitalisták lelketlenül kizsákmányolták. Sokszor évekig ingyen dolgoztatták őket s még arról sem gondoskodtak, hogy szakmájukat elsajátítsák. A régi világban szinte rendszer volt, hogy az ipari tanulókat éheztették, ütötték-verték, nem vették emberszámba.

— Népi demokráciánk egyszersmindenkorra véget vetett az ipari tanulók e gyalázatos, felháborító helyzetének, mely a tőkés kizsákmányolás „rendjének" természetes velejárója volt. De Pártunk és népi demokráciánk nem szorítkozhattak arra, hogy véget vessenek a régi lealázó, szégyenteljes állapotnak, melybe a nagytőkés-nagybirtokos rendszer az ipari tanulók tízezreit taszította. A szocializmus építése országunkban megkövetelte, hogy teljesen új alapokra helyezzük az ipari tanulók képzését és nevelését.

A példa, melynek nyomán Pártunk és államunk e nagyfontosságú kérdés megoldására indult — mint annyi más esetben —, a szocialista Szovjetunió gazdag tapasztalata volt.

A Szovjetunió világító példája, a nagy *Sztálin* tanítása alapján szerveztük meg hazánkban az ipari tanulók szakmai képzését és nevelését.

A szocialista nagyipar alapjára helyeztük az ipari tanulók képzését

— Ez azt jelentette, hogy az ipari tanulók képzését át kellett vinnünk a kis- és középipar alapjáról, *a tőkés alapról a szocialista nagyipar alapjára.* Azt jelentette, hogy az új, korszerű tanműhelyek, ipari tanulóiskolák, ipari tanulóotthonok egész sorát kellett és kell létrehoznunk, felépítenünk és felszerelnünk, mert ezek nélkül lehetetlen lett volna az ipari tanulóképzést és az ipari tanulók nevelését új alapra, a szocialista nagyipar alapjára helyezni. De ez azt is jelentette, hogy az államnak, a mi népi államunknak hatalmas összegeket kellett és kell az elkövetkező években is rendelkezésre bocsátania, hatalmas összegeket kell most és a továbbiakban is az ipari tanulók elhelyezésére, tanítására, nevelésére fordítani, hogy a kitűzött feladatot megvalósíthassa. E mellett: gondoskodni kellett arról is, hogy új iskoláikban, tanműhelyeikben, otthonaikban az ipari tanulókat olyanok oktassák és neveljék, akik egyrészt rendelkeznek a szükséges szaktudással, másrészt pedig maguk is öntudatos építői az új Magyarországnak, akikről tudjuk, hogy

fiatal szakmunkásnemzedékünket nemcsak szakmájukra tanítják meg jól, hanem népünk és szocializmust építő hazánk forró szeretetére,

a hazánkat felszabadító Szovjetunió szeretetére, győzelmeink szervezőjének, a Magyar Dolgozók Pártjának s népünk bölcs vezérének, Rákosi elvtársnak a szeretetére és tiszteletére is.

A Párt, Rákosi elvtárs atyai gondoskodása

— Népköztársaságunk, Pártunk és személyesen Rákosi elvtárs, meleg, atyai gondoskodással veszik körül ipari tanulóinkat, a mi új szakmunkásnemzedékünket. Ez a meleg atyai gondoskodás, a többi között, megnyilvánul abban is, hogy Pártunk kezdeményezésére,

államunk ebben az évben ipari tanulóotthonokra, tanműhelyekre és ipari tanulóiskolákra, több mint 90 millió forintot fordított, a jövő évben pedig ugyanilyen célokra ennek az összegnek jó háromszorosát, 277 millió forintot.

Ez a tanműhely például, amelyet most adunk át rendeltetésének, népünknek hatmillió forintjába került. Jelenleg közel 15.000 ipari tanuló már tanulóotthonban lakik, s a tanulóotthonban lakók száma a jövő évben közel 20 ezerre emelkedik. A két műszakos rendszer bevezetésével tanműhelyeinkben 18.000 tanulónak tudunk helyet biztosítani s a jövő esztendőben ez a szám 22 ezerre emelkedik. Új tanműhelyek, otthonok, ipari tanulóiskolák építésére a jövő évben mintegy 63 millió forintot fordítunk.

A szocialista iparban 1951-ben már 55.000 fiú és leány fog tanulni.

Már ebben az évben gondoskodtunk arról, hogy az ipari tanulókat ellássuk a számukra szükséges tankönyvekkel. Elkezdtük ipari tanulóinknak egyenruhával való ellátását és a jövő évben az összes ipari tanulókat ellátjuk új egyenruhával. Rákosi elvtárs, rengeteg elfoglaltsága ellenére, maga segített kiválasztani a különféle egyenruhaminták közül a legszebbet, a legmegfelelőbbet, mert azt akarja, hogy ipari tanulóink megkapják államunktól mindazt, amit meg tudunk nekik adni. Az üzemek legjobb szakmunkásaiból képeztünk ki százszámra szaktanárokat az ipari tanulóiskolák számára és 1951-ben még további, mintegy 500 ilyen szaktanárt fogunk kiképezni. Az utóbbi időben irányt vettünk arra is, hogy megszervezzük az ipari tanulók sportolását, hogy kifejlesszük közöttük a kulturális munkát, hogy megteremtsük számukra a művelődés és a józan szórakozás lehetőségeit.

Népi demokráciánk tehát nem fukarkodik, amikor arról van szó, hogy megvalósítsa a szocializmust építő országhoz méltó ipari tanulóképzést és ipari tanulónevelés minden szükséges feltételét.

Ugyanezen munkálkodik nagy, egységes ifjúsági szervezetünk, a *Dolgozó Ifjúság Szövetsége*, a DISZ is, melynek az ipari tanulók immár több, mint ötvenezres csapata kell, hogy a legszilárdabb támasza és erőssége legyen.

A legfőbb feladat: tanulni

— Mi az, amit Pártunk, népi demokráciánk mindezen áldozatok fejében ipari tanulóinktól elvár? Semmi olyan, ami ne volna egyúttal minden ipari tanuló s ipari tanulóink összességének is legsajátabb érdeke!

— *Kedves Barátaim!* A nagy *Lenin* a hős Komszomol III. összoroszországi értekezletén az ifjúság feladatairól szólva azt mondotta, hogy ezeket a feladatokat egy szóban lehet röviden kifejezni, s ez a szó: *tanulni!* S amit a nagy Lenin 30 évvel ezelőtt a szovjet ifjúságra vonatkozólag mondott, teljes mértékben érvényes ma a mi ifjúságunkra és nem utolsósorban munkásifjúságunkra s ezen belül ipari tanulóinkra. A legfőbb feladat tehát tanulni. De Lenin megmondotta, hogyan érti azt, hogy az ifjúság feladata, tanulni.

Lenin óva intett attól, hogy a tanulást, mint a legfőbb feladatot, mely az ifjúság előtt áll, elvonatkoztassák attól a hatalmas harctól, amelyet a munkásosztály és az egész nép vív felemelkedéséért, boldogulásáért, a jobb jövőért, a szocializmusért.

Ezért, ha mi most Lenin szavaira emlékeztetünk arról, hogy az ifjúság, különösen a mi ipari tanuló ifjúságunk legfőbb feladata a tanulás, akkor arra is fel kell hívnunk a figyelmet, hogy ez a tanulás csak akkor lehet igazán eredményes és célravezető, ha szoros kapcsolatban áll azokkal a feladatokkal, melyek megoldásán népünk fáradozik és ha szerves része annak a küzdelemnek, melyet népünk, élén Pártunkkal, munkásosztályunkkal vív a szocializmus építéséért, honvédelmünk megerősítéséért, az imperialista háborús gyujtogatók ellen, a békéért.

— Az első és legfontosabb feladat tehát az, hogy ipari tanulóink minél gyorsabban és minél tökéletesebben elsajátítsák a szakmai ismereteket, hogy elméletileg és gyakorlatilag megszerezzék mindazt a tudást, amely elengedhetetlen ahhoz, hogy szakmájukhoz kitűnően értő, szakmájuk minden csínjátbinját ismerő, jól képzett szakmunkásokká váljanak.

— Mitől függ, min múlik ennek a feladatnak maradéktalan megoldása? Az egyéni képességek mellett ez döntően azon múlik, hogy ipari tanulóink szocialista fiatalok módjára, öntudatos fiatalok módjára viszonyuljanak a tanuláshoz, a munkához, a termeléshez! Azon múlik, hogy elszánt akarattal, kemény elhatározással tanuljanak és vegyenek részt a termelő munkában, hogy kihasználjanak minden percet, amit a tanterv előír a tanulásra és a termelő munkára. De

ehhez az is szükséges, hogy ipari tanulóink soraiban vasfegyelem uralkodjék,

hogy ne tűrjék meg soraikban a lazaságot, a fegyelmezetlenséget, a henvélést, a naplopást; hogy féltő gonddal kezeljék a rájuk bízott gépeket és szerszámokat, hogy a legtakarékosabban bánjanak az anyaggal s mindennel, ami a nép tulajdona. De szükséges az is, hogy ne csak a tanműhelyben és az iskolában viselkedjenek öntudatos fiatalok módjára, hanem a tanulóotthonokban és magánéletükben is példát mutassanak egész magyar dolgozó fiatalságunknak. Szükséges, hogy minden tekintetben megfeleljenek azoknak a magas *erkölcsi* követelményeknek is, amelyek a szocialista fiatal dolgozókat jellemzik.

Helytállást a munkában és a haza védelmében!

— Röviden szólva:

ipari tanulóinktól Pártunk, népi demokráciánk azt várja, hogy tanulásukkal, munkájukkal, erkölcsi magatartásukkal, fegyelmezettségükkel, szabad hazájuk iránti odaadásukkal kiérdemeljék munkásosztályunk, népünk szeretetét.

Azt akarjuk, hogy amikor ipari tanulóink szép egyenruhájukban bárhol megjelennek, az örömtől és a nemes büszkeségtől nevessen minden dolgozónak a szeme s azt mondja magában: *ezek a mi fiaink és leányaink, ezeket már a szocializmust építő népi demokráciánk nevelte, ezek az élettől duzzadó, életvidám fiatalok megállják a helyüket mindenütt: a munkában, a sportban, a kultúra frontján s ha eljön az ideje, szabad hazánk védelmében is!"*

— Ilyennek akarja népünk látni a mi ipari tanulóink soktízezres csapatát! És nem kétséges, hogy mi ezt elérjük, ha valamennyien megfeszített erővel látunk munkához, ha tanárok és tanulók összefognak s ha a Dolgozó Ifjúság Szövetsége, Pártunk irányításával, egyik fő feladatának tekinti az ipari tanulók közötti felvilágosító és szervező munkát.

— Kedves Barátaim! Elvtársak! Az új tanműhely, amelyet a mai napon átadunk rendeltetésének, a többi hasonló intézménnyel együtt ifjúságunk szakképzését és szocialista nevelését, az új, szocialista Magyarország építését és egyben a *béke megvédésének* nagy és nemes ügyét is szolgálja. Mert minél erősebb országunk, minél erősebb, öntudatosabb, fegyelmezettebb, kultúráltabb népünk s ezen belül fiatalságunk annál szilárdabban álljuk meg helyünket az egész világot átfogó békefrontban, amelynek élén a szocialista Szovjetunió halad s amelyet a nagy Sztálin lángesze vezérel.

— Nektek pedig, fiatal barátaim — fejezte be beszédét Gerő elvtárs —, akik ebben a szép tanműhelyben fogtok tanulni, tanulástokhoz és munkátokhoz sok sikert kívánok.

Gerő elvtárs beszéde után *Kozma* Lajos ipari tanuló köszönte meg Pártunknak és kormányunknak a tanműhelyt és fogadalmat tett, hogy minden erejükkel igyekeznek ebben a gyönyörű, korszerű tanműhelyben kiváló szakmunkásokká válni.

Az ünnepség után Gerő elvtárs megtekintette a tanműhelyt.

A most átadott 3-as számú hatalmas tanműhely modern középüzemnek felel meg, ahol a jövő esztergályosai, marósai, lakatosai a legjobb szakmunkások vezetésével sajátítják el a kiválasztott szakmát. Ma már a tanműhelyben 300 esztergályos és 700 lakatos, tehát összesen 1000 ifjúmunkás tanul. A közeljövőben azonban számuk 1200-ra emelkedik.

Az épület földszintjén van a gépműhely, az emeleten pedig a lakatosműhely. A gépműhelyben a legmodernebb esztergapadokon, marógépeken, gyalu- és fúrógépeken dolgoznak az ipari tanulók. A tanműhely büszkesége a nagyteljesítményű szovjet gyalugép, amelyen dolgozni kitüntetést jelent. A lakatosműhelyben minden ifjúmunkás önálló satun dolgozik. Mindkét üzemrésznek külön szerszámkiadója, reviziója, műszaki irodája van. Az ipari tanulók már az első naptól kezdve rajzok alapján dolgoznak és a legfejlettebb munkamódszereket sajátítják el.

A műhelyek a hatalmas ablakokon beáradó fénytől derűsek, barátságosak. A falakat ifjúságunk példaképei, a hős Komszomol legjobbjainak, Zojának, Oleg Kosevoj-nak és az Ifjú Gárda többi tagjának fényképei, az oszlopokat örökzöld növények díszítik, az egyenletes meleget a modern kalorifer-fűtés biztosítja. Délben, a hatalmas ebédlőben, terített asztalok mellett fogyasztják el a tanulók a kitűnő üzemi ebédet. Munkaidő után a fiúk és leányok fehércsempés zuhanyozóban mosakodhatnak. Ma még a 3-as számú tanműhely ipari tanulói az elméleti oktatást az előkuteai iskolában kapják, néhány év mulva a tanműhely melletti üres telken felépül az ország egyik legmodernebb és legszebb tanulóotthona és iskolája is.

Átadták a forgalomnak a Dunai Vasmű első vasútvonalát

Ötéves tervünk büszkesége, a Dunai Vasmű építésének jelentős szakaszához értünk el: Sztálin elvtárs születésnapjának évfordulóján átadták a forgalomnak a Vasmű első, kilenc kilométer hosszú vasútvonalát. A vasútvonal végpontjánál rendezett ünnepségen *Bebrits* Lajos elvtárs, közlekedés- és postaügyi miniszter tartott beszédet.

— Történelmi cselekedetet hajtanak végre az itteni dolgozók — mondotta —, akik munkájukkal hozzájárulnak a Vasmű létrehozásához. A Dunai Vasmű építésének jelentős fejezetét zárjuk le ma azzal, hogy a vasutat közelebb hoztuk az épülő gyárhoz. Nem kell többé a költségesebb közúti vonalon szállítani az anyagot.

A miniszter beszéde végén

a legnagyobb elismerés hangján szólt a vasút építőiről, akik a legnehezebb időjárási viszonyok között is határidőre teljesítették feladataikat.

Az ünnepség végén Bebrits Lajos miniszter pénzjutalomban részesítette a Dunamenti Mélyépítő Vállalat, a Betonútépítő Vállalat, a MÁV Pályaépítő és Felújító Vállalat, valamint az Út- és Vasúttervező Iroda munkában legjobban kitünt 333 dolgozóját.

DECEMBER 21

A HÁLA ÉS A SZERETET MŰSZAKJA A KISMOTOR- ÉS GÉPGYÁRBAN

A HAJNAL még nem is pirkadt, a Fehérvári-út még aludt. Palló Géza, a Kismotor- és Gépgyár öreg marósa halkan csukta be maga mögött a lakás ajtaját. Szaporára fogta lépteit. Ma ő akart elsőnek beérni a gyárba.

Félhat volt, amikor belépett a műhelybe. Pillantása végigszaladt a szürke gépeken, megcsapta a műhely jólismert vas- és olajszaga. Nem sikerült a terve. Itt is, ott is — nem is egy gépnél már ott volt a délelőtti váltás. Kézhez készítették a szerszámokat, még egyszer megnézték a késeket, jó-e a köszörülés. Az öreg Palló is utánanézett szerszámnak, anyagnak; ma ünnepelni akart.

December 21! A gyárban folyó egyhetes békeműszak negyedik, legszebb napja! Hétfőn reggel a gyár sokszáz dolgozójával együtt Palló elvtárs is békeőrségre állt. Arra a két leányára gondolt, akiket csaknem hat évvel ezelőtt egy fasiszta repülőgép géppuska-tüze meggyilkolt. De gondolt élő két gyermekére is, leányára, a Kelenföldi Textilkombinát fonónőjére, aki szíve alatt már új életet hord és fiára, aki a MAVAG iparostanulója, marósnak készül — apja példájára. Palló elvtárs a háború ellen akar harcolni és különösen méltóan *ma*, a nagy Sztálin születésnapján. Az ő számára is — mint annyi sokmillió, sokszázmillió dolgozó számára — Sztálin neve egyet jelent a békével.

Sietős, de cseppet sem kapkodó mozdulattal cserélte a gépben a munkadarabokat. Gyengéd kézzel igazgatta a hűtőolaj csapját, hogy egy cseppel se folyjék több a kelleténél. Ma többet akart teljesíteni, mint bármikor azelőtt. A mult heti teljesítménye 129 százalék volt — a sztálini műszakon délelőtt 11 órakor 345 százaléknál tartott.

★

NEM MINDENKI ÉR EL a 300 százalék fölé. De ma mindenki többet akar adni, mint máskor. A munkások ékesenszóló bizonyságot tesznek Sztálin elvtárs iránti szeretetükről. Ez a bizonyság, a munkájuk.

A Koreai Héten — amelyen a Kismotor- és Gépgyár a kerület első helyét vívta ki magának — 116 százalék volt a gyári átlag. Eddig ez volt a büszkeségük. A gyári átlag a sztálini békehét első három napján 129.7 százalékra emelkedett. Sztálin elvtárs születésnapján a délelőttös műszak 141 százalékot ért el.

A szó szoros értelmében mindenkinek emelkedett a teljesítménye. A norma alatt általában a teljesítménybérben dolgozók 25—30 százaléka teljesített. A sztálini békehéten ez így alakult:

hetfő	16 százalék
kedd	12 százalék
szerda	8 százalék

Csütörtökön a délelőttös műszakban a teljesítménybérben dolgozók 7 százaléka maradt csak 100 százalékon alul.

★

VALAMIFELE VARAZSLAT történt talán? Szó sincs róla. A műszakiak gondosan előkészítették a munkahelyet, biztosították a szerszámot, anyagot, folyamatos munkát. A munkások meg — ahogy Juhász II. Imre mondja — beleadták a szívüket.

Juhász II. Imre teljesítménye a legutóbbi hetekben rendszeresen 100 százalék alatt maradt. Egy éve végezte el az átképzős tanfolyamot — azelőtt egy kelmefestő-cégnél volt segédmunkás. Most esztergályos, de a keze még gyakorlatlan, még nem tökéletesen ura gépének.

Erre a hétre 120 százalékot ajánlott fel. Már régóta készült rá, ha őszinte akar lenni, bevallja: kerek esztendeje. Tavaly még nem vehetett részt a sztálini műszakon, azóta tervezgette az ideit. Már egy hete vagy annál is régebben megtanácskozta társaival, hogy ezen a napon kitesznek magukért.

De a műszak rossz előjelekkel indult. Előző nap egy tizeddel nagyobbra fogta a munkadarabot, nem is érte el a száz százalékot. Sztálin képe a falon mintha szemrehányóan pillantott volna reá. „Sztálin a pontos munkát szereti!" — mondotta magának. — S csütörtökön tíz óra felé a művezetője már számolgatta: „Elér ma Juhász 130 százalékot is!" És Juhász boldog mosollyal válaszolt neki: „Ahogy én örülök ennek, úgy örül ő is, Sztálin is."

★

AZ EREDMÉNYEKET kétóránként hozzák nyilvánosságra. Délelőtt 11 órakor Mikó László szerelő állt első helyen 450 százalékkal. Ez a fiatalember, akinek átlagos teljesítménye is kiváló 160—180 százalék, a nagy rekorddal köszönte meg Sztálinnak, hogy élete boldog és gondtalan, hogy ura hazájának, hogy nem pofozhatják többé csendőrök, ha elénekli az Internacionálét, mint ahogy 1940-ben történt vele. Második helyen Verő Endre esztergályos állt 420 százalékkal. Nemcsak életét hálálja meg ezzel Sztálinnak, hanem azt is, hogy a legjobb munkások között van. A 420 százalékot Sztálin fiának, a szovjet embernek köszönheti. A Bortkijevicsről szóló regényből, Gorelik híres „Sztálin-díjasából" kapott ösztönzést a gyorsesztergálás művészetének elsajátításához, s azt az egyszerű, de értékes igazságot, hogy a másodpercekkel is takarékoskodni kell.

De a pártirodára másfajta jelentések is érkeznek. A szociálpolitikai felelős jelenti: a sztálini békehéten — a szülési szabadságukat töltő anyákon és a már hosszabb ideje fekvő betegeken kívül — hiányzó nincs. Szinte teljesen megszűnt a késés is. A leghosszabb késés fél perc volt — a késők száma a szokásosnak fele. Az energiafelelős jelenti: a fűtők a sztálini békehét első három napján 10.4 mázsa szenet megtakarítottak! A szerszámkiadó jelenti: a késtörések száma az elmult héthez képest csaknem felére csökkent!

★

KI BESZÉLTE MEG a munkásokkal, hogy így: fegyelmezettebb és jobb munkával, takarékossággal ünnepeljenek? Ki szervezte ezt a sztálini műszakot? Nem beszélte meg, nem szervezte senki sem. A szeretet szervezte, a hála, a tisztelet, amelyet Sztálin iránt éreznek a világ sokszázmilliónyi dolgozójával együtt a Kismotor és Gépgyár dolgozói is.

Szilágyi Edit

UJ SÁG

A Képzőművészeti Főiskola kiállitása

A jövő festői és szobrászai a Műcsarnokban

Az ország egyetlen művészképző iskolája nagyszabásu kiállitáson ad számot az elmult nyolc esztendő tanitói munkájának eredményéről. Nagyjelentőségü kiállitás, mert egy uj tanitási módszer kiválóan sikerült próbája. A Képzőművészeti Főiskolát a forradalmak után ujjászervezték, a tanitás módját megreformálták és legjobb művészeinkre bizták az ifjuság nevelését. Mig addig az iskola a rajztanárképzésre vetette a sulyt és elméleti ismeretekkel (mértan stb.) töltötte meg a tantervet, a reform, amelyet *Lyka* Károly és *Réti* István gondolt végig és valósitott meg, a művészeti oktatásra vetette a sulyt. Azóta a rajztanárokat is elsősorban művészekké igyekeznek kiképezni, ami a gyakorlatban annyit jelent, hogy csupán művészi tehetségü fiatalok indulhatnak rajztanároknak és hogy nevelésükben a művészi ismereteké és a művészi gyakorlaté a főhely. Másik fontos pontja volt a reformnak a tanitás sulyának a természetszemléletre és a természet ábrázolására való áthelyezése. Az alsó fokon csupán ezt tanulják a fiatalok. A későbbi évekre marad a képszerkesztés tudnivalóival való megismerkedés.

A Műcsarnok tizenhét termét foglalja el a kiállitás. Képekkel és rajzokkal tömött falak, szobrokkal zsufolt termek várják az érdeklődő közönséget. De az anyag bősége nem hat zavaróan. A rendezők jól végezték dolgukat; legfeljebb a szobrok tulsága ellen lehetne kifogást tenni, azt is inkább csak azért, mert az anyag megválogatása kevésbé volt szigoru itt, mint a festmények esetében. Ezt a fogyatékosságot beleszámitva is, nagyon érdekes és tanulságos kiállitás vár a közönségre. Szinvonala — bár jobbára kezdők munkái szerepelnek rajta — átlagban jóval magasabb a Képzőművészeti Társulat szokásos tárlataiénál. A képek és szobrok tulnyomó része ugyan csak tanulmány, de a komolyság és a szeretet, amely áthatja őket, elsősorban pedig a tehetségességük megköti az érdeklődést és felkelti a vonzódást. Fiuban és leányban, szobrászban és festőben egyaránt sok a tehetség. A kiállitás végigjárása után azért a bizakodás jóleső érzése tölti el a nézőt. A jövő művésznemzedékei dolgában nem állunk rosszul. Ahol ennyi a tehetség, ott egyszer bizton kiugrik majd közülök a várva-várt legnagyobb, aki az eljövendő korszakoknak utat lesz mutatandó.

Szives örömest belebocsátkoznánk a részletekbe és egyenként foglalkoznánk a kiállitó művészekkel. De ahhoz tulontul szük a helyünk, mert hisz a tehetségek százairól kellene számot adnunk s legnagyobbrészt olyan művészekről, akik a nyilvánosság előtt még sohasem szerepeltek. Az általánosságokra vagyunk kénytelenek szoritkozni azért s a felötlőbb jelenségekre éppen csak hogy rámutathatunk.

Az I., II., III. és IV-ik teremben csupa festmény függ. A szobrokból minden terembe jutott, de legtöbb természetesen a köralaku szoborterembe. Ennek a teremnek körbejáró falain helyezték el az elméleti tárgyak (mértan, épitészet stb.) rajzait, továbbá az iparmüvészeti tervezeteket. Az Aréna-ut felé fordult oldalsó termekben tanáruk szerint csoportositották a növendékek tanulmányrajzait. Glatz Oszkár, Benkhard Ágost, Rudnay Gyula és Réti István tanitványainak rajzai következnek bennök ilyen sorrend szerint. A Stefánia-utra néző termekbe kerültek a grafikai munkák, a XIV-ik terembe Kandó László tanitványainak rajzai, továbbá Varga Nándor Lajos esti aktrajz-tanfolyamának munkái. Külön teremben szerepelnek Pilch Dezső tanitványainak bonctani és pespektivai rajzai. A XVI. termet Merger Meyer Antal tanitványainak iparmüvészeti terveit és kivitelre került munkái töltik meg. Végül a XVII-ik teremben Baranski E. László gyüjtötte össze tanitványainak legjava vizfestményeit.

Ez az elsorolás némi fogalmat ád a kiállitás sokféleségéről és a Képzőművészeti Főiskolán sürgő tevékenység sokirányuságáról. Ami a kiállitók személyét illeti, többen vannak közöttük olyanok, akik már kész művészek, többé-kevésbé kialakult egyéniségek, akik kiállitásaikon már nevet is szereztek. Ilyen művész Benkhard Ágost tanitványai közül a nagyszerüen rajzoló Szabó Vladimir, Glatz Oszkáréi közül Domanovszky Endre, Pohárnok Zoltán és Vadász Endre. Sokat igérő tehetség azután Rudnay Gyula tanitványai közül Bak János, de különösen Erdős Géza és Polonyi Elemér; Benkhard tanitványai közül Bartha László, Bezzegh Zoltán, Dudosits Jenő, Eigner Tivadar, Szalay Lajos, Szentiványi Lajos és Szin György; Réti István tanitványainak sorában Benedek Gabriella, Berkes Ilona, Csekei Zoltán, a finom Papp Irén, Pirk János, Szabados Jenő, Szerencsi Zoltán és akit első helyen kellett volna emlitenünk, mert az egész kiállitásból kimagaslik: Iván Szilárd; Glatz Oszkár tanitványai közül az olajjal és akvarellel festésben egyformán kiváló, finom tehetségü Vidéky Brigitta; Kandó László tanitványai közül Simon Ferenc.

A szobrászok között is bőven szerepelnek már ismert nevü művészek, olyanok, mint Antal Károly, Buzi Barnabás, Csucs Ferenc, D. Farkas András, Ispánki József, Schrotta János, Szomor László, Madarassy Walter és Szabados Béla. Az ő munkáik a legmutatósabbak és az iskola tanitásától legfüggetlenebbek. De egy-egyjük tulságosan sok szoborral szerepel, ami egyhanguvá teszi a kiállitás szobrászati részét. A még ismeretlen nevü fiatal szobrászok között Dabóczi Mihály, Matzon Frigyes, Strasser István, T. Srubek Gyula és Osváth Imre látszik a legtöbbet igérőnek. Osváth Imrétől való a kiállitás egyik hatalmas méretü, kőbe faragott (de még nem kész) Székely Bertalan mellszobra. Ugyanolyan méretü kőből faragta ki Kerényi Jenő is Székely Bertalan mellszobrát. Intézeti vetélkedésnek — a szobrásznövendékek között kihirdetett pályázatnak — eredménye a két hatalmas mellszobor. Osváthé került ki győztesen a vetélkedésből. Müvét a főiskola epreskerti telepén fogják felállitani.

A tehetségek bősége leginkább a raj anyaggal telitett termekben látszik. A szé nel való rajzolásnak minden módjára és hetőségére brilláns példák akadnak ott biztosra menő könnyedségre és az elmé désre, a formáknak kemény vonallal v kidomboritására és lágy tónusban való f tői feloldására. A tanitás kitünősége, a ve tés helyessége ezekben a termekben muta kozik meg legmeggyőzőbben

Nagyon érdekes a grafikai osztály kiáll tása. Varga N. Lajos az intézet régi grafik anyagának felhasználásával csaknem hiány talanul bemutatja benne az utóbbi harmin esztendő magyar grafikájának fejlődését nem csak az intézet jelenlegi növendékeinek munkáit, hanem a belőle rég kikerültekét is, olyan müvészeinkét, akik azóta grafikáink

…em lehet. Az osztrák igazságügyminisztérium válasza most érkezett meg, amelyben kijelentette, hogy *továbbra is fentartja azt a kikötést,* hogy Matuskán halálbüntetést végrehajtani nem lehet. Az osztrák hatóságok válasza tekintetében az igazságügyminisztérium még nem foglalt állást.

— **Járdára futott a taxi, agyonnyomott egy hároméves gyermeket.** Pénteken délelőtt borzalmas szerencsétlenség történt a Légrády Károly-utca és Csáky-utca sarkán. Egy kéktaxi összeütközött a sarkon egy magánautóval és felfutott a Légrády Károly-utca járdájára. Eb-

…len meghalt. Az ötven éves igazgató hosszabb ideje betegeskedett. Háziorvosa kezelte és pénteken jelentette a családnak, hogy az igazgató állapotában javulás állott be. Ez azonban csak átmeneti javulás volt, mert pénteken estefelé rosszul lett, éjfélkor pedig eszméletét vesztette. A megrémült családtagok a mentőkért telefonáltak, de mire azok megérkeztek, Vida Sándor már halott volt.

— **Bányaszerencsétlenség Transvaalban.** Londonból jelentik: A délafrikai Transvaal tartományban borzalmas bányaszerencsétlenség történt. Germiston város közelében tűz támadt a Simmer and Jack bányatársaság egyik tárnájában, amelyben közel háromszáz bányász dolgozot. Negyven európai származásu bányászt még sikerült idejekorán kimenteni az égő tárnából, a benszülött bányászok közül azonban ötven bennrekedt és most már semmi remény sincs arra, hogy élethentalálják őket. Mintegy kétszáz benszülött munkást kimentettek. A megmenekült bányászok valamennyien sulyos füstmérgezést szenvedtek.

— **Két lakást fosztottak ki a betörők.** Pénteken hajnalban álkulccsal behatoltak Hültl Dezső müegyetemi tanár lakására, ahonnan 600 pengő értékü ezüstnemüt vittek el. Szinte ugyanabban az időben betörtek Szilvássy Ernő pénzügyminiszteri tanácsos lakására is, ahonnan 1500 peng őértéket zsákmányoltak.

— **Munkásbalesetek.** Pénteken délután a Hungária mütrágyagyár illatosutcai telepén vastartályt szereltek a munkások. Csigaemelőkkel négy-ötmétermázsás lemezeket emeltek fel és szegecseltek össze. Közben egy lemez alatt elszakadt a tartókötél és a lezuhanó vasdarab eltörte Orbán György géplakatos és Vig István kovács lábát. Mindkettőt a Szent István-kórházba szállitották. — A szentendreiuti textilgyárban egy szövetsimitó tüzes henger elkapta Nagy Sándor munkást, aki sulyos égési sebeket szenvedett. A szerencsétlen embert a mentők a Szent Margit-kórházba vitték.

Leendő anyák, akiknek különös gonddal kell arra ügyelniök, hogy bélmüködésük rendben legyen, ezen célt ugy érhetik el, ha reggel éhgyomorra egy kis pohár természetes **„Ferenc József"** keserüvizet isznak.

— **A Dunába akart ugrani egy hetvenkétéves ember nyomorában.** Pénteken délelőtt Gross Richárd 72 éves magántisztviselő a Lánchid korlátjára mászott fel, hogy a Dunába ugorjék, a járókelők azonban lefogták és átadták a rendőrnek. A főkapitányságon a szerencsétlen öregember sirva panaszolta el, hogy mióta fiát egy autó agyongázolta, azóta éhezett. Mindennel próbálkozott, de semmi sem sikerült. Ezért akart meghalni. A rendőrség életvédelmi osztálya vette gondjaiba.

— **Séta közben a Dunába esett egy artista.** Pénteken este a Ferenc József-rakparton sétált Paucsics Dezső 30 éves artista. Séta közben megcsuszott és a magasvizállásu Dunába esett. A közelben horgonyzó Vág nevü motoroshajó segitségére sietett és percekig tartó küzdelem után tudta csak kihuzni a vizből. A mentők a Rókus-kórházba vitték.

— **Fényes Lászlót in contumaciam bünösnek mondta ki a tábla.** Fényes László egy pozsonyi napilapban cikket irt amelyben a magyar közállapotokkal foglalkozott. Az ügyészség nemzetgyalázás miatt inditott ellene eljárást. A törvényszék in contumaciam bünösnek mondotta ki Fényes Lászlót és a tábla az itéletet jogerősen helybenhagyta.

Kötélhalál

Szeged, március 19. A szegedi törvényszék ifj. Apjok József 26 éves makói napszámost gyilkosság, rablás, kétrendbeli lopás és csalás miatt kötéláltali halálra itélte. Apjok évek óta munka nélkül élt s különböző büncselekmények miatt már hétszer volt büntetve. Édesanyja, aki mosással és libatöméssel tartotta fenn magát, eredménytelenül korholgatta munkakerülése miatt. A végén már az élelmet is megtagadta tőle, hogy munkára szoritsa. Legutóbb az öreg Apjokné eladott több hizott libát. Fiában ekkor érlelődött meg a gyilkosság gondolata, akácfahusánggal hátulról háromszor fejbeütötte anyját, a vért eltakaritotta, a pénzt magához vette és elment a kocsmába, ahol a detektivek egy korábban elkövetett temetői lopás miatt elfogták. A törvényszéki tárgyaláson az anyagyilkosságról is részletes beismerő vallomást tett. Védője a halálos itélet enyhitése, az ügyész pedig a minősités miatt fellebbezett.

NAPI HIREK

Holdvilág

Newyorki jelentés szerint *Massachusetts* állam egyik városa, *Woburn*, a takarékosságnak szokatlan módját választotta. A városi tanács legujabb takarékossági intézkedései során elhatározta, hogy holdvilágos éjszakákon szünetelteti a közvilágitást a város utcáin.

Az ötlet nem uj, de annál különösebb, hogy éppen Amerikában, *Edison* hazájában világitsanak holdfénnyel és éppen hatvan évvel azután, hogy a nagy feltaláló karácsonykor bemutatta világraszóló találmányát, a szénszálas villamos izzólámpát! Az ötlet a holdfénnyel való világitásra — mint mondottam — nem uj. *Buda* városának utcai lámpái sem égtek holdfényes éjjeleken és ebben a tekintetben bizonyosan megelőzte a takarékos északamerikai várost. Feltétlenül megelőzte, mert Buda város tanácsa — a XVII. században rendelte el, hogy holdvilágos este az utcai lámpákban ne gyujtsák meg az olajat. Ám ezt az intézkedést talán nem is anynyira a takarékosság célozta akkor, mint inkább az a tapasztalat, hogy a holdfény jobban megvilágitotta a budai utcákat, mint a pislákoló olajlámpák gyér világa. Buda város tanácsa nyilván észszerüségi okokból rendelte el az időnkénti „holdvilágitást", de az ujvilági város takarékoskodni óhajt, amikor a jó öreg Holdtól kér kölcsön fényt, utcáinak világitására..

Ha Buda adatná ki ismét ezt a világitási rendelkezést, még mindig kevésbé volna hökkentő. Nem csupán azért, mert Budán még mindig akad petroleumlámpa — mint a Várhegyre vezető fedett lépcsőn —, hanem, mert a Várban olyan tompitott világitást állandósitottak az elmult ősz óta, hogy a Szentháromság-téren nincs is igazi esti világitás máskor, mint amikor hold száll a Nagyboldogasszonyról elnevezett ősi templom tornya fölé és lehinti fényének ezüstjét az ódon kis házakra, régi kövekre.

Edison megajándékozta a világot a villanyvilágitással, és hazájában, ahol megszámlálhatatlanul sok a műszaki vivmány és találmány, a legolcsóbb a világitás. És talán sehol a világon, még az európai világvárosokban sem pazarolják ugy a mesterséges fényt, mint *New Yorkban* és az Egyesült Államok nagyvárosaiban. A massachusettsi város mégis takarékoskodik a villanyon. Magyarországon még a legujabb költők is holdrajongók. *Ady Endre* és *Kosztolányi Dezső* versei telvék holdfénnyel, holdvilággal — az amerikai költők viszont a villany ragyogásáról, a hirverő tüzek szines fényeiről énekelnek. A takarékos amerikai város lakói közül igy — ha akadna is köztük költő — bizonnyal csak a szerelmesek örülnek az uj világitási rendeletnek. No meg talán a tolvajok.

Woburn várostanácsa bebizonyitotta, hogy a jó öreg Hold nemcsak a regényesek és szerelmesek örök káprázatát hinti pazarul, hanem a közhasznu takarékosságot is elősegitheti. Buda város tanácsa hajdan kényszerből kért kölcsön világot a Holdtól, viszont Amerika most azért, mert igy — a Holdon is keres. A woburniak számára a Hold nem romantika, hanem üzlet.

Tamás Ernő.

— **Nem végrendelkezett a pápa.** Vatikánvárosból jelentik: Jólértesült körök cáfolják a külföldi sajtóban megjelent azokat a hireket, amelyek szerint a pápa megfogalmazta volna végrendeletét és abban utasitásokat adott volna utódjának. Különben is egyáltalában nem szokásos, hogy a pápa bármilyen utasitást adjon utódjának. Az utód teljesen önállóan vezeti az egyház ügyeit, mindenkor az egyház legfőbb javát tartva szem előtt.

— **Lyka Károly ünneplése a Kisfaludy Társaságban.** A Kisfaludy Társaság felolvasó-ülést tartott a Magyar Tudományos Akadémia előadótermében. *Voinovich Géza* megnyitójában meleg szeretettel köszöntötte *Lyka Károlyt*, a társaság tagját, aki most töltötte be életének hetvenedik esztendejét. Irói munkásságát méltatva, megállapitotta, hogy *Lyka Károly* az ujabb művészeti irányokat össze tudta kapcsolni a történeti fejlődés folyamatával, a magyar művészet tanulmányát pedig az általános művészettörténettel. „*Lyka Károly* — mondotta az elnök — *szerzetesi buzgalommal él a szép tiszteletének és e tisztelet terjesztésének.*" A megjelentek ezután lelkesen ünnepelték *Lyka Károlyt*. A továbbiakban *Petrovich Elek* előterjesztette a Greguss-bizottság előadói jelentését. Előadta, hogy a Képzőművészeti Főiskola *Réti Istvánnak* a székesfőváros részére festett Kossuth-képmását, a Képzőművészeti Társulat pedig *Nagy Sándornak* a pestszenterzsébeti plébániatemplom számára készitett Szent Erzsébet szárnyas oltárát ajánlotta kitüntetésre. Az előadói jelentés méltatta a két művész munkásságát, majd megállapitotta, hogy a társaság mind *Réti Istvánnak*, mind *Nagy Sándornak* a Greguss-éremmel való kitüntetését határozta el. Az elnök ezután átnyujtotta *Nagy Sándornak* a Greguss-érmet, a megjelenésében akadályozott *Réti István* köszönőlevelét pedig felolvasták. A felolvasó-ülést követő zárt ülésen foglalkoztak a tagajánlásokkal. A Kisfaludy Társaság egy rendes tagsági helyére *Mécs László*t, a Felvidék költőjét ajánlja *Sik Sándor*, *Harsányi Lajos* és *Hegedüs Loránt*, a levelező tagsági helyre pedig *Hankiss János* debreceni egyetemi tanárt ajánlja *Radó Antal* és *Csengery János*. A választásokról a január 31-iki közgyülés dönt.

— **Kacagó növény.** Érdekes, sőt azt mondhatnánk csodálatos növény él Arábiában. A sivatagban tenyészik és arról nevezetes, hogy emberi hangon kacag. Tévedések elkerülése végett mindjárt hozzáfüzzük, hogy a mondat két fele között n. szorosabb összefüggés: a növény nem azért kacag, mert a sivatagban él. Kacagásának lelki állapotához semmi köze sincs. A növénynek nincs lelke, de azért lélekzik s ez a lélekzés történik olyan furcsa hang kiséretében, amely csalódásig emlékeztet az emberi kacagásra. Még egészen emberien hangzó változatai is vannak kacagásának. Az oroszlánsárga virág csak halkan vihog, a vörös virág ellenben harsányan hahotázik, talán még a hasát is fogná, ha volna mivel és ha egyáltalán volna hasa. Egyébként ugy véljük, hogy különleges virágunk különleges képességei parlagon, a szó szoros értelmében parlagon hevernek ott az arábiai sivatagban. Ott legfeljebb csak rémisztgetheti az odavetődő jótétlelkeket. Képzeljük el mit érezhet a sivatag közepén az a magányos utazó, akinek a háta mögött egyszerre csak elkezdenek kacagni? Viszont egy kertben, vagy parkban, amelynek csendjét amugyis gyermekzsivaj és kacagás veri fel, még vidámabbá tenné az életet a kacagó virág. A házak ablakait és erkélyeit a muskátli mellett kacagó virág diszithetné s akkor talán kevesebb lehorgasztott fejü, gondterhelt ember sétálna az utcákon. Vig darabokat játszó szinházak erkélyein is jó szolgálatot tenne: nemcsak a közönség, még az erkélyen körülrakott virágok is méltányolnák a darab vicceit. Vőlegény menyasszonyának, udvarló szerelmesének kacagó virágot küldene és „Helyettem kis virág..." alapon, a virág kacagása tolmácsolná a sziv örömét. Jól megállná a helyét a lakásokban, az otthonokban is. Ott állna a zongorán vagy a virágállványon és jóizü nevetésekkel tenné barátságosabbá a szobákat. Persze akkor nem szabad majd zokon venni, ha a barátságos növény éppen akkor kezd el harsányan nevetni, amikor a ház ura elveszett inggombját keresve, meztelen talpával véletlenül belelép... *(mja)*

— **Gázrobbanás Londonban.** Az angol főváros keleti negyedében szerdán gázrobbanás történt, amely teljesen rombadöntött egy házat. A romok alól a tüzoltóknak nagy erőfeszitések után sikerült kimenteniök egy házaspárt, amelyet a beomlott falak maguk alá temettek. Életveszélyes állapotban szállitották őket kórházba. A szerteszét röpdöső faltörmelékek még négy embert sulyosan megsebesitettek és igen nagy a könyebben sérültek száma.

— **Összeütközött egy gépkocsi egy tejeskocsival.** Egy autótaxi szerdán reggel a Krisztina-körut 115. számu ház előtt összeütközött egy tejeskocsival. Dr. *Stein Sándor* MÁV titkár, a gépkocsi utasa, az arcán megsérült. A mentők az *Uj Szent János-kórházba* vitték.

Megtanult repülni, hogy láthassa Oroszországban élő feleségét

London, jan. 4. Moszkvai jelentés szerint érdekes szerelmi ügyben hozott itéletet a szovjetbiróság egyik tanácsa. Nemrégiben angol repülőgép jelent meg Oroszország fölött, amelyről megállapitották, hogy nem volt szabályszerü belépési engedélye. A gépet leszállásra kényszeritették és vezetőjét, *Briand Grower* 37 éves angol állampolgárt letartóztatták. Kihallgatása során azt mondotta, hogy a feleségét jött meglátogatni. Grower Angliából először Svédországba repült egy barátjához és ott igyekezett a szovjet diplomáciai képviselőjénél vizumot és beutazási engedélyt szerezni. A konzulátus azonban elutasitotta kérését, mire ő elhatározta, hogy *repülőgépen megjelenik Oroszországban és felkeresi feleségét, akit 1934 óta nem látott.*

A biróság előtt Briand Grower a következő vallomást tette:

— *Végtelenül szeretem a feleségemet* és arra kérem önöket, mint embereket, *tegyék lehetővé, hogy együtt élhessek vele*, itt ebben az országban, vagy a külföldön.

Grower egyetlen védekezése az elkövetett kihágásért az volt, hogy *nem tud a felesége nélkül élni*, reménytelen és kétségbeejtő számára a lét nélküle. A szovjet képviseletei többször visszautasitották beutazási engedély iránti kérését, a felesége pedig azt irta neki, hogy el akart jönni Oroszországból, de őt sem engedték el. Elhatározta tehát — mondotta a férj —, hogy *nem törődik a veszélyekkel és elmegy a feleségéért.* Miután *vonaton fizikailag megakadályozták volna abban, hogy a határt átlépje* és feleségét felkereshesse, *tehát megtanult repülni. Hat hét alatt kiképezték pilótává, vásárolt egy repülőgépet* s elhatározta, hogy eljön maga Moszkvába és beszél a hatóságokkal, akik — reméli — minden politikai és társadalmi felfogásbeli különbség ellenére is *emberek.*

A tárgyalás során egy női kisegitő biró megkérdezte a vádlottat, hogy a családjával közölte-e ezt a tervét és megmondotta-e nekik, hogy miért hagyja el őket.

— Megmondottam — felelte Briand Grower —, mert a feleségem, akit mélységesen szeretek, *több nekem, mint bárki a rokonságomból.*

A szovjetbiróság Growert *150 font pénzbüntetésre és deportálásra itélte.* A repülőgépet pedig *elkobozták.* Kimondotta a biróság, hogy öt évig nem szabad Oroszország területére lépnie. Moszkva egyik leghiresebb védője, Komodov védte a tárgyaláson, ugyanaz, aki a Bucharin-féle hazaárulási per három fővádlottjának védője volt.

Mail a szőkéknek!

„Szőkék előnyben!" adták ki a jelszót évekkel ezelőtt az amerikai izlés irányitói. A jelszót egy rendkivül népszerü regény cimében vitte szét és nyomában futótüzként terjedt el világszerte a nők hullámositott hajzatán a szőkeség. Bajosan hiszem, hogy ezt a divatáramlatot megváltoztassa Rider úr, a hastingsi nemzetközi sakkverseny igazgatójának most közhirré tett megfigyelése. Ez a kiváló sakkember, azaz bocsánat: szakember egy szimultán játszmában mattot adott a szőkehajuaknak. Sokévi tapasztalatra hivatkozva megállapitotta, hogy a szőkék — legyenek bár nők vagy férfiak — nem jó sakkozók. Az idegrendszerük és vérmérsékletük nincs berendezve arra, hogy órák hosszat üljenek a fehér-fekete kockás tábla előtt, figyelmüket a figurákra, a lépések szabályaira, a hadállásra, a játék sokféle szövevényes csinjára és binjára kényszeritsék. Izgékonyak, mozgékonyak, nem birják a sakktorna feszült légkörét és — elvesztik a játszmát. Bezzeg a barnák meg a feketehajuak! Azok a született sakk-matadorok. Látnak, lépnek és győznek. Szőkék előnyben ott — szőkék hátrányban itt. Szerencséjük van — az amerikai jelszó szerint — a szerelemben, balszerencséjük — a sakkvezér megállapitása szerint — a sakkjátékban. Nem tudom, szabad-e az összes szőkék nevében nyilatkoznom, de a magam részéről azt mondom: annyi baj legyen!

(—tor)

— **Mihalovits János müegyetemi tanár meghalt.** Sopronból jelentik: Dr. *Mihalovits János* müegyetemi nyilvános rendes tanár, a volt selmecbányai bányászati és erdészeti főiskola egyik legkiválóbb régi tanára, 60 éves korában szivszélhüdés következtében meghalt. A müegyetem soproni bánya- és kohómérnöki osztályán a bányajog tanára volt. A főiskolán rektori tisztséget is viselt s ő volt a főiskola első felsőházi tagja. A legutóbbi időben nagyobbszabásu történelmi munkán dolgozott. Váratlan halála széles körben nagy részvétet keltett. Hagyományos selmeci gyászpompával fogják eltemetni a müegyetem soproni karának székházából.

— **Háromórás világitási zavar Budán és a Lánchidon.** Szerdán a kora esti órákban világitási zavar támadt a főváros budai részén. Kialudtak a *Lánchid* villanylámpái, sötétségbe borult az egész hid, még a hajózás irányitására szolgáló lámpa sem működött. Szerencsére a zajló Dunán szünetel a hajóforgalom. Ez az első alkalom, hogy a *Lánchid*, amióta villanyvilágitást rendszeresitettek a hidon, világitás nélkül maradt. Kialudtak a lámpák a *Rózsadomb* nagy részén és világitás nélkül maradt a *Vizivároš* és a *Vár* egy része is, valamint a *Hüvösvölgy*. Ugyancsak sötétbe borult a budai Duna-part a Margithidtól egészen az Erzsébet-hidig. A villamosforgalom azonban nem akadt meg, mert a villamosok a kelenföldi centráléból kapják az áramot. Az *Elektromos Müvek* müszaki alkalmazottai azonnal hozzáláttak a hiba megkereséséhez. Kiderült, hogy a *Hidegkuti-uton átütött a transzformátor főkábele* és ez okozta a világitási zavart. Nyomban megkezdték a hiba kijavitását, de óráki tartott, amig a világitást fokozatosan bekapcsolhatták. Este félkilenc órára ujra kigyulladtak a lámpák a budai oldalon. A több mint három óráig tartó világitási zavar idején a budai Lánchidfőnél lévő *közlekedést irányitó lámpa sem égett.* Erre az időre *fényszóróval világitották meg a közlekedési rendőrt*, hogy a forgalmat irányithassa.

— **Ellopták a világ legértékesebb pénzdarabját.** Stockholmból jelentik: Svédországban valósággal nemzeti gyász és mérhetetlen felháborodás uralkodik, mert eltünt az állami történelmi muzeumnak egy pénzdarabja, amelyből csak egyetlen példány volt ismeretes az egész világon. A mükincs eltünését a Mona Lisa egykori eltulajdonitásával hasonlitják össze. A stockholmi muzeumban őrizték mostanáig a *Vadstena Brakteat* nevü aranypénzdarabot, amelynek csak egyik oldalán van ábra. Vadstena közelében találták 1584-ben és megállapitották, hogy a Krisztus utáni negyedik vagy ötödik századból származik. A pénzdarab közepén levő alakzatot huszonnégy runa veszi körül. Ezeknek a különös irásjeleknek a jelentését eddig még nem fejtették meg. Ennek a pénzdarabnak mása nincs és ezért értékesités szempontjából nincs nagy becse, mert hiszen egész Európa muzeumai és érmegyüjtői tudnak róla és igy eladni nem lehet. Csak gyüjtőre lehet gyanakodni, aki titkolt rajongásból a maga számára akarta megszerezni ezt az unikumot. A Vadstena Brakteat aranyértéke nem számottevő, mert az átmérője csak három centiméter. Az érmét a muzeum konzerváló osztályába akarták átvinni és előző délután bezárták a pénzszekrénybe. Amikor másnap ki akarták venni a boritékot, amelybe tizenkét órával előbb beragasztották, üresen találták. Azóta minden rést végigkutattak az egész épületben, eredmény nélkül. A rejtélyes eltünés országszerte nagy feltünést keltett.

— **Gyermektragédia.** Megrendítő gyermektragédiát deritett fel a csendőrség a szilézíai Neurode városka közelében. Az egyik ottani család alig kétéves gyermeke még a mult év szeptember 26-án eltünt. A kétségbeesett család hiába kerestette a gyermeket, minden nyomozás hiábavalónak bizonyult. Most, több mint három hónap mulva, a csendőrök váratlanul megtalálták az eltünt gyermek holttestét az erdőben. A kisgyermek magárahagyva elkóborolt hazulról, az erdőbe jutott és eltévedt. Halálát a fáradtság és éhség okozhatta. A nyomozás kétségtelenül megállapitotta, hogy legalább hatórányi utat tett meg mielőtt összeesett.

— **Bajcsy-Zsilinszky Endre: Egyetlen út: a magyar paraszt.** A mai magyar élet nehéz és megoldásra váró kérdéseit senki sem foglalta össze olyan valóságérzékkel, tárgyszeretettel, szaktudással, senki sem irta meg olyan lendülettel és meggyőző erővel, mint *Bajcsy-Zsilinszky Endre*, a kitünő politikus és közíró. Könyvének tartalma benne van a címében — *Egyetlen út: a magyar paraszt* —, vagyis a mai világválság megrázkódtatásait a magyar nemzet csak akkor éli át, ha a társadalmi, gazdasági és politikai élet súlypontját a magyar földmüvesnépre helyezzük. A parasztkérdés mingyárt a világháboru után felmerült minden agrárius-országban, ahol nem oldódott meg a földkérdéssel együtt az 1914 előtti u. n. liberális korban. Mindenütt az a tény vetette fel, hogy a háboruban a földmüvesnép hozta a legnagyobb véráldozatot. Daladier francia miniszterelnök mondotta nemrégiben, hogy a francia harcoló katonaság 90%-át a parasztság adta; Leopold Lajos adatai szerint a Csonka-Magyarország 1,609.439 őstermelő kereső népességéből 108.684 egyén esett el a világháboruban. Magyarországon a földmüvesnép kérdése és a vele kapcsolatos földkérdés elintézetlen. Ezt érzi és tudja maga a kormány is, ezért vette fel a földreformot sarkalatos programpontjai közé; ezért a legfőbb követelése ez Eckhardt Tibornak. Bajcsy-Zsilinszky Endre földreformterve (melyet e helyen nem ismertethetünk) tulradikálisnak nem mondható. A földreformnak lehetnek ellenzői, de a bölcs elintézés ma Magyarországra nézve sorsdöntő kérdés szociális és gazdasági szempontból egyformán. Azokat az érveket, hogy a földreform tönkreteszi a termelést, tudományosan már régen megdöntötték. Ha a nép érti a maga mesterségét, a kisbirtok nemcsak annyit, hanem többet is termelhet, mint a nagybirtok, hiszen nálunk Magyarországon a kivitel szempontjából fontos terményeket (gyümölcs, baromfi) éppen a kisbirtok termeli. Bajcsy-Zsilinszky Endre a magyar földmüvesnép kérdését beállitja a nemzeti fejlődés menetébe, fontos történelmi érvekkel mutatva rá arra, hogy a magyar nép természetes létformáját ősi alkotmányos intézményeink alkotják s hogy a magyar nép más népek életformáiba beilleszkedni nem tud, ennélfogva ősi nemzeti intézményeink jövője s nemzeti Magyarország fennmaradása szerves kapcsolatban van a magyar parasztnép sorsával. Bajcsy-Zsilinszky Endre tanulmánya kitünő tanulmány, mesterien markolja meg a nagy kérdéstömeget s politikusok, nempolitikusok egyforma haszonnal forgathatják. *(B-a-l)*

— **A világ legbecsületesebb embere.** New Yorkból jelentik: Hogy mi a neve, hol lakik, mi a foglalkozása a „világ legbecsületesebb emberének", mindezt még senki sem tudja. Mert eddig még nem jelentkezett, holott a tizenkétmillió tagot számláló „*Legion of Decency*" (a tisztesség légiója) a lapokban is felszólította erre, mert ki akarja tüntetni a „legbecsületesebb embert" megilletö diszoklevéllel. Az illető a felszólításnak nem tett eleget, de becsületességének ujabb bizonyitékát szolgáltatta. A karácsonyi ünnepek után ugyanis a rendőrség a következő levelet kapta:

„Detroitba utaztam, sürgős dolgom volt. Az országuton a fényszórót idejében nem oltottam el és egy szemben jövő kerékpárost majdnem elütöttem. *Ezért a birság öt dollár. Csatolva küldöm.*"

A rendőrség másnap csakugyan megkapta az öt dollárt. Ez már a negyedik küldemény volt. Az első Jersey-Cityből érkezett. A kisérő levél igy szólt:

„Tegnap este a Hudson Streeten — bár a jelzőlámpa tilost mutatott — átvágtam az uton. A rendőr bizonyára felirta volna autóm számát, talán „megállást" parancsolóan füttyentett is, de én továbbrobogtam. Nagyon siettem. *Az öt dollár büntetést beküldöm.*"

Az öt dollár be is futott a kerületi rendőrfőnökhöz. Néhány nap mulva ismét érkezett egy levél, amelyben az ismeretlen becsületes egyén tudatta a rendőrséggel, hogy az előtte való napon a megengedettnél gyorsabban hajtott végig az utcán és *ezért magát két dollár büntetés megfizetésére* itélte.

A két dollárt a rendőrség megkapta.

Alig mult el néhány nap, az ismeretlentől ujabb levél érkezett:

„Szabálytalanul kanyarodtam be a huszadik utcába. Kevés hiányzott és egy teherkocsival összeütköztem volna. A rendőr nem látott meg, de lelkiismeretem megnyugtatására az előirt büntetést, a három dollárt beszolgáltatom."

„Ma szabálytalanul előztem — jelentette fel önmagát az egyik napon az érzékeny lelkiismeretü ismeretlen és három dollárra büntette magát, amelyet posta utján el is juttatott a rendőrséghez.

A „Legion of Decency" a legnagyobb newyorki lapokban hirdetés utján szólitotta fel az önmagát megbüntető „kihágó" egyént, hogy keresse fel az egyesület elnökségét, mert az elismerő okiratot át akarják neki adni. Az elnökség már csak azért is szeretné, ha megismerhetné az illetőt, mert olyan vélemények is hallatszottak, hogy ez az *egész „becsületességi roham" nem más, mint jól kieszelt hirverés.* Vagy valamelyik nagy gyár, vagy az egyik moziválalat fogása, trükkje. Egy bizonyos: az illetőnek sikerült maga iránt a legnagyobb érdeklődést felkeltenie.

— **London—New York repülőgépen: tizenöt font.** *Fokker*, a hires holland repülőgépgyáros Londonban tárgyalásokat folytatott *Sir Charles Burneyvel* uj óriásrepülőgépek gyártására, amelyek az óceáni forgalmat hivatottak ellátni. Fokker egy olyan gép szerkezetét mutatta be, amely 56 utast és hattagu kiséröszemélyzetet képes szállitani az elérhető legnagyobb sebességgel. A London—New York közötti ut ezen a repülőgépen 15 fontba fog kerülni.

— **Házasság.** *Vilimszky Olga* és *Kósa László* (Ecser) jegyesek.

Hashajtónak
Artin *dragée. Biztos. Olcsó.*

irka-firka

A napkeleti kigyóbüvölők titokzatos tudományát mi csak hirből ismerjük, meg legfeljebb vándorartisták mutatványaiból. Európai ember nem is igen hiszi el, hogy lehetséges a félelmetes csuszómászókat furulyaszóval szelid és engedelmes mozdulatokra birni. Nem hitte el Anglia ezidőszerinti egyiptomi követe sem, amig saját szemével meg nem győződött róla. A szóbanforgó diplomata, amikor elfoglalta uj hivatalát, szép kertes villát vásárolt Kairó környékén. Egy szép nap azon vette észre magát, hogy a házában mérgeskigyók szaporodtak el. Képzelhető, hogy cseppet sem örült a kényelmetlen lakótársaknak. Védekezett ellenük, ahogy csak tudott. Mindent megpróbált, hogy megszabaduljon tőlük, csak egyet nem, amit pedig minden ismerőse tanácsolt neki: hogy fogadjon fel egy benszülött kigyóbüvölőt. Nevetségesnek tartotta volna, hogy komoly, müvelt európai létére ilyen ostoba afrikai babonáknak higyjen. Csak amikor minden próbálkozás csődöt mondott, akkor szánta rá magát, hogy szóbaálljon egy arabbal, aki mint kiváló kigyóbüvölő volt ismeretes. A burnuszos, turbános férfiu a megbeszélt időben be is állitott. Megállt a kert közepén, furulyát vett elő és furcsa mozdulatok közben játszani kezdett rajta valami egyhangu dallamot. Néhány perc mulva a ház egyik pinceablakából kidugta a fejét egy kigyó és a kerti ösvényen megindult az arab felé. Kisvártatva egy másik, majd egy harmadik kigyó is előkerült, — végül hét darab kis szörnyeteg fetrengett a füben a furulyázó arab körül. Ez lehajolt, egymásután felszedte és bedugta valamennyit a magával hozott zsákba. A diplomata, aki a kert védett sarkából nézte végig a jelenetet, alig hitt a szemének. Még nagyobb volt a meglepetése, hogy amikor meg akarta jutalmazni a kigyóbüvölőt, az semmit sem fogadott el. Szótlan méltósággal faképnél hagyta a hitetlen gyaurt.

Ha megszoktuk azt, hogy a hortobágyi nagycsárdában villannyal világitanak és fürdőszoba áll a nagyérdemü közönség rendelkezésére, akkor azon sem csodálkozhatunk, hogy az amerikai cowboyok másképpen üzik pásztormesterségüket, mint a régi világban. A végtelen preriken sokezredmagával él és legelészik a szabadon nevelt, szilaj és nehezen fékezhető szarvasmarha. Időnként meg kell számolni az állományt. Idáig ezt lóhátról végezték a preri-pásztorok, el lehet képzelni, hogy nehéz és hosszadalmas munkájuk volt vele. Ujabban kitalálták ennek sokkalta egyszerübb és korszerübb módját — a repülőgép segitségével. Alkalmas időben a cowboyok összeterelik a csordákat. Egy társuk repülőgépre ül, végigszáll a szarvasmarha-csordák fölött és az egész összetorlódott tömeget felülről lefényképezi. A felvételt kidolgozzák, megnagyitják és a képen látható állategyedek megszámlálása most már gyerekjáték. Ami azelőtt napok fáradságos munkáját vette igénybe, azzal most félóra alatt el lehet készülni. Az üzemköltség büsásan megtérül, mert az amerikai munkatempó mellett ma már a cowboy-világban is érvényes, hogy: az idő pénz.

Kezd már nálunk is divatozni szobadiszként a fagyöngy, az erdei fáknak ez a szép élősdi növénye. Fényes, világoszöld bogyófürtjei ott bólogatnak sok pesti lakás szobáiban. De a fagyöngy igazi hazája Anglia. Ott „mistel too" a neve és a mi karácsonyfánkat helyettesiti. Fagyönggyel diszitett asztalon szokás szentestén gyertyát gyujtani és kirakni az angyalka ajándékait. De még egy kedves szokás fűződik az erdő téli ajándékához. A szobaajtó homlokfájára akasztják a fagyöngyöt és ha egy leány történetesen alatta áll meg bármelyik fiatalember megcsókolhatja, anélkül, hogy ezzel vétene az illendőség és a jóerkölcsök ellen. Ezt tudni kell ahhoz, hogy kellőképpen méltányolhassuk az angol női divat legfrissebb ötletét. Fiatal hölgyek Londonban olyan kalapokat viselnek, amelyeken a disz — egy ág fagyöngy. Vajjon célzás akar ez lenni?

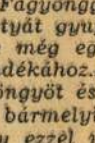

— **Megszökött motoroskerékpár.** Különös látványban volt részük azoknak, akiket utjuk kedden délután a Döbrentei-térre vitt. A Gellért-szálló irányából teljes sebességgel robogott végig a Gellérthegy tövében egy oldalkocsis motorkerékpár. Alig száz-százötven lépésnyire az Erzsébet-hidtól hirtelen nagyot billent egy hókupacon és vezetője széles ivben kirepült a járműből. Nem ütötte meg magát tulságosan a puha havon s mingyárt talpra tudott szökkenni, *járműve azonban közben önállósitotta magát és gazdátlanul továbbrobogott a hid irányába.* A járókelők ijedten menekültek az oldalkocsis motorkerékpár elől, ez azonban hirtelen megelégelte a gazdátlan száguldását és egy merész kanyarral felrobogott a hegy tövében vezető gyalogjáróra, *egyenesen a sziklafalnak.* Egy reccsenés és puffanás s a motorkerékpár ott kalimpálódzott tehetetlenül a hegy falánál. Romjai alól pedig csodálatos épségben előmászott egy idős nénike, akit a járdán fellökött a motorkerékpár anélkül, hogy a legcsekélyebb baja történt volna.

— **A német zsirellátás.** Berlinből jelentik: A német gazdasági köröket az uj gazdasági évben is elsősorban a zsirellátás gondjai foglalkoztatják. Elhatározták, hogy az uj évben még nagyobb erőfeszitéseket tesznek a zsirhiány kiküszöbölésére. Ebből a célból a tejgazdaságokat fokozottabb ellenőrzés alá veszik és az ország vajtermelését továbbá olajmagtermelését és sertéstenyésztését fokozzák. Ugyanesak ezt a célt szolgálja a **bálnavadászat** intenzivebbé tétele is.

— **Virágos apróság.** Valóban apróság, de minthogy virágos apróság, érdemes feljegyezni. A villamoson történt, az egyik „Bszkrt-six" kocsin, amelyik a Városligetből igyekezett a Dunapartra. Személyek: egy idősebb uriember és egy fiatal leány. Az uriember: a tegnap lovagja, az ifju leány: a ma virágszála. Az uriembernek fehér oldalszakálla van és olyan „csupa zseb" kabátja, amilyet a főbiró urak viseltek, valamikor régen, a nagy háboru előtt. A fiatal leány haja a válláig ér, a fejebubján csuda kis kalap, a formája hasonlit ama hajóhoz, amelyiken Columbus Kristóf először áthajózott az ujvilágba. Rövid, szálesvállu kis sportkabát van az ifju lányon, a kabát gomblyukába halavány rózsaszin fodrosbodros szegfüt tüzött, olyan szép páros szegfüt, aminőt Meszlényi Lulu meg Fenyvessy Franci hordott valamikor. Leülnek egymással szemben, a tegnap-i uriembere és a ma ragyogószemü ifju kisasszonya. A kalauz törekszik feléjük, végre megközeliti őket:

— Kérem a jegyet.

A leány kinyitja azt a kis teli strandtáskát, amit a kezében szorongat. Belenéz és felkiált:

— Jaj, otthonhagytam a kistárcámat.

Bizonytalanul néz körül:

— Mit csináljak? Nincs egy krajcárom se.

A kalauz komoly maradt. A kalauz ilyesmiben nem ismer tréfát. De a fehérhaju gavallér int neki. Ezt megérti:

— Átszállót parancsol?

A leány ránéz az uriemberre. Aztán — kiveszi kabátkájának gomblyukából a gyönyörü rózsaszin szegfüt és átnyujtja neki. Átnyujtja és mosolyog. Az uriember is mosolyog. A kalauz is, a többi utas is mosolyog. Egy pillanatra — békebeli mosoly ragyog át a szomoru pesti villamoson, ködös télidőben, az 1939-ik év januáriusában!...

— **Hogyan ölte meg a füst a Lujza-utcai öregasszonyt?** Megirtuk, hogy Munk Adolfné 71 éves magánzónőt kedden délben holtan találták a Lujza-utca 21. számu ház egyik földszinti lakásában. A rendőrorvos véleménye szerint *füstmérgezés okozta halálát.* Elrendelték holttestének felboncolását. A rendőri nyomozás megállapitotta, hogy Munkné a lépcsőház alatt egy szük kis helyiségben lakott. A szomszédos szük helyiség kályhájának csöve a mennyezet alatt szétvált és a kitóduló füst beszivárgott az öregasszony lakásra alig alkalmas szük kis szobájába. *A beszüródött füst ölte meg Munk Adolfnét.* Megindult a vizsgálat annak tisztázására, hogy az öregasszony haláláért gondatlanság cimén terhel-e valakit felelősség?

— **Három kisgyermek megfulladt a füstben.** Jobbágy Jánosné nyiracsádi lakos eltávozott a lakásáról és ott egyedül hagyta *Ferenc* nevü 5 éves, *Anna* nevü 4 éves és *József* nevü három hónapos gyermekeit. Az ajtót rájuk zárta s hogy a gyermekek be ne fázzanak, tüzet rakott. Amikor a gyermekek atyja, *Jobbágy János*, hazaérkezett, az egyik *égő és füstölgő ágyban holtan találta mindhárom gyermekét.*

A külföldi tőzsdék zárlata

Chicagói sertés- és zsirpiac. Sertészsir irányzata tartott. Jan. 6.65, márc. 7.27½, máj. 7.42½, jul. 7.62½, élő sertés könnyü 7.50—7.70, nehéz 6.70—7.00 cent per libra.

Newyorki gyapottőzsdezárlat. Északamerikai fully middling loko 8.92 (8.94), jan. 8.47 (8.49), febr. 8.47 (8.49), márc. 8.47 (8.49—8.50), ápr. 8.36 (8.39), máj. 8.25 (8.29—8.30), jun. 8.14 (8.16), jul. 8.03 (8.03—8.04), aug. 7.83 (7.90), szept. 7.76 (7.78), okt. 7.63 (7.66), nov. 7.66 (7.67) dec. 7.69 (7.69) cent per libra.

Londoni fémtőzsdezárlat. Az irányzat rézben, ólomban alig tartott, ónban, horganyban tartott, ezüstben ingadozó. Vörösréz standard 44 5/16—44⅝, 3 hóra 44 9/16—44⅝, lesz. árf. 44⅝, elektrolyt 50—50¾, best. sel 49½—50¾, ón standard 217—217¼, 3 hóra 218—218¼, lesz. árf. 217¼, straits 223¼, ólom külf. prompt 14 13/16—14⅞, 3 hóra 15 1/16—15⅛, lesz. árf. 14⅞, horgany prompt 13¾—13 13/16, 3 hóra 13 15/16—14, lesz. árf. 13⅞, ezüst prompt 22¼—23, 3 hóra 21—21½, lesz. árf. 22½.

Délamerikai terménytőzsdék zárlata. Buenos Ayres: buza febr. 7.00, tengeri jan. 8.08, febr. 8.35, márc. 8.46, zab febr. 5.03, lenmag febr. 14.00, márc. 13.96 peso. Az irányzat tartott. — Rosario: buza febr. 6.95, márc. 7.05, tengeri febr. 8.25, márc. 8.35, lenmag febr. 13.60, márc. 13.75 peso.

Chicagói terménytőzsdezárlat. (Zárjelben előző zárlat.) Buza máj. 70⅝—70½ (70¾—70¾), jul. 70⅝—70⅝ (70⅞—71), szept. 71⅝—71⅝ (71⅝—71⅝), tengeri máj. 53⅞ (53⅝), jul. 54⅝ (54¼), szept. 55⅞ (55⅝), zab máj. 30⅝ (30⅜), jul. 29½ (29⅝), szept. 29¼ (29⅛), rozs máj. 48⅝ (49¼), jul. 49 (49⅝), szept. 49¼ (49⅞) cent per bushel.

Élelmiszerárak kicsinyben

Marhahus: rostélyos, felsál 180—240, leveshusok (tarja, csontos oldalas, szegye) 120—200 fillér kg-ként. Borjuhus: comb (szeletelve) 280—320, borjuvesés 140—220 fillér kg. Juhhus: hátulja 140—160, eleje 100—140 fillér kg. Sertéshus: karaj (hosszu, rövid) 190—240, tarja, comb, lapocka 160—196, oldalas 140—176, szalonna zsirnak való 140—156, háj 156—168, zsir 160—176 fillér kg. Élő baromfi: tyuk drb. 200—350, csirke 100—250 fillér. Tisztitott baromfi: tyuk 130—180, csirke 120—260, hud hizott 120—150, ruca, hizott 130—160 fillér kg. Tojás: tea 10 drb-ig 11—13 drb-ként, 11 drb-tól 210—230 kg-ként, főző és apró 10 drb-ig 9—10 drb-ként, 11 drb-tól 190—200 fillér kg-ként. Halak: ponty, élő, nagyság szerint 120—200, ponty, jegelt és nem élő 100—140 fillér kg. Tej és tejtermékek: teljes tej (kannatej) liter 30, tejfel liter 110—120, teavaj édes tejszinből (tömb) 220—340, teavaj, pasztőrözött tejszinből (tömb) 260—360, tehenturó sovány 60—80 fillér kg-ként. Kenyér: fehér 42—46, félfehér 34—38, félbarna 32—36, barna 30—32 fillér kg. Szárazfőzelék: lencse 44—96, borsó 40—60, bab, fehér, aprószemü 36—52. Zöldségfélék: burgonya Gülbaba kg. 12—15, nyári rózsa 13—16, őszi rózsa 11—13, Ella 9—12, kifli 20—26, vöröshagyma makói 14—18, fokhagyma 24—40, fejeskáposzta hazai 8—12, kelkáposzta 12—24, savanyukáposzta 12—20, petrezselyem és sárgarépa vegyesen 16—24, kalarábé 12—20, paraj 60—90, főzőtök 28—40, karfiol tisztitott 30—60, sütőtök 10—16. Gyümölcs: fajalma kg. 60—140, közönséges válogatott 48—76, fajkörte 100—160, harangos vörösbelü 90—130, sárgabelü 56—88, kötözött szőlő 70—140, gesztenye 64—120, mandarin 64—110 fillér.

— **Megrögzött székrekedésnél és annak mindenféle káros következményeinél** a gyomorbélcsatornát reggel felkeléskor egy pohár természetes **„Ferenc József"** keserüvíz alaposan kitisztitja, az emésztést és az anyagcserét előmozditja, a vérkeringést megélénkiti s kellemes közérzetet és fokozott életkedvet teremt. Kérdezze meg orvosát.

1939, a Balkán-csoport bomlásának éve?

A kisantant bukása — Sztojadinovics, a reálpolitikus
Mit jelentett a bulgárokkal kötött „örökbéke?"

— A Pesti Hirlap kiküldött munkatársának tudósítása —

Belgrád, jan. 3. Errefelé, a keleti ortodox vallás világában még a karácsonyi és újévi pirosbetüs napok előtt vagyunk, de az ünnepi előkészületek levegője már megcsapta a fővárost. Féligmeddig szünidő, szabadság ez már, a miniszterelnökkel élén a politikusok nagy része elhagyta munkahelyét, *Sztojadinovics* Svájcban, *Korosec* Görögországban pihenik az elmult, itt még csak mulóban levő nehéz év fáradalmait.

A politikai élet feszültségei is enyhültek egyidőre; a közelgő karácsony ide is békét és megbékélést hoz. Feltünően nyugodt, azt is lehetne mondani, hogy derüs és bizakodó a hangulat, a közvélemény izgalmak nélkül néz az uj esztendő elé. Ennek ellenére az itteniek is tisztában vannak azzal, hogy 1939 mozgalmasságában aligha marad el 1938 mögött, ujabb események küszöbén állunk és az európai bonyodalmakban, azok kifejletében komoly szerep vár a délszláv állam politikájára is.

Belgrád politikája hozzájárult a kisantant bomlásához

Belgrádi, balkáni szemszögből tekintve 1938 a kisantant végleges felszámolásának esztendejét jelenti. E hatalmi szövetkezés legelső célja, annakidején életrehivója és sokáig egyetlen összetartó kapcsa a közös félelem volt Magyarországtól. A nyugati hatalmak politikai és gazdasági támogatásával, a békeszerződések sérthetetlenségének elvét hangoztatva, kovácsolódott össze *ez az önmagában sok ellentmondást rejtő alakulat.* A kisantant a három érdekelt állam számára a közös célt jelentette: Magyarország megbénitását és sakkbantartását; egyidőben pedig eszköze lett a nyugati államok nagyhatalmi politikájának.

A kisantant meglazulása a Berlin-Róma tengely megalapozásával kezdődött, amikor is Németország és Olaszország közös megegyezéssel kezdték kiszoritani a francia-angol befolyást a Dunavölgyéből. A tengelynek kisebb államcsoportokat felaprózó térhóditása fokozatosan nyomult előre, eredményhez pedig 1938-ban jutott. A délszláv miniszterelnök külpolitikája kezdettől fogva hozzájárult Berlinnek és Rómának sikeréhez. Sztojadinovics formailag mindvégig nem szakitott a kisantanttal, de egyre inkább függetlenitette magát Bukaresttől, elsősorban pedig Prágától. Ő ütötte meg a békülékenység hangját Magyarország felé is, ami ugyancsak a Magyarországgal szemben baráti tengelypolitika befolyását bizonyitotta.

A cseh-szlovák válság döntő heteiben igen jelentős szerepe lett Belgrádnak, amely semleges közönnyel nézte Benesék mondvacsinált államegységének bomlását. Hiába sürgette akkoriban Bukarest, hogy Dél-Szlávia siessen a veszélyeztetett kisantant-állam támogatására, hiába szoritotta a szerb nép közvéleménye Sztojadinovicsot Berlin- és Budapest-ellenes irányba: a miniszterelnök feláldozta szövetségesét, nehogy ellentétbe kerüljön Berlinnel és Rómával. Sztojadinovics külpolitikájának ugyanis alapvető tétele kezdettől fogva mind a mai napig, hogy Németország és Olaszország ellen nem lehet délszláv politikát folytatni a jelen körülmények között.

Dél-Szlávián keresztül a Balkán kivonult a Dunavölgyéből

1938 tehát Belgrádból nézve elsősorban is annyit jelentett, hogy megszünt a balkáni és középeurópai érdekeknek összekapcsolása, Dél-Szlávián keresztül a Balkán kivonult a Dunavölgyéből, hátat fordított Közép-Európának, ehelyett fokozott érdeklődéssel tekintett maga köré, a szükebb világát jelentő félszigetre.

Ugyancsak Sztojadinovics volt az, aki kormányzásának kezdetétől sürgette és a megvalósulás felé segitette az öntudatos balkáni politikát a már meglevő balkáni szövetségen keresztül. Ő adott voltaképpen a Balkán-csoportnak pozitiv programot a tisztán védekező jellegü, merev tagadás helyébe. Talán nem élezte ki tulságosan az elvet, hogy: a Balkán a balkániaké, — de láthatóan azon igyekezett, miképpen tudná összhangba hozni a félsziget államainak érdekeit. Amiként annak idején a kisantantot is a közös negativ, védekező cél, a Magyarország elleni politika hivta életre: ugy a Balkán-csoport is mindenekelőtt ilyen védekező szövetkezés lett, ezuttal Bulgáriával szemben. Bulgáriának is békeszerződéséből folyóan területi igényei voltak Délszláviával, Romániával, Törökországgal és Görögországgal szemben; Szófiát, minden erkölcsi és politikai nyomás ellenére éppen ugy nem lehetett bekényszeriteni e balkáni szövetkezésbe, mint ahogy Magyarországot sem tudta érdekkörébe vonni a kisantant.

Sztojadinovics félbenmaradt balkáni politikája

Sztojadinovics az első időkben láthatóan olyan formában akarta megvalósitani a balkáni összefogást, hogy az a lehetőség szerint független legyen az európai nagyhatalmak befolyásolásától. Egyidőben ezzel kapcsolatban szinte már nagyhatalmi céljai is voltak, rendkivül ügyesen kezébe vette a kezdeményezést a Balkánon, ő lett az elsőhegedüs, sikerült olyan tekintélyt kivivnia maga és országa számára, hogy Délszlávia valóban vezető hatalma lett a félszigetnek.

E szinte nagyhatalmi módon független politikai irány hamarosan más ütköző erővel találkozott szembe: a Róma—Berlin tengely és a nyugati hatalmak vetélkedésével. A nyugati hatalmaknak és a tengelyállamoknak mérkőzése a Balkánon nem uj keletü. Amig Törökország és Görögország egyre inkább London és Páris befolyása alá kerültek, amig Románia ingadozó és óvatos politikát folytatott, addig Délszlávia, Bulgária egyre inkább Róma, illetve Berlin vonzása alá kerültek, Albánia pedig amugy is olasz szövetséges volt. Ahogy mind élesebbé vált a feszültség a nyugati hatalmak és a tengely között: ugy nőttek a surlódások a lassan önmagában meghasonló Balkánon is.

A bolgár „örök béke" lett az első távolodó lépés a Balkán-csoporttól

Sztojadinovics, mint reálpolitikus, aki nem ringatja magát ábrándokban, sietve belátta, hogy ilyen körülmények között lehetetlenség érdekeiben összehangolni és igy végül függetleniteni a Balkánt az idegen befolyásoktól. Most már csak választania kellett, vajjon a két külső hatalomcsoport melyike felé forditja az ország szekere rudját. Eleinte még megpróbálkozott valami egyensulyozó középutas kötéltánccal, de egyre inkább nyilvánvaló lett, hogy állást kell majd foglalnia.

Igy azután feladta öntudattól duzzadó öncélu balkáni terveit és mindenekelőtt sietett országát bebiztositani. Amikor megkötötte ugynevezett „örök békéjét" a bolgárokkal, akkor már megtette az első eltávolodó lépést a Balkán-csoporttól, hiszen ezzel megszünt számára a legfontosabb közös kapcsolat a többi balkáni állam felé: a bolgár fenyegetés.

Belgrádnak ezt a lépését nem vették jónéven balkáni szomszédai, akik azonnal valami árulásfélét szimatoltak. És csakugyan, ettől az időponttól kezdve egyre több surlódásnak és érdekellentétnek hire szivárgott ki, valahányszor összejött a „balkáni konferencia", hogy megvitassa a közös kérdéseket. Amiként a kisantanttal kapcsolatban is arra a belátásra jutott Sztojadinovics, hogy nem lehet „középeurópai politikát" csinálni, mert az ilyen fogalmazásában Berlin és Róma érdekeit sérti: éppen ugy látja most is, hogy a „balkáni politika" sem egyeztethető össze Olaszországnak és Németországnak terveivel.

1938 a kisantant megszünésének esztendeje volt. Minden jel arra mutat, hogy 1939 a Balkáncsoport bomlásának jegyében zajlik majd le. Saját érdekeinek képviseletében Belgrád is nagymértékben hozzájárult a kisantant felrobbantásához, amikor semlegességet vállalt az egyik szorongatott tagállammal szemben. Ha érdekei ugy kivánják: bizonyára nem vállalja majd a kockázatot a Balkánon sem olyan barátokért, akikkel már alig van komoly közös érdeke. Róma és Berlin ellenére aligha lesz módjában hatékonyan fellépni a félszigeten, még akkor sem, ha a Balkán-csoport egységének, vagy valamely tagállamának sorsáról lenne is szó. Hogy a balkáni szövetségtől sok eredményt nem várhat, az már nyilvánvaló. Hogy pedig Berlin vagy Róma ellenére nem tanácsos cselekednie, ezt megtanulta Prága példáján.

Neller Mátyás.

Film
Szinház
Irodalom
A MAGYAR KÖZÉPOSZTÁLY SZINHÁZI ÉS IRODALMI LAPJA
Ára 60 fillér

Aranylányér

Irta Pajzs Elemér

1.

„Dobrik ur, ne kaparjon!", „Dobrik ur, mozgás!", „Dobrik ur, vigye odább a dohányszagu ujját!" Minek ezt tovább hallgatni? Nem okosabb, ha felhagy az iparral és lemegy vidékre? Van egy háza, valami kis földje is, mért turkáljon holta napjáig ideger fejeken?

Vadásznak, borbélynak ne reszkessen a keze!... Mokcsay urat például ugy megvágta, alig tudta elállitani a vérzést. Máskor is elcsuszott már a kése, de ilyen kutyául még inaskorában se. Nagy, hosszu tapasszal ment Mokcsay ur a randevura, ha akarta, azt is mondhatta a kis nőnek, hogy párbajozott.

Debrői, móri, zöldszilvári most már kopoghat kedvére a vendéglősnek. Isten veled, műhely!

Mikor az ügynök elhozta az irást, egyenesebbre pöccent a dereka. Hát még amikor a vevővel parolázott! . . . Könnyünek, sulytalannak érezte magát, repülni tudott volna, mint a levegőbe fujt pitypang. Ötvenöt vagy, Gyula, eleget hajlongtál, nyájaskodtál!

2.

Nagyokat aludt, hosszukat, finomakat, Fát apritott a konyhára, tisztogatta a baromfiólat, öntözgette a kiskertet. A szőlőhegy oldalában ugy viritottak a fehérfalu présházak, mint a gomblyukban a virág. Akinek ennyi a komája, cimborája, az hamar kitanulja őket belülről is!

Ház a Nagy-utcán, takarékkönyv a sublótfiókban, csuda az, ahogyan a módos polgárt odahaza megsüvegelik! . . . Hanem azért mégse ugy esett ki, ahogy tudatlanságában kicirkalmazta. Az első hetekben még csak elvolt valahogy: mászkált a réteken, horgászni járt a folyóra, de aztán megnyultak a napok. Reggeli után az ebédet leste, ebéd után a vacsorát, nem találta a helyét, no. Olyanformán izgett-mozgott, mint akinek nyiratkozás után haj maradt a gallérjában. Hasztalan nyiltak a violák, hasztalan csattogott a fülemile, se ebben, se abban nem tellett öröme.

— Gyere, Márika, megfésüllek!

Márika álmélkodva csapta össze a kezét, amikor a tükörben meglátta magát.

Dobrik remekelt. Jóformán mindennap uj és uj frizurát épitett a nővére hajából.

— Bolond vagy, Gyula! Hagyjál már! . . . Azt hiszed, semmi más dolgom nincsen!

Van, aki pasziánszot rak, ha elunja magát, van, aki a szivarja karikáit nézi.

3.

Lajos bácsi vidáman élt. Mikor meghalt, Dobrik felutazott az örökségért. Örökség? Bajosan lehet annak mondani, ami megmaradt utána, más szót kell rá kitalálni. Az utiköltség és a szálloda azért talán kitelik belőle. Legalább eszik egy szép adag csonthust ecetestormával, odahaza ugyse jut hozzá az ilyesmihez. „Se sovány ne legyen, se kövér, mondja meg, Józsi, hogy nekem lesz!"

Ha már odafönt van, megkeresi az utódot, jó cimbora, egyleti ismeretség, nem is lenne szép, ha elkerülné.

Ki csodálja, hogy rövidebbeket lélegzik, amikor az ismerős kilincsre ráteszi a kezét?

— Nézd csak, a Gyula! . . . Hát te hogy kerülsz ide, Gyula?

Ha brummogó medve lett is vidéken, itt egyszeriben kihegyesedik a bajsza. Hozat is mingyárt az inassal egy jó forró kávét a kávémérésből: „Két pasztranával, kisöcsém, de nehogy égetteket válassz!"

Várszegen nincs pasztrána, de ezt nem mondja el, titokban tartja, mintha a saját szégyene lenne.

A fogason ujságok, a tükrök alatt csillogó üvegek, szikrázó nikkelkupakok. Most lép be éppen a gőzmosoda kifutója és rakja ki a tiszta kendőket a füleskosárból.

Dobrik nagyokat nyel, pedig a pasztránák emlékét csak néhány morzsa idézi és a cukormaradékot is összekotorta már a kávéscsésze aljáról.

— No, mi van, Feri? Hogy vagyunk, Feri?

— Nyüglődünk, vesződünk, barátom! Nem könnyü máma az iparosságnak! . . . Te vagy az okos!

— Lehet! — mondja és széles, nevető szájjal meséli a jódolgát. A szőlőhegyet és a violákat. A jó puha ágyat és a horgászást. Se nyitás, se zárás. Egy belvárosi szalonnal se cserélne, ahol hat segéd szappanoz!

Esteledik. Az inas felcsavarja a villanyt. Fénylenek a tükrök, csillognak az üvegek. Dobrik Várszegre gondol, az özvegyasszony nővérére, aki most ludat töm, udvart söpör.

— No, szervusz, Feri!

Beül a kávéházba, megrendeli a csonthust.

— Se sovány ne legyen, se kövér. Mondja meg, Józsi, hogy nekem lesz!

Egy amerikai mérnök feltalálta a tizmilliószorosan nagyitó górcsövet?

Az anyag és az élet fantasztikus csodái az elektron-mikroszkópban

New York, január. Itteni tudományos körökben most egyébről sem beszélnek, mint arról a bemutató kisérletről, amit *Zworykin Wladimir* mérnök, az egyik legnagyobb amerikai villamossági vállalat laboratóriumi vezetője végzett a minap Virginia állambeli Richmondban több meghivott tudós vendég jelenlétében. A kisérlet tárgya egy ujfajta górcső, az *elektron-mikroszkop*, amely fantasztikus nagyitó erejével behatol az anyag és az élet legkisebb parányainak világába, *a molekulák, atomok és bacillusok közé.* Olyan csodákat tesz láthatóvá, amelyekhez eddig *a legerősebb mikroszkopon át sem tudott az emberi szem hozzáférközni.*

A cári kapitányból lett amerikai tudós feltalálja a tökéletes távolbalátót

Zworykin neve nem ismeretlen a tudományos világban. Mikor még a cári uralom idején *tiszt volt az orosz hadseregben*, talán még maga sem álmodta, hogy egykor mint egy nagy amerikai vállalat vezető fizikusa, *fel fogja találni a tökéletes távolbalátót.* Néhány évvel ezelőtt került ki kutatóműhelyéből ez a csodálatos szerkezet: az *ikonoszkóp.* A régebbi távolbalátókészülékek csak zárt helyiségben, bonyolult gépi berendezés segitségével működtek s akkor is csak egy-egy fejet, vagy egy tárgy homályos, elmosódott képét tudták közvetiteni. Az ikonoszkópnak minderre nincs szüksége. Külsőre olyan, mint a mozifelvevőgép. *Egyszerüen odaállitják a jelenet szinterére,* akár a mikrofont és az előfizető lakásban fölszerelt távolbalátóvevőgép ernyőjén már *házimoziszerü tisztasággal és élességgel látható az átvitt kép.* Ilyen módon nemcsak rövidebb szindarabokat és hangos filmeket közvetitenek ma már az amerikai távolbaláto állomások, hanem *szabadtéri jeleneteket is,* látható helyszini közvetitéseket sportmérkőzésekről és különböző időszerü eseményekről. Igaz, hogy a berendezés mai alakjában még bonyolult és költséges, de szakértők szerint *ebből alakul ki majd a jövő tökéletes távolbalátója.*

Zworykin egyéb találmányai között említést érdemel még az „elektronsokszorozó" („elektronmultiplier"), amely a hangok és a televiziós mozgóképek továbbitására használt villamos rezgések erősitésében teremt forradalmat, ujszerü lehetőségeket. De nem kevésbé jelentős *a sötétben látó kamara,* amely megvilágitás nélkül, láthatatlan infravörös (hő)sugarak segitségével *vaksötétségben is élesen láthatóvá tesz akármilyen tárgyat.* A test felületéről áradó infravörös sugarak a készülékben fénysugarakká változnak és a tárgy képe *vakitó világosságban jelenik meg egy fluoreszkáló vegyi anyaggal bevont üveglemezen.* A műszernek csak egyetlen gyakorlati lehetőségét említjük: az éjszaka hazatérő repülőgép vezetője a legsürübb ködben is *verőfényes nappali tisztaságban látja az alatta elterülő repülőteret.*

A virus elbujik a fénysugár elől...

Mindezek a találmányok lényegileg azon alapulnak, hogy egy légüresre szivattyúzott cső belsejében elektronok vékony nyalábja rohan végig. Megfelelően irányitott villamos és mágneses erőkkel azután sokféle feladatra használható az uj elektronsugár. Persze feltalálói készség kell hozzá és Zworykin, „az elektronok varázslója" érti a dolgát, *hogyan teremtse elő az elektronsugárból a legképtelenebbnek látszó csodákat.* Ugy látszik, hogy mostani találmánya, az *elektron-górcső,* valamennyit *felülmulja.* Igaz, hogy az ötlet már nem egészen uj. A tudomány régóta elégedetlen a közönséges, fénysugaras mikroszkóppal, mert egész sereg olyan betegség létezik, melynek kórokozóját, virusát eddig a legtökéletesebb górcsővel sem fedezhettük fel. Igy nem ismerjük többek között a járványos gyermekbénulás, a veszettség, a ragadós száj- és körömfájás terjesztőjét sem; ez pedig annyit jelent, hogy *nem is tudunk ellene eredményesen védekezni.* Legerősebb mikroszkópjaink két-háromezerszeresen, sőt néha még jobban is nagyitanak; de mindhiába, mert ezek a titokzatos testecskék *még a fényhullámoknál is kisebbek.* Már pedig az ilyen parányi kiterjedésü testek láthatatlanok maradnak a legerősebben nagyitó górcső látókörében is.

... de az elektronsugár megtalálja

Ezért már évekkel ezelőtt felvetődött az ötlet: fénysugarak helyett *elektronsugarakkal kellene megvilágitani ezeket az apró testeket,* mert az elektronhullámok *sokszorta kisebbek a fényhullámoknál* s igy méretben megközelitik a veszedelmes kórokozókat. Csakhogy a feladat megoldásának három nehézség állta utját. Egyik, hogy az elektronsugarat villamos úton, légüres csőben állithatjuk csak elő. A másik: a közönséges „fény-górcső" üveglencséi helyett hatalmas mágneses erőt fejlesztő villamos tekercsekre van szükség, mert csak ezekkel lehet az elektronsugarakat a kivánt mértékben irányitani. A harmadik pedig: az elektronsugár maga, *láthatatlan.* Ha tehát rávetitik a felnagyitandó tárgyra, az onnan visszaverődő elektronokat fluoreszkáló üveglapra kell vezetni, ahol felvillanásokat idéznek elő s ezzel *rárajzolják a szemlélt tárgy nagyitott képét.* Mind a három nehézséget sikerült legyőzni és a mult esztendőben *Ruska* és *Borries* német tanárok már 30—50.000-szeresen (sőt, legujabb hirek szerint százezerszeresen) nagyitó elektrongórcsövet szerkesztettek. Fluoreszkáló üveglapján pedig *már előtünt az első, láthatatlan virus képe...*

Tizmilliószoros nagyitás?

Zworykin mérnök — amennyire az eddigi jelentésekből megállapitható — egyelőre ismeretlen műfogás segitségével *ezt a nagyitóerőt is megtizszerezte,* ugyhogy górcsöve most már *milliószorosan* nagyit. Az eredmény — a jelentések szerint — megdöbbentő hatást váltott ki a richmondi bemutató résztvevőiből. A mikroszkóp olyan szerkezetü, hogy a nagyitott tárgy képét mingyárt falra vetitve szemlélteti, tehát — mondhatni — *górcső és mozi együtt.* A megjelentek tisztán látták a falon a *himlő virusát, genyképző baktériumokat* és a *kórokozók világának eddig ismeretlen részleteit,* fantasztikus tisztasággal és élességgel. Arról is beszámolnak a jelentések, hogy az *atomot* is sikerült láthatóvá tenni, nagy fényes köd alakjában; de ez még megerősitésre szorul. Annyi azonban már most is megállapitható, hogy *az anyagi világ és az élő szervezetek eddig ismeretlen titkai* tárulnak majd fel előttünk Zworykin találmánya révén. És még ez nem is a végső eredmény, mert a feltaláló, a további tökéletesitések során, *tizmilliószoros nagyitást remél . . .*

(E. F.)

Lyka Károly hetven éves

Lyka Károly, a képzőművészetek nagy magyar irója, tudósa ma tölti be életének hetvenedik évét. Isten különös kegyelme megengedte, hogy a magyar szellemiségnek ez a kiváló képviselője alkotó kedvének es erejének teljességében érhesse meg ezt a kort, amelyben sokan már életük munkásságának fáradalmait pihenik ki. Lyka Károly azonban szerencsés kivétel és ez elsősorban a magyar kultura, a magyar képzőművészet szerencséje.

Münchenben és Rómában végezte művészettörténelmi tanulmányait Lyka Károly, aki már fiatal korában feltünt képzőművészeti kritikáinak nemcsak alapos készültségével, ragyogó irályával, hanem azzal a bátorságával is, amellyel a század elején feltörekvő uj magyar képzőművészet utjait egyengette. Nem volt ez könnyü dolog akkor sem, sőt talán még nehezebb, mint ma. Európa festészetének megujhodási korszaka volt ez, az uj irányok, uj tehetségek már mindenütt áttörték a meg nem értés, a maradiság falait, nálunk azonban kétségtelenül Lyka Károly érdeme, hogy azok a már halhatatlan festőink, akiket a *nagybányaiak* néven könyvel el a magyar művészettörténet és az a csodálatos festőgéniusz, akit *Rippl-Rónainak* hivnak, egyre nagyobb megértésre találhattak a közönség körében. Velük együtt azután elfoglalhatták méltó helyüket a hozzájuk hasonlóan uj és kiemelkedő festői tehetségek.

Amit Lyka Károly mint műkritikus, mint az 1902 után megalakitott *Művészet* cimü uttörő folyóirat szerkesztője megkezdett, azt folytatta két évtizeddel később, amikor ujjászervezte a *Képzőművészeti Főiskolát,* amelynek rektora és képviseletében a felsőház tagja is volt egyidőben. Mint uttörő műkritikusé és művészetpolitikusé, neve elválaszthatatlan a magyar képzőművészet megujhodási korszakától. Ugyanilyen maradandó azonban életművének az a része is, amely a művészeti iróé. Ő irta a legvilágosabb, legtömörebb és legkristályosabb stilusban tartott magyar művészeti könyveket, amelyek közül különösen *A képirás ujabb irányai, A művészetek története* és a *Képek és szobrok* cimü munkái végezték legszélesebb körben a művészet megértetésének és megkedveltetésének hatalmas feladatát. A magyar művészet története is nem egy értékes adattal gazdagodott az ő munkássága révén és *A táblabiróvilág művészete* cimü könyvében valósággal alapjait rakta le a mai magyar képzőművészet jogfolytonosságának. Munkásságát a külföld is elismeri, a *Thieme-Backer*-féle művészeti enciklopédia öt bizta meg a magyar vonatkozásu adatok feldolgozásával és Lyka Károly ebben a nagyszabásu művészettörténeti dokumentumban minden időkre szóló érvénnyel hangsulyozta a magyar képzőművészet jelentőségét a világ képzőművészetében.

Néhány év óta a *Pesti Hirlap* olvasói is gyönyörködhetnek ragyogó tollal és páratlan hivatottsággal megirt képzőművészeti kritikáiban, amelyek tanuságot tesznek arról, hogy vannak kivételes egyéniségek, kivételes szellemek, amelyek felett nyomtalanul mulik el az idő, helyesebben, amelyek állandóan haladni tudnak az idővel. Lyka Károly, aki ma éppoly ifjui hévvel küzd a mai modern magyar képzőművészet érvényesüléséért, amilyen lelkesen pályája kezdetén az akkori „maiak" érdekében sikra szállott, érzi és tudja, hogy a művészet sohasem volt és sohasem lesz az időtől független, különálló sziget, hanem árama együtt lüktet és rohan a változó idők változó áramlataival. Lyka Károly hetvenedik születésnapja, amelyet méltán ünnepelhet meg az egész magyar kultura, egy nagy tudós, egy kiváló iró és egy tisztalelkü ember születésének évfordulója. Ő, aki életét a szépség szolgálatába állitotta, életével arra is példát mutat, hogy a szépség szolgálata és a jóság gyakorlása elválaszthatatlanok egymástól.

4.

Másnap korán ébred. Amikor a közjegyzőnél végzett, megnézi az óráját. A vonatja csak ebéd után indul.

— Jó napot, Dobrik ur! — köszönti a sarki gyümölcsös.

Mancika is rámosolyog a tisztitóintézet filéfüggönye mögül.

— Megint itt vagyok, cimbora, nem dobsz ki? — állit be a műhelybe.

Az inas hajat söpör, a főnök és a segéd borotválnak.

Dobrik leül a kis kerek székre, forgatja a szinházi képeslapot, de a szeme nem a képeken van. A fogason egy facér köpeny lóg, azt nézi, a köpenyt. Egyszerü köpeny, nincsen különös szabása, kis üzletben, áruházban, mindenhol készen kapni az ilyent.

Ebéd után megint ott van a műhelyben.

— Csak egy percre! . . . — mondja vörösen.

— Jó, hogy jössz! — örvendezik a cimbora. — Ha nincs jobb dolgod, itt maradhatsz egy óra hosszat. Nekem át kéne ugrani ide a sarki kávéházba, egy illető mindenáron be akar mutatni valami özvegyet!

Persze hogy ottmarad. Este is indul vonat. Másnap is.

Leül a kis kerek székre, amelyik a fogassal szemben van, rázza a térdét, hallgatja a kanárit és farkasszemet néz a köpennyel. Aztán a karja egyszerre csak elindul a fogas felé. Fogdossa a köpenyt, tapogatja a szövetét.

A segéd megéhezett, kimegy, mondja, vesz valamit a hentesnél.

Dobrik a fogas elé áll.

— Segits, gyerek! — szól száraz torokkal és a következő pillanatban már rajta is van a köpeny. Járkál a köpenyben fel-alá, beül a borbélyszékbe, kiáll az ajtó elé. Megtapogatja a szivarzsebbe dugott ollót, kisfésüt és elneveti magát, mint aki a napba néz.

Vendég lép be az üzletbe.

— Borotválás! — mondja.

Dobrik gyámoltalanul, ügyefogyottan néz rá, hol marad ez a segéd. Aztán hirtelen mozdulattal megforditja a széken a bőrpárnát.

Pattog a tiszta kendő, ahogy ráz egyet rajta, már ott fehérlik a vendég mellén, az ecset kis seprője veri a habot a szappantartóban, már motoz is vele a vendég állán. Perceg a kés, ahogy szedi le a szakállat. Melegviz, szivacs, puder, legyen máskor is szerencsénk!

A segéd visszajön, később Józsi is.

— Egy borotválás! — mondja Dobrik és tenyerébe teszi a nikkeleket.

Józsi szeme fényes, biztosan mesélni akar az özvegyről, de Dobrik hebeg valamit: „szervusz, sietek" és már kint is van az utcán. Levegőt, levegőt!

Járkál a magas, füstös házak között. Egy nyomtatott cédula előtt megáll. „Üzlethelyiség kiadó!" — ez áll a cédulán. A szája is mozog, ahogy elismétli a szöveget.

Most már tisztán lát mindent, olyan tisztán, akárcsak a becsüs az elébe tett zálogtárgyat.

Beül egy kávéházba. Szép nők sétálnak el az ablak előtt, de jóformán észre se veszi őket. Az utca másik felén borbélyműhely áll. A tányért nézi, a szép, sárga aranytányért. Ez az ő napja. Világit és melegit.

— Tintát, papirt! — mondja izgatottan az ujságosgyereknek.

A tollszár belebukik a tintatartóba. Dobrik körlevelet fogalmaz, amelyben ujonnan megnyitandó üzletét a n. é. közönség szives pártfogásába ajánlja. Előzékeny kiszolgálás, olcsó bérletrendszer.

A violák és kövér ludak maradjanak Márikának.

Elitélt kémek

A Magyar Távirati Iroda jelenti:

A m. kir. honvédtörvényszék idegen államok javára elkövetett hütlenség, illetve kémkedés büntette miatt

Keresztes Sándort hét évi fegyházra, nyolc évi hivatal- és politikai jogvesztésre, Budapest és Pestvármegye területéről való kitiltásra.

Semperger Sándort hat évi fegyházra, nyolc évi hivatal- és politikai jogvesztésre, Budapest és Pestvármegye területéről való kitiltásra,

Bartha Bertalant öt évi fegyházra, nyolc évi hivatal- és politikai jogvesztésre, Budapest és Pestvármegye területéről való kitiltásra,

Ona Floriánt négy évi fegyházra, öt évi hivatal- és politikai jogvesztésre,

Kiss Lászlót három évi börtönre, öt évi hivatal- és politikai jogvesztésre, Budapest és Pestvármegye területéről való kitiltásra és

Fónay Lajost három évi fegyházra, öt évi hivatal- és politikai jogvesztésre, továbbá a magyar-cseh határsávból örökre szóló kitiltásra itélte.

Valamennyi itélet jogerős.

Viharban egy Franco-cirkáló

A „Mar Negro", a spanyol nemzetiek gőzösből hadihajóvá alakított cirkálója veszedelmes viharba került Minorca közelében

Az Angol Bank kormányzója Berlinben

London, jan. 3.

(A 8 Órai Ujság távirati tudósítása)

Az angol főváros politikai, diplomáciai és pénzügyi köreiben, főleg azonban City-körökben nagy feltűnést keltett a hir, hogy Montague *Norman*, az Angol Bank kormányzója, *szerdán Berlinbe utazik, hogy viszonozza Hjalmar Schacht*, a Német Burodalmi Bank elnökének legutóbbi *londoni látogatását*. Kétségtelen, hogy Montague Norman berlini tartózkodása során folytatják azokat a megbeszéléseket, amelyeket Londonban megkezdtek. Montague Norman Berlinből egyenesen Baselbe utazik, ahol résztvesz a Nemzetközi Fizetések Bankjának hétfőn megtartandó igazgatósági ülésén.

HOSSZU FARSANG — KEVÉS BÁL

Egész sereg táncmulatság elmarad az idén

— A 8 Órai Ujság tudósítása —

Három nap mulva, január 6-án, Vízkereszt napján kezdődik a farsang, amely az idén negyvennégy napig tart.

Ebben az évben a báli évad előkészületei az elmultakhoz képest másfél hónappal elmaradtak, aminek oka részben az, hogy a fiatalság legnagyobb része katonai szolgálatot teljesített, részben pedig az, hogy az ősszel nem volt alkalmas az idő arra, hogy bál rendezésre gondolhattak volna a bálbizottságok.

Most, amikor összeállították az idei farsang báli naptárát, szomorúan állapithatjuk meg, hogy

a bálok sorából a pesti farsangi éjszakának sok szines, kedves és hangulatos mulatsága hiányzik.

Elsősorban a diákbálok közül az *állatorvosi főiskola* hallgatóinak mulatsága és a *gazdászok bálja* marad el.

Elmarad ezenkivül három nagy társadalmi esemény, három pazar kiállitású és nagy látogatottságú bál: *az Operabál, a Vöröskereszthál, az Ujságiróbál*. Ezek a bálok, eltekintve attól, hogy bevételüket mindenkor jótékony célra fordították, a kereskedelem és ipar számára is nagy jelentőségüek voltak. Elmaradásukat egyedül a mai gazdasági helyzet magyarázza.

Ezeknek a farsangi eseményeknek kiesése súlyosan érinti az érdekelt kereskedelmet és ipart, hiszen egy-egy ilyen báli estély rengeteg embernek nyujt kenyeret. Megérzi a bálok hiányát elsősorban a nyomdaipar, amely ma már úgyis nagyon sok munkát veszitett el s most nem jut ahhoz, hogy a körlevelek és meghivók ezreit kinyomtassa. A posta elesik azoktól a kettő-négy filléres portódijaktól, amelyeket minden egyes meghivó és nyomtatvány után fizetni kell.

A divatszalónok nyakán maradnak a ruhaköltemények és toalettkompoziciók.

Természetesen magával vonja még azt is, hogy az ebben az iparban dolgozó munkásság, varrónők, kézilányok is kevesebb munkához jutnak. A férfiszabók, ha többtől nem is, de a szokásos frakk- és szmokingvasalásoktól esnek el. A női fodrászok hiába várják a vendégeket, hogy a báli éjszakára elkészítsék a csodálatos frizurakölteményeket. A taxivállalatok, amelyek szintén hasznot tudtak húzni a bálokból, az idén kisebb forgalmat bonyolítanak le. A zenészek, pincérek, ruhatárosok, akik szintén nagyon várták a farsangot, csalódással állapították meg, hogy a mulatságok sorából nem egy bál hiányzik.

A felsorolt nagyobb bálokon kivül elmarad még sok kisebb teaestély, tánemulatság, farsangi mulatság, álarcosbál, mert a rendezőség nem vállalhatja a felelősséget azért, hogy a mulatság deficitjét a ma amúgy is vékonypénzü fiatalság a saját zsebéből fizesse ki.

1919 farsangja az egyik leghosszabb farsangok közé tartozik, a legtöbb reménye lenne az iparnak és kereskedelemnek, hogy forgalmat bonyolítson le. És éppen a leghosszabb farsangban fogunk a legkevesebbet mulatni. Olyan keveset, hogy végül nem is lesz miért böjtölni.

MF: Magyar Függetlenség

— Hozzászólás egy pártjelvény kérdéséhez —

A következő levelet kaptuk:

Igen tisztelt Szerkesztőség!

A *8 Órai Ujság* egyik számában nemrégen egy figyelemreméltó cikket olvastam arról, hogy mi lett a Magyar Front című mozgalomból. A mozgalom akkor került csődbe, amikor az MF jelvények már készen voltak és e mozgalom vezetői ott álltak a nyakukon az elkészített M. F. jelvények tizezreivel. Mit csináljanak? Azt olvastam a 8 Órai Ujságban, hogy a meglévő gombhoz akarnak kabátot varrni és ezért a Magyar Front mozgalmat most már Magyar Fajvédő mozgalom címén akarják folytatni.

Én ezt az elnevezést sem tartom szerencsésnek. Ilyen nevü mozgalom, sőt politikai párt már szerepelt a magyar közéletben, nem is olyan régen, alig egy évtizeddel ezelőtt, de eredménytelenül és nyomtalanul széjjeloszlott, főként azért, mert sehogy sem tudta körülhatárolni a fajt, melyet védeni akart. Ma a magyar faj meghatározása körül még eltérőbbek a vélemények, vannak, akik csak a *„törzsökösöket"* hajlandók magyarfajuaknak elismerni és vannak, akik ezt a szükkeblüséget halálosan rossznéven veszik. A Magyar Fajvédőmozgalom tehát már elnevezésében hordaná az ellentétek csiráit és igy a legkevésbbé lenne alkalmas arra a nagy nemzeti összefogásra, amit kigondolói annyit hangoztatnak.

Van ellenben egy ötletem, amelylyel az MF-jelvényeket is fel lehetne használni és amellyel valóban egy táborba lehetne összehozni minden jóravaló magyart anélkül, hogy nagyszüleit, vagy dédszüleit tüzetesebben nyomozni kellene. Nevezzék el az új pártalakulást a Magyar Függetlenség mozgalmának! Ha valaha, most van szükség nagy áron visszaszerzett függetlenségünk megóvására és ha a politikusok elfogulatlanul tudják hallgatni az ország minden részéből egyre sürübben és hangosabban feltörő hangokat és kivánságokat, rá kell jönniök, hogy *ma a magyar függetlenségi mozgalom az egyetlen igazi politikai törekvés, amelyben megvan az az összekovácsoló erő, amire az országnak valóban szüksége van*. Tessék tehát megcsinálni a MFM-t, a *Magyar Függetlenség Mozgalmát!*

Tisztelettel
kassai olvasó.

Hitler és Roosevelt nem üdvözölte egymást

London, jan. 3.

(Daily Telegraph & Morning Post)

Politikai körökben élénken kommentálják azt a tényt, hogy az újévi üdvözletek során, amelyeket *Hitler* vezér és kancellár a világ valamennyi államfőjével váltott, beleértve az angol királyt is, *elmaradt az üdvözlés közte és Roosevelt között.*

A japánok két év alatt akkora területet hódítottak meg, mint Európa

Tokió, jan. 3.

(Inf.) A japán császári főhadiszállás hivatalos közleménye szerint az eddigi harcok során a japán hadsereg a kinai birodalom területének 47 százalékát szállotta meg. A megszállt terület lakossága azonban jóval sürübb, mint a többi tartományoké, úgy hogy jelenleg 170 millió kinai, az összlakosság 68 százaléka, áll japán uralom alatt. November végéig, vagyis a kinai-japán háború 18 hónapja alatt a japánok 47.133 halottat vesztettek, míg a kinaiak vesztesége halottakban 823.330 volt. A shanghâji hadjáratban 81.000, a hankaui csatákban 83.000, a szucsaui nagy ütközetben 123.000 és az északkinai harcokban 99 ezer kinai esett el. A sebesültekkel együtt a kinaiak vesztesége kétmillió embernél is többet tesz ki. A japán hódítás eddig kilenc és egynegyedmillió négyzetkilométernyi területre terjed ki, tehát a japánok nem egészen két év alatt csaknem akkora területet hódítottak, mint egész Európa. Hét kinai tartomány teljesen, négy pedig nagyobb részben a japánok kezében van.

— **Hosszú idő óta fekvő betegek** a rég bevált, tisztán természetes **„Ferenc József"** keserüvizet nagyon szívesen isszák és annak gyors, biztos és mindig kellemes hashajtó hatását általánosan dicsérik. Kérdezze meg orvosát.

AZ OJSÁG
NAGY IMRE VICCLAPJA
HUMORBAN
A LEGTÖKÉLETESEBB!

SZINHÁZ • MOZI • MŰVÉSZET

Meghalt „Erdély pacsirtája"

Emlékezés egy vándorkobzosra

„Én vagyok Erdély pacsirtája,
Ömlenek szűmből a dalok.
Örvendez honunk minden tája,
Hová megérkezem gyalog."

Bende bácsinak, *Hazafi Veray* János poétatársának pennájából valók e sorok, akinek halálhírét most hozta meg Erdélyből egy kalandos útat bejárt, alaposan megkésett levelezőlap. A rátarti, nyakas székelyt szűkebb pátriájában mindenki ismerte, mert az apostolok lovain hegyet-völgyet bebarangolt és mindent és mindenkit kiszerkesztett. A

gyalogló pacsirta

csak versben gondolkozott, írt és beszélt. Ha megkínálták itallal: ebből már bordal született; ha megcsúszott az aszfalton: versben mosta meg a polgármester fejét; ha rosszul szelelt a *„bőrszivar"*-ja: megint csak rímekben mondogatott oda a m. kir. dohányjövedéknek. Évődő, aranyos kedélyű ember volt Bende bácsi, akire nem lehetett megharagudni. Derűs kalandjaiból egész kötetre valót lehetne összeírni.

Egyik legnagyobb élménye az az eset volt, amikor *egy éjszakára katonai őrizetbe került.* A kilencszázas évek elején történt, hogy a Kolozsvárott állomásozó közös gyalogezrednél vizsgálat indult meg, mert egy *„koffereiét"* alkalmával több közlegénynél szocialista röpiratokat találtak. A vizsgálat adatai alapján aztán az ezredes megtiltotta, hogy a kaszárnyába civil betegye a lábát. Ezt a parancsot szem előtt tartották akkor is, mikor az ezred élére később már egy új parancsnok került *Gáspár* ezredes személyében.

Egy vasárnap délután Bende valahogy mégis csak besétált a kapun s az udvaron ácsorgó bakáknak árusítgatta röplapokra nyomtatott hazaflas verseit. Azonban vesztére éppen akkor ment át az udvaron a laktanyaügyeletes tiszt, egy osztrák származású hadnagy, aki látva a röplaposztogatást, éktelen haragra lobbant,

azonnal lefogatta a poétát

s miután elkobozta összes verseit, bekísértette az egyesbe. Bende a hétfőre virradó éjszakát a priccsen töltötte s az ezredes csak reggel értesült a hadnagy jelentéséből a történtekről.

Átolvasva a lefoglalt verseket, rögtön látta, hogy a hadnagy kissé *„melléfogott"*, amikor Bendét lefogatta, mert a versekben semmi kifogásolni való nem volt. Parancsára aztán eléje vezették a vándor poétát, aki kemény haptákkal jelentkezett s könnyekig meghatódott, amikor értesült arról, hogy *ismét szabad*, verseit visszakapja, sőt *Gáspár*, a talpig magyar úr — mintegy fájdalomdíjképpen — *még egy koronával is megajándékozza.* Távozása után persze rögtön versben örökítette meg kalandját és nemzetiszínű szegélyes papiron kinyomatva, még aznap este ingyen osztogatta boldog-boldogtalannak. Szólt pedig ez a vers a következőképpen:

„Ó jaj, poétán baj esék:
Muzsáját bakakéz fogá,
Költő börtönre vették
S ott is maradt, bár nem soká.
Mert jöve egy hatalmas úr,
Gallérja plé, Gáspár neve,
Költőnek koronát leszúr,
Szabaddá Bende így leve.
A hős hadfit az ég megáldja,
Mert ártalmatlanná lőn a poszt,
Nem cucilista: kobzos az
— Baka, tudd meg — ki verset oszt."

M. C.

Párisba érkezett

Madeleine Caroll, a híres amerikai filmsztár. A tengeri utat a Normandien tette meg

Lyka Károly 70 éves

Holnap ünnepli *Lyka* Károly, a magyar képzőművészet legnagyobb tudósa *hetvenéves születésnapját.*

Lyka Károly 1869 január 4-én született. Münchenben és Rómában végezte művészettörténeti és régészeti tanulmányait. Kezdetben a *Pesti Napló* és a *Budapesti Hirlap* kritikusa volt, majd 1902-ben a *„Művészet"* című korszakalkotó folyóirat szerkesztője lett. Itt küzdött, ezeken a hasábokon szállt síkra az új magyar művészetért, az ő nevéhez fűződik a nagybányaiak, a magyar impresszionisták, Rippl-Rónai és más, ma már klasszikus értékek elismertetése. 1920-ban újjászervezte a Képzőművészeti Főiskolát: ennek az intézménynek egyidőben rektora és képviseletében a felsőház tagja is volt.

Lyka Károly munkái *felbecsülhetetlen szolgálatot tettek a magyar művészet és kultura népszerűsítése terén.* Legismertebb közülük a *„Kis könyv a művészetről"*, a *„Képírás újabb irányai"*, a *„Művészetek története"* és a *„Képek és szobrok"*. Lyka Károly évtizedeket töltött a magyar művészet történetének kutatásával, sok mestert és művészeti emléket az ő fáradozása tárt fel a tudomány számára. Ezirányú eredményeit *„A táblabíróvilág művészete"* című forrásértékű nagy művében foglalta össze.

Ma Lyka Károly a világ legnagyobb művészeti lexikonának, a *Thieme—Backer-féle enciklopédiának* magyar vonatkozású címszavait írja s ezzel a munkájával sokban hozzájárul a magyar művészet hírének világszerte való ismertetéséhez.

Lyka Károly egyetemes műveltségű tudós: *polihisztor*, aki például többek között a botanikának is kiváló művelője, mély filozófus, bölcs tanító és ragyogó stiliszta. Holnapi születésnapját az egész magyar kulturális élet ünnepli.

— **Magassy Mártát**, a külföldön működő fiatal pesti színésznőt a párisi Mogador-színház szerződtette néhány Strauss-operett főszerepére.

Titkos házasság

Titokban esküszik legközelebb egy ismert színésznő. *Impresszáriója egész nap lót-fut a bizalmas meghívókkal.*

Fantasztikus plágium-kártérítés

A newyorki törvényszék *2,760.765 pengő kártérítést* ítélt meg Edward *Sheldon* és Margaret A. *Barnes* felperesek javára a *Metro—Goldwyn—Mayer* filmvállalat ellen indított *plágiumperben.* Felperesek azt állították, hogy a *„Letty Lynton"* című film történetét a *Megbecstelenített hölgy* című vígjátékuk után másolta az alperes vállalat. *Ez a legmagasabb kártérítési összeg,* amelyet az amerikai bíráskodás történetében plágiumperben megítéltek.

A mai műsor

OPERAHÁZ: A bolygó hollandi (½8). — NEMZETI: Ördasok (½8). — NEMZETI KAMARA: Utolsó tánc (8). — VIG: Francia szobalány (8). — MAGYAR: Válók (8). — PESTI SZÍNHÁZ: Boldog órák (kezd. 8). — VÁROSI SZÍNHÁZ: Fehér hattyú (kezd. 8). — ROYAL: Kávé habbal (½9). — ANDRÁSSY: Bubus (8). — ERZSÉBETVÁROSI: Kiskomárom, Nagykomárom (½6, ½9). — JÓZSEFVÁROSI: Mindig a nők kezdik (½6, ½9). — KISFALUDY: Hazudik a muzsikaszó (½6, ½9). — KOMEDIA: Tanganyika (½9).

BÁLTEREM

Protestáns tea és bál. A nagysikerű első Protestáns tea után, január 11-én tartja második teáját a Protestáns Bálbizottság a Hungária-szálló összes termeiben. Január 21-én fényes külsőségek között és a szokásos nagy hangulat reményében lesz az idei 69. Protestáns bál. (Meghívóigénylés és bálíroda: Budapest, IV., Semmelweis-utca 17. Telefon: 185—308.)

Jogászbál. A Pesti Vigadóban rendezik meg január 7-én a magyar jogászság reprezentatív bálját. (Bálíroda: mindennap délelőtt 11-től 1 óráig és délután 6-tól 8 óráig 187—408 telefonszámon.)

Magyar-lengyel bál. Az Országos Magyar-Lengyel Diákszövetség 10 éves jubileumi ünnepségein befejezésképpen a magyar-lengyel társadalmi kapcsolatok fokozottabb kimélyítése céljából január 28-án, szombaton, a Pesti Vigadó termeiben a hagyományos lengyel-magyar barátságot jellemző díszes és fényes keretek között rendezi meg az ország egyetlen diplomáciai jellegű s a magyar uri társadalmat összegyűjtő magyar-lengyel bált.

Megszűnt a Színészek Szövetsége

A B. Sz. Sz. irodája, vagyis a *Budapesti Színészek Szövetségének irodája*, amely sok éven át a mai Szent István-körúton, újabban a József-utcában székelt, *Szilveszter napján megszüntette működését.* Maga a szövetség túléli és dr. *Antalfia* Antal min. tanácsos, mint miniszteri biztos intézi továbbra is ügyet, amint már több év óta nagy odaadással és ügyszeretettel intézi. A szövetség húsz évvel ezelőtt alakult. Néhai *Hegedüs* Gyula keltette életre. *Főleg a színészek szociális érdekei vezéreltek* és ki is vívott sok mindent az igazgatókkal szemben, akik kevéssel utóbb tömörültek szövetségbe. Dr. Molnár Béla, majd dr. *Molnár* Dezső, legújabban dr. *Bársony* Dezső igazgató vezette az ügyeket, az adminisztráció lelke pedig tizenöt éven át dr. *Sándor* Zoltán volt.

— **Elzsirosodott, köszvényes és reumás egyéneknél** reggel éhgyomorra egy pohár természetes **„Ferenc József"** keserűvíz a gyomrot és a beleken alaposan kitisztítja és az emésztőcsatornát biztosan megszabadítja az ott felgyülemlett anyagcseremérgektől. **Kérdezze meg** orvosát.

Tutsek Piroska bécsi vendégjátékai

Tutsek Piroska, az Operaház művésznője, karácsony másodnapján és e hét elején a bécsi *Staatsoperben* vendégszerepelt ismét. *Don Carles* Eboliját énekelte, mint a bécsi ujságok jelentik, nagy sikerrel. Januárban hat estén vendégszerepel még a *Staatsoperben:* repertoárdarabokban. A *Mesterdalnokok, Cigánybáró, Walkür* című operákban énekel. Február 2-ikán este *Wille „Königsballade"* című operájában játszik először, ennek az előadásnak magyar szereplője még *Réthy* Eszter, később a *„Remete csengetyűje"* című operában szerepel.

Díszbemutató a Magyar Színházban

Csütörtökön, január 5-én

Erzsébet

Látványos daljáték. Irta: Szilágyi László.

Zenéjét szerezte: Huszka Jenő.

Lázár Mária, Fejes Teri, Zimonyi Márta, Somogyi Nusi, Dajbukát Ilona, Kovács Terus, Szilassy László, Földényi László, Szakáts Zoltán, ifj. Latabár, Dávid

Merse Pál három rajza a legkülönb munkák. Megdöbbenve fedeztük fel a kifüggesztett képek között Ferenczy Károly »Három királyok«-ját, melyet még nemrég a Műcsarnok Ferenczy-kiállításán, annakelőtte pedig a Szépművészeti Múzeum Ferenczy-termében csodáltunk meg. Ez a mű olyan nélkülözhetetlen része Ferenczy oeuvrejének, hogy lehetetlen magánkézen hagyni. — A tulajdonképpeni művészeti anyaggal értékre vetekedő az aukció iparművészeti anyaga. Benne is a keramika, — melynek színét-javát, a barokkori olasz albarellókat és egyéb színes mázas fajánszedényeket Pekár Imre gyüjteménye szolgáltatta — gyönyörűséges sorozat! Az ötvösmű- és bútoranyag is értékes, szokatlanul gazdag a régi fegyverek gyüjteménye. Az aukciói kiállítás március 12-én nyílt meg.

MODIGLIANI-KIÁLLÍTÁS. Párisban *Bernheim-Jeune*-nél Amedeo Modigliani, fiatalon elhúnyt olasz festő és szobrász, festményeiből kollektiv kiállítás nyílt meg február közepén. A gyüjtemény 39 festményből áll. Modiglianinak, ki művészetével André Derainre volt nagy hatással, halála óta ez már a második gyüjteményes kiállítása. Az elsőt Manzi-Joyant rendezte 1920 nyarán.

FRANZ MARC-KIÁLLÍTÁS BERLINBEN. A berlini Kronprinzenpalaisban emlékkiállítás nyílt meg az 1916-ban 36 éves korában elesett Franz *Marc*-nak festményeiből. A kiállításon körülbelül 60 kép szerepel a művész fejlődésének minden korszakából, de túlnyomó részben kubista idejéből. Legnagyobb hatásúak az állatképei. Berlinben, ahol az expresszionista, kubista és futurista művészet javában virágzik, a kiállításnak rendkivüli sikere van és a kritika úgy ünnepli Marc művészetét, mint amely nemcsak a maga irányának, hanem általában a művészetnek valami rendkivüli diadalát jelenti.

KLINGER-KIÁLLÍTÁS. Klinger születésének 65. évfordulója alkalmából a *Leipziger Kunstverein* kiállítást rendezett a művésznek eddig még sehol be nem mutatott ifjúkori rajzaiból, amelyek között különösen egy 1871—73-ból való vázlatkönyv keltett nagyobb érdeklődést.

LITOGRÁFIA-KIÁLLÍTÁS. Brüsszelben a »Maison du Livre« helyiségeiben kiállitás nyílt meg, mely a litográfia fejlődését mutatja be, feltalálásától napjainkig. A modern művek közül kiemelkednek Gavarni »Nuits de Paris«-ja, Daumier néhány elsőrangú próbanyomata és Raffet harci jelenetei. A belgákat Félicien Rops, Charles és Henry de Groux, de Braekeleer és Claes képviselik.

MŰVÉSZETI IRODALOM

A TÁBLABÍRÓVILÁG MŰVÉSZETE. 1800—1850. Irta: *Lyka Károly*. (Első kötet 151 oldal. Singer és Wolfner kiadása. Budapest, 1922.) A *Műbarát* első száma *A táblabiróvilág gyüjtői és mecenásai* cimmel mutatóba leközölte *Lyka* Károly készülőfélben álló négykötetes nagy munkájának »*A táblabiróvilág művészete*«-nek egy fejezetét. Már ez a fejezet is megmutatta, hogy egy, képzőművészeti irodalmunkban a maga nemében szinte egyedülálló műre lehet kilátásunk. Ezt a reménységet teljes mértékben igazolja a munkának most megjelent első kötete.

A magyar művészet történetének az 1800—1850. évek közé eső korát Lyka igen szerencsésen nevezte el. Nagyon jól érezte azt, hogy ennek az időnek művészetét az annyira közkeletüvé vált és gyakran annyira tévesen használt, sőt még gyakrabban hibásan is leirt »biedermeier« fogalmával nálunk nem lehet egyenértékűen jellemezni. A »biedermeier« tipikusan német élet- és stilusforma, amely összes vonatkozásaival csak a német fajtól összefüggő tömegekben lakott területeken nyilvánult meg.

Ellenben a »táblabiróvilág művészete« elnevezés, zamatos magyarsága mellett, pompásan utal ennek az időszaknak jellegzetes társadalmi tulajdonságaira, olyanféleképpen hat, mint egy jó regénycim: összefoglalja a tartalom és a belőle támadó hangulatok magvát. Szerencsés összefoglalás ez a cim azért is, mert mig a biedermeier szó eléggé zárt stilusegységet jelent, a magyar táblabiróvilág művészetében stilaris egység alig ismerhető fel, kezdetén klasszicizmus és romanticizmus váltakoznak benne és alig hogy a Bécsen át beszűrődő német biedermeierhatások alatt valami az akkori német polgári művészethez hasonló stilus kezd nálunk kifejlődni, máris gyors felbomlás tünetei észlelhetők, a polgáriasság önelégülten mosolygó témáit, hangulatait, sőt végül festési módját is új irányok, új témák és új festési módok kezdik kiszorítani.

De társadalmi tartalmával jól mutat reá ez a cim arra, hogy e kor művészetének története nálunk nem annyira művészettörténet, mint az akkori kultúra viszonyainak elemzése. Nem szükséges magunkat áltatnunk, őszintén bevallhatjuk, hogy művészetünk e korban bizony meglehetősen jelentéktelen. Alig egy-két kissé kiemelkedő művésszel kell számolnunk úgy, hogy e kor művészetét jobban közelitjük meg, ha alulról, talajából indulunk és lépésről lépésre közeledünk eredményeihez. De nemcsak ez a körülmény lehetett döntő, hogy Lyka úgy irta meg művét, ahogy most előttünk fekszik, és nem egy formális stiluselemzést adott, amely e korszak művészetének eredményeiből indul ki. Ez az ok pedig az, hogy nálunk Lyka előtt még senki sem próbálta összehordani azt a tömérdek épitőanyagot, amelynek ismerete nélkül senki sem vállalkozhatik jó lélekkel arra, hogy összefoglaló szempontokkal lásson hozzá a rendezés munkájához.

Évekkel ezelőtt, midőn e sorok irójának a német biedermeier-korról szóló összefoglaló, magyarnyelvű művének némi sikere volt és a még ma sem szűnő biedermeier-láz már lobogva égett, egy nagy fővárosi könyvkiadó-cég igazgatója magához hivatta, hogy az úgynevezett magyar biedermeier-korról egy művészeti összefoglalást vagy akármit irasson vele. A kiadó jó üzletet szimatolt az ötlet mögött és ilyenkor magyar kiadók még képzőművészeti tárgyú műveket is kiadnak — talán. E sorok irója azonban nagyon meghökkent, mert teljesen tisztában volt azzal, hogy miféle nehéz, önfeláldozó munkát kell elvégeznie annak, aki erre a vonzónak és hálásnak tetsző, alapjában azonban fölötte nehéz munkának elvégzésére vállalkozik és azt becsületesen akarja elvégezni.

Sejtette, de teljesen nem volt tisztában vele, teljesen csak ma érzi át, hogy vonakodásában annakidején mennyire igaza volt, amidőn végigolvasta Lyka művének első kötetét, amelyből nyilvánvaló, hogy mily parányi aprólékosságú kutatgatásokra, hosszú évek milyen önfeláldozó türelmére van szükség, hogy egy ilyen minden sorában úttörő munka megirásához csak hozzá lehessen kezdeni. Lyka meg is mondja, hogy húsz évig készült ehhez a munkájához. És aki valaha efféle kutatást végzett, tudja jól, hogy könyvek, folyóiratok, levelezések, levéltári okmányok ezreit kell százaknak elolvasniok, mig egy-egy művészeti kor adatkincse összefoglaló megirásra megérett s nekem, aki jól tudom, elsősorban is ezt az önfeláldozó lelkes elhatározást kell Lyka e könyvének megjelenésekor méltatnom.

A feldolgozás módja a másik ok, amelyért közönségünk ezért a könyvért Lykának őszinte hálával

A Műbarát 1922. II. 3 füz.

tartozik. Ezernyi és ezernyi parányi, önmagában széthulló és mit sem jelentő adatot szorosan egy gondolatmenet láncára fűzni, a tömérdek mozaikkövecskéből megkomponált képet alkotni, úgy hogy az olvasó ne a részleteket, hanem a belőlük kialakuló egészet lássa, és ne is lássa, mert megzavarná az áttekinthetőséget, a kép mögött rejtőzködő óriási munkát, egy ilyen könyvet jegyzetek nélkül megírni, de ezek anyagát beolvasztani úgy, hogy mégis semmi lényeges se maradjon el — ehhez a gondolkodásnak és a kifejezés képességének nem csekély ereje és tisztultsága szükséges.

Elmondani pedig mindezt akképpen, hogy egy pillanatra se legyen fárasztó sokféle mondanivalójával, hogy szempontjait nem elvont és különálló fejtegetésekkel fejtse ki, hanem azok belső, szinte láthatatlan konstruktiv elemeit adják tárgya elrendezésének, feldolgozásának; értékelni és ítélkezni úgy, hogy a döntő szót a fogékonnyá tett és a tárgyalásba belévont olvasó lelke mondja ki — olyan komoly művészet, amely talán a legvonzóbb érdeme Lyka könyvének

Lyka művének tervezete a következő. A most megjelent első részben megírta a táblabíróvilág művészetének általános viszonyait. Ezeknek vizsgálata átvezeti majd a művész gazdasági helyzetének megvilágításához, be fogja mutatni, hogy minő volt egy művészélet e félszázad alatt. Végül az akkori magyar művészeknek a városokban való elhelyezkedését fogja taglalni azon az alapon, hogy az ország a táblabíróvilágban művészileg több különálló és sajátos tulajdonságokat elárulo területre bomlott.

Az általános művészeti viszonyok ismertetése során először az akkori társadalomnak a művészettel szemben való állásfoglalását elemzi, aztán a közönség stiláris ízléséről mond el igen érdekes adatokat és élesen látó megfigyeléseket. Sorra keriti az 1800–1850 közötti műkedvelőket, gyüjtőket, mecénásokat és jellemzi őket. Áttér azután a képtárak és kiállítások viszonyainak ismertetésére. Végül a művészek anyagi helyzetének leirásával zárja az első kötetet.

Sajnos — bizony nagyon, de nagyon sajnos, mostani nyomorúságos helyzetünkben ez a pompás tartalmú munka *képek nélkül* jelent meg. Csupán e kötet illusztrálására elkelt volna vagy 100—200 kép és boldogabb időkben játszva lehetett volna ennyit összeállitani.

Nagy érdeklődéssel várjuk Lyka művének további három kötetét, hiszen ez a munka az első kisérlet irodalmunkban, amelyben különben részletkérdésekről és egyesekről jócskán akad derék munka, lehetőleg az összes számbavehető szempontokból jellemzést adni, egy egész korszak egész művészetéről. *F. Z.*

PRUZSINSZKY PÁL: A budapesti Kálvintéri templom. K. 8. r. 101 lap, több képpel. Budapest, 1921. (30 K.)

VISKI KÁROLY: Erdélyi magyarság. Népművészet. Lex. 8. r. 16 l. 27 képes (köztük több négyszinnyomásos) melléklet. Budapest, a Népies Irodalmi Társaság kiadása, é. n.

HEVESY IVÁN: A művészet agóniája és reinkarnációja. (»Manifesztum-kiadások.«) 8. r. 32 l. Budapest, 1922. (40 K.)

LYKA KÁROLY: A képirás újabb irányai. Második kiadás. 9 képmelléklettel. K. 8. r. 121. l. Budapest, Singer és Wolfner, 1922.

LYKA KÁROLY: A táblabiró-világ művészete. 1800—1850. Első kötet. K. 8. r. 151 l. Budapest, Singer és Wolfner, 1922. (90 K.)

HEKLER ANTAL: A magyar művészettörténelem feladatai. K. 8. r. 11 l. Budapest. A szerző kiadása, 1922.

SZINYEI-EMLÉKKÖNYV. Közrebocsátja: a Szinyei Merse Pál Társaság. K. 8. r. 140 l. 1 képes melléklettel, 45 szövegábrával. Budapest, Révai Testvérek, 1922.

BIBLIOFILIA

PETŐFI EMLÉKE. A Magyar Bibliophil-Társaság 1920. és 1921. évi tagsági jutalékul új kiadásban bocsátja közre Petőfi Sándor »Cipruslombok Etelka sirjáról« cimű verseskötetét, még pedig az első kiadás hű lenyomatát. Kegyeletes gondolatát (az idén lesz századik évfordulója Petőfi születésének) a társaság izléses formában valósitotta meg. A könyv az Egyetemi nyomdában készült, mely ezzel az alkotásával művészi teljesitőképességének biztató tanuságát adta. Szépek a verses szöveg betüi, szép a szövegtükör elrendezése is. A versekhez Ferenczi Zoltán irt utószót, melyben a Cipruslombok egész keletkezési történetét részletesen elmondja. A könyv péterfalvai merített papiroson készült 400 számozott példányban.

AZ ERNST-MÚZEUM AUKCIÓI

XVIII.

PEKÁR IMRE GYÜJTEMÉNYE

valamint főúri és különböző magántulajdonból származó régiségek, arany, ezüst tárgyak, fajánszok, porcellánok, szőnyegek, bútorok stb.

Elsőrangú régi és modern festmények:

Barabás, Benczur, Borsos, Backhuyzen, Bourgignon, Bassano, Both, Daffinger, Guercino, Hollósy, Kupeczky, LEONARDO, Lampi, Magnasco, Mieris, Markó, Moulpertsch, Makart, Mészöly, Mednyánszky, Madarász, Munkácsy, Orlai, Paál, Palma Vecchio, Pittoni, Pourbus stb.

Aukció: 1922. márc. 20-tól naponta d. u. 3 órától.

SIPOS LÁSZLÓ

ELEKTROTECHNIKAI VÁLLALATA

BUDAPEST,

VI., VILMOS CSÁSZÁR ÚT 10.

FISCHER B. JENŐ

IV., BÉCSI-UTCA 5.

Női fehérnemű- és harisnyaüzlet.

ELSŐRANGÚ CIKKEK RAKTÁRA.

31944. — Budapest, az Athenaeum r.-t. nyomása.

A kiadásért felelős: dr. Kaffka László.

— **Szilveszter 1943.** Bucsuzni fáj, mondja a régi „sláger", de ez alkalommal igazán könnyü volt a bucsu. Nem sirt senkisem az elmult év után. Viszont az uj esztendőnek sem örült valami nagyon. Mindenkiben ott rejtőzött az aggodalom: vajjon jobb lesz-e, mint a régi volt? S ezért aztán a Szilveszter, az óév bucsuztatója s az ujesztendő üdvözlése is mérsékelt hangulatban zajlott le. Budapest s az ország ezidén csendben szilveszterezett. Az éttermekben, kávéházakban, szórakozóhelyeken ugyan kitették a „megtelt" táblát, de a régi hangos vidámság helyett csak csendesen, szerényen fogyott a bor s a pezsgő. Legtöbben családi körben bucsuztak az óévtől, s az otthoni asztal mellett emelték borospoharukat az ujév „egészségére". Az utolsó villamosokkal hazament jórészt mindenki. Aki mégis valami házimulatságon tovább maradt, gyalog bandukolt hajnaltájt hazafelé. Csend és rend honolt ujév hajnalán a budapesti utcákon

— **Kitüntetés.** A Kormányzó Toldy Miklós gazdasági és kereskedelmi tanácsosnak, az OMGE főtitkárának, valamint Gajdu Gyula egri ny. gazdasági iskolai igazgatónak a Nemzetvédelmi Keresztet adományozta.

— **Egy ismert birkozó revolverbalesete.** Szilveszter éjszakáján Kolvek Károly 33 éves nagykereskedő — akit a sportvilágban *Kárpáti Károly* néven mint népszerü birkozót ismernek —, Angyal-utcai lakásán felesége és egy hölgyvendégük társaságában szórakozott. Kolvek Károly közben elővette revolverét, amely *véletlenül elsült és a golyó a mellébe furódott.* A mentők a Köröndszanatóriumba vitték. A birkozó másnap délután egy óvatlan pillanatban *sulyos sebével kisétált a szanatóriumból és hazament lakására.* Utóbb azonban rosszulléte miatt vissza kellett vinni a szanatóriumba. A baleset okát és körülményeit a rendőrség kutatja.

— **Cimváltozás miatt kézbesithetetlen levelezőlapok érkeztek oroszországi hadifoglyoktól.** A Magyar Vöröskereszt útján hadifoglyoktól levelezőlapok érkeztek Oroszországból és azokat nem tudják kézbesiteni, mert a hozzátartozók cime megváltozott. Holocsy István hadnagy a 64. sz. táborból irt (hozzátartozója Holocsy István, régi cime: Budapest, Bank-utca 6.), Fuschs Ignán a 72. sz. táborból irt (hozzátartozóinak régi cime: Sándorfalva, Csongrád megye). Schwarz Mór a 64. sz. táborból irt (hozzátartozója Schwarz Mórné, régi cime: Budapest, Dobozi-utca 12.), Gergely Bertalan, ugyancsak a 64. sz. táborból irt (hozzátartozója Gergely Bertalanné, régi cime: Gércs, Szatmár megye). A Magyar Vöröskereszt hadifoglyokat segitő és tudakozó hivatala kéri a hozzátartozókat, hogy uj cimüket közöljék a hivatallal: Budapest, Baross-utca 15. sz.

— **Ellopták egy képviselő bundáját a moziban.** Boczonádi Szabó Imre országgyülési képviselő bejelentette a főkapitányságon, hogy az egyik erzsébetkörüti mozi ruhatárából Szilveszter éjszakáján ellopták 20 ezer pengőt érő városi bundáját. Egy ismeretlen férfi ugyanis, még mielőtt az előadás véget ért, ugyanazzal a ruhatári számmal kiváltotta a bundát és magával vitte. A rendőrség a személyleirás alapján keresi a bundatolvajt.

Háborus konyha

Szerda. Ebéd: Lencseleves, töltött zsemlye, paradicsomos burgonya. — **Vacsora:** Vegyes főtt, főzelékestál.

Töltött zsemlye. A zsemlye tetejét levágjuk és belét kiszedjük. Ezt vizben megáztatjuk és kolbásszal, felvágottal, vagy husmaradékkal husdarálón átdaráljuk. Mustárral, reszelt hagymával, paradicsommal, sóval, apritott petrezselyemmel izesitjük, hozzádarálhatunk főtt zöldséget is. A tölteléket visszatöltjük a zsemlyébe, a tetejét rátesszük és a sütőben átsütjük.

Vegyes, főtt, főzelékestál. Karfiolt, sárgarépát, kalarábét, nellert, kelkáposztát, fejeskáposztát stb. külön-külön megpárolunk, vagy sósvizben puhára főzünk. Vehetünk hozzá természetesen zöldbab- és borsókonzervet is, de ezt el is hagyhatjuk. A főzelékeket tálon szépen elrendezzük; piritott morzsával és tejföllel, vagy olvasztott margarinnal tálaljuk.

Tanács: Ha a lencse zsizsikes, tegyük lángyos sósvizbe, akkor a zsizsik kimegy belőle, míg ha leforrázzuk, akkor bennemarad. A lencsét is ajánlatos ezzel az eljárással előkészíteni, éjszakára beáztatni.

Meghosszabbitották a 21. és 22. sz. közellátási szelvények érvényességét. Budapesten, valamint a közellátásilag a fővároshoz csatolt megyei városokban és községekben 1943 december 16-tól illetve december 24-től 31-ig terjedő időben való tojás vásárlására kijelölt 21. és 22. sz. 1943. évi közellátási szelvények érvényességi idejét 1944 január 7-ig meghosszabbitották. Eszerint tehát az egy darab tojás vásárlására már érvényesitett 1944. évi (rózsaszinü) 1. sz. szelvényen kivül január 7-ig az 1943. évi 21. és 22. sz. szelvényekre is kiszolgáltatandó két darab tojás, szelvényenkint. Mindhárom közellátási szelvény január 14-ig további tojásmennyiségre beváltható, illetve azokat beváltásra a nagykereskedők elfogadni tartoznak.

Vizállás

A Duna Regensburgnál, Pozsony—Dunaremete között, Komáromnál és Bezdántól lefelé apad, máshol árad. Igen alacsony vizállásu. Bécs holnap 174 cm. 13%, Budapest 138 cm. 11%, holnap 136 cm. 11%. — A Tisza Máramarossziget nél és Zentánál árad, máshol apad. Igen alacsony vizállásu. — A Balaton Siófoknál 67 cm. 57%. A Velencei-tó Agárdnál 150 cm. 67%.

— **Az ereklyés zászló-mozgalom hálája a Kormányzó Ur iránt.** Az Ereklyés Országzászló Nagybizottság elnökségének ujévi ünnepi ülésén *Csiky Gábor* unitárius esperes a nemzet hálaját fejezte ki a Kormányzó Ur iránt, aki világszerte ujra tiszteletet szerzett a magyar névnek. Hangsulyozta, hogy az országzászló-mozgalom a magyarságért, az emberiességért, az igazságért és a függetlenségünkért küzd, nem ismer munkájában különbségeket és szembeszáll az álhazafiaskodókkal. Köszöntötte a mozgalom diszelnökét, *József* királyi herceget.

— **A képviselőház állandó összeférhetetlenségi bizottsága** csütörtökön tárgyalja a Csorba János független kisgazdapárti képviselő ellen bejelentett összeférhetetlenségi ügyet.

— **Indokolt esetben a nagylakások bérlői is kaphatnak tüzelőszer-utalványt.** A Pesti Hirlap december 22-i számában egyik előfizetőnk hozzánk intézett levelét közöltük. A levél irója elpanaszolta, hogy bár önhibáján kivül nem jutott tüzelőanyaghoz, mégsem kapott tüzelőanyag-utalványt, mert az ide vonatkozó rendelet szerint erre csak az egy- és kétszobás lakások bérlői jogosultak, neki pedig háromszobás lakása van. Most sulyos betegen, hideg lakásban fekszik. E panasszal kapcsolatban illetékes helyről közölték a *Pesti Hirlappal*, hogy a fennálló rendelkezések szerint *kivételesen a kétszobásnál nagyobb lakások bérlői is kaphatnak legfeljebb annyi tüzelőanyag vásárlására utalványt, mint az egy- és kétszobás lakások bérlői.* Ilyen kivételes eset többek között az *igazoltan sulyos betegség* is. Minthogy a rendelkezésre álló tüzelőanyagkészletből minden igénylőt egyszerre kielégiteni nem lehet, előbb az egy- és kétszobás lakásbérlők kaptak utalványt, de azok közül is elsősorban a hadirokkantak, hadiözvegyek, sulyos betegek és gyermekes családok.

— **Jóslat — ötven évvel ezelőtt.** Az év kezdetén, ötven esztendővel ezelőtt is éppen olyan divat volt jóslásokkal foglalkozni, akár manapság. Sőt, még nagyobb divat volt, amennyiben élt akkor egy világhires jós, névszerint: Falb Rudolf. Az ő jóslatai mindenütt megjelentek az év első napján az ujságokban. A jóslatok komolyságát, szavahihetőségét a szellemes francia ujság, a „Figaró", tréfásan kétségbevonta egy naptárban, amelyet a január elsején megjelenő ujsággal mellé ajándékul adott. A „Figaró" is jósolt. Az 1894-ik évre szóló jóslatokban ilyenek foglaltatnak: „Ugyanazok a miniszterek lesznek a kormány tagjai, akik az elmult évben, csakhogy, esetleg — másképpen fogják hivni őket". „Yvette Guilbert ugyanazokat a dalokat fogja énekelni — ugyanazzal a hatással". „Zola Emil pályázni fog az akadémiai tagságra és az idén sem fog neki sikerülni". Az időjárásra vonatkozóan igy hangzott a „Figaró" jóslata: „Az 1894. évben vagy sokat fog esni, vagy sokat fog havazni, vagy esetleg — sokszor lesz szép idő. Mindenesetre meg fogjuk tudni, melyik jóslat vált be — pontosan 1895 január elsején!"

— **Belezuhant a liftaknába a Nemzeti Bank ügyészének édesanyja.** Özv. Meznerics Ferencné magánzónő hétfőn délután meg akarta látogatni fiát, dr. Meznerics Iványt, a Nemzeti Bank ügyészét az Andrássy-ut 7. sz. házban lévő lakásán. Amikor bement a lépcsőházba, állitása szerint, nyitva találta a felvonó ajtaját. Abban a hiszemben, hogy a felvonó a földszinten van, belépett a nyitott ajtón és a következő pillanatban belezuhant a liftaknába. Kartörést és sulyos zuzódásokat szenvedett. A mentők a Pajor-szanatóriumba vitték. A rendőrség kutatja, hogy ki felelős a sulyos balesetért?

— **Gépkocsibaleset előidézése miatt letartóztattak egy filmoperatőrt.** Kiss Ernő 33 éves filmoperatőr vasárnap délután a Magyar Film Iroda Könyves Kálmán-körüti telepén megkérte egy tehergépkocsi vezetőjét, akinek egy felvevőgépet kellett elszállitania, hogy vigye haza pestszentlőrinci lakására. Utban hazafelé, amikor többen leszálltak, a filmoperatőr vette át a kormányt, holott a gépkocsivezető ez ellen tiltakozott. Közben a tehergépkocsi előtötte az uttesten szabályosan haladó Schmidter István kerékpárost, aki életveszélyesen megsérült és kórházban ápolják. A rendőrség sérülési főcsoportja gondatlanságból okozott sulyos testisértés gyanuja miatt Kiss Ernőt előzetes letartóztatásba helyezte.

— **A tizenkétéves fiuk és 16 éves leányok kötelező bejelentése.** Szendy Károly polgármester falragaszok utján közli a belügyminiszter rendeletét, amely szerint minden év január 1—31-ike között be kell jelenteni mindazokat a fiugyermekeket, akik az év folyamán a tizenkettedik, továbbá azokat a leánygyermekeket, akik a tizenhatodik életévüket elérik. A bejelentéshez szükséges úrlapok minden dohánytőzsdében kaphatók.

— **Találkozó.** A volt cs. és kir. 4. és 18. hegyitüzérezredekbe tartozott bajtársak kedden este a Csákódi-vendéglőben (József-u.) találkoznak.

— **A 90 éves Pester Lloyd.** Kilencven évvel ezelőtt, 1854 január 1-én jelent meg a Pester Lloyd első száma. Kilencven esztendő szép idő egy napilap életében Magyarországon, ahol aránylag kevés a hosszuéletü sajtóorganum. Hány ujság született és tünt el a Pester Lloyd közel egy évszázados élettartama alatt. Az osztrák abszolutizmus idején, a Bach-rendszer alatt inditotta meg a Pester Lloydot a nagykereskedők akkoriban megalakult egyesülete, a Lloyd Társulat. Kiválók szerkesztők és az ujságirást hivatásnak tekintő munkatársak szerkesztik és irják azóta is a Lloydot mindig lelkiismeretes gonddal és felelősségérzettel. A magyar ügynek az abszolutizmus alatt, nemzeti történetünknek ebben a szomoru, de sok hősies vonást felmutató korszakában, sok szolgálatot tett a lap. A kiegyezéssel azután megkezdődött a Pester Lloyd fénykora. Falk Miksa, a lap szellemi irányitója, gróf Andrássy Gyulát támogatta a belpolitikában és a külpolitikában egyaránt. 1870-ben az osztrák-magyar monarchia külügyi kormánya nehéz választás előtt állott: dönteni kellett arról, hová csatlakozzék, Franciaországhoz-e vagy Poroszországhoz, vagy semleges maradjon. Beust külügyminiszter a revanche hive volt, bosszut akart állni Poroszországon a königgrätzi vereségért. A Pester Lloyd Andrássy mellé állt s jelentékeny része volt abban, hogy a monarchia semleges maradt. A kiegyezés uj rendjének 67 után egészen 1914-ig a lap egyik főssajtóorganuma volt. Nagy, nehéz belső válságok idején mindig elfogulatlanul igyekezett tájékoztatni a külföldet Magyarországról, sohasem szolgálva sem különleges csoport- vagy pártérdeket. Abban az időben, amikor Magyarországnak nem volt még önálló a külpolitikája, a Pester Lloyd az a lap, amely a világpolitikai és világgazdasági kérdéseket legkimeritőbben tárgyalta. Nyelvi elszigeteltségünk miatt rendkivül nagy volt a lap értéke külföldi viszonylatban. A Pester Lloyd számára a legnagyobb dicséret az az általános elismerés, hogy kilencven esztendőn keresztül a magyarságot az európaisággal egyesitette.

— **Dr. Weninger Antal főorvos előadása.** A Magyar Vegetárius Egyesületben, a Szent Gellért Szálló első emeleti hangversenytermében, január 4-én este 6 órakor dr. Weninger Antal, az Ujságirók Szanatórium Egyesületének igazgató-főorvosa nagy érdeklődéssel várt előadást tart „Alkat és táplálkozás" cimmel. Vendégeket szivesen látnak.

— **Módositották a hadikölcsönkárosultak támogatását.** A belügyminiszter a hivatalos lap ujévi számában megjelent rendeletével módositotta a hadikölcsönkárosultak támogatásáról szóló rendeletet. Ezentul támogatásra utaltnak kell tekinteni azt, akinek bármely forrásból származó összjövedelme az évi 2400 pengőt nem haladja meg. Ez a jövedelmi határ személyenként évi 600 pengővel növekszik a közös háztartásban élő vagy eltartott gyermek után, illetve évi 1200 pengővel növekszik a más eltartásra köteles hozzátartozó után. A rendelet ujra szabályozta a támogatás összegét is.

— **Összeégett egy gyógyszerész és a felesége a laboratóriumban.** Pécskay Imre gyógyszerész ujév napján Haller-utcai laboratoriumában dolgozott. Egy benzinnel telt üveg közben *felrobbant és az előcsapó lángoktól meggyulladt a gyógyszerész ruhája.* Felesége a segitségére sietett és a *derékig összeégett* férfira lepedőt dobott, segélynyujtás közben *azonban a saját haja is meggyulladt.* A mentők első segélyben részesitették, a sulyosan összeégett gyógyszerészt pedig a *Köröndszanatóriumba* vitték.

— **Időszerü főzőelőadások.** Kevés zsirral vagy zsirnélküli ételek, tojás nélkül és kevés cukorral izletes tésztafélék készitését, egyben a villamos főzőlapok, sütők és tüzhelyek takarékos kezelését mutatják be az Elektromos Müvek Eskü-ut 5. sz. alatti villamos konyhájának főzőelőadásain. Előadások: hétfőn és pénteken d. e. 10 órakor, továbbá szerdán d. u. 5 órakor. Belépés, ruhatár dijtalan.

— **Két vasutas halálos szerencsétlensége.** A szolnoki pályaudvaron Keszthelyi Ferenc mozdonyvezető és Pataki Lajos MÁV gépkisérő a mozdonyról a poggyászkocsit akarta lekapcsolni. Munkájuk közben ugyanazon a vágánypáron két összekapcsolt mozdony futott be a fütőházba. A mozdonyok vezetője nem vette észre a hajnali sötétségben a vágányon időző másik mozdonyt és belefutott. A poggyászkocsi lökháritója és a mozdony vontató horga agyonnyomta Patakit és Keszthelyit. A vizsgálat megindult.

— **Világitásra használható petróleum** mennyiségét januártól kezdődőleg Szendy Károly polgármester akként állapitotta meg, hogy a petróleum árusitásával foglalkozó kereskedők a közvetlen fogyasztónak a beváltásra kerülő utalványok egy-egy szelvényére január hónapra egy-egy, vagyis összesen két liter, februárra 0.75—0.75, vagyis összesen másfél liter, márciusra pedig ½—½, vagyis összesen egy liter petróleumot szolgáltassanak ki. A szelvényeket a következő időpontokban lehet beváltani: a 1. sz. szelvényt január 1—15-e között egy liter; a 2. számut 15—31-e között egy liter; a 3. sz. szelvényt február 1—15-e között ¾ liter, a 4. számut 15—28-a között ¾ liter; az 5. sz. szelvényt március 1—15-e között fél liter és a 6. sz. szelvényt március 15—31-e között fél liter mennyiségben. Légoltalmi szükségvilágitás céljára (pince, lépcsőház világitására) petróleumutalvány az illetékes élelmiszerjegy-elosztó fióknál kapható.

Minden mulandó — a buza értéke állandó!

Fektesse tőkéjét buzakötvénybe!

Születésnapi látogatás a hetvennégy éves Lyka Károlynál

Vannak emberek, akiknek egyénisége akkor is irányító, formáló, vezérlő erővel hat tovább, amikor ők maguk — egy emberélet rengeteg harca és munkája után — a visszavonultság, a pihenés nyugodalmas esztendőit élik... procul negotiis. A rádium csodája ez, amely az ólomhengerbe zárva, láthatatlanul sugárzik.

Lyka Károly is ezek közül az emberek közül való. Több mint félszázad munkája után, amelynek lendülete az egymásra sorakozó évtizedek során csak fokozódott, betegség kényszerítette a visszavonultság, a pihenés magányába, anélkül azonban, hogy ez a nagyszerű kritikus, író és pedagógus egy pillanatra is elforditotta volna tekintetét a magyar művészetről, amelynek egy élet minden uttörő munkáját, gondját, harcát, lelkesedését szentelte. És a magyar művészet is mindig érezte, érzi, hogy Lyka Károly — ha távolról is — figyelemmel kiséri minden megnyilatkozását.

Most, hogy művészeti életünknek ez az igazi „great old man"-ja hetvenötödik életévébe lépett, bekopogtattam elvonultságába, de ő, aki születésnapi vendégnek, kartársnak oly szívesen lát, csak idegenkedő vonakodással beszél magáról, munkásságáról. Összakállas, szép művészarcában, amelyen semmi nyomot sem hagyott a hosszu betegség, szerényen elhárító tiltakozással mosolyognak a szemek, amint észreveszi, hogy a nyilvánosság számára készül születésnapi beszélgetésünk.

És végül nem is lesz egyéb az egész, igazán csak meghitt beszelgetés, emlékezés egy barátságos, kedves, régimódi szobában, tea mellett, miközben odakünn ujévi szél zúgatja a svábhegyi fákat, — Lyka Károly az ünnepekre, de talán inkább az ünnepeltetés elől, öreg svábhegyi házikójába költözött fel.

A multat idézzük, azoknak a nagy mestereknek emlékét, akik, nekünk, maiaknak, már a magyar képzőművészet halhatatlanjai, de neki: kortársak, akiknek útját ő egyengette, akikért legnagyobb harcait vivta annak idején. *Mednyánszky, Rippl-Rónai, Ferenczy Károly, Csók István, Vaszary, a nagybányaiak,* — milyen *nehéz elképzelni, hogy valamikor, alig félévszázad előtt, még harcolni kellett értük, hogy a kritika, a közönség elfogadja őket!*

— Bizony — tünődik Lyka Károly — nagy küzdelem volt az. Amikor, például Rippl-Rónai első nagyobb kiállitását rendezte Budapesten, többhasábos cikket irtam róla a Budapesti Naplóban. Pár nap mulva a véletlen összehozott *Jászai Marival*, aki a maga szenvedélyes módján nekemtámadt, hogy igy-ugy, az én cikkem hatása alatt sietett megnézni Rippl-Rónai kiállitását, dehát — az Isten szerelmére! — csak nem akarom vele elhitetni, hogy művészet, amit ott látott, hiszen az borzasztó, rettenetes, minden művészet megcsufolása . . . No ugy-e? Ha az olyan kivételes és ragyogó intellektus, mint Jászai Mari, igy beszélt, mit várhatunk az átlagembertől? A tömegtől. És ez igy volt mindig, igy van ma is.

— Igen — vetem közbe —, de ma különösen nehéz megkülönböztetni az igazit a hamistól. Ma különösen élnek, sőt visszaélnek egyes festők, szobrászok azzal, hogy más időkben sem értették meg az uj törekvéseket, azokat a művészeket, akik „megelőzik korukat". Hol van hát a mérték? Hol végződik az új, az eredeti, a „maga korát megelőző" művészet és hol kezdődik a blöff?

— Beszélni valamiről, megérteni valamit — mondja elgondolkozva Lyka Károly — csak fogalmakkal lehet. A művészetet megérteni azonban nem lehet fogalmakkal, hanem egyedül és kizárólag csak ösztönnel. Nem is a *megértés*, inkább a *megérzés itt a fontos. Megérezni azt a bizonyos hiányzó valamit, ami egy alkotást igazivá vagy hamissá tesz, ami egy igazi művészt megkülönböztet a sarlatántól.* Persze, itt is tévedhet a kritikus — az utóbbi években erre több alkalma van, mint valaha —, de a nagy, alapvető tévedések ritkák annál, akiben az ösztön dolgozik . . .

Kedves, finom, bölcs mosollyal fűzi hozzá:

— . . . csak persze, a kritikus sohase hallgassa meg, amit az egyik művész a másikról mond . . .

Megkérdezem: voltak-e az ő harcos életében, mikor annyi erővel és tekintéllyel szállt sikra a haladó magyar művészetért, ilyen tévedések?

— Nem voltak — feleli határozottan. Aztán szerényen jegyzi meg — Igaz, hogy nekem könnyebb volt a dolgom, mert azokban a művészekben, akikért én harcoltam, nem volt nehéz felfedezni a géniuszt...

Iróasztalán vastag kéziratcsomó hever. Megkérdezem: mi az, amin visszavonultságában dolgozik.

— *A táblabiróvilág művészete* cimü könyvem 1850-ig mondja el a magyar képzőművészet történetét. *A Nemzeti romantika* cimü könyvem 1867-ig folytatja. Most megirom a végét: 1867-től a milléniumig.

— Ez még nem a vége — vetem közbe. — Akkor jön az igazi, a legérdekesebb: a mai magyar művészet kialakulása, amelynek méltóságod nemcsak tanuja, hanem uttörője is volt.

— Ha Isten megengedi, ezt is meg szeretném még irni.

Aztán kiállításokról kérdezősködik, érdeklődéssel hallgatja, amint elmondom, hogy a közönség ma példátlan és páratlan mértékben vásárol képet a festőktől, szobrot a szobrászoktól.

— Igen, én is hallottam ezt, — mondja, — de sajnos, amennyire jó ez a művészek anyagi helyzete szempontjából, annyira közömbös a művészet szempontjából. A közönség — úgy hallom — válogatás nélkül vásárol, túlnyomó részben csak azért, hogy befektesse pénzét. Hiszen ha „márkás" műveket vesznek az emberek, jól járnak, ha nem is mindig értik, mit vesznek. De sajnos, ez a nagy konjunktura a giccsre is kiterjed...

Most kissé fölemeli hangját és érzem: ugy beszél, mint az öregebb kartárs a fiatalabbhoz. Irányt mutatóan, figyelmeztetően:

— . . . *A mai kritikusnak nem lehet szentebb feladata, mint a giccs irtása, az igazi művészet útjának egyengetése, a közönség izlésének nevelése.* Rá kell mutatnia arra, hogy a giccsművész rosszabb a kontárnál, mert a kontár jót akar, de rosszat csinál, mig a giccsművész tudja, hogy amit csinál, rossz vásári portéka és mégis ezt sózza rá az emberekre. Fejleszteni kell az izlést, nevelni a közönséget, növelni a szinvonalat . . . — ez a kritika dolga.

Búcsuzóra még megkérdem: mikor látjuk viszont irását a *Pesti Hirlap*ban?

— Amint egészen talpraállok. Két éve nem voltam kiállitáson, de talán nemsokára megint mehetek és irhatok egyik-másikról . . .

Azzal a születésnapi jókivánsággal végzem, hogy ez minél hamarabb lehessen.

Fóthy János.

Három nap — három légitámadás

Beszélgetés Juhász Jenő mérnökkel berlini élményeiről

Legutóbbi alkalommal beszélgetést folytattunk az Olaszországból hazatért *Juhász Jenő* állami gépgyári mérnökkel. Akkor itáliai és különösen milánói élményeiről számolt be és megemlítette, hogy közben három napra Berlinbe utazott, üzleti ügyben és a háromnapos ott tartózkodás alatt több, igen sulyos légitámadást élt át. Megkértük, hogy berlini élményeiről is számoljon be s ő ezt azt alábbiakban készségesen megtette.

— Visszatérek oda — mondja Juhász Jenő —, hogy Olaszországban milyen nehéz a vonatközlekedés. Miután értesitést kaptam, hogy üzleti ügyben Berlinbe kell utaznom, első gondolatom volt, hogy a bizonytalan vasuti utazás helyett a naponta rendszeresen közlekedő repülőjáratot választom. Milanóból ugyanis Velencén és Münchenen keresztül, mindennap rendes utasszállító repülőgép indul és érkezik vissza. Indulásomkor már több légitámadás érte a német fővárost és ezért érthető aggodalommal néztem utam elé. Már útközben tapasztaltuk az előző napi bombázás eredményét, mert repülőgépünk nem is jutott el a német fővárosig, hanem Drezdában kénytelen volt leszállani. Jellemző a német közlekedési társaságok üzleti szellemére, hogy a leszállás után visszafizették a Berlinig érvényes gyorsvonati jegyet.

Két óra egy szállodai pincében

— Vasuti utazásunk sem volt zavartalan — folytatja Juhász mérnök —, mert közvetlenül a főváros előtt megállott a gyors és a vasuti alkalmazottak közölték, hogy a fővárosban légiriadó van és minden pillanatban várható a légitámadás. Természetesen azonnal el kellett oltanunk minden fényt, vaksötétségben ültünk és várakoztunk. Rövid idő mulva hallani is lehetett a tompa robbanásokat és mondhatom, nagyon kellemetlen érzés volt, ahogy a legteljesebb bizonytalanságban vesztegeltünk a nyilt pályán. Nemsokára aztán megindult a vonat és eljutottunk a német fővárosba. Akkor már Berlin átesett jónéhány légitamadáson és az utcák képe nagyon vigasztalannak tünt előttem. Aznap este egy Friedrich-strassei hotelben vacsoráztunk, amikor fél nyolc körül egyszerre csak megszólaltak a szirénák. Azonnal levonultunk a szálloda pincéjébe, amely azonban csak „szükség óvóhely" volt. Rengetegen szorongtunk a pincében és dobogó szivvel hallgattuk a sürün ismétlődő robbanásokat. Egyszerre borzalmas robbanás rázta meg az épületet s utána meglepő csend következett. Röviddel azután jelezték a szirénák a légitámadás végét. Mikor felmentünk, láttuk, hogy egy szállodánk közelében felrobbant bomba légnyomása az épület valamennyi ablakát betörte.

Füst, sár, égő tüzoszlopok

Elmondja ezután Juhász Jenő, hogy a légitámadás lezajlása után pár perccel már felszolgáltak a pincérek az étteremben és igy — már akinek volt elég lelkiereje —, folytathatta abbamaradt vacsoráját.

Szobájának ablakából dantei kép tárult eléje. Körülöttük minden égett! Maró füst terjengett a levegőben, korom és pernye szállt vastag felhőkben és egészen hajnalig égtek, lobogtak a gyujtóbombáktól kigyulladt épületek.

Reggel útnak indult, hogy a követségre menjen, ahol elintéznivalója volt. Még gondolkozott, vajjon villamoson menjen-e, vagy gyalog. De a villamosutazásról már csak azért is le kellett mondania, mert az egész városban megállott a villamosforgalom. Gyalog vágott neki az útnak, át a még mindig égő, füstölgő városrészen. Az utcákon siralmas kép tárult eléje. A „kibombázott" családok a még mindig égő és füstölgő házak előtt álltak, tétován, a tüzoltók erejük megfeszitésével dolgoztak, de szinte eredménytelen volt a munkájuk, mert a foszforos gyujtóbombák nyomán hatalmas tüzfészkek keletkeztek, amelyeket vizzel oltani nem lehetett.

A közlekedés idő közben úgy ahogy helyreállt, a villamosok szakaszonként, két-három állomás között, ideoda jártak és igy végre is eljutott a külföldi képviseletek negyedébe. Telitalálat érte a svéd követséget, az olasz követség épülete leégett, ugyszintén a magyar követség épülete is. A Landgrafen-strasse, valamint a Budapester-strasse mindkét oldalán üres tüzfalak meredtek a magasba. Ugyancsak égtek az állatkerti pavillonok is. Aki az utcán járt, vizes zsebkendőt szoritott orra és szája elé, annyira fojtott, fullasztott a füst.

Vöröskeresztes ápolónők az óvóhelyen

— Ugy látszik, — folytatja elbeszélését Juhász mérnök, — mindennapra egy légitámadást irt elő számomra a sors, mert a következő napon ujra átéltem egyet. Ekkor már a tempelhofi repülőtér közeleben kerestem lakást, hogy másnap reggel biztosan elérjem a Milánóba induló repülőjáratot. A szirénák megszólalásakor egész emberkaraván indult meg egy közeli nyilvános óvóhely felé. Azt mondották, ez az óvóhely a legbiztosabb a környéken. Én is beálltam a sorba. Valóban kitünő óvóhelyre jutottunk, ahol csak elmosódva hallottuk a bombák robbanását és a légvédelmi tüzérség ütegeinek lövéseit. Közben vöröskeresztes ápolónők jártak sorba minden helyiséget és osztottak ki frissitőket.

— A riadó lefujása után bizony nyugtalanul aludtam át az éjszakát — fejezi be elbeszélést Juhász Jenő. — s másnap reggel megkönnyebbült szivvel szálltam be a repülőgépbe. Ahogy felemelkedtünk, láttam hogy még mindig ég Berlin, hatalmas füsttenger borit el mindent és e borzalmas képért még a Dolomitok tündéri tája sem tudott kárpótolni, amikor elrepültünk a valamivel mégis csak „békésebb" Milánó felé.

Pados Pál.

Francia lapok Márai Sándor franciabarát megnyilatkozásairól

Vichy, jan. 3. (MTI) A január elején megjelent valamennyi francia lap első oldalán bő kivonatokat közöl *Márai Sándornak* a nemzetnevelésről és az európai szellem megőrzéséről irott tanulmányából. Az iró művében méltatja azt a rendkivül fontos szerepet, amelyet Franciaországnak az európai életre vonatkozó tervekben játszania kell. A *Débats* a következő cim alatt közöl kivonatokat: „Egy magyar iró megerősiti, hogy a franciák ismét a világ vezető nemzetei közé fognak emelkedni." A *Moniteur* a következő címmel méltatja az irót: „A franciák feladata az lesz, hogy Európa szellemi, tudományos és művészi életét inspirálják — mondja egy magyar iró." A *Progres* a következő cim alatt közli cikkét: „Márai megerősiti, hogy a háboru után a gazdasági munka minden ágazatának szüksége lesz a francia alkotószellemre." A *Petit Journal* cime a következő: „Magyar hitvallás a francia jövőről." Más lapok is cikkeket szentelnek Márai művének hasonló cimek alatt.

Földbirtokot lakóházzal veszek

500.000 P készpénzzel, vagy elsőrendü értékpapirokkal fizetek. Őskeresztény vagyok, összeköttetésekkel rendelkezem, 3.5% kamatozásra eladónak bérbe adom. — Közvetitőt nem dijazok. Közvetlen ajánlatokat „Sorlöz 14" jeligére a főkiadóba kérek.

VI. ÉVFOLYAM 2. SZÁM ÁRA 16 FILLÉR BUDAPEST, 1944 KEDD, JANUÁR 4

PEST

A zsitomiri ék nagy csatája

Harcok a Novograd-Voljinszk—Oljevszk vonalon

12.000 embert öltek meg, egymilliót tettek hajléktalanná a repülőbombák Franciaországban

A szovjet téli támadásának súlypontja továbbra is a Kievtől nyugatra eső térség

Berlin, január 4. A Nemzetközi Tájékoztató Iroda jelentése szerint a keleti arcvonal déli szakaszán a Szovjet nagy számszerű fölényben lévő páncélos és tüzérségi erőkkel folytatja téli offenzíváját. Ennek súlypontja továbbra is a Kievtől nyugatra lévő térség.

A Dnyeper alsó folyásánál mind a nikopolji hídfőnél, mind Zaporozsjetól nyugatra csak kisebb erőkkel támadott. Támadásait mindenütt visszavetették.

Bjelaja Cerkov és Zsitomir között

a Szovjet főkötelékei támadtak több ponton, a német kötelékek továbbra is szívósan ellenálltak. A szovjet sem déli, sem nyugati irányban nem tudta kiüzdeni a szabad mozgást, amelyre törekedett.

A Szovjet ebben a téli csatában

mindenáron át akart törni.

A német elhárító haremodor arra irányult, hogy a készenlétben tartott tartalékokkal vagy az arcvonal részleges megrövidítésével megakadályozza a front felszakítását. Ez a haremodor sűrűbbé tudta tenni az ellenállók sorait. Így sikerült Bjelaja Cerkovnál, úgyszintén Berdicsevtől keletre és Zsitomirtól nyugatra néhány áttört vagy előretolt szovjet harcicsoportot elvágni és megsemmisíteni.

A zsitomiri harctérnek egy másik szakaszán a német páncélos erők és gránátosok támadó vállalkozása megelőzte a szovjet támadást. Egy helységet sikerült elfoglalni és innen kiindulva föl tudták tartóztatni a Szovjetnek

Berdicsev

felé irányuló több előretörését.

Berdicsevtől délre és délnyugatra a német páncélos erők magukhoz ragadták a kezdeményezést és így keresztülhúzták a Szovjet támadó műveleteit. A Szovjet ezután gyorsan összeszedett és kiegészített erőkkel ellentámadásba ment át, támadását azonban visszavetették.

Zsitomirtól északnyugatra majdnem mindenütt már a német állások előtt megállították a Szovjetet.

Koroszten

vidékén, a déli csata északi szárnyán a Szovjet támadásának nyomása enyhül. Néhány helyi földerítő előretörését visszaverték.

A középső szakaszon,

Gomeljtől nyugatra

és Rogacsevtől nyugatra heves német ellentámadások jellemzik a helyzetet.

Vitebszk

környékén a németek egyik támadó éke a Szovjet szívós és elkeseredett ellenállásával szemben is tért nyert.

Nyevelj

környékén a németek helyi támadó vállalkozása az állások harcászatilag kedvezőbb módosulásával járt. Ugyanakkor lerohantak és kisöpörtek egy szovjet állásrendszert.

Az északi szakaszon a nehéztüzérség hatásos tüze alatt állottak

a leningrádi ipari célok,

közigazgatási épületek. *(MTI)*

Berlin, január 4. *(NST)* A Szovjet visszaszerezte a december első felében a német ellenoffenzíva során elvesztett terepet és több támadóéke tovább nyomult előre északnyugat, nyugat, délnyugat és dél felé. Az egyik ilyen támadó ék Korosztenből kiindulva, Novograd-Volinszk, egy másik Zsitomirból kiindulva Berdicsev felé törekszik. Egy harmadik támadó ék Berdicsevtől délkelet felé elkanyarodva elérte Kazatyn, és végül Bjelaja Cerkov irányában is továbbra is erős ellenséges nyomás tapasztalható.

Vatutin tábornok tehát offenzívája első betörési helyének kiszélesítése után is ragaszkodik a legyezőszerű támadáshoz, amiből arra lehet következtetni, hogy a közben elszenvedett veszteségek ellenére is úgy véli: elegendő tartalékokkal rendelkezik. A kedvezőtlen időjárási viszonyok mellett küzdő német csapatok elhárító erejét az ünnepek alatt lefolyt harcok nagy próbára tették és most is kétségtelenül ez a helyzet. Ilyen körülmények között magától értetődő, hogy a rugalmas védekezés fentartása mellett a német csapatok kénytelenek voltak teret átengedni az ellenségnek és nem mehettek át nagyobb arányú ellenakcióba. Hangsúlyozni kell azonban, hogy olyan kedvezőtlen körülmények között már az is tekintélyes katonai teljesítmény, hogy a nagyobb arányú ellenséges áttörést meghiusították.

Berdicsev és Bjelaja Cerkov kulcsállása

Zürich, január 4. *(A Pest külön tudósítójától.)* A keleti arcvonalról érkezett jelentések szerint a Berdicsev és Bjelaja Cerkov vidékén megismételt szovjet támadások hétfőn is meghiusultak a német csapatok kemény ellenállásán. Ezen a szakaszon a szovjet csapatok minden kísérlete meghiusult, amely arra irányult, hogy megközelítsék a vasúti töltést.

A Korosztentől északnyugatra, illetve nyugatra levő Novograd-Voljinszk és Oljevszk vidékén a Szovjet nagy páncélos és gépesített haderőket vont össze, hogy előretörjön a Novograd-Voljinszk—Sepetovka vonal felé. Itt rendkívül heves harcok folynak.

Sztalin — a Szovjetunió nagymarsallja

Stockholm, január 4. *(Német Távirati Iroda.)* Az Afton Tidningen moszkvai jelentése szerint Sztalin január 1-től kezdve hivatalosan »a Szovjetunió nagymarsallja« címet viseli. *(MTI)*

Az orosz-lengyel viszony rendezése

Stockholm, január 4. A Socialdemokraten londoni levelezője szerint az orosz-lengyel viszony kérdése az orosz hadseregnek a lengyel határhoz való közeledése következtében *inkább katonai, mint polgári problémává válik.* A szövetségesek oldalán diplomáciai megbeszélések vannak folyamatban, hogy az orosz-lengyel konfliktust minél előbb mindkét fél számára *kielégítő módon* oldják meg. *(Bud. Tud.)*

Mi történt Karjalában

Helsinki, január 4. *Procope*, washingtoni finn követ az amerikai újságírók előtt határozottan *visszautasította a keleti-karjalai finn kegyetlenkedésekről terjesztett orosz állításokat.* A könyvében bebizonyította, hogy a vet már két évvel ezelőtt megjelent keletkarjalai helységeket *még az oroszok pusztították el* bevonulásuk alkalmából.

Az amerikai lapok részletesen ismertették a finn cáfolatot és a cáfolat az egész amerikai közvéleményben *igen jó hatást* keltett. A finn sajtó is állástfoglalt a Karjalát illető orosz állításokkal szemben. *(MTI)*

Afganisztán szövetséges felosztása

Szófia, január 4. A *Duma* című lap istanbuli jelentést közöl ezzel a címmel: Anglia, az Egyesült Államok és a Szovjet *felosztják maguk között Afganisztánt.* A jelentés szerint mértékadó forrásból olyan értesülések származnak, hogy Anglia, az Egyesült Államok és a Szovjet a teheráni értekezleten elhatározták: *közös követelést intéznek Afganisztánhoz,* hogy iráni érdekeikhez és engedményeikhez hasonlóan afganisztáni érdekeiket és engedményeiket is biztosítsák.

Hír szerint az Egyesült Államok tartanak igényt az afganisztáni kőolajengedményekre, a Szovjet a többi nyersanyagra és árura, Anglia pedig az egész afganisztáni posta- és távírószolgálat, valamint közlekedés felett követelné az ellenőrzés átengedését. Ugyanakkor közös nyilatkozatot tennének Afganisztán »függetlenségéről« az iráni nyilatkozat mintájára. *(MTI)*

A lengyel miniszterelnök elhalasztotta washingtoni útját

Genf, január 4. Mint Londonból jelentik, *Mikolajczyk* lengyel miniszterelnök elhalasztotta washingtoni útját, minthogy *meg akarja várni Benes visszaérkezését Londonba.* Mint a lengyel államférfiak újévi üzeneteiből kitűnik, a lengyel-orosz kapcsolatok a teheráni értekezleten nem értek el előrehaladást. *(MTI)*

TÖRVÉNYSZEKI KRÓNIKA

Ékszerek a keresztúton

Ez egyéb változataiban annyira jólismert történet, hogy szinte szószaporítás újra tetemre hívni. De a hiszékeny nők elrettentése végett mégis hozhírré teszem. A vádlott: cigányasszony. Persze írni-olvasni nem tud. Mit csinált? Az olvasó ki fogja találni: jósolt és csalt. (Ez a kettő gyakran együtt jár.) **Áldozata egy jámbor fiatalasszony volt, aki az urát várta vissza. A cigányasszony megígérte neki, hogy a »szellemek segítségével« teljesíti a kívánságát.** *Ássa el hajnalban a keresztúton az ékszereit* **és minden rendbejön, — bűvölte a szerencsétlen, hiszékeny asszonyt. Ez úgy tett, ahogy a »szellemek« kívánták. Aztán várt,** várt, várt, — még szerencse, hogy nem addig, míg kinőtt szakálla — végül is elment a csendőrökhöz. **Ez volt az első világos** pillanata. A cigányasszonyt elfogták, aztán *tizenöthónapi börtönt* mértek rá.

Szép dolog ez a huszadik század! Van benne felvilágosodás, rádió, röntgen, fogkefe, repülőgép, sugaras terápia, nyolcosztályos elemi, televízió, iskolánkívüli népművelés, női szavazati jog, — igazán az ember lelke csak örülhet neki.

Kár, hogy imitt-amott egy kis kőkorszak is van.

Pusztai ballada

Boldogasszonyfalva. Milyen muzsikáló, szép neve van ennek a községnek, de kár, hogy *sötét gyilkosság* rossz hire felhőzik felette. Egyik holdas este két legény vállára vette kapáját, ásóját és kiballagott a *temetőbe.* Ott belevágták szerszámaikat a nehéz fekete földbe. Sírt ástak tempósan, egykedvűen, szó nélkül. Mikor arra vetődött valaki, illedelmesen köszöntek: Adjon Isten szép jó estét, Marci bácsi! Aztán hangtalanul dolgoztak tovább. *Akinek a sírját ásták, akkor még élt és vidáman itta vacsora utáni kadarkáját.* Hogyisne élt volna, hiszen a két legény *csak másnap, alkonyatkor verte agyon* három baltacsapással, künn a pusztaszélen.

Most itt ülnek bilincsben, összeszorított ökölle, sötét tekintettel. Nem védekeznek. Hull a fejükre az ítélet, életfogytiglani és tizenötévi fegyház, jogerősen.

Nehéz lélegzettel, egyetlen hang nélkül, keményen állnak szemben végzetükkel, mint akkor, azon a temetői fekete éjszakán.

(gábris)

Vasúti szerencsétlenség Spanyolországban: 26 halott

Madrid, január 4. *(Német TI)* Torre del Bierzo közelében — Leontól mintegy 80 kilométernyire — hétfőn délután *súlyos vasúti szerencsétlenség* történt. Egy alagút kijáratánál *egy személyvonat összeütközött egy kisebb szerelvénnyel.* A személyvonat több kocsija, amely még az alagútban volt, *kigyulladt.* Az alagút belsejében a tűz rendkívül megnehezítette a mentési munkálatokat. Az eddigi közlések szerint a szerencsétlenség következtében *26 ember vesztette életét,* míg a jórészt súlyosan megsebesültek száma *61.* A sebesülteket Leonba szállították. A vasúti szerencsétlenséget az okozta, hogy *a személyvonat fékje elromlott.*

A TARTUFFE műsoron marad

A Nemzeti Kamaraszínházban hónapokra szóló sikert aratott annakidején *Molière Tartuffe*-jének felújítása. A közönség érdeklődése oly nagy volt, hogy a darabot a Zeneakadémián játszották tovább. A Liszt Ferenc-téri *Tartuffe* most befejezte pályafutását, de a Nemzeti Kamaraszínházban vasárnap délutáni előadásokon továbbra is műsoron marad.

Ma délben ül össze a parlament egyeztető bizottsága

A belpolitikában az újesztendőben változatlan élénkség tapasztalható. Az érdemleges politikai tevékenység, amely már tegnap megkezdődött a kormány gazdasági minisztereinek és államtitkárainak a pénzügyminisztériumban megtartott értekezletével, erős ütemben folyik.

Ma délben 12 órai kezdettel *a parlament delegációs termében*

ülést tart a képviselőház és a felsőház együttes egyeztető bizottsága,

hogy döntsön a két ház között a kormánynak adott gazdasági felhatalmazás további meghosszabbításáról szóló javaslat tárgyalása során felmerült ellentét ügyében. Mint ismeretes, ez a javaslat a 42 tagú országos bizottság mandátumának további meghosszabbítására vonatkozik. A javaslat második szakaszán a felsőház változtatásokat hajtott végre, amelyeket a képviselőház plénuma elvetett és a javaslat mielőbbi törvényerőre emelkedése érdekében

az egész második szakasz kihagyását indítványozta.

Most az együttes egyeztető bizottság foglalkozik a két Ház között felmerült véleménykülönbséggel.

Az egyeztető bizottsági ülés előtt, délelőtt 11 órakor a képviselőház egyik bizottsági termében sipeki *Baás* Károly elnöklésével *összeült a Ház közjogi bizottsága,* hogy az együttes bizottsági ülésre *kijelölje a képviselőház közjogi bizottsága részéről az elnököt, a helyettes elnököt, az előadót és a jegyzőt.*

A házszabályok értelmében az együttes egyeztető bizottságban *csak egyenlő létszámban vehetnek részt a képviselőházi és felsőházi tagok.* A paritás érdekében annak a háznak a bizottságaiból, amelynek nagyobb a taglétszáma, *ki kell sorsolni az együttes bizottsági ülésre kiküldendő tagokat.*

A felsőházban a közjogi és a pénzügyi bizottság tárgyalta a javaslatot, — mindkettőnek 60—60 tagja van — míg a képviselőház a javaslattal csupán a közjogi bizottság foglalkozott, amelynek 48 tagja van. A felsőház két bizottságából tehát *kisorsolták azt a 48 tagot, aki a felsőházi bizottságokat hivatott képviselni a mai egyeztető bizottsági ülésen.*

Az egyeztető bizottsági döntésről szóló jelentést egyébként *már holnap beterjesztik a képviselőház és a felsőház plénumában.* Ennek elfogadása után a legközelebbi ülésen *sor kerül majd mind a képviselőház, mind a felsőház részéről a 42 tagú országos bizottság tagjainak megválasztására.*

A belpolitika többi területén is élénk tevékenység mutatkozik az új esztendőben. *Kállay* Miklós miniszterelnök *tegnap hivatalában kormányának egyes tagjaival és a miniszterelnökség főtisztviselőivel tárgyalt.*

A kormány első minisztertanácsát ebben az esztendőben

január 7-én, pénteken délelőtt 10 órai kezdettel tartják meg.

Hír szerint a közeljövőben

összehívják a képviselőház és a felsőház külügyi bizottságát.

Ghyczy Jenő külügyminiszter a két ház külügyi bizottságának tagjai előtt tájékoztatást ad a külpolitikai helyzetről.

A newyorki kikötő bejárata előtt levegőbe repült egy hadihajó

Zürich, január 4. *(A Pest kül. tud.)* **Newyorki jelentés szerint hétfőn este Washingtonban hivatalosan közölték, hogy egy amerikai torpedórombolón hétfőn reggel a newyorki kikötő bejárata előtt két hatalmas robbanás történt. A hadihajó a levegőbe repült. Legénységének és tisztikarának eddig mintegy 100 tagját sikerült megmenteni. A robbanás okáról eddig hivatalosan semmit sem közöltek.**

Más washingtoni hivatalos jelentés szerint egy amerikai kikötőben hétfőn bocsátották vízre a legnagyobb típushoz tartozó új csatahajót, a Wisconsint. Az 52.000 tonnás csatahajó testvérhajója az egy évvel ezelőtt vízrebocsátott New Jersey csatahajónak.

Elfogtak egy bundatolvajbandát

Az elmult hónapban igen sok lakásfosztogató betörés történt, az álkulcsos betörők mindenütt többezer pengő értékű ruhaneműt vittek magukkal. Igy a többi között kifosztották *Szilágyi* László, a nemrég elhúnyt operettszerző özvegyének lakását, dr. *Ravasz* István orvosnak Margit-körút 65. szám alatti lakását és még vagy tíz másik lakást.

Az ügyet a főkapitányság Pálinkás detektív-csoportjának osztották ki, kétheti szorgalmas munkájuk és megfigyelésük után kézrekerült *Eszes* Miklós 19 éves alkalmi munkás és rövidesen beismerte, hogy *ő volt a sorozatos betörések értelmi szerzője.* 27 álkulcsos betörést és lopást követtek el és a nagymennyiségű holmit orgazdáknál értékesítették.

Vallomása alapján a detektívek azonnal felgöngyölítették az orgazdafrontot is és az eladott zsákmányból csak női bundából 10 darabot szereztek vissza órákon belül. A kézrekerült betörővezérre a figyelmet egy néhány nappal ezelőtt elfogott öttagú betörőbanda irányította. Ezek vallották, hogy *Eszes volt a vezetőjük és mindig az ő irányítása mellett dolgoztak.*

A detektívek így veteték magukat Eszes után, a fiatal bandavezér azonban megneszelte a bajt és igyekezett eltünni a főváros forgatagában. *Mesterségét azonban vakmerően az üldözés ideje alatt sem hagyt abba* és csak az elmult napokban közel 50.000 pengő értékű ruhát, bundát és egyéb értékes holmit harácsolt össze. Kihallgatása után letartóztatták.

Öt deka vajat kapunk

Budapesten és környékén személyenként 5 dekagram vajat adnak az 1944. évi (rózsaszínű) közellátási szelvényív I. számú szelvényére január 10—15. között. Január 5—12. között kell jelentkezni valamelyik közeleső tejkimérő üzletben és leadni a szelvényt.

Ne rejtse véka alá pengőjét...

Vásároljon búzakötvényt!

LYKA KÁROLY

A magyar képzőművészeti kritika atyamestere ma töltötte be hetvenötödik életévét. Ez az évforduló éppoly örvendetes, mint nevezetes ünnep. Nemcsak a céhbeliek meghitt, bensőséges ünnepe, hanem a művelt olvasók legszélesebb rétegeié is. Azé a három nemzedéké, amelynek félszázad óta Lyka Károly a legmegbízhatóbb és legfáradhatatlanabb művészi nevelője.

Szép és jó alkalom ez a nap arra, hogy minden magyar művész, kritikus és műbarát, az egész magyar kultúrvilág mélységes hálával, őszinte tisztelettel és szeretettel köszöntse a jubilánsban szellemi életünk egyik legnemesebb, sokoldalúan kiemelkedő értékét. Mert Lyka Károly félszázad során valóban páratlan munkát végzett. Egyenrangú szakemberként egyesítve magában a művészt és tudóst, az esztétikust és történészt, a kultúra, a társadalom és természet (főkép a növényvilág) életjelenségeinek felkészült búvárlóját, a biztos ítéletű kritikust és ragyogó tollú írót: egyszerre több szerepkört töltött be s tölt be ma is, lankadatlan frisseséggel. Igazi »vezető elme«. Nagy művészeti tanító, legelső ízlésfejlesztője korának, bírálataiban éppúgy, mint magvas tanulmányaiban S milyen tökéletes író. Sem előtte, sem utána nem írt így, ennyire szuggesztíven, ilyen ízesen és világosan senki magyarul a képzőművészet mesterségbeli kérdéseiről, művészekről és műalkotásokról, sílusalakulásokról és azok jellemző jegyeiről, de különösen a Nagybányával kezdődő új magyar festészet naturalista-impresszionista irányának korszakalkotó jelentőségéről. Amit ő Szinyei-Merse, Ferenczy, Rippl-Rónai, Vaszary, Mednyánszky, Csók elismertetéséért tett a *Művészet* hasábjain, majd a Képzőművészeti Főiskola katedráján: példa nélkül való a magyar művelődés történetében. Első pillanattól kezdve úttörő harcosa, lelkes és törhetetlen igehirdetője, valóságos Keresztelő Jánosa volt a »bányaiak« eleinte lenézett, sokat támadott és még többet gúnyolt művészetének. S mint rég igazolt látnok, kitartott mellettük mindmáig, anélkül azonban, hogy elzárkózott volna a nyomukba lépő nemzedék újabb értékeinek befogadása elől.

Emlékezetes könyvei — *Kis könyv a művészetről, A képírás újabb irányai, A művészetek története, Képek és szobrok, Magyar mesterek, A táblabíróvilág művészete* és *A nemzeti romantika* — mindig, mindenben a jó ügyet szolgálták. Hittel, de elfogulatlanul. Mert Lyka Károly egyáltalán nem fanatikus, ellenkezőleg: bölcs, igazságos és tárgyilagos bíráló. Kritikái az erények mellett észreveszik a hibát is, sohasem tévesztik szem elől a lényeg kiemelését, a találó értelmezést és józan értékelést. Igy és ezért lett belőle képzőművészeti kultúránk leghatékonyabb nevelője, aki a maga sajátos, egyéni zamatú, tiszta magyar nyelvén keresztül már egy emberöltő előtt sikeresen be tudta lopni a modern művészi törekvések megértő szeretetét a közönség lelkébe.

Hetvenötödik születésnapján mindannyiunk őszinte jókívánsága, igaz tisztelete és hálás szeretete száll az első mester felé. Köszöntjük személyében a legfinomabb és leggőgösebb, mert legszerényebb magyar urat, aki egész életét annak a hallatlan fényűzésnek szentelte, hogy *másokat* méltasson.

Kárpáti Aurél

Két szelvényre hús, egyre kolbász

A székesfőváros közélelmezési ügyosztálya közli, hogy Budapesten és környékén a húsjegyeknek január 8-tól érvénes B. 7. és 8. sz. szelvényeire marha-, borjú- vagy lóhús, vagy bármely húsból készült kolbászáru, a B. 9. sz. szelvényre lóhúst vagy lóhúsból készült kolbászárut szolgáltatnak ki. Az A. 6. és B. 10. számú szelvények **nem válthatók be.**

A felsőház és képviselőház egyeztető bizottságainak jelentését holnap terjesztik a két ház plénuma elé

A közeljövőben ülést tart a két ház külügyi bizottsága

A képviselőház közjogi bizottsága ma délelőtt 11 órakor ülést tartott. Mint ismeretes, a gazdasági és hitelélet rendjével, továbbá az államháztartás egyensúlyának biztosításával kapcsolatban a minisztériumnak adott felhatalmazás további meghosszabbításáról szóló törvényjavaslat tárgyalása során az *országgyűlés két háza között ellentét merült fel.* Az ellentétek kiküszöbölése céljából a két ház szakbizottságai együttes ülést fognak tartani. Az együttes ülésre a képviselőház részéről küldendő elnök, elnökhelyettes, előadó és jegyző kijelölése céljából ült össze a képviselőház közjogi bizottsága. Ennek megtörténte után a *két ház együttes bizottsága már ma délben összeül és megtartja első érdemleges ülését,* amelyen megkísérlik a felmerült ellentétek kiegyenlítését.

Az együttes bizottság üléséről szóló jelentést holnap, *szerdán terjesztik a két ház plénuma elé,* egyébként, mint értesülünk, a képviselőház és felsőház legközelebbi ülésén sor kerül *a 42-es bizottság tagjainak* megválasztására is.

Az ünnepek alkalmával megélénkült a belpolitikai élet. *Kállay* Miklós miniszterelnök tegnap már egész nap hivatalában tartózkodott és tárgyalt a kormány több tagjával, valamint az egyes minisztériumok vezető tisztviselőivel. Az újesztendő első minisztertanácsát *pénteken délelőtt 10 órakor* tartják meg.

A közeljövőben sor kerül a két ház *külügyi bizottságának* összehívására is. Politikai körökben igen nagy érdeklődés előzi meg a külügyi bizottságok ülését, tekintve, hogy *Ghyczy* Jenő külügyminiszter a bizottsági tagok előtt részletes tájékoztatót ad a tárcája körébe tartozó időszerű kérdésekről.

A Magyar Élet Pártjában ezen a héten a csütörtöki ünnep miatt elmarad a heti összejövetel, a jövő héttől kezdve azonban már megtartják a szokásos klubnapokat, amelyek előreláthatólag igen látogatottak lesznek.

Tegnap a pénzügyminisztérium a kormány gazdasági miniszterei és államtitkárai tartottak értekezletet.

A dalmát szigeteken tarthatatlanná vált a partizánok helyzete

ZÁGRÁB, jan. 4.

A Nemzetközi Sajtó Tudósító jelenti:

Uljst dalmáciai szigetnek a partizánoktól való megtisztítását Zágrábban jelentős sikernek minősítik, mivel *ezáltal a többi középdalmáciai szigeten tarthatatlanná vált a partizánok helyzete.* Viss, Iasztovo és Pelagoza külsődalmát szigetek túlságosan kicsinyek ahhoz, hogy támaszpontokul volnának felhasználhatók a dalmát partvidék ellen irányuló hadműveletekhez.

A horvát sajtó egyébként arról számol be, hogy Badoglio fegyverletétele óta Horvátországban, Montenegróban és Albániában 25.847 partizán esett el, kereken húszezer sebesült meg és 10.380 került fogságba. Ugyanakkor kereken százezer olasz katonát fegyvereztek le és internáltak. Zsákmányul ejtettek 455 ágyút, csaknem háromezer gépuskát, 593 aknavetőt, több mint 75.000 puskát, 40 harckocsit, 3395 gépkocsit, 33 tengeri hajót, 8 repülőgépet és nagymennyiségű egyéb hadianyagot.

Mihajlovics tábornok hadatüzent a rádióban a Tito-kormánynak

Newyork, január 4. (NST)

Mihajlovics tábornok rádióbeszédet intézett az Egyesült Államok közönségéhez és védelmébe vette a Kairóban működő jugoszláv emigrációs kormány politikáját. Egyúttal rendkívül heves támadásokat intézett Tito partizán kormánya ellen, amely — mint mondotta — *kommunista diktatúrára tör.* Éles szavakkal nyilatkozott Mihajlovics tábornok Anglia eljárásáról is. Anglia azért támogatja a Tito-kormányt, mert Tito azt állítja magáról, hogy az ő táborán nyugszik a tengelyhatalmakkal szemben folytatott délszláv ellenállás súlya.

Ez azonban egyáltalán nem igaz, — jelentette ki Mihajlovics tábornok. Az ő rendelkezésére álló csapatok létszáma most már félmillió fölött járt és *ezek a csapatok felkészültek, hogy nemcsak a tengely csapataira mérnek döntő csapást, hanem Tito bandáira is.* Mihajlovics tábornok azzal fejezte be rádióbeszédét, hogy a londoni rádió és az angol sajtó alaptalan meséket terjesztenek róla és Péter királyról, holott a délszláv nép túlnyomó többségének bizalma Péter király és az ő személyében összpontosul.

TALÁLKOZUNK ?!
A KECSKEMÉTI
SOROZÓBEN
KECSKEMÉTI - U.
ÉS MAGYAR -
UTCA SAROK

A Pester Lloyd kilencven éves

A Pester Lloyd a magyar sajtó történetében példátlan jubileumot ünnepel: 1944 január 1-én alapításának kilencvenedik évfordulóját érte meg. Belföldi és külföldi tekintélyének teljében érte el a Pester Lloyd ezt a jubileumot, régi küldetésének hiánytalan és eredményes szolgálatában. Német nyelven a magyar fajta törekvéseiről, érzéseiről és küzdelmeiről számol be, magyar szellemet és kultúrát dokumentál a külföld számára, értékes szolgálatokat teljesítve ezáltal a nemzetnek. A Pester Lloyd ünnepi száma az évforduló jelentőségéhez méltó és a lap régi tradíciójának megfelelő volt. A lap élén Ghyczy Jenő külügyminiszter méltatta meleg hangon a kilencvenéves Pester Lloyd munkájának jelentőségét a nemzet szempontjából.

Schwartzné nem mondott igazat...

Az áldetektivek nemcsak ruhát és ékszert, hanem beszivárgott zsidót is találtak

Az elmúlt héten megjelent a rendőrségen *Schwartz* Ernőné, aki a Síp-utca 7. számú házban lakik és feljelentést tett ismeretlen tettes ellen, aki detektívnek adta ki magát, és 15.000 pengő értékű ruhaneműt és ékszert vitt el lakásáról. Az asszony elmondotta, hogy édesanyjával *Weisz* Libótnéval voltak otthon, amikor egy jól öltözött fiatalember állított be és

azzal az ürüggyel, hogy detektív és elrejtett áruk után kutat, végigjárta a lakást, majd ékszereket és ruhaneműeket bőröndbe csomagolva, eltávozott.

A rendőrség megindította a nyomozást. A detektívek az orgazdákat kezdték figyelni. Az eltünt ékszereknek és ruhaneműeknek pontos leírása alapján sikerült is az egyik orgazdánál elfogni egy férfit, *Friedlender* László 42 éves alkalmi munkást, amint az ellopott holmikból pár darabot akart értékesíteni. A közelben elfogták egyik társát, *Csordás* Károly többszörösen büntetett, 34 éves aranyművest is.

Hétfőn a késő délutáni órákban a kihallgatás nem várt fordulatot hozott az ügyben. Kiderült, hogy

a feljelentés teljesen valótlan, mert az eset egészen másként történt, mint ahogy azt Schwartz Ernőné előadta.

Elmondták, hogy véletlenül tudomásukra jutott, hogy a Síputca 7. számú házban *Schwartz Ernőné lakásán rejtőzködik egy Szlovákiából hamis iratok segítségével beszivárgott zsidó ügynök,* akit *Friedlender* még Pozsonyban ismert meg és akivel haragban volt. A beszivárgott ügynök Csordást is ismerte, úgy, hogy amikor felmerült a bosszúállás terve, kénytelenek voltak egy harmadik embert társul fogadni, akit az ügynök nem ismert és aki eljátszhatta az áldetektív szerepét.

Igy kerültek össze Palásti Andor nevű ismerősükkel, aki vállalkozott az áldetektív szerepének eljátszására.

Miután *Csordás* és *Friedlender* részletesen ismertették a helyzetet, Palásti felment Schwartz Ernőné lakására. Közölte, hogy detektív és tudomására jutott, hogy beszivárgott zsidót rejtegetnek. Házkutatást tartott és

meg is találta két nő társaságában a zsidó ügynököt a lakásban.

Felszólította, hogy kövesse őt a rendőrségre, majd összecsomagolva egy bőröndbe ruhaneműt és ékszereket, az ügynökkel együtt elindultak a Rákóczi-úton keresztül. Rövid út után Palásti közölte az ügynökkel, hogy *futni hagyja, mire a megrémült ember gondolkozás nélkül elmenekült,* Palásti pedig, két cinkosával találkozva, megosztozott a zsákmányon.

A rendőrség az egybehangzó vallomások után azonnal megindította a vizsgálatot, amely mindenben igazolta a két elfogott ember elbeszélését. Megállapították azt is, hogy

Schwartz Ernőné félrevezette a rendőrséget és emiatt szökhetett meg Palásti Andor Százados-úti lakásáról és utazhatott el ismeretlen helyre.

A szökésben lévő áldetektív ellen a rendőrség rádiókörözést adott ki. A beszivárgott zsidó ügynököt pedig, akinél megtalálták a hamisított iratokat is, őrizetbe vették.

Az Isztanbul című lap nagy elismeréssel ír Kállay miniszterelnök beszédéről

ISZTANBUL, jan. 4. (MTI)

Az Isztanbul című lap „Budapest a kis nemzetek szószéke" címmel ezeket írja:

A budapesti országgyűlés díszére válhatik valamennyi parlamentnek. Kevés törvényhozó testület hallhatott olyan erőteljes, világos és egyszerű szavakat, mint amilyenek a magyar országgyűlés két házában legutóbb elhangzottak. A magyar országgyűlésben lefolyt vita valóban megrázó politikai esemény volt és méltán tarthatott számot külföldön is jelentős visszhangra.

A török lap ezután ismerteti Kállay Miklós miniszterelnöknek a kis nemzetekről mondott szavait, majd így folytatja:

A magyar miniszterelnök kijelentései nemcsak a magyar parlamentnek, hanem más parlamenteknek is szóltak. Lehet, hogy egy óceántúli országgyűlésben is meg fogják őket hallgatni, ahol európai kérdésekről nem mindig uralkodnak ilyen világos és nagyvonalú nézetek. Budapest valóban az egyetlen európai parlament volt, ahol ilyen nagyjelentőségű kijelentéseket lehetett hallani és Kállaynak nemcsak a Duna partjain voltak figyelmes hallgatói.

Pénteken rendkívüli közgyűlést tartanak a városházán

Homonnay Tivadar főpolgármester január 9-én délután félöt órára rendkívüli közgyűlésre hívta össze a székesfőváros törvényhatósági bizottságát. A rendkívüli közgyűlésen újjáalakítják a különböző bizottságokat és megválasztják a megüresedett tagsági helyekre az új tagokat. Ezeket a választásokat már a december 17-i közgyűlés napirendjére felvették, de a napirend túlzsúfoltsága miatt a választásokat későbbi időpontra halasztották. Ezek a választások töltik ki most a pénteki közgyűlés napirendjét.

Két és fél vagónos cukorpanamát fedeztek fel Szombathelyen

Egyelőre ismeretlen tettesek ellen folyik az eljárás

Szombathely, január 4.

Alig néhány napja lepleztek le a szombathelyi javadalmi hivatal ellenőrei egy

25 métermázsás cukorpanamát.

Ennél a súlyos cukorvisszaélésnél a vizsgálat megállapította, hogy *Tóth* Károly, fiatal szombathelyi péksegéd hónapokon keresztül rendszeresen meghamisította részben apja, *Tóth* Károly pék és vegyeskereskedő havi cukoradagjának utalványait, részben pedig más kereskedők cukorkiutaló lapjait és minden esetben

a kiutalt tényleges mennyiség száma elé egy tetszése szerint választott számot írt oda.

Ilyenképpen néhány hónap alatt 25 métermázsa hatósági cukorhoz jutott hozzá és azt feketén továbbadta részben ismerős kereskedőknek, részben pedig előtte ismeretlen feketézőknek.

Ez a cukorpanama hulláma még el sem ült, amikor most

az eddiginél nagyobb arányú cukorpanamát lepleztek le,

ugyancsak a javadalmi hivatal ellenőrei. A különbség a kettő között mindössze az, hogy amíg az első cukorpanamát Szombathelyen követték el, *ez a második súlyos visszaélés a szombathelyi járás községeiben történt.*

Bár a nyomozás még nem fejeződött be és így a tettesek sem kerültek kézre, annyit máris megállapítottak, hogy

a közellátási hivatal hatósági cukorutalványait hamisították meg eddig ismeretlen tettesek és ezzel a nagyszabású hamisítással 240 métermázsa cukrot vontak el a forgalomból.

A nyomozást végző szombathelyi rendőri bűnügyi osztálynak

már a kezében van az a közel 200 darab, a kereskedőktől lefoglalt hamis utalvány,

amiknek az alapján a közel két és fél vagón cukrot hamisan kiigényelték és ez a hatalmas mennyiség eddig még ismeretlen úton-módon jutott a feketézők kezébe.

A széleskörű és minden irányban megindított nyomozás lesz hivatva ennek az egészen nagyszabású cukorpanamának minden részletét és titkát kideríteni.

Esti Ujság szerkesztőségének telefonszáma: 14-44-00

A pengő az eszköz, — a búza a cél!

Fektesse tőkéjét búzakötvénybe.

HIREK

Lyka Károly ünneplése

Ma, január hó 4-én ünneplik a művészetek barátai és irodalmi köreink *Lyka* Károlynak, a magyar műkritika nesztorának *hetvenötödik* születésnapját. *Lyka* Károly több mint egy fél évszázada nagy egyénisége művészeti és irodalmi életünknek, aki rendkívül mély hatással volt festészetünk és szobrászatunk fejlődésére, de a közönség széles rétegeinek művelődésére is. Festőnek készült és mindjárt érettségi vizsgája után beiratkozott a müncheni festőakadémiára. Négy esztendőt töltött „az Isarmenti Athénben", ahol *Holóssy* Simon tanítványa lett, aki sok tehetséges, fiatal magyar művészt gyűjtött maga köré. *Lyka* Károly már ekkor írni kezdett; előkelő fővárosi napilapokat tudósított művészi eseményekről és cikkei feltűnést

Nemcsak az egész művészvilág, hanem a művelt magyar közönség is csatlakozik *Lyka* Károly ünnepléséhez és hálával gondol a Gondviselésre, amely megtartotta őt teljes munkaerejében a nemzetnek.

(o. a.)

— **Ravasz László püspök újévi beszéde a református lelkipásztorokhoz és pedagógusokhoz.** Ravasz László dr. dunamelléki református püspök előtt újév alkalmából, hétfőn délután lelkipásztorok és pedagógusok nagy küdöttsége jelent meg. Az üdvözlő beszédek után a püspök hosszabb nyilatkozatot tett. Hangsúlyozta, hogy ebben az évben a végső leszámolásnak, eget-földet betöltő gigászi küzdelemnek leszünk tanui. Éppen ezért nem szabad olyan kijelentésekre ragadtatnunk magunkat, amiből az emberek rosszat, aggodalmat érezhetnének ki s bennük a bizalmat, derűt rontanánk meg. Ha világosan nézzük a dolgokat, meg kell állapítanunk, hogy olyan világhelyzetben vagyunk, ahol minden történhetik, a legrosszabbtól a legjobbig. Isten kezében van a holnap, ezért nem a napi eseményekből kell kihüvelyeznil az esehetőségeket, hanem Istenben kell bíznunk.

— **Dr. Mihók Ernő** miniszteri osztályfőnöknek, a selyemtenyésztés miniszteri biztosának a Kormányzó Ur a Nemzetvédelmi Keresztet adományozta.

— **Házasság.** Szilágyi Éva, dr. Szilágyi Béla rendőrtanácsos és Jovián Eta leánya és néhai Watzke Ede műszaki főtanácsos és Wachtel Aranka fia, dr. Wachtel Erich közellátási segédfelügyelő január 8-án, délben 12 órakor tartják esküvőjüket a lazaristák Nagyboldogasszony útja 26. szám alatt lévő kápolnájában. — Czibor Ferenc ny. rendőrfőkapitányhelyettes, a detektívosztály volt főnökének nevelt leánya, Sina Gottfrieda és dr. Kajtár Pál orvos házasságot kötöttek.

— GAZ-, LUGKÖ, KÖTEL. A Fényutca 8. számú házban lévő lakásán Tóth Erzsébet 20 éves takarítónő hétfőn este kinyitotta a gázcsapot és amikor hajnalban rátaláltak, már halott volt. Búcsúlevelet hagyott hátra. — Halálos öngyilkosság történt *Pesterzsébeten* is a József főherceg-út 16. számú házban, ahol Füllöp Imre 19 éves BSzKRT-alkalmazott felakasztotta magát. — A Liptó-út 9. számú házban lévő munkahelyén *Kisgyörgy* Erzsébet 18 éves háztartási alkalmazott öngyilkossági szándékból lúgköoldatot ivott. A mentők súlyos állapotban szállították be a Rókus-kórházba.

AZ ESPRESSÓBAN

A körutakon már csillogó fénynyel égnek a lámpák, mint kíváncsi gyerekszemek. A fény végigsuhan a Dunapartig, s tisztán csillan meg a vizen, amely nyugtalan és mogorva, mint az agglegények ősszel. A parton ilyenkor még sétál egy-két kitartó szerelmes pár, járkáló példájaként annak, hogy a szerelem föltétlenül időtálló. Magányos embernek semmi keresnivalója ebben a decembervégi világban.

A férfi, aki hosszú léptekkel végigrótta már jónéhányszor a Dunapartot, megáll egy espresso előtt. Halványlila és narancssárga neonok varázsolják kísértetiesre az arcát. Amikor megpillantja magát a kirakat üvegjében, úgy megdöbben, hogy zavartan besodródik az üvegajtón egy-két céltudatos, tarkabundás hölggyel együtt.

Az espresso kis asztalainál élénk csevegésben egymás gyengéit ismertetik a legjobb barátnők. Simára fésült férfiak, szerelmespárok, magányos hivatalnoknők és feketéző öreg urak békés népszövetségben sűrítik a füstöt. Mozgás alig tapasztalható az emberek speciálisan pesti, espressói masszájában

*

A férfi riadtan leül egy asztalhoz. Ritkán jár espressóba, alig tud bebújni a két kis szék között a harmadikra, ahogy egy előtte jövőtől látta. Titokban megsimogatta a fűtőtestet s jólesően tapasztalva, hogy meleg. Rendelt egy feketét s míg a kávégép az összes mozdonyok paródiáit elpróbálgatta, csöndesen, finoman, de tagadhatatlanul unatkozni kezdett. Először oldalt figyelte magát a tükörben, megsimogatta amúgy is sima haját, azután újra visszasüllyedt unalmába.

*

Egyszerre kangok ütötték meg figyelmének szunyókáló csápjait. Felütötte fejét s látta, hogy a két hang tulajdonosa szép. Még pesti viszonylatban is. Jólesett végignézni fess, zárt sportcipőiktől egészen kalapjukig, amely diszkrét volt, finom és feltétlenül drága. A magános férfi rövid idő mulva már úgy élvezte a képet, mint egy szenvedélyes műteremlátogató. Amikor hosszú, keskeny és festetlen körmeiket felfedezte, elismerése, amelyet magában fojtogatott, egyszerre elhagyta, s a neonfények körül keringett. Odarohant volna, hogy bemutatkozzék, kísérte volna őket diákosan utcáról-utcára, dehát olyan finomak, olyan szépek voltak!... Ő pedig csöndesen ült a fűtőtestnél.

*

A két leány beszélt, gyönyörködve egymáshoz hajolva, halk, elröppenő kis szavakkal, miközben egymás cigarettát tartó ujjait nézték a női lélek legmélyén rejtőző örök kritizálással.

Nagy kár, gondolta a férfi, nagy kár, hogy egy szavukat sem érteni a zsibongásban és hogy észre sem veszik az embert.

Közben, amíg a férfi semmit sem hallott a beszélgetésükből, a szőke lány azt mondta a barnának:

— Látod, aztán itt van a harisnyakérdés is. Hiába mondanám én azt annak a fiúnak, hogy nem lehet minden hónapban újat venni és hogy szakad, kérlek, hiszen te is tudod, ezek a modern, nehéz cipők szakítják, mégiscsak kiábrándulna, ha egyszer is észrevenne egy kis lyukat rajta. Arról nem is beszélek, hogy megkívánja, hogy ez a kis rúzs rajtam legyen. Te, el se hinné, ha megmondanám, hogy nekem nagyon tetszik a modernsége, de egyre nehezebb finom rúzst keriteni. Azt pedig úgy-e tudod, hogy valami durva festéket csak nem kenek magamra...

A barna sóhajtott.

— Édesem, ez még a legkevesebb. Látod, én a Zolit a mult héten kitettem, mert már nem akartam, hogy járjon hozzánk. Utálok mindent, ami divat. Leginkább egy nagy darab, megértő, lomha férjet szeretnék, akinek törhetném a fejem nap mint nap, hogy mit főzzek ebédre, akinek meg lehetne stoppolni a holmijait... De olyan kevés a rendes férfi manapság... Rá se néznek az emberre, gőgösek, nagyképűek, úgy bennünket... Nézd, de ne nézz oda feltűnően, csak úgy, a tükörből a hátam mögött, azt a feketeszemű férfit is, a fűtőtestnél, aki olyan unottan kavargatja az espresszóját, milyen közömbösen néz ránk... Hát nem rettenetes, még ezek a rendesnek látszó fiatalemberek is úgy végtelen állati közönnyel néznek...

Azzal legyintett, kis, csipkés zsebkendőt vett elő s a kézitükör védelme alatt lopva végighúzta az orrán. Az eredmény kielégítette, mert lehúnyta egy pillanatra a szemét, ami a nőknél a fegyvertelenség egyetlen jele.

*

A férfi pedig felállt s miután egy szót se hallott az egész beszélgetésből, megfojtotta a keserű cigarettát, ami a szája sarkában lógott, elkáprázott egy pillanatra a fizető kisasszony elbüvölő matematikatudásán, aztán még egy pillantást vetett a két leányra.

— Milyen kár, hogy ilyen elérhetetlenek és ilyen szépek! — sóhajtotta.

Aztán unottan kifordult az üvegajtón.

Veress László

— **A kalocsai érsek kinevezte az új baja-belvárosi plébánost.** A kalocsai érseki hivatal jelenti, hogy Grősz József érsek Garai Béla érseki tanácsost kegyúri bemutatás alapján baja-belvárosi plébánossá nevezte ki. A kalocsai főegyházmegye érseke ezenkívül az érsekség területén megüresedett plébániai stallumokat szintén betöltötte.

— **Az Alliance Française szerdai előadásai.** Az Alliance Française közli, hogy VI., Andrássy-út 43. I. emelet alatti helyiségében szerdán, január 5-én, délután 5 órai kezdettel dr. Lajtha László „La musique française de la renaissance" címmel tart előadást, utána pedig Francois Gachot tartja meg második előadását „La architecture gothique" címmel.

— SZENGAZMERGEZÉS VASALÁS KÖZBEN. A Kelety Károly-utca 9. számú házban Jakab Margit 40 éves háztartási alkalmazott a konyhában vasalt. A fa szénnel töltött vasalóból kiáradó gáztól olyan súlyos mérgezést kapott, hogy elájult és a mentőknek a Rókus-kórházba kellett szállítani.

— **Éjszakai lövöldözés három súlyos sebesülttel.** Csikfalva községben Szilveszter éjszakáján az ifjúság mulatságot rendezett. A mulatságból Varga István és Varga János nyárádszentmártoni legények édesanyjuk társaságában mentek hazafelé, amikor az utcán szembetalálkoztak Mihály Ambrus és Mihály Mihály csikfalvai legényekkel. A fiatalemberek között szóváltás, majd veszekedés kezdődött, amelynek során Mihály Ambrus rálőtt Varga Istvánnéra, akinek a golyó a tüdejét fúrta át. Csakhamar élénk lövöldözés támadt és az odasiető emberek csak nehezen fogták le a lövöldöző fiatalembereket. Varga Istvánnét és Mihály Ambrust a nyárádszentmártoni, Mihály Mihályt pedig a marosvásárhelyi kórházba szállították. Mindhármuk állapota életveszélyes. A nyomozás folyik.

— **Vízkereszti turistakirándulások.** Budapest Sport Egyesület. Negyedik téli ismerkedési tagtalálkozó Budakeszin. I. csoport: T 9 ó 30 p. hűvösvölgyi vill. végáll. II. csoport: T: 9 ó 30 p, zugligeti vill. végáll. III. csoport: T: 9 ó, Széll Kálmán-téren. Valamennyi csoport 1—2 óra között Budakeszin, a Martin-féle nagyvendéglőben találkozik.

— GÁZOLT A VILLAMOS ÉS A VONAT. A Thököly-út és a Róna-utca sarkán egy 69-es jelzésű villamos elgázolt egy 50—55 év körüli kolduskülsejű férfit, akinél semmiféle személyazonossági irat nem volt. A metők súlyos sérülésekkel a Szent István-kórházba vitték. — *A kőbányai vasútállomáson* egy személyvonat elgázolta Darabos Sándor 22 éves honvédet. A fiatal honvédet lábfejtöréssel, súlyos zúzódásokkal a honvéd-kórházba szállították.

— **Halálozás.** Dr. Bournáz János, Köröstarcsa község orvosa, tartalékos orvoshadnagy, Szegeden elhúnyt. Január 2-án helyezték örök nyugalomra a szegedi belvárosi temetőben. Az engesztelő szentmise áldozatot 3-án mutatták be Szegeden a Jézus Társaság kápolnájában.

— **A német igazságügyminisztérium új államtitkára.** A Führer a birodalmi igazságügyminiszter előterjesztésére Rothenberger dr. igazságügyminisztériumi államtitkárt várakozási állományba helyezte és helyébe Klemm minisztériumi osztályfőnököt nevezte ki, aki eddig a párt irodájában működött.

— **Rossz szomszédság eredménye: tizévi fegyház.** Máhonfa községben id. Weinhoffer István és Antal József szomszédos birtokosok voltak. A két család között rengeteg pereskedés fordult elő és így történt, hogy az egyik családi, illetve szomszédi perpatvar alkalmával Antal Józsefet agyonverték. A zalaegerszegi törvényszék id. Weinhoffer Istvánt, mint tettest, a bizonyítási eljárás lefolytatása után tizévi fegyházbüntetésre ítélte el emberölés miatt. Fellebbezés folytán a győri tábla, majd végső fokon a Kúria a törvényszék ítéletét hagyta helyben.

(—) *BARÓ LUKÁCS MIKLÓS A SZEGEDI SZIMFÓNIKUSOKAT VEZÉNYLI. Az Operaház újonnan szerződtetett karmestere, báró Lukács Miklós szegedi hangversenyre kapott meghívást. A fiatal karmester január elején Szegeden a város filharmónikus együttesét vezényli.*

MA NAGYBECSKEREKEN

játszik a magyar honvéd válogatott labdarúgó csapat. A vasárnapi, belgrádi szép győzelme után Becskerekre utazott a honvéd válogatott, ahol ma játszik a városi válogatott ellen. Bánáti magyar körökben nagy szenzációt jelent a magyar csapat játéka.

— **A fűszerpaprika termelői verseny díjainak kiosztása Kalocsán.** A kalocsavidéki paprikatermelők szépszámú jelentkezéssel mutatták meg, komoly érdeklődésüket a termelési verseny iránt, amely a többtermelés, minőségemelés és a szaktudás fokozásának hathatós eszköze. A napokban ünnepélyes keretek között osztotta ki a Magyar Fűszerpaprikát értékesítő Központi Szövetkezet a termelési verseny díjait a Kalocsavidéki Fűszerpaprikatermelők Szövetségének székházában. Kiosztásra került: 1 drb 13 soros vetőgép, 1 drb kerékpár, 1 drb csigatriőr, 1 drb kerti-vetőgép, 12 készlet komplett melegágyi felszerelés, 3 drb lókapa és 40 drb elismerő díszoklevél. A fűszerpaprika termelési verseny legnagyobb eredménye, hogy mindig több és több termelő érti meg az idők szavát: Termeljünk többet, szebbet, jobbat!

— **Dudás Miklós püspök a munkácsi egyházmegye apostoli kormányzója.** A Magyar Kurir jelenti: Az Osservatore Romano mai száma közli, hogy XII. Pius pápa Dudás Miklós hajdudorogi püspököt a munkácsi egyházmegye apostoli kormányzójává nevezte ki.

— **Csütörtökön nyílik meg a fiatal lengyel művészek kiállítása.** Csütörtökön délelőtt nyílik meg a Vilma királyné-út 5. szám alatt a Fiatal Lengyel Művészek Kiállítása. A sajtó meghívott képviselőinek délelőtt tíz órakor mutatják be a kiállítást, amelyen a képzőművészet minden ága és irányzata képviselve van. A közönség számára déli 12 órakor nyitják meg a termeket. Belépődíj nincs, a katalógus ára 1 pengő.

FEGYELMI A MUSZ-BAN

Mezey István dr.-nak, a MAC válogatott kapusának játékjogát az úszó szövetség fegyelmi egyesbírája hat hónapra tiltotta el a játéktól. Mezey dr. az ítéletet megfellebbezte. Az ítélet — mint értesülünk — egyesületi körökben nagy feltűnést keltett és aligha fog izgalmas következmények nélkül elmulni. *Mezey* István dr. fegyelmi ügyében a MUSz ügyésze a büntetéstől való eltekintés mellett tört lándzsát. A MAC kapusa sértését az úszó szövetség társelnökével, Schmidt József dr.-ral szemben követte el.

MOLNAR IGNAC

a volt szövetségi labdarugó edző, aki nemrég érkezett haza Bulgáriából, megkezdte hazai előadás sorozatát. Vasárnap a MOVE Rákoshegyi TSE meghívására tartott edzésbemutatót, gyakorlati és elméleti előadást, majd a pompás filmgyüjteményéből vetített. A közönség nagy tetszéssel fogadta a hírneves edző bemutatóját. Molnár Ignác folytatja edzőbemutatóit és filmelőadásait.

MINDENKINEK AMIT TUDNIA KELL

A székesfőváros közélelmezési ügyosztálya közli, hogy a közellátási miniszter intézkedése folytán Budapesten és környékén személyenkint 5 dkg vaj kerül a tejkimérő-üzletek útján az 1944. évi rózsaszínű közellátási szelvényív I. számú szelvényének bevonásával január 10 és 15 között kiosztásra. A szelvényekkel január 5 és 12 között kell jelentkezni a tejüzletben, ahol levágják a szelvényt, arról elismervényt adnak s ezen vajmennyiséget és a kiszolgáltatás napját is feltüntetik. A tejkimérők és tejvállalatok a beszedett szelvényeket a szokott módon kezelik.

Közli még az ügyosztály, hogy a húsjegyeknek január 8-tól érvényes B 7. és 8. számú szelvényeire marha-, borjú-, vagy lóhúst, vagy bármely húsból készült kolbászárut, a B 9. számú szelványre lóhúst vagy lóhúsból készült kolbászárut szolgáltatnak ki, az A 6. és B 10. számú szelvények nem válthatók be.

Jól öltözködik? Takarékosan öltözködik? Luxustextiltől Teréz-krt 18.

— A 12 éves fiú- és 16 éves leánygyermekek külön bejelentési kötelezettsége. A 380.000/1941. sz. belügyminiszteri rendelet szerint minden év január 1—31 között külön bejelentőlapon kell bejelenteni a fiúgyermekeket, akik az év folyamán a 12., a leánygyermekeket, akik a 16. életévüket elérik. A bejelentest a dohánytőzsdékben beszerezhető külön e célra szolgáló bejelentőlapok pontos kitöltésével kell teljesíteni. A bejelentés megtörténtét igazoló bejelentőlapszelvényt a háztulajdonosnak, vagy megbizottjának be kell mutatni.

Illetékes közlés a hadi ondozás országos szervezetéről

A napilapok újévi számukban hírt adtak arról, hogy az Országos Hadigondozó Hatóság január 4-én veszi át a hadigondozottak ügyeinek intézését új székházában, Corvin-tér 8. szám alatt. Egyes lapok tévesen hadigondozó bizottságról tettek említést. A félreértések tisztázására illetékes helyről a következőket közlik:

A hadigondozás állami feladat, amelynek központi főhatósága a vitéz Bonczos Miklós államtitkár elnöklése alatt felállított Országos Hadigondozó Hatóság. Ennek a hatóságnak vannak alárendelve a hadigondozás összes hivatalos szervei és intézményei, így a már említett járási (városi) hadigondozó bizottságok, a hadigondozási célt szolgáló üdülők, rokkantiskolák és egyéb intézetek, továbbá a honvédelmi igazgatás által átengedett járási, városi, kórházi, stb. hadigondozó tisztek, végül a községi jegyzők mint a hadigondozottak hivatalos nyilvántartói.

Az egyéb háborús tennivalókkal amúgy is elfoglalt közigazgatási hatóságok tehermentesítésére azonban háború idején a gyakorlati hadigondozó tennivalókat önként jelentkező szervezetek látják el, természetesen a hivatalosan megszabott elvek szerint. E társadalmi erők összefogását, megszervezését a kormány által társadalmi csúcsszervezetként elismert Országos Hadigondozó Szövetség élén Kállay Miklósné, a miniszterelnök felesége vállalta magára. Ez a szövetség tehát mint társadalmi alakulat, működését az Országos Hadigondozó Hatóság irányítása mellett fejti ki. (MTI)

Ki búzakötvényt vett, biztonságot arat...

Esti Ujság szerkesztőségének telefon száma 14 44 00

Még két jugoszláv nemzeti bizottság alakult

A belgrádi, zágrábi és kairói kormányok s a jajcei, londoni és cetinjei nemzeti bizottságok ellentétes törekvései

A rádió, amelyet a szembenálló felek a mai háborúban különös előszeretettel vesznek igénybe propaganda céljaira, az utóbbi időben mind többet foglalkozik a délszláv kérdéssel. Olyan szenvedélyes hangú üzeneteket és tenyegetéseket küldözgetnek egymásnak a délszláv politikusok, hogy azok túlteszneк azokon az elkeseredett megnyilatkozásokon, amelyek a szerb, horvát, szlovén népek huszonhároméves együttélését nyomon követtek. Növeli a harc e durvulását az, hogy nincsen olyan tekintély a soraikban, aki, ha nem is tudná összhangzásba hozni a három népfaj elütő tulajdonságait és érdekeit, de fékezné a mindinkább személyi térre terelődő vitát, amely még a fiatal uralkodó személyét sem kíméli meg.

A délszláv kérdés állandó kavargásában még két nemzeti bizottság létesült, hogy tökéletes legyen a zűrzavar. Az egyik Cetinjeben, nyilvánvalóan a Nedicshez való közeledést keresve, a másik Londonban alakult meg. Az utóbbi tulajdonképpen a jajcei partizán nemzeti bizottság ténykedésének ellensúlyozására törekszik.

Vissza Pasicshoz

Szerbiában, amióta Mihajlovics Draga, Péter király csetnik hadseregének hadügyminisztere kegyvesztett lett, megerősödött Nedics tábornok helyzete. A partizán harcok ellanyhultak, bár Mihajlovics csapatai eddig is a szerb—bosnyák hegyek közé szorulva, inkább horvát, mint szerb területeket nyugtalanították. Nedics kormánya sokáig tehetetlen volt a szabad csapatokkal szemben, nem egyszer hangsúlyozta, nincs más célja, mint a szerbséget a további vérontástól megkímélni. Nedics munkatársai azonban a jugoszláv államban szerzett tanulságok alapján Jugoszlávia feltámasztása helyett nyiltan a balkáni Szerbia megnagyobbítása mellett foglaltak állást, amelyből hiányozna Horvátország és a vegyes lakosságú vidék. Pasics koncepciójához való visszatérést jelent ez a politika, amelynek hirdetői közé tartozik a tegnapi centralista és kisantant-párti Szpalajkovics Miroszláv volt párisi követ is. Minden megnyilatkozásából kiérzik, hogy ő is tanult az együttélés jelenségeiből és az ezt követő szerb-horvát harcokból s a horvátok nélkül képzeli el az új szerb államot.

Hegyi napiparancs a londoni rádió ellen

Mihajlovicsék új politikájáról Krakov Sztaniszlav, a belgrádi Novo Vreme szerkesztője közölte az első híreket. Az ujságíró, aki Nedics unokaöccse, a londoni rádiónak válaszolva, ismertette a »jugoszláv hadsereg hegyi törzsének« 177. és 178. számú napiparancsát, amelyben megtiltja a londoni rádió híreinek hallgatását, mert azokat »a szerbségtől elrugaszkodott emberek és kommunisták« sugalmazzák. Nedics és Mihajlovics tehát nemzeti alapon kerültek egymással először érzelmi érintkezésbe.

Kairó és Zágráb

A kairói menekült kormány, amely Purics Bozsidar elnökletével alakult meg, a területi integritás alapján áll és Péter király visszatérését készíti elő Jugoszláviába.

A harmadik kormány, amely az egykori Jugoszlávia területén alakult, a zágrábi Mandics-kabinet, amely a független horvát államot mindenáron fenn akarja tartani és ezért ma is tömérdek áldozatot hoz. Pavelics államfő karácsonyi üzenetében azt mondotta, hogy vérpatakokban és tűzben születik meg a horvát állam, amelyet az utolsó usztasa feláldozásával is meg fognak védelmezni. A *Nova Hrvatszka* pedig azt írta, hogy a horvátok nem kívánják azt a Jugoszláviát, amelyben »400 tábornokot és 300 minisztert tartottak el és ebből csak 3 tábornok és 20 miniszter volt horvát« — az összes területek adójából.

Három kormány háromféle törekvése áll itt szemben, áthidalhatatlan szakadékok választják el őket egymástól.

Cetinjei fordulat

Az olasz kapituláció Montenegróban is új helyzetet teremtett. A belgrádi *Szrpszki Narod* azt írta, hogy a montenegrói trónt az olasz királyi család egyik tagjával akarták betölteni. Már úgy volt, hogy összehívják az alkotmányozó nemzetgyűlést, mikor bekövetkezett az olasz összeomlás. A német megszálló hatóságok gyorsan kiküszöbölték az olasz befolyást és a belgrádi lap szerint Nedics kormánya mindent elkövetett, hogy a nemzeti alapon álló szerbek és montenegróiak között szoros együttműködés létesüljön. Azóta megjelent a cetinjei *Crnogorszki Vjesznik* első száma, amely bejelenti, hogy montenegrói nemzeti tanács létesült Vukszanovics Ljuba elnökletével. A feladata elsősorban a rend biztosítása. A nemzeti tanács tagjai túlnyomórészt azok a politikusok, akik 1918 november 26-án kimondták a Szerbiához való csatlakozást, de a függetlenségi gondolat képviselői sem hiányoznak a bizottságból.

A montenegrói nemzeti tanács alighanem már meg is találta az együttműködést Belgráddal, amelynek mindig szívügye volt Montenegró és lakosságának sorsa. Montenegrónak 200.000 lakosa volt, de kommunista érzelmű kisparasztságának heves vérmérséklete sok veszteségteljes harcba vitte bele őket, amely érzékeny áldozatokat követelt.

Londonban egy horvát...

Jugoszlávia összeroppanása olyan gyorsan következett be, hogy nagyon kevés politikus tudta elhagyni az országot. A legkevesebben a horvátok és a szlovénok vannak, akik Londonban ütötték fel tanyájukat.

A jajcei partizán nemzeti bizottság megalakításának hírére a londoni jugoszlávok is megmozdultak és sietve ők is nemzeti bizottságot hívtak életre. Vezetője Biosanics Rude, a belgrádi Prizad volt vezérigazgatója, a horvát parasztpárt gazdasági szakértője. Biosanics még nem is olyan rég intranzingens horvát vonalon állott, »Ekonomszka podloga hrvatszkog pitanya« című munkájában mindenáron azt igyekezett kimutatni, hogy Belgrád szándékosan tönkreteszi és gyengíti a horvát területeket. Titokban kinyomtatott könyvében feltűnő adatokat hozott nyilvánosságra, a nagyszerb törekvések tarthatatlanságát bizonyítva.

Most a horvát Biosanics a londoni jugoszláv nemzeti bizottság elnöke, ami talán a legkülönösebb abban a sok furcsaságban, amit a délszláv kérdés felvet. De mit hoz még a délszláv probléma fejlődése, arra senki sem tudna kielégítő választ adni, annyi a meglepetés a délszláv törekvések keresztezésében.

Anglia a Lend and Lease adósságok törlését követeli a háború után

Angol-amerikai ellentétek a háborút követő gazdasági tervek körül

Az angol sajtóban igen tekintélyes helyet foglalnak el a háború közvetlen katonai és politikai problémái mellett a háborúutáni gazdasági újjáépítés kérdései. A cikkek legnagyobb része az angol-amerikai együttműködés kérdésével foglalkozik. Szemmelláthatóan nyugtalanítja az angolokat az amerikai tőke befolyásának megnövekedése. A hírek és információk, amelyek a tengeren túlról érkeznek, nem sok jóval biztatnak. Az együttműködés politikája, amelyhez a Lend and Lease rendszere alapján kezdetben ózsás reményeket fűztek, újabban sok csalódást okozott az angoloknak, de az amerikaiaknak is. Angol pénzügyi körökben egyre fokozódó pesszimizmussal figyelik a fejleményeket.

Az egyik legtekintélyesebb angol pénzügyi lap, a »Financial News« figyelmezteti az angol kormányt, hogy ne mutasson túlzott engedékenységet az amerikaiak merev értékstabilizálási törekvéseivel szemben mindaddig, amíg a háborúval s a háborút követő újjáépítéssel kapcsolatos egyéb pénzügyi és gazdasági problémák nem nyernek megoldását, mert hiszen ezeknek az általános gazdasági problémáknak kedvező megoldásától függ, hogy a valutaegyezmény egyáltalában hogyan fog funkcionálni a gyakorlatban. A lap egész nyiltan megmondja, hogy elsősorban mire gondol: a Lend and Lease adósságok háborúutáni kezelésére. Az angolok a megértés politikáját hirdetik, az amerikai pénzügyi körök viszont, ahogyan a lap tapintatosan kifejezi magát, »túlságosan konzervatív« álláspontot foglalnak el.

A Land and Lease egyezmény szerint a háború után a kölcsönzött és bérbeadott értékeket vagy készpénzben vagy természetben kamat nélkül kell visszatéríteni, de *az Egyesült Államok elnökének joga van az adósságszámlán törléseket eszközölni, amennyiben az a meggyőződése, hogy a szövetségesek a háború folyamán a nyugati hemiszféra védelméhez hozzájárultak.* Ez a felhatalmazás azonban olyan bizonytalanul van megfogalmazva, hogy az elnök törlési joga igen messzemenő lehet, annyira, hogy valójában az összes Lend and Lease adósságokat törölhetik. Természetesen nem valószínű, hogy az elnök e jog gyakorlása közben figyelmen kívül hagyhatja az amerikai közhangulatot és főleg a kongresszus hangulatát. *Angol vélemény szerint az egyetlen megnyugtató megoldás az lenne, hogy ha törölnék az összes Lend and Lease adósságokat, sőt a többi háborús adósságokat is.*

Az első világháborút követő gazdasági tapasztalatok az angol álláspont helyességét igazolják. Természetesen nagy kérdés, hogy az érdekelt amerikai körök hajlandóak lesznek-e ezt az álláspontot magukévá tenni. Anglia szempontjából igen nagy jelentősége van, hogy minél előbb tudja, milyen fizetéseket kell teljesítenie a háború után a Lend and Lease adósságok törlesztésére. E terheket a jövő értékstabilizálási törekvéseknél számításba kell vennie. Roosevelt és gazdasági tanácsadói, az angolokkal való együttműködés föltétlen hívei. E tervek szerint *a háború követő gazdasági angol-szász együttműködés intézményei lennének: a nemzetközi újjáépítés bankja, a termelési árak nemzetközi szabályozására alakuló szerv és egy tartós alapokra helyezett nemzetközi értékstabilizálási rendszer.* Roosevelt gazdaságpolitikájának amerikai pénzügyi körökben igen nagy ellenzéke van és angol lapvélemények szerint még *nagy harcot kell megvívnia Rooseveltnek a Wallstreet-tel*, mielőtt a háborút követő amerikai gazdaságpolitika alapelveit végérvényesen lerögzítik.

A mindenre való felkészülés belső munkájáról

tartott újévi beszédet Ravasz László püspök

Ravasz László dunamelléki református püspököt újév alkalmával köszöntötték a lelkipásztorok, vallásoktatók, tanárok és tanítók. A püspök, az üdvözlésekre válaszolva, hosszabb beszédet mondott. Többi között kijelentette, hogy olyan feszítőerők torlódtak fel a világon s ebben a mérkőzésben úgy szemben áll egymással az emberiség szenvedélyeinek félelmes ereje, hogy mi a végső leszámolásnak, az utolsó jelenetnek s eget-földet betöltő, megrázó, gigászi körvonalainak leszünk tanui. Bizonyos, hogy ez nem lesz esztétikai látvány számunkra, mert ebben mindenestül fogva létünkben érdekelve vagyunk, mint egyház, mint nemzet és mint egyének egyaránt.

— Szomorú állapot az, amikor a csodavárás alá hitetlenséget rejt el egy szomorú ember. Isten csodatevő Isten, egyebet se tesz csak csodát, csak éppen csodáit nem a mi megrendelésünkre teszi meg és nem úgy hajtja végre, ahogy nekünk tetszik. Beállítja őket a »kőszikla hasadékába«. A mai világ típusa a pesszimista, aki ebben szakadatlanul »győzedelmeskedik«, triumfál és mindent »jobban tud« és ebben való sággal kéjeleg, mert nem bírja el az igazság nyomasztó súlyát. Ha világosan nézzük a dolgokat, meg kell állapítanunk, hogy olyan világhelyzetben vagyunk, ahol minden történhetik, a legrosszabbtól a legjobbig. Nem emberekben kell bízni, nem a hadijelentésekből kell kihüvelyezni az eshetőségeket, hanem Istenben bízakodjunk és készüljünk arra, hogy bármit elfogadhassunk tőle. Ne pereljünk a holnappal. Ez nem könnyű feladat, azzal jár, hogy mindannyiunk lelkében végbemenjen egy nagy elszámolás. A mindenre való felkészülés belső munkája. Próbáljuk meg, elég erősek vagyunk-e bármit elhordozni? Ha tehát reánk tör a teher, ne legyünk készületlenek és ne roppanjunk össze alatta.

Idézte Ravasz püspök az »unyi harangot«, amelyet a vallásüldözés idején a hívek kútba rejtettek és csak a »Türelmi rendelet« idején húztak elő újból. Ezalatt a vértesaljai község harangja a vizek mélyén zengett és végezte a maga nagy szolgálatát. Nem tudjuk, harangjainknak mikor kell alászállaniok, de az alászállott harangok zengenek tovább és a vizek mélyén megmaradnak a zengő harangok. *(MÉ)*

A drogisták kérelme a fodrászokhoz és fűszeresekhez

A Budapesti Drogisták Ipartestülete több társegyesülettel arra kérte a fodrászok és fűszeresek testületeit, hívják fel tagjaikat, hogy ne árusítsanak gazdasági és ipari célra szolgáló anyagokat, kozmetikai, pipere- és illatszereket az illatszer- és festékkereskedések, valamint drogériák nyitása előtt és zárása után, mivel miniszteri határozat szerint több iparágnak ugyanegy helyiségben való folytatása a zárórát illetőleg nem ad jogot.

Elsodorta a személyvonat

A kőbányai vasúti állomáson egy személyvonat elsodorta *Darabos* Sándor 22 éves honvédet, akit zúzott lábfejjel vittek be a helyőrségi kórházba.

A választók 1945. évi névjegyzéke

Bódy László alpolgármester hirdetményben hívja fel a főváros közönségét az országgyűlési képviselőválasztók 1945. évre készülő névjegyzékébe való felvételre. Hivatalból veszik fel mindazokat, akik 1944-ben elérik a választójogosultsághoz megkívánt életkort és az egyéb kellékek birtokában vannak.

— A LÁTHATÁR új száma dr. Flachbarth Ernő nagyszabású tanulmányát közli gróf Tisza István nemzetiségi politikájáról, dr. Deák József Mocsáry Lajos életművét ismerteti, Domokos Sámuel és Gáldy László a román irodalomról értekeznek, Csuka Zoltán Steuer Györgyről írt emlékezést.

— A MAGYAR SZÁRNYAK újévi számának vezércikkét dr. Ember Sándor írta. Bisits Tibor alezredes a légihborúk krónikáját foglalja össze, magyar pilóták légiharcait ismerteti, végül közli a lap a HIMNEA 1009 pengős fényképpályázatának feltételeit.

Érik a, érik a búzakalász...
Benne örökérvényű értéket találsz!
Fektesd tőkédet búzakötvénybe!

Beszélgetés a hetvenöt éves Lyka Károllyal

Hollósy Simonnál festőnek készült és a magyar képzőművészeti kritika vezéralakja lett

Ünnepe van a magyar képzőművészeti életnek: *Lyka* Károly, a magyar művészettörténelmi irodalom modern értelemben vett megalapítója, az új magyar képzőművészeti irányzatok apostolian bátor hithirdetője *hetvenöt éves*. Budapesten született 1869 január 4-én, abban az évben, amikor Róma, Páris és München mesterei a legázasabb művészi forradalom tantételeit hirdették.

Lyka Károly a családi otthonból hozta a művészet iránt érzett lelkes rajongását: apja építész volt és ahogy a jubiláns művészettörténész, író és pedagógus meg is említette, a családi körön belül szerezte első művészi impresszióit édesapja könyvtárában és folyóirataiban.

A *Magyarország* munkatársa telefonon fejezte ki jókívánságait Lyka Károlynak, s alkalma volt elbeszélgetni a jubiláns ötévtizedes munkásságáról, melynek áldásait nemcsak az egyetemes magyar művészi élet, hanem személy szerint a legnevesebb művészeink egész csoportja élvezte.

A forrongó Münchenben

— Magam is festő akartam lenni, — kezdte emlékezéseit Lyka Károly. — Az érettségi után mingyárt Münchenbe mentem, ahol az új művészi irányzat forrongásának szemtanuja voltam. Az itt dolgozó Hollósy Simon festészeti iskolájába iratkoztam, egyúttal pedig hallgattam Muther Richard képzőművészeti előadásait.

— Ma már nem fest méltóságod?

— Akkor is keveset rajzoltam és festettem, amikor festőiskolába jártam. Néhány életnagyságú aktot készítettem, de ezek az évtizedek folyamán elvesztek, elkallódtak, megsemmisültek.

— Mikor kezdett képzőművészeti tanulmányokat írni?

— Az első évtizedeket inkább gondos és aprólékos előtanulmányoknak szenteltem, kisebb cikkekben, tanulmányokban számoltam be a képzőművészeti élet jelenségeiről, egy ideig a *Pesti Napló* munkatársa voltam.

— Melyik a legérdekesebb és legnevesebb ujságírói élménye?

Kossuth Lajos halottaságyánál

— Megvan az az örömöm, hogy egy igen érdekes művészeti korszakban élhettem, kortársa lehettem számos világhírű művésznek, akikkel baráti viszonyt tartottam fenn. Mint kritikus, figyelemmel kísérhettem a modern magyar művészet legnevesebb alakjainak pályáját kezdettől fogva és mint a Képzőművészeti Főiskola tanára, többezer növendékem közül alkalmam volt látni a jövendő nemzedék munkálkodását. Ujságírói élményeim közül ma is megilletődötten gondolok vissza arra, hogy mint a *Pesti Napló* tudósítója, *Turinban ott áltam Kossuth Lajos halálos ágya mellett*. Szomorú, nagy élmény volt. Kossuth hosszú ideig haldoklott, napokon keresztül. Álmatlanul virrasztottunk betegágya mellett, óráról-órára vártuk a katasztrófát és tudósítottuk lapjainkat. Rajtam kívül számos más tudósító is kint volt, előtt néhány országgyűlési képviselő. Régi fegyvertársai közül Amerikából megérkezett Figyelmessy ezredes. Azon a vonaton jöttem Budapestre, amely Kossuth holttestét hozta.

Harc a modernekért

— Mint kritikus főként kinek az útját egyengette?

— Mindig az igaz tehetség ügyét védelmeztem. Annakidején, amikor a legújabb iskola forradalmi merészségü alkotásaival nyilvánosságra lépett, bizony nem egyszer szenvedélyes hangú cikksorozatot kellett indítanom Mednyánszky, Rippl-Rónai, Ferenczy, Csók, Vaszary és a nagybányaiak ügyében. Érdekes hogy Rippl-Rónai művészetét Jászai Mari, ez az ösztönösen müértő asszony is félreértette. Nem ismerte el Rippl-Rónai korszakalkotó tehetségét.

Ma már a nagyközönség legszélesebb rétegei is tudják, milyen magas művészi eszményekért küzdött Lyka Károly, akinek elegáns, kaszinói »harcmodora« európai arányú képzettséggel párosult. Lyka ugyanis soha nem elégedett meg a művészi részletjelenségek figyelésével és boncolgatásával, a művészeti produktumokat a képzőművészeti kultúra egyetemes fejlődésének alkatrészeiként szemlélte. Bejárta az összes művészeti centrumokat, hosszú hónapok, évek tanulmányaiban megismerkedett Olasz- és Görögország művészetével, bejárta Konstantinápolyt és Kis-Ázsiát, Hollandiát, Franciaországot. Páratlan kutatási kedvének, adatgyüjtő szorgalmának, biztos művészi ítéletének eredménye az a vaskos kötet, mely a XIX. század magyar művészetének történetét mondja el. »A magyar művészet 1800—1850-ig«, »A nemzeti romantika« című hatalmas műveiben már 1867-ig feldolgozta művészi multunk leggazdagabb korszakát.

— Mikor fejezi be Méltóságod a legújabb kötetet?

— Most csendesen, visszavonultan dolgozom a 700—800 oldalasra tervezett harmadik köteten, melyben 1867-től a Millenniumig dolgozom fel modern művészetünk kibontakozásának történetét. Sajnos, betegségem egyre hátráltat munkámban.

— Örömmel tapasztaljuk, hogy most jó egészségnek örvend.

— Nemrégen keltem fel a betegágyból. Agyvérzéssel, majd gyomorvérzéssel egy hónapig feküdtem szanatóriumban, ötször kaptam vérátömlesztést.

„A fiataloknak üzenem...“

— Mit üzen a *Magyarország* nyilvánosságán keresztül a fiatal magyar művésznemzedéknek?

— Egész sereg kiváló tehetségünk van művészi és művészettörténeti irodalmi téren is. *Biró* József jeles tanítványom, aki Erdély művészetének feldolgozásával egy ismeretlen világot tárt a tudomány és a nagyközönség elé, nemrégiben az erdélyi kastélyokról irt kultúrtörténeti szempontból is figyelemreméltó munkát. Az a rátermettség és szorgalom, amely a fiatal szakirókat jellemzi, biztositani fogja a magyar képzőművészeti irodalom szinvonalát. Képzőművészeinknek, a fiataloknak pedig azt üzenem, hogy a ma már klasszikusnak számító modern művészeinknek is sokszor gyötrelmes önuralommal kellett kivárniok az érvényesülést. (b. f.)

A honvédelmi mentesítés nem ad jogot „E“ betüre

Azok a gépjárművek, amelyek az »E« megkülönböztető jelzést eredetileg honvédelmi mentesítés alapján kapták meg, 1944 február 28-a után csakis a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter engedélyével vehetnek részt a közuti forgalomban. Az érdekeltek erre vonatkozó kérelmüket január 20-áig terjeszthetik elő a miniszterhez. Felbélyegzett folyamodványukat az illetékes gépjárműkerületi rendőrhatóságnál kell benyujtaniok, vagy oda postán beküldeniök, felemlítve azokat az okokat, amelyek a gépjármü további használatát szükségessé teszik. Csatolni kell a honvédelmi mentesítést igazoló okiratot eredetiben vagy hiteles másolatban, fel kell sorolni a gépjármü adatait is. A kérelem benyujtásának elmulasztása azzal a jogkövetkezménnyel jár, hogy a gépjárművet február végével le kell állítani.

Illetékes helyről nyomatékosan felhívják az illetékesek figyelmét arra, hogy azok az »Ü« jelzéssel ellátott gépjárművek, amelyek eredetileg honvédségi mentesítés alapján rendelkeztek »E« megkülönböztető jelzéssel, ugyancsak a rendelet hatálya alá tartoznak, tehát a tulajdonosoknak be kell nyujtaniok a kérvényt. Közömbös, hogy az illetékes rendőrhatóság az »Ü« jelzést hivatalból vagy a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter engedélye alapján adta ki. *(MTI)*

Vaj

A székesfőváros közellátási ügyosztálya közli, hogy a közellátásügyi miniszter intézkedése folytán Budapesten és környékén személyenkint 5 dekagram vaj kerül a tejkimérő üzletek útján az 1944. évi (rózsaszínü) közellátási szelvényiv I. számú szelvényének bevonásával január 10—15. között kiosztásra. A közellátási szelvényivek birtokosai január 5—12. között jelentkezzenek a lakásukhoz közeleső valamely tejkimérő üzletben (tejfiókban, vagy tejkimérésnél megbizott kereskedőknél vagy iparosoknál), ahol a birtokukban levő 1944. évi közellátási szelvényivekről a tejkimérő levágja és átveszi a vajkiosztásra kijelölt I. számú szelvényeket és azokról elismervényt ad, amelyen a kiszolgáltatásra kerülő vajmennyiséget és a vaj kiszolgáltatásának napját is fel kell tüntetni.

Hús

A székesfőváros közélelmezési ügyosztálya közli, hogy Budapesten és környékén a húsjegyek jannár 8-tól érvényes B. 7. és 8. számú szelvényeire marha-, borjú- vagy lóhúst, vagy bármely húsból készült kolbászárut, a B. 9. számú szelvényre lóhúst vagy lóhúsból készült kolbászárut szolgáltatnak ki. Az A. 6. és B. 10. számú szelvények nem válthatók be.

MAGYARORSZÁG KISKIRAKATA

Női táskák
a régi minőségben
Legolcsóbb közvetlen a készítőnél
Csángó Ferenc
bőrdíszműves mester,
csak **IV, Szervita-tér 4**

Figyelem! Használt ruhákért, egyenruhákért legmagasabb árat fizetem. Győződjön meg és hívjon. Schultz, Népszínház-u. 21. T.: 140-667.

Irodabútor olcsón
LAKÁSBÚTOR
Klauzál-utca 26.

HASZNÁLT
férfi-, női- és egyenruhákért
Magyar perzsa
és gyapjú szőnyegekért, szövet függönyökért legmagasabb árat fizet GERSTL, István-út 28.
Telefon: **426-547**

Elsötétítő roletta
egy mozdulattal kezelhető. PFLUM kárpitos, Nefelejts-utca 29. Telefon: 226-906.

Figyelem! Váljon meg az ócska holmijától
Ruhát, cipőt, bútort, szőnyeget, varrógépet és mindennemü hagyatékot is magas áron veszek.
Magyari István
Dobozi-u. 27., tdsz. 4. Tel.: **349-921**

Bútorért, ruháért, cipőért
szőnyeg, függöny és háztartási dolgokért legtöbbet fizet Zsadányi, Szigetvári-u. 4. Th.: 133-577

Legmagasabb árat fizetek
használt férfi-, női-ruha, fehérneműért és mindenért. T **138-010.**

Márkás festmények
Edvi Illés, Komáromi-Kacz, Szüle, Herman, Romek, Háry, Neogrády, Gergely, Kárpáthy, Deák Adrienne, Polczer, Cserna, Fried, Pólya olcsón eladók. DR. SCHRÖEDER ker., Tisza Kálmán-tér 6., II. emelet 26.

Betegtoló kocsit
VENNÉK. Cím: TÓTH, Budapest, Sashegyi-út 35. szám

Prima nercbunda perzsa-, perzsaláb-, szürke mókus-, hörcsög-, alig használt macskabundák, ezüst-, kékrókák, gyönyörűek, szőrmék gallérozásra, bélések olcsón eladók. Ker, Vörösmarty-u 61. II. 1

Békebeli prima
sífelszerelésemet
42-es cipő, 210-es léc, elcserélném 37-es cipő, 200-as lécre. Cím: XII., Fery Oszkár-utca 23. III. 1. Délután 5 órától.

VÁLJON MEG
használt ruháját ól, mindenért Schmergel fizet legtöbbet. Rottenbiller-utca 37. Telefonáljon **422-269.** Hívásra jövök.

Ajándéka legyen maradandó!
Börzsönyligeten
(magyar Svájc)
újonnan parcellázott részen, közvetlen a müút mellett, az épülő modern strand közelében, gyönyörű telkek kaphatók, 25—40 P-ig □-öl árban. A területen közkút. A müút mellett villanyvezeték. Téli-nyári sport lehetőségek. Kiszállítás díjtalan! Parcellázási iroda: Baross-tér 17., I. em. 9. Telefon: 424-373.

FREUND fizet legtöbbet
használt férfi- női
és egyenruhákért, cipőért, szövetfüggönyökért, egész háztartásért. Hétfőn is. Dobozi-u. 27. T: **422-571**

KŐSZEGI LENKE
gyorsíró
és gépíróiskolája
Gresham-palota, Ferenc J.-tér 5—6., földsz.

Használt férfiruhákért egyenruhákért
magas árat fizetek. SPIEGEL, Teréz-körút 2. I. em. 9. Tel. **224-842**

Festményeket, régiségeket magas árban veszek. Értesítést, festményeket ki festette? Dr. SCHRÖEDER, Tisza Kálmán-tér 6., II. em. 26

Pénzt csinálhat
használt ruháiból, fehérneműből, hagyatékból. Jó áron megveszem. T: **133-623**

Zongorát v. pianinót
sürgősen vennék vidékről is, ár, gyártm. közlésével, Szentirmay, Aréna-út 9. f. 2. Tel.: 223-370.

Szedje össze
nélkülözhető **használt ruháit,**
fehérneműit, legmagasabb áron megveszem
Binet, Karpfenstein-u. 18. **137-634**

Menyasszonyi és vőlegényi
ruhakölcsönző
Hatvani László, VII., Nefelejts-utca 23. Telefon: 223-517.

Bérházak, családiházak, közműves telkek, öröklakások, birtok
minden árban, csak Némethnél, II., Batthyány-utca 48.

Telefonáljon a leggyorsabb
taxigépírónőnek!
Telefon 226-136

Komoly
bélyeggyüjteményt
magas árban veszek.
Tel. 327-581
Bpest, V., Szabadság-tér 15, II. 2

SI -léc -ruha -felszerelés
ródli. **Molnár Gyula**
VII., Károly-krt 3/C (sarokház) Telefon: 427-575.

Használt ruhákért
fehérneműért, zálogban lévő tárgyaiért jó árat ad GRÜN, Népszínház-u. 20. Tel.: 342-957.

Lakásában alhat
téregmentesítés után, felelősséggel. Ujrendszerű gázzal (nem cián) tökéletesen és jótállással irtunk: „TOTAL“ vállalat, Révay-utca 25. (Opera mellett.) Telefon **120-829**
Takarítást is vállalunk!

CSILLÁRT
vegyen, béreljen VOGEL csillárüzemnél, Károly-körút 28. (Városháza) Mária Terézia-tér 1

Használt
ruha, cipő, fehérnemű és egyenruháért **sokat** fizetek
Visnovszkyné
Teleki-tér 10, II. 5. **143-868**

Fotelágyak
a legjobb kivitelben a készítőnél. Nagymező-u. 27. Kárpitos.

Főúri angol Laval
iramszarvas-bőrbunda
fil. val. biberbéléssel, I/a min., 8500 P. Hófehér divatos szőrmeboleró, nagy muffal, 650 P. Tel.: 131-168. Délután 3—4-ig.

Espressóba
keresztény kiszolgáló leány felvétetik. Klebelsberg-utca 27. Cukorkaüzlet.

Rádióját lakásán javítja
Dósa, műszerész m. T.: 132-373 VIII., Romanelli-utca 13.

Elcserélném 2 szobás, összkomf., olcsóbérü lakásomat hasonló 3—4 szobásra. Ajánlatokat: „Költséget térítek“ jeligére a kiadóba.

Felsőgödön
150 □-öles telkek részletre is eladók. Pestkörnyéki Takarék, Erzsébet-körút 27. Tel.: 422-151. Hiv. órák: hétköznap 9—4 óráig

A **K. H. Ö. 50. §-a**
kötelezővé teszi a könyvvezetést. Törvény által előirt könyveit szakszerüen felfekteti:
„KONTOSERVICE“
Telefon 291-735.

Üzleti szekrények
14 folyóméter, részben csukott, eladók. Cím: Özv. Bikics Lipótné asztalos, XII., Széll Kálmán-tér 13. Tel.: 350-589.

KI VÁSÁROLT tavaly január 30-án Gergely régiségkereskedőnél, Városház-utcában, nagy török kásmir sálat. Jelentkezés telefonon: 310-846 alatt.

A munkaügyi bíróság nagyjelentőségű ítélete a zsidótörvény alkalmazásáról

Az elbocsátott zsidó alkalmazottat, ha önállósítja magát, tovább lehet foglalkoztatni

Gyárfás Zsigmond utazó 1912 márciusa óta a Hutter és Lever Rt. alkalmazottja volt. 1940 januárjában okiratban új megállapodást létesített a vállalattal. Az okiratban leszögezték, hogy közöttük a szolgálati viszony megszűnt, ellenben a Hutter és Lever Rt. kijelentette, hogy a vállalat képviseletét 1940 január 1. kezdettel a Heumann Lajos cégre,

amelynek Gyárfás Zsigmond társtulajdonosa,

ruházza át. Amennyiben ezt a képviseleti megállapodást a Hutter és Lever nem a Heumann-cég hibájából felbontaná, Gyárfást úgy fogja végkielégíteni, mintha belépésének időpontja, vagyis 1912 március 1-e óta alkalmazottja lett volna addig az időpontig, amíg a Heumann-céggel a jogviszony megszűnik.

Később a Hutter és Lever Rt. a Heumann-céggel a megállapodást azonnali hatállyal megszüntette, amit Gyárfás Zsigmond jogellenesnek tartott és az előbb említett okirati megállapodásra hivatkozva, közel 30 évi szolgálata alapján járó

végkielégítés megfizetéséért,

amelynek összegét *12.967 pengőben* állapította meg, a Hutter és Lever Rt. ellen pert indított.

A keresettel szemben a Hutter és Lever azzal védekezett, hogy az az okirati megállapodás, amelyen a kereset alapszik, illetve az abban foglalt végkielégítési igéret alaptalan, mert az

nyilvánvalóan a második zsidótörvény: az 1939:IV. t. c. kijátszását célozza,

a törvényben tilalmazott összejátszásból keletkezett és így mint a törvény megkerülő célzatú turpis causa ügylet, joghatállyal nem bír.

Az ügyben most döntött a törvényszék, mint fellebbezési bíróság, Bándy Zsigmond-tanácsa, amely

a Hutter és Lever védekezését nem fogadta el

és a vállalatot kötelezte, hogy volt alkalmazottjának 11.860 pengőt, továbbá 2000 pengő perköltséget megfizessen.

Az ítélet indokolásában a munkaügyi bíróság kifejtette, hogy Gyárfás Zsigmond követelése

nem szolgálati viszonyon, illetve szolgálati szerződésen alapul,

tehát közömbös, hogy azzal kapcsolatban az értelmiségi munkanélküliség ügyeinek kormánybiztosa és a közérdekeltségek felügyelő hatósága milyen átiratot intéztek a vállalathoz.

— Gyárfás Zsigmondnak — hangzik az ítélet — a Hutter és Lever részvénytársasággal fennállott szolgálati viszonya alapján törvényes végkielégítés nyilvánvalóan nem jár, mert Gyárfás állását maga szüntette meg és kijelentette, hogy a vállalattal szemben sem felmondási, sem végkielégítési igényt nem támaszt.

Kereseti követelése az említett okiraton alapszik,

amely annak megállapításával kezdődik, hogy közöttük a szolgálati viszony megszűnt, a vállalat a Heumann-céget bízza meg képviseletével és szabályozták, hogy a képviselet jogtalan megvonása esetén Gyárfást mi illeti meg.

— Ez az okirat tehát — állapította meg a törvényszék — egy képviseleti megbízási ügyletet tartalmaz, amelynek felbontása esetén az abban írt feltétel mellett a Hutter és Lever Rt. Gyárfás Zsigmond javára kártalanítási összeget biztosít. Közömbös, hogy ez a kártalanítás Gyárfás volt alkalmazotti viszonyára utal, mert ez csak a *megállapított kártalanítási összeg kiszámítási módja miatt történt, ami pedig a járandóság jogi természetén nem változtat.*

— A Hutter és Levernek azon érvelése, hogy ez a szóbanforgó megállapodás a zsidótörvény kijátszását célozza, tehát érvénytelen, téves, mert

nincsen olyan jogszabály,

amely megtiltaná, hogy a munkaadó a törvény értelmében elbocsátott zsidó alkalmazottal, ha az önálló vállalkozóvá válik, ne köthetne munkavállalási, vagy megbízási szerződést. A megállapodás tehát nem ütközött törvényes tilalomba és így azt nem lehet semmisnek tekinteni.

— A megegyezés értelmében Gyárfás a kártalanítást csak akkor igényelheti, ha a Hutter és Lever a Heumann-céggel a megállapodást nem e cég hibájából bontaná fel. A járásbíróság helyesen állapította meg, hogy

a megállapodást jogellenesen szüntették meg rögtöni hatállyal,

sőt a bíróság az emiatt megindult perben a megbízási viszony jogellenes megszüntetése miatt a Hutter és Levert a Heumann-céggel szemben marasztalta. *Gyárfást tehát a megállapodásban megszabott kártalanítás teljes összegében megilleti.*

A marasztalási összeg megállapításánál a törvényszék figyelembe vette, hogy Gyárfás átlagos havi jövedelme 1278.36 pengő volt. 1912 március 1-től 1939 decmebr 31-ig 27 év és 10hónap szolgálata alapulvétele mellett 9 és 10—36 havi átlagos kereset után Gyárfást 11.860 pengő 34 fillér illeti meg.

H. E.

Reggeliző-uzsonnára SALVE tápszer Kicsinek-nagynak!

Artista-staggionekat kellene szervezni, — mondják az artisták

Olvasóink bizonyára emlékeznek még «A mai nap» multkori artistariportjára. De mi is tulajdonképpen az artistakérdés oka és hogy lehet megtalálni a megoldást? Erre válaszol két olyan kitünő magyar artista, akiknek külföldön is igen előnyösen ismerik a nevét.

Rodolfo

világhírű bűvész. Európa legtöbb országát bejárta. Sok helyütt nagyobb sikere volt, mint a régi idők nagy bűvészének, Uferlinek. Különösen kártya, pénz, gyűszű és karikatrükkjei híresek. Kézügyessége boszorkányos, mutatványai frappánsak. A pesti közönség is jól ismeri.

— Az artistakérdés — mondja Rodolfo — a háború kitörésekor kezdődött. Sok tehetséges magyar artista járta, fiatal kora óta a külföldet. Pesten nincs meg a kellő érdeklődés. Összesen két revüszínházunk van: a Revüpalota és a Kamara Varieté. Ezért kellett a külföldet járnunk. A háború kitörése után mind hazajöttünk. Ez a két revüszínház, sajnos nem tud megfelelő fellépési lehetőséget nyujtani. Sokan vagyunk. Még azok, akik most fellépnek, sem érezhetik magukat páholyban. A közönségnek kell a változatosság. A legközelebbi műsorban talán éppen olyanok fognak szóhoz jutni, akik most kenyér nélkül vannak és azok kerülnek talonba, akik most lépnek fel.

Hogy mi a megoldás azt maguk az artisták sem látják világosan.

Alfonso

ezeket mondja:

— A legjobb megoldás az lenne, ha szaporítani lehetne a revüszínházak számát. Az érdeklődés biztos meglenne, hiszen minden színház remekül megy. A berlinitéri artistaszínház nem volna rossz megoldás. De nem biztos, hogy sikerülni fog. Addig is össze kellene fogni a legjobb artistáknak és előadásokat kellene rendezni. Helység van. Itt a Vigadó és a Zeneakadémia. Volna még egy megoldás. A közelmúlton turnéztam öt éven keresztül. Amikor Törökországban az emlékezetes nagy földrengés volt, a török hatóságok artista-staggionekat szerveztek. Nem lehetne ezzel a magyar vidéki városokban próbálkozni?

Mint látjuk, ötlet van, csak legyen vállalkozó, aki tető alá hozza.

L. Gy.

Jó hangulatban, reménykedve búcsúztatta Budapest 1943-at

1943 Szilvesztere az utóbbi háborús években szokatlanul vidám hangulattal zajlott le. A főváros szórakozóhelyei, a legkisebbektől a legnagyobbakig tömött asztalokkal várták az új év beköszöntését. Volt szerpentin, konfetti és békeidőkből ismeretes még sok más kedves szilveszteri rekvizitum, amelyek most, ezen az éjszakán mind előkerültek. Olyan hangulat uralkodott a szórakozóhelyeken, mint valamikor a jó békeidőkben. Nyilván érezték ezek a szilveszterezők, hogy a háború már nem tart, nem tarthat sokáig.

Az alkalmi árusok nagy forgalmat bonyolítottak le. Már napközben elárasztották az utcákat mindenféle, babonások számára készült ajándéktárgyakkal: apró kéményseprők, malacok, szerencsefillérek, négylevelű lóherék és egyéb holmik várták a közönséget. Sietett is mindenki venni valami apróságot: hátha több szerencséje lesz 1944-ben, mint volt az elmult esztendőben.

Természetesen a háborús korlátozások azért érezhetők voltak, különösen a vendéglők és egyéb szórakozóhelyek étlapján. Hiányzott a ropogós malacsült, az egykori Szilveszterek „nagy slágere" (bár igen sok helyen azért mégis csak lehetett kapni). A malac helyét általában a libahús és a nyúl vette át. Igaz, hogy a babonások nemigen fogyasztottak ebből a két húsféléből, mivel a szárnyas elkaparja a szerencsét, a nyúl pedig elszalad vele. Igen sokan azonban fütyültek erre a babonára.

A sok vidámságon, mókán kívül még egy szokatlan jelenség jellemezte ezt a háborús Szilvesztert: álkéményseprők járták végig a szórakozóhelyeket és mindenütt megpumpolták a vendégeket. Könnyű volt nekik, mivel már a megjelenésükre is a vendégek tucatjai vették körül a fekete embereket és kínálták őket mindenféle jóval. Természetesen azt nem sejtették, hogy „mürostos" kéményseprőkkel van dolguk. Általában nyugodtan állapíthatjuk meg, hogy vidám és boldogabb újesztendőben reménykedő Szilveszterünk volt...

MINDENKIT MEGGYŐZ
Amai nap
HIRDETÉSE

Gázolt az autó, villamos és a kerékpár

Vasárnap este számos gázolás történt a főváros és a környék területén. A Nyugati-pályaudvarnál egy 6-os villamos elütötte *Barabás* János húszéves műszerészsegédet, akit a mentők a Magdolna-kórházba vittek.

Kispesten, a Kőrösi-út és Gyáli-út sarkán egy 50—55 év körüli férfi került a villamos alá, akit lábtöréssel vittek a mentők a Szent István-kórházba. — Ugyancsak Kispesten került a villamos alá *Medgyesi* Imre 61 éves férfi, akinek ballábát levágták a villamos kerekei. Súlyos állapotban vitték a mentők a Szent István-kórházba.

Kispesten az Üllői-úton egy autó elütötte *Schmidter* István ötvenéves férfit, aki olyan szerencsétlenül került a kerekek alá, hogy valószínűleg megskalpolta az autó. Súlyos állapotban vitték kórházba.

A Teleki Pál-utca és Zrínyi-utca sarkán *Fenyő* Emil 58 éves nagykereskedőt egy kerékpár ütötte el. Kisebb sérülésekkel vitték a mentők saját kérésére a lakására.

A főváros is szükségesnek tartja a házfelügyelők anyagi helyzetének javítását

A házfelügyelők már régebben mozgalmat indítottak anyagi helyzetük javítása érdekében. A házbérek rögzítése folytán ugyanis a házfelügyelők jövedelme is változatlan maradt, holott a megélhetési viszonyok azóta közismerten nehezebbé váltak. Kétségtelen, hogy a lakbérek megkötésére szükség volt és van ma is, viszont méltányos, hogy a házfelügyelők megélhetését is biztosítsák, mert nagyrészüknek ez a foglalkozás jelenti az egyetlen jövedelmi forrást. A normális időkben a 2 százalékos házmesterpénz, a 10 filléres kapupénz és a többi filléres járandóság már egy közepes bérháznál is polgári színvonalon biztosította a házfelügyelők megélhetését. Az időközben bekövetkezett drágulás és a házfelügyelői jövedelmek változatlansága mellett azonban *erről már nem lehet szó.*

**Közben a házfelügyelői teendők is jelentősen szaporodtak. Elsősorban a légoltalmi szolgálat jelent nagy megterhelést a házmestereknek. Az élelmiszerjegyek és egyéb utalványok beszerzése, szétosztása, kezelése szintén nagy felelősséggel, fáradsággal és utánjárással jár a házfelügyelők számára. *A főváros közgyűlésén legutóbb indítvány hangzott el a házfelügyelők érdekében. Szentmiklóssi* József tanácsnok, a lakásügyi ügyosztály vezetője kijelentette, hogy a polgármester *már több felterjesztést intézett a kormányhoz ebben a kérdésben.* A főváros vezetősége javasolta a házmesterpénz, szemétpénz, liftpénz, kapupénz, központi fűtési díj és a házfelügyelők egyéb járandóságának a mai viszonyokhoz alkalmazkodó méltányos felemelését. *Ez az intézkedés történhetik kormányrendelet útján, vagy pedig a fővárosi Lakásbérleti Szabályrendelet megfelelő szakaszainak módosításával.* A ma érvényben lévő házfelügyelői díjakat ugyanis a Lakásbérleti Szabályrendelet írja elő. Miután az eddigi felterjesztések eddig nem vezettek eredményre, a polgármester a törvényhatósági bizottság közgyűlésén elhangzott és elfogadott indítványokra hivatkozva, újból nyomatékos feliratot intéz a kormányhoz és kéri a házfelügyelők jogos igényeinek teljesítését. A házfelügyelők remélik, hogy a polgármester újbóli beavatkozása és a törvényhatóság súlya ez alkalommal eredményre vezet és hamarosan megfelelő intézkedés történik a házfelügyelői járandóságok időszerű szabályozása érdekében.

MIT IRNAK A REGGELI LAPOK?

A német véderőfőparancsnokság közli, hogy újabb támadásokat kezdett a Szovjet a nikopoli hídfőnél, erős tüzérségi előkészítés után. Zaporozsjetől nyugatra meghiusult az ellenséges támadás. Zsitamir városát a németek ismét feladták. Vitebszknél valamennyi szovjet áttörési kísérlet meghiusult. A délolaszországi arcvonalon az ellenség néhány előretörést kísérlett meg, amelyeket visszavertek. Dyepropetrovszktól délnyugatra a bolsevisták több hadosztállyal ismételték meg támadásaikat, amelyek azonban összeomlottak. Berdicsevtől délkeletre súlyos harcokra került sor a továbbra is erősen támadó ellenséggel. Neveljtől északnyugatra a németek véresen visszaverték a szovjet támadásait. Vasárnap a reggeli órákban nagyobb brit bombázó csoport támadta meg a német fővárost. Több városrészben károk keletkeztek. Az angolszász légihaderő Nagy-Párizs ellen is intézett repülőtámadást, amelynek során a legújabb jelentések szerint a németek 31 ellenséges repülőgépet lőttek le, amely számból 29 négymotoros északamerikai bombázó.

Kairóból származó brit jelentés szerint Benes hosszú megbeszélést folytatott Purics-csal, a jugoszláv emigráns kormány vezetőjével.

Péter jugoszláv király ismeretlen úticéllal elhagyta Kairót, — jelenti a brit hírszolgálat.

A német mértékadó politikai körök egyik kimagasló személyisége nyilatkozatában kijelentette, hogy 1944. esztendőt meglepő, újfajta repülőgépek, különleges fegyverek, a megtorlás, döntő keleti csaták, valamint betörési kísérlet Európába jellemzik.

A Kormányzó újév napjának délelőttjén kihallgatáson fogadta Kállay Miklós miniszterelnököt, aki a kormány szerencsekívánatait tolmácsolta.

Ifj. Horthy Miklós rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter újévkor üzenetet intézett a délamerikai magyarsághoz. Hangoztatta, hogy küzdünk a magyar lélek megtartásáért, az önálló magyar állam és alkotmányos berendezésünk fenntartásáért.

Csökken az angliai influenzajárvány — közölte a brit hírszolgálat hivatalos jelentése.

Művészetek kézikönyve

5 kötet — 1000 kép

Előszót írta:
FELVINCZI TAKÁTS ZOLTÁN

Megjelentek:

REJTŐ TIBORC:
BEVEZETÉS A MŰÉLVEZETBE

HESZKE BÉLA: **SZÍNHÁZ**

Kötetenként ..... 19.80 pengő

Sajtó alatt:

SZÜLLŐSY ANDRÁS: **ZENE**

MOLNÁR ERNŐ:
ÉPÍTÉSZET — SZOBRÁSZAT

JAJCZAY JÁNOS: **FESTÉSZET**

„KORSZERŰ KÖNYVTÁR" kiadása
Budapest, Erzsébet-körút 39. szám.
Kapható minden könyvkereskedőnél

Most időszerű eszperantóul tanulni!

Kiss József-emlékkiállítás

Ma huszonkét éve annak, hogy a Petőfi-Társaság házából a gyászhuszárok egy feltűnően kis koporsót cipeltek a furgonhoz, amely rakva volt a koszorúk tömegével. A koporsó előtt párnán a Ferenc József-rend középkeresztjét vitte egy gyászhuszár s a koporsó fölött nem kisebb ember mondott búcsúztatott, mint Derzeviczy Albert, az Akadémia és a Kisfaludy-Társaság elnöke. S akit ezen a napon eltemettek, egy öreg zsidó poéta volt — poétatársai eléggé tisztelet lenül csak mint «vén szakállast» emlegették —, aki azonban szerves részévé lett a magyar parnasszusnak. Neki, Kiss Józsefnek, köszönheti a magyar poézis a századvégi megújulást, persze nem annyira költeményei révén, mint inkább folyóiratja, a «Hét» útján, amellyel új rendet vágott a magyar ugarba. Nekünk, akik még együtt éltünk vele, furcsán hangzik Kiss Józseffel kapcsolatban a «volt» emlegetése. Még most is tisztán látjuk kis gnómszerű alakját (ezt nagyon fájlalta a poéta, ha felemlegették), még ma is halljuk kissé rekedtes, gúnyos hangját, de főként még ma is fülünkbe csendülnek megejtő hangulatú, mesteri rímekben tobzódó dalai, balladái, az örökké halhatatlan, lélekbemarkoló feljajdulása: *Ó, mért oly későn, levelek hullása, dara tivornyázása idején: Mért nem találkoztam rózsanyíláskor, hajnalhasadáskor veled én? ...»*

Aki csak egyszer is találkozott ezzel az izgékony, csupa vitalitás emberrel, nem hihette el, hogy lesz idő, amikor már nem lesz az életben Kiss József, az öreg poéta, a király őfelségének legbohémebb középkeresztese. S valahogy ez az érzésünk most is, hogy Kiss József születési centennáriumán kegyeletes kezek *megható emlékkiállítást hoztak össze Kiss József emlékeiből.*

Megelevenedik ebben a művészi kiállításban az egész ember, verseinek izgatott, leikismeretes kézirataiban, nyomtatott műveinek végeláthatatlan sorában, a versekhez készült művészi illusztrációkban, amelyeket a nagybányai mesterek legkiválóbbjai rajzoltak, a költő családjához közelállók körében, páratlanul érdekes levelezésében, a Hét munkatársainak beszédes portrésorozatában, a Kiss Józsefről megjelent kritikák és versek falanszterében, a néhai költő művészi arcképeiben, személyes emlékeiben kitüntetéseiben, szóval egy páratlanul gazdag írói élet százszázalékos közvetlen, eleven dokumentumában. Az idők nem nagyon alkalmasak arra, hogy Reb Mayer Litvákjának, a daloskedvű polyák kántornak, unokájáról asszonygirikuszt zengjünk. De aki netán még a mai zavaros időkben is szeretné a kegyelet egy csöndes óráját szentelni a magyar líra egyik legbecsületesebb szolgája emlékének, az keresse fel ezt a kiállítást s zsúfolásig el hallban a belső kültő rezignált sorát: «Ne kísérjen se zokogás, se ének, se sokaság, mely holnap megtagad: az örök semmibe úgy sincs kíséret, oda minden lény egyedül szakad...

LYKA KÁROLY
hetvenötéves

Barátai és tanítványai szeretettel veszik körül a holnapi napon *Lyka* Károlyt, a magyar esztétikai irodalom és művészeti életünk kiválóságát. A most hetvenötéves tudós 1896-ban kezdte pályáját, abban az évben, amikor *Hollósy* Simon tanítványai megalapították a nagybányai művésztelepet. Ettől kezdve szinte szakadatlanul dolgozott azon, hogy a közönynyel és megnemértéssel szemben sikerre segítse az új magyar művészetet és hogy mai festőink és szobrászaink európaszerte megbecsült nevet szerezhessenek maguknak, abban Lyka Károly ismertető munkájának oroszlánrésze volt. Könyveinek egész sora, cikkeinek és kritikáinak százai jelzik egyenesvonalú munkásságát és ma már megállapítható, hogy több mint félszázados írói pályája eleven része marad a magyar művészettörténetnek. Személyes nevelői hatása kibontakoztatására főleg a Képzőművészeti Főiskolán nyílt alkalma, ahol a művészettörténet tanára, majd a főiskola megbízott igazgatója lett és ebben a minőségében nagy hozzáértéssel és példaadó tapintattal valósította meg azt a reformot, amelynek szükségességét már első hírlapi cikkeiben hangsúlyozta. Az örökifjú Lyka Károlyt barátainak, egykori tanítványainak serege üdvözli ezen a szép évfordulón, de lélekben vele együtt van ezen a napon mindenki, aki a magyar művészettörténet doyenjével csak egyszer is találkozott és mély tudásának, lebilincselő emberi kvalitásainak hatása alól azóta sem szabadulhatott.

Szerda helyett hétfőn Január elsejétől a Komédia Orfeum az eddigi szerda délutáni előadásokat az üzletek szünnapjára való tekintettel hétfő délutánra helyezte át. Az előadások a teljes esti műsorral kerülnek színre hétfő délután is.

A Pester Lloyd jubileuma

Január 1-én kezdte meg a Pester Lloyd kilencvenegyedik évfolyamát. Tekintettel az idő komolyságára a lap nem rendezett jubileumi ünnepet, de újévi számát ennek a magyar sajtó történetében egyedülálló évfordulónak szentelte. *Ghyczy* Jenő és *Bornemisza* Géza miniszterek, valamint *Ottlik* György főszerkesztő foglalkozott cikkeiben a lap jubileumával és emelte ki annak a munkának a jelentőségét, amelyet a *Pester Lloyd* a magyar közéletben és sajtóban betöltött. A magyar ujságírás kollégiális rokonszenvvel üdvözli legidősebb, kitűnő kartársát.

— **Halálozás.** *Czitrom* Dávid Antalné hosszas szenvedés után f. hó 1-én elhúnyt. Temetése 4-én délelőtt fél 11 órakor lesz a rákoskeresztúri izr. temetőben.

Magyar katona-válogatott győzelme Belgrádban

A magyar katonai válogatott labdarúgó csapat vasárnap mérkőzött Belgrádban a *Deogradski SK* sportclubján a német katonai válogatott labdarúgócsapat ellen. A magyar legénység már az első percekben meglepő fölényt mutatott és *a mély talajon lejátszott mérkőzésen könnyedén rúgta a gólokat.* Félidőnként 4—5 gól esett a gyengén mozgó német legénység kapujába. *A végeredmény tehát 8:0 a magyar csapat javára.* A magyar katonai válogatott ma este érkezik Budapestre.

Telt ház nézte végig a megkötözéses birkózómérkőzést

Vasárnap délelőtt a *Nemzeti Sportcsarnokban* minden jegy elkelt a *Magyar Birkozó Szövetség* rendezésében tartott birkózómérkőzésen. A közönségnek rendkívül tetszettek a mérkőzések, annál is inkább, mert csaknem valamennyi mérkőzés tussal végződött. A legnagyobb érdeklődéssel várt mérkőzésen *Tóth* Ferenc Európa-bajnok és *Kintzel* küzdelmében, *Kintzel* 27 percig állt ellent *Tóth* Ferencnek. A *Rikitzky-Növényi* mérkőzést pontozással nyerte meg *Rikitzky*, aki legnagyobb erőfeszítés árán sem tudta kétvállra fektetni a levantéi negyedsúlyú birkózóját. Egyéb eredmények: *Kálti Sándor, Kovács Végát, Sóvári Harsányit, Kósa Bélást, Fencze Szilágyi, Bölcs Garayait, Tóth IV.* az olimpiai helyezett *Palotást* győzte le.

Az ökölvívó csapatbajnokság első fordulója

Vasárnap délután a *Nemzeti Sportcsarnok* volt a színhelye az ökölvívó csapatbajnokság első fordulója küzdelmeinek. A szembekerülő két egyesület, a *EVSC—FTC* volt. Az *FTC* nyomban pontot vesztett azáltal, hogy *Urbán* átesett a súlycsoportján. Igy tehát a *EVSC Kovács* nevű versenyzője ellenfél nélkül jutott győzelemhez. Végeredményben az *FTC* 10:6 arányban verte a *E-Vasutast.*

A WMTK 14:2 arányban győzte le a Szabadkai VAK-ot.

Rádió

BUDAPEST I. január 3-án:

10.15: Sovinszky László szalónzenekara. — **11.15:** Népszerű nyitányok. — **11.40:** Szakály János: «Szent Miklós, a szociális püspök.» — **12.10:** Budapesti honvédőrzászlóalj zenekara, vez. Pongrácz Géza. — **14:** Szórakoztató zene. — **15:** Eszkárt zenekar. — **15.30:** Dr. Marék Antal: «Betegek félórája.» — **16.20:** A Légierők fúvószenekara. — **17:** Mácay Margit: A műrost. — **17.15:** Magyar nóták. — **18:** Dr. Papp Elemér: «Régi feltalálók, új kutatóműhelyek.» — **18.20:** Rádiózenekar. — **19:** »Álmodó Tiszapart.» — **19.55:** «Nagy kortársaink.» Komjáthy Aladár beszél de Broglie herceg francia fizikusról. — **20.15:** «Magyar művek.» — **20.55:** «Marosparti esték.» Kádár Erzsébet hangulatképe. Felolvasás. Közreműködik Makay Margit. — **21.25:** Keringők szárnyán. — **22.40:** Séta operettországban.

BUDAPEST II. 19.50: Lamadin Erny zongorázik. — **20.15:** «Séta Rimaszombat városában». A közvetítést vezeti Dövényi Nagy Lajos. — **20.40:** Mária Terézia 1. honvéd gyalogezred zenekara. — **21.40:** Horváth Dudás József cigányzenekara. — **22.20:** Keleti hangulatok.

Dizőz-korrepetálás
mikrofonnal. FORRAI GYÖRGY, VI., Vörösmarty-utca 24/b, II. 6.
Uj telefonszám: 424-889

Muki nyerte az Újévi díjat

Az újév első ügetőversenynapja vasárnap délután került lebonyolításra. A nap főversenyét szemerkélő esőben, ragadóssá vált talajon futották le. Ez magyarázza meg a 30.5-ös gyenge befutási időt és a favoritok gyenge szereplését. Hádli nem tudott lendni 40 métert Mukinak és Cianónak, melyeknek kedvezett az időjárás, míg Ivadék helyből nem ment semmit.

Részletes vasárnapi ügetőeredmény:

I. futam. 1. Arad (7:10) Marschall, 2. Jóspis (2) Raymer, 3. Pepec (8) Péter. F. m.: 4. Csinos M. I. R., Cimbora, Bereck, Pamuki Hilda, Josefin, Dárius, Drága II., Pornó. Idő: 33.1. Tot.: 10:14, 11, 16, 32. Befutók: 10:28 és 2:5.

II. futam 1. Domoszló (3) Raymer, 2. Eger II (5) Marschall, 3. Jövő (4) Simkó. F. m.: 4. Görgény, Hirnök, Hű, Ciklon, Felső Bercika, Álmos II., Gergely, Meteor, Urhölgy, Begaras. Idő: 32.4. Tot.: 10:37, 16, 21, 39. Befutók: 10:100 és 250.

III. futam. 1 Rézangyal (4) Paulovitz, 2. Dinom-Dánom (6) Reimer, 3. Fenegyerek (1 és egyn.) Marschall. Fm: 4 Felvidék, Kutszia, Ikaros, Radvány. Idő: 32.5. Tot. 10:63, 17, 14, 13. Befutó 10:218.

IV. futam. 1 Silico (1 és fél) Székely F., 2 Vera (3) Wiltshire, 3 Masánszky (4) Raymer. Fm: 4 Bomba, Zombor, Drágám, Tündérlány III., Csebogár, Cinkos MIR, Csudabogár M., Esetleg, Babona, Nurmi, Várva-várt. Idő: 30.8. Tot. 10:49, 18, 17, 22. Befutók 10: 81 és 269.

V. futam. 1 Little Tich (4) Jónás L., 2 Farsang (2) Galla, 3 Aprőd of Pamuk (6) Hauser. Fm: 4 Fekete Barát, Zarándok, Urpéter, Angyalka, Kelevéz, Zivatar D., Ficsur II., Falla, Előkelő, Dancsi, Szabolcs. Idő: 31.0. Tot. 10:46, 18, 19, 78. Befutók 10:106 és 752.

VI. futam. 1 Muki (16) Székely S., 2. Ciano (12) Maszár I., 3. Hádli (1 és egyn.) Marschall. Fm: 4 Ebadta, Peter Watts, Ráró, Ivadék, Aprópénzt, Füzér. Idő: 30.5. Tot. 10:177, 30, 27, 17. Befutók 10:330 és 492.

VII. 1. S. Pista (6) Hévizy, 2. Meridián II. (6) Reimer, 3. Lepsi (1¼) Zwillinger. F. m.: 4. Grizelda, Edith D., Acél, Jupiter, Buda, Előre, Figura, Mesés, Hypolit, Little Winny, H. Palo, Brassó, Emőd, Fuss. Idő: 32.7. Tot.: 152, 31, 34, 16. Befutók: 10:895 és 318.

VIII. 1. Dömötör (6) Marton, 2. Sirius (12) Hauser, 3. Csakugyan (2) Földi. F. m.: 4. Álom, Amulett, Pam, Barnalány, Aranyos U., Mauri H., Cabala, Balatündér, Tibor, Huba, Villám, Ida, Gyertyán, Trencsén, Humor. Idő: 33.1. Tot.: 10:147, 41, 81, 18. Befutók: 10:3544 és 470.

IX. 1 Csalogány T. (4) Marschall, 2. Rosmaria (2) Wiltshire, 3. Zepperl (4) gr. Festetics. F. m.: 4. Igéret Elizabet, Dárda, Victoria, Cicoma M. I. R., Ördög (diszkv. 3-ik). Idő: 31.6. Tot.: 10:44, 15, 17, 73. Befutók: 10:93 és 670.

DÉLIBÁB kávéház és étterem. Andrássy-út 111. Tel. 426-13. Munkácsy Mihály utca sarok. MINDEN ESTE **Fekete Pál** új műsorral és a Bohémasszonyok du. Vasárnap délután zene.

METROPOL ÉTTEREM: Dalmady Erzsi. **ERINZING** Schrammel-zene. **KÁVÉHÁZ:** Orbán Sándor. **GRILL** Varieté műsor.

EMKE GRILL az idény megnyitása.

SZEGED volt CEYLON KÁVÉHÁZ. Hollán-utca 10. Tel. 226-250. **Zsiga Ernő** zenekara. **Loránd Tibor** dobol. **Hámory Anna** énekel.

KIRÁLY ezelőtt **KAIRO** KÁVÉHÁZ ÉS ÉTTEREM. **KAZAL LÁSZLÓ** énekel. **KOCZÉ GYULA** muzsikál.

OPERA SZALON Andrássy-út 24. T. 122-179. **MEDGYASZAY VILMA**

VörösMalom (MOULIN ROUGE). Telefon 114-187. Este 9 órakor **uj revü** CHAPPY tánczenekar.

ÖRDÖNGÖS GYULA és **Rácz Vili** hangulatos mókáival. **Margitpark kávéház** (REGENT). Margit-krt. és Keleti Károly-u.

Esténként **NEMÉNYI LILI** a **PARISETTE**-BEN. Délután zenés uzsonna.

Szeleczky étterem. Nádor-u. ca 24. Telefon 114-351. VACSORA 7-TŐL. Zene: **Czeglédy-Széky**. Külön erem. Vasárnap zárva.

KITŰNŐEN VACSORÁZHAT, szórakozhat a **SZŐLŐSKERT** I. osztályú fölemeleti **Király-utcai éttermében**. MÓZSI KARCSI hangulatos zenéje mellett. Asztalrendelés telefonon 228-383 ✱ Külön bejárat Király-utca 65.

MONTE CARLO DANCING-BAR. Teréz-körút 15. Telefon: 114 461. Remek új műsor! Nagyvárosi táncegyüttes. Kezdete 8-kor.

Mindenelmúlikegyszer... csak a **Ballépés jobbra** sikere állandó. Jan. 4-én 150-edszer a **Vidám Színház**-ban

Színházi műsor

Operaház (5): Rodelinda.
Nemzeti Színház: Kamélás hölgy (6).
Nemzeti Kamara Színház. Minden este és vasárnap délután: Fatornyok (½7).
Vígszínház: Warrenné mestersége (½7).
Pesti Színház: Fecske és denevér (½7).
Madách Színház: Homokpad (½7).
Andrássy Színház: Josephine. (½7).
Fővárosi Operettszínház: A királynő csókja (6).
Uj Magyar Színház: Az első (½7).
Vidám Színház: Ballépés jobbra (Minden este ½7, ünnep. és vasárnap d. u. ¼4 órakor.)
Komédia Orfeum. Minden este ½7. ünnep. szombat, vasárnap és hétfőn délután ½4-kor: Tilos a lógás!
Kamara Varieté. Kedd, szerda, csütörtök, péntek este ½7, hétfő, csütörtök, szombat délután ¾4 és ½7, vasárnap d. u. 2, ½5 és 7 órakor: Münchhausenné mestersége.
Bevilla-palota: Délután és este: Őfelsége a pénz (¼4 ½7).
Nemzeti Bábszínház: Toldi (½7).
János vitéz (½5, 7).
Erzsébetvárosi Színház (Aréna út 31 szám) (½5 és 7): János vitéz.

József városi Színház: Az eleven órák (½5, 7).
Kisfaludy Színház (Lajos-utca 111. sz.): Debrecenbe kéne menni.

Filmszínházak műsora

ÁTRIUM (Margit-körút 55. Tel.: 153—034) 134—(24) **A béke angyala. Hiradók.** (¼4 ½6, ½8 sz., v és ü ½2-kor is.)

ATTILA FILMSZÍNHÁZ (Rákóczi-út 82. Tel.: 222—614.) **Tilos legyverekk!.** (10. ¾12, ½2 ¼1, ½6, ½8, vas. 11-kor is.)

ADRIA (II. Margit-krt. 5/b. Tel.: 353—707.) **Kész.** (¼4, ½6, ½8.) 31-én este 9 és 11 órakor: **Denevér.** (Vas. és ü. 11. ½2-kor is.)

BAROSS (Badograf) (T.: 149—510 és 349—510) **A tilokzatos grófnő.** Jan. 2-től 4-ig: **Kész.** Szilveszter napján 3, 5, 7, 9, 11. B-terem ½11-kor is. Többi napokon 3, 5, 7, vas. 11-kor is.)

BELEZNAY (Akácfa u. 4. Telefon: 225—276) **Párisors.** (Előad.: 10 ¾12, ½2, ¼4, ½6, ½8) 3 hétre prolongálva.

BARLANG (BROADWAY) FILMSZÍNHÁZ VII. Károly-körút 9. sz. Telefon: 722—... **Párisi románe.** Vas. d. e. 11-kor matiné: **Háry János.** (½2, ¼4, ½6, ½8.) Szilveszterkor este 10 órakor **Botrány.**

BETHLEN (HOLD) MOZGÓ FILMSZALON (VII. Rottenbiller-tér 8. sz. Telefon: 225—...) **Anyámasszony katonája.** (¼4, ½6, ½8. ü. ½2, vas. 11 és ½2-kor is.)

BELVÁROSI HIRADÓ FILMSZÍNHÁZ (Petőfi Sándor-utca 6 szám. Telefon: 181—244). **Hegyi tánok** (kultúrfilm). **Kulyamosó** (színes rajzfilm). A rajzos hiradóban **Kacsóh Pongrác. Magyar-, UFA- és Európa-hiradók.** Folyt. egyórás előad. 10—21-ig 31-én éjfélig.

BUDAI APOLLO (Széna-tér). **Münchhausen.** (¾3, 5, ½7 v és ü ¾1-kor is.)

CAPITOL FILMPALOTA (Telefon: 134—337) **Boccaccio.** (½2, ¾4, ½6, ½8, v. és ü. 11 órakor is) 31-én este 10-kor: **Éjjeli zene.**

CORVIN FILMSZÍNHÁZ (Üllői-út és József-körút sarok. Telefon: 138—083 és 339—584. **Akrobat ö-ö-oh.** (Charlie Rivels. Tabódy Kári.) (3, 5, ¼8). 2. hétre prolongálva.

DEÁK (DÉCSI) FILMSZÍNHÁZ (Teréz-körút 28 szám. Telefon: 121—422) **Ágról szakadt árilány.** (½2, ¼4, ½6, ½8, v. és ü. 11-kor is.)

DUNA LLOYD (Hollán-utca 7a. T.: 111—994.) **Csavargók.** (¼4, ½6, ½8, vas. ½12.)

FORUM FILMSZÍNHÁZ (Kossuth Lajos-utca 18 szám. Telefon: 189—707 és 189—543) **Mesél az élet.** (¼4 ½6, ½8, v. ü. 11-kor is.) 2. hétre prolongálva.

HIRADÓ FILMSZÍNHÁZ (Erzsébet-körút 13. Tel.: 222—399.) **Hegyi tánok** (kultúrfilm). **Tavaszi tánc** (színes rajzfilm). A rajzos hiradóban: **Kacsóh Pongrác. Magyar-, UFA- és Európa-hiradók.** (Folyt. egyórás előadások 9—21-ig. 31-én éjfélig.)

KAMARA FILMSZÍNHÁZ (VII., Dohány-utca 42—44. Telefon: 423—901.) **Szíami macska.** (½12 ½2, ¼4 ½6, ½8.)

KASZINÓ FILMSZÍNHÁZ (Eskü-út 1 szám. Telefon: 185—329 és 383—102.) **Sári bíró** (¼4, ½6, ½8 sz ½2-kor is V ü d e 11-kor.) Szilveszter este ½10-kor: **Sári bíró.**

KORZÓ (V., Váci utca 9. Telefon: 182—...) **Gróf Monte Christo.** (¼4 ½6 ½8.)

MESEVÁR FILMSZÍNHÁZ (Szent István-krt. 16. Tel.: 114—502). **Anyámasszony katonája.** (¼4, ½6, ½8, v., ü. ½2-kor is.)

NEMZETI APOLLO (VII., Erzsébet körút 45.) Tel.: 222—022. **Fény és árnyék.** (¼4, ½6, ½8, sz., v. ½2, v. és ü. 11 és ½-kor is, 31-én ¾4, ½6, ½8, ½10.)

NYUGAT MOZGÓ VI., Teréz-körút 41. T.: 121—022.) Késő. (¼4, ½6, ¾8, sz. ½2, v. és ü. 11 és ¾2-kor is. 31-én 3, 5, 7-kor: **Késő.** 9 és 11-kor: **Elaló birtok.**

OMNIA FILMSZÍNHÁZ (József-körút és Kölcsey-u. sarok. Telefon: 130—125.) **Zendülő Malom.** ¼4 ½6 ½8 szom. n. u. ½2 v. ü. 11 és ¾12-kor is. 8 hétre prol.

PÁTRIA (Népszínház-utca 13.) Tel.: 145—673.) **Álomkeringő.** (10. ¾12, ½2, ¼4, ½6, ½8., v. 11, ½2, ¼4 ½8, ¾8.)

PEST (Erzsébet-körút 8. sz.) Tel.: 221—222.) **Fehérlepke.** (½2, ¼4, ½6, ½8.)

RÁDIUS FILMSZÍNHÁZ (VI., Nagymező-utca 22—24 szám. Telefon: 131—804. 122—088). **Igen vagy nem?** (¼4, ½6, ½8.) 2. hétre prolongálva.

Makacs Kata. Buttykay Emmy, Hajmássy Miklós; Hiradó, Rohanó vizsgálat. Hétköznap: ¼4, ½6, ½8, szombaton: ½2 ¼4, ½6, ½8, vasár- és ünnepnap d. e. 11, d. u. ¼4 ½6, ½8.

RAKÓCZI MOZGÓ (VII., Rákóczi-út 68. Tel.: 426—326.) **Késő.** Hiradó. (11, 1, 3, 5, ½8.)

SZÉKELY (Erzsébet körút 29. T.: 226—425.) **Rajongás.** (½12, ½2, ¼4 ½6, ½8.)

SZIVÁRVÁNY FILMSZÍNHÁZ (VII., István-út 39. T.: 228—020): **Áru'ó nyom.** (¼4, ½6, ½8.)

SZITTYA (Vilmos császár-út 36—38. szám. Telefon: 111—140.) **Fény és árnyék.** (¼4, ½6, ½8, szom., vas. és ünn. ½2-kor is.

TOLDI-RIALTÓ FILMSZÍNHÁZ (Rákóczi út 70. Tel.: 221—143.) **Münchhausen.** (10, ¼1, ½3, ¾5, 7. Szilveszterkor 10, 12, 2, 4, 6, 8.)

TURÁN MOZGÓ (Nagymező u. 21. T.: 126-003.) Késő. (11, ¾12, ¼4, ½6, ½8, 31-én 11, 1, 3, 5, 7, 9 és 11-kor **Bécsi vér.**

URÁNIA FILMSZÍNHÁZ (VIII., Rákóczi út 21. Tel.: 146—016.) **Akkor...** (3, 5, ½8, v. és ü. 11-kor is.)

VÍGSZÍNHÁZ (Telefon: 114—411.) **Zendülő malom.** (¼4 ½6 ½8 sz. v és ü. ½2-kor is.)

ZENGŐ FILMSZÍNHÁZ (VI., Nagymező-u. 8.) **Igen vagy nem.** Jan. 1—2-ig **Miniszter barátja.** Jan. 3—5-ig **Nagymama.** (¼4, ½6, ½8, sz. ½2, vas. 11 és ½2-kor is.)

— **Hitler választávirata Quislingnek.** Oslóból jelentik: Hitler vezér és kancellár Quisling miniszterelnök újévi üdvözlő táviratára küldött választáviratában azt a meggyőződését fejezi ki, hogy az új Norvégiának a népeket megsemmisítő bolsevizmus elleni közös harcban való bátor részvétele folytán a norvég nép a boldog jövő felé halad.

— **Az emigráns cseh kormány legújabb tagjának multja.** Prágából jelentik: A londoni emigráns cseh kormány legújabb tagjának személye élénken foglalkoztatja a cseh közvéleményt. A kommunista párthoz tartozó Vrbensky miniszteri kinevezése nagy feltűnést keltett Prágában, ahol igen jól ismerik ennek a „politikusnak" a multját. Vrbensky az első világháború kitörése előtt az anarhista szövetség tagja volt és az osztrák hatóságok internálták. A független cseh állam megszületése után az anarhisták a cseh szocialista párthoz csatlakoztak és Vrbenskyt is szocialista pártprogrammal választották be a prágai képviselőházba. 1919-ben közélelmezésügyi miniszterré nevezték ki. 1923-ban aljas okokból elkövetett bűncselekmények miatt kizárták a szocialista pártból és a legfelsőbb közigazgatási törvényszék megsemmisítette képviselői mandátumát, Vrbensky ekkor a kommunista pártba lépett be, 1930-ban azonban innen is kizárták. Ettől kezdve nem szerepelt többé a politikai életben s csak legutóbb tűnt fel Moszkvában.

KÖZELLÁTÁSI ÉRTESÍTŐ

A husjegyek beváltása

A székesfőváros közélelmezési ügyosztálya közli, hogy Budapesten és a fővároshoz csatolt városokban és községekben kiadott húsjegyek január 8-tól érvényes szelvényei közül a *B 7-es* és *B 8-as* számú szelvényekre marha-, borjú- vagy lóhúst, vagy bármely húsféléből készült kolbászárut, a *B 9-es* számú szelvényre lóhúst vagy lóhúsból készült kolbászárut lehet kiszolgáltatni. Az *A 6-os* és *B 10-es* számú szelvények nem válthatók be.

Öt deka vaj

A székesfőváros közélelmezési ügyosztálya közli, hogy a közellátási miniszter intézkedése folytán úgy Budapesten, mint a csatolt városokban és községekben *személyenként öt dekagram vaj kerül a tejkimérő üzletek útján az 1944. évi (rónasárga) közellátási szelvényív I. számú szelvényének bevonása mellett január 10 és 15 között kiosztásra.* A közellátási szelvényívek birtokosai január 5 és 12 között jelentkezzenek a lakásukhoz közelesö valamely tejkimérő üzletben, ahol a birtokukban lévő szelvényívekről levágják és átveszik a vajkiosztásra kijelölt I. sz. szelvényeket, azokról elismervényt adnak, amelyen a kiszolgáltatásra kerülő vajmennyiséget és a vaj kiszolgáltatásának napját is fel kell tüntetni.

*

x Jól öltözködik? Takarékosan öltözködik? Luxustextiltől! Teréz-körút 13.

— **Bolgár katonaest.** A magyar katonai írók köre január 5-én, szerdán délután 4 óra 45 perces kezdettel az országos tiszti tudományos és kaszinóegyesület (IV. Váci-utca 38) dísztermében a bolgár-magyar testvériség ápolására bolgár katonaestet rendez. Az esten vendégeket szívesen látnak. Belépődíj nincs.

— **Óvoda 1300 méter magasságban.** *Gráczból jelentik: A weizi kerülethez tartozó egyik havasi község határában óvodát és gyermekotthont rendeztek be egy hegytetőn. Az otthon 1300 méter magasságban fekszik a tenger színe fölött.*

— **Angliában lefoglalták a háztartási szénmennyiséget.** Az angol tüzelőanyagminisztérium a háztartások céljára szolgáló szénkészleteket teljes egészében lefoglalta. E szenet arra az esetre tartalékolják, ha a széntermelésben zavarok állanának elő.

— **Szlovákiai (tátrai) utazásokhoz az Ibusz fürdő- és készpénzcsekkeket hozott forgalomba.** Aki utazni óhajt, mielőbb forduljon felvilágosításért az Ibusz irodáihoz.

— **A bolgár hadi emlékérem az idén is megszerezhető.** Az 1914—18. évi világháborúra vonatkozó bolgár hadi emlékérem az 1944. évben továbbra is megszerezhető. A jogosultaknak, mint eddig, háborús emlékérem iránti igénylésüket a budapesti bolgár katonai atasé titkári hivatalában kell benyujtaniok: VI. Andrássy-út 115.

Házasság

Kara Jolánka és *Barkóczi Miklós* MÁV-mérnök (Kolozsvár) jegyesek.

Keresünk

kipróbált, fiatal, nőstény,

sima, vagy drótfoxit

patkányfogásra.

Jelentkezés IX. Tüzoltó-utca 59. portásnál.

Napi hirek

Változások várhatók az amerikai kormányban

Stockholm, január 4.

Kedden különféle forrásokból származó hírek érkeztek az amerikai kormányban várható változásokról.

A Daily Express newyorki tudósítójának jelentése szerint Roosevelt az amerikai kormány átalakitását tervezi. Stimson hadügyminisztert állítólag Amerika londoni nagykövetévé nevezik ki, Winant eddigi nagykövet Mrs. Perkins utódaként a munkaügyi minisztériumot veszi át. Stimson utóda Petterson hadügyi államtitkár lesz. Számitanak továbbá arra, hogy Biddle igazságügyminiszter is megválik tárcájától.

A Stockholms Tidningen tudósítója egyéb változásokról is tud. Azt irja, hogy Knox tengerészeti miniszter is távozik. További jelentések szerint Biddle igazságügyminiszter külföldi diplomáciai megbizást kap. Stimson utódaként a svéd lap tudósítója Lewis Johnson volt helyettes államtitkárt említi, mig az ifjabb Stettinius Winant utóda lesz Londonban.

— **Newyorkban is voltak zsidóellenes tüntetések.** Mint az United Press Newyork Cityből jelenti, ótt az utóbbi időben több zsidóellenes tüntetés volt. A jelentés arról is beszámol, hogy néhány newyorki zsinagógán „gyűlölködő felirásokat" alkalmaztak.

— **Sztalin a szovjetunió nagymarsallja.** A stockholmi Afton Tidningen moszkvai jelentése szerint Sztalin január 1-től kezdve hivatalosan „a szovjetunió nagymarsallja" címet viseli.

— **A német igazságügyminisztérium új államtitkára.** Berlinből jelentik: A Führer a birodalmi igazságügyminiszter előterjesztésére Rothenberger dr. igazságügyminisztériumi államtitkárt várakozási állományba helyezte és helyébe Klemm minisztériumi osztályfőnököt nevezte ki, aki eddig a párt irodájában működött.

— **Az angol alsóház egyik legidősebb tagja éhségsztrájkot akar kezdeni.** *Stockholmból jelentik: Az angol alsóház egyik legidősebb tagja, a 71 éves Alfred Salter munkáspárti képviselő, aki polgári foglalkozására nézve orvos, bejelentette, hogy rövidesen éhségsztrájkot kezd és ilymódon próbálja kényszeriteni a kormányt annak a rendeletének a visszavonására, amely megtiltja, hogy Angliából élelmiszerszállitmányokat küldjenek az éhséggel küzdő megszállt európai országokba. A Morgen Tidningen londoni tudósítójának jelentése szerint Salter vállalkozása nem igér sok sikert, mert a kormány ebben a kérdésben semmiféle engedékenységre nem hajlandó. Salter már „kipróbálta" az éhségsztrájkot és egyfolytában 56 óra hosszat éhezett. Az egy képviselő remélí, hogy politikai elvbarátai közül is rá tud venni néhányat az éhségsztrájkban való részvételre.*

— **Adományok a kormányzóné segélymozgalmára.** A főméltóságú asszony segélymozgalmára a 99.000 számú postatakarékpénztári cselekszámlán december 31-én a következő adományok érkeztek: Kőbányai polgári serfőző és Szent István-tápszermüvek rt. (Budapest) 3000 pengő, Magyar árucsereforgalmi intézet rt. (Bpest) 1000 pengő, Vadásztöltény-, gyutacs- és fémárugyár rt. (Bpest) 1000 pengő, Engel Károly (Bpest) 750 pengő, névtelen adakozó (Bpest) 600 pengő, Hrauda Károly és fia (Bpest) 500 pengő, Gander József óranagykereskedő (Bpest) 300 pengő, Smelting kohászati és fémmüvek rt. (Pestszenterzsébet) 250 pengő, Bognár József dr. közjegyző (Mezőtúr) 100 pengő, Ipoly-mozgó (Bpest) 100 pengő, Mrazek Albert és Mária (Pestújhely) 100 pengő, Vitéz Lajos mozis (Tótkomlós) 100 pengő, Macskásy Pál (Székely-mozi, Bpest) 66 pengő, sipeki Balázs Béláné (Bpest) 50 pengő, vitéz Máriássy Lajos dr. ügyvéd (Bpest) 50 pengő, Hungária-mozi (Bpest) 30 pengő, Éva-mozi (Bpest) 20 pengő, Tolcsvay Ernő (Bpest) 20 pengő, Bauer Rezső és Grosz János (Bpest) 10 pengő.

— **Felvétel a képviselőválasztói névjegyzékbe.** Bódy László dr. helyettes polgármester hirdetményben hivta fel a főváros közönségét az országgyülési képviselőválasztók 1945. évre készülő névjegyzékébe való felvételre. Hivatalból veszik fel a névjegyzékbe mindazokat, akik 1944-ben elérik a választói jogosultsághoz megkivánt életkort. Mindazokat azonban, akiknek a névjegyzékbe felvételre bármely más jogcímen nyilik meg a jogúk, kérésükre kell a névjegyzékbe felvenni. A felvételi kérelmet élőszóban vagy irásban január 1—31 között kell előterjeszteni a polgármesteri hivatal IV. ügyosztályában (központi városháza I. emelet 11).

— **Kormányzói elismerés.** A kormányzó a vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére megengedte, hogy Rubányi Vilmosnak, a magyarországi Kárpát-egyesület főtitkárának ebben a minőségében közel két évtizeden át végzett értékes munkásságáért elismerését tudtul adják.

— **Kereszténység és haladás** címmel Szent-Iványi Sándor, teológiai magántanár, budapesti unitárius vezető-lelkész január 6-án, csütörtökön délután 6 órakor a Heltai Gáspár-bibliakör (Kohány-utca 2, jobblépcső I. emelet) rendezésében előadást tart. Vendégeket szívesen látnak.

— **Hibaigazitás.** Nemzetvédelmi kitüntetések cím alatt keddi számunkban közölt hírünkbe hiba csuszott. A kitüntetést nem Stirling Kálmánné, hanem férje, Stirling Kálmán a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank cégjegyzője kapta.

— **Dudás Miklós püspök a munkácsi egyházmegye apostoli kormányzója.** A Magyar Kurir jelentése szerint az Osservatore Romano közli, hogy XII. Pius pápa Dudás Miklós hajdúdorogi püspököt a munkácsi egyházmegye apostoli kormányzójává nevezte ki.

— **Rendkivüli közgyülést tart a főváros.** Budapest székesfőváros törvényhatósági bizottsága január 7-én, pénteken délután félöt órakor az újvárosháza közgyülési termében Homonnay Tivadar főpolgármester elnöklésével rendkivüli közgyülést tart. A közgyülés napirendjére polgármesteri előterjesztések nincsenek kitüzve, csupán választások szerepelnek a napirenden. A rendkivüli közgyülés titkos szavazással megválasztja az elnöki, az út- és mélyépitési, a városrendezési és magánépitési, a közjogi és illetőségi, a közlekedési, a pénzügyi, a közoktatási, a közélelmezési, a társadalompolitikai, a közegészségügyi és köztisztasági, a városgazdasági, az üzemgazdasági, a magasépitési, a központi országmozgósitási, az ipari és kereskedelmi, a gépészeti és a lakásügyi szakbizottságok tagjait, az elektromos müvek, a gázmüvek és a vizmüvek, s több más üzem, a temetkezési intézet és a hirdető vállalat üzemi választmányát, három tagot választ a közgyülés a fővárosi közmunkák tanácsába és a közigazgatási bizottságba öt tagot. Ezenkivül különböző megüresedett bizottsági tagsági helyet tölt be a közgyülés.

Honvédelmi mentesítés nem ad jogot „E" betüre

A Magyar Távirati Iroda jelenti:

A Budapesti Közlöny 1943 december 24-iki számában megjelent 145.600/1943. K. M. számú rendelet szerint honvédségi (honvédelmi minisztérium, hadtestparancsnokság) mentesitéssel rendelkező gépjárómüvek részére „E" megkülönböztető jelzést a rendőrhatóságok a rendelet hatálybalépése után (1943 december 24) nem szolgáltathatnak ki. A rendelet értelmében azok a gépjárómüvek, amelyek az „E" megkülönböztető jelzést eredetileg honvédelmi mentesités alapján kapták meg, *1944 február 28 után csakis a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter engedélyével vehetnek részt a közuti forgalomban.*

Az érdekeltek erre vonatkozó kérelmüket 1944 január 20-ig a miniszterhez előterjeszthetik. Felbélyegzett folyamodványukat az illetékes gépjárómükerületi rendőrhatóságnál kell benyujtaniok, vagy oda postán ajánlott levélben beküldeniök, felemlitve azokat az okokat, amelyek a gépjárómü további használatát szükségessé teszik. Fel kell sorolni továbbá a gépjárómü adatait, nevezetesen: forgalmi rendszámát, gyártmányát, tipusát, első üzembehelyezésének napját és csatolni kell a honvédelmi mentesitést igazoló okiratot eredetiben vagy hiteles másolatban.

Az emlitett időpont után benyujtott vagy postán érkező beadványokat a rendőrhatóságok csakis abban az esetben fogadhatják el, ha a folyamodó hitelt érdemlően igazolja, hogy a kérvény elkészitésében, benyujtásában, illetve postára adásában elháritható akadály (pl. hadmüveleti területen való tartózkodás stb.) gátolja meg. *A kérelem benyujtásának elmulasztása még azzal a jogkövetkezménnyel is jár, hogy a gépjárómüvet 1944 február végével le kell állitani.*

Félreértések elkerülése végett illetékes helyről nyomatékosan felhivják az érdekeltek figyelmét arra, hogy azok az „Ü" jelzéssel ellátott gépjárómüvek, amelyek eredetileg *honvédségi mentesités alapján rendelkeztek „E" megkülönböztető jelzéssel, szintén a rendelet hatálya alá esnek, tehát a fentemlitett kérvényt nekik is be kell nyujtaniok.* Ebből a szempontból közömbös, hogy az illetékes rendőrhatóság az „Ü" jelzést hivatalból vagy a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter engedélye alapján adta ki.

Halálozás

Wenckheim Dénes gróf tart. százados 23 éves korában, 1943 december 14-én hősi halált halt. Lelkiüdvéért az engesztelő szentmiseáldozatot január 14-én délelőtt 11 órakor a budapesti Szent István-bazilikában mutatják be.

Boros József dr. Máv.-tanácsos 58 éves korában, december 31-én Budapesten elhúnyt. Január 4-én temették az evangélikus egyház szertartása szerint.

Ifj. vitéz *Bodó* István joghallgató 21 éves korában, december 30-án Csabrendeken elhúnyt. Január 1-én temették a római katolikus egyház szertartása szerint.

— **Délolaszországi mükincsek elhurcolása.** Rómából jelentik: Az angol-amerikai megszálló hatóságok éppen úgy, mint Sziciliában csinálták, Délolaszországban is megkezdték a régiségek és mükincsek elszállitását. A Vezuv lávája alól kiásott Herculanum városában állitották össze az első szállitmányt, amely az ott talált régi római iratgyüjteményt is tartalmazza. A Nápolyban pusztító súlyos tifuszjárvány miatt a szállitmányt Salerno kikötőjébe vitték, hogy ott rakják hajóra az Egyesült Államok felé.

— **Megszünnek a belterületi autóbuszjáratok.** A Beszkárt igazgatósága újabb takarékossági előterjesztést dolgozott ki a gumihiány enyhítése céljából. Az előterjesztést január 12-én tárgyalja a főváros közlekedésügyi szakbizottsága. A Beszkárt előterjesztése szerint a jelenleg közlekedő autóbuszjáratok közül csak azokat tartják üzemben, amelyek a külterületek forgalmát biztosítják, ellenben megszüntetik a belső területeken közlekedő valamennyi autóbuszjáratot. Jelenleg a 3V, 8A, 10, 11, 16, 17, 21, 22A, 24, 25, 27, 29A és a T-járatok vannak üzemben. Amennyiben a közlekedési szakbizottság hozzájárul a Beszkárt előterjesztéséhez, a közeljövőben újból korlátozzák az autóbuszforgalmat.

A kritikus életkorban reggelenként éhgyomorra egy-egy pohár természetes „Ferenc József" keserűvíz réges-régóta bevált kitünő háziszer, amely rendkívül enyhe hashajtó hatása következtében hosszamosabb használatra is igen alkalmas. Kérdezze meg orvosát!

— **Címadományozások a kormányzóságon.** A kormányzó a miniszterelnök előterjesztésére Radnótfáy-Nagy György dr. kabinetirodai tanácsosnak a kabinetirodai osztályfőnöki, Miklósváry Rudolf dr. szertartási segédtitkárnak a szertartási titkári, Miklósváry Károly várkapitányságí főmérnöknek a müszaki tanácsosi, Marton Béla kabinetirodai segédhivatali irodaigazgatónak az irodafőigazgatói címet és jelleget, Szabó László várkapitánynak fáradhatatlan szorgalommal és odaadással végzett munkássága elismeréséül a kormányfőtanácsosi címet, Sághy Péter kabinetirodai segédhivatali főigazgatónak pedig buzgó szolgálata elismeréséül a kormánytanácsosi címet adományozta.

— **Ujabb hatezer zsidó megy Palesztinába.** Lisszabonból jelentik: A Nyassa nevű portugál gőzös, amely ebben a hónapban újra keresztül halad a Földközitengeren és a Szuezi-csatornán, hatszáz olyan zsidót szállit Haifába, akik Spanyolországba és Portugáliába menekültek. Az utazást a zsidókat segélyező egyik amerikai intézmény szervezi.

— **Száztizenötéves virágárusnő.** *Helsinkiből jelentik: A finn főváros legidősebb asszonya Maria Anderson virágárusnő, aki most töltötte be 115-ik életévét. Az asszony kereken száz évvel ezelőtt, 1844-ben mint fiatal lány telepedett meg a belváros egyik piacán, ahol nemzedékeken keresztül árulta virágait és csak néhány évvel ezelőtt, a finn-orosz háború kitörésekor vonult vissza az üzlettől. A városban mindenki jólismerí és születésnapja alkalmából igen sokan keresték fel üdvözletükkel.*

KERESZTÉNY KERESKEDŐK IRAKATA

KERN és TÁRSA OPTIKA FOTO
Budapest, IV. Kossuth Lajos utca 3

Női ruhák Nádor ruha
az igényes vevő ruhája.
V. NÁDOR-UTCA 2.

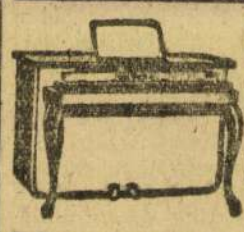

Kicsi, de pompás hangú a
KLAVIANO
kiszongora
javitás, hangolás
Mogyoróssy hangszergyár
Budapest, Rákóczi-út 71. sz.

JÓ BUTORT VEGYEN fizetési kedvezménnyel
BERTALANNÉ keresztény bútorszalon: Rákóczi-út 82, I. em. 3. Vidékre árajánlatot küldünk.

RÓKÁK BUNDÁK nagy választékban, olcsón. Átszabás divat szerint
FRITZ SZÜCSNÉ VI., Hegedüs Sándor-utca 10. Tel.: 424-469

Egy régi selyemharisnyámról

Abban az évben — jó néhány éve — a rók virágjelmezekbe öltöztek, a nőszirom, a tavaszi kökörcsin, a vanília, a szellőrózsa, a lóherevirág, a bogáncs, az akác, a harangvirág színeiben viritottak. A kirakatokban lila szövetek, lila selymek és bársonyok hullámzottak. Hányféle árnyalata is van a lilának! A sötét ibolyaszín, azután egy mély, meleg, szinte barnás árnyalat, az orgonalila, a lenge ametisztkék.

Az én új estélyi ruhám is lila volt. Lila? Nem tudom, hogy ma annak nevezném-e? Rózsaszínbe hajlott s halvány volt, mint a napszítta szirom. Estélyre készültünk a húgommal s már kora délután öltözni kezdtünk.

Mert a bál szédülete nem hirtelen önt el s nem akkor fon be, amikor belépünk a vendégek közé — ez a láz már otthon kezdődik. Az öltözködéssel. S lassan emel fel. Szótlanul kerülgettük egymást kis szobánkban s a szűk fürdőszobában; egy órába telt, amíg megfürödtünk, hajunkat háromnegyed óráig keféltük s csak ezután kerültek sorra a kis tégelyek, az apró üvegek — varázsszereink. Mert mindez vajákosság volt, önámítás és szellemidézés. Ilyenekben hittünk: szemünk majd szebben csillog, ha ajkunkat indulás előtt cseppnyi kölnivel megnedvesítjük.

Anyánk is benyitott hozzánk. Megcsodálta új ruhámat, amelyet az ablak kilincsére akasztottam.

— Várj — fordult felém —, ne húzd még fel a harisnyádat.

Kiment s néhány perc mulva visszatért, kezében nyitott dobozt tartott. Felém nyujtotta. Félrehajtottam a selyempapírt és a doboz alján egy pár harisnyát találtam. Megcsókoltam anyámat.

A harisnya színe pontosan egyezett ruhám színével, ugyanaz a halvány, lilásárnyalatú, gyengéd rózsaszín. Vékony volt s mégis súlyos. Olyan tompafényű, mint az igazgyöngy. Mostanában a hernyóselyem is a műselyemhez hasonlít; amikor ezt a harisnyát szőtték, a selyem még nem titkolta rangját. Francia gyártmány volt, hibátlan, anyám soha nem viselte. Apám jó néhány éve egy tucat különböző színű selyemharisnyát hozott neki Bécsből, ez az egy különös színével nem illett anyám ruháihoz, így maradt meg. Gyakran emlegette, ezek a harisnyák milyen tartósak, évekig nyűtte őket.

Lábamra húztam a harisnyát, hűvösen reszült, ránctalanul simult. Azt éreztem, lábam karcsúbb, nyulánkabb, szebb vonalú. S mintha ez a váratlan ajándék igéretként mosolygott volna rám: az estélyen is szerencsés leszek!

A bálra alig emlékszem, más bálok, estélyek emlékével összemosódik. A Vigadóban voltunk, sok ember, nagy termek, ácsorgás, áramlás a tömeggel, sok fény. Táncosaim közül alig egy-kettőről tudtam, kicsoda, még az arcukat sem jegyeztem meg. A bárban félhomályban táncoltunk, majd visszatértünk a nagy terembe s mint hideg zuhny, elárasztott a fény. Flörtök? Nem. Csak szavak, az a mozdulat, amikor tánchoz átkarolnak, kölnivizek illata, ügyetlen kezek s kellemes fogásúak, könnyűség, értelmetlen jókedv, fáradtság álmosság nélkül, az az érzés: valahol fent járok a magasban, milyen rossz megint leszállni. Hajnalfelé az egyik kisebb teremben ülünk huszan, külön társaság a nagy áradatban. Időnkint átjövünk a nagyterembe, néhányszor körültáncoljuk, majd újból kikötünk asztalunknál. A táncolók forgataga már ritkul.

Azután arra emlékszem, hogy egyszerre az utcán állunk, világos, téli reggelben. Az ég nefelejcskéken virított, rövid bársonyköpenyt viseltem dús szőrmegallérral. Éjjel havazott, ujjnyi cukorporréteg borította a járdát. Elhatároztuk, hogy sétálunk. Néhány autó suhant el mellettünk, selymesen zizegett a hó. Tizenketten elindultunk gyalog.

Húyom mögöttem ment. Hirtelen hozzám lépett, megfogta a karomat, izgatottan rámszólt:

— Te! Miért húztad le a harisnyádat?

Bután bámultam rá. Elszakadt volna a harisnyám? Kilyukadt? Felemeltem sarkamat, vállamon át a lábamra néztem, — minden nő ismeri ezt a mozdulatot — a lélekzetem elakadt: a lábam meztelen volt. A másikat is megnéztem. Az is...

Akkoriban rövid ruhát viseltünk este is. Nem tudtam elrejteni a meztelen lábamat. Már a többiek is észrevették, körülfogtak, zajongtak.

— Nem értem... — mondtam kétségbeesetten.

Azt hitték, tréfálok. Ne tagadjam! Elfelejtettem harisnyát húzni?

— Dehogy! — erősködtem. — Új selyemharisnyám volt, először viseltem.

Még harsányabb nevetés. „Hová lett?" „Ellopták?" „Eltűnt?" „Elvarázsolták?"

— Talán állott volt — dadogtam. — Igen, biztosan állott volt, sokáig feküdt. Anyámtól kaptam. Az ilyen régi selyem megtörik.

— Hogyan? — nevetett a kórus. — Az előbb azt mondta, hogy új harisnyája volt! Most meg azért foszlott szét, mert régi?

Elöntött a harag.

— Mondtam, hogy anyámtól kaptam. Évekig tartogatta, sohasem viselte.

Egy kövér, szemüveges fiatalember ezt sipította:

— A gyöngy talán elveszti fényét, ha nem hordják, de a harisnya...

— A selyemharisnya is szétfoszlik! — kiáltottam.

— Mert nem is volt harisnyája! — mondták nevetve.

— De volt! — erősködtem. — Igazán, higyjék el, hogy új harisnyában érkeztem a bálba. Pontosan olyan színű volt, mint a ruhám. Látják, ilyen halvány. Lámpafénynél testszínű lehetett... Talán ezért nem vette észre senki, amikor kilyukadt és elszakadt. (Máig nem értem, hogyan történhetett meg: a báli fényben senki nem látta a szakadt harisnyát.)

Akkor hajnalban ilyen mondatok zsongtak körül: „Láthatatlan harisnyája volt!" „Most is rajta van, csak mi nem látjuk!"

Már nem is vitatkoztam, szédülten bámultam csupasz bokámat. Magam is azt kezdtem hinni, hogy gonosz varázslat kínoz. Azután hirtelen kihúztam lábam a cipőmből — ahol a cipő fedte, épen megmaradt a harisnya —, halványlila selyempapucsban álltam. De a cipő peremén felül semmi nem maradt meg a harisnyából. Ahogyan a finom cigarettapapír hamu nélkül ég el, ez a harisnya is úgy vedlett le rólam, hogy rongy, foszlány, szál sem maradt belőle.

Unokabátyám leült a járda szélére, mert a nevetés már ledöntötte. Húgom vigasztalni próbált s a nevetéstől könnyeket sírt. Én dühösen nekitámadtam zajos közönségemnek, majd magambaroskadva és nyögve nevettem. Igen, a szorongató álom valóra vált, felejthetetlenül nevetséges voltam, estélyi ruhában, bársonyköpenyben, gavallérok közt, télen, hajnalban, a pesti utcán — meztelen lábbal.

Kádár Erzsébet

Kinos észrevétel egyik égitestünkkel kapcsolatban

Tekintetes Szerkesztőség! Nemrégiben egy asztali naptárt kaptam ajándékba. Elsejével aztán, amint az illik, az asztalomra állítottam a naptárt, közben egy kicsit bele is pergettem, hogy mi érdekes újat találok benne. Hát találtam valamit, kedves Uj Magyarság! Érdekes naptárom jobb szélén egy rovat húzódik ugyanis meg, egy kettős rovat, amely a hold kelténk és nyugtának mindennapi időpontját jelzi.

Nos, mindjárt január 3-án, Genovéva napján ezt mutatta a hold-rovat:

A hold

kelte:	nyugta:
12·02	—·—

Nyilván a hold e napon nem nyugodott le, gondoltam. Ám ugyancsak helytelenül, mert másnapon bizony fölkelt a hold, pontosan 12 óra 31 perckor a mutató szerint, tehát ha a hold felkel, le is kell feküdnie, igaz-e? Ha nem is olyan nagyon, legalább a pamlagra egy kicsit és ezt a tényt igazán jeleznie kellene a naptárnak.

Nézem tovább a naptárt, megint rendesen kel és nyugszik a hold. Hopp, ám itt most ismét valami furcsa történt. Január 18-án. E napon a naptár így nyilatkozik:

A hold

kelte:	nyugta:
—·—	11·15

Különös. Most meg föl se kel a hold és fölkelés nélkül tér nyugovóra. Talán ágyban marad egész nap? Rejtelmes história, tekintetes Szerkesztőség! Már-már sajtóhibára magyaráztam volna a dolgot, amikor tovább, rendre, azaz a legnagyobb rendellenességre, több más napon is kileng a hold a naptár szerint. Így január 31-én 10.35-kor kel és nem nyugszik, február 16-án nem kel, február 29-én — ez a szökő nap! — megint nem nyugszik le. És így tovább, az egész esztendőben.

Közelebbről meg is figyeltem az ügyet, úgy általánosságban a hónap valamelyik középső napján nem nyugszik le a hold a naptár szerint, a hó végén pedig egyszer nem kel fel. Hogy mit csinál e rejtelmes hajnalokon és estéken a hold, azt még csak nem is gyanítom, de hogy a naptárkészítő mit csinál olyankor, amikor ilyen likakat szedet bele a naptárba és erről legalább némi felvilágositást kellene adnia, azt — tudni szeretném. Tisztelettel: P. D.

Színház, Film, Művészet

Somlay Artur Lipót császárt alakítja a Vigszínházban

A Vígszínházban az elmult hetek zavarának semmi nyoma az igazgatósági szobákban, *újból minden a szabályos kerékvágásban megy:* a színpadi munka éppen úgy, mint az irodai élet. *Mezey* Mária betegsége, *Horváth* Árpád neheztelése, az *Ellenfél* próbái körül felmerült zavarok — elfelejtődtek. *Gerster* István igazgató szobájában szünet nélkül szól a telefon és nyílik az ajtó. Amikor Gerster István végre szóhoz jut, neheztelve mondja:

— *Miért írta azt az Uj Magyarság, hogy kié Mezey Mária,* a Madách Színházé, vagy pedig a Vígé? Természetesen szó sem lehet arról, hogy a kiváló művésznő máshová szerződne! *Száz estére kötöttünk vele megállapodást és ezt a száz estét nálunk fogja lejátszani.*

— És mi van az *Ellenféllel?* Különböző hírek keltek szárnyra, mi az igazság? — kérdezzük.

— Az igazság az, hogy az *„Ellenfél"* lekerült a próbatábláról, mert most Tornton Wilder színjátéka, utána pedig a nagy érdeklődéssel várt *Herczeg*-darab kerül műsorra. Ez a tény, *a többi csak találgatás...*

Végül megkérdezzük, hogyan állnak az *Aranyszárnyak* szereposztásával és az előkészületekkel.

— *A szereposztás még nem teljes,* — hangzik a válasz, — mert a próbák csak január második felében, tehát 15-ike után kezdődnek, amikor megtartottuk a premiert „A mi kis városunk"-ból. *Lázár* Mária lesz Zrinyi Ilona, *Jávor* Pál Thököly Imre és még az bizonyos, hogy *Somlay Artur alakítja Lipót császárt.* Ez igen érdekes és hallatlanul fontos szerep, hiszen Herczeg Ferenc két drámai hőse, Zrinyi Ilona és Thököly Imre szemben áll a Habsburg-házzal; *Zrinyi Ilona nemzeti öntudata mélyen meghatja Lipót császárt, aki emberileg behódol az asszonynak,* de a császári és az uralkodóházi törvény mást kíván. Az Aranyszárnyak egyébként *három felvonásból és tíz képből áll,* úgyhogy a történelmi darab bemutatója színpadilag is nagy feladatot ró a szcenikusokra.

Ma Bartók-Mozart

est. **Ferencsik—Szervánszkyval** Bartók bemutató. V. ¾7. (Harmónia.)

* **Tóth Dénes új zenekari művének szegedi előadása.** A filharmoniai társaság a mult esztendőben felkérte Tóth Dénest, a neves zeneszerzőt egy zenekari mű megírására. A szimfónikus költemény Ady „Ádám hol vagy"-ának címét viseli és Budapesten néhány héttel ezelőtt került bemutatásra. Most a szegedi filharmonikusok együttese tűzte műsorára és a január 8-iki hangversenyen Lukács Miklós báró vezényletével adja elő. A szegedi hangversenyen közreműködik Martzy Johanna, a nagytehetségű ifjú hegedűművésznő.

* **Mikszáth-elbeszélés filmen.** A Hunnia-filmgyár nagy műtermében kedden délelőtt kezdték meg a legfrissebb magyar filmújdonság felvételeit. Kerekesházy József dolgozta fel Mikszáth Kálmán egyik igen kedves, mulatságos, „Egy fiúnak a fele" című elbeszélését. Kerekesházy József minden tekintetben igyekezett a filmre átültetett elbeszélés kedves és különöshangulatú vonalvezetését a forgatókönyv írásnál is megtartani. A filmújdonságot Hamza D. Ákos rendezi, a főszerepeket Kelemen Éva, Ladomerszky Margit, Ilosvay Katalin, Benkő Gyula és Gozmány György játsszák.

* **Bemutatták a „Szól a kakas" kultúrfilmet.** A nyár folyamán készítették el a „Szól a kakas" című propaganda- és kultúrfilmet, amely Szokoly Lajos szövege után Tatay Ferenc rendezésében készült el. A bemutatón megjelent Bornemisza Géza iparügyi, Bánffy Dániel báró földmívelésügyi és Szász Lajos közellátási miniszter, valamint Bárányos Károly államtitkár. A film előtt Baranyay Rezső szövetkezeti igazgató mondott beszédet, majd levetítették az érdekes filmet, amely ügyesen és eredetien mutatja be a helyes baromfitenyésztést, a baromfiudvar életét és a csirkék, libák, pulykák, kacsák, fejlődését, okszerű nevelését. A megjelentek a kultúrfilm bemutatóját nagy érdeklődéssel és tetszéssel nézték végig.

* **A férjfogás művészete.** Lucie Englisch, az ismert német filmszínésznő is beleszeretett egy állatkereskedés tulajdonosába. Sok fejtörést okozott neki, hogyan találkozhatna imádottjával feltünés nélkül, de annál gyakrabban. Kénytelen volt nemlétező kutyája számára naponta kutyaeledelt vásárolni. A cselfogás sikerült s így az ál-kutyatulajdonos nagy raktár felhalmozott kutyaeledelt vitt hozományképpen a házasságba. Mindez a „Mükedvelő szélhámos" című új Berlin-filmben történik, amely az Uránia legközelebbi újdonsága lesz.

Lyka Károly 75 éves

Lyka Károly, a neves magyar képzőművészeti iró január 4-én érte meg születésének hetvenötödik fordulóját. Ez alkalommal barátai és tisztelői Petrovics Elek szerkesztésében emlékkönyv kiadására készülnek, amelyben Lyka Károly egykori és mai munkatársai, valamint tanítványai a művészetek köréből vágó tanulmányok alakjában fejezik ki iránta érzett nagyrabecsülésüket. Lyka Károly 1869 január 4-én született Budapesten. Nyitrán végezte iskoláit, majd érettségi után Münchenben beiratkozott az akadémiára. Itt négy évig tanult, de akkor már jobban vonzódott Hollósy Simonhoz, aki ugyancsak Münchenben tartott fenn abban az időben festészeti iskolát és sok nagyjövőjü, fiatal magyar művészt gyüjtött maga köré.

1896-ban alapitották meg Hollósy Simon tanitványai és barátai a nagybányai művésztelepet. Lyka Károly ebben az évben telepedett le véglegesen Budapesten. A fiatal képzőművészeti kritikus teljes meggyőződésével a nagybányai törekvések mellé állott. Több napilap és hetilap munkatársa volt. 1902-ben Művészet cimen indított folyóiratot. Több könyvet irt, melyek közül a műalkotás megértésére elemző módszerrel tanitanak a Képek — szobrok és A képirás újabb irányai című könyvei, valamint Kis könyv a művészetről című tanulmánykötete. „A művészetek története" az európai művészet egész fejlődését tekinti át. A Magyar művészet 1800—1850 a táblabirók világ művészetét mutatja be, a Nemzeti romantika pedig a Bach-korszak művészetét. Lkya Károly 1914-től 1936-ig a képzőművészeti főiskola művészettörténeti tanára volt, majd 1920-ban a főiskola megbizott igazgatója.

* **Az Operaház szabadkai vendégszereplése.** A szabadkai városi színházban, amelyben ezidőszerint Kőszeghy Géza társulata játszik, előadták a Traviatát, a budapesti Operaház tagjainak vendégfelléptével. A főszerepeket Szabó Ilonka, Rösler Endre, Jámbor László, Angyal Nagy Gyula, Solymossy Margit, Reményi Sándor és Szomolányi János énekelték. Az előadást Rubányi Vilmos vezényelte.

* **A székelyföldi művészeti év januári eseményei.** A székelyföldi művészeti év eseményeit a nehéz közlekedési viszonyokra való tekintettel úgy állitották össze, hogy a három téli hónapban a programban szünet áll be, illetőleg helyi kiállításokra kerül sor. Januárban két ilyen kiállítás lesz: az egyik Sepsiszentgyörgyön a székely nemzeti múzeumban, a másik Csikszeredán, ahol Nagy Imre festőművész munkáit mutatják be. A múzeumi kiállítást Sepsiszentgyörgy városa rendezi, és azon Gyárfás Jenő festőművész részben magántulajdonban, részben a városi gyüjteményben lévő képei kerülnek kiállításra. Csikszeredán egyébként nyitva van még a csiki székely múzeum kiállítása, amely mintegy kiegészítője a novemberben rendezett várostörténeti bemutatónak.

* **Szerzői est a zeneakadémián.** A zeneművészeti főiskola nagytermében kedden délután volt Hajnal Ferenc szerzői estje, amelyen Kövi Rózsa énekelt magyar dalokat Lakatos Sándor és cigányzenekarának kíséretében. Közreműködtek az esten még Utry Anna, Hajdu Anna, Cseresznyés Rózsa, Orosz Ida, Torday-Borbély Pál, Gergely Ferenc, Gáspár József, Orbán Sándor, Klamár Sándor, Jankay József, Kelecsényi Hugó, Vasady-Balogh Lajos, Montág Vilmos, Horváth József és Tárnok Károly. Január 16-án, vasárnap délután 3 órakor a zeneakadémia kamaratermében újabb dal- és nótadélután lesz, amelyen ugyancsak fellép Kövi Rózsa énekművésznő.

* **Filmcim-pályázat.** A közeljövőben mutatják be Budapesten a legújabb Veit Harland—Kristina Söderbaum szines Ufa-filmet. A film eredeti német címe „Immensee". Az Uránia filmszínház igazgatósága a közönség segitségét kéri, hogy a filmnek kifejező magyar címet adhasson. A címpályázat részletei a Mozi-ujság legközelebbi számában találhatók. A címpályázatokat legkésőbb január 15-ig közvetlenül a filmszínház irodájába kéri beküldeni az igazgatóság.

* **Jubileum a Vidám Színházban.** A Vidám Színház kedden este ünnepelte az évad hatodik jubileumát: százötvenedszer került színre Létraz „Ballépés jobbra" című mulatságos, zenés vigjátéka. A Szüle Mihály rendezésében játszott darab főszerepeit továbbra is Fejes Teri, Fábry Éva, Petrovics Szvetiszláv, ifj. Latabár Árpád, Madarász László és Bihary Nándor alakítják.

* **A Magyar Dal januári száma** folytatásban közli Kerényi Györgynek Kodály Zoltán közelmultban megjelent vegyeskari kötetéről irt, nagylélekzetű tanulmányát. Monteverdi halálának háromszázéves évfordulója alkalmából Gábor János „Monteverdi zenei forradalma" címen értekezik, Pongrácz Zoltán pedig a népdalgyüjtés gyakorlati fogásait ismerteti. A Lózsy János szerkesztésében megjelenő, színvonalas folyóirat értékes tartalmából még kiemeljük a gazdag hangversenyszemlét, sokrétű hiranyagot, valamint a szépirodalmi részből Pákozdy Ferenc Shakespeare-szonett fordítását. Ujesztendőre a folyóirat bevezető cikkében Fülei-Szántó Endre dr. közöl szép gondolatokat.

Eltünt már régen . . .

Eltünt már régen boldog ifjuságom;
A régi kedv, a gondtalan vig élet;
Többé immár ez nem az én világom:
Szép ifjuság, örökre Isten véled!

Nem csüngök többé tarka ábrándképen;
Dicső jövőrül már nem álmodom;
Nem föstöm a boldogságot le szépen
Magam előtt ugy, amint egykoron.

A pajzán gyermek nem él többé bennem;
Meghalt örökre, mindörökre már.
Ó, nem lehet virgonc ifjuvá lennem:
A komoly élet már magába zár.

Eltünt a régi kedv; mező, a berkek . . .
Nem játszom többé, erdők, bennetek!
Örök bucsút kell mondanom tinektek:
Napos lakótok már nem lehetek.

Komor és szürke perceket kell élnem;
Küzdelmes élet rabja lettem én.
A gond lep el; az álom sincsen vélem,
Ha megpihenhetnék az éj felén.

Olykor azonban, mintha ujra gyermek
Lennék és játsznám tarka réteken . . .
Meglep az árnya a szép emlékezetnek
S akkor oly szép az élet énnekem.

De eltünik hamar, mint a lidérctűz,
Mely felcsap a sötét sirok között
S alig, hogy éjjel tarka játékot űz:
Eltűnik reggel, mint egy üldözött . . .

Rudnai Győző

csak éppen az állam vásárol. S az állam nem költheti minden pénzét angol képekre s francia szobrokra. A vásárló közönséget nem is mernők arra buzditani, hogy külföldi képet vásároljon. Hisz ezzel a parenézissel jóformán a mi tulajdon művészeink szájából ragadnók ki az ugyis sovány falatot. Ennél a pontnál tehát leteszszük a tollat, mert hiábavaló minden okoskodás. Maradjon a baj bajnak.

Másként állunk az ugynevezett erkölcsi sikerrel. Nem minden festő osztja a magyar művészek szomoru anyagi helyzetét. A külföldön nagyon jól megél az a művész, aki ért a mesterségéhez. Nem csak a pénzszerzés a célja: jó munkáival hóditani akar, bele akar vinni egy-egy gondolatot vagy egy uj eszmét a nagy közönségbe. Át akarja vinni érzéseit a köztudatba. Milliókhoz kiván szólni s iparkodik, hogy meghallgassák.

Ezek a művészek — s a legjava e spécieshez tartozik — szivesen küldik müveiket szerte a világba, csak hogy elérjék ideális céljaikat. Hozzánk is bátran elküldhetnék, hisz egy centimejükbe sem kerül az egész vállalkozás. Mégsem küldik. Miért nem?

Talán azért, mert a külföld jóformán teljesen tájékozatlan a felől, ha vajjon Magyarországon a sajtó és a közönség, sőt maguk a művészek érdeklődnek-e egyáltalán az uj művészet vagy bármi fajta művészet iránt. Nincs mód, hogy tudomást szerezhetnének a mi művészeti életünkről, ideáljainkról, gondolkodásunkról, sok iparkodásunkról. Tessék figyelemmel kisérni a külföldi nagy művészeti folyóiratokat vagy azokat a napilapokat, amelyek bővebben foglalkoznak a művészettel is. Vajjon akadnak-e a magyar művészeti élet és iparkodás nyomára? Ha botrány esik a parlamentünkben, azt szerte viszi a táviró, de ha mütárlat nyilik meg nálunk, arról egy betüt sem olvasunk. A külföldi napilapok budapesti levelezői vagy nem törődnek a mi művészetünkkel, vagy nincsenek a kellő információk birtokában. Ezen ugy lehetne segiteni, ha a Képzőművészeti Társulat a külföldi nagyobb lapoknak direkte megküldené a nevezetesebb magyar művészeti információkat, vagy pedig felkérné a levelezőket, hogy szenteljenek némi figyelmet művészetünknek is. Az a jóakarat és igazságosság, a melylyel a nagyobb lapok levelezői hazánkról irnak, biztositék arra, hogy ily kérelem után helyet szoritanának tudósitásaik során a mi művészetünknek is.

Nehány nagy külföldi művészeti folyóiratnak van Budapesten is levelezője. De a folyóiratban magában édes kevés nyomát leljük a tudósitó ur munkásságának. E sorok irójának alkalma volt egy igen kiváló külföldi revue szerkesztőjével beszélni erről az ügyről. — Uram, — szólt a redaktor — mi a legnagyobb örömmel kiadunk minden csekélyke hirt, amely az önök művészetére vonatkozik, hisz folyóiratunk rovatainak teljessége egyenesen megkivánja azt, hogy minden ország művészeti mozgalmairól kimeritő képet adjunk, de hát — a levelező nem ad magáról életjelt. Amit mi közlünk önökről, azt kénytelenek vagyunk nagy fáradsággal kiollózni a Lloydból.

Ne tessék kicsinyleni ezt a körülményt. Tessék inkább meggyőződve lenni arról, hogy ma már az érdeklődés keltésének egyetlen eszköze a sajtó. A sajtó pedig örömest nyitja fel kapuit minden ildomos kopogtatásra. A külföldi nagy napilapok egy tekintélyes része, azonkivül az összes külföldi művészeti revuek örömest adnak helyet bármily információnak, amely a mi művészetünkre vonatkozik. Ezt e sorok irója tapasztalatból nagyon jól tudja. Publicitást tehát lehet és kell is szereznünk a külföldön a magyar művészetnek, akkor minket is jobban megértenek s jobban megbecsülnek. Meg fogják tudni az érdekeltek, hogy küzdelmes, de erőteljes formákban kialakuló művészi élet bontakozik ki Magyarországon s hogy nem kell attól tartani, hogy nálunk süket füleknek prédikálna bárki is, ha okos mondanivalója van.

E pár sor talán némi világot vet arra, hogy miért oly nehéz a budapesti mütárlatokon a külföldi művészeti törekvések legérdekesebb mozzanatait bemutatni. Egy kis praktikus figyelmeztetés is beleszövődött e sorokba: annak valamely formában talán hasznát is lehetne venni. Mert, ha ennyit sem teszünk a nemzetközi tárlatok érdekében, még kevésbé remélhetjük, hogy közönségünknek valaha is alkalma nyiljék a művészet modern hőseivel megösmerkedni. Pedig nagyon rászorulunk, hogy a hatalmasan forrongó nagyvilág küzdelmeiből mi is levonhassuk a javunkra szolgáló tanulságokat.

Lyka Károly

összevisszaság, a két gebés szekér, melyre a tulipántos láda van fölrakva, a keserves nótákat huzó egy pár szál cigány s a kulacsos násznép mutatják, mennyire szereti a festő a hullámzó tarka életet. Ide magyarázandók Carriére szavai is: «Indem die Malerei das Gesammtleben und die Wechselwirkung der Dinge darstellt, wendet sie sich darum auch mit Vorliebe dieser bunten Fülle des Mannigfaltigen, diesen zufälligen Einflüssen des einen auf das andere zu.»

Barabás képében a változatosság s a dolgok eme visszahatása humorossá válik a nélkül, hogy a festménynek határozott humoros eszméje volna. A német-alföldi iskola, ugyszintén Munkácsy, Hogarth s mások képeinek azonban sokszor tisztán kivehető humoros tendenciája van. Példának vesszük Hogarth Divatos házasságából a «szerződéskötést.» Az öreg lord rámutat kutyabőrére. Vele szemközt a gazdag, polgári após örömsugárzó arcokkal. Az asztalnál látjuk a menyasszonyt, bárgyu, szégyenlős kifejezéssel s az irnokot, ki neki, tollal kezében udvarol. A fiatal lord menyasszonya mellett áll, de elfordul s a tükörbe néz.

A büszke lord, ki egy polgárral csak azért lép rokonságra, hogy meggazdagodjék; a hetyke vőlegény, ki eljegyzése napján is önmagában gyönyörködik, az elfogult, uj helyzetéhez alkalmazkodni nem tudó menyasszony, a magas rokonság által egészen elbutult nyárspolgár, s a packázó, tolakodó irnok megannyi humoros alakok s együttvéve képviselik amaz eszmét, hogy az emberek a születés és pénz bolondjai. E képet a csoportositás s a helyzet teszi humorossá, mig Kaulbachnak «A bolondok háza» cimü szép képét már a fantázia fáklyája is bevilágitja.

Mind eme humor azonban csak a szinezés, csoportositás, helyzet felfogás, a kompozicio erőteljében rejlik; oly humort, melynél a müvészt egészen elfeledjük és egy második én-ünkkel vélünk társalogni, midőn a gondolkodásra nem marad időnk, mert szivünk csordultig telve van s az érzelem lett akaratunk vezetője, a képirásban is hiába keresnénk. A festő humorosan gondol és rajzol; nekünk az érzelembe mintegy bele kell magunkat gondolnunk. A képirás humora csak reflektiv, leiró, didaktikus lehet. Ahol a költő humorosan érez, odáig már el nem ér a festő ecsetje; de a humoros helyzetet jobban tudja szemünk elé állitani, mint a poéta. Az ily miniatür humoros képek szinte ajálkoznak a lefestésre. Csak festő kell, ki felhasználja a «Fiddletowni költőné»(Turgenjeff egyik novellája) ama jelenetét, mikor Tretherikné a bábujával játszó vöröshaju kis Carryt meglesi; vagy a Wakefieldi pap beiktatását uj hivatalába, vagy Gogoly «Tárasz Bulybá»-jának amaz epizódját, midőn a kozák Andrij, ideálja, a vajda leánya előtt a sárba esik; vagy végre Petőfinek a «Megy a juhász szamáron« kezdetü hires genreját.

Ha eme költői leirásokat egy nagy költő tárgyul választja, képével talán nagyobb hatást fog előidézni, mint a költőnek odavetett nehány sora; de gondolatunknak sokkal több dolga lesz a képpel, mint érzelmeinknek; pedig a humor egyenesen a kedélyből szakad és csaknem kizárólagosan a kedélyhez szól.

A külföld bevonulása

A Mücsarnok kiállitásain a külföldi osztály legtöbbször a tizennegyedik vendég szerepét játszsza, akit azért hivott meg a házi gazda, mert a rendes vendégei megijedtek a tizenhármas számtól és senki sem mer az asztalhoz ülni. A tizennegyedik jövevény a megmentő, a lakoma diszének és sikerének biztositója. Azért nagy a becsülete — de csak éppen annál az asztalnál, amelyhez leültették.

Évről-évre ezt a magas hivatást tölti be a külföldi müvészek csoportja a Mücsarnokban. Többnyire olyan festők a mi rendes idegeneink, akiknek nevét jobban ismerik nálunk, mint a nagyvilágban. Nagyobbára nem nagy a fajsúlyuk és a hézag, a melyet pótolnak, akkorka, mint a tű foka. Szó sincs róla, hogy a nemzetközi tárlatokon meg lehetne ösmerkedni a müvészetnek külföldi állapotával, ambicióival, lázas rohamban ostromolt céljaival. Zárt könyv marad előttünk továbbra is a legnagyobb modern egyéniségek érzés- és akaratvilága, nem látjuk a nagy csillagokat, csak az apróbb bolygók kölcsönvett fényéről következtethetünk némileg rájuk. Ha meg akarunk valamit tudni arról, hogy mi ujat s nagyot teremtett a széles külföld, fel kell utaznunk vagy Bécsbe, avagy le Velencébe. Mert idehaza csak a morzsáját kapjuk a dus asztalnak.

Miért van ez igy? Ki felelhet érte?

Azok bizonyára nem, akik a Mücsarnok kiállitásait rendezik. Ők elég áldozattal kopogtatnak a külföldön minden ajtón, amelyre egy-egy kitünőség neve van irva. Lelkesen s nagy fáradsággal toboroznak «meghivott» müvészeket. Elmennek az előzékenységben odáig, hogy előre felmentik a müveiket a zsüri döntése alól, előre odaigérnek egy-egy dijat vagy azt, hogy megveszi a magyar állam a képet, csak küldjék be bátran. Többet már igazán nem kivánhat senki sem. A gyüjtők és rendezők tehát megfelelnek feladatuknak, És sok köszönet még sincs benne. A legkitünőbbek egy vendégszeretettel teljes mosolylyal fogadják a magyar emisszáriusokat, megkinálják szivarral és igérettel. Az igéret azonban többnyire épp ugy füstbe megy, mint az ajándék-szivar. Mire a kiállitás megnyilik, a külföldi osztályban ismét csak Abry Léonnal találkozunk és legfeljebb három-négy reprezentánsával az előre iramodó modern müvészetnek.

Kisül tehát, hogy a külföldi müvészekben kell keresnünk külföldi osztályunk szegényességeinek okát. Bizony nagyon kicsinylenek még minket odakünn, ugy tekintenek ránk mint a Balkán-országocskák északi folytatására, a hol nem érdemes a müvészet szubtilis nyelvén szónokolni, mert ama barbárok ugy sem értik az ilyen szót. Ha legalább vásárolnának! De hisz a magyar kollegák is váltig panaszkodnak amiatt, hogy a képeik petrezselymet árulnak. Sem erkölcsi, sem anyagi siker — bizony ki veheti rossz néven a külföld s t a r-jaitól, hogy ránk se hederitenek.

Nincs vevő — ez az első argumentum. Bécsben elkelt a szecessziós tárlat képeinek legnagyobb része, Velencében is sokat vettek arra kószáló gazdag idegenek. De Budapesten

Müvészvilág
1899. ápr. 15.

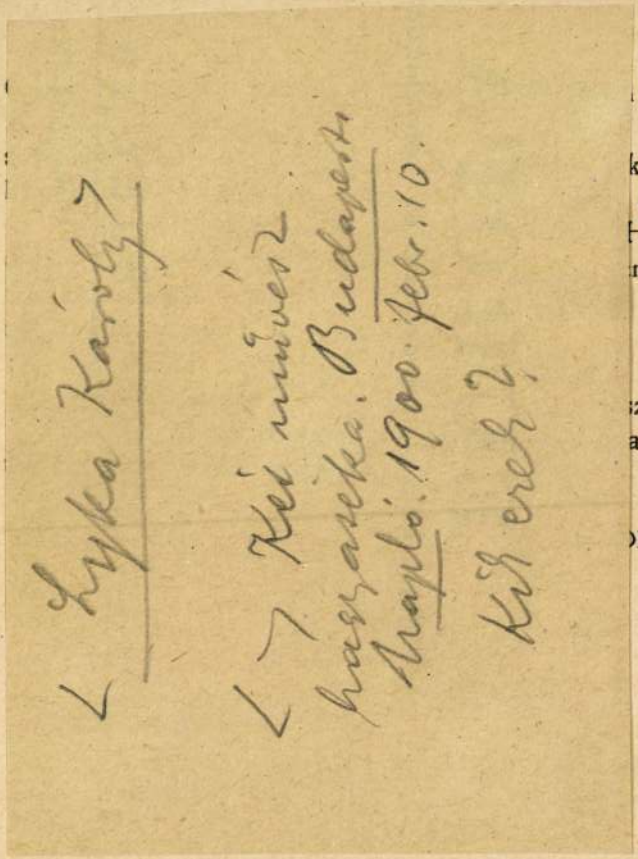

< Lyka Károly >

< > Két művész hagyatéka. Budapesti Napló. 1900. febr. 10.

Kik ezek?

ly: Nyári éjszaka»

k annyit lehetett időn-
Egy állat?
Hedda, az ifjú, szőke
n. Midőn azonban dél
Ma délután vissza-

zti a bátorságát.
a rohama, nem beszél-

DI MIHÁLY

az ember most elmosolyodik, egészséges, teli barna arcán jóleső öröm fut át. Halkan bekopog. Az asszony felijed s csodálkozva néz az ajtó felé. Ujra kopog. Az asszony most feláll, összetűzi mellén kék pongyoláját s helyére igazít egy fekete ezüstkeresztet, mely félrecsúszott. Sápadtan siet az ajtóhoz s habozva kinyitja. Az az ember megfogja a karját s be akar lépni a szobába. Az asszony útját állja. — Engedjen be, — suttogja, — valamit mondanom kell magának. — Valami baj van? — Nincs semmi, csak meg kell mondanom, hogy... de engedjen be. — Az asszony tétovázik. — Nem lehet. Itt nem lehet. Megtudják. Hova gondol? Mit akar mondani? Holnap... máskor, most nem. — Beszédjük egyre izgatottabb és hangosabb. — Nyújtsa ki legalább a kezét. A kék pongyola bő szövetébe burkolt kar kinyúlik az ajtó résén. A férfi egy heves mozdulattal felgyűri a ruhát és kicsattanó ajkaival végig szalad a kar meztelen fehérén. — Kinek ír levelet? — A bátyámnak. — Csak azt akartam mondani, hogy akit a kocsink elgázol, az meghal... — Menjen, az istenért! —

Az ajtó becsapódik, a zaj messzi hangzik a végtelen éjszakában. A férfi visszafelé indul. Lassan nyugodtan lépked a lépcsőkön. Ring a teste, dalol az arca. Milyen nyugodt, milyen boldog, mily elégedett! Szikrákat ver ki belőle az öröm, az őserdők minden buja illata körültáncolja. Ó, ismeri ezt az embert. Ezt a bitangot, aljasat, vakmerőt.

1920. 2. füz.

Budapesti képírás

Írta: **Lyka Károly**

Budapest kétségtelenül központja művészetünknek, nemcsak abban az értelemben, hogy itt lakik a legtöbb festő s ezeknek itt van a legforgalmasabb piacuk, hanem abban az értelemben is, hogy képírásunk a legutóbbi években sok oly vonással gyarapodott, amelyeket általában budapestieknek szoktunk nevezni. Meg kell adnunk, hogy ezek a vonások bizonyos elváltozásoknak váltak okozóivá, s joggal vethető fel a kérdés, vajon e réven új értékekkel gazdagodott-e képírásunk, vagy csak részleges, jelentéktelen átvedlésről, színváltozásról lehet-e szó.

Ennél a vizsgálatnál természetesen a típusos budapesti képekre kell szoritkoznunk. Eleve ki kell tehát rekesztenünk egy sor reprezentatív mesterünket s olyanokat, akiknek Budapesthez semmi közük sincs, így a szolnoki, bányai, gödöllői művészeket vagy az egészen magukban s maguknak élő jeles képírókat, mint amilyen például Mednyánszky, Szinyei-Merse, Rudnay stb. Müveikben ugyanis egyetlen oly vonás sem mutatható ki, amely csak Budapest psychejével volna megmagyarázható. Ilyformán a vizsgálódót az a meglepetés éri, hogy e kirekesztő műtét után a döntő és nagy tehetségek közül alig marad meg egy is, annál nagyobb számban kínálkoznak célunkra a közepes, átlagos tehetségek, sőt olyanok is, akikről egészen megfeledkeztek a múzsák. Ámde a kritikust nemcsak a nagy, nemes veretű művészek érdeklik, hanem a művészet minden függeléke és minden tünete is; fővárosunk művészeti életének megértéséhez szükségünk van az ötöd-tizedrangú képírás ismeretére is, ha annak termékei szaporaságuknál fogva jellemzők vagy a közönség állásfoglalása révén válnak figyelemre méltókká. Valamely vidék flórájának képét nemcsak a ritkaságok határozzák meg, hanem azok a növényformációk is, amelyekben nem az egyes növény, hanem annak tömeges vagy különleges szint adó fellépése a feltűnő elem.

Nem szeretnők, ha valaki úgy értelmezné ezeket a megjegyzéseket, mintha budapesti képírásnak akarnánk minősíteni mindent, ami nem elsőrangú. Fővárosunk művészeti termelése sok oly képet vet a közönség körébe, amelyek éppen nem jeles művek s bár meglehetősen gyakoriak, Budapestet még sem jellemzik, mert megtalálhatók az egész országban, sőt egész Európában. Értjük ezen azokat a minden savat-borsot nélkülöző, hígvérű, teljesen konvencionális képeket, amelyeknek semmi más feladatuk nincs, mint hogy bútor módjára kiegészítsenek egy konvencionális lakásberendezést. Szerepük ugyanaz, mint bizonyos regényeké, amelyek egyenest a vasúti utazóközönség

szórakoztatására születtek, vagy azoké a szindaraboké, amelyek az irodalmilag kevéssé művelt közönséget néhány órán át mulattatják. Az efajta képek jobb-rosszabb iparosmunkák, bár szerzőik művésznek vélik magukat, mecénásaik pedig műértőknek, holott mind a két fél, amint így a nyilvánosság háta mögött meleg kézszorítást vált egymással, alaposan téved. A műkereskedői üzemek e legkedveltebb portékájával, épen mert nem típusosan budapesti, itt nem is foglalkozhatunk.

Marad a képíróknak az a sora, amelynek bevallott becsvágya az, hogy új, progresszív művészetet teremtsenek, még pedig elméleti meggondolások alapján. Egy oly programm tárul tehát elénk, amely alapjában véve tudományos jellegű. A felszines szemlélő azt vélhetné, hogy Budapesten a képírás ezt a tudományos jellemvonást azért öltötte magára, mert ebben a városban oly erővel buzog a tudományos élet, hogy a maga bűvös körébe vonta ellenállhatatlan erővel a képírást is, amely pedig oly kevéssé rokon amavval. Ilyesmiről szó sem lehet. Budapesten valóban folyik tudományos munkálkodás, még pedig sokkal értékesebb, mint amilyennek a nagy közönség gondolja, de ez csöndben, szinte elrejtőzve dolgozik laboratóriumaiban és könyvespolcai közt. A művészettel azonban nincs semmi kapcsolata, sőt kevés város van Európában, ahol a tudós társadalom annyira elkülönítve élne a művészek társaságától, mint fővárosunk. Van azonban egy terület — mi régi nevén egyszerűen publicisztikának nevezzük — amely egy Budapesten nagyon elterjedt felfogás szerint sokkal tudományosabb a laboratóriumokban és könyvtárakban élő tudománynál, mert gyorsan s merész kézzel halomra dönti a haladást megkötő rendszereket, friss elméletek alapján fürgén belenyúl az életbe, átgyúr, átértékel mindent s egy új világnézet felé nyit utakat. Ez az a tudomány, amelyet napról-napra készen kap olvasó-asztalára az átlagos budapesti közönség s amelyet — ez már valóban budapesti vonás — el is fogad. A tudomány e fajtájával valóban atyafiságos viszonyt tart a képírásnak ez a fajtája, amellyel itt foglalkozunk. Közös jellemvonásuk, hogy félig tisztázott gondolatokra sietve építenek rendszereket, s oly feltevéseket, amelyeknél a hozzáértő ember nagy óvatosan kutató munkához készül fel, már alapul fogadnak el vége-nem-látható épületek számára. Hogy valaki az esze és szíve munkáját ily módon kormányozza, ahhoz nem annyira bátorság kell, mint inkább a kártyás ember fatalizmusa s meglehetős nagyfokú tájékozatlanság, amely elfödi előtte a nehézségeket s észre sem véteti vele azokat az elemeket, amelyek a kalkulusából hiányzanak. Így támadhattak oly művészeti elméletek, amelyek egy rögtönzött új esztétikai terminologia segítségével nagyon tudományos színezetűek ugyan, de nem bírják el a kritikát.

Ezeknek az elméleteknek legnagyobb része nem budapesti eredetű, hanem Párizs rasta-világából s Berlin snob-köreiből került ki, nálunk azonban

helyi fémjelzést kapott. Többféle kombinációban mutatja be a kubizmus, a futurizmus, az expresszionizmus elemeit. Párizs óriási gyűjtőmedencéjében, annak valamely zugában, egypár spanyol vagy délamerikai vagy galiciai jövevény a maga exotikus műveltsége alapján világra hozhatott ily elméleteket és sivár képzelőtehetsége elhihette azt is, hogy valóban megváltja vele a világot. Gyökértelenül élve egy régi műveltség melegágyában s annak rendszerébe illeszkedni nem tudva, az érvényesülés egyetlen útjául az kínálkozott nekik, hogy e nagy hagyományokat érvénytelennek jelentsék ki s a művész souverain jogával újat teremtsenek. Akadtak íróik, akik bizonyos kazuisztikával kész elméletet tudtak alkotni egy ötletből. Mindez idegen dolog volt s maradt Párizsban, ami természetes. Budapesten azonban ezeket az ötleteket a francia műveltség új vívmányai, sőt új igazságai gyanánt kezdték hirdetni és filozofiai formát adtak nekik oly emberek, akik filozofiával mélyrehatón sohasem foglalkoztak.

Az elméletek elkészültek, de nem készült el az a művészet, amelyről ezek az elméletek levonandók lettek volna. Oly sajátszerű jelenség, amelynek párja az volna, ha előbb készült volna el a Shakespeare-drámának vagy a csúcsíves építészetnek elmélete, mint maga a dráma vagy a dóm. Budapesten sok minden készült így, nem csak ezek az elméletek.

Ha fejlett kiadásban nem is lőn testté az ige, a képírók egy sora legalább ízelítőt adott belőle. Kiállításainkon néhány éven át *kísérletek és törekvések* cím alatt kaptak helyet idevágó munkák. A közönség szívesen állt oda nézőnek, kíváncsiságát kielégítette az a látvány, mint indul Kolumbus Amerika felfedezésére. S akadtak műbarátok is, akik pártolták, sőt nagyra tartották e kísérleteket — mások persze inkább részvényeket vásároltak a majdan felfedezendő aranybányákra. Ezek a kísérletek sokszor felszínes munkák voltak, de sokszor megérzett rajtuk a szerző komoly akarása, verejtéke, vergődése is. Hisz problémát vetettek fel maguknak új és idegenszerű elméletek alapján, s művészi feladat megoldásaként oly képet festeni, amelyhez nem élményből, nem ösztönből, hanem nyomtatott programmból száll elő az ihlet, nem is oly könnyű, mint az ember az első percben hinné. Mi hajtotta őket ily cselekvésre? Volt bizonyára köztük olyan, akit egyszerűen a feltűnés vágya vitt erre. A hír és az érvényesülés vad ösztöne, a vezérszerep után való lihegő kapkodás, valamely ideges mohóság, amely oly jó ösmerősünk Budapesten. Másokat e vágynak némileg szelidebb kiadása hajtotta ezeknek az elméletenek fonadékai közé. Ez a típus érdekesebb amannál. Egy szerény tehetségű festő ezt meg azt az iskolát járja, becsülettel dolgozik, nem jut előbbre. Töri magát, idegessé, türelmetlenné válik, meghasonlik a világgal, anélkül, hogy észrevenné, hogy a hiba nem a világban, hanem a tehetsége fogyatékosságában rejlik. S íme, jön a mentő-eszme, párizsi vagy

berlini cimke alatt; bebizonyul, hogy az, amivel annyit fáradt, tulajdonképpen nem is igazi művészet, hanem egy lejárt sablón: nem csoda, ha nem tudott vele sokra menni. Egy ily ember a megmentőjét köszönti az új igében, mohón ráveti magát, gyűlölettel tekint azokra, akik idáig helytelen utakon járatták s fanatikus hévvel ragaszkodik a programmhoz, amelyben biztos érvényesülhet az ő vélt tehetsége.

Mind a két típus egészen budapesti jellemvonású, mind a kettőt az érvényesülés zabolátlan vágya, az önkritika és magábaszállás hiánya, a csekély lelki műveltség jellemzi. A budapesti emberek közül vajmi kevesen ismerik a szerénységet, legtöbbjük minden képzelhető feladat megoldására teljesen felszereltnek érzi magát, ma ez, holnap az, bármit vállal minden szakismeret nélkül, csak hogy vágyai netovábbját, az érvényesülést elérje. Ennek a vonásnak hatása döntő módon érvényesül abban a képirásban, amelyet budapestinek nevezünk.

Ebből az erkölcsi életrendből természetesen kiszorul minden, amit finomnak, ildomosnak, férfiasnak minősíthetünk. A képeken ez a lelkiállapot oly formában jelentkezik, hogy a forma tökéletességére való törekvés, a finom touche, a kép megdolgozásának pietása elvész, helyét darabosság, durva technika, rendezetlenség foglalja el. Az elmélet ezt megengedi, legalább hallgatagon, mert idáig el sem érhet. Itt már a festő veleszületett ösztöne, nevelkedésének férfiassága és finomsága, műveltségének mélysége a döntő, s ezt elméletek nem adhatják meg. Még az is megérzik e képeken, hogy nem válogatott társaság művelt érintkezési formái közt élték napjaik javát a szerzőik, hanem kávéházakban, kártyás klubokban, kabarékban.

Ezt a művészetet újnak mondották s valóban az, mert ennek pontosan megfelelőt nem ismerünk a múltban. De körülbelül minden művészet új, amely egy előző korszak után következik, mert nincs két kor, amely teljesen egyformán tudna érezni és gondolkodni. Épígy új Szinyei művészete s új Mednyánszkyé is. Az új jelszó tehát, magában véve, nem jelent értéktöbbletet. Progresszívnek is mondották, e szó jelentményének teljes meg nem értésével. Mert progresszivitás és művészeti érték össze nem ötvözhető fogalmak. Hogy a progresszív jelző oly szapora használatú Budapesten, az épen nem feltűnő: hiányos műveltségű emberek szeretnek jól hangzó vagy érdekesnek látszó szókat minden ok híján s alkalmon kívül használni.

Nem érdektelen jelenség, hogy az efajta képírás művelőinek sorába inkább a közepes vagy még kevésbbé tehetséges festők szegődtek. De ez érthető. Akiben kevés a festő-ösztön, az a »tudattalan« művészettől szeret a »tudatos« művészethez appellálni; akinek a szíve keveset vagy semmit sem mond, segítségül hívja az észt. S ha az ész nincs harmonikusan kiművelve, hamar bonyolódik oly tudományos elméletekbe is, amelyekből épen a tudo-

mány hiányzik. Ez bizony gyakran megeshetik ott, ahol majdnem mindenki nagyon kiváló tehetségnek érzi és vallja magát s békétlenül forrong, hogy nem akarják elismerni.

Egy értéke minden esetre van e kis tehetségek munkálkodásának is. Az t. i., hogy jelenlétük és előtérbe törtetésük jól illusztrálja Budapest közönsége egy részének életfelfogását, érzelmi és értelmi világát. Hasznavehető kortörténeti adat módjára fogják munkálkodásukat értékelni.

SZEMLÉK

IRODALOM

A karácsonyi könyvvásár.

A vállalkozó kedv, mely a könyvkiadás terén ősszel olyan nehezen indult meg, karácsony havában egyszerre nekilendült s az állítólagos papírhiány, meg a valóságos papírdrágaság ellenére az új szépirodalmi művek egész sorával árasztotta el a könyvpiacot. Vajon mint egy tudós német statisztikus annak idején az egyes népektől elhasznált szappan-mennyiséget akarta fölhasználni az illető népek civilizációjának fokmérőjéül: van-e jogunk, hasonló okoskodással, a magyar könyvek nagy számából következtetést vonni a magyar kultúra fejlettségére? Azt hiszem, a mérték itt még kevésbbé elfogadható, s abból a körülményből, hogy a magyar iparnak ma a könyv jóformán az egyetlen terméke, korántsem következik az, hogy a magyarságnak nincs forróbb vágya, mint szellemének kimüvelése. Ennél a tetszetős magyarázatnál sokkal természetesebb is van: az üzleti élelmesség, mely fölhasználva a vásárló közönség körében észlelhető pénzbőséget és számot vetve az áruhiánnyal, minden erejével arra az iparcikkre veti magát, amelyet ma elő tud állítani, a könyvre.

Ezzel a megállapítással azonban nem akarjuk könyvkiadóink érdemeit csorbítani, mert az üzleti szempont nem kerül szükségképen összeütközésbe az irodalmival, s a karácsonyi könyvpiacon is több olyan mű jelent meg, melyek irodalmi értékéhez nem fér kétség — igaz, hogy ilyen munkák jobbára csak az idegenből átültetettek között találhatók. A legbecsesebbek közé tartozik két francia és három orosz fordítás: Romain Rolland *Jean Christophe*-jának III.[1]) kötete és Pierre Lottinak egyik leghíresebb regénye, a japán tárgyú a *Krizantém asszony*[2]), valamint Tolsztojnak — egyébként nem a legkiválóbb dolgai közül való — két elbeszélése[3]) és a jóval értékén fölül becsült Mereszkovszkijnak *Michelangelo*ja[4]), melyben, épúgy mint a hires *Léonardó*jában, van história is, művészettörténet is — csak költészet kevés.

Hogy a most megjelent eredeti elbeszélő művek ezekkel a külföldi alkotásokkal nem állják a versenyt, az természetes, de az arányok eltolódásában annak is nagy része van, hogy az első és második vonalban álló íróink még mindig átengedik a teret a harmad- és negyedrangúaknak. Így ez alkalommal is azoknak a magyar elbeszélőknek művei kerülnek sorra, akiket a francia kritika legfölebb a «poètes de second ordre» rovatba iktatna: eddig ismeretlen, jelentéktelen vagy nem elég erős egyéniségek közepes értékű vagy még gyöngébb alkotásokkal. Az 1919-ik év viharos eseményeinek, izgatott hangulatának megfelelően a rövid lélekzetű novellák az irodalmi évad uralkodó planétái, regény csak kettő

[1]) *Rolland, Romain:* Jean Christophe. Regény. III. Az ifjú. Ford. Zolnai Béla. Budapest, 1919. Athenaeum. 209 l. 15.40 K.

[2]) *Loti, Pierre:* Krizantém asszony. Ford. Vészi Margit. Budapest, 1919. Athenaeum. 244 l. 11 K.

[3]) *Tolsztoj Leó:* Iljics Iván halála. Albert. Ford. Trócsányi Zoltán. Budapest, 1919. Athenaeum. 159 l. 3.30 K.

[4]) *Mereszkovszkij Szergejevics Dimitrij:* Michelangelo. Elbeszélés a reneszánsz korából, ford. Sebestyén Ede. Budapest, 1919. Athenaeum. 75 l. 4.40 K.

Uj Idők

Szépirodalmi, művészeti, képes hetilap és kritikai szemle

Előfizetési ára
Negyedévre . . 12.— pengő
Egy hónapra . . 4.20 pengő
Egyes szám ára 1.— pengő

Szerkeszti Herczeg Ferenc

Az Uj Idők képeinek, valamint bármely szövegrészének még kivonatos utánnyomása is tilos

XLIX évfolyam | 1943 december 31 | 53. szám.

Lyka Károly hetvenöt éves

Azok számára, akik nem ismerik testi valóságában, csak művein keresztül, szeretnők sietős kézzel felvázolni a portréját. Az arca nemesvonalú, tekintete jóságos, haja és szakálla hófehér. Szerény és szelíd idős úr, valami olyan mély, bensőséges előkelőséggel, amilyen a szabadságharc idejében élt őseink arcképéről sugárzik le ránk. Amikor az ember látja őt, beszélget vele, önkéntelenül is a régi romantikus magyarokra gondol, a mult század férfiasan tündöklő hőseire, akik vállaltak egy eszmét, éltek az eszmében és meghaltak érte. Kossuthék és Andrássyék emigrációjában világítottak csodálatos életükkel ezek a magyar hősök, akik egy leheletnyit sem engedtek meggyőződésükből, keményen ragaszkodtak az emberiség nagy ideáljaihoz, verseket olvastak, verseket írtak, négy-öt nyelvet beszéltek, ismerték a csillagok tudományát, a föld titkait, politikusok és tudósok voltak egyszemélyben, egyéniségük olyan gazdag és olyan szélsőséges volt, amilyen csak egy magyar férfié lehet, aki viseli a fajta minden kincsét és minden végzetét. Lyka Károly ezeknek a csodálatos magyaroknak a világából mentett át korunkba egy darabot, okulásunkra és vigasztalásunkra.

Aki valaha is találkozott vele, nem fogja elfelejteni ezt a találkozást és aki közelében dolgozott, vagy tanítványa lehetett, egy életre szóló leckét kapott tőle az emberségből, a tiszta európai kultúrából és a hibátlan magyarságból. Ma a hetvenötödik esztendejét ünnepeljük és amikor végignézünk életének útján, elgyönyörködünk ennek a szép és tiszta életnek bőséges gazdagságában, színes mozgalmasságában.

Nyitrán született, az édesapja építész volt, tehát a nemzetség már itt eljegyezte magát a művészettel. Lyka Károly festőnek készült, Münchenben tanult, a század utolsó évtizedében ismerte meg a képzőművészetnek nagy tervekkel, új irányokkal, még ki nem bontott tehetségekkel zsúfolt központjait; ezekben a gazdag, eszmei válságokkal telített esztendőkben merült el a művészet és az élet nagy titkaiban. Találkozott a klasszikus alkotásokkal, a legújabb művekkel és a még csak álmokban, az elgondolás körülnem-határolt foltjaiban pihenő remekekkel. Megismerkedett a ma képzőművészetének legnagyobb egyéniségeivel akkor, amikor még fiatalok voltak, keresték önmagukat, vagy éppen hogy csak megtalálták egyéniségük igazi kifejezését.

A születő, az alakuló, a teremtés lázától még forró művészetet látta közelről és talán, mert túlsok volt benne a tökéletes műalkotás iránt érzett rajongás, a vallásos tisztelet és a lángoló lelkesültség, talán azért lett kritikus, képzőművészeti író: — tehát a képzőművészet elméleti mestere és nem festő. Ifjúkori művei-ben mint érdekes festőtehetség jelentkezik. Nem tudjuk, hová vitt volna útja, bizonyára magasra, de azzal, hogy a szerzetes önmegtagadásával lemondott a festésről és az egész új festőnemzedéknek lett harcosa és irányítója, mérhetetlen szolgálatot tett a magyar kultúrának és annak az óriási nemzeti kincsnek, amely az új magyar képzőművészetet jelenti. Harcolt azért, hogy felrázza az álmos közvéleményt, hogy felébressze a félvak magyarokat: a művészet napkeltéjére. Ő tanította meg a magyarságot Rippl-Rónai, Szinyei Merse és a nagybányai iskola festőzsenijeinek megbecsülésére. Évtizedeken keresztül küzdött szóval, írással, cselekedettel az ízléstelenség, a nemtörődömség, az ostobaság ellen; küzdött a magyar kultúráért, amelynek dicsőséges részét teszi kortársainak képzőművészete.

A Képzőművészeti Főiskolán a művészettörténetet tanította, több nemzedéknek adta át tudását és hitét, később megbízást kapott arra, hogy régi elgondolása szerint igazi főiskolává szervezze át az intézetet. Ezt a feladatot végre is hajtotta és évről-évre újabb és újabb növendékek vitték szét a világba az ő képzőművészeti hitvallását. Az, hogy festőink és szobrászaink külföldön a magyarság sikeres nagykövetei, részben Lyka Károly töretlen kitartásának és kemény meggyőződésének is eredménye.

Ma, amikor Lyka Károly hetvenötödik születése napját ünnepeljük, tulajdonképpen a magyar kultúra szép jubileumára vagyunk hivatalosak. Jó érzés azt ünnepelni, akit szeretünk, de ritka boldogság azt szeretni, aki nemcsak egy kis körnek, hanem az egész nemzetnek is értéke. Nagy tisztesség számunkra, hogy Lyka Károly életének hetvenötödik esztendeje az *Uj Idők* bensőséges ünnepe, hiszen a lap megindulása óta velünk van, munkatársunk, tanácsadónk, mesterünk és kissé édesapánk is egyszemélyben. Boldogság ünnepelni őt és vele együtt a magyar szellemi életet, amelyet ez a nagy ember életének minden esztendejével mélyebbé, tisztábbá és gazdagabbá tett. A sors nagy ajándékának tartjuk, hogy mellette lehetünk, hogy ezen a sokrétű, gazdag, jellegzetesen magyar egyéniségen keresztül csodálhatjuk és szerethetjük a magyarság nagy erényeit.

Születésnapon illendő köszöntőt mondani, de most, hogy megállunk előtte és szelíd, bölcs arcára pillantunk, elakad a szavunk. A nagy embereket lehet mélységesen tisztelni, — de ő nemcsak nagy, hanem jó is — és a jó embereket szeretni kell, a szeretet szavai pedig szegényesek. Az, aki erősen érez, nem beszél. Szeretjük őt, nagyon szeretjük és ahelyett, hogy hozzá szólanánk, az Istennel beszélünk. Köszönjük az Istennek, hogy nekünk, hogy a magyaroknak adta őt és kérjük az Istent, forrón és meghatottan kérjük, hogy ezerszer áldja meg.

Lyka Károly svábhegyi házának íróasztaláról
Vadas Ernő fényképei

Galgó három felesége

— Regény —

Copyright by Uj Idők Irod. Int. Rt. 1943. Budapest.

Írta: **Harsányi Zsolt**

27. folytatás

XVII.

Mindez évekkel ezelőtt történt.

Nemrég egy svábhegyi teleküglyben találkoznom kellett Aladár barátommal, aki jogi kérdésekben van segítségemre. Megbeszéltük, hogy együtt ebédelünk. Megbeszéljük az adásvételi dolgot, amelyről szó van, aztán felszaladok vele az irodájába, hogy aláírjak valami meghatalmazást. Az ügyről kitünt, hogy roppant egyszerű. Tüstént átestünk rajta.

— Most már csak a meghatalmazás van hátra, — mondta Aladár, — egy-kettőre túl leszel az egészen. Valószínűleg találkozni fogsz Galgóval. Nem meséltem még neked Galgóról?

— Nem. Ezt a nevet nem hallottam.

— Úgy. Azt hittem, hogy már elmondtam. Hát akkor hegyezd a füled, elmondom az egész történetet. Talán érdekelni fog.

És belefészkelve magát a kényelmes karosszékbe, iszogatva az ebédutáni fröccsöt, elmondta Galgó történetét. Ez a regény tehát, amelyet a fentiekben az olvasó elé tártam, nem az enyém, hanem Aladáré, vagy még az övé sem, hanem az életé, amelyről általában azt szokták mondani, hogy igen gazdag regénytermelő.

— Szóval letartóztatták Galgót?

— Le bizony alaposan. Nem is engedték többé szabadlábra. Én úgy futottam Galgó képviseletéhez, hogy hivatalból rendeltek ki. Elejétől kezdve igen sok bajom volt vele. Rögtön azzal kezdte, hogy hazudozott nekem. Hiába mondtam neki, hogy saját dolgát nehezíti, ha nekem hazudozik. Legyen egészen őszinte, aztán én majd eldöntöm, hogy a bíróság előtt mit kell hazudni, mit nem. Két ízben is reménytelennek tartottam a védelem munkáját, összeszidtam, faképnél hagytam. Végre aztán megemberelte magát és amit aztán elmondott, elég közel járt az őszinteséghez. A legérdekesebb az volt a dologban, hogy tökéletesen ártatlannak tartotta magát. A főtárgyalás elnöke okos ember volt és végtelenül türelmes. De Galgó még őt is kihozta a sodrából. Az elnök nem győzte már svádával és türelemmel, mikor Galgó még csak kezdett belejönni az érvelésbe.

— Mivel érvelt?

— Ő abból indult ki, hogy mikor Melindát elvette, özvegy ember volt, mert előző felesége egyfelől meghalt, másfelől sohasem volt a felesége, tehát nem követhetett el bigámiát. De a Kávass-lánnyal sem követett el bigámiát éppen ezért, mert nem vette el, csak együtt élt vele. Ami pedig Terit illeti, azt ugyan elvette, de maga az asszony egyezett bele, hogy most már váljanak el, elvben már elváltak voltaképpen, csak formaságok vol-

tak hátra. Ugyanilyen szívósan védte magát a váltóhamisítási ügyben. Ő nem írta alá soha a más nevét. Melinda aláírt ugyan idegen nevet, de arra meghatalmazása volt. Persze hiába beszélt és érvelt, a bíróság összbüntetésül négy és fél évre csukta be.

— Melindát is pörbe fogták?

— Hogyne. Katufrék nem ismerte a tréfát, mindent elkövetett, mikor a hamis váltók kipattantak, hogy nővérét elítéljék. Melinda csak hat hónapot kapott, de azt le is ülte.

— És most mi van vele?

— Elzüllött. A pénzének az utolsó krajcárig nyakára hágott. Szerződést persze nem kapott. Amíg volt pénze, addig talált lelkiismeretlen ügynököket, akik bolondították. De aztán elfogyott a pénz, elfogytak a lelkes ügynökök is. Melinda eltűnt az éjszakában. Nem tudok róla semmit.

— És mi lett a másik Kávással?

— Félfüllel hallottam, hogy hozzáment valami ismeretlenhez. Nem tudom, igaz-e. De Petrikről mondta valaki, hogy nagy kellemetlenségei voltak az ügyvédi kamarával. Egy évi szilenciumot kapott. A nyomdája tönkrement, idegen kézbe került, sőt éppen a fiatal Katufrék vette meg. Most kitűnően megy a nyomda. Az egész vidék nyomdaiparát behabzsolta.

— A válóperekkel mi történt?

— Azok rendesen lefolytak. Galgót elválasztották a feleségétől, Melindával kötött házasságát pedig érvénytelennek mondták ki. De most, azt hiszem, induljunk. Galgót nem akarom váratni. Oszintén megvallva, kíváncsi vagyok, mit akarhat tőlem. Ha úgy tetszik, fizessünk.

Fizettünk és mentünk az Aladár irodájába. Galgó még nem volt ott. Aláírtam a meghatalmazást és még kitöltöttem valami nyomtatványokat. Ekkor lépett be a kisasszony és jelentette Galgót.

— Jöjjön be.

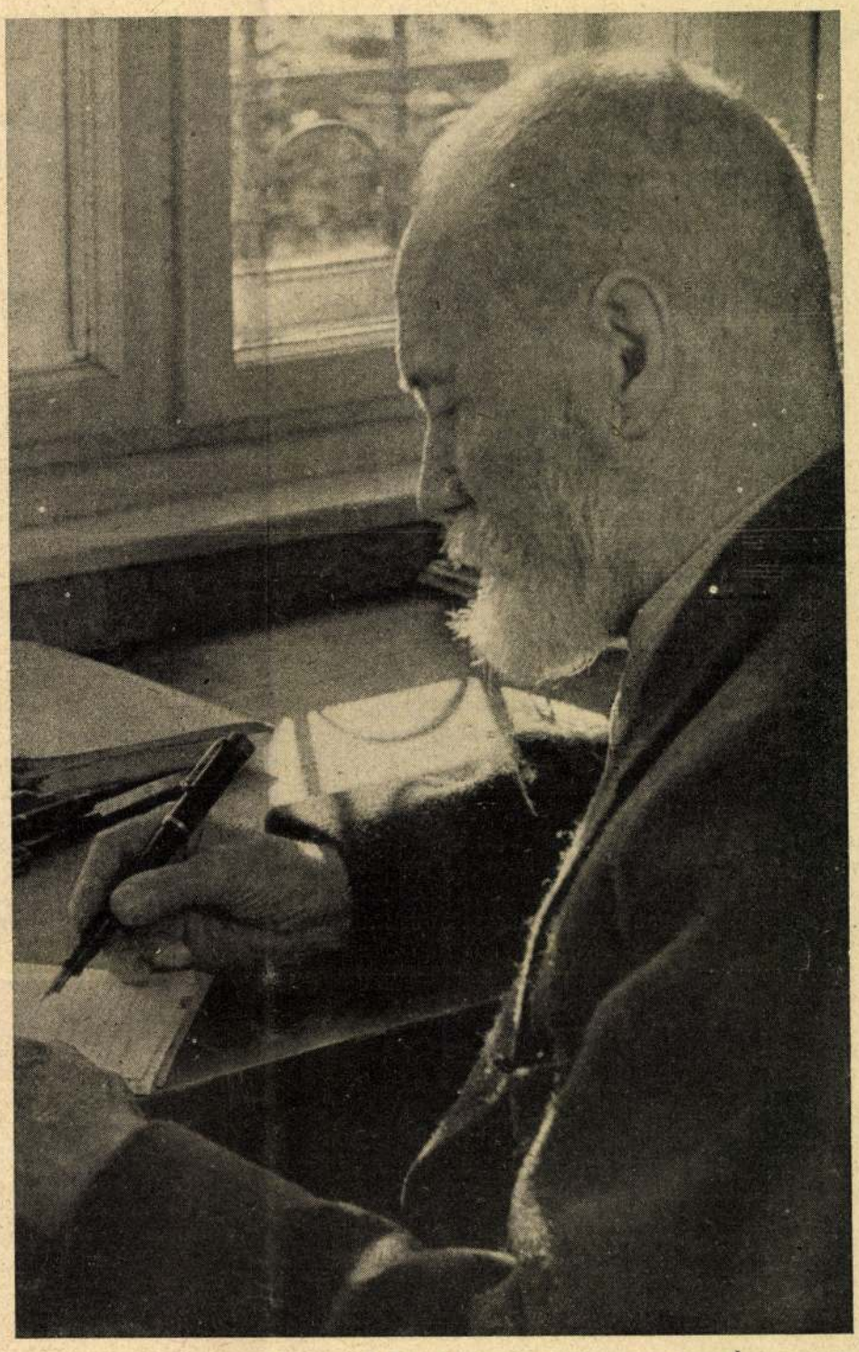

Munka közben

És előttem állott Galgó Lóránt. Tagadhatatlanul nagyon csinos ember volt. Körülbelül olyan, amilyennek ponyvaművek képzelete a grófot rajzolja. Az én ízlésem számára kissé férfiatlannak tetszett. Első pillanatra le is néztem azokat, akik Aladár elbeszélése szerint beugrottak neki, de amikor megszólalt, mindjárt megbocsátottam nekik. Galgónak ellenállhatatlanul kellemes hangja van, modora behízelgő. Nem nagyon kerülgeti az ember tekintetét, egyenesen szeme közé néz annak, akivel beszél. És tekintetében annyi az őszinteség, a szerény, de megingathatatlan szilárdság, hogy szinte lehetetlen elképzelni: ez az ember nem jár igaz úton.

— Kedves Galgó úr, — mondta Aladár, — azért kérettem be, mert attól tartok, hogy ezzel a barátommal, akinek ezennel bemutatom önt, igen hosszú dolgom lesz. Ezért, hogy ne várassam, ha nem muszáj, megkérdezem, bizalmas természetű dolog-e az, amiről beszélni akar velem, mert ha nem túlságosan bizalmas, azonnal elintézhetjük.

Galgóval tehát személyesen is megismerkedtem. Hozzám lépett, melegen kezet szorított és bókokkal halmozott el. Biztosított, hogy nincs ember az országban, aki ne ismerné a nevemet, az ő számára az a remek könyvem, amelynek „Varjú a toronyórán" a címe, felejthetetlen élmény marad, amíg él. Ez kissé zavarba hozott, mert ezt a könyvet nem én írtam, hanem Csathó Kálmán. De ugyanilyen zavarba hozott volna, ha kénytelen kelletlen rá kellett volna sütnöm Galgóra, hogy téved. S mialatt azon tűnődtem, hogy ilyenkor mi a teendő, Galgó már visszafordult Aladárhoz.

— Egyáltalában nem bizalmas a dolog és egészen rövid. Azonnal elintézhetjük. De ez esetben engedelmet kérek, hogy bemutathassam a menyasszonyomat, aki kint várakozik az előszobában.

Választ nem is várt, kinyitotta az előszoba ajtót és kiszólt:

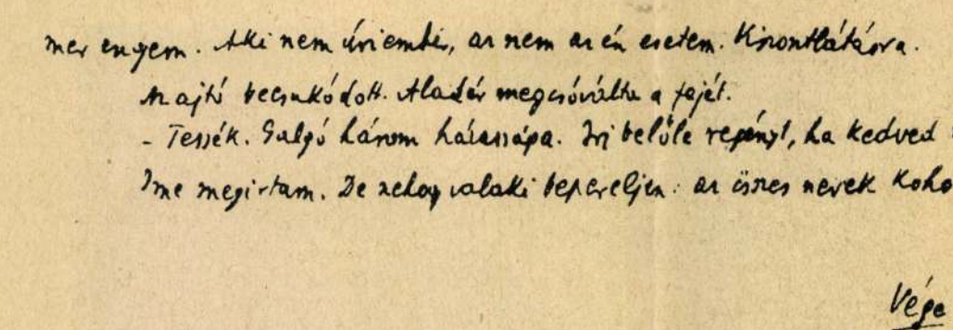

Harsányi Zsolt kézírása: a *Galgó három felesége* befejező sorai

— Parancsoljon befáradni, Pindurkám.

Galgó menyasszonya belépett. Pindurka hatalmas nő volt és láthatólag legalább tíz évvel idősebb Galgónál. Walküri termet, erősen festett haj, sok púder és sok rúzs. De el lehetett képzelni, hogy akad férfi, aki csinosnak tartja. Galgó mindenekelőtt bemutatott bennünket. Kezeltünk a menyasszonnyal, aki egymásután kétszer, rendkívül vastag hangon mondta:

— Özvegy Kádárné. Özvegy Kádárné.

Galgó udvariasan széket tolt neki.

— Parancsoljon helyet foglalni, Pindurka. Elég kényelmes? Ne hozzak talán egy párnát? Jó, hát akkor nem. Drága doktor úr, úgy nézzen rá a menyasszonyomra, hogy egy hölgyet lát maga előtt, akinek érdemes egy egész férfiéletet feláldozni. Végre megtaláltam lelkem felét, doktor úr. Hogy milyen elragadó szép asszony, azt ön is látja. De amit nem láthat rajta, ő ennél sokkal több. Ember. Nagyobb dolgot én egy hölgyről nem tudok mondani. Ember ő tetőtől-talpig. Doktor úrnak lesz még alkalma az életben tapasztalni, milyen emelkedett, nagy lélek ez az asszony. A nap minden órájában szeretnék letérdelve hálát adni Istennek, hogy az útjába küldött...

— Szívből örvendek, — vágott közbe Aladár, — és gratulálok. Miben lehetek szolgálatukra?

— Egyelőre csak elvi kérdésem van, doktor úr. Ne tessék azt hinni, hogy az én ügyemben nem értékeltem doktor úr szolgálatait. A menyasszonyom előtt nyugodtan beszélhetek erről, ő mindent tud, és mocsoktalan jellemem tisztaságáról éppen úgy meg van győződve, mint akár a doktor úr maga. Doktor úr, ön úgy harcolt értem, mint egy oroszlán. Hogy velem Justizmord történt, arról nem ön tehet, hanem a rövidlátó és félrevezetett hatóságok. No, de hagyjuk ezt, már javában gyűjtöm az anyagot, amelynek alapján feltétlenül el fogják rendelni a perújítást. És akkor megint itt állok a világ előtt emelt homlokkal. Most nem erről van szó, hanem a menyasszonyomról. Pindurkának két testvéröccse van. Azok ki akarják forgatni a vagyonából. Van saját vagyona is, de a vagyon másik fele egy sámfagyárban fekszik. Ha doktor úr hajlandó ebben az ügyben Pindurka oldalára állani, akkor majd külön feljövök s elmondom az egész testvéri veszekedést. Most ez hosszadalmas és bonyolult volna. Hozom írásbeli bizonyítékaimat is. Tehát?

— Mielőtt nem ismerem az ügyet, nem nyilatkozhatom. Majd jöjjön fel és mondjon el mindent. Mindenesetre nagyon örülök, hogy a nagyságos asszonyt szerencsém volt személyesen megismerni.

Ezzel már fel is állt. De Galgó ülve maradt.

— Ez még csak az első számú kérésem. Van még egy második is. A jövő héten esküszünk. Pindurka tanuja Langfelder kormányfőtanácsos, aki szegről-végről rokona is. Arra kérném doktor urat, tiszteljen meg azzal, hogy a másik tanu szerepét vállalja.

— Hát arra még nem tudok végleges választ adni, mert közelebbről néhány hétre elutazom. Mindenesetre nagyon megtisztel. Ha feljön hozzám ezt a peres ügyet megbeszélni, akkor erre is választ adok. Várjon csak. Nézzük meg a naptárt. Ráér hétfőn délután négykor?

Galgó a walkürre pillantott.

— Rá fogok érni, Pindurka?

— Rá.

— Hát akkor hétfőn nagyon jó lesz. Pont négykor, ugye?

Aladár bólintott. Aztán indult, hogy vendégeit kikísérje. Galgó elköszönt tőlem. Özvegy Kádárné is üdvözölt. Megindultak. Menetközben Galgó így szólt:

— Hát mit szól hozzá, doktor úr? Látott már engem válságos időben is. Gondolta volna akkor, hogy látni fog engem mámorosan, elragadó és ujjongó boldogságban, mikor a harmadik, és most már végleges házasságomat élem?

Ekkor értek az ajtóhoz. Az özvegy már nyitotta.

— Harmadik? — kérdezte Aladár és elmosolyodott.

— Úgy van. Először elvettem Püspökcsanádon Terit. Az egy. Aztán félig elvettem szegény boldogult Nórámat. Az másfél házasság. Aztán elvettem Melindát. Másfél meg egy, az kettő és fél. Most kimondhatatlan boldogságban élek Pindurkával. Kettő és fél, meg egy fél, az összesen három.

— Ha így számoljuk, az csakugyan három. Viszontlátásra hétfőn négykor.

Pindurka ekkor már kint volt az előszobában.

— Azonnal, Pindurkám, — szólt utána Galgó, és behúzván az ajtót, suttogva még odaszólt Aladárnak, — tessék azt a két fivért alaposan megtáncoltatni. Megérdemelnek minden rosszat. Nem akarom Pindurka előtt mondani, de fivérei nagyon csúnya fegyverekkel dolgoznak. Nem úriemberek. Doktor úr ismer engem. Aki nem úriember, az nem az én esetem. Viszontlátásra.

Az ajtó becsukódott. Aladár megcsóválta a fejét.

— Tessék. Galgó három házassága. Irj belőle regényt, ha kedved tartja.

Íme, megírtam. De nehogy valaki bepereljen: az összes nevek koholtak.

VÉGE

Elválás

— Petrarca XI. szonettje —

Lépésenként megfordulván megállok
Elkínzott testemmel. A szél felőled
Fúj. Attól szerzem vonszoló erőmet
Mondván: fáradt vagyok. A földre szállott

Mennyet idézve, melytől íme válok,
A hosszú útat és kurta jövőmet
Sápadt, keserves jajomat törőn meg
Zokogva lehajtom fejem. Megáll ott

Bús panaszaim közepén a kétség:
Élhet elválva majd a test s a lélek?
S Ámor felel: «Nem tudod, hogy kötetlen

Szerelmesekben az emberi élet?
Előjoguk, hogy e titkot megértsék,
S úgy éljenek, ahogyan lehetetlen.»

HARSÁNYI ZSOLT

A keserűvíz

kiváló ital, kényesebb esetekben még gyógyszerként is szerepel, eddig azonban még senkinek se jutott eszébe, hogy összetévessze a luminál-, vagy ciankálioldattal. Abból az alkalomból mondjuk ezt, hogy az idei Szilveszterrel kapcsolatosan a lapok egyrésze hagyományos pontossággal és hűséggel közölte azoknak a névsorát, akik ugyancsak hagyományos pontossággal és hűséggel most is a sárgaföldig leitták magukat és a hatóság kötelező jóindulatán alkoholmérgezéssel kerültek kórházba. Rendes embert, aki egy zajtalan életen át, éppen polgári kötelezettségei hívebb teljesítése érdekében átlagban legalább annyi törvényesen megtürt mérget fogyaszt, amennyi egyszeri adagolásban egy közepes kaffer-bivalycsordát megölne, — mindig szelid megbotránkozással töltik el ezek az újévi statisztikák, amelyek minden megyjegyzés nélkül, számszerű adataikkal és a sajnálatos tény puszta megállapításával igyekszenek kipellengérezni úgynevezett alkoholistáinkat. Bolond ember állítja, hogy a nikotin, a koffein, meg az alkohol mértéktelenül használva följavítja testi és lelki állapotainkat, viszont zöldséget prédikál az is, aki egészség elleni merényletnek minősít mindenfajta becsületes, idegcsillapító kísérletet. A tévedés ugyanis ott van, hogy az életet, ezt az andalító csodákkal, megrendítő örömökkel és Istennek tetsző dicső eseményekkel roskadásig terhelt boldog tenyészetet nem mindenki tudja elviselni a saját elhatározásán és erején. Vannak hevenyészetten megalkotott lelkek, akik a gondviselés remeklésén a tökéletes színvonala alatt maradtak és ezek a nyomorultak a mindenséggel való nagy per eldőlésének sötét óráján kénytelenek mesterséges anyaggal szítani magukban azt a bizonyos örök tüzet, amely odaforrasztja őket a világegyetemhez.

No, nem éppen Kis Pistáról, a szeneslegényről van szó, aki ösztönei féktelenségén semmi mást nem tekint, csupán azt, hogy megállapítsa az eszméletlenség és holtrészegség közötti hajszálnyi különbséget, hanem nagyjában rólad, aki naponta tükörbe tekintesz és saját riadt némaságodon kénytelen vagy megállapítani, hogy a dult kor nem mindenben egyezik azzal a szöveggel, amelyet valamikor, gyermek- és ifjú éveidben az életre előkészítő meséskönyvekben olvastál. A megismerésnek ezekben a kétes értékű perceiben egy mély szippantás a Darling-nevű cigarettából, egy gyorsan fölhajtott pohárka a hüvös helyen tartott szilvóriumból, enyhít valamit a görcsös összeszoruláson, amely zsigereid homályos és még pontosan föl nem derített területeiről föl akar kapaszkodni a szíved alá. Két szívás és két pohár több mint egy, miután pedig az alkonyat az árnyak, az éjfél a kisértetek ideje, résen kell lenned, hogy elnémítsd orvul előmászni készülő szorongásaidat: kezedben füstölgő nikotindús cigarettával, asztalodon spirituszlángon főzött forró feketekávéval és nemes kadarkával szinültig telt pohárral kell edzened hitvány ellenálló-képességedet és tántorgó férfiasságodat, hogy a füstön, pállott levegőn, zűrön, bizonytalanságon, káprázaton és ocsmány hazugságokon túl a maga igaz valóságában lásd az embert és életet, amely közvetlen közelségében nem túlságosan csábitóan fest.

Nincs szükség rá, hogy a mentők naponta alkoholmérgezéssel kaparjanak föl az aszfaltról, de jámborságod és eltökéltséged érzetében, amellyel hitet kívánsz tenni az emberi élet céltudatos rendeltetése mellett, ülj le esti asztalodhoz és kérj szerényen féllitert. Lehetőleg könnyű homokit. Azt is szódával. Ne felejtsd el, itt visszájára fordul a saját legbensőbb igazságod is: — a mennyiség a fontos, nem a minőség.

Bibó Lajos

Kavarodás a KMAC-ban gróf Festetics Ernő különös kártya-ügyei körül

Súlyos megállapítások egy kizárási indítványban

Kínos ügy tartja izgalomban pár hét óta az ország egyik legelőkelőbb társadalmi és sportegyesületét, a *Királyi Magyar Automobil Clubot*. Az ügy részletei még nem kerültek nyilvánosság elé, de az ellenségeskedés és vádaskodás nagy hullámokat vert föl s a közeli napokban *lovagias elintézésekre is sor kerül, függetlenül a klub elnökségének fegyelmi ítéletétől*. Az előkelő klub vezetősége mindent elkövetett, hogy a botrányt saját hatáskörében. az egyesület falai között intézze el, de a sorozatos afférok nyomán mindig több hír szivárgott ki. Ma már a nagy nyilvánosságot is érdekli, hogy *mi történt tulajdonképpen a KMAC-ban?*

Miért kezdődtek el az ellenségeskedések?

Az ügy középpontjában egy túlságosan hevesvérű fiatalember,

gróf Festetics Ernő áll, akinek nevét több pesti botránnyal, többek között egy hajnali dunai fürdőzéssel kapcsolatban emlegették.

A huszonkét esztendős gróf az automobilsport nagy barátja, belépett a KMAC tagjai közé és mint fiatalemberhez illik, eleinte szerényen viselkedett. Később néhány autóversenyen sikerrel vett részt s ezért győzelmeihez méltón szerepet is adtak neki a magyar autósok klubjában: felvették a választmány póttagjai közé. *Festetics Ernő, a dégi gróf Festetics Sándor kisebbik fia*, nagyvilági életet élt, tekintélyes számlákat csinált a pesti lokálokban és mellesleg

az autóversenyzést akarta választani foglalkozásául.

Magyarországon nincs autógyár, amely nagy fizetéssel versenyzőket szerződtetne, így *a fiatal gróf a KMAC-hoz fordult anyagi támogatásért s kérte, hogy versenyenként fizessenek neki startpénzt*. Legutóbb a montecarlói csillagturán való részvételhez kért többezer pengőt, de ezt az egyesület megtagadta, mert a klubnak nem hivatása a versenyzők anyagi támogatása s a fiatal gróf ilyen támogatásra különben sem szorul rá.

— *A KMAC főfeladata a magyar autómobilizmus általános fejlesztése honvédelmi és közúti szempontból* — mondották *Festetics* Ernőnek, amikor a startpénzek fizetését megtagadták. Igaz, hogy rendkívüli esetekben hazai vonatkozású versenyeken *a klub kisebb támogatásban részesítette a versenyzőket, de csak a szegénysorsuakat, akik valóban alig tudták a szükséges benzint és olajat előteremteni*. Ezt is beszüntették, mert az itthoni versenyek ráfizetéssel végződtek és Magyarországon nincs autógyár, amely ilyen célokra nagy összegeket áldozna.

A fiatal gróf nagyon megharagudott klubjára

és magamellett igyekezett hangulatot teremteni. *A szokásos szerdai összejöveteleken egymást érték az összetüzések*, mert a KMAC fiatal, dolgozó tagjai nem jó szemmel nézték Festetics viselkedését és gyakran éles szóváltások keletkeztek.

Sikkasztásért letartóztatják a gróf éjszakai kártyapartnerét

Az első komoly fejlemény akkor támadt, amikor az ifjú gróf a klub szigorú szabályai ellenére egy *Sötér-Spitz* József nevű zsidó fiatalembert, egy vaskereskedés pénztárosát, aki nem tagja a KMAC-nak, *éjféltájban felvitte a klub helyiségeibe és kártyán többezer pengőt elnyert tőle*. Az esetnek híre ment és dr. *Landauer* Eduard vezértitkár is értesült az éjszakai kártyázásról.

Azonnal jelentette az igazgatóságnak a súlyos szabálytalanságot.

December 9-én tárgyalták az ügyet s az igazgatóság felszólította *Festetics* Ernőt, hogy tisztázza magát. Még nagyobb volt a felháborodás a klubban, amikor

egy héttel később Sötér-Spitz Józsefet letartóztatták nagyösszegű sikkasztás miatt.

A vaskereskedés pénztárosa *Antalffy* Manó vizsgálóbíró előtt bevallotta, hogy

Festetics Ernővel megismerkedve, a fiatal gróf társaságában erején felül kezdett költekezni a mulatóhelyeken és a gróf a KMAC klubhelyiségében nagy kártyacsatában jelentős összeget nyert tőle.

Ekkor már az igazgatóság figyelmeztette *Festetics* Ernőt, hogy a fegyelmi ügy befejezéséig *nem látogathatja a helyiségeket*. Ennek ellenére megjelent a klubban s a vezértitkárra olyan súlyos kijelentéseket tett, amikért *Landauer* Eduard lovagias úton kért elégtételt.

Kártyaparti egy részeg hölggyel, aki 8000 pengőt vesztett

Az ügy hullámai kavarogtak. December folyamán húsz klubtag, akik a klub szigorú szabályainak megfelelően valamennyien feddhetetlen jellemű úriemberek, kizárási indítványt nyujtottak be az igazgatósághoz.

A feljelentés példátlanul súlyos megállapításokat tartalmaz.

A húsz aláíró a következő okok miatt kérte *Festetics* Ernő azonnali kizárását:

1. *Festetics Ernő a KMAC házirendjével és hasonló társadalmi állású úriembertől joggal megkövetelten ismert törvényes rendelkezésekkel ellentétben, a klub kártyahelyiségeibe oda nem tartozó idegent bevezetett és vele kártyajátékot folytatott*, ami által, mint választmányi póttag, — tehát fokozottan felelős személy létére —

klubját kitette annak a veszélynek, hogy jogtalan magatartása miatt a belügyminiszter a klub társadalmi működését felfüggeszthetné.

2. *A második eset még ennél is súlyosabb. Festetics* Ernő ugyanis az olvasóteremben többek jelenlétében és fülehallatára dr. báró *Dániel* Tiborhoz az éjszakai alakok által használt jassz-modorbn így szólt:

— *Negnap jól „csőbe húztam" egy nőt* (itt megnevezett egy hölgyet), *jól leitattam és mikor a nő olyan részeg, volt, hogy a káró-ászt treff nyolcasnak nézte, leültem vele kártyázni és „leszakítottam" róla nyolcezer pengőt.*

Báró *Dániel* Tibor mérgesen pattant fel a helyéről:

— Uriember hogy tehet ilyet! — mondotta, — hiszen ha látja valakiről, hogy italos, nem szabad vele leülni, nemhogy részeg állapotát kihasználná!

Dániel báró ezután hangos pfuj!-kifejezéssel eltávozott.

Lovagias ügyek — fegyelmi vizsgálat

A feljelentők sérelmezik, hogy *Festetics* Ernő tanuk előtt hangoztatott saját kijelentése szerint egy

részeg állapotban levő hölggyel nagyösszegekben kártyázott

s az erélyes rendreutasításból a lovagias konzekvenciákat nem vonta le.

Az igazgatóság a feljelentést azonnal közölte az érdekelttel, aki pár nappal ezután segédei révén *provokáltatta báró Dániel Tibort*.

Mint értesülünk, a két lovagias ügy után újabb provokálások lesznek s

a fiatal gróf sorozatos párbajokban fog megküzdeni a KMAC tagjaival.

Pár nap mulva az igazgatóság is összeül ebben a kényes ügyben, hogy jelentését a választmány elé terjessze. Majd a választmány fog dönteni arról, hogy *a fiatal autóversenyző gróf tagja maradhat-e az előkelő egyesületnek vagy sem.*

Az új angol parlamenti csoport koncentrációs kormány alakítását fogja követelni

London, január 4.

A *Press Association* jelentése szerint csütörtökön este új politikai csoport alakul Londonban a különböző politikai pártok tagjaiból. *Arra számítanak, hogy az alakuló ülésen 50—100 képviselő jelenik meg.* A *Press Association* parlamenti levelezője szerint meglehetős bizonyossággal lehet állítani, hogy az új csoportnak *nem célja Chamberlaint személyében megtámadni*. A csoport tagjai nem akarnak olyan hadjáratot megindítani, amelynek egyetlen feladata *Chamberlain* eltávolítása volna. *Az új csoport főcélja nemzeti kormány megalakítása, szélesebb alapokon.* A csoport síkraszáll a kollektiv védelem és olyan külpolitika mellett, amely a más országokkal való együttmüködésen nyugszik, továbbá *híve az ország fokozottabb védelmének* és olyan nemzeti kormány megalakításának, amely valamennyi párt támogatását élvezi.

Egy bécsi ravatal

Húsz esztendeig ő volt a számonkérő lelkiismeret a csehek előtt. Húsz esztendeje egyebet sem tett, mint a világot járta, agitált, harcolt, felvilágosított, küzdött népe igazáért Jehlicska Ferenc, aki hatvanesztendős korában tegnap a bécsi kapucinusok kolostorának egyik csöndes, rideg cellájában örök álomra húnyta szemét. Elment ő is, Hlinka András után, akivel együtt kezdte meg nagy politikai szabadságharcát a szlovák nép felszabadításáért, a csehek ellen. Neve két évtizeden keresztül vörös posztó volt Prága előtt, s ha valakiről megtudták, hogy kezetfogott vele valahol Párisban, Londonban vagy Genfben, vagy rejteget asztala titkos fiókjában egy harcos Jehlicska-röpiratot: mindjárt lesujtott rá a republika hatalma. Körülötte tömörült az egyre nagyobbszámú szlovák emigráció, az elkeseredett hazafiaknak az a légiója, amelyet ősi földjéről kiüldözött a cseh rémuralom, s mikor 1932-ben Genfben megalakult a szlovák nemzeti tanács, őt választották meg a népük felszabadulásáért küzdő hazafiak a szervezet elnökévé. Jehlicska Ferencben barátját veszítette el a magyarság. A hatvanesztendős, öreg pap, a bécsi Pazmaneum egykori sub auspicius imperatoris teológiai doktora népe boldogulását csak úgy tudta elképzelni, ha létrejön az egyesülés Magyarország és Szlovákia között. Ezért a gondolatért küzdött, harcolt, ezért vállalta a hazátlanság, az emigráció keserű kenyerét, s ehhez a gondolathoz való hűséggel halt is meg. Halottas ágya mellett megilletődötten áll a magyarság, s hiszi, hogy az az eszme, amelyért Jehlicska Ferenc harcolt, nem szállt sírba vele.

Ezrével térnek át a zsidók Lembergben

Varsó, január 4.

Lembergi jelentések szerint az ottani zsidók kikeresztelkedési mozgalma már valósággal ijesztő méreteket ölt. Rövid idő alatt *hétezer zsidó lépett át Lembergben a római katolikus egyházba.* A kikeresztelkedő zsidók nagy száma élénk világot vet a lembergi zsidók mentalitására, akik *ilyen módon szeretnének menekülni az egyre erősödő zsidóellenes hangulat következményeitől.* A zsidóknak a kereszténységbe való tömeges átmenekülése főleg abban leli magyarázatát, hogy Lembergben olyan hirek terjedtek el, amelyek szerint *a lengyel kormány rövidesen még szigorúbb zsidóellenes törvényeket szándékozik életbe léptetni.*

Film Színház Irodalom
A MAGYAR KÖZÉPOSZTÁLY SZINHÁZI ÉS IRODALMI LAPJA
Ára 60 fillér

Lyka Károly ma lett hetvenéves

A magyar művészéletnek ünnepe van ma, de csöndes és bensőséges ünnepe, amely külsőségekben meg sem nyilvánul, csak a hálás tanítványok százainak és a kulturális élet elitjéhez tartozó tisztelők ezreinek szívében zajlik le. De minél bensőségesebb ez az ünneplés, annál stílszerűbb, mert hiszen *Lyka* Károlyról van szó, aki január 4-én, *a mai napon tölti be életének hetvenedik esztendejét.*

A magyar művészet ragyogótollu krónikása és nagy tudósa eljutott, jó egészségben, töretlen munkakedvvel, életének 70-ik évéig, termékeny és eredményes munkásságának félszázados fordulójáig, *anélkül, hogy valaha is ünnepelni lehetett volna,* mert ő valóban a munka és az alkotás embere volt mindig és minden hétköznapot ünnepé avatott írásaival, *azonban sohasem engedte meg, hogy mások ünnepeljék.* Soha még emberben tudás a szerénységgel nem párosulhatott jobban, mint *Lyka* Károlyban, aki egész életében a magyar képzőművészetért, a magyar piktura és szobrászat fejlődéséért dolgozott és az alkotásoknak nemcsak kritikusa, hanem nagyon sokszor inspirálója is volt. Korszakalkotó jelentőségű *Művészet* című folyóiratában valósággal utat taposott az új magyar művészetnek.

Az ő írásai nyomán jutottak a művészi közvélemény és a művészetpártoló közönség elismeréséhez a *nagybányaiak,* a *magyar impresszionisták,* a már klasszikussá vált *Rippl-Rónai* és sok-sok más kiváló alkotóművész, aki a kor divatján rést ütött. A művészi oktatás terén is felejthetetlen érdemeket szerzett *Lyka* Károly, akinek nevéhez fűződik a *Képzőművészeti Főiskola* átszervezése. De talán a legnagyobb szolgálatot mégis ragyogó tollal írott munkáival tette hazájának, mert könyvei minden más hasonló szándékú munkáknál jobban *népszerűsítették* a művészeti kultúrát; nagyszerű íróművészetével a legelvontabb irányzatok törekvései iránt is fel tudta mindenkiben kelteni az érdeklődést.

A *„Kiskönyv a művészetről", „A képírás újabb irányai,* a *„Művészetek története"* és a *„Képek, szobrok"* című kötetei minden igazán művelt magyar ember ismeri, arról nem is szólva, hogy az utóbbi harminc-negyven évben *alig jelent meg lexikon, vagy enciklopédia, amelyben ne ő írta volna a művészetről szóló fejezeteket.* A világ legnagyobb művészeti lexikonában, a *Thieme-Becker-féle enciklopédiában* ő dolgozta fel a magyar vonatkozású címszavakat és ezzel is jelentősen hozzájárult a magyar művészet nagy értékeinek külföldi elismertetéséhez.

Lyka Károly finom úri magyar egyéniségére, legendás szerénységre jellemző, hogy soha nem szerepelt más minőségében a nyilvánosság előtt, mint művészettörténetíró és műkritikus. *Pedig Brassai Sámuel óta aligha volt a magyar tudományos életnek még egy olyan polihisztora, mint ő.* Elsőrangú régész, kitűnő orientalista, az asszir és hittit nyelvek ismerője és nagyszerű botanikus, a Timus-félék elismert kutatója, akit a világ minden részéből sűrűn felkeresnek leveleikkel a növénytan tudósai. Egy egészen speciális, ritka kakukkfüvet róla neveztek el... *De egészen bizonyos„ hogy ez is tudta nélkül történt...*

Lyka Károly hetvenedik születésnapját lélekben meg kell, hogy ünepelje minden művelt magyar ember, aki tudatában van művészetünk és kulturánk értékével és azzal, hogy nemzeti boldogulásunkért folytatott küzdelmünkben mit jelentenek a tudás oly hatalmas bajvívói, mint ő.

O. A.

FORDULJON AZ
Esti Ujság
SZÍNHÁZ-JEGYIRODÁJÁHOZ
BUDAPEST VIII, JÓZSEF-KÖRÚT 5

VEREBEK

IRTA: DÖVENYI NAGY LAJOS

Hiába, változik az ember értékítélete! ... Ne tessék megijedni, tisztelt olvasó, semmi szándékom sincsen itt nekikönyökölni valami rettentő nagyvilági tudománynak, mert egész életemben viszolyogtam a nagyképűségtől, csupán azt akarom elmondani: hogyan szerettem meg a verebet, mióta városlakó lett belőlem. Gyerekkoromban, falun, nálunk a madár a szarkánál kezdődött, vagy a vércsénél, aminek fészkeit hajmeresztő vállalkozások árán fosztogattuk ki, a verebet egyáltalán nem méltattuk figyelemre, pedig az istálló, meg a csűr ereszе tele volt ezzel a szürke, lármás népséggel, s igen könnyűszerrel lehetett volna kiszedni akár tojásait, akár csupasz fiókáit a falhoz támasztott létra segítségével. De a veréb, csak veréb volt, — valami alsórendű istenteremtése. s lenéztük azt, aki vele foglalkozott, akár úgy, hogy télen tökhéjból készült kelepcével fogta, akár úgy, hogy nyáron gumipuskával lövöldözte.

Mióta itt vagyok Pesten, s egyéb madarat nem látok, csak így télen a borzastollú, koldusformájú szegény verebeket, valami közösségfélét érzek velük, s meg is szerettem az istenadtákat.

Ugy kezdődött, hogy egy délben a szembenlevő ház erkélyén láttam tanyázni vagy ötvenet. Ott gubbasztottak a rácson, csőrüket törölgették a zuzmarás vason, szárnyuk felborzolódott, lábukat kapkodták a hidegben, mint a mezitlábas koldus, aztán nagy félénken lebocsátkoztak a kőre, ahová valami morzsákat szórtak ki nekik.

Elnéztem, ahogy mohón kapkodták az eleséget, s hirtelen valami rokonságfélét éreztem, olyanformán, mintha falubélimet láttam volna valahol a körúton éhesen belefalni egy darab kenyérbe.

Nem dicsekvésképpen mondom, de azon nyomban kiadtam az ukázt családunk élelmezési főnökének, a Katus nevezetű leányzónak, hogy szerezzen az inséges verebek számára egy kiló kölest. Pirulva vallotta be, hogy ő bizony már eddig is, bár utasítás nélkül, étkeztetési akciót kezdett a verébnép érdekében, s egyéb szemes termény nem lévén a háznál, rizskását meg árpadarát szokott kiszórni az ablakpárkányra.

Ettől a naptól kezdve minden délben személyesen viszem ki az erkélyre a két maréknyi sárga köleskását. Leszórom, s aztán a függöny mögé rejtőzködve, nézem: hogy lepi meg az eledelt a verebek hada. Rendszerint így szokott történni a dolog: két óra tájban a vizavi ház tetején, a hófogó korlátra odatelepszik vagy harminc veréb. Megvárják, míg kiszórom a kölest, egy darabig nézegetnek, aztán kettő lesurran az erkély rácsára. Megülnek, szemlélődnek, amolyan előőrs félék, akik halálmegvető bátorsággal kikémlelik: nincs-e valami emberi gonoszság az adakozás mögött, s mikor semmi gyanusat sem tapasztalnak, visszareppennek a tetőre. Ott rövid diskurzust folytatnak a többiekkel, aztán huss: az egész csapat lezudul hozzánk.

Apró csőrök szapora kopogása hallik, egymást marják a kölesért, s két perc mulva egy árva szem kása nincs a kövön. Darabig még topognak, ugrálnak, kereskednek, csipognak, aztán az egész expedició nekivág a levegőégnek.

Biztosan új ablakot, új erkélyt keresnek a környéken.

De már akad köztük követelőző is. Egy testes, öreg gunár tegnap felszállott az ablakpárkányra, félrefordította a fejét, fényes gombostűfej-szemével bepillantott a függöny mögé és a csőrével kettőt koppantott az üvegen. Valami olyanféle volt ebben a gesztusban, hogy hát: mi lesz? Rövid a koszt, tessék ezután bővebben szórni a magot.

Azt hiszem, ezzel a vén kujonnal rövidesen barátságot kötök, beinvitálom a szobába, s ha lehet, megtartom háziállatnak.

Bár — most jut eszembe — erre vonatkozóan meg kell néznem a szigorú házirendet: nem tilalmazza-e a verébtartást, mert kutyát és macskát például, mint partájnak, nincs jogom otthonom falai közé fogadni.

„Fullasztó odaát a levegő minden magyar számára"

Szlovákiában maradt magyarok panaszai

Balogpádár és Alsó-Toporágy, két színmagyar lakósú község Rimaszombattól északkeletre. Ennek a két gömöri községnek a lakói — mintegy 3500 magyar — a bécsi döntőbírósági ítélet alapján továbbra is cseh uralom alatt maradtak, pedig minden érdekszáluk Rimaszombathoz fűzte őket.

Hihetetlen kalandok és életveszedelmek után egy balogpádári magyar az elmult napokban átkelt a Balog-folyócskán és feljött Budapestre. A véletlen hozott össze vele s elbeszéléséből nemcsak a két község, hanem a Felvidék még vissza nem tért területei magyarságának bús élete bontakozik ki.

— Magyar levegőt akartam szívni, — kezdte el a beszélgetést magyarunk s szeméből elszánt dacosság tüze villogott.

Odaát már fullasztó a levegő minden magyar számára.

különösen amióta az októberi diadalmámoros napokat a szomorú kiábrándulás követte.

— Képzelje el a mi helyzetünket — folytatta emelt hangon. — Akkor, *amikor megjött a münchéni egyezmény eredményének a hire, előkerültek a régen rejtegetett magyar zászlók.* A Felvidék összes községeiben háromszínű zászlókat lengetett a szél. A csehek körében óriási fejvesztettség uralkodott és a fegyveres csendőrség és katonaság tehetetlenül nézte a közhangulat, a nemzeti érzés ilyen elemi erővel kitörő megnyilvánulását. Az itt élő szlovákokban is felébredtek a régi, évszázados emlékek, amelyek őket a magyarsághoz fűzték. Osztoztak örömünkben, ugyanakkor a cseh csendőrök minden magyar családnál látogatásokat tettek. Kérték, hogy felejtsük el a húsz év során okozott „kellemetlenségeket". Hiszen ők egy magasabb hatalom egyszerű végrehajtó közegei voltak. Megszerették ezt a vidéket, hozzánőttek és ha visszacsatolnak bennünket, ők nem akarnak hazamenni.

— Igy változott a helyzet és mi boldogak voltunk, — mondotta rövid szünet után. — Elérkezett a komáromi tárgyalás, befejeződött és

egycsapásra megváltozott minden.

A szlovákok visszahuzódtak tőlünk, később megkezdődtek a zaklatások. A csendőrség emberei mentegetőző szavak kíséretében előbb a zászlókat koboztak el, majd

egyre-másra cipelték be a magyarokat a vallató kamrákba.

A régi csendőröket „Hlinka-gárdistákkal" cserélték fel... A csendőrök sírva távoztak. Éjjel-nappal házkutatásokat tartottak és sok letartóztatott magyar — köztük én is —

szuronyok között indultunk el Illava felé.

Az elmult események felelevenítése izzadsággyöngyöket ver ki homlokán, mikor folytatja:

— Sokszáz társammal együtt

hat hétig néztük az illavai börtön fekete falait.

Kémkedés, hazaárulás és egyéb vádak miatt helyeztek vizsgálati fogságba. *A vallatási eszközökről nem beszélek.* Hiszen könnyen elképzelhető, hogy a csehországi „vallató specialisták" nem működtek kesztyűs kézzel. Elzártak bennünket teljesen a külvilágtól és *csak négy hét előtt szabadultunk ki.*

— Most már hazamehettek — mondották szíves útravalóul különös nyomatékkal. — De jól vigyázzatok magatokra, mert bajok lesznek!

— Csendőri fedezet mellett indultunk hazafelé kétségek között. Ez az út gyötrelmesebb volt mindennél, mert *nem tudtuk, hogy a cseh, vagy a magyar Balogpádárra érkezünk-e?* Végül is megtudtuk, hogy *Balogpádár továbbra is cseh maradt.*

— Alsótoporággyal és vagy tíz-tizenöt községgel együtt

mintegy 25—30.000 magyar előtt csapódott le az új határ.

Elvágta az utunkat a Rimaszombattól és ezzel együtt az elettől. *A falvakban azóta veszedelmes csend van, a rendőrspiclik ezrei nyüzsögnek.* Szinte fel sem tűnik már, hogy távollétünk alatt sok jó barát és ismerős — mind magyarok — eltűntek sorainkból.

Hosszú csend támadt. A kis budai vendéglőbe beszűrődött a téli délután szürkeségében kigyúló villanylámpa fénye.

— Balogpádár, Alsótoporágy, Tiszolc, Batyi és a többi községek magyarjai

elszántabbak, mint valaha

— törte meg a csendet. — Azért jöttem, hogy a rabságban élő magyarok nevében megmondjam: *Ne feledjenek el bennünket.* Talán a határkiigazítások során még visszakerülhetünk. Talán tévedés volt, hogy ott maradtunk. És ha mégis így volt elhatározva, *mi nem veszítjük el a reményünket. Hisszük, hogy nekünk is elkövetkezik egy magyar újév!*

CSATÁR ISTVÁN

Magyar házak

„A cseh világbeli húsz esztendő, amely alatt magyarságunkat, nemzeti önérzetünket temérdek támadás és parvenü megalázatás érte, megtanított bennünket az öntudatra" — — írja a felvidéki szellemről szóló, szerdán megjelent cikkében R. Vozáry Aladár — s nekünk minduntalan ez az öntudatos kijelentés jut eszünkbe, mikor olvassuk a híreket a Szlovákiában élő testvéreink tervéről: a magyar házak építéséről. Esterházy János grófnál már jelentkezett három magyar mérnök, hogy felajánlja ingyen munkáját ezeknek a házaknak építésére, három esztendei jövedelmének bizonyos százalékával együtt, do seregestől csatlakoznak a tervhez munkások, egyszerű parasztemberek, iparosok is: mindenki, akinek tovább kell ennie a kisebbségi sors keserű kenyerét. Bizony, az elmult húsz esztendő megtanította öntudatra az elszakított magyarságot, amely, most ime, várakat akar emelni Szlovákiában a nemzeti gondolatnak. Ezek a magyar házak, bármilyen szerények lesznek is, ugyanazt a szerepet töltik majd be, mint két és fél, három évszázaddal ezelőtt azok a palánkkal megerősített, földsáncokkal körülhányt végvárak, amelyekben lerongyolódva, elhagyatottan, Isten kegyelmére bízva is, halálos-holtukig védték a gyepüket, az egész magyarságot a végbeli vitézek... Városokban, falvakban, idegen és tán ellenséges néptenger közepén szigetek lesznek ezek a házak s falaikon belül soha ki nem alvó fénnyel világit az a tudat, hogy akik bennük otthon vannak: együvé tartoznak, mint ugyanazon fának a levelei, egy sors méretett rájuk s ennek a sorsnak terhét vállvelve kell viselniök... Ezekben a házakban bizonyosan egyformán otthon lesz a vasaltnadrágos intelektuel, az olajos ruhájú gyárimunkás és a barnaöklű paraszt. A gondolat gyönyörű és nem is születhetett meg máshol, csak ott, ahol — meginl csak Vozáry Aladár szavaival élve — „a magyar minden más magyarnál tisztábban látja, mit kell tennie a megmaradás és a jövő érdekében."

Sok gyomorbajos ember nagy megkönnyebbülést ér el, ha félórával étkezés előtt egy-két evőkanálnyi természetes „Ferenc József" keserűvizet vesz be. Kérdezze meg orvosát.

TALLÓZÁS

VALAMIKOR nagyon hatásos műsorszám volt a megható német keringő, amelyben sok szóbőséggel mondotta el az ártalmatlan szerző egy valamikor dúsgazdag ember tönkremenését. Az egyes versszakok azzal végződtek, hogy ime, az egykori dúsgazdag ember most saját maga söpri volt háza előtt a tél első havát. A dal hallatára szórakozó polgárság szívébe kissé belenyilalt a fájdalom: Ej, ej, szegény ember, s miután hirtelenében megállapították, hogy az előjelek szerint rájuk nem ez a sors várakozik, megkönnyebbülten mulattak tovább. Az ilyenfajta dalok divatjukat multák, de a gyors karrierek és az azokat nyomon követő egzisztenciális depressziók hirtelen bekövetkezése örök érdekessége marad a közvéleménynek. Most is nagy cikkben olvassuk, hogy Amsterdamban jelentéktelen csalások miatt letartóztattak egy bankárt, aki még nem is olyan régen London legelőkelőbb negyedében nagy palota ura volt és olyan nagy mértékben költekezett, hogy még Londonban is feltünést tudott kelteni. Gyakran rendezett fényes összejöveteleket és ilyenkor vendégei aranyserlegből itták a legdrágább pezsgőt és arany evőeszközökkel fogyasztották el a szakácsművészet remekeit. Egy alkalommal hatezer font értékü bundával lepte meg a feleségét, de megtehette, mert százmillió francia frankos kölcsönüzletet hozott tető alá. Igaz, hogy emiatt kitiltották Franciaországból, mivel hogy tevékenysége veszélyeztette a francia frank stabilitását. Karrierje négy évvel ezelőtt kezdődött, amikor Londonban a befagyott német hitelek likvidálására vállalkozott. Ilyen nagystilű élet után érte a letartóztatás. Amilyen nagyvonalú volt pénzszerzésében és költekezésében, olyan kiskaliberü volt az a szélhámosság, ami miatt most bezárták. Mindössze annyit tett, hogy egy színésznőtől 470 fontot csalt ki és egy holland üzletember kárára 704 fontot kitevő csalást követett el. Szegény ember előtt ez az összesen 1174 fontos csalás is igen imponáló összeget jelent, de legyünk tárgyilagosak, aki csak egyetlen egy női télikabátra hatezer fontot adott, az előtt 1174 font borravalószerü csekély összeg. Szerencse, hogy a törvény nem egészen a csalás összegének nagysága szerint jár el. A csalás csalás, a szélhámosság szélhámosság. Ámbár az a gyanunk, hogy ebben a mindössze négy évig tartó tündökletes karrierben is fellelhető a szélhámosság, mert meggyőződésünk szerint szolid, rendes, becsületes munkával négy év alatt nem lehet ilyen vagyonra szert tenni, legfeljebb ajándékozás, vagy öröklés útján. Ha valakinek sikerül négy éven belül ilyen óriás összeget megszerezni, akkor valószínü, hogy esetleg a törvény paragrafusai között bujkált ügyesen az illető, de az is lehet, söt valószínü, hogy nem is bujkált, hanem a paragrafusokon táncolt. Tánc közben egyik, éppen a szabadon lévő lévő lába, azonban mindig a börtön felé lendült. Kiderült, hogy gyanunk ez alkalommal teljesen helytálló, mert karrierje delelőjén az első kudarc némi kis szélhámosság miatt érte. Egy fényes estélyen elhiresztelte, hogy Alfonz volt spanyol király általa adja el franciaországi csokoládégyárát. Alfonz azonban megcáfolta ezt a hiresztelést. A pénz természetéhez tartozik a hisztéria és a félénkség is. Amilyen meggondolatlanul özönlik valakihez a körülmények szerencsés egybevágása következtében, épp olyan hirtelen torpan meg, szimatol bajt és változtat irányt, mihelyt az atmoszférában valami szokatlant érez. Négy évig ömlött az arany a bankár zsebébe, nem törődött azzal, hogy útja szélhámosság területein vezet-e keresztül, de az első kipattant botrány szelére elfordult tőle és az a táncos láb, amely a paragrafusok fölött lebegve a börtön irányába lendült, most valóban oda is lépett. Volt idő, amikor a korszellem nálunk erre a kis történetre azt mondotta volna: De legalább négy évig jól élt. Ma már nem mondja. A kor- és közszellem visszanyerte egyensúlyát és ez az egyetlen derüs folt a különben sivár történeten.

*

KÖTELES-E az asszony a lepratelepre követni férjét? — vetette fel a kérdést egy angol férj a bírósági tárgyaláson. A férjet ugyanis egy maláji lepratelep igazgatójává nevezték ki. Az igazgató felesége azonban arra az álláspontra helyezkedett, hogy egy angol asszonyt nem lehet arra kényszeriteni, hogy lepratelepen élje le az életét, otthon maradt és tartásdíjat követelt a férjtől a bíróság előtt. A tartásdíjat meg is ítélték. Mielőtt folytatnók a kis történetet, közbevetőleg megjegyezzük, hogy a magyar törvények szerint az asszony nem köteles férjét idegen világrészbe követni. Hogy visszatérjünk a történethez, elmondhatjuk, hogy a tartásdíj megítélése ellenére az angol asszony mégis csak követte férjét és ma már Penangban él, a maláji lepratelep pompás igazgatósági épületében s mint édesanyjának irja, nagyon boldog, a vidék gyönyörü, az éghajlat kellemes és az élet egyáltalában nem elviselhetetlen. Vajjon mi késztette őt álláspontja megváltoztatására. A hitvesi hüség? Szeretet? Lehet, de nem bizonyos. Kétségessé a feltevést az teszi, hogy noha az angol bíróság a tartásdíjat megitélte, a penangi bíróság azonban megtagadta az itélet végrehajtását, azzal a megokolással, hogy a férj társadalmi állásának megfelelő otthont ajánlott fel feleségének s ha ezzel nem elégszik meg, az az ő baja. Itt állt tehát a hitves pernyertesként, de az itélet csak papiroson volt meg, gyakorlatilag nem ért semmit. Gyakorlatilag többet ért, hogy férje után utazott. Hogy a férj ezek után a hitvesi hüség és ragaszkodás csodálni való példáját látja-e felesége tettében, az az ő dolga, esetleg az ő baja. A mi felfogásunk szerint az az asszony szereti a férjét, aki még oda is követi, ahová a magyar törvény nem kötelezi. Hiszen akadnak olyan hitvesek is, akik a férjüket még a halálba is követik.

HIREK

AZ IDŐJÁRÁS

A Meteorológiai Intézet jelenti január 4-én este:

Az enyhülést és csapadékot hozott óceáni levegő estére Lengyelországon át észak felé fordult, a Kárpátok medencéjét egészen elborította, sőt lehatolt a Balkánra is. Nyugateurópában az időjárás csapadékos volt. Középeurópa nagyobbik nyugati felén átmeneti derülés állott be.

Hazánkban napközben már csak az ország középső és keleti részein volt havaseső és havazás alakjában csapadék, mennyisége azonban kicsiny maradt. A hőmérséklet napközben általában plusz 2—plusz 4 fokra emelkedett. Ma délután nyugat felől derülés indult meg, amely estig az ország déli részéig és a Tisza vonaláig terjedt. Békéscsabán és Debrecenben este még havazott. A derülés következtében este a hőmérséklet az ország északnyugati részein már minusz 5—minusz 6 fokra süllyedt, egyebütt még a fagypont körül váltakozott.

Budapesten este kilenc órakor a hőmérséklet 0 fok Celsius, a tengerszintre átszámított légnyomás 762 milliméter, mérsékelten emelkedő irányzatú.

Várható időjárás a következő 24 órára: Gyenge, a Dunántulon déliesre forduló légáramlás. Változó felhőzet; egyes helyeken, főleg délkeleten és keleten kisebb havazás. Erős éjjeli lehülés, a nappali hőmérséklet alig változik.

— (A pápa visszatér Castelgandolfoba.) Milánóból jelentik: A pápa asztmája a római időjárás folytán annyira rosszabbodott, hogy Őszentsége házi orvosával közölte azt a kívánságát, hogy szeretne minél előbb visszatérni castelgandolfoi nyaralójába. Jólértesült körök cáfolják a külföldi sajtóban megjelent azokat a híreket, amelyek szerint a pápa megfogalmazta volna végrendeletét és abban utasításokat adott volna utódjának. Különben is egyáltalán nem szokásos, hogy a pápa bármilyen utasítást adjon utódjának. Az utód teljesen önállóan vezeti az egyház ügyeit, mindenkor az egyház legfőbb javát tartva szem előtt.

— (Kovrig Béla kinevezése.) A kormányzó a belügyminiszter előterjesztésére az Országos Társadalombiztosító Intézet személyzeti létszámában a fogalmazási, műszaki és biztosításmathematikai szakon Kovrig Béla dr. igazgatói címmel és jelleggel felruházott intézeti aligazgatót igazgatóvá az V. fizetési osztályba kinevezte.

— (Ujra kifüggesztették a keresztet a pozsonyi iskolákban.) Pozsonyból jelentik: A pozsonyi állami iskolákban a szlovák kormány utasítására a tantermekbe visszahelyezték a keresztet, amelyet a huszesztendős csehszlovák éra alatt egyik prágai szociáldemokrata miniszter utasítására onnan eltávolítottak.

— A szív és a véredényrendszer megbetegedéseinek kezelésénél, különösen előrehaladott korban lévő egyéneknél, a természetes **„Ferenc József"** keserüvíz, reggel éhgyomorra félpohárral bevéve, csaknem nélkülözhetetlen háziszer, mert erőlködés nélküli, könnyű, lágy székletétet biztosít. Kérdezze meg orvosát.

— (Eckhardt Tibor előadása a Piarista Diákszövetségben.) A Budapesti Piarista Diákszövetség csütörtökön este fél 9 órakor a Szent Gellért-szálló márványtermében rendezi havi összejövetelét, melynek keretében Eckhardt Tibor dr. m. kir. titkos tanácsos, országgyülési képviselő „A népi elv és a Dunavölgy" címmel tart előadást.

— (Házasság.) Anti Ilonka és Márvány Gábor jegyesek.

— (A francia követségi nyelviskolák) második félévére január 9-től kezdve lehet beiratkozni hétköznapokon (szombat kivételével) 5-től 8-ig a központi irodában, IV., Reáltanoda-utca 7. Félévi tandij 10 P. A régi tanfolyamokon kivül uj kezdő tanfolyamok is nyilnak. Gyermekek részére három iskolában lesznek tanfolyamok: IV., Reáltanoda-utca 7., III., Áldás-utca 1. (Rózsadomb) és V., Alkotmány-utca 11. Magyar tanfolyam nyilik franciák részére. Részletes felvilágositással szolgál Garró Miklós dr., a francia követségi nyelviskolák igazgatója.

— (Magyar Főváros.) A Nemzeti Egység Pártja Fővárosi Szervezetének hivatalos lapja, a *Magyar Főváros Pogány* Béla felelős szerkesztésében ismét gazdag és rendkivül érdekes tartalommal jelent meg. Nagyjelentőségü nyilatkozatsorozatot közöl a lap *Karafiáth* Jenő dr. titkos tanácsos, főpolgármester karácsonyi cikkéről, amelyet a főváros keresztény világnézetet valló két nagy pártjának összefogásáról irt a *Függetlenség* hasábjain. *Vályi* Lajos dr. kormányfőtanácsos, ügyvezető elnök, *Bényi* Károly dr., *Dongó* Orbán, *Hencz* Lajos dr., *Katona* János és *Szántay* István füznek figyelemreméltó megjegyzéseket a főpolgármester cikkéhez. Kiemelkedő érdekességü cikke a kitünő lap uj számának *Pogány* Béla történelmi visszaemlékezése: „Kossuth Lajos-útja Pesttől Budapestig". *Kövesligethy* Miklós dr. „Katonás szellem a városházán" cimü cikke, *Némethy* Károly dr. tanácsnok „Uj magyar zene" cimü irása s még sok érdekes cikk, riport és eredeti hir teszi teljessé a *Magyar Főváros* legfrissebb számát, amely ezúttal uj, nagy formátumban jelent meg a *Stádium Sajtóvállalat Rt.* izléses kiállításában.

Uj angol politikai csoport alakul

LONDON, jan. 4.

A *Press Association* jelentése szerint csütörtökön este *uj politikai csoport* alakul Londonban a különböző politikai pártok tagjaiból. Arra számitanak, hogy az alakuló ülésen 50—100 képviselő jelenik meg. A Press Association parlamenti levelezője szerint meglehetős bizonyossággal lehet állitani, hogy az uj csoportnak nem célja *Chamberlaint* személyében megtámadni. A csoport tagjai nem akarnak olyan hadjáratot megindítani, amelynek egyetlen feladata Chamberlain eltávolitása volna.

Az uj csoport főcélja *nemzeti kormány megalakitása szélesebb alapokon.* A csoport sikraszáll a kollektiv védelem és olyan külpolitika mellett, amely a más országokkal való együttmüködésen nyugszik, továbbá hive az ország fokozottabb védelmének és olyan nemzeti kormány megalakitásának, amely valamennyi párt támogatását élvezi.

— (Kinevezések a MABI-nál.) A kormányzó a belügyminiszter előterjesztésére a Magánalkalmazottak Biztositó Intézete személyzeti létszámában a tisztviselőorvosi és kórházi orvosi szakon Kramolin Gyula dr. orvos-segédtitkárnak az orvos-titkári címet és jelleget, Peitler Gyula dr. orvos-fogalmazónak az orvos-segédtitkári címet és jelleget, továbbá az alsófokú biztositási szakon Donáth Pál biztositási I. osztályu tisztnek a biztositási főtiszti címet és jelleget és Turcsányi Béla biztositási II. osztályu tisztnek a biztositási I. osztályu tiszti címet és jelleget adományozta.

— (ÖT ÉVIG BOLYONGOTT A SZOVJET-PARADICSOMBAN KÉT ÁRVA KISGYEREK.) Bukarestből jelentik: A befagyott Dnyeszter jegén szovjet területről két gyermek szökött át Romániába: egy nyolcéves fiúcska és hatéves kis huga. A gyerekek elmondták, hogy szüleik öt évvel ezelőtt elhaltak, s ők azóta éhezve, fázva járták be Szovjetoroszországot, mig végre sikerült átszökniök román területre. A vallástalan Szovjetoroszországban nevelődött gyermekek Romániába való megérkezésükig soha harangszót nem hallottak.

— (Gyilkos korcsmai verekedés Balatonmárián.) Kaposvárról jelentik: Balatonmáriafürdő egyik korcsmájában Szánki Gyula gazdálkodó borozgatás közben összeveszett barátjával, Kovács István földmívessel. A veszekedésből verekedés lett s ennek során Kovács vasdoroggal úgy fejbesujtotta Szánkit, hogy az a helyszinen meghalt. A csendőrök Kovácsot a kaposvári törvényszék fogházába szállitották.

Öngyilkosságba kergette algiri konzulját a barcelonai kormány

PARIZS, jan. 4.

Juan *Tiradonak*, a barcelonai kormány algiri alkonzuljának öngyilkosságai mind Algirban, mind Párizsban mély benyomást tett, mert Tiradot, aki azelőtt Valencia képviselője volt, a köztársasági Spanyolország egyik legjelentősebb külföldi személyiségének tekintették. Adatok vannak arra, hogy a barcelónai kormány Tiradot moszkvai mintára ki akarta végeztetni, mert nem volt megelégedve az északafrikai francia területen kifejtett munkájával. Tiradónak tegnap barcelónai rendelkezésre haza kellett volna utaznia, de hir szerint barátainak ezt jelentette ki: Ha Barcelonába utazom, akkor ez halálomat jelenti.

— (A „Külügyi Szemle" uj köntösben.) A *Magyar Külügyi Társaság* kitünő folyóirata fennállásának tizedik évfordulója alkalmából uj köntöst kapott. Az uj alakú *Külügyi Szemle* első száma most jelent meg gazdag és változatos tartalommal. A rendkivül nagy gonddal összeállitott száma következetesen szolgálja a folyóirat célját, hogy a magyar közönség minél szélesebb körét lássa el külpolitikai tájékoztatással. A szám tartalmából, melynek összeállitása *Drucker* György dr. felelős szerkesztőt dicséri, kiemeljük a következő tanulmányokat és cikkeket: *Őrségváltás a külügyminisztériumban* címen meleg elismeréssel búcsúzik a Külügyi Szemle *Kánya* Kálmántól, az öntudatos magyar külpolitika megteremtőjétől, nyugalomba vonulása alkalmából és reményteljes szavakkal üdvözli Csáky István grófot. *In memoriam* címen kegyeletes megemlékezést közöl a hat év előtt elhúnyt Apponyi Albert grófról, a revizió halhatatlan bajnokáról. *Külpolitikai változások periodusa* cimü tanulmányában *Lutter* János dr. egyetemi magántanár rámutat a világháború utáni francia hegemónia bukásának okaira és megállapitja, hogy a külpolitikai változások időszaka mindaddig tart, amig Európa erői egyensúlyba jönnek. *A külpolitika időszerü kérdései felvidéki szemmel nézve* címen a legutóbbi Külügyi Vitavacsorán *Szvatkó* Pál dr., a Felvidéki Magyar Hirlap főszerkesztője részéről előadott tanulmányt szintén hozza ez a szám. *Sziklay* László *A szlovák-magyar szellemi kapcsolatokról, Darás* Gábor *Az ukrán eszme és a rutének* címmel értekezik. *Kemal Atatürkről és müveről Szende* Zoltán irt igen alapos tanulmányt. *Erich* Raphael v. finn miniszterelnök. *Radisics* Elemér, *Kertész* István és *Domány* Gyula cikkeik érdekességei még a folyóirat tartalmának.

Vigyázat!

A Darmol hashajtót utánozzák. Ügyeljen, mert minden tablettán a „DARMOL" szónak és T alaku bevágásnak kell lenni. Kimondottan eredeti csomagolásban kérje.

DARMOL

— (Kivégeztek egy német hazaárulót.) Berlinből jelentik: Szerdán reggel kivégezték Szories Rudolf 43 éves lipcsei lakost, akit a néptörvényszék szeptember 19-én hazaárulás miatt halálra ítélt. A többszörösen büntetett előéletü Szories az ujabb büntetéstől való félelmében Franciaországba menekült, ahol kémszolgálatba lépett. A kémszervezet megbizásából ki akart kémlelni egy német laktanyát és a német nyugati határ erődítéseit.

— (Továbbra is Szabó László vezet a hastingsi sakkversenyen.) Londonból jelentik: A hastingsi sakkversenyen a fiatal magyar mester Szabó László továbbra is az élen van, hat játszma közül ötben győzelmet aratott. Landau hét játszmából öt és fél pontot szerzett.

Gázfőzőtanfolyamok Budán. Január hónapban Budán a következő gázfőzőtanfolyamok indulnak: I. **A beiratkozott kezdők részére:** első óra január hó 10-én délután 5 órakor. (Ez a tanfolyam már betelt). II. **Haladók részére** január hó 9-től minden hétfőn és csütörtökön délután 5—8-ig. Tananyag: a finom francia konyha ételeinek elkészitése, tálalás, diszités. Tandij anyagmegtérítéssel együtt 20 pengő. III. **Cukorbetegek** (diabetikusok) konyhája január 7-től minden szombaton délután 5—8-ig. Bemutatásra kerülnek: a cukorbetegek étrendjének összeállitása, elkészitése, diabetikus sütemények, különféle tészták készitése. Caloria stb. számitás. Tandij anyagmegtérítéssel együtt 15 pengő. IV. **Háztartási alkalmazottak részére január 11-től** minden szerdán délután 5—8-ig. Tandij anyagmegtérítéssel együtt 8 pengő. **A tanfolyamok 6 hétig tartanak.** Beiratkozni lehet január 4-től naponként délután 5—7-ig a Volt Iskolatársnők Szövetségében (II., Batthyány-utca 8. sz. a polgári leányiskolában).

11.000 taxisofőr sztrájkol Newyorkban

NEWYORK, jan. 4.

Kedden *11.000 newyorki taxisofőr* sztrájkba lépett. A sztrájkot már hetekkel ezelőtt elhatározták, a karácsonyi üzletre való tekintettel azonban mostanáig elhalasztották. A taxisofőrök bérkövetelések miatt léptek sztrájkba. Már a sztrájk első óráiban súlyos összetüzésekre is sor került. A nagy newyorki garázsok előtt a felállított sztrájkőrszemek és a dolgozni akaró sofőrök között verekedések támadtak.

Megnagyobbítják a svéd haditflottát

STOCKHOLM, jan. 4.

Hivatalos részről megerősítik azokat a hireket, hogy a svéd flottát jelentékenyen kiépitik. A képviselőház legközelebbi ülésén már be is terjesztik az erre vonatkozó kormányjavaslatot, amely mindenekelőtt egy 7000 és egy 8000 tonnás páncélos cirkáló épitésére vonatkozik. A két új páncélos cirkálót 25 centiméteres ütegekkel szerelik fel. A két hajó épitési költségei összesen 100 millió svéd koronára rugnak.

Spaak átalakítja kormányát

BRÜSSZEL, jan. 4.

Spaak miniszterelnök szerdán ismét megkezdi tárgyalásait a politikai kérdésekről és a *tervezett kormányalakításról*. Beavatott körökben arra számitanak, hogy rövidesen aláirják a Brüsszel és Burgos közt kötendő egyezményt, amelynek alapján a két ország kölcsönösen ügynököket küld ki. Nincs azonban kizárva, hogy a szociáldemokratapárt ebben a kérdésben újabb nehézségeket gördit a kormány elé.

Az egri érsek újévi szózata

A magyar római katolikus püspöki kar nesztora, Szmrecsányi Lajos dr. pápai trónálló, v. b. t. t., egri érsek az évforduló alkalmából ujévi szózatot intézett papjaihoz és hiveihez, most megjelent pásztorlevelében. Ebben az elmult esztendő három kimagasló eseményével: az eucharisztikus kongresszussal, Szent István halálának jubileumi évével és a Szent Jobb országjárásával foglalkozik.

Utal arra, hogy az Eucharisztia nálunk lezajlott diadalünnepét XI. Pius pápának köszönhetjük, aki ezuttal a világ valamennyi nemzete közül a magyart választotta ki, hogy sokat szenvedett hazánk a kereszténység e nagy ünnepének szinhelye legyen. Nem véletlen az, hogy a Szentséges Atya az Eucharisztia e nagy ünnepére éppen első szent királyunk kilencszázados emlékévét találta legméltóbbnak s ezáltal az ő legfőbb tekintélyével igazolta, hogy a századok viszontagságaival dacoló nemzetfenntartó erő Szent Istvánnak krisztushü lelkületéből fakadt.

Ezt kihangsulyozni igazi közérdek volt, mert nem kétséges, hogy a további fennmaradás is csak úgy biztositható, ha — mint Szent István idejében — a törvényhozás és kormányzás az oltártól indul ki és az oltár oltalma alatt áll.

A Szent Jobb országjárásával kapcsolatosan megállapitja Eger érseke, hogy e szent ereklye diadalmas utja biztatás volt hazánk minden részében lakó magyarok számára, mintegy figyelmeztetvén mindenkit, hogy amig útmutatását követjük, nem fogunk megtévedni és jövőnket biztositva láthatjuk. Ezekkel az emlékekkel és a reájuk épitett reményeinkkel lépjünk át az uj esztendőbe s rendithetetlen hit, a lelki megujulás állandó készsége s az emberszeretet nemesitő hajlama, melyek a szentév alatt példaadóan megnyilatkoztak, kisérjék szakadatlanul napjainkat.

× **(Gyomorrontásoknál)** igyunk mindig egy pohár természetes **„Ferenc József"** keserüvizet, mert ez az emésztőcsatornát gyorsan és alaposan kitisztítja és igy biztos megkönnyebbülést szerez. Kérdezze meg orvosát.

— **(Váratlan bonyodalmak Roman Dmowski temetése körül.)** Varsóból jelentik: A napokban elhunyt Roman Dmowski ismert lengyel politikus temetése körül váratlan bonyodalmak támadtak. A nagytekintélyü politikus, aki a nemzeti egység táborának egyik kimagasló vezetője volt, a tábor a pozeni székesegyház katakombáiban akarta eltemettetni. Hlond, Lengyelország primása azonban megtagadta a kérés teljesitését. Az egyházfejedelem nem indokolta meg elutasitó magatartását. A nemzeti egység tábora elhatározta, hogy január 7-én temetteti el halottiát; hogy hová, azt egyelőre még nem döntötték el.

— **(A budapesti törvényszék évnyitó ülése.)** A budapesti királyi törvényszék szerdán tartotta Bartha György dr. elnöklésével évnyitó teljes ülését. Bartha György megnyitó beszédében ismertette a törvényszék multévi működését s ezzel kapcsolatban az egész birói karnak köszönetet mondott azért a munkásságért, amelyet az elmult év során kifejtett. Beszéde után a teljes ülés folyó ügyeket intézett el, majd kisorsolták a közjegyzői fegyelmi bíróság birói rendes és póttagjait. Ezt követően titkos választással megválasztották a királyi törvényszék fegyelmi bíróságának rendes és póttagjait.

— *(BAKSAY SÁNDORNAK SZOBROT ÁLLITANAK CSURGÓN.) Baksay Sándor, az egykori kiváló iró és református püspök emlékének megörökitésére szobrot állitanak Csurgón. A dunántúli református egyházkerület határozata folytán Medgyasszay Vince püspök felhivta valamennyi gyülekezetét s az egyházak tagjait, járuljanak hozzá a szobor költségeihez. Az adományokat a csurgói református gimnázium igazgatóságának címére kell beküldeni.*

— **(Cholnoky Jenő professzor előadása Olaszországról.)** Cholnoky Jenő dr. egyetemi tanár vasárnap d. e. fél 12 órakor tartja az Uránia Filmszinházban előadását Olaszországról. Az előadás keretében gyönyörü olasz tájak és a téli sportélet kerül bemutatásra mozgóképek utján.

— **(ÖT NAPJA ALSZIK EGY BUKARESTI TELEFONKEZELŐNŐ.) Bukarestből jelentik: Egy bukaresti nagyszálló távbeszélőjének kezelőnője, a huszonöt éves Eder Anna már öt napja megszakitás nélkül alszik. Az orvosok tehetetlenül állnak a különös jelenséggel szemben s nem tudnak a leányon segiteni.**

— **(A Felvidék gazdasági és turisztikai jelentőségéről)** tartott előadást a Baross Szövetségben Hézser Artur egyetemi rendkivüli tanár, kereskedelmi iskolai igazgató. Vázolta a kisantant felbomlásával előálló uj helyzetet és a Felvidék visszacsatolásával bekövetkezett változásokat Magyarország külpolitikai, gazdasági és kultúrális életében. Magyarország rendkivül sokat nyert a Felvidék visszacsatolásával, de az is kétségtelen, hogy még mindig nagy hiányokat érez azzal, hogy a Felvidék jórésze még nem került vissza az anyaországhoz ásványi és gyógyfürdőértékeivel együtt. A csehek tervszerüen pusztitották a magyarlakta Felvidék iparát és igy a magyar ipar szempontjából, mint fogyasztó jelentkezik a Felvidék lakossága. Az előadásért Ilovszky János elnök mondott köszönetet.

— **(Pályázat a Kerepesi-temető új ravatalozóépületének tervezésére.)** Szendy Károly polgármester nyilvános tervpályázatot hirdet a kerepesi temetőben épitendő csarnok-ravatalozó épület terveire. A pályázatra vonatkozó hirdetés, tervezési irányelvek és helyszinrajzok 1939 január 7-től kezdve átvehetők a főváros magasépitési ügyosztályában Boross Miklós tervtárostól. Felvilágositásokat csak irásban lehet kérni január 21-ig, az ügyosztály ugyancsak irásban felel. A biráló bizottság elnöke *Szendy* Károly polgármester, tagjai pedig: *Wossala* Sándor tanácsnok, *Salamon* Géza tanácsnok, *Kempelen* Ágoston tanácsnok, a magasépitési szakbizottság részéről: *Petrovácz* Gyula és *Wellisch* Andor bizottsági tagok, a közegészségi szakbizottságból: *Szabó* Géza bizottsági tag, továbbá a Közmunkatanács, a Magyar Mérnökök és Épitészek Nemzeti Szövetsége, a Magyar Mérnök és Épitészegylet és az iparügyi minisztérium kiküldöttje. A kitüzött pályadijak a következők: I. dij: 2000 pengő, II. dij 1200 pengő, III. dij: 800 pengő és ezenkivül a főváros 10 pályamunkát egyenként 400 pengőért megvásárol. A pályamunkákat legkésőbb 1939 rebruár 28-án déli 12 óráig kell benyujtani a Központi Városháza III. em. 322. számú helyiségében, a magasépitési ügyosztály tervtárában.

Farsang

A *Nemzeti Egység X. ker. Köre* szombaton este 9 órakor a Kör összes helyiségeiben (Jászberényi-út 2.) zártkörü bált rendez vitéz *Tóth* András, *Halter* Károly, *Dongó* Orbán, *Oberschall* Viktor, *Vigyázó* Géza dr., id. *Sorg* Antal, *Hegyely* Zoltán dr. fővédnökségével. Vezető háziasszony vitéz *Tóth* Andrásné dr.-né, főrendező *Vigh* Béla dr., *Balkányi* Piroska, *Török* E. Gyula háznagy, *Kemencs* János dr. A fényesnek igérkező bál iránt rendkivül nagy az érdeklődés. Belépődij nincs, ruhatár nem kötelező. Megjelenés estélyi vagy sötét ruhában. Telefon 348—128.

Az idei, rendkivül fényesnek igérkező jogászbál főpróbáját január 5-én félöt órakor tartják a Vigadóban. A bálon teljes számban megjelennek a közélet képviselői, élükön *Tasnádi Nagy* András igazságügyminiszterrel. Megjelennek a bálon a tavalyi és idei bálkirálynők, valamint a kassai és felvidéki bálok fiatuljai. A bálról a *Magyar Filmiroda* a híradó részére felvételt készit. A bálelnökség élén *Della Donna* Mihály dr., *Biró Barna* Lajos, *Barta Bures* Arisztid, *Facsádi* Kálmán, *Takács* István és *K. Kormos* István állanak. Báliroda Ferenciek-tere 4.

— **(Transzformátorhiba miatt sötétségbe borult Buda egy része.)** A hidegkuti-úti Ludovika Akadémia épületében levő transzformátorállomás egyik transzformátora szerdán délután hat órakor „átütött", s ennek következtében Buda tekintélyes része, igy a Rózsadomb, a Hüvösvölgy, a Viziváros és a Vár sötétségbe borult. Az Elektromos Művek mérnökei nagy apparátussal vonultak ki és azonnal hozzáláttak a transzformátor kijavitásához. A munka körülbelül egy óráig tartott, a világitás fokozatosan helyreállott, s hét órakor már újból égtek az összes lámpák a budai oldalon.

— **(Uj egyetemi magántanár.)** A vallás- és közoktatásügyi miniszter Bobula Ida dr.-nőnek, a budapesti Sarolta Kollégium igazgatójának a debreceni m. kir. Tisza István tud. egyetem bölcsészettudományi karán „Fejezetek az ujkori magyar kultúrtörténelemből" cimü tárgykörből egyetemi magántanárrá történt képesitését jóváhagyólag tudomásul vette és ebben a minőségében megerősitette.

HALÁLOZÁS

Kakowski varsói biboros-érsek gyászszertartása

Mint Varsóból jelentik, szerdán helyezték el Kakowski varsói biboros-érsek holttestét a Szent János székesegyház földalatti helyiségében, ahol az elhúnyt akaratának megfelelően mindaddig maradni fog, amig a grodnói szegények temetőjében elföldelik. Szerdán Kakowski lelkiüdvösségéért Koculowski érsek görög szertartás szerint, Przezdziecki érsek pedig római szertartás szerint mondott misét. Délelőtt 11 órakor Hlond biboros hercegprimás tartott requiemet, ezután Kakowski holttestét a székesegyházba szállitották. A szertartáson egyházi méltóságokon kivül résztvett Rydz-Smigly tábornagy, aki a köztársaság elnökét képviselte, a kormány tagjai, Skladkowski miniszterelnök, a parlament, a hatóságok és különféle intézmények képviselői. Egyidejüleg Jaworczynában is misét mondtak Kakowski lelkiüdvösségéért. A misén az ott tartózkodó államfő és felesége is megjelent.

Mihalovits János műegyetemi tanár meghalt

Mihalovits János dr. műegyetemi nyilvános rendes tanár, a volt selmecbányai bányászati és erdészeti főiskola egyik legkiválóbb régi professzora, hatvanéves korában szivszélhüdés következtében Sopronban meghalt. A műegyetem soproni bánya- és kohómérnöki osztályán a bányajog tanára volt. A főiskolán rektori tisztséget is viselt és ő volt a főiskola első felsőházi tagja. A legutóbbi időben nagyobbszabásu történelmi munkán dolgozott. Váratlan halála széles körben nagy részvétet keltett. Hagyományos selmeci gyászpompával fogják eltemetni a műegyetem soproni karának székházából.

SPORT

* **Budge győzelemmel kezdte meg „profi" mérkőzéseit.** Donald Budge, a világ legjobb tenniszátékosa, a többszörös wimbledoni győztes, tudvalévően a hivatásos versenyzőknek a sorába lépett. Budge a newyorki Madison Square Gardenben most játszotta első mérkőzését amerikai honfitársával Vines-szel. A több mint 6000 néző előtt lefolyt mérkőzésben Budge 6:3, 6:4, 6:2 arányban győzött.

* **(Kétszáz tagja lesz a pozsonyi Bartók Béla Dalegyesületnek.)** Pozsonyból jelentik: Az átszervezés alatt álló Bartók Béla Dalegyesület a Toldy Kör helyiségében propagandaülést tartott, amelyen Unger Gusztáv, az egyesület ügyvezetője fejtette ki a megujhodó Bartók Béla Dalegyesület misszióját a pozsonyi magyarság kultúréletében. A szervezési munkából eddig is megállapitható, hogy sikerül a Bartók Béla Dalegyesület énekkarának létszámát rövidesen kétszázra emelni, úgy hogy az énekkar kitünő vezetője, Németh István László tanár néhány héten belül megkezdheti az énekkarral a rendszeres próbákat. A Bartók Béla Dalegyesület újjászervezésével egyuttal megindult a pártoló tagok gyüjtése is.

* **A Nemzeti újabb győzelme Afrikában.** A Nemzeti FC tegnap Marrakech válogatott csapatával mérkőzött és 4:1 (2:0) arányban győzött. Horváth három gólt lőtt; a negyedik gólt Kisalagi szerezte meg. A magyar csapatot meghivták csütörtökre Maknesbe, majd Gibraltárba utazik a Nemzeti két mérkőzés lejátszására.

* **Az FTC győzelme a Krynicai jéghokkitornán.** A krynicai nemzetközi jéghokkitorna harmadik napján az FTC 2:1 (0:0, 1:1, 1:0) arányban legyőzte a lengyel főiskolai válogatott csapatot. — A BKE tegnap is mérkőzött Chamonixben és 5:1 arányban fölényesen verte a helyi csapatot.

TUDOMÁNY, IRODALOM

A hetvenéves Lyka Károlyt ünnepelte a Kisfaludy-Társaság

A Kisfaludy-Társaság szerdán az Akadémia előadótermében tartotta januári felolvasóülését. *Voinovich* Géza elnök megnyitóbeszédében meleg szeretettel köszöntötte *Lyka* Károlyt, a társaság tagját, aki most töltötte be életének *hetvenedik esztendejét*. Méltatta irói munkásságát s megállapitotta, hogy értékes munkássága során *az ujabb művészeti irányokat össze tudja kapcsolni a történeti fejlődés folyamával*, a magyar művészet tanulmányát az általános művészettörténettel.

A megjelentek *lelkesen ünnepelték Lyka Károlyt*, majd *Kéky* Lajos titkár jelentést tett a Kisfaludy-Társaság Komáromban tartott nagysikerü vándorgyüléséről.

Ezután *Petrovics* Elek terjesztette elő a *Greguss-bizottság* előadói jelentését. Előadta, hogy a Képzőművészeti Főiskola tanári kara *Réti* Istvánnak 1932-ben a székesfőváros részére festett *Kossuth képmását*, a Képzőművészeti Társulat pedig *Nagy* Sándornak, a pestszenterzsébeti plébániatemplom számára készitett *Szent Erzsébet-szárnyasoltárát* és a templom szenttélyét diszitő *freskóit* ajánlotta kitüntetésre. Az előadói jelentés méltatta a két művész munkásságát és ajánlott műveiket s megállapitotta, hogy a Kisfaludy-Társaság mindkettőjük *egész működését* is, szóbanlévő munkáit is olyan értékeseknek itélte, hogy mind *Réti* Istvánnak, mind *Nagy* Sándornak *a Greguss-éremmel való kitüntetését határozta el.*

Az egyhangú helyeslással fogadott jelentés után *Voinovich* Géza átnyujtotta a jelenlévő *Nagy* Sándor festőművésznek a *Greguss-érmet*. A másik jutalmazottat, *Réti* Istvánt egészségi állapota akadályozta a megjelenésben.

A továbbiak során *Sik* Sándor bemutatta *Boros* Rezső vendégnek *Nietzsche* költeményeiből készitett négy müfordítását, *Csengery* János három költeményét olvasta fel, végül *Sik* Sándor *Pázmány* nyelvművészetéről értekezett.

A felolvasóülés után a társaság *zárt ülést* tartott, az ülésen a *tagajánlásokkal* és a *február 5-i ünnepélyes közülés* tárgysorozatának megállapitásával foglalkoztak. A Kisfaludy-Társaság egy rendes tagsági helyére *a Felvidék költőjét, Mécs Lászlót ajánlja Sik Sándor, Harsányi* Lajos és *Hegedüs* Lóránd, a levelezőtagsági helyre *Hankiss* János debreceni egyetemi tanárt ajánlja *Radó* Antal és *Csengery* János.

A Kisfaludy-Társaság a választásokról *január 31-i* közülésén dönt.

Thaly Kálmán centenáriuma

Pozsonyból jelentik: A pozsonyi Toldi Kör kegyeletes ünnepséget rendezett egykori elnöke, Thaly Kálmán *születésének századik évfordulója* alkalmából. A kör elnöksége *Thaly* Kálmán sirjára babérkoszorút helyezett a pozsonyi evangélikus templomban. A kegyeletes ünnepségen nagyszámban jelentek meg a kör tagjai és a pozsonyi magyarság képviselői. *Aixinger* László dr., a kör alelnöke mondott ünnepi beszédet.

— Thaly Kálmán *ujjáélesztette a kuruc gondolatot* — mondotta többek között — és ezt örökségként hagyta ránk azzal az útmutatással, hogy *a szabadság szeretetében és szolgálatában fogjunk össze mindnyájan, akik egy talajnak vagyunk szülöttei.* Ezt a tanitását megszivleljük és fogadalmat teszünk, hogy az ő szellemében fogjuk munkálni magyar sorsunkat *szoros együttműködéssel, a szabadságszerető itteni testvérnemzetekkel.*

A beszéd után a megjelentek rövid imát mondtak és ezzel befejeződött a lélekemelő ünnepség.

(*) **Torkos László centenáriuma.** A győri Kovách Pál Irodalmi és Közmüvelődési Társaság január 8-án, vasárnap délután 4 órakor a győri városháza disztermében „Torkos László centennáris ünnepet" rendez. Bánkuthy Ernő társelnök méltatja Torkos László költő érdemeit, Kuszák István pedig szemelvényeket mutat be Torkos László költeményeiből. A centennáris ünnepség eseménye lesz Halmos László Bihari-szvitjének eredeti nyilvános bemutatása, amelyet Marschalkó Mignon zongoraművésznő ad elő. A műsoron szerepel még a győri Palesztrina korus Halmos László karnagy vezényletével.

HÖLGYFUTÁR

Hivatalos helyről már elhangzott a kijelentés, hogy nyári szabadságát mindenki megkapja, hiszen fontos, hogy kipihent idegrendszerrel folytathassa a munkát. Időszerű tehát, hogy átnézzük nyári ruhatárunkat és összeállítsuk, mit viszünk magunkkal, ha hegyek közt, falun vagy viz mellett töltjük el a várva-várt egy vagy két hetet. A biciklit és hegyvidéket kedvelő turista melegebb sportruhát vigyen magával. Nadrágszoknyát, szövetaljat, gyapju pullovert, vizhatlan holmit, düftin lumberjacket, praktikus sportmellényt. Aki a falut szereti, sok könnyü mosóruhával, színes rokolyával szerelje fel magát. Szem előtt kell tartanunk a szabályt, hogy falun egyedül a nagyon egyszerü öltözködés a helyénvaló és a jó izlés ellen vét, aki selymet vagy városias holmit vesz ott magára. A viz kedvelői, Balaton és Duna rajongói mindig a fehér és kék szin összetételét favorizálják. Vászon ruha, matróz jellegü kabátka, short, fehér, kék vagy szürke flanellnadrág, csikos lumberjack, könnyü, piros pullover a kedvelt összeállítások. És nyissuk ki jól a szemünket, nézzünk jól körül, szívjuk magunkba a szépséget Isten csodálatos világából, melyben háboru és szörnyü bombázások dacára is változatlanul élnek a vizek, kék az ég és madárdallal tele az erdők.

Siófok 1944 tavaszán

Hajnalban még a Mátra nagy, kék hullámai néztek be az ablakomon, szemben velem, mintha éppen le akarna esni az égről, valószínütlen közelségben függött a sárgásvörös hold, a hegyek éles, hideg levegője érzett — este pedig a siófoki móló végén, a jégtörőnek összedobált kövek közé befutó hullámok csapkodását hallgattam és előttem az élő, folyton mozgó viz oly zöldnek mutatta magát, mint a smaragd.

Körben a köveken horgászok ültek, bennszülött, egyszerü siófoki lakosok, akik napi munkájuk végeztével, napnyugta táján itt üzik kedvenc sportjukat. A horgászóbotot megtámasztják és mozdulatlanul figyelik, akad-e a horogra valami? Hang nem hallatszik, csak a viz beszél. A tulsó part mögött, biborszőnyeget teritve a tóra, most bukik le a nap, a szinek aranyzománcos fényei utolszor felragyognak és ekkor megszólal egy magányos férfi, aki eddig a világitótoronyhoz támaszkodott.

Ugy-e ez az, amit a festők nem tudnak lefesteni?

Talán tudják, gondolom, talán meg tudnak örökiteni a folyton változó szépségből egy pillanatot, de az „egészet" visszaadni embernek valóban lehetetlen. A tavasz illatát se préselhetjük parfömös üvegbe, a Balaton varázsát sem örökithetjük meg szóban, vagy képben.

A magányos férfi nehezen válik meg a parttól:

— Először vagyok itt — mondja az egyik indulni készülő horgásznak —, az Alföldről jöttem, de ezt sohasem fogom elfeledni.

A móló vizbenyulő keskeny szalagján karbatett kézzel, csupán testük hajlásával kormányozva gépüket, fiatal lányok karikáznak végig. Korlát nincs sehol, csoda, hogy közülük naponta legalább is egy a tóba nem esik. A part mentén gyerekek játszanak, a strand közelében néhány esti fürdőző feje látszik ki a vizből.

Beljebb, a parkban, a viz hangját utánozva folyton-folyvást beszélnek egymás között a fák. A nyárfák virágoznak és az enyhe szélben, mintha hóhullás lenne, szüntelenül szórják, repitik sulytalan, fehér pelyhüket. A tekervényes utakat szinesen nyiló bokrok szegélyezik és a lombok között annyi a madár, hogy viharzó csattogásuktól egész nap hangos az erdő.

Az árnyékot adó fasorban szép sorjában állnak a padok, néha leül rájuk valaki. Néha a sziklakert meghajlitott japán hidján is átkoppan egy lépés, de különben üres a part és üres a park.

A villák legtöbbje lezárt zsalukkal néz a vaszba, ajtajukon annak a hatóságnak cédulája, amelyik lefoglalta. Nagy fekete betükkel pontosan kaligrafirozva gyakran olvashatjuk: „Sichergestellt vom Befehlshaber der Waffen 44. Ungarn."

A bazársor bódéi is zárva, az ujságárus előtt bonyolódik le aránylag a legnagyobb forgalom. A fodrász naphosszat az ajtaja előtt áll, mig egyszer betéved hozzá egy vendég.

Élénkséget a hajóállomás körül tapasztalunk. Tisztára pucolva, fehéren, csillogó rézalkatrészeit a napban megvillogtatva uszik ki a kikötőből a Balatonfüredre átkelő hajó. Fedélzetén napról-napra több az utas. Jövő-menő emberek és olyanok, akik csak azért kelnek át, mert szeretik a vizet.

Akik Siófokra kirándulnak, most fedezik csak fel ennek az általunk eddig alig ismert helynek a szépségét. A rózsalugasokat, a gyönyörü plaget és a három nyitva lévő szállodának tisztaságát és kényelmét. A parton, széttolható, óriási üvegfalaival szinte diszletszerüen hat a gondosan vezetett étterem, fehér abroszszal leteritett asztalainál figyelmesen szolgálják ki az idevetődött utast.

A legjobbat kivánják nyujtani annak a közönségnek, mely Siófoktól eddig távoltartotta magát, de most, ha anyagi körülményei megengedik, valószinüleg majd ideszokik. Hiszen a Balaton közlekedési központjának lehet nevezni ezt a szép fürdőhelyet, Budapesthez közel, gyorsvonattal alig két órányira, a legnagyobb kikötő mellett, ahonnan mindig indul hajó. Ha a háboru követelményei és az utóbbi idők rendeletei igen helyesen le is halkitották a régi, hangos szórakozást, a legszebbet, a viz, a pihenés és a balatoni sportok örömeit változatlanul hagyták.

Az uj Siófok most mutatkozik be, az idei nyár további életének próbája és ő hivogatóan mosolyog, remélve, hogy megszeretteti magát.

A. M. N.

A jelmondat

Óriási hall portásfülkével, telefonkapcsolókkal. Fehér márványlépcsők, széles, piros szőnyegek, fényes, nagy rézrudak. Hatalmas folyosók óriási pálmákkal, nádszékek, kerámiákkal diszitett falipolcok. Azt gondolják valami nagy, nemzetközi szálloda? Tévedés. Zárda. Leánynevelő intézet.

Hát gyönyörü intézet volt. Még sváji viszonylatban is gyönyörü: csempés fürdőszobák, szellős hálók, villanykályhák, gumipadló, legmodernebb konyha, legmodernebb gépekkel... és a kert! A hegy oldalában gyönyörüen kiképzett terraszok, felerész park, pálmákkal, padokkal, nádgarnitúrákkal, másik fele gyümölcsös, tele válogatott törpefákkal. Az egésznek élén pedig töpörödött, elaggott kis főnöknő. Csak két hetet töltöttem a társaságában, de olyan mély hatással volt rám, hogy bucsuzáskor jelmondatot kértem tőle. Jelmondatot, amely hosszu életének leszürődése és amely eligazitson zaklatott, munkás, gyors életemben. Mosolyogva nézte a szép zárdát, aztán csendesen ezt mondta:

— Gottes Fürsorge wird walten! — Isten Gondviselése működni fog! Ez jó jelmondat lesz magának.

Valami nagy csalódást éreztem: enynyire nem fogadta be ez az általam oly nagyra értékelt nő mindazt, amit eddig meséltem magamról? Lám, itt él ebben a csodálatos mennyországban és az őt körülvevő kényelemben, nincs képessége arra, hogy befogadja egy másik életformának nehézségeit.

— Kérdezi, hogyan jutottam ehhez a mondathoz? — folytatta a kis öreg. — Tudja, nagyon fiatal voltam, amikor idetettek főnöknőnek. Dehát akkoriban a legkiválóbb növéreink tömegesen jelentkeztek afrikai munkára.

— Akkor kapták ezt a zárdát?

— Nem, ez rozoga, pici ház volt.

— Oh, — csodálkoztam — azt hittem, ez valami hercegi kastély volt, amit ugy örökitek. Ezt egyenesen zárdának épitették? Ilyen márványlépcsősen? Tetőterraszosan?

— Nem zárdának, hanem nevelőintézetnek. Itt előkelő lányok nevelkednek. Ennek az osztálynak is van joga leányait ugy neveltetni, ahogyan otthon is élnek és amilyen körülmények között majd egyszer nekik is meg kell állaniok helyüket, amikor asszonyok lesznek. Miért ne kaphatnának ezek is jó vallásos nevelést, apácáktól és miért kellene ennek a vallásos nevelésnek annyira primitiv körülmények között lebonyolódnia, hogy a későbbi felnőtt mindig valami enyhe rémülettel gondoljon vissza életének azon szakára, amelyet körülményeinek meg nem felelő zárdában töltött.

— És ki épitette? És hol volt tisztelendő Főnöknő közben? Hisz azt hallom, csak három éve van itt? És az elején meddig volt itt? Azt hittem, csak három hónapig. Dehát akkor ki épitett?

— Hiszen ezt mondanám el, ha engedne, hogy szóhoz jussak, — mosolygott a főnöknő csendesen. — Szóval fiatal voltam és idevalósi családból. (Azt már nem tette hozzá, hogy az itteni legelőkelőbb patriciuscsalád gyermeke.) Azért, amikor idetettek, elfogott a fiatalos buzgóság: én itt zárdát épitek. Engedélyt kértem a központtól. Nem kaptam választ. Nem volt türelmem várni. Elkezdtem csendben tárgyalgatni egy mérnök bátyámmal. Tündérvárat épitettünk. Aztán meg is rajzoltuk a terveket, elküldtem a központba. Hogy talán nem vették elég komolyan multkori levelemet.

— És a válasz?

— Nem érkezett. Pedig, ha akkor nem kezdek bele, megsérlődik a családom, mert már az egyik homokot igért, a másiktól megszereztem az ajtókat, ablakokat, a harmadik köveket igért a bányájából, a negyedik meszet, de mindnyájukat vérig sértette, hogy miért nem válaszol főnöknőm azonnal. Ujra sürgönyözlem. Válaszul sürgönyt kaptam, hogy azonnal jöjjek a központba. Tudja, mi apácák gyorsan készülünk az utra. Fogkefét, zsebkendőt, imakönyvet a kis fekete tarsolyba, és már indulunk is. Amikor átadtam a kulcsokat, egyetlen kis kar-testvéremnek, és ráhagytam a két házitestvért, bizony a torkomban dobogott a szivem, nem azért hogy mit mondjak neki, hiszen már délutánra visszatérek, de azért, mert úgy éreztem, nagyon kikapok a tisztelendő Anyától, hogy engedély nélkül cselekedtem, talán még le is állitja az egész épitkezést.

Amikor kiléptem rozoga kis házunkból, láttam, hogy az első szekér homok befordul kapunkon. Még sietve visszatértem, megmutattam a helyet, hogy hova szórják és aztán a vonathoz mentem.

Tisztelendő Anyánk ezzel fogadott:

— Gyermekem, nagy gondjaim vannak az afrikai házakkal. Nem jó ott a szellem. Magát küldeném oda három hónapra, vigye el nekik anyai szivemet.

— Afrikába? — hebegtem. — Én még sohasem voltam Afrikában. Én ott teljesen ismeretlen vagyok. Én még fiatal vagyok . . . És — (a többit már hangosan zokogva mondtam) én gyönyörü házat akartam épiteni, olyan intézetet, amilyen még nem volt . . . A terveket . . . méltóztatott látni a terveket?

Tisztelendő Anyánk bólintott:

— Ha nem akar menni, nem kötelezhetem engedelmesség alatt. Szabályzatunk értelmében nem diszponálhatom más világrészbe . . .

Megkönnyebbültem. Hát persze, hogy nem akartam menni. Az a ház nem [illegible]

létre nélkülem. Itt minden az én személyes kapcsolataimtól, rokonságomtól, baráti körömtől függ. Én onnan nem mozdulhatok. Ennyi világos.

A főnöknő egész halkan sóhajtott. Talán csak mélyet lélekzett. A hangja egészen csüggedt és rekedt volt:

— Csakhogy akkor nincs kit küldjek . . . úgy érzem, hogy oda magát hivja az Isten.

Egy percre elállt a lélekzetem. — Megyek, Tisztelendő Anya, megyek készségesen.

— Hiszen csak három hónapra küldöm — vette elő a Főnöknő a már kiállított körutazási jegyet. Egy kis keserüség fojtogatta a torkomat. Csak három hónap, de azalatt itt összedül minden.

A három hónapból harminc év lett, megkezdtem afrikai házaink beutazását, beszéltem az emberekkel, lelkek nyiltak meg előttem, lehetetlen körülményekkel álltam szemben, uj helyzeleket kellett teremteni. Láttam, hogy még egy pár hónapot kell itt töltenem. Még egy évet és ujra egyet. És aztán tizet és harminc év mulva ugy fordult, hogy három hónapra Európába jövök. Főnöknő Anyánk hivott. Az Eucharisztikus Kongresszusra. Meg hogy sok a megbeszélnivalónk.

— Tudja mit, most már maradjon Európában. Ez volt megbeszéléseink vége. Odahelyezem a saját házába . . .

Bámulva néztem rá. Azóta sem hallottam a házról. Eleinte annyira vérzett érte a szivem, hogy nem mertem kérdezősködni felőle. Később azán megfeledkeztem róla . . . Mikor ide megérkeztem, itt állott a ház, ahogyan én megterveztem. Utolsó szögig minden ugy, ahogyan megálmodtam.

— — — — — — —

Ezért ajánlottam Önnek ezt a jelmondalot. Az Isten Gondviselése működni fog!

STADLER FRIEDA

Nem dicsérni Őt én nem tudom!

Örőm ha ajzott vagy tépett a gond,
az Ő oltára mindig visszavont

áldott körébe, amely májusok
virágpompáján bűvölőn ragyog.

Ha rosszba vittek ember-vágyaim,
ha szárnyszegetté tett csömör s a kin;

ha meggyaláztam lelkem templomát
és nem reméltem, hogy még van tovább;

ha ronda lápok mocskos mélye várt:
reám mosolygott Égi Máriánk,

az Ősugártól fénylő Égi Fény,
a ki nem hunyó éltető remény.

Jött megmutatni, hol volt az a pont,
ahol egy élet csőd felé hajolt.

Vitt visszautra. — Ujraindulás,
erők születtek bennem és csodás

világosság gyult. — Láttam merre tart
a pálya, melynek bére Égi Part.

Fényéhez vak és szintelen dalom,
de nem dicsérni Őt én nem tudom!

BAKÁCS GYÖRGY

Háziasszony és Otthon

A Katolikus Háziasszonyok Országos Szövetsége Családvédelmi Alapitványa a jelen legi körülményekre való tekintettel az idén előbb zárja munkaévét, mint más években.

Junius 4-én délután 5 órakor a sziklatemplomban tartottuk a Szent Zita-körök Te Deumát. Havasi Lucius OSB tanár, egyházi elnök mondott ünnepi beszédet. Hangsulyozta, hogy bár ez a munkaév rövidebb volt, létszámunk megfogyatkozott, mégis sok mindenért kell hálát adnunk Istennek. A vallásos, hazafias érzések és a hivatástudat erősitésével megőriztük leányainkban az otthonról hozott hitet, erkölcsi tisztaságot. A beszéd után szentséges litánia volt, majd elénekeltük a Te Deumot. Az összegyült lányokkal azután felmentünk a Gellérthegyre, ahol vidám hangulatban, énekkel, fényképezéssel töltöttünk el még egy-két órát.

Junius 14-én székházunk kápolnájában tartottuk a hölgybizottság, a Szent Skolasztika Obláta Szövetség és a Szent Zita-köri vezetők Te Deumát. Havasi Lucius lelkiigazgató beszédében kifejtette, hogy a nyári szünet nem jelenti minden tevékenység leállitását. Munkáját mindenkinek folytatni kell, mert csak a munkás, imádságos élet jutalma lehet a béke és öröm. A szentséges litánia és Te Deum után a nagyteremben tisztelendő igazgató főnöknő melég szavakkal bucsuzott az őszi viszontlátásig az összegyült hölgyektől.

Ezuton is köszönetet mondunk kedves hölgyeinknek, akik a Jótékonyság Napján, junius 12. és 13-án urnáinknál segitettek és adakoztak. Az idén, mint minden egyesület, mi is fele számu urnával indultunk és hölgyeink nagy része vidéken van, azért csak a gyujtők fokozott odaadó munkájának tudható be az elért igen szép eredmény.

Uj könyvek

Csathó Kálmán: Keresztapámék

Csathó Kálmán a legváltozatosabb témavilágot átfogó irónk. A magyarság egész élettartalma, multja és jelene, tipusainak sokfélesége keres kifejezést müveiben. Ha Csathó irói magatartását jellemezzük, mindenekelőtt a *szenvedélyes érdeklődést* kell szembetünő vonásként kiemelnünk, amelyet az élet minden jelensége iránt tanusit. Uj elbeszéléskötete is irói egyéniségének ezzel a sokoldaluságával káprázlat el. Leleményessége, ötletgazdagsága szinte kimerithetetlen bőségü forrásként fakad fel s a jóizü humor, a mély életbölcsesség szivárványos szineit ragyogtatja meg. Tipusai alig ismétlődnek. Alakjainak mindegyikét az a sajátságosan magyar környezet teremti meg, amelynek mai iróink között alig van rokonszenvesebb, hüségesebb és tisztább ábrázolója Csathó Kálmánnál. Kritikus szemmel nézi ezt a világot. de látása sohasem komor, inkább engesztelő és megértő, anélkül azonban, hogy hibáinkat elleplezné. Megnyerő az a biztonság is, amelylyel témáit megragadja. Ritka elevenséggel és közvetlenséggel tudja közelünkbe hozni problémáit. Fölényesen, de az embersorsokkal való mély együttérzés jegyében szemléli az örökké változó világot és benne a változó, az ingatag embert. Nem ragad el idegen világokba: minden megnyilatkozása a magyar valóság talajából táplálkozik. Szinte megszámlálhatatlan változatban egy remek emberfajta életrevalóságát, találékonyságát s minden nehézségén győzedelmeskedő bölcseségét tudja megszólaltatni. Forma, felfogás és stilus tekintetében is a nagy magyar elődökhöz áll legközelebb. A mult legjava értékeit menti át és teljesiti ki remek elbeszéléseiben, amelyek ma Csathó Kálmán művészetében képviselik e műfajt a legnemesebb formák között. Uj kötetét ezért kell igazi nyereségként fogadnunk, hiszen a benne foglalt elbeszélésekben a magyar alkotóerő változatlan s szinte klasszikus érvényü értékeit szemlélhetjük. (Uj Idők kiadása.) *k. b.*

Lyka Károly emlékkönyv

A nyilvánosság ünneplése után a művészek és tudósok küldik ünneplő soraikat *Lyka* Károlyhoz, a magyar művészettörténet és művészeti kritika atyjához. A mester életének és működésének egy-egy fejezetéről szóló visszaemlékezések és a magyar művészet történetének különböző korszakairól vázolt tanulmányok kerekednek *Petrovics* Elek szerkesztésében testes és diszes emlékkönyve. Emlékeznek *Lyka* Károlyra, az induló festőre, más iróművészetét, más pedagógustehetségét, azután szerkesztői készségét méltatják a tanulmányok; de nem feledkeznek meg egy olyan területről sem, mely látszólag messze esik a művészetektől s mely a tudós mesternek botanikus felkészültségét elemzi.

A művészeti tanulmányok az Árpádok korának szobrászati emlékeitől az indiai és kinai budhista művészeti kapcsolatok tárgyalásáig, majd minden területét felöleli a művészettörténetnek. Akadnak az értekezések között szigoruan kronológikus, adatközlő szándékkal születettek, mások meg általánosabb esztétikai problémákat tesznek vizsgálat tárgyává. Olyan szines és változatos tartalmu a kötet, mint amilyen sokoldalu volt *Lyka* Károly érdeklődése és működése is. Hatalmas irói munkásságnak legékesebb bizonyitéka az a huszonhat kisbetükkel nyomtatott oldal, mely 1890-től 1943-ig gyüjti össze tehetségének dus termését. Ujmódi polihisztor volt. Ünneplésének helyesebb módja, ha az emlékkönyv kapcsán is ő róla emlékezik a kritikus — a tanulmányok szerzői elismerésüket és a tudásnak mindenkor kijáró tiszteletüket róják le komoly felkészültséggel készült értekezéseikkel. „Kiváló emberek közt is külön hely, külön tisztesség illeti meg azokat, akikről azt szoktuk mondani, hogy nevük fogalommá vált. Sem fényes tehetség, sem szorgalmas munkásság nem elég ehhez. Szükséges, hogy nagyon határozott szellemi ábrázata legyen annak, akit igy emlegetünk. Aki ugy képvisel egy ügyet, hogy személye eggyé olvad azzal, akiben valamely eszme mintegy testet ölt, akiben valaminő képesség olyan mértékben van meg, hogy neve ugyszólván szinonim kifejezése annak, — ilyenfajta emberek tartoznak ebbe a kategoriába. Mindnyájan érezzük, hogy *Lyka* Károlynak e kiváltságos szellemek között van helye."

Ki méltathatja illetékesebb szavakkal a nagy kritikus érdemeit *Petrovics* Eleknél? A magyar művészi élet nagy szervezője világit rá élesen azokra a különleges adottságokra és erényekre, amelyek kortársát a hazai művészi élet első pártfogójává és kritikusává tették. Művészekkel élt a művészetért. Alkotó kedve percig sem lankadt, igaz szóval szállt sikra mindazok mellett, akik megérdemelték és szigoru birálattal fogalmazta meg mondanivalóit azokról, akiket érdemteleneknek itélt. *Gyulay* Pál részrehajlatlanságát örökölte.

Sokszázan nőttek fel tanitó keze alatt, de nem boldogulhat utmutatása nélkül az ifjabb nemzedék sem. Nehéz elképzelni művészetünk multját az ő állandó és éber résenállása nélkül. Hetvenöt évet élt meg és ma is dolgozik. Gyüjti a multra vonatkozó adatokat, int és tanácsot osztogat. A fiatalabb művészettörténészek elsősorban hozzá fordulnak utbaigazitásért. Az emlékkönyv szerzői hálájukat róják le mesterükkel szemben; emlékeztetésre alig van szükség, hisz *Lyka* Károly élete elválaszthatatlanul olvad eggyé az ujabbkori magyar művészet történetével.

P. d.

Az ismeretlen Vajda János

Biblia-papiron, ezernyolcszáz oldalon gyüjtve össze, vörös kötésben sorakozik *Vajda* János minden munkája. Eddig körülbelül csak azt tudtuk róla,' hogy ő irta a *Husz év mulva* cimü verset, azután sejtettük, hogy akadnak még más költeményei is és tudtuk, hogy az okos irodalomtörténészek szivesen emlegetik *Ady* elődeként. Ismeretségét és sikerét nem mindig önmagának köszönhette, — igy ágaskodik a kiváncsi gyanu — hanem valahonnan messzebbről, *Ady* felől kanyarodott feléje a legtöbb érdeklődés.

Élete munkája alig volt hozzáférhető. Több önkényes meggyőződés és kósza hir keringett alakja körül, mint megbizható tapasztalat. Igaz egyéniségére összegyüjtött művei deritenek fényt. Teljes őszinteséggel mutatkozik be a költő. Keveset tudtunk gazdag prózájáról. Elbeszéléseiről, tanulmányairól, a hazai szinpad kérdéseiről irott cikkeiről elvétve lehetett hallani, de ki ismerte politikai röpiratait, ki tudta, hogy tanulmányt szentelt a polgárosodás és a magyar birodalmi politika kérdéseinek, ki ismerte emlékezéseit, vagy a német, cseh és szerb tájon született utileveleit, a vadászatokról irott cikkeit, elmélkedéseit, publicisztikai munkásságát, ahol békén fért meg egymás mellett a nihilistákról, a pétervári merényletről és a párbajról vallott véleménye?

Komolyságra int a vaskos kötet. Idő szükséges az emésztéshez, talán több, mint másnál és máskor. Tartalmi gazdagsága megállásra és gondolkodásra késztet, mert aki sietni szeretne, értetlenül áll a szöveggel szemközt. A költő minden munkájára fényt derit a kötet, *Vajda* János igaz arcmását mutatja be, de ezen túl hiteles adalékokat nyujt koráról is. Hinni kell neki, mert rég elhittük már, hogy okosabb és érzékenyebb volt kortársainál. Többet látott és helyesebben érzett. A jövendőlátók képességével ruházta föl a sors keze s ő maga mértékkel és helyesen gazdálkodott a különleges ajándékkal.

A multat varázsolja elénk a kötet, de a jelenhez szól, a mai ember hangján. Az évtizedek előtt ejtett szavak csak most jutnak el hozzánk, mintha távoli bolygóról indultak volna. A világűrön át érkeztek, ahol mi sem zavarhatta utjukat; először most, a mi földünkön akadnak meg, verődnek visszhanggá, okoznak gondot és örömet.

R. D.

Dsida Jenő válogatott versei

Erdély korán elhunyt nagy költőjének irodalmi pályája alig tiz esztendőt számlál. Életműve mindössze három kötetnyi. Ezek közül a harmadik már csak halála után. 1938-ban jelent meg. Itthon, a trianoni csonka országban kevesen ismerték: hirét és igazi jelentőségét a kis haza szük horizontjai közé elszigetelődve fel sem foghattuk. Dsida Jenő ekkor már a nagy európai lira asszonyi közösségében, külön utakon járt. Költészetében a korszak transcendens törekvései szólalnak meg, amelyeknek — katolikus költőinket kivéve — talaja és előzménye nem volt nálunk. Lirája „egy szomoru, szemlélődő remete vallomása" — irja róla Rónay György a válogatott verseket bevezető szép tanulmányában. Idegenkedett a korabeli magyar lira realizmusától, „kissé nagyképü", fanyalgó racionalizmusától, amely a századelő hagyatéka volt. Költészete egy valóságfeletti valóság hiradása. Erdélyt egymaga közelebb hozta nyugathoz, a lelki nyugathoz, mint bennünket az egész budapesti irodalom. Merre vitte volna utja, ha nem éri utol oly fiatalon a halál? — kérdezi Rónay György. Lehetett volna a „szeretet mosolygó merénylője", de kedves varázsló is, vagy a rózsás Kis Szent Teréz apródja s a derüs orvos, aki önnön fájdalmával vigasztal. „A töredék azonban, amelyet rövid pályája gyümölcseként ránk hagyott, mégsem csak igéret: csonkaságában is érett, gazdag mű." *(Révai kiadás.)*

k. b.

Filléres főzés konyhája

TÖLTÖTT KALARÁBÉ

Lehet hussal és lehet hus nélkül tölteni. Egy kalarábéra 1½ dkgr. hust és kávéskanálnyi rizskását számitsunk, személyenként 3 drb kalarábét adagoljunk. Ha a kalarábé gyenge, akkor nyersen töltjük, még pedig tisztitva a gyökér részénél belsejét kiszedjük. Akinek nincs rizskására, tejbenáztatott zsemlyét törjön össze, keverje el a darált disznóhussal, sóval, pici borspótlóval, vagy a jól megmosott rizskását darált hussal, füszerrel és ezzel töltsük meg a kivájt részt. Sósvizet melegitsünk egy lábasban, a kalarábékat sorjában belerakjuk és befödve pároljuk puhára. A kivájt részt és még néhány kalarábét lemezkékre vágjuk; egy kanál zsirban egy kanál porcukrot barnára piritunk, beleforgatjuk a kalarábélemezkéket, kevés vizet aláöntve, puhára pároljuk. Ha jó puha — de ne legyen szétkenős! — 2 evőkanál liszttel meghintjük, a töltött kalarábék főzővizével felengedjük és felforraljuk. Tálalásnál a külön főtt kalarábékat a tetejére rakjuk.

Tejfel nem szükséges bele; tojás sem a töltelékbe.

TÖLTÖTT KALARÁBÉ HÚS NÉLKÜL.

12 drb. gyenge kalarábét főzzünk meg sós vízben. Kihűtve a közepét vájjuk ki és töltsük meg következőképpen: a kivájt részeket nyomkodjuk szét 5 drb. főtt burgonyával, adjunk hozzá 2 drb. apróra vágott keménytojást, 2 tetézett evőkanál zsemlyemorzsát, sót, borspótlót 2 kanál vagdalt petrezselyemzöldjét és 2 dl. tejfellel keverjük jól össze, töltsük meg a kalarábékat, rakjuk tűzálló tálba, pici vajat és kanálka tejfelt adjunk mindegyiknek tetejére és fél óráig tartsuk a sütőben. Jobb, mint gondoljuk.

ZÖLDPETREZSEMLYMES UJBURGONYA

Az uj burgonyát viz alatt tartva kapargatva tisztitsuk meg. Ezalatt vizet melegitsünk, jól megsózzuk és a burgonyákat benne 10—12 perc alatt puhára főzzük. Lábasban egy evőkanál zsirt forrósitunk, 2 nagy marék (4—5 evőkanál, tehát sokat!) zöldpetrezselymet beleadunk és a leszürt burgonyát beleforgatva, a petrezselymes zsirban néhány percig piritjuk. Salátával, sóska vagy egresmártással tálaljuk.

EGRES MÁRTÁS.

A tisztított és megmosott egrest egy kanál forrósított zsírba forgatjuk és kevergetve addigpároljuk, amíg minden szem kipattant és lekvárszerű pépet nyertünk, jó sok apróra vágott kaprot keverünk bele, meghintjük 2—3 kanál liszttel, feleresztjük tejjel, ha nincs úgy vízzel és 4—5 percig összefőzzük. Akkor elvesszük a tüzhelyről és csak akkor sózzuk meg, cukorral édeskés pikánsra ízesítjük. Kellemes ízt ad, ha húskivonatot egy kanállal adunk bele, de akkor külön ne sózzuk. Tejfelre tálaljuk.

ZÖLDBORSÓFŐZELÉK

Legfinomabb a zöldborsóból készitett főzelék, törődéssel, gonddal készitsük, hogy tényleg jót nyujtsunk vele. Ügyeljünk, hogy ne legyen sürü, pempés, hanem minden szem külön álljon és mégis puha legyen, a leve higabb lehet, mint a többi főzeléké.

1 liter zöldborsószemhez vegyünk 5 dg zsirt, 4 dg lisztet, 1 evőkanál kristálycukrot, 3 evőkanál vágott petrezselyemzöldjét.

A felolvasztott zsirban kávéskanál cukrot habzásig barnitsuk, a mosott zöldborsót belekeverjük, mindjárt sózzuk, igy szép élénk zöld szinét megtartja, a vágott petrezselymet is belekeverjük és kevés melegvizet aláöntve, puhára pároljuk. Akkor a lisztet ráhintjük, 1 liter vizzel felereszjtük és lassu forrással összefőzzük. A vizből először csak keveset öntsünk és óvatosan simára keverjük el, csak azután engedjük fel a többi vizzel, igy nem lesznek lisztcsomók benne. Tejfel nem való bele. Huserőkivonat igen előnyösen javit rajta.

KIRÁNTOTT CSERESZNYE.

Készitsünk egy tojással 4 dl lisztből sürü palacsintatésztát. Fél lt kmagozott cseresznyét keverjünk el benne, ajánlatos evőkanálnyi rumot közéönteni, így a zsírt nem szedi magába. A palacsintasütőn kevés zsírt forrósítunk, a cseresznyés tésztából evőkanállal 3—4 kupacot beleadunk, lapátkával fordítva mindkét oldalán megsütjük. Pótfahéjas porcukorral meghintjük.

ARAMYTANÁCSOK

Svábbogár ellen keverjünk össze gipszport liszttel és pici cukorral. Papiron rakjuk éjjelre a oknyha, kamra küszöbeinek közelébe. Ugyanoda tegyünk jól mégnedvesitett rongyot, ettől a gipsz gyomrukban megkövesedik. A lisztesgipsz száraz legyen!

Lisztes gipsz — a gipszpor legyen több — jó az egerek ellen is.

MADÁR IMRÉNÉ

Lyka Károly

magyarázta, hogy a kor egyik legnagyobb úszója veszett el benne. Pontosabban, még nem is veszett el, ha reábízza sorsát az idegenre. Életkora természetesen aggasztó, — mondotta Botornak, aki e hírre lehajtotta fejét szégyenkezve, mintha valamilyen hibát követett volna el. — „Ezek az utolsó pillanatok", — mondotta kissé ünnepélyesen és komoran az idegen. Megállapodtak, hogy az egykori bajnok kiaknázza Botor úszótehetségét, s mindennap találkoznak, pitymallatkor egy távoli versenyuszodában. A díjnok bátortalan tiltakozására fölényesen felelt az idegen: Botor ne törődjék a jövőben semmi mással, csak a vízzel és a stílussal. A kísérlet költségeit természetesen a felfedező viseli.

Így kezdődött. Félesztendő multán Botor megnyerte a rövidúszás európai bajnokságát, majd esztendő multán, Amszterdamban, a hátúszás világbajnokságát. Akkor már első oldalon közölték arcképét a hazai lapok. Többnyire csöpögő úszónadrágban, vizesen és ijedten állott e képeken, amint éppen kimászott a vízből, s kezet szorított egy cilinderes úrral, aki egyrészt Európa, másrészt a világmindenség nevében szerencsekívánatait fejezte ki a bajnoknak. Botor legtöbbször nem felelt semmit az üdvözlő szavakra, mert szája tele volt még vízzel. Stílusát különösen dícsérték a lapok: megállapították, hogy „hátón klasszikus". Botor elolvasta a lelkendező bírálatokat és zavartan mosolygott. Esztendő multával már úgy írtak róla, mint a klasszikusokról, mint Shakespeare-ről és Goetheről.

A hivatalban riadtan jártak körülötte, mintha egy álruhás uralkodó herceggel űzték volna eddig a hivataltársak és a főnökök köznapi, útszéli tréfáikat. A hír, hogy Botor zseni, a vizek mestere, a hátúszás Shakespeare-je, a rövidtáv Michelangeloja, váratlanul sújtott le a hivatal népére: eddig úgy tudták, hogy ez a rövidlátó, szeplős és ijedt társuk inkább suta és félbemaradt ember, valaki, akinek sorsával nem érdemes különösebben törődni. Felfedezésének híre oly váratlan volt, oly elképesztő és valószínűtlen, mintha a természet egyik érthetetlen mesterfogását élték volna meg. Soha, senki nem álmodta közülök, hogy ez a szomorú ember tud valamit, jobban és máskép, mint akárki más a világon. Első kábulatukból ocsúdva, természetesen siettek bizonygatni, hogy — apró jelekből — már régen megérezték társukon a különös elhivatottságot, felfedezték rajta a lángész apró ismérveit. „A vizet is máskép itta" — mondta az amszterdámi világraszóló győzelem napján az irodafőnök. Bólogattak.

IV.

Csak az asszony sírdogált, Botor felesége, a szomorú, szegény asszony, két gyermek anyja, aki soha nem álmodta, hogy egy vízi szörnyhöz kötötte életét.

Mert Botor a pillanatban, mikor megtudta, hogy bajnok, odahaza különösen megváltozott. A hivatalban és a világ szemében továbbra is a szerény és csendes ember maradt, a nagy tehetség, aki illő szeremmel viselkedik és elhárítja az ünneplésseket. De otthon fellázadt. Új, drága lakást bérelt, tágas fürdőszobával, mélyített fürdőkáddal, ahogy ez illett is egy emberhez, kinek életeleme a víz. A hivatalban előlépett, de nem oly gyorsan és előnyösen, mint remélte. Munkája fogyatékosságait elnézték, mert lángész volt, de a kinevezéseknél átugrottak fölötte. „Neked nincs erre szükséged" — mondták és hátbaütötték. Egy napon arra ébredt, hogy világhírű és nyakig fuldoklik az adósságokban.

Másféle veszélyek is környékezték. Az „utolsó pillanatok", melyekről az egykori bajnok a felfedezés pillanataiban beszélt, ijesztő gyorsan viharzottak el. Botor egy napon arra ébredt, hogy zihálva, szívének és tüdejének végső erőltetésével tudja csak betartani a kötelező munkaütemet. Új tehetségek jelentkeztek, köztük egy fiatal, félkarú ember, aki három másodperccel gyorsabban úszott, mint Botor, s közben bukfenceket is vetett a vízben. Ezt a mutatványt Botor, féltékenyen és izgatottan, lenézte. De a félkarút a hálátlan sajtó és a közönség rekedt lelkendezéssel fogadta. Botorról csak azt írták, hogy lángész, de az új csillagot már „vízi csoda"-ként emlegették. Oly gyorsan, mint ahogy előtűnt a névtelenségből és az ismeretlenségből, el is kallódott a díjnok. Az amszterdami diadalt követő félesztendő multán már csak mellékesen és szánalommal emlegették nevét, a versenyuszodában néha kedélyesen hátbaütögették, mint afféle rozoga vízi veteránt. „A tömeg hálátlan" — gondolta ilyenkor, sáppadtan. „Gyorsan felejt," Ünnepélyesen szállott a medencébe, lassan úszott, mint a nagy zenész, mikor egy ujjal gyakorol. Senki nem figyelt már reá. Akkor kimászott a vízből, magára öltötte címeres bajnoki fürdőköpenyét, magányosan ült a tribün egyik lépcsőfokán, gondolkozott.

V.

Inni kezdett. Az uszodába már csak ritkán ment: legtöbbször külvárosi kocsmákban látták, színültig töltött és gyorsan ürülő fröccsös poharak előtt. Gondolkozott, tenyérbe hajtott fővel: mert nem értett valamit.

Nem értette, mit akart vele az élet? Miért húzta ki a sors egy pillanatra a vízből, — a szó valóságos értelmében, — élete állott vizéből, abból a keserű pocsolyából, melyben fáradtan, de különösebb vágyak nélkül élt addig? Miért dobta fel a végzet hulláma, mint egy mélyvízi halat, hogy lássa egy pillanatra a világ napfényes távlatait? S aztán miért hajította el ugyanaz a kéz, oly közömbösen és egyszerűen, ahogyan a halász visszadobja a tóba az értéktelen ebihalat? Ki játszott itt vele? Nem értette. Új fröccsöt rendelt. Most, hogy a víz megcsalta, átadta magát egy töményebb elemnek, a bornak. Gyorsan züllött. A hivatalban már csak kegyeletből tűrték, mint afféle rozzant dísztárgyat.

Egy napon eltűnt. Az asszony kétségbeesetten kereste. A hivatalfőnök mozgósította a rendőrséget. De csak estére találták meg tetemét, Mohács alatt, a Dunában. Lassan úszott, a vízi halottak ünnepélyes lassúságával. Két csendőr kutatta át a halott nedves ruháját, betűzték ronggyá ázott, nedves iratait.

— Botor, — mondta az egyik. — Ismerős név.

— Igen, — mondta a másik és a halott mellett térdelt, kémlelve nézte a szomorú, csukottszemű arcot. — A bajnok, Botor. De az másképen úszott, pajtás, nem ilyen lassan.

A halott szája most kissé elferdült, mintha ez az utolsó bírálat, melyet az egykori bajnok kapott, mosolyra késztetné. A csendőr látta ezt, gyorsan felállott, s egy zsebkendővel letakarta a gúnyosan mosolygó arcot.

Finis

A kulcs kihull a zárból
És ajtót többé nem nyit.
A szemüveg a polcon
Csak néz, de nem lát semmit.

A papír síma marad,
Rozsdát kap az írótoll,
Elszáll a tengerzúgás
Az összetört kagylóból.

FALU TAMÁS

Lyka Károly

A Magyar Tudományos Akadémia a Marczibányi-alapítvány idei jutalomdíját Lyka Károlynak ítélte, nyilvános elismerés koszorújával tüntetve ki az ősz író *Magyar művészet 1800—1850* című mestermüvét.

Az Akadémia ítélete ezúttal valóban ritka-méltó értéket jutalmazott. Döntése éppoly szerencsés volt, mint Babits Mihály esetében: egyetlen kötet kitüntetésével egy egész írói pálya nagyszerű érdemeit és szinte páratlan eredményeit ismerte el. Lyka Károly kitüntetett könyve ugyanis nem csupán *chef d'oeuvre* a maga nemében, de csaknem egy egész élet fáradhatatlan munkásságának érett gyümölcse. Termő nyarak nemes ízei, dús szüretek kiforrott zamatai sűrűsödnek össze benne. Aki egyszer belekóstolt, nem tudja elfelejteni. Izgalmasan érdekes munka ez, hasonló Pompéji és Herkulánum feltárásához. Egy nagy *felfedezés* művészi beszámolója, amelynek elevenen láttató fejezeteiből a magyar művelődéstörténet egyik legszínesebb korszaka bontakozik ki: *a magyar táblabíróvilág.* Az a hazai „biedermeier", amelynek meglepő szépségű művészeti emlékeit Lyka Károly egymaga ásta ki a méltatlan feledés rétegei alól, új életre keltve könyvében az elsüllyedt multat, átkutatva és megmutatva mai művészetünk gyökérszálainak első sarjadzását a magyar őstalaj mélyében. A „táblabíróvilág művészete" így tulajdonképpen azóta *van*, mióta Lyka Károly felfedezte, napfényre hozta, megtisztította a félreismerés rárakódott porától és beillesztette a magyar képzőművészet fejlődési rendjébe, mint szerves egységbe kötődő alapot. Még nevet is ő adott neki. A sikerült magyar mesterszó — amelyet már rég átvett a közhasználat — tudvalevően tőle származik.

Ezt a szó szoros értelmében *korszakalkotó* munkát igazán csak Lyka tudta elvégezni. Ő, aki egyenrangú szakemberként egyesíti magában a művészt és a tudóst, az esztetikust és a történészt, a kultúra, a társadalom és a természet (főkép a növényvilág) életjelenségeinek felkészült búvárlóját, a megvesztegethetetlenül biztos ítéletű kritikust és a ragyogó tollú írót.

Ez a multszázadbeli magyar művészet tavaszi zsendülését annyi avatottsággal festő könyv ugyan korántsem meríti ki széles érdeklődési körét, abban a tekintetben mégis főművének tekinthető, hogy legjellemzőbben összegezi java kvalitásait. Elsősorban tehetségének azt a titokzatos adottságát és vonzó sajátosságát, amely lehetővé teszi számára, hogy az előadás tisztaságával, egyszerűségével, közvetlenségével és természetes könnyedségével játszva győzze le a legnehezebben megközelíthető anyag tárgyi ellenállását. Azt hiszem, maga ez a győzelem szabja meg stílusát, amely egyébként is külön méltatást érdemelne. Könyvének olvasása közben hányszor álltam meg egy-egy remekbe kristályosított mondata mellett irígy sóhajtással: Istenem, ha én így tudnék írni! S ezzel a vágyakozásommal aligha vagyok egyedül. Hiszen minden formával birkózó írót szükségkép lenyügöz, megejt és elragad a forma tökéletességének az a művészi varázsa, amely itt önkénytelenül a hellén szobrászat klasszikus mértéktartását idézi emlékezetünkbe, — a márvány hidegsége és keménysége nélkül. Mert csakugyan, valami efféle „görögös" vonás van Lyka Károly arányos tagolású, benső zeneiséget éreztető, jelzőkkel szűken bánó, ám annál kifejezőbb plasztikájú mondatszerkezeteiben. És még valami, ami nála elválaszthatatlan ettől: maga a nyelvi anyag, a tiszta magyar élőbeszéd hajlékony gazdagsága és melegen zengő szépsége. Ez a nyelv Lyka írásművészetének egyik legnagyobb erőssége. De ugyanolyan erőssége a nagy művészeti tanítónak, a legelső és legkíválóbb magyar ízlés-nevelőnek is, aki ezen a mindent hiánytalanul kifejező nyelven keresztül lopta be, már egy emberöltővel ezelőtt, az új művészi törekvések megértő szeretetét a közönség lelkébe. Sem előtte, sem utána nem írt így, ilyen világosan, ennyire érthetően és szuggesztíven magyarul senki a művészet mesterségbeli kérdéseiről, művészekről és műalkotásokról, stílus-alakulásokról és azok jellemző jegyeiről, de különösen a Nagybányával kezdődő modern magyar festészet naturalista-impresszionista irányának szerepéről és jelentőségéről.

S talán ép az utóbbi vonatkozásban tetőzik Lyka Károly félszázadot átfogó, szakadatlan munkásságának legmaradandóbb értékű eredménye. Amit ő Szinyei-Merse Pál, Ferenczy Károly és Rippl-Rónai értetlen ellenségeskedéssel fogadott művészetének elismertetéséért tett: példa nélkül áll a magyar művelődés történetében. Első pillanattól kezdve úttörő harcosa, lelkes és törhetetlen igehirdetője, valóságos Keresztelő Jánosa volt a „nagybányaiak" eleinte lenézett, sokat támadott és még többet gúnyolt művészetének s mint régen igazolt látnok, híven kitartott mellettük máig, anélkül, hogy elzárkózott volna a nyomukba lépő nemzedék újabb, fiatal, friss értékeinek befogadása elől.

Így lett Lyka három, egymással és a közönséggel egykép kemény küzdelmet folytató művészgeneráció legmegértőbb kritikusa, bölcs irányítója és hivatott magyarázója. Igazi „vezető elme". Előbb az *Uj Idők* hasábjain, — ahol kerek negyvenöt esztendővel ezelőtt jelent meg első művészi cikke, — majd párhuzamosan a *Művészet*ben, a legbecsesebb forrásmunkává nőtt, leghosszabb életű és legnagyobb nevelőhatású magyar művészeti folyóiratban, — amelyet másfél évtizeden keresztül szerkesztett, — azután több kiadást ért, emlékezetes könyveiben, *(Kis könyv a művészetről, A képírás újabb irányai, A művészetek története, Képek és szobrok, Magyar mesterek,)* végül a Képzőművészeti Főiskola katedráján. Mindenütt mindenkor a jó ügyet szolgálta s szolgálja ma is. Lankadatlanul és elfogulatlanul. Mert nem fanatikus, de igazságos és bölcs ember. Ezért kritikái sem lelkendező dicséretek, inkább hibát és erényt egykép feltüntető, elmésen boncoló s mindig a lényeget érintő magyarázatok, találó értelmezések és józan értékítéletek. Hanem aztán arra, amit mond, nyugodtan mérget lehet venni. Az úgy van. Mindezt pedig végre egyszer el kellett mondani róla. Róla, a legfinomabb és leggőgösebb, mert legigénytelenebb

Uj Idők 1941. 22. sz.

Akadémikus körök már is megállapították, hogy ime, a közönséget inficiálták és terrorizálták egy múló, értéktelen művészeti divattal. „Csak napi siker ez, majd kiábrándulnak belőle“ — mondják. „Nem éli meg a jövő évtizedet.“ Értjük ezt a vélekedést és teljesen méltányoljuk. Az akadémikus gondolkodásmód értelmében efemer minden olyan művészet, amely nem teremt magának követőket, amelyen nem sarkallik valamely iskola. Mi pedig éppen ezt óhajtanók. Legnagyobb gyönyörűségünk az volna, ha sem ma, sem később nem festene senki épp oly módon, mint Ferenczy, Szinyei, Rippl-Rónai. Mert ha valaki követné őket, úgy festése merő akadémia volna. Csöppet se értékesebb, mint Markó valamely imitátora, vagy egy Munkácsy-utánzó. A hű tanítvány tipusa a művészetben a legszánalmasabb.

Azt mi is elfogadjuk, hogy ez a külső elismerés nem döntő. Az elismerőknek nem mindegyike csüng őszinte odaadással e műveken. Sokan talán csak kész véleményeket fogadnak el, amidőn értékesnek mondják ezt vagy azt a művészt. Ez mind nem lényeges. Egészen másra, nem e babérhullásra akarjuk ifjú művészgárdánk figyelmét felhívni s apellálunk festő-lelkiismeretükre. Arra, hogy ime néhány kiváltságos tehetség a közvélemény lesujtó kritikájával dacolva férfiasan kitartott a maga igaza mellett s hogy ez a kitartás a fejlődés útját egyengette számukra. A fiatal gárda nagyon jól meglátja festő-szemével, hogy milyen utat írtak le ezek a művészek tíz esztendő alatt. Ösmeri kiindulási pontjaikat, eredeti erényeiket és hibáikat, látja, mint növekedtek amazok, mint fogytak ezek. Tanui lettek annak, hogy aránylag rövid idő alatt nem éppen csak a közönség elismerését érték el, hanem jelentékeny művészeti színvonalra emelkedtek.

S ez az utóbbi a fontos. Nem a friss hírnév, hanem ez a lényeges. A belső művészeti érték s nem annak díszítő jelzői képviselik itt az eredményt. Numina, non nomina.

Az ifju művészgárda nincs hijján a tehetségeknek. Nem egy alkalommal adták ennek bizonyságát. Természetes, hogy készültségük még fejletlen, érzésviláguk még sok tekintetben elfogult. Mai nevelési rendszerünknél ez nem is lehet másképp. Most nyílnak meg előttük a pálya sokfelé ágazó utai, a sors kockáit most vetik el. Van út, amely nem fáradságos, korán konyhára hozza a garast, de aztán egyebet sem ad. Nyugodalmas, mint amilyen a kihalt sarkvidék lehet. Nyugodalmat szerezhetnek maguknak, ha megfagyasztják érzéseiket. Utánozzanak ügyesen valamely élettelen festészeti sablónt: senki sem fogja őket háborgatni.

A másik út, az megösmerhető annak a néhány kiváló művésznek életrajzából, akik az utóbbi időben különkiállításokon mutatták be fejlődésük történetét. Az ő biografiájukban az elhatározó lépés: a maguk emberségébe vetett hit. Nem néztek se jobbra, se balra, mentek a meggyőződésük nyomán. Nem bánták, ha futóbolondnak is gúnyolja őket a közvélemény. Nem hallgattak jóakaratu, kenetes tanácsra, nem törődtek mérges kirohanásokkal. S nemcsak a tehetségük erősítette őket a maguk hitében, hanem ez a hit, a meggyőződésnek ez az ereje szilárdságot, élt, bensőséget, erőt vitt a festésükbe is. Amikor valaki elég bátor, hogy ne vegyen kölcsön semmit, hanem csak önmagát adja, akkor egyúttal megtalálta a legrövidebb utat is arra, hogy igazán a saját maga meggyőződését fejezze ki. S a hit, hogy igaza van, általsegíti azokon a bajokon is, amelyeket a kezdőnél a készületlenség okoz.

Nagy erkölcsi tanulsággal szolgált éppen festőifjúságunknak ez a tél. Egy rend igazi tehetség okulni fog belőle. S bízhatik abban is, hogy — mint e jeles művészek példáján látható — a rügyről a kertészkedő emberek még feslés előtt megállapíthatják, vajjon gyümölcstermő lesz-e. *Lyka Károly*

Walewszka

Irta FLORICHI

Egy elfeledett, mesés szép asszony emlékét újítom fel, aki bár egész életében kerülte a nagyvilág zaját, mégis hosszu időn keresztül, egy egész haldokló nemzet minden reménye ott lebegett körülötte.

Az ő bűvös szemei mosolyához kötötte nemzete a jövőbe vetett bizodalmát és nem az ő hibája, ha a remény horgonyának kötelei elszakadtak.

A jénai ütközet után egész Poroszország I. Napoleon hatalma alá került. Diadallal vonult be Berlinbe s néhány heti időzés után indult Lengyelországba, hogy a poroszok segítségére sietö oroszokat visszaverje.

Az elnyomott ország lángoló lelkesedéssel fogadta az imperátort, akitől szabadságát, függetlenségét várta. A határon diadalkapukat állítottak a „liberátor“ elé. A klérus, a főrendek, a nép prosecciókban járultak eléje s kísérték fogatát.

Bronie kapui előtt történt.

Az országutat ellepte a diadalmas hős elé zarándokoló néptömeg. Gyalog, lóháton, szánkókon érkezett. beláthatatlan nép várja a császárt, aki midőn megérkezett, a cézár az ő szokott méltóságával fogadta a csillogó főúri bandériumok s a hóban térdepelő parasztok ovációját s míg friss, pihent lovakat fognak hintajába, Duroc tábornoknak kell utat törni a nép között, hogy a postaházba léphessen.

Egyszerre egy csengő női hang rezgett át a fagyos légen, csak egy hangos kiáltás, alig pár szó:

— Isten hozott! Isten áldjon meg szabadító!

Valami fanatikus, lángoló szenvedély szólott e hangból és Napoleon önkénytelenül is arra fordította fejét.

A tömeg közül egy festői lengyel ruhába öltözött hölgy bontakozott ki. Bájosan szép, fiatal asszony, akinek szépsége fölülmulta minden festők, minden költők legédesebb álmát is. Arca piros volt a hidegtől s szemét a végtelen lelkesedés lángja tette ragyogóbbá.

A császárt meghatotta a szívből jött üdvözlet; egyszerűen odalépett az asszony elé s míg elragadtatva nézte annak bűvösen szép, kisleányos arcát, kezét nyujtotta feléje:

— Köszönöm, szivemből köszönöm az üdvözlését.

Thaly Kálmán

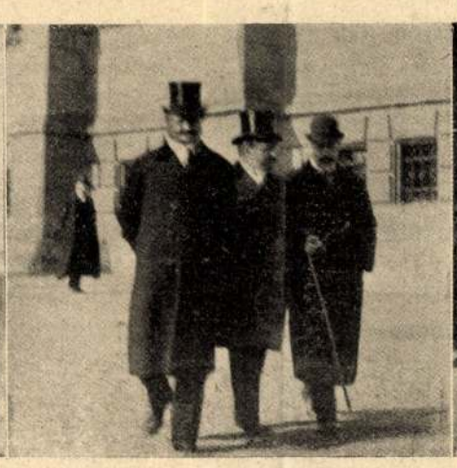

Wlassics Gyula

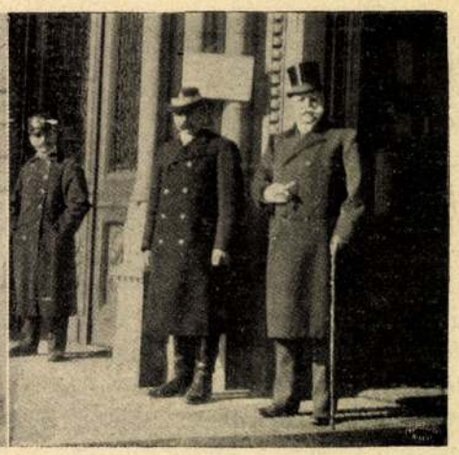

Bánffy Dezső báró

KÉPVISELŐK TÁVOZNAK AZ ORSZÁGHÁZBÓL A FEBRUÁR 19-IKI UTOLSÓ ÜLÉS UTÁN

Márkus András egy kis szürke házban lakott a Svartholmon. Már meghalt. Mult őszkor halt meg. Temetése napján olyan vihar volt, hogy a szurkos leplet és a négy koszorut lefujta koporsójáról a szél, amikor a temető felé eveztek véle.

Sok éven át lakott ott a Svartholmon öreg lánytestvérével; halászatból élt, mint a többi. Talán kissé jobban ment dolga, mint azoknak, mert mindig jó csolnakja volt és jobb szerszáma.

A legtöbb ember emlékezik még rá, amikor Márkus András több mint tizenöt éve, hazakerült; vannak, akik arra is emlékeznek, amikor mint egészen fiatal ember elhagyta hazáját. Tele volt vakmerőséggel, amikor útra kelt. Azt mondotta, megy a nagy világba, meggazdagodni, nem akar koldus maradni odahaza, az öregek közt! Elszegődött hát egy hajóra. Aztán, majd harminc esztendeig, nem hallottak többet Márkus Andrásról.

De egy szép napon viszatért ismét, — magas, görnyedtiábu, szürkeszakállas, barnult arcu, ötvenéves ember. Szülei eközben meghaltak, a svartholmeni házat pedig eladták. Márkus András felkereste leánytestvérét, egyetlen rokonát, akiről még tudott, visszavásárolta a házat künn a szigeten és odaköltözött testvérével. Pénze volt elég és sokáig nem tett egyebet, ötven esztendős létére, mint járt kelt és évődött a lányokkal. Esténkint pedig kiült a sziget partjára és nézett, nézett, ki a tengerre, a szikla- és szigetcsoportokra és be a szárazföld öbleire és dombjaira . . .

Amíg oda volt, Braziliában élt és jól ment dolga. Itthon szórta a pénzt és úgy látszott, nem fél tőle, hogy kifogy. Nagy híre kelt a gazdagságának.

De egy szép napon hálókat vásárolt és halászott. épp oly fáradhatatlanul, mint bárki más. Akkor már kezdtek kételkedni gazdagságában. Ő is csak úgy tisztogatta és árulta halait, mint a többiek, sőt megtörtént, hogy leevezett egész a városig, hogy egy pár sillinggel többet kapjon a halaiért. Senkisem beszélt többé gazdagságáról; lassankint Márkus Andrásból, a gazdag emberből, ismét a svartholmeni halász lett, kopott, szorgalmas halász, aki kora reggeltől késő estig, jó időben, rossz időben, künn volt csolnakjával, könyes szemü vén halász, aki néha kénytelen volt horgászni is, hogy legyen mit ennie.

Tavaly, amikor már érezte, hogy halála közeledik, magához intette testvérét.

— Te, Ane Lene, — mondotta, — tudod, hogy egészen itthon feledkeztem! Pedig csak rövidke látogatásra jöttem én haza s már rég vissza kellett volna mennem.

— De Andris lelkem — mondotta testvére, — hiszen több mint tizenöt éve, hogy haza jöttél!

Az ember csak feküdt és nézett, nézett ki az ablakon, öreg, könyező szemeivel.

— Mind halogattam, halogattam, napról napra. Magam sem értem, hogyan történt. Kezdetben folyton gondoltam rá, aztán egészen megfeledkeztem róla. Hiszen nem volt nekem kedvem elmenni ismét, nem is az a baj. De hát mégse kellett volna, hogy így elmaradjak onnét! Sok minden várt reám ott! Odalenn, Bahiában, Andrew Marconak hivtak. Házam is van ott . . .

Nem folytatta tovább. Az hitte, később még beszélhet erről a dologról. De a halál előbb eljött, semmint gondolta.

Pár nap mulva elvitték koporsóját, a négy koszoruval, a viharos tengeren át, a temetőbe.

Testvére keresett írástudó embereket, járt a követségen is, tudnának meg valamit a bahai házról. Az egyetlen, amit megtudtak, az volt, hogy néhány esztendővel azelőtt egy jómódu fehérnép kitartóan kereste volt, ujsághirdetések útján, férjét, Andrew Marcot, a norvéget.

Norvégből: *Szász Zsomborné*

Numina, non nomina

Amire az új műtárlatok tanítanak

Nem volna csoda, ha fiatal művészgárdánk szive hevesebben dobogna: oly izgalmakon eshetett át ezen a télen, amelyek nem ismétlődnek minden évtizedben. Rendkivüli élményekben volt része. Tanuja lett annak a szokatlan jelenségnek, hogy a közönség bőségesen szórja a babért oly festők képei elé, akiket fél emberöltővel ezelőtt legszivesebben a Lipótmezőre sétáltatott volna. Gondoljunk csak néhány külön-kiállitásra, Fényesére, Ferenczyére, Rippl-Rónaiéra. Mi másként beszélnek ma róluk, mint csak kevéssel ezelőtt is. Az meg szinte a Rip van Winkle ébredésére emlékeztet, hogy a Mintarajziskolának Szinyei-Merse Pál az igazgatója, Ferenczy a professzora. Nem tudjuk, sok vizet zavarnak-e majd ott, de a puszta tény maga is sokatmondó. Az Úrnak 1896-ik esztendejében, a legvérmesebb prognózis sem mert volna idáig siklani.

Uj Idők 1906 XII. 97.

RÉVAI KÖNYVNAPI KÖNYVEI

JÓKAI MÓR:

A lőcsei fehérasszony

Lőcse örökszép legendája ez a regény. Egy asszonyról szól, aki elárulta nemzetét és később mint a nemzeti szabadság vértanuja tűnik el. Mindezt Jókai meséli el, a romantikus képzelet páratlan gazdagságával, a stílus felejthetetlen varázsával ; megragadó jelenetekben szikráztatja föl a szenvedélyek végleteit és ellentéteit, megható képekben idézi a lágy szerelmet és a lángoló hősiességet. Ifjakat és felnőtteket egyformán magával ragad az álommá szinesített valóság fényes birodalmába.

Ára a könyvnapon kartonkötésben ..... P 2.90

Könyvnap után fél bőrkötésben ..... P 4.80

MÓRA FERENC:

Négy apának egy leánya

Irodalmunk ritka kincse a humor, sorsunk inkább tanított a kitörő nagy fájdalmakra és örömökre, mint a szelíden bölcs mosolyra. Móra Ferenc ezt a ritka kincset nyujtja felénk. Mulatságos kalandok, megható szerelem, derűs verőfény ... Szivárványos égbolt az írása, friss, üdítő és vigasztaló történetének levegője ; megmosolyogtat és jobbá tesz, a szívhez szól és hisz a jóságunkban. Ez a regénye egyike a legszebbeknek, igazi vígasztalás, igazi orvosság a léleknek.

Ára a könyvnapon egész vászonkötésben ..... P 2.50

Könyvnap után ..... P 4.50

SINGER ÉS WOLFNER IRODALMI INTÉZET
KÖNYVNAPI KÖNYVE

Híd ez a nap, amely bensőséges kapcsolatot teremt a könyv és az olvasó között.

LYKA KÁROLY,

a magyar művészeti irodalom élő klasszikusának mesteri tollal megírt könyve

A művészetek története

E mű könyvnapi kiadása külön ünneppé avatja ezt a napot. Lyka Károly mély tudása, ragyogó írásművészete és emelkedett ítélőképessége kiválóan értékessé teszik ezt a könyvet, amely érdekes olvasmány alakjában adja áttekintését az európai festészet, szobrászat és építészet legfontosabb emlékeinek és legkimagaslóbb mestereinek az ókortól a XX. századig.

A könyvnapi kiadás *átdolgozva és számos új képpel kiegészítve* kerül az olvasók elé.

Ezt a hatalmas, 640 oldalas művet 272 egészoldalas kép díszíti. A könyvnapi kiadás, olcsó ára dacára, az értékes műhöz és az előkelő szerzőhöz méltó kiállításban jelenik meg.

A Magyar Könyvnapon 6.60 pengőbe kerül. Ugyanez a kiadás a Könyvnap után 12 pengő.

1939.

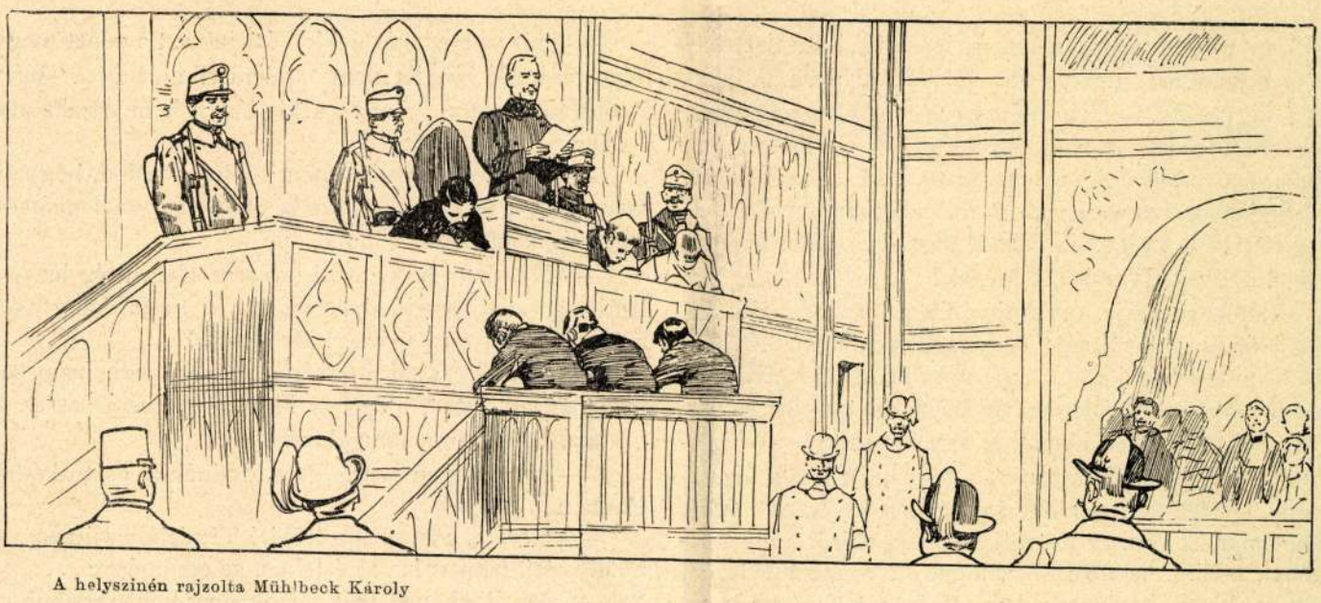

A helyszinén rajzolta Mühlbeck Károly

FABRICIUS EZREDES AZ ÜRES HÁZ ELŐTT FELOLVASSA A KIRÁLYI KÉZIRATOT

Lyka Károly. Olyan érthetően, hogy a laikusokban is meggyőződéseket tud formálni, olyan érdekesen, hogy a mindennek novella-anyagát kutatókat is lebilincselheti. A nagyközönségnek szól a könyve, s ezért összesűrítette a mult század nagy festői mozgalmait. Csakis azokat az erőket ismerteti, amelyeknek az érdekes credók kialakításában tevékeny részük volt. Nem dobálózik jelszavakkal, hanem az értelmüket impozánsan egyszerűen magyarázza. És sorra bemutatja az irányok főbb mozgatóit, megindítóit, a programok hordozóit, küzdőit és — ellenségeit. Úgy szerepelnek, mint valami izgalmasan mozgalmas éposznak hősei. A XIX. század hatalmas regényének egyik legszebb, legérdekesebb, legizgatóbb fejezetét meséli el az olvasóknak Lyka könyve.

Látjuk benne Courbet dacos lázadását, a világosságnak jogért való küzdelmét, látjuk Millet-t s a barbizoniakat, ahogy fölfedezik a természetet, látjuk az impresszionistákat az ő optikai fölfedezéseikért való helytállásukban, megismerjük igazukat és tévelygéseiket, látjuk a naturalizmust, amint beletéved az objektivizmusba, látjuk a színnek a festék fölé kerekedését, látjuk a naturalizmusból kialakúlni a stilizálást, az angolok hatalmas síkralépését, a vonalért és a foltért való küzdelmüket, a prerafaeliták nagy vágyakozását a természetességre, a skótok foltrajongását. Fölvonúlnak az újítók, a forrongók és jelentkeznek köztük a legrégibb kezdeményezők. Emitt a quattrocento, amott a nagy spanyolok, Velazquez és Goya. Csupa izgalmas harc, ideálok mérkőzése, rajongások vetélkedése. Egy-egy kis fejezetnek néhány lapján a harc egész elevensége mesteri sűrítésben jelentkezik, s hogy e fejezeteket olvassuk, szinte a harcok részeseinek érezzük magunkat.

S Lyka röviden, nagy vonásokban éreztetve, megrajzolja a magyar festészetnek a nagy forrongásban való részét is s fölmelegszünk a reflektált fényen is. A késett, de el nem késett akaratok forrongását is. Mindig más dolga akadt a magyarnak, amikor odakint kezdeményeztek. Pedig a kezdésre is rátermett a magyar festés. Lám, Szinyei-Merse elsők egyike volt a világosság jogáért helytállók közt. S a szín jogáért való küzdelemben az előretörtetők közé egész sor magyar festő tartozik. Az ujak, a fiatalok. Küzdelmeik már nem is elkeseredettek. Hiszen már idehaza, a dogmák világában is, megértés környékezi őket. A Lyka Károlyok érdeme ez. A megértést becsülettel szolgálja Lykának ez az ismertettem legújabb könyve, amely meggyőző szóval s a fejtegetéseket kiegészítő egész sor illusztrációval elfogultságokat akar oszlatni és fogalmakat akar tisztázni.

Gerő Ödön

Trude

ELBESZÉLÉS. IRTA HELTAI JENŐ

I.

Fräulein Trude valahonnan Poroszországból származott ide a lovagias magyarok közé, hogy itt a négyéves Ilonkát a német nyelv rejtelmeibe bevezesse. Ki tudja, micsoda aggodalmakkal távozott hazulról, ki tudja, mily rettenetes álomlátások gyötörték, míg a kérlelhetetlen vonat egyre közelebb hozta a barbárok országához? Annyi bizonyos, hogy Trude nagyon izgatott volt, amikor Budapestre érkezett. Nyugtalanul és tanácstalanul nézett széjjel a pályaudvaron, azt remélte, hogy valaki biztatóan és bátorítóan fogja meg a kezét ebben a rémes idegen városban, ahová a végzet sodorta. Félénken szorította magához a kézitáskáját és türelmesen álldogált egymagában, külön, távol a többi idevaló zajongó és közömbös utastól.

Azonban egy jóképü, kövér úriember odalépett hozzá és megszólította németül. Ez az Ilonka apja volt. Kedves, vidám ember, aki rögtön elszedte Trude kézitáskáját, hordárt küldött a szerény kis podgyászért és Trudet mindenestül beleültette egy bérkocsiba. Aztán, míg a kocsi végigvánszorgott velük a Kerepesi-úton, a város szépségeit kezdte Trudenak magyarázni; elmondotta, hogy Trudenak nagyon jó dolga lesz náluk, mert ő meg a felesége úgy fogják szeretni, hogy a tulajdon gyermeküket se jobban. A félénk kis német lány

egészen megnyugodott és megvigasztalódott, tisztelettel és bizalommal nézett erre a jólelkü barbárra. A helyzet — így vélte — talán mégsem lesz olyan rettenetes, mint amilyennek odahaza elképzelte. És nekibátorodva, kíváncsian nézegetni kezdette az utcákat, az embereket, a boltokat, gyermekesen örülvén, valahányszor a tekintete egy német cégtáblán akadt meg. No lám, ki hitte volna, hogy itt is emberek laknak!

Ilonka mamája, egy bájos, fiatal teremtés, aki alig volt idősebb, mint Trude, összecsókolta a németkét. Aztán bemutatta neki a ház legfontosabb, legtekintélyesebb személyét: Ilonkát. Ilonka, aki hetek óta egyebet se hallott, csak azt, hogy jönni fog egy kisasszony, — nemsokára megjön a kisasszony, — holnap itt lesz a kisasszony, — félénk érdeklődéssel nézte a jövevényt. Most tehát már itt van, ez az a kisasszony, akiről annyit beszéltek neki. Azonban, barátkozó természetü lévén, hagyta, hogy Trude megcirógassa a kezét meg a haját és megcsókolja.

II.

Trude három esztendeig tanította Ilonkát.

Minden úgy történt, ahogyan az Ilonka apja megjövendölte. Trudet, aki kedves, szelid és jó volt, imádta az egész ház, elsősorban Ilonka. Viszont Trude, nagygermán lelkének egész szentimentálizmusával rajongott a család minden tagjáért, még a szobalányért és a szakácsnőért is. Nem volt többé idegen a rémes idegen városban, sőt úgy érezte, hogy mindig itt élt, ebben a családban. Nem is igen gondolkozott arról, hogy miként fog alakulni sorsa a jövőben; szinte természetesnek látta, hogy ő és Ilonka immár elválaszthatatlanok lévén, szelid békességben és nyugalomban, mint nagyon öreg nő, itt fogja egykor szemét lehúnyni örök álomra. Ha valaki azt mondotta volna neki, hogy Ilonka már elég jól tud németül és hogy ő reá többé nincs szükség, mehet haza Poroszországba — Trude a világért el nem hitte volna, nem értette volna a dolgot. Egyszerüen kinevette volna az illetőt. Hogy ő most hazamenjen? Minek? Vagy hogy máshol próbáljon szerencsét? Hát lehetséges az, hogy még egyszer, máshol is ilyen szeretetre, ennyi melegségre akadjon?

Szerencsére erről egyelőre nem volt szó. Trudenak legalább senki sem mondotta. De esténkint, amikor Ilonka és Trude letüntek a családi élet égboltjáról, az egyszerü hálószoba magánosságában az Ilonka szülei nagy és szomoru terven törték a fejüket.

— Mit csináljunk Trudeval? — kérdezte a mama.

— Valamit kell vele csinálnunk. Ilonka már jobban tud németül, mint mi hárman, Trudet is beleszámítva. Ideje volna, hogy franciául tanuljon.

— Francia kisasszonyt kellene hozatni.

— Persze. De mit csináljunk Trudeval? Elküldjük?

— Az lehetetlen! Hiszen úgy van nálunk, mintha egészen a miénk volna! Nem engedem meg, hogy elküldjed!

— Nem is akarom. De még egy kisasszony . . . A költség még hagyján, bár az sem utolsó dolog. Nem vagyunk olyan gazdagok . . .

— Hát valami más módon fogjuk azt a pénzt megtakarítani. De Trudet nem szabad elküldeni . . . már Ilonka miatt sem. Annak a kis lánynak megszakadna a szíve.

— És Trudenak talán nem? Hiszen tudod, hogyan szereti azt a leányt . . . Kitelik tőle, hogy a Dunának megy, ha elküldjük.

— Mondom, hogy erről szó sem lehet. Még ha valami tapasztalt nevelőnő volna, aki ki tudja, hány családban fordult meg már . . . De Trude! . . .

— Szóval, Trude itt marad. Ilonka pedig nem tanul franciául. Mert még egy kisasszonyt nem veszek a házhoz. Szeretem a nyugalmat.

— Meg aztán meg sem tudnánk osztozkodni Ilonkán . . .

— Persze, a kis lány örökké Trudehoz szítana . . . a dolognak nem volna se értelme, se eredménye . . .

— De Ilonkának mégis csak meg kellene tanulnia franciául?

— Igen ám, de mit csináljunk Trudeval?

Heteken keresztül csak erről beszéltek, ezzel kezdték és ezzel végezték. Mit csináljunk Trudeval? — ez volt az örök, a nagy, a megoldatlan kérdés, amelyet részletesen, de óvatosan tárgyaltak, hogy Trude még csak ne is sejtse, micsoda veszedelem ólálkodik körülötte.

Végre a ház úrnőjének— az asszony mindig lelemenyes — nagyszerü gondolata támadt.

III.

— Mondja, Trude, — kérdezte egy szép őszi délután, amikor mindaketten a hímző-rámánál ültek, — volt már maga szerelmes?

Trude a szeme fehérjéig elvörösödött és tagadóan rázta szőke fejecskéjét. Szerelmes? Erre még sohasem gondolt eddig, nem is ért rá arra, hogy ezzel foglalkozzék. Tudta, hogy mi az a szerelem, már amennyire az ember a derék Engelhorn piroskötésü regényeiből ilyesmit megtudhat. De ennél többet nem is tudott és ennél többre nem is volt kíváncsi.

— Hát arra gondolt-e már, hogy egyszer valamikor férjhez fog menni?

Trude, ha lehet még jobban elpirult és tiltakozva emelte föl a kezét. Férjhezmenni? Megválni Ilonkától? Soha! És az érzékeny német lányok szomorúságával jelentette ki, hogy ő bizony sohasem fog férjhezmenni, mert ő mindig Ilonkával marad.

Az Ilonka mamája csöppet sem volt elragadtatva ettől a kijelentéstől és határozottan megmondotta Trudenak:

— Már pedig én magát férjhezadom!

Trude hitetlenül mosolygott. Hogy őt férjhezadják. Amikor ő nem akar férjhezmenni! . . .

Pedig az Ilonka mamája ekkor már a vőlegényt is kiszemelte. Volt neki egy rokona, csöndes és törekvő fiatalember, aki szorgalmasan vezette egy nagy gyár könyveit. Lajos úr. Gyakori vendége volt a háznak, nem sokat beszélt, de nagyon figyelmes volt. Trudeval sem foglalkozott sokat, de az Ilonka mamájának ez mindegy

Halmágyi: Mit jelent ez? (Utána kiált): Rita kisasszony . . . Rita! (A szobából Margó nevetése hangzik. Halmágyi megáll.) Hogy nevet. Pedig fogadok, hogy valamivel ő bántotta meg ezt a gyermeket. Vajjon mivel? Meg fogom tudni . . . kell hogy meg tudjam . . . Oh az a szívtelen asszony . . . csak soha se került volna az utamba. Különben most már mit bánom? Hiszen tegnap óta tudom, hogy egyedül csak Rität szeretem . . . (A leány után néz): Nini, milyen magasan jár a hegytetőn . . . Micsoda fiatalság! Hogy tud fölfelé menni! . . . (Egypár lépést tesz nyomában, aztán fulladozva, bosszankodva áll meg): Soha sem érem utól! De végre is, az nem lényeges. A fő, hogy még ma megkérjem a kezét. Ez pedig meglesz . . . És miért ne? Harminchét év alatt az élet éppen elég szivárványszínekben gyönyörködtetett már arra, hogy vágyjam egy édes, tiszta hófehér kis lelket magamévá tenni . . . Különben is, mire várnék még? Talán Margó asszony elérhetetlen kegyeire? Nevetséges . . . És most már hiába is adná . . . hi-á-ba. Oh te üldözöttként menekülő szép kis Rita, ott fent a virágos réten . . . milyen boldoggá is teszlek én nemsokára . . . Igen . . . megyek is. S mire előjösz magányos sétádból, már ott foglak várni anyádnál, — igen én, — a vőlegényed . . . (Elgondolkozva lassan újra Margó kertjébe lép, mert az a rövidebb útja Érdyék villájának.)

Margó (az erkélyről): Halmágyi?! . . (Halmágyi jobbnak látja nem szólani. Margó leszalad a lépcsőn.) Halmágyi . . . (kérőn) Endre?! . .

Halmágyi (megáll és hideg udvariassággal köszön): Bocsásson meg, hogy a „magántulajdon" tilalmát átléptem, de . .

Margó (szemébe néz, halkan): És ha nem bánom? . . .

Halmágyi (újra megemeli kalapját s menni akar).

Margó: Olyan nagyon siet? De hisz Érdyéknél senki sincs otthon.

Halmágyi (zavartan, bosszankodva): Miért hiszi, hogy oda . . .

Margó (vállat von, lemondón): Ha nem oda menne, — itt maradna nálam.

Halmágyi (félre): Ha úgy sincsenek otthon, egy félperc nem tesz különbséget. (Fenn): Ha megengedi . . . (A ház felé tart Margóval. Szünet.) Az imént láttam Érdy Rität innen eltávozni. — Ha nem csalódom . . .

Margó: Ki voltak sírva szemei . . . Meglehet.

Halmágyi: Miért mondja ezt ilyen kárörvendőn?

Margó (megáll, hosszan, némán a szemébe néz, aztán bűnbánóan, mintegy gyónva): Megmondtam neki az igazat . . . (Kitörő szenvedélylyel): Hát tehetek én róla, hogy — hogy nem bírok nélküled élni?!

Halmágyi (teljesen megrészegülve az asszony szépségétől, vallomásától): Margó, igaz ez?

Margó (csak némán, mintegy legyőzve int igent, s mivel fejök felett nagy cseppekben kezd esni az eső, sietve menekülnek a rájok szakadó zivatar elől a házba).

A képírás új irányai

Lyka Károly új könyvéről

A képírás újabb irányai izgatva zavarják az embereket. Azokat is, akik a művészetről való vélekedést és tudást a műveltség tartozékának vallják és azokat is, akik úgy érzik, hogy a műveltség az embert a szellemi forradalmak dolgában állásfoglalásra szorítja. A képírás, noha az alkotásai tulajdonképpen csupa kézzel fogható és szemmel látható pozitivitás, éppen újabb irányainak tülekedése folytán annyi imponderabiliával szolgál: hogy az az említettem megértés és tudás s az a szükségesnek tartott állásfoglalás is a műveltségnek igazán izgalmasan nehéz dolgává lett. Valóságos útmutatót írt számára most Lyka Károly. Úgy illenék, hogy a neve mellé díszítő jelzőnek azt írjam, hogy: a kiváló esztétikus. De nem írom oda, mert ez a sokatmondó elnevezés ujabban semmit sem jelent. Dobálóznak vele, s könnyelműen ráhuzzák mindenkire, aki az irodalom és művészet jelenségeiről véleményt vagy mond, vagy idéz. Ha Lyka Károlyra alkalmaznám, besoroznám őt az úgynevezett kiváló esztétikusok glédájába. Pedig oly magasan áll fölötte, mint a művészetek filozófiája a művészeteken való kérődzés fölött.

A megértők közül való ő. Azoknak egyike ő, aki megismerte a művészetnek a kultúrában való osztályát, aki tehát megértette azokat a szükségességeket és lehetőségeket, amelyek a művészet útjait szabályozzák, föladatait megszabják, eszközeit formálják. Megértette azokat az energiákat, amelyek a művészetet forradalomra kényszerítik. „Kiváló esztétikusnál" különb ő: a művészet filozófusa, a művészet pszikológusa, a művészetnek modern természettudósa ő. És azonkívül még valami: a harcok harcosa. Objektiv a szükségességek és lehetőségek megállapításában, de szubjektiv az érvényesítésükben. Tudós a megértésben, de fanatikus a küzdelemben; már pedig a küzdelemben elől jár. A magyar modern művészet diadalában javarésze van. Neki, az írónak, a kritikusnak és agitátornak.

Ha majd megírják a modern magyar művészet történelmét: szó lészen benne néhány írónak a munkában és küzdelemben való részéről is. Lyka Károly neve

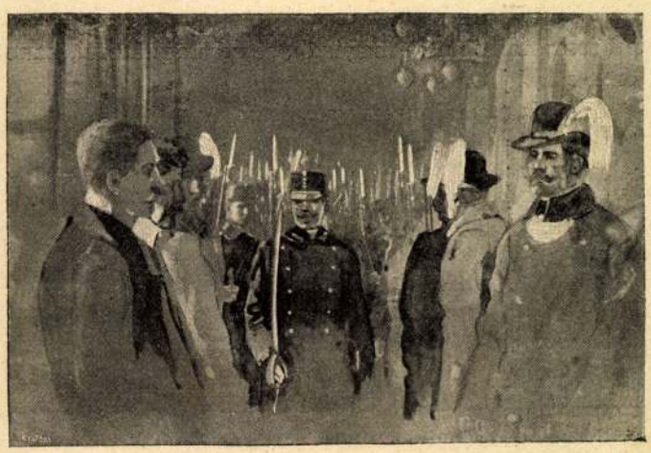

A képviselőház utolsó ülése február 19-én

Szuronyok a folyosón

Uj Idők. 1906. XII. 9. sz.

A képviselőház utolsó ülése február 19-én

FABRICIUS EZREDES FELOLVASSA A KIRÁLYI KÉZIRATOT, AMELY AZ ORSZÁGGYŰLÉS FELOSZLATÁSÁT ELRENDELI

köztük lesz. A küzdelemben s a megérttetésben vezetők nevei között. Mint ahogy Zolának, Flaubertnak, Goncourtnak része az új festészet diadalában művészettörténelmi tény, mint ahogy Hevessy Lajosnak és Bahr Herrmannak a bécsi művészet forradalmában való részéről a modernség hálásan emlékezik meg: úgy a magyar művészet kialakulásában Lyka Károly forradalmi fanatizmusának, agitatorikus hevének és a küzdelmekből leszűrt tiszta bölcsességének nevezetes része van. Tanúságot tehetnek róla, — s tanúságba idézem őket, — a modern magyar festők, s a modern festésért buzgolkodó írók. De az ő vallomásaiknál beszédesebb tanúságtétel az a gyűlölködés, amely Lyka Károlyt azok részéről éri, akiknek a művészet olyan bejegyzett tantárgyuk, amelynek ők a kizárólagos tanárai. Ők is „kiváló esztétikusok". A közfrazeologia nekik ezt a címet csak úgy megadja, mint azoknak, akik a művészetnek se nem professzorai, se nem megértői, se nem agitátorai, hanem csak snobbjai.

Azokat a szakszervezeti alapon egyesült tanár urakat nagy zavarba ejtheti most Lyka Károlynak ez az új könyve. Hiszen ezt a könyvet a Kisfaludy-Társaság a Lukács Krisztina-díjjal jutalmazta. Az ilyen jutalmazástól az író majdhogy nem tanár úrrá lesz: hogyan klasszifikálják tehát ők Lyka Károlyt, a tanár urat, ezután? Kár a töprenkedésükért. A fiók-akadémia megkoszorúzta író ezután is forradalmár marad. Olyan, amilyen eddig volt. Olyan, aki nem rug-kapál, nem handabandázik, nem pózol, nem tombol, hanem a művészetek szükségességeinek és lehetőségeinek megértéséből leszűrt tiszta tudásával, erős meggyőződésével és becsületes elszántságával támad és agitál, fogalmakat tisztáz, balitéleteket megdönt és elfogultságokra rápirít. Ime ezt cselekszi ebben a pályakoszorúzott munkájában, „A képírás újabb irányai"-ban is.

Egy szemernyit sem alkudott el hitéből, amikor könyvével a Kisfaludy-Társaságnál jelentkezett, s e társaságnak, a fiók-akadémiának, becsületére válik, hogy megalkuvást nem is kívánt. A könyvet elfogadta világos, meggyőző fejtegetései, fölfogása következetes egységessége, erős pozitivitása, és előadása művészi volta alapján. Pedig ez a könyv elejétől végig az akadémikusságnak a művészetben való szereplését elítéli, az egyéniség jogát hirdeti, a doktrinák és szükségességek küzdelmében amazok jogtalanságát fejtegeti, s a művészetnek forradalmi energiáját dicsőíti a dogmatizmussal szemben. A művelt közönség részére írt útmutatónak mondottam cikkem elején ezt a könyvet, de olvasóim az imént mondottak alapján bizonyára úgy érzik, hogy ez a könyv műveltségi útmutatónál több, mélyebb és átfogóbb.

Lyka könyve mindenekelőtt azt magyarázza olvasóinak, hogy mi az új kép. Mert a képeket nézők elfogultsága jórészt abban gyökerezik, hogy a képről nem tudják, hogy a festőiesség megszólalásának szabad formája, hanem még mindig azt tartják, hogy a kép a stilisztikában megállapított hatásoknak az ugyancsak ott megállapított eszközökkel való elérésének szabványos dokumentuma. A természet és a kép ellenségek voltak. A képhatás elérése volt a festészet föladata. A mult század egész művészeti forradalma a természet és a képhatás közt való küzdelemre redukálható. Ezt a küzdelmet, okokat nyomozva, stációkat megállapítva, fölfogásokat elemezve, elégedetlenségeket boncolva ismerteti

Lyka Károly

A «MŰVÉSZET» SZERKESZTŐ BIZOTTSÁGA. Az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat és a Singer és Wolfner cég közt a «Művészet» című folyóirat kiadására vonatkozó szerződés 1913. december hó 31-én lejárt. A társulat választmánya most a szerződést egyelőre két évre, tehát 1915. december hó 31-ikéig meghosszabbította. A meghosszabbított szerződés értelmében a folyóirat az eddiginél nagyobb terjedelemben és gazdagabban illusztrálva fog megjelenni s a társulat életén és kiállításain kívül úgy a székesfőváros, mint az egész ország művészi életét fel fogja ölelni, sőt a külföld jelentősebb művészi eseményeiről is be fog számolni. A szerződés értelmében a szerkesztő támogatására a társulat igazgatósága kilenctagú szerkesztő bizottságot küldött ki, amelynek tagjaiul Lyka Károly szerkesztőn kívül a következőket delegálta: Balló Ede, Dudits Andor és Kernstok Károly festőművészeket, Róna József és Szamovolszky Ödön szobrászművészeket, dr. Hültl Dezső és Vágó József műépítészeket s a nem művészek közül dr. Szmrecsányi Miklóst és dr. Ambrozovics Dezsőt.

Művészet 1914. 88. l.

1. Arena - ut Szépművészeti
Múzeum,

A VÁROSLIGETI KORCSOLYAPÁLYÁRÓL

Belházy Imre amatőr-fényképe

Kapuzárás előtt

Művészeti programmok

Ismét elmúlik egy téli műtárlat és kezdődik a külön-kiállítások sora a Műcsarnokban. Ezeket jobban szereti a közönség a népes kirakó-vásároknál s mi is nagyobb örömet lelünk bennük. Oly kiállítások, a melyeken néhány száz festő és szobrász csaknem ezer műtárgyat állít ki, nem lehet hasznos, mert széjjelforgácsolja az érdeklődést és külön kiállítási képeket teremt. Nem csoda tehát, ha egyre szélesebb körökben halljuk, hogy a tömeges kiállításoknak véget kellene vetni. Halljuk pedig ezt a véleményt egy egész sor olyan művészeti programm kapcsán, amelyeket érdemes közelebbről szemügyre venni s összegezni. Hogy az emberek annyira törődnek a művészet örömeivel és bajaival, már magában véve is jó jel, mert bár a művészeti politika és programm még sohasem teremtett művészetet, mégis kétségtelen, hogy a legnagyobb mértékben lehetővé teheti a művészet föllendülését.

Vessük tehát latra a sokfelé fölmerült propozíciókat. Van-e bennük életre képes mag? Használnának-e művészetünknek?

Első sorban a Képzőművészeti Társulatra kell gondolnunk, mint hazánk legfontosabb művészeti intézményére. Kétségtelen, hogy ez a Társulat népszerűvé lett: rövid pár év alatt megduplázódott tagjainak száma, övé az első szó a művészi elismerés és a művásár terén. Maga a Társulat nem kevesebb mint 40—50.000 koronát költ évenként képek, szobrok vásárlására. Az ő kiállításain dől el a nagy díjak, a fényes medáliák sorsa. Tekintélyével, tagjai számával leghatalmasabb társadalmi egyesületeink sorába tartozik. Ámde e nagyszabású szervezet tevékenységét erősen megakasztja az a belső háborúság, amely a Társulat laikus és művésztagjai között régen kitört. S nem múlt el még máig sem. A művész-tagok e küzdelemben nem egy új privilégiumot szereztek maguknak s még újabbakra törekednek. Ez a benső háborúsdi korántsem válik a Társulat javára, fontos dolog volna tehát ennek véget vetni. A belső viszonyokat jólismerő emberek, akiknek szívén fekszik a Társulat cselekvőképességének emelése, végre megtalálták a módját ennek is. Egyszerű az, mint minden jó ötlet. Ossza föl a Társulat az ő munkakörét, bízza a kiállítások rendezését és a szorosan vett művészeti ügyeket a művészekre, az összes egyéb tennivalókat pedig tartsa fönn laikus tagjai számára. Ennek a tervnek teknikai megoldása az volna, hogy a Társulat művésztagjai egyesületté tömörülnének s ez az egyesület rendezné, a maga felelősségére, a maga számlájára, a maga zsürijével és rendező-bizottságával a műtárlatokat. S végezze ott a maga kontójára az eladást, a maga felelősségére a díjak odaítélését. A Társulat átengedhetné e célra azt a néhány ezer koronát, amelyet az államtól kap, azonkívül minden egyes tagja számára megválthatná a belépő jegyet. A Társulat pedig egyéb fontos feladatait szabadabban végezhetné.

Ezzel el volnának kerülve a belső villongások. A művészek egészen a maguk kénye-kedve szerint rendezhetnék a tárlatokat.

De nem a Műcsarnokban. Régóta bebizonyult, hogy ez a palota nem alkalmas artisztikus kiállítások rendezésére, azonkívül távol is van a fővárosi élet forgalmas pontjaitól. Helyes volna tehát a Műcsarnokot visszaadni a kormánynak, amely ezt jól felhasználhatná a szűk Szépművészeti Múzeum dépendence-a gyanánt. Új műcsarnokot kellene szerezni, benn a városban, kisebb méretűt a mostaninál, mert az adminisztratív célokat szolgáló termekre s a kisebb helyiségek, szobák egész sorára úgy sem volna többé szükség. Ezt az adminisztrálást a Társulat egyik házában vagy bérházában végezhetné.

Nem kellene nagy műcsarnok, nagy termekkel. Ezek rossz befolyása majdnem minden tárlatunkon meglátszik. Nem volna szükség ekkorára már azért sem, mert ennek az átalakításnak kapcsán kellene megvalósítani azt az üdvös tervet is, hogy a nagy, tömeges kiállításokat kisebb, csoportos, esetleg külön-kiállítások váltsák fel. Ezeket artisztikusabban lehetne rendezni, bennök sokkal jobban érvényesülhet egy-egy művészegyéniség. Mostanáig két hivatalos tárlat nyílt meg évenkint a Műcsarnokban. Tömegük miatt élvezhetetlenek voltak ezek a nagyközönségre nézve, de meg évenkint csakis két izben kapcsolták össze a publikumot a képzőművészetekkel. Nyíljék meg inkább évenkint tíz kicsiny méretü műtárlat, mint két nagy: a közönség is, a művészek is nagyobb hasznát látnák. Hangsúlyozzuk még, hogy az új műcsarnoknak valamely népes, forgalmas ponton kellene lennie, kevesebb görög oszloppal; de megfelelőbb beosztással. Legyen az egyszerű kiállítási ház, amelynek tervezésénél a fő-elv a célszerűség, sőt legyen az esetleg földszinti bolthelyiségek révén hasznosítható, hogy mentől olcsóbbá váljék.

Azután gőzerővel hozzá kellene fogni a tagok gyűjtéséhez. Ma csaknem hatezer tagja van a Társulatnak. Van mód arra is, hogy ezek számát pár év alatt tízezerre emeljük. S ez a művészekre nézve azt is jelentené, hogy a tárlatokon évenkint mintegy százezer korona áron vásárolna tagjai számára műtárgyakat a

Ujdők 1906. XII. 3 sz.

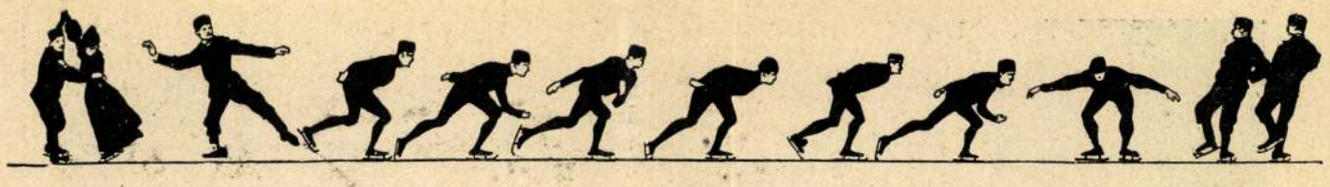

Társulat. A művészek is, a közönség is egyaránt hasznát látnák ennek.

Ide volna kapcsolható egy szépen kieszelt terv, amelyet multkoriban bocsátott a nyilvánosság elé Balogh Bertalan. A vidéki kiállítások rendszeresítésének oly módja ez, amely jóformán áldozatot sem kíván s amelynek révén a vidék jó kiállításokhoz, a művészek pedig évi 50—100.000 koronához juthatnak. Tekintettel arra, hogy a művészi munkálkodás kellő anyagi felszerelés nélkül nem lehet intenziv, nem vethető meg ez az utóbbi szempont sem, bármily anyagias ízü is. Balogh terve szerint képzőművészeti kerületekre volna osztandó az ország, a tervhez csatolt költségvetés pedig tiszta és reális. A döntő pont ezek után csak az, hogy a művészek csupán igazán művészi értékü munkát juttassanak az igy szervezendő vidéki kiállításokra. Hamis portéka propagálása halálos és megvetendő bün volna.

Nem tekintenők az újjászervezett műcsarnokot pusztán eladási piacnak. Ellenkezőleg: helyes volna úgy rendezni a dolgokat, hogy az új műcsarnok a dicsőségért való küzdelemnek, az igazi értékek összemérésének porondja legyen. Ami természetesen nem zárja ki a művásárt. Ellenben súlyt vetnénk arra, hogy egyéb művészeti intézményeink, a maguk karakterét erőteljesebben kialakítva, átvegyék az igazi művásár, az igazi művészeti piac szerepét. Ilyen intézmény máris van s nem is egy. Például a Nemzeti Szalon, a Könyves Kálmán, az Eggenberger-műkereskedés, a néhány magánműkereskedés, végre a legújabb intézmény: az Uránia művásárló boltja.

A Nemzeti Szalon is megérdemelne most már kedvezőbb helyiségeket, amelyekben a könnyebben forgatható művészi képeket árusíthatná, olyanokat is, amelyek egyszer már szerepelvén a Műcsarnokban, ott többé ki nem állíthatók s igy visszavándorolnak, — sokszor önhibájukon kivül, — szerzőik műhelyébe. Eltekintve a magánvállalkozásoktól, az Uránia boltjára térünk, amelynek igazi feladatául, még pedig valóban hézagpótló feladatául, az kínálkoznék, hogy iparművészetünk java munkáival szolgáljon a közönségnek. Gondoljuk csak meg, mennyi jó és művészi (s hozzá olcsó) munkát végeznek műiparosaink, amelyek az Iparművészeti Társulat kiállításán egyszer szerepelve, örökre eltűnnek a publikum szeme elől. Pedig biztos gazdára akadnának, ha huzamosabb ideig, más helyen, más publikum elé kerülnének. Ezek eladásával igazságosan honorálnók műiparosaink buzgalmát egyrészt, de meg a közönség is szívesen venné, ha művészi becsü s e mellett nem drága holmihoz juthatna. Mit szóljunk műipari tervelőink ama reménydús, részben máris kitünő gárdájáról, amelyet tanintézeteink útra bocsátottak, de amelynek kevés tagja érvényesítheti tudását, mert nem találja meg a maga megrendelőit, a megrendelők pedig nem találják meg őket. Szükséges volna ezeket is foglalkoztatni, még pedig dupla célból: munkájuk révén fejlődjék iparművészetünk s iparművészeti holmit művészi kiadásban kaphasson a közönség. Elsőrangu feladat volna tehát, ha az ilyen jól dotált intézmény kapcsolná egybe a megrendelő-közönséget a tervelő-művésszel. Itt is helyes volna, ha a cél érdekében java tervelőink tömörülnének s átvennék a rendeléseket a gyüjtőfórumtól. Az Iparművészeti Társulat továbbra is teljesítené ugyanazt a misszióját, amelyet eddig teljesített: befolyása és kiállításai révén a művészi színvonalra ügyelne, kitüntetéseivel, pályázataival és díjaival jutalmazná az új törekvéseket. Csakhogy mindaddig kiállítási művészet lesz iparművészetünk, amíg a közönség rendes és állandó szükségletét nem a java tervelők révén szerzi meg. Azt senki sem kívánhatja az Iparművészeti Társulattól, hogy derűre-borúra rendeljen terem- és szobaberendezéseket, a művészi teknikák sok százféle termékeit, amelyek aztán a rövid kiállítás folyamán el nem kelnek és a Társulat vagyonát terhelik. Viszont iparosaink sem oly módosak, hogy megrendelés nélkül egy java-tervelőnk terveinek kivitelét elvállalhatnák. Ennek végső eredménye aztán az, hogy a tervelők egyáltalán nem jutnak munkához s igy éppen azok, akiktől műiparunk nagyobb föllendülését, megnemesbülését várhatnók, tétlen töltik idejüket. Erre a gazdaságilag is fontos körülményre hivjuk föl az új intézmény figyelmét.

Az iparművészeti tárlatoknak a vidéken való bemutatása szintén kívánatos volna, de most még, — úgy látszik, — leküzdhetetlen akadályokba ütközik. Legtöbbször helyi szükkeblüségen törik meg minden buzgalom, a helyi asztalos vagy textilkereskedő anyagi sérelmet lát abban, ha Budapestről hoznak a városába modern kiállítási asztalos- vagy textil-munkát. Ezen csak idővel lehet segíteni, még pedig elsősorban oly helyeken, ahol az ipariskolák modernebb szellemben nevelik az új nemzedéket.

Egyelőre jó volna e sokféle fölmerült tervek közül a megvalósíthatókat tettre váltani. E tervek legtöbbjének sikere azon a nagy dolgon múlik, ha vajjon megtudják, meg akarják-e egymást érteni azok, akikre a megvalósítás elsősorban tartozik.

LYKA KÁROLY

A 25. ének

ELBESZÉLÉS. IRTA TÁBORI RÓBERT

I.

— Meddig tart még a türelmi próba? — kérdezte Baranyai Imre s kelletlenül izgett-mozgott alacsony támlásszékén. Erősebben megfeszítette két karján a selyemszálakat, amelyeket a ház asszonya, Cservay Andorné legombolyított.

— Amíg az egész nincs felgombolyítva, — válaszolt nevetve a szép asszony.

— Ki beszél erről? . . . Hisz jól tudja, hogy akár mint Herkulesz három esztendeig tartanám Omphale asszonynak a selymes szálakat, ha hozzám is olyan jó volna, mint volt ahhoz a görög hitregebeli erőművészhez.

— Három esztendeig? Ki tudja, mi lesz addig? Különben, ha már megúnta, én nem tartóztatom. Ez nem gordiusi csomó, amelyet huszárosan ketté lehet vágni karddal. Az én szálaim finomak ugyan, de erősek.

— Érzem! — sóhajtotta Baranyai.

— Mit sóhajtozik? . . . Ha csak azt akarja, hogy felváltassam, az ön volt ellenjelöltje nagyon szívesen bocsátja rendelkezésemre a két karját.

— Meg a szívét is!

— Azt is . . . Ha ugyan véletlenül nincs másutt lefoglalva . . . Mi hírt hallott a feleségéről?

— Köszönöm az érdeklődését. Olga egészen jól van. A régi klasszikusokat olvassa s azt írta nekem

A szoknyanadrág

Mühlbeck Károly rajza

— Igen. Eljárásra nincs ok. Semmi ok. Jó, hogy ide tetszett jönni, — ezt megállapíthattuk legalább. Most tessék nyugodtan hazamenni.

A báró újra üvölteni kezdett. A kapitány nyugodtan hallgatta. Amikor láttam, hogy nem lép közbe, odamentem a báróhoz.

— Akar ön én tőlem valamit végre is, igen vagy nem?

A báró nem felelt.

— Ha igen, — mondtam, — rendelkezésére állok. Ha nem, akkor ne üvöltsön, mert ha megmukkan, akkor én . . .

A báró nem várta be a mondat végét. Kapta a kalapját és kirohant az ajtón. A kapitány arcán a gyönyörűség széles, édes mosolygása terült el. Odajött hozzám. Megfogta a kezemet és melegen, elragadtatva megszorongatta.

— Ezt jól csináltad öcsém, — mondta boldogan. — Megszabadítottad a várost Leonidásztól. De még, úgylátszik, a bárótól is. Hiszen ez gyáva. Mink meg elhittük neki, hogy vakmerő. Mind féltünk tőle, öcsém, mind!

Kiderült, hogy a báró nyugalmazott katonatiszt; pár éve került Borsvárra és a pár év alatt agyonterrorizálta a várost a toporzékolásával, de különösen Leonidászszal. Leonidásztól már a szomszéd községek is rettegtek.

Elbúcsuztam a kapitánytól és kimentem az utcára. Amikor a kapun kiléptem, zúgó éljenzés fogadott. A kapu előtt nagy tömeg várt rám, amely ezideig nyilván attól tartott, hogy ott tartanak a rendőrség börtönében. Amikor megláttak, eltünt az aggodalom és lelkes örömnek adott helyet. Alig győztem az éljenzést megköszönni.

Elmentem a cukrászdába, mert most már igazán nagyon éhes voltam. A cukrászdából azonban meg kellett szöknöm, mert nemcsak a szűk helyiség telt meg emberekkel, akik engem bámultak, hanem az utcán is megakadt a forgalom, olyan tömeg gyült össze engem megbámulni. Megszöktem. Hazamentem a fogadóba. Alig hogy hazaértem, itt is csoportosulás támadt a kapu előtt és nemsokára kopogtatás hallatszott az ajtómon. A tanító jött be a polgári kör néhány tagjával. Hogy menjek el a polgári körbe. — Köszönöm, nemsokára utazom. — Miért akarok elutazni? — Semmi értelme, hogy maradjak. — Dehogy nem, most határozzák el a polgári körben, hogy nekem ajánlják föl a jelöltséget. — Ne bolondozzanak. — De igen, ők voltaképpen már deputáció is, ha forma szerint nem is az; és méltóbb embert a jelölés nem is érhetne; mert aki rettenthetetlen bátorságáról már olyan tanuságot tett . . .

Elmentem a polgári körbe, és három hét múlva megválasztottak képviselőnek.

Lyka Károly*

Jelentés a Lipótvárosi Kaszinó irodalmi díjáról

Irta Alexander Bernat

Nem tekinthetem föladatomnak, hogy a szóban forgó három esztendőnek egész filozófiai, irodalomtörténeti, esztétikai termését vizsgálat alá vonjam, de bizonyos, hogy igen keveset találtunk, amit ilynemü beszámolóban számba kellene vennünk. Nem hiányzanak ugyan az élet jelei irodalmunknak ezen a területén sem, de igen kevés tudósunk van, aki a nagyközönséghez fordul, aki szaktanulmányainak eredményeit oly formában tudná előadni, hogy közműveltségünk gazdagítására szolgálhatna. Nem kicsinyelhetjük ezen a téren sem a szaktanulmányok fontosságát és értékét, de a közműveltséggel való benső érintkezés itt egyenesen próbaköve az értékességnek. Filozófia, esztétika, irodalomtörténet nem zárkózhatik el a kultúrai élettől, mely százszoros kölcsönhatások viszonyában van azokkal a tudományokkal. Épp ezért örömmel ragadtuk meg az alkalmat, hogy annak a férfiunak érdemeit tüntessük ki ez alkalommal, aki a műtörténet, de főleg a műkritika terén épp a közműveltségnek tett kiváló szolgálatokat, aki mint ember, mint író és tudós egyaránt rászolgált arra, hogy érdemeit nyilvános megbeszélés és elismerés tárgyává tegyük.

Lyka Károly egész működését, egész írói tevékenységét az a nemes törekvés hatja át, hogy rendszeresen, tudásának, finom művészi érzékének, elemző képességének és — last not least — írói művészetének egész erejével és súlyával a nagyközönségnek a képzőművészet egész terrénumát megközelíthetővé, megérthetővé tegye. Ez sokkalta nehezebb föladat, mint első pillanatra látszik. A képzőművészet iránti érdeklődés, a művészeti szemléletre való nevelés nagyon elhanyagolt még mindig, nemcsak nálunk, hanem általában. Még a műveltebb közönség nagy többsége is tanácstalanul, mélységes zavarban áll a művészi alkotások előtt, vezetés nélkül tévelygve összezavarja a szempontokat és igazi élvezethez nem is juthat el.

Lyka valósággal nevelő munkát végez most már évtizedek óta ezen a téren. Művészetről ír, de főleg abból a szempontból, hogy írása az ezen a téren idegent vezesse, irányítsa. Könyvei, kritikái, minden sor írása a tanító-ember odaadó, objektiv munkásságát

* A Lipótvárosi Kaszinó irodalmi bizottságának ez évben az volt a föladata, hogy valamely, az 1907—9-ben megjelent értékes filozófiai, esztétikai, irodalomtörténeti műnek ítélje oda a L. K. irodalmi jutalmát. A bizottság, melynek tagjai Rákosi Jenő, Heinrich Gusztáv és Alexander Bernát voltak, egyhangulag *Lyka* Károly *A művészet könyve, a képzőművészetek történeti és technikai fejlődése* című művét jutalmazta meg, mely 1909-ben, mint a Műveltség Könyvtára című vállalat egyik kötete jelent meg. A bizottság *Alexander* Bernátot bízta meg, hogy a jelentést megírja. E jelentést közöljük egész terjedelmében.

Uj Idők 1911. 23. sz.

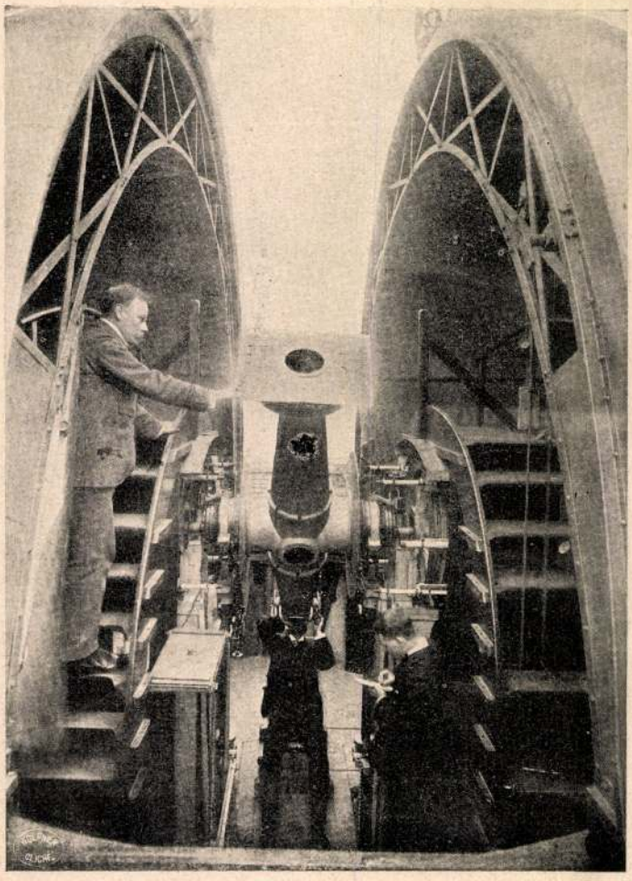

Egy óriási csillagvizsgáló készülék. Frank Watson Dyson, az angol csillagászati társulat elnöke vizsgálódás közben

bizonyítják. Bármiről ír, ő maga mindig a háttérbe huzódik, egyetlen célja, hogy elfogulatlan megitélője és megértője legyen a művészetnek, hogy odaadást és szeretetet ébresszen iránta, amely azonban tiszta, világos elemzésen és megértésen alapuljon. Végtelen egyszerüséggel, szinte szerénységgel, óvatosan, hogy mindenki számára érthető legyen, de meleg, lelkes szavakkal közeledik fokozatosan a művészi alkotások lényegéhez, lelkéhez, lassan megnyitva az utakat, melyek a kevésbbé képzettet is odavezetik. Módszere csodálatosan egyszerünek, könnyünek látszik, pedig mögötte tiszta, művelt fő van, érzékeny finom lélek és céltudatos, sokszorosan átgondolt és fáradságos munkásság. A Kisfaludy-Társaság nemrég megjutalmazta egyik művét, a modern művészet irányairól. A Képzőművészeti Társaság ő reá bízta folyóiratának szerkesztését. Cikkeivel, melyek köteteket tennének ki, nagy hatással volt és van közönségünkre. De itt csak két könyvéről akarunk megemlékezni, mely talán legjobban jellemzi, az egyik a *Kis könyv a művészetről*, a másik, mely nekünk azt az örömet szerezte meg, hogy szerénységével harcra kelve, a magunk módja szerint és a magunk eszközeivel megkoszoruzhassuk közhasznu tevékenységét.

A Kis könyv bevezető, tanító művecske. Összeszedi benne mindazt az okos, józan útmutatást, amit csak járatlan és művészet iránt érdeklődő embernek adhat. Közvetlen, kedves formában, mintha élőszóval magyarázna, mutogatna, úgy vezet szinte kézenfogva, a legbonyolultabb kérdések, sokat vitatott problémák között, biztossá, elevenné, meggyőzővé teszi gondolatmenetét a sok szines példával, gyakorlati rámutatással. Elmondja, hogyan kell műtárlatot nézni, mire figyeljünk, mit keressünk, mit kívánjunk a képtől, a művészettől, mitől óvakodjunk és mikor mindezt megtanultuk, sorra veszi a részleteket.

Elkezdi a rajzon, mint a művészet legbenső, összetartó gerincén. Megmutatja, milyen szerepe van és lehet a különböző művészi irányokban, milyen sajátságai vannak, ha önmagáért való grafika és milyen, ha csak a festészet, szobrászat stb. belső strukturáját segíti megadni. Magyarázás közben egy-egy művészt állit elénk, akinek jellemzésével igazolja, amit általánosságban mondott, igy például az uralkodó, mindenekfölött való rajz szenvedelmes fanatikusának, Hokusainak, igen lelkes és szép méltatását adja.

Azután a szín szerepéről és fontosságáról, az idők és rendeltetések szerint való nagy különbözőségéről beszél — itt Segantinira tér ki bővebben. Miután a rajz és szín révén a naturalista művészet kérdését is érintette, siet fölvilágositást adni a stilizáló művészet nagy jelentőségéről, a stilizálás különböző módjairól, rajz, forma s szín útján, hogy ismét tiszta nézőpontot adjon a művészi irányok sokféleségében.

Azután igyekszik képet adni arról, hogy a művész lelkében miféle külső és belső indító okok teremtik meg a legkülönbözőbb hangulatu, tárgyu képeket, hogyan kell nekünk is a művészi munka születésének élményét megértenünk. Beszél azután az arckép művészetéről (Lenbach), a szobrász munkájáról, az anyag és teknika fontosságáról és e rész befejezéséül elemzi Rodin művészetét. A Kis Könyv utolsó fejezetében a kutak és temetők művészetével foglalkozik és az iparművészetet is bevonja tanitása körébe, hogyan tegyük legbenső környezetünket, otthonunkat kedves, művészi, harmonikus világgá a fal festése, a butorok, függönyök, szinek, ablaküveg stb. helyes, művészi érzésü megválasztásával. Ezt a szép, tanulságos körutat befejezi annak a reménységnek a hangoztatásával, hogy a közeli jövő egy magyar és egységes művészi stílus kialakulását igéri nekünk.

Sokkal nagyobb tudományos apparátussal, mélyebben járó munka keretében, melynek előzményei azonban a Kis könyvben találhatók és hasonló cél felé törve, irja meg a Képzőművészet történeti és technikai fejlődését. Ez a mű merész kezdeményezéssel elhagyja a történeti művek szokott csapását. Kombinálja a történeti és esztétikai szempontokat. A történeti fejlődésnek mintegy filozófiáját adja, tudniillik esztétikai filozófiáját. Igen elmés és egyszersmind fölötte tanulságos módon, szándékosan, egy-egy szempontból, egyoldaluan, tekint egy-egy korszakot, amely félig-meddig megengedi ezt az egyoldaluságot, hogy igy az egyes esztétikai szempontok nagy jelentőségét a történet nagy mezején bemutassa. Az egyoldaluságokat azután a többi fejezetek kiigazitják. Igy az egész művet hat nagy fejezetre oszthatja: *A szükség, az anyag, a stílus, a mécénás, a művész, a művészet.* Az első fejezet röviden utal minden emberi tevékenység eredetére, tudniillik szükségleteink kielégitését keressük mindenekelőtt. Itt beszélhet a szerző az ősművészetről. De midőn az ember kezd művészi formát adni szükségletei kielégitésének, csakhamar érezteti vele hatalmát: az anyag. Minden anyag másféle megmunkálást kíván, tehát más művészi formákat, díszitményeket szül. Most sorban elvonulnak előttünk az anyagok, a szövésfonásé, azután a fa, a kő, az agyag, a fémek, az üveg, a festékanyagok. Kristálytiszta előadás, sok-sok ismeret, önállóság a gondolkodásban és formálásban, tömérdek kitünően megválasztott kép. Ez a szempont pedig elég volt a sumir-babiloniai, az asszir, az egyiptomi művészet ismertetésére. Majdnem kronologiai sorrendben haladtunk, mégis fogalmi fonal útján. Ez új is, tanulságos is, eszmekeltő is; néha ellenmondásra ingerel, de ez is érdekes. De midőn az anyag befolyá-

Feminista kongresszus — Mühlbeck Károly rajza

sát föltünteti és fejtegeti a szerző, más tényezők is jelentkeznek és mutatkoznak, a cél, melyet a mű szolgál, a kultúrkör, melyben a tárgy készül. Ami ezekből a hatásokból a művön keletkezik, az a mű stílusa; amelynek tárgyalására a görög-római művészet története a legalkalmasabb. Itt látjuk legvilágosabban, mit tesz az, hogy egy stílus fejlődött és mi ennek a fejlődésnek a mozgatója. Gyönyörü dialektikával származtatja így a szerző a stílus fogalmából azt az új fogalmat, melyet az eddigi tényezőkhöz hozzá kell adni, hogy a művészet alakulását megérthessük; ez az új fogalom a mécénásé. Ennek is nagy hatása van a művészetre, nagyobb, mint első pillanatra gondolnók. A mécénás, a megrendelő akarata, érzésvilága nyilt és titkos fonalakkal kapcsolatos a művészével és ennek föltüntetésére fölötte alkalmas az ó-keresztény, román, gótikus, reneszánsz és barokk korszak, illetőleg a keresztény egyház művészetének kora. Látnivaló, hogy félreértenők Lykát, ha azt hinnők, hogy az egész keresztény művészetet a keresztény egyház mécénásságából származtatja; ő csak azt mondja, hogy ebben a korszakban főleg ezt a tényezőt fogja tanulmányozni, mert ez a tényező a többiek mellett, itt fölötte fontos. Minő érdekes szempont! Mily gondolatkeltő! És termékeny is. És már látjuk a következő szempont kialakulását. Mert hiszen mindezen tényezőknek találkozniok kell a művész lelkében, aki az anyag követelményeihez alkalmazkodik, a kor gondolatait és érzéseit átéli, a célt maga elé állítja, a megrendelő szavára figyel. A művész egyéniségét kell most studium tárgyává tennünk és hol volna erre nagyobb alkalom, mint a reneszánsz történetében? Azt el kell olvasni, mily mesterien jellemzi Lyka néhány vonással, példaképp, Holbein és Dürer, Rembrandt és Rubens egyéniségét, majd Velasquezet és Murillót, a bágyadt tekintetüeket is megtanítja látni és nézni. Azután nagy vonásokkal rajzolja a XV. és XVI. század művészetét, elhagyván kissé az egyoldalu szempontokat, hogy egy nagy korszak művészetét szemlélhessük. Lyka az előadásban is kitünő tanítónak bizonyul. Minden fejezet elején mintegy rekapitulálja a vezérgondolatot, hogy egységes meggyőződést keltsen lelkünkben. Alapgondolatát azután az utolsó fejezetben formulázza, melynek címe „A művészet" és amelyben az egész modern művészetet tekinti át, mindig nagy gonddal belefoglalván a magyar művészet alkotásait is. Lyka több izben szólt a modern művészetről, de még sohasem illesztette be az egyetemes művészeti fejlődés egészébe. Itt is egyben másban eltérhetnek egyéni nézeteink az övéitől, de mindig érdemes vele szóba állani, őt meghallgatni és szavát megfontolni. Kitünő cicerone ő, őszinte, igaz lélek, merő szeretet és odaadás.

Csak ezzel az odaadó szeretetével végezhette azt a sajátos munkát, mely működését oly jelentőssé teszi hazánkban. Mert ő volt nálunk egyike a legelsőknek, bizonyára pedig a leghathatósabb és legkitartóbb azok közt, kik a XIX. század modern művészetének, főleg pedig festészetének nagy jelentőségét átérezték, magyarázták és hirdették. Ő az impresszionizmus új művészi hitvallásának igazságát, szépségét, jogosultságát akkor tanította, amikor az még nem volt divat, amikor sem kiállítások, sem fölolvasások, sem cikkek özöne nem árasztotta el a közönséget. Hosszu éveken át igyekezett a maga nyugodt, okos, beszédes nyelvével megismertetni az embereket ennek az új, diadalmas művészetnek külföldi és magyar nagy képviselőivel, magyarázni fölfogásukat, látásukat és a pártember hevessége nélkül is tudta éreztetni, hogy hozzá, a modern emberhez, ez a művészet áll legközelebb. Nagy része van benne, hogy most a mi közönségünk is nagyobb megértéssel és szeretettel fordul a modern művészet felé. Szakadatlan, intenziv munkájával, egészséges, művészi érzékével és gazdag írói tehetségével nagy szolgálatokat tett a magyar közönség művészeti nevelésének.

Ennek az egész érdemes munkásságnak szól elismerésünk és koszorúnk.

Ócska dobozban

Ócska dobozban, lámpa világnál,
Mennyi a nézni, sírni való:
Öreg könyv s lapján száraz virágszál,
Illata nincs már, színe fakó.
Valaki adta, valaha régen,
Arca piros volt, szeme szelid.
Májusi napfény lángolt az égen,
Melynek sugára ma is hevít.

Egy kicsi, szürke, kopott levélen
Szép tiszta írás tekint felém,
Azt írta benne valaki régen:
„Szeress, szeretlek... Légy az enyém!..."
Papirja gyürött, irása halvány,
Keblembe' hordtam titkon, bohón . . .
Olvastam százszor, csókoltam balgán
S hittem a szónak bús álmodón . . .

És jön a többi emlék is sorba,
Táncrendek, rajzok, verstöredék . . .
Mind együtt van e kis koporsóba,
Mit átörültem s átszenvedék . . .
Egy selymes hajfürt, himzett kis kendő
S egy féltett arckép üveg alatt;
A sok mosolygós ifju esztendő
Őrzőjéül csak ennyi maradt . . .

Tünt szenvedések, kihült érzések
Bús temetője: kicsiny doboz:
Mindegyre fölsír bennem a lélek,
Ha a mult vágya kezembe hoz!
Ezer emléked körül leng, rám száll,
Mind édes, mind szép, s oly illanó . . .
— Ócska dobozban lámpa világnál
Mennyi a nézni, sírni való! . . .

Krüzselyi Erzsike

Hajós Arnó fényképe

A legujabb divat Budapesten. Mészáros Gizella nadrágszoknyában

A jéghegy

Elbeszélés

Irta Henry F. Urban

Meleg júliusi este. A tenger alig hullámzik. Köd. És a fehéres párán át, pontosan kétpercnyi időközökben fölhangzik a transzatlanti gőzhajó ködkürtjének fenyegető, figyelmeztető tülkölése: pfú-u-u-uh! Most láthatóvá válnak, bár csak elmosódottan, a hajó fekete és erőteljes körvonalai. Egyike az Óceán kolosszusainak. Kéményeiből sötét füstfellegek gomolyognak elő. Majesztétikusan halad tova, óránkénti tizennyolc csomónyira csökkentett sebességgel. A köd miatt. Az éles hajóorr körül szinte pezseg, dagad és frecskendez az ár, mint szappanhab. Maga mögött hosszu, habos vonalat hagy. De ez a ködtől alig látható. Valamennyi villamos lámpa ég: a jelzőlámpák fönt az első árbóc ormán, annak jobbkarján, a második árbócon, a főárbócon, a hajó jobboldalán a parancsnoki híd alatt a zöld lámpa, a baloldalon a parancsnoki híd alatt pedig a vörös lámpa. Valamennyi kajütablak világos és éppen úgy az étkezőterem ablakai is. Mert ez a diner ideje. Az étkezőteremben, amely zöld- és aranyszínü, a stewardok sárgaréz-gombos, sötétkék uniformisukban éppen a feketekávét szolgálják föl. A hajó-zenekar fönt, a hölgyszalonban, a legutolsó zeneszámát játssza: La Paloma-t. Vágyakozó, meleg melódiák suhannak be az étkezőterembe. Szép asszonyok ülnek a ragyogó, hófehérre terített asztalok körül és a fejüket ingatják-ringatják és mosolyognak, amint ezt már a szép asszonyok szokták, amikor a muzsika tele van szerelmes epedéssel. Pfu-u-u-uh! bömböl belé dühösen a ködkürt a zenébe és a kedélyes csevegésbe.

— Átkozott ködkürtje! — mondja a kövér berlini a mellette ülő kis szubrettnek, aki Newyorkba szerződött el. — Egész idegessé teszi az embert.

— Ó, engem hidegen hagy! — mondja a szubrett színészies közömbösséggel és a fagylaltból csipeget az ezüst kanálkával.

— Na persze, ha ekkora adag fagylaltot eszik hozzá! — élcelődik a berlini és egy héjas mandulát tör föl.

A terem lassankint kiürül. Akik még ottmaradtak, a pianinó köré ülnek, ahol a nevetségesen fekete bajuszkáju barátságos bécsi úr egy dalt énekel, torokhangu tenorban, nevetségesen rosszul. Az egyik sarokban, egész elkülönítve, a bájos lengyel asszonyka ül a frankfurti poétával. A poéta fehér papirlapot tart jobb kezében és olvassa:

Sötét, kicsi szük utcámban,
Ott mindjárt a templomtéren,
Lucskos hóban lépegetve
Jön Klárika lassan, lágyan . . .
Az én bájos kis tündérem!

Fölmosolyog hozzám csendben,
Bűbájosan és szerényen . . .
Szívem sajog, szállnék hozzá,
De Klárika tovalebben . . .
Az én bájos kis tündérem.

Pfu-u-u-uh! — bömböl a ködkürt. A lengyel asszonyka kacag.

— Ugyebárr úgy hangzikk mint vvalami kigunyolás? — mondja kemény kiejtéssel. — De kérrem, hozzonn nekemm egy csésze teátt, mielőtt még tovább olvasná.

A költő eltünik. A dohányzóban a mexikói sörfőző éppen az asztalra üt öklével és rossz szivarját balszájszögletébe tolva, dörmögi:

— Egyre megy, egyre megy!

— Mit mond? — kérdezi a kiváncsi yankee, majd igy szól: — Ah . . . I see! Awful funny!

Ott ül, közel hozzájuk, a dicsekvő óceán-járó utas és éppen magyarázgat a figyelmes óceán-tacskóknak, akik körülötte ülnek és lesik a szavát.

— Jéghegyek? Nevetséges! Ne hagyja magát . . . jéghegyre vinni! Ez már az én tizenkettedik átkelésem az oceánon és még egyetlenegyszer sem láttam csak egyet is. És ha jönne is egy, hát mink szépen kikerüljük. Ez csak egyszerü!

Pfu-u-u-uh! búg a ködkürt. És a hajóóriás tovább szeli a ködöt és a habokat. Senki sincs a fedélzeten. Nem is volna ott most kellemes. És már közeledik is az alvás ideje. A hajó egyre elhagyatottabbnak látszik. Csak a parancsnoki hídon, amely a kémények magasságában keresztbe fut a hajón, van némi élet. Ott járkál, a mellvéd mögött, szüntelen föl és alá, a hajó jobboldalától a balig és onnan vissza, a kapitány meg az első tiszt. A hajó jobboldalán áll a második tiszt, a baloldalán a harmadik tiszt és messzelátóikkal a ködös sötétséget kémlelik. A kormány-fülkében, a hajóhíd közepén, ott áll a kvártélymester, szemét az előtte álló iránytüre mereszti és a kormánykereket folyton jobbra forgatja, hogy a hajót a menetirány-

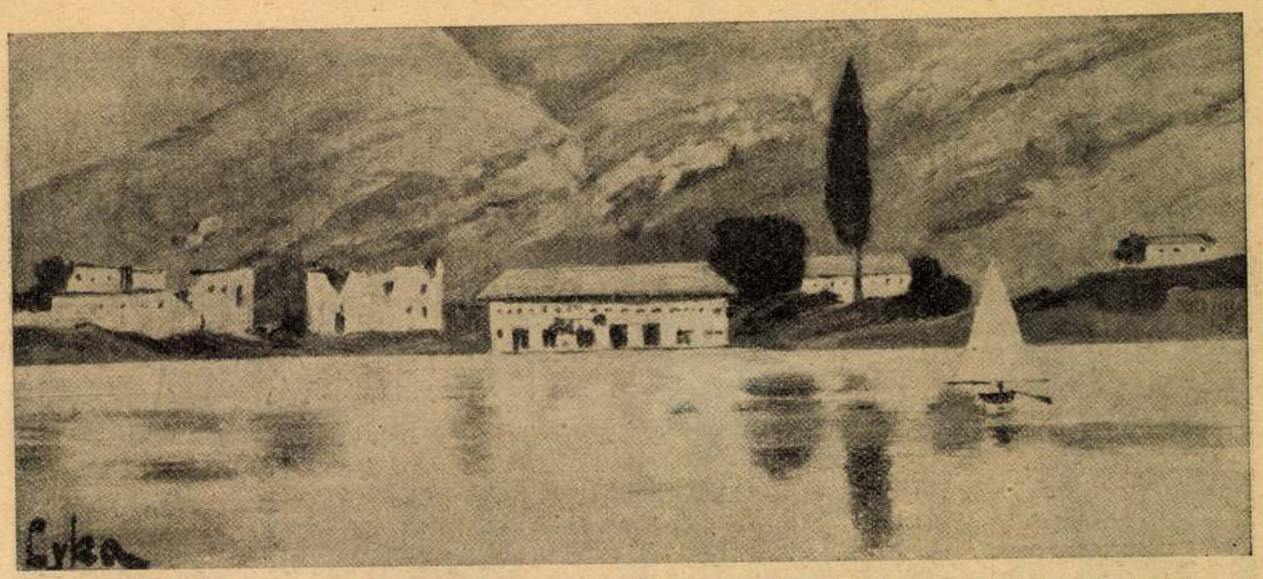

A Régi Uj Idők. Santa Quaranta. Az Uj Idők számára rajzolta (1897) Lyka Károly (Krónikás)

Kis Tárca

Egy pesti fához

Ösmerlek. Te vagy gyönyörű dísze egy messzi világ agyaghegyeinek. Mély zöld lombod alatt pihen a khinai zarándok, aki ezer kilométert gyalogol, hogy a barlang nagyszakállú szentjéhez eljusson. Boldog álma fölé terjeszted sátradat s ő reggelre kelve megáld és megken szent olajjal.

S most itt állasz testvéreiddel hosszú libasorban a pesti gyalogjárón. Te vagy az aszfaltos boulevard dísze. Te vagy Pesten a kifestett asszonyok és gőzkonflisok közt a szűz természet. Gondolsz-e néha keleti hazádra? Ahol nem aszfaltpáncél szorítja le gyökeredet s ahol sápadt virágod, amely gyönyörű bokrétákkal tüzdeli meg lombodat, el tud jutni a magkötéshez. Tudod-e, mi ez, itt élni örökre magtalan? Van-e még valami sejtelmed a virág-szerelemről? Honnan volna? Hisz félignyílott bimbóid sorban lehullanak a szemetes és füstös pesti porba, gyenge virágszálukat leperzseli a kőfalak forrósága. Van-e még sejtelmed a keleti éjszakákról, amikor megzörren a levegő s messziről elézúg valami színes és ragyogó, mint egy csöpp cserépdarabja egy khinai vázának: az éjjeli lepke s hozza egy más virág csókját a te virágodra? Honnan tudnád itt, ahol a levegő benzingőzt lehel s az éjszaka lepkéi halálosan belekoppannak a kocsmák villamos lámpáiba.

Tudod-e még, milyen odaát a halál és a feltámadás? Mikor ősszel, nesztelen ősszel narancssárga és vérveres díszruhát öltenek testvéreid, hogy az ékkövek pompájában menjenek át a nagy elmúlásba, mint a régi magyar vezérek, arany vértben? Honnan tudnád? Hisz mielőtt beköszöntene a néked immár örökre idegen ősz: zölden, elevenen megpörzsölve peregnek le a piszkos aszfaltra leveleid.

A te testvéreid odaát hiszik a feltámadást. Valami motoszkál a tudatukban arról, hogy a hosszú fehér csönd után jön az új, pezsgő, duzzadó megújhodás, a tavasz első szellőjével. Tudsz-e még valamit ebből a misztériumból? Honnan tudnád? Hiszen éppen akkor, amikor a csodának meg kellene történnie, jön a székesfővárosi adminisztráció selejtező kertésze, megnéz téged s csak ennyit mond: kiszolgált. A fejszések aztán elvégzik a többit. S te, szent fája az agyaghegyek mandulaszemű zarándokainak, testvéreidhez gyűjttetel abba a temetőbe, amelynek a felírata: Tűzifa-kereskedés nagyban és kicsinyben.

Van-e ember a milliók közt, aki megértené a tragédiádat?

Talán csak ez az egy: egy gyerek. Lopva körülnéz a törzsed mellől és észrevétlen pillanatban letör egyet kormos, piszkos virágbokrétáid közül. Hazaszalad, leprésel s ráírja a papirosra nevedet: Sophora japonika.

Szent és drága emlékül, mint a keleti zarándok, aki ezt a bokrétát menyasszonyának viszi haza? Nem egészen. Az iskola kiadta a parancsot, hogy holnap mindenki hozzon préselt virágot. Mert természetrajz van. A te kis gazdádat azonban egész délután elfoglalta a football-match s nem volt ideje kimenni Rákosra. Te voltál a házatájának legközelebbi növénye.

Az iskola padlásának egerei és patkányai közé kerül ékes virágdíszed. Míg a pedellus észre nem veszi, hogy akad ott alágyujtó.

Hiszel-e még abban, hogy aki idegennek akar itt maradni, az is marad?

KRÓNIKÁS

Megjelent az Uj Idők 1927. évi II. kötetében, a 175. oldalon.

Egyetlen szálat...

Egyetlen szálat fekete hajadból
Őrizgetek még most is egyre
S egy rég elhervadt száraz kis virágot,
Melyet te tűztél a szívemre.
Egy dalt, amelyről azt susogtad egyszer,
Hogy az neked legkedvesebb dalod,
Eldúdolgatok csöndesen sóhajtva,
Mikor rádgondolok.

Egy édes szempár néha fölkeres még,
Szelid sugárral rám ragyogva.
Egy-egy sort, mintha még te róla d írnék
A multról visszhangzó dalokba.
Egy-egy emlék még visszaszáll szívemre,
Mint messziről jött, eltévedt madár...
Én Istenem, mikor fogom feledni,
Hogy mindenem valál!?

MILOTAY ISTVÁN

A régi Uj Időkből. Megjelent az 1902. évi I. kötetben, a 267. oldalon.

Uj Idők 1935, 52 szám

A régi Uj Időkből. Schams és Lafite. Liszt Ferenc hang versenye a budapesti Vigadóban, 1872. március 18-án. A díszhelyen I. Ferenc József, Erzsébet királyné, József főherceg, Klotild főhercegnő, a háttérben Haynald érsek, gróf Apponyi Albert, stb. A király jobbján a kis Rudolf trónörökös ül (1911)

Horkayné a kaszinóban

Horkayné ellesett párbeszédei évtizedeken át legkedvesebb irodalmi csemegéi voltak közönségünknek. Az egyiket itt közöljük. Közel harminc éves. De nem szorul magyarázatra és olyan friss, mintha tegnap írták volna.

— Jó napot!

= Isten hozta, nagyságos asszonyom. Éppen jókor jön. Tudja, hogy kiről beszélgettünk?

— Kiről? Vagy Szemere Miklósról, vagy Hosztalek Nándorról.

= Vagylagosan eltalálta. A Népszínház potyázó mecenásáról folyt a szó.

— Kérem, ne nyilatkozzék előttem tiszteletlenül Hosztalek úr személyéről! Én szeretem és tisztelem őt. Az vesse rá az első követ, aki tisztának érzi magát minden hosztalekságtól.

= Mi az: hosztalekság?

— Egy új érem, amelyet a magyarság ércalapjából vert egy nagytehetségű kezdő, aki ezért megérdemli, hogy az érem az ő profilját viselje.

= Mit ért a magyarság ércalapja alatt?

— A szóbanforgó érc kémiai összetételében többféle elemből áll. Benne van a magyar ember emésztő vágya, hogy őt — az anyagi és erkölcsi föltételek elengedése mellett — úrnak tartsák. Egy hétig, egy napig, vagy akár csak egy óráig. Hogy nagyúri módon parancsolgathasson, megsüvegeltesse magát, embereket szerződtessen és elcsapjon, kereskedőket örömmámorba ejtsen és alantasokat megreszkettessen. És benne van a pesti ember speciális sznobsága, amely arra ösztökéli, hogy beleártsa magát a színházak dolgába, amelyhez tudvalevőleg mindenki ért, csak éppen a művész és az író nem. Hosztalek úr magyar ember és a legtöbb magyar ember némileg hosztalek.

= Azt hiszi?

— A kis bankhivatalnok, aki monoklit visel, az egyéves önkéntes, aki a bérkocsissal gróf úrnak szólíttatja magát, a pesti szatócsné, aki a külföldi fürdőben Riza de Katznak írja a nevét, a kurta gentry, aki a vasúti kocsiban fennhangon beszél a méneseiről, a nagymágnás, aki a külföldi fejedelmi személyekhez való bizalmas barátságát emlegeti, ők mindannyian hosztalekek. A legtöbb hosztalek persze politikusok körében találkozik. Hosztalek a képviselő, aki egyszer pofon ütött egy teremszolgát és azóta csökönyösen államférfinak képzeli magát. És hosztalek a másik képviselő is, aki tyúkprókátorból vagy kis ujságíróból lett honatyává és mindenáron el akarja csapni Goluchovszkit. Sőt hosztalek minden politikus, aki politikusnak hiszi magát csak azért, mivel nyolcszáz jobb sorsra méltó paraszt-ember ráadta a voksát!

= Beszéljünk a színházi hosztalekokról!

— A potyázó mecénásokról, mint maga nevezte őket. Ahol szegény a színház, ott a poziciójukat a meglévő vagy képzelt vagyonukra alapítják. Mint például a Népszínháznál. Ahol pedig ideges és félénk a színház, ott a poziciójukat a képzelt vagy meglévő hatalmukra alapítják a hosztalekok. Például a Nemzeti Színháznál. Hosztalek Nándor, a főhosztalek, azt mondotta, hogy ő valami intendáns-

BEFUTÓ

Egy III. helyi versenylátogató feljegyzései

IV. A tömeg elvonul.

Nem tartozom a... ördögöt nem! Odatartozom a sznobok közé, akik a jószagú friss kenyérbe se tudnak beleharapni, hogy rá ne gondoljanak a hosszú útra, péken, malmon, paraszton keresztül, a vadontermő ősgabonákig, az egész művelődési folyamatra, nagyszerű és rejtelmes elágazásokra, amiket mind ismerni kell annak, aki méltón és megérdemelten *táplálkozni*, nemcsak úgy istennevében enni akar...

Micsoda barbárság az is, hogy harmadik hete halasztom a Times ama számának megszerzését, amely teljes terjedelmében hozza lord Roseberry nagy beszédét a newmarketi telivérárverésről, máig sem vettem meg a lezajlott angol versenyév történetét, sőt a 938-as magyar galoppszezón »Összes Eredmény«-eit sem — bár itt szolgáljon mentségemre, hogy az egyes délutánok reám is kiható eredményeit pontosan ismerem, csak nem volt még bátorságom összegezni.

Volna még egy mentség, de ez annyira lírai, hogy félek: az egyetemes turflélek nem ismeri el, mint a maga gondolatát.

Arról volna szó, hogy — évek ide, évtizedek oda — az ember néha mégis arra gondol, hogy bár *Perepáty* sanszai a Sorsolási Handicapban igen kimagaslók s a számbajöhető sajtó egyöntetű véleménye szerint — *bar accident* — el sem vesztheti, mégis... hátha... lehetne ezt a délutánt másvalamiképpen hasznosítani. Ha talán folytatná az ember a tanult mesterségét... vagy megkezdené az átképző tanfolyamot... vagy a követségek valamelyik iskolájában szorgalmazná az angol igeragozást, mert a versenytéri megafón hibátlanul mondja ugyan be az idegen lónevet, de ezek többnyire csak főnevek egy-két olyan kivételtől eltekintve, mint: »*Do it now*«, »*Come in*«, vagy »*Thank you*« s ezek a kis beszédmorzsák is csak úgy rögzítődnének, ha a *helyezettek* kihirdetésekor ismételné a hangszóró, de nem teszi.

Ha már benne vagyok a lázadásban: arról is volna szó, hogy egyikünk-másikunk kalkuláló ceruzája rátéved ilyen összegezésekre:

Ügető délután	= 92
Megyeri délután	= 28
Nagypálya délután	= 54

összesen 174 délután, nem is számítva az előkészületi délelőttöket, a klasszikus futamokat megelőző izgalmi napokat, a versenyt követő reggeleket, amikor minden lapban megolvassuk a versenyeredményeket (nem mintha kételkednénk a szemünk előtt lefolyt események *úgytörténtségében*, egyszerűen azért, mert ilyen az ember: már kifizette a cehhet, a differenciát, a partnerek már kimentek a kávéházból, a lámpákat is leoltották, de ő még mindig ott ül a zöld kártyaasztalnál, mert amíg meg nem mozdul, hátha még nincs vége mindennek... vagy hogy ne mindig a hazardból vegyem a hasonlatot: olyan, mint a szerelmes, aki elhiteti magával, hogy *amíg* veszekedik — még van miért veszekednie...)

Ezek persze lázadó gondolatok. Inkább csak este jönnek, a versenyvégződés kísérői és nem is időálló gondolatok. Komoly, versenyre nem járó, filozófus elmék elégedetlenül is ráznák a fejüket ilyesmik hallatán. Például Emerson. Aki ugyan ma sem szaporítaná hőstípusainak a számát egy III. helyi versenylátogatóval, de a kétlakiságot elítélné és dícsérni tudná az egyfából faragott turfmant, aki jóban-rosszban turfman és nem egyéb, örül ha nyert, búsul ha vesztett, kezét szívének mély sebére nyomja, de nem kísérletezik elvi balzsamokkal s még gondolatban sem lesz áruló. Muscicapa adta, Muscicapa elvitte. J'y suis, j'y reste.

Ebben maradunk.

Egyébként is — *maradunk*. Azt csak a Kerepesi út ablakaiból kinézők látják úgy, hogy vége van a versenynek. Nem mondom, az utolsó futam után sokan elmennek, sötéten bandukoló ezrek vonulnak le a csatatérről, az autók is hosszú sorokban szállítják a (többnyire erkölcsi) diadalok hőseit, de az igazi versenyemberek gros-ja még marad.

Elsőbb is azok, akik az utolsó futam győztesét fogadták. Ezek a kasszákhoz rohannak. Nem mingyárt a *kifizető* pénztárhoz. Van idő! Nemcsak azért, mert húsz percbe beletelik, míg a nyerőosztalékot megállapítják. A nyerőnek: *általában van* ideje. Mi történhetik avval, mitől késhetik el az, akinek pénze van? Milyen mulasztást nem tud jóvátenni? És mi az, hogy hét óra! Mi az, hogy holnap! Mi az, hogy elseje! *Ereszd el* fejhosszal megverte a favoritot s a dolgok rendje megváltozott. Nincs olyan relációja a világnak, hogy *neki* kelljen sietnie.

Nem is siet. Végignézi valamennyi totókassza cifferblattját. Hány tét van összesen?

Hány tét van a győztesen? És gyorsan kiszámítja, hogy a győztesre legalább hetvenszeres lesz az osztalék. Még akkor is, ha nagyon megnyomták »*odaát*«. Túl a korláton. A nagypénzűek. Még akkor is: legalább 140-et kap a kettőre. (Van egy halvány reménye, hogy odaát nem nyomták meg és kétszáz is lehet.) Odafordul egy másik boldog kalkulátorhoz:

— Lesz húszszoros...

Az, előbb odafordul a cifferblatthoz, hogy megbizonyosodjék, ő bolond-e vagy a nyerőtárs. És megállapítván, hogy ő nem bolond és legalább nyolcvanszoros pénz olyan biztos, mint a Kereskedelmi Bank, fuldokolva felel:

— Jó-húszszoros. Huszonöt is lehet.

Mert micsoda öröm az: szerény ötven pengőre várni a kasszánál s aztán 160-at kapni, kétszázat is talán.

A totó tisztje kiragasztja az osztalék-cédulát. *Ereszd el* 162-őt fizet a 2 pengőre. A jólpreparált öröm fellángol. Nincs már aggodalom, se valóságos, se mondvacsinált. Nincs gát! A dicsőséges bizonytalanságnak vége. Dicsőséges bizonyosság van. (Csak az alagút van még hátra, ott az ember a kezét a bankókra szorítja s világosságra jutva átszámolja a pénzt. Annyi az.)

És a vesztők (mondjuk a nem-nyerők) is ott maradnak.

Vannak, akik ott a korlátnál kövülnek, ahol álltak. A szemük a szép zöld gyepre mered. A zsokék már leszálltak, nyereggel a kézben már visszamázsálják őket, all right, csengetés, a piros gömb felszalad, — ők, a favorit hívei, állnak tovább, nem tudják elhinni, hogy vége van.

Hm... Hogy milyen szörnyűségesen vége van a futamnak, mikor vége van.

Csak most indultak el... egy helyről, egy vonalban... még minden tikket *jó*, érvényes papír, még minden lehet... és lesz is, elől a lovunk... a táv... most kiugrik egy... most nagy kavargás... mi ez! Tisztán nyert *a másik*... Láttuk, de nem igaz! az csak úgy látszott! A pálya csal, a görbülettel... A számot kiteszik. Mehetünk.

De nem megyünk. Még minden *itt van* a pillanatból. A pálya, az emberek, a bírói páholy, a célkarika, a program a kezünkben, a tikket, talán még mindig minden lehet, csak az a kavargás nincs már, az a századrész pillanat, az nincs már, annak vége van.

És a *böngészők* maradnak még. Véletlenül, zavarból, tévedésből eldobott jó tikketek keresői; kevesen. Az emberek már nagyon óvatosak. Minden mellényzsebük tele van multheti rossz tikkettel, nemhogy a jót eldobják. De egyebet is lehet böngészni. Sőt. Ezt sokan teszik: az eldobott turflapokat szedegetik. Nem keresethalmozásból történik ez. Hanem: gyalog a Kerepesi út hosszán, vagy ülve a 38-ason, egymás alá fogunk négy-öt különféle versenylapot. Megnézzük és összevetjük — egymás között s a valósággal is — a tipjeiket. Mi lett volna, ha nem azt a lapot vásároltuk volna, amit vásároltunk, hanem ezt a másikat, harmadikat, negyediket. És meg is fogadtuk volna a tanácsait. Legtöbbször nagyon megnyugtató ez a revízió. »Tipjeik« époly galádul viselkedtek, mint »*Jelöltjeink*«. Egymásután eresztjük szél szárnyára a sok szerencseígéretet, nem tartjuk meg, csak a magunk programját, hogy elvégezzük az utolsó, fájdalmas tennivalót. Revideáljuk *a magunk külön tipjeit*. Azokat a titkos ceruzajeleket, amiket előző este az egyes programszámok oldalára helyeztünk. A négyes számú lovat kurzívval húztuk alá, a nyolcas számút kétszeresen. A hatos mellett egy felkiáltójel van. Alatta a hetes kérdőjeles. Vannak olyan némelyes emberek, mit tagadjam, akik a turflap margóira többszónyi, sőt mondatnyi mementókat írnak. Essünk túl ezen is: mit tartottam be belőlük?

Ilyeneket találok ott: »*Hűség!*« Ez kérem nem lónév, bár kínálkozik, hogy Blaskovich-ló viselje. Ez annyit jelent, hogy kedvenc lovaink mellett kitartani kell. Sem a megafón szuggesztíven rövid oddsai, sem egy esetleges csábító totalizatőrkvóta el ne térítsenek. Nessun maggior dolore...

Na és? Betartottad?

Mea culpa! De nemcsak az én hibámból nem, Atyám. Hanem mert: *annyi a kedvenc lovam*... Legtöbbször nem is lehet szorosan betartani ezt a parancsot. (Minden évad elején, a versenylovak jegyzékében aláhúzom azokat a tényleges lónagyságokat, lóígéreteket, amelyeket ebben a szezónban tűzön-vízen keresztül játszani fogok. S ez a lójegyzék állandóan nálam is van, a hátsó zsebemben. Hétszer egy galoppdélutánon elő is szedem. Mindig a futam után! Dobjon rám követ, akinek ilyesmi eszébe jut verseny előtt.)

Meg ilyen felírást találok: »*Figyelni a tendenciát*«. Mert az van. Ha az ember a 12-es számmal kapott egy nagyobb osztalékot, hetek telhetnek el, míg más számmal valami nagyobb nyereséghez jut. Ha Kallinka a 7-ik futamban lemarad Ágnessel, csak utána kell nézni: már az előző hat futam valamelyikében is lemaradt Ursussal vagy Valutával. Ha az öreg Raymer 3—4 versenyt nyert, vigyázat! *Raymer-nap* van. Mire észbekapok, persze vége van.

De azért nem haszon nélkül valók ezek a versenyutáni időtöltések, a dolgok helyesebb értékelésére is megtanítanak. Ha például ½3 órakor 20 pengőt avval tettem a zsebembe, hogy hatvanat csinálok belőle, mert ez az a minimum, amivel a dolgaimat rendezhetem, este 7 órára egész garmada eszmém jön, hogyan lehetett volna a dolgokat hússzal is megúszni.

*

Az is lehet, hogy mindez a sok elmebeli elfoglaltság: az elvonuló versenyjátékosok önvédelmi tevékenysége az újból ránkköszöntő külvilág sértő magatartása ellen. »A versenyről jön« — mondja minden szem, s hiába mimikri, cipőportörlés, szaksajtóeldobás, még a Keletinél, még a Körút sarkán is tiszteletlenség tárgya vagy. Három kisszakaszt vehetsz, míg az ügy elévül.

De miből?

Osvát Kálmán.

(A következő fejezet: **A megafón mint nyelvtanár.)**

Ribbentrop, a Gringoire s a külföldi találgatások

Berlin, január 4.

Ribbentrop német külügyminiszternek a közelmultban tett párizsi látogatásával kapcsolatban a külföldi sajtó egy részében találgatások jelentek meg a német külügyminiszternek *a berlin-római tengely struktúrájára* vonatkozó állítólagos kijelentéseiről, amelyek azonban valójában tisztára *kitaláláson* alapulnak. Úgylátszik, hogy ezek a találgatások a Gringoire francia hetilap egyik cikkére támaszkodnak, amely a birodalmi külügyminiszterrel folytatott interjú alakjában látott napvilágot.

Hivatalos helyen kijelentik, hogy az említett cikknek külpolitikai találgatásai *a szerző képzeletének szüleményei* és a német külügyminiszter kijelentéseihez vagy felfogásához *semmi közük sincsen.*

Sikkasztott és megszökött a hoek-van-hollandi zsidógyüjtőtábor parancsnoka

Amsterdam, január 4.

Hoek van Holland zsidótáborának parancsnoka, aki 300 zsidó őrizetével volt megbízva, *sikkasztást követett el.* Az államügyészség körözi a szökésben lévő parancsnokot. A legutóbbi napok folyamán a hoek van hollandi táborból *számos zsidó megszökött. (MTI.)*

— **BEKÜLDÖTT HIREK. — CSÜTÖRTÖK. NAPIREND. — Múzeumok.** — Történeti (történet, régészet): 9—½2. — Iparművészeti: 9—½2. — Néprajzi: 9—½2. — Szépművészeti (régi és modern képtár; közép- és újabbkori eredeti szoborgyüjtemény; grafika): 10—½2. — Uj Magyar Képtár: 10—½2. — Levéltár: 9—½2. — Mezőgazdasági: 10—1. — Akadémia (Széchenyi és Vörösmarty szoba): 10—12. — Királyi várpalota: 9—2. — Erzsébet: 9—2. — Országháza: 9—4. — Ráth: 9—1. — Növénykert: 8—12. — Aquincumi: 9—12, 3—6. — Vérhegy barlang: 8—8. — Természettudományi (régiség, történet): 9—½2. — Társadalomegészségügyi: 10—1. — Magyar Zsidó: 4—6. — **Könyvtárak:** — Fővárosi: 9—2. — Akadémiai: 3—7. — Széchenyi: 8—2, 3—6. — Technológiai: 5—8. — Iparművészeti: 9—½2. — Mezőgazdasági: 10—½2. — Kereskedelmi és Iparkamarai: 9—12. — Vakok: 8—12, 2—5. — **Egyetemi:** 8—8. — **Kiállitások.** — Országgyülési Múzeum (1914—1924. tiz év politikai története): 9—½2. — Szépművészeti Múzeum (Lord Rottermere gyüjteményének válogatott képeiből rendezett kiállitás): 9—½2. — Mücsarnok (őszi tárlat; felvidéki kiállitás): 9—½2. — Müterem (gyüjteményes kiállitás): 10—6. — Nemzeti Szalon (Erdélyi Magyar Képzőmüvészeti Kiállitás): 9—5. — Tamás-Galéria (karácsonyi kiállitás): 10—6. — Szentföldi Múzeum (képzőmüvészeti kiállitások): 9—12, 3—5. — **ELŐADÁSOK.** — A Mérnök- és Épitész-Egyletben Lengyel Ferenc: »Az 1939. évi newyorki világkiállitás és néhány közlekedési kérdés« (Reáltanoda u. 13—15.), ½7-kor. — A Népegészségügyi Múzeumban Molnár Olga: »Egyetemet és főiskolát végzett nők elhelyezkedése, szociális és egészségügyi helyzete« (Eötvös u. 3.), 7-kor. — A Társadalomtudományi Társulatban Albrecht Ferenc: »Politikai alakulásaink mélyebb értelméről« (Szentkirályi u. 7.), 6-kor. — A Virágkedvelők Egyesületében Füredi Jenő: »Csevegés a mérsékelt meleg szobába való növényekről« (Esterházy u. 4.), ½5-kor. — A magyar zsidó szabadegyetemen Laub Pál: »Az elektromos erős áramu ipar uj útjai és lehetőségei«, 6-kor, Lippovitz György: »A kisiparos és kiskereskedő üzleti könyvei«, 7-kor (Wesselényi u. 7.) — **KÜLÖNFÉLÉK.** — A **pesti izr. hitközség V. ker. ifjúsági csoportja** ma este ½9-kor palesztinai dáestet rendez (Wesselényi u. 7.). — A **MIEFHOE** (Királyi Pál u. 9. Tel.: 183—379. 10—5 között) **uj angol, spanyol és francia nyelvtanfolyamokat** rendez, amelyekre január 8-áig lehet jelentkezni.

PÁGER • SZELECZKY • KABOS • RAJNAY
BESZÁLLÁSOLÁS
LLOYD • SIMPLON • CORVIN • CAPITOL

Hashajtónak
Artin dragée. Biztos. Olcsó!

NAPI HÍREK

JÓ REGGELT!

Szerdán megbukott a japán kormány. Az ellenzék már régen ferde szemmel nézett rá.

Egy szójáték miatt szakadt meg a diplomáciai összeköttetés Franciaország és Irán között. Most már kibékültek, mert a szóvicc nem Irán ellen »iránult«.

Beszélgetés a kávéházban: »Olvastad? Az olaszok rendőri hatáskörrel akarják felruházni a futballbírót.« »Praktikus megoldás. Igy aztán a bíró esetleg önmagát is kivezetheti a pályáról.«

A nap hőse: Daladier, aki bevonult Tuniszba. Az arab felköszöntőkre is franciául válaszolt, mert betartja azt a régi szabályt, hogy aki nem tud arabusul, az ne beszéljen arabusul.

Sztrájkba fogott tizezer newyorki taxi. Nálunk Szilveszterkor arra panaszkodtak a taxisofőrök, hogy az utasok sztrájkoltak.

Beszélgetés a villamos perrónján: »Olvastad? Csehországban bevezetik a futballban a totalizatőrt. Fogadni lehet, hogy ki lesz a győztes.« »A közönség érdekében az volna helyes, hogyha a helyrefogadásokat is lehetne kötni és a második helyezett is fizetne.«

Mindenben első a Pesti Napló

— Az egri érsek újévi szózata. *Szmrécsányi* Lajos egri érsek most megjelent pásztorlevelében papjaihoz és híveihez újévi szózatot intézett, amelyben az elmult év három kimagasló eseményével: az eucharisztikus kongresszussal, Szent István halálának jubileumával és a Szent Jobb országjárásával foglalkozik. Pásztorlevelében hangsúlyozza az érsek, hogy *a további fennmaradás is csak úgy biztosítható, ha — mint Szent István idejében — a törvényhozás és kormányzás az oltártól indul ki és az oltár oltalma alatt áll.* A Szent Jobb diadalmas útja biztatás volt a hazánk minden részében lakó magyarok számára, figyelmeztetvén mindenkit, hogy *amig útmutatását követjük, nem fogunk megtévedni és jövőnket biztositva láthatjuk.* A főpásztor szózatával egyidejüleg elrendelte, hogy az egri egyházmegye minden egyházközségében az idei nagyböjt folyamán a kongresszusi élmények megujítására triduumokat, illetve lelkigyakorlatokat tartsanak.

— A törvényszék évnyitó ülése. A budapesti törvényszék szerdán délben tartotta dr. *Bartha* Györgynek, a törvényszék elnökének elnöklése mellett évnyitó teljes ülését. *Bartha* megnyitó beszédében ismertette a törvényszék mult évi működését és ezzel kapcsolatban az egész bírói karnak köszönetet mondott azért a magasszínvonalú munkásságért, amelyet az elmúlt év során kifejtett. Ezután *felolvasta az ipolysági járásbíróságnak a törvényszék üdvözlő táviratára érkezett választ.* A négyoldalas levél többek közt ezt tartalmazza: »Végtelenül jól esett, hogy amikor húszéves szenvedés és megpróbáltatás után visszatértünk a magyar bírói kar részéről meleg szeretet várt bennünket.« A teljes ülés ezután folyóügyeket intézett el.

— Tasnádi Nagy András előadása az ezeréves alkotmányról. Az *Országos Nemzeti Klub* január 11-én, szerdán este félkilenc órakor előadóülést rendez. Az ülésen *Tasnádi Nagy* András igazságügyminiszter: *»Az ezeréves alkotmány«* címen tart előadást. Az előadást vita követi, amelyen a magyar közélet értékes kiválósága szólal fel.

— Egyetemi magántanár. A kultuszminiszter dr. *Bobula* Idának, a budapesti Sarolta Kollégium igazgatójának a debreceni m. kir. Tisza István tudományegyetem bölcsészettudományi karán egyetemi magántanárrá történt képesítését jóváhagyólag tudomásul vette és ebben a minőségében megerősítette.

— Farsangra olcsó és szép estélyi cipőajánlatunk 12.50—19.50 P Münchengrätzi Kft., Kossuth Lajos u. 15.

— A Színházi Magazin új számát *Kosztolányi Dezső* posthumus versei, *Kodolányi, Kállay Miklós, Tersánszky Józsi* Jenő irásai, *Fedák Sári* és *Ignácz Rózsa* máris közkedvelt és szenzációs színházi levelei, *Dékány András* vezércikke, *Egyed Zoltán* és *Kürthy György* riportjai díszítik. A rendkívül gazdag képanyag a színházi, szilveszteri és társadalmi eseményekről számol be. Színdarabbal, gyermeklappal és kótamelléklettel együtt ára 60 fillér.

— A hetvenéves Lyka Károly. Nemcsak a magyar művészek szükebb világának, hanem az egész magyar társadalomnak szép ünnepe az a nap, amelyen *Lyka* Károly, művészeti irodalmunk nesztora, most életének hetvenedik évét tölti be. Lyka Károly munkásságát felesleges volna ez alkalommal részletesen méltatni, hiszen az a hosszú és eredményekben gazdag út, amely a müncheni és római tanulmányoktól a *Pesti Napló* és más lapok művészeti rovatának vezetésén, a Képzőművészeti Főiskola újjászervezésén és éveken keresztül való irányitásán át a nagyszerű szakmunkák egész sorának megirásáig vezet, el nem halványodóan belevéste magát a legszélesebb értelemben vett közvéleménybe. Mégsem túlzás talán, ha megállapítjuk, hogy Lyka nevéhez fűződik *a magyar művészi közszellem kialakulása;* egymásután megjelent kisebb-nagyobb könyvei nemcsak a művészettörténelem nagy fejezeteiről mondanak magas szempontú, csalhatatlan ítélőképességre valló véleményt, nemcsak a magyar művészetek multját és jelenét foglalják össze világos, újszerű szintézisbe, hanem egyben *látni* is megtanítják azokat, akik azelőtt — a legjobb esetben — csak *nézni* tudtak... Ez Lyka Károly nagy pályájának egyik oldala; a másik pedig az, amely ezt a finomlelkű embert és mélytudású művésztudóst a fiatal magyar művészgeneráció atyamesterévé tette. *Nincsen nagyobb gyönyörűség az életben, mint tehetséges fiatalokkal együtt dolgozni* — mondotta éppen e sorok irójának akkor, amidőn néhány esztendővel ezelőtt elbúcsúzott a Képzőművészeti Főiskola katedrájától. Szép mondás, szívből jött őszinte vallomás volt ez a néhány szó, amely egyben arra is vallott, hogy Lyka Károly életében sok gyönyörűséggel találkozott, hiszen pályája a fiatalok támogatásának, új tehetségek bátorításának — és ha kellett: igaztalan támadások ellen való megvédések — hosszú sora volt. Hogy a modern magyar művészi irányok kibontakozása terén Lyka milyen érdemeket szerzett: ezt igazában majd csak a művészettörténet fogja méltányolhatni. A kortársakra ezen a szép fordulón csak az a kedves kötelesség hárul, hogy néhány szívből jövő, keresetlen szóval kívánjanak még sok, az eddigiekhez eredményekben és sikerekben hasonló esztendőket a most hetvenéves, örökifjú Lyka Károlynak.

— Szabó és Landau vezet Washingtonban. *Londonból* jelentik: A hastingsi sakkversenyen a fiatal magyar mester, *Szabó* László továbbra is az élen van, hat játszma közül ötben győzelmet aratott. *Landau* hét játszmából öt és fél pontot szerzett.

— Meztelen őrült a Lehel uccán. Szerdán este a Lehel ucca 1/c. számú ház előtt a járókelők *egy teljesen ruhátlanul szaladgáló és kiabáló középkorú emberre lettek figyelmesek.* Nagy csődület támadt, *a rendőr az összefüggéstelenül kiáltozó embert bevitte egy kapu alá és ruhát adott rá.* Mentőautó vitte a főkapitányságra, ahol a rendőrorvos megállapította, hogy *ön- és közveszélyes elmebeteg.* Az angyalföldi elmegyógyintézetbe vitték. *Személyazonosságát még nem sikerült megállapitani.*

— Kórházi felvétele közben meghalt egy erdőtanácsos özvegye. *Gálfy* István erdőtanácsos 67 éves özvegye, aki Bercelen lakik, szerdán este *Márta* nevű leányával a Baross uccában járt. *Az asszony hirtelen rosszul lett, elájult.* Lánya taxiba ültette és bevitte a Baross ucca 27. szám alatt levő I. számú női klinikára. Mialatt az irodában a szokásos adminisztrációval a felvételt elintézték, az asszony meghalt. Holttestét a törvényszéki orvostani intézetbe szállították.

— A francia követségi nyelviskolák második félévére 1939 január 9-től kezdve lehet beiratkozni hétköznapokon (szombat kivételével) 5—8-ig a központi irodában, IV., Reáltanoda ucca 7. Félévi tandíj 10 P. A régi tanfolyamokon kívül új kezdő tanfolyamok is nyílnak. Gyermekek részére (Gonda Lili játékos módszerével) három iskolában lesznek tanfolyamok: IV., Reáltanoda ucca 7., III., Áldás ucca 1. (Rózsadomb) és V., Alkotmány u. 11. A haladó tanfolyamok tárgyai: francia irodalom és történelem, rendszeres nyelvtan, francia társalgás, kereskedelmi levelezés, fordítások és francia gyorsírás. A legkiválóbb hallgatók francia állami ösztöndíjban részesülnek. Magyar tanfolyam nyílik franciák részére. Részletesebb felvilágosítással szolgál dr. Garzó Miklós, a francia követségi nyelviskolák igazgatója.

— Megmérgezte magát egy magántisztviselőnő. A Népszínház ucca 30. számú házban levő lakásán szerda délután *Kozma* Lili 27 éves magántisztviselőnő *gázzal megmérgezte magát.* A Rókus-kórházba szállították.

— Kiírták a pályázatot a Kerepesiúti temető új ravatalozójának tervezésére. A főváros új ravatalozó csarnok-épületet emel, amelynek tervezésére most írta ki *Szendy* polgármester a pályázatot. *Az első díj 2000 pengő, a második 1200, a harmadik díj 800 pengő, ezenkívül a főváros tíz pályamunkát egyenkint 400 pengőért megvásárol.* A pályamunkákat február 28-áig kell benyujtani a központi városházán.

— »Tu es pastor ovium« címmel P. *Szabó* Polykárp, az ismertnevű franciskánus zeneszerző, *nyolcszólamú vegyeskarra és nagyzenekarra orgonakíséretes himnuszt irt XI. Pius pápa pappászentelésének 60. évfordulójára.* A himnusz előreláthatólag február 12-én, a pápa megkoronázásának 17. évfordulóján kerül bemutatásra a budavári koronázó főtemplomban.

— Széngázmérgezés. Szerdán a kispesti Horthy Miklós út 53. számú házban dolgozott *Sarkadi* Jenő szerelőmester, aki Budapesten az Angol ucca 3. számú házban lakik. Forrasztási munkát végzett és ehhez faszénnel begyujtott a kályhába. Faszéngáz keletkezett s a szerelőmester elvesztette eszméletét. Társai akadtak rá, értesitették a mentőket. *Sarkadit súlyos mérgezési tünetekkel* kórházba szállították.

— Lúgkövet ivott, mert pletykáltak róla. Szerdára virradóra Pilis községben az Ilona-telep egyik lakásában eszméletlenül találták *Zelényi* Anna 18 éves leányt. Nagymennyiségű lúgkőoldatot ivott, beszállították a Horthy Miklós-kórházba. Megállapították, hogy a faluban ellenségei pletykái keresték öngyilkosságba.

— A kassai ítélőtábla ünnepélyes megnyitása. *Zachár* István, a kassai ítélőtábla újonnan kinevezett elnöke, *január 6-án délelőtt 10 órára tűzte ki a kassai ítélőtábla ünnepélyes megnyitó ülését.* A díszülésen megjelenik a kormány és az igazságügyminisztérium képviseletében dr. *Berczelly* Jenő titkos tanácsos, államtitkár, továbbá *Töreky* Géza, a királyi kúria elnöke, *Hutás* József, a kúria másodelnöke, *Láng-Miticzky* Ernő, a budapesti tábla elnöke, *Alföldy* Béla, a tábla másodelnöke s rajtuk kívül még számos kúriai és táblai tanácselnök is. Az ünnepi díszülés keretében *Töreky* Géza, a kúria elnöke is beszédet mond.

— A pozsonyi Toldi Kör kegyeletes ünnepséget rendezett egykori elnökének, Thaly Kálmán születésének 100. évfordulója alkalmából. Az ünnepségen dr. Aixinger László, a Kör alelnöke mondott ünnepi beszédet. Thaly Kálmán újjáélesztette a kuruc gondolatot — mondotta többek között — és ezt örökségként hagyta ránk azzal az útmutatással, hogy a szabadság szeretetében és szolgálatában fogjunk össze mindnyájan.

— Eckhardt Tibor előadása a Piarista Diákszövetségben. A *Budapesti Piarista Diákszövetség* csütörtökön este fél 9 órakor a Szent Gellértben rendezi összejövetelét, melynek keretében *Eckhardt* Tibor »A népi elv és a Dunavölgy« címmel tart előadást.

— Egy képviselő özvegyét elgázolta a villamos. Szerdán délelőtt a Boráros téren egy 66-os villamos elgázolta *Tomori* Jenő volt nemzetgyűlési képviselő 62 éves özvegyét, aki könnyebb sérüléseket szenvedett.

— Világitási zavar Budán. Szerda délután hat órakor Buda több részén kialudtak a villanylámpák, néhol az uccai közvilágitásban is zavar támadt. Sötétségbe borultak Buda külső északi részei, a Hüvösvölgy és Zugliget, a Víziváros, a Vár egyrésze, a Krisztina nagyrésze, a Vérmező környéke, az Erzsébethíd és a Margithíd között levő Dunapart és a Lánchíd. Az elektromos művekhez *tömegével érkeztek a bejelentések az üzemzavarról.* A vizsgálat kiderítette, hogy a Hidegkúti úti Ludovika Akadémia épületében levő transzformátor állomás főkábele *átázott* és rövidzárlatot okozott: a transzformátor »átütött«. Több óra hosszat tartott a hiba kijavítása. Az elektromos művek mérnökei nagy apparátussal vonultak ki a helyszínre. Fokozatosan kapcsolták vissza a világításba a kikapcsolt uccai hálózatot. A villamosközlekedésben nem volt zavar, mert a Beszkár kelenföldi telepéről táplálták a villamosvezetékeket. Este félkilencre a lakásokban és a sötétségbe borult uccákon is kigyulladtak a lámpák.

— Súlyoskimenetelű autókarambol történt Vecsés és Üllő között az országúton. Egy Budapest felé haladó luxusautó, amelyet *Krakler* József 28 éves tisztviselő vezetett, összeütközött egy kétlovas parasztszekérrel. A bakon ülő *Szabó* Pál örkényi kocsis *súlyos zúzódásokat* szenvedett. Az autó erősen megrongálódott. A megsérült *Szabó* Pált Krakler beemelte az autóba és a Szent István kórházba vitte.

— Vízkereszt és vasárnap egyházi zenéje. A bazilikában pénteken 10-kor Schubert: B-dur miséje. A rádió közvetíti. Vasárnap 10-kor Mozart: Missa triumphalisa. — A koronázó templomban pénteken 10-kor Vavrinecz Mór: Karácsonyi miséje. A magánszólamokat Tóth Gabriella, Hajász Sándor és Mally Győző éneklik. Vasárnap 10-kor Mozart: Koronázó miséje. — A belvárosi templomban pénteken 10-kor Demény: Szegedi (d-moll) miséje. A magánszólamokat Takács Klementin, Mojzer Margit, Köblös József és Göllner János éneklik. Vasárnap 10-kor Beliczay: F-dur miséje. A magánszólamot Baumgartner Margit énekli. — A tabáni templomban pénteken 10-kor Nussbaumer: IV. Pastoralmiséje. A magánszólamokat Calligaris Karola és Angela, Károly Aladár és dr. Várszeghy Lajos éneklik. 12-kor Marton Éva szólót énekel. Vasárnap 12-kor Kiss Ibolya hegedűművésznő játszik. — A krisztinavárosi templomban pénteken d. e. ½11-kor Kempter: D-dur miséje. A magánszólamokat Fülöp Kató és Ritz Gabriella éneklik. — A ferdinándtéri templomban pénteken d. e. 10-kor a kongresszusi gregorián korális mise. Fél 12-kor lovag Falk Zsigmondné énekel szólót. Vasárnap 12-kor Kempter: Karácsonyi (G-dur) miséje Závodszky: Puer natus-ával, melynek szopránszólóját Falk Zsigmondné énekli. Fél 12-kor Kreutz Hedvig énekel szólót. — A terézvárosi templomban pénteken Bánáti-Buchner Antal: Karácsonyi miséje. Vasárnap Kersch: Szent István király miséje.

— Győri iparosok a Bata-gyár letelepedése ellen. *Győrből* jelentik: A győri lábbelikészítő iparosok a cipőkereskedők és bőrkereskedők szakcsoportjával karöltve szerdán nagygyülést tartottak és állást foglaltak a Bata-cipőgyár magyarországi letelepedése ellen. A nagygyülés határozati javaslatot fogadott el, amely szerint a letelepedés ellen felterjesztéssel fordulnak az iparügyi miniszterhez és a határozatot küldöttségileg eljuttatják az ipartestülethez, az iparkamarához, valamint a polgármesterhez és *a küldöttségjárás idején egy órára bezárják műhelyjeiket.* Felkérik ezenkívül az árkormánybiztost, hogy vegye szigorú vizsgálat alá a bőrárakat, mert *alacsonyabb bőrárak esetén a magyar iparosok is tudnak olcsóbb cipőt előállitani.*

— Halálozás. Dr. *Mihalovits* János müegyetemi nyilvános rendes tanár, a volt selmecbányai bányászati és erdészeti főiskola volt professzora, hatvanéves korában szívszélhüdés következtében meghalt. A müegyetem soproni bánya- és kohómérnöki osztályán a bányajog tanára volt. A főiskolán rektori tisztséget is viselt és ő volt a főiskola első felsőházi tagja. A legutóbbi időben nagyobbszabású történelmi munkán dolgozott. Halála széles körben nagy részvétet keltett.

A véreskezű humanista

A Népszava, úgy látszik, húsz évvel eltévesztette a naptárt és azt hiszi, hogy még mindig 1919-et írunk, nem pedig 1939-et. Vasárnapi számában ugyanis megható és felemelő visszaemlékezést közöl Kunfi Zsigmondról, a tanácskormány közoktatásügyi népbiztosáról. A kommunista „kultúra" diktatóráról azt mondja ez a jeles publicisztikai mű, hogy „érző lélek volt, a magyar és európai kultúra egyesült benne, minden sorát a magyar munkás iránt érzett forró szeretet fűti át. Nagy idealista volt, humanista, aki a nagy szellemek nyomdokain járt. Azt hitte, hogy az elmaradt magyar viszonyokat meg lehet változtatni".

Emlékezünk rá, hogy a Dob-utcának ez a nagy humanistája barátaival együtt miképpen próbálta ugrásszerűen eltörölni az igazi magyar művelődés minden eredményét. Akasztófák erdeje, mártir áldozatok kiömlött vére, ártatlanok halálhörgése hirdette ezeknek a Kunfi-féle nagy szellemeknek jelentőségét. Azóta elmult húsz év, de a magyarság még mindig nem tudta és soha nem is fogja elfelejteni, hogy kik voltak ezek a véreskezű „érző lelkek" és bőrkabátos humanista nagyságok. És épp ezért, mert a magyarság mitsem felejtett, a Népszavának is jó lesz figyelembe venni, hogy ilyen hangon, ilyen áradozó ömlengéssel sem most, sem ezután nem lehet népbiztosokról írni Magyarországon.

Ernszt Sándor emlékezete

Néhai dr. Ernszt Sándor halálának évfordulója alkalmából a Magyar Élet Keresztény Községi Pártja, *Csilléry* András és *Müller* Antal országgyűlési képviselők vezetésével népes küldöttségben kereste fel *Ernszt* Sándornak a kerepesi temetőben lévő sírját, hogy lerójják kegyeletüket a párt egyik nagynevű megalapítója sírjánál. A gyászünnepségen megjelent *Schuler* Dezső ny. alpolgármester a székesfőváros képviseletében, ott voltak *Baján* Ferenc, a párt társelnöke, *Cselényi* Pál ügyvezető elnök, a párt számos tagja és a magyar közélet sok kitűnősége.

A sírnál Csilléry András mondott mélyenszántó emlékbeszédet, majd koszorút helyezett el Ernszt Sándor sírján.

Az évforduló alkalmából ugyancsak népes küldöttséggel kereste föl az elhunyt magyar államférfi sírját a Katolikus Népszövetség, a Katolikus Tanárnők és Tanítónők Egyesülete s az Angol-kisasszonyok s koszorút helyeztek el a síron.

A Magyar-Finn Társaság matinéja

Nagysikerű ünnepséget rendezett a Magyar—Finn Társaság vasárnap délelőtt az Uránia Filmszínházban. Az ünnepség Onni Talas budapesti finn követ védnöksége mellett folyt le.

Az előadást dr. *Nagy* Emil ny. igazságügyminiszter, a Magyar—Finn Társaság elnöke nyitotta meg, majd dr. vitéz *Nagy* miniszteri osztálytanácsos, a társaság alelnöke tartott vetített képekkel kísért előadást, melynek keretében bemutatta Finnországot és finnek életét.

Dr. *Gaskó* Dezső, a társaság ügyvezető alelnöke a helsinkii 1940-iki olimpiai játékok előkészületeiről beszélt. Dr. *Prém* Lóránt az OTT alelnöke kiemelte a finn—ugor népeknek a sport terén elért kiváló teljesítményeit, valamint azt a körülményt, hogy a magyarok és finnek barátsága teljesen önzetlen.

A nagy tetszéssel fogadott előadások után a „Finnország természeti szépségei és gazdagsága" című, magyarul beszélő hangosfilmet mutatták be. A nézők szemei előtt elvonultak a finn tájak szépségei, a finn élet valamennyi vonatkozása.

Az előadás iránt olyan nagyfokú érdeklődés nyilvánult meg, hogy igen sok érdeklődő nem juthatott belépőjegyhez. Erre való tekintettel a Magyar—Finn Társaság az előadást december 25-én, karácsony első napjának délelőttjén 11 órakor megismétli.

Derűs beszámoló a balatonfüredi választás néma hetének első napjáról

Vezéri parancsra a nép közé költöztek a nyilas honatyák, hogy „öntevékeny csatár" módjára harcoljanak

Balatonfüred, november 20.

(Az Esti Ujság kiküldött munkatársától.)

Ha a sok, plakátokkal, meg nyilaskeresztes zászlókkal teletűzdelt autó nem szaladgálna keresztül-kasul a falvakon, az ember nem is venné észre, hogy választásra készülnek itt. Igaz, a néma hét már megkezdődött, aztán meg az eső is vigasztalanul zuhog, — aminek különben valami haszna is van: lemosta a sürgönypóznákról, kerítésekről a plakátokat s nem kell a kisbírónak vakargatni őket, — így azonban

csak a legelszántabb kortesek cuppognak a sárban dolguk után.

Hiába húzták fel a zordon csizmákat, a latyaktól irtózó városi ember csak kiütközött belőlük, meg úgylátszik, *sajnálják is a szép fényesre pucovált huszáros lábbelit bepiszkolni.* Kár, mert a falusiak igaz gyönyörűséggel nézik őket,

ahogy utánozhatatlan komorsággal s azzal a tartással, amit csak a csizma tud adni az embernek, végigmennek az utcán.

A pógárok a legmessziről-jöttebb nyilas választási vezért is megismerik száz méterekről, hiába gombolják nyakig a kabátot az esőben.

Miről ismerszik meg a nyilas kortes?

Balatonarácson történt, hogy az egyik helybeli emberrel bandukoltunk a szövetkezeti kocsma felé, mikor messziről kibukkant a mellékutcából két csizmás alak.

— Ezek nyilasok ugye? — kérdeztem.

— Az egyik. Az a *goromba nézésű*, — mondta csendesen.

S mindjárt meg is magyarázta, hogy a jó ég tudja, miért, de

ezek az idegenek olyan komor képpel járkálnak itt, mintha rögtönítélőbíróság tagjai volnának s minden pillanatban akasztófára akarnának ítélni valakit.

— Hát még ha kiskabátban látná őket, — biztatott derült szívvel az öreg aracsi — a fényes ibersung szíjjal. *Olyanok, fekete gunyájukban, mintha lovasított kéményseprők volnának, csak a kormvakaró hiányzik a vállukról* . . . Nagyfogalmu emberek különben . . .

Hát ez igaz, beszélni legalább ugyancsak tudnak. A balatonfüredi gyűlésre szombaton

már három órára összecsődítették a tisztelt választókat, akik gyűltek is szépecskén, kivált a sihederek, szavazásra nem igen jogosult legénykék, meg néhány komoly pógár is.

Ezeket aztán *félhatig tartották szóval a szónokok*, akik csak a göncölszekér rúdját nem ígérték oda a kerület népének, mást mindent mondtak, ami jó és szép, s ami a politikai álmoskönyvekben benne van. Végre aztán

félhat órakor megérkezett maga a jelölt, Mecsér András is, aki felvette már a zöld inget, de, úgy látszik, röstelli egy kicsit, mert mindig felgyűri rá a kabátja gallérját.

Megérkezett, s körülbelül a következőket mondta:

— Mecsér András vagyok, ha megválasztotok jó, ismertek, ki vagyok, s ha képviselőtök lesz, akkor is Mecsér András maradok.

Hogy fest közelről a hatósági terror?

Az egész szónoklat tán három vagy négy percig tartott s avval vége is volt a nagygyűlésnek. Az emberek morgolódtak, hogy ezért bizony nem nagyon volt érdemes harmadfél órát ácsorogni, de hát apelláta nincs, s egyéb attrakcióval senki se tudott szolgálni.

A beszédek különben meglehetősen egyhangúak, s felépítésük körülbelül az, hogy

a szónok szidja a kormányt, dicséri a jelöltet, s — panaszkodik a terror ellen.

Erről a terrorról, amivel különben tele vannak a nyilaslapok is, érdemes pár szót ejteni.

Mert csakugyan van terror, mindössze az a szépséghibája, hogy — a nyilasok csinálják. Képviselőik

szidják a csendőröket, mint a bokrot, nem éppen hízelgő jelzőkkel illetve a a rendre vigyázó kakastollasokat, hátuk mögött, sőt a szemükben is.

A mentelmi jog köpönyege alatt *a törvénytelenségek egész sorát követik el*, kezdve attól, hogy mázsaszámra osztogatják a röpcédulákat, ujságokat, s *Vágó* Pál „interpellációját", amely sohase hangzott el a képviselőházban, de

legalább a nemzetgyalázás összes kritériumait kimeríti.

alighanem az az elnéző bánásmód az oka, amelyet a hatóságok eddig tanusítottak az agitációs harcra idecsődült képviselők s egyéb vezérekkel szemben.

Mert amíg gyűléseket lehetett tartani, a legmesszebbmenő előzékenységgel engedélyeztek számukra gyűléseket *úgy is, hogy a mód bizony nem volt egészen szabályos.* A közigazgatási hatóságok, meg a csendőrök a legkinosabban vigyáztak arra, hogy panaszuk ne legyen a nyilasoknak, s

maga a jelölt, Mecsér András is elismerte, hogy semmi kifogást nem tud támasztani, a „terrornak" semmiféle nyomát nem tudja felfedezni.

Az atrocitásoknak a mind sűrűbb emlegetése úgylátszik, — *mosakodás az előreláthető eredmény miatt,* s nem szolgál egyéb célt, mint hogy el lehessen majd mondani: terror ütötte el a győzelemtől az „eszmét". . .

Vasárnap óta különben

a nyilas honatyák kiköltöztek a nép közé.

Eddig Balatonfüreden laktak, részint a szanatórium előkelő csendjében, részint pedig a Balatoni Szövetség üdülőházában, de ennek a jómódnak vezéri parancsra most már vége van. Valamennyien írott ukázt kaptak *(alighanem Rácz Kálmán fogalmazta, mert valóságos harci utasítás)*, s ebben meghagyódik a „képviselő testvéreknek", miszerint kötelességük dokumentálni a néppel való együttérzésüket, közé való tartozásukat, s e célból ki kell hurcolkodniok a falusi hajlékokba.

Tizenégy pontja van a gondosan szerkesztett parancsolatnak

s ezek között kiváltképpen figyelemreméltó a tizenkettedik, amely imigyen szól:

„Ha az embereknek ügyes-bajos dolgaik vannak, a képviselők jegyezzék azt fel és a köztük levő ügyvédeket vigyék ki másnap, vagy harmadnap, akik felveszik a panaszokat és ennek elintézését kilátásba helyezik."

Pincézni is kell a jó kortesnek

A fogalmazás igen óvatos s a tevékenység nyilván hatásos lesz,

nem is szólva arról, hogy semmibe se kerül, mert ha kilátásba kell helyezni valamit, abban aztán igazán utólérhetetlenek a „képviselő testvérek".

Legfeljebb egy kis kényelmetlenséget okoz a dolog, fel kell járni a falut s kikutatni: *kinek van ügyes-bajos dolga, panasza.* A tizenharmadik pont már sokkel kellemesebb, mert

azt írja elő a nép közé leereszkedő nyilas honatyáknak, hogy esténkint szorgosan járjanak a pincékbe

s iparkodjanak ott is híveket szerezni. A Balaton környékén közismerten jó borok teremnek, a pincézés pedig, mint magántermészetű passzió se tartozik éppen az utolsók közé, hivatalból végezni tehát nem lehet teher.

A képviselőket kitartásra biztató fogalmazvány utolsó pontja ezeket mondja: *„Most elsorolt gondolatokon kivül természetesen mindenki salyát* (a szedő úr ne javítsa ki, ragaszkodjunk az eredeti ortografiához *hatáskörében öntevékeny csatárként működjön az eszme győzelme érdekében."*

A nyilas honatyák, mint öntevékeny csatárok, már el is hagyták az Erzsébet-szanatóriumot, meg a szövetségi üdülőházat s tanyát ütöttek a falvakban. Sőt dolgoznak is erősen, mert *estefelé az egyik csopaki pince mellett haladván autónk, a présházból szelid világosság szűrődött ki, a fénnyel együtt pedig vidám dallikózás lármája.* Csak az a kérdés, hogy az erős természetű balatoni borokhoz nem szokott városi kortes elég öntevékeny volt-e még, mikor hazafelé kellett mennie s nem szorult-e szégyenszemre idegen támogatásra . . .

D—i

Az Esti Ujság teljes rádióműsora nov. 20 déltől — nov. 21 délig

Hétfő, november 20

12 óra

Budapest I.: 12 Harangszó. Himnusz. Időjárásjelentés. 12.10 Haydu István gordonkázik, zongorán kíséri Petri Endre. 12.40 Hírek. 12.55 Maróti Magda énekel, zongorán kísér Petri Endre.
Kassa: 12—15 Budapest I.

13 óra

Budapest I.: 13.20 Időjelzés, időjárás- és vízállásjelentés. 13.30 Sárközi Béla cigányzenekara.

14 óra

Budapest I.: 14.30 Hírek. 14.45 Műsorismertetés.

15 óra

Budapest I.: 15 Árfolyamhírek, piaci árak, élelmiszerárak.

16 óra

Budapest I.: 16.15 Diákfélóra. Rémhírterjesztők. Előadás. 16.45 Időjelzés, időjárásjelentés, hírek. tató zene.
München: 16 Ének egy hadikórházból.
Stuttgart: 16 Könnyű zene.
Boroszló: 16 Szórakoztató zene.

17 óra

Budapest I.: 17 Hírek szlovák és és magyar-orosz nyelven. 17.15 A rádió szalónzenekara.
Bécs: 17.10 Lemezek.
Berlin: 17.30 Vidám félóra.
Boroszló: 17 Hírek, lemezek.
Hamburg: 17.10 Klasszikus zene.
Lipcse: 17.10 Lemezek.

18 óra

Budapest I.: 18.15 A kilencven éves Lánchíd. Előadás. 18.45 A Budapesti Kamarakórus.
Bécs: 18 Zongora- és baritonszóló.
Berlin: 18 Szórakoztatózene.
Boroszló: 18.30 Berlin.
Bukarest: 18.17 Lemezek. 18.50 Hírek.
Hamburg: 18.30 Berlin.
Köln: 18 Berlin.
München: 18 Berlin.
Lipcse 18 Berlin.
Stuttgart: 18.15 Francia zene.

19 óra

Budapest I.: 19.15 Hírek. 19.25 Londoni levél. Felolvasás. 19.45 Bobula Lajos harmonikaszámai.
Budapest II.: 19.30 Német nyelvoktatás.
Bécs: 19 Lemezek. 19.30 Hírek.
Berlin: 19.10 Hírek.
Boroszló: 19.30 Hírek
Bukarest 19 Szórakoztató zene. 19.45 Hírek.
Milano: 19.37 Magyar hírek.
Pozsony: 19.40 Tánczene.
Róma: 19 Hírek.
Stuttgart: 19 Hírek, lemezek.

20 óra

Budapest I. 20.05 Tóth Árpád anthologia. Babits Mihály bevezetőjét és Tóth Árpád verseit elmondja R. Simonffy Margit. 20.30 Elfelejtett magyar zeneművek.
Budapest II.: 20 Hírek magyar, szlovák és magyar-orosz nyelven. 20.20 Hanglemezek.
Ankara: 20.15 Szórakoztató zene.
Bécs: 20.15 Könnyű zene.
Berlin: 20 Hírek. 20.15 Filmekből.
Boroszló: 20.15 Dalos, zenés est.
Bukarest: 20 Strauss János-est.
Firenze: 20.15 Lemezek. 20.30 Színmű, majd tánczene.
Kalundborg: 20 Könnyű zene.
Milano: 20 Hírek. 20.15 Lemezek. 20.30 Hírek.
München: 20 Hírek. 20.15 Tánczene.
Pozsony: 20 Hangjáték.
Riga. 20.05 Liszt és Brahms magyar zenéje. 20.20 Hangjáték.
Róma: 20 Hírek. 20.15 Lemezek. 20.45 Hírek.
Sottens: 20.45 Hangverseny.
Stockholm: 20 Vígopera.
Stuttgart: 20 Hírek. 20.15 Lemezek.
R. Szófia: 20 Szimfónikus hangverseny.
Zágráb: 20 Dalok.

21 óra

Budapest I.: 21.40 Hírek, időjárásjelentés, hírek szlovák és magyar-orosz nyelven.
Budapest II.: 21.10 A halhatatlan szatira. — Felolvasás. 21.40 Időjárásjelentés.
Ankara: 21.35 Klasszikus zene.
Berom.: 21 A külföldi svájciak estje.
Berlin: 21 Csajkovszkij IV. szimfóniája.
Bukarest: 21.10 Dalok. 21.30 Hírek, lemezek.
Milano: 21 Részletek operákból.
Oslo: 21.30 Zongorahangverseny.
Pozsony: 21.20 Zongorahangverseny. 21.45 Hírek.
Riga: 21.15 Lemezek.
Róma: 21 Szimfónikus hangverseny.
R. Szófia: 21.15 Hírek, könnyű zene.
Stockholm: 21.20 Rádiózenekar.
Zágráb: 21 Könnyű zene.

22 óra

Budapest I.: 20.05 Modern szerelem. Muráti Lili és Jávor Pál modern színművek szerelmes jeleneteiben.
Ankara: 22 Jazz.
Berom.: 22. Hírek.
Bécs: 22 Hírek. 22.50 Berlin.
Berlin: 22 Hírek. 22.30 lemezek.
Boroszló: 22 Hírek.
Bukarest: 22.45 Hírek.
Hilversum I.: 22.25 Lemezek.
Kalundborg: 22.20 Vonósnégyes.
Milano: 22.10 Hegedűzongorahangverseny.
München: 22 Berlin.
Pozsony: 22.15 Hangszerszólók. 22.45 Hírek.
Prága I.: 22 Hírek. 22.50: Berlin.
Riga: 22 Lemezek.
Róma: 22 Hírek. 22.10 Dalok. 22.50 Lemezek.
Sottens: 22 Lemezek.
Zágráb: 22 Hírek. 22.20 Tánczene.

23 óra

Budapest I.: 23 Hírek német, olasz, angol, francia és eszperento nyelven. 23.05 Közvetítés a Spolarich-kávéházból. 0.05 Hírek.
Berlin: 23 Szórakoztató zene.
Hilversum I.: 23.50 Lemezek.
Milano: 23 Hírek. 23.15 Tánczene.
Prága I.: 23 Operarészletek.
Róma: 23 Hírek. 23.15 Tánczene. 24 Hírek.

Kedd, november 21

Budapest I.: 6.45 Torna, hírek, közlemények, hanglemezek, utána étrend. 10 Hírek. 10.20 Történet az állatvilágból. Felolvasás. 10.45 Divattudósítás. Felolvasás. 11.10 Nemzetközi vízjelzőszolgálat.
Kassa: 10 Budapest I. 11.05 Népzene a Kárpátalján. 11.30 Hanglemezek. 11.40 Hírek magyar és szlovák nyelven, műsorismertetés.

NEM EMLÉKSZEM

Irta: Dallos Sándor

A régi, vándor-korombeli zsebkönyvem akadt ma a kezembe s azt forgattam. Rongyos, kopott, vászonkötetes notesz ez. Tizennégy esztendővel ezelőttről való, mikor még szokásom volt, hogy felírjam minden érzésemet, gondolatomat. Hát valami nagyon bőséges, de nagyon kúsza naplóféle ez. Körülbelül fél éve voltam Pesten, mikor ezt írtam, már alaposan benne az éhezésben, nyomorúságban, vastag próbákban s a legfontosabb, a legintimebb, a legegyénibb följegyzéseket már nem is értem belőle. Fogalmam sincs például róla, mit jelenthetett ez:

„A lefelé nézésben van a vigasztalás."

Vagy ez:

„Egy eldobott villamosjegy. Téma."

Ezt se tudom, micsoda, mire utal s mikor írhattam:

„A kirakatok formálják az embert."

S egy cím: „Gömb-utca hét. Lajos bácsi."

Fogalmam sincs, mit jelenthetnek ezek a följegyzések, miért tulajdonítottam olyan fontos szerepet a kirakatoknak s hogy ez a Lajos bácsi ki lehetett. Valami fontos ember bizonyosan, talán munkát igért, vagy egy darab kenyeret, de az is lehet, hogy óvakodnom kellett tőle. Nem tudom. Ugy elment az életem egy darabja, mintha sohase éltem volna át vagy beledobtam volna a tengerbe. Éltem, futkostam, szenvedtem, kétségbeestem, reméltem, írtam, éreztem, gondolkoztam, akartam s nem emlékszem rá, hogy mi volt, miért volt, hogyan volt. Olyan érzésem van, mintha egy idegen ember feljegyzéseit olvasnám. Idegen kéz vonásait, idegen agy gondolatait. Pedig bizonyos, hogy rettentő ízzás dobálta ki belőlem ezeket a feljegyzéseket, mint egy-egy érzés-gondolatkör végső eredményeit, mint valami próba, valami szenvedés jegeceit, nyilván ezekért éltem, ezekben biztam, ezek voltak a vigasztalásaim, hogy lám élek, vagyok, látom a világ boltozatait, az agyam dolgozik, harcolok és ime, győzök, diadalain vannak, állomásaim: ezek, mérem a világot, tapintom, felelek neki, megmutatom magam, nem hagyom magam, gyarapszik az erőm, a látásom, a lelkem, a fegyverzetem: ezekkel, ezekkel a följegyzésekkel, ezekkel az emberi dokumentumokkal, küldetett vagyok, író vagyok — és nem emlékszem! Kétségbeejtő, hogy nem emlékszem!

A holland és belga kormány tiltakozása ellenséges repülők megjelenése miatt

Hága, november 20. (Havas.)

A holland kormány sajtószolgálata jelenti, hogy egy Heinckel-mintájú német repülőgép északkeleti irányban haladva, Schiermonnikoog-szigetén a holland parttól 100 méter távolságra 50 méter magasságban elrepült. Egy holland járőr tüzelt a német repülőgépre, amikor az holland területen repült át. A repülőgép viszonozta a tüzelést, majd kelet felé eltűnt a felhők között. A holland kormány Berlinben tiltakozást jelentett be.

A Belga című lap Londonból származó jelentése szerint a londoni belga nagykövet tiltakozott a külügyi hivatalban amiatt, hogy angol repülők ismételten átrepültek belga terület fölött. (MTI)

A külföldi sajtó elismeréssel emlékezik meg Magyarország magatartásáról

Páris, november 20.

A francia és angol sajtó egyre sűrűbben foglalkozik Magyarország helyzetével és magatartásával.

Kedvező hatást keltett Párisban a magyar belügyminiszternek a közrend fenntartása tárgyában elhangzott erélyes képviselőházi beszéde. Ezzel egy időben a szokottnál nagyobb figyelemmel jegyezték fel francia részről a magyar tanácsköztársaság leverésének évfordulóját és az alkalommal élve, ismételten *kifejezésre juttatták a Horthy kormányzó történelmi alakja iránt érzett nagyrabecsülést.*

— A magyar kormány ma is erős kézzel biztosítja a törvényes rendet — írja az — *Excelsior* — és letör mindennemű izgatást. *A kormány ma két irányban dolgozik: először erősíti az országot, másodszor megvalósítja a földreformot.* A kormány szabad és rendben tartott országot akar.

A magyar gazdasági politikával foglalkozva, az Excelsior megállapítja, hogy *a magyarok féltékenyen őrködnek kereskedelmi szabadságuk fölött.*

A *Temps* budapesti jelentésben emlékezik meg a Horthy kormányzó budapesti bevonulásának évfordulójáról. Kidomborítja, hogy *Magyarország a kormányzó bölcs és erélyes vezetése alatt az első ország a háború után Európában, amely leküzdötte a kommunizmust és keresztény nemzeti alapra fektette politikáját.*

A lap Magyarországnak szentelt másik közleményében beszámol azokról az intézkedésekről, amelyeket a magyar kormány a ruszin lakosság sorsának megjavítása céljából foganatosított.

London, november 20.

A *Manchester Guardian* „Magyarország első segélye a lengyeleknek" című hasábos cikkben ismerteti az angol segélybizottság egyik tagjának magyarországi benyomásait. A cikk szerint mind a katonai, mind a polgári menekültek gondozását jórészt önkénteket szenvedik el, de *a magyar hatóságok minden tőlük telhetőt elkövetnek, hogy javítsák sorsukat.* A katonai tábor parancsnokai munkát szereznek és műhelyeket rendeznek be számukra. Sokan magáncsaládoknál nyertek menedéket. A kormány a polgári menekültek gondozását jórészt önkéntes jótékonyságnak engedi át. (MTI).

Schaffhausen, november 20.

(Német Távirati Iroda)

A *Grenzbote* hosszabb budapesti jelentésben hangsúlyozza, hogy *Magyarországon nyugodtan és higgadtan kísérik a világeseményeket.* A kormány éber és szilárdan áll helyén, miként a katona, aki lőszerraktárt őriz. A parlament csendben folytatja tevékenységét. *Magyarország ma azok közé a ritka államok közé tartozik, amelyekben a törvényhozás gépszerű pontossággal dolgozik.* A parlamentnek csendes munkája mellett folyamatban van az ország gazdasági átszervezése. (MTI).

Basel, november 20.

A *Basler Nachrichten* budapesti jelentésében megjegyzi, hogy Magyarországon élénk megelégedést keltettek azok az olasz sajtóhangok, amelyek kifejezésre juttatják Olaszország komoly és eltökélt részvételét Magyarország sorsában. A jelentés utal a *Corriere Padano* ismert cikkére és megállapítja, hogy a budapesti lapok élénk megelégedéssel vették tudomásul, hogy Olaszország kinyilvánította magyarbarát magatartását. (MTI).

Irodalom

MAGYAR MŰVÉSZET

Lyka Károly könyve egy félszázad (1800—1850) magyar képzőművészetéről

A magyar művészettörténetírás leghivatottabb és legrégibb művelőjének legújabb, több mint hatszázoldalas munkája, minden tekintetben *monumentális mű,* amelyről boldogabb időkben külön tanulmányokat lehetne és *kellene* írni. *Lyka* Károly művei egész nemzedékeket tanítottak meg a szép szeretetére és a művészet helyes értékelésére. Ifjú korában a magyar művészet modern előharcosainak volt hűséges és méltó fegyvertársa és elsősorban neki köszönhető, hogy a nagybányaiak törekvéseit elismerték és ma már klasszikus festőink közé tartozik például *Szinyei-Merse. Lyka* nevéhez fűződik *Képzőművészeti Főiskolánk* újjászervezése a világháború után és *az ő irányítá szelleme tette európai hírűvé ezt az intézményünket.*

A *Magyar művészet* című mostani monumentális tanulmánya — amely ragyogó írói tollal teszi hozzáférhetővé az olvasó számára a képzőművészet elvontabb problémáit is — annak a kornak a művészetével foglalkozik, amit általában *biedermeiernek* neveznek, de amely számára *Lyka* Károly, igazi írói találékonysággal, *a sokkal magyarabb „táblabíró-kor" elnevezést találta ki és be is vezette esztétikai irodalmunkba.* Erről a korról, mint általában a magyar művészet korai szakaszairól, igen keveset tudott a közönség és mindössze *Markó* Károly, *Barabás* Miklós és *Borsos* József nevei mentek át a köztudatba. *Lyka* nagyszerű könyve világosít fel róla bennünket, hogy a magyar táblabíró-kor a polgáriasodás, a magyar városok fejlődésének, egy új szellemnek, a reformeszmék megvalósulásának kora, amelynek rendkívül gazda művészeti élete volt, amit azonban a válságos idők politikai és történelmi eseményei a feledés homályába szorítottak vissza. *Lyka Károly több, mint ezer művész nevét emeli ki mostani munkájában a feledés homályából.*

Lyka új könyvét nemcsak írásművészetének robusztus jellemzőereje és a hatalmas tudományos anyag feltárása alapján nevezzük *monumentálisnak,* hanem azért is, mert a táblabíró-kor egész szellemiségét feltárja munkájában és *valóságos keresztmetszetét adja az akkori idők szociális, gazdasági és kultúrtörténeti helyzetének.*

A kitűnő munkát a *Singer és Wolfner Irodalmi Intézet* a mű belső értékéhez méltó kiállításban és 80 képtábla-mellékkel adta ki, amely az ismeretlen műveknek is meglepő sorozatát mutatja be. Az öt ív terjedelmű forrás-jegyzék pedig tízezernyi adatával valóságos kincsesbánya a kultúrhistórikusok és a művészettörténészek számára. *Tudományos, de egyúttal költői mű ez a félszázadnyi kort felölelő művészettörténeti tanulmány,* amely egyaránt fel fogja kelteni a tudományos körök és a művelt magyar közönség széles rétegeinek érdeklődését.

(— r —)

Nyolcszor egy

(Simonfay Margit új regénye)

Ha egy író csak egyetlen ember sorsát el tudja színesen, érdekesen mondani, úgy, hogy leköti a *művelt* olvasó figyelmét — — máris tiszteletre méltó munkát végzett. Vannak remekművek, amelyek egyetlenegy szereplő látszólag szürke életének rejtelyeit, az emberi lélek mindig gazdag és láthatatlan szövevényét tárják fel. Ha az író arra vállalkozik, hogy mindössze újnyi vastag könyvben *nyolc ember sorsát bonyolítsa* és egyuttal életszerűen megrajzolja alakjukat — bravurosan kell kezelnie a tollat. *Simonfay* Margit új regénye, a *Nyolcszor egy,* meglepő készséggel és igazi írói tehetséggel oldja meg a *nehéz* feladatot. Nyolc hőse van regényének. Mindegyiket abban a pillanatban ismerjük meg, amikor egy sorsfordulatuk villanása fényt vet életükre és megsejteti végzetüket. *Pompás, fölényes írói technikával lehet csak ennyi életet és ennyi élet művészi tanulságait feltárni, egyetlen kötetben.*

Lyka Károly
Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307
Magyar Hírek
1964. I. 15.
1024

95

A Magyar Népköztársaság kormánya Lyka Károly Kossuth-díjas művészettörténészt a magyar képzőművészet és a világ képzőművészetének magasszínvonalú ismertetéséért, képzőművészeti kritikai tevékenységéért 95. születésnapja alkalmából a Kossuth-díj nagydíjával tüntette ki. A képen: Kállai Gyula, a Minisztertanács elnökhelyettese, a Kossuth-díj Bizottság elnöke átadja a kitüntetést Lyka Károlynak

Szőnyi István emlékkiállítás a Magyar Nemzeti Galériában

Zsuzsa az ajtóban

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1971. IV. 30.
NŐK LAPJA
Budapest

1021

LYKA KÁROLY
Vándorlásaim a művészet körül

ÍZLÉSRE NEVEL

Lyka Károly feleségével és kislányával, 1906-ban

Lyka Károly

Magyarország „legnagyobb öregei" közé tartozott *Lyka* Károly (1869—1965) s halála után hat évvel új, nagyszerű művét tehetjük a többi mellé. A *Vándorlásaim a művészet körül* önéletrajz, művészettörténet, esztétikai kézikönyv, és még sok minden. Egy jelentékeny ember és művész lelki önarcképe — egy emberé, aki történelmi korváltozások tanúja és szereplője volt, földrészeket járt be és nemcsak „a művészet körül vándorolt" áhítatos beleérzéssel, hanem az élet minden megnyilvánulására fogékonyan, frissen visszhangzott.

*

Gazdag könyveknek az a sajátosságuk, hogy mindenkit más ragad meg bennük. A képzőművészetek laikus élvezőinek, gondolom, élmény Lyka sokoldalú érdeklődése és méltányos szemléletmódja.

Szenvedélyes vonzalma a szép képek, szobrok, épületek iránt, nem szűkítette be érzelmi és tudatskáláját, ellenkezőleg: a tárgyi műalkotások vezették el az egyetemes kultúra mély tanulmányozásához, az irodalom, a nyelvek, de még a kertművelés és a természettudományok, különösen a botanika szeretetéhez is. A görög művészetet Homérosz, a rómait Vergilius költészetének egyéni és találó jellemzésével kapcsolja össze; szinte ingerülten sajnálja, hogy a csodálatosan alkotó etruszk népről még oly keveset derített ki a tudomány, s rajongásának tárgya, az olasz reneszánsz a kor életével együtt jelenik meg előttünk könyvének lapjain.

*

De hát van-e „rajongásának tárgya"? Nincs, illetve nem kizárólagosan, egyoldalúan rajong valamiért, hanem szuverén és emelkedett módon méltányos minden iránt, ami érték, művészet. Megvédte Giottót azokkal szemben, akik annak idején „primitívnek" nevezték a maga stílusában páratlan olasz mestert; kijelölte Benczúr, Lotz, Székely Bertalan történeti helyét, amikor festésük és témaválasztásuk szinte gúny tárgyává lett; és ugyanebben az időben kiállt a „konzervatívoktól" félelmetesen idegennek érzett Szinyei Merse, Rippl-Rónai, Tornyai János festészete mellett.

Sokoldalú és méltányos ítélő volt. Figyelemmel kísérte a természettudományok eredményeit és felismeréseit, de tiltakozott az ellen, hogy a természetben érvényes fejlődéselmélet mintájára a művészetben is az újat eleve magasabb szintre tegyék a réginél.

Görög pap a Hungária gőzhajó fedélzetén
(A fiatalkori utazások vázlatkönyvéből)

*

Ma az alkotáslélektanban már szinte közhely az *érzelmi indíték* és hatás jelentőségének kiemelése. Lyka a múlt század végén, müncheni és párizsi inasévei alatt is idegenkedett a „technikázástól" és „virtuózkodástól", ellenben az elengedhetetlen festeni, rajzolni tudás mellett a művek „érzelmi sugárzását" dicsérte. Sokkal később, Ferenczy Károly művészetéről szólva, így fogalmazta meg kritikusi hitvallását: „A vérbeli művésznél az érzés a motor, a tudás a kormányzó erő."

Hirdette, hogy a képzőművészetben nem lehet tiszteletlenül bánni az anyaggal és a hatás tekintetében nem hagyható figyelmen kívül a méret. Római tartózkodása alatt mindig elkeserítette, ha az idegenforgalmi boltok kirakatában Michelangelo fenséges M[illegible]-esét tenyérnyi, sőt ujjny[illegible]-gorításban látta.

*

Minden elismerés a kortársi, kiváló műtörténészeknek és kritikusoknak, de van egy nemzedék, amelyik Lyka Károly könyveiből (Kis könyv a művészetről, A művészetek története, Képek, szobrok — stb.) tanult ízlést, tágította látókörét.

Elemzésre várna még a képzőművészeti oktatásban, a közízlés fejlesztésében kivívott érdeme, tiszta magyar stílusa. Hadd méltassuk, nem utolsósorban, emlékezéseinek bölcs derűjét, szelíd iróniáját. Ahogy például a múlt század végén kezdeti divatját élő spiritizmusról szól, vagy a polgári házasság körüli ádáz vitákról, ahogy a millennium (1896) „nagy, országos farsangját" vázolja fel, néhány, kortörténeti és irodalmi értékű ecsetvonással.

A Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, mintegy tíz ember érezhetően lelkes közreműködésével, sok szép illusztrációval adja a szépség és ízlés ügyében érdekelt olvasók kezébe Lyka Károly posztumusz művét.

Gy. I.

A „kö

Egy budapesti gyár új telepet létesített egy alföldi kisvárosban. Az alakulófélben lévő üzem számára szakembereket keresett a városi tanács.

D. Endréné tíz éve dolgozott a városban kisiparosként, de úgy határozott, hogy feladja függetlenségét és 1970. január 5-től ott vállalt munkát. Tanfolyamokat végez, csakhamar megbízzák a MEO csoport vezetésével. Néhány hónap alatt magánvizsgát tesz az általános iskola hetedik és nyolcadik osztályos anyagából.

Beiratkozik a Ruhaipari Technikum előkészítő tanfolyamára.

Jutalmat kap.

Írnak róla az üzemi lapban.

1970 decemberében a vállalat megszünteti munkaviszonyát. A felmondás indoka: a munkakör technikumi végzettséghez kötött.

D-né igazságtalannak érzi az eljárást: az üzem megalakulásától kezdve itt dolgozik, tudomása szerint a munkájával elégedettek voltak, írásbeli figyelmeztetést nem kapott, fegyelmi eljárás nem indult ellene. Ha ezt a munkakört nem töltheti be, elvállalt volna más, esetleg alacsonyabb beosztást is, de erről a megoldásról szó sem volt...

A Városi Tanács Munkaügyi Döntőbizottságához az elbocsátás ellen írt panaszában arra hivatkozik, hogy a felmondás hátterében *személyi* vonatkozású ügy húzódik meg...

„Engem nem lehet kompromittálni"

Az üzemvezetőnek, B. Lászlónak az irodája. Látogatásunk nem érte váratlanul:

— Éppen az imént értesültem róla, hogy készülnek ide. Most ment ki a szobából a személyzeti előadó, arról beszélgettünk, milyen álláspontot foglaljunk el D-né ügyében. Én arra gondoltam, nem is nyilatkozom. Kérdezzék meg H. elvtársat. Én nem sokat tudok erről mondani.

— Annyit csak tud, hogyan végezte D-né a munkáját?

— Erről megvan a külön véleményem. Mielőtt bekerült a gyárba, kisiparos volt. Kérdem én, milyen ember az, aki negyvenéves korában vált ki munkakönyvet? A felmondás indokolt. Most akadt olyan munkaerő, aki megfelelő végzettséggel rendelkezik és a vállalat alkalmazta a *kellő szankciót* D-névei szemben.

— Miért nevezték ki MEO-csoportvezetőnek?

— Mert szükség volt rá.

— Tanfolyamot is végzett...

— Dehogy végzett ő kérem tanfolyamot, csak ismerkedett a termeléssel.

— Kinek van még itt hasonló végzettsége?

— Nekem, és aki a helyére került.

— Másnak nincs?

— Nincs. Kérem, a vállalatnak joga van ehhez. Ezt a dolgot a központ intézte.

— Mennyire ismerik ott D-nét?

— Állandóan informáljuk őket. Nézze — annyit elmondok, hogy olyan pletykát kevert, amivel kompromittálta saját magát.

— Csak saját magát?

— Engem nem lehet kompromittálni. Én az érdemeimnek köszönhetem, hogy erre a posztra alkalmasnak találtak. Én mindig tiszta életű ember voltam. Bevallom, abban talán hibáztam, hogy nem hallgattam azokra, akik már előre jelezték, hogy milyen nőszemély ez a D-né. Amikor ő mindenfélét mondott rám, én rögtön értesítettem a feletteseimet. De ő csak beszélt tovább. Kezdett kellemetlenné válni a dolog és a továbbiak megakadályozására döntöttünk így...

— Nem lehetett volna más munkakörben alkalmazni?

— Nem lett volna helyes, ha ittmarad. Én nem veszíthetem el egy *ilyen nő* miatt a társadalmi becsületemet. Kérdem én, ki ér többet a társadalomnak — ez a nő vagy én?

A varrodában

A varrógépek fölé hajló asszonyok, lányok a városból és a környékéről járnak be dolgozni. Legtöbben itt ismerkedtek meg alaposabban a varrással. D-né jó néhánynak segített ebben. A műhelyben naponta találkozott velük.

Szőke hajú lány, fel sem néz a gépről:

— Csak látásból ismerem, nem tudok róla semmit.

Középkorú asszo

— A munkáját értett is hozzá. E ment el. Utána minket, meósokat, szélésre...

Elhallgat. Gyors ja az ingeket. V észre, hogy nem foglalkozni...

Idősebb nő, az e vezetője:

— Elküldték, h A vezető mégsem nézne az ki? Ar korrekt embernek

„Ha egy fő udvarolni

Visszamegyünk Tudom, hogy B. egyedül és nem is tározta el magát *cióra*. Voltak enne is. K. Györgyné, ti vezető:

— D-né felker az üzemben. Azt szeretne beszélni nő a nővel". Azt kor neki: „Nézd te helyedben f hivatalos szervel tennék, mert, ha nak a főnöke el ni, akkor úgyis tott húzhatja a Mondtam, legjo elmenne innen, a főnöknek is kezd válni, ahog róluk.

— Mit?

— Azt nem tud tosan. D-néről so Tudja, elég feltű dik. Úgy is hívjál dy Madonna... restünk ilyen me ne kelljen kitereg

— Az elmondo nem éppen D-né vart volna ez a *ki* szen akkor magá szélt volna erről

— Én akkor cs *gánember* hallgat

„Ez már ne tartozik rá

A Városi Tanác Döntőbizottsága. I a panaszt, mert számláló üzembe

LYKA KÁROLY UTOLSÓ ÜZENETE

A nemrég elhunyt kiváló művészettörténésszel közvetlenül a halála előtti napokban készült az itt közölt interjú, s akkor készült róla a mellékelt rajz is.

Törtfényű napsugár világít a szabadsághegyi villa dolgozószobájában. Művészeti irodalmunk nesztora, a szürke, de nem fehér hajú mester az íróasztala előtt ül. Hosszú, finom keze az asztalon pihen. Vejét hallgatja, aki az újságokat olvassa fel, mert a 96 éves mester látása már gyönge. Tudni kíván mégis mindenről.

— Giottóról olvasott most — mondja felém fordulva. — Gondolataimban olasz földön jártam. A vespiagnanoi festő volt az első, aki a bizánci merevséget elhagyva, húsból és vérből alkotott testeket festett. Láttam a Rómában, Padovában és Firenzében készült freskóit, művészetének csodálatos kiteljesedését. Abban az időben kutatómunkám anyagi alapját cikkeim, tanulmányaim biztosították. Az ecsetet a tollal cseréltem fel.

— A nagy alkotók a Giottót követő renaissance óriásainak megismerése mellett a »legnagyobb magyarral«, Kossuth Lajossal való találkozásom a legelőbb emlékem.

— Torinóban látogattam meg a kormányzót. Hangja, megjelenése nem változott. Két évvel később, amikor sok kedves utam kísérőtársával, Réti Istvánnal együtt a halottasságyához utaztam, ott volt a Kossuth katonájából amerikai szabadságharcossá lett Figyelmessy ezredes is. Réti Istvánnak, a művésznek még megengedték, hogy megörökítse a halott Kossuth vonásait.

— A különvonatot, amely a vörös rózsákkal borított koporsót Budapestre vitte, én is elkísértem. Az olasz állomásokon, ahol áthaladt, vöröszászlós garibaldisták köszöntötték. És ekkor történt, hogy még egyszer és utoljára, keresztezte útját az osztrák császár! Egy kitérőnél megállították a vonatot, hogy elhaladhasson előtte az olasz királyhoz tartó Ferenc József.

— Mivel tölti idejét a mester?

— Most, hogy már tavasz van, kiülhetek a kertbe. Felkeresnek a barátaim, volt tanítványaim, elmondják problémáikat, beszélnek kiállításokról. Zenét hallgatok, és sokat pihenek. Hiszen 97. évemben járok.

— Tapasztalatainak kincsestárából mit üzen a ma művészeinek?

Lyka Károly jobbját a szívére szorítja: — Innen dolgozzanak.

Írta és rajzolta: ***Mészáros Mihály***

Derkovits Gyulának

a két világháború közti festészetünk egyik legnagyobb alakjának emlékkiállítása nyílt meg a közelmúltban a Magyar Nemzeti Galériában.

VÍZSZINTES:

1. A művész 1934-ben egy régebbi nagy vásznának hátára festette ezt a nagy alakú képét. 16. A művész ezzel a képével a munkásosztály erejét és optimizmusát fejezi ki. 18. B. N. 19. Hangremegtetés a zenében. 20. A német és a világirodalom egyik kiemelkedő alakja (1797—1856). 21. Magasba tart. 22. Ária hangzói. 24. O. R. E. 25. Vissza: angol kötőszó. 26. Hullámosító. 28. Azonos betűk. 30. A kerámiaipar legfontosabb alapanyaga. 33. Gyermekgondozónő — angolul. 34. B. H. 35. Köztársaság Ázsiában (Y = J). 37. A. A. L. 38. Kérdő szó. 40. Ételízesítőt. 41. Zéróban van. 42. Juttat. 43. Golyóscsapágy márka. 45. Kikötőváros Anglában. 47. Kétszer is jegyez. 48. Csinál. 50. Ön. 51. Kötőszó. 53. Pest megyei község. Gimnáziumában tanult egy ideig Petőfi Sándor. 54. **Derkovits egyik fiatalkori műve, melyen a német expresszionizmus formai hatása érezhető.** 57. Szívszorongató kompozíció, amely őszinte egyszerűséggel, minden szentimentális vonás nélkül fejezi ki a művész nyomorát. 59. . . . Lajos: Heltai Jenő A néma levente c. vígjátékának egyik alakja. 60. Lehengerelt, zúzott kőből készült útburkolat. 61. A kerti művelésre elkülönített földterület. 63. Lapos, sík — angolul. 65. A zenekar tagja. 67. Arab ország. 68. Mozi fele! 69. Deltában van! 70. Tagadószó. 72. R. O. R. 73. . . . Alamos: atomenergia kísérleti telep az USA-ban. 75. Kossuth-díjas színművész (Gyula). 77. Növényevő házi állat. 78. Ókori római istenség. 80. **Festő és grafikus, az 1919-i Tanácsköztársaság idején a Képzőművészeti Szabadiskolát irányította. Itt tanult Derkovits Gyula is.** 81. Hadiadó. 82. Tanulással szerzett tudás. 84. Csinálja. 86. R. É. E. 87. Folyami kavics. 89. Húros hangszer. 91. Csak félig stabil! 92. Dúsan adagol. 94. Nagy Róbert. 95. **Derkovits optimizmust, a szocializmus győzelmébe vetett hitet sugárzó alkotása.** 96. A művész utolsó nagy festménye.

FÜGGŐLEGES:

2. Egyesült — angolul. 3. Az asztácium vegyjele. 4. A toll embere. 5. Az ég királynője az ókori görög hitregében. 6. Óramárka. 7. Mint a vízsz. 68. sz. 8. Lap egyik fele. 9. Ezt mondják az üres nézőtérre. 10. Visszasza: kiejtett mássalhangzó. 11. Fel van fordítva! 12. Oroszlán — angolul. 13. Folyó Dél-Ázsiában. **14. Derkovits egyik főműve, melyben harcos osztályöntudata fejeződik ki.** 15. Végtagja. 16. T. M. O. 17. Egymást előző betűk a szoros abécében. **18. A művész 1923—25-ös években való, régebben Élet és halál vagy a Fa alatt címmel ismert műve.** 23. Atmoszféra. 27. Kelet — németül. 29. Nagyobb térség (—'). 31. Tibeti gyapjas szarvasmarha fajta. 32. Több mint foglalkozás. 34. Péksütemény. 36. Színvonalat. 38. Város Marokkóban. 39. Személyes névmás. 41. Szeretet, ragaszkodás. 44. Magot hint. 45. Nehézkes. 46. Nyílás. 47. Szereti a szeszt. 48. Tesz-vesz. 49. L. T. M. 50. Kérdőszó. 52. Ásványban van. 53. Vízzáró kőzet. 54. Angol köszönés — fon. 55. Novi-. . .: város Jugoszláviában. 56. Feltételes kötőszó. 58. Láng-ol-e? **62. A művész egyik önvallomásában és monumentalitásában is megragadó alkotása.** 64. A rénium vegyjele — kettőzve. 66. Irtózik. 68. A hegyekből az olvadás által sodort törmelékkúp. 70. Másra. 71. Hazánkban is járt olasz teniszező. 73. Lopva figyelte. 74. Elesni a végén! 76. Ektelenül zár! 78. Európai nép. 79. Szegély, szegés — angolul. 80. Befejezett. 82. Erre a helyre. 83. T. N. N. 85. Idegen női név. 88. O. G. 90. Személyed. 93. Talán a szélein!

A rejtvényben az o és ő, illetve az ö és ő betű között nem teszünk különbséget.

Beküldendő a vízsz. 1., 16., 54., 80., 95., valamint a függ. 14., 18. és 62. számú sor megfejtése, legkésőbb május 19-ig. Címzés: Ország-Világ szerkesztősége, Budapest VII., Lenin krt. 9—11. »REJTVÉNY.«

Minden héten 25 könyvet sorsolunk ki.

17. számunk rejtvénypályázata:

Megfejtés: ». . . hadd ittasítsa meg a szíveket / a munka, hadd dicsérje mennydörögve / a békében — a békét — mindörökre.«

A nyereményeket postán küldjük el.

Egy-egy könyvet nyert: Bajor Mária, Ceglédbercel; **Benedek István,** Szeged; **dr. Cseke József,** Letenye; **Dianovszky Mihályné,** Szeged; **Farkas Attila,** Budapest; **Fábián Anikó,** Keszthely; **Frisch Györgyné,** Budapest; **dr. Happich Gyuláné,** Debrecen; **Kassai József,** Székesfehérvár; **Kiss Lajosné,** Püspökladány; **Láng Éva,** Ercsi; **Mérey Mónika,** Pécs; **Molnár Béláné,** Budapest; **Orgovány Zoltán,** Szeged; **Palásti Sándorné,** Budapest; **Rakusz Bernátné,** Eger; **Sas Sándorné,** Bélapátfalva; **Szabad Károly,** Derecske; **Szopkó József,** Salgótarján; **Tóth Józsefné,** Kecskemét; **Török Sarolta,** Mezőtúr; **Truskó Antal,** Budapest; **Varga Gyuláné,** Budapest; **Virág Józsefné,** Szentgotthárd; **Zsebe Gizella,** Budapest.

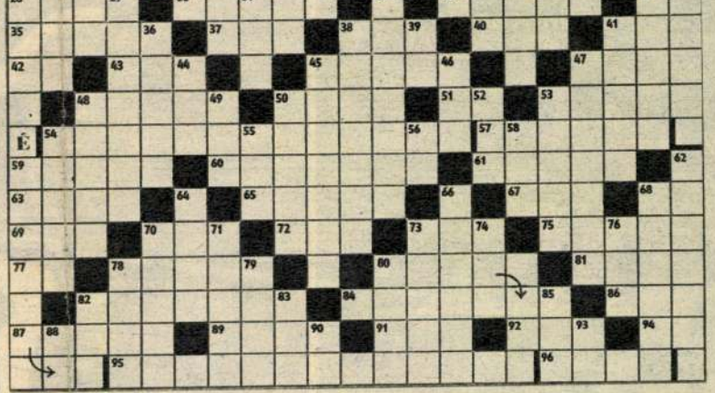

ORSZÁG-VILÁG, a Magyar—Szovjet Baráti Társaság hetilapja. Főszerkesztő: **Alpári Pál.** Szerkesztő: **Szebelkó Imre.** — Szerkesztőség: Budapest VII., Lenin körút 9—11. Tel.: 423—987. — Felelős kiadó: **Sala Sándor,** a Lapkiadó Vállalat igazgatója. — Kiadóhivatal: Budapest VII., Lenin körút 9—11. Tel.: 221—285. — 65 1136 Az Athenaeum Nyomda mélynyomása. Felelős vezető: Soproni Béla igazgató. — Terjeszti: a Magyar Posta. Előfizethető a helyi (Budapesten a kerületi) kézbesítő hivataloknál és a kézbesítőknél. Előfizetési díj egy hónapra 12 forint. Külföldön terjeszti: Kultúra Könyv és Hírlap Külkereskedelmi Vállalat, vagy a Kultúra külföldi képviseletei. — Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. »INDEX« 25.673

A SPORT KARIKATURISTÁJA

Szepes Béla, az ismert sport-karikatúrista, az 1924-es párizsi olimpia gerelyvetés számának második helyezettje, többszörös magyar bajnok, az utóbbi időben sport-karikatúrái mellett, kisplasztikai sportszobrokat is készít

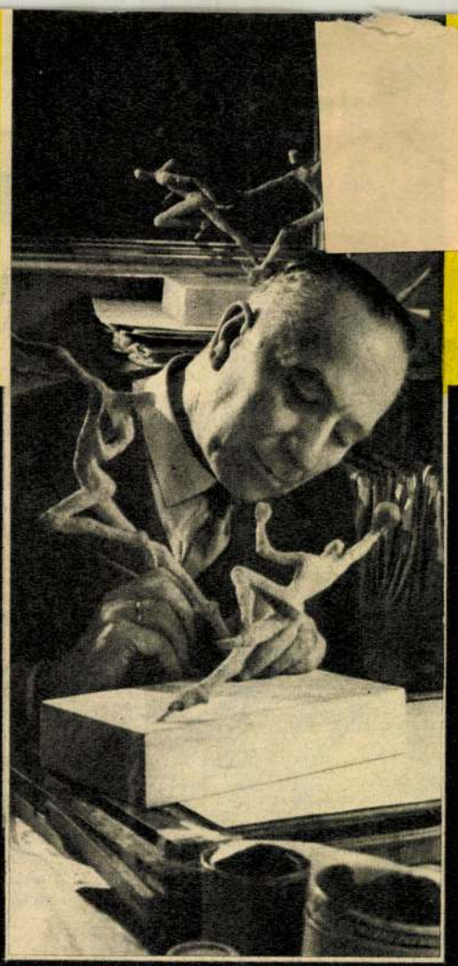

1

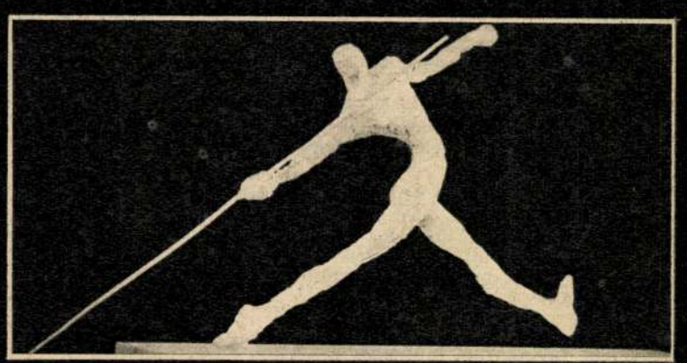

2

3

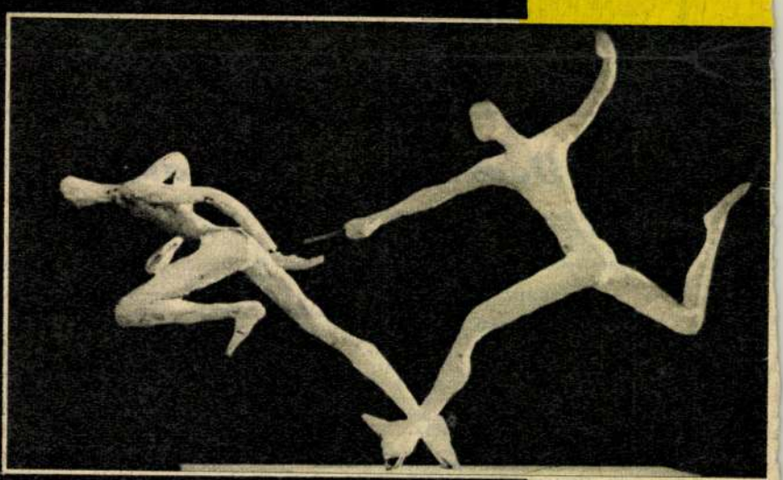

4

5

1. A művész munka közben

2. Gerelyvetés

3. Gól

4. Staféta váltás

5. Becsúszó szerelés

(BOJÁR SÁNDOR FELV.)

Lyka Károly

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307
1965 MÁJ 5.

NÉPSZABADSÁG

8 1021

Meghalt Lyka Károly

A Magyar Képzőművészek Szövetsége, a Képzőművészeti Főiskola és a Magyar Népköztársaság Képzőművészeti Alapja mély fájdalommal tudatja, hogy Lyka Károly, a művészettörténeti tudományok doktora, kétszeres Kossuth-díjas, a Munka Vörös Zászló Érdemrendje és a Munkaérdemrend tulajdonosa, 96 éves korában, hosszas szenvedés után elhunyt.

Lyka Károlyt a Magyar Képzőművészek Szövetsége, a Képzőművészeti Főiskola és a Magyar Népköztársaság Képzőművészeti Alapja saját halottjának tekinti. Temetése május 6-án, csütörtökön 14 órakor lesz a Kerepesi temetőben, a Fővárosi Tanács által adományozott díszsírhelyen. (MTI)

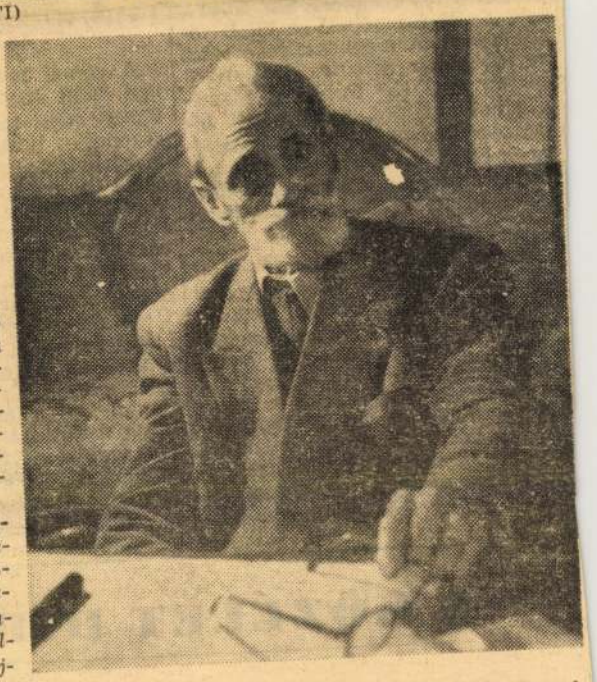

A magyar képzőművészeti irodalom legnagyobb alkotója ment el közülünk. Generációk nevelkedtek írásain, hatvan éven át szerettette és értette meg a művészetet tíz- és százezrekkel, félszázada az ő sorai védték a haladó képzőművészeti törekvéseket, s indította el pályáján művészettörténészek, művészek seregét

Festőnek készült. De már tehetséges müncheni akadémista korában vonzódik a betű, elsősorban az újságírás felé, tárcákat ír hazai lapoknak; ő számol be annak idején helyszíni riportban Kossuth haláláról is. És később, amikor az élet és a tennivalók sokasága választás elé állítja, az írás, a művészeti irodalom mellett dönt. Ő szerkeszti 1902-től az első korszerű művészeti lapot, cikkek százait, ezreit írja a jó magyar művészet védelmében. S közben művészetszervező, kritikus, történész is egyszemélyben. Harcol az avatag művészeti oktatás ellen, újjászervezi a Képzőművészeti Főiskolát, amelynek sokáig tanára, egy ideig igazgatója, s így a többi között Medgyessy felfedezője, Szőnyi István tanítómestere.

Ebben az időben már mind eredményesebben tanulmányozza és tanítja könyveiben, cikkeiben a művészet múltját. Elsősorban nemzeti művészetünk története érdekli, tőle tanuljuk meg, mi A táblabíróvilág művészete milyen Szobrászatunk a századfordulón és Festészetünk a két világháború között, munkássága nyomán válik ismertté a Magyar művészélet Münchenben.

Mindenki tőle tanul: művészettörténészek és újságírók, szakemberek és egyszerű érdeklődők. Mert jóllehet, a „professzorok professzorának" tartják, méltán, de „az egyszerű emberek professzora" is. Könyveit éppúgy élvezettel olvassa a tudományok doktora, mint az üzemi munkás vagy a kisgimnazista. Kristálytiszta, közérthető sorai izzel, szépen szólnak a művészetről, úgy, hogy minden szavának súlya, minden mondatának tartalma van, úgy, hogy szórakoztatva tanítja meg a legbonyolultabb dolgokat is.

A mindennapoktól soha, patriarchakorában sem szakad el. A századfordulón a nagybányaiakat védte, Rippl-Rónait támogatta, mert az volt a haladó művészet, a két világháború között Szőnyi, Bernáth, Pátzay és Medgyessy mellett állt ki, s az utóbbi évtizedekben is lelkesen tartotta számon, s bátorította az igazi tehetségeket. Csak a teste öregedett meg az évtizedek folyamán, szemlélete, a jó magyar művészetért küzdő szándéka sohasem, bármennyire idegennek is tűnt ez az új a maradiak szemében. S nemcsak szemlélete, alkotói készsége is erős maradt. Ezer testi bajjal küzdött, de még 80. évén túl is új, élvezetesen tanító könyvecskéket írt Raffaellóról, Michelangelóról, Munkácsyról.

Nem szóvirág, eleven igazság, hogy mindenki szerette és tisztelte. S ő szinte haláláig kutatott, írt, alkotott. Olyan műveket, amelyek emberöltők múltán is emlékeztetni fognak kiváló alkotójukra.

Az MSZMP küldöttségének találkozója Luigi Longóval és az OKP több más vezetőjével

Az Olasz Kommunista Párt Központi Bizottságának meghívására Rómában tartózkodó magyar pártküldöttség, amelyet *Szirmai István* elvtárs, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, a Központi Bizottság titkára vezet, találkozott és megbeszélést folytatott *Luigi Longóval*, az OKP főtitkárával. A megbeszélésen részt vettek *Mario Alicata, Alessandro Natta*, az OKP Politikai Bizottságának tagjai, a központi bizottság titkárai, *Rossana Rossandra* és *Giuliano Pajetta*, a központi bizottság tagjai, s *Mario Stendardi*, a központi bizottság külügyi osztályának munkatársa.

Az MSZMP küldöttségét elkísérte *Száll József*, hazánk római nagykövete és *Merényi Ferenc*, a római Magyar Akadémia igazgatója is. A találkozó során a két küldöttség — a testvéri barátság és megértés szellemében — megvitatta a két pártot közösen érdeklő kérdéseket, majd a két küldöttség tagjai kölcsönösen informálták egymást országuk politikai helyzetéről. A magyar küldöttség tagjai beszámoltak olaszországi útjuk során szerzett eddigi tapasztalataikról, valamint a *Firenzében, Bolognában, Genovában, Sienában* és *Rómában* a különféle politikai és kulturális szervezetekkel folytatott találkozóikról.

*

A római magyar nagykövetségen Száll József nagykövet vacsorát adott az MSZMP küldöttségének tiszteletére, amelyen megjelent Szirmai István vezetésével a magyar pártküldöttség. Az OKP képviseletében részt vettek: *Enrico Berlinguer, Mario Alicata, Alessandro Natta*, a politikai bizottság tagjai, a központi bizottság titkárai, *Arturo Colombi* és *Umberto Terracini*, a politikai bizottság tagjai, *Giuliano Pajetta*, a központi bizottság tagja, a külügyi osztály vezetője, *Rossana Rossandra*, a központi bizottság tagja, a kulturális osztály vezetője, továbbá az Olasz Kommunista Párt Központi Bizottságának és Központi Ellenőrző Bizottságának több más tagja.

A KÖZÉLET HÍREI

Az MSZMP üdvözlő távirata az Ír Dolgozók Pártjához

A *Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága* táviratban üdvözölte az *Ír Dolgozók Pártja* 5. országos konferenciáját.

Elutaztak Budapestről a finn szövetkezeti vezetők

Jorma Jalava, a Finn Fogyasztási Szövetkezetek Központi Szövetségének elnöke, a Szövetkezetek Nemzetközi Szövetsége végrehajtó bizottságának tagja és felesége, valamint *Lauri Hietanen*, a Finn Beszerző és Értékesítő Szövetkezetek Központi Szövetségének elnöke, a Szövetkezetek Nemzetközi Szövetsége központi bizottságának tagja az elmúlt héten a SZÖVOSZ vendégeként a magyar földművesszövetkezetek helyzetét és tevékenységét tanulmányozta, s megbeszélést folytatott a magyar és a finn szövetkezetek közötti kapcsolatok bővítéséről. A látogatás, illetve a meleg baráti légkörben lezajlott megbeszélések befejeztével *Szirmai Jenő*, a SZÖVOSZ elnöke a Gellért Szállóban vacsorát adott a finn vendégek tiszteletére; a vacsorán részt vett *Erdem Olavi Raustila*, a Finn Köztársaság budapesti nagykövete és felesége.

A finn szövetkezeti vezetők vasárnap elutaztak Budapestről.

Százötvenezren vettek részt a budapesti ifjúsági napokon

Nagy sikerrel zárult a budapesti ifjúsági napok eseménysorozata. A KISZ budapesti bizottságának tájékoztatása szerint *több mint százötvenezren vettek részt* szereplőként, illetve nézőként a három hét alatt lebonyolított mintegy ötven rendezvényen, előadáson, kiállításon, bemutatón, valamint sport- és egyéb versenyen.

Egyedül a vasárnapi záróünnepségen, az Ifjúsági Parkban tartott *majálison* két és fél ezer fiatalt szórakoztatott a könnyű műfaj legnevesebb budapesti előadóművészeinek változatos műsora.

1021

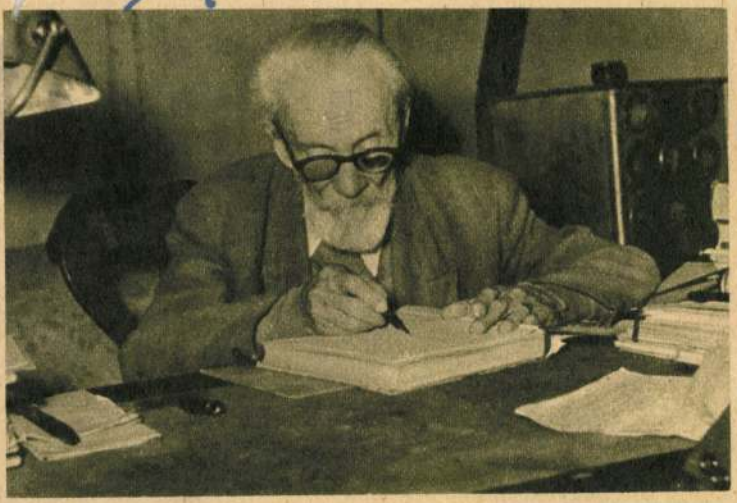

AZ ŐSZ MESTER

LYKA KÁROLY művészettörténész 1869. január 4-én született. Ha egészsége engedné és még élnének volt osztálytársai, elmehetne a nyáron Nyitrára a 77 éves érettségi találkozóra. Ámde éltes kora lakásához köti, az idegeneknek leggondosabb segítsége sem tudná pótolni azt a szerető ápolást és jóltartást, amiben leánya, s családja részesíti.

Az ősz mester egyáltalán nem tartozik a nyugdíjba vonuló hivatalnokok sorába. Egész életében a hasznos tevékenység éltette, csodálatos munkabírása. — A XIX. század magyar festészetéről írt tanulmányához például több mint 4000 kötet könyvet és füzetet buvárolt át. 1890-től kezdve ír cikkeket, tanulmányokat, ismertetéseket. Majd egy félévszázadig volt szerkesztő. Közben jócskán tanárkodott. Hat nagy lexikonnak (külföldinek is!) volt tudományos munkatársa. Könyveiből egy kisebb könyvtár kitelnék — és milyen könyvtár!

a bizal

— Hajrá Mo-gyo-rós! Haj-rá Mo-gyo-rós!

A kiáltást ütemes taps és lábdobogás kísérte. Anna mellett kisfia telitorokból üvöltött: „Hajrá!" Ő csak annyit tudott az egészből, hogy azok a gyerekek játszanak a pályán, akiket anyu tanít és akik mindig szívesen játszanak vele. A mogyorósi iskolások.

Magas, barna fiatalember állt meg mellettük. Jól illett rá a buszvezetői sötét egyenruha.

— Kezétcsókolom — mondta és hangja elveszett a lármában. — Kezétcsókolom! Még mindig ennyire tetszik szeretni a röplabdát?

Anna felnézett. — Valakivel összetéveszthet — gondolta. Ki lehet? Fürkészte a fiút.

— Nem tetszik megismerni? — mosolygott. — Igaz, tíz év nagy idő. Pedig akkor rajvezetőm tetszett lenni!

— Milyen szép szők mondta az egyik.

— Szöszke! — va hangja és Anna tudta taragadt most már. nem is az! Hirtelen h

— Ki ez a Pityu?

— Bukott... sose t tük be az úttörőbe,

Anna nem nyugo amarra is kérdezős Megtudta, hogy az ap hová az ország más hagyta családját valal tegeskedik és nem tö tyuval.

— Nem vagány ez gett Anna — inkább szerencsétlen. Van sz

Soká nem akadt a Amikor ismét találk meg először.

— Ha ráérsz, gyer Együtt lesz a raj.

— Tóth Pityu! Pityu! Nahát! — csapta össze a kezét Anna.

*

Rengeteg tervvel, jószándékkal és izgalommal indult el tíz esztendeje

És Pityu eljött. A g néztek: mit keres ez valami nagy botrán nem történt semmi. volt, szinte zavart.

Hetek múltak...

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Lyka Károly

PAJTÁS

1964 JAN 16

Kevesen tudják, hogy Lyka Károly maga is festőnek indult. Szakmai tapasztalatait aztán inkább mint tudósító, riporter gyümölcsöztette. Nem csak tárlatokról küldött színes, érdekes leírásokat, hanem egyéb érdekességekről is. Mint szemtanú, ott volt — hogy csak a legnagyobbat említsük — Turinban, amikor 1894. március 20-án meghalt Kossuth Lajos. Ő is azzal a vonattal jött haza, amelyik a nagy szabadságharcos koporsóját hozta...

Sok világhírű szobrászunknak, festőnknek volt felfedezője, bátorító kritikusa, olykor anyagi támogatója úgy, hogy pártfogót szerzett a tanulmányútra indulónak.

Hát azt ki tudja a tudós művészről, hogy a növénytant is mennyire kedveli?! A kakukkfüvekről írt tanulmánya egymagában is méltóvá tenné, hogy megemlegesse nevét a tudós világ.

Híre-neve azonban túlterjed a szakemberek szűk körén. Ő már az egész magyar népé. Lyka Károlynak nagy része van abban, hogy a művészetet hazánkban immár nem egy maroknyi csoport érti, s élvezi csupán, hanem a tömegek, — az ifjúság is.

Nevével hol egy-egy újságban, új könyvben, hol rádióban gyakran találkozunk. Fiatalos erővel dolgozik ma is!

Államunk — 95. születése napja alkalmával — a Kossuth díj nagydíját adományozta az éltes mesternek.

Szívünkből köszöntjük őt!

H. E. I.

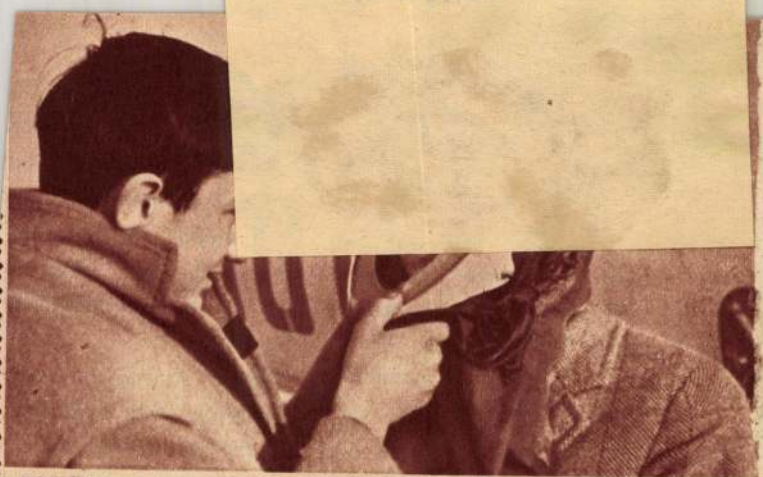

A SZTRATOSZFÉRA VENDÉGEI

Furcsa masina sétálgat a repülőtéren. Sivító lökhajtásos motorja hétszáz fokos hőséget lehel a kristályos jégpáncélra. Amíg ez a gép uralja a teret, s fel nem olvasztja a vastag jeget, pihennek a szuperszónikus repülőgépek. Csak az ügyeletes gépek állnak készületben a már megtisztított betonsávon.

Papp Pista és Jobbágy Ákos — pajtások —, akik elkísértek bennünket a repülőtérre — kíváncsian nézegetik az egyik gépet. „Hű, mennyi műszer! Vajon melyiket kell megnyomni, hogy a hátán repüljön?"

A gép nem felel, a szuperszonikus pilóták viszont szívesen válaszolnak a pajtások kérdéseire.

— Sokat kell tanulni amíg felrepülhetünk. Ismerni kell a sokszáz műszert és a gép szerkezetét. A matematikát, fizikát, földrajzot. Aki pilóta akar lenni, ezeket a tantárgyakat már most jól tanulja meg — mondja Sz. tiszt.

— Milyen ruhába kell

ÉLETMENTŐ KARKÖTŐ. Egy amerikai vállalat érdekes karkötővel lepte meg a közönséget. A karkötőben apró széndioxid patront helyeztek, amely gombnyomásra pillanatok alatt felfúj egy szív alakú műanyagfóliát. Ha vízbe esett ember az álla alá helyezi, hosszú ideig a víz felszínén maradhat anélkül, hogy bármit is csinálna. A vállalat szerint egy ilyen karkötő még száz kilogrammos embert is a felszínen tud tartani. Használat után

Schöpflin Aladár

A Kisfaludy Társaság új tagjai
Harsányi Lajos

Nadányi Zoltán

a kampója hegyes volt. Kezébe vette, kissé meglóbálta. Úgyis mindegy... Kiment vele az előszobába, egy pillanatig hallgatódzott, azután nesztelenül félretolta a reteszt. Úgyis mindegy... Két szökkenéssel a szomszéd lakás ajtaja előtt termett. Pizsamában volt, de nem érezte a hideget. — Úgyis mindegy, — ismételte makacsul és az a gondolat, hogy ő már nem veszthet semmit, mondhatatlan boldogsággal töltötte el. Úgy érezte, hogy felszabadult valami rejtelmes nyomás alól, szárnyai nőttek repülni tudna, nincs nehézségi erő, nincs távolság, amely útját szeghetné. Bizonyos, hogy nem volt eszméletnél, mert megdöbbent, amikor a villanycsengő berregését hallotta a lakásból és csak másodpercek mulva értette meg, hogy ő csengetett. — Úgyis mindegy, és most nem látta maga előtt a sötét előszobaajtó üvegét és vasrácsát, csak vastag, nyomtatott betűket látott, valami újságban, amely azt írja, hogy aki eltűri, hogy a szomszédját lemészárolják, az gyilkos, de Molnár Ernő mérnök mégsem volt gyilkos... Pontosan látta maga előtt ezeket a betűket és tagadhatatlan büszkeséggel olvasta el őket a sötétben. Azután egyszerre a felesége hangját hallotta:

— Szegény uram, a legjobb és legtisztább ember volt, nem bírta el a lelkifurdalást...

Az ajtó mögül dörmögés hallatszott s az előszoba hirtelen kivilágosodott. Az üvegablak megmozdult a rács mögött, a mérnök ütésre emelte a tűzpiszkálót és — hirtelen hátralépett. Az ajtónyílásban a szomszéd kopasz és kedélyes feje jelent meg, rákvörösen.

— Szervusz, apuskám, — motyogta andalogva, — de régen láttalak, na, gyere csak beljebb, de a kulcsot elvesztettem, ne haragudj, apuskám, kicsit bekáfoltam az este...

— Bocsánat, — mondta a mérnök, — furcsa zajt hallottam az előbb...

— Fájt a gyomrom és utamban volt egy karosszék, hát megbotlottam benne. De mi köze van ehhez magának és mit akar itt, mi? — A részeg ember hangja egyszerre harcias lett, tátogó szájából csak úgy dőlt az alkoholszag. — Én úgy lármázok otthon, ahogy akarok és ha velem akar kikezdeni, akkor...

Valaki arra ment a folyosón és csodálkozva nézett a pizsamában álló, piszkavassal felszerelt férfire. A túlsó oldalon is kinyílt egy kivilágított ajtó, kíváncsi tekintet figyelte a furcsa jelenetet.

A mérnök arra gondolt, hogy nagyon nevetséges helyzetbe került. De csöppet sem szégyelte magát. Talán, ha utat engedett volna érzéseinek, hálásan megcsókolta volna a részeg szomszéd kezét. Megfordult, a lakása felé ment. Felnézett a csillagos égre és lassan, különös derengéssel gondolt arra a titokzatos hatalomra, amely megmentette őt, amely a pusztulásból, szenvedésből, tébolyból visszahelyezte az életbe, a Földre.

Irodalom

A trianoni páva

— Surányi Miklós regényének új kiadása —

A trianoni páva, Surányi Miklós első regénye, a háború alatt jelent meg. Húsz év előtt. Az erő és a tehetség elháríthatatlan hatalmával tört utat magának. Történelmi regény, de a történelem nem öncél benne, hanem elindítója egy forró emberi tragédiának. Domoszlay János Farkas és La Bouche marquise szerelme elsősorban emberi dráma. Drámája két távoli, két különböző, két idegen világból jött szerelmesnek és drámája: az érett férfinak és a nagyon fiatal asszonynak. Ez a két pompás ember bármelyik korban találkozik is, halálos harcot vív a szerelem párbajában. De mert a tizenkilencedik század első felében találkoznak, mert történetük Széchenyi Stefi alvó Magyarhonán, Metternich Bécsén, a forradalmi Olaszországon, Lajos Fülöp polgári Franciaországán vezet keresztül, Surányi Miklós első könyve a magyar irodalomnak egyik legértékesebb történelmi regénye lett.

Az író 1916-ban nem azért írt történelmi regényt, mert divatos volt az empire és a biedermeier, hanem azért, mert nemcsak külsőségeit, hanem lelkeket formáló mélységeit is látta a tizenkilencedik század első felének. *A trianoni páva* olyan súlyos, értékes és fensőségesen bölcs, mint Anatole France bármelyik történelmi regénye.

Kiss József azóta már megszűnt hetilapjában, A Hét-ben jelent meg folytatásokban. Ezt a lapot aránylag kis példányszámban, az entellektüelleknek szerkesztették. Courteline, Jules Renard, Régnier, Heinrich Mann, Hartleben, Flaubert, Richepin írásai itt láttak először napvilágot magyarul. Az entellektüellek folyóiratának közönsége elbűvölve olvasta A trianoni páva folytatásait. Surányi Miklós a rendkívüli tehetség biztonságával, fölényével jelentkezett. A nagy regényíró, a történelemfilozófus és az esztétikus remek képességeit juttatta kifejezésre első regényében.

Azóta sok regényt írt. Az örökértékű Szent hegyet, a fülledt szépségű Kantatet, modern társadalmi regények sorát és most élete legnagyobb művét, a Széchenyi-regényt. De legköltőibb regénye mégis csak A trianoni páva. Ez a halálos szerelem balladája. Sötét, tragikus, az elmúlás fenségétől pompás, mint egy szerelmes dal, amelyet éjszaka, viharos ég alatt orgonakísérettel énekelnek.

E. GY.

Kávéházi művészet. A New-York kávéház belső díszítésének részlete (1905.)

Kávéházi művészet

Írta: **Lyka Károly**

Régi mondás, hogy Budapest a kávéházak városa, majdnem minden nagyobb utcasarkon található egy-kettő, néhol több is. Nem egészen gyökértelen intézmény, mert ékes kávéháznak nyomai már a 18. században is föllelhetők, még pedig Budán, ahol a Fortuna-kávéház volt a leghíresebb, még pedig falfestményei révén. Már akkor volt valamiféle kávéházi művészet.

Azonban a kávéház igazában a táblabíró-világ korszakában ékesedett neki. A kávéház volt dédapáink korában az a hely, ahol a honfiak hosszúszárú pipa mellett politizáltak, billiárdoztak és olvasták Középeurópa egyetlen haladó ujságját, az Augsburger Allgemeinét, már t. i. azokat a számokat, amelyeket nem foglalt le a cenzúra. A kávésok szépen megtollasodtak s módjuk lett rá, hogy ne csak feketét, hanem művészetet is adjanak törzsvendégeiknek.

Ez a művészet, mint minden művészet, híven tükrözi vissza a kor lelkét, bármily banális helyen ütötte is föl a tanyáját. Elmondja, mi kellett akkor az embereknek: a híres Pilvax-kávéház festett dísze például „a legkitűnőbb hősök és nagyszívű hazafiak képeitől" volt ékes, mint azt az egykorú (1843) ujságíró szépen megírta. Négy évvel utóbb a régi Redut-kávéház, már a verseny kedvéért is, kipingáltatta a falait „magyar királyok és hősök arcképeivel." A heroikus kor heroikus díszt kívánt. Voltak azonban más természetű kávés-becsvágyak is és például a régi sétatéri Steingaszner-kávéház falaira kerültek a kor színpadi hírességei: a csodaszép Elssler Fáni, a remek Taglioni, a kitűnő Grisi, megannyi sztár, képmásai. Politika és színház az a két erő, amely a kávéházi művészetet irányította, a kor ízlését tolmácsolta. De ne higyjük, hogy itt csak amolyan mesterekre bízták a kávéház kiékesítését, mert abban szerep jutott a negyvenes évek Pestje legjobb művészeinek is: a Steingaszner-kávéház belső díszítésének tervezője és a munkák irányítója nem kisebb mester volt, mint Feszl Frigyes, az a nagy művész, aki két évtizeddel később megépítette a Vigadót, a kávéházban elhelyezett szökőkút alakjait pedig ugyanaz a Marschalkó szobrász mintázta, aki nemsokára rá a Lánchíd oroszlánjait véste kőbe.

Egy másik ilyen intézményben Kiss Bálint „akadémiai festész" festette falra az „inyencek csoportját." A régi jó kávésoknak tehát „volt szívük" művészetre költeni, de nem látták kárát. Hogy ez így van, azt legjobban bizonyítják utódaik, akik korszerűen utánozták e régi őseiket. Így keletkezett aztán Pesten néhány olyan kávéház belső díszítése is, amelyről minden, Budapestet megjárt idegen megjegyezte, hogy párját ritkítja.

A legnagyobb kávéházi pompa azokban az években vált divatossá, amikor csak úgy duzzadt Budapest a vállalkozó kedvtől: a millenáris ünnep előtt és után. Nyakra-főre nőttek ki a földből az új paloták és középületek s iparosok, művészek alig győzték a munkát. Bőven áradt a pénz egyik zsebből a másikba, öröm és gondtalanság volt az általános hangulat. A kávéházi művészet ebben az időben hasonlított egy óriási zenekarhoz, amelyben az építész volt a karmester, a kar tagjai pedig tempo furiosoban játszották az összes hangszereket: dolgozott ott szobrász, stukkómester, aranyozó, kárpitos,

Uj Idők 1936. 9. 27

Kávéházi művészet. A Vígszínház kávéház belső kiképzésének részlete (1935.)

asztalos, festő, textiles, bronzöntő, üveg- és agyagműves, lakkozó, intarziás és az iparművészeti technikák minden művésze. Ennek a kornak szülötte pl. a New York-kávéház egész barokk-rokokó pompája, amely egyetlen helyecskét sem hagy fúratlan-faragatlan-festetlenül, nyugalom helyett izgató változatosságot, egység helyett dús egyveleget ad és belerángatta a jó pesti kávézót abba az álomba, hogy minden arany, ami fénylik.

Ebben az ujjongó eldorádóban volt valami parvenű-vonás, a dolgok igazi lényegével való nemtörődés. Mert akkor (ma szinte el se hihetjük), az építészeknek a tervezésnél az volt a legcsiklandósabb problémája, amit ma nem is tartunk már problémának, vajjon a leendő mű német vagy francia reneszánsz legyen-e, vagy barokk. Sőt: egyes mesterek a múltban való kotorászás közepette elmentek egészen a mór stílusig is (még ilyen kávéház is keletkezett akkor). A kávéházi művészet mesterei megtalálták akkor a maguk céljára azt a stílust, amelyben a legtöbb forma hemzseg, a legcsillogóbb az anyag, a legkáprázatóbb a szín. Ezzel híven tükrözték koruk budapesti hangulatát.

Az idők változtak s a világháború gondoskodott róla, hogy ez a változás keservesen nagy legyen. A katasztrófa után egy időre befellegzett a kávéházi művészetnek s mikor kitört a cifra emlékű konjunktúra-korszak, egy darabig minden kávéház látogatójából spekuláló bankár lett s a kávéházak jó részét bankhelyiséggé alakították át. Csak ennek a feketés víg korszaknak letűnte után jelent meg újra, eleinte szép szerényen, majd nekibátorodó kedvvel a kávéházi művészet.

De persze más formában, mint eddig. Hiszen az élet is más lett, az emberek is mások lettek. Sőt: más lett a művészet is. Sorjában pergett le előttünk az irányok változásainak tarka filmje. S a kávéházi művészet velük pergett. Persze nem éppen tősgyökeres kiadásban, hanem amúgy külszínesen, mint ahogy a régi kávéház rokokója sem volt XV. Lajos király rokokója. Sorra támadtak kávéházi díszek, amelyek ál-kubista, ál-expresszionista formákkal hirdették a kultúrát s ha barokk elődje kígyódzott és kacskaringott, ez most háromszögekbe, négyszögekbe, körökbe geometrizálódott s a falak dísze már-már hasonlítani kezdett óriásira fölnagyított ruhaszövetekhez s konfettikirakatokhoz. Az átlagos pesti ember sohasem ismerte igazában a kubizmust és az expresszionizmust, az ő kávéháza sem, a harmónián tehát nem esett csorba.

Végül jött s meg is érkezett az építészek új vívmánya: azok a házak, amelyek falairól száműzték a dísz minden nemét; mindent, ami akár plasztikájával, akár színével megbontaná a fal sík lapjellegét. Már épült is egy egész sor ilyfajta ház, leginkább a budai oldalon s ezzel egyidőben megszületett a ma kávéházi művészete is, példa rá a Vígszínház-kávéház, amelynek formái nyílegyenesek, síkjai valódi falsíkok s világosan mutatják hasábszerű pilléreikkel a szerkezetet (a New York-kávéházban még dugóhúzó-formára csavart oszlopok vélték teljesíthetni ezt a szolgálatot). A pesti kávézó ember elfogadja ezt a legújabb kávéházi művészetet s jól érzi magát benne, mert megérti. Ez a néhány nagy sík és hasáb ugyanis a tiszta ráció, mint ahogy az emberek a régi eldorádó-álmokból alaposan fölocsúdtak s kezdik értékelni a dolgok lényegét az élet gyakorlati dolgaiban.

A mai kávéházi művészet csak abban az egyben hasonlít a multéhoz, hogy ez is hű tükre a korának, akárcsak elődei.

Barátság...

— Emlék. —

Irta: **Zsigray Julianna.**

Minden valamirevaló embernek van farsangi emléke. Mert igen utolsó, elhagyatott alak az már, akinek még csak egy jó, dáridós, borízű, vagy — legyünk előkelőek — pezsgőízű éjszakája nem akadt valamelyik farsangban. Akinek pedig nincsen farsangi emléke, az kölcsönkér valahonnan. Így teszek én is és kölcsönveszem az édesapám számos, hosszú és gazdag farsangjainak egyik emlékét. Mert ilyenkor, amikor már közeledünk a Hamvazószerda felé, jólesik elhencegni valamilyen finom mulatsággal. Hát hencegek én is.

Édesapám Tisza Kálmán idejében volt legényember és mivel bölcsen tudta, hogy jó legényembernek lenni, ki is használta a legényéletet. Ősszel, amikor elvetették az utolsó tábla búzát is, kiadta a hónapokra való abrakot a lovaknak, kukoricadarát a teheneknek, aztán becsukta a magtárt, a kulcsát betette a vasládába, nyakkendőjébe betűzte az asszonybolondító ametiszt nyakkendőtűt, befogatott, felült a bakra és nekiindult a világnak.

A világ alatt három-négy megyét kell érteni, amelyekben barátságos úri házak boltíves, kongó folyosók, vendégfogadók és rettenetes piros bársony körlócás, kancsal festményekkel ékes falú úri kaszinók várakoztak rá. Ő szorgalmasan végigvizitálta az úriházakat, megpihent a fogadókban, száz szál gyertyát rakatva az ebédlő széles asztalára és igen érzelmesen énekelve. Az úri kaszinóban irgalmatlan kártyacsatákat vívott, hasonló szórakozású és természetű úriemberekkel. Amikor hidegre fordult az idő, hazakocsizott a birtokra, megnézte, hogy mennyit loptak el a cselédek a szabadon hagyott abrakból és kukoricadarából, két napig egyfolytában rettenetesen káromkodott, aztán befejezte az igazságszolgáltatást, átfogott a szánkóba, lábzsákot és bundát tétetett a bakra, mert ilyenkor már rendesen megérkezett a tél.

Télen kezdődött az igazi mulatság. Az ember hátraült a szánon, hagyta, hogy a kocsis hajtson. A puskát a térdére fektette és ha valahol a hóban vad bukkant fel, lepuffogtatta. Aztán, ha nem ismerte a vidéket, valamelyik járókelőtől megkérdezte, hogy kinek a földjén vadászik és megkeresvén a kastélyt, vagy a tanyaházat, bevitte a vadat a birtok tulajdonosának. Mármost, a birtokosnak vagy felesége volt, vagy lánya volt és az ember föltétlenül jól érezte magát, mert a bölcsek azt tartják, hogy nincsen se csúnya lány, se rossz bor. (Csak rosszindulat és rossz torok.) Ha a birtokos legényember volt, jól kialudhatta magát az ember, kártyázhatott és kényelmesen társalkodhatott a világ dolgairól. Ha a hó leesett, nemsokára a farsang is elérkezett és ilyenkor az egyik dáridóból a másikba szédült a jótermetű legényember. Apám is így tett.

Farsang vasárnapja a nagybátyám birtokán találta.

A nagybátyám is legényember volt, de szelid, csendes fajta. Öreganyámra ütött, aki szeretett festegetni és szívfájdítóan szép gyöngyhímzéseket készített, búbánatos szomorúfűzekkel, amelyek alatt vérző szívek voltak elhelyezve, kegyetlen nyíltűzékkel. Abban az időben a szivet csak az emberi szervezeten kívül tudták a hölgyek elképzelni, föltétlenül vérző állapotban. A nagybátyám gyöngéd lelkületű bácsi volt, szőke szakállát nem fésülte harciasan kétfelé, mint az apám, inkább olyan vallásalapító módra hordta. A tanyáján az örökké égő kályha feltalálásával foglalkozott és mialatt az íróasztalára hajolva rajzolta a csodálatos kályha terveit, a kertjét benőtte a gaz, az udvart beágazta a vadszeder és a béresei kilopták a szemét. Édesapám negyedévenként azért látogatta meg, hogy megnézze az istállókat, hány tehenet kötöttek el tőle azóta és a lovai végképp lesántultak-e?

Édesapám felszólította nagybátyámat, hogy így nem élhet tovább és hozzon asszonyt a házhoz. Rögtön fel is ajánlotta egyik volt menyasszonyát, aki évek óta bánkódott valamelyik távoli sáros kisvárosban. Nagybátyám kijelentette, hogy addig nem nősül meg, míg az örökégő kályhát fel nem találja. Apám ezt a terminust kissé távolinak találta és arra kérte a nagybátyámat, hogy a kályha föltalálása előtt jegyezze el magát. Csak legalább jegyezze el. Jól tudta, hogy ha már az eljegyzés megtörtént, se égi, se földi hatalom nem mentheti meg nagybátyámat az ő volt menyasszonyától.

Így ültek, barátságos beszélgetésbe merülve a pusztai ház nagy ebédlőjében, mialatt a kemence keservesen füstölt, mert nagybátyám kísérleteit a kemencében kezdte meg és az elszánt szakácsné kegyetlenül kozmás véreshurkát tálalt elébük. Ekkor a lovaglóostorával valaki megverte kint az ablakot és egy lengyelbundás úriember jelent meg csakhamar az ebédlőben. A lengyelbundás ember Ákos volt, akiről családunk nőtagjai csak átok kíséretében hajlandók megemlékezni.

Ákos minden megyebálon hajnalig táncolt, könnyelmű és megtarthatatlan ígéretekkel lágyította a női szíveket, de különben szép volt, mint a fiatal Dionisos, ha a fiatal Dionisos kis fekete bajuszt, sárga csizmát és vadkacsatollas zöld kalapot visel. Ákos lóháton jött a harmadik megyéből, a lováról dőlt a veríték és úgy gőzölgött a hideg napsütésben, mint egy lúgos üst. Ákos többnyire lóháton járt, mert sportférfiú volt és különben is a fogatát lefoglalta a végrehajtó. A tanyája úgy festett, mint egy pecsétgyüjtemény. Az istálló, az ólak, a magtár, a kastély mind-mind gondosan le volt pecsételve.

Ákos mester letelepedett a véreshurkához, aztán felszólította apámékat, hogy azonnal fogjanak be és menjenek Szolnokra, mert ott kaszinóbál van. A kaszinóbál holnap este kezdődik, de ha nagyon sietnek, még odaérhetnek. Két napi járóföld, az igaz, de az út jó és ha nem fordulnak bele valamilyen hófúvásba, még élve odaérhetnek. Nagybátyám kijelentette, hogy neki fontos dolga van, az örökégő kályha körül, de apám legyintett és szívesen nekivágott az útnak.

Ákos mester kölcsönkérte az apám fekete kabátját, nagybátyám ingét és csíkos nadrágját. Talált valahol egy penzióba tett lakkcipőt is és azzal kicserélte a sárga csizmáját. Kedves, pajtásos mozdulattal kivette apám nyakkendőjéből az asszonybolondító ametisztet, a maga nyakkendőjébe tűzte és ezek után elindultak Szolnokra.

Apám szánkóján mentek, az ő két kedves pejlovával, a Sárival és a Rigóval. A Sári olyan szőke volt, mint egy szép lány, a Rigó pedig sárga, mint a sárgarigó. Ákos mester hátraült a szánba és rögtön elaludt a farkasbundában, mert az embernek pihennie is kell. Nem lehet gyűrött arccal bókolni a dámáknak. Itt-ott találtak útközben kocsmát, ott itattak,

AZ ÉREM- ÉS PLAKETTMŰVÉSZET STILUSA

Talán nem véletlen, hogy az emlékérem és a plakett mindig akkor virágzott legszebben, amikor a műveltség a leggazdagabb volt. A szociologus bátran állíthatná, hogy az a fajta társadalom adja a legszebb érmet, amely az emberek érintkezésének, kölcsönös elismerésének legfinomabb formáit tudta fejleszteni. Halk szavú bók minden érem és plakett: adó, amelyet a kölcsönös méltánylás határoz meg s az emberséges illemtudás osztogat. Az emlékérmeket és plaketteket, túlnyomó részben, nem lehet elválasztani egyes, pontosan meghatározható emberektől vagy eseményektől. Tehát az érmet is alkalom szüli. Ez a tiszteletadás pedig a finomult társaséletet jellemzi, amelynek első szabálya a noblesse oblige. Egy ilyen társadalomban szövik azokat a finom szálakat, amelyek végre egyetlen szerves egésszé kapcsolják azt s ennek nem nagy méretű, de hathatós beszédű és kiváltságos hirdetője egyebek közt az emlékérem és a plakett is. Mindenesetre a legművészibb tolmácsa.

Tehát, rögtön hozzátehetjük, nagyon exkluziv is. Nem bármily talajból nő ki. Nem akárki nyelvén beszél. Az emlékérem és a plakett legfinomultabb kiadásában különlegesség, amely nem bárki ízlését szolgálja. Eleve megkívánja a művészi érzés nem közönséges fokát, egy szinten áll a kor legmagasabb műveltségével, azt az elmésséget zárja magába, amelyet a kor legelőkelőbb társaságában élveznek, azt a jónevelést szolgálja, amelynek finomításán a kor elitje fáradozik, az az érzés lüktet benne, amely a társadalom elejét hevíti. És azután oly temérdek művészi finomság bányája, hogy aki azokat élvezni képes, máris felemelkedett egy magasabb szintre.

Szinte azt mondhatnók, hogy van az emlékéremnek és plakettnek bizonyos közéleti szerepe is. Emberek emlékét, jelességét hirdeti, de mert csak nagyritkán készül egyetlen példányban, hanem többnyire szaporább, tehát terjeszti, széjjelviszi a derekasság elismerését. Olyan időkben, amidőn becse van az egyéni kiválóságnak, a plakett is e kiválóságnak hírvivője. Belekerül egy-egy példánya a múzeumokba s szilárd ércteste ott őrzi szinte elpusztithatatlanul az ünnepeltnek nevét, jelességét. De Európa és Amerika finomabb társaságaiban szaporán alakultak magángyűjte-

mények is, amelyek messze földek érmeit és plakettjeit gyűjtik, kezükre jár az e téren már meglehetősen kifejlett kereskedelem és a művészeti alkotások nyílt piaca: a sok kiállítás is. Érdekes nyomon követni, mint viszi a szobrászat e kedves Benjáminja messze földre egy-egy szűkebb kör ünnepelt jelesének nevét is, akiről különben pár ezer kilométerre odébb senki sem tudna semmit. A maga nemében a jól rendezett érem- és plakettgyűjtemény miniatür Plutarkhosz, a híresség beszédes és tömör lexikonja. A parányi műalkotások, melyeket egy finomultabb formájú társasélet szült és nevelt, íme így hatnak vissza erre a társas rendre.

Teljesen hibás nyomon járnánk azonban, ha az emlékérmet és a plakettet csak mint érdekes társadalmi dokumentumot vizsgálnók. Fejlődésében, igaz, mindvégig megtartja érdekes kapcsolatát szülőokával s annak jelleme sűrűn tükrözik ezeken az érclapokon, mégis sokkal több az egyszerű dokumentumnál, mert hiszen művészet.

*

S ezzel az emlékérem és a plakett egyszerre úgy áll előttünk, mint egy népes család gyermeke. Vérségi kötelék fűzi a képzőművészetek többi technikájához. Várható, hogy találunk rajta oly bélyegeket, amelyek más technikákban is fontosak, de azt is, hogy akadunk különbségekre, amelyek elkülönítik a többitől. Megtaláljuk ezeket a vonásokat, ha különböző idők és különböző nemzetek jeles érmeinek és plakettjeinek szemlélésébe mélyedünk. S ha ügyet vetünk arra is, miként készül az effajta mű.

Mindenekelőtt tudjuk, hogy szobrász művével van dolgunk s megeshetik, hogy a piciny éremnek ugyanaz a mintázó kéz adja meg a formát, amely öles, sokmétermázsás emlékszobrot alkotott. Bronzból való lehet mind a kettő, s keletkezhettek ugyanazon kedvező körülmények közt, az alkotó munkálkodás boldog óráiban. De már eleve különbséget vet közéjük a többi közt a méret. Az emlékszobor temérdek anyagot zár magába, a plakettre elég néhány dekagramm bronz. Ha azt hinnők, hogy ez elhanyagolható külsőség, úgy bizonyára csalódnánk. A méret a művész műhelyében fontos együtthatója a készülő mű stílusának. Van akárhány kép és szobor, amelynek első láttára érezzük, hogy baj esett a méret körül: túlságosan kicsiny, vagy túlontúl nagy lett a mű. Ösztönszerűen, gyakran sok fejtörés nélkül érzi meg a mester, hogy mekkorára szabja művét. Aki erre ellenpróbát keres, könnyen megtalálja a műkereskedések kirakataiban és sok kiállításon. Rómában, Szent Péter terén Michelangelo Pietájának mindenféle anyagból való apró másolatait árulják s a kirakatokban e nagyméretű szobornak liliputi másait szépen sorba állítják: a legapróbb 3—4 cm. magas, de megvan félméteres magasságban is. Soha kínosabb, szorongatóbb érzést, mint amit ezek az agyontörpített készítmények keltenek. Épp oly kelletlen hatású például a sixtusi kápolna óriási mennyezetfreskója egy képes levelezőlap méreteire zsugorítva. Szélsőséges példák, de a gyakorlati életből valók s egy tekintet rájuk menten fölöslegessé tesz minden elméleti bizonyítást. Nem kevésbbé fonák a hatása egy óriásira nagyított miniatürfestménynek. Erre már ritkán akad gyakorlati példa, de aki át akarja érezni a méret ily erőszakos megváltoztatásának keserveit, állíttassa be a vetítőgépbe Rafael valamely gyöngéd Madonnáját, avagy Szinyei-Merse Majálisát s szörnyedjen el az óriási vetített kép üres lomposságán.

A helyes méretű emlékérem vagy plakett valóságos csöppség a nagy szoborhoz képest. Mégis, a beléje zárt művészet érdekesebb, hatalmasabb, többetmondó lehet. Pisanonak van egy emlékérme (1. kép), amelyről Sigismondo Malatesta zord, határozott jelleme oly remek közvetlenségben szól hozzánk, hogy ugyancsak soká kell keresnünk az óriási méretű szoborművek közt, amíg az erély és dac ily meglepő és nagyszabású előadásával találkozunk. Itt látható, hogy a „kicsiny" és a „nagy" jelzők mily óvatosan mérlegelendők.

Az igazi mester tapintata célba talál a méret megállapításánál. S ez most azért érdekel minket, mert az emlékérem és a plakett már eleve határokat szab a mesternek a méret megválasztása dolgában. Diktál neki és sugalló

szóval figyelmezteti a korlátokra. S ennek fontos művészeti következményei vannak.

Általában ritkaság az olyan művészi emlékérem, amelynek átmérője kisebb a három centiméternél vagy túllépi a tíz-tizenöt centimétert. A plakett nagyságának alsó határa átlag ugyanekkora, csak felső határa tágul esetleg nagyobbra. Nem puszta szokás vagy öröklött műhelysablón szabta meg a méreteknek ezt az optimumát, hanem vérbeli művészek helyes érzéke és bizonyos művészi szempontok mérlegelése.

Az emlékérem, mint szülőanyja, a szorosan vett ércpénz, már kicsiny méreténél fogva is kézbe vehető, forgatható, tapintható. Olyan tulajdonságok, amelyek azonnal elkülönítik a legtöbb egyéb fajta szoborműtől s amelyek szemmeltartása már különleges bélyeget nyom erre a művészetre. Kezünkben tartva egy ilyen kis remeket, már megállapítottuk azt a távolságot is, amely az érem vagy plakett leghelyesebb szemléletére alkalmas. Közelről nézzük, tehát egy mesternek sem juthat eszébe, hogy érmét úgy mintázza, mint a nagy távolságból vagy nagy magasságban elhelyezett szobrot. Mint a kis hollandi szobák számára készült hajszálfinom képek, a felület megdolgozása, a részletmunka dolgában eltérnek a nagy templomok óriási oltárképeitől, amelyek távolba való hatásra készültek, úgy az érem felületének, részleteinek megdolgozása is természetszerűen intenzívebb, mint a nagy szoboré. Ki építené érmét vagy plakettjét silhouette-hatásra vagy átlagos impresszióra? Célját tévesztené. Az érem kis mérete tiltaná el az efféle vállalkozástól.

E parányi műremek kezünk régtől elhanyagolt tapintóérzékének is ad munkát. Megtapintva omlós simaságát, a halkan mintázott formák fonadékát, újszerű, másutt nem tapasztalt plasztikai hatást kapunk. Mindenek felett azonban kaphat a szem tapintó képessége is élvezetes feladatot, amiről alább lesz szó.

Szorosan a méretből folyik egyik nevezetes és másutt ritkán található stílustulajdonsága az emlékéremnek és plakettnek: egészen kicsiny területen sokatmondó, jelentős dolgokat kell formálnia a mesternek. Mihelyst ezt a szempontot mérlegeljük: új, varázszsal teljes, lebilincselő világ tárul elénk: az a sokféle ábrázolás, amit az érem vagy plakett sima lapján ad a művész s az a sokféle mód, ahogy azt adja.

*

Az emlékérmek kilenctizedrésze egyik lapján képmást mutat. Hátlapja pedig a legkülönfélébb ábrázolásoknak színtere, amelyek vonatkozásban vannak amazzal. S mindkét oldalon még feliratok, udvarias, ünneplő mondások, vagy egyszerűen az ünnepeltnek neve olvasható. A betűk sora is, az ábrázolások is csekély mértékben domborúak, hogy az éremnek vagy plakettnek lehetőleg megmaradjon a lapos jellemvonása. A mesternek tehát

1. kép. Pisano: Sigismondo Malatesta.

eleve másként kell egy ily arckép, egy ily ábrázolás mintázásához fognia, mint amikor oly szobrászati munkáról van szó, amelyet minden oldalán megmintáz. Ez nagyon éles határt von ez érem plasztikája és az emlékszobor plasztikája közé és elvi jelentőségű. A mesternek le kell mondania egy sor fogásról, plasztikai célról, amelyet a minden oldalán megmunkált nagy szobornál érvényesíthet. De amit a réven vesztett, nyeri a vámon: egész sor oly szobrászati célzat merülhet fel az érem síkján, amelyről a nagy szobornál nem is álmodhatik.

Az érem és plakett lapja sík s abból domborodnak ki a formák. Aki azonban csak ilyen soványan fogná fel a dombormű természetét,

nagyon fanyar eredményre jutna. Hisz semmi sem látszik egyszerűbbnek, mint egy körös-körül jól megmintázott képmást hosszában ketté vágni s egy-egy felét sima alapra ragasztani. Érzésünk azonban rögtön kimondaná rá a diagnózist: félszobor az, s nem egész dombormű. Nincs is példa a művészi érem és plakett világtörténetében az efféle eljárásra. Sőt éppen az ellenkezőjét látjuk. Elégséges Pisanonak az 1. képben közölt érmét megtekintenünk, hogy tisztában legyünk vele, mily más szándékok vezették e remek fej megmintázásánál az érem e kiváltságos géniuszának kezét. Az arcél, sőt az egész arc folyamatosan, alig érezhetőn emelkedik ki az érem sík lapjából. Legdomborúbb a váll s a hajfürtök körül, mint azt e formák vetett árnyéka mutatja, de ott is oly csekély a domborodás, hogy inkább csak jelöli a mester, semmint adja. Ujjunk nem, csak látásunk jobban gyakorlott érzékszerve veszi észre azt a lehelletes lejtést, amely a pofacsont kiemelkedését, a kissé beesett orcát, az áll ismét teltebb formáit érezteti velünk. Azt mondhatnók, hogy a lejtés és emelkedés szinte alig van meg tényleg az arcon: csupán futó árny, a leghalkabb crescendo. S csodálatos, ha a mintázás e mesterművébe elmerülünk, egy pillanatra sem jut eszünkbe, hogy a mester e formákat tulajdonképen nem is csinálta meg, hanem csupán úgy tesz, mintha megcsinálta volna. Csak éppen pedzi, csak éppen céloz rájuk. Csak sugallja nekünk. Képzeljük el hamarosan, hogy e büszke, dacos fejet ebben a nagyságban, de a természetes domborodás tényleges arányaiban mintázza a lapra, hogy tehát Messer Sigismondo feje szinte félgömb formájában duzzad ki az éremből. Mily nyers prózát kapnánk! Mint bántana ez a köznapi kézzelfoghatóság, mily kevéssé foglalkoztatná képzeletünket, mennyire kettészeltnek, tehát megcsonkitottnak éreznők a képmást. Ez a két ellentétes példa világossá teszi, hogy az érem és plakett mestere tulajdonképen nem adja egy arc, egy természeti jelenség okmányszerű öntvényét, nem adja az igazi, a centiméterrel és cirkalommal ellenőrizhető formákat, hanem jelzi, sugallja, átalakított másukat, visszfényüket juttatja nekünk. Ha jól meggondoljuk, olyasmit csi-

2. kép. Pisano: Lionello d'Este.

nál, amit a festő, vagy a grafikus műhelyéből már ismerünk. Ezek a mesterek is sík lapon, vásznon, falon, deszkán, papiroson dolgoznak. Ezek sem adják nekünk a testek tényleges domborodását, a messze hátranyúló tereket, a szoba mélységét, hanem csupán sugallják, csupán jelzik. Az érem mesterét ez a jellemvonás a festő és grafikus szomszédságába hozza, de egyben eltávolítja attól a művésztől, akit tulajdonképen legközelebbi rokonának gondolnánk: a nagy emlékszobor alkotójától.

Igaz, hogy a szobrász műhelyében akadunk oly munkákra is, amelyek első tekintetre sokkalta hasonlóbbak az éremhez vagy a plakketthez, mint a rajz vagy festmény. Mert

megesik, hogy sík lapra mintázza valamely nagyobbméretű művét ő is, akárcsak medailleur-kollégája. Domborműnek nevezik az ily munkát s valaki most már azt vélhetné, hogy

3. kép. Roty: A francia köztársaság 25 éves fennállásának emlékérme.

az emlékérem vagy a plakett tulajdonképen nem is egyéb kisméretű összezsugorított domborműnél. Ezzel egyszerre megdőlne az éremművészet önálló stílusa s a szobrász, ha plakett-feladatot kap, egyszerűen követheti a dombormű sajátos törvényeit. Mindössze a méretet kell megváltoztatnia.

De ez az elméleti megállapítás megdől, ha egybevetünk egy sor mesteri domborművet egy sor elsőrangú éremmel. Mindjárt rájövünk, hogy finom elvi különbség választja el ezt a két műfajt egymástól.

Fel fog tünni például — hogy a legfontosabbra utaljunk — a domborműveknek az a sajátossága, hogy mintegy távlati képet adnak, azaz érzékeltetik velünk a messze hátramenő teret, a terem vagy szoba mélységét, a levegőben tovavonuló felhőket, a látóhatárt vagy egyáltalán a hátteret. A dombormű messze elcsalogatja a tekintetet s tulajdonképen úgy vagyunk vele, hogy nemcsak az ábrázolt embereket és tárgyakat látjuk, hanem a teret is érezzük, amelyben azok mozognak. Megkapjuk tehát a három kiterjedésű teret, e kifejezésnek valóban euklidesi értelmében. Tekintetünknek sehol sem szab határt a dombormű s szemünk teljesen érzi az egész teret, amely valósággal a dombormű mögött terül el. Mert távlati fogásaival idáig csalogatja el tekintetünket a plasztikai ábrázolásnak ez a fajtája. Egészen egyszerűen kifejezve ez annyit jelent, hogy a dombormű ábrázolása összeforr a háttérrel és sehol sem látjuk többé azt a sík lapot, amelyen a szobrász elkezdte mintázó munkáját. Eltüntette. Teret mímelt helyébe.

S vizsgáljuk meg most már az érmet ebből a szempontból is. Egy oly kimagasló

4. kép. Dupuis: A kertészet.

mesterműi, mint Pisanonak az 1. képben reprodukált érme, rögtön világos választ ad.

Bizony, a nagy mester e munkán semmi súlyt sem vetett arra, hogy Sigismondo feje mögött hátteret, vagy egyáltalán teret érez-

zünk. Mi több: kiemelte a jellegzetes főt a természetes környezetéből és senki sem tudná megállapítani, hogy szalónt, bástyafokot vagy levegő-eget képzeljünk-e a fej háttere gyanánt. Ha akarnók sem tehetnők. Mert hisz akkor azt az abszurdumot kellene elfogadnunk, hogy a rettegett zsarnokot felnégyelték s most csak felső negyedének képét kaptuk. Aki ennek az éremnek sima lapját háttérnek akarná felfogni, annak el kellene fogadnia azt a nevetséges feltevést is, hogy a levegőben betűk lógnak.

Szándékosan választottuk ezt a beszédes példát. Primitivnek látszik, pedig fontos törvényről ad felvilágosítást.

Elmondja nekünk, hogy az érem mestere nem forrasztja össze ábrázolását az érem

5. kép. Dupuis: A segítség.

tulajdonképeni lapjával oly értelemben, hogy abból térhatású hátteret formálna. Elmondja, hogy tehát mesterünk az éremlapot mindig sík lapnak hagyja s azon van, hogy mi nézők is annak fogjuk fel. Mi több: meghagyva az érem sík alapját, azzal egyúttal határt is tűz ki önmagának, amelyet nem fog semmi távlati mesterfogás kedvéért áttörni. Nála az ábrázolás tényleg az éremlap síkján végződik, ő nem csalogatja a tekintetet az adott lap mögé.

Az érem vagy a plakett tehát híven megtartja születése helyét, mutatja a sík alapot. Hiszen ez természetes is. Az érem épp úgy, mint a plakett, kicsiny fémlap. A mester nem rejti el ezt az ősi alapvonását.

Ezek után azonban azt is hihetnők, hogy tehát ezeknek az apró remekműveknek stílusa egybevethető a különféle síkdiszítmények, a síkká stilizált üvegfestmény, mozaik, szőnyeg stílusával. A plakett és emlékérem azonban még a legtágabb értelemben sem síkdíszítmény. Mert hisz fölülete tényleg nem sík, hanem a lassan lejtő, enyhén domborodó formák hullámos folyamatából áll. Sem a grafikus, sem a festő nem követheti medailleurkollégáját ezen a téren. Világos, hogy az érem és plakett külön és önálló nyelv, amelyben találhatók ugyan a szomszédságtól átvett jövevény szók, de amelyek finoman szerkesztett külön grammatikája van, külön szófűzése, külön lelke. E nyelvében él az emlékérem és a plakett is.

*

Ennek a vonzó kis világnak atyafiságát szemlélgetve még sok oly jegyet találunk, amelyek — míg elválasztják az érmet egyéb technikáktól — mégis egyezéseket mutatnak s így az érmet is szorosan benntartják a képzőművészetek családi kötelékében. Az imént láttuk, mi különíti el a mesteri érmet a domborműtől és a művészi síkdiszítménytől. De ha ugyancsak Pisanonak egy másik remekét (2. kép) a Lionello d'Este házasságának ünneplésére készült érmet nézegetjük, hirtelenül oly művészi célzatokra bukkanunk, amelyeket jól ismer és állandóan gyakorol a síkdiszítmény mestere is. Ennek az éremnek hátlapja szokatlanul gazdag ábrázolású. Ámor isten kottát tart az oroszlán elé, amely most kénytelen-kelletlen leveti zordonságát és beletanul a muzsák szelid játékaiba. (Az oroszlán itt célzás Lionello nevére, akit a szerelem ereje meghódít.) Képzeljük el, hogy a mester csak éppen e két alakot mintázta volna a síma lapra, mily unalmas üresség támadt volna fönt és lent, mint billentené el ez a két alak a kerek lap egyensúlyát. Ha e képzelt képet szemünk előtt tartjuk, megértjük a finom művészi célzatot, amely az előtérben sziklákat, kövecset, a háttérben galyakat, madarat, betűket helyezett el. Nem mintha e formákkal most már világossá tette volna az ábrázolást, hanem azért, hogy az üres helyek ne

maradjanak semmitmondón puszták, hogy holt pontok ne támadjanak, hogy az egyensúly helyreálljon. Mi más ez, ha nem a síkdiszítő mesternek térkitöltő célzata? Alak, előtér, háttér, betű mind úgy helyeződik el az érem és a plakett lapján, hogy az ábrázolás formailag kerek, harmónikus, egyensúlyzott legyen.

Mint adott területet fogja fel tehát az érem mestere azt a fémlapot, amelyre ábrázolása életet juttat. A kerek, négyszögletes (vagy olykor ovális) fémlap széleit tekinti elmozdíthatatlan határsorompóknak komponáló munkája közben. Hogy ez így van, arról maga a mester világosít fel minket sokféle módon. Nézzük meg az 1. képet: a sokbetűs felirat van, hogy az egyforma nagyra szabott, sűrű sorba rakott betűszalaggal még egyszer körülírja mintázó munkálkodásának területét, újra hangsúlyozza a teret, amelynek keretei közt keze dolgozni fog.

A betű, a felirat ily célzatú felhasználása rendkívül gyakori. De nemcsak keret formálására használhatja fel a mester, hanem okkalmóddal térkitöltő elemek is, mint azt a Lionello d'Este ünneplésére készült érem mindkét lapja mutatja (2. kép).

*

Puszta ornamentummá mégsem válik a felirat, mert az emlékérmen és a plaketten van

6. kép. Charpentier: Teréz.

körülövezi az érem peremét, szegélyt, keretet juttat a fémlapra, mint ahogy a festő keretet készíttet festménye számára. Ezzel körülírja, maga határolja el művét, önállóvá teszi, minden egyébtől elszigeteli. Formailag helyesnek és művészi célzatúnak éreznők ezt a köriratot akkor is, ha az értelmetlen betűsorból állana, mert világos, hogy mi ennek a sok betűnek artisztikus feladata. A mester nyilván nem elégszik meg azzal, hogy a fémlap már magában véve körül van határolva, hanem azon egyéb, különleges rendeltetése is. Legtöbbször egyszerűen felvilágosítja a nézőt arról, hogy kinek képét látja az érmen, vagy hogy milyen esemény került ábrázolásra. Egy-két rövidre fogott dicsérő mondat, egy kurta bók, vagy olykor néhány verssor járulhat hozzá az érem hősének kiemeléséhez. Gyakran elmondja a körirat azt is, hogy mily ötletből, mily alkalomból készült az érem. S magában foglalhatja a mester nevét is (mint pl. a Lionello-érem).

Ez volna a körirat informativ feladata. Diszítő szerepén kívül tehát felvilágositó, magyarázó is. Mint ahogy magyarázó megjegyzéseket felvilágosításokat, célzásokat tartalmaz rendszerint az érem és a plakett mind az a sokféle ábrázolása, amely rajta az arcképen vagy a megörökitendő eseményen kívül látható. Az ábrázolásnak ezt az ötletét, ezt a librettoját láttuk már a Lionello-érmen. Ott az oroszlán, amelyet Ámor-isten énekelni tanit tulajdonképpen megmintázott szójáték vagy

7. kép. Roty: Chevreul.

legalább is a névnek szinte hieroglifikus átirása. De még egyéb is: allegória, mert hisz egyúttal a szerelem hatalmát érteti meg velünk, még pedig éppen Lionello házassága ötletéből Ez telivér renaissance-gondolat, de a vonatkozások ily gazdag és sokoldalú összebonyolitása nem minden korszaknak okozott fejtörést, a legmodernebb emlékérem és plakett például ritkán megy ennyire. Oly időkben, amidőn nagy volt a becse a filologiai elmésségeknek, megesett, hogy sok érem ábrázolása valósággal képrejtvénnyé lett, amelyet csak annak rendje és módja szerint iskolázott elmék tudtak megfejteni. Ez a skolasztikus vagy filologiai magyarázgatás koronkint hozzájárult ahhoz, hogy az érem vagy plakett ábrázolásait csupán egészen szűk társadalmi körök érthették meg s a nagy tömeg számára az érem e vonatkozásai elvesztek. Olykor csak hosszas filologiai, archeologiai vagy történeti egybevetésekkel vált egy-egy ily ábrázolás rejtett tartalma érthetővé. Azokban a korokban pedig, amidőn a XIX. század költői Klóékról és Thirzisekről zengtek lirai verseikben, az emlékérmen is sűrűn megjelenik a klasszikus mitológia sok alakja, mint oly allegória, amely az ünnepelt erényeit vagy jeles tulajdonságait szimbolizálja.

Mindez azonban még nem jelent valamely szorosan vett művészi feladatot. Mert az érem és plakett ábrázolásának tárgya és felirata nem okvetlenül a mintázó művész találmánya. Készen kaphatja, vagy át is veheti máshonnan. A művészi megoldás problémái ott kezdődnek, amikor ezeket a librettokat, ezeket a tudományos vagy költői tárgyakat mintázó fájával formailag megalakítja az adott kereten belül. Ennél a munkánál dől el, vajjon banális üresség vagy remekmű fogja-e ékesíteni a parányi fémlapot.

*

Terjedelmes kompoziciók természetesen nem férnek a kicsiny felületre. A méretnek az a korláta arra biztatja a mestert, hogy ábrázolása tömör, kevéssel sokat mondó legyen. A másik veszedelem az volna, ha a mester áb-

rázolása éppen a méret kicsinységénél fogva szegényessé válnék. Mély különbség van azonban a tehetetlen ember kevésszavúsága és a bölcsnek szófukarsága közt. Az emlékérem és a plakett ezen téren is elárulja, híven jellemzi szerzőjét.

A francia köztársaság negyedszázados fönnállásának ünneplésére készült Oscar Roty-nak az az emlékérme, amelyet 3-ik képünk mutat be. Sík szántóföld terül el a látóhatáron (egy eke jellemzi), s fölkél a nap. Hangos szóval üdvözli a virradatot a kakas. Itt s ebben a vonatkozásban, ez a kakas (latin nevére való célzással) Gallia, Franciaország. S a nap a szabadság napja, amely kisütött erre az áldott, termékeny földre, negyedszázaddal a lapra írt dátum előtt. Alig két-három négyzetcentiméternyi a szántóföld képe: mégis mesteri módon kelti fel bennünk a végtelen róna képzetét. Szinte elveszőn piciny a napkorong látható része, de a merészen vont sugarak, amelyek ornamentálisan hálózzák be az érem felső részét, hirtelenül jelentékennyé teszik formáját. A kakasnak nekiágaskodó alakja pedig félreérthetlenül sugallja nekünk, hogy hangos szóval üdvözli a pitymallatot.

Az arzenális, amelyből a mester e műhöz kellékeit vette, éppen nem bő. Mindössze néhány forma. De amint elmésen egybekapcsolta, amint formális hangsúlyt tudott juttatni a lényegesnek s kivetett minden cicomát: egyszeribe szélessé, nagygyá, kifejezővé, behatóvá tette ábrázolását. Van benne valami a közmondás tömörségéből.

Egy másik francia mester, Daniel Dupuis, plakettet mintázott „Kertészet" címmel (4. kép).

8. kép. Roty: Egy szép nap emlékére.

Az egyik lap szögletében kis gyermek ül a gyepen. Egyetlen sudár fa magaslik mellette, de érezzük, hogy egy egész liget zöldel mögötte. Az előtérben csak pár szál fű meg virág. De a mester egy virághímes rét egész

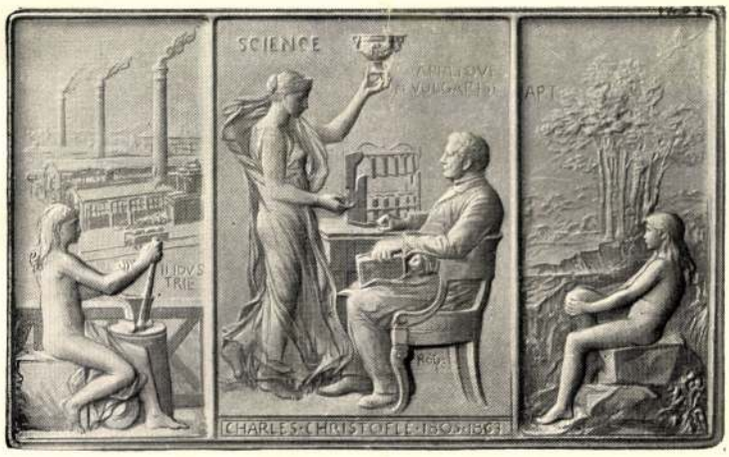

9. kép. Roty: A Christofle-cég plakettje.

ősi pompáját tudja vele sugallani. A természet gyermeke játszadozik a természet legszebb ékszereivel. A másik lapon a kulturember művelés alá fogta a vad bokrot. Két nő ojtogat egy cserépben ápolt rózsatőt. Kezük mozdulata, testük hajlása intenzive érzékelteti velünk a szeretetet, az óvatosságot, az elmélyedést, amelylyel a nemesítő munka

folyik. Csak néhány alakot varázsolt e lapra a mester. De mindent megmondott vele.

Ez az elmélyedés és intenziv kifejezés a remekművek egész sorát teremtette meg. Itt csak egyes példákra utalhatunk. Az irgalomnak, a segítségnek képét formálta ugyanez a mester egyik érmére (5. kép). Összetörve ül a koldusasszony a templom lépcsőjén, ölbeváló kis gyermeke félénken simul hozzá. De hirtelenül, sietve megjelenik az irgalom : támogatja, felsegíti a szegény asszonyt aléltságából. Az emberi érzések egész sora él ezen a képen. Sőt a mester ezeket az érzéseket tömörré, behatóvá tudta tenni azzal a móddal, ahogyan előadja. A három alak formai egységgé tömörült, hézagok, rések, hátterek talán inkább csak az éremre húzott rovátkoknak hatottak volna. A kompozició módja, a formák kapcsolása, a körvonalak vezetése, íme, mind egyazon merőn művészi célt szolgálja.

Vessünk még egy pillantást Alexandre Charpentiernek egy plakettjére. amely 6-ik képünkön látható. Egyszerű, finoman mintázott képmás az előlap dísze. Három szó világosít fel arról, hogy mily ötletből készült a mű. A hátlapon pedig annak az anyai szeretetnek mesteri képe, amely e plakettet létrehozta. Hűvös allegóriák, készen kinálkozó mitologiai vonatkozások vagy elmés célzások helyett a mester egyenesen és közvetlenül az anyát mutatja nekünk, aki gyöngéden, hő szeretettel táplálja gyermekét. Nincs ezen a lapon egy

10. kép. Pasti : Isotta da Rimini.

nem választják el egymástól. Ahol ily kevés forma fér el, mint ezen a kicsiny lapon, a mesternek finom érzéke mindenféleképen jelentékenynyé tudta tenni azokat. Messze előrenyúlnak a koldusasszony lábai : ezzel a felső test lankadtsága, aláhanyatlása még érzékelhetőbbé válik. Nem a mindennapi élet ruháját viselik ezek az alakok, hanem oly öltözetet, amelynek szabadon omló bő redővetése újra aláhúzza, újra hangsúlyozza a lábak, a karok mozdulatait. S ezzel a testek mozdulata kifejezőbbé válik. Figyeljük meg, mint rajzolják meg újra a koldusasszony ruhájának zegzúgos vonalai a lépcsőfokok perspektivikus képét. Nélkülük ezek a lépcsőfokok négyzetmilliméternyi forma, amelyet mesterségbeli raffinement hozott volna létre. Szimpla szeretet vezette a mestert egyenest in medias res.

Az emlékérem és plakett imént hangsúlyozott jellemvonásai korántsem zárják ki a mintázás gazdagságát. Már Dupuy és Charpentier munkáin megcsodálhattuk a test és a drapéria dús formálását. Egy nagyobb méretű emlékérem, amely Oscar Roty kezéből került ki (7. kép), mutatja, hogy maga a plasztikai előadás mily gazdaggá válhatik ott, ahol a mester tapintata helyénvalónak tartja. Chevreult, a nagy tudóst ünnepli ez az érem, mint azt a hátlap elmondja. De nézzük meg

az előlapon az arcképet, ezt a tipikus gall főt, amelyet jól megszámlált száz esztendő redője barázdál végig. Szinte azt hihetnők, hogy az arc e beszédes hieroglifjeiből egyet sem engedett el a mester, oly meglepő teljességben változik e kicsiny területen is az izmok és a bőr formajátéka. A lengő dús haj szinte koronát von köréje. Valóban dússá azonban ott válik ennek a mesternek képzelete és formáló ereje, amikor egészen szabadjára hagyva a maga legszemélyesebb élményeit, érzéseit tolmácsolja. Azt mondhatjuk, hogy valósággal ércbe öntött lirai költemény az a kis plakett, amelyet „egy szép nap emlékére" barátjainak szánt (8. kép). Egy sor felirat „in labore quies" magyarázza az előlap pompás ábrázolásának értelmét. A néző azonban e magyarázat nélkül is átélné az egészakárhány nagy festmény nem adhat nekünk. Mintha ez a kis felület arra késztetné — mi több: ihletné — a mestert, hogy mondanivalóját komprimálja, tehát annál behatóbban adja, akárcsak a Napkelet mesterei, akik egy egész rózsaliget illatát tömörítik pár gramm rózsaolajba.

Roty „egy szép nap emlékére" zárta ebbe a kis mesterműbe legegyénibb hangulatát. A maga kedve szerint, a maga céljaira készítette ezt a plakettet. Nem mindig ily szabad és zavartalan az emlékérem vagy plakett megteremtése. Gyakran megesik, hogy akár a megrendelő, akár valamely különleges cél előre megköti a mester kezét. Példát szolgáltat ilyesmire Roty egyik plakettje, amelyet a Christofle-cég százéves fönnállásának ünneplésére készített a cég megrendelésére (9. kép). Annyi-

11. kép. Caroto: Montferrati Bonifác.

nek tiszta hangulatát. Egy önfeledten boldog óra képe: künn a természet nagy szabadságában hatalmas tölgy derekához támaszkodva mélyen belemerül olvasmányába egy nő. Virágok bólintgatnak feléje a mezőről, amely változatosan tagolva elnyúlik az egész látóhatárra. Tiszta, felhőtlen az ég. Néhány magános fa emelkedik a horizonton: hogy így magukban állanak, pici méretük ellenére is termeteseknek hatnak. A mintázófa talán csak néhányszor szaladt végig e mező és e háttér felületén: mégis rajta van egy változatos táj gazdagsága. Vegyük hozzá ez átszellemült, elmélyedt arc lélektani jellemzetességét, mozdulatának báját, az öltözet sokatmondó redőjátékát: akkora gazdagságot kapunk itt néhány négyzetcentiméternyi felületen, amilyent féle vonatkozásnak kellett itt helyet szorítani, hogy a mester a plakett mindkét oldalát három-három külön mezőre volt kénytelen osztani. Afféle triptichon lett belőle; a középen a tudomány allegóriája kapcsolatban Christofle alakjával, balra az ipar, amelyet bőven szemléltet az egész gyártelep távlati képe, jobbra a művészet: valamennyi közt a legszabadabb alkotás. Bármily örömet kelt is a nézőben az egyes részletek pompás megmintázása: azt a tiszta élvezetet, amelyet a 8-ik képen bemutatott plakett kelt, ez a túlságosan bő, túlságosan sokat markoló libretto nem ébreszt. Talán szükséges volt e példára is hivatkoznunk, hogy meggyőződjünk róla, mily veszedelmet rejthet magában még egy nagy mester műhelyében is a témaáradat, a mon-

danivalóknak halmozása, a túlságos, minden oldalról való magyarázat, s ezzel ellentétben mily művészien hat az a szűkszavúság, amely e művészet remekeit kiválóan jellemzi s amelyre egyenest ennek a műfajnak kicsiny mérete ihleti a mestert.

*

Az imént az emlékérem és a plakettnek egy oly jellemvonását pedzettük, amely a szerzőjének egyéniségével függ össze. Láttunk egy teljesen szabadon termett művet s egy másikat, amely bőven körülírt megrendelésre készült. Amazt mindenki magasabbrendűnek fogja tartani emennél. Szabadabban, külső beleavatkozástól mentesebben nyilatkozhatott meg rajta a szerző érzése, egyénisége. Az emlékérem és a plakett tehát tükrévé válik a mester egyéniségének. S éppen ez szenteli ihletett művészetté. A mód, amelyen egy-egy mester felfogása, előadása, művészi álláspontja a plaketten és emlékérmen tükröződik, természetesen sokféle. Gyöngédebb vagy zordabb természete, játszi vagy elmélázó hangulata megjelenhetik ez apró remekműveken is. Matteo Pasti-nak van egy érme, amelyet a híres Isotta da Rimini dicsőítésére mintázott (10. kép). Cikornyátlan, végtelenül gondos munka. Igazán a legmélyebb művészi pietás gyümölcse. Mind a két lap formái alig-alig domborodnak elő alapjukról. Mintha nem is mintázta, hanem féltőn simogatta volna a mester anyagát. Csupa lehelletes könnyedséget mutat itt e kemény fémlap. S helyezzük melléje Gian Francesco Caroto egyetlen emlékérmét (11. kép), hogy a vérmérsékbeli és előadásbeli különbség azonnal szembeszökjék. A Bonifazio érmén nagy a fény és árnyék kontrasztja: erősen domborodik ki minden forma. A hátlap Herkulese, aki a Bűnt legyőzi, érdes erejű. A küzdő alakok heves mozdulata, az inak feszülése, a helyzet meglepő szokatlansága, a háttér teljes elejtése oly művészt árul el, aki a műben mindenekfelett az erőt, az érdességet, a hatalmat akarja szóhoz juttatni. Az erő és szilajság e képe mellé helyezzük Niccolo Fiorentinonak egyik érmét, amely a szerencsétlen Giovanna Albizzi-t ünnepli (12. kép). Mindkét lapja selymesen lágy mintázású és

12. kép. Niccolo Fiorentino: Giovanna Albizzi.

szinte a clair-obscur hatását kelti. Érdekességnek, hévnek semmi nyoma. Ünnepélyes, majdnem melankólikus hangulat bája terjed szét e képeken: Botticeli Firenzéjének finom érzésvilága ez. Sugallja nekünk e sajátos hangulatot egész nyíltan, az előadás külön nyelvén. Minden szeglet megtompult, minden keménység lefokozódott. A kiszökő éles formák belevesznek a fény és árnyék halk változataiba. Mégsem vált édeskéssé e mű. A gyöngéd melankóliának egy csöpp ürme juttatja rá a jóleső fanyarság szelid árnyalatát.

Ha ezekután egy tekintetet vetünk Andrea Guazzalottinak kalábriai Alfonzot ünneplő érmére (13. kép), úgy annak hátlapja az imént

szemlélt érmek mellett csaknem a statisztika prózájának hat: nagy felsorolás, amelyben bőven elmondatik, mint vonul be gyalog és lóháton egy egész hadsereg Nápolyba, sőt láthatók a hegyes-völgyes városrészek, a stratégiailag fontos pontok is. Még az időjárás is dokumentált.

Hogy mily előadásbeli problémákat tűzhet maga elé az érmelő mester, arra feltünő példával szolgál egy magyar származású mesternek, Wiener Jakabnak a bécsi Szent István templom külső és belső képét mutató érme (14. kép). Egy másfélszáz méter magas épület, féldeciméternyire redukálva! S mégis rajta vannak a támasztópillérek, a fia-tornyocskák, az áttört művek, a torony ezernyi levélcsomója. Inkább mikrogrammnak hat, semmint mintázott műnek, a türelem, éles szem, biztos kéz és rendületlen kitartás e tűzpróbája.

Hát még a templom belseje! Mély perspektivában tárulnak elénk a templomhajók pillérkötegei, a belőlük sugáran szerteágazó ívbordák, az egész csillagboltozat, a szerkezet minden aprósága. Ily nagy távolságok, erős mélyedések, messzenyúló terek szemléltetése nagyon kedvére volt ennek a mesternek s szinte azt vélnők, hogy a távlattan igazságaiért élő-haló szaktudóssal van dolgunk, aki a parányi fémlapot felhasználja egy hátborzongató perspektivikus feladat biztos megfejtésére. A geometria legyőzte a muzsát.

*

Wiener művén kívül összes eddig bemutatott érmeinket és plakettjeinket két korszakból szemelgettük: az olasz quattrocentóból és a modern francia művészet virágkorából. Ezzel megkönnyítettük feladatunkat, mert e két korszak egyúttal az érem és a plakett nemes művészete virágzásának is fénykora. Akkor éltek legnagyobb mesterei, akkor bontakoztak ki tehát az érem és plakett sajátos stílusának legfeltünőbb bélyegei is. Minket a stílus e jellemvonásai érdekeltek eddig leginkább. Hisz ezek révén különödik el a plakett és az érem a többi technika alkotásaitól, ez ad neki külön zamatot és művészi értéket. A stílusnak ezt az alapvető jegyeit megtaláltuk két egymástól meglehetősen messze eső korban: a XV-ik és a XIX. században, két külön világban: Olaszországban és Franciaországban. S mindjárt hozzátehetjük: megtalálhatjuk minden idők jeles plakettjein és érmein minden nemzet művészete körében.

13. kép. Guazzalotti: Kalabriai Alfonzo.

Mégis, finom vonások választják el ezen a téren is a korszakokat és nemzeteket. A quattrocento, amidőn az érem művészete először virul fel hatalmasan oly mester kezén, mint amilyen a nagy Pisano volt, már olyannak mutatja ezt az új műfajt, hogy az másutt nem is lokalizálható, csak e kor Olaszországában. Megvan benne a virulásnak induló renaissance minden bűbája. Él benne a művészi naturalizmus: nézzük meg Pisano és Pasti művein az emberi alakok az állatok természetutánzó mintázását. A művészek most fedezik fel frissen a viruló természetet: új felfedezéseikkel gyorsan ékesítik az éremnek lapjait is. A kor az érdekes, különálló karakterek kora, az uomo famosó-ké:

nézzük meg az érmeken a lebilincselő jellemképeket. Az emberek erős és dacos ösztönemberek: minden szépítgetés, minden beállítás nélkül kapjuk őket az érmek képmásain. Sigismondo Malatestával, a korai renaissance dacos és kemény zsarnok-típusának képével már megismerkedtünk (1. kép). Ő a kor egyik nagyon jellemző férfitípusa. A másik típus, s a kortól elválaszthatatlan: a humanista tudósé. Őt is megmintázta Pisano bűvös keze Vittorino da Feltre emlékérmén (15. kép). A kor asszonyaival megismertet minket a már bemutatott érmekről vett 10. és 12. kép.

Harmatosan üde és közvetlenséggel teljes volt a quattrocento, van benne valamelyes szetes, temperamentumdiktálta mozdulatoknak, inkább az udvar reprezentativ fogadtatásaihoz illik. A dacos, büszke, erejét nyíltan fitogtató zsarnokból választékos ízlésű, előkelő, személyesen hadba nem induló monarka lett. Finom illemtudás, csiszolt udvari etikett váltja fel az apró zsarnok otthonában dívott fellobbanásokat, a hirtelen kardrántást, a tőrrel való politizálást. És előkelően hűvössé lett a művészet is: minden leszűrődésre, formai megtisztulásra, előadásbeli ünnepélyességre igyekszik. Az emlékérem, amely oly szapora volt a quattrocentóban és oly tősgyökeres zamatot kapott a kortól és számos mesterétől, a cinquecentóban maga is hűvösebbé, szertartásosabbá,

14. kép. Jacques Wiener: A bécsi szt. István templom.

naiv, sőt olykor népies vonás is s ha az utóbbi nem is csillan meg a kor emlékérmein, annak tudjuk be, hogy ez a művészet talán valamennyi közt a leginkább exkluziv volt. Végképpen azzá lett s egészen udvari művészet a XVI. században, a cinquecentóban. A fejedelmek pénzverőinek jól dotált hivatalnokaivá lesznek az érem mesterei, műveikből egész múzeumokat állíttat össze az udvar. Csak egy példát ragadunk ki a cinquecento idevágó művei közül: II. Cosimo és ausztriai Mária Magdolna emlékérmét, amelynek szerzője Gasparo Mola (16. kép). Még hű arckép ez a kettő, csak az emberek változtak meg. Előkelő grandezza a testük tartása, pompázó, szertatásos öltözékük nem kedvez a természetes, átlagosabbá lett. Legjobb darabjain még megmenti művészi értékét az, hogy a rája mintázott arckép mégis bizonyos természetmegfigyelésre, jellemábrázolásra biztatta a mestereket. A kor azonban rányomta bélyegét erre a művészetre is.

A barokk világ, amely a renaissancet követte, nem látta az emlékérem és a plakett igazi virágzását. Teljesen udvari művészetté válik ez a technika egészen a polgári osztály uralomra kerüléséig. És exkluzívebb, mint valaha. A kor szelleméhez mérten túlteng benne az allegória, amelybe a ruhafodrok lengése, a sziklarétegek halmozása, húsos, vastag levelű növények, nehéz sisakok és vértek rámintázása sem tud életet és válto-

zatosságot juttatni. Mint a legtöbb technika, az is a francia királyi udvarban kap igazi otthont s onnan árad világgá. Még legjobb mestereinek kezén sem születik újjá, nem ad új alapokat. Képviselői közül a legjavából való Augustin Dupré, akinek XVI. Lajos ünneplására készült érmét a 17. képünk szemlélteti. Ezen a munkán az a bensőség és közvetlenség, amely oly sajátos varázst von a quattrocento érmeire, már nyomaiban sem él. Még az egyébként jeles mester is konvencionálissá válik. Személyesített folyók, egy antik putto, mitologiai jelvények százszor ismételt alakjai magyarázzák a libretto célzásait. A heverő és ülő alakok mozdulatai a kor minden szobordíszes kertjében számtalan kiadásban láthatók. Erőltetett formájú, túlzottan terpeszkedő sziklák és növények üres dekorációvá lesznek.

És midőn a XIX. században beköszönt az empire és Franciaországból világhódító útjára indul: az emlékérem is lassankint magára ölti a klasszicizáló akadémia jellemző bélyegeit. Sovánnyá lesz, hideggé válik, néhol már csaknem üres séma. Klasszikus arcélt, klasszikus hajviseletet utánzó képmások kerülnek lapjaira. Pszichék, géniuszok, múzsák adnak literátus magyarázatokat. S mert oly sűrűn szerepelnek, nincs is már érdekes mondanivalójuk. Legfeltünőbb a test és a ruha megmintázásának sematikus módja. A karok, arcok, mintha esztergapadról kerültek volna ide. Hűvösen szabályosak. A ruharedők geometrikusan omlanak, mintha formálásukhoz körzőhöz nyúlt volna a mester. A mozdulatokban benn van a kor negédes érzelgőssége. A sok példa közül elég, ha a kor egyik

15. kép. Pisano: Vittorino da Feltre.

ösmert mesterének, a magyar származású Böhm József Edgárnak Schubert Ferenc ünneplésére készült érmét mutatjuk be (18. kép).

Csak akkor kezd új vér csörgedezni a már véznává lett technikában, midőn a XIX. szá-

16. kép. Mola: II. Cosimo és felesége.

zad közepe táján és második felében a mesterek álláspontja és a kor érzése megváltozott. Nem fejedelmi udvarok, királyi pénzverő intézetek monopoliuma többé az emlékérem és a plakett, hanem azé az új hatalomé, amely a francia forradalom óta urává lett a világnak, új

műveltséget, új tudományt teremtett s gyökeresen megváltoztatta a gazdasági és szellemi életrendet, vele az általános érzületet is. A polgárosztály válik mecenásává az emlékérem és plakett művészének. S a művészek is ennek az osztálynak gyermekei, vele éreznek, osztják vágyát, gondjait. Nemcsak, hogy az összes képzőművészeti technikák a naturalizmuson újhodnak meg, hanem a kor természettudományi, kutató eszejárása is kedvez a behatóbb természettanulmánynak. A mesterek lerázzák magukról az akadémiák porát és hévvel vetik magukat a jelenségek átkutatására. Nem a pénzverők pontosan megállapított szabályzata vezeti kezüket mintázás közben, hanem azok az élmények, amelyeket nekik a formák

17. kép. Augustin Dupré: XVI. Lajos király.

dús világa juttat. Nem is többé a fejedelem vagy egy exkluzív társadalmi rend sematikus és szertartásos ünneplése a feladatuk, hanem követhetik a szivük vágyait. Ezerféle a megrendelő: a téma tehát soha nem látott változatosságú.

Franciaországban, amely a XIX. században a képzőművészetek megújhodásának fészke, támad új életre az emlékérem és a plakett is. A tehetségek egész sora dolgozik nagygyá fejlesztésén. A legnagyobbak közül már szóltunk egynéhányról: Ponscarme, Roty, Charpentier, Dupuis hősei e mozgalomnak. Jules Clément Chaplain nevét nem szabad kihagynunk e sorból: méltó társuk a kor szellemét, érzését kifejező művészetben (19. kép). Mint találtak rá e mesterek és társaik az érem és plakett már-már veszendőbe indult stílusára, mint fejlesztették azt nagygyá és egyénivé, arról már szóltunk. Munkálkodásuk egy nevezetes eredményét kell még kiemelnünk: ők váltak tanítómestereivé egész Európa modern érem-művészetének. Nem mintha új szabályokat, új modus procedentit nyomtak volna tanítványaik kezébe, hanem mert megszabadították őket a régi akadémikus szabályzattól. Gyönyörű műveik mindenha öröme lesznek a művészetet szerető embereknek. Tanító-érdemük nem kevésbbé hervadhatatlan. Legnagyobbrészt az ő hatásuk alatt bontakozott ki a szomszéd Németország modern plakettje is s immár oly neveket mutathat fel, mint Hildebrand, Hahn, Wrba, Römer. Mi magyarok is sokat köszönünk nekik.

*

Az érem és a plakett stílusának sajátságait tolmácsolta nekünk az a néhány mesterműű, amelyet az imént vizsgáltunk. Valamennyi ugyanazoknak a művészi igazságoknak volt szószólója. Pedig némelyiküket több évszázad választja el egymástól, másrészt széles földrajzi zónák is terülnek el köztük. Láttunk olasz és láttunk francia érmeket. De magyarokat is. Ezek is testvériesen illeszkednek bele a nemzetközi érem-múzeumba s nem éppen a legutolsó rangban kapnak helyet. Pedig szinte úgy vagyunk, hogy a közönség

nem is tud valamelyes magyar érem- és plakettművészetről és általános meglepetést keltett, midőn a mi éremügyünk hű őrzője, a „Magyar Éremkedvelők Egyesülete“ 1907-ben külön kiállításban mutatta be a magyar érmelés termékeit. Kézzelfogható módon bizonyult

18. kép. Böhm: Schubert-érem.

be, hogy ezen a téren van már multunk s van jelenünk is.

A mult, igaz, épp oly küzdelmes, épp oly szomorú menetű és vérvesztéssel teljes, mint többi művészeti technikánké. A honi földből gyengén sarjadzik elő egy-egy magrügyecske: névtelen hősei az éremnek, munkálkodásuk azonban megszakad. Ha hirtelenül szükség van művészi éremre, úgy vagy honi pénzverők, vagy külföldi mesterek kapják a megbízást, vagy olyasvalaki, aki a pillanatnyi szükségletnek megfelelően improvizál néhány darabot Buda visszafoglalását csaknem másfélszáz emlékérem ünnepli, ezeknek csupán egy százaléka magyar. Utána ugyancsak keresnünk kell, míg ismét nyomára akadunk a magyar emlékéremnek. Igaz, hogy ez a tárgykör még nincs teljesen felkutatva, de szinte kizártnak tarthatjuk már ma is, hogy valamely nagy meglepetés érje e korban a műtörténetet. Mi több, el kell fogadnunk azt a feltevést, hogy egész napjainkig csak éppen tengődött érmelő művészetünk. Aki idevágó adatokat böngészget, fel fogja jegyezhetni, hogy a XVIII. század négy olyan mesterrel ajándékozta meg Magyarországot, akik az érem művészetével foglalkoztak. Ebben a században született Stuckhart Ferenc (1778 körül), Fürst Móric (1782), Ferenczy István (1792) és Böhm József Dániel (1794). De a négy közül három elveszett számunkra, a negyedik pedig, Ferenczy letört. Stuckhart Bécsben élt, Böhm is, Fürst pedig Bécsben, Milanóban, végül pedig Észak-Amerikában működött. Stuckhart élete folyásáról nem sokat tudunk. Böhmre nagy megtiszteltetés várt idegenben: majdnem egy emberöltőn át igazgatója volt a bécsi vésnökakadémiának. Fürst pedig Philadelphiában végigérmelte az Unio elnökeit. Látnivaló, hogy e honfitársaink megállták helyüket. De az is bizonyos, hogy a legcsekélyebb mértékben sem hathattak a magyar művészi érem fejlődésére, hisz egész munkásságuk külföldön pergett le. Aki a fejlődés szempontjából vizsgálja a mi érmelésünket, lehetetlen, hogy összefüggést találjon e mesterek munkái s a későbbi magyar éremművészek közt.

Épp így vagyunk a XIX. század fel-felbukkanó magyar érmelő-mestereivel A három Wiener testvér magyar származású, de művészetünkre nem lehetett befolyással egyikük sem, mert Belgium az ő munkálkodásuk színhelye. Ezeket a mestereket elvesztettük. Idehaza nem nyílt alkalom a művészi nevelkedésre: külföldre kerülve pedig beleolvadtak a nyugati kulturéletbe s nem vágytak vissza a szegényes magyar viszonyok közé. Magyarország nem kínált nekik különösb feladatot. Ami itt-ott kellett, azt megrendelték Bécsben.

19. kép. Chaplain: A munkás otthona.

Csak a század második felében látunk némi mozgolódást idehaza. Egy-két szobrász szemet vet a medaillera is. Kugler megpróbálkozik Pesten egy plakettel, jó sokára Loránfi éremszerűen mintázza meg Lotzot. De ezzel már 1884-ben tartunk. S Loránfinak is ér-

meinél nagyobb érdeme, hogy kezei alól kerül ki a modern plakett és érem néhány első művelője. Az érem azonban ez időben még a legnagyobb ritkaságok közé tartozik.

Az első igazán művészi emlékérem e korban Szárnovszky Ferencé. Munkálkodásának java a kilencvenes évekből való. Némi kísérlet után 1892-ben elnyerte azt a díjat, amelyet e művészet első modern mecenása, az Iparművészeti Társulat tűzött ki: Szent László-érmet mintázott, amely már reményekre jogosított. Párisban folytatott tanulmányainak egyik gyümölcse az Iparművészeti Múzeum állami nagy aranyérme. Részleteiben rendkívül finom, érdemeiben talán mindmáig eléggé meg nem becsült, feltünően franciás ízű mű. Igazában Szárnovszky csak már meglett férfikorában foglalkozott az éremmel. S hirtelen halála megátolta továbbfejlődését.

De a kilencvenes években egy új gárda állott helyébe, akik közt feltünik Beck Ö. Fülöp, Damkó József és Telcs Ede.

Beck kisplasztikai munkákkal foglalkozott Loránfi osztályában, az Iparművészeti Iskolában. S ott megtalálta természetesen a medaillet is, amely mesterét szintén érdekelte. Budapest után Páris következett, üde korty a francia művészet forrásából. Még sem utánozza a franciákat, mint tette elődje, Szárnovszky. S abban is különbözött legtöbb pályatársaitól, hogy neki az éremművészet nem volt epizód vagy vasárnapi csemege: egész eddigi munkássága jóformán kizárólag a plaketté. Egyéni temperamentuma, magába vonult élete, bölcselkedő hajlandósága kiválóan megfelelő talajt talált a pici fémlapon, amelyen mindig mélyen átgondolt kompozicióit elénk adja. Komoly elmerülés — talán ezzel jellemezhetnők munkáinak alaphangját. Egyik művén („Petőfi") a szabadságért megy a halálba néhány férfi. Egy másikon („Rákóczi") egy hadrend ront elő. Egy harmadikon („Mikes") Rákóczi iródeákja mélyen elmerülve ül a rodostói asztal mellett. Egy negyediken („Gyulai emlékérem") az édes anya holta után meglátogatja árváit. Csupa oly motivum, ami rávall az elgondolkodó, a borulatokat érző költőre, aki az életet nem látja verőfényesnek. Szilaj erőket old meg vagy mély bánat hangját pendíti meg s ami a fő: keze kiválóan engedelmesen formálja meg azt, amit a szív érez. Ezek művészi minőségek, amelyeket talán más is érez, de a technika teljes ismerete, az alakító készség nélkül nincs módjában előadni. A franczia tanulságokat Beck ily dolgok formálására értékesíti.

20. kép. Beck Ö. Fülöp: Petőfi-plakett (az éremkedvelők egyesületének 1905. évi tagsági illetménye).

Damkó, a terrakotta ösmert mestere, már az Iparművészeti Társulat pályázatán feltünt. Művészetében azonban eddig csak ritkán jut szóhoz a medailleur. Telcs Ede érmelése sokkalta kiterjedtebb. Hosszú sorát ismerjük érmeinek, amelyekben a finom megfigyelés és találó jellemzés mesterének mutatkozik. Kompoziciói nem sarkallanak szimbolikus célzásokon: adja az élet frisseségét. Némely plakettje, mint például az anya arcképeé, tűzről pattant mintázást mutat. Másutt („Anyaság") a test szubtilis mintázása köt le. Mellékholmi alig kerül plakettjeire. Görgey-je igazán arckép, minden történeti vagy hadi vonatkozások nélkül: a fémlap simaságából csak éppen a szikár, jellemzetes fő emelkedik elé. Őt is, mint a legtöbb mai magyar érmelő művészt, nem annyira a képek gazdagsága, mint inkább a kifejezés kurta egyenessége jellemzi. Ilyesmit látunk azoknak a fiatal művészeknek munkáin is, akik a Beck-Telcs-korszak után következnek: Beran Lajosén, Juhász Gyuláén, Moiret, Szentgyörgyi, Reményi művein. De ez már egészen a ma plakettművészete, egy ifjú nemzedéké, amely csak nemrég óta merült el a medaille titkaiba s akikről egyelőre még nem állapítható meg, vajjon hosszantartó frigyet kötnek-e ezzel a művészettel. A magyar éremművészet szerény multja, eredményes jelene után ők képviselik a reményteljes jövőt.

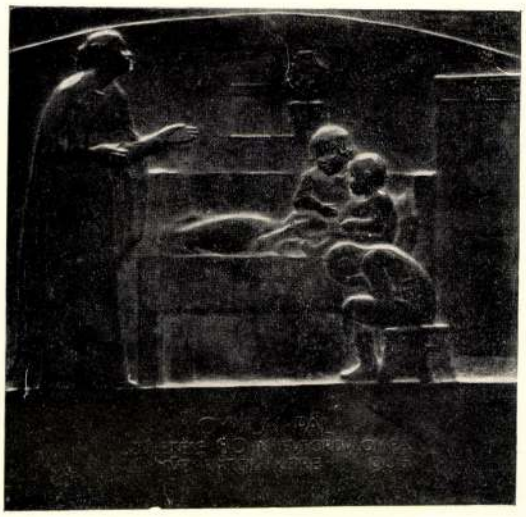

21 kép. Beck Ö. Fülöp: Gyulai Pál-emlékérem.

Hogy mégis idáig jutottunk már s bátran kirakosgathatjuk modern érmeinket a külföldi múzeumokba is, abban nagy érdeme van a „Magyar Éremkedvelők Egyesületé"-nek, amely megbizásaival és pályázataival nemcsak tüzelte a mesterek becsvágyát, hanem munkát, alkalmat is adott nekik. Egyúttal a maga soraiba gyűjtötte az érem magyar barátait. Megteremtette a kapcsolatot mecenás és művész közt. Terjeszti, népszerűsíti e művészetet. S beleviszi a köztudatba, hogy az érem és plakett igazán művészi technika, amely éppúgy teremthet és terem remekműveket, akár a monumentális szobrászat. Amely épp oly hű tolmácsolója a művészléleknek, mint a leghatalmasabb szobor. Csak értő elmével, szerető szívvel kell eléje állani.

E néhány sornak is csupán az a célja, hogy az olvasót az érem és plakett néhány művészi jellemvonására figyelmeztesse.

LYKA KÁROLY

22. kép. Telcs Ede: Görgey.

HAJNALI SZÜRKÜLET
TÖLGYESSY ARTÚR FESTMÉNYE

Lyka Károly

Somogyi Miklós: Magyarok a münchen képzőművészeti akadémián. Művészet. 1912. 187. l.

SZÍNHÁZ

Nyilatkozik az Operaház tíz művésze arról, ami volt és arról, amit vár

Az Operaház kapui az iden *már csak ma* nyílnak meg a mezőgazdasági kongresszus tagjainak tiszteletére rendezett díszelőadásra, azután megkezdődik a háromhónapos szünet. Az évadzárás alkalmából *Az Est* megkérdezte Operaházunk *tíz* prominens tagjától, hogy *milyen volt számukra az elmúlt szezón és mit várnak, mit szeretnének a jövőben?* Itt adjuk a tíz művész és művésznő válaszát.

Sándor Erzsi:

Huszonöt éve vagyok tagja az Operaháznak, hozzátartozom, együtt élek és lélekzem vele, nem volna ízléses részemről a sablonos dicséret. Kétségtelen, hogy egész sereg kitünő előadás díszítette Operaházunk idei műsorát. *És a fiatalok közül is nem egy kiváló tehetség tört előre.* Persze a viszonyok *kockázatos kísérletezésekre is kényszerítenek;* sokan vannak, akiknek a könnyű zene kell. Ámde: *Pénz Őfelsége parancsol!* Jövőre — *a komoly muzsika teljes uralmát szeretném...*

Némethy Ella:

A szezón jelentékeny részét újabban külföldön töltöm; amikor itthon vagyok, boldogan teljesítem szerződésbeli kötelezettségeimet, de *nem is merek új kívánságokra gondolni.* Néhány nap mulva Triesztben hajóra szállok, amely Dél-Amerikába visz vendégszereplésre. Szeptemberben érkezem haza, de novemberben már Berlinbe szólít szerződésem, ahová a Staatsoper kötött le tizenöt estére. Igy, sajnos, *a jövőben csak rövid ideig szerepelhetek itthon,* de így is nagy és nem megokolatlan reménységgel nézek az új szezón elé.

Palló Imre:

Az elmúlt szezon emlékezetes marad számomra: Posa szerepét énekelhettem és ezzel *új perspektíva nyílt meg előttem.* Minden vágyam az, hogy még több hasonlóan nemes, emberi, ideális figurával gazdagíthassam műsoromat. A másik, minden fölött uralkodó vágyam nem személyi jellegű: *a magyar operát, a nemzeti operát reklamálom.* A »Hary«, a »Székelyfonó« és a többi magyar opera sorsa igazolja, hogy közönségünk várva várja *a magyar teremtő zseni ajándékát.*

Kálmán Oszkár:

Az Operaház vezetősége és művészegyüttese teljesen átérzi, hogy a nehéz gazdasági viszonyok mellett is *igazi sikert csak igazi, komoly művészettel lehet kivívni.* Hogy ennek a követelésnek megfeleltünk, igazolja a közönség részéről folyvást fokozódó érdeklődés. Ha abba a helyzetbe kerülhetnénk, hogy *színpadunkat modernizálhatnók* és ezzel előadásaink ütemét gyorsíthatnánk, sokat nyerne az Operaház.

Walter Rózsi:

Súlyos operáció után valósággal járni tanulok ismét szanatóriumi szobámban. A gyerekek igyekezetével tapogatózom, szinte elölről kezdem az életet és eszembe jut, hogy *a színpaddal is így vagyok.* Legsűrűbben játszott szerepemen is minden előadáson változtatok, javítok; ha a lényeget nem is, de a részleteket mindig pillanatnyi indulatom és izgalmam formálja. A jövőre *sok ilyen izgalmas és izgató percet* kérek a sorstól a magam számára.

Székely Mihály:

Az elmult szezón a legszebb szezónom volt; elismerést és megbecsülést hozott nekem. *Hatvannyolcszor énekeltem* és csak egyszer mondtam le az előadást. *Verdi* »Don Carlos«-ának előadását tartom *az évad legnagyobb sikerének* és boldog vagyok, hogy csekély részem lehetett benne. E siker titka az volt, hogy a próbákra elegendő volt az idő és így a legaprólékosabban kidolgozhattuk mind a zene, mind a játék részleteit. Hagent az »Istenek alkonyá«-ban és Roccót a »Fidelió«-ban várom és remélem a jövőben.

Svéd Sándor:

Különösen fárasztó szezónra kell visszaemlékeznem, miután budapesti kötelezettségeimen kívül *külföldi meghívásoknak is eleget kellett tennem.* Sajnos, a londoni és trieszti ünnepi játékokban nem szerepelhettem, mert már nem kaphattam szabadságot. Legközelebb Olaszországba utazom, ahol mesteremnél és atyai barátomnál, *Stracciari*-nál, a világhírű énekesnél, folytatom tanulmányaimat. A jövő szezónban *harminc estére* a bécsi Staatsoper, *húsz estére* Milánó, Róma és Torinó szerződtetett.

Huszka Rózsi:

A fától még nem látom az erdőt; a magam szereplési izgalmától még nem látom a hatalmas gépezetet, Operaházunk művészi életének részleteit. Egy éve vagyok tagja az Operaháznak és *már az első esztendő megtisztelő, de súlyos feladatok elé állított:* Sába királynője, Brünnhilda és Santuzza egy énekesnő egész életére szóló három szerep. Vágyam és álmom, hogy *idővel teljes mértékben megfelelhessek azoknak a művészi követelményeknek,* amelyek nehéz fajsúlyú szerepkörömben feltétlenül jogosultak.

Rösler Endre:

Kilenc éve vagyok tagja az Operaháznak, mégpedig *megelégedett tagja.* A klasszikus operák tenor-hőseit énekelhetem felváltva *Székelyhidy* Ferenccel, a nagymultú művésszel és a jövendő generáció nagykulturájú nevelőjével. Műsorom tökéletesen kielégít. Óhajom az, hogy az Operaház ujdonságai között *minél nagyobb számban szerepeljenek magyar zenedrámák.* A közönség talán nem is tudja, milyen öröm és milyen könnyebbség a magyar énekeslélekkel rokon szellemű zeneköltő magyar karakterű, magyar prozódiájú művében énekelni. A legszebb példa erre a »Székely fonó«.

Relle Gabriella:

Érdekes tanuságot tett a most végződő szezón az énekes népszerűsége mellett. A rádió olyan közvetlen kapcsolatba hozza a művészt a közönséggel, hogy *minden operaelőadás most külön jelentőséget kap.* Ez a kapcsolat, úgy éreztem, ebben az évben lett a legmélyebb. Ebből a szempontból is eredményes Operaházunk idei munkássága. A magam részéről ezt a tapasztalatot szűrtem le: *új közönség-réteget tudtunk hódítani az operai műfaj számára.* A jövőben kétségtelenül még fokozódik ez a kapcsolat. Új feladataim közül legjobban örülök Elza szerepének a »Lohengrins-ben.

Kűry Klára

KÉZIRAT GYANÁNT...

Küry Klára két nótája

Nem is olyan nagyon régen volt, csak olyan nagyon vissza kell — világháború és még mi más ködén át — a korra nézni, amikor *Küry* Klára volt Pesten a *primadonna.* Nem az egyik a többi között, hanem *az egyedüli.* Van-e fogalmuk a mai primadonnáknak arról, hogy mi volt ez a királyság a régi Népszínházban! És van-e fantáziájuk elképzelni a tapsviharokat, amelyekkel az operett akkori közönsége ezt a színpadi szuverént ünnepelte?

A primadonna, aki a maga idejében nem *sztár* volt, hanem valóságos *intézmény,* azóta, hogy visszavonult, csöndben éldegél és a neve a mai nemzedék számára már csak emlék. Egy dús és szenvedélyes színházi korszak felejthetetlen emléke.

Most életjelt adott magáról. *Két kottát küldött nekünk,* pontosabban: két kottácskát. Két kis magyar dalt, *mind a kettőnek szövegét is, zenéjét is ő maga írta.* Egy kis papírlap az egyik és nem nagyobb a másik sem és bár sokszorosítás, az élén ott a figyelmeztetés: *»Kézirat gyanánt...«* Vagyis a két dalt Küry Klára nem is a közönségnek szánta, hanem *művészeknek és zenészeknek,* hogy ők közvetítsék a nyilvánosság számára és amikor játszszák vagy éneklik, aki hallgatja, ne is tudja, hogy *ki a szerzőjük.*

Mind a kettő szívhezszóló és dallamos

és mind a kettőnek a verse kedves és — megható. Az egyiknek *Arany, ezüst...* a címe, a másiké *Édesanyám.* Bár *»Copyright 1934 Küry Klára Budapest«,* — mi mégis reprodukáljuk az egyiknek első sorát, hogy kedvet csináljon a »művészeknek és zenészeknek«, akiknek a szerző a két dalt ajánlja...

Hol szerezhetők meg?

Amíg Küry Klára *a mások dalait énekelte,* a Rákóczi út és Erzsébet körút sarkáról, egy másodikemeleti nagy lakás nagy szalónjaiból nézett át sok évig dicsősége házára, most, hogy *mások számára ír dalokat,* messze a Ferencvárosban lakik, a Mester uccában. A kilencedik szám alatt.

*** Németh Mária Toscát és Margitot is énekli a nyáron.** *Németh* Mária tegnap elutazott Budapestről. »Most Bécsbe megyek«, — mondotta nekünk elutazása előtt — »de mielőtt megkezdeném nyári pihenőmet és belgiumi hangversenykörutamat, *ismét eljövök Budapestre.* A Budapesti Hangversenyzenekarral megállapodtam, hogy eléneklem az Állatkertben a »Tosca« címszerepét és lesz egy »Faust«-előadás is, amelynek Margitja én leszek.«

*** »Tabáni orgonák.«** *(Bemutató a Budai Színkörben.)* Három fiatal szerző: *Nemes* Gyula, *Tary* Mihály és *Zách* István hangulatos operettjével kezdi meg ma új nyári szezónját a Budai Színkör. Az újoncok első művének, a »Tabáni orgonák«-nak hősnője egy pesti lány, aki külföldön nagy karriert csinál. Zách István, az új zeneszerző néhány pattogó ritmusú, népszerűségre termett zeneszámmal sikerrel áll be az új komponista-gárdába. A szereplők közül az ügyes *Kovács* Kató, a kitünően táncoló *Orosz* Vilma, a szépen éneklő *Nádor* Jenő, *Kéry* Panni, *Gál* Sándor és *Ihász* Lajos kapott sok tapsot a tegnapesti házi-főpróba közönségétől. *(S.)*

*** Kiepura néhány napra Budapestre jön.** A népszerű lengyel tenorista, *Jan Kiepura,* levelet írt egyik budapesti barátjának, amelyben beszámol munkásságáról. Megírja, hogy most Cap Martinban filmezik és az idén még néhány estén fellép a bécsi operaházban. Bécsből *Budapestre jön,* néhány napig itt marad és innen utazik Krinicára, ahol már megnyilt az a szálloda, amelyet szüleinek építtetett.

*** Korda Mária mint olasz film-Duse.** *Korda* Mária, Korda Sándor, a híres londoni filmrendező *elvált magyar felesége,* aki mint filmszínésznő Hollywoodban még a némafilm korában szerzett magának nevet, most *Rómában van* és ott érdekes terv megvalósításán fáradozik. *Maria Corda* — ez most a neve — nagy filmet akar készíteni *Duse Eleonóráról,* a nagy olasz tragika halálának tízéves fordulója alkalmából és *ő játssza a filmben Duse szerepét,* akire állítólag nagyon hasonlít. A film felvételei Olaszországban azokon a helyeken készülnének, ahol Duse ifjúkorában élt, tehát Asolóban és Chioggia környékén. Korda Mária legközelebb Gardoneban fel fogja keresni *D'Annunzió*-t, hogy vele is tárgyaljon a Duse-film dolgában.

Korda Mária

Akkor is

Egy nagyon keveset kereső, örökké »vas nélkül« járó színész találkozott az egyik pesti színházigazgatóval.

— Nem kell már félteni engem, — mondta dicsekedve. — Most kértek fel, vállaljam el egy nagy magánszínház művészeti igazgatói állását havi ezer pengő fixsszel. Nem hiszi?

Az igazgató melegen megrázta a kezét és lelkesen felelte:

— *Ha egy szó sem igaz belőle: akkor is nagy dolog!*

Városokat és falvakat borotvált le az indiai földrengés

Kalkutta, junius 15
(A United Press kábeljelentése)
(Az Est külön tudósítójától)

Az itteni szeizmográfok hatalmas földrengést jeleztek, amely előre és kiterjedésre rendkivüli nagyságú volt. A számitások arra vallanak, hogy a földrengés India északnyugati területein dult. A legnagyobb pusztulás valószinűleg ott volt, ahol 1931-ben is irtózatos földrengés pusztitott. Akkor teljesen rombadőlt Masch és sok más község, amelyeket azóta ujjáépitettek. Félő, hogy

a mostani földrengés is eltüntette a földszinéről ezeket a városokat és falvakat.

A feljegyzések szerint a mostani földrengés méreteiben és pusztitásaiban sokkal nagyobb volt amannál, mikor Musztafapur is rombadőlt és sok ezer emberélet veszett oda. Egyes jelekből azonban arra lehet következtetni, hogy a földrengés fészke Afganisztán volt és az elemi csapás a Himalája hegyláncolatttól északnyugatra messze területen mindent megsemmisitett.

„A művészet erősebb, mint a válság"

Beszélgetés a nyugalombavonuló Lyka Károllyal

Lyka Károly

— Az Est tudósítójától —

Hatvanöt éves korában, erejének teljében nyugalomba vonul a Képzőművészeti Főiskola neves professzora, *Lyka* Károly. Elhagyja azt a kadedrát, amelyről *évtizedeken keresztül tanitotta a művészettörténetet.*

Fiatal korában Münchenben és Rómában végezte tanulmányait. Később a *Pesti Napló*-nak és a *Budapesti Napló*-nak volt művészeti kritikusa. 1902 óta a *Művészet* cimű folyóirat szerkesztője, számos könyve, számtalan cikke jelent meg. Most búcsúzik a katedrától, de megmarad szerkesztőségi asztala mellett.

Folyóiratok, könyvek között, csilingelő telefon mellett beszélgetünk *Lyka* Károllyal. Haja, bajusza, szakálla hófehér már a tanár úrnak. Fekete ruha és békebeli álló, tanáros gallér van rajta.

— Mit érez most, hogy búcsúzik a katedrától?

— Erről nem beszélek. Magamról semmit.

Eljárt az idő,

letelt a szolgálati év és menni kell. Helyet kell adni a fiataloknak.

— Azt mondják sokan, — mondom — hogy a fiatal festők, az új generáció,

nem tanulja meg alaposan a mesterséget.

Ezért van az, hogy csak vázlatokat készitenek, a rajzot és a kompoziciót elhanyagolják.

— Ugyan kérem! — tiltakozik fejét csóválva a tanár úr. — Nálunk *hamar kimondják az ítéletet.* Minden tehetséges embert, aki újat alkot s nem arra indul, amerre szokás, *rögtön forradalmárnak nevezik.* Minden esetben, amikor a művészet formajellegét változtatták, a maradiak részéről az volt a vád, hogy ennek a változásnak az oka *a tudatlanság.*

— Élő tanuja vagyok *az impresszionista festészet* kezdetének. Akkor ugyanez volt a hangulat, mint most. Ugyanezekkel a vádakkal illették az újitókat. Pontosan emlékszem, hogy *Ferenczy* Károlyra, *Rippl-Rónaira* és *Vaszaryra* éppen úgy haragudtak, mint a mai fiatalokra. Természetesen a mai fiatalokat is ép olyan

alap nélkül vádolják, mint annakidején az impresszionistákat.

Elgondolkodik, aztán mosolyog:

— A rajz *sokféle lehet.* A maradiak soha nem ismertek el mást, csak amit ők tudnak. Hátha az a jó, amit a mai fiatalok csinálnak? A zenében is így van. Beethovent is szidták, Bartókról is így beszéltek. *Semmi veszély* a fiatal festőknél.

Minden új bor először forr,

csak azután ülepszik le.

— Mit szól méltóságod *a női művészet túltermeléséhez?*

— Ilyet nem ismerek. Nincs túltermelés. A főiskolán rengetegen jelentkeznek felvételre. Sokan megbuknak a felvételi vizsgálatokon. *Nagyon megrostálják az anyagot.* Női növendéket csak akkor vesznek fel, *ha igazán tehetséges.*

Közben sürgős kéziratokat javít, telefonon utasításokat ad. Szünetel az interjú. Azután így folytatja a félbeszakitot mondatot:

— Ez ép olyan, mintha azt a rengeteg sok *lírai költőt* eltiltanák a verseléstől. Nem lehet. Hát *azokat sem lehet*

eltiltani a vászontól,

akik maguk koplalnak meg érte.

— Mi a véleménye *a képzőművészet anyagi leromlásáról?*

— Itt a baj, kérem — bök ujjával az iróasztal peremére. — A közönség lógatja az orrát, lehorgasztja fejét *s teljesen elfordítja tekintetét a művészettől.* Szomorú jelenség ez, de nem újkeletű. A napoleoni háborúk alatt ugyanez volt a helyzet. És

a művészet mégsem pusztult el.

— Egy biztos, — emeli fel hangját — hogy az igazi tehetségek nyomoroghatnak, éhezhetnek, de a művészetbe vetett hitük *erőt ad nekik a küzdelmekhez.* És a művészetbe vetett hit mindennél több. — Ezt mondom én, *mint öreg, tapasztalt ember.*

BUDAI SZÍNKÖR
TABÁNI ORGONÁK
A szerelem, romantika és vidámság operettje
Premier ma, péntek, június 15-én

FRANCIAORSZÁG MEGTOROLJA A NÉMET MORATÓRIUMOT

Párizs, június 15
(Az Est külön tudósítójától)

Tegnap Berlinből megérkezett *François-Poncet* nagykövet s azonnal felkereste *Lamoureux* kereskedelmi minisztert. Hiteles helyről szerzett értesülés alapján arról tanácskoztak, hogy

miképpen lehet ellensúlyozni és megtorolni a német birodalmi kormánynak a hathavi moratóriumról szóló rendelkezését.

(Németország ugyanis tegnap kimondotta, hogy semmiféle külföldi kölcsöne után egyelőre nem fizethet kamatot.) Állitólag arról van szó, hogy *Franciaország magas behozatali vámokat fog kivetni a német árucikkekre.* Francia pénzügyi körökben bizonyosra veszik, hogy

a hathavi moratórium letelte után Németország nem fogja újra felvenni a részletfizetéseket,

hanem új tárgyalásokat fog ajánlani a francia tartozások szabályozására.

MŰSOROK

Péntek, június 15.

Színház

OPERAHÁZ: *Díszelőadás* (A nemzetközi mezőgazdasági kongresszus résztvevőinek tiszteletére). *Farsangi lakodalom; Magyar ábrándok* (½8). — NEMZETI: *A vihar* (½8). — MAGYAR: *Vadvirág* (8). — BUDAI SZINKÖR: *Tabáni orgonák* (8). — ROYAL: *Csak azért is!* (½9). — KOMÉDIA: *Grand Guignol-színház* (9). — BETHLEN TÉRI: *Anyaszív* (½9).

Mozi

ALKOTÁS (Alkotás ucca 11. Tel.: 553—74): Mellékucca (Iréne Dunne). Nem kérdem ki vagy? (Gustav Fröhlich) (½5, 6, ½8, 9 folyt.). — **BELVÁROSI** (Irányi u. 21. T.: 833—29): Ki csókol meg? (Felix Bressart). Álmatlan éjszakák (Lupino Stanley) (jobbterem: 5, ½8, 10; balterem: ½9). — **BUDAI APOLLÓ** (Csalogány u. 46. T.: 51—5—00): Gyönyörök asszonya (Mädy Christians, Szőke Szakáll). Egy asszony nem felejt (John Boles). Burleszk. Híradó (5, ½7, ½10). — **CAPITOL** (Baross tér Keleti pályaudvar mellett. T.: 343—37): Sasok éneke (Lawrence Tibbet, Stan és Pan). Tarzan (Johnny Weismüller) (4-től folyt.). — **CASINO** (Eskü tér 5. T.: 831—02): Soha más asszonyt (Iréne Dunne, Pat O'Brien). Híradók (4, 6, 8, 10). — **CITY** (Vilmos császár út 36. T.: 111—40): Hetedik hétre prolongálva! Kacagó tarka tavasz! Legújabb 4 színes trükkrajz, 2 eredeti Micky egér, 2 Híradó, 1 sportkép (4, ½6, 7, ½9, 10). — **CORSO** (Váci u. 9. T.: 87—4—02): Jeccisa, a gettó leánya (Iréne Dunne). Viktor vagy Viktória (Renata Müller) (½5, ½7, ¾10 folyt.). — **CORVIN** (József körút és Üllői út sarok VIII. Henrik magánélete (Charles Laughton). Üzlet és szerelem (Vlasta Burian) (5, ¾8, ½10). — **DÉCSI** (Teréz körút 28. T.: 213—43): Mosoly országa (Richard Tuber). Becsületes megtaláló (Kay Francis). Híradók (5, ½7, 8, ½10). — **ELIT** (Lipót körút 16. T.: 161—51): Eszkimó (az Északi Sark éposza). Asszonyháború (Elissa Landi) (4, 7, 10). — **FÓRUM** (Kossuth Lajos ucca 18. szám. T.: 827—07): Gyertyafénynél (Lukács Pál, Elissa Landi). Híradó (4, 6, 8, 10). — **GLÓRIA** (Thököly út 56. T.: 448—09): Hyppolit, a lakáj (Csortos, Jávor, Kabos). Szivtitánok (Erich von Stroheim) (½5, 7, ¾10). — **KAMARA** (Dohány u. és Nyár u. sarok. T.: 440—27): Vágyak éjszakája (Willy Forst). Riói lányok (Dolores del Rio) (4, 7, 10 folytatólag). — **KERT MOZGÓ** (Aréna út és Vilma kiályno út sarok: T.: 130—17): Soha más asszonyt (Iréne Dunne). Guruló gorilla (burl. 2. felv.). Híradó (8, 10). — **NYUGAT** (Teréz körút 41. T.: 271—62): Őfensége az elárusitónő (Liane Haid). Csókra vár az asszony (Gustav Fröhlich) (4, ¾7, ¾10). — **OLYMPIA** (Erzsébet körút 26. T.: 429—47): A csata (Annabella). Asszonyháború (Elissa Landi). Hangos híradók (4, 7, 10). — **OMNIA** (József körút és Kölcsey u. sarok. T.: 301—25): Mata Hari (Greta Garbo). Égi titánok (Wallace Beery). Híradók (4, ½6, 7, ½9, 10). — **PALACE** (Erzsébet körút 8. T.: 365—28): A cárnő (Elisabeth Bergner). Tempó 1934 (a Fox filmgyár bravúrfilmje) (5, ½8, 10). — **PÁTRIA** (Népszinház u. 13. T.: 456—63): Hyppolit, a lakáj (Csortos, Kabos, Gózon). Mellékucca (Iréne Dunne) (4, ¾7, ¾10). — **RADIUS** (Nagymező ucca 22—24. szám. T.: 220—98): Ezt a férfit akarom (Jean Harlow). Papua és Kalahahai (utazási film). Modern Robin Hood (trükkfilm). Broadway varieté (miniatürfilm) (2—6-ig folyt., azután 6, 8, 10). — **ROYAL APOLLÓ** (Erzsébet körút 45. T.: 419-02 és 429-46): Soha más asszonyt (Iréne Dunne, Pat O'Brien). Híradók (4, 6, 8, 10). — **TIVOLI** (Nagymező u. 8. T.: 230—49): Asszonyháború (Elissa Landi), Pardon, tévedtem (Gál Franciska, Paul Hörbiger). Kisérő műsor. Hangos híradók (4, ¾7, ¾10). — **TURÁN** (Nagymező u. és Mozsár u. sarok. T.: 264—20): Gyönyörök asszonya (Mädy Christians, Szőke Szakáll Mellékucca Iréne Dunne) (½4, ½7, ¾10) — **URÁNIA** (Rákóczi út 21. T.: 460—46): Rothschild lánya (Ámor rt., énekes, táncos filmszkeccs. Fenyves Éva, Radó Sándor) (8, 10). — **VESTA** (Erzsébet körút 39. T.: 32—6—39): Vágyak ritmusa (Joan Crawford). Eszkimó (W. S. Van Dyke) (½4, ½7, ¾10 folyt.).

RÁDIÓ

A mezőgazdasági kongresszus vezetői nyilatkoznak Bura Károly-emlékest és Révész Béla elbeszélése

Péntek, június 15.

Budapest I.: 3.30 Diákfélóra. — 4.00 Bisztray Gyula: A nagyenyedi Helikon. — 5.00 Révész Béla elbeszélése: Öreg ének. — 5.30 Zsögön Lenke énekel. — 6.00 Gyorsirótanfolyam. — 6.35 Bura Károly emléke, Bura Sándor és cigányzenekara játssza Bura Károly nótáit. — 7.45 Külügyi negyedóra. — 8.00 Békeffi-est. — 9.55 Kállay miniszter, De Vogue márki és Schandl Károly nyilatkozatai. — 10.30 Operaházi zenekar. — 11.30 Cigányzene.

Külföld. Hangversenyek. *Schuricht* vezényli Strauss Richárd müveit **(Hilversum, 7.55).** Szimfonikus est **(Varsó, 8.12).** Szimfonikus est **(Berlin, 8.45).** Debussy-est **(Frankfurt, 9.10). Opera.** Puccini: Bohémélet III. felv. **(Daventry, 10.00).**

Szombat, június 16.

Budapest I.: 6.45 Torna és hanglemezek. — 10.00 Felolvasás és hanglemezek. — 12.05 Ilosvay trió. — 1.30 Cigányzene. — 4.00 Ifjúsági óra. — 5.00 Dalárda. — 5.30 Szabó Pál elbeszélése. — 6.00 Jazz. — 6.30 Mit üzen a rádió. — 7.00 Hanglemezek. — 8.00 A bécsi helyőrség zenekara a bécsi Heldenplatzról. — 10.10 Tárogató. — 10.40 Jazz. — 11.15 Cigányzene.

Külföld. Hangversenyek. Mozart-szonáták **(Berlin, 7.15).** Francia zene **(Luxemburg, 8.00).** Zenekar **(Milánó, 8.45).** Filharmonikus-est **(Strassburg, 8.45).** Svéd-est **(Prága, 9.00).** Skandináv-est **(London Reg., 9.15). Operák.** Puccini: A köpeny **(Bécs, 5.25).** Két egyfelvonásos **(Róma, 8.45).**

Ez a márka:
„Ujságsorsjegy"
az áldásos jótékonycélt, a nyereménytárgyak gazdagságát, a sikert témjelzi.
Ujságsorsjegy 1 pengő
12.000 pengő értékű nyeremény. Főnyeremények: egy 12-személyes, 93 darabból álló ezüst evőeszközkészlet, egy teljes menyasszonyi kelengye, azonkivül többszáz értékes nyereménytárgy.
Húzás június 24-én
Vegyen Ujságsorsjegyet!
Valamennyi trafik, IBUSz-pavillon és ujságkiadóhivatal árusitja.

Kölcsönkönyvtárak
összes könyvszükségleteit
előnyösen beszerezhetik
Kérjen árajánlatot!
AZ EST könyvkereskedésében Erzsébet körút 18—20

református lelkészi hivataltól.

ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK

BUDAPEST

IX. Üllői ut 35.
Iparmüvészeti muzeum.

Lyka Károly

l.

Ferkipzomfoisk vk

1939-41: 7; l 8. l.

A „hó-rukk" sírásói

(Riport a 3. oldalon)

*

Ma: Az egyeztető bizottságok gyakorlatából

(A 2. oldalon)

*

A lottó tárgynyereménysorsolás teljes listája

(A 6. oldalon)

*

Különleges januári időjárás világszerte

(Tudósítás a 8. oldalon)

*

Elkészült az eladó állami házak és lakások listája

(Tudósítás a 8. oldalon)

Világ proletárjai egyesüljetek!

NÉPSZAVA

A MAGYAR SZAKSZERVEZETEK KÖZPONTI LAPJA

88. ÉVFOLYAM, 2. SZÁM — ÁRA 60 FILLÉR — 1960. JANUÁR 4, HÉTFŐ

Hruscsov újévi nyilatkozatai

a leszerelésről, a csúcstalálkozóról, a nemzetközi problémák megoldási lehetőségeiről

1960 első felének világpolitikai menetrendje

JANUÁR	**Gronchi Moszkvában**	FEBRUÁR	**Hruscsov Indonéziában**
MÁRCIUS	**Hruscsov Párizsban**	MÁJUS	**Csúcstalálkozó**
JÚNIUS	**Eisenhower a Szovjetunióban**		

Moszkva, január 1. (TASZSZ)

Szilveszter éjszakáján, a szovjet kormány hagyományos fogadásán *Hruscsov* azt javasolta, ürítsék poharukat az elmúló évre, amely ragyogóan megmutatta *a nemzetközi feszültség enyhítésének és a béke megszilárdításának lehetőségeit.* A szovjet kormányfő kifejezte azt a meggyőződését, hogy az 1960-as esztendő még jobb lesz az előzőnél.

Az általános és teljes leszerelési javaslatról szólva, amelyet a Szovjetunió terjesztett az Egyesült Nemzetek Szervezetének közgyűlése elé, a következőket mondotta:

— *Ha elfogadják javaslatainkat, mi készek vagyunk bármely időpontban felosztani hadseregünket, és minden katonánk üdvözölni fogja ezt a döntést. De ha a hidegháború hívei a végtelen viták labirintusába rántanak bennünket, vajon azon az úton kell-e haladnunk, amelyre taszítani akarnak minket?*

Nem kell-e elgondolkoznunk és egyoldalúan csökkentenünk fegyveres erőinket, s ugyanakkor rakétáinkkal biztosítanunk határaink védelmét?

Hruscsov válaszolt a *Clarin* című argentin lap kérdéseire.

— *A leszerelés kérdése korunk legégetőbb problémája. Jelenleg valóban ez a kérdések kérdése* — jelentette ki *Hruscsov.*

— Nem kétséges, ha az általános és teljes leszerelésre vonatkozó javaslatainkról népszavazást tartanának, *a Föld lakosságának abszolút többsége támogatná e javaslatokat.*

Mint *Hruscsov* hangsúlyozta, a tíztagú leszerelési bizottság olyan körülmények között kezdi meg az idén munkáját, hogy *megvannak a feltételek a nemzetközi helyzet komoly megjavulásához.*

— Ebben az összefüggésben — fűzte hozzá — mindenekelőtt ki kell domborítani annak a megegyezésnek rendkívül nagy jelentőségét, amelyre *Eisenhower* elnökkel jutottunk az Egyesült Államokban tett látogatásom idején, továbbá az ENSZ-közgyűlés XIV. ülésszakának azt a határozatát, hogy *az általános és teljes leszerelés a legfontosabb kérdés* és ezért mindent el kell

(Folytatás az 5. oldalon)

Munkában a számlálóbiztosok

MEGKEZDŐDÖTT A NÉPSZÁMLÁLÁS. Január 2-án az ország egész területén megkezdődött a népszámlálás. Közel hatvanezren vesznek részt a népszámlálás munkájában. Képünk: A népszámlálás XIII. kerületi központjában indulás előtt átnézik az íveket a számlálóbiztosok

(MTI Foto — Fényes Tamás felvétele)

Eddig két és fél millió ember adatait írták össze

Harminchatezer számlálóbiztos — Félmillió lakást vettek számba
Jól halad a népszámlálás

Január 2-án, szombat reggel országszerte megkezdődött a népszámlálás. *Hatvanezer statisztikus, ellenőr, számláló* látott munkához ezen a napon.

A tanácsok a kora reggeli órákban utolsó értekezletet tartottak, amelyen még egyszer egyeztették a terveket: megbeszélték, melyik házban mikor végzik az összeírást. A *Központi Statisztikai Hivatal* népszámlálási kirendeltsége utasította az összeírókat, hogy a késő esti órákig végezzék munkájukat, és minél több lakos adatait gyűjtsék össze. *Reggel 8 órakor 36 ezer számlálóbiztos indult útnak.* A beérkező jelentések arról számolnak be, hogy *mindenütt szívesen fogadták az összeírókat és segítették munkájukat. Az első napon az ország 26 ezer lakott helyén több mint 1 900 000 ember adatait gyűjtötték össze.*

Annak ellenére, hogy az ország 3200 községéről és 63 városáról részletes térképet készítettek, az összeírók *több olyan házat, lakást találtak, amelyek eddig nem szerepeltek a nyilvántartásban.* A Statisztikai Hivatal azokat az összeírókat, akik eddig »ismeretlen« házakra, épületekre bukkantak, *külön pénzjutalomban részesíti.* A nemzetiségi községekben különös gonddal végzik az összeírást. Az 1960-as népszámlálás adatait ugyanis *messzemenően figyelembe veszik majd a művelődésügy terveinek elkészítésénél: például megtudják, hány idegen nyelvű iskola építése szükséges.*

A népszámlálás »főhadiszállásán«, a *Kossuth Akadémia épületében kora reggeltől késő estig tartanak ügyeletet.* Az ország több részében kisebb-nagyobb fennakadások voltak: *nem állt rendelkezésre elég összeíró ív, kevés volt a számláló.* A népszámlálás központi ügyelete minden esetben azonnal intézkedett. *Borsod megyébe például éjszaka gépkocsival szállították le a kért nyomtatványokat.*

Vasárnap, a népszámlálás második napján természetesen már lassult az összeírás üteme. *Dr. Szabady Egon,* a KSH főosztályvezetője a késő esti órákban a *Népszava* munkatársának elmondotta, hogy az összeírók vasárnap elsősorban a délutáni és esti órákban kopogtattak be a lakásokba. A gyorsstatisztika szerint ezen a napon *hatszázezer ember adatait gyűjtötték össze. Szombat és vasárnap tehát két és félmillió lakos adatai kerültek az összeíró ívekre.* Az épületek, lakások összeírása is jól halad: *vasárnap estig félmillió lakást vettek számba.*

A mintegy *tízmillió magyarországi lakos összeírását — előreláthatólag — január 9-ig befejezik,* 10-én már csak ellenőrzik az adatokat és azt, hogy mindenkit összeírtak-e.

(moldován)

Korszerű csomagolású, jobb minőségű Kossuth készül

1960 első negyedévében *újfajta Kossuth cigaretta* kerül az üzletekbe. A gyártástechnológia nem változik, de az újszerű csomagolástechnika jobb dohányvágást és finomabb minőséget igényel. *Az új csomagolás az áru minőségének megóvását is szolgálja.* Az új Kossuth cigaretta *kör keresztmetszetű* lesz és *nem ég olyan nagy tűzzel,* mint a régi, lapos.

Az új csomagolás előnye, hogy *megtartja a cigaretta eredeti nedvességtartalmát, s így az aromáját is.* Az eddig megszokott papírcsomagolású Kossuth mellett megjelenik az üzletekben az *alumínium fóliába és celofánba* csomagolt *20 darabos Kossuth* is. Az első negyedévben a Lágymányosi Dohánygyárban *20 millió darabot* készítenek az új Kossuth cigarettából.

Az első negyedév végére a Lágymányosi Dohánygyárban előkészületeket tesznek a *filteres cigaretták gyártására.*

A magyar ipar — 11000 négyzetméteren

Négy nagy pavilonban és több csővázas csarnokban mutatják be gyártmányaikat a három hétig tartó moszkvai „magyar ipari kiállítás" keretében — Egymillió látogatót tájékoztat majd robotinformátor, televízió, kisfilm és szakelőadás

Beszámoltunk már arról, hogy 1960-ban a moszkvai ipari kiállítás lesz a magyar külkereskedelem legnagyobb eseménye. A tárca az ipari minisztériumok és saját vállalatai közreműködésével *legutóbb eldöntötte milyen árukat mutat be* a Gorkij-parkban augusztus 20-án kezdődő és három hétig tartó magyar ipari kiállítás keretében. 11 ezer négyzetméteren — *majdnem négyszer akkora területen, mint a brüsszeli világkiállításon* — mutatkozik be iparunk Moszkvában.

A tervezett *négy pavilon* közül legnagyobb a 3200 négyzetméteres épület, ennek fogadócsarnokán keresztül léphetnek a kiállítás területére a látogatók. Ebben a pavilonban a magyar *gépgyártás,* a *komplett gyárberendezések,* a *vegyiparunk* gyártmányai, *finommechanikai* és *elektromos* termékek láthatók. A következő 2200 négyzetméteres pavilonban a *híradástechnika,* a *műszeripar* és az *egészségügy* kiállítása kap helyet.

»A lakosság ellátása« cím alatt *a könnyűipar és az élelmiszeripar,* továbbá a *népművészet* termékeit mutatják be a harmadik, 2200 négyzetméter nagyságú pavilonban, míg a negyedik, 1400 négyzetméteres épület az *élelmiszeripari gépeket és berendezéseket* ismerteti a látogatókkal. A négy pavilon körül *2000 négyzetméteres nyitott terület* lesz.

A látogatók tájékoztatását *robotinformátor, televíziós stúdió, számos prospektus, műszaki leírás, szakelőadás és film* segíti elő, s valamennyi gép és műszer *működés közben* is látható. A tapasztaltak alapján legalább *egymillió látogatóra számítanak.* (v)

Villámőrjárat öt üzemben az új év első munkanapján

Talán a levegőben van még valami az ünnepből — egyébként minden éppen olyan a Chinoinban, mint máskor. Az ünnepi hangulat szerteoszlott, s a kérdésre, hogyan megy a munka az év első napján, csodálkozva tárja szét karját az egyik üzemvezető mérnök: — *Mi a különbség? Dolgozunk, mint máskor.*

De azért mégis van valami különbség. Lám, a *Chémia I.* egyik részlegében, a *Sevenal és Fonurit* alapanyaggyártóban elértve a kérdést, jókedvűen beszélik a munkások, hogy *»ez az év is jól kezdődik«.* Az eddigiektől eltérően ugyanis *van nyersanyag, zökkenő nélkül mehet a munka.* S ezért azt remélik, mondja az ifjú *Nagy Ferenc,* hogy az 1960. év még jobban zárul, mint a tavalyi. Bár *nyereségrészesedés dolgában most sincs aggodalomnak helye.* És még valamit remélnek, hogy ez esztendőben rájuk is kiterjesztik a csökkentett munkaidőt.

A bizakodás nem alaptalan. A szakszervezeti bizottság irodájában éppen azon vitatkoznak, hogyan lesz leghelyesebb a megoldás. Mert *1960-ban az alapanyaggyártó üzemek legnagyobb részében sor kerül a 40 órás munkahét bevezetésére.*

*

A *Divat Cipőgyár* szabászműhelyében egyenletes ütemben csapkodnak az ollók és vágókések. Egymás után telnek meg a kis fiókok a különféle cipőkhöz szükséges bőr- és vászondarabkákkal. A tűzödében dolgozó nők keze nyomán pedig már kialakulnak a kész felsőrészek. *A korszerű varrógépek zümmögő hangja összevegyül a lányok és asszonyok dúdolásával.*

Az aljaműhelyben piros, drapp, barna, szürke és még ki tudná felsorolni, hányféle színű divatos cipő »fut« a szalagon. Az elején még csak a vázát látni a cipőknek, de minden művelet után tetszetősebbé válik.

*

A *Hazai Fésűsfonó- és Szövőgyárban* vidáman újságolják egymásnak az emberek, hogy töltötték a Szilvesztert, hogyan várták az új esztendőt.

Sári Sándor igazgató és *Simon Istvánné* szb-elnök a kongresszusi munkaversenyről beszélnek: *tízmillió forintos önköltségcsökkentést vállaltak.* Az eredmény: előzetes számítások szerint *egymillió forintos túlteljesítés.* Évi tervüket a dolgozók jó munkája nyomán körülbelül 108—110 százalékra teljesítették.

*

A *Budapesti Sertésvágóhíd és Húsfeldolgozó Vállalatnál* a hentesek, a vágócsarnoki munkások jó hangulatát és munkakedvét nem szegte meg a múlt év utolsó napjainak *sok boros ünneppel fűszerezett »hajrá«-ja.* A hatalmas vágócsarnokot már a kora reggeli órákban teleaggatták frissen vágott fél sertésekkel. Délelőtt 10 óra tájt már több mint ezer — ahogy mondották — nehéz sertés életét oltották ki a henteskések. Ebből *Tóth Mihály és Steckl Károly brigádjának tagjai csaknem 700 darabot vágtak.* Ez a teljesítmény az egyik esetben 105, a másik esetben 110 százaléknak felel meg.

— *Nálunk sem volt semmi akadály az új esztendő indulásánál* — újságolja *Dominák Ferenc* főművezető.

*

— *Azt szeretnénk, ha egész évben úgy menne a munka, mint ma* — tájékoztatnak a *Villamosgép- és Kismotorgyárban.* — A leltár megvolt, *megrendeléssel egész évre el vagyunk látva, az anyagellátásra sem panaszkodhatunk.* Most már csak rajtunk múlik, mennyire termelékenyen dolgozunk — mert ez a legfőbb cél ebben az esztendőben.

A műhelyekben példás rend. Az anyagmozgatás útját frissen mázolt fehér csíkok jelzik. A gépek kékes-szürkén csillognak szép sorban, egymás mellett. Mind működik. Mellettük az előkészített anyagok és a már legyártott termékek.

A posta szilveszteri—újévi forgalma:

12 760 távolsági és külföldi telefonbeszélgetés, tizenegymillió levél

Az új év előtt a csomagok helyett inkább a levelek, táviratok tömege, a telefonbeszélgetések nagy száma adott munkát a postásoknak. A csomagforgalom karácsony után csökkent ugyan, de még mindig 50 százalékkal volt magasabb, mint az ünnepek előtt. A csomagforgalomra most már az jellemző, hogy *a fővárosból feladott küldemények zöme üres kishordó, fonott üveg* — küldik vissza a szilveszterre, az újévre szánt vidéki borok göngyölegeit.

Újév hetében — december 26—31-ig *25 százalékkal növekedett a levélforgalom.* A Budapest 72-es postahivatalban *ez alatt az idő alatt több mint 6 millió levelet, üdvözlőlapot irányítottak az ország különböző részeibe, Budapesten pedig csaknem 5 millió levelet kézbesítettek.* Az újévi jókívánságokat tartalmazó *üdvözlő táviratokból Szilveszter napján 4169-et kézbesítettek a fővárosban,* s hasonló nagy mennyiséget hordtak szét a postások január első két napján is.

A helyi telefonbeszélgetések száma két nap alatt, különösen Szilveszterkor, több tízezer volt. Az óév utolsó és az új év első napján összesen 12 760 beszélgetést bonyolítottak le a hazai távolsági és a külföldi telefonforgalomban. (MTI)

A diplomáciai testület újévi tisztelgése a Népköztársaság Elnöki Tanácsánál

Dobi István, a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának elnöke január 1-én délben fogadta a Budapesten akkreditált diplomáciai képviseletek vezetőit, akik az újév alkalmából jókívánságaikat fejezték ki.

A fogadáson jelen volt *Kiss Károly*, az Elnöki Tanács elnökhelyettese, *Kristóf István*, az Elnöki Tanács titkára és *Csatorday Károly*, a Külügyminisztérium protokoll-osztályának vezetője.

A diplomáciai testület részéről a következők jelentek meg:

Hao De-cin, a Kínai Népköztársaság rendkívüli és meghatalmazott nagykövete, a diplomáciai testület doyenje.

K. Sztojcsev, a Bolgár Népköztársaság rendkívüli és meghatalmazott nagykövete.

V. Pogaceanu, a Román Népköztársaság rendkívüli és meghatalmazott nagykövete.

Ty. F. Stikov, a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége rendkívüli és meghatalmazott nagykövete.

W. Wesper, a Német Demokratikus Köztársaság rendkívüli és meghatalmazott nagykövete.

H. Y. Maher, az Egyesült Arab Köztársaság rendkívüli és meghatalmazott nagykövete.

Li Don Gen, a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság rendkívüli és meghatalmazott nagykövete.

C. Yesil, a Török Köztársaság rendkívüli követe és meghatalmazott minisztere.

Dr. W. Peinsipp, az Osztrák Köztársaság rendkívüli követe és meghatalmazott minisztere.

J. Paul-Boncour, a Francia Köztársaság rendkívüli követe és meghatalmazott minisztere.

F. Franco, az Olasz Köztársaság rendkívüli követe és meghatalmazott minisztere.

F. Hegg, a Svájci Államszövetség rendkívüli követe és meghatalmazott minisztere.

N. J. A. Cheetham, Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyság rendkívüli követe és meghatalmazott minisztere.

Y. R. Yaron, Izrael Állam rendkívüli követe és meghatalmazott minisztere.

T. H. Heikkilä, a Finn Köztársaság követségének ügyvivője.

G. G. Ackerson, az Amerikai Egyesült Államok követségének ideiglenes ügyvivője.

M. Lambert, a Belga Királyság követségének ideiglenes ügyvivője.

P. Poulsen, a Dán Királyság követségének idegilenes ügyvivője.

J. J. Dardel, a Svéd Királyság követségének ideiglenes ügyvivője.

B. Szodov, a Mongol Népköztársaság nagykövetségének ideiglenes ügyvivője.

N. D. Thieng, a Vietnami Demokratikus Köztársaság nagykövetségének ideiglenes ügyvivője.

J. Moszczenski, a Lengyel Népköztársaság nagykövetségének ideiglenes ügyvivője.

P. J. S. Capurro, az Argentin Köztársaság követségének ideiglenes ügyvivője.

L. Vince, a Csehszlovák Köztársaság nagykövetségének ideiglenes ügyvivője.

A. B. Hoytink, a Holland Királyság követségének ideiglenes ügyvivője.

B. Dimitrijevic, a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság nagykövetségének tanácsosa.

P. Dishnica, az Albán Népköztársaság nagykövetségének első titkára.

A fogadáson *Hao De-cin*, a budapesti diplomáciai testület doyenje mondott beszédet.

— Az elmúlt esztendőben a magyar nép forradalmi munkás-paraszt kormánya vezetésével tovább szilárdította népi demokratikus rendszerét, megerősítette nemzeti egységét, újabb nagy eredményeket ért el az ipari és a mezőgazdasági termelésben. Az országban gyors ütemben fejlődött a mezőgazdasági termelőszövetkezeti mozgalom és még tovább emelkedett a nép életszínvonala. A magyar nép nagy lendülettel meggyorsítja hazájában a szocializmus építését; a gazdaság és a kultúra újabb fellendülésének ragyogó perspektívái nyílnak meg előtte — hangoztatta a többi között, majd így folytatta:

— Kívánom, hogy a Magyar Népköztársaság viruljon és erősödjék, hogy a magyar nép még nagyobb eredményeket érjen el a szocializmus építésében és minél boldogabb életet éljen. Végül a magam és a diplomáciai testület nevében jó egészséget kívánok elnök úrnak, kedves Dobi elvtársnak és az Elnöki Tanács tagjainak.

Az üdvözlésre Dobi István, a Népköztársaság Elnöki Tanácsának elnöke a következőkben válaszolt:

— Örömmel és megelégedéssel tölt el, hogy a diplomáciai testület tagjai pozitíven értékelik azokat az erőfeszítéseket, és az ezek nyomán elért eredményeket, amelyeket a magyar dolgozó nép, a forradalmi munkás-paraszt kormány vezetésével a gazdasági és a kulturális élet fejlesztése és az ország lakossága életszínvonalának emelése terén kifejtett, illetve elért. Különös örömömre szolgál, hogy egy olyan új esztendő küszöbén találkozhatom önökkel, amikor a népek közötti békés együttműködés perspektívái nagyobbak, mint valaha. A népek osztatlan békevágya jut kifejezésre az olyan jellegű találkozókban, kölcsönös eszmecserékben, mint Eisenhower úrnak, az Amerikai Egyesült Államok elnökének és Hruscsov elvtársnak, a Szovjetunió Minisztertanácsa elnökének találkozása volt és mint amilyen találkozókra az új év folyamán sor fog kerülni. A hazáját békésen építő magyar nép nagy reményekkel és bizalommal tekint az ez év tavaszán Párizsban sorra kerülő csúcsértekezlet munkája elé — hangsúlyozta a többi között, majd így fejezte be szavait:

— Amikor ismételten megköszönöm jókívánataikat, mind a magam, mind az Elnöki Tanács nevében őszintén viszonzom azokat, jó egészséget és sok sikert kívánva az új esztendőben önöknek, családjaiknak és munkatársaiknak egyaránt. Egyben kérem, hogy szíveskedjenek szerencsekívánataimat tolmácsolni államfőiknek és kormányaiknak.

(MTI)

A területi egyeztető bizottságok gyakorlatából

Munka közben különböző elszámolási viták merülnek fel a vállalat és a dolgozók között. E viták többsége is az egyeztető bizottságok elé tartozik. Ma néhány ilyen jellegű ügyet mutatunk be a területi egyeztető bizottságok gyakorlatából.

A tartós kiküldetés napidíja

Az *ÁFTH Csongrád megyei felügyelőségének* dolgozója, *Tótkomlósi Jolán* panaszt nyújtott be az egyeztető bizottsághoz, mert sérelmesnek tartotta, hogy a havi utazási költségeket a felügyelőség csökkentette. Az egyeztető bizottság panaszának helytadott és e határozat ellen nyújtott be fellebbezést a felügyelőség a Csongrád megyei Területi Egyeztető Bizottsághoz.

A fellebbezésben előadták, hogy *a panaszos kiküldetése tartós kiküldetésnek minősül*, így nem jár részére a 31 forintos napidíj. A TEB helyt adott a fellebbezésnek, mert megállapította, hogy a felügyelőség a törvényeknek megfelelően járt el. *Nem értelmezhető ugyanis megszakításnak az, hogy a dolgozó más munkán dolgozott, mert a rendelet értelmében a döntő az, hogy ugyanazon helységben történjen a kiküldetés.* Az adott esetben ez történt.

A taxiszámla és a megtakarítás

Az *ÉM Szerelőipari Tervező Vállalat* és *Hirsch János* között 39 forintos taxiszámla körül volt a vita. A dolgozó műszereket vitt le Nagykanizsára. Megérkezése után telefonon kocsit kért a megrendelőtől, hogy a műszereket kiszállíthassa. Kocsit nem kapott, ezért *taxit bérelt és azzal szállította ki a műszert.* A helyszínen kiderült, hogy munkát végezni nem kell, ezért ismét taxiba ült, visszahajtott az állomásra és a legelső vonattal tovább utazott a következő munkahelyére.

A vállalat nem volt hajlandó a taxiköltséget megtéríteni, mert az Építésügyi Minisztérium nem engedélyezi az ilyen költségek elszámolását. A panasz ügyében a vállalati egyeztető bizottság szavazategyenlőség miatt nem tudott dönteni, ezért az a Fővárosi Területi Egyeztető Bizottsághoz került.

A TEB figyelembe véve a hivatkozott Építésügyi Minisztériumi utasítást, a taxiköltséget megítélte a dolgozónak. *A hivatkozott rendelkezés ugyanis a takarékosság minél nagyobb mérvű szem előtt tartását tűzte ki célul.* A dolgozó a taxiköltség kifizetésével sokkal nagyobb költségeket takarított meg a vállalatnak. *Ha nem vesz igénybe taxit, akkor a vállalatnak napidíjat és szállásköltség térítést is kellett volna fizetnie.* A panaszos tehát magatartásával megtakarítást ért el, ezért hátránya nem származhat.

Áthelyezésnél útiköltség térítés

Az útiköltség megtérítés, különélési díj miatt is sok vita kerül a TEB-ek elé. Ilyen jellegű volt *Honti János*, valamint a *Romhány és Vidéke FMSZ* közti vita. Honti áthelyezéssel került át a jelenlegi helyére egy másik FMSZ-ből és kérte, hogy a hosszú időn át elmaradt hazautazási költséget térítse meg munkaadója, mert családjától távol él.

A Nógrád megyei Területi Egyeztető Bizottság megállapította, hogy *a panaszos nem népgazdasági érdekből lett áthelyezve, hanem saját kérelmére.* Márpedig *különélési díj és az ezzel járó hazautazási költség megtérítése csak a népgazdasági érdekből áthelyezett dolgozót illeti meg.* Így a TEB a panaszt elutasította.

(szegő)

Államférfiak üdvözlő táviratai

Az újesztendő alkalmából magyar és külföldi államférfiak üdvözlő táviratot váltottak.

A Csehszlovák Köztársaság nevében *Antonin Novotny*, a Csehszlovák Köztársaság elnöke, a Csehszlovák Kommunista Párt Központi Bizottságának első titkára, *Viliam Siroky*, a Csehszlovák Köztársaság Minisztertanácsának elnöke; a Bolgár Népköztársaság nevében *Todor Zsivkov*, a Bolgár Kommunista Párt Központi Bizottságának első titkára, *Dimitre Danev*, a Bolgár Népköztársaság Nemzetgyűlése Elnökségének elnöke, *Anton Jugov*, a Bolgár Népköztársaság Minisztertanácsának elnöke; a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság nevében *Kim Ir Szen*, a Koreai Munkapárt Központi Bizottságának elnöke, a KNDK Minisztertanácsának elnöke, *Coj Jen Gen*, a KNDK Legfelső Népgyűlése Elnökségének elnöke; az Albán Népköztársaság nevében *Hadzsi Lesi*, az Albán Népköztársaság Népi Gyűlése Elnökségének elnöke, *Enver Hodzsa*, az Albán Munkapárt Központi Bizottságának első titkára, *Mehmet Sehu*, az Albán Népköztársaság Minisztertanácsának elnöke; a Német Demokratikus Köztársaság nevében *Wilhelm Pieck*, az NDK elnöke, *Walter Ulbricht*, a NSZEP első titkára, *Otto Grotewohl*, az NDK miniszterelnöke, *dr. Johannes Dieckmann*, az NDK népi kamarájának elnöke küldte üdvözletét *Dobi Istvánnak*, a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa elnökének, *Kádár Jánosnak*, a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága első titkárának és *dr. Münnich Ferencnek*, a Magyar Népköztársaság minisztertanácsa elnökének. A magyar államférfiak választáviratokban kívántak sikerekben gazdag új évet a népi demokráciák vezetőinek és dolgozó népének.

Dr. Sik Endre, a Magyar Népköztársaság külügyminisztere ugyancsak üdvözlő táviratot váltott a Csehszlovák Köztársaság, a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság és az Albán Népköztársaság külügyminisztereivel.

Dobi Istvánhoz intézett üdvözlő táviratot *Gamal Abdel Nasszer*, az Egyesült Arab Köztársaság elnöke, *Mohammed Riza Pahlevi* iráni sah és *Mohammed Zahir* sah, Afganisztán királya.

A múlt század utolsó évtizedeiben, amikor London öt színházában játszották egyszerre *Oscar Wilde* színdarabjait, joggal volt nagy sikere a »*Lady Windermere legyezője*«-nek. Wilde az irodalomban és a színpadon a konzervatív angol világnézet elleni harc megtestesítője volt, aki ezt a »harcot« frivol szellemességgel, csillogó paradoxonokkal vívta, s az angol felső tízezer szívesen nevette ki hallatára saját magát — hiszen megúszta enynyivel.

Magyarországon ötven évvel ezelőtt játszották utoljára ezt a darabot, most pedig a *Madách Kamaraszínház* újította fel.

Az előadás — helyesebben: a darab — csalódást okozott. Nem kaptunk Wildetól semmit. A »probléma« (a lady nem fedheti fel leánya előtt, hogy ő az anyja, mert akkor kiderülne a múltja, s vége lenne mindkettőjük társasági jóhírének) — csillagászati messzeségben van tőlünk. A kérdés alapja a képmutatás — s ahhoz *Wilde* nem elég nagy író, hogy minden oldaláról megmutassa ezt az emberi tulajdonságot. Ahhoz pedig, hogy ítéletet mondjon róla,

Lady Windermere legyezője

Wilde-felújítás a Madách Kamaraszínházban

végképp nem. Még csak ki sem nevethetjük a lordokat és a ladyket, akik három felvonáson át társasági életet élnek előttünk, mert az író még a műfaját sem határozta meg a darabnak. Az első felvonás karikatúra — a rendező legalábbis annak vette —, a második már komolyodik, a harmadik meg egyenesen tragédia. Lady Windermere anyja eltávozik mitsem sejtő leánya életéből, a néző pedig a színházból, mintha mi sem történt volna.

A rendező, *Egri István*, bizonyára sokat viaskodott a »Lady Windermere legyezőjé«-vel, amelyről a szürke port még ő sem tudta lerázni. Nem ő tehet róla, hogy ami félévszázada szellemesség volt, az ma közhely, s ami izgalmas fordulat, az ma unalom.

A színészek ugyancsak vergődnek. *Váradi Hédi* kedves, szép Lady Windermere, csak tudna, mit kezdeni vele. *Mezei Mária* az anya szerepében minden lehetségeset elkövet. Szép, dekoratív lady, s amikor drámaivá fordul a történet, búcsúznia kell leányától, részletekig kidolgozott, finom, hatásos alakítást nyújt. *Lázár Mária* kissé hangos öreg hölgy, — ez a hangosság inkább budapesti, mint londoni. *Ujlaki László*, *Gönczöl János* és a többiek mindent megtesznek, de jó szerepet ők sem írhatnak a sablon figurák helyett.

Feltehetnénk a kérdést a *Madách Kamaraszínháznak*: miért kellett ezt a darabot bemutatni? Aktualitását elvesztette, művészi értéke pedig nem állta ki a fél évszázadot. Igaz, a kérdés így nem lenne igazságos — végtére most, a szezon dereka táján több színházunktól és más művekkel kapcsolatban is megkérdezhettük volna ugyanezt.

Vándor György

1960-ban is rendkívüli államsegélyt kapnak a magyarországi egyházak

Figyelembe véve az állam és az egyházak közötti viszony jó alakulását, a kormány elhatározta, hogy eleget tesz a magyarországi egyházak kérésének. Az elmúlt éveknek megfelelően, az állam 1960-ban is rendkívüli államsegélyt folyósít az egyházaknak. A segély összege azonos az 1959. évivel. *(MTI)*

Az új magyar művészet ősz heroldja

Lyka Károly

Együtt született a néhai osztrák—magyar monarchiával, két esztendővel a párizsi kommün előtt. Az ember még a madártól tanult röpülni: a francia Le Bris robogó hintóra kötözve próbált a levegőbe emelkedni, merev szárnyakkal, a léghajóra vitorlát szereltek, hogy meghódítsák a levegőóceánt és ma, a Holdba látogató űrrakéta korában, ünnepli kilencvenegyedik születésnapját. Ha nem tesz egyebet, csak kihajol a história ablakán, akkor is többet lát, mint Matuzsálem egész életében, ám Lyka Károly a művészet szárnyas lován utazott az Időben, feszegetve a szépség titkait, nemzedékeket tanítva képek és szobrok látására. Bölcsője fölött röppentek magasba a magyar impresszionista festészet viharmadarai: Mészöly Géza és Paál László, s mire értője lett a szépmesterségeknek: szárnyra kapott a nagybányaiak lázadó serege. Lyka Károly lett a magyar piktúra reneszánszának heroldja.

Festőnek készült, megtanulta a müncheni akadémián, amit a merevgörcsbe dermedt iskola nyújthatott, de mindmáig a legnagyobb nyereségnek tartja, hogy Hollósi Simon köréhez tartozhatott, hallgathatta a Café Stephanie kerek márványasztalánál »a vastag nyakú, bikafejű, borzas fekete sörényű« művész-vajda indulatos vallomásait »művészetről, emberekről, más világi dolgokról, a magyarországi cudar állapotokról« —, hogy majdan véle induljon Nagybányára, a természet műtermébe. Festett néhány tájképet, ám amikor végig zarándokolta Olaszországot, Görögországot, Kis-Ázsiát és szemtől szembe került a legnagyobbak alkotásaival: letette a palettát s tollra cserélte az ecsetet, katedrára a műtermet. Ez időtől csak tanított, a fiatalokat a Művészeti Akadémián, majd a Főiskolán, harmincnál több könyvével tízezreket és tízezreket. Lapot szerkesztett, kritikát írt s mindenekfölött harcolt a műszaki eljárássá közömbösödő, az embertől és a természettől elforduló festészet megújhodásáért. S megkezdve életének tizedik évtizedét, lankadatlan buzgalommal, szellemi erejének teljes birtokában, dolgozik a művészeti és tudományos lapoknak s írja legizgalmasabbnak ígérkező művét: emlékiratait.

Amikor szabadsághegyi otthonában beszélgetve, válogattunk a múlt zsúfolt tárlatán, idézve nagy neveket, emberöltőkön átívező élményeket, kutatva: mi hatott legmaradandóbban szellemére, ennyit mondott:

— Láttam Michelangelo Mózesét Rómában és virrasztottam Kossuth betegágyánál, Turinban.

Így találkozik a márványba faragott öröklét a szabadság halhatatlanjával az emlékezet márvány tábláján, amelyre — úgy érzem — ráhajol a kilencvenegy esztendő harmadik kisérője: a kakukfű — tudva, hogy Lyka Károly szerelmese a thymusoknak, az ógörögök bátorságvirágának, erdők-mezők szelíd fűszerének. Személyesen ismeri a kakukfű valamennyi európai nemzetségét. Kisdiák korában, a nyitrai hegyekben, szeretett kislányos virágába, szemérmes illatába, lenge alakjába s hű maradt hozzá professzor koráig, a Béla király út nyugalmas zugáig. Mindenütt megkereste, jártában-keltében, a nagy világban. Nápoly láva-földjén és Róma hét hegyén, az athéni Akropolison és a Pó mentén. Úgy tartja számon minden nemzetségét, miként a stílustörekvéseket, a görög szobrászatot vagy a reneszánsz festészetet s éppúgy műbe foglalta kedvenceit, mint a Táblabíró világ művészetét vagy a Képírás újabb irányait. A tudós alaposságával és a gyermek örömével.

— Az esztétika könnyen légvárakba vezet, a botanika, a kakukfüvek tudománya a tények világába — védekezik, amikor tapintatlanul faggatom. — Csupán szórakozás. Mialatt kortársaim tarokkoztak, én jó szagú thymusaimmal bajlódtam... — magyarázkodik, aztán hozzáteszi, virágszakállába mosolyogva: — A szabadság virága. Igazi vadóc, nem tűri a kertész kezét.

Gyanítom: mindez csupán szemérmes mentegetőzés: a kakukfű a professzor nagy játéka, a művész édes szenvedélye — a titkos igazi.

És a nép virága: orvossága és illatszere. Ínyencek kegyeltje, vadhús szelídítője, mártások ízesítője. — Aki sok kakukszót akar érni: az éljen kakukfűvel — tartják az erdei emberek, tanácsolják a régi füveskönyvek. S aki úgy szereti a kakukfüvet, miként a művészetet: szól a kakuk százszor-százszor a Szabadsághegyen: jutalmul nyeri a szellem ifjúságát.

Koroda Miklós

Látogatás a 80 éves Lyka Károlynál

A Szabadsághegyen, a Béla király-út völgynek lejtő oldalán kis kertes családi házban tölti napjait *Lyka Károly*, a hírneves művészeti író, a Képzőművészeti Főiskola egykori tanára és volt rektora. Nyolcvanadik születésenapjára a magyar köztársaság a *Pro Arte* éremmel tüntette ki. Ez alkalomból meglátogattuk csöndes elvonultságában Lyka Károlyt, aki nemzedékeket nevelt, nemcsak mint tanár, hanem mint műtörténeti író is, ezenkívül műbírálataival és könyveivel a közönség széles rétegeiben népszerűsítette a képzőművészetet.

Szívesen, friss, élénk kedéllyel fogadja a látogatást, de bölcs és kedves mosollyal szabadkozik, amikor véleményét kérjük a művészet mostanában sokat vitatott jövője felől.

— Hat éve nem mozdultam ki innen — mondja — azonkívül, hogy egy hónapja jöttem ki a kórházból, ahol gyomorvérzéssel feküdtem. *Tíz éve azonban nem járhatok már tárlatokra.* Emiatt nem vagyok tájékozva képzőművészetünk mai helyzetéről és alkotásairól. Csak amit látogatóimtól hallok és az ujságokban olvasok...

Miután közöljük a legutóbbi kísérleti kiállítások benyomásait és beszélünk a közösség és a művészet jövő kapcsolatai, irányai körül elhangzott vitákról, mégis csak elmondja mintegy *az egész életén át szerzett tapasztalatainak tömören összefoglalt végkövetkeztetéseit.*

— Az igazi művész belülről fest. Élmény, jellemalkat, nevelés, környezethatás, mind összejátszik az alkotásnál. *Nem kell félteni a művészetet, majd tisztázódik minden, ha nagy tehetségek műhelyéből előkerülnek az értékes munkák. A fontos az, hogy a művészek dolgozhassanak, mert munka közben dől el egy-egy művészeti irány sorsa.*

Örömmel hallja, hogy a demokrácia lehetőséget nyujt majd a tervezett új középületek építésénél a falfestményre és a mozaikra.

— Ha rátermett művészek festik a freskókat, készítik a mozaikokat, *ez csakis előbbre viheti a művészetet. Az igazi — a nedves falra festett — freskónak van stílusa*, amit a munka menete determinál. A freskó — úgymond — olyan, mintha nagy zeneművet, amely egész zenekarra készült, zongorára tesznek át. Sok kiesik belőle, de a lényeg megmarad. Igy az igazi freskóban is, például egész sor festéket (fémfestékek) nem lehet használni és a tervező számol is ezzel már a tervében. Noha magától értetődő dolgok is ezek, sokszor vétenek ellene. *Ha a család az otthonában is lát művészetet, ez a legbiztosabb út arra, hogy a nagy falfestményeket is megértse*, az otthonban a művészekkel való *mindennapi együttlét* alapján. *Az emberi nagy érzések, indulatok a közösségi életben is megmaradnak, hiszen a család az alapja a közösségi életnek és nem is minden festő született nagy reprezentatív művészi alkotások készítésére.* Vannak lírai természetű festők, akik bensőséges képek alkotására születtek.

Életének legnagyobb képzőművészeti élményei felől faggatjuk. Mosolyogva mondja, hogy *Michelangelo, Rembrandt, Velasquez* remekeit szerette leginkább, ám fiatalságában és férfikora derekán látta a legtöbb remekművet és műalkotást.

— *Lehet, hogy ma mindezt már más szemmel látnám...*

Beszélgetünk irodalmi munkásságáról és *A táblabíró-világ művészete* című könyvével kapcsolatban megemlítjük, hogy a *„biedermeiert"* ő nevezte el a táblabíróvilág művészetének. Emlékezik rá, hogy Jókai egyik regénye adta neki a gondolatot erre az elnevezésre, amely azonban — mint megjegyzi — *nem stílust, hanem korszakot jellemez.* A bécsi biedermeier nálunk nem sokáig tartott — mondja —, egy félszázadig csak, amikor jött a forradalom, lezárta ezt a korszakot...

— Hogy élek? — felel —, a *leányom ápol, böngészgetek régi jegyzeteimben*, de a régi pesti lakásomban maradt könyveim nagyon hiányoznak.

Kiderül, hogy most is dolgozik.

— Igen A Művészeti Tanács felkérésére *megírtam az iparművészet utolsó száz évét.* Szívesen tettem, mert még senki sem írta meg és érdekelt a téma. — Most várja könyve megjelenését.

Künn az üveges verandán apró karácsonyfa fagyoskodik. Fölötte Lyka Károly édesapjának nagyméretű olajképe. *A megfestése idején volt 92 éves...*

Tamás Ernő

Lyka Károly
Művészet, 1940. febr. 6.

Nagytekintetű Ornágos
Bágánas!

Nemzeti Függetlenségi Népfront megalakulásával és egyhangu lelkesedéssel magáévá tette a Függetlenségi Népfront elnöke, *Rákosi Mátyás* által kifejtett programját. Az Elnöki Tanács elhatározta, hogy *Rákosi Mátyásnak*, a Függetlenségi Népfront elnökének felajánlja minden magyar ujságíró munkáját, a Függetlenségi Népfront programjának mielőbbi megvalósítása érdekében.

...ött az enyhülés

futó havazást. Számottevő mennyiség azonban csak az ország keleti felében hullott. Az időjárásban bekövetkezett gyors változások és hirtelen szélviharok kedvező előjelnek tekinthetők. A télből a tavaszba való átmenet szokott így beköszönteni hazánkban.

Várható időjárás: a hőmérsékletben bekövetkezett enyhülést újból lehülés fogja felváltani, a szél uralma egy-két napig eltart, gyorsan változó lesz a felhőzet, többfelé gyorsan tovavonuló hózíporokkal. Általában folytatódik a változékony jellegű időjárás.

Lyka Károly: Szoborkalandok. Uj Idők, 1934. ápr. 8.15.sz. 11

ErnstnMuz. LXXIX. kiáll. Izsó Miklós emlékkiáll. 1925.okt. 14

Uj magyar szobrászat. Részletek Vergha Balázs könyvéből. Fiatal Magyarország 1948. dec. 16. 2

Magyarság képes mell. 1926. ápr. 25. 2

Izsó Miklós küzködései. Literatura VI.évf.1931.5.sz. 8

Kovács D: A Kerepesi-uti temető. Utmutató és tájékoztató. Bp. 1894. 2

Szépmüv. Muz. Évk. VII. k. 3

Perálltörtképes 2

Szépmüv. Muz. Évk. IX. 2

Rédey Tivadar: Az Orsz. Széchenyi Könyvtár Petőfi kiáll. Bp.1922. 3

~~MXSXxxxx193xx~~ Képzőmüv.Főisk.évk.1931/32. 2

Mücsarnok 1868. 4

A vidéken élő müvészek kiáll. 1954. nov. 7

a.a.: Fiatalok. Ujság, 1933. jan. 29. 1o

Adatok müvészetünk történetéhez. Művészet, 19o7. 4

Lyka Károly: A téli mütárlat. Uj Idők, 19ol. VII. 47.sz. 9

Pesti Napló képes mell. 1938. febr. 6. 2

Velencei nemzetk. kiáll. 19o5. 6

Mücsarnok 19ol. /Mükiáll. Veneziában/. 12

Mücsarnok 19ol. /Pálmaágak a Mücsarnokban/ 14

Fränkel kiáll. 1936. jul. 11

Ujság. 1927. jan. 27. /A táj- és életkép-kiáll. dijai/ 8

Ujság. 1926. jul. 25. Magyar müvészek belga kitüntetése. 6

Vasárnapi Ujság, 1898.3.sz.45.évf. Nagybányai festők kiáll. 6

Müvészet, 1914. 9

Budapesti Hirlep 1913. dec. 28. Az állami aranyérem nyertesei. 3

Lyka Károly: A Miénk bemutatója. Uj Idők 19o9.XV.8.sz. 9

Müvészi divatok. Egyetértés. 19o7. dec. 25. 15

Lestyán Sándor: Egy estély Munkácsynál.Ujság,1943.dec.25. 4

Elek Artur: A magyar Barbizon. " " " " 4

Gonda Béla: Szolnok a müvészetben. Bp.1927. 9

Az Ujság. 1925. nov. 22. Képzőmüvészeti szabadiskola. 6

Elek Artur: A magyar aktábrázolás száz esztendeje. Nyugat, 1925. 9

218
893
1111

Fennmaradt cédula 487

/S/: Kassai "puskamüvész" volt a hátultöltő fegyver feltalálója. Uj Magyarság, 1942. febr. 6. 4

-i: Két kiállitás. N.Szal. Pesti Napló, 1936. okt. 17. 35

Ernst Muz. CIII. csoportkiáll. Bp.1929. febr. 27

Ernst Muz. XXXIX. kiáll. lo. csop.kiáll. Bp. 192o. jan. 25

Magy. Képzőmüvészet. Káldor László galéria. 1935. szept. 13

Magy. Képzőmüvészet. Káldor László galéria. 1935. szept. lo

Képzőmüvészeti élet 1926-ban. Pesti Hirlep 1927 évi nagy naptára 51

Festőmüvészek képzőmüvészeti kiáll. Pécs, 1938. jan. 22

Mücsarnok 19ol. 7

The Studio, London, 1925. ápr. 7

Szabad Müvészet. 195o. 1

MKSz 1947 1

Kemény Lajos: A kassai Szt.Erzsébet egyház történetéhez. Arch. Ért. 1897. 21

Gentmagymüvausztr 64

Dömötör István: Szobrainkról. Mücs. 19oo. 28. sz. 4

Farkas Zoltán: Romantikus müvészet. Nemzeti Ujság, 1939.jan.15. 7

Emlékkiáll. a Szépmüv. Muz.-ban. M.N. 1956. jun. 4. 2

Fülep L. / / Részlet az akadémián tarott előadásából. Sz.M. 1953. 1

Konok T.: Ferenczy, Izsó, Stróbl. M.N. 1956. jun. 21. 3

Lyka K.: / / Élet és Tudomány. 1955. máj. 17. 1

Pánczél Lajos: Busuló juhász. /Izsó Miklós halálának 8o. évfordulójára/ Magyar Nemzet 1955. máj. 29, 3

Pesti Napló 1866. máj. 25. 27.sz. 1

Cifka P.: Monumentális szobrászatunk néhány problémájáról. Sz.M. 1954. ápr.sz. lo

A.A. Petőfi képek. Hazánk 1899. 18o.sz. 7

Cifka P.ö Ferenczy István, Izsó M. és Stróbl A. jubileuma. Sz.N. 1956 jul. 11. 3

Genthon István: Az uj magyar szobrászat. M.Szemle 1934. XX.2.sz. 13

Mücsarnok 19oo. 19.sz. 51

Melléklet a Vasárnapi Ujaság 26.sz. 1869. jun. 27. Irodalom és müvészet. /Müvészek segélyezése 13

893

1111

Képzőmüv. Társ. jub. kiáll. 1911-12. 2

Nemzeti Képzőm. kiáll. 1934. 2

Képzőművészet. 1929. 18.sz. 2

Fels, Alice: Rückblick auf eine Ausstellung moderner ungarischer Kunst. Das Goetheanum. Dornach, 1944. okt. 1. 17

Comisetti,Charles: L'exposition d'art hongroise moderne. Marchal Magasine. Lausanne, 1944. jul. 11

Courrier de Geneve. 1944. máj.31. J.de F: L'art moderne hongroise au Musée Rath. 11

Gazetta Ticinese. Lugano. 1944. szept. 27. Rapide sguardo alla mostra d'arte ungherese a Locarno. 11

Magyar festők sikere New-Yorkban. Őserő, 1936. II.évf.16.sz. 7

Kessy,Gabrielle Z: Arte moderna ungherese. Gazzetta Ticinese. Lugano, 1944. szept. 21. 6

Müv. élet. Magyar Müvészet, 1936. 1o

Mücsarnok 19o2/3. téli kiáll. 24

Tamás Galéria. 1934. máj.27.Csop.kiáll. 31

Farkas Zoltán: Mai festészetünk és közönsége. Magy.Szemle 1929. VI.k.l.sz. 7

Babér-ágak a Mücsarnokban. Vas,Ujs. 19o1. 17

Paizs Ödön: Frontáttörés Amerikában. Az Est, 1937. jul. 7. 7

Turandot

Puccini hattyúdalának felújítása az Operaházban

Puccininek, a száz esztendeje született és immár halhatatlan zeneköltőnek nemcsak az életműve, hanem tulajdon élete is megkapó, megható, szíven talál és elgondolkodtat. Utolsó művével tetőzte be alkotásainak gyönyörű épületét. Tragikusan megható, hogy ő, Puccini nem kapta meg a sorstól azt a kegyet, azt a húsz napot, amely alatt tökéletessé formálhatta, befejezhette volna ezt a ragyogó tetőzetet, keserves testi és lelki gyötrődések közepette fogant hattyúdalát, az operaműfaj újszerű remekét, a Turandotot.

A nagy veszteség érzésében is van azonban valami utánozhatatlanul puccinis édes fájdalom, valami vigasztaló örök mementó — mintha csak egy Puccini-operát akart volna írni ezúttal az élet maga. A halálttusáját vívó zeneköltő megalkotta csodálatosan finom nőalakjai után tán a legszebbet, az áldozatkész kis Liut, a csendesen, némán szerelmes rabszolgalányt, szinte a szó szoros értelmében a szíve vérével megírta Liu gyönyörű búcsúdalát — s vele egyben a magáét. Liu és Puccini együtt haltak meg, s együtt váltak halhatatlanná.

A mű kilencévi szünet után, a százéves évfordulóra Operaházunk színpadán ismét új életre kelt. Sok tekintetben szó szerint új életre: *Nádasdy Kálmán* és *Mikó András* rendezése, *Fülöp Zoltán* díszletei és *Márk Tivadar* díszletei sokat adnak Puccini Turandotja igazi mondanivalójának érvényesüléséhez. Érződik, hogy Operaházunk főrendezője nagy tisztelője és értője a kiváló olasz mesternek, s az alkotóhoz hasonlóan maga is vergődik, küzd a Turandot bonyolult, jelképes mondanivalójának minél tökéletesebb kifejezéséért. S készséggel segítik törekvésében művésztársai. A vitathatatlan főszereplő, a tömeg mozgatása, öltöztetése leegyszerűsített, keresetlen. Ez nagyon fontos, külsőlegességek helyett a lényeg mélységére tereli a figyelmet. A pompa, káprázat és fény természetesen a Turandotban a maga helyén elkerülhetetlen, sőt, éppen a lényeg szempontjából szükséges, s kivált a második felvonás roppant társadalmi piramisában bőven jelen is van. A jelkép szinte közvetlenül érzékelhetővé válik: a piramis csúcsán álló jéglelkű Turandot hercegnő nehéz, akadozó léptel az emberiség, s vele az emberség felé vezetnek. A zenébe komponált és a színpadképben éppen ezért elengedhetetlen távol-keletiség nem egzotikum már tulajdonképpen, csupán jelképesség.

Ahol törést éreztünk ebben a felfogásban az Ping-Pang-Pong miniszterek játékos alakjainak színpadi élete (elég nehéz pont!), amiben helyenként némi »mosolyországás« olcsóságot kifogásolunk. Erről elsősorban nem az amúgy kitűnően éneklő *Melis György*, *Kishegyi Árpád* és *Réti József* tehet. Az előadásnak még egy, s nem is akármelyik pontját érezzük gyengének, drámailag kidolgozatlannak: Turandot dölyfös, embertelen énjének összeomlását, benne emberré felemelkedését. Legalább színpadilag kell határozottabbá megrázóbbá, várhatóságában is váratlanabbá tenni ezt a pillanatot, amelyet Puccini méltán oly fontosnak tartott — ha már az igazi muzsikát hozzá a mester nem alkothatta meg.

Ha valahol, hát a Turandotnál helyénvaló a szereplők közül elsőnek kiemelni a *kórust*. Aligha sok operai énekkar büszkélkedhet azzal, hogy két nagy dalszínházban ilyen színvonalon látja el feladatát, mint a mienk. *Pless László* és a kar minden tehetséges tagja nagy elismerést érdemel a Turandotért. A *zenekar Ferencsik János* vezényletével Puccini új harmóniákban, szimfónikus hatásokban leggazdagabb művét minden színének megmutatásával, minden árnyának betartásával szólaltatta meg. Az egyéni szereplők közül kivált *Járay József* Kalafját és *Orosz Júlia* Liuját szükséges elismeréssel illetni. Járay hazatérte óta legmagasabbrendű művészi teljesítményét nyújtja, Orosz hangban és játékban egyik legszebb Puccini-alakot állítja színpadunkra. *Takács Paula* hangban fölényesen győzi Turandot hercegnő roppant nehéz szólamát, játéka ezúttal nem elég intenzív. *Székely Mihály* öreg, elűzött király a méltó a nagy művészhez. Kisebb szerepben tetszett *Szabó Márta* és *Divéki Zsuzsa*. *Varga András* hallottuk már lényegesen jobbnak. *Somogyvári Lajos* hangját nem érezzük alkalmasnak Altoum császár nem nagy, de fontos szólamára. *Eck Imre* finom ízléssel tervezte és tanította be a kisebb táncokat.

Az egész előadás méltó a nagy zeneköltő, Puccini emlékéhez.

Rajk András

G. Szabó László:

ÚJ BÖLCSŐDAL

Kozmosz-ködből csillag kerekedik
neon-fényben úsznak az utak

korhadt páfrány szénné feketedik
gyárak ontják füst-gomolyukat

kő-baltával ember verekedik
új hont új hold műszere mutat —

kis folytatóm szeme fényesedik
benne ébred, halkan nyiladozik —
hódításra indul a tudat!

Hajnal Gábor:

MEG SE REBBEN

Szelíd sárga levél mereng homályban,
papírszáraz, törékeny, alig él,
az elő vihar lábadhoz sodorja,
megbékélt rég s már ettől sem remeg.
A tündérhegyi erdőre kiültek
hűvös szemű nesztelen csillagok,
szikrázik aranyhajuk, csattog éjben
a lobbanó vágy trillázó dala.
Erjedt cukrok szesze bódítva hull,
villódzik s ránk lehel szivárvány szerelem,
szemét hunyja az öntudat ezüstje,
de felsajog parázsló múlás hamuja.
A merev lomb nem susog, meg se rebben,
elmúlt nedvdús nyara már nem sajog.

Győre Imre:

ÉJ

A hold csorgatja langy levét,
árnyékok kúsznak szerteszét,
gubbasztanak a bokrok,
sok süket kapualj fülel:
a nappali zaj hogy ül el
s hol jár a szél, a bomlott.

Az igaz szó most tán kikel,
mit a költő mindenkivel
— hogy halljàk már — megosztott.

Lyka Károly 90 éves

Mit is írhatnánk néhány sorban annak az életművéről, aki nemzedékeket nevelt a művészi — és ezen keresztül az emberi — értékek tiszteletére és szeretetére! Lyka Károly a művészet propagátoraként, tudósként, a közönség nevelőjeként és mindenekelőtt emberként a legkiválóbbak közül való. Ha valakiről méltán elmondható, hogy neve fogalommá vált, akkor ő az: a legnemesebb értelemben vett népszerűsítés jelképévé.

Lyka Károly festőnek indult. Tanulmányainak folytatására Münchent kereste fel, a korabeli művészifjúság nagy műhelyét, ahol a festés mellett művészettörténeti és esztétikai előadásokat is hallgatott. Itt, a Hollósy-kör lelkes társaságában kristályosodtak ki művészeti nézetei, itt indult el kritikusi és nevelői tevékenysége. Hamarosan felhagyott a festéssel. De életének ez az epizódja mégsem volt hiábavaló. Szerepe volt abban, hogy Lyka Károly sohasem az elvont okoskodás oldaláról közeledik a műalkotásokhoz, hanem az alkotói munka ismeretétől és szeretetétől átfűtött megértéssel.

A müncheni évek másik folytatása pedig az a szerepe volt, amelyet korábbi tanulótársainak, a nagybányai művészkolónia festőinek szellemi harcostársaként töltött be a magyar művészeti életben. Lelkes kiállása ez új irányzat mellett azonban távolról sem jelentett nála elfogultságot. Ugyanakkor nagy gondot fordított Munkácsy, Rippl-Rónai, Mednyánszky merőben más munkásságának ismertetésére is.

A művészet aktuális kérdéseinek feltárása mellett — mint újságíró, állandó munkatársa volt az Új időknek, a Magyar Művészetnek, szerkesztője a Művészet című folyóiratnak — széleskörű tudományos tevékenységet fejtett ki: több összefoglaló művészettörténeti tanulmányt írt. Legjelentősebbek mégis azok az úttörő jelentőségű kutatások, amelyeket a XIX. és XX. századi magyar művészet területén végzett. Ennek a sorozatnak befejező kötetei, melyek egészen napjainkig kísérik a nemzeti művészet alakulását, az utóbbi években készültek el. Még ma is töretlen lendülettel dolgozik. Legfrissebb tanulmánya, melyet az elmúlt esztendőben írt a reneszánsz művészet nagyjairól, a közeljövőben lát napvilágot.

Nem lenne azonban teljes a kép a művészettörténet-írás nesztoráról, ha kihagynók belőle nevelői szerepét. Mint a Képzőművészeti Főiskola tanárának, több nemzedék művészifjúsága köszönheti neki, hogy olyan vezetővel járta be az elmúlt korok művészetének kincsestárát, aki nemcsak jobban látni, de nemesebben érezni is megtanította.

(Havas)

Csörnyei Sándor:

IDILL

Porrongyot ráztál az ablakon át.
Rámszórtad porral a szád mosolyát.
Villan a nevetés, villan a szem.
Adj csókot, ölelést úgy szeretem!
Tiszta a szobád már, megpihenhetsz,
engedj be, nyiss ajtót, megpihentetsz!
Ne nevess soha az ablakon át,
elloptam — látod, a szád mosolyát.

Olvasólámpa

Pulszky Ferenc:

Életem és korom

A magyar memoárirodalom legértékállóbb darabjai közé tartozik *Pulszky Ferencnek*, a nagy tudású polihisztornak, írónak, történésznek, politikusnak, természetbúvárnak, archeológusnak »*Életem és korom*« című kétkötetes műve, amely 1880—82-ben jelent meg, az évtizedek során mind ritkábban volt látható, s az utóbbi években már csak közkönyvtárakban találtuk meg. A Szépirodalmi Könyvkiadó a *Magyar Századok* sorozatban most ismét kiadta Pulszky kitűnően megszerkesztett nagy hatású művét, a reformkorra, a szabadságharc történetére és a 48-as emigrációra vonatkozó legfontosabb forrásmunkák egyikét.

Az »Életem és korom« első kötete a szerző gyermek- és ifjúkori visszaemlékezéseit tartalmazza, érdekes képeket ad a múlt század harmincas éveinek megyei életéről, az országgyűlésről, a választásokról, majd a bécsi és pesti forradalomról, külföldi kiküldetéséről, és a forradalom bukásáról.

A második kötet a világosi fegyverletétel és az európai reakció győzelme után kialakult politikai helyzet leírásával, az emigráció sorsának ismertetésével foglalkozik. A szabadságharc szépszámú szemtanú historikusai közül talán a legnagyobb felkészültséggel és hitelességgel írja le Kossuth angliai és amerikai útját, a múlt század ötvenes éveinek Angliáját sajátos szokásaival, politikusaival és más hírességeivel. Olaszországi számkivetésével kapcsolatban megemlékezik az ottani közállapotokról, az olasz—magyar viszonyról, majd rátér a Kossuthtal történt összeütközésének ismertetésére, tragikus pálfordulásának okaira; az emigráció diplomáciai hajótörésére és kiábrándulására.

A több tekintetben hézagpótló mű új kiadásának értékét emeli *Oltványi Ambrus* képzett, fiatal történészünk alapos és bőséges bevezető tanulmánya, gazdag jegyzetanyaga, valamint a korabeli képek jól sikerült reprodukciói.

Kőműves Imre

Szép Ernő:

Add a kezed

Első élményünk • versek olvastán, hogy valaki, túláradó jósággal, szeretettel, segítőakarással a szívében, lemorzsolt egy életet s ezalatt a világ — vagy mondjuk inkább így: a társadalom — mindent elkövetett, hogy ezt a jóságot kiirtsa belőle. De nem sikerült! S ez Szép Ernő lírájának — és emberségének — a diadala. Hitét az emberben, két kataklizmán s a kettő között lezajlott »csendes« kataklizmán át is, mindvégig megőrizte. Ember- és szinte panteisztikus világszeretete már-már szentferenci; gyötrődik, szenved a »szegényekért«, s bár együttérzése társadalmilag korántsem eléggé meghatározott, mégis tiltakozó, tiszta embersége több annál, amit egyszerűen »polgári humanizmusnak« nevezünk.

Verseinek alapanyaga: érzelem és hangulat. A valóság jelenségeit azonnal körülburkolja érzelmeinek áramkörével, ettől olyan eleven hőfokú és emberi minden, ami versébe kerül: emberek, emlékek, állatok és tárgyak. Mindenen, egy életen át mindenen csodálkozott, ezért szívott fel költészete mindent a világból, ami csak elébe került, s versében a hétköznapiról valóban kiderül, hogy csodálatos. A legszerencsésebb költőtípusnak nevezhetjük őt, hiszen nincs »témaköre«, az egész világ mindenestül arra vár, hogy versbe foglalja. S ha már szerencsésnek neveztük, akkor már azt is ki kell mondanunk, hogy bizonyos értelemben a költők legősibb fajtájába tartozik: bármennyire bizarrul hangozzék is ez az urbánus, annyira »pesti« költő megvalósított valamit, ami nagyon mély kapcsolatban áll a népköltészettel. Sokszor észre sem vesszük, hogy a könnyed, lebegő sorok milyen bonyolult, rejtett értelmekről szólnak s rádöbbentenek arra, hogy e lebbenő dalokban olyasvalamivel gazdagította líránkat, amivel mélyértelmű, modern tartalmakat hordozó sanzon-ódáiban Apollinaire a francia, s »népi szürrealizmusával« García Lorca a spanyol költészetet. Egy bizonyos: Szép Ernő sokkal fontosabb jelensége irodalmunknak, mint ahogy eddig elfoglalt helye jelzi, s kritikánk nagy adóssága, hogy e különös és annyira tanulságos életmű még mindig beható elemzésre vár. (*Szépirodalmi Könyvkiadó.*)

Görgey Gábor

Tiszta „É" avagy Mr. Card Choertetoe rettenetes álma

A tábornok ágyban feküdt. Fáradt volt. Még emlékezett rá, hogy holnap újabb zűrös napja lesz: két előadás is! Az egyik a rádióban »A tiszta H-bomba nem fertőzi meg a légkört« címmel, a másik az Amerikai Pilóta Klubban a hidrogénbomba harcászati alkalmazásáról... Gondolatai felett egyre jobban eluralkodott az éjszaka. Pillái lassan lecsukódtak, az álom szeme előtt leengedte varázsfüggönyét. Ám ebben a pillanatban a függönyt erélyes mozdulattal félrerántotta egy pocakos és udvariasan mosolygó úriember.

— Engedelmével, bemutatkozom. Teddy Lie vagyok, a rádió korporáció elnöke. Hogy áll a beszéddel Mr. Choertetoe?

— Mr. Teddy Lie — mondta idegesen a tábornok. — Ön jól láthatja, hogy ágyban fekszem és éjszakai álmomat alszom. Menjen a pokolba, Mr. Lie.

Szavai azonban nem fagyasztották le a korporáció érdemes igazgatójának ajkáról az udvarias mosolyt.

— A modern rádió legfőbb jó tulajdonsága a hallgatókkal való közvetlen kapcsolata. Bátran fekve maradhat, Amerika a hálószobából hallja majd nagy hadvezérét, aki ilyen intim helyzetben meggyőzően bizonyítja be a »H«-bombakísérletek jó hatását az emésztésre és az idegrendszerre. Nos?

A »nagy hadvezér« szavak láthatóan megtették hatásukat.

— Oké — mondta a tábornok, és párnája alól előhúzta a beszédet. A korporáció elnöke utána nyúlt. Az első szavak után felderült az arca.

— Nagyon helyes — jegyezte meg. — Éreztetni kell a hallgatókkal, hogy az ő személyes sorsukról van szó. Figyelem! Kezdhetjük?

Hátrált két lépést és felemelte a kezét. Mutatóujján kigyulladt a piros jelzés. Mr. Choertetoe kissé különösnek találta a dolgot, a hátán is végigborsózott a hideg, de azután rádöbbent, hogy most egész Amerika hallja és összeszedte magát.

— Uraim és hölgyeim! Az oroszok azt hangoztatják, hogy tiszta »H«-bomba nincsen, hogy a »H«-bomba-kísérletek rádióaktív szennyeződést idézhetnek elő és a legtisztább az a »H«, amit le sem dobnak. Mi azonban tudjuk, hogy a »H«-bomba sohasem hallgatott rádiót és így nem is lehet rádióaktív. Nemde uraim és hölgyeim? Önök aktív rádióhallgató létükre sokkal rádióaktívabbak, mint a tiszta »H«. Világos tehát, hogy az oroszok önök ellen törnek! Ezért kell nekünk a tiszta »H«, tisztán védekezésül! Majd mi megmutatjuk! Majd mi adunk nekik!

Ezeknél a szavaknál a tábornok a rádió igazgatójára nézett. Az bátorítóan hunyorított neki, tehát folytatta:

— Ma már minden csecsszopó tudja, hogy a tiszta »H«-bomba mérgező hatása jelentéktelen, miután csak az lesz mérges, akire ráesik, de hát annak nagyon kevés ideje lesz mérgesnek lenni. Azt mondhatná valaki, hogy jó, jó, de az oroszoknak is van »H«-bombájuk, mire mi azt feleljük, hogy vanni van, amiért mi rettenetesen mérgesek is vagyunk. Amikor az oroszok beszüntették a kísérleteket, mi még mérgesebbek lettünk. A kísérletek beszüntetése mérgezte tehát a nemzetközi légkört. Ez a mi logikánk és ez világos, nemde?

A tábornok ezeknél a szavaknál megint Teddyre nézett és döbbenetes dolgot látott. A rádió igazgatója a földön feküdt, testén egy hatalmas góliát nyugtatta toronyszerű lábát. A góliát pilótaöltözetet viselt, bőrsapkát lehallgatóval. Külsejének roppant félelmetességét csak tejfehér arca és kék gyerekszeme enyhítették.

— Leütöttem — mondta rokonszenves szerénységgel és tartózkodással a hangjában, majd hozzátette: — azért jöttem, hogy elszállítsam önt a pilótaklubban tartandó előadására. A korporáció igazgatója nem akarta elengedni önt. Pedig az óra ütött.

Mr. Card Choertetoe-nek úgy tűnt, hogy az óriás utolsó szavaiban szimbolikus értelem rejtőzik. — Milyen órára gondol — kérdezte szorongva. A pilóta azonban nem válaszolt.

— Íme a gép — mutatott előre. — Fáradjon be.

— Így pizsamában? — kérdezte hideglelősen a tábornok.

— Az amerikai pilóták egyszerű fiúk — felelte a repülő. — Nem haragszanak meg prózai öltözékéért.

A repülőgép felemelkedett. Alant városok suhantak el, felhőkarcolókkal, majd széles földek és farmertanyák. A felkelő nap első nyújtózása biborba borította az ébredező tájat.

— Ön tehát prédikátor, Mr. Choertetoe? — kérdezte váratlanul a pilóta.

— Tábornok vagyok — felelte nehezen megőrizve valamit önérzetéből, Mr. Choertetoe.

— De hiszen ön éppen hogy befejezte prédikációját a tiszta »H«-ról és előreláthatóan velünk is erről folytat majd eszmecserét, nemde?

— A tiszta »H« hadászati eszköz — felelte a tábornok.

— Önnek magas katonai képzettsége van. Tudnia kell, hogy a háború évezredes pályafutása alatt rengeteg fegyvert ismert, a lándzsától a lángszóróig. De még senki nem keresztelt el egyetlen halálthozó fegyvert sem tisztának.

A tábornok itt közbe akart szólni, de a pilóta leintette. — Az emberek tudják, hogy a fegyverekhez, bármi is legyen a nevük, vér tapad. Tételezzük fel, hogy a tiszta »H«-nak nincs rádióaktív hatása, bár a hadászaton nem így tanultuk. Tábornok úr, hány embert ölhet meg egy ledobott tiszta »H«-bomba, például New Yorkban?

A tábornok nem felelt, de a pilóta nem is várt feleletet. — A tiszta »H« alatt csak egy dolgot érthetünk: »tiszta halál«. Azaz megtisztulás a túlvilágon. Ezért mondtam, hogy ön prédikátor.

— Haza akarok menni! Vigyenek engem haza! — sikoltott fel Mr. Card Choertetoe. A góliát azonban nyugodtan mosolygott. — Nézze, tábornok úr, nem titkolózom többet maga előtt. — Tudja jól, hogy az amerikai légierő állományának több mint fele idegbeteg. Nos én a szegény fiúk helyett is beveszem magát idegcsillapítónak.

A tábornok rémülete most hirtelen a józanság egy olyan kristálytiszta állapotát produkálta, amely csak nagy veszedelem esetén lehetséges, amikor az ember életét másodpercek dönthetik el. — Le akar nyelni? — kérdezte és még mosolyt is kényszerített az ajkára. A pilóta nézése azonban hideg verejtékkel borította be a hátát. Ez a nézés ugyanúgy, mint a hang, a túlvilágról jött.

— Én nem szeretem a halált, Mr. Choertetoe, sem a piszkosat, sem a tisztát. Én az életet szeretem, a tiszta életet, a tiszta »É«-t. És elhatároztam, megtisztítom a földet a magafajtájúaktól, hogy nyugodtan éljenek az emberek. — Éljen a tiszta »É«! — kiáltotta a pilóta és megnyomott egy gombot. A tábornok zuhanni kezdett, mint akit lelkiismeretének súlya húz ismeretlen mélységek felé. Borzalmas gyorsasággal közeledtek feléje városok a felhőkarcolókkal, amelyekben most ébredeztek az emberek, a mezők gazdag kincseikkel, az egész lüktető élet gyerekekkel és anyákkal, vágyakkal, családásokkal, mosollyal, tervekkel, a felkelő nap sugaraival.

És amíg a tábornok az ágyból a padlóra ért, megtudta mi az örökkévalóság.

Kassai Ferenc

A NÉPSZAVA TELEFONSZÁMA: 224—819*

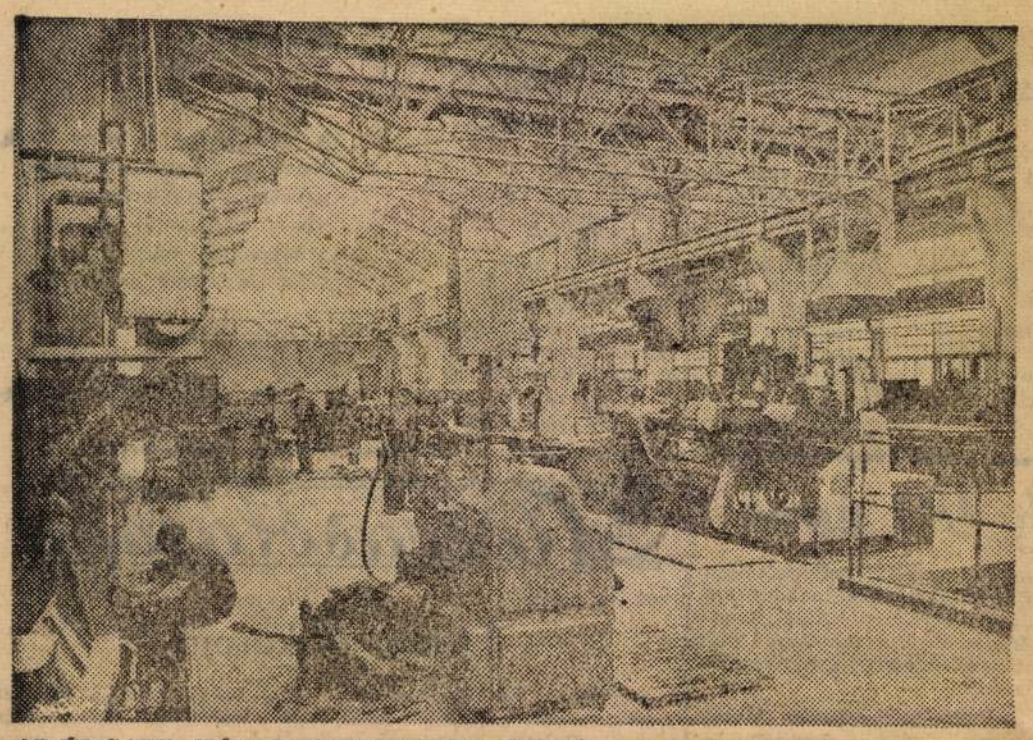

AZ ÚJ GANZ—MÁVAG MOZDONY- ÉS GÉPGYÁR — a január elsején egyesült hatalmas gyáróriásunk az ország egyik legnagyobb ipari üzeme lett és legfontosabb műhelyünk a dieselesítés és a korszerű közlekedési eszközök gyártásában. Képünk: A MÁVAG-részleg új dieselmotor gyárának korszerű mechanikai üzeme

(MTI Foto — Mező Sándor felvétele)

Nagy jelentőségű lesz a habbeton-technológia és az „öntött-ház" építési módszer

— mondotta Trautmann Rezső építésügyi miniszter a Népszavának

Építőiparunkra 1959-ben nagy feladatok várnak. Hogyan segítik a kutatóintézetek az építőipar munkáját, új feladatainak megvalósítását?

— Az építőipar jellegéből következik, hogy a kutatásoknak jelentős mértékben meg kell előzniük a feladatok teljesítésének időpontját — tájékoztatta a Népszava munkatársát *Trautmann Rezső* építésügyi miniszter. *Az építőipari kutatások átfutási ideje világviszonylatban is átlagosan öt esztendő.* A kutatóintézetek ezért 1959-ben zömmel nem az építőipar ez évi feladataival, hanem már a következő évek problémáival foglalkoznak. Emellett természetesen az iparban jelentkező napi problémákat is megoldják.

— Milyen kutatási eredmények értékesíthetők már a közeljövőben?

— Az építőipar és ezen belül a lakásépítés mennyiségi feladatai oly mértékben növekednek, hogy azokat *a hagyományos építési anyagokkal és módszerekkel megoldani nem lehet.* Újfajta anyagokról, szerkezetekről és építési módszerekről kellett gondoskodni. A sok megoldott feladat közül példaként említhetem a falak anyagát. A téglából építendő falmennyiségen felül a szükségletet újszerű anyagokkal fogjuk kielégíteni. Az új anyagok elsősorban *könnyű betonok*, melyek egyrészt kéziblokkok formájában, másrészt nagyobb — 800 kilogrammos — blokkok, vagy panelek formájában kerülnek felhasználásra.

— Milyen további feladatokkal foglalkoznak a kutatóintézetek?

— A falazati anyagok technológiáját tovább javítjuk és a termelési lehetőségek bővítéséről is gondoskodunk. A közeljövőben épülő kísérleti üzemek eredményei adnak majd támpontot a kutatás további irányítására. *Nagy jelentőségű lesz a habbetontechnológia, és az »öntöttház« gyártási technológia fejlesztése.* Ezeken kívül *új épületszerkezeteket és anyagokat* fejlesztünk ki. Például »feszített vasalással« ellátott síkfödémeket, melyek az anyagok — főleg a vas — jobb kihasználását és takarékos felhasználását biztosítják. *Gondoskodni fogunk nagy mennyiségű és újabb hő- és hangszigetelő, vízszigetelő, tetőfedő és burkoló anyagokról.*

— Kutatóintézeteink alapos gazdasági számításokat végeznek, hogy az előttünk álló nagyszabású építési feladatok megoldására a leggazdaságosabb anyagok és módszerek álljanak rendelkezésünkre — fejezte be nyilatkozatát Trautmann Rezső építésügyi miniszter.

Sz. Gy.

Messze van-e Pesttől Zala?

Nem juthat mindenkinek pesti katedra,

de ma már jobb és holnap még jobb lesz vidéken tanítani

Már estébe hajlott a délután, hogy betoppantunk a zalaszentgróti tanári szobába. Egészen váratlanul és meglepetésként, olyannyira, hogy a fiatal tanár helyett, akivel beszélgetni jöttünk, egy kartársa »ugrott be« órát tartani a levelezőknek. Afféle lányos arcú, hirtelenszőke legény volt ez a fiatal tanár; az előzőleg gondosan átböngészett feljegyzésekben úgy szerepelt, mint friss diplomás, aki eljött tanítani ide, az ország délnyugati sarkába.

Üres vidéki katedrák

Vele együtt *880 fiatal tanár jutott tavaly diplomához.* A vidék által kért létszámnak mégis alig több mint egyharmadát tudták az illetékes szervek kinevezni. *Szabolcsban* körülbelül kétszáz, *Bácsban* harminc, *Zalában* hatvankét tanárra lenne még szükség, de másutt is hasonló a helyzet, amint ezt *Kovács Lászlótól*, a Művelődésügyi Minisztérium tanácsi-személyzeti osztályának munkatársától hallottuk.

Mondhatnánk, ez a hiány okozza az utóbbi évek szinte egyik legnagyobb problémáját az oktatásügyben. A végzett fiatal tanárok közül ugyanis *sokan nem vállalnak vidéki állást.* Családi körülményeikre hivatkoznak, meg arra, hogy megszokták a városi életmódot.

Vidéken, így mondják, kevésbé lenne lehetőségük önművelésre, szórakozásra. Az idén végzettek közül *296-an még más munkakörben is elhelyezkedtek, csakhogy Budapesten, vagy a közeli nagyobb városokban maradhassanak.* Ezért a legtöbb megyében kénytelenek voltak *bizonyos átcsoportosítással segíteni a tanárhiányon és betöltetlen állásokba képesítés nélküli nevelőket állítottak be.* Ilyen képesítés nélküli nevelő — akik levelezőként tanulnak — pillanatnyilag több száz működik az országban. Még így is például Zala megyében átlagosan minden negyedik iskolából hiányzik egy-egy tanár. A lenti járásba két év alatt egyetlen fiatal tanár került.

Az idősebb pedagógusok — mint itt a megyei művelődésügyi osztályon mondták, joggal panaszkodnak *túlterheltségre*, az igazgatók pedig magas óraszámaik miatt alig tudnak órát látogatni s foglalkozni beosztottjaikkal. Az idén pedig *csak 12 új tanárt üdvözölhettek.*

A falu messze van — de az emberek közel

Miként élnek, elégedettek-e helyzetükkel s milyen problémákkal küzdenek a vidékre került fiatal tanárok? Erre kerestünk választ a Pedagógus Szakszervezetben és aztán vidéken, a minisztérium és a Zala megyei művelődésügyi osztály képviselőjével együtt. Zalaszentgróton *Kamuti Gyula* ezt mondta:

— Nincs okom panaszra. Bár magam is azok közé tartoztam az egyetemen, akik féltek a vidéktől, de azután meggondoltam a dolgot, *mindenki nem taníthat nagyvárosban. Én nem a diplomáért, hanem a nevelőmunkáért tanultam.* Itt most *magyart* tanítok és rendkívüli tantárgyként *olaszt*, emellett osztályfőnök is vagyok. Úgy érzem, szeretnek nevelőtársaim, az osztályom és a szülők is. Az igazgató és a kartársak segítenek munkámban, még a lakásszerzésben is segítettek. Van már társaságom és úgy érzem, *bele tudtam illeszkedni az itteni környezetbe.*

Kamuti Gyula példája még nem tipikus. Találkoztunk később olyan fiatal tanárokkal, akik alig hogy odakerültek, máris elkívánkoznak, vagy átmenetinek tekintik munkahelyüket. Azt mondták: *»Pest túl messze van Zalától«*, meg *»aki egyszer vidékre került, azt ökrösszekérrel is nehéz onnan kihúzni«.*

Nem tudtak még gyökeret verni. Elkívánkoznak.

Miért?

Mindenre kiterjedő segítséget a pedagógusoknak!

A fogadtatás, az első benyomások nem mindenütt alakultak olyan kedvezően, mint Zalaszentgróton Kamuti Gyulánál. A megye ugyan ünnepélyessé tette az első napot az érkező fiatal tanárok számára. *Akadály nélkül jutottak katedrához és a saját szakjukat tanithatják.* Ez jó. Talán nem is lehet nagyobb örőm ennél pályát kezdő ifjú emberek számára.

De a fiatal pedagógus csak nemrég szakadt ki a megszokott társaságból, esetleg a szülői ház védettségéből. Még nem rendelkezik kellő élettapasztalattal. A szakmai segítségen kívül *szüksége van az életkörülmények konkrét megszerzésére, baráti szóra, jótanácsra.* S találkoztunk olyanokkal, akiknek éppen ez hiányzik.

Egyesek a *lakásnehézségek* miatt sem vállalják szívesen a vidéki állást. A nagykanizsai gimnáziumban — ahol a tantestület csaknem fele fiatal tanár — a legnagyobb gondot ez okozza. 300—400 forintos albérleti díjakat fizetnek. Van ugyan több szolgálati lakás, de azokat leginkább az idősebb, régebben tanító pedagógusok kapják. S a más lakások elosztása során *a tanács sem kezeli mindenütt szívügyként a pedagógusok sorsát* — és súlyos gondjukat, a lakáshiányt.

A Zala megyei művelődési osztályon elmondták: *22 pedagógus házaspár jutott az idén lakáshoz és 14-en vettek igénybe állami kölcsönt az építéshez.*

De vajon ha jobb körülményeket teremtünk a lakásfronton, ezzel egymagában megszűnik vidéken a tanárhiány? Aligha. Hiszen sokan vállalják még a rosszabb körülményeket, a kisebb fizetést, lemondanak a földjuttatás adta előnyökről is, csakhogy városban maradhassanak. Mások főként a kulturális lehetőségek hiányát említik. Talán sokan nem is ismerik a kormány ilyen irányú erőfeszítéseit.

A legújabb filmeket a fővárossal egyidejűleg tűzik műsorra, a MOKÉP és a Faluszínház úttörő munkát végez. Kétségkívül több s jobb kell. De az is bizonyos, hogy *ma már nem kell remeteéletet élniük a vidéki értelmiségieknek sem; idősebb kartársaikhoz hasonlóan bekapcsolódhatnak a helyi kulturális életbe, s így az elfoglaltság mellett bővíthetik a szórakozási lehetőségeket.*

Első: a hivatásszeretet

Hogy lehetne segíteni mégis a vidéki tanárhiányon? *Erről beszélgettünk a helyszíni tapasztalatok ismeretében a pedagógus szakszervezet illetékeseivel.*

— Elsősorban szervezettebb munkaerőgazdálkodással — mondották a szakszervezetben. — *Előfordul még, hogy nem a saját megyéjébe irányítják a fiatal tanárt* — mint ahogy ez a hozzánk forduló fiatalok panaszaiból is kiderült. — *Jobban kellene segíteni elsősorban az egyetemeknek és főiskoláknak, hogy a friss-diplomások képességeiknek és körülményeknek legmegfelelőbb munkahelyet választhassák.*

Nem juthat mindenkinek városban katedra. S mert — a vidéki állást a városhoz szokottak nem szívesen vállalják, érdemes lenne fontolóra venni a megyei tanácsok művelődésügyi osztályainak azt a kívánságát, hogy *már a beiskolázásnál jobban vegyék figyelembe a vidék kívánságát. Kerüljön előtérbe a szaknevelőhiány felszámolása is.*

A megyei tanácsok művelődési osztályai azt szeretnék, ha nekik is több beleszólásuk lenne a felvételekbe. Mindez a gyakorlatban azt a kívánságot jelenti: *több vidéki munkás és paraszt fiatalt képezzenek ki tanárnak, mivel ott van rájuk elsősorban szükség.*

És még egy dolog, ez viszont a fiataloknak szól: *csak az menjen tanárnak, tanítónak, aki a pedagógus-pályát komoly hivatásának tekinti.* Ha élethivatás, vállalja szívesen a vidéki nevelőmunkát is.

A szakszervezetben elmondták, hogy akiket annak idején egyetemre, pedagógiai főiskolára nem vettek fel, most elsőként jelentkeztek képesítés nélküli nevelőnek, vállalva több évre a szolgálatot a legtávolabbi falvakban is. Azt vallják, mint az egykori néptanítók, tisztes munkában megöregedett tanárok: *igazi tanár nem tehet különbséget városi és falusi gyerek között;* hiszen a gyerekek mindenütt egyformák, akárcsak a hivatás szépségei és örömei is...

Baják Aranka

A fogorvosnál

Fogorvoshoz az ember csak a leggondosabb, legalaposabb és leghosszabb előkészület után megy. Hetekig, hónapokig fontolgatja, latolgatja, hogy majd holnap, majd a jövő héten, majd ha jobb idő lesz, majd ha nem fáj ennyire — és végül mégsem megy. Vannak azonban hősök, akik az első nyilallások után elrohannak a fogorvoshoz. A rendelőben azonban róluk is lehull az álarc és ott állnak, illetve ülnek reszketve a csalafinta székben. S miket mondanak!

A PINCÉR: *Egy hirtelen foghúzás lesz, érzéstelenítve, magyarosan. Ugye nem kell sokáig várni? Mit tetszik mondani? Hogy most főzik a műszereket? Jajjj! Nem fontos puhára főzni, jó lesz nekem félig nyersen, angolosan. Csak gyorsan... Várni kell? Nem kaphatnék addig egy féldeci rumot... a jobbikból?*

A KÖNYVELŐ: *Igen, igen! Hátulról visszafelé a második tétel. El kell távolítani? Törölni a tételt? Ejnye. Nem lehet fejújítani? Pfü!...: Nem fog stimmelni a zárás...*

A HÁZIASSZONY: *Aranyos doktorkám, a piacon állt bele, amint eljöttem a libástól. Otthon még mondtam a Szabónénak, hogy el ne kiabáljam, hetek óta nem fájt a nyomorult, a fogam, tetszik tudni... Mert a múlt hónapban napokon át nem aludtam...*

— *Annyira fáj?*

— *Nem, aranyoskám, hanem utaztunk...*

— *Szabad a száját, asszonyom!*

— *Milyen kedves maga... He-he-he... ha-ha-ha... aaaa... huhuhu... au! Hajajaj!... Áááá... Ez még csak az injekció volt? Jóságos ég! Ha ezt tudom, inkább meleg sót teszek rá!*

A KARDVÍVÓ: *Ezt nem teheti velem, doktor úr! A maga kezében ott a hosszú tű, egy tükör, ott sorakoznak a fogók, és a kisebb tűk! Az ég szerelmére! Adjon az én kezembe is valamit, hogy legalább védekezni tudjak!*

A BÍRÓ: *Meg mer esküdni mindenre, ami szent maga előtt, kedves doktor úr, hogy ki fogja húzni a fogamat, az egész fogat és más semmit, csak a fogat!?*

A SZÍNÉSZ: *Lenni vagy... Nem, nem az! A hátsó! Az, az! Ó, hogy nincs a teremtésben vesztes, csak én... Aóóóó... Au... Be van fejezve a nagy mű, igen, a fog recseg, az alkotó liheg... Uuuuuuhuhu... Pfuj!... vagy nem lenni!... Köszönöm, doktor úr.*

AZ ÍRÓ: *Minden mindegy... doktor úr... Nekem már teljesen mindegy... Hiszen húz a lektor, húz a szerkesztő, a felelős szerkesztő, húz a főszerkesztő... Mindegy... Adjon be tíz injekciót és húzzon maga is.*

Halasi Árpád

Szegény Géza...

Gézát feleségének, Icának valamennyi legjobb és legbizalmasabb barátnője sajnálta, hogy milyen rosszul házasodott. Csak kárhoztatni tudták Icát, hogy nem becsüli eléggé szerencséjét. Pedig Géza aztán válogathatott volna: rendes, havi ezernégyszáz forintos állás a Főimpexnél, kitűnő megjelenés, egészséges, rendes fiú volt a talpán. És akkor fogta magát és elvett egy lányt, akinek semmi mása nem volt az égvilágon, mint egy állása az Alimpexnél, havi 1400 forinttal, az a kis szépsége — de hát melyik fiatal lány nem csinos? —, meg egy közepesen berendezett társbérleti lakása.

De Géza soha nem érezte vele, hogy kapott volna különbet is. Sőt. Példás férj lett. Még a háztartási munkából is kivette részét, havonta többször is előfordult, hogy ő terített vacsorához. Sőt, egy alkalommal láttam, amint sajátkezűleg vásárolt vajat a háztartás részére és ő maga is vitte haza.

És mivel viszonozta ezt Ica? Ellátta rendesen a férjét? Szó se róla! Havonta többször is előfordult, hogy Gézának másnapos ételt kellett vacsorázni, mert Ica bizony nem minden este főzött meleget. Sokallta még azt a két-három órát is, amit este a konyhán kellett tölteni. Hogy őt kifárasztja délután a takarítás, a kismosás, meg a stoppolás. Ja, aki irtózik a munkától, az ne menjen férjhez.

Valahogy az igazi kedélyesség is hiányzott a lakásból, pedig mindig az asszonyon múlik, hogy mivé varázsolja otthonát. Igaz, hogy Ica csinált számtalan csillagos terítőt, párnát, szőnyeget szőtt, de bizony a rekamién még se sajátkészítésű terítő feküdt és számtalan virág alatt is gyári kézimunka volt. Pedig Géza igazán mindent elkövetett, hogy barátságossá tegye otthonát. Alig akadt este, hogy ne virágos kedvben érkezett volna haza.

De megérdemelte Ica ezt a jó fiút, aki otthont teremtett részére? Hisz még az otthonát se becsülte igazán! Folyton ellófrált. Hetenként egyszer, sőt, olykor kétszer is beült délutánonként magafajtájú barátnőivel az eszpresszóba, s ott trécselt, itta a méregdrága feketét, ahelyett, hogy azt a drága jó urát várta volna haza.

Azt gondoltuk, na majd az első gyerek után Icának is benő a feje lágya. Hát szó se róla. Géza — szinte fölösleges is mondanunk — példás apa lett. A gyerekek rajongtak is érte. Csak látni kellett, amikor hazajött az irodából, hogy kikérdezte őket, mi újság az óvodában, iskolában és mindegyik fejére kedélyes barackot nyomott.

Ezzel szemben Ica olyan anya lett, amilyen feleség volt. Jó, kimosta az apróságok ruháit, etette, gondozta őket, elvitte az iskolába, óvodába, de hát szívtelen fenevadnak kellene lennie egy anyának, ha legalább ezt meg nem tenné. De kérdem én, csupán ennyiből áll az anyai kötelesség? Az anya a gyermek barátnője, bizalmasa is. És bizony nemegyszer előfordult, hogy miután hazajött az irodából, épp hogy megfőzött, elmosogatott, rendbehozta a kicsik holmijait, kikérdezte őket a leckéből, azután már le is feküdt.

Csoda-e hát, hogy ilyen körülmények között szegény Géza néha félrelépett. Meg aztán Ica se volt már az, mint amikor elvette. Tíz év alatt hervadásnak indul egy asszony, pláne, ha nem ad magára. Kozmetika, fodrász, manikür — erre akárhogy időt kell szakítani egy nőnek, ha meg akarja tartani a férjét. Ica nem törődött ilyesmivel. Hagyta, hogy őszüljön a halántéka, meghízzon, sőt, rászokott a szemüvegre.

Géza ez idő tájt érkezett férfikora delelőjére. Megállapodott komoly férfi lett, halántéka érdekesen őszült, megtestesedett, szemüveget hordott, ami még érdekesebbé tette arcát.

Tetszett is a nőknek, akik rosszul sikerült házassága miatt is sajnálták.

Igen helyes nőismerősei voltak, különösen a Vica, egy egészen fiatal lány. Nagyon jól összeillettek. A szép ősz és a viruló tavasz. Mindenki gyönyörködve nézte őket. Így mégis volt szegény Gézának valami öröme az életből.

Rá is fért. Mert Ica — akár hiszik, akár nem — ez időben udvaroltatni kezdett magának — hogy egyes asszonyok nem tudják, mikor kell abbahagyni! — és ráadásul egy fiatal férfival. Legalább négy évvel volt fiatalabb nála. Nem átallotta saját magát, derék férjét, gyerekeit és az egész családot nevetségessé tenni egy ilyen lehetetlen flörttel!

De ezzel aztán be is telt a mérték. Szegény Géza elvált az asszonytól, aki mellett annyit szenvedett. Persze, hamarosan újra megházasodott.

Most olyan asszonyt vett el szegény Géza, amilyet megérdemelt...

Kertész Magda

A felesleges készletek felszámolása

Inkurrencia hirdetéseink által segítjük az anyagbeszerzők munkáját

NÉPGAZDASÁGI ÉRDEK

KÍSÉRJE FIGYELEMMEL a Népszava napról napra megjelenő hirdetéseit

Mindennap elmentünk megnézni és nézni a tyúkokat. Értelem nem volt a társaséletükben. A két kakas zsarnokoskodott a tyúkokon, de bizonyos, hogy a végén mégis csak ezek járnak rosszúl . . . A nőkről sokat beszélgettünk ez alkalomból, pedig utáltuk magunkat, hogy merünk, még merünk! De minden beszéd a multra vonatkozott. És ha már az ember túl van mindenen: nem igen diszkrét többé. (Néha már hamarább sem.) Az orosz minden nőt kiad, nem ellenségük, hanem csak kicsinyli őket.

— Arra jók, hogy a férfiakért feláldozzák magukat. Néha azonban férfiak áldoztatnak föl nekik. Én is.

— Kinek?

— Az anyámnak. Amikor én kilencedfél éves voltam, a néném, Masa, meg a tizenegyedikben, a mama reggel behivott bennünket, megölelgetett, megcsókolt: „Galambocskáim, — mondotta, — apátok meg én nem tudunk egymással élni, más a jellemünk. Majd meg fogjátok még tudni, hogy mi az a jellem! Ti már nagy gyerekek vagytok, menjetek ki a kertbe és beszéljétek meg egymással, kivel akartok maradni, velem-e vagy apátokkal? Ha velem maradtok, holnap, még holnap elmegyünk Bécsbe, vagy Olaszországba. Ha az apátokkal akartok maradni, — rátok van bízva, ahogy szeretitek, ahogy akarjátok, — itt maradtok a sáros Kievben. (Akkor ott laktunk.)

Lementünk a kertbe, összeölelkeztünk és megbeszéltük a dolgot. Sokat sírtunk, de kissé, — nem tudtuk tisztán miért, — örültünk is. Ahogy felmegyünk a házba, a kapuban vár az apánk, jött haza a kaszárnyából. (Katona-orvos volt.) „Beszéltetek anyuskával, megmondta nektek, mert én nem megyek föl többet . . . Ti már nagy gyerekek vagytok, de nem értitek ezeket a dolgokat mégsem, a jellemen múlik, egyszer majd megtudjátok, mi az a jellem. Kivel maradtok?“

„Anyuskával. Anyának szüksége van ránk és nekünk is rá, mert még kicsik vagyunk!“ . . . Soha el nem felejtem, mindig látom azt a szomorúságot, ami akkor az apánk szemében megvillant. Elmosolyodott, megölelt, megcsókolt bennünket és — sohse láttuk többet. Pénzt küldött külföldre bőven. Aztán meg is halt. És most tudom, hogy neki volt igaza, mellette kellett volna maradnunk. Ő érdemelte meg.

Nézzük a majorságot. Az egyik kakas rosszul bánik egy szőke, szőrtelen szemhéju, kövér tyúkkal. Igaz, hogy ez is hol utálkozik tőle, hol bújik hozzá, különösen pedig mindig verekszik, mert a kakas a holnapra való szemet még nem kaparta ki a vérző sarkantyújával.

— Nem lehet ezen elokosodni, bajtársam, — mondá, — Alexander Nikolajevics. Úgy össze-vissza van kuszálva, kavarva ez a női kérdés, erkölcsi kérdés, nemi kérdés, szerelem, jellem, étel, tyúk, fiu, apa . . . Valami borzasztó nagy lelki forradalom kellene, amely a lelkeket egyszerűbbé tegye, megtisztítsa . . .

*

Az orosz tegnap hazament. Fogvicsorgatva, reszketve, de mégis csak vasutra ült és meg sem állott Moszkváig. Meghalt egy tanártársa — más helyett lőtték le, — és ennek az özvegye írt neki. „Özvegy vagyok, egyedül vagyok. Figyelmeztetem az igéretére, ámbár nem hiszem, hogy elfeledte volna!“

Hazament a kövér kis tyúknak szemet kaparni.

Bródy Sándor

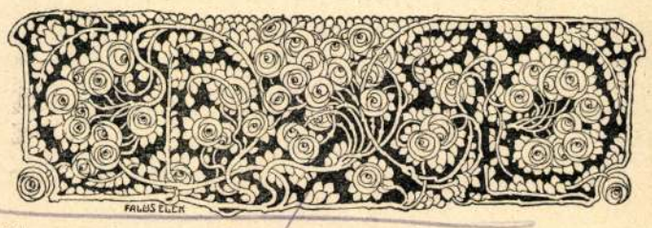

A téli műtárlat

Magyar szobrászok

Egy sor kicsiny gipsz, szép libasorba helyezve, sokat mond a téli tárlaton. Először azt, hogy szobrászaink találtak olyan mondanivalót is, ami nem fejezendő ki okvetlenül öles alakokkal. Kapunk tehát szoborműveket, amelyeket haza is vihet a mecenás, anélkül, hogy e célból kapukat kellene vágatnia a szalónja mennyezetén. Sajnos, e szobrocskák jó része gipsz. Tehát átmeneti, jellem nélkül való anyag. Ez is beszédes. Azt mondja, hogy a szobrász nem bízik mecénásainkban. Nem meri márványba faragtatni vagy bronzba öntetni munkáját, mert nincs reménye, hogy az el is keljen. A gipsz-szobor pedig olyan, mint az olvasott szónoklat vagy a kótába zárt zene: kevés ember tudja elképzelni, hogy milyen is volna, ha előadnák. Fél-beszéd, fél-siker, a szegény szobrász művészete csak félig érvényesülhet. Gondoljunk csak vissza egy olyan Rodin-szoborra, amelyet először gipszben láttunk, utána pedig végleges márványanyagában. Jóformán rokonságot sem találunk kettejük közt. Anyagában él a szobor.

Azoknak, akik végleges anyagban állították ki plasztikai munkájukat, bizonyos fokig előnyt jelent áldozatkészségük, mert jobban megérthetjük művészi szándékaikat, — viszont szélesebb határt, több fedezetlen pozíciót nyitnak a kritikának is. Egy olyan munkán például, mint a minő Simay Imre kis Rhesus-majma (bronz), nincs többé semmi hozzáadni vagy elvenni valója a szobrásznak. Ez a kis plasztikai bijou egyszerre megragad minket, mert szűkes apparátussal egy apróka élet szeszét teszi előttünk nyilvánossá. Pár forma az egész, de egy élő organizmusnak, ennek a majom-babynak, minden jellemző mozdulat-nyilvánulását, formáinak fejletlenségét, lötyögő bőrét, veleszületett tudákosságát, szelességét, túlzott és kapkodó mozdulatait, sőt faji idegességét beható távirat-stilusban elmondja nekünk. Annyira egyszerűek, összevontak itt a formák, hogy a bronznál törékenyebb anyagban sem vesztenék el stilusukat.

Ennek szomszédságában van Kozma Erzsébet „Arckép“-e (fehér márvány). Más anyag s egyúttal más temperamentum is. A helyes márványmunkálására rendesen rátapad az óvatosságnak bizonyos jegye. Nem tudjuk, vajjon ez a művésznő ama ritka kivételek közé tartozik-e, akik sajátkezűleg faragják a követ, de ha nem az ő kezemunkája a márványban való kivitel, úgy jó anyagérzéssel formálta modelljét. Ami benne ezenkívül leköti figyelmünket, az ama gyöngéd s bizonyos fokig naiv vonás, amely e kis munkából hozzánk szól s ha nem is mernők az elsőrangu munkák mértékével mérni, mégis bevalljuk, hogy a kifejezés bizonyos egyszerűsége és erőszakolatlansága jól esett nekünk.

Markup Béla egy vereses márványból faragott angora-macskát és egy fehér márványból és bronzból kombinált szalónba való kutat állított ki. Izléses dekorációnak tartjuk az előbbit, a sokszínű márványhoz illik a formák ez egyszerűsítése, s helyén van a politura is, amely fényvezetésével a polikrom anyagon is érvényre juttatja a rajzot. A másik munkán, szalón-kútján a jól megmintázott, szinte túlságosan természethű medve-fej köti le figyelmünket. Kedves és erőszakoltság nélkül való motivum a medve orrához láncolt pohár. Elevenségükkel, izmaik gazdag játékával tünnek ki Jobbágy Miklós apró bronz-kutyái, a mintázás helyenkint jelentkező szakadozottságáért kárpótlást ad a megfigyelés éle.

Az egészen apró bronz: a plakett és érem egy rend jó munkát mutat. Némelyik közel jár a haut-relif-

KAPOSZTA-GYALULAS

hez, ami ily kicsiny területü bronzlapon nem kedvező. Elmélyedés és művészi tendencia dolgában talán Beck Ö. Fülöp munkái tünnek fel első sorban, tőle való a tárlat egyik legnagyobb domborműve is: Emberek a címe s márvány a kivitel anyaga. Rétegezett reliefben tolongnak e fehér lapon az emberek ezrei: korhoz nem kötött, ruhátlan alakok, heves küzködésben: nem annyira a szemlélet, mint a tünődés gyümölcse ez a mű. Magasan felettük, sík lapon egy százszorosan felnagyított alak nézi az embergomolyag tülekedését: ama mors imperatur, aki egy lehelletével ki birja oltani mind ezt a hevet s nevetségessé teszi a hangyaboly hősködését. A halál e szimbolikus alakja néhány vonal, a fehér lapba vésve. A mi érzésünk szerint túlságosan elvont a megjelenési formája, ami kétféleséget hoz ebbe a nagylélegzetü műbe.

A Műcsarnok téli tárlata

Horvai János: Gordonkás

A kisebb gipszek legtöbbje az arckép és tanulmányfej keretei közt mozog. Széles előadásra való törekvés látszik meg a legtöbb darabon. De a széles előadás rendesen ott a legbátrabb, ahol nem arcot, hanem ruhát kell mintázni, ahol tehát az ujj megcsuszamlása nem okoz feltünőbb balesetet. Temperamentumos, de tulsággal teljes Darázs János Parasztfeje, ez, mint hirtelen sztenogram figyelemre méltó, de fejlesztést kíván. Jóravaló plasztikai eszközökkel keresik a jellemzetest Körmendi Frimm Jenő, Liipola György és mások. A legkarakterisztikusabb talán Pásztor János férfi-feje. Szamovolszky Ödön rutinnal teljes és jól megfigyelt apró arcképein a fej mintázása s a drapériáé nem egységes, Moiret Ödönben első sorban bizonyos nyugodt, érzésteljes elegancia tünik fel. Épp ebben az érzésben, valamely helyzet, mozdulat átérzésében jeles munkának tartjuk Gárdos Aladárét, aki egy nagyobbméretü csoportot állított ki „Hajléktalanok" címen. Van ugyan e néhány hajótörött árva alakban mintázási finomság is, vannak holtabb részei is, de mindenekfelett a szituáció megragadása kelti fel figyelmünket: az élet egy darabkáját állítja elénk, amelynek szomorúságát és reménytelenségét nyilván be tudta fogadni lelkébe, mert különben aligha lett volna módjában így előadni. A közvetlenség rendesen ritka eset a plasztikában s van ennek anyagi oka is. Annál jobban esik nekünk, ha valamely fiatal szobrász még az előadási nehézségek közt is szóhoz juttatja ezt az értékes elemet.

Sajnálni való, hogy a közönség még mindig meglehetősen mostohán bánik az apró plasztika művészetével. Ritkán akad ily daraboknak amatőrje, pedig némelyikükbe több művészetet szorít a szerzőjük, mint amennyi sok négyzetméter vásznon elfér. Plasztikát nézni még csak divattá sem lett nálunk.

Lyka Károly

Uj Idők 1906. XII. 48 sz

Szabad Nép
1954. nov. 2

Lyka Károly

Új képzőművészeti könyvek

A közelmultban több érdekes képzőművészeti mű jelent meg. Közreadták Réti István «A nagybányai művésztelep» című művét. A kötet a «nagybányai iskola» történetét, az ott dolgozó művészek munkásságát ismerteti és értékeli. Közli a könyv Lyka Károlynak Réti Istvánról szóló tanulmányát is. A vaskos kötet mellékletei megismertetik az olvasót az egykori nagybányai művészek számos alkotásával. Ugyancsak kötet jelent meg id. Markó Károly művészetéről, Pogány Ö. Gáborné tollából. A művet 32 kép disziti, a nagy művész legjellegzetesebb alkotásai. Nemrég adták ki ezenkivül az «Uj magyar képzőművészet» IV. kötetét. Az album a IV. Magyar Képzőművészeti Kiállítás válogatott alkotásait mutatja be.

A Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata az idén több művészeti munka kiadását tervezi. Sajtó alatt van a többi között «A magyar porcelán- és kerámiaipar története és jegyei» című munka; a «Magyar Népművészet»-sorozat új műve: «A nógrádmegyei palóchimzések»; a «Magyar Múzeumok»-sorozat első köteteként a Keletázsiai Művészeti Múzeum anyagát ismertető díszes kiállitású kötet, valamint Szentpéteri József, a legkiválóbb magyar ötvösművész önéletirása. Ugyancsak hamarosan kiadják Lyka Károly «Szobrászatunk a századfordulón» című munkáját.

V Ó

csütörtökön d.u. 6 órakor az
ti Barnabás-u.1./ I.emelet 2.

művészete

etitéssel

ELNÖKSÉG

Régi pesti cégérek

Barabás neve újra aktuálissá lett ezen a héten: egyik múzeumunk ugyanis azon fáradozik, hogy megszerezze a táblabiró-világ e mesterének egy oly munkáját, amelyről festője sohasem álmodta volna, hogy valaha múzeális tárgyalásnak, hivatalos aktának válhatik tárgyává.

Az alkudozás ugyanis egy régi bolti cégér felett folyik, amelynek az a nevezetessége, hogy Barabás Miklós, nagynénéink kedvelt arcképfestője, a szerzője. Egykoron a Váci-utca egyik boltjába csalogatta a vevőket, most meg múzeális rangsorra emelték.

A cégér Zrinyi Miklóst ábrázolja, tehát megfelel már tárgyánál fogva is a kornak, amelyben keletkezett. 1842 körül ugyanis, amikor Barabás a Zrinyi-cégért szép szorgosan megfestette, még a kávéházak és vendéglők falait is szívesen ékesítették régi magyar hősök, nagy hazafiak képével. Ám ezuttal nem a cégér tárgya kötötte le a fővárosi múzeum vezetőségét, hanem az a nem érdektelen körülmény, hogy ime, egy akkor már híres festő s a Magyar Tudományos Akadémiának tagja nem vonakodik attól, hogy bolti cégért fessen. Valóban nem a szükség hajtotta rá, hogy a 120 ezüstforintos megrendelést elfogadja, hanem egyszerűen az, hogy a festőember minden munkafeladatot vállal, ami festéssel teljesíthető. Akkor így gondolkodtak a képírók.

Ez Barabásnak nem egyetlen efajta munkája. Mert már előzőleg, 1838-ban megfestette a *Zöld fá*-hoz cimzett, szintén váci-utcai, 1841-ben pedig a *Bőség szarujá*-hoz cimzett nagykid-utcai üzlet cégérét s utána még néhányat.

Nekünk ma feltünő az ilyesmi, a Barabás-korszakban nem volt az. Egy sereg *díszítőfestő* végezte ugyan mesterségszerűen az ily munkát, de mindig akadtak akadémiai tanulmányokat végzett képirók is, akik szívesen feleltek meg ily megrendeléseknek. Mert hisz a szükséglet nagy volt, amin nem csodálkozhatunk egy oly korban, amidőn még mindig divatos volt a házakat és üzleteket nem a tulajdonosaik neve után, hanem a cégér ábrázolata után nevezni. A huszas évekig ismeretes volt efajta munkáiról az öreg Pesky Mihály, a harmincasnegyvenes években Laccataris Dömötör, aki a *Görög királyhoz*, a *Török császárhoz* cégéreket festette s ő ékesítette Tschögl füszeresboltját is egy *hollandus kereskedőhajó* képével. 1841-ben Heinrich, szintén akadémiai festő, készitette *A szerecsenhez* cégért, a Bárány-féle józseftéri füszeresbolt számára. Winkler pedig — egykorú hiradás szerint — 1848-ban „ujabb mesterművet teremtett szakmájában: Jandorek szervita-téri ötvös cégtábláját." Ugyanakkor festett bolti cégéreket Grimm Rezső, a Marastoni-féle festőiskola növendéke.

Ám szaporaságban valamennyi társát felülmúlta Varságh Jakab „arckép- és díszítőfestő." Ezek nevezetesebbjeiről mint valami művészeti eseményről számolnak be a kor szerény reporterei. Mikor 1835-ben megfestette az imént megnyilt uj Nádor-szálló cégérét, kijelentették, hogy ez „egyike a nádor legjobb arcképeinek." A következő évben Kölber Jakab hires pesti kocsigyáros cégérét festette meg: a Hatvani-kaput, „amilyen az 40 évvel azelőtt volt. Általában neki köszöni Pest legszebb cégéreit" — teszi hozzá a lapkritikus. 1839-ben nevezetes darab hagyta el a műhelyét, a híres Lueff-féle illatszeresbolt cégére, ez *Minervát* ábrázolta. A Zöhls-féle kigyó-utcai divatárusbolt cégére egy *zarándok* volt, a Redoute-kávéház számára pedig kettőt is festett Varságh mester. Legtöbbet talán mégis a híres *Sylphide* cégérről beszéltek az emberek, ez egy *akkor* nagyon látogatott cukrászboltot, a Kortschák-félét ékesítette. Éppen nem volna könnyű dolog összeszedegetni a cégérek ama sokaságát, amelyek Varságh után műhelyéből kerültek ki. Az ő nevét is az aktualitásnak egy szerény szála fűzi napjaink művészeti krónikájához: ugyanis ő volt egyik első mestere annak az Ujházy Ferencnek, akinek emlékkiállítását éppen most rendezi a Műcsarnok.

Tavaszi Divatkiállítás

A divat és a tánc érdekli ma a nőket. Érdekli nemcsak Párisban, hanem a föld golyóbis minden eldugott csücskében.

A divatnak az utolsó esztendőkben egy egészen különös művészete fejlődött ki, amely eleinte csak évről-évre változott, most azonban szinte óráról-órára változásnak van kitéve. Neves szakemberek, kiváló művészek és iparművészek teszik éjjeleiket nappallá azért, hogy valami újat, valami művészit eszeljenek ki a csillogó szemű szőke, vagy barna szépségek számára.

A legnagyobb probléma, ami mellett eltörpül a béke és háború, politika és börze ma: a divat és éppen ezért a legnagyobb érdeklődésre tarthat számot az a művészi látványosság, amelyről az előkelő paloták diszkrét szalonjaiban és a varrómühelyek asztalainál egyforma lelkesedéssel beszélnek az asszonyok és leányok. Ez a látványosság: a Tavaszi Divatkiállitás.

Auguszta és *Izabella* főhercegnők március 22-én délelőtt 11 órakor nyitják meg a *Tavaszi Divatkiállítást* a Vigadóban és a kiállitás tiz napon keresztül március 31-ig marad nyitva. A kiállítás húsz korona belépődij mellett egész nap megtekinthető és a közönség tiz napon keresztül bámulhatja a divatnak azokat a valóban művészi alkotásait, amelyek kell, hogy bámulatba ejtsék nemcsak az asszonyokat és lányokat, hanem a férfiakat is.

A *Tavaszi Divatkiállítással* kapcsolatban a látványosságoknak egész serege vár a nézőkre, a divatbarban és a kamara teremben olyan pazar műsort állított össze a rendező *Művészeti és Kiállitási Vállalat*, amilyen műsor még Budapesten nem volt. Szőrme-bemutatók, parfőm-délelőtt, tánc- és toilettrevük, hölgy fodrász-revü stb. változatos sora követ egymást és bizonyos, hogy a közönségnek olyan tömege fordul meg a Tavaszi Divatkiállítás tartama alatt a Vigadóban, amilyen ott még soha meg nem fordult.

Barabás cégére

Magyar lányok emlékalbuma. Olvasóinknak egy régóta és gyakran kifejezett óhajtását teljesítettük, mikor uj kiadásban közreadtuk a Magyar lányok emlékalbumát, amely már évek óta nem volt kapható. Nagyon sokan szeretnek autogrammot gyüjteni és ezt a kedves szokást egyáltalán nem kell sem lekicsinyelni, sem lenézni. Akinek alkalma van a kiválóbb irók, művészek, nevezetesebb emberek névaláirásához hozzájutni, az idővel olyan érdekes gyüjteményre tesz szert, amelyet érdemes megőrizni, s amelyet még kulturális szempontból is mindig érdemes átlapozni, újra meg újra átolvasni. De hányan tudnak hozzájutni a kiváló, nevezetes emberek, művészek, irók névaláirásához? Egy-kettőt talán sikerül megszerezni, de egy egész albumot megtölteni vele — bizony az csak nagyon kevés, szerencsés körülmények között élő, irói, művészi körben összeköttetéssel biró embernek sikerül. A Magyar lányok emlékalbuma egyszerre hozzájuttatja olvasóit Magyarország legkiválóbb iróinak névaláirásához — sőt nemcsak névaláiráshoz, hanem mindegyik iró néhány meleg sort, verset, elmés megjegyzést, kedves, vidám, tréfás, vagy komoly szót intéz benne a legkedvesebb olvasóközönséghez, az Uj Idők olvasóihoz. Az Emlékalbum uj kiadásában a régi iróinkon kivül az uj irógeneráció névaláirását és emléksorait is összegyüjtöttük, s olvasóink minden kiválóbb magyar irónak a nevével találkozni fognak e könyvben, amelyben azonkívül üres lapok is vannak, hogy mindenki kedve szerint tovább folytathassa az autogramm-gyüjtést.

Uj Idők 1922. XXVIII. 12. sz.

A szerkesztő üzenetei

Cs. Mária, Dömsöd. Van, igenis van olyan könyv, melyből pontosan meg lehet tudni mikor, melyik társaságban, mit kell mondani. Ez a könyv, melyből az is olvashat, aki nem úri szülőktől származik: a jó szív, a tiszta lélek, és másoknak a megbecsülése. Legyen jóakaratu mindenkivel szemben és soha nem fog tévedni abban, hogy és mint kell viselkednie. Minden etikett és szertartás alapja a mások megbecsülése, szeretete. Ez az az illem, ami soha nem változik, ez a belső, a szív és lélek illendősége. A külső illem korral, divattal változik. A tizenhatodik század francia nemese föltett kalappal evett, — ez akkor illő volt, nemesi kiváltság jele, — ma már illetlen és szokatlan dolog. Tíz évvel ezelőtt frakkban, legrosszabb esetben zsakettben mentek miniszteri audienciára, ma már zsakettben csak az megy a mindenható úr elé, aki egyéb ruhadarabokban szükölködik. Tíz év előtt illetlenségszámba ment, ha egy nő dohányzott. Ma a dohányzás a nőnek olyan szabadalma, mint a XVI. század francia nemesének a föltett kalappal való evés joga. A megszokás elkoptatja a legellogódottabb formákat és elfogadhatóvá teszi a nyilvánvaló illetlenségeket. Nagyon nehéz megmondani, a külső illem szempontjából, mi illik, mi nem. Ha egy illendőségi formának az élettel való összeköttetése elkopik, az az illemforma elhal, divatját mulja, csöndes halállal pusztul el. Az etikett és szertartás, mely mögött az élet áll: szent és sérthetetlen. Amelyből az élet már kihalt: az sértő és nevetséges. X. Károly, francia király, menekülése közben Cherbourgban négyszögletesre fürészeltetett egy kerek asztalt, hogy senki ne kerülhessen királyi személyével egy sorba. Ez kicsinyes gondolkodásra mutat. Az igazi egyéniség az illemet nem tanulja, hanem diktálja. A mindennapi illendőség, mely a tömeggel való érintkezésben használatos, ma mindenki előtt, aki iskolába járt, némi nevelésben részesült, ismeretes. De kevesen vannak olyanok, akikben a lelki tisztaság, emelkedettség illemtudása megvan. Ha ilyen emberrel találkozik valaha, igyekezzék tanulni tőle. Ha rossz sora, sorsa útját állja, hogy ilyen égi küldöttel találkozzék, akkor, akkor igen: vegye meg az illemtani kézikönyveket, melyek majd megtanítják arra, amire a mostoha élet nem tanította meg.

H. Pálné, Budapest. Leveléből annak az ősi ösztönnek a szava szól felénk, amely — hajdanában — Hágárt eltűrte Ábrahám oldalán, azé az ősi ösztöné, mely nem az önző nyugalomban, hanem a gyermekben látta a család célját. Akármilyen érveket szegeznek az ön okoskodásával szemben, akármilyen modern, akármilyen helytállónak látszó érveket: ne higyjen az ilyen okos, fölényes és önző érveknek, mert minden okoskodással szemben az ön ősi, elsődleges ösztönének van igaza. Az asszonynak joga van ahhoz, hogy gyermeke legyen, az asszonynak joga van ahhoz, hogy istenáldásának tartsa a gyermeket és joga van ahhoz, hogy követelje a maga számára ezt az istenáldást. Óh! bár minden asszony ilyen jogokat követelne! Igaz, hogy férje beleegyezése nélkül nem fogadhatja házába a más gyermekét, de a férj beleegyezését megnyerni nem nehéz, föltéve, hogy ön nem hallgat el rögtön az első tiltakozó szóra.

P. D. pium desiderium. Miután annyiszor összevesztek és kibékültek, nem látjuk be, miért ne békülnének ki újra? Béküljenek csak ki egész bátran s ha kibékülnek, vesszenek össze megint — ismét egész bátran. Amíg kibékülnek és összevesznek, addig gyógyíthatatlan fiatalságukról tesznek tanubizonyságot. Minden tizedik összeveszési fordulónál kérjenek tőlünk tanácsot, igen, csak kérjenek, mert önöké a jobb rész: élvezik az összeveszést, a kibékülést, s mi szolgálunk hozzá jó tanácsokkal. A szerelmesek arra valók, hogy veszekedjenek, a szerkesztők arra, hogy tanácsot adjanak. Igen, csak veszekedjenek, csak béküljenek, ha már nem veszekednek és nem békülnek, akkor már nem is érdemes élni. Hogy el lehet-e itélni önt ezért? Ugyan, kérem, mit gondol? Még mi sem vagyunk olyan öregek. Még mi is ki szoktunk békülni — néha.

R. I.-né, Hajdúböszörmény. 1. Személyesen. 2. Ha lehet, szerezzen, annál könnyebb a vizum megszerzése, de nem szükséges. Igazoló okmányokat hozzon magával.

Mignon. Rákóczi-út 28. Nagyságos asszonynak szólítsa.

Kritika. Nem érdektelen történet, a megírása azonban nem művészi. Levélíró készségénél több nem igen látszik ki belőle. A gépirat szerkesztőségünkben rendelkezésére áll

M. Türelmet kérünk.

G. A. Nem azt jelenti, hogy közölhetők.

Tolnai. 1. Elfogyott, Könyvárusi forgalomban nem kapható 2. Címe: IX., Üllői-út 33—37., előfizetési ára 300 korona. 3. Nem tudjuk. 4. kérdésére az Uj Idők hirdetései között találja meg a választ. Tessék azokat figyelemmel átböngészni.

Ibolya. 1. Beküldheti pénzben is, bélyegben is. 2. Az az ujság megszünt. Többi kérdéseire a Szépségápolás-rovatban találja meg a választ.

V. Pál. Azt hittük: álnév.

Csere. Forduljon valamely szövőgyárhoz. Textil-üzlet a gyapjut felhasználni aligha tudja.

Tudatlan. Forduljon az Iparművészeti Iskola igazgatóságához (IX., Kinizsi-utca 31.), ott készséggel megadják a választ. Többi kérdéseit átadtuk a szépségápolási rovat vezetőjének.

S. I. Az ideál. Ligeti részlet. Versek. Egyik sem közölhető az Uj Idők ben.

Naptaforgó. 1. A lapot a kivánt címre elküldöttük. 2. Előfizetése a küldött 300 korona beszámításával 1922 junius végén jár le. 3. A már megjelent számokat március 13-án tettük postára. 4. Véleményünk szerint értékes és kedves ajándék.

Házileány. Szövetből úgy lehet kivenni a zsirfoltot, hogy a szövet alá egy darab fehér itatóspapirost tesz az ember, azután éterrel megnedvesitett vattával dörzsöli a foltokat. Az éter feloldja a zsiradékot, mely a szövet alatt levő papirba ivódik be. A pecsét helyét ezután tiszta itatóspapirral szárazra kell dörzsölni, s a papirfoszlányokat le kell kefélni, mire a zsirfolt teljesen eltünik.

G. M. Verpelét. Szalmakalap tisztításának módja a következő: Egy deka citromsavat föloldunk tizszer annyi vizben, ebbe az oldatba mártsanak egy szivacsot s ezzel dörzsöljék be néhányszor a foltos, szennyes kalapot. Azután leöblitik a bekent szalmát vízzel, megszárítják a napon s simára vasalják selyempapiroson keresztül. A kalap szalmája igy hófehér lesz ismét.

Orgona. Nem vállalkozhatunk rá.

Laptulajdonos: *Singer és Wolfner. Budapest, VI., Andrássy-út 16. szám.*

Felelős kiadó: *Wolfner József.*

Kéziratokat nem adunk vissza. — Az Uj Idők képeinek és szövegének utánnyomása tilos.

A fiatal bány olyan bátor, éber és óvatos legyen, mint a katona, aki ellenséges földön jár. Bátor legyen, mert saját lelkével kell szembenéznie, ami sokszor úgy tele van kétséggel és zűrzavarral. Éber legyen, mert el kell igazodnia az élet ismeretlen terepén, nehogy sebesülten, fájdalmas szívvel forduljon majd vissza valami megkezdett útról. Óvatos legyen s a világ minden-ellentétes befolyása között tartson egy szárt kis zugot a lelkében menedékhelyül, ahol tiszta megőrzött gyermekálmaival bizalmában és egyedül lehessen a verzedelmek idején.

Kosáryné Réz Lola

Magyar írók autogrammjai: Kosáryné Réz Lola kezeírása

MA NEGYVEN ÉVE

Írók a forradalomban

Az őszirózsás forradalom és az utána következő néhány hét történetének egyik legértékesebb forrása az a vörösfedelű, ma már ritkaság számba menő kötet, amely *Gellért* Oszkár kitűnő szerkesztésében, a »magyar forradalom névtelen százezereinek« ajánlva, negyven évvel ezelőtt jelent meg, »A diadalmas forradalom könyve« címen. A népkormány tagjainak, a forradalom szereplőinek és 75 magyar írónak önvallomása. A forradalmi napok hiteles krónikája — így hangzik a kötet alcíme s ha valaki ma, negyven esztendő múltán életre akarja kelteni e lázas napok históriáját, legjobban teszi, ha e kötet lapjait üti fel.

Történelmi szempontból, az elkövetkező forradalmi fejlődés ismeretében, rendkívül tanulságosak e kötetben a forradalom részvevőinek, a kormány tagjainak írásai s visszaemlékezései. A jószemű olvasó már ezekből a vallomásokból kiolvashatja, kinek merre visz majd az útja a későbbiekben. *Berinkey* Dénes igazságügyminiszter például ezt írja: »Megértettem, hogy a reformáció emlékünnepén Magyarországon az államhatalom visszaszállt a népre és hogy a kis fehér virágok, ott díszelegve mindenki ruháján, nem egyebek, mint szilánkjai a magyar szent korona drágaköveinek.« *Szántó* Béla, a Tanácsköztársaság jövendő népbiztosa azonban már világosan látja a további forradalmi fejlődést: »... hogy ez a balratolódás nagyobb rázkódtatásokkal, vagy anélkül megy-e végbe, attól függ, hogy a kormány beletalálja-e magát az új helyzetbe« — írja. Ezek a nyilatkozatok, mondom, igen tanulságosak, nemkülönben azok, a kitűnő újságírók tollából származó leírások, melyek nyomán bepillanthatunk a legfontosabb tárgyalások menetébe, magunk előtt láthatjuk az Astória-szálló mozgalmas hallját a forradalom éjszakáján, meghallgathatjuk a rendőrség csatlakozásának hiteles történetét. Nyilatkoznak ezeken a lapokon a matrózok, a telefonközpont hősnői, megismerhetjük a király és Lukachich telefonbeszélgetéseinek hiteles szövegét és tanúi lehetünk annak, hogy milyen görcsösen próbáltak ragaszkodni a hatalomhoz a régi rendszer hívei, még akkor is, mikor a karhatalom, legfőbb támaszuk, már régen felesküdött a Nemzeti Tanácsnak.

Megszólaltak azonban — alig néhány hét alatt e kötet lapjain a magyar írók is, és az ő szavuk messzehangzóbb, mint a néhánynapos miniszteréké. Írásaikból, ha más-más hangnemben és más-más hangerővel is, egybehangzóan csendül ki a múlt keserű elítélése, a haladásba, a jobb jövőbe vetett hit. Az írók egy része még a polgári előítéletekkel küszködik, a vissza-visszahúzó erőkkel, még nem tud eléggé azonosulni a néptömegek vágyaival, de — ha nehezen is lépve — mégis az új, a fejlődő mellé áll, helyesli a forradalom nagy célkitűzéseit. Irodalmunknak ez a seregszemléje, a kötet megjelenésének időpontjában, egészében véve nagy, biztató ígéret volt a jövő számára.

Az írók sorát a »forradalom viharmadara«, *Ady* Endre nyitja meg. A halálosan beteg költő az »Elégedetlen ifjú panasza« c. versét küldte a kötet számára. A költő egészségi állapotának rohamos rosszabbodása miatt új verset már nem ír, utolsó versét az »Üdvözlet a győzőnek« címűt néhány nappal a forradalom után írta meg. De ereje végső megfeszítésével még részt akar venni az építés nagy munkájában: elmegy a Nemzeti Tanácsba, amelynek küldöttsége később külön is üdvözli őt, sápadt arca feltűnik a parlamentben, a köztársaság kikiáltásának napján s részt vesz a haladó írók új tömörülésének, a Vörösmarty Akadémiának december 1-i alakuló ülésén is. Itt jelenik meg újra *Babits* Mihály »Fortissimo« című verse, ez a hatalmas, háborúellenes jajkiáltás, amely miatt a Nyugatot már egy alkalommal elkobozták. Babits a forradalom napjaiban egyébként kiáltványt szövegez, melyben a köztársaság kikiáltását követeli. *Barta* Lajos megrázó írása a lánchídi csata nemzetiszínű zászlájának sorsát mutatja be, *Elek* Artúr soraiból egyszerre csendülnek ki a jövőbe vetett bizalom és a kétkedés hangjai. Emlékeiről beszél *Gábor* Andor, aki »mindenes volt három napig a forradalom háztartásában«. *Gellért* Oszkár antimilitarista verse a béke melletti bátor kiállás. *Kosztolányi*tól itt jelenik meg a »Bús pesti nép« című vers és »A vörös panoráma« című kis írás, amelyben bizony könnyed játékossággal suhan át az események felett, a tengerészeket, a forradalom igazi hőseit dicséri, akik »kis fiús ruháikkal és pubis szalagocskájukkal régi boldog gyerekkorunkat, első zubonyunkat és pántlikás sapkánkat idézték vissza az általános zűrzavarban«. *Krúdy* Gyula, akinek írásai egyremásra látnak napvilágot ezekben a hónapokban, elégikus hangon búcsúztatja az eltemetett régi Magyarországot: »senkinek sincs oka sóhajtani, mert mitsem veszítettünk el a halottal. Elballagott a régi idő. Az újszülött még sivalkodik, nyugtalankodik, de majd megemberesedik és még sok örömünk telik benne«. Még a sokszor cinikus *Molnár* Ferenc kis írását is — A Margithíd forradalma — átfűti a megrendülés a nagy események felett.

A legmagasabbra *Móricz* Zsigmond művészete lendül ezekben a hónapokban. Politikai és világnézeti fejlődésének csúcsait éri el. Ebben a kötetben a »Forradalom« című írása jelenik meg, A Lehel téren plakátot olvasó orosz fogolyról, aki köré odagyűlnek a környékbeli szegény emberek és segítenek neki elolvasni a békekiáltványt. »Nincs tovább fogoly — írja Móricz — ... egy pillanat alatt átváltoztak emberré, szabad polgárrá, akinek az élethez teljesen annyi joga van ezen a földgolyón, mint az évszázadok óta ezen a helyen élő dúsgazdag családi dinasztiák bármely tagjának. Ott kinn, a Lehel téren ezt mindenki megértette s az orosz ember, magyar ember, német ember, tót ember mind egyforma volt Sovány, kopott, szegény emberek; a jövő szabadság csíráival élő emberek.« November végén egyébként Móricz vándorútra indul, vidékre, meg akarja ismerni az új helyzetben a parasztság vágyait, kívánságait. Az útról küldött riportjai, beszámolói valóságos történeti forrásai a falvak életének, gondjainak. *Nagy* Endre a lelkes részvevő együttérzésével rajzolja meg Várad forradalmi napjait. Szocialista hitvallásával magaslik ki *Nagy* Lajos vallomása: tizenöt esztendő óta írt, tizenöt esztendőn keresztül harcolt »minden ellen, ami most megbukott és mindenért, ami most megszületett ...« most győztes és boldog. De Nagy Lajos jól látja, hogy az, ami történt, még nem elég: »Azt akartam, ami most történt, mindent akartam, de nemcsak ennyit, hanem még sokkal többet. Mindent, ami még történni fog, mert enyém, mert miénk az igazság, s majd a harci szünet után tovább, előre!« — írja s cikke végén minden igaz magyar háláját tolmácsolja Ady Endrének a »mai és a még eljövendő magyar forradalom vátesze«-nek. *Peterdi* Andor szép verse mellett *Schöpflin* Aladár a maga józan realizmusával magyarázza meg az olvasóknak, miért kellett szükségképpen elkövetkeznie a forradalomnak. *Szép* Ernő írása még kissé kétkedő, pesszimista. De *Szini* Gyula ez a magábavonult, mai napig is kevéssé méltatott nagy író teljesen feloldódik a forradalmi tömegben: »emberek közé vágytam, emberek közé mentem, hogy magam is mint porszem ott táncoljak a forradalom levegőjében ... Hiszek és újra tudok hinni az emberben, és ezzel életem legszebb percét éltem meg«. *Várnai* Zseni saját költői fejlődésének történetéről ír s közben elmondja a forradalmi napok híres versének, a »Katonafiamnak« történetét.

De ezekben a hónapokban a többi magyar író is a forradalom gondolata mellé áll. *Karinthy* egy irodalmi Ripp van Winklé-t elevenít meg, aki témákat ajánl szerkesztőjének; a rövid idő alatt teljesen idejétmúlt témák jól mutatják a forradalom okozta hatalmas változást az irodalomban. *Móra* Ferenc hívő hittel kiáltja: »Füstön, ködön, gyászon, szenvedésen túl látom az ígéret földjét, amelyen nálunk boldogabb nemzedék él a miénknél emberibb életet. Hiszek abban az állandó szociális erőben, amely az emberiség történelmének zűrzavarában állandóan azon dolgozott, hogy a céltalanságból rendet, a zavarból szépséget, a kegyetlenségből emberséget, az erőszakból szeretetet hozzon ki.« Nagy versekben újjongva köszönti az új korszak hajnalát Debrecen költője, *Oláh* Gábor is. *Juhász* Gyula pedig »Az októberi forradalomhoz« című versét így kezdi:

Fáradtan és csalódva százszor
S száműzve bús fiatalon
A szabad élet asztalától,
Köszöntelek,
Forradalom.

E modern polgári írók mellett ezekben a hónapokban teljes fegyverzetben jelennek meg nyilvánosság előtt a munkásirodalom képviselői. *Kassák* Lajos és a Ma című folyóirat köré csoportosult írókat — mint *József* Farkas írja szép könyvében — a forradalmi tömegek lendülete, a proletárforradalmat előkészítő kommunista mozgalom közelébe emelte. Ha vannak is negatív vonások e kör eszmei arculatán, annyi bizonyos, hogy munkásságuk jelentősen elősegítette a forradalom további kifejletét. Most nyílt végre lehetőség arra is, hogy a Ma folyóiratból kivált írók csoportja, *Komját* Aladár és köre, orgánumhoz jusson és megvívja elvi harcát az irodalom pártosságáért a többi irányzatokkal. Ez a csoport, amely a januárban megindult Internacionálé című folyóirat köré tömörült, egész irodalmi tevékenységét a párt szolgálatába állította: Mert mi vagyunk: »*százszor és ezerszer, a minden — erkölcs és a minden — erő*« — írta 1919 elején Komját Aladár a kommunistákról. Az ő megszólalásukkal azonban egy új, gazdagabb fejezete kezdődik a forradalmak irodalomtörténetének.

Pamlényi Ervin

A moszkvai „szocialista biennálé" nagy tanulságai

MÉG NEHÉZ RENDET teremteni az egymást kergető gondolatok, kavargó képek emléke között, annyira friss még a szocialista országok moszkvai képzőművészeti kiállításának, a rendezésnek és a megnyitó ünnepségeknek az élménye. Aligha tudjuk ma még felmérni, mit jelent az, hogy a kultúrának ezen az igen bonyolult területén is eljutottunk az eredmények tudatos számbavevéséig, és hogy az új művészeti korszak, a *szocialista művészet* korszakának kezdetén már kezdjük felmérni azt, ami e korszak művészetének alapvető sajátossága lehet.

Ezt a kiállítást, amióta a megvalósításához a szovjet kormány és a képzőművészek szövetsége hozzáfogott, magunk között *»szocialista biennálénak«* neveztük el, és természetes óhaja minden részvevő országnak az, hogy ez a nemzetközi seregszemle két-három évenként rendszeresen megismétlődjék. S ha nem is vethet fel minden ismétlődő kiállítás olyan sokoldalú elvi kérdéseket, mint ez a legelső, egymás művészetének folyamatos ismerete ma már nélkülözhetetlen feltétele alkotóink és közönségünk kulturális tájékozódásának.

Magának a kiállításnak, de a rendezés munkájának is, van néhány olyan elvi és gyakorlati sajátossága, amelyek minden más eddigi nemzetközi képzőművészeti bemutatkozástól megkülönböztetik. A legfontosabb mindenekelőtt a célja: *szocialista országok mai művészetét mutatja be*, s nem egyszerűen »az utóbbi évek termését«, hanem a szocialista művészet továbbfejlődése szempontjából fontosnak ítélt *eddigi eredményeket*. Minden ország művészei a maguk hagyományainak, tapasztalatainak és jelen elképzeléseiknek megfelelően, a maguk művészi felelőssége alapján próbáltak képet adni arról: hogyan képzelik el a művészet továbbfejlődését, és mit tudnak, mit akarnak hozzátenni a világméretekben fejlődő szocialista művészethez.

Mintegy ezerkétszáz művész háromezernyi alkotása, tucatnyi év termése ad számot arról, *hogyan keveredik országonként más-más módon a régi és új elem*, hogyan folyik a hagyományonként különféle küzdelem az új mondanivaló kifejezési formáinak megtalálásáért, az irányzatoknak, törekvéseknek áttekinthetetlenül sok, változatos útjain. S a kiállításnak mégis kialakult valamilyen egysége, amit szegényesen jellemeznénk, ha csak a tartalmi, hangulati egységre gondolnánk: határozottan kezd kibontakozni valamilyen *közös módszerbeli sajátosság*, amit sokat kell kutatnunk ezen, és az ezt követő hasonló kiállításokon ahhoz, hogy megközelítsük a szocialista művészet módszerének a meghatározását, és a legkülönfélébb törekvésekből kiszűrhessük majd azt is, amit már az új művészeti korszak stiláris sajátosságának tekinthetünk.

*

NEM LEHET szó nélkül elmenni amellett a tény mellett, hogy ez az első olyan kiállítás, amelyen *európai és ázsiai országok együttesen*, sőt, keveredve szerepelnek. A keveredés természetesen nem jelenti az egyes anyagok szétbontását, hiszen minden ország külön helyiségekben saját maga rendezte anyagát. De minthogy az elhelyezés az orosz ábécé sorrendjében történt, egymás után következik például *Magyarország*, *Vietnam*, a *Német Demokratikus Köztársaság*, *Kína* stb. Nagyon téved az, aki azt hiszi, hogy a kiállítás látogatóját ez a változatosság megzavarja. Természetesen Kína, Vietnam vagy Korea anyaga sok szempontból másfajta nézési módszert kíván meg a látogatótól, de ez korántsem annyira más, mint ahogyan azt, e népek anyagának csekély ismeretében, nálunk sokan elképzelik. S a viták során várható összevetések, párhuzamba állítások alapvetően *meg fogják változtatni azt az eddigi képet, amely két külön világgá, majdnemhogy különálló műfajokká bontotta e világrészek képzőművészetét*. Művészetük fejlődésének a problémája formájában más, de semmivel sem bonyolultabb a mienkénél: *hogyan formálódik át a művészeti múlt az új tartalom kifejezésére*, és milyen jelentősége van a hagyományok helyes megítélésének, átérzésének abban, hogy a meglevő talajon az új művészet kivirágozhassék.

*

MÉG A VELÜNK szomszédos országok felszabadulás utáni művészeti eredményeit sem ismerjük eléggé ahhoz, hogy behatóbban foglalkozhassunk az egyes országok kiállításain szereplő anyag kiválogatásának módjával. De az bizonyos, hogy egyetlen ország sem tagadta meg a sok buktatóval teli eddigi útnak a főbb fázisait. Mindegyik ország kiállításán ott láthatjuk azokat a műveket, amelyek az elmúlt évtized fejlődésének legkétségesebb periódusaiból is magasszínvonalúak, maradandóak. *A szocialista realizmus elveit ért egyik legfőbb rágalom még soha nem cáfolódhatott meg olyan kézzelfoghatóan, mint ezen a kiállításon:* a tartalmiformai uniformizálódással szembeszegezhetjük tizenkét nép anyagának színes változatosságát, egyéni jellegzetességeit. Éppen ezen az alapon elindulva kell kutatni azt, hogy a közös társadalmi fejlődést vállaló népek művészetében mi a közös, és hogyan alakítja a jelen a sokféle hagyományt. Még azoknak az éveknek a termésében is, amely években a rosszul értelmezett szocialista realizmus a leginkább szem elől veszítette a művészeti fejlődés szerves előzményeit — a kiemelkedő alkotások »nem téveszthetők össze«, s a román és magyar, a kínai és vietnami, a csehszlovák és német anyagnak, de még a szovjet anyagon belül is a különféle köztársaságoknak az azonos mondanivaló talaján még inkább szembetűnő sajátosságai vannak.

*

KÜLÖN kell szólnunk a kiállítás gyakorlati előkészítéséről. Ez az első olyan nagyszabású nemzetközi képzőművészeti összejövetel, amelynek minden rendezési, előkészítési terhét a vendéglátó ország vállalta. A kiállítás minden szervezeti stb. problémáját a részvevő országok teljes egyenlősége alapján oldották meg. Ugyanannyi múlt a mi elképzelésünkön, mint a Szovjetunióén, egyforma beleszólása volt Albániának és Kínának is az előkészítésbe. A szovjet művészek előzékenysége odáig terjedt, hogy saját kiállításuk rendezéséhez csak akkor láttak hozzá, amikor a meghívott országok kiállításai már nagyjából állottak. Nem volt olyan munka vagy anyag iránti kérésünk, amit fegyelmezetten, pontosan és nyugodtan ne teljesítettek volna. De nem kevéssé volt tanulságos az a baráti légkör, amely az egyes országok küldöttségei között kialakult. Ismeretes, hogy a csehszlovák küldöttség önként ajánlotta fel — a szovjet és más rendező szervek őszinte helyeslése mellett —, nagyméretű szgrafitto-kartonjának helyét *Domanovszky* Endre huszonöt méteres mezőgazdasági pannójának, hogy ez a szerintük is jelentős alkotás a lehető legméltóbb helyére kerülhessen (méltányolva azt is, hogy másként mi alig tudtunk volna grafikát kiállítani). Ez már jóval több mint egyszerű kollegialitás, ez már mély elvtársi együttérzés, egymás eredményeinek és örömeinek a méltánylása. De általánosan érezhető volt az, hogy a különféle országok művészei nem egyszerűen versenytársaknak tekintették más népek alkotóit, hanem elmélyedten és lelkesen kutatták a mások anyagában is azt, ami *a szocialista művészet világméretű mozgalmában ma már eredménynek tekinthető*. Az az őszinte öröm, amellyel például a szovjet művészek a magyar szobrászat sokoldalú bemutatását üdvözölték, az az elmélyültség, amellyel ők a kölcsönös tapasztalatszerzés lehetőségeit kutatják, a szocialista alkotóerő büszkeségével töltötte meg a megnyitó ünnepségeken részt vevő művészeket.

*

A MAGYAR KIÁLLÍTÁS összetételéről és hatásáról, az egyes általános művészeti problémák, vagy éppen műfaji kérdések körébe tartozó, a kiállítás kapcsán felvetődő kérdésekről, külön-külön és sokat kell még szólnunk. Nagyszabású viták fogják majd összefoglalni ennek a világviszonylatban jelentős kiállításnak a főbb tanulságait. De egy dolog már eddig is bizonyossá vált — és nem csupán elméletileg, hanem a jelen kiállításon felsorakozó mesterségbeli értékek számbavevése során is. Ez pedig a következő: az egyes országok művészetének fejlődésében voltak, lehetnek és lesznek is kisebb-nagyobb kitérők, átmeneti kísérletezések, újat próbálások, s nyilván tévedések is. *De ami a megtett úton maradandónak bizonyul, az csakis olyan alkotás lehet, amely mélyen gyökerezik a művész társadalmi felelősségében, elmélyülten tudja kifejezni a szocialista humanizmust, a világméretű forradalmi harc eszméjét.* Minden más alkotás, legyen bármily szép, mesterségbelileg biztos, tetszetős — a fejlődésnek csak mellékterméke lehet. Két világrész tizenkét népének művészetében *az új, a szocialista művészeti korszak hatalmas távlatai* tárultak ki. Az emberiség történetében soha művészeti korszak ilyen tudatosan és ugyanakkor ilyen sokféleképpen, ilyen egységes indító erővel és ugyanakkor ilyen sokféle forrásból, előzményből táplálkozva nem indult el. A kiállítás egyik legfőbb tapasztalata, hogy minél jobban megszilárdul a szocializmus építése az egyes országokban, annál egyénibben, jellegzetesebben alakul képzőművészetük is. Ez a kiállítás a művészet igazi szabadságának, az ember szeretetének, az életörömnek a tobzódása. S egyik legfőbb tanulsága lesz annak a felmérése, hogyan válhat a képzőművészet sokkal elevenebb és közvetlenebbül ható fegyverré abban a társadalmi harcban, amelyet ma világszerte a szocializmusért vívunk.

Aradi Nóra

Miért éppen OPERA?

NEM VÉLETLEN, hogy a nők nagy többsége OPERA kozmetikát választ.

OPERA KRÉM: *a legkiválóbb bőrtápláló krém. — Éjszakára, lefekvés előtt kenje vékonyan letisztított arcára, hagyja beszívódni, a szem körüli részeket enyhén masszírozza. Hamarosan látni fogja az eredményt: arcbőre kisimult, bársonyos-sima lesz, eltűnnek a kis hajszálráncok. Ha száraz a bőre, nappalra is használja.*

OPERA RUZS: *10 féle divatos színből válogathat. Vékonyan kenje ajkára, hagyja kissé felszívódni, majd selyempapírral szedje le a felesleget és kenje át nagyon vékonyan újra. Így sokkal tartósabb.*

OPERA KÖLNIVÍZ: *a jólápolt nő kedvelt illatszere. Tartós, kellemes, jellegzetes egyéni illat, ajándékozásra is igen alkalmas.*

Biztos siker OPERA kozmetika

Látogatás a kilencvenéves

LYKA KÁROLYNÁL

Emberhez ember áll legközelebb — mondja hosszú élete tanulságaképpen a nagy tanítómester

Az esti fények színes tündöklésében Budapest talán legmegejtőbb panorámája tárul szemünk elé abból a dombra támaszkodó, romantikus Béla király úti kertből, amelynek mélyén egy nagy üvegverandás házacskában él a magyar műtörténetírás ragyogó tollú mestere, Lyka Károly. Most tölti be kilencvenedik évét. A magyar műtörténetírás nesztora — szoktuk mondani. Ő volt a vezére, lelke annak a évtizedekig szóban és írásban vívott szívós harcnak, amely fokról fokra vette be a maradiság keményfalú várát, széles utat tárva a haladás előtt, a magyar művészet újító mestereinek. Szemének hallatlan biztonságával látta meg már csírájában az új egészséges törekvéseket és senki nem tett többet nála századunk úttörő művészetének elismertetéséért, megkedveltetéséért. Mindig felemelte bátor és meggyőző érvekkel ható szavát a közvélemény avult felfogása s a hivatalos álláspontok bürokratikus merevsége ellen. S ugyanakkor, amikor a modern, haladó törekvések nagy felkészültségű szószólójává szegődött, a magyar művészeti múlt nagy mestereinek emlékét is ébren tartotta, mindig rámutatva képzőművészeti múltunk jelentős állomásaira, fejlődésének szervességére.

Szalatnyay József: Lyka Károly arcképe

Alkotóereje, életkedve ma is csorbítatlan. Szellemi frisseségét, pompás emlékezőtehetségét csak csodálni lehet és megindultan lehet csodálni azt a közvetlenséget, amellyel elfogódottságunkat szempillantás alatt feloldja és derűs mosollyal mutat helyet, vele szemben az íróasztalnál.

— Tessék a kollokviumi széken helyet foglalni.

Mindenekelőtt ő kérdez. Beszéljünk a kiállításokról, beszéljünk arról, mi az oka a múzeumok, kiállítások nagy látogatottságának, milyen összetevőkből ered az a szomjúság, amely a képzőművészeti kiadványok iránt megnyilvánul.

Tizennégy éve nem járt a városban. Egészségi állapota a szobához köti, de nap alig múlik el vendégek nélkül, s télen a cinkék adnak koncertet az ablaka előtt hálából az ablakrácsra függesztett dió-lakomáért.

Ott ül velem szemben, egyszerű, példás rendben tartott íróasztalánál. »Mitológiai virágszakálla van, afféle szívből kinövő szőrantennája« — jut eszembe Cocteau frappáns jellemzése arról a nemzedékről, amelynek finom, érzékeny lelkű fia a mi Lyka Károlyunk is. Nagy kéziratcsomó fekszik az asztalon, kétszázötven oldal: a memoárjai.

— Gyermekkoromtól kezdve az első világháborúig írtam meg emlékeimet, az indulást, München, Hollósy iskoláját, ahol tanultam, az új magyar művészet hőskorát, bölcsőjét. Feljegyeztem utazásaim élményeit, mindazt amit Itáliában, Hollandiában, Görögországban láttam, talán tudnak belőle mások is tanulságokat meríteni — mondja azzal a halk szerénységgel, ami a kivételes egyéniségek sajátja. — Elképzelésem kezdettől fogva az volt, hogy *nem a szakma szűk körének kell írni, hanem a nagyközönség, az érdeklődők számára* kell megkönnyíteni a művészet megértését. Mert tudjuk, mit adhat a művészet az embernek, az egyénnek, s mitől fosztja meg magát a művészet lényegét meg nem értő, meg nem érző ember.

Mennyi érdekes dokumentumot, a nagyszerű élmények gazdag tárházát foglalja magában ez a memoár. Sajnos, még eddig nincs kiadója.

— Kötelességem és mesterségem volt az írás — mondja egyszerűen. — S ma sem múlik el nap, hogy famulusai, leánya és veje, akik a leggyöngédebb szeretettel veszik körül, a sok ezer feljegyzést, cédulát, értékes művészlevelezést magában foglaló házi archívumból ne tegyék asztalára azt, ami a napi munka nyersanyagát szolgáltatja.

Egy nemrég megjelent angol könyvet mutat. A modern művészetről szól, Cézannetól a legújabbakig. Végiglapozta, sokszor megnézte a színes reprodukciókat, kialakította véleményét.

— Ha valami talajában gyökértelen, biztosan elmúlik. Láttam ezt az olaszoknál, a futurizmusnál, amely mögött pedig nagy apparátus, propaganda állt, és élvezte a fasiszta állam támogatását. Marinettit pedig egyenesen beültették az Akadémia elnöki székébe. Mégis elpusztult a futurizmus embertelen művészete. Látok a mai nyugati művészetben szellemes megoldásokat is, amelyeket el tudok képzelni selyemben, intarziában, vagy szőnyegbe csomózva. De az ötletes formajátékokat csak próbálkozásnak, kísérletnek lehet tekinteni, s *törvényszerűen ismét előtérbe fognak kerülni azok a mesterek, akik a humánus művészetet művelik, mert emberhez ember áll legközelebb.*

— Nem is értem — fűzi tovább a gondolatot —, hogy kerül ebbe az együttesbe, amely a mai nyugati művészet családfáját próbálja megállapítani, Bonnard neve. Bonnard tradicionális művész és — teszi hozzá — képzelheti, milyen régen volt, mennyire az »őskorban«, amikor Rippl-Rónait Párizsból jövet, Münchenben megkérdeztem, kit tart kortársai közül a legnagyobbnak, ő Bonnard-t említette. Mi ott, a Hollósy-körben akkor már nagyon érdeklődtünk a francia piktúra iránt. Olvastuk a francia lapok kritikáit. Azt láttuk azonban, azok nem nagyon kvadrálnak a művekkel. Naiv gyermekek voltunk, akik abban a hitben éltünk, hogy a kritika éppoly becsületes, mint a művész igaz szándéka. Rippl-Rónai világosított fel bennünket, hogy Párizsban akkor általános szokás szerint, huszonöt frankot illett lefizetni soronként, mielőtt még a bírálat megjelent volna.

— Már Münchenben is foglalkoztatott egy korszerű magyar művészeti folyóirat kiadása, ami a nagyközönség ízlésének fejlesztését vallja főfeladatának. A Művészet megjelenése előtt voltak ugyan kis lapocskák, de nem élték túl az egy-két évfolyamot. Még akkoriban Franciaországban sem volt olyan művészeti szaklap, amely intenzíven foglalkozott volna az élő művészettel. Emlékszem, milyen szenzációval hatott a Stúdió megjelenése. Ez a lap eleget tett a kor követelményeinek. Foglalkozott lakberendezéssel, iparművészettel, nem aprította fel a művészet hatáskörét s a forma és térlátás kultúrájának egységére hívta fel a figyelmet. Mi ügyeltünk arra, hogy a Művészet előállítása ne kerüljön sokba. Mindössze ketten voltunk a szerkesztőség tagjai Dömötör Istvánnal együtt, s néhány év alatt kétezerről kilencezernél többre tornásztuk fel az előfizetők számát. Folyóiratunkat az első világháború ölte meg, úttörő misszióját mégis teljesítette.

Gyorsan szállnak a percek az emlékezés szárnyán abban a barátságos otthonban, ahol az ifjabb házigazda, Lyka Károly veje ki tudja már hányadik sajátremekelte török kávéját önti a csészémbe. Egy szobrot emel le a szekrényről. Kérdezi, ismerem-e? Mert ennek a szobornak is nagy története van s talán mindennél elevenebben világítja meg, hogy Lyka Károly milyen hittel harcolt tehetségek érvényesüléséért, nemcsak ragyogó tollával, hanem tettekkel, amelyek sorsokat, életpályákat döntöttek el s egyúttal kihatottak a magyar művészet egészére.

Medgyessy Ferenc, évtizedekig a legjobb barát, a magyar művészet egyik legnagyobb mesterének első műve ez a táncolókedvű és mozgású kis női figura. Talán első víziója annak a Táncosnőnek, amely legutóbb a velencei Biennalén terelte a figyelmet a magyar alkotógéniusz erejére.

Lyka Károly szeme felragyog a kis agyagtáncosnő láttán, tekintetével szeretettel simogatja a telt formákat, a nemrég elhunyt kedves barát kezenyomát őrző, elragadó szobrocskát.

— Tömör szerkezet, életteli mozdulat van benne és semmi abból, ami a dilettánsokat jellemzi. Pedig akkor még nem is tanult. Hogy jutottam e szoborhoz? Sógorom, Minich Károly, a kórbonctan tanára, egy alkalommal órája után valamit ottfelejtvén visszament a szertárba és látta, hogy a teljes csendben, egyedüllétben egy aprócska ember dühösen rajzol. »Van még sok ilyen rajza?« — kérdezte a fiatal debreceni orvosnövendéktől. »Van, van« — hangzott a válasz. Aztán azt tanácsolta neki, hogy keressen fel engem.

— El is jött, félszegen, elfogódottan, hozta első és akkor egyetlen plasztikai művét és sok-sok rajzát. »Ez az ember szobrásznak született, máris kész szobrász, csak nem tud még mintázni — mondtam aztán tanárának —, s ha már orvosnövendék, engedjétek át a vizsgán.« Így is lett. De mielőtt megkapta a bizonyítványt, megígértették vele, hogy soha életében nem fog gyógyítani. Mikor láttam ezt a nagy, őserejű tehetséget, azon törtem a fejem, hogy tudnám előmozdítani tanulását, fejlődését. Kihez fordulhattam volna támogatásáért? A hivatalos művészi körökkel, a kormánnyal nem voltam jóban. Kallós Ede szobrász segítségével aztán sikerült egy jómódú pártfogót találni, aki a fiatal Medgyessynek valami ösztöndíjfélét juttatott. Ez tette lehetővé, hogy több évet tölthetett Párizsban, ahol a Louvre remekeiből és az élő művészetből merített és tanult.

— Medgyessy barátomat a háborúban besorozták. Ekkor került kátyúba, mert nem akarta szent fogadalmát, hogy gyógyítással nem foglalkozik, megszegni. Fürdőorvosi beosztást kapott s nem tudta elkerülni, hogy unatkozó asszonypáciensek fel ne keressék. »Na és mi lesz a fogadalommal?« — kérdeztem tőle. »Mindenkinek szódabikarbónát rendelek, bármilyen panasszal jön hozzám. Ez ugye, nem gyógyítás?« — nyugtatta meg lelkiismeretét.

Medgyessy első műveit Lyka Károly közölte először a Művészet hasábjain. Ő ismertette meg a közönséggel, mint ahogy sok nagy tehetség útját egyengette az érték, a kvalitás iránti lelkesedéssel. Művelődésünket megmérhetetlen értékű friss, újhangú, ízes írással ajándékozta meg, amelyek ma is példaképei a hajlékony, közvetlen írásművészetnek. De emlékünkbe kell idézni azt is, hogy hatalmas, könyvtári munkásságán kívül szórakozásból, pihentetőül megírta a magyarországi kakukkfüvek monográfiáját, s mikor polihisztorokat jellemző sokoldalúsága szóbakerül, ennyit mond:

— Ez csak szórakozás volt. Mialatt kortársaim tarokkoztak a kaszinóban, én a jószagú Thymusokkal foglalkoztam.

Ma tölti be kilencvenedik esztendejét. Filigrán keze ott pihen az íróasztalon. Egyik körmén parányi kék foltot hagyott a tinta. Elvégezte tehát ma is a mindennapi feladatot, úgy mint egész termékeny élete folyamán. Egykor Itáliából küldte feltűnéstkeltő tudósításait a Pesti Naplónak, a többi között az 1894-es szicíliai parasztlázadásról s a riportírás gyöngyszemei azok a cikkei, amelyekben Turinból, Kossuth utolsó napjairól számolt be. Ma is híven egész életművéhez, a tömegek művelődését, a művészi érzék nevelését szolgálja teljes szívvel, lélekkel. Friss szellemű írásaival ma is ezreket vezet a művészetek általa annyira ismert, gyönyörűséges világába.

Hálás szívvel, meghatva köszöntjük kilencvenedik születésnapján a nagy tanítómestert azzal a kívánsággal, hogy még sok-sok írásával örvendeztesse meg hűséges olvasóinak nagy táborát.

Dutka Mária

A jövő héten dől el az Ady-szobor sorsa

Évek óta húzódik az Ady-szobor ügye. Több meddőnek bizonyult pályázati felhívás után, tavaly ismét napirendre került Ady Endre emlékének méltó megörökítése Budapest egyik közterén. Ismét pályázatot hirdettek, amelyre igen nagy számban jelentkeztek a szobrászok. Ötvenöt szobrász mintegy hetven pályamunkát küldött be. Értesülésünk szerint 9-én ül össze a bíráló bizottság, hogy döntsön és megadja a megbízást Ady Endre szobrának elkészítésére.

KÖSZÖNJÜK...

Sok öreg szívnek vagyok csupán tolmácsolója... Én köszönöm meg a Jászai Mari és Odry Árpád Színészotthon 1958-as karácsonyát, a szeretet és béke ünnepét.

Azzal kezdem, amivel *Kende* Paula 78 éves öreg művésznő kezdte beszédét: »Köszönjük államunknak a nyugdíjasok megsegítését... a forintok és fillérek megsokasodtak és hosszú évtizedek munkájának gyümölcsös kosarában a termés megszaporodott.«

»Köszöntünk benneteket dolgozó pályatársaink és köszönjük a felénk sugárzó szeretetet...« — mondotta *Dezséri* Emma üdvözlő szavaiban.

A színházak fiatal művészei, a KISZ-szervezet tagjai vállalták a munkát és becsülettel teljesítették.

És gyűlt a pénz, a ruha, a szivar, a csokoládé, a cipő, a beigli, bor, sál, sapka, táska és minden, ami 120 ember örömét okozza.

Köszönjük a Művészeti Szakszervezet, a Művelődésügyi Minisztérium, köszönjük a Petőfi Színház, a Nemzeti Színház, az Opera és a kis Bábszínház adományát.

Köszönjük *Salamon* Béla, *Apáthy* Imre, *Sennyei* Vera, *Ráday* Imre, *Szabó* Ernő, *Keresztesy* Mária, *Egri* István, *Kállai* Ilona és még sokak, sokaknak egyéni és együttes adományát, hogy csak néhányat említsünk meg belőlük.

Így kezdtük, hogy KÖSZÖNJÜK... és így is fejezzük be.

Gobbi Hilda

Szun Je-fang, a Kínai Tudományos Akadémia Közgazdaságtudományi Intézetének igazgatója, aki a Magyar Tudományos Akadémia vendégeként hazánkban tartózkodik, január 7-én, szerda délután 3 órakor az Akadémián előadást tart Kína népgazdaságának ugrásszerű fejlődéséről.

Vészi Endre:

A GYŐZTES VERESÉGE

Részlet az író új, Don Quijote-ról szóló tragikomédiájából, mely nem a cervantesi mű dramatizálása, hanem — képzelt kaland; Don Quijote viaskodása egy nevét bitorló kalandorral, aki hírét, becsületét akarja elorozni. Vészi Endre új művét, terv szerint, a Nemzeti Színház mutatja be. A második felvonás következő jelenetének előzményében Don Quijote párbajban legyőzte a csalót, s már-már az elismertetés küszöbén áll.

(Don Quijote megjelenik a lépcső tetején. Tapsolnak, éljeneznek. A herceg elébemegy, megfogja a kezét s az asztalkához vezeti.)

HERCEG: Illesse lovag ur ezt a széket, fáradtságának gyümölcsével; a vihar után meghajló ág teljes súlyával.

DON QUIJOTE: Szívem bizalma szerint. *(Leül.)*

(A herceg int, szeretne a lovaggal magára maradni. Az udvari emberek elszélednek. Vivaldo, szokás szerint, egy oszlop mögé bújik.)

HERCEG: Nem is tudom, hogyan fogalmazzam... szégyenkezem, lovag úr!

DON QUIJOTE: Az én hű Sanchom azt mondaná erre, jobb későn, mint soha!

HERCEG: Az a lándzsadöfés! Az aztán Don Quijote volt! *(Fülel.)* Nagyságodnak a gyomra korog? Nagyságod éhes talán?

DON QUIJOTE: Éhes — de csupán a szerelemre, vagyis nem is éhes, de szomjas. Egész nyeldeklő berendezésem, a maga nyirokínségével azt kiáltja: merre, s hol Dulcineám?

HERCEG: Aki, lovagom, megtagadta önt!

DON QUIJOTE: Hályog a szemén: véredényeiben idegen rögök! Varázslat műve! Ő az egyetlen, az angyali lény, csupán azzal a látomással foglalkozhatik, hogy Don Quijote, merőlegesen előreszegzett lándzsával, mind az éji, mind a nappali hatalmak ellen megvívja győztes csatáját. Én ott élek az ő szembogarában, lágyékának villámló izgatottságában — ami ezen kívül történik, az mind csalás, szélhámosság, szemfényvesztés!

HERCEG: Leborulok a töretlen hit előtt!

(A háttérben, hordágyon, egy betakart, mozdulatlan, nyögdécselő alakot szállítanak.)

EGYIK SZOLGA: Hát ez aztán bekapta a legyet! Nagyot repült a nyeregből!

MÁSIK: Szárazra vetett csuka; hálóba fogott harcsa!

HERCEG: Vigyétek hálótermébe, s hívjátok a kirurgust!

DON QUIJOTE *(felpattan)*: Menet, megállj! *(A szolgák leteszik a terhet.)* Lovagi tisztemből következőleg elrendelem: adjátok át a konyha főnökasszonyának e benső üzenetemet... *(Mind odafigyelnek.)* segíteni a nyomorulton, ki életünk és becsületünk bitorolni merészelte — erre kötelez minket a kóbor lovagság rendjének harminchetedik paragráfusa! Keverjen néki a tűzhelyek duennája olyan italt, mely testnek étek, léleknek manna, szívnek mozgató.

HERCEG: Íme: a nagylelkűség. A csalhatatlan lovagi jegy.

DON QUIJOTE: Kicsinyke olaj, kevéske bor, ujjnyi só és csipetnyi rozmarin szárított állapotában!

HERCEG: Fierabras varázsitala!

DON QUIJOTE: Ahogy kinyilvánítani kegyeskedik.

HERCEG: De hátha nem is lovag?

DON QUIJOTE: Meg kell kísérelni, legfeljebb, akár valamennyien a kívülállók, okádva felel. Az viszont a belek gyönyörűsége. Mert a felek, miközben megrázkódnak, kinyilvánítják mindazt a bűntudatot, mely lovagoknak és csalóknak egyaránt a menyekhez vivő utat kövezi. Értették a receptet?

SZOLGA: Értettük, és megcsináljuk.

DON QUIJOTE: És beadjátok.

SZOLGA: Isten engem úgy segéljen. *(Fölemelik a hordszéket, s beviszik a csalót.)*

HERCEG: Lovag úr... ezzel aranybetűkkel írta szívembe a nevét. Röstelkedem.

DON QUIJOTE: Emelje fel kegyelmességed a röstelkedés porából arcát. Nekünk, kóboroknak, az is elégtétel, midőn látjuk eszméink győzedelmét. Korán vagy későn? Még az se érdekes. Sőt, mondhatnám, a korai elégtétel, annyi, mint a ki nem feszített húr. Az igazság nyílvesszejének rezesen zengő kifeszített húr szükséges — vagyis: a szenvedés!

HERCEG *(mélyen meghajtva fejét)*: Köszönöm nagylelkűségét.

DON QUJOTE *(most van elemében)*: Önnek az a tisztje most, kegyelmes úr, hogy a lovagi erényt, mely oly ritka csillag a világmindenségben, a mindennapi élet naptárába beiktassa. *(Megfogja a herceg vállát.)* Üdvözlöm önt, ki egész életét, dús hatalmát, vagyonának ékkő ragyogását az árvák és elesettek gyámolítójának, a szegénység patrónusának alárendeli!

HERCEG: Úgy legyen.

(Hosszú, hosszú szünet.)

DON QUIJOTE: Kegyelmességed homlokán most egy különös csillagot vélek látni: az emberiesség csillagát. *(Távolról a Don Quijote-ot köszöntő Románc egy-két szakasza hallik.)*

HERCEG: Mi az élet, mi a vagyon? Mit tesz a sok glédába állított arany- és platinaoszlop?

DON QUIJOTE: Fenséged bizonyosra veheti, amit a kóbor lovagok utolsó példánya mond: bízván-bíztam a jóságnak, az emberi veleérzésnek, a gyengéd együttrezgésnek ilyen fókuszában! S tudtam, midőn a csaló bitorolta hősiességem trónusát, végül is annak az eredménynek kell felülkerekedni, mely egyben a tisztesség összegezése mind matematikai, mind filozófiai fokon.

HERCEG *(Leborulva Don Quijote előtt s átkarolva térdeit)*: Herkules oszlopai.

DON QUIJOTE: Könyörgök, hercegséged mondjon most valami egyszerűbbet!

VIVALDO *(futva érkezik)*: Kegyelmes uram!

HERCEG *(felugrik térdeplésében)*: Mi az, mért zavarsz?

VIVALDO: A kapuknál jelentik, alacsonyrendű parasztok csapata esedez meghallgatásért.

HERCEG: Bizonyára kegyúri áldásom óhajtják — kergessétek őket vissza földjeikre!

VIVALDO: Nem, kegyelmes úr, erről nyilván szó sincs! Arcuk szederjes, valami belső kíntól, hangjuk kimarjult egy ismeretlen szenvedélytől: ők szólni akarnak urammal — életre-halálra!

HERCEG: Életre? Halálra? Hogy szedted rendbe szavaid, Vivaldo? Ez némiképp szokatlan!

DON QUIJOTE *(Vivaldónak, határozottan)*: Mondd meg nekik: fogadjuk őket! *(Vivaldo kényszeredetten el.)*

HERCEG: Ez, lovagságod ítélete szerint, helyes volt?

DON QUIJOTE: Nekünk, nincs titkolni valónk, hercegem, igaz-e? A népet, mint ahogy az irodalomból tudom, általában fogadni kell!

HERCEG: Ha lovagságod véli így — nyilvánvaló, így helyes!

(A teraszra vezető lépcsőn, libasorban megjelenik egy küldöttség; kasztiliai parasztok, bocskorosan, rongyosan, vagy heten-nyolcan lehetnek. Mögöttük a savanyú Vivaldo s két szolga.)

HERCEG: Micsoda meleg- és átható birkaszag!

PARASZTOK VEZÉRE *(mélyen térdethajtva)*: Igen, kegyelmes úr, a birkafelleg, az istállószag, kivált az őszi évad idején, midőn a legelő az akolba sűrűdik — ez kísér minket, szerencsétleneket; mért nem narancsillat,

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Lyka Károly

VASAS
1965 MÁJ

Búcsú Lyka Károlytól...

Társadalmunk nagy részvéte mellett helyezték örök nyugalomra Lyka Károlyt, kétszeres Kossuth-díjas, európai hírű művészettörténészünket.

Kilencvenhat évet élt, és ez idő alatt felbecsülhetetlen értékű életművet hagyott reánk. Neve és munkássága eggyé lett a magyar képzőművészeti élet megújhodásával. Több, mint félévszázados irodalmi tevékenysége alatt, könyvtárra tehető műveket alkotott. Új és új generációk nőttek fel szellemi irányításával, százezrek, milliók tanulták meg tőle, hogy mi a szép. Neve és tekintélye erkölcsi tisztaságot és magaslatot jelentett képzőművészeti világunkban. A magyar képzőművészeti irodalom megalapítója és megteremtője volt. Számtalan cikkben és tanulmányban fedte fel a képzőművészet „titkait", az alkotás magyar és külföldi halhatatlanjainak életét. Klasszikus műveltségével az egyetemes művészeti kultúra tudósa volt. A kolosszális ismeretvilág szuggesztív hatású, kristálytiszta értelemmel jutott kifejezésre írásai nyomán. Százezrek szívébe oltotta be az igazi művészet szeretetét. A magyar művészeti élet minden kiválóságát ismerte, és számosat közülük ő fedezett fel. Irodalmi munkássága nagyban hozzájárult, hogy a magyar képzőművészet külföldön méltó rangot kapott. Könyvei nyomán ismertük meg, hogy milyen volt a magyar táblabíróvilág művészete, hogy alakult a magyar képzőművészet a századfordulón, és a két világháború között.

Halhatatlan értékű műveket alkotott, melyekből még emberöltők múltán is tanulni fognak, megismerve a magyar képzőművészet nagy tudósát Lyka Károlyt.

M. R. F.

A második emeleti izzólámpa-birodalomban a rádiócsőüzemnek mindössze egyetlen műhelye van. A kép ugyanaz: asztalok, hegesztők, fehér köpenyek. Gazdáik leheletnyi alkatrészekkel dolgoznak. Végtelen türelmet kíván ez a munka. A nagyító nélkülözhetetlen munkaeszköz. Jó szeme van annak, aki enélkül is boldogul a mákszemnyi lyukakkal és hajszálvékony drótokkal. A laikus ugyancsak csoévet mondott majd mindenki" Te jó isten, gondoltam magamban, én nem maradok két hétig sem! Tudja hány éve ennek? Kilenc!... Nem könnyű, de izgalmas dolog ez az elektroncső.

— Különösen nem a második műszakban — kapcsolódik a beszélgetésbe T.-né, a műhely egyik legrégibb tagja. — Hajnali kelés, mosás, takarítás, főzés után nem is lehet olyan jól ellátni. Mert nálam ott kezdődik a munka, ha a műszak alatt egyetlen darab selejt sincs!

Ez a jelsz
hengerműbe
1,19 százalé
ra csökkente
Kondor A
Finomhenger
rától ezzel k
tudtuk: a jelentős minőségjavulás elsősorban annak a minőségi intézkedési tervnek köszönhető, amelyet tavaly dolgoztak ki első ízben az üzem és a szakszervezet vezetői, és amely nemcsak a
hengerműben kidolgozták a selejtes, vagy hibás nyersanyag (az úgynevezett buga) javítási módszerét is. Ezt ugyancsak tavaly alkalmazták először a társüzemekkel karöltve, és az eredmény nem maradt el.

tünk a két világháboru között (Bp., 1956); Michelangelo (Bp., 1957); Leonardo da Vinci (Bp., 1958); Raffaello (Bp., 1959); Rembrandt (Bp., 1962); Munkácsy (Bp., 1964). -- Irod. Emlékkönyv L.K. hetvenötödik születésnapjára (Bp., 1944); Müvészettörténeti tanulmányok L.K. 85. születésnapjára (Bp., 1954).

MAGYAR ELETRAJZI LEXIKON 2495/1966.

tünk a két világháboru között (Bp., 1956); Michelangelo (Bp., 1957); Leonardo da Vinci (Bp., 1958); Raffaello (Bp., 1959); Rembrandt (Bp., 1962); Munkácsy (Bp., 1964).

-- Irod. Emlékkönyv L.K. hetvenötödik születésnapjára (Bp., 1944); Művészettörténeti tanulmányok L.K. 85. születésnapjára (Bp., 1954).

Lyka Károly (Pest, 1869. jan. 4. -- Bp., 1965. ápr. 30.): művészettörténész, a művészettörténeti tudományok doktora, Kossuth-dijas (1952, 1964). Festőnek készült, Münchenben, Rómában tanult, de abbahagyta festészeti tanulmányait és a művészeti kritikusi pályát választotta. Mint a Pesti Napló, és a Budapesti Napló művészeti kritikusa éveken át harcolt a nagybányai festők, a m. impresszionista festészet elismertetéséért és érvényesüléséért. 1902-ben megalapitotta és 1918-ig szerk. a Művészet c. folyóiratot. 1914-től a Képzőművészeti Főisk. tanára, 1920-ban ig.-ja. Réti Istvánnal együtt § szervezte át a m. művészképzést. 1924-ben a Kisfaludy Társ., 1927-ben a felsőház tagja lett. 1936-ban ment nyugdijba. Széles körü művészettörténeti munkásságot fejtett ki. -- Fm. A táblabiróvilág művészete (I--IV. Bp., 1922); Madarász Viktor élete és müvei (Bp., é.n.); A művészetek története (Bp., 1931); Nemzeti romantika (Bp., 1942); Magyar művészélet Münchenben (Bp., 1951); Festészeti életünk a millenniumtól az első világháboruig (Bp., 1954); Festésze-

KSné

Dümmerth D.

Lyka Károly (Pest, 1869. jan. 4. — Bp., 1965. ápr. 30.): művészettörténész, a művészettörténeti tudományok doktora, Kossuth-díjas (1952, 1964). Festőnek készült, Münchenben, Rómában tanult, de abbahagyta festészeti tanulmányait és a művészeti kritikusi pályát választotta. Mint a Pesti Napló, és a Budapesti Napló művészeti kritikusa éveken át harcolt a nagybányai festők, a m. impresszionista festészet elismertetéséért és érvényesüléséért. 1902-ben megalapította és 1918-ig szerk. a Művészet c. folyóiratot. 1914-től a Képzőművészeti Főisk. tanára, 1920-ban ig.-ja. Réti Istvánnal együtt 5 szervezte át a m. művészképzést. 1924-ben a Kisfaludy Társ., 1927-ben a felsőház tagja lett. 1936-ban ment nyugdíjba. Széles körű művészettörténeti munkásságot fejtett ki. — Fm: A táblabiróvilág művészete (I—IV. Bp., 1922); Madarász Viktor élete és művei (Bp., 6.n.); A művészetek története (Bp., 1931); Nemzeti romantika (Bp., 1942); Magyar művészélet Münchenben (Bp., 1951); Festészeti életünk a millennumtól az első világháborúig (Bp., 1954); Festésze-

Lyka Károly
MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1969 OKT 7
HAJDU-BIHARI NAPLÓ
Debrecen

1021

Az újságírás klasszikusai

Lyka Károly (1869–1965)

Az újságírás sajátos műfaja a kritika. A magyar sajtó történetének pedig egyik jellemző vonása a nagy kritikus egyéniségek működése.

Hadd említsünk meg néhányat a huszadik századiak közül: Keszler József — szigorú színibírálatairól volt híres; Osvát Ernő — a Nyugat legendás szerkesztője; Halász Gábor — a két világháború közötti időszak finomtollú esszéistája; Schöpflin Aladár — a magyar polgári kritika legtekintélyesebb képviselője; Tóth Aladár és Péterfi István — neves zenekritikusok; Kárpáti Aurél — a modern színikritika kiemelkedő művelője; Lyka Károly — a képzőművészeti kritika legjelentősebb alakja. Lyka Károly 1869-ben született és hosszú, tartalmas élet után 1965-ben halt meg. Festőnek készült, Münchenben és Rómában tanult, de végül művészettörténész lett. Művészettörténeti munkásságából elsősorban az utolsó 150 év magyar művészetét bemutató nagyszabású monográfiasorozat emelkedik ki. (A táblabíróvilág művészete, Magyar mesterek, Nemzeti romantika, Festészetünk a két világháború között stb.) Hatalmas anyagát művészi igényű stílusban dolgozta fel. Többi művei közül a népszerűsítő jellegű, az utóbbi években újra kiadott Kis könyv a művészetről és A művészetek története című a jelentősebb, érdekesebb. Mint pedagógus is értékeset alkotott: 1914—1936 között volt a Képzőművészeti Főiskola tanára, 1921—22-ben rektora is. 1920-ban ő dolgozta ki a főiskola reformját.

Kritikai tevékenysége, mely évtizedeken át nyomon követte művészeti életünk minden számottevő jelenségét, a magyar képzőművészeti kultúra és közízlés fejlesztésében felbecsülhetetlen szerepet töltött be. Már római tanulóévei alatt is küldött tudósításokat a Pesti Naplónak. 1902-ben ő alapította és 1928-ig szerkesztette is az első igényesebb magyar művészeti folyóiratot, a Művészetet. Nagyon sokat tett a nagybányai festőiskola jelentőségének elismertetéséért, de fogékonyságát a későbbi, másfajta törekvések iránt is megőrizte. A két világháború között, de utána is, nemcsak képzőművészeti tárgyú cikkeket írt, hanem tárcákat, karcolatokat is, elsősorban az Új Időkbe. 1939-ben ki is adott egy vékony kötetet, Kis tárcák címen.

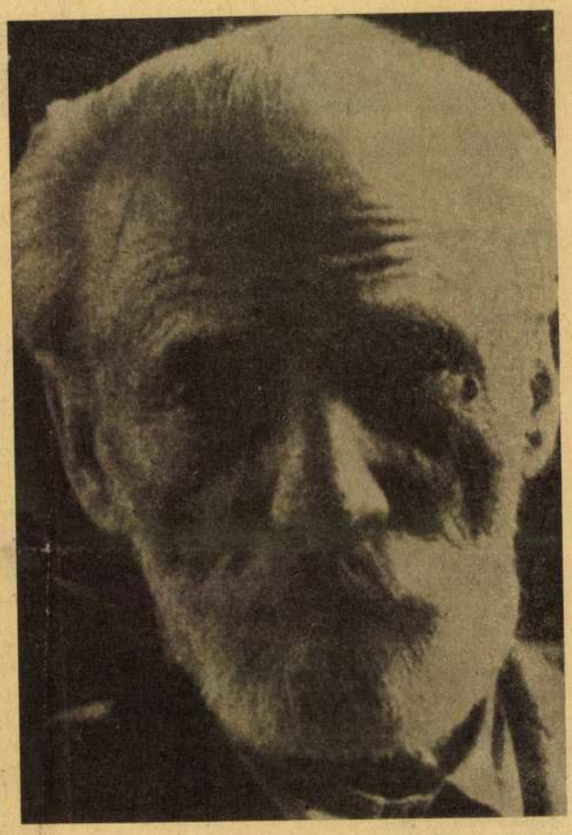

Olajköltemények

(ÚJ IDŐK, 1940. FEBRUÁR 25.)

Tulajdonképpen minden művészi olajfestmény költemény. Hitvallása annak, akit ilyen tehetséggel áldott vagy vert meg a végzet, — gyönyörűség annak, aki hatását bele tudja olvasztani lelke világába.

Igaz, hogy az effajta költészethez szükséges a Múzsa csókján kívüli még valami, ami sokkalta prózaibb hangzású: az olajfestés jellemző anyaga, az olaj. Petőfi libaszárnyból metszett tollal írta verseit és tölgyfagubacsból főzte a tintáját, de nélkülük nem hagyhatta volna ránk csodálatos költeményeit. Olaj nélkül Leonardo vagy Rembrandt mesterművei nem születtek volna olyanná, mint amilyenekben oly sok nemzedék gyönyörködött.

Általános vélemény szerint az olajfesték körülbelül félezer évvel ezelőtt került a képírók szerelmeinyei közé, még pedig Németalföldön. Az Eyck-testvérek ragyogó művészetéhez fűzik ezt az eseményt, amely új fordulatot adott a festészetnek. Ők vagy legalább egyikük vonta félre a fátyolt, amely odáig a természet dús változatosságait legfeljebb sejteni engedte s tették ezt az olajfesték segítségével, amely odáig ösmeretlen ragyogásban mutatta a természet valóságát, nagy fénytörő erejénél fogva. A színek ekkora tüze s ily mélysége odáig ösmeretlen volt, ennek az új hatásnak titka az olajfestékben rejlett.

Az olajfesték simulékony és engedelmes anyag: alig szab korlátot a festő elé. E részben nem hasonlítható a freskó anyagaihoz, amelyeknek szava szigorú és határozott, csak az a festő ér el vele célt, aki benső barátságot köt vele. Az olajfesték hű szolgáló, a művész minden szavára hamar hajlik, mi több: engedékenységénél fogva a lehetőségek végtelen sorát kínálja. Innen van az, hogy például az utolsó évszázad összes merész festő kísérletei az ő segítségével születtek meg. S ezek sokszor nagyon érdekes eredményekhez vezettek.

De nemcsak az ilyen modern időkben csalogatta ez az anyag a mestereket művészi újításokra. Mert alighogy Németalföld után ösmertté vált az olajfesték Olaszországban, a renaissance legnagyobb bűvésze, Leonardo da Vinci valóságos stílust szerkesztett belőle, amelyből nemzedékek táplálkoztak. Ő hamar rájött arra, hogy ha az olajfestékeket tetemesen hígítja, akkor áttetszővé válik, mint egy mikroszkópikus vékonyságú, átlátszó, színes hártya, amely az alafestett képen szinte úgy lebeg, mint rózsán az illat. Ez a lazúr. Megfestette tehát például a Mona Lisát, a formák teljességében, csak azután vonta rá a hígított lazúrfestéket háromszor, ötször, tízszer úgy, hogy az arc s a kezek formáinak ár-apálya csak éppen átsüt a lazúr alól s ezzel odáig ösmeretlen magosságra emelte a kép egységét. Egy darabbá lett, ami eredetileg kis formák sorozata volt. Az olajfesték prózai anyaga a géniusz kezén új harmónia megtermékenyítőjévé vált.

Pedig csupán szimpla anyagról van itt szó: festékporról, amelyet olajjal kevertek össze.

Leonardo példája persze csak egy a sok közül. A másik véglet az, amikor a festő nem a lehelletes lazúrra veti a súlyt, hanem éppen ellenkezőleg, vastagon rakja föl ezt a festékanyagot a vászonra, mint ahogy például az impresszionista festők sokjánál látjuk. Sokszor nem is ecsettel, hanem hajlékony pengéjű vakarókéssel történik ez a művelet s ez esetben a festékanyag úgy rakódik a vászonra, mint kenyérre a vaj. Sokszor a szín tömörségét, az erő fokozását kívánják elérni. A két véglet közt aztán annyi az átmenetek és változatok lehetősége, hogy kiki a kedve szerint válogathat bennük.

A félezeréves olajfesték az utolsó nagy jelentőségű „új" anyag a festő műhelyében. Új, hiszen a freskóhoz, a temperához képest még ifjúkorát éli, ezek ugyanis néhány ezer évvel öregebbek. De bármily fiatal is még ez az anyag, a remekművek dúsgazdag sorához segítette a kiváló mestereket: olajköltményeik csodálatos ékessége a kultúrának.

Lyka Károly

APRÓHIRDETÉS

APRÓHIRDETÉSEK DÍJSZABÁSA:

HÉTKÖZNAP: üzleti hirdetések, ház, lakás, ingatlan, jármű, gépek vétele és eladása szavanként 3 Ft. VASÁRNAP: szavanként 5,60 Ft. Egyéb hirdetések hétköznap szavanként: 1,50 Ft, vasárnap: 2,80 Ft. Az első szó — vastagszedés miatt — két szónak számít.

HÁZ

Eladó házrész 100 négyszögöl telekkel, 2 db boroshordó, új teleajtó. Óvoda u. 9. A.

Központban eladó házrész, beköltözhető kettőszoba-összkomfort, egy szoba lakottan. Szalkai u. 3.

Házrész sürgősen eladó, kétszoba, konyha, spájz, 170 négyszögöl gyümölcsöskert. Pósa u. 27. 4 óra után érdeklődni.

Eladó Magyar u. 21. sz. kertes, különálló kétszoba, konyha, mellékhelyiséges családi ház. Egy lakás beköltözhető.

LAKÁS

Debreceni egyszobaösszkomfortos, központi bérlakásomat elcserélem szabad rendelkezésű lakrészre, társbérletre, vagy szövetkezeti garzonra. Levélcím: Debreceni, Budapest, Hajnóczy u. 10.

Elcserélem belvárosi kétszoba-összkomfortos lakásom egy- vagy másfél szobás gázfűtésesre. „Októberi csere" jeligére a kiadóba.

Elcserélem püspökladányi főbérleti lakásom ráfizetéssel, debrecenivel. Érdeklődni Debrecen, Böszörményi út 30. szám alatt, vasárnapokon.

Gyönyörű kétszobaösszkomfortos, II. emeleti tanácsi lakásomat elcserélem debreceni hasonlóval vagy egyszoba-összkomfortossal is, sürgősen. Érdeklődni Debrecen, Zúgó u. 6. (Hatvan utcából nyílik.)

JÁRMŰ

1969-re visszaigazolt FIAT 500-as utalvány átadó. Érdeklődni este 6—7 óra között. Libakert u. 13., IV. emelet 3.

407-es Moszkvics motorja eladó. Csigekert u. 79.

Hatszáras Trabant, karambolos, 45 ezret futott, eladó. Széchenyi u. 42.

ALBÉRLET

Központi fűtéses, külön bejáratú szoba kiadó. Hatvan u. 6., II. lépcső, I. 19.

Egy kis szoba bútorozva vagy üresen kiadó. Micsurin u. 30.

Gázfűtéses, fürdőszobás lakásba két lányt albérlőnek felvesszek. Nagyerdei körút 76. III.

Két diákfiút bútorozott szobába azonnal felvesszek, esetleg két diák kislányt. Batthyány u. 5., jobbra VI. em., 4 ajtó. (Lift van.)

Két fiatalembert albérlőnek felveszek. Busi u. 6.

Kis bútorozott szoba albérletbe kiadó. Rigó u. 58.

A Vörös Hadsereg útján vagy az ebből nyíló utcákban egy 4×5 méteres helyiséget keresünk bérbe, műszaki rajzok készítése céljából. „Helyiséget rendelkezésre" jeligére a Hirdetőbe.

Külön bejáratú szoba bútorozva két férfinak kiadó, albérletbe. Vörös Hadsereg útja 30. Melegáné.

Külön bejáratú szoba albérletbe fiatal házaspárnak kiadó. Erdély u. 17. Rokkant telep.

Külön bejáratú bútorozott szoba két fiatalembernek kiadó. Kígyó u. 37.

Külön bejáratú szoba bútorozva vagy üresen, külön nyárikonyha használattal fiatal házaspárnak kiadó. Győrffy István u. 1. MEZŐKER mellett.

Fiatalembert vagy leányt albérlőnek felveszek. Lorántffy u. 27.

Szépen bútorozott szobába fiatalembert felveszek. Csap u. 64.

Külön bejáratú bútorozott szoba egy személynek kiadó. Lónyai u. 5.

Két dolgozónőt vagy diáklányt albérlőnek felveszek. Teleki u. 68.

Üres szoba, konyhát keres sürgősen fiatal házaspár, belvárosban. Címet a Hirdetőbe kérem „944" jeligére.

Külön bejáratú albérleti szobába férfi lakótársat keresek. Simonyi út 20.

BÚTOR

Olcsón eladó használt háló darabonként is. Szabolcs u. 26.

Eladó támlás rekamié, ebédlőasztal, tálaló, gyermekágy matraccal. Veszprémi u. 10. szám.

Hármasszekrény, fotelágy, 6 db matrac, Trabant akkumulátor, Trabant külső gumi, két db nagyméretű szőnyeg, gyerek sportkocsi, márkás zongora eladó. Dózsa György útja 26.

Eladó háromajtós barna szekrény, ebédlőasztal, szétnyitható két karnis, két rolló, 25×1 m diagonál csíkozású férfi télikabát, nagy alakra. Erzsébet u. 8/15., I. em. 3. Horváthné.

Hálószobabútor eladó. Érdeklődni 3 óra után. Kishegyesi út 24.

Kifogástalan állapotban levő NDK-konyhabútor eladó. Érdeklődni: klinikai főkapunál.

Eladó kifogástalan állapotban rekamiégarnitúra, szobaasztal, dohányzóasztal, gyermekágy, szőnyegek, férfi műbőrkabát, zakó, bádog mosóteknő. Gáborjáni Szabó u. 3., IV. em. 12.

Igényesnek négyszemélyes . bukósrekamié garnitúra, magános négyszemélyes bukósrekamié, kétszemélyes bukósrekamié két db fotellel, modern dióháló, sezlon eladó. Csapó u. 98.

Négy- és kétszemélyes rekamié, tv-asztal eladó. Tihanyi, Vörös Hadsereg útja 58.

KULTÚRCIKK

Háromnegyedes hegedű eladó. Kun Béla u. 6., fszt. 1.

Duna Orion kifogástalan nagyképernyős televízió eladó. Szív utca 2.

Basszusgitár, rádió, hoki korcsolya olcsón eladók. Mátyás király u. 59.

Körpáncélos rövid Stingl zongora bizományin keresztül OTP-re is eladó. Érdeklődni délután. Török Bálint u. 19.

Páncéltökés rövid zongora olcsón, sürgősen eladó. Bajcsy-Zsilinszky u. 35—37., II. em. jobbra 2.

Lemezjátszó, rádió eladó. Tanácsköztársaság útja 37., I. em. 6. ajtó.

Káposztás, srófos hordók eladók. Csapókert, Paizs u. 9.

Fűrészáruk bérszárítását

állandó jelleggel, modern, nagy kapacitású gépeinkkel vállaljuk 1969. szeptember 20-tól.

ASZTALOS KTSZ

Debrecen, Galamb u. 3.

Telefon: 15-181, 15-196.

Ügyintéző:

Kovács Sándor.

GAZDASÁG

1969. október hó 15-én délelőtt 9 órától a Mezőhegyesi méntelepén nyilvános

lóárverést tart

Eladásra kerülnek teljeskorú tenyészkancák, 1-től 3 éves évjáratú kanca- és méncsikók.

Felvételre keresünk

mielőbbi belépéssel ipari gyakorlattal rendelkező

közgazdászokat, továbbá gépészmérnököket és gépésztechnikusokat

Ajánlatot fizetési igény megjelöléssel „Debrecen 69" jeligére a Hirdetőbe kérjük.

BÁDOGOS ÉS FŰTÉSSZERELŐ SZAKMUNKÁSOKAT AZONNALI BELÉPÉSSEL FELVESZÜNK.

DEBRECENI ÉPÍTŐIPARI KTSZ. HATVAN U. 43. MUNKAÜGY.

Kőbányai Sörgyár

malátagyári munkára

felvesz

18 éven felüli férfi segédmunkásokat. Magas kereseti lehetőség. Kedvezményes étkezést, munkaruhát, munkásszállást biztosítunk. Természetbeni juttatás napi 2 liter sör. Utazási költséghozzájárulást térítünk.

Jelentkezés:

Munkaerőgazdálkodás.

A BUDAPESTI KŐOLAJIPARI GÉPGYÁR

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776
1969 JUL 19

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

1021

LYKA KÁROLY

(Fiókrendezés közben találtam meg ezt a régi jegyzetemet. Dátum is van rajta: 1950. Ezek szerint csaknem húsz éve — negyedéves bölcsészhallgató koromban — jártam először Lyka Károlynál, szabadsághegyi házában. Egyebek közt főiskolai tanári működéséről, a Képzőművészeti Főiskola Lyka-féle reformjáról érdeklődtem nála. Első interjúm volt ez tulajdonképpen, nem gondoltam volna, hogy egyszer hivatásos interjúcsináló leszek. Kérdéseimre Lyka tanárosan, szelíden, megnyugtató lassúsággal beszélt, szinte diktált; minden vesszőt, írásjelet érzékeltetett hangjával, könnyű és kényelmes volt a kézírásos jegyzés.)

— Akkor kerültem a főiskolára, amikor a háború kitört. 1914 rengeteg fiatalt vitt el a harctérre. Akik itt maradtak, olyan helyzetbe kerültek, amilyen még nem volt: tudniillik a főiskola összes termeit a hadikórház foglalta el. Hogy tanulni lehessen, mindenféle üres bolthelyiséget béreltek ki. Képzelheti, milyen volt a világítás! Rajzolás, festés, mintázás, elméleti órák szét voltak szórva Pesten, Budán, ahol akadt hely. Az a nemzedék, amelyik tizennégytől húszig tanult, milyen körülmények között szedte magába a tudományt, maguk műtörténészek ne felejtsék el soha.

— Amikor vége lett a háborúnak nem volt a művésztanárok közül életben Benczur, Ferenczy, Zemplényi, Hegedüs László, Szinyei. Figurális rajzra tehát tanárok sem voltak.

— A diákasztalt, a menzát teljesen kifosztotta a hadikórház. Úgy kellett összekoldulnom a műgyűjtőktől lisztet, sót, paprikát, tányérokat, kanalakat; Dickens tollára volna méltó ez a helyzet. Ablakok betörve, vízvezeték rossz, poloskák potyogtak a rajzolókra a plafonról.

— 1920-ban engem bíztak meg, hogy életre keltsem a főiskolát. Akkor hoztam be Csókot, Vaszaryt, Rudnayt, Kisfaludy Stróblt. A minisztérium nem tudott állást biztosítani az új tanároknak, pár évig ingyen tanítottak!

— Végre hozzáfoghattunk a tanításhoz. Ez nagy rendszerváltozást jelentett. Sok országban jártam és láttam az akadémiák és a szabadiskolák vezetését. Ha a vezetés egy igazgató kezébe kerül, vele együtt elöregszik az intézet is. Ezért tértem át a rektori intézményre, amelyben a tanárok váltják egymást.

— Különösen a rajztanárképzésre fordítottunk nagy gondot. Azt tapasztaltam, hogy eddig a rajztanárképzésnél a művészeti szempont figyelmen kívül maradt. Ennek az lett a következménye, hogy amikor újabbfajta művészet jelent meg nálunk, ennek legádázabb ellenségei a régi rajztanárok voltak. Ezért aztán a nagybányaiak, Rippl-Rónai. Vaszary ellen nagy harc indult meg. Hogy ez ne menjen tovább így, a rajztanár jelölteket együtt taníttattuk a művészjelöltekkel.

— A háború után, Szinyei halála idején (1920) megalakult a Szinyei Társaság. Sok pénzt gyűjtött a társaság, hogy a fiatalokat kiküldhessék Rómába, Párizsba. A háború után az angol és francia lapok mint ázsiai hunokról írtak mirólunk dühükben. A Szinyei Társaság akkor egy belgiumi barátjuk segítségével kiállítást küldött Brüsszelbe. Rippl-Rónai, Vaszary, Réti az Ernst Múzeum termeiben maguk szögelték le a ládákat. Siker volt: Londonból átkérték az egész kiállítást cakkumpak. Látniuk kellett, hogy a hunok művészete sokkal jobb, mint az övék.

(Dokumentumnak, ma is élő írásnak érzem Lyka Károlynak ezt a poszthumusz emlékezését, stílusára is ráismerhetünk.

Mellé egy másik dokumentum. Háttérnek. A nyilas Magyarság cikkírója (1941. november 10-én) még mindig a Lyka-féle főiskolai reformon rágódva ezt írja: „...követeltem, hogy a főiskolára Lyka Károllyal és társaival együtt bevonult romboló irányzatot távolítsák el... Megemlítettem, hogy Párizsban is tudott híveket szerezni az új irány, a francia művészakadémia falai közé azonban nem juthatott el. Budapest túllicitálta Párizst."

Végül egy harmadik dokumentum, a Művészeti Lexikon címszava: Lyka Károly [Pest, 1869 — Bp. 1965.].

1969: Lyka Károly centenárium!)

Frank Dániel

Lyka Károly

…írta, amikor — …zerint — „a múlt ta… …elennel", az egykor …látszó fasizmus az új

mű. Kambanelisz csak a tábor felsza… …vető néhány hét tör… …e. A szabad élet felé …adozó emberek első …zbetegség állapotait, a …a bizarr és mélysége… …ó tüneteit. A valóság …reálisabb ábrázolása, a …k krónikája keveredik …észekben lírai forrósá… …kel, humoros vagy …etképekkel. A tábor …szlott fel, az elfogott …ülnek az adatok, tel… …ténkok, a volt foglyok …kók, de már készülőd… …ukba, szervezkednek, …isszanyert szabadság… …szketnek is a szabad …rcs lassan oldódik.

…keretbe ágyazódik be …thausen életének fel… …kor az SS volt az úr …il felett, s kényszer… …kamra, krematórium …z embereket. Kamba… …részletezi a minden… …nvedést, a borzalom …. Nyers, alaktalan …vetíti ki emlékeit, …látomássá mélyülnek. …emberpusztító nagy… …ematóriumból kihúzott …mberek hullái, ame… …SS-ek meg akarják …yokat, az agyonverés… …mal telített drótkerí… …nak megannyi válto… …elisz könyvében már …dokumentatív jelen… …án hiteles tanúvallo… …magasrendű művészi …az emberi méltóság …megmutatja, felidézi …az Adoniszokat, aki… …em tud lealjasítani, …kat az egyszerű em… …et éppen az ember-

…érlelésre szánta. Ő maga érlelődött hozzá régi élményeihez, ő maga nőtt meg és teljesedett ki ahhoz, hogy szélesebb prespektívában lássa a régi Mauthausent.

A „múlt" és a „jelen" már a

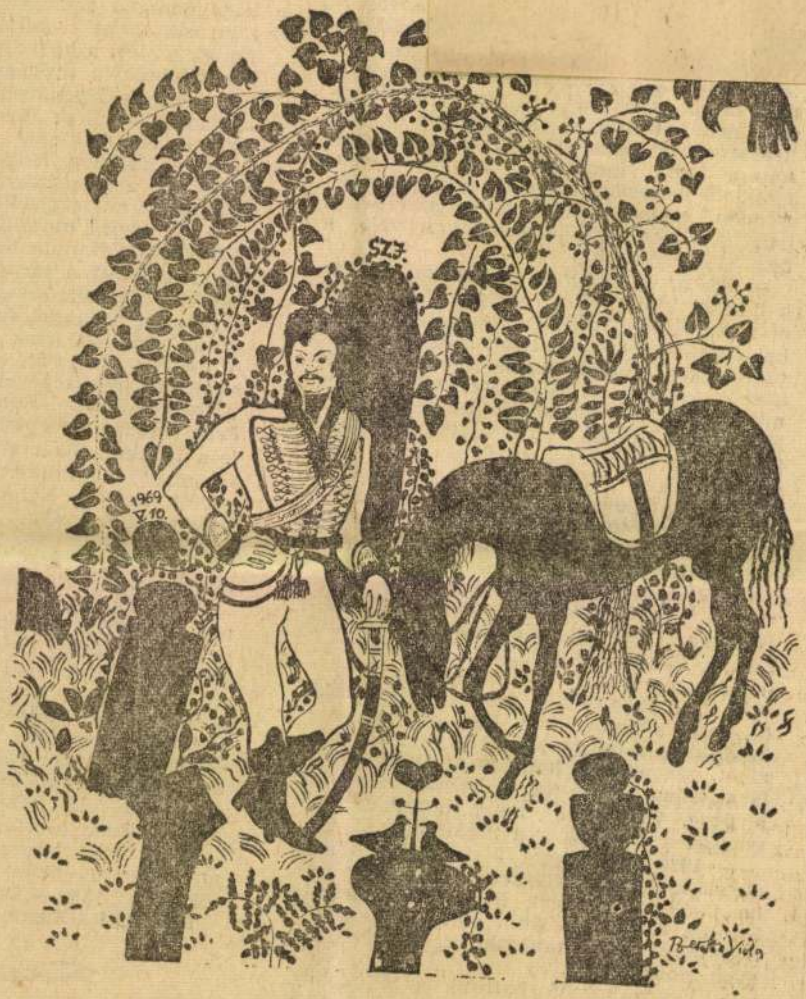

Berki Viola: Ballada

— **Jelölés a Képzőművészeti Főiskola művészettörténeti tanszékére.** *Lyka* Károly, a magyar művészettörténészek és kritikusok nagyérdemü doyenje már évek óta nyugalomba vonult s azóta betöltetlen a Képzőművészeti Főiskola művészettörténeti tanszéke. A közoktatásügyi minisztérium érthetetlen okokból huzta-halasztotta a tanszék betöltését, noha arra érdemes jelöltet ajánlott egyhangu határozattal *Kampis* Antal dr. személyében a főiskola rektori tanácsa. Az elmult évre csak annyit tudott elérni a főiskola, hogy a miniszter jó későn, a tanévnek már-már a közepe táján megbizást adott Kampisnak a művészettörténelem előadására. Ez a tárgy azonban nem mellékes tantárgy a főiskola tantervében. A jövendőbeli rajztanárok szigorlati tárgya. Teljesen megmagyarázhatatlan, hogyan hagyhatta a minisztérium ennyi ideig is előadó nélkül ezt a fontos tanszéket. Ennek a tanévnek csaknem elmult az első fele s közben a művészettörténelemnek nem volt előadója a főiskolán. Máig sincsen. Mindössze annyi történt, hogy a főiskola tavalyi egyhangu határozatát félretéve, pályázatot hirdetett a művészettörténet tanszékére. Hat pályázó jelentkezett a határidő lejártáig. A főiskola rektori tanácsa hir szerint már döntött is a maga részéről s *Molnár* Ernő dr. veszprémi egyházmegyei papot jelölte a tanszékre. Molnár dr. a főiskola tanitványa volt, rajzolni, festeni ott tanult s a művészettörténeti doktorátust a tudományegyetemen szerezte meg. Irodalmi müködése eddig a doktori disszertációjára és nehány kisebb dolgozatra szoritkozott. A jelölés sorsáról a miniszter dönt.

Lyka Károly

— **A Magyar Művészet** legujabb száma rendkivül érdekes tartalommal jelent meg. Szinte egy egész XIX. századi mütörténet képekben. Bemutatja *Meller* Simon kisérő szavaival a Majovszky-gyüjtmény anyagának kiemelkedő darabjait, szenzációsan szép sorozatban. *Lázár* Béla befejezi Szinyei ismeretlen leveleinek ismertetését, melyek között az itt közölt és a Majálisra vonatkozók igen érdekesek. *Lyka* Károly ismeretlen müvészekről eddig ismeretlen adatokat közöl. Nagyon gazdag szakirodalmat ismertető közlemények zárják be a nem mindennapi számot. A legelső külföldi müvészeti orgánumokkal egyszinten álló népszerü és külföldön is igen elterjedt, a mélynyomásos képek százaival diszitett, kitünő magyar folyóirat előfizetési ára a mai gazdasági viszonyokra való tekintettel leszállitottan negyedévre 7 engő 50 fillér.

Nemzeti Ujság

1935. V. 29.

:ám..... Pénztári szám.....

talvány.

.....*nak, címe:*.....
(esetleg postatakarékpénztári számlájának száma)

tal .....

.....*ért*

[redacted]

[redacted]

[redacted]*fizetendő.*

.....*bélyeg* .....*nyugta* .....*bevonandó.*

.....

.....

.....

Ellenjegyzi «.....» főosztály:

.....

Bevétel	Kiadás

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

NÓGRÁD
Salgótarján

1971 MÁJ 15

1021

MIT OLVASSUNK?

Vándorlásaim a művészet körül

Egy páratlanul gazdag élet első szakaszának történetét kapja az olvasó Lyka Károly „Vándorlásaim a művészet körül" című, több mint 200 színes és fekete-fehér reprodukcióval gazdagított kötetével. Lyka Károly (1869—1965) Kossuth-díjas legelső művészeti élménye pici gyermekkorához kapcsolódik. „Sokat betegeskedtem, s édesanyám gyakran ült ágyam mellé, és lovacskákat rajzolt szórakoztatásomra, ahogyan a leányiskolában tanulta. Egyebet nem tudott, csak lovacskákat. Elbűvölten néztem, hogyan alakul ki a ceruza járásából egy heverő, álló vagy vágtató lovacska, és vágyakozva lestem, hogyan is kell ilyesmit csinálni."

Ilyen egyszerűen és kedvesen beszél élete indulásáról, müncheni élményeiről, ahol megismerkedik Hollósy Simon mester iskolájával, és az ott gyülekező fiatalokkal alig tíz év múlva megalakítják a nagybányai iskolát. Különös, sokfelől összeverődött emberek közössége volt a müncheni Hollósy-kör, amelyben csak egy hiteles sarzsi volt: a tehetség. „Ez volt ebben a kis köztársaságban az egyetlen kritérium, ez tette lehetetlenné, hogy lábra kapjon valamely szociális elkülönödés."

Lyka Károly emlékezéseiből kirajzolódik előttünk a századforduló művészeti élete, megismerkedünk Itália, a Kelet művészetével, mindenütt biztos kézzel vezet bennünket, ahogyan egész életében kritikáival és a katedráról irányítva fejlesztette a magyar művészeti gondolkodást.

Elsőrangú forrásmunka ez a kötet, tanulhatnak belőle a műtörténészek és az irodalommal foglalkozók egyaránt. Nem hiába volt művészettörténészként is Tain követője, valójában volt érzéke az apró, de jellegzetes jelenségek megfigyelésére. Csak egy példát: ahogy Kossuth haláláról ír, ahová a Pesti Napló megbízásából kerül, hogy tudósítsa a lap olvasóit, ahogy a kormányzó fiával való beszélgetés után azonnal megállapítja, hogy az alma messze esett a fájától, látszik, hogy újságírónak is biztos ítéletű.

Az első világháború kitöréséig kalauzol el bennünket a művészet világába a nagyon szép kiállítású kötet, mintha a megállapítás: „Azonban 1914-ben kitört a világháború és felforgatta minden művelt nemzet életrendjét" azt is jelentené: tiltakozom a halál ellen. A halál ellen, amely immár lehetetlenné teszi, hogy e nagy tudású művész tovább folytathassa vallomásait. Posztumusz kötete így is örömet okoz mindenkinek, aki szereti a szépet és szívesen kutat születése titkai után.

India, nyugalom és nyugtalanság

India, ez a hatalmas, ősi kultúrájú ország mindig is érdekelte az embereket. Ha ma mégis azt mondjuk, hogy különösen aktuális és jó időben jelent meg Kalmár György „India, nyugalom és nyugtalanság" című műve a Kossuth Könyvkiadó gondozásában, akkor ezt azért tesszük, mert a televízió jóvoltából az elmúlt hetekben kaptak az olvasók érdeklődést-felkeltő filmsorozatot (India felfedezése), másrészt Indira Gandhi vezetésével a jobboldal visszszahúzó erőitől megszabadult Nemzeti Kongresszus Párt győzelme felkelthette a reményt, hogy „India többé nem a változásra képtelen, dermedt Kelet. Még nem lendült mozgásba, de már megindult" — ahogy Kalmár György is írja.

A könyvet újságíró írta, aki több esztendőt töltött el Indiában s bár vallja, hogy India megismerhetetlen, a mai Indiát igyekszik megértetni. Érzékelteti az ország óriási méreteit, a népek és nyelvek gazdag változatosságát, a hinduizmus sokszínű vallásos-filozófiai rendszerét és ennek társadalmi-gazdasági hatását. „Indiát senki és semmi nem fenyegeti úgy, mint saját elmaradottsága. S mert a monopóliumok által ajánlott út követhetetlen, az eddig járton viszont nem lehet tovább haladni — India jövője attól függ, képes-e megtenni azt a baloldali fordulatot, amelyet kormánya megígért, s kommunista ellenzéke sürget" — írja igen találóan.

A gazdag képanyag és bibliográfia még értékesebbé teszi ezt a könyvet, amelyet mindenkinek ajánlunk, aki ennek a világ leggazdagabb és egyben legszegényebb országának az igazi életét akarja megismerni.

Sátrak melege

A Honvédelmi Minisztérium és a Magyar Írók Szövetsége 1965 óta minden esztendőben irodalmi pályázatot hirdet a hazafias nevelés és a honvédelmi nevelés gondolatának jegyében. Az utóbbi két esztendő legsikerültebb alkotásaiból állították össze a „Sátrak melege" című antológiát, amelyben Garai Gábor, Bella István, Sumonyi Zoltán, Csanády János, Kalász Márton, Soós Zoltán versekkel, Barabás Tibor, Galgóczy Erzsébet, Szeberényi Lehel, Tímár Máté, Molnár Géza, Bertha Bulcsu, Thiery Árpád elbeszélésekkel szerepel.

Több irodalmi riport mellett megtalálható a kötetben Dobozy Imre felszólalása az egri hazafias nevelés kérdéséről tartott konferencián. A hazafias nevelés fontos iskolája a hadsereg, de hadköteles korban már alig lehet jellemet kialakítani — mondotta. A fiatalokra zúdított töménytelen ismeretanyagban kevés az emberről, a jellemről, a felelősségről, a kötelességteljesítésről, a szolidaritásról, az áldozatkészségről, ennek örömérről szóló, a valóság által is hitelesített anyag.

A „Sátrak melege" című kötet jó szolgálatot tesz a szocialista hazafiasságra nevelés szép ügyének, elmélyíti az olvasók internacionalizmusát, jogosan tesz büszkévé bennünket, hogy a magyar internacionalisták csontjai mindenütt porladnak, ahol szent ügyért kellett áldozatot hozni. Az írásművek sugallják hőseik példájával is, hogy a ma fiataljai is legyenek méltó utódai a nagy elődöknek, történelmünk buktatóit pedig igyekezzünk elkerülni. (Zrínyi Katonai Kiadó, 1971.)

Lyka Károly

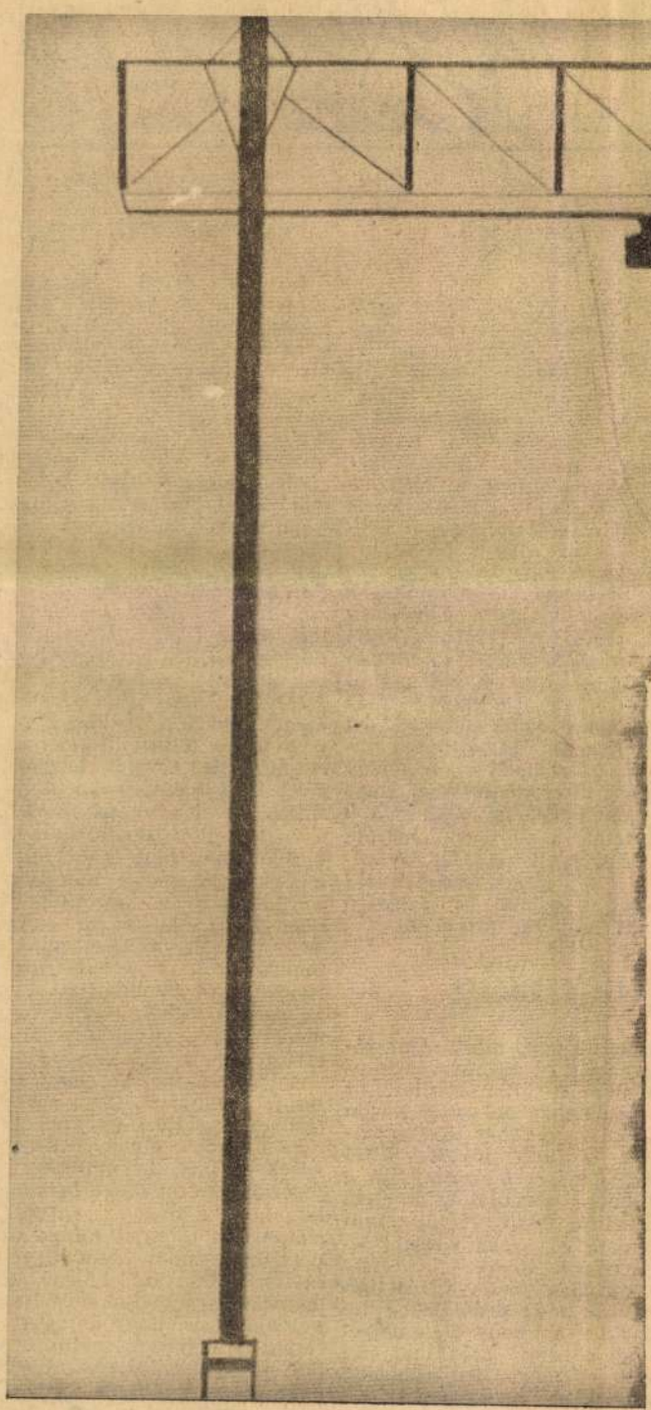

Építőipari gépek

nagy bemutató ja

TEKINTSE MEG AZ EPITOGEPGYARTÓ VÁLLALAT

KORSZERŰ,

MODERN,

GAZDASÁGOS

ÉPÍTŐIPARI GÉPEIT A BNV-N.

Korszerű építkezés, modern építőipari gépek nélkül ma már elképzelhetetlen.

Szakmai bemutatók naponta többször BNV, Főtér, a szökőkút mellett.

VÁRJA ÖNT AZ

ÉPGÉP

Építőipari Szövetkezeti Közös Vállalat

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

DUNÁNTÚLI NAPLÓ
Pécs

1971 MAJ 12

1021

1971. május 12.

Lyka Károly:

Vándorlásaim a művészet körül

Szerencsés ötlet volt a Képzőművészeti Alap Kiadóvállalatától, hogy közrebocsátotta Lyka Károlynak, a 96 éves korában elhunyt művészettörténésznek és kritikusnak önéletrajzi írását. Lyka hosszú életének utolsó éveiben dolgozott ezeken a feljegyzéseken, és csak 1914-ig jutott el. Lehet ugyan, hogy a gazdag Lyka-hagyatékban megvan — esetleg csupán vázlatos formában — a folytatás is, és így talán remélhetjük, hogy a kitűnő esztéta életpályájának második és harmadik szakaszáról, az első, majd a második világháború utáni évekről is olvashatunk. Az is lehet azonban, hogy Lyka szándékosan vezette anyagát csak 1914-ig: nem csupán a háború cenzúrája miatt, hanem azért, mert lényegében a XIX. század emberének érezte magát. Ha figyelembe vesszük, hogy 1869-ben született, 1887-ben pedig már Münchenbe, majd 1892-ben Olaszországba jutott el, ezen nem is csodálkozunk. Művészeti ízlését is láthatóan három nagy korszak élménye determinálta: az ókori görög szobrászat, az olasz reneszánsz képzőművészete és a századforduló „nagybányai festészete". Ez a három korszak áll hozzá legközelebb, míg az avantgardista törekvések megítélésében már tartózkodóbb.

Egy gazdag és tartalmas életnek, s egy érdekes korszaknak — a magyar és európai impresszionizmus és szecesszió korának — élvezetes olvasmányt nyújtó dokumentuma ez a könyv. Nagy emberek életének dokumentumai sokszor irodalmi szempontból is becsesebb alkotások, mint másod-harmadrendű regények. Lyka könyvének értékét még emeli a sok illusztráció is: részben korabeli városképek, részben magának Lykának rajzai, részint festőbarátok és pályatársak (Ferenczy, Réti, Thorma, Rippl-Rónai és mások) alkotásainak fekete-fehér vagy színes reprodukciói.

A kispolgári-papi felvidéki városka, Nyitra — itt tölti Lyka gyermekkorát —, a századvégi München, Nápoly, Róma, Velence, az 1900 körüli Budapest: ezek Lyka korképének legmarkánsabb mozzanatai. Németországot és Olaszországot jól ismeri, egy-két megjegyzése arra utal, hogy Londonban is megfordult, ami azonban nagyon érdekes: nem kerüli el a délszláv országokat sem. Jár Horvátországban, Szerbiában, érinti Bulgáriát, s nagyon érdekes például az a néhány mondata, ahol a fiatal Meštrovićot vagy az 1900 körüli Zágrábot jellemzi. Az antik művészet nagy csodálójánál pedig nem meglepő, hogy Athén és Konstantinápoly felkeresésére is ideje jut, sőt néhány napot még Kis-Ázsiának is szentel. Külön ki kellene emelni aztán azokat a pompás, hosszabb-rövidebb portréit, amelyeket író- és művész-barátairól, színészekről, tudósokról, korabeli közéleti szereplőkről rajzol.

Angyal Endre

Lyka Károly

1971. május 12.

Nagyszaba a M

A Pollack Mihály Műszak Főiskola révén Dél-Dunántú egyik jelentős felsőoktatási bá zisa alakul ki Pécsett. A széle építőipari profilú oktatómunk nyilván megköveteli az iparra való szoros kapcsolatot. Eg magas szinten oktató műszal főiskolában pedig nyilván ige számottevő személyi és tech nikai energia halmozódik fe amely kutatásra is alkalma sőt, azt feltételezi.

Amikor Juhász Jenő főiga gató tájékoztatott a főiskol már folyó és tervezett tudo mányos tevékenységéről, beve zetőben találóan jegyezte meg hogy „palackba zárt szellem válna az intézmény egyre nö vekvő szellemi energiáiból, h az oktatás mellett nem folyn kutatómunka is. Két-háro éven belül 200 oktatóra emel kedik a műszaki főiskola gár dája. A két karon – a gépé szetin és építőiparin – össze sen 17 tanszék működik majd beleértve természetesen a mindkét kart „kiszolgáló" ma tematika, szervezési, marxizmus tanszékeket is. Emlékeztetőül álljon itt: a gépészeti karnak három szakán folyik az okta tás, az épületgépész, a szili kát-vegyipari gépész (ezen be lül négy ágazat: az üvegipari, a kötőanyagipari, a kerámia ipari és vegyipari) valamint az épületvillamosítási (amin be lül létrehozták külön a felvo nós ágazatot is) szakokon; az építőipari kar pedig három szakra oszlik, a magasépítőre, a mélyépítőre és az építőipari műszaki tanárokat képző szak ra. Tudni való még, hogy bár a műszaki főiskola, mint léte sítmény már 95 százalékban készen áll, a laborok, műhe lyek, berendezések még csak felerészben készültek el, illetve kerültek kijelölt helyükre.

A nagy számítógép-program

Kezdjük a leglenyűgözőbb tudományos programmal. A Pollack Mihály Műszaki Főis kola és az Építésgazdasági és Szervezési Intézet (amely ÉGSZI néven ismert) között megállapodás született. Az ÉGSZI feladata ugyanis, hogy az építőipart komputerekkel és a hozzájuk szükséges szakem berekkel ellássa. Tekintettel arra, hogy számítógép nélkül már egyetlen nagy volumenű népgazdasági feladatot sem lehet megoldani, s a műszaki főiskolán képzett szakembe rek éppen ilyen feladatokkal állnak majd szemben, a főis kola egyébként is tervbe vette (II. évfolyamtól, kötelező tárgyként) a számítástechnika oktatását. Az oktatáshoz megfelelő gép park kell, a gépek kapacitását viszont az oktatás maga nem tölti ki – világos tehát, hogy

-

1021

1971.I.27./Sné

ESTi krónika.

A legnagyobb magyar müvészettörténész emlékiratait a napokban kapta kézhez az olvasó.[A] könyvszemx premierről Szatmári Ilona számol be.

- A téli könyvvásár ajánlójegyzéke alapján a müvészetbarátok az emlékiratok visszaemlékezések lelkes könyvgyüjtői már Karácsony előttre várták Lyka Károly ándorlásai a müvészetben cimü posztumusz posztonom müvének megjelenését.

1971.I.27./Sné

ESTi krónika.

A legnagyobb magyar művészettörténész emlékiratait a napokban kapta kézhez az olvasó. A könyvszemx premierről Szatmári Ilona számol be.

- A téli könyvvásár ajánlójegyzéke alapján a művészetbarátok az emlékiratok visszaemlékezések lelkes könyvgyűjtői már Karácsony előttre várták Lyka Károly ándorlásai a művészetben cimű ~~postonom~~ poszthumusz művének megjelenését.

A könyv azonban késett és ebben a nyondai átfutás volt a hibás.
A 96 éves Kunságon elhunyt nagynevü müvészettörténész professzor
élete utólsó müvét ma mutatta be az ujságiróknak a Képzőművészeti Lapkiadó Vállalat igazgatója Nemes Béla. A bemutatást kis sztorival is hitelezte. 1964.éppen ötödizben jelentették meg Lyka Károly Kiskönyv a müvészetről cimü nagysikerü kötetét.
A mü egy példányát elvitték a 95 éves mesternek is.És beszélgetés közben vette észre Nemes Béla hogy Lyka Károly iróasztalán kéziratok pihennek,mégpedig visszaemlékezések lapjai .Elkérte.
De Lyka bácsi nem adta.EGyi-k kezét sovány ,ráncos kicsi kéz volt ez,rátette a kéziratcsomóra és azt felelte: Később,később odaadom de most még nem. Csiszolgatom egy kicsit.A halál azonban közbeszólt.A család a Széchenyi Könyvtárba helyezte el a kéziratot amely olyan becses értékek,hogy a kiadó is már csak a kézirat mikrofilmjét kaphatta meg.Lyka Károly remek tolla,élvezetes nagyszerü és ésszerü stilusa mindig közismert volt.Ebben az öregrajzi kötetben is lebilincselő krónikáját adja a multszázadvégi és a század elejei megujuló pezsgő hazai képzőművészeti életnek.Élvetesen tárja elénk utazásait,sajátos kapcsolatát. a müvészethez,és a kortársmüvészethez.
A kötet amely 4 évtized müvészeti közéletének szines ,változatos egyedülálló irását tartalmazza,az első világháboru kitörésével záruL.A Képzőművészeti Alapkiadó Vállalatának másik uj könyve ,pontosabban most induló uj sorozat.

Lyka Károly

amelynek szintén ma volt a sajtópremierje,dr.Dávid Katalin szerkesztésében indul utjára és nem kevesebbra vállalkozik mint arra,hogy korunk hazai mestereit, a mai magyar képző-művészet reprezentánsait mutassa be.Ebben az évben 4 kötet lát napvilágot.Kovacsnyi György-gyel és európai rangu plakátművészetével,grafikáival indul a sorozat A következőkben Kornis Dezső,Gádor István,és Anna Margit munkásságával ismerkedhetünk meg.

-

amelynek szintén ma volt a sajtópremierje, dr. Dávid Katalin szerkesztésében indul utjára és nem kevesebbre vállalkozik mint arra, hogy korunk hazai mesterei, a mai magyar képzőművészet reprezentánsai mutassa be. Ebben az évben 4 kötet lát napvilágot. Korvecsnyi György és európai rangu plakátművészetével, grafikáival indul a sorozat. A következőkben Kornis Dezső, Gádor Istvén, és Anna Margit munkásságával ismerkedhetünk meg.

-

külr elérnie. A müvészi alkotómunka iránti vágyakozása nagyobb volt a tehetségénél. S mert hamar rájött arra, hogy legfeljebb közepes festő válhat belőle, lemondott eredeti szándékáról. Az Akadémiát viszont nem hagyta ott. A kötelező tanulmányi anyag lemorzsolása közben megtanulta a festő mesterséget, a müvészi munka technikáját, egész rejtett mechanizmusát és ezzel a tudással alapozta meg későbbi kritikusi és történészi müködésének hitelét.

Bizonyos, hogy későbbi irásai tanusága szerint nem sok öröme tellett az Akadémia akkori oktatási módszerében. Valóságos rabszolgamunka volt az, ami közben és után felüdülést csakis Hollósi Simon körében talált. Itt érezte magát igazán otthon. És nem is csak a személyes rokonszenv okán, hanem a müvészetről vállott elveik rokonsága alapján.

A Hollósi Kör napi összejövetelein mindig résztvett. Amint Réti István irja: "ezeken a baráti találkozókon Lyka volt a legtüzesebb, legszellemesebb vitatkozó, neki volt a legszélesebbkörü müveltsége, olvasottsága, nyelvismerete."

Már a 8o-as évek végén küldözgetett tárcacikkeket budapesti lapokba, már akkor megkezdte egész életére szóló csatáját a jó müvészetért. Ő magyarázta, védte a legfeljettebb dialektikával, irói képességgel a Hollósi Kör eszméit, törekvéseit. Kapott és adott tehát egyszerre. S adott azután mindvégig.

Lyka Károly volt a Nagybányai Mozgalom leghivatbb harcosa, ugyancsak Réti szavaival: "irodalmi zászlótartója."

1892.-ben Lyka Károly elhagyta Münchent és Rómába költözött ujságiróként, mint a Pesti Napló tudósitója. Napi mun-

kája mellett azonban itt is megtalálta a módját, hogy alaposan megismerje az itáliai nagy művészetet. Különösen Leonardó, Michelangeló és Raffaeló alkotásaiban.
Rómából küldött művészeti vonatkozásu irásaiban, cikkeiben erősen érződik az a megrendülés, amelyet ezeknek a nagy alkotásoknak a megismerése váltott ki benne. A modern élet, a modern művészet jelenségeit csak ezekkel összehasonlitva volt képes vizsgálni s ez többnyire, szinte minden esetben a kortárs művészetet igencsak elmarasztaló kritikákban nyilvánult meg.
Ezt a szemléletet hazatérése után sem adta fel. Sőt, éppen ez tette igen jelentőssé itthoni kritikusi működését.
A századforduló magyar képzőművészete és maga a művészetkritika is szinte teljesen a Müncheni Akadémizmus hatása alatt állt. Tehát ami rajzban, szinben, nem müncheni recept szerint készült, gyanus és elvetendő volt.
De, ami még talán ennél is fontosabb a kritikus számára, az a kép témája volt. Lyka Károly maga igy irt erről:"Megindult a verseny jó, ropogós, figyelmet csiklandozó képcimek kisütésében." Ez mutatja, hogy milyen kevéssé biztak a festők abban, hogy maguknak a képeknek művészi érdekessége majd ugyis megragadja a nézőt.
A kritikusok is felkapták az ilyen cimeket és azt a képtárgyat, amelyet ezek a cimek takartak. Elsősorban ennek a tárgynak elmés megbeszélésével foglalkoztak, a tisztán festői minőségnek vajhmi csekély figyelmet szenteltek.
Olykor az volt ennek az oka, hogy az ismertetők maguk sem

voltak tisztában a festői értékekkel, tehát épp ugy szórakoztatták olvasóikat a novellák ismertetéssel, akárcsak a festők.

Lyka Károly szembeszegült a festőknek és a kritikusoknak ezzel a gyakorlatával. Elvetette az irodalmi elem egyoldalu tiszteletét, szüntelenül hangoztatta, hogy nem a szinbefoglalható tartalom, hanem a kép festői tartalma döntő egy festmény megitélésénél.

Segitségére volt ebben az a tény is, hogy a Nagybányai Művésztelep éppen hazatelepedése évében kezdte meg müködését s a rákövetkező évben, 1897.-ben rendezte meg első kiállitását. Lyka a nagybányaiak müveit vette példának, a novellisztikus témafestés elleni küzdelmében. És persze nagyon természetes, hogy ez a küzdelem összeolvadt a nagybányaiak irányzatának védelmével, propagálásával is. És mindezen tul müködésében már ekkor nyilvánvaló, hogy végre nagy nevelő szólalt meg a müvészeti irodalomban. Nemcsak óvta, figyelmeztette a közönséget attól, hogy a müvészetben csak a témával ható látványosságot keresse, hanem azt is megmutatta, hogy a szemlélőnek mire kell figyelnie, mit kell néznie a képben, vagy szoborban. A rajz, a szin jelentőségére, a festészet és szobrászat mesterségbeli problémái, a kifejezés módja, a müvész egyéniségének megnyilvánulása volt mindenkori témája, célja pedig, hogy a közönséget megtanitsa látni és elfogulatlanul itélni.

Az elfogulatlan látás és itélet volt egyébként is Lyka Károly egyik legvonzóbb tulajdonsága. Sohasem mérte a müvé-

szi alkotást egy Aprilyeli felállitott esztétikai normához. A müvet mindig alkótója egyénisége, temperamentuma, lelki alkata, mesterségbeli késszége felől közelitette meg, nem másokhoz, mindig önmagához mérte a müvészt. Fejlődését, stilusának változásait. És bár szivvel-lélekkel elkötelezte magát a nagybányaiak törekvése mellett, megértette és méltányolta a másirányu törekvésü müvészeket, csoportokat is. Le is irta: "Aki igazán szereti a müvészetet és az emberi lélek egyik legfinomabb teremtményét, az rokonszenvezni tud a legkülönbözőbb felfogásokkal, hogyha azok jelentékenyek." Ennek értelmében cselekedett is.
Kitünő kismonográfiát irt Munkácsy Mihályról. Érdeme szerint méltatta Székely Bertalan müvészetét. Méltányolta és támogatta a Gödöllői Müvésztelep modern törekvését. Szeretettel figyelte Tornyai János vásárhelyi körének munkásságát.
Rippel Rónai József franciás müvészetének már akkor finom értelmezője volt, amikor senki sem vette még komolyan. Mednyánszky László pikturájának is első megértője és méltatója volt.
A "Nyolcak" első kiállitása alkalmával Lyka élesen szembefordult a kritikusoknak azzal a csoportjával, amely megelégedett a fölényeskedő gunnyal, a kispolgári szörnyülködéssel, bár ő maga is csak a szándék komolyságának az elismeréséig jutott el. Azt irta: "Csupán a szándékok és elvek kiállitása ez. A festő ösztönén felülkerekedett az elmélet. Egyetlen falanszterré látott alakulni a Könyves Kálmán Kiállitási Terem, amelyben hol dilettáns, hol tökéletlen

letes müszerekkel balzsamozzák a theoria holt testeit."
Később, évtizedek mulva változtatott ugyan ezen a sommás véleményén. S e yenként, érdemeik szerint méltatta a "Nyolcak" tagjainak akkori munkásságát.
A modernizmus azonban, amelyet hazai viszonylatban összekapcsolt a "Nyolcak"-kal, mindvégig idegen maradt a számára. Magyarázatként Macolet idézi: " Az ujitó kor mindig termékeny a szélhámosokban." Nos, ugy hiszem, ennyi óvatos elfogultság még méltányolható is.
Kritikusi működése és népszerü ismeretterjesztő jellegü riddalmi munkássága mellett igen jelentős tudományos életművet alkotott és hagyott magaután.
Ebben igen érdekes "a képzőművészetek történeti és technikai fejlődése" c. nagy munkája, amely különös módon sohasem létesült a megérdemelt elismerésben. Sőt, a lexikonok többségének irodalmi felsorolásából is kimaradt.
Petrovits Elek méltatta Lykának ezt a munkáját, igy: "A feladat sablonra csábitó. Az ilyen munkát többnyire a közkeletü művészettörténeti kézikönyvekből rójják össze, ha ugyan nem egyből kivonatolják."
Lyka nemcsak nem folyamodott ehhez az eljáráshoz, amely méltatlan lett volna hozzá, hanem teljesen önálló rendszert épitett ki. Érdekes és egyéni módon kapcsolta be a művészet történetét az általános emberi művelődés folyamatába. A művészettörténet periódusait fokozatok szerint tagolta és a művészeti stilus tényezői közül minden művelődési korszakban annak a szerepét vizsgálta tüzetesen, amely-

nek legnagyobb jelentősége volt az illető kor művészetének kialakulásában.

Ugyanez a szemlélet érvényesült abban a kutatómunkában is, amellyel a XIX. szd.-i magyar művészettörténetét és felderitett és rendszerezte. Ez a műve is eltér a megszokott stilustörténeti alapon felépitett más munkáktól.

A művészetet a kor egységes képében szélesen rajzolt művelődéstörténeti háttér elé helyezte, amelyben helyet kapott a közönség is a maga műveltségi fokával, izlésével, elvárásaival, helyet kaptak a gazdasági és politikai viszonyok, maga az élő, eleven társadalom, amelyben a művészetnek élnie és halnia kellett.

Egész sorozat kerekedett ezekből a művekből. Kezdve a táblabiró irány művészetén és folytatva, ahogy következett. Magyar mesterek, Nemzeti romantika, Közönség és művészet a századvégen, Magyar művészélet Münchenben, Festészeti életünk a miléneumtól az I. világháboruig, Szobrászatunk a századfordulón, Festészetünk a két világháboru között. 150. év magyar művészettörténetét dolgozta fel ebben a sorozatban, amelyet ő maga szerényen művészeti korképnek nevezett.

De ezen tul is az ismeretterjesztő művek, monográfiák sorát irta évtizedek alatt, nem szólva a kritikák, tárcacikkek ezreiről, az ifjuságnak, a munkásoknak tartott előadások százairól.

Lyka Károlyt 1914.-ben Majovszky Pál ajánlására kinevezték a Képzőművészeti Főiskola tanárává. Ettől kezdve, haladó gondolkodásu tanártársaival együtt éles és következetes har-

cet vivott a Főiskola szervezetének és magának az oktatásnak megreformálásáért. Ez a küzdelem hat év mulva érte el a célját. Sajnos olyan időben, amikor a vesztett háboru után szinte a semmiből kellett ujrakezdeni az életet a szétziált, szinte teljesen kifosztott főiskolán.
Érdemes itt Lyka Károly visszaemlékezését idéznem!
"Haller közoktatásügyi miniszter felszólitott, hogy vállaljam a Főiskola igazgatói állását és az intézet rendbehozását mentől sürgősebben, mert az ifjuság kétségbeejtő helyzetében már tüntetésekre készült./
Hallerről csak annyit tudtam, hogy soha, semmiféle érdeklődést nem mutatott a művészet iránt, azt is hallottam, hogy maradi gondolkozásu.
Ezért gyanakodó óvatossággal fogadtam kivánságát és rövid gondolkodási időt kértem, ami nagyon meglepte.
Abba nem mehettem bele, hogy elfogadjak egy diszes állást és a Főiskolán maradjon minden a régiben. Itt művészetünk jövendő nemzedékének sorsa forogna kockán, ha a régi rendszer életbenmaradna.
Az ifjuság nem mehetett külföldi jó iskolára, mert az ország el volt zárva a világtól. Ezt a jó iskolát tehát itthon kell megteremtsünk.
Lehetetlen a miniszter felszólitásának eleget tennem, ha nem kapok felhatalmazást a Főiskola gyökeres reformjára. Az igazgatói kinevezést pedig ebben az esetben sem fogadnám el, mert egy kinevezett és közben öregedő igazgató kezén elöregedhetne a Főiskola is, amit éppen egy művészeti intézetnél el kell kerülni.

intézetnél el kell kerülni. Át kell tehát térni a váltakozó rektori rendszerre, mint az egyetemen. S azonkivül kivánom kell legjobb festőink közül, legalább Csók, Vaszary, Rudnay kinevezését, akik egymástól eltérő stiluszokat képviselnek, hadd válaszszanak szabadon a növendékek tanárt a hajlandóságuk szerint. Ezzel valamely akadémikus sablon kitenyésztését kivántam elkerülni.

Ragaszkodnom kell továbbá a leányok és fiuk együttes tanitásához. Mert az elkülönitett női festőiskolával valamiféle női müvészkedés kezdett kialakulni, ami közeljárt a dilettantizmushoz.

Ha ezeket a feltételeket nem fogadná el a Kormány, én sem tehetnék eleget a felhivásnak.

Felkerestem Réti István régi barátomat és tanártársamat s elmondtam neki álláspontomat. Mindenben helyeselte azt."

Hosszu tárgyalások indultak meg a Minisztériumban, végre engedett a Kormány, bár a leghevesebb támadások értek a kimaradt festők részéről. Az ifjuság viszont lelkesen tüntetett a reform mellett.

Lyka Károly a Képzőművészeti Főiskolán a müvészettörténet tanára volt. Pedagógiai munkájában is ugyanazok az elvek vezették, amelyeket tudományos és irodalmi munkásságában is követett. Növendékeit, hallgatóit igyekezett meggyőzni arról, hogy a müvészetet ne tekintsék valamilyen, az élettől idegen, elvont, vagy fennkölt tevékenységnek, hanem éppen ellenkezőleg. Az életből következő és az életből táplálkozó emberi munkának.

Tanári müködése szerves és elkülönithetetlen része életmüvé-

nek. Éppen a szemlélet és az elvek azonossága miatt, az egy célra törő akarat következetesen véghezvitt alkotásában.

Igen jó, lebilincselő modoru előadó is volt. Stilusának világossága, fordulatossága, nyelvi gazdagsága röktönzött előadásaiban is teljes mértékben érvényesült és hatott.

A sors különös kegyelméből Lyka Károly igen magasakort ért meg. 96. esztedőt élt, ebből majdnem hét évtizedet már gondolkodó, alkotó emberként.

Utolsó esztendejében sokat betegeskedett. Elgyengült, de csak testben. Lélekben, szellemében ép és érdeklődő maradt. Szerette és várta a hozzábeszélő látogatókat, tájékozottan és mindig vátárakészen figyelte a világot, a müvészetet, amelynek fejlődésével talán nem mindenben értett egyet, mégsem zárkózott el mereven az okok és következmények megértése elől.

Egész munkásságát, életműve jelentőségét több kitüntetéssel ismerte el a magyar társadalom.

Két alkalommal, 1948.-ban és 1964.-ben a Kossuth dijjal fejezte ki elismerését.

Ugyhiszem, aligha találhatnék méltóbb befejezést ehhez a megemlékezéshez, mint azt, hogy idézzem Petrovits Elek néhány sorát, amelyet 1944. januárjában, Lyka Károly 75. születésnapján irt le köszöntve, a mesterének tisztelt tudóst.

" Az ő hittel, jóakarattal teljes, tisztaságtól ragyogó egyénisége az, amely a róla rajzolt sokrétü képet egységbefoglalja és megtölti élettel és melegséggel. Ez egyesiti magasabb erkölcsi szintézisben az iró, az oktató, a tudós

erényeit. Ez teszi teljessé irásainak meggyőző erejét, amely csak annak adatik meg, aki maga is meggyőződött. Amit Lyka Károly irt, azt egész életének pecsétjével hitelesiti. Az ő letművére is ráillik Goethe mondása, hogy mindig az iró személyisége és jelleme az, ami által a mü hatni tud.

Akik Lyka Károly irásait olvassák, nemcsak ismeretekben gazdagodnak, hanem abban a lelki ajándékban is részük van, amelyet egy tiszta és bölcs emberrel, egy önmagához, magyarásághoz és emberségéhez egyaránt hüséges jellemmel való megismerkedést jelent."

Lyka Károly

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAP

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1969 DEC 19

MAGYAR NEMZET

Budapest

1021

NAPLÓ

A vár még épült, mikor Lyka Károly azt írta róla, hogy „lassan megy a munka, mert nem csak pénzből épül, hanem lélekből, buzgóságból". Bory Jenő építész és szobrász a tervezője, a pallérja, „sokszor a kőműves is, mint a középkorban". Bory Jenő húsz esztendeig építette a csipkés-tornyos, romantikus várát Székesfehérvár mellett, az örök asszony, felesége tiszteletére. A Komszomolszkája Pravda, amely külön kiadványt jelentetett meg a Bory-várról, Az örök szerelem várának nevezte el a kacsalábon forgó sajátos kastélyt, amely középkort játszott a szocializmus korában, puszta tréfából persze, hiszen volt ott felvonóhíd, nyakazótőke pallossal, s ha a vár ura megérkezett, felvonták az egyik toronyra a Bory-lobogót. A szálfatermetű, magas öregúr valóságos Jókai-figura volt, tréfás kedvű, bölcs ember, aki sajátos középkorához mindig hozzátette, hogy pallosát a Telekin vette, s a nyakazótőkét miniummal festette be vörösre. Romantikus vára, amelyet úgy épített, hogy egy téglagyárost és családját mintáztá meg valamikor és a honoráriumát téglákban kérte, mindenesetre olyan helybeli nevezetesség lett, hogy hazai és külföldi látogatói közt volt már miniszterelnök, külügyminiszter, járt ott szovjet muzeológusok egyik csoportja is, s felkereste azt, mikor Budapesten járt, Klapka tábornok unokája és dédunokája is. Az örök szerelem várának romantikus alkotója tíz évvel ezelőtt, 1959. december 19-én halt meg, nyolcvan esztendős korában, húszéves példátlan szorgalom gyümölcsét örökítve övéire. Azóta a 85 esztendős Bory Jenőné a romantikus Bory-vár gazdája.

♣

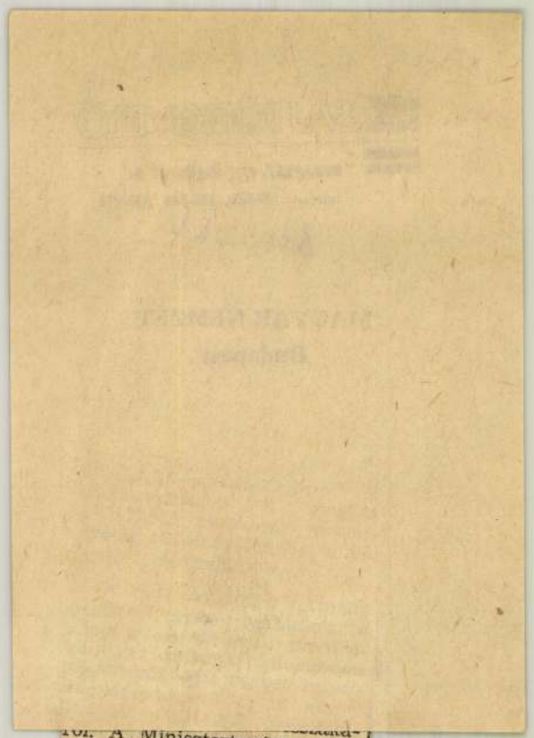

101. A Minisztertanács a beszámolót jóváhagyólag tudomásul vette.

A közlekedés- és postaügyi miniszter *az egyetemes postaegyesület* (UPU) *Tokióban tartott, XVI. kongresszusán* részt vett magyar kormányküldöttség tevékenységéről számolt be. A Minisztertanács a jelentést elfogadta és tudomásul vette, hogy a kongreszszus Magyarországot ötévi időtartamra beválasztotta a postai tanulmányozó tanácsba, amely a nemzetközi postaszolgálat fejlesztésének kérdéseivel foglalkozik.

A belügyminiszter — a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának a minisztérium munkájával foglalkozó határozata alapján — intézkedési tervet dolgozott ki *a belügyi szervek munkájának egyszerűsítésére, színvonalának továbbfejlesztésére.* A kormány a javaslatot elfogadta.

Az építésügyi és városfejlesztési miniszter előterjesztése alapján a Minisztertanács *megtárgyalta és jóváhagyta a balatoni központi fejlesztési programot* azzal, hogy annak részleteit a negyedik ötéves terv összeállításánál kell figyelembe venni.

A balatoni üdülőterület összehangolt fejlesztési prog-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V. Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

1961 APR
Szocialista
Művészetért
Lyka Károly

1021

Jubilál legrégebbi művészeti iskolánk

A Képző- és Iparművészeti Gimnázium, illetve Szakközépiskola ez évben ünnepli fennállásának **190. évfordulóját.** Hazánk e legrégebbi művészeti szakiskolája **Mária Terézia** oktatásügyi rendelete, a **Ratio Educationis** alapján jött létre. A rendelet előírta, hogy azokban a városokban, ahol nagyobb számmal dolgozik iparos ifjúság, az ún. nemzeti iskolák mellé rajztanfolyamokat szervezzenek. Ennek figyelembevételével alapította a budai kancellária **1778-ban** iskolánk ősét, a **Scola Graphidis Budensis**-t, a Budai Rajzoló Oskolát a Szentháromság tér és az Iskola utca sarkán. Tíz évvel később **Jellinek Ferenc** Pesten hasonló jellegű iskolát alapított **Pesti Rajzoló Oskola** néven. A rajziskolák feladata kezdetben iparos tanoncok, segédek és tanítójelöltek rajzi képzése. Az első évtizedekben főleg kőfaragó, díszítőszobrász, asztalos, lakatos, bádogos, kékfestő tanoncok és segédek látogatták.

Buda-Pest egyesítése után a nagyarányú építkezések következményeként az **1884-es** ipartörvény a fővárost külön iparostanonc-iskolák felállítására kötelezte. Iskolánk új neve **1886-tól Székesfővárosi Községi Iparrajziskola** lett, célja az iparos segédek és mesterek továbbképzése. Különleges értéket és fejlődési lehetőséget biztosított az iskola oktatásának, hogy nemcsak szakrajz, hanem alakrajz tanítást is nyújtott. A magasabb rajzműveltség ugyanis igen termékenyítő hatással volt a szakrajzi kultúra színvonalára is. A századfordulóig két tagozat működött. A nappali tagozat rajz- és mintázási tanfolyamokból állt, az esti tagozat viszont a különböző művészeti iparágak szakrajzolási tanfolyamait foglalta magába. 1883-ban költözött az iskola a mai **Török Pál utcai** épületébe. **1904-től vezették be a műhelyoktatást, és rendszeresítették a művészettörténet tanítását.** A művészettörténet első előadója **Lyka Károly** volt. A tanácsköztársaság ideje alatt az iskola tanári kara aktív politikai tevékenységet fejtett ki, s több neves művésztanárral gazdagodott.

1937-től rendszeres nappali oktatással bővült, s három tagozatra oszlott: műipari szakiskolai tagozat, képesítést nem adó tagozat, illetve szakosztályok és iparos továbbképző esti tanfolyamok.

Iskolánknak úttörő szerepe volt mind a művészi ipar, mind a rajzoktatás fejlesztésében. 1880-ig, az Iparművészeti Főiskola létrejöttéig, egyedüli fellegvára volt a művészi ipar magasabb szinten való oktatásának. Építészeti, gépipari és egyéb szakrajzoktatást — a műegyetem létrejöttéig — elsőként az iskola nyújtott. Iparostanonciskolai tanítók szakképesítésével először az Iparrajziskola foglalkozott. A művészi rajzoktatás terén is jelentős a szerepe a Marastoni-féle festőiskola megnyitásáig. 1846-ig. Sok neves **művészünk** ebben az iskolában kezdte el pályafutását. Elég, ha **Ferenczy** István, **Markó** Károly, **László** Fülöp, **Nagy Balogh** János, **Derkovits** Gyula és **Nemes Lampérth** József nevére hivatkozunk.

A felszabadulással iskolánk történetében is új korszak kezdődött. Az iskola szervezetét az új követelményeknek megfelelően át kellett alakítani. Az Iparrajziskola nem adott érettségit, s így az egyetemeken, főiskolákon való továbbtanulásra nem képesített. Ezért **1946**-ban az iskolát **Szépműves Liceummá** szervezték át, mely a szakképzettséget bizonyító végbizonyítvány mellett **érettségit** is adott. A művészeti főiskolák **1949**-ben történt reformja szükségessé tette, hogy iskolánk is szervesen illeszkedjék művészeti oktatásunk új vonalába, és megfelelő előképzést biztosítson a művészeti főiskolákra. A Képző- és Iparművészeti Gimnáziumnak, ez évtől: Szakközépiskolának kettős hivatása van: egyrészt előképzést biztosít a művészeti főiskolákra, másrészt a művészeti ipar számára középfokú szakképzést nyújt. A tanulók az érettségi mellett szakvizsgát, illetve jövő tanévtől szakérettségi vizsgát is tesznek. Bármelyik főiskolára vagy egyetemre jelentkezhetnek. Az iskolában az alábbi szakosztályok működnek: bútorműves-restaurátor, dekoratív festő, dekoratív szobrász, fotoillusztrátor, kerámia készítő és rajzoló, bőr-, papír-, könyvműves és restaurátor, alkalmazott grafikai, ötvös technikusi, textiltechnikai rajzoló, üveggyári rajzoló.

A nagy múltú iskola sok neves **művésztanára** közül csak néhányat emelünk ki: **Lyka** Károly, **Voit** Ervin, **Jaschik** Álmos, **Koós** Károly, **Náday** Pál, **Kozma** Lajos, **Fülep** Lajos és **Uitz** Béla. Az iskola mostani művésztanárai is mind kiállító művészek. A sok aranyéremmel és oklevéllel kitüntetett iskola az igazgatóság vezetésével, a pártszervezet és a szakszervezeti bizottság közreműködésével méltó módon igyekszik megünnepelni a nagy évfordulót.

M. L.

mzeti Színház jelentős ..., magyar drámát mutatott
urkó László „Szerelmem, Elektra" című első színmű-
Képünkön: Béres Ilona (Khrüszothemisz) és a SZOT
nűvészeti díjas Berek Kati (Elektra) (Bojár felv.)

ÉRYNÉ SZÍNHÁZ Szabó Magda „Kígyómarás" című
náját mutatja be a vidéki művelődési házakban. Ké-
kön: Kassai Ilona, Sallay Kornélia, Kondra Irén,
y Mária, Kőmíves Bori, Tordai Gábor és Lukács József

EBRECENI CSOKONAI SZÍNHÁZ Hungária kamara-
háza Marek Okopinski vendégrendező irányításával be-
atta Slawomir Mrožek két egyfelvonásosát. A „Bűbá-
éj"-ben Szakács Eszter, Gerbár Tibor és Dégi István
(MTI)

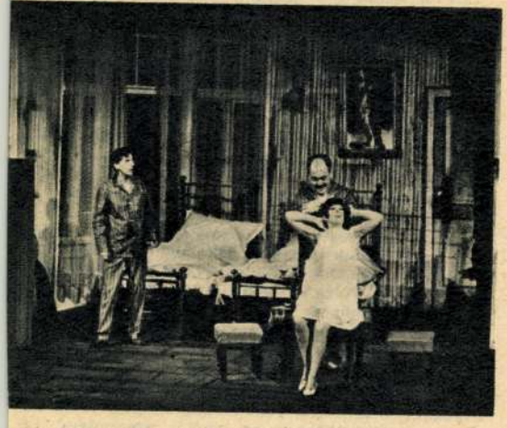

ály

is?! Innen adó-
zervezeti mozga-
munkája anya-
ölcsi, egymástól
ató összetevőket
dolgozó osztá-
ztállyá emelke-
teljessé anélkül,
zellemnek azt a
, amit a művé-
meghódítsa.
tok szükségkép-
ahhoz a lenini
amelyet a maga
eivel kell idéz-
vezetek a kom-
... Ha iskolák,
ell hogy legye-
elvei, akkor eze-
iveket a maguk
szellemi, erköl-
vetkezményeiben
anúgy meg kell
z „iskolához" a
t és módszere-
olai oktatásban,
rmészetesen azo-
et, amelyeket a

felnőtt ember adottságai jelentenek. Egyre fokozottabban érezzük, milyen szerepe, elhatározó ereje van e nevelő tevékenységben a vizuális kulturáltságnak. A vizuális képzelőerő felkeltése nélkül sem környezetünk valósága, sem annak művészi megjelenítése nem hathat. Egyaránt alapvető létérdek művész és közönség számára a megfelelő módszerek megtalálása. Ez azonban, akár pedagógiai, akár művészeti oldalát tekintjük, kemény, nehéz, sokszor gyötrelmes alkotói tevékenységet követel. A művész holt anyagból művet hoz létre, — teremt. A pedagógus a sok különböző alkatú egyénből személyiséget formál, — teremt. Jóllehet az életben ez sem jelentkezik steril módon, az alkotás sohasem válik el a pedagógiától, a pedagógia pedig ihleti az alkotást és fordítva. Szakszervezeti mozgalmunk egyik szép feladatának tekinti, hogy keretei, feltételei és adottságai között segítse e kettő találkozását.

Ezért üdvözöljük nagy örömmel és nagy várakozással a szakosztály megalakulását, tevékenységét. (SZS)

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V. Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307.

1968 JUN 4

MAGYAR NEMZET

Lyka Károly

Dunai szigligeti és tokaji tájképek és a Lyka Károly 90. születésnapjára festett portré szerepel Szalatnyay József fes-
tőművész június 21-én a pécsi Képcsarnokban megnyíló kiál-
lításán. A tárlat július 6-ig lesz nyitva.

∞

…kell érni, hogy a közhangulat azt tartsa derék embernek, aki olvasó ember hírében áll. Megint egy kérdé-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V. Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

BÉKÉSMEGYEI
NÉPÚJSÁG

1968 JUL 7

Lyka Károly

1021

Ismerjük meg a művészeteket!

A korszerű ízlésre és művészetértésre nevelő ismeretterjesztés jó eszközei az írásos dokúmentumok: összefoglaló művek, monográfiák, adattárak, a népszerűsítő-közérthető színvonalú művészeti sorozatok. A marxista filozófia megfogalmazásában „a művészet a valóságot a művészi képek eleven, konkrét érzéki alakjában tükrözi vissza", „a társadalmi tudat és az emberi tevékenység sajátos formája, a világ esztétikai megragadásának egyik legfontosabb módja". Más motivációban: a művészet világmegismerő és világformáló erő, egy ember művészi ízlése pedig egész magatartására, cselekedeteire is kiható tényező.

A művészeti ismeretek osztályozásának legjobb alapja a művészetek felosztása, mely szerint a képzőművészetnek két nagy ága van: a festészet és a szobrászat, a képzőművészetekkel rokon művészeti ág az építőművészet és az iparművészet. A zeneművészet szintén két ágra oszlik, van hangszeres és vokális (énekhangra írt); s a művészetekhez tartozik a színház, a film, a fotó- és a táncművészet is. Mindezek sokoldalú műfaji változatossággal jelentkeznek, az ismeretek közlése tehát hasonlóan sokoldalú.

Azoknak, akik a művészetek birodalmában szeretnének izgalmas utazásokat tenni, minél több ismeretanyagot elsajátítani, a mai vasárnaptól néhány héten át azzal nyújtunk segítséget, hogy a művészetekkel foglalkozó érdekes-tanulságos, és éppen ezért a műveltséget és a tájékozottságot hasznosan gyarapító művekről rövid ismertetéseket adunk. Ezeket a könyveket könyvtáraink is szívesen bocsátják olvasóink rendelkezésére, de könyvesboltjainkban, antikváriumokban is megvásárolhatók.

Első közleményünkben *a közismertebb egyetemes (összefoglaló) művészettörténeteket* vesszük sorra.

LYKA KÁROLY: A MŰVÉSZETEK TÖRTÉNETE

Népszerű formában megírt egyetemes művészettörténet, a nagy stíluskorszakok szerint tizenhárom fejezetre oszlik. Az őskor után hét fejezetben tárgyalja az ókori keleti, egyiptomi, görög és római művészetet. Nagyon hasznos, hogy a fejezeteket rövid történeti és esztétikai összefoglalások vezetik be. Különösen jól megírt és szerkesztett fejezetekben mutatja be a középkor, a reneszánsz és a barokk művészetét, mestereit és műkincseit. A korszakokon belül három nagy művészeti ág, az építészet, a szobrászat és a festészet képezi a felosztás alapját. Két utolsó fejezetében a XIX. század főbb stíluságyanzatait és művészeti törekvéseit foglalja össze, és a legújabb irányzatokat is megemlíti. Értéke a könyvnek a rengeteg fényképes illusztráció.

ARTNER TIVADAR: ÉVEZREDEK MŰVÉSZETE

Nem túlságosan részletező koncepcióval megírt igen kiváló művészettörténeti munka. Európa nagy művészeti korszakait, irányzatait, művészeit és műalkotásait mutatja be. A legjelentősebb alkotásokat külön is ismerteti, hasonlóan a legjelentősebb művészeket elemzően értékeli. Nagy erénye, hogy közérthető, ismeretgyűjtésre alkalmas stílusban ír, és ezernél több kép illusztrálja anyagát. Figyelemre méltó fejezete, mely a szocialista realizmus problémáiról és napjaink képzőművészetéről szól.

HERBERT READ: A MODERN FESTÉSZET

Herbert Read jónevű angol művészettörténész, műve az utóbbi ötven esztendő avantgarde festészetének reális áttekintése. Érinti a szobrászat és építészet modern stílusirányait is, sőt még néhány irodalmi kapcsolatra is fényt derít. Olvasmányos módon, lebilincselő stílusban közli a festők életrajzi adatait, munkásságát, rámutat a különböző művészeti csoportosulásokra és azok belső, eszmei összefogó erejére, célkitűzésére is. A modern festészet ismertetésekor elsősorban a stílusbeli fejlődést elemzi, igyekszik kimutatni azt, hogy az egyes izmusok hogyan következtek, kapcsolódtak egymáshoz. Kár, hogy a realista törekvéseket felületesen kezeli és az avantgarde festészet egyre fokozódó elszakadását a valóságtól szintén nem magyarázza. Meg kell említeni, hogy Read könyve nem marxista értékelés, ismeretanyaga azonban a művészeti ismeretterjesztés jó eszközévé emeli.

MARIO DE MICHELI: AZ AVANTGARDIZMUS

Marxista esztétikai értékelés a XIX. század végétől 1930-ig jelentkező modern irányzatokról. Rámutat, hogy az avantgardekísérletek nem azonosíthatók a dekadenciával, sőt nem egy esetben forradalmi erőt is hordoznak. Jól látja, hogy a XIX. század végének ellentmondásai Van Gogh, Gaugin és mások művészetében is megmutatkoznak; beszél az expresszionisták belső egyensúlyra törekvéséről, de szól a nihilista dadaizmusról is. Részletesen elemzi a szürrealizmus problémáit, majd a kubizmust és a futurizmust mutatja be. A szerző számos irodalmi vonatkozást feltár, könyvét időrendi táblázatok, betűrendes jegyzetek és jól használható bibliográfiák egészítik ki. Az említett jegyzeteket Sz. Nagy Magda állította össze lexikonszerűen, tájékozódásra kitűnően használható.

S. K.

A Békéscsabai Autószerviz vállal:

GAZ—51-es tehergépkocsi futó és középjavítást

Személy- és kis tehergépkocsi karambolos, valamint karosszéri (kárpit, fényezés) nagyjavítást

17560

A DÁV Békéscsabai Üzletigazgatósága azonnali belépéssel keres

ERŐSÁRAMÚ VILLAMOSMÉRNÖKÖT, ELEKTROTECHNIKUST, ELEKTRIKUST.

Jelentkezés az igazgatóság munkaügyi osztályán, Békéscsaba, Tanácsköztársaság útja 46 sz.

17580

A BÉKÉSCSABAI HÜT

női segédmunkások nyugdíjas nőket és 15 éven felüli tanulókat

(FŐLEG LEÁNYOKAT

azonnali belépéssel alk

Mezőgazdas

AGROKER

1968. betaka érdeké hozzuk

AZ UE–28-as TRAKTOR

4 kerék meghajtás nyelmes lengőülés

Eladó jó állapotban levő

LYKA Károly

Új Hat
1964/2.

TALÁLKOZÁSOK

A KILENCVENÖTÉVES LYKA KÁROLY ÜDVÖZLÉSE

Nagy idők nagy tanúja — kevesekre illik e jelző annyira, mint őrá, a magyar művészettörténetírás pátriárkai korba lépő mesterére. Ott volt Torinóban Kossuth Lajos halottas ágyánál, és ez nem csupán életrajzi kuriózum, nem is pusztán életre szóló élmény, hanem szimbólum is. Lyka Károly élete és munkássága élő kapocs a nagy nemzetébresztő nemzedék, majd a Tanácsköztársaság előtti évtizedek forradalmi szelleme és a mi korunk között. Mennyit látott és mily sok harcot harcolt végig! Neve összeforrott a modern magyar művészet egyik élcsapatának, a nagybányai mozgalomnak a megszületésével és győzelmével; ő szerkesztette a máig is legjobb magyar képzőművészeti folyóiratot, a „Művészet"-et; talán a legtöbbet ő tette a Képzőművészeti Főiskola modern szellemű megreformálásáért; mint főiskolai tanár a képzőművészek százait, mint művészeti író pedig az olvasók ezreit nevelte a valódi művészet szeretetére. Ebben máig is ő az utolérhetetlen példa: hogyan lehet ötvözni a tudományos igényt és a művészet szeretetére nevelő pedagógikus szándékot, hogyan lehet úgy kritikát, tanulmányt írni, hogy azt egyforma érdeklődéssel olvassa és tanuljon belőle a művész, a szakember és a laikus közönség. Mert Lyka Károly bárhol is dolgozott, mindig elsősorban tanár maradt. Még az új művészettörténeti adatokat feltáró könyveiben, a modern művészeti mozgalmak elfogadtatásáért írt vitacikkeiben is a tanítani akarás hőfoka izzott. Nem is tett senki annyit a magyar művészettörténet megismertetéséért, mint ő. Mindnyájan, kik szerény kismesterként gazdagítani igyekszünk a magyar művészettörténeti irodalmat, mesterünknek valljuk őt.

Lyka Károly mindig tudta, hogy tevékenysége kultúrmisszió. Tudta, hogy olyan korban, amikor nagyon nehéz sora volt a valódi művészetnek, neki őrködnie kell, szüntelenül agitálni, vitázni az igazi művészet érdekében, és nevelnie kell a közönséget, mert azt is tudta, hogy a művészet Anteuszának csak a társadalom, az együttérző, megértő közösség adhat erőt. Mint tudós is a művészetet mindig a társadalommal való korrelációjában szemlélte. „Minden műremek meg van határozva a művész fizikumától, a környezettől, egyszóval az egész milieu-től" — idézte 1892-ben barátjához Réti Istvánhoz írt levelében a nagy francia művészetszociológust, Taine-t, és hozzáfűzte: „Az én doktrínám kiegészítené Taine-ét, sőt, ha jól vesszük, hát éppen azt üti helyre, amiben Taine nézetem szerint még hibázott." Csakugyan egész életműve e fiatal korában maga elé szabott célkitűzésen alapult. Nem elégedett meg a puszta szociológiai szemlélettel, vallotta, hogy a művészet nemcsak kultúrtörténeti jelenség, mindig szem előtt tartotta a sajátos esztétikai problémákat is. Ugyanakkor sohasem tekintette a művészetet elvont esztétikumnak, formajátéknak, mindig hangsúlyozta társadalmi felelősségét. Ezért juthatott el ő maga is olyan művészeti irányok megértéséig, amelyek formamegoldásukban messze túlhaladtak a nagybányai elveken. Hiába volt épp ő ezeknek az elveknek az egyik megfogalmazója, a tudós Lyka mindig tudta, hogy a szüntelen változás, az új kor új tartalmi és formai problémákat fakaszt, nyitott szemmel kereste mindig az újat, a haladót.

Tanár, kritikus, tudós, esztéta és írói tehetségű esszéista — ritka adottságok egy emberben. Lyka Károly mindvégig etikusan sáfárkodott tehetségével. Ezért is példa mindnyájunk előtt, s köszöntjük őt kilencvenötödik születésnapja alkalmával tanítványi tisztelettel.

NÉMETH LAJOS

gel, hanem gondolatokkal, elvekkel, tervekkel is, ország, nép, nemzet és az eszme iránt, ami ez esetben a szocializmus. Az értelmiségtől még azok is elvárják az elkötelezettséget, akik önmagukra nézve az el nem kötelezettség jogát követelik.

De mi történik, ha valaki kötelezettségekkel a mindennapi életében, az el nem kötelezettség elvét, az abszolút individualizmust vallja? Ellentmondás a mindennapi életében, hazugság a munkájában. Nem, barátaim: lehetünk keresztények, lehetünk szocialisták, az életünk mindenképpen elkötelezett: *a szabadság és szükségszerűség dialektikus viszonyában determinált.* Elkötelezettek vagyunk a szüleinknek, akik a világra hoztak, a népnek, nemzetnek, országnak, amely felnevelt és az eszméknek, amelyekkel ez a közösség él vagy élni próbál. Ez a becsület parancsa is. Csak a parazita nem vállalja.

Már elmondtam egynehányszor, de ez alkalommal újra hangsúlyozom: én csak annak a pesszimistának hiszek, aki felakasztja magát és nem fáradozik azzal, hogy a többieknek az élet hiábavalóságát bebeszélje vagy prédikálja.

Ilyen pesszimista azonban kevés akad, s ha akad is, az nem ír. A pesszimista írók azonban éppúgy halhatatlanságra törekednek, mint az optimisták és boldogtalanok, ha az akadémia nem elég korán ismeri el az érdemeiket. Ez bizony, akárhogy kerülgessük a kérdést, — tisztelet a ritka kivételeknek — hazugságba-esés.

Én megvallom, rongy embernek érezném magam, ha nem törődnék azzal, mi lesz az enyéimmel, népünkkel, országunkkal és mi lesz ezzel a mi szocializmusunkkal. Szeretném tudni az életem végén, ha már eddig hadakoztam érte, hogy csakugyan jó lesz-e hát? Sőt, még azt is, habár ez túl nagy kívánság, hogy csakugyan ez lesz-e az emberi nem felnőtt korszaka, a végleges együttélési rend és forma? Bátorkodom azt hinni, hogy ezekben a gondjaimban itt e teremben és kinn az országban még sokan osztoznak.

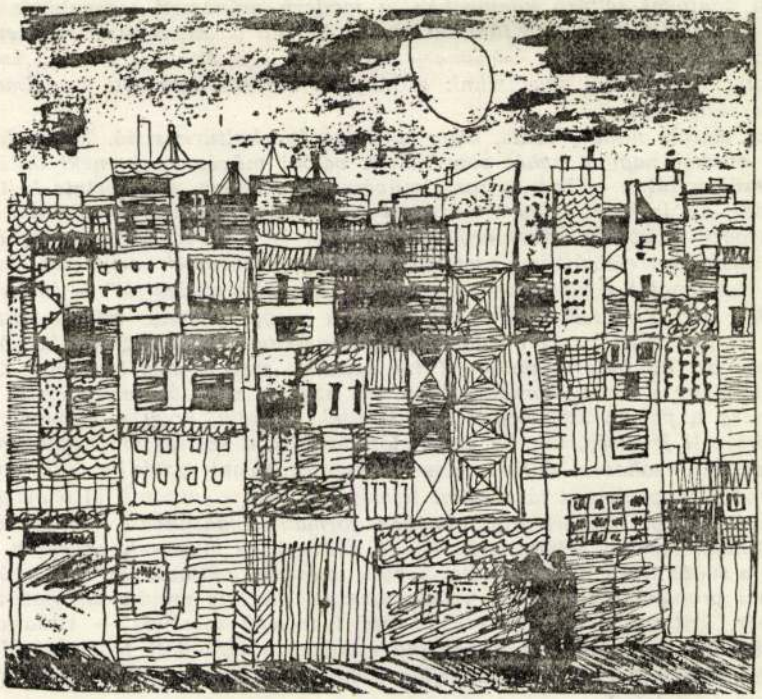

Galambos Tamás: József Attila: Külvárosi éj

LYKA Károly

NHQ 14. 1964

describing every picture by availing itself of an extensive scientific apparatus, were the work of Professor Pietro Zampetti. Some of the master's works could not be exhibited. The complete reliance on artificial lighting is regrettable. But these failings do not detract from the value of an exhibition that was extraordinary also from a scientific aspect.

ANNA ZÁDOR

THE 95 YEARS OF THE ART HISTORIAN KÁROLY LYKA

In the first days of the new year painters and sculptors, arts and crafts designers, professors at the Budapest Art School, art lovers, friends and acquaintances were congratulating a short, erect, white-haired man with a big beard like Kossuth's. The person being celebrated was Károly Lyka. He was ninety-five on January 4, 1964.

The grand old man of Hungary is called the "professor of professors," since many of his former pupils now teach at the universities and colleges. Károly Lyka is the founder of Hungarian art historiography, a doctor of the history of art, Rector Emeritus of the Budapest Art School, editor of periodicals and encyclopedias, the oldest of Hungary's journalists, and before all else a fervent propagandist for the arts.

Károly Lyka lives in the Buda hills with his daughter, his son-in-law and his devoted factotum Traján, who is 84. Since the end of the Second World War the old gentleman has visited the town only twice, to see the doctor. He lives among the chickadees and thrushes of his orchard in patriarchal intimacy. For years he has been writing his memoirs.

It was in this small alpine house that Hungary's representatives of the fine arts, his pupils and friends paid their respects to him on his ninety-fifth birthday. After having received the Kossuth-Prize, first class, in 1952 for his book "Hungarian Art in Munich, 1867-1896," on this occasion he was honoured with the highest prize given in the arts, the Grand Prix for his entire lifework—his books on fine arts of the whole world, his fine arts reviews, and his whole *oeuvre*. The last person to receive the Grand Prix was Zoltán Kodály, on his eightieth birthday.

Károly Lyka taught Hungarians to see. The main aim of his activity has been to awaken the interest of the average man in art, to acquaint him with beauty and to guide him towards acceptance of the deep human message concealed in the work of art.

*

Born as the son of an architect in Nyitra, a small town in Czechoslovakia, young Lyka was sent to Munich by his father when he was 18 to see the world and study. In the Bavarian capital he was one of the group associated with the Hungarian painter Simon Hollósy. At first a pupil of Hollósy, he later studied with Richard Muther, a distinguished art historian of the period, who influenced Lyka's entire career, although he later turned against the academic mentality that prevailed in Munich. He lived and studied in Munich for four years and subsequently travelled to Italy, where he stayed in Naples, Rome, and more briefly in Torino. Dwelling near the harbour of Naples he painted the life, the sailors and the backstreets of the port. It was during this period that in the young art historian's life the crisis took place which led him towards the profession of critic. It was a long struggle before he could decide whether to choose the paint-brush or the pen. At last, with

an instinctive humility before art that came from his deepest nature, he quit the painter's profession to devote his life to the history of art. His goal was not to paint but to explain painting, not to depict but to analyse, popularize and make people understand the works of art.

"I started as a rookie journalist," he wrote in a letter from Italy, and that was how his career as a critic started. He made a contract with the Budapest daily newspaper *Pesti Napló* and supplied it with articles and reviews on the fine arts. Sent to Torino by the editors to be near Lajos Kossuth, who was living out his last days in exile, in 1894 he reported the rising of the Sicilian peasants. On March 20, 1894, he sent one of the saddest telegrams of Hungarian history from the Torino post office: Lajos Kossuth was dead. Young Károly Lyka came home by train, bringing Kossuth's mortal remains back to Hungary.

After his return he started writing and lecturing regularly. Beginning in 1914 he lectured on the history of art at the Budapest Art School, and was later on Rector of it until his retirement.

In addition to his teaching he was also active as an author and a critic for daily and weekly papers.

His teaching and his criticisms have been crowned by his books on art. He has written books on Leonardo da Vinci, Raphael and, more recently, Rembrandt. His "Brief Guide to the Fine Arts" became a short catechism for Hungarian art students. His book "Historical and Technical Development of the Fine Arts" is devoted primarily to the interaction between art and society, art and period. The "History of the Fine Arts" compares past and present in the arts in Europe. "Paintings—Sculptures" is a simple guide to the understanding of various art works.

*

A gentle, tactful, very modest man, he considers patience the cardinal virtue. He has taught with tolerance throughout his life. He has taught not only through his writings or in the lecture hall; his whole life has been teaching. He has taught in cafés, taught while taking a walk, taught in the street, taught in the drawing room; his teaching has never been obtrusive or pedantic. He explains gently, humourously.

He has discovered and educated many a painter and sculptor. He demanded patience for new talents and trends; tolerance, he insisted, is the best method of developing talents. A great representative of Hungarian painting, István Csók, declared on his 50th anniversary as a painter that he owed the first successes of his career to Károly Lyka. It was due to Lyka's influence and inspiration that Ferenc Medgyessy gave up being a physician to devote himself to the art of sculpture.

He guarded his critical independence and succeeded in maintaining it throughout his entire career. Although a mild man he does not yield to pressure.

His distinguished articles on botany are also characteristic of his many-sided activity. For a long time no one knew who the John Számadó was whose excellent botanical articles appeared in one of the Hungarian journals. They were unique in the scientific world until that time. When it turned out that Számadó and Lyka were one and the same man and international science named a variety of thyme "Thymus-Lyka", he only remarked: "I always did like the out-of-doors."

Although his memoirs were actually ready for publication years ago, he does not intend to part with the manuscript yet. He goes over it every day, corrects lines, crosses out an adjective, makes a sentence more concise. His publisher nags him week after week. He resists. Throughout his long life he has taught the discipline and rigour of creative work; he is not abandoning this principle even at 95.

PÉTER RUFFY

Ára 60 fillér

Kedd, 1950 november 14

KIS UJSÁG

A Független Kisgazda Párt központi lapja

Főszerkesztő: Dobi István — Felelős szerkesztő: Katona Jenő

Művészet és háború

Irta: Lyka Károly

Fiatal koromban Athénben sokszor álltam a világ egyik legfölségesebb épülete, a Parthenon előtt s ekkor eszméltem először arra, hogy mit jelent az, ha egyszer művészet és háború közel kerül egymáshoz. A remekmű pár század óta rom, hatalmas oszlopai mint egy kimúlt óriás fehérlő csontjai emelkednek a magasba, márványtestüket itt-ott aranyossá színezte a széljárás. Hogy ma csonka ez a csodamű, annak egy régi háború az oka: a velencések összevesztek a törökkel s egy bombájuk földrobbantotta az épületet, amelyben a törökök puskaporukat tartották. Így lett ez a rom a velencések győzelmének, a kultúra szégyenének emlékjelévé.

Sokszor merültem Pisában és Padovában világhírű festmények szemléletébe. Amott a temető csarnokában Benozzo Gozzoli, emitt Mantegna freskói hirdették a remekművek nyelvén a renaissance tavaszának friss rügyhajtását. Hova lettek? A második világháború bombái porrá zúzták, a hamvaikat rég elfújta a szél.

Néha még bomba sem kell a remekműveknek lemészárlásához. Milanóban festette a világnak egyik legnagyobb művésze, Leonardo da Vinci egy kolostor ebédlőjének falára az Úrvacsora képét, több mint négy évszázad előtt. A háború sárkánya ezzel is végzett, nem most, hanem a franciák olaszországi hadjáratának idején. Akkor ezt a tágas termet lóistállónak használták a francia dragonyosok, a piszok és salétrom beleszivódott a falakba és a világhírű mestermű festékanyaga apró pikkelyecskék alakjában mállott le a falról. Hiába igyekezett az utókor visszaragasztani a morzsákat, amik itt-ott még összeszedhetők voltak: a mesteri kép ma már csak olyan, mint egy bebalzsamozott hulla. Ebben az esetben a háború a legenyhébb módszerét alkalmazta egy remekmű megölésére. De sikerrel.

Jártam egyszer egy puszta mezőn, amelyen birkanyáj legelgette a sovány füvet, Rómához közel, annyira, mint Budapesthez Csobánka. Ennek a legelőnek helyén régesrégen viruló város állott, Veji nevezetű. Az ősrómaiak félni kezdtek az iparűző város versenyétől s ez éppen elég ok volt arra, hogy eltörüljék a föld színéről. Mikor ott jártam, éppen kiásták a régiségtudósok a föld mélyéből egy fazekasmester raktárát. Ennyit hagyott meg a háború a kultúrának egy igen régi fészkéből.

De így járt ugyanabból az okból egy egész ország is mindenestül: Babilónia. Egykor itt született meg az írás tudománya, itt csíráztak ki a csillagászat és geometria alapvető elemei, pálmáinak árnyékában nagyszabású költői művek láttak napvilágot, nagy városaiban hatalmas épületek magaslottak, amelyek falait színes csempék díszítették, belül a szobrászművészet, a fémművesség pompás alkotásaival, egy magasrendű műveltség hordozóival. Ez a ragyogó világ szinte szüntelen háborúra izgatott mindenféle népet: megrohanták elamiták, médek, perzsák, mohamedán arabok. Ma ennek az országnak hült helyét sivó homok födi, amelynek buckái közt sakálok szimatolgatnak egy eltévedt antilop dögteste után.

Ilyen csüggesztő nyomokat egész sor európai országban is találtam, amerre vándorutaim vittek. De találtam másult is, művészettörténeti könyvekben, amelyeknek lapjai tele vannak hintve hiányjelekkel: híradásokkal régi mesterművekről, amelyekről csak annyit tudunk, hogy egykor voltak, de most nincsenek. Így óriási vakfolt a klasszikus görög történetben a monumentális festészet, amelyből írmagot sem hagyott a sok háború. Ha sorjába szedjük ezeket a pótolhatatlan veszteségeket, amelyek közül itt csak néhányat említettem, az az érzésünk, hogy a nemesebb kultúra szinte koldusbotra jutott.

De nem is kell ilyen messzire mennünk eféle tapasztalatokért, idehaza is tört-zúzott mindent több század háborúja. Hova lett több száz gótikus templomunk, várunk, palotánk egész fölszerelésével, bútorával, képeivel, szobraival? Csak régi végrendeletekből, határjárásokból, sematizmusokból, régi krónikások pár mondatából tudunk róluk. Ha itt-ott maradt is belőlük valami, messze túlnyomórészük már csak pár marék betűből áll, amelyek mintegy halotti bizonyítványai régi művészetünknek. A művészet kutatója már-már csüggedten mormolja magában a „de profundist."

Mindez lemérhetetlen vesztesége a kultúrának. De ne feledjük, hogy e veszteség-számlára még sok egyebet is kell írnunk. E sok egyébnek sorából mindenek fölött a lelki elnyomorodás, amit a háború mindig okoz, romból legtöbbet. Még pedig a művészetekben is.

Mintegy három évtizeddel ezelőtt tauja lettem művészeti kultúránk egyik legszomorúbb korszakának. A huszas években a háború után a művészet életének rendje a teljes bomlás képét mutatta. Az ifjabb művész-nemzedék jó része elpusztult, a csataterek rögtönzött temetőinek egy-egy fejfája őrizte meg nevüket addig, míg ezeket a fejfákat el nem korhasztotta az idő. Akik megmaradtak, soha nem látott viszonyok közé kerültek. Ennek az ifjúságnak még tanulnia sem volt rendes módja. A Képzőművészeti Főiskola hadikórházzá alakult, pótlására munkahelyül üresen maradt boltokat foglaltak le, az alkalmatlan helyiségekben télen dideregve rajzoltak, festettek ifjaink. Mikor a hadikórház elhagyta a Főiskolát, betört ablakokat, összetört villany- és vízvezetéket hagyott maga után. A Diákasztalból, amire égető szükség volt az általános nyomorgás idején, nem maradt egy tányér, egy kanál sem. Egyéb híján otthonról szerzett kimustrált lepedődarabokon festette tanulmányait a tanuló fiatalság. Legjobban sujtotta a háború átka azokat a fiúkat és lányokat, akik az elcsatolt országrészekből jöttek Budapestre művészetet tanulni. Elszakítva szüleiktől, rokonaiktól, pénz és segítség híján, küzdelmes élet lett a részük. Soknak csak valamely külvárosi zug lett az otthona. Néhányan felfedezték az Epreskert szobrászműhelyeihez tartozó elhanyagolt gipszraktárt, abban „laktak" titokban. Ennyi baj ellenére ez az ifjúság keményen állta a sarat és buzgón dolgozott. Ne feledkezzünk meg életüknek erről a szakáról, amikor pályájukat mustrálgatjuk.

Furcsa helyzetbe sodorták a háború okozta viszonyok a meglett, kész művészeket. Egy újfajta közönség lett a vásárlójuk: az „újgazdagok", a háború vámszedői, a nyomor hiénái. Ezek jelentették a gazdasági élet fővezérkarát. Erre a gazdasági életre rányomta Kain-bélyegét a háború. A korona-valuta rohamosan romlott, amit megérzett az ország minden lakója. Mindenki szabadulni igyekezett a rossz bankóktól s hamar összevásárolt mindent, amihez csak hozzáférhetett. Eleinte főkép értékpapírokat. Olyan emberek, akik sohasem törődtek azzal, hogy tőzsde is van a világon, most derűre-borúra vadászták a részvényeket. A hírlapok a főhelyen az árfolyamokat közölték. A forgalmasabb helyeken egyre-másra nyíltak meg az új „bankok": egy-egy utcai szobácska, amelyben személyzet nélkül maga a „bankár úr" végzett mindent. Fölvirult a cserekereskedés, a vásárlás legősibb formája. Festők képeket adtak élelmiszerért, szappanért, fehérneműért. A legfontosabb árucikkek eltüntek a piacról. Azonban mégis meg lehetett szerezni mindent a „síber" útján. Ez az új név és új foglalkozás Németországból szerencsétlenített minket és itt termékeny talajra talált és sokszoros milliomossá tett sok embert, míg a többi nyomorgott. Nos, a síber meg az „újgazdag", meg egy sereg nyaktörő utakon járó tőzsdespekuláns, a konjunktúra lovagjai volt az a díszes társaság, amely átvette a „mecénás" szerepét. Ezzel találta magát szemben a festő, a szobrász, az iparművész. Ez a siserahad szedett-vedett népség volt, amelynek szelleme a mohó habzsolás vágyából, vakmerőségből, kíméletlen törtetésből tevődött össze. Ezeknek sorából kerültek ki a művészet fogyasztói. Nem lelkiszükséglet vitte erre őket, hanem gazdaságuknak fitogtatása. A háború győzteseinek érezték magukat, hiszen az ő páncélszekrényükbe halmozódott az ország minden pénze. Hogy erről a győzelemről a világ is tudomást szerezzen, igénybe vették a művészeteket is. Soha olyan fényüző villák nem épültek Magyarországon, mint ebben az időben. Soha ilyen drága berendezésekre nem kaptak megbízást az iparművészek, mint ekkor. Ide csak olyan kép, szőnyeg, bronzmű kapott bebocsáttatást, amelyen már messziről lehetett látni, hogy minden darab legalább néhány milliócskába került. Világos, hogy ilyen bűnben fogant mesterkedésből a nemes művészet mit sem nyert, de sokat vesztett. Mert az új mecénások, a háború marodőrjei e működésükkel fülledt és nyomasztó művészeti légkört terjesztettek maguk körül, amely telítve volt a rothadás baktériumaival. Ebben a züllött világban kellett élniök, dolgozniok legjobb művészeinknek Budapesten.

A vidék sem járt jobban. A gazdák hamar rájöttek arra, hogy szalonnát, lisztet, burgonyát nem célszerű rossz bankókért adni. Felvirult tehát ott is a cserekereskedés. Adták az eleséget mindenért, csak pénzért nem. Akadt gazda, aki két zongorát is szerzett, holott családjában senki sem tudott zongorázni. Furfangos emberek gyorsan megszimatolták, hogy itt fényes lehetőségeket lehet kiaknázni. Napszámba fogadtak tehát kocsifényezőket, szobafestőket, cégtáblakészítőket s festettek velük tájképet, holddal vagy gólyával.

Ügynökök akasztották a jó vidék nyakába ezeket a műveket, zsírért, tojásért, libáért. Ez a korszak volt a gices, a legaljasabb festészet virágkora. Ezt a mindent elárasztó bő virágzást a háborúnak köszöntük.

A valóban vérbeli művészeket nemcsak ez az általános züllés-nyomasztó hatása bántotta, hanem egyéb is. Igaz, hogy ekkor 40—80 millió volt az ára nem egy képnek, de az ilyen milliókért nem sokat adtak a piacon. Ám a készlet fogyott s új, újabb képeket kellett festeni. Nos, nem minden festő tudja így nyakra-főre ontani a képet, legföbbjük, legalább a java, választ elé került: vagy gyártani vagy alkotni. Az alkotás pedig elmélyedést kíván, ami nem gyors folyamat. A művészi lelkiismeret ilyen esetben farkasszemet néz az élet elvont igényeivel. Kínos helyzet, elnyomorítása az alkotó vágynak, a művészi becsületérzésnek.

Amiből kitűnik, hogy a háború démonja nemcsak ágyúval tud művészetet pusztítani, hanem vannak finomabb eszközei is a művészet elsorvasztására.

A világ haladó közvéleménye megbélyegzi az amerikai-angol háborús uszítók összeesküvését a Békevilágkongresszus ellen

Lengyelország és Varsó várja és ünnepli a békeküldötteket

„A békéért vívott harcunkban nem védekezünk, hanem támadunk", írja Tarlé, híres szovjet történettudós

Az angol békevédelmi bizottság végrehajtó bizottságának egyik tagja kijelentette a sajtó képviselői előtt: *„Mélységesen szégyenlem az angol kormány magatartását a sheffieldi kongresszusra induló külföldi delegátusok beutazási engedélyeinek kérdésében".* Ez a nyilatkozat *hűségesen kifejezi az angol haladó közvélemény ítéletét az Attlee-kormány felett.* A „munkáspárti" kormány, miután a kongresszus előkészületei idején az angol békevédelmi bizottság és a közvélemény felé nem győzte hangoztatni, *a „demokrácia"* és az *„Angliában hagyományos szólás- és véleményszabadság"* jelszavait és mind személyi, mind technikai kérdésekben olyan ígéreteket tett, amelyekre támaszkodva Sheffieldben minden vonatkozásban felkészülhettek a béketábor nemzetközi vezetőinek és képviselőinek ünnepi összejövetelére, Kelet és Nyugat békebarcosainak találkozására és véleménycseréjére, *a kongresszust közvetlen megelőző napokban a beutazási engedélyek kezelésénél képtelen és ostoba megszorítá okat alkalmazott, majd* — Washingtonnal egyetértésben s az amerikai titkos szolgálattal együttműködve, — *zaklató jellegű rendészeti intézkedések egész sorát léptette életbe.* Példátlan „elővigyázati" intézkedéseket tettek a kikötőkben, a repülőtereken, Londonban és Sheffieldben, *az Angliába érkezett delegátusokat elképzelhetetlen módon zaklatták,* a küldöttek szabad járás-kelése útjába akadályokat gördítettek, Sheffieldben a világkongresszus időtartamára *felvonulási tilalmat* rendeltek el. *Sheffieldet a szószoros értelmében megszállta az angol biztonsági szolgálat, amelyet amerikai és az Atlanti Szövetségben együttműködő országokból kiküldött titkosrendőrökkel és ügynökökkel erősítettek meg.*

Miután nyilvánvalóvá vált, hogy *Sheffieldben a kongresszust az ügyhöz méltó keretek között megrendezni lehetetlen,* a Béke Hívei Világkongresszusa Állandó Bizottságának elnöksége *elfogadta a lengyel bizottság meghívását, hogy tartsák meg a kongresszust Varsóban, november 16-iki kezdettel.*

A Béke Hívei Lengyel Bizottságának elnöksége *felhívást* intézett a II. Békevilágkongresszus résztvevőihez.

— A vezetőség — mondja a felhívás —, az angol kormány megkülönböztető intézkedései miatt, amelyek lehetetlenné tették a sheffieldi kongresszus megtartását, november 11-én kénytelen volt a kongresszus székhelyét Varsóba áttenni. A sheffieldi kongresszus alapfeltétele ugyanis *a vita szabadsága* volt. A kongresszus minden meghívott személyiségének tudomására hozza, hogy

politikai és vallási különbségre való tekintet nélkül meghívja őket Varsóba.

A kongresszus november 16-án kezdődik. A *Lengyel Népköztársaság kormánya biztosítja a szabad beutazást, valamint a vita szabadságát, amit az angol kormány megtagadott a béke híveitől.* Az elnökség megismétli és megerősíti a meghívást és örömmel fogja látni valamennyi meghívott megjelenését a kongresszuson.

A lengyel nép üdvözli a világkongresszust

A *Trybuna Ludu* vezércikkben juttatja kifejezésre a lengyel nép örömét, hogy a Békevilágkongresszust Varsóban fogják megtartani. Az angol „munkáspárti" kormány megrémült a békebarcosok százmilliói nak hangjától és Washington parancsára végeredményben megtiltotta, hogy a Békekongresszust Angliában folytassák le. *A béke nem ismer határokat és a vizumok kiadásának megtagadása nem állíthatja meg az egyre erősödő békeharcot.*

Az angol kormány hallatlan eljárása újból megmutatta az egész világnak az imperializmus igazi arcát.

Ma, amikor az amerikai és angol csapatok bűnös háborút folytatnak a szabadságszerető koreai nép ellen, a világ egyszerű embereinek millióí *még szorosabbra zárják soraikat az imperializmus elleni harcban.* Az angol-amerikai háborús uszítóknak nem sikerült elfojtaniok a béke hangját. A kongresszust Varsóban tartják meg, abban a városban, amelyet a hitleristák csaknem teljesen megsemmisítettek. *Ma az egész lengyel nép Varsó felé fordul. Büszke arra a kitüntetésre, hogy országában fogadhatja a béke ügyének legjobb harcosait.* Népünk forrón és szívből üdvözli a Béke Híveinek II. Világkongresszusát.

„Nem védekezünk, hanem támadunk"

Tarlé akadémikus, a világhírű szovjet történettudós a *Trud* vasárnapi számában a Békekongresszus ügyével foglalkozik és megállapítja, hogy a békemozgalom hatalmas lendülete dühre gerjeszti a háborús uszítókat. Az atomhadvezérek terrorizálni akarják a hátországot, „totális háborút" akarnak. A világkongresszus olyan időpontban ül össze, amely fordulóponttá válhatik a nemzetközi kapcsolatok történetében. A háborús uszítók Angliában történt és lényegét tekintve egyik legarcátlanabb provokációs tette a Béke Híveinek Világkongresszusára kijelölt szovjet küldöttek kétharmadától megtagadta a beutazási engedélyt. A béke hívei és mindenki, akinek fogalma van a nemzetközi kapcsolatokról, *méltóképpen értékelik Bevinnek és Attleenek ezt a cselekedetét.*

— *Fáradhatatlanul tovább harcolunk, mert tudjuk, hogy a békeszerető emberiség ellenségei felett csak együttes és egyre növekvő erőfeszítésekkel vívhatjuk ki a diadalt. A békéért vívott harcunkban nem védekezünk, hanem támadunk* — fejezi be cikkét *Tarlé.*

Szolovjev, a Szovjet Szakszervezeti Szövetség Központi Tanácsának titkára Varsóba történt elutazása előtt Moszkvában a következő nyilatkozatot tette:

— *Az angol kormány eljárása a becsületes emberek felháborodását váltotta ki minden országban.* Tényleges en megtiltották a kongresszus megtartását angol területen. A Békevilágkongresszust mégis megtartjuk, hála a Lengyel Békevédelmi Bizottságnak, amely az összes delegátusokat meghívta Varsóba. A világ minden országának képviselői összegyülnek a Lengyel Köztársaság fővárosában, hogy *szabadon véleménycserét folytassanak és beterjesszék javaslataikat és terveiket a békestatutum kérdésében.*

Angol demokratikus szervezetek tiltakozása

A legkülönbözőbb angol demokratikus szervezetek, számos közéleti vezető személyiség tiltakozott Londonban a belügyminisztériumnál az ellen, hogy a munkáspárti kormány megtagadta a beutazási engedélyt a Béke Hívei Világkongresszusa Állandó Bizottsága tagjaitól és sok más küldöttől.

A Polgári Szabadságjogok Védelmének Angol Nemzeti Tanácsa nyilatkozatot adott ki, amelyben megállapítja, hogy *a beutazási engedélyek megtagadásának ténye mindenkit megráz, aki hisz a demokráciában.* Amit történt, annak *figyelmeztetésül kell szolgálnia az angol nép számára.* Az angol demokrácia pusztulás felé halad s ha a nép nem lesz nagyon éber, s nem tiltakozik minden egyes jogsértés ellen, *végeredményben az*

angliai demokrácia gyakorlatilag megszűnik létezni.

A brit békevédelmi bizottság tokozott békeharcra szólítja az angol népet

Az angol békevédelmi bizottság november 12-én Sheffieldben nyilatkozatot adott ki, amelyben megállapítja: *az angol népet megrázta és felháborította, hogy megakadályozták a Békevilágkongresszus megtartását Angliában.*

A hagyományok ellenére mindenféle rendőrmódszereket alkalmaztak, amelyek undort keltenek a becsületes állampolgárokban.

Az angol Békevédelmi Bizottság *tiltakozik az Attlee-kormány magatartása ellen,* üdvözli a lengyel kormány álláspontját, amellyel megnyitotta Lengyelország határait a kongresszus valamennyi küldöttje előtt.

— Ugy véljük — folytatja a nyilatkozat —, hogy minden becsületes angol ember érzéseit fejezzük ki, amikor azt mondjuk: *kormányunk intézkedése szégyent hoz reánk.* A Béke Hívei Kongresszusának célkitűzése: egybegyüjteni az embereket, politikai nézetükre való tekintet nélkül, hogy kifejezhessék nézetüket a fegyverkezés minden nemének csökkentésére, az agresszió és beavatkozás minden formájára vonatkozó ellenőrzésre s a háborús propaganda minden formája eltiltására vonatkozóan. Mi ezeket a kérdéseket akartuk megvitatni.

A bizottság felszólítja az angol népet, hogy *még nagyobb határozottsággal harcoljon a békéért és a történteket az angol munkáspárti kormány leleplezésének tekintse.*

A L'Humanité megbélyegzi a sheffieldi kongresszus megakadályozását

A párisi *L'Humanité* vezércikke éles szavakkal bélyegzi meg a sheffieldi kongresszus megakadályozását. Az angol kormány intézkedései rámutatnak a kormány háborús akaratára és arra, hogy a *Wall Street imperializmusától függ.* Az Attlee-kormány bizonyítékát adja *a félelemnek,* amely az emberiség ellenségeit fogja el, akik azonban *tehetetlenek száz és százmillió ember elhatározásával szemben, akik gátat akarnak vetni a háború elé.*

A szovjet, a kinai és koreai küldöttség Varsóba utazott

November 12-én Moszkvából Varsóba utazott a Béke Hívei II. Világkongresszusára a szovjet küldöttség. A küldöttség tagjai sorában kiváló szovjet tudósok, írók, kiváló sztahanovisták, újítók és társadalmi tényezők foglalnak helyet. Ugyanakkor Moszkván át Varsóba utazott a kinai és a koreai küldöttség is.

A bjelorussz pályaudvaron az elutazókat a Szovjet Békevédelmi Bizottság, a moszkvai társadalom és a szovjet sajtó képviselői búcsúztatták.

Repülőgépeken és hajókon szállítják Angliából Varsóba a delegátusokat

A *Daily Worker* jelenti, hogy a II. Békevilágkongresszus Angliában tartózkodó küldötteit repülőgépeken és hajókon Sheffieldből Varsóba szállítják. Az angol kormánnyal ellentétben a lengyel kormány minden akadály és politikai megkülönböztetés nélkül bebocsátja az összes küldötteket. *A lengyel kormánynak ez a döntése tanulságos módon mutatja meg, hogy hol van a vasfüggöny.* A küldöttek, mint a lengyel kormány és Varsó város vendégei utaznak Lengyelországba és ott vendégszeretetet élveznek.

Londonból jelentik, hogy *hétfőn nagyszabású békegyülést tartanak Sheffieldben.* A gyülésen Pablo *Picasso,* a világhírű festőművész beszédet mond.

A magyar békeküldöttség elhagyta Angliát

A brit békebizottság számos tagja kivonult a northolti repülőtérre, hogy elbúcsúztassa az elutazó magyar békeküldöttséget. Alfred *Salisbury,* a brit békebizottság egyik tagja, többek között a következőket mondotta: *„Tovább folytatjuk a harcot és biztosak vagyunk benne, hogy el kell jönnie annak a napnak, amikor majd minden akadály nélkül üdvözölhetjük Önöket ebben az országban."*

A magyar küldöttség vezetője ezt mondta: „Az Önök kormánya a legkiválóbb küldötteket nem bocsátotta be az országba. Mi nem fűzünk semmi megjegyzést az angol kormány eljárásához, mert *maguk a tények ékesszólóan beszélnek."*

A repülőtér alkalmazottai durván rálámadtak a rögtönzött gyülésre. félbeszakítva a búcsúzkodást és Salisburyt a repülőtér elhagyására kényszerítették.

Nyugateurópa vasasai és bányászai a Schuman-terv ellen

Párisból jelentik: Nagy-Britannia, Németország, Franciaország, Luxemburg, Hollandia, Saarvidék és Olaszország dolgozói november 15-én nemzetközi napot rendeznek a Schuman-terv ellen. Ezen a napon a felsorolt országok vasasai és bányászai a tiltakozás minden eszközével elítélik a munkásosztályt olyan súlyosan érintő imperialista tervet.

A koreai népi hadsereg főparancsnokságának hadijelentése

A Koreai Népi Demokratikus Köztársaság népi hadseregének főparancsnoksága közli november 12-i jelentésében, hogy a népi hadsereg csapatai a Szejszen-Ko folyó vonalán, Tokuszen körzetében és a keleti partvidéken Gildiutól északkeletre folytatták harcaikat az amerikai és délkoreai csapatokkal.

Kinai lap az amerikaiakat Koreában ért váratlan csapásról

A *Venguipao* című kinai lap a koreai helyzetről a következőket írja: Váratlan csapásként érte az amerikai imperialistákat a koreai népi hadsereg hősies ellentámadása és a kinai önkéntesek hősies részvétele a koreai hadműveletekben. Az amerikai hódítók arra számítottak, hogy a kinai nép türelme határtalan.

Az a tény is — írja a lap —, hogy az amerikai küldöttség képviselője a Biztonsági Tanácsban a Kinai Népköztársaság meghívása mellett szavazott, csak arra irányul, hogy újabb összecsküvést szervezhessenek és időt nyerjenek további agresszió előkészítésére, és hogy becsapják az amerikai és kinai népet.

A lap felhívja a kinai népet, *fokozza éberségét az amerikai imperialisták támadó összeesküvésével szemben, ne engedje magát megtéveszteni és kemény, határozott ellenállással válaszoljon az agresszióra.*

— A vörheny elleni küzdelemmel foglalkozott a gyermekgyógyászok kongresszusa. Az Orvosegészségügyi Szakszervezet gyermekgyógyász-csoportjának háromnapos kongresszusa befejeződött. Részletesen megtárgyalták azokat a gyakorlati intézkedéseket, amelyekkel a vörhenyelleni küzdelmet eredményesebbé lehet tenni. A kongresszus határozata kiemeli a felvilágosító munka fokozásának szükségességét és azt, hogy az orvosoknak fokozottabb mértékben kell a vörheny megelőzésével foglalkozniok.

Fizessen elő magyar lapokra külföldön élő barátai, ismerősei részére!

A Kultúra Könyv- és Hirlap Külkereskedelmi Vállalat, Budapest, V., Akadémia-u. 10., telefon: 313—074, felvesz előfizetéseket a **Kis Ujság, Magyar Nemzet, Friss Ujság, Magyar Vasárnap, Szabad Szó, Népsport, Szabad szúj** és a többi magyar napilapra, hetilapra és folyóiratra forintfizetés ellenében külföldi címekre.

Gellért Oszkár:

A békekongresszusra

Mikor megszülte gyermekét nagyobb nővérünk, a Szovjethaza:
a népek új történetének akkor jött meg a tavasza.

S nénénk körül, mi viselős hugok, kis népi demokráciák,
úgy áliunk most, hogy bennünk is dobog már
egy születő világ.

Legyen méltó a remek ifjúhoz, ki harminchárom év előtt tanult meg járni. S hány haza a földön követi már ma őt!

S ki őt követi, békét akar az, még akkor is, ha harcra kész. Csomót, bogot megoldani miért kell ahhoz mindjárt a kés?

S ti is, ti mind, kik másutt és ma még a rothadt rendet nyögitek, mert nyakatokon nyargal még az átok: vad némbereitek —

a meddő méh s a szajha száj dühe, mely egy harmadik poklon át, hogy elvetéljen, meg szeretne ölni minden terhes anyát —:

ti is, ti mind, hogy ne legyen meginl a végső szó a fegyveré, szoritsátok a kezetek ökölbe az uszítók felé,

ne hagyjátok harmadszor is nekik, hogy megcsapolhassák a vért, őrizzétek s védjétek meg a békét értünk s magatokért!

A Komszomol ünnepi ülése Moszkvában, a Világ Ifjúságának Napján

A szovjet ifjúság november 10-én megünnepelte a Világifjúsági Napot és a DIVSZ alapításának ötödik évfordulóját. Moszkvában a főváros és a moszkvai terület ifjúsági aktivája ünnepi ülést tartott, amelyen Mihail *Pesziak,* a Szovjet Ifjúság Antifasiszta Bizottságának helyettes elnöke mondott beszámolót. Elmondotta, a szovjet ifjúság hazafias kötelességét mindenekelőtt abban látja, hogy minden erejét, tudását és képességét a Szovjetunió kommunista építésére, a szocializmus országának, a béke és a demokrácia bástyájának megerősítésére fordítja. A szovjet ifjúság valamennyi ország ifjúságának mindig legjobb, legodaadóbb barátja lesz a béke és a demokrácia megerősítéséért folyó közös küzdelemben.

Mozi

BERLIN ELESTE I—II. rész: (színes magyarul beszélő szovjet film) VÖRÖS CSILLAG (Erzsébet-körút 45.) 5, 8, vas. ½3, ½6, ½9 (Prolongálva 4-ik hétre.) — URÁNIA (Rákóczi-út 21) 5, 8, vas. ½3, ½6, ½9.
BERLIN ELESTE I. rész: BASTYA (Erzsébet-krt. 8) 11, 1, 3, 5, 7, 9 (prolongálva!) — JÓZSEF ATTILA (R.-palota) 6, 8, v. 4.
BERLIN ELESTE II. rész: SZIKRA (Teréz-körút 60.) 5, 7, 9, v. 3. (Prol. 4. hétre!) — MUNKÁS (Kápolna-u. 3b) ½6, ½8, v. ½4. — KORZÓ (Ujpest) 4, 6, 8. — ROYAL (Kispest) 6, 8, v. 4.
KALIN, A SAS: (bolgár film) DÓZSA (Róbert K.-krt.) 61) ½5, ½7, ½9, v. ½3.
MESSZI VIZEKEN: (egy hadihajó földkörüli útja) BRIGÁD (P.-lőrinc) ½6, ½8, v. ½1. — ADY (Somogyi B.-út 3) 4, 6, 8, vas. 2.
ISTENEK TANÁCSA: (német film) DUNA (Fürst S.-u. 7) ½5, 7, ½10. (Prol.!) — FORUM (Kossuth L.-u. 18) 4, ½7, 9. (Prol.!) — MÁJUS 1 (Mártirok-útja 55) 4, ½7, 9. (Prol.!) — FELSZABADULÁS (Flórián-tér 3) ½4, 6, ½9, v. ½2. — TÁNCSICS (Csepel) ½6, 8, v. 3. — TÁTRA (P.-erzs.) 6, ½9, v. ½4.
ÁLLATOK SZÍNHÁZA, DIÓTÖRŐ: ÜTTÖRŐ 4, 6, vas. 10, 2, 4, 6.
PUSKIN (művészi szovjet dokumentfilm) FÁKLYA (Teréz-körút 28) d. u. ½5-től este 11-ig és vas. d. e. ½11-től este 11-ig folytatólag.
ÚJ UTAKON AZ ÉPITŐIPAR: kísérőfilm a SZIKRA és MUNKÁS mozíban.
BATEI PÉLDA: kísérőfilm az ELIT mozíban.
Tragikus hajsza: (olasz film) KAMARA Dohány-u. 48) 4, ½7, ½9, v. 2. — KOSSUTH (Váci-út 14) 4, ½7, ½9, v. ½2. (Prolongálva!)
TALÁLKOZÁS AZ ELBÁN: (magyarul beszél) SAVOY (Üllői-út 4) ½4, ½6, 8.
VAN HAZÁJUK: (magyarul beszélő szovjet film) PÁTRIA (Népszínház-u. 13) 4, 6, 8.
AZ UZSORÁS: (Balsac novellája nyomán) ELIT (Szt. István-körút 16) ½5, ½7, ½9, v. ½3.
Egy élet muzsikája: (Glinka élete) BETHLEN (Bethlen-tér 3) ½4, 6, ½9.
Dalolva szép az élet: (zenés vigjáték) ZUGLÓI (Angol-u. 26) ½5, ½7, ½9. — SZABADSÁG (Bartók B.-út 64) ½5, ½7, ½9, v. ½3. (Prol.) — UGOCSA (Ugocsa-u. 10) 4, 6, 8 (prol).
Vörös nyakkendő: (magyarul beszél) BODOGRÁF (József-körút 63) ½5, ½7, ½9, v. ½3.
Két pajtás: JÓZSEF ATTILA (Kálvária-tér 7) 4, ½7, ½9.
Tengerész lánya: TINÓDI (Nagymező-u. 8) ½4, 6, ½9. — OLIMPIA ½5, ½7, ½9, v. ½3.
Nagy Péter: (történelmi film) PHÖNIX (Rákóczi-út 68) 11, 1, 3, 5, 7, 9.
Vidám vásár: IPOLY (Csáky-u. 65) ½4, 6, ½9.
Muzsikál az ifjúság: PETŐFI (Rottenbiller-u.37) 4, 6, 8.
Figaro házassága: (Mozart vígoperája) STUDIÓ (Akácfa-u. 4) 4, ½7, ½9, v. ½2.
Tengerészbecsület: OTTHON (Beniczky-u. 3—5) 4, 6, 8.
Orsai csomópont: UJLAKI (Bécsi-út 69) 4, 6, 8, v 2.
Óceán vándora: (HUNNIA) (Bartók B.-út 130) 4, 6, 8.
HÍRADÓ MOZI (Erzsébet-krt 13) 1. Magyar híradó. 2. Magyar parasztküldöttség a Szovjetunióban. 3. Szovjet híradó. 4. Kártevők (csehszlovák dokumentfilm). 5. Tavaszi mese (új színes szovjet rajzfilm). Reggel 9-től este 11-ig folytatólag.
FÉNY (Ujpest) 1. Magyar és szovjet híradó. 3. Sportdicsőség (színes). 4. Magyar parasztküldöttség a Szovjetunióban. D. u. ½4-től este ½10-ig és vas. d. e. ½11-kor és d. u. ½4-től este ½10-ig folytatólag.

NAPLÓ

Felhős, esős idő

A Meteorológiai Intézet jelenti:

Európa legnagyobb részén a csapadékos időjárás tovább tart, mert úgy az Atlanti-óceán, mint a Földközi-tenger felől egymást követő hullámokban tengeri légtömegek árasztják el a szárazföldet. Ezek a légtömegek különböző hőmérsékletűek. A délről érkezők igen melegek, a brit szigetekre ezzel szemben már hideg sarkvidéki levegő tört be.

Hazánkban vasárnap folytatódott a felhős idő. A hőmérséklet rendkívül magas értékekre emelkedett: országszerte 13—16, Pápán, Tatabányán, Székesfehérvárott, Keszthelyen, Kalocsán 17 fokot mértek. Sokfelé hullott kevés eső. Tiszafüredről 6, Gyöngyösről 5, Galyatetőről és Lovászpatonáról 4 mm-t jelentettek. Az éjszaka is igen enyhe volt, a levegő még a talajközeli rétegben sem hűlt 5 fok alá.

Budapesten vasárnap a hőmérséklet napi középértéke 6.3 fokkal magasabb, a légnyomás napi középértéke 5.4 mm-rel alacsonyabb volt, mint a sokévi átlag.

Budapesten hétfőn 12 órakor a hőmérséklet 13 fok, a tengerszintre átszámított légnyomás 754 mm, mérsékelten süllyedő irányzatú.

Várható időjárás kedd estig: mérsékelt, később megélénkülő délnyugati, nyugati szél, felhős idő, sokfelé eső. Helyenként reggeli köd. A hőmérséklet nyugat felől süllyed.

— Az ENSZ Politikai Bizottságának görög vitájában *Carapkin* szovjet küldött megállapította, hogy az ENSZ Balkáni Bizottsága nem hogy elősegítené a görög kérdés rendezését, hanem ellenkezőleg, hátráltatja a Görögország és szomszédai, Bulgária és Albánia közötti kapcsolatok rendezését. Görögországban irgalmatlan terror uralkodik. A görög kormány politikájáért az *USA kormányát terheli a felelősség,* mert az ország igazi vezetői a Görögországban tartózkodó amerikai megbízottak.

— A Dagesztáni Autonom Szovjet Szocialista Köztársaság fennállásának 30. évfordulóját ünnepli. A Szovjetunió Minisztertanácsa és a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártjának Központi Bizottsága az évforduló alkalmából üdvözölte a Dagesztáni Autonom Szovjet Szocialista Köztársaság Legfelső Tanácsának Elnökségét és Minisztertanácsát, valamint a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártjának dagesztáni területi bizottságát.

— Az Ausztriai Szövetséges Ellenőrző Tanács ülésén a Szovjetunió képviselője a katonai tevékenység megszüntetését követelte az osztrák kormánytól. Az ülésen a nyugati megbízottak felszólalásai világosan megmutatták, hogy az USA, Anglia és Franciaország képviselői továbbra is ösztönözni szándékoznak az osztrák kormányt a demokratikus elemek üldözésére és a Szövetséges Ellenőrző Tanács határozatainak megsértése útján haladnak.

— A Nemzetközi Ujságíró Szövetség tiltakozott az angol kormánynál és az Angol Ujságíró Szövetségnél a II. Békevilágkongresszus küldöttei vizumának megtagadása miatt.

— Holland-Ujguineát MacArthur kívánságára csendesóceáni stratégiai támaszponttá építik ki az amerikaiak.

— Az árulás miatt elítélt Pétain marsall szabadlábra helyezését indítványozták a gaulleisták a francia nemzetgyűlésen. Az indítványt 466:98 arányban elutasították.

— Beosánatot kért az angol katonai összekötő misszió vezetője a szovjet katonai összekötő misszió két tagjának a németországi megszállási övezetben történt jogellenes letartóztatása miatt.

— Novokramatorszkban a Sztálin nevét viselő gépgyár dolgozói elkészítették a Szovjetunió legnagyobb villamosmeghajtású exkavátorát. A gép egyszerre 15 köbméter szenet tud felemelni, 33 méter magas, daruja 34 méter hosszú, súlya 1054 tonna. A gigantikus gépezet 44 villanymotorral van felszerelve, 7000 ember munkáját végzi el.

— Szicília, Calabria és Lazio szegényparasztjai folytatják földfoglaló mozgalmukat. A Po-folyó deltavidékén is egyre nagyobb méreteket ölt a földért és munkáért vívott harc.

— A newyorki görög konzulátus előtt tüntetők tiltakoztak a görögországi monarchofasiszta terror ellen.

— Haladó amerikai szakszervezetek közös felhivásban tiltakoztak a bérek rögzítése ellen és november 28-ra Washingtonba értekezletet hívtak össze, amelynek célja: megerősíteni a szakszervezetek harcát a bérrögzítési politika ellen, az árak és lakbérek ellenőrzéséért, az árak leszállításáért, a Taft-Hartley és Mac-Carran-féle munkásellenes és fasiszta törvények felfüggesztéséért s a haladó kikötőmunkások elbocsátása ellen.

— Tibet békés felszabadításával kapcsolatban nyilatkozatot adtak ki Pekingben. A nyilatkozat megállapítja, hogy a népi felszabadító hadsereg a bevonulás után Tibetben biztosítja a vallásszabadságot, védelmébe vesz minden templomot, segíti Tibet lakosságát a földmüvelés, állattenyésztés, ipar és kereskedelem kifejlesztésében, biztosítja a tibetiek önkormányzatát. A közigazgatási és katonai rendszer Tibetben a régi marad. Tibet csapatai a Kínai Népköztársaság honvédelmi erőinek részévé válnak. A szerzetesek és hivatalnokok helyükön maradnak. Minden reformot a nép akaratának megfelelően, a néppel való tanácskozás alapján hajtanak végre.

— Vietnamban a francia gyarmati hadsereg Moncay városától északnyugatra újabb erődítményt volt kénytelen kiüríteni és átengedni a felszabadító népi hadseregnek.

— Mohamed Ahidar pasa, az egyiptomi fegyveres erők parancsnoka lemondott. A Reuter azt írja róla, hogy nem volt katonaember, *de nagy tapasztalattal rendelkezett a rendőrség és a börtönök igazgatásában.*

— A vidéki írók kérdéseiről tárgyalt a Magyar Irók Szövetsége vasárnapi ankétja. Elhatározták, hogy az Irószövetségben vidéki titkári állást szerveznek a vidéki írók ügyeinek intézésére. Az Irószövetség megszervezi a vidéki kultúrközpontokban a helyi csoportokat és lehetővé teszik, hogy egy-egy vidéki író bizonyos ideig Budapesten tartózkodhassék.

— A DIVSZ küldöttsége *Queuille* francia belügyminisztertől kérte, tegye lehetővé, hogy az ifjúsági világszervezet akadálytalanul működhessék Franciaországban.

— Maurice Thorez további orvosi kezelés céljából egy szovjet repülőgépen felesége és *Davidenkov* szovjet orvosprofesszor, s *Rouques* kezelőorvos kíséretében a Szovjetunióba utazott.

— MacArthur elrendelte Sigemicunak, az egyik japán háborús főbűnösnek szabadonbocsátását.

— A bordeauxi kikötőmunkások sztrájkkal tiltakoznak az amerikai csapatok jelenléte miatt a bordeauxi kikötőben. A város lakossága felháborodással fogadta az amerikaiak megjelenését.

— Felavatták Miskolcon az aggok házát. Az aggok házában húsz kétágyas és négy háromágyas szobában helyezték el az otthon lakóit. Hatalmas ebédlő, újságokkal, könyvekkel felszerelt társalgó szolgálja a lakók kényelmét. Az építkezés egymillió forintba került.

— Szöulban nem hogy enyhülne, de folyton fokozódik a liszinmanista és amerikai terror. November 7-én újabb 27 koreait végeztek ki. A katonai hatóságok „kommunisták iránti rokonszenv" vádjával is halálra ítélnek és kivégeztetnek koreai hazafiakat.

Uj helyiségbe költözik a VI. kerületi tanács

A budapesti VI. kerületi Tanács hivatala az Aradi-utca 23. alatti székházából elköltözik a VI. kerület Eötvös-utca 3. alá. A költözködés november 13-án kezdődik és november 18-án fejeződik be. A költözködés ideje alatt az ügyfélfogadás zavartalanul folyik tovább.

Ujjáépítették a Várba vezető lépcsőket

Gázvilágitást kap a Vörösvári-út

Budapest lakossága szeretettel fordul ötleteivel, panaszaival, kérelmeivel a Tanácsokhoz. Már az eddigi tapasztalat is azt mutatja ugyanis, hogy a Tanácsok mindenkit meghallgatnak és a kérelmeket igyekeznek lehetőleg teljesíteni is.

Az I. kerület lakói közül sokan a Várba vezető lépcsők rossz állapota miatt panaszkodtak. Az ostrom idején a lépcsők egy része elpusztult és a korlátok is ledőltek. A Tanács intézkedésére most *a Donáti-lépcső, a Franklin-lépcső és a Jácint-lépcső hibás lépcsőfokait kicserélték, a sérült korlátokat kijavították és új burkolatot kapott a Donáti-utca is.*

A III. kerületi tanács végrehajtóbizottsága a dolgozók kívánságára elrendelte a *csillaghegyi gyermekjátszótér fásításának kiegészítését.* Fásítják még a Körte-utcát, valamint a Szentendrei-út külső szakaszát. Ezt a munkát a Főkerttel karöltve, a Tanács műszaki osztálya még ebben a hónapban elvégzi. A Vörösvári-út lakói azt kérték a Tanácstól, hogy javítson az út rossz világításán. *A Tanács intézkedésére rövidesen 44 gázlámpát állítanak fel a Vörösvári-úton.*

Hogyan készül a szovjet film?

A filmgyártás őskorában a forgatókönyvet, majdnem kivétel nélkül, *rendezők* írták. A kezdet rövid és máris dicsőséges megnyilatkozásai után, az élenjáró szovjet filmművészet *hatalmas arányú fejlődésnek* indult, egyre differenciáltabb lett, és a forgatókönyv-írás is *külön munkakörré* szélesedett. Megalakult a *„Forgatókönyv műterme"* nevű szervezet, mely már függetlenné vált a rendezéstől. Ismert írók: *Konstantin Szimonov, Borisz Gorbatov*, jeles rendezők: *Leon Arnstam, Mihail Romm* irányítják a Forgatókönyv műtermének munkáját. A feladat az, hogy a szovjet filmgyártást ellássák *jó és változatos forgatókönyvekkel*, továbbá, hogy ellenőrizzék azok

művészeti és ideológiai értékét.

A forgatókönyvírók szervezete *Moszkvában* hatalmas filmszakkönyvtárral rendelkezik. Külön szakemberek feladata az, hogy figyelemmel kísérjék a Szovjetunióban és külföldön megjelent új filmszakkönyveket és a filmgyártás műszaki embereivel megismertessék.

A szovjet forgatókönyvíró általában *egyedül építi fel* a forgatókönyvet, munkáját maga dolgozza ki alaposan és igen gondosan. A kész forgatókönyvön a rendező *semmiképp nem változtathat* az író beleegyezése nélkül. Ez a szabály biztosítja a cselekmény folyamatosságát és őrzője az *egységnek*. A forgatókönyvíró, a műtermi munka során,

végigkíséri a film születését

és résztvesz a rendezésben. A szovjet közönség *igen magas követelményekkel* lép fel a szerzővel szemben, aki csaknem mindig neves író. A forgatókönyv, ezért is, legtöbbször könyvalakban szintén megjelenik, a filmmel egyidejűen.

1200 kópia egy filmről

Nézzük, hogyan dolgozik a forgatókönyvíró és hogyan lesz film a munkájából? Tegyük fel: *Pogodin*, egyike a legkitűnőbb szerzőknek, munkához fog. Forgatókönyvét *egyáltalán nem ötletszerűen* írja, hanem úgy, hogy

ez mindenben megfeleljen a szovjet nép igényeinek.

Alaposan ismeri, mit kíván a szovjet közönség, mire van szüksége. Természetesen, a gyártó, rendező és a forgatókönyvíró között *szoros kapcsolat áll fenn* és nincs példa arra, hogy értékes forgatókönyv valaha is a fiók mélyén maradt volna. A Szovjetunióban a producer maga a filmgyár. A forgatókönyvíró, rendező és a filmgyár hármasa — *munkaközösség*. Ennek a munkaközösségnek a szovjet állam

minden eszközt rendelkezésre bocsát.

Nem merülhet fel sem olyan szellemi, eszmei, sem technikai követelmény, még ha az utóbbi a legkülönlegesebb felszereléseket igényli is, hogy art a rendező meg ne kapja — a film kifogástalan elkészítése érdekében.

Gyakran megtörténik, hogy a film készítése előtt a forgatókönyvet bizonyos változtatással, bemutatják *színdarab formájában is* és a darab mindaddig műsoron marad, míg a színészek hibátlanul és a legkidolgozottabban nem tudják szerepeiket. A studio-producer a filmmunka

legfőbb felügyelője.

Egyformán kitűnő szakembere *a laboratóriumnak*, ért a *vágáshoz* és a *szinkronhoz* szintén. A film rendezése, előhívása és a kopiakészítés végig az ő ellenőrzése alatt történik.

A filmet végül befejezik, a mű elkészült. Ezután következik a legfőbb vizsga a két legfőbb cenzor: a *filmminisztérium* és a *közönség* előtt. Valósággal elragadja az ember képzeletét a film forgalomba hozott kópiáinak száma; egy-egy alkotásról

1000—1200 kópiát készítenek.

Ez a szám azt jelenti, hogy egy olyan filmet, mint például a *„Micsurin"*, 10 nappal a bemutató után már 1,100.000 néző lát. Ők a filmhez valamennyien hozzászólnak, kritizálják és nem utolsósorban, ha megérdemli, lelkesednek érte.

Emlnescu-ünnepség a Művészeti Szövelségek Székházában

A Magyar Írók Szövetsége *Eminescu*, a nagy román költő születésének századik évfordulóján vasárnap délelőtt 11 órai kezdettel a Művészeti Szövetségek Házában Eminescu-ünnepséget rendez. A nagy román költőt Darvas József méltatja. Bevezetőt *Gergely* Sándor, az Írószövetség elnöke mond. *Palotai Erzsi* és *Horváth Ferenc* Eminescu-verseket szavalnak, *Török Erzsi* román népdalokat énekel *Farkas Ferenc* átiratában és zongorakísérete mellett. *Kadosa Pál* Bartók Béla „Román tánc"-át adja elő. Közreműködik még a Vásárhelyi-kórus, *Vásárhelyi Zoltán* vezényletével.

Színházak szombati műsora:

Operaház: Cosi fan tutte. (Mozart-ciklus 1., 7). — **Városi:** Népszerű operaest (A. 3., fél 8). — **Nemzeti:** Ellenségek (Jászai-bérl., fél 8). — **Magyar:** Karenina Anna (7). — **Madách:** Leánynéző (Vizsgaelőadás, 3), — Szabad a pálya (Mahler-bérl., 7). **Belvárosi:** Hétköznapok hősei (7). — **Fővárosi Operett:** Gerolsteini nagyhercegnő (Kán'orné-bérl., 7). — **Állami Bányász Színház vendégjátéka** (Józsefvárosi Színház): Nébántsvirág (7). — **Vidám:** Gömböc úr (fél 8). — **Ifjúsági:** Dzsomárt szőnyege (Kazinczy-bérl., 7). — **Úttörő:** Tamás hátya kunyhója (fél 4, fél 8). — **Bábszínház:** Piroska és a farkas (3, 5). — **Fővárosi Variété:** Új világ csillagai (8). — **Kamara Variété:** Görbe tükör (8). — **Optimisták:** Oktogoni victorony (9).

ISMÉT 500 FILMDOLGOZÓT bocsátottak el Angliában. Az újabb felmondás az angol filmválság következménye, most ugyanis, bezárták a csődbejutott Arthur Rank, a „filmvezér" szervezetéhez tartozó denhami studiókat is.

Vasárnapi műsor:

Rádió

KOSSUTH-RÁDIÓ. 7.00: Jó gelti Közben Naptár. — 8.00: Hírek. Lapszemle. — 8.30: Szív küldi . . . — 9.00: Reggeli zene. — 9.30: Evangélikus vallásos félóra. — 10.00: Református istentiszteletek közvetítése. — 10.45: Külügyi negyedóra. — 11.00: Új barázdát szánt az eke. Folytatásos játék Solohov regényéből. — 11.25: Lengyel-magyar Zenei Hét. A lengyel rádió zenekarát vezényli Somogyi László. Közreműködik Hajdu István (zongora). Helyszíni közvetítés Katowiceből. — 12.00: Déli harangszó. Hírek. — 13.00: Tánczene. — 13.30: Hangos újság. — 14.00: Hírek. — 14.15: Ünnepi hanglemezek. — 15.30: Nótás Szabó Pál élete. — 16.30: Szív küldi . . . — 17.00: Hírek. — 17.10: Szovjet versek — szovjet dalok. — 17.40: Falurádió. — 19.00: Chopin: F-moll-zongoraverseny. — 20.00: Hírek. — 20.20: Hangképek a vasárnap sportjáról. — 20.50: Totóhírek. — 20.55: A revizor. Gogolyvígjáték rádióra alkalmazva. — 21.50: Hanglemezek. — 22.00: Hírek. — 22.20: Csabai László énekel. — 22.50: Tánczene. — 24.00: Hírek. — **PETŐFI-RÁDIÓ.** 8.00: Balettzene. — 8.30: Falurádió. — 9.00: Fejtörő séta Zenopotámiában. — 10.00: Puskin. Képes Géza előadása. — 10.30: Délelőtti hangverseny. — 11.30: Hanglemezek. — 11.40: Texasban történt. Ambrus Zoltán szatirája. — 12.00: Tőrzene. — 13.00: A Néphadsereg híradója. — 13.30: Kamarazene. — 14.00: Tarka muzsika. — 14.50: Hírek. — 15.00: Teznap. Déry Tibor elbeszélése. — 15.20: Hajdu István zongorázik. — 15.45: Vasárnapi krónika. — 16.00: A Rádió Gyermekszínházának műsora. — 16.40: Kérdezz — felelek! — 17.00: Tolvajok kertje. Sándor Kálmán regényének ismertetése. — 17.50: Szórakoztató zene a moszkvai rádió műsorából. — 18.45: Kamarazene. — 19.30: A furfangos özvegy. Vidám zenés játék Goldoni komédiája nyomán. — 20.20: Hangos újság. — 21.00: Mi újság a sportvilágban? — 21.10: Rádióankét. — 21.30: Ljemesey énekel. — 22.00: Szines Szöttes.

Hétfői műsor:

KOSSUTH-RÁDIÓ. 5.00: Hanglemezek. — 5.20: Lapszemle. — 5.30: Hanglemezek. — 6.00: Falurádió. — 6.30 Vasárnapi sportereredmények. — 7.00: Hírek. — 7.10: Szórakoztató zene. — 7.55: Műsorismertetés. — 8.00: Lapszemle. — 11.30: Zene. — 11.45: Hazatérés. Illés Béla elbeszélése. — 12.00: Déli harangszó. Hírek. — 12.15: Zene. — 13.00: Tarka muzsika. — 14.00: Hírek. — 14.15: Somló Sándor Melódia-együttese játszik. Pogány Zsuzsa és Szabó Miklós énekel. — 15.30: Női szemmel . . . A Rádió asszonyrovata. — 15.45: Vivaldi: Concerto grosso. — 16.00: Rádióiskola. — 16.30: Rádiószeminárium II. (Alapfokú.) — 17.00: Hírek. — 17.10: Vidám muzsika. — 17.50: Mendelssohn: Szentivánéji álom — nyitány. — 18.05: Dalolj velünk! A Bartók Béla Szövetség dalnegyedórája. — 18.20: Solymos Péter román műveket zongorázik. — 19.00: Falurádió. — 19.15: Tánczene. — 20.00: Hírek. Hangos újság. Sport. — 21.00: Tánczene. — 22.00: Hírek. — 22.20: Magyar muzsika. — 23.00: Szórakoztató zene a moszkvai rádió műsorából. — 24.00: Hírek. — **PETŐFI-RÁDIÓ.** 5.30: MHK-nevedóra. — 5.45: Termelési lapszemle. — 5.55: Hanglemezek. — 6.05: Tíz perc háztartás. — 6.15: A lengyel rádió szórakoztató műsora Magyarország dolgozóinak. — 8.30: Heti zenés kalendárium. — 9.20: Kamarazene. — 10.00: Hírek. — 10.30: Cigányzene. — 11.00: Gyermekrádió. Óvodások műsora. — 14.50: Hírek. — 15.00: Rádióiskola. — 15.40: Igor Bezrodni hegedül. — 16.10: Hajótörés szárazföldön. Rádiójáték Traven nyomán. — 16.50: Délutáni hangverseny. — 17.20: Magyarkodó túlzások a nyelvhasználatban. Laczkó Géza párbeszéde. — 17.35: Szlovák népdalok. — 18.10: A technika úttörői. Mihail Kucsorin: Sztahanovista kohómunkás, Eseményjáték. — 18.45: A Szovjetunió ifjúsági szimfónikus zenekara játszik. — 19.25: Orosz nyelvoktatás. — 19.40: Egy falu — egy nóta. — 20.00: Szép esti muzsika. — 21.00: Moszkvai ajándéklemezek. — 21.20: Az orr. Vidám történet Gogoly novellája nyomán. — 22.00: Szív küldi szívnek.

Néhány hónappal ezelőtt érte el a magyar rádióelőfizetők száma az 525.000-et. A most megejtett sorsolás eredményeként Anggal András géplakatos nyerte a díjat, amelyet minden ezredik előfizető kap jutalomként a rádiótól, egy 4 plusz 1 lámpás szuper rádiókészüléket. Huszonnégy új előfizető értékes könyvjutalmat kapott.

KÖNYVSZEMLE

A. K. Vinogradov: Stendhal élete *(Uj magyar Könyvkiadó.) Henri Beyle* — akit *Stendhal* néven ismert meg a művelt világ — egyike a **XIX. századi francia irodalom legérdekesebb egyéniségeinek, bár munkássága a maga korában nem gyakorolhatott kellő hatást a francia társadalomra. Nem gyakorolhatott, hiszen Stendhal, aki gyermekkorában a francia forradalom eszméit szívta magába, felnőttként is megmaradt jakobinusnak. Az emberi haladás tiszta eszméit hirdette, az egyre erősbödő reakcióval szállt szembe írásaiban akkor is, amikor a francia társadalom, amely a napoleoni glóire varázslatára még csak megtorpant a haladás útján, a Szent Szövetség szavára csábtáncot lejtő Bourbonok, majd Lajos Fülöpnek a polgári demokrácia minden eredendő bűnét magánviselő uralma alatt — a negyedik rendtől való félelmében — vissza is kanyarodott ezen az úton. Stendhal** jól tudta, hogy egyelőre fa rahányt borsó írásainak minden szava. Akik olvassák, meg sem értik, vagy elvetik maguktól s még távol az a kor, amelyben eszméi majdan valóra válnak. *„Leginkább 1935 táján fognak olvasni az emberek"* — írja jövőbe sejtően s valóban közel száz esztendőnek kellett eltelnie, míg az általa hirdetett eszmék elindulhattak a maradéktalan megvalósulás felé.

Beyle ifjú tiszt korában még lelkesen követte Napoleont olaszországi hadjáratain. Akkor még éppen olyan jogosan látta vezérében a népek felszabadítóját, amilyen bizalommal és lelkesedéssel fonták a szerény milánói asszonykezek a korzikai tiszteletére emelt diadalkapu virágbetűs feliratát: „Alla valorosa armata francese". Ám *hamarosan kiütközött a napoleoni háborúk imperialista jellege* s az oroszországi hadjárat idején — a lengyel, litván és orosz jobbágyokkal együtt — a Grand Armé hadbiztosaként buzgólkodó Beyle is hiába várta a földesúri zsarnokság felszámolását. A csúfos kudarc után *Beyle „nagyon is ráeszmél, ki az a Napoleon"*. Elhagyja Franciaországot, hogy kedvenc Itáliájában utazgatásnak s az irodalomnak szentelje életét. Természetes, hogy a szabadságeszmék rendíthetetlen harcosa kapcsolatba kerül a francia uralom alól osztrák rabságba zuhanó olasz föld felszabadítását s az olasz közlársaság megteremtését célzó carbonari mozgalommal.

A Confalonieri irányításával működő carbonari sejtek egyikében szövődik bizalmas barátság *Byron, Silvio Pellico és Beyle* között, akiezidőtájt már Stendhal néven is jónéhányszor tyúkszemére lépett a bécsi császári udvarnak. Domenico Vismara torinói mérnök neve alatt pedig olyan arányú forradalmi tevékenységet fejt ki az olasz városokban, hogy az osztrák hatóságok az összeesküvés leleplezésekor in contumaciam kötélhalálra ítélik. A Szent Szövetség urai előtt nem titok már az olasz carbonari s az ugyancsak vérbefojtott orosz dekabrista-mozgalom közötti kapcsolat, de Beyle, Stendhal, Bombay és Vismara személyének azonosságáról egyelőre még nem tud az osztrák titkosrendőrség. Beyle sikerrel menekül a kopók elől, hogy Stendhal folytathassa életművét s egyéb irásainak serege mellett olyan műremekekkel ajándékozhassa meg a hálátlan emberiséget, mint a *„Római séták"*, *„Vörös és fekete"* s a *„Parmai Certosa"*, amelyről Balzac a *„Revue de Paris"*-ban teljes hetven hasábon írta meg elragadtatott bírálatát.

Ám egymagában az írás nem biztosítja a megnemalkuvó író megélhetését. Bármennyire elégedetlen az 1830-as forradalom eredményeivel („Franciaországot a bank fogja kormányozni — írja. — A France et Paris részvénytársaság igazgatójává Orleans hercegét nevezték ki, aki csak a bankárok akaratát fogja teljesíteni"), mégis kénytelen vállalkozni arra, amire a Bourbonok alatt nem volt hajlandó. Közhivatalba lép. Lajos Fülöp Triestbe küldi konzulnak, majd — az osztrák kormány tiltakozására — Civita Vecchiába helyezi át. A minisztérium bürokratáinak okvetetlenkedései ellenére is sikeresen látja el hivatalát, de élete végén habozás nélkül adja vissza a megbízatást, amikor a szíriai bonyodalommal kapcsolatban arról kell meggyőződnie, hogy a francia kormány magatartása szöges ellentétbe került az általa vallott elvekkel.

Vinogradov izgalmas, de a történelmi hűséghez ragaszkodó írása megsapóan egyszerű s éppen ezért hatásos írói eszközökkel vonultatja el az olvasó előtt ennek a mozgalmasan színes és az emberi haladás szolgálatába állított életnek minden mozzanatát s miatt végigkísérjük az égő Moszkva falai között magára eszmélő Beyle-t Stendhalnak a montmartrei temetőben domborodó sírhalmáig, megismerjük az európai nemzetek XIX. századbeli szabadságmozgalmainak legrejtettebb összefüggéseit is.

A *Magyar-Szovjet Társaság* felbecsülhetetlen szolgálatot tett a magyar olvasóközönségnek, amikor Vinogradov nagyszerű könyvét az *Uj Magyar Könyvkiadó* gondozásában *Borzsák István* jósikerült fordításában kezünkbe adta.

Zsadányi Ede

GRAZYNA BACZEVICZ hegedűművésznő, aki a *Lengyel Zenei Hét* alkalmából most rádiónkban koncertezik, fiatal kora ellenére is a legjelentékenyebb zeneszerzők közé tartozik. Ez annál is érdekesebb, mert a zenetörténet *igen kevés nőkomponistát ismer*. Baczewicz zongoraversenyével nemrégen ismertette meg a magyar közönséget *Spinalszky*, a neves zongoraművész, a Zeneakadémián rendezett zenekari hangversenyén. A műnek jelentős sikere volt. Baczewicz igen sokat dolgozik, az új zeneirodalom számos művét tartja számon, közte a híres *Szimfónikus nyitányt*. A *Lengyel Zenei Hét* alkalmából a magyar rádióhallgatók most megismerhetik hegedűművészetét is a mikrofonon át.

Rjépin

Irta: Lyka Károly

Ezt a nevet szájról-szájra adták a régi budapesti Mücsarnok látogatói félszázaddal ezelőtt. Többféle érdekesség fűződött hozzá. Mert Rjépin volt a második orosz festő, aki nálunk kiállított (az első Verescsagin): képe tehát bevilágított egy ismeretlen művészet világába. „Kozákjai", amelyek a kiállítás legszebb termében mutatkoztak be, már tárgyuknál fogva is a nézők tömegét vonzották maguk elé. A hírlapok lelkesedtek érte. A folyóiratoknak kész pecsenye volt a messziről érkezett jövevény produkciója. A magyar kormány aranyéremmel fémjelezte. Ennél többet nem is érhetett el egy kép.

Ez volt Rjépin egyik magyar vonatkozása. A másik, hogy megfestette zenénk egyik nagy mesterének, Liszt Ferencnek arcképét. Történelmi kép és arckép: ez a két típus adta a mester műsorának egyik jellemző részét.

Főkép a történelem, hiszen a nálunk bemutatott kép is az. Régi vágású donmenti kozákok főemberei fogalmazzák meg a választ, amelyet a török szultánnak fognak küldeni. Egy fródiák körmöli a levelet amely olyan borsos, hogy az egész csapat hasát fogja a nevetéstől. Ha a szultán megadásra szólította fel őket, most megkapja a feleletet, amelyet nem fog az abrakába kitenni.

Ez mint történet eléggé mulatságos. Másvonatúak azonban azok a képei, amelyeken mintegy leránt'a a leplet a cári uralom borzalmairól. Egyik munkáján Zsófia cárné kinéz az ablakán: ott sorra fölakasztották a sztrelicieket. Egy másikon megint egy akasztás, de megjelenik egy nemzeti szent, Miklós, és megakadályozza a végrehajtást. Egy harmadikon Iván cár látható, karjában tartja holt gyermekét, akit ő maga gyilkolt meg. Egy negyediken a cár emberei elfognak egy forradalmi férfiút: rémület torzítja el az arcokat. Effajta képein mintha megnyíltak volna Dante Poklának kapui s az eszelősség lidércei, a gonoszság démonjai öltöttek volna magukra a cárok prémjét és brokátját.

Mindezek a munkák elsárgult krónikák, történeti könyvek lapjainak, a nép szájhagyományainak visszhangjai. Atelier-művészet, a műhely négy fala között elmélkedő és a véres multba visszanéző mester lázongása.

De műsorában vannak olyan képei is, amelyeknek tárgyát nem krónikákból szedte ki, hanem amelyekről mint szemtanú vallott a képein. Típusa az ilyeneknek az a műve, amely Hajóvontatás a Volgán néven lett hires. Görnyedve húzzák hosszú kötélen a folyam árja ellenében a teherhajót, térdük megroppanni látszik az állatnak való erőfeszítéstől. Ez a rabmunka szinte jelképe az akkori orosz népnek, kiáltó szó a pusztaságban A nép különben is érdekelte ecsetjét, sok ilyen műve került egy gazdag műbarát, Tretyákov híres gyűjteményébe.

Mindezek a munkák számot adnak arról, hogy milyen állást foglalt el Rjépin a cári Oroszországgal szemben. Ideje most már őróla magáról megemlékeznünk.

Rjépin életéből jótékonyan hiányzik a hagyományos művész-regény. Kisebbfajta községben, Csugujevoban született 1844-ben. A magyar olvasót talán érdekelni fogja, hogy ugyanebben az évben született Munkácsy Mihály, Mészöly Géza, Benczúr Gyula, egy évvel később Szinyei-Merse Pál. Szülőhelye közel volt Charkov városához, amelynek szintén van magyar művészeti vonatkozása: ennek temetőjében pihennek egyik derekas miniatűr-festőnknek, Medvey Ágostnak földi maradványai († 1870).

Rjépin sorra járta az akkori orosz művész-ifjúság tanulmány-útjait, kezdte a szentpétervári (ma leningrádi) akadémián, utána Páris, utána Róma következett. Aztán sokáig Szentpétervárott élt, főműve e nagynagyvárosi légkörben keletkeztek. Akadémiai tanulótársai közül több szempontból nevezetes lett a két évvel idősebb Verescsagin és a négy évvel fiatalabb Szurikov. Sőt az előbbi európai szenzációt jelentett, képeinek nagy tömegét végigjáratta a Nyugat nagy városain és az iskolásgyerekektől a diplomatákig föl kavarta az emberek békéjét. Mert azok legnagyobb rész a háború embertelenségét vetítette a néző szeme elé. Indiai szabadságharcosok kivégzése mellett látni lehetett a Sipka-szorosnak hóba fulladt őrszemét, a napoleoni hadjárat áldozatait. Megannyi izgatás a háború ellen, erősebb és meggyőzőbb, mint a nagy hírlapok vezércikkei, mint Suttner báróné kiáltványai, mert itt mintegy kézzelfogható lett a szenvedéstől eltorzult arc, az alvadó vér. S ha festészete nem is olyan jelentős, mint Rjépiné, föllépése mégis nemzetközi súlyú volt a közönség körében.

A másik iskolatárs, Szurikov tárgy dolgában közel állt Rjépinhez, legalább abban, hogy ő is vászonra vitte a sztrelicek kivégzését De abban is, hogy a cári uralom áldozatának, Mensikovnak csöndbe fulladt drámáját festette meg A dráma színhelye Szibéria s maga ez az egy szó megborzongatta az emberek bőrét nemcsak Oroszországban. A számüzött leányai a reménytelen fájdalom hősnői, atyjuk tehetetlen, magába szorított harag és gond áldozata. Hangtalan szomorúság szövi át a szerény kalyiba levegőjét. Szurikovnak is külön terem jutott a nagy Tretyakov-gyüjteményben.

Efféle indulatok, ilyen hangoltság jellemzi Rjépin e bajtársait. Mind a negyvenes évek szülöttei, ez az idő különösen termékenynek bizonyult hazájának művészetében.

Ha eddig csak arról volt szó, hogy mi érdekelte ezeket a művészeket, minő belső vágy hozta mozgásba ecsetjüket, most már helyénvalónak látszik pár szóval jellemezni festésük minemüségét is. Ez már a művészi stílus kérdése. És ha ennek egyik fontos velejárója az előadás, akkor mindjárt megjegyezhetjük, hogy az előadás módja Rjépin virágzása idején egyetemes volt Lisszabontól Odesszáig és föl Stockholmig. Akkoriban realizmusnak nevezték. Ez a mesterszó nagyon sokféleképen értelmezhető. Minket itt Rjépin érdekel s a mód, ahogy ő festett. Kitűnő példa rá az ő „Kozákjai", amely képre még emlékezhetnek azok a budapestiek, akik 1893-ban ezt a művét szemlélték. Emlékezhetnek arra a tarfejű alakra, akinek meztelen vállát bronzszínűre festette a tüző nap. Emlékezhetnek bajtársai holmijára: a börszíj kitapintható bőr volt, a fegyverek acélja hideg acél, a ruhák szövete valódi szövet, minden kitapintható anyag a maga igazi mivoltában s főkép a kövér alakok karja, arca valódi hús, itt-ott hájas, itt-ott kiérződnek az erek. A festés pedig kiemelte a testi formák minden emelkedését és süppedését, a hahotázó arcon az izmok tapadási pontjait és duzzadását. Hitelessé tenni a festett formákat: nyilván ez volt Rjépin szándéka.

Ámde e rendkívül sok részlet darabossá tenné a képet, amely elvesztené egységét, ha nem tartaná össze valami, ami a részeket összefoglalja. Ez a valami az, amit a festőműhelyben tónusnak neveznek. A tónus, amely nem külön szín, hanem a színek bizonyos összehangoltsága, tette egységessé képét. Ilyen realizmust nálunk is látunk, hogy közismert példát említsünk, Benczur és körének művészetében.

Rjépint realizmusa éppen nem gátolta abban, hogy érzelmi világának gyöngédségét ki ne fejezhesse. Lelkes tisztelője volt Tolsztojnak, egyik-másik művét illusztrálta, őt magát megfestette íróasztala mellett. A nagy íróval való együttérzését legmeghatóbban tolmácsolta egyik festményén, amely Tolsztojt mutatja, amint éppen szánt. Két lovat hajt, az egyik az ekét húzza, a másik a boronát. Mögöttük az ekeszarvát tartva a nagyszakállú öreg, sapkával a fején, a muzsikok ruhájában Messze hátranyúl a rögös, feketebarna szántóföld, enyhe szürkés levegő lengi körül. A kép gyöngéd melankóliát lehell magából.

Rjépin művészi munkálkodásának első zsengéje huszonhét éves korában került a nyilvánosság elé: Jairus leányának föltámasztása. A Tolsztoj-kép is bibliai vonatkozású: az orosz bibliáé.

Nemcsak festett Rjépin, hanem tanított is. Tanítványai közül ismertebbek lettek Szjerov és Szomov, amaz 1865-ben, emez 1869-ben született. Tehát több mint két évtizeddel választotta el őket mesterüktől. Két évtized ebben a korszakban, amely galopp-ütemben vágtat be a jövőbe, nagy idő. Hozzá még mind a kettő beleköltött az újabb művészet az előbbi Münchenben, a másik Párisban. Finomra hangolt fájak és az orosz főváros előkelő hölgyeinek választékos képmásai készültek műhelyükben. Szomov még hozzá valamelyes gyöngéd rokokó-ízt is érezlet főkép rajzi művészetében és porcellán-figuráiban. Olyan témái, mint a Szerelem szigete márhelyen távolságba estek mestertől Rettenetes Iván játéki és a Hajóvontatótól. Teteiébe mindkét tanítvány alapötlete lett a Mir Iszkusztva művészcsoportnak, egy alakulatnak amelynek Párisban Art nouveau, nálunk Szecesszió a neve.

Vajion mit gondolhatott erről a mester finnországi magányában, ahol hajlott korában megvonult. Kukkala egyik kunyhójában?

Ebben a kunyhóban halt meg nyolcvanhat éves korában, 1930-ban.

A minisztertanács határozata biztositja a magyar dolgozók egész évi üdülését

A minisztertanács *Dobi István* elnökletével pénteken délelőtt ülést tartott. A minisztertanácson résztvett a szabadságáról hazaérkezett *Rákosi Mátyás* miniszterelnökhelyettes is.

A minisztertanács hozzájárult, hogy augusztus 20. napjának a Népköztársaság ünnepévé nyilvánításáról a miniszterlanács elnöke a Népköztársaság Elnöki Tanácsához törvényerejű rendelettervezetet terjesszen fel.

A minisztertanács határozatot fogadott el a dolgozók üdültetéséről.

A minisztertanács ezután folyó ügyeket tárgyalt.

*

A pénteki minisztertanács határozatot fogadott el a népjóléti miniszter előterjesztésére *a dolgozók 1950. évi üdültetéséről.*

A dolgozók üdültetését, a közszolgálati, a MÁV- és a postaalkalmazottak kivételével, az elmult évhez hasonlóan 1950-ben is a *Szakszervezetek Országos Tanácsa végzi.* A Szaktanács gondoskodik az üdültetés megszervezéséről, a közvetlen beutalásoknak a szakszervezeteken és üzemeken keresztül való lebonyolításáról.

Az *üzemi üdülők* férőhelyei felett elsősorban az *illető üzem rendelkezik.* Az iparági szakszervezetek csak az üzemek által be nem töltött férőhelyeket vehetik igénybe.

A gyógyüdülőkbe elsősorban *az üzemorvos javaslata alapján* utalják be a dolgozókat.

A dolgozók havi teljes jövedelme alapján az üdülési hozzájárulást öt csoportra osztották. E szerint:

500 forint havi jövedelemig napi 4 forintot
700 forint havi jövedelemig napi 6 forintot
900 forint havi jövedelemig napi 8 forintot
1500 forint havi jövedelemig napi 12 forintot
1501 forint havi jövedelemtől napi 15 forintot

kell a dolgozónak térítenie.

Egy fokozattal kevesebb térítési díjat fizet az a dolgozó, akinek legalább két gyermeke van.

Az 1950-es évben előnyösen megváltozik a dolgozók hozzátartozóinak üdültetési térítése, amelyet *progresszíven* állapítottak meg a következőképpen: aki, mint üdülésre jogosult dolgozó 4 forintot fizet, annak családtagja 13 forintot, 6 forint után a családtag 14 forintot, 8 forint után a családtag 15 forintot, 12 forint után a családtag 17 forintot, 15 forint után a családtag 20 forint üdülési hozzájárulást fizet.

A felnőtt dolgozók üdültetése mellett jelentős összegeket fordítanak a *gyermekek és a tanulóifjúság* üdültetésére.

A dolgozók üdültetése a szabadságolások új rendje szerint történik úgy, hogy nemcsak a nyári hónapokban, hanem *egész éven át kipihenhetik* a dolgozók évi munkájuk fáradalmait.

A református és az evangélikus egyházak püspökei letették az esküt a Magyar Népköztársaságra és az Alkotmányra

A református egyház püspökei, az evangélikus egyház egyetemes felügyelője és püspökei pénteken délelőtt megjelentek a Népköztársaság Elnöki Tanácsánál, hogy letegyék az esküt a Népköztársaságra és annak Alkotmányára. Az ünnepélyes esküt a református egyház részéről: *Bereczky Albert, György Elemér, Péter János* és *Enyedi Andor* püspökök, az evangélikus egyház részéről *Reök Iván,* egyetemes felügyelő, *Vető Lajos, Túróczy Zoltán, Szabó József* püspökök és *Kemény Lajos* püspökhelyettes tették le.

Eredménytelenül vitatkoznak a brit Commonwealth külügyminiszterei a colombói értekezleten

Colomboból jelentik, hogy a brit Commonwealth államok értekezlete minden jel szerint teljesen eredménytelenül végződik, valószínűleg már szombaton reggel. A viták során csak még jobban elmélyültek azok az ellentétek, amelyek a brit birodalom egyes tagállamait egymással és az anyaországgal szembeállítják. A *Manchester Guardian* jelenti, hogy a japán kérdés érdemleges tárgyalását meg sem tudták kezdeni, mert *nem kapták meg az amerikaiak javaslatait.* Több külügyminiszter kifejezte aggodalmát *az erősödő japán verseny miatt.* Beismerték, hogy a Szovjetunió és a Kínai Népköztársaság kizárásával nem lehet *különbékét* kötni Japánnal. Rendkívül jellemző a japán helyzetre és MarArthur helyzetére, hogy *Pearson* kanadai külügyminiszter a következő kijelentést tette:

— Hogy *milyen lesz* a japán békeszerződés, *azt most még nem is sejthetem.* A jövő héten Tokióban *találkozom MacArtur tábornokkal.* Tőle megtudhatom, *ha ugyan meg akarja mondani nekem...*

Az imperialista külügyminiszterek rettegéssel figyelik a délkeletázsiai forradalmi mozgalmak előretörését. *Nehru* kijelentette, hogy *Bao Dai indokínai bábkormányát nem lehet elismerni,* mert ez a kormány egyállalán nem élvezi a vietnami nép támogatását. Colomboban elhatározták, hogy Burma 25 millió dolláros hitelt nyújt Bao Dainak. De ehhez hozzáfűzi a *Times* tudósítója, hogy a külügyminisztereknek súlyos gondokat okoz *a burmai helyzet is,* mert Burmában egyre jobban terjed a forradalmi mozgalom. Párisi hír szerint Indokínának jelenleg még Bao Dai uralma alatt lévő területét támaszponttá építik ki a népi Kína ellen.

12-havi részletre is kapható:
OKÁ-utalványra, OSzH-hitelre.

SZTÁLIN LENINRŐL

Beszéd a Kreml katonai tanfolyama hallgatóinak estéjén 1924 január 28-án.

A hegyi sas

Első alkalommal Leninnel 1903-ban ismerkedtem meg. Igaz, hogy ez az ismerkedés nem személyesen történt, hanem közvetve, levélváltáson keresztül. De olyan eltörülhetetlen benyomást keltett bennem, hogy az el nem hagyott pártmunkám egész ideje alatt. Abban az időben Szibériában voltam számüzetésben. Ahogyan Lenin forradalmi tevékenységével a kilencvenes évek végén és különösen 1901 után, az „Iszkra" kiadása után, megismerkedtem, arra a meggyőződésre jutottam, hogy Lenin személyében rendkívüli emberrel van dolgunk. Lenin az én szememben nem egyszerűen a párt vezetője volt akkor, hanem a párt tényleges megteremtője, mert ő volt az egyedüli, aki pártunk belső lényegét és halaszthatatlan szükségleteit átértette. Ha pártunk többi vezetőjével hasonlítottam össze, mindig úgy láttam, hogy Lenin fegyvertársai — Plechanov, Martov, Axelrod és a többiek — egy fejjel kisebbek nálánál, hogy Lenin, velük összehasonlítva, nem egyszerűen a vezetők egyike, hanem magasabb típusú vezető. Hegyi sas, aki a harcban félelmet nem ismer és bátran viszi előre a pártot az orosz forradalmi mozgalom ki nem kutatott útjain. Ez a benyomás oly mélyen vésődött lelkembe, hogy szükségét éreztem annak, hogy egy akkoriban emigrációban levő közeli barátomnak írjak róla és nézetét kikérjem. Kevéssel utána, mikor már számüzetésben voltam Szibériában — ez 1903 végén volt — lelkes hangú választ kaptam barátomtól és egy egyszerű, de mélyenszántó, tartalmas levelet Lenintől, akivel, mint kiderült, barátom levelem tartalmát közölte. Lenin levélkéje aránylag nem volt hosszú, de ez a levél Pártunk gyakorlatának merész, félelmet nem ismerő kritikáját nyujtotta és a pártmunka egész tervének nagyszerűen világos és tömör kifejezését a legközelebbi időszakra. Csak Lenin tudott a legkúszálfabb dolgokról oly egyszerüen és világosan, oly tömören és merészen írni, hogy minden mondat nem beszél, hanem lő. Ez az egyszerű és merész levélke még jobban megerősített engem abban, hogy Lenin személyében pártunk hegyi sassal rendelkezik. Nem tudom magamnak megbocsátani, hogy Leninnek ezt a levelét is, mint sok más levelét, a régen illegalitáshoz szokott ember szokása szerint, elégettem.

Ettől az időtől datálódik ismeretségem Leninnel.

Szerénység

Leninnel először 1905 decemberében találkoztam a bolsevikok tammerforsi (finnországi) konferenciáján. Reméltem, hogy meglátom pártunk hegyi sasát, a nagy embert, aki nemcsak politikailag, hanem ha úgy tetszik, fizikailag is nagy, mert Lenin az én elképzelésemben úgy élt, mint egy óriás, aki hatalmas növésű és tekintélyes külsejű. Mekkora volt csalódásom, amikor egy egész közönséges embert pillantottam meg, közepesnél alacsonyabb növésűt, aki semmiben, a szó szoros értelmében semmiben sem különbözik a közönséges halandóktól...

Szokás, hogy a „nagy ember" általában későn jöjjön a gyülésre, hadd várakozzanak a gyülés résztvevői szorongó szívvel megjelenésére s ezen felül, a nagy ember megjelenése előtt, a gyülés résztvevőit figyelmeztetik: „pszt... csendesebben... jön". Ezt az ünnepiességet nem tartottam feleslegesnek, mert imponál, tiszteletet ébreszt. Mekkora volt a csalódásom, mikor megtudtam, hogy Lenin előbb jelent meg a gyülésen, mint a delegátusok és valamelyik sarokba húzódva, ott szimpán elbeszélget, a legegyszerűbb beszélgetést folytatja, a konferencia legegyszerűbb delegátusaival. Nem titkolom, hogy ezt akkoriban bizonyos elkerülhetetlen rendszabályok bizonyos megsértésének tartottam.

Csak később értettem meg, hogy Leninnek ez az egyszerűsége és szerénysége, az a törekvése, hogy észrevétlen maradjon, vagy legalább is ne legyen feltünő és magas pozicióját ne domborítsa ki — ez a vonás egyik legerősebb oldala Leninnek, mint az új tömegek, az emberiség legmélyebb „aljáról" felkerült egyszerű és közönséges tömegek új vezérének.

Sápítozás nélkül

Másodizben Leninnel 1906-ban találkoztam pártunk stockholmi kongresszusán. Ismeretes, hogy ezen a kongresszuson a bolsevikok kisebbségben maradtak, vereséget szenvedtek. Akkor először láttam Lenint a legyőzött szerepében.

Egy cseppet sem hasonlított azokhoz a vezérekhez, akik sápítoznak és siránkoznak a vereség után. Ellenkezőleg, a vereség Lenint valóságos energia-központtá tette, aki követőit új harcokra, jövendő győzelemre lelkesíti. Lenin vereségéről beszélek. De miféle vereség volt ez? Csak rá kellett nézni Lenin ellenfeleire, a stockholmi kongresszus győzteseire, Plechanovra, Axelrodra, Martovra és a többiekre: nagyon kevéssé hasonlítottak igazi győztesekre, mert Lenin a mensevizmus fölött gyakorolt könyörtelen kritikájával, nem hagyott rajtuk, mint ahogy mondani szokás, ép bőrt. Emlékszem rá, hogy mi, bolsevik delegátusok, csoportokba verődve néztünk Leninre és tanácsát kértük. Néhány delegátus beszédén fáradtság, siránkozó hang ütött át. Emlékszem rá, hogy Lenin válaszul az ilyen beszédekre, maróan, a fogain keresztül szürve a szót, ezt mondta: „Ne sápítozzatok, elvtársak, biztosan győzünk, mert nekünk van igazunk!" Gyű öljétek a sápítozó intellektueleket, higgyetek saját erőtökben, higgyetek a győzelemben: erről beszélt velünk akkoriban Lenin. És mi éreztük, hogy a bolsevikok veresége ideiglenes, hogy a bolsevikoknak a közeljövőben győzniök kell.

„Ne sápítozz, ha vereség ért" — ez Lenin működésének az a sajátossága, amely hozzásegítette, hogy mindvégig odaadó és saját erejében hívő hadsereget tömörítsen maga köré.

Fennhéjázás nélkül

A következő, az 1907-es londoni pártkongresszuson a bolsevikok győztek. Akkor először láttam Lenint a győztes szerepében. Más vezéreket a győzelem rendesen elszédít, gőgössé és fennhéjázóvá tesz. Ilyenkor a leggyakrabban elkezdenek győzelmet ünnepelni, babérokon pihenni. De Lenin egy cseppet sem hasonlított ilyen vezérekhez. Ellenkezőleg éppen a győzelem után vált különösen éberré és óvatossá. Emlékszem, milyen állhatatosan magyarázta akkor a delegátusoknak: „először is, ne bízzuk el magunkat a győzelemtől és ne hordjuk fenn az orrunkat; másodszor, szilárdítsuk meg a győzelmet; harmadszor, verjük szét az ellenfelet, mert az ellenfél csak meg van verve, de távolról sincs még leverve". Maró gúnnyal nevette ki azokat a delegátusokat, akik könnyelműen erősködtek, hogy: „ettől kezdve a mensevikeknek végük van". Nem volt nehéz bebizonyítania, hogy a mensevikeknek még van gyökerük a munkásmozgalomban, hogy hozzáértéssel kell ellenük harcolni, mindenképpen el kell kerülni, hogy túlbecsüljük erőinket és különösképpen, hogy lebecsüljük az ellenség erejét.

„Ne légy gőgös, ha győztél" — ez az a sajátosság Lenin jellemében, mely hozzásegítette, hogy az ellenség erőit józanul mérlegelje és megóvja a pártot minden meglepetéstől.

A forradalom lángelméje

Lenin a forradalomra született. A forradalmi robbanásoknak valóságos lángelméje volt és a forradalmi vezetésnek legnagyobb mestere. Soha olyan szabadnak és vidámnak nem érezte magát, mint a forradalmi rázkódások korszakában. Ezzel egyáltalán nem azt akarom mondani, hogy Lenin egyaránt helyeselt minden forradalmi megrázkódtatást vagy hogy mindig és minden körülmények között a forradalmi robbanás mellett volt. Szó sincs róla. Ezzel csak azt akarom mondani, hogy Lenin zseniális éleslátása soha teljesebb és pontosabb nem volt mint a forradalmi robbanások idején. Forradalmi fordulatok napján valósággal kivirult, jövendőmondóvá lett, aki előre megjósolta az osztályok mozgását és a forradalom menetének valószínű zegzugait, melyeket oly tisztán látott, mint a tenyerét. Nem hiába mondották pártköreinkben: „Iljics úgy tud úszni a forradalom hullámain, mint a hal a vízben."

Innen Lenin taktikai jelszavainak „meglepő" világossága és forradalmi terveinek „szédítő" merészsége.

Két különösen jellegzetes tényre emlékszem vissza, amelyek Leninnek ezt a sajátosságát jellemzik.

Az első tény. Az októberi forradalom előtti időszak. Munkások, parasztok és katonák milliói a hátországban és a fronton a válságtól hajtva, békét és szabadságot követeltek; a tábornoki kar és a burzsoázia a katonai diktatúrát készítették elő a „mindvégig vitt háború" érdekében; az egész úgynevezett „közvélemény" az összes úgynevezett „szociális pártok" a bolsevikok ellen foglaltak állást, akiket „német kémeknek" szidalmaztak; Kerenszki megpróbálta — és ez részben már sikerült is neki — a bolsevikok pártját illegalitásba kergetni; az osztrák-német koalíciónak akkor még hatalmas és fegyelmezett hadserege állott a mi fáradt és bomladozó hadseregünkkel szemben, a nyugateurópai „szocialisták" pedig boldogan alkottak blokkot kormányaikkal „a teljes győzelemig való háború" érdekében.

Mit jelentett a felkelés megindítása ebben a pillanatban? A felkelés megindítása ilyen körülmények között azt jelenti, hogy mindent egy kártyára teszünk fel. Lenin azonban nem félt a kockázattól, mert tudta, jövőbelátó pillantással látta, hogy a felkelés elkerülhetetlen, hogy a felkelés győzni fog, hogy a felkelés Oroszországban elő fogja készíteni az imperialista háború végét, hogy a felkelés Oroszországban felrázza Nyugat megkínzott tömegeit, hogy a felkelés Oroszországban az imperialista háborút polgárháborúvá változtatja, hogy a felkelés meghozza a Szovjetek Köztársaságát, hogy a Szovjetek Köztársasága bástyául fog szolgálni az egész világ forradalmi mozgalmának.

Ismeretes, hogy Leninnek ez a forradalmi előrelátása a továbbiak során példátlan pontossággal megvalósult.

A második tény. Ez az októberi forradalom utáni első napokban történt, mikor a Népbiztosok Tanácsa a lázadó tábornokot, Duhonyin hadseregfőparancsnokot, megpróbálta rákényszeríteni, hogy a hadműveleteket beszüntesse és a fegyverszüneti tárgyalásokat a németekkel megkezdje. Emlékszem, hogyan indultunk Lenin, Krilenko (aki később hadseregfőparancsnok lett) és én a petrográdi vezérkarhoz, hogy onnan tárgyalásokat folytassunk Duhonyinnal. Kínos pillanat volt. Duhonyin és a főhadiszállás a leghatározottabban visszautasították a Népbiztosok Tanácsa parancsának végrehajtását. A hadsereg tisztikara teljes egészében a főhadiszállás kezében volt. Ami a katonákat illeti, nem tudtuk, mit mond majd az a 12 milliós hadsereg, mely a szovjethatalom ellen hangolt, úgynevezett hadseregszervezeteknek volt alávetve. Magában Petrográdban, mint köztudomású, akkor a tisztiiskolák növendékeinek felkelése érlelődött. Azonfelül Kerenszki haddal vonult Petrográd ellen. Emlékszem, hogy egy kis szünet után, hogyan villant fel a távíróapparátusnál szokatlan fénnyel Lenin tekintete. Látni lehetett, hogy már határozott: „Gyerünk a rádióállomáshoz — szólt Lenin —, használnt fogjuk venni: elmondjuk külön parancsnal Duhonyin táborrokot, helyére főparancsnoku kinevezzük Krilenkot és a katonákhoz fordulunk a parancsnokok feje felett azzal a felhívással, hogy fogják körül a tábornokokat szüntessék be a hadműveleteket, létesítsenek kapcsolatot az osztrák-német katonákkal és vegyék saját kezükbe a béke ügyét."

Ez „ugrás" volt a „bizonytalanba". De Lenin nem félt ettől az „ugrástól", sőt készséggel tette meg, mert tudta, hogy a hadsereg békét akar és a békét ki is küzdi s a békéhez vezető úton elsöpör maga elől minden akadályt, hogy a béke létrehozásának ez a módja nem marad hatás nélkül az osztrák-német katonákra s hogy ez fokozza majd a békevágyat kivétel nélkül az összes frontokon.

Ismeretes, hogy Leninnek ez a forradalmi előrelátása később szintén teljes pontossággal beteljesedett.

Zseniális éleslátás, az a képesség, hogy a ránkzúduló eseményeknek belső értelmét gyorsan felfogja és eltalálja: — Lenint ez a tulajdonsága segítette abban, hogy a helyes sztratégiát és a magatartás világos irányvonalát megállapítsa a forradalmi mozgalom fordulatainál.

Ujabb 25.000 iparostanuló részesül szakmai oktatásban a vasiparban

A Nehézipari Minisztérium munkaügyi főosztálya a minisztertanácsnak a munkaerőgazdálkodásról szóló határozatával kapcsolatban a következő nyilatkozatot adta:

— Már az elmúlt évben is jelentősen megjavítottuk az iparostanulóképzést. A gyáriparban 27.000 ifjúmunkás vett részt rendszeresen iskolai oktatásban. A 27.000 beiskolázott fiatalból 16.000 dolgozott a vasiparban. A minisztertanács legutóbbi határozata nyomán újabb 25.000 iparostanulót részesítünk szakmai oktatásban.

— Az ötéves terv első évében, 1950-ben, csupán a vasiparból hatezer iparostanuló szabadul fel, tehát hatezer iparostanulóból lesz szakmunkás.

— A gyáripari tanulók megfelelő szakmai képzése érdekében a meglévő tanulóhelyeket kibővítjük és új tanműhelyeket építünk. Erre a célra az első tervévben 25 millió forintot fordítunk.

— A Csepelen és a Diósgyőrött már megvalósított és kitünően bevált — iparostanuló városok mintájára folytatjuk az iskolák és tanműhelyek építését is.

— Természetesen az egyre növekvő munkaerőszükséglet csak tanulóképzéssel nem tudjuk teljes egészében biztosítani. A jelenlegi segédmunkások és betanított munkások jórészét ezért szakmunkásokká képezzük át. Az átképzendő segédmunkások és betanított munkások száma a nehézipar területén meghaladja a huszonkétezret. Három- és hathónapos tanfolyamok százait létesítjük erre a célra.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Lyka Károly

MAGYAR NEMZET

1965 MAJ 20

1021

Magyar Nemzet

A szecesszió két évtizede

A századforduló magyar művészetének kiállítása Székesfehérváron

„Szecesszionista művészek *néven egyesült Münchenben, 1893-ban az odavaló festők, szobrászok és műiparosok egy csoportja, amely szakítani akarván az akkor divatozó akadémikus elvekkel, kivált a müncheni művészeti egyesületből, és azóta külön kiállításokat rendez. Önálló, eredeti egyéniség, az érzés őszintesége és új kifejezési forma volt a jelszavuk*" — így kezdi Lyka Károly a szecesszió címszó tárgyalását a Pallas Nagy Lexikon 1900-as kötetében, amelynek kötése, tipográfiája ugyancsak magán viselte már a szecessziós ízlés jegyeit, ezzel is jelezve, hogy rövid idő alatt mennyire átitatta a közízlést és az élet minden területét az új irányzat.

Nem nehéz Lyka soraiból kiérezni, hogy ő maga is mennyire együttérzett a müncheni akadémiából kivonulókkal. Hiszen a nagybányaiak, akik a müncheni példára ugyancsak »kivonultak« a Műcsarnok akadémikus képrengetegéből, éppen élethalálharcukat vívták, s ebben elsősorban Lyka ragyogó tollára támaszkodhattak. Pezsgő és feszültségekkel teli kor levegője csap ki ezeknek az éveknek a folyóirataiból, mintha valami csodálatos életelixírt fedeztek volna fel a művészek, és azt próbálnák most jó szóval, erőszakkal terjeszteni. Párizsban éppen diadalt ült a győztes impresszionizmus, és szárnyainak védő árnyékában már Toulouse-Lautrec merész arabeszkjei, csúfondáros figurái is megszülettek. Új, színes, dekoratív stílus bomlik ki egy bohém művészcsoport ecsetjei nyomán, köztük ott van az akkor Párizsban élő Rippl-Rónai. Úgy látszik, minden jóra fordul, »győz az igazság«, teljessé válik az új ízlés jegyében a harmónia, csupán — és mennyire nem véletlen — a kor legnagyobb művészeinek tragikus sorsa figyelmeztet döbbenetes mementóként arra, hogy micsoda mélységek és szakadékok fölött táncolt a szecesszió démoni angyala. Van Gogh, miután kudarcba fulladt az a törekvése, hogy a nyomorgó bányászokat megváltsa, egy önkínzó évtized után öngyilkosságba menekül az elmebaj elől. Gauguin erősebb, ő »csak« elutazik a csendes-óceáni szigetekre. Cézanne gőgösen hátatfordítva a csillogó századvégnek, képein a rendet, a múlt szilárdságára emlékeztető kompozíciót keresi. Kelet-európai társuk pedig, Csontváry, fanatikus gyűlölettel a megromlott kapitalista Európával szemben, elindul közel-keleti útjaira, s már a cédrusokat keresi. Ők négyen nemcsak az akadémiából vonultak ki, hanem az egész polgári társadalomból is és sorsuk rámutat arra, amit a kisebb tehetségek majdnem elhallgattak, a szecesszió lélektani rúgójára: ez a két évtized a menekülés, az eltakart félelem és a narkózisba hulló örömök korszaka volt. A korszak végét az első világháború kitörésének esztendeje jelzi.

A székesfehérvári múzeum a Csók István Képtárban most először ad áttekintő képet két évtized magyar terméséről. A kép váratlanul tökéletesre és kerekre sikerült. Ahogyan a kiállítás elindul Vaszary Jánosnak, ennek a remek tehetségű utánérzőnek gauguin-es ihletettségű gobelinjeivel, folytatódik a nagybányaiak — Ferenczy, Fényes — plakátjaival, majd a robbanásszerűen kibontakozó plakátműfaj egész arzenáljával, hogy közben megmutassa a szecessziós »műipar« bútorait, zománcműves ötvöstárgyait, liliomszirmokba ocsúdó üvegvázáit, hogy a könyvdíszek és legyezők kacskaringóin át eljusson a nagy művészetekig, a képekig és szobrokig: a gödöllői praeraffaelliták, Mednyánszky, Rippl, a nagybányaiak festményeiig, Simay, Teles Ede és Beck Ö. Fülöp plasztikáihoz, hogy aztán egyetlen lélegzetelállító rohammal befejeződjön Csontváry Baalbekjének óriási panorámájánál, annál az utópisztikus életelixírnél, amelyet a természet motívumaiban (többnyire csak a részletekben) a többiek is kerestek.

Nagyon jó, hogy a fehérvári Csók Képtár nem kétszer akkora, hogy a kiállítás kénytelen volt sűríteni, és az egyenes vonalat töretlenül megtartani. Egy nagyobb gyűjtemény csak katalogizálta volna a magyar szecessziót, ez a kisebb összefoglalás azonban értékeli. Mindenekelőtt kiderül, hogy a magyar művészetnek milyen fontos és kvalitásos korszaka az a két évtized, amelyet legfeljebb egy-egy oldaláról mertünk eddig megközelíteni, de a szecesszió szó kimondását — ami az egészet jelölheti — a konvencionális jó ízlés tiltotta. Ez a kiállítás nem titkolja, hogy igenis szakadásról, kiválásról, menekülésről van szó, még ha a nemesebb értelemben is. De nem tagadja a kor nemtelenebb árnyoldalait sem. Szinte szociográfiai mélységekbe hatolnak a századforduló polgárságának kedvelt és izgalmasan csiklandós, enyelgő szatírjai, »aranykort« idéző lankadt szerelmesei, vagy az »Edyson mozgóba« csábító kürtőkalapos plakátfigurák.

A tobzódásnak és könnyelműségnek e lidérclángos világából nagyon értékes törekvések is kinőttek. Wiegand Ede tálalószekrénye, mely a század első évtizedében készülhetett, sok tekintetben megelőzi a holland—német szecesszionistáknak, van de Veldének és Gropiusnak a munkásságát. Ugyanez a Wiegand alig egy évtizeddel később, a liberalizmus bukása és az eszeveszett nacionalizmus megszületése idején már Thoroczkói néven álmagyar és álmodern stílusban munkálkodott korábbi eredményeinek teljes tönkretevésén. Pályafutása azt is mutatja, mennyit vesztett a magyar művészet azzal, hogy a szecesszió évtizedeinek erjedő forrongását nem egy kiegyensúlyozottabb és termékenyebb korszak, hanem a világháború, a forradalom bukása és a Horthy-kor követte. A szecesszió, amely szélsőséges bizarrságai mellett is legfon[tos]sabb előkészítője lett sze[cesszió] Európában a modern mű[vé]szetnek, nálunk csak furc[sa] emlék, röstellni való téved[és] maradt. Szerves folytatói, t[ovább]vábbfejlesztői, ha voltak [is] már nem kapták meg azt [a] széles társadalmi hátteret, [amely] mogatásul, amit még Ripp[l-Rónai] vagy irodalmi megfelelő[je] Nyugat megkapott.

A monografikus i[gényű] rendezett kiállítás [is] mértékig még a [mű]nyaiakról és Rippl-R[ónai] vészetéről is tud [ú]dani. Megmutatja, h[ogy] ők is mennyire k[ü]mekei voltak, ami[k] képpen nem kell [a]. Megmutatja, hog[y] Károlynak a Kiss[-Ba]sekhez készített[ek] illusztrációi jobb[an] nak nagy olajk[ép]azok a francia [és]

»finom naturalisták«, akiket kétségtelenül a nagybányai művészet előzményei között tarthatunk számon, de nem a kortárs gyökerei között. A gyökerek — még a Józsefet eladják testvérei című festménye is 1900-ból — ott vannak a szecessziós plakátok kontúrrajzaiban és az aranykori legendákat felidéző nosztalgiákban.

Bebizonyítja a kiállítás, hogy Csontváry is itt, a nosztalgiákban van otthon, ebben az együttesben, noha azok őt soha be nem fogadták. A különbség is látszik, hogy miért: míg a magyar impresszionisták és naturalisták — akiket erkölcsileg és művészileg egyaránt magas rang illet meg — a természetből a Naturát, vagyis az esetlegeset vették észre, Csontváry abból Ideát teremtett, vagyis a teljes világot helyettesíteni tudó és akaró természetes-ményt. Mi már tudjuk, hogy társadalmilag az ilyen megoldások is csak »ideálisak«, megvalósíthatatlanok maradnak, de a nagyszabású művészi látomás szuggesztív hatása alól nem vonhatjuk ki magunkat.

A Székesfehérvári István Király Múzeumot, és a kiállítás rendezőit, *Mikes* Ildikót, *Kovalowszky* Mártát és *Kovács* Pétert csak a legteljesebb elismerés illetheti. A kiállítással a magyar muzeológia és művészettörténet régi adósságát törleszttették, és olyan sorozatot indítottak el, amely ha folytatódhat, teljesen felöleli majd a XX. századi magyar művészetet. A nyolc kiállításra tervezett áttekintés előkészítő munkái megkezdődtek, és csak azt kívánhatjuk, hogy a folytatás méltó legyen a kezdeti sikerekhez. Továbbra is egy-egy korszak teljes keresztmetszetét adják, le egészen a szociológiai és társadalmi gyökerekig, ahogy azt a szecesszionál tették. Az ősszel megnyíló *Nyolcak* és *Aktivisták* kiállítás újból jó alkalmat ad majd erre.

Perneczky Géza

gbízólevelét épköztársaság zági nagykövete

— Őszinte örömünkre szolgál, hogy a Mongol Népköztársaság megbízható és áldozatkész tagja a szocialista országok nagy családjának. *Országaink és népeink következetes, fáradhatatlan harcot folytatnak a szocialista tábor egységéért, a különböző társadalmi rendszerű országok békés egymás mellett élése lenini elvének győzelméért,* az általános és teljes leszerelésért, a vitás nemzetközi kérdések tárgyalások útján való megoldásáért, támogatják a gyarmati függőség és az imperialista agresszió ellen küzdő afro-ázsiai és latin-amerikai népek igazságos harcát.

— Az országaink és népeink közötti barátság és sokoldalú együttműködés fejlesztésére irányuló kölcsönös törekvéseink termékeny talajra találnak a magyar és a mongol nép körében — mondota Dobi István.

A megbízólevél átadása után a nagykövet bemutatta Dobi Istvánnak a kíséretében megjelent Bat-Ocsirin *Dasceren* nagykövetségi másodtitkárt, Handin *Gombo* nagykövetségi attasét és Jumzsagijn *Ajus* kereskedelmi tanácsost.

Az Elnöki Tanács elnöke ezután szívélyesen elbeszélgetett a nagykövettel.

*

Magalzsavin Zsamszran nagykövet megbízólevele átadása után a Hősök terén megkoszorúzta a magyar hősök emlékművét.

Parlamenti küldöttségünk finnországi látogatásai

A Finnországban tartózkodó parlamenti küldöttségünk *Vass* Istvánnénak, az országgyűlés elnökének vezetésével, többnapos vidéki körútja után kedden délben visszaérkezett Helsinkibe. A küldöttség kedden délután a Finn—Magyar Társaság fogadásán, este a Sibelius ünnepi hét koncert[illegible]

Szirmai István fogadta M. Solohovot

Szirmai István, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, a Központi Bizottság titkára szerdán fogadta Mihail *Solohovot*, valamint P. I. *Majácskijt*, a vesenszkajai járási pártbizottság első titkárát. A szívélyes, baráti hangulatú beszélgetésen részt vett *Dimény* Imre, és *Puja* Frigyes, a KB osztályvezetői és *Garamvölgyi* József, a KB osztályvezető helyettese. Jelen volt G. A. *Gyenyiszov*, a Szovjetunió magyarországi nagykövete.

Gáspár Sándor látogatása a Láng Gépgyárban

Gáspár Sándor, a Magyar Szocialista Munkáspárt Politikai Bizottságának tagja, a budapesti pártbizottság első titkára szerdán *Kónyi* Gyulának, a XIII. kerületi pártbizottság első titkárának társaságában a Láng Gépgyárba látogatott. Felkeresett több műhelyt, majd üzemi gyűlésen tájékoztatta a gyár dolgozóit az időszerű bel- és külpolitikai kérdésekről.

Komócsin Zoltán Szabolcsban

Komócsin Zoltán, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, a Népszabadság főszerkesztője szerdán látogatást tett Szabolcs-Szatmár megyében. Délelőtt a megye párt- és tanácsvezetőinek társaságában megtekintette a Minisztertanács és a SZOT vándorzászlajával kitüntetett mátészalkai vasúti csomópontot.

Az állomás kultúrtermében a csomópont eddigi munkájáról, a párt- és tömegszervezetek tevékenységéről számoltak be Komócsin Zoltánnak és válaszoltak kérdéseire.

Komócsin Zoltán ezután a megyei és járási vezetőkkel együtt megtekintette az állomáshoz tartozó létesítményeket. Közben beszélgetett a vezetőkkel és dolgozókkal, érdekelt munkakörülményeik

Komócsin Zoltán délután a [illegible]ka Máté járási művelődési [illegible]ban rendezett aktívaértekezleten tájékoztatta a megye [illegible]rtmunkásait a Központi Bi[illegible]ottság decemberi határozatának végrehajtásáról, továbbá [illegible] időszerű külpolitikai kér[illegible]sekről.

Két na

Sajtót

A Budapesti Nemzetközi V[illegible]sár megnyitásának küszöbé[illegible] szerdán öt sajtótájékoztat[illegible] rendeztek. Délelőtt a Lengy[illegible] Népköztársaság pavilonjába[illegible] Zbigniew *Zakrzewski*, a nagy[illegible] követség kereskedelmi tan[illegible] csósa üdvözölte a sajtó képvi[illegible] selőit, majd Boguslaw *Lesia*[illegible] kereskedelmi tanácsos méltat[illegible] ta a lengyel—magyar kereske[illegible] delmi kapcsolatok fejlődésé[illegible] Ezután Mieczyslaw Henry *Pew*, a lengyel pavilon igazga[illegible] tója ismertette a gazdag tar[illegible] talmú kiállítást.

Hangsúlyozta, hogy Len[illegible] gyelország olyan összetétel[illegible] árubemutatóval jelent meg a[illegible] idei BNV-n, amely megfelel[illegible] Magyarországgal folytato[illegible] árucsere-forgalom jellegének[illegible] A kiállítási anyag több mi[illegible] 80 százaléka beruházási jell[illegible]

A világ legnag[illegible] az új Moszkvi[illegible] a Szovjetu[illegible]

Szerda délután Fedor *Sza[illegible] hazov* pavilonigazgató adot[illegible] sajtótájékoztatót a Szovjet[illegible] unió pavilonjának kiállítás[illegible] anyagáról. Bevezetőben hang[illegible] súlyozta, hogy *a szocialist[illegible] országok termékeny együttmű[illegible] ködését kitűnően példázzák Szovjetunió és Magyarország[illegible] gazdasági kapcsolatai.* A két or[illegible] szág között megkötött hosszúle[illegible] járatú kereskedelmi egyezmén[illegible] 1961—65. évekre a szovjet—ma[illegible] gyar árucsere-forgalom 60 szá[illegible] zalékos növekedését irányozt[illegible] elő. Az elmúlt évben az áru[illegible] csere-forgalom több mint 87[illegible] millió rubel értéket képvisel[illegible]

A Szovjetunió idén három[illegible] ezer négyzetméter területe[illegible] állítja ki legújabb termékei[illegible] Tizenöt szovjet külkereske[illegible] delmi szerv vesz részt a k[illegible] állításon. Szerepel a bemuta[illegible] tón több olyan termék, amel[illegible] az idei lipcsei vásáron aran[illegible] érmet nyert. *A Dózsa Györg[illegible] úton bemutatják az MI—6 t[illegible] pusú helikoptert,* amely a v[illegible] lág legnagyobb légcsavarc[illegible] helikoptere. A szovjet pavilo[illegible] előcsarnoka a *»Barátsággal é[illegible] nemzetközi együttműködésse[illegible] a béke megszilárdításáért* gondolatot fejezi ki. Itt lát[illegible] ható a Szovjetunió Állam[illegible] Atomenergia Bizottsága álta[illegible] rendezett *»Atomenergia a bé[illegible] ke szolgálatában«* című kiál[illegible] lítás. Bemutatják a Leni[illegible] atomjégtörő-hajó modelljé[illegible] Gazdag kiállítási anyagga[illegible] szerepel a szovjet gyógyszer[illegible] ipar, a szerszámgépipar, be[illegible]

[illegible]sodik felében hatalmas [illegible]-, ezüst-, ólom-, cinklelő[illegible]yeket fedeztek fel, ami elő[illegible]zdította a feldolgozóipar [illegible]ődését. De az angol tőke[illegible]ktetések mindmáig kerü[illegible] a feldolgozóipart, és in[illegible] a gyapjúfeldolgozás, a [illegible]aipar, valamint a bank[illegible] bizonyos ágazataiba [illegible]lanak. Az angol befekte[illegible]ma is előkelő helyet fog[illegible]nak, a *Lemann* bankháznak és a *Rockefeller*-háznak.

Az amerikai tőkebefekte[illegible] tések Ausztráliában újabb[illegible] számítások szerint valamive[illegible] több mint egyharmadát te[illegible] szik ki az angol tőkebefekte[illegible] téseknek, de sokkal gyorsabb[illegible] ütemben növekszenek, min[illegible] az angol tőkebefektetések[illegible] Igen aktív szerepet játszik[illegible] újabban az ausztráliai piacon[illegible] az Európai Közös Piac és Ja[illegible] pán. Az Európai Közös Pia[illegible] országai, különösen az ipar[illegible] beruházásokban játszanak[illegible] egyre komolyabb szerepet. A[illegible] Berliner Handels Gesellschaft[illegible] az olasz Banco Credito, a fran[illegible] cia Rotschild-ház, és egyes[illegible] belga bankok ma már otthonosak az ausztráliai tőkepiacon. A japán tőke úgyszintén komoly szerepet játszik Ausztrália nehéz gépiparában, elektrotechnikai iparában, és eredményesen társul be a különféle ausztráliai monopóliumok más vállalataiba.

Az ausztráliai mammut monopóliumok a maguk javára akarják fordítani a külföldi tőke beáramlását. Éppen ez élesíti azonban az ellentéteket a monopoltőkések között mind hazai viszonylatban, mind pedig a külföldi monopóliumok viszonylatában. A General Motors példája mutatja ezt. Amikor a General Motors 1948-ban elkezte a »teljesen ausztráliai« gépkocsi gyártását, és azt »Holden« néven tette otthonossá, az ausztráliai tőkések örömmel üdvözölték a detroiti trójai lovat. De a trójai ló teljesen kiszorította az ausztráliai tőkét a gépkocsiiparból és kiviszi Ausztráliából az ott nyert profitokat.

Komor Imre

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Lyka Károly

MAGYAR NEMZET

1965 MÁJ 21

1021

Magyar Nemzet

A szecesszió két évtizede

A századforduló magyar művészetének kiállítása Székesfehérváron

„Szecesszionista művészek *néven egyesült Münchenben, 1893-ban az odavaló festők, szobrászok és műiparosok egy csoportja, amely szakítani akarván az akkor divatozó akadémikus elvekkel, kivált a müncheni művészeti egyesületből, és azóta külön kiállításokat rendez. Önálló, eredeti egyéniség, az érzés őszintesége és új kifejezési forma volt a jelszavuk*" — így kezdi Lyka Károly a szecesszió címszó tárgyalását a Pallas Nagy Lexikon 1900-as kötetében, amelynek kötése, tipográfiája ugyancsak magán viselte már a szecessziós ízlés jegyeit, ezzel is jelezve, hogy rövid idő alatt mennyire átitatta a közízlést és az élet minden területét az új irányzat.

Nem nehéz Lyka soraiból kiérezni, hogy ő maga is mennyire együttérzett a müncheni akadémiából kivonulókkal. Hiszen a nagybányaiak, akik a müncheni példára ugyancsak »kivonultak« a Műcsarnok akadémikus képrengetegéből, éppen élethalálharcukat vívták, s ebben elsősorban Lyka ragyogó tollára támaszkodhattak. Pezsgő és feszültségekkel teli kor levegője csap ki ezeknek az éveknek a folyóirataiból, mintha valami csodálatos életelixírt fedeztek volna fel a művészek, és azt próbálnák most jó szóval, erőszakkal terjeszteni. Párizsban éppen diadalt ült a győztes impresszionizmus, és szárnyainak védő árnyékában már Toulouse-Lautrec merész arabeszkjei, csúfondáros figurái is megszülettek. Új, színes, dekoratív stílus bomlik ki egy bohém művészcsoport ecsetjei nyomán, köztük ott van az akkor Párizsban élő Rippl-Rónai. Úgy látszik, minden jóra fordul, »győz az igazság«, teljessé válik az új ízlés jegyében a harmónia, csupán — és mennyire nem véletlen — a kor legnagyobb művészeinek tragikus sorsa figyelmeztet döbbenetes mementóként arra, hogy micsoda mélységek és szakadékok fölött táncolt a szecesszió démoni angyala. Van Gogh, miután kudarcba fulladt az a törekvése, hogy a nyomorgó bányászokat megváltsa, egy önkínzó évtized után öngyilkosságba menekül az elmebaj elől. Gauguin erősebb, ő »csak« elutazik a csendes-óceáni szigetekre. Cézanne gőgösen hátatfordítva a csillogó századvégnek, képein a rendet, a múlt szilárdságára emlékeztető kompozíciót keresi. Kelet-európai társuk pedig, Csontváry, fanatikus gyűlölettel a megromlott kapitalista Európával szemben, elindul közel-keleti útjaira, s már a cédrusokat keresi. Ők négyen nemcsak az akadémiából vonultak ki, hanem az egész polgári társadalomból is és sorsuk rámutat arra, amit a kisebb tehetségek majdnem elhallgattak, a szecesszió lélektani rúgójára: ez a két évtized a menekülés, az eltakart félelem és a narkózisba hulló örömök korszaka volt. A korszak végét az első világháború kitörésének esztendeje jelzi.

A székesfehérvári múzeum a Csók István Képtárban most először ad áttekintő képet két évtized magyar terméséről. A kép váratlanul tökéletesre és kerekre sikerült. Ahogyan a kiállítás elindul Vaszary Jánosnak, ennek a remek tehetségű utánérzőnek gauguin-es ihletettségű gobelinjeivel, folytatódik a nagybányaiak — Ferenczy, Fényes — plakátjaival, majd a robbanásszerűen kibontakozó plakátműfaj egész arzenáljával, hogy közben megmutassa a szecessziós »műipar« bútorait, zománcműves ötvöstárgyait, liliomszirmokba ocsúdó üvegvázáit, hogy a könyvdíszek és legyezők kacskaringóin át eljusson a nagy művészetekig, a képekig és szobrokig: a gödöllői praeraffaelliták, Mednyánszky, Rippl, a nagybányaiak festményeiig, Simay, Telcs Ede és Beck Ö. Fülöp plasztikáihoz, hogy aztán egyetlen lélegzetelállító rohammal befejeződjön Csontváry Baalbekjének óriási panorámájánál, annál az utópisztikus életelixírnél, amelyet a természet motívumaiban (többnyire csak a részletekben) a többiek is kerestek.

Nagyon jó, hogy a fehérvári Csók Képtár nem kétszer akkora, hogy a kiállítás kénytelen volt sűríteni, és az egyenes vonalat töretlenül megtartani. Egy nagyobb gyűjtemény csak katalogizálta volna a magyar szecessziót, ez a kisebb összefoglalás azonban értékeli. Mindenekelőtt kiderül, hogy a magyar művészetnek milyen fontos és kvalitásos korszaka az a két évtized, amelyet legfeljebb egy-egy oldaláról mertünk eddig megközelíteni, de a szecesszió szó kimondását — ami az egészet jelölheti — a konvencionális jó ízlés tiltotta. Ez a kiállítás nem titkolja, hogy igenis szakadásról, kiválásról, menekülésről van szó, még ha a nemesebb értelemben is. De nem tagadja a kor nemtelenebb árnyoldalait sem. Szinte szociográfiai mélységekbe hatolnak a századforduló polgárságának kedvelt és izgalmasan csiklandós, enyelgő szatírjai, »aranykort« idéző lankadt szerelmesei, vagy az »Edyson mozgóba« csábító kürtőkalapos plakátfigurák.

A tobzódásnak és könnyelműségnek e lidérclángos világából nagyon értékes törekvések is kinőttek. Wiegand Ede tálalószekrénye, mely a század első évtizedében készülhetett, sok tekintetben megelőzi a holland—német szecesszionistáknak, van de Veldének és Gropiusnak a munkásságát. Ugyanez a Wiegand alig egy évtizeddel később, a liberalizmus bukása és az eszeveszett nacionalizmus megszületése idején már Thoroczkói néven álmagyar és álmodern stílusban munkálkodott korábbi eredményeinek teljes tönkretevésén. Pályafutása azt is mutatja, mennyit vesztett a magyar művészet azzal, hogy a szecesszió évtizedeinek erjedő forrongását nem egy kiegyensúlyozottabb és termékenyebb korszak, hanem a világháború, a forradalom bukása és a Horthy-kor követte. A szecesszió, amely szélsőséges bizarrságai mellett is legfor- sabb előkészítője lett sze Európában a modern mű szetnek, nálunk csak furc emlék, röstellni való téved maradt. Szerves folytatói, t vábbfejlesztői, ha voltak i már nem kapták meg azt széles társadalmi hátteret támogatásul, amit még Rippl-ék, vagy irodalmi megfelelőjük, a Nyugat megkapott.

A monografikus igénnyel rendezett kiállítás bizonyos mértékig még a nagybányaiakról és Rippl-Rónai művészetéről is tud újat mondani. Megmutatja, hogy bizony ők is mennyire koruk gyermekei voltak, amit tulajdonképpen nem kell szégyelleni. Megmutatja, hogy Ferenczy Károlynak a Kiss József versekhez készített szecessziós illusztrációi jobban rokonulnak nagy olajképeihez, mint azok a francia és müncheni »finom naturalisták«, akiket kétségtelenül a nagybányai művészet előzményei között tarthatunk számon, de nem a kortárs gyökerei között. A gyökerek — még a Józsefet eladják testvérei című festménye is 1900-ból — ott vannak a szecessziós plakátok kontúrrajzaiban és az aranykori legendákat felidéző nosztalgiákban.

Bebizonyítja a kiállítás, hogy Csontváry is itt, a nosztalgiákban van otthon, ebben az együttesben, noha azok őt soha be nem fogadták. A különbség is látszik, hogy miért: míg a magyar impresszionisták és naturalisták — akiket erkölcsileg és művészileg egyaránt magas rang illet meg — a természetből a Naturát, vagyis az esetlegeset vették észre, Csontváry abból Ideát teremtett, vagyis a teljes világot helyettesíteni tudó és akaró természeteszményt. Mi már tudjuk, hogy társadalmilag az ilyen megoldások is csak »ideálisak«, megvalósíthatatlanok maradnak, de a nagyszabású művészi látomás szuggesztív hatása alól nem vonhatjuk ki magunkat.

A Székesfehérvári István Király Múzeumot, és a kiállítás rendezőit, *Mikes* Ildikót, *Kovalowszky* Mártát és *Kovács* Pétert csak a legteljesebb elismerés illetheti. A kiállítással a magyar muzeológia és művészettörténet régi adósságát törlesztették, és olyan sorozatot indítottak el, amely ha folytatódhat, teljesen felöleli majd a XX. századi magyar művészetet. A nyolc kiállításra tervezett áttekintés előkészítő munkái megkezdődtek, és csak azt kívánhatjuk, hogy a folytatás méltó legyen a kezdeti sikerekhez. Továbbra is egy-egy korszak teljes keresztmetszetét adják, le egészen a szociológiai és társadalmi gyökerekig, ahogy azt a szecesszionál tették. Az ősszel megnyíló *Nyolcak* és *Aktivisták* kiállítás újból jó alkalmat ad majd erre.

Perneczky Géza

gbízólevelét épköztársaság zági nagykövete

— Őszinte örömünkre szolgál, hogy a Mongol Népköztársaság megbízható és áldozatkész tagja a szocialista országok nagy családjának. *Országaink és népeink következetes, fáradhatatlan harcot folytatnak a szocialista tábor egységéért, a különböző társadalmi rendszerű országok békés egymás mellett élése lenini elvének győzelméért,* az általános és teljes leszerelésért, a vitás nemzetközi kérdések tárgyalások útján való megoldásáért, támogatják a gyarmati függőség és az imperialista agresszió ellen küzdő afro-ázsiai és latin-amerikai népek igazságos harcát.

— Az országaink és népeink közötti barátság és sokoldalú együttműködés fejlesztésére irányuló kölcsönös törekvéseink termékeny talajra találnak a magyar és a mongol nép körében — mondota Dobi István.

A megbízólevél átadása után a nagykövet bemutatta Dobi Istvánnak a kíséretében megjelent Bat-Ocsirin *Dasceren* nagykövetségi másodtitkárt, Handin *Gombo* nagykövetségi attasét és Jumzsagijn *Ajus* kereskedelmi tanácsost.

Az Elnöki Tanács elnöke ezután szívélyesen elbeszélgetett a nagykövettel.

*

Magalzsavin Zsamszran nagykövet megbízólevele átadása után a Hősök terén megkoszorúzta a magyar hősök emlékművét.

Parlamenti küldöttségünk finnországi látogatásai

A Finnországban tartózkodó parlamenti küldöttségünk *Vass* Istvánnénak, az országgyűlés elnökének vezetésével, többnapos vidéki körútja után kedden délben visszaérkezett Helsinkibe. A küldöttség kedden délután a Finn—Magyar Társaság fogadásán, este a Sibelius ünnepi hét [illegible]

Szirmai István fogadta M. Solohovot

Szirmai István, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, a Központi Bizottság titkára szerdán fogadta Mihail *Solohovot*, valamint P. I. *Majácskijt*, a vesenszkajai járási pártbizottság első titkárát. A szívélyes, baráti hangulatú beszélgetésen részt vett *Dimény* Imre, és *Puja* Frigyes, a KB osztályvezetői és *Garamvölgyi* József, a KB osztályvezető helyettese. Jelen volt G. A. *Gyenyiszov*, a Szovjetunió magyarországi nagykövete.

Gáspár Sándor látogatása a Láng Gépgyárban

Gáspár Sándor, a Magyar Szocialista Munkáspárt Politikai Bizottságának tagja, a budapesti pártbizottság első titkára szerdán *Kónyi* Gyulának, a XIII. kerületi pártbizottság első titkárának társaságában a Láng Gépgyárba látogatott. Felkeresett több műhelyt, majd üzemi gyűlésen tájékoztatta a gyár dolgozóit az időszerű bel- és külpolitikai kérdésekről.

Komócsin Zoltán Szabolcsban

Komócsin Zoltán, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, a Népszabadság főszerkesztője szerdán látogatást tett Szabolcs-Szatmár megyében. Délelőtt a megye párt- és tanácsvezetőinek társaságában megtekintette a Minisztertanács és a SZOT vándorzászlajával kitüntetett mátészalkai vasúti csomópontot.

Az állomás kultúrtermében a csomópont eddigi munkájáról, a párt- és tömegszervezetek tevékenységéről számoltak be Komócsin Zoltánnak és válaszoltak kérdéseire.

Komócsin Zoltán ezután a megyei és járási vezetőkkel együtt megtekintette az állomáshoz tartozó létesítményeket. Közben beszélgetett a vezetőkkel és dolgozókkal, érdekelődött munkakörülményeik

[illegible]omócsin Zoltán délután a [illegible]ka Máté járási művelődési [illegible]zban rendezett aktívaértekezleten tájékoztatta a megye pártmunkásait a Központi Bizottság decemberi határozatának végrehajtásáról, továbbá az időszerű külpolitikai kérdésekről.

Két nap

Sajtót

A Budapesti Nemzetközi V[illegible] sár megnyitásának küszöbé[illegible] szerdán öt sajtótájékoztat[illegible] rendeztek. Délelőtt a Lengy[illegible] Népköztársaság pavilonjába[illegible] Zbigniew *Zakrzewski*, a nagy[illegible] követség kereskedelmi tana[illegible] csósa üdvözölte a sajtó képvi[illegible] selőit, majd Boguslaw *Lesia*[illegible] kereskedelmi tanácsos méltat[illegible] ta a lengyel—magyar kereske[illegible] delmi kapcsolatok fejlődésé[illegible] Ezután Mieczyslaw Henry *Pew*, a lengyel pavilon igazga[illegible] tója ismertette a gazdag tar[illegible] talmú kiállítást.

Hangsúlyozta, hogy Len[illegible] gyelország olyan összetétel[illegible] árubemutatóval jelent meg a[illegible] idei BNV-n, amely megfelel[illegible] Magyarországgal folytato[illegible] árucsere-forgalom jellegének[illegible] A kiállítási anyag több mi[illegible] 80 százaléka beruházási jell[illegible]

A világ legnag[illegible] az új Moszkvi[illegible] a Szovjetu[illegible]

Szerda délután Fedor *Szo[illegible] hazov* pavilonigazgató adot[illegible] sajtótájékoztatót a Szovjet[illegible] unió pavilonjának kiállítás[illegible] anyagáról. Bevezetőben hang[illegible] súlyozta, hogy *a szocialist[illegible] országok termékeny együttmű[illegible] ködését kitűnően példázzák [illegible] Szovjetunió és Magyarorszá[illegible] gazdasági kapcsolatai.* A két o[illegible] ság között megkötött hosszúle[illegible] járatú kereskedelmi egyezmén[illegible] 1961—65. évekre a szovjet—ma[illegible] gyar árucsere-forgalom 60 szá[illegible] zalékos növekedését irányozt[illegible] elő. Az elmúlt évben az áru[illegible] csere-forgalom több mint 87[illegible] millió rubel értéket képvisel[illegible]

A Szovjetunió idén három[illegible] ezer négyzetméter területe[illegible] állítja ki legújabb termékei[illegible] Tizenöt szovjet külkereske[illegible] delmi szerv vesz részt a k[illegible] állításon. Szerepel a bemuta[illegible] tón több olyan termék, amel[illegible] az idei lipcsei vásáron arany[illegible] érmet nyert. *A Dózsa Györg[illegible] úton bemutatják az MI—6 t[illegible] pusú helikoptert*, amely a v[illegible] lág legnagyobb légcsavaro[illegible] helikoptere. A szovjet pavilo[illegible] előcsarnoka a *»Barátsággal é[illegible] nemzetközi együttműködésse[illegible] a béke megszilárdításáért«* gondolatot fejezi ki. Itt lát[illegible] ható a Szovjetunió Állam[illegible] Atomenergia Bizottsága ált[illegible] rendezett *»Atomenergia a bé[illegible] ke szolgálatában«* című kiál[illegible] lítás. Bemutatják a Leni[illegible] atomjégtörő-hajó modelljé[illegible] Gazdag kiállítási anyagga[illegible] szerepel a szovjet gyógyszer[illegible] ipar, a szerszámgépipar, be[illegible]

[illegible] második felében hatalmas [illegible] réz-, ezüst-, ólom-, cinklelő[illegible] helyeket fedeztek fel, ami elő[illegible] mozdította a feldolgozóipar [illegible] fejlődését. De az angol tőke[illegible] befektetések mindmáig kerü[illegible] lik a feldolgozóipart, és in[illegible] kább a gyapjúfeldolgozás, a [illegible] bányaipar, valamint a bank[illegible] tőke bizonyos ágazataiba [illegible] áramlanak. Az angol befekte[illegible] tések ma is előkelő helyet fog[illegible] nak, a *Lemann* bankháznak és a *Rockefeller*-háznak.

Az amerikai tőkebefekte[illegible] tések Ausztráliában újabb[illegible] számítások szerint valamive[illegible] több mint egyharmadát te[illegible] szik ki az angol tőkebefekte[illegible] téseknek, de sokkal gyorsabb[illegible] ütemben növekszenek, min[illegible] az angol tőkebefektetések[illegible] Igen aktív szerepet játszik[illegible] újabban az ausztráliai piacon[illegible] az Európai Közös Piac és Ja[illegible] pán. Az Európai Közös Pia[illegible] országai, különösen az ipar[illegible] beruházásokban játszanak[illegible] egyre komolyabb szerepet. A[illegible] Berliner Handels Gesellschaft[illegible] az olasz Banco Credito, a fran[illegible] cia Rotschild-ház, és egyes[illegible] belga bankok ma már otthonosak az ausztráliai tőkepiacon. A japán tőke úgyszintén komoly szerepet játszik[illegible] Ausztrália nehéz gépiparában, elektrotechnikai iparában, és eredményesen társul be a különféle ausztráliai monopóliumok más vállalataiba.

Az ausztráliai mammut monopóliumok a maguk javára akarják fordítani a külföldi tőke beáramlását. Éppen ez élesíti azonban az ellentéteket a monopoltőkések között mind hazai viszonylatban, mind pedig a külföldi monopóliumok viszonylatában. A General Motors példája mutatja ezt. Amikor a General Motors 1948-ban elkezte a »teljesen ausztráliai« gépkocsi gyártását, és azt »Holden« néven tette otthonossá, az ausztráliai tőkések örömmel üdvözölték a detroiti trójai lovat. De a trójai ló teljesen kiszorította az ausztráliai tőkét a gépkocsiiparból és kiviszi Ausztráliából az ott nyert profitokat.

Komor Imre

1021

KÉPZŐMŰVÉSZET. *Lyka Károly*, a nagy magyar művészeti író a közelmúltban volt 95 éves; a budai otthonában ma is munkálkodó kiváló tudós egyik tanulmánykötetét — *„Kis könyv a művészetről"* — ebből az alkalomból ötödik kiadásban jelentette meg a Képzőművészeti Alap kiadója.

Az 1869-ben született Lyka festőnek indult, de csakhamar művészeti kritikus és műtörténész lett. Megjelent pár tucat önálló munkája és párszáz cikke, értekezése a művészettörténet különböző korszakairól és alkotóiról, s maga is tevékeny harcosa volt annak a küzdelemnek, amely az impresszionista és nagybányai festészet elismertetéséért folyt a század elején. „Az új piktorok mellé az új kritikusok is felsorakoztak, elsősorban Lyka Károly, Bródy Sándor, Ignotus, Rózsa Miklós, akik fenntartás nélkül hangoztatták az újítók jelentőségét s iparkodtak megkönnyíteni fejlődésük lendületét", — írta Kassák Lajos 1947-ben. Elsősorban Lyka érdeme a budapesti képzőművészeti főiskola reformja is, — itt azután évtizedeken keresztül tartotta híres esztétikai és műelemzési óráit.

Írásait a stílus világossága és könnyedsége, az előadásmód szerénysége s kivételes erudíció jellemzi. Igazában a „fauve"-izmussal, kubizmussal s a század elején megszületett többi nagyjelentőségű modern irányzattal már nem tudott megbarátkozni, amint ez a most kiadott kötet „Újabb festészeti irányok" és „Kubista álmok" című fejezeteiből is kitűnik. De — bár szívéhez legközelebb a „plein-air" festészet állott— éles ítéletű, tárgyilagos műkritikusként felismerte jópár olyan művész értékeit is (például Barcsay Jenőét), akiknek szemlélete messzire eltávolodott a levegő és a napfény színjátékainak ábrázolásától.

Példaszerű Lyka munkássága abban a tekintetben is, hogy teljesen távol áll tőle az apodiktikus vagy ingerült hang ás az ellenfél jóhiszeműségének kétségbevonása; sosem ütött írásaiban „övön alul", sosem követelte magának a döntőbíró szerepét korunk művészeti iskoláinak versengésében, az ő állásfoglalásai — egy-két idős, különben tiszteletreméltó munkásságú szobrászunkkal és festőnkkel ellentétben — mindig híjával voltak a vaskalapos türelmetlenségnek. Lykának megvannak a maga szilárd (nemegyszer talán kicsit öreguras) véleményei, de azokat nem kívánja tekintélye súlyával ráerőszakolni olvasójára, nem kíván a jövő útjába sorompókat állítani. Milyen nobilisan írja: „Helyesen cselekszik a tárlatlátogató, ha némi óvatossággal formálja meg ítéletét oly munkákról, amelyek nem illeszkednek rögtön az eddig megszerzett művészeti fogalmai körébe". Az ő művészi ideáljai Szinyei-Merse, Ferenczy Károly, Mednyánszky voltak, de nem mondja, hogy az impresszionizmus-utáni művészet nélkülözi a szépséget, ehelyett így fogalmaz: „E *képek egészen más szépségérzést* keltenek a szemlélőben, mint amilyen eddig az emberekben kialakult."

Írásainak jellegzetes vonása a csendes humor, az ízes-derűs mikszáthi mosoly, a finom irónia. A milleniumi idők történeti festészetéről szólva két mondattal — szinte a sorok között — fejezi ki véleményét e festők konjunkturális, nem belső szükségszerűségből fakadt munkásságáról: „Egy művész, aki korábban alföldi parasztokat festegetett, most Zrínyi Ilonával föladatja Munkács várát. Egy másik is vár-föladást festett, Nógrád váráét, odáig azonban olyan képeket, mint a „Melyik itt a Lizy kisasszony?" vagy a „Hol a flóres?" címűek." Kommentárt nem fűz a közölt adatokhoz, nem is szükséges, — az olvasó e pár sor után pontosan tudja már, hová tegye, mire becsülje az effajta „művészetet"... — A Mentor-galéria az avantgardizmus fóruma volt a 20-as évek Budapestjén. E művészi törekvések — mint már föntebb említettük — Lykától nagyrészt idegenek maradtak; ennek megfelelően így jellemzi a Mentor kiállításait: „Ide csak szobatiszta, minden realizmustól purgált egyéniségek nyertek bebocsátást, akiket nem fertőzött meg a valóság."

Öröm olvasni Lyka legapróbb írásait is. *T. S. Eliot* írja „The Function of Criticism" című művében: „A kritikus tevékenysége akkor a legmagasztosabb és leghatékonyabb, amikor valamiképp egyesül, együtt él a művész munkájával, alkotásával." Ilyen típusú kritikus Lyka is. Könyveiből, tanulmányaiból nemzedékek okultak; akik ma Magyarországon művészettörténettel foglalkoznak vagy érdeklődnek a képzőművészetek iránt, egytől egyik adósai és

1

lekötelezettjei neki. S adatgazdag, alapos, megbízható munkáit — minden bizonnyal — az utánunk jövő generációk is gyakran fogják lapozgatni.

(Kár, hogy a 34. számú kép alkotójának: Modigliani-nak hibásan szerepel a keresztneve. A hiba a 130. oldalon megismétlődik.)

*

Amadeo Modiglianiról, a XX. század elejének nagy olasz festőjéről (1884—1920), az École de Paris fiatalon meghalt mesteréről írt könyvet *André Salmon*, Apollinaire, Max Jacob, a festő Derain, Blaise Cendrars baráti körének egykori tagja. A könyv nem túlságosan mély (úgy látszik, a hírneves emberekről szóló életrajzi regények szerzői ritkán tudnak ellenállni a szentimentalizmus kísértésének), mégis szívesen olvastuk, mert Salmon — a kortárs — színes és nagyjából hiteles képet ad az európai irodalomnak és művészetnek azokról az éveiről, amelyekben Picasso, Cocteau, Vlaminck, Pierre Mac Orlan, Gino Severini, Kisling s más jelentős alkotók munkássága kiteljesedett.

Egyesek talán helyteleníteni fogják, hogy Salmon sok „pletykával" tűzdelte tele könyvét. Ezt mi nem vetjük szemére a szerzőnek, hiszen — mint Tersánszky írja egyik munkájában — „a lenézett pletyka megnemesedett alakjában voltaképp a dolgok minőségéről regélő, a lelkeket, jellemeket számba vevő és fölöttük ítékező irodalom". A sok kis személyi történet tehát nem lenne ártalmára a könyvnek (hogyan meg tudják világítani ezek egy-egy korszak társadalmát, mentalitását, jellegzetes figuráit, — gondoljunk csak az emlékiratok mestereire: Pepys Sámuelre vagy Saint-Simonra), Salmon könyve esetében a baj inkább az, hogy az elmesélt apró históriák egyrésze eléggé érdektelen. A „Modigliani szenvedélyes élete" című munkát ennek ellenére sem tudjuk „rossz könyv"-nek, „receptre készült giccs"-nek nevezni, mint ezt *Bor Ambrus* tette az *Élet és Irodalom* 1964. december 19-i számában megjelent ismertetésében, számonkérve még azt is Salmontól, hogy elmulasztotta könyvében a Modigliani-festményeket behatóbban elemezni. A könyv — a mi vélményünk szerint — távolról sem remekmű, de becses *forrásmű*, tele olyan ízekkel és adalékokkal, amelyek közelebb hozzák a mai olvasóhoz a 10-es évek kavargó és vajúdó szellemi életét. Salmon elment a még élő kortársakhoz (Severini, Foujita stb.) s megszólaltatta őket. Ha könyvének semmi egyéb érdeme nem lenne, márcsak e közbeiktatott baráti visszaemlékezések miatt is érdemes volt megírni és kiadni. Milyen boldogok lennénk, ha Grünewaldról, Giorgionéról vagy Hercules Seghers-ről fennmaradtak volna egykorú feljegyzések, — ha minden művésznek lettek volna Boswelljei, Eckermannjai, André Salmonjai... A könyvben valóban kevés a műelemzés; munkája jellegénél fogva azonban erre nem is törekedett Salmon. Aki a képek műtörténeti vagy esztétikai méltatására kíváncsi, annak rendelkezésére állanak Maurice Raynal, Gotthard Jedlicka, Claude Roy, Pierre Descargues és mások Modigliani-monográfiái.

Babits írta Adyról: „Átvonulása közöttünk olyan volt, mint az igazi császáré, ki aranyakat szór a nép közé minden lépésénél." Babits e szavai Modiglianira is ráillenek: a sokat betegeskedő és nyomorgó művész élete utolsó éveiben — mikor rátalált önmagára — festményeinek, szobrainak és rajzainak aranyával ajándékozta meg embertársait. Csendéletet egyet sem festett, tájképet is csak kettőt, összes többi képe portré és leány-akt; rendkívüli mértékben érdekelte a női szépség és az emberi jellem; nagyszerű arcképeit ismerjük Brancusi és Lipchitz szobrászokról, Diego Rivera és Chaim Soutine festőkről, Picassóról, Max Jacob és Cocteau költőkről. Vallásos tárgyú műveket nem festett, de alkotásaiban jelen van a szeretet, a megrendültség és a részvét szelleme, s ez ad bizonyos „vallásos hangulatot" képeinek, mint ezt Salmon is meglátja. Keveset olvasott, de Dante „Isteni Színjáték"-át alaposan ismerte, és sok részletét kívülről tudta.

Salmon könyvét szép illusztrációkkal, jó papíron, de nehézkes, gyenge fordításban adta ki a Képzőművészeti Alap kiadóvállalata. A 155. oldalon az első bekezdésben négyszer is szerepel Emmanuel „*Gondoin*" festőművész neve. Azonban ezt a korán elhalt, nagytehetségű művészt — Octave Mirbeauról, az íróról és Georges Clémenceau-ról, a politikusról és publicistáról készí-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Lyka Károly
VIGILIA
1965 FEB

tett kiváló portrék mesterét — *Gondouin*-nak hívták. Az elfranciásodott öreg japán festő a fordításban következetesen „Fujita"-ként szerepel, pedig fonetikusan vagy Fuzsita, vagy inkább: francia írásmóddal *Foujita*.

*

Scheiber-emlékkiállítás. „Nagy árnyakról bizalmasan" című memoár-kötetének második, bővített kiadásában Tersánszky J. Jenő azt írja *Scheiber Hugóról* (1873—1950), hogy a két világháború közötti idők ismert művésze „festőink egyik legnagyobbja" volt. Prominens írónk „ajánló sorai" után — megnézve a Nemzeti Galéria Scheiber-emlékkiállítását — csalódás ért bennünket. Ötletesség, ügyes kéz, a modern művészet külsőségeinek csillogó átvétele jellemzi az ott látható munkákat, de mélyebb és valódibb értékeket csupán kevésben tudtunk felfedezni. Pszeudo-modernség, *modernizmus* volt az, amit Scheiber kialakított az ellesett, mélyebb meggyőződés nélkül elsajátított kubista, konstruktivista, futurista, expresszionista formajegyekből. Munkái között a legtöbb figyelmet érdemlik író-portréi (Babits, Török Sophie, Kassák, Komor András); ezek nagyobb koncentrációval készültek, mint félóra alatt „lekent" egyéb művei. Kevés lett volna Scheiber tehetsége? Nem hinnénk. Életművének másodlagosságára Németh László szavai adják meg a magyarázatot: „A tehetségnek csak egyik fele a talentum, — a másik fele a talentumokkal való sáfárkodás". A tehetségnek ez a „másik fele" hiányzott Scheiberből... *(Dévényi Iván)*

*

Hornyánszky Gyula kiállítása. Másodszor került megrendezésre egy év leforgása után szerény keretek között *Hornyánszky* Gyula kiállítása. Fokozódó elmélyültségről, magára találásról tanúskodtak olajfestményein a szögletes-kemény arcok, magányos háztetők. Tollrajzain kezdeti szikár, görcsös, vágott fatörzseit, torzóit egyre szétágazóbb, sokrétűbb, anyagtalanabb képződmények váltották fel, s alakzatainak zárt, sajátos, teljessé vált világa szerves fejlődéséről tanúskodik.

Hornyánszky nem elemez: képeit magyarázó részletek nélkül helyezi a szemlélő elé. Egy háztető, beékelve a többi közé, sallangmentes, egyszerű falusi templomtorony, vagy egy eldőlő fatörzs, egyedül álló szék — a geometriai konstrukció hangsúlyozottan, de szervesen épül be formáiba. Ami jellegzetessé teszi, az tárgyára való koncentrálása. A hozzátartozó apróságok, kisebb jelentőségű elemek félrelökődnek, hogy a festő által látott kép egészen letisztulva, csak azokkal a jegyekkel lásson napvilágot, melyek Hornyánszky életérzésének fő vonalait alkotják. Mert képein nem az élet egészét láttatja, nem az egyetemest kísérli megragadni. Megelégszik a periferiálissal, hogy ezt a látásmódját saját érzéseinek egyre őszintébbé válása során leplezetlenül, mint aki nem tehet mást, kifejezésre juttathassa.

A világban nem olyan nyersanyagot lát, amit hosszan kellene analizálnia; az elétáruló részletet, jelet, jelképet ragadja meg. Nem menekül, neki nincs Aix-en-Provence-a, Balatonja. Megszenvedte a világát, amelyben él. Szomorú, háromlábú széke, fekete varja, brutális pumája, kendőzetlen arcképei, csúcsos fedelű, a mesék világára emlékeztetői, göcsörtös, emberi testeket idéző fatörzsei már aligha az elidegenedést, vagy a diffúz félelmet jelentik. Egy olyan generáció hírnöke ő, mely már ezen is túl van, nem deformálódik, mert állapota a természetes azonosulásé. Az elesettben, a kilátástalanban, a szenvtelenben megkeresi az emberi és fizikai állandókat: ezért tűnnek képei néha egy-egy részlet ábrázolásának. De mögöttük olyan festőt találunk, aki fenntartás nélkül azonosul azokkal, akiknek arcképét megörökítette.

Az eltelt néhány évszázadban megváltozott az emberi világ külső arculata. Művészeti forradalmak keresték az egyén számára elfogadható magatartást. Hornyánszky azok közé tartozik, akik számára ez a világ és kérdései nem újak. Beleszületett, s a kísérletezések kereste megoldások közül azok, melyek alkatával összeesnek, már ösztöneiben vannak. Semmivel sem okosabb másoknál, csak neki a változás már állandóság, s az állandókról sem hisz egyebet, mint hogy éppen soron vannak. Így aztán festményei, sokszor könyörtelenül nyílt ábrázolásmódjuk ellenére sem lehangolóak, s mentesülnek a sallangok-

tól. Azok a fikciók, előítéletek, melyekkel a századforduló tájan birkoztak, neki már nem újak, eleve leszámolt velük. Eleve felvértezetten született már s ez megvédi attól, hogy törődjön velük. A népiességgel ugyanúgy, mint a hazai avantgarde nehéz gyökérverésével. Csak magával harcol, hogy a látvány által felidézett állapotát megfogalmazhassa, s ezt a két évszázad távlatában átalakult világ nyelvén teszi. *(Ungváry Rudolf)*

ZENEI JEGYZETEK. (Lamberto Gardelli hangversenye az Állami Hangversenyzenekarral.) Gardelli hangversenyeit mindig a zene ünnepeiként tartjuk számon. Sajnos, az operaszínpadon sokkal gyakrabban csodálhatjuk meg rendkívül szuggesztív, egyéni karmesteri művészetét, mint a hangversenyteremben. Egy-egy koncertje után hosszú ideig dúl a vita, vajon helyesen választotta-e ki műsorszámait, nem kellene-e gyakrabban az olasz és francia romantika kiemelkedő alkotásait megszólaltatnia. Gardelli ugyanis, noha ízig-vérig romantikus alkat, szívesebben vezényli a bécsi klasszikus mesterek műveit. Ezekről mindig tud valami — gyakran meghökkentően újat mondani, értelmezése pedig gyakran felülmúlja a hagyományost, szebb, kifejezőbb annál. Mostani hangversenyén is kivált Haydn és Beethoven egy-egy szimfóniájának tolmácsolásával aratott nagy sikert.

Haydn utolsó londoni útjáról szánalmasan kevés dokumentumunk maradt. A D-dúr, úgynevezett „London" szimfónia első előadásáról szerencsére részletesen szól a zeneszerző, naplójában. „1795. május 4-én jutalomkoncertem volt a Haymarket színházban — írja. — A terem tele volt válogatott, előkelő közönséggel." A Haydnra kíváncsi angol előkelőségek előtt szólalt meg — egyéb művek társaságában a London-szimfónia. (A reális érzékű mester egyébként a művek fogadtatásáról ennyit jegyzett naplójába: „Ezen az egyetlen estén négyezer forintot kerestem. Ilyesmi is csak Angliában lehetséges".) A London-szimfónia önmagában nem túl lényeges, annál jelentősebbek a londoni szimfóniák együttesen. Lezárják Mozart forradalmát és előkészítik Beethoven és a romantika felé vezető utat. A teljes és régebbi szimfónia-fogalom újraértékelése kezdődik ezekben a művekben. A London szimfónia túláradó lírájú lassú tétele már a romantikus szimfónia első lélegzetvétele. A klasszikus szimfónia búcsújának első pillanata ez, az új század méhében pedig már ott forr Beethoven II. és IV. szimfóniája, amelyekben Haydn formateremtő művészete és a kezdődő romantika találkozik. (Gardelli tökéletesen éreztette ezt a búcsúzó és újra kezdő hangulatot. Talán a záró tételt kicsit feszesebbre fogta a megszokottnál, de így is érdekes hatást keltett.)

Tizegynéhány évvel Haydn szimfóniájának londoni bemutatója után került sor Lobkowitz herceg bécsi palotájában Beethoven IV. szimfóniájának első előadására. A művet Oppersdorf Ferenc, zenekedvelő gróf rendelte Beethoventől és bemutatója után ötszáz forintot fizetett érte. A szimfónia látszólag nem egyéb, mint megkésett hódolat Haydn emlékezetének, lényegében azonban már a romantika első lélegzetvétele. Szépen ír erről Szabolcsi Bence: „Mennyire szakadékos, nyugtalan és nyugtalanító világ ez, kiismerhetetlen még a derűjében is!... Beethoven úgy köröz itt a maga bontakozó, új céljai felett, mint a nagy ragadozómadár, amely már kiszemelte, hol kell lecsapnia".

A szimfónia romantikusan kiélezett kontrasztjai vezethették Arnold Scheringet, amikor Schiller verseiből magyarázta költői tartalmát. Kétségkívül érdekes kísérlet volt ez, hiszen elsősorban a romantika felé módosította a szimfónia karakterét. (S evvel igazolni látszott E. T. A. Hoffmann Beethoven értelmezését.) A romantika legnagyobb zeneszerzőinek egyébként érdekes megjegyzéseit tartja számon a zenetörténet a IV. szimfóniával kapcsolatban. Weber ugyan nem szerette, Berlioz azonban igen, s értékes útmutatásokkal színezte az első tétel képét. (Zárójelben jegyzem csak meg, hogy a IV. szimfónia első tételének egyik motívuma a C-dúr mise Glóriájában ismétlődik.)

Beethoven műve — amint látjuk nem is egy helyen érintkezik a romantikával. A szimfónia utóélete is sokhelyütt a német romantikához kapcsolódik. Schumann ugyanis mintának tekintette Beethoven IV. szimfóniáját s a maga B-dúr szimfóniájában nem is egy helyen került hatása alá. Mendelssohn lip-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

1965 MÁJ 4

Lyka Károly

NAPLÓ (VESZPRÉM)

A MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZEK SZOVETSÉGE és a Magyar Népköztársaság Képzőművészeti Alapja mély fájdalommal tudatja, hogy Lyka Károly a művészettörténeti tudományok doktora, kétszeres Kossuth-díjas, a Munka Vörös Zászló Érdemrendjének tulajdonosa 96 éves korában hosszas szenvedés után elhúnyt.

Időjárás

Mindenki [illegible] azonban elmaradt. Sőt, [illegible] veszélyes akciót vezettek a to- kodiak. A 35. percben Hadrik fölöslegesen kiszaladt, a fejek fölött kiöklözte a labdát Pécs-

ál.

Yu-

Lyka Károly.
a képzőművészeti Főiskola tanára.

*** A KÉVE kiállitása Székesfehérvárott.** A *KÉVE* müvészegyesület Székesfehérvárott rendezendő reprezentativ vidéki kiállitását e hó 27-én, vasárnap, délelőtt 11 órakor fogja ünnepélyesen megnyitni *Károlyi* József gróf, mint a Vörösmarty Kör elnöke. A kiállitás iránt a székesfehérvári közönség részéről nagy az érdeklődés. *Lyka* Károly, a Képzőművészeti Főiskola tanára a kiállitás keretében december 1-én, csütörtökön tartja előadását „A magyar művészetről".

Magyarság, 1927. Nov. 25.

Stefan Kisielny.

Wspomnienie Pełnej Chwały Krzyża.

Wierzchucino 1937. Nr. 27.

Lyka Károly.
a képzőművészeti Főiskola tanára.

* **Lyka Károly előadása.** *Székesfehérvárról* jelenti tudósítónk: *Lyka* Károly felsőházi tag, a Képzőművészeti Főiskola tanára tegnap a Vörösmarty-kör meghivására általános figyelem közt előadást tartott a művészetről. Az előadónak *Zavaros* Aladár dr. polgármester mondott köszönetet.

M
927
XII
4.

Magyarság, 1927. dec. 4.

1

Stefan Kisielewski

ul. Bednarska 22, 00-067 Warszawa

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

MAGYAR NEMZET

1965 MÁJ 11.

1021

Meghalt Lyka Károly

Pótolhatatlan veszteség, mély gyász érte a magyar kulturális életet: *elhunyt Lyka Károly.* Neve, életműve, ugyanakkor, amikor már szinte fogalommá vált, megőrizte elevenségét. *Január 4-én töltötte be 96. életévét.* Utolsó perceiben a Kútvölgyi kórház betegágyán régi tanítványával és barátjával a művészetről, művészi problémákról beszélgetett. Utolsó leheletéig elkísérte a képzőművészet iránti szüntelen érdeklődése, az olthatatlan szerelem minden művészi alkotás iránt. A magyar műtörténetírás szeretetre méltó, nagy tisztelettel övezett mestere nemzedékeket tanított meg látni és nézni. Közvetlen kristálytiszta stílusú, könyvtárat kitevő kötete, tanulmánya, cikke — melyek a felszabadulás óta újabb és újabb kiadásokat értek meg — állják az időt.

Lyka Károly is Münchenben kezdte Hollósi Simon festőnövendékeként. Az Akadémián Richard Muther művészettörténeti előadásait hallgatta, s akkor érlelődött meg benne a gondolat, hogy hazájában *értő közönséget nevel a jó, a haladó művészeteknek.* Egész életét erre a célra tette föl. Szerkesztett művészeti folyóiratokat, kiváló pedagógiai működést fejtett ki a Képzőművészeti Főiskolán, s a végtelenül szelíd természetű, nagyvonalú ember harcolt is, ha sor került rá. Sok kiváló, ma már klasszikussá lett magyar mester elismeréséért küzdött írásaiban, mindig igaz és jó ügyet szolgált. Kifinomodott érzékkel látta meg fiatal tanítványaiban a tehetséget, a rátermettséget, atyaian egyengette útjukat, s tapintattal mutatta meg nekik a helyes irányt. Munkássága sok irányú volt, előtte mindig a magyar képzőművészet megizmosodása, fejlődése lebegett; széles látókörű műveltségével, erkölcsi biztonságával, gondolatainak eredetiségével művészeket és közönséget nevelt, sok-sok embert a jó, a kvalitásos művészetek barátjának. »Mert tudjuk mit adhat a művészet az embernek, az egyénnek, s mitől fosztja meg magát a művészet lényegét meg nem értő, meg nem érző ember.«

Valóban dolgozott élete utolsó percéig. Lánya és veje a leggyöngédebb szeretettel vették körül, és amikor már látása meggyengült, a hatalmas házi archívumból ők keresték ki és tették íróasztalára a napi munkához szükséges adatokat.

Lyka Károly nagy és gyönyörű hivatást vállalt. S amit vállalt, tökéletesen és maradéktalanul teljesítette. Írásai minden bizonnyal nemcsak a mi számunkra oly becsesek, hanem élményt, ráeszmélést fognak jelenteni még sok-sok eljövendő nemzedéknek is.

Dutka Mária

S P

1500 jelentkező a Központi Sportiskolában

Az MTS Központi Sportiskola ebben az évben is meghirdette pályázatát.

A sportiskola vezetői úgy tervezték, hogy ezer 12—14 év közötti gyermek jelentkezik az iskola szakosztályaiba, ebből ötszáz fiatalt vesznek fel. *Ehelyett ezerötszáz gyerek jelentkezett.* A sportiskola bizottsága már 350 kisiskolást vizsgáztatott, a Testnevelési Főiskola hallgatói végezték az »előfelmérést«, s azt állapították meg: *rengeteg a tehetség, nagy a vállalkozó kedv a gyerekek között,* s a szülők is rokonszenvvel kísérik a sportiskola tevékenységét és azt, hogy a gyerekek tanulmányi átlaga a rendszeres testedzés következtében szemmel láthatóan emelkedik.

Kocsis Mihály, az iskola igazgatója érdekességként említi meg, hogy *a nagyobb megterhelést igénylő sportágaknál a legszembeötlőbb a szellemi frisseség.* Azok a fiatalok, akik napról-napra nagy megterhelésű fizikai edzést végeznek, tanulmányaikat nem hanyagolják el, inkább gonddal és igyekezettel végzik szellemi munkájukat.

Az Úttörő Szövetség nagy segítséget nyújt a sportiskola vezetőségének az iskolákban. A pedagógusok tudják, hogy a tanítás alatti három, s a nyári szünetben végzett min-

Döntetlent érd

Egygólos

— Szépen búcsúzott a Győr az Európa Kupától — mondták sokan péntek este a Népstadion nézőterén a *Benfica—ETO* mérkőzés után. A győri csapat önfeláldozóan küzdött, a játékosok szívüket-lelküket adták az eredményért — de nem sikerült nyerni, sőt, a Benfica szerezte meg a győzelmet 1:0 (0:0) arányban, és ez gyakorlatilag a továbbjutásnak azt a kevés reményét is elvette, amely a mérkőzés előtt és nagy része alatt lelkesítette a közönséget és a játékosokat.

A hűvös, szeles időben is csaknem megtelt a Népstadion. Vagy *hetvenezren* várták az év legnagyobb budapesti klubmérkőzését. Mindkét csapat az előre jelzett összeállításban szerepelt. Az ETO-ban *Máté* vállalta a játékot, a Benfica labdarúgóinak pedig csak a számozásuk volt ellentétes az előzőleg megadott összeállítással.

Győr: Tóth — Kiss, Orbán, Tamás — Palotai, Máté — Keglovich, Győrffy, Soproni, Korsós, Povázsai.

Benfica (a pályán elfoglalt szerepkörök szerint): Costa Pereira — Cavem, Germano, Raul, Cruz — Peridis, Coluna — Augusto, Eusebio, Torres, Simoes.

Lyka Károly

Szegedi Uj Nemzedék

Lyka Károly

Szeged, április 12.

Városunk müvészeti életének ma ünnepe van, ritka ünnep ezen város szürke robotjában. Ezt az ünnepi hangulatot nemcsak az idézi elő, hogy müvészeink megint a nyilvánosság elé léptek a Képzőmüvészeti Egyesület lelkes agitációja folytán, hanem különösen az, hogy városunkba érkezett Lyka Károly a magyar müvészeti publicisztikának egyik legmarkánsabb és legértékesebb képviselője. Ki ne ismerné a nevét! Az Uj Idők és néhány budapesti napilap évtizedes krónikása, egy felette érzékeny müvészeti szeizmograf, ki a nyilvános élet artisztikumának a legcsekélyebb rezzenését is megérti és serény mozgékonyságával mindjárt a köztudatba is viszi.

Publicisztikájában nemcsak a sokoldaluságát és az éber megfigyelőképességét csodáljuk, kritikáiban nemcsak az intuició közvetlenségével és európai látkörével lep meg, hanem ami legértékesebb benne ez az az imponáló tárgyilagosság, amellyel még a mai izmusoktól hemzsegő csatazajban is mindig csak a kvalitás az ő mértéke, amellyel igazságot oszt. De a napi krónikák mellett talál ő mindig időt arra is, hogy egy tekintélyes sereg könyvvel is szolgálja a müvészet népszerüsitésének az ügyét.

Hogy csak néhányat emlitsek, a »Müvészet Könyve«, mellyel az akadémia Gorové diját nyerte, »Kis könyv a müvészetről« a »Képirás legujabb irányai«, »A táblabiró világ müvészete«, stb. Akinek csak egyetlen egyszer is kezébe kerül egy ilyen könyve, azt lenyügözte az a közvetlen diskuráló modor, amellyel a legsulyosabb igazságokat is csevegve tudta megértetni. Sőt nem tulzás, ha azt mondom, hogy a Müvészet Könyvével egy uj müfajt honositott meg a müvészeti irodalomban. Ez a könyve ugyanis a történelmi stilusokat nem a szokásos történeti modorban tárgyalja, hanem a geográfiai helyzetből, a faji jellegből és a korszellemből konstruálja meg a stilus jellemző ismérveit oly frappáns

930. IV. 13 SZEGEDI UJ

éleselméjüséggel, amellyel sokszor föléje emelkedik nagy mesterének Tainenek. Minden sorából kiérzik a nagytudásu polihisztor gazdag arzénálja és mégis olyan világos lesz ebben a csevegő modorban a legelvontabb probléma is, mintha egy jó pajtás intim szavait hallanók.

Ő a magyar képzőmüvészeti kritika Gyulai Pálja. Ezt a jelzőt nemcsak széles és mély tudásával és objektivitásával érdemelte ki, hanem az elhivatottság ama poziciójával is, amellyel Gyulai Pálhoz hasonlóan az alkotó müvészek és a müélvező közönség között áll. Ahogy ő a müalkotásokat magyarázza, analizálja és ezáltal világosabbá teszi, ez misszió, mellyel mint a kultura apostola egy nagy szakadékot áthidal az élet két orma: müélvező és alkotó között. Igaz, hogy ilyen áthidaló alkalmatosság ma sok van, de ezen hidak pillérjei a tudás kohézióját nélkülöző anyagból vannak, vagy pedig alámosta talpukat az elfogultság, a világnézet v. pláne a politikai pártállás szennyes hinárja. Aki ezekre a hidakra rámerészkedik, az csak a mocsári béka vargyogását fogja hallani, a partok életének himnusza sohasem fogja áttörni a bretyegés kuszált hanghullámait.

Köszöntjük tehát Szegeden Lyka Károlyt a magyar igazság félelem és gáncs nélküli lovagját, kinek kardja már sok mocsári torzlétformát tett ártalmatlanná és kinek acélos pajzsa már sok álnok támadást parityzott vissza a sötétségbe.

Pfeifer Elek.

tén bünvádi eljárást ... ellen.

K KLUBJA

Titulus, az sohasem elég;
Alig van Tekintetes,
s egyik-másik
modern ifju,
már kegyelmes urként feszeleg,
s kinek hivatal, ész nem
jutott, az is
Nagyságos lehet!

Övék az élet! Mind ahány van,
széditően Nagyfiu,
Modern gyerek;
ha érdeke:
anyát tagad, vagy Istent árul,
de jellemet, értéket
köztük egyet
kár, ha keresek.

Soóky István.

Női kalapok

megérkeztek minden szinben és minő-

VÉTI VA

Lajos-körut)

Bébe füzős magas vagy pántos cipők	P 3.40
Fiu öltönyök legszebb fazonokban	6.80-tól
Fiu kötények erős anyagból	P 1.60-tól
Gyermek fél lack cipők pántos v. betétes	5.80-tól
Divat nyakkendők	P —.48-tól
Gyermek papucsok	P 3.—-tól

ban fognak propaganda utra indulni.
Jelentkezni a belvárosi plébánián s Iván Mihály lapszerkesztőnél a Szegedi Uj Nemzedék szerkesztősé-

A rendőrség megindí
ellen a levél iró ellen
hány szinigazgató je
badkómüvesnek, vagy

akár szóbelileg közölni sziveskedjenek, ahol is minden errevonatkozó felvilágositással is rendelkezésre állunk s még csak azt kivánjuk meg-

Lyka Károly

N.U. 931. I. 1.

— **Iparmüvészeti kiállitások.** Az Iparmüvészeti Társulat iparmüvészeti előadásokat rendez a József-körut 6. szám alatti kiállitása keretében január 3-án délután 5 órakor Lyka Károly, a Képzőmüvészeti Főiskola tanára *„Iparmüvészet és a közönség“* cimen január 8-án délután 5 órakor *Gorka* Géza iparmüvész a „Modern kerámiáról“ 1931 január 13-án d. u. 5 órakor Kaesz Gyula, az iparmüvészeti iskola tanára a „Modern lakberendezés problémáiról“ tartanak előadást. A kiállitás 50 filléres belépőjegyei az előadásra érvényesek.

NU. 931. I. 1.

Lyka Károly.

— **Lyka Károly előadása a Lipótvárosi Kör vernissage-án.** A *Lipótvárosi Polgári Kör* képkiállítását, amelyen a mai magyar festészet legnagyobb nevei szerepelnek, különösen azok közül, akik a *Műcsarnok tavaszi tárlatáról távolmaradtak*, *Lyka Károly* előadása nyitotta meg vasárnap délelőtt. Lyka Károly *Barabás Miklós* pályafutását ismertette, aki *100 évvel ezelőtt az akkori Kaszinóban az első magyar képet* állította ki.

Reggel, 1928. März. 12.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Lyka Károly

DUNÁNTÚLI NAPLÓ
1965 MÁJ. 4.

Mély részvéttel kísérték utolsó útjára Lyka Károlyt

Csütörtökön délután a Kerepesi temetőben mély részvéttel kísérték utolsó útjára a 96 éves korában elhunyt Lyka Károlyt, a művészettörténeti tudományok doktorát, a kétszeres Kosuth-díjast, a Munka Vörös Zászló érdemrendje és a Munkaérdemrend tulajdonosát. A koporsót a Kossuth Mauzóleum előtt ravatalozták fel.

A ravatalnál a Magyar Képzőművészek Szövetsége nevében dr. Pogány Ö. Gábor művészettörténész, a Magyar Nemzeti Galéria főigazgatója mondott gyászbeszédet.

A Magyar Képzőművészeti Főiskola tanári testülete és tanuló ifjúsága nevében Domanovszky Endre, Kossuth-díjas kiváló művész, a Magyar Képzőművészeti Főiskola főigazgatója búcsúzott Lyka Károlytól.

A sírnál Lyka Károly tanítványai és tisztelői nevében László Gyula egyetemi tanár vett búcsút a magyar művészettörténet-írás doyenjétől.

A kortással, az egész magyar művészettársadalom nevében Kisfaludi Strobl Zsigmond, Kossuth-díjas kiváló művész mondott búcsúszavakat.

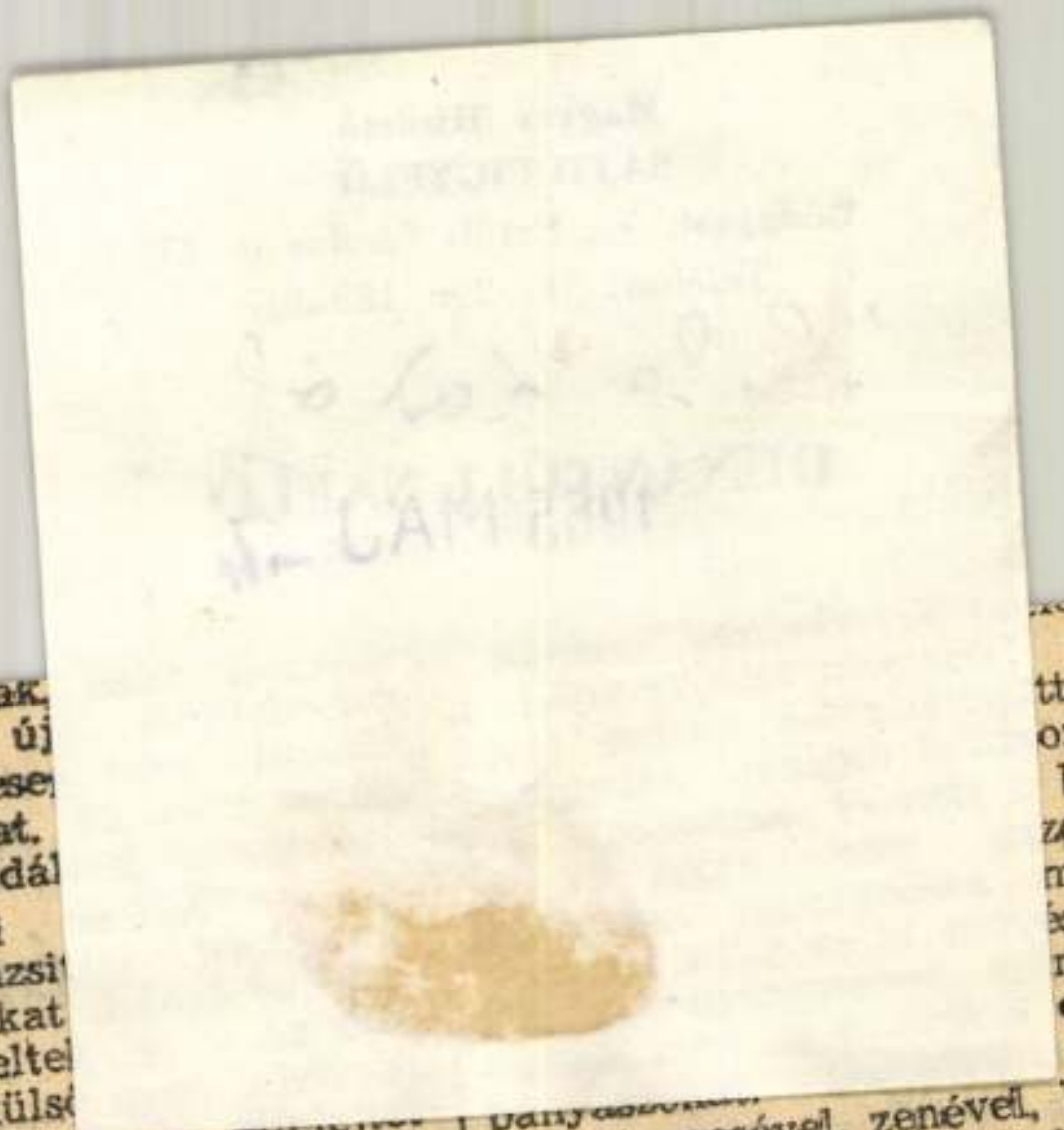

kek elfutottak,
óra múlva új
és módszeresen
az ablakokat.
hanem vandál

A „hadi
ágyait, pázsit
autóablakokat
röket tördelte
lő házak külső
melyeket az építők elhelyezt
ták áramtalanítani, elindítot-
ták, s ha nem lépnek közbe
a felnőttek, magukra rántják
a támasztékrendszert a ház-
tetőről. A Misi cukrászda mö-
gött már reggel nyolc előtt
megkezdődik a cigarettázás,
pusmogás, „haditanács". A
gyerekháborúk átterjedtek a
félig kész házakra is, lélegzet-
elállító magasságban mászkál-
nak a falakon, vágtatnak a
korlát nélküli lépcsőházakban.
Veszélyeztetik saját testi ép-
ségüket, rombolnak és akár-
milyen kényelmetlen kimon-
dani: lopnak is.

ttak
ozó-
ba-
zdag
meg,
észe-
ndé-
és a
tán-

bányászokkal, mesével, zenével, báb-
cokkal, játékkal azok, akik a szellemi
népi értékek leghűbb megőr-
zőinek bizonyultak, s remek-
beszabott kis alkotásokkal a
népi díszítőművészet mesterei.

Mintha ma látnám, úgy em-
lékszem a sárpilisi K. Kovács
János bácsira, amint az út-
török gyűrűjében verses népi
mesét mond, előadóművésze-
ket megszégyenítő átéléssel,
megjelenítő-készséggel. Végül
már nehéz lett volna megálla-
pítani: gyermekek vagy fel-
nőttek hallgatják-e többen?

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Lyka Károly

NÉPSZAVA
1965 MÁJ 4.

1021

LYKA KÁROLY

1869—1965

A Magyar Képzőművészek Szövetsége, a Magyar Képzőművészeti Főiskola és a Magyar Népköztársaság Képzőművészeti Alapja mély fájdalommal tudatja, hogy Lyka Károly, a művészettörténeti tudományok doktora, kétszeres Kossuth-díjas, a Munka Vörös Zászló Érdemrendje és a Munkaérdemrend tulajdonosa, életének 96. évében, hosszú szenvedés után elhunyt. Az elhunytat a Magyar Képzőművészek Szövetsége, a Magyar Képzőművészeti Főiskola és a Magyar Népköztársaság Képzőművészeti Alapja saját halottjának tekinti. Lyka Károly temetése május 6-án, csütörtökön 14 órakor lesz a Kerepesi temetőben, a fővárosi tanács által adományozott díszsírhelyen.

*

Alig néhány napja, hogy a művészetek történetéről szóló könyvének legfrissebb kiadása megjelent a könyvüzletek kirakataiban, a 96 esztendős tudós csodálatosan friss szellemének újabb tanúságaként.

Halálhíre megdöbbentett, már szinte azt hittük, valamennyiünket túlél. A szabadsághegyi kert határait évtizedek óta át nem lépő, bölcs mosolyú Lyka Károly úgy hozzá tartozott napjaink kulturális életéhez, akárcsak a századfordulóéhoz, amikor a nagybányai művészek elismertetéséért vívott hírlap-csatákat, vagy a 20-as évekéhez, amikor a művészképzés megújítóinak élén haladt.

Festőnek indult, de hamarosan felismerte, hogy tehetségének igazi területe a tollforgatás. Hét évtizeden át írta cikkeit, könyveit a művészeti kultúra elterjesztésének szolgálatában, egyre szélesebb ismeretekkel, mélyebb bölcsességgel, de változatlanul fiatalos lelkesedéssel. Ezer és ezer ember köszönheti neki a képek, szobrok, építészeti alkotások szépségeinek felismeréséhez vezető első útmutatásokat. Írásművészete a legnemesebb értelemben vett publicisztika: népszerű, ízes, ugyanakkor etikai és művészi szempontból a legmagasabb mércével mérő. Mindig hitt abban, amit írt, ezért volt és van hitele minden sorának.

Életműve hű tükre az elmúlt évtizedek legjobb művészi törekvéseinek. Teljes abban az értelemben, ahogyan egy ember munkássága egyáltalán az lehet. Ez a teljesség nemcsak képzőművészeti írásaira vonatkozik, hanem tevékenységének sokoldalúságára is. Kevesen tudják róla, hogy novellás-kötete is jelent meg, és hogy botanikai kutatásaival nemzetközi tekintélyt szerzett.

Személyiségének vonzereje sok igaz jóbarátot vont köréje. Legtöbbjüket túlélte, de helyükbe a tanítványok léptek. Velük, a közeli barátokkal, és a távolabbiakkal, az olvasók országnyi táborával együtt búcsúzunk most megrendülten az élő klasszikusok közül a halhatatlanok körébe lépő Lyka Károlytól.

(havas)

Világ proletárjai, egyesüljetek!

NÉPS

A MAGYAR SZAKSZERVE

93. ÉVFOLYAM, 103. SZÁM ÁRA 60

Derűs, szí
májusi ünnep

Kék ég. Napok óta hiányolt ragyogó reggel. Tavasz.

Ez a kerete a májusi seregszemlének, amelyre a Dózsa György utat környező utcákban gyülekeznek Budapest ünneplői. Sokan vannak — minden korosztályból. Gyerekek lábatlankodnak apukák körül. De ez a lábatlankodás most »legalizált«: minden vidámság és jókedv megengedett, a léggömb-vásárlás nagyban folyik, perec és málna és az idősebb korosztályok számára persze a sör szegélyezi a gyülekezés pontjait. Színes szalagok erdeje. Vidám, utcákra terjedő kacagás egy-egy megszökött színes léggömb láttán. Indulók muzsikája. Sportol
Mozgékony,

A téren ti
a felvonulás
lok. Lengő
fiú és lány,
MÁJUS 1-E
esztendőnket
gött. A dísz
helyét Dobi
nai Sándor.

Szólnak a

A hangszó
Miklósnak, a
sága tagjána
hangja: a 2
köszönti a f

Somogyi Miklós b

— Huszonegyedik szabad májusi ünnepünkön, a nemzetközi munkásosztály és a proletárszolidaritás nagy ünnepén a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága, a Szakszervezetek Országos Tanácsa és a Hazafias Népfront Országos Tanácsa nevében köszön-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Lyka Károly

Komárom Megyei Dolgozók
Lapja
1965 MÁJ 4.

— A Magyar Képzőművészek Szövetsége és a Magyar Népköztársaság Képzőművészeti Alapja mély fájdalommal tudatja, hogy Lyka Károly, a művészettörténeti tudományok doktora, kétszeres Kossuth-díjas, a Munka Vörös Zászló Érdemrendjének tulajdonosa, 96 éves korában, hosszas szenvedés után elhunyt. Halála magyar művészettörténeti írás pótolhatatlan vesztesége. Az elhunytat a Magyar Képzőművészek Szövetsége, a Magyar Képzőművészet Főiskola és a Magyar Népköztársaság Képzőművészeti Alapja saját halottjának tekinti.

A hazaiak a 45. percben egyenlítettek. A második félidő 53. percében Lénárt megsérült és ettől kezdve 10 emberrel játszott a Honvéd, mégis fölényben volt. Egy nagy lesgóllal azonban a hazai csapat szerezte meg a győzelmet.

Veszprémi AKÖV—Tokodi Bányász 1:1 (1:1)

Lyka Károly

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

ESTI HÍRLAP

1965 MÁJ 4.

1021

Búcsú Lyka Károlytól

Lyka Károly nincs többé. 96 éves korában ragadta el közülünk a halál a magyar művészettörténet nesztorát. A búcsú perceiben — bár tudtuk, hogy ereje fogytán, s tollat nem foghat már keze —, nehezen nyugszunk bele a veszteségbe. Lyka Károly neve tiszteletet parancsoló fogalommá vált, amikor róla beszélünk, mintha a magyar művészettörténetről beszélnénk. Rövid pár sorban nem is lehet felmérni, mit köszönhetünk neki. Oldalakon keresztül sorolhatnánk műveit, tanulmányait, művészekkel folytatott vitáit, alkotó gondolatait, melyekből művész-, s művészettörténész-nemzedékek sora nevelkedett. Lyka Károly nem akart más lenni, mint megértő és útmutató bíráló, közvetítő a művész és közönsége között. Ritka frisseséggel igyekezett megérteni a fiatalok törekvéseit. S azt, hogy ma *Egry József*, *Medgyessy Ferenc* művészetével büszkélkedhetünk, neki is köszönhetjük.

Keressük a jelzőt, hogy milyen is volt tulajdonképpen. Európai műveltségű alkotó, nagy humanista, ötletes újságíró, érzékenyen reagáló, józanul ítélő művészettörténész? Lyka Károlyt nehezen lehetne a megadott jelzők bármelyikébe is belesorolni. Az ő hittel, jóakarattal teljes, tisztaságtól ragyogó egyénisége az, amely a sokrétű képet egységbe foglalja, s megtölti melegséggel. Ember volt, aki életét, munkásságát a többi ember ízlésének, s művészetének áldozta.

h. m.

Új Moszkvics a BNV-n

Építettük 1964-ben

A türelem milliókat terem

5067 újság, 115 tv-adó

A szovjet sajtó napja

Moszkva, május 4.

A Szovjetunióban holnap, a *Pravda* születésnapján ünneplik, a szovjet sajtó napját. A Szovjetunióban jelenleg 5067 újságot adnak ki. Az egyszeri példányszám megközelíti a 98 milliót. Óránként 2 és negyedmillió lap kerül ki a szovjet nyomdák rotációs gépeiből.

A Pravda hétmillió példányban kerül az olvasókhoz, az Izvesztyija példányszáma 8,3 millió.

A *Szovjetunióban* 70 millió rádióvevő készülék és több mint 12 millió televíziós készülék van használatban. A televízió-adóállomások száma 115.

Lyka Károly

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

KISALFÖLD

1965 MÁJ 7.

Búcsú Lyka Károlytól

Csütörtökön délután a Kerepesi temetőben mély részvéttel kísérték utolsó útjára a 96 éves korában elhunyt Lyka Károlyt, a művészettörténeti tudományok doktorát, a kétszeres Kossuth-díjast, a Munka Vörös Zászló Érdemrendje és a Munkaérdemrend tulajdonosát. A koporsót a Kossuth-mauzoleum előtt ravatalozták fel. (MTI)

tok, fogaskerekek, szegek ga
dája. A szemközti falon Bend
magánkönyvtára: háromsoros
con ronggyá szaggatott és vadc
új kötésű könyvek. Csillagá
filozófia, vallástörténet, atom
ka, villamosság, géptan, alge
trigonometria.

Benda úr már a boros fl
nyakát markolta és töltött. T
keny, kicsi termetén lötyögöt

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Lyka Károly
CSEPEL

1965 MÁJ

1021

Kulturális hírek

☐ **Nagy részvét mellett** temették el csütörtökön Lyka Károlyt, a művészettörténeti tudományok doktorát, kétszeres Kossuth-díj, a Munka Vörös Zászló Érdemrendje és a Munka Érdemrend tulajdonosát. Halála a magyar művészettörténeti írás pótolhatatlan vesztesége. Eredményekben gazdag tudományos és nevelő munkássága, embersége, áldozatos segítőkészsége követendő példa a jövő művésznemzedékek számára. Emlékét művésztársadalmunk a művészetek barátai kegyelettel őrzik. Az elhunytat a Magyar Képzőművészek Szövetsége, a Magyar Népköztársaság Képzőművészeti Alapja, a Magyar Képzőművészeti Főiskola saját halottjának tekinti.

GYERM

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Lyka Károly

1962 MÁJ 8

MAGYAR IFJÚSÁG

OLVASÓLÁMPA

Lyka Károly 1021

A művészetek története

Ezzel a kis könyvvel az író elbúcsúzott olvasóitól. Pár nappal A MŰVÉSZETEK TÖRTÉNETE negyedik kiadásának megjelenése után meghalt Lyka Károly képzőművészeti író, művészettörténész és esztéta, a Képzőművészeti Főiskola egykori tanára. A búcsú méltó volt egész életművéhez. A mester, a kilencvenhat esztendős „Lyka bácsi" ismét tanítványai, az olvasók kezébe adta harminc év előtti, főiskolai előadásainak legalapvetőbb részleteit, művészetről, a művészetek történetéről, alkotásokról és alkotókról. Tanár maradt életében mindvégig, hitt abban, hogy a híd, amelyet a képzőművészet és a közönség közé napról napra épített, mindenki által járható. Szavai közvetlenek, világosak és élvezetesek. Tanított és nevelt, nevelő volt, sőt, népnevelő, aki oly híven munkálkodott nemes hitének terjesztésén, hogy még a halál sem elegendő ok munkájának és hatásának bevégzésére. A búcsú fájdalmas, de nem végleges. A MŰVÉSZETEK TÖRTÉNETE és más könyve lapjain Lyka Károly újabb és újabb tömeget, a következő nemzedékeket is megtanítja a szépre, jóra, a képzőművészet értésére és szeretetére.

S. GY. F.

(Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata)

gek"

tak a módosítások miatt.
ytathatnánk a biztosítékok-
, a szelepekkel... A közel-
ltban elkészített felmérés
pján tizennyolc-tizenkilenc
el.

– Értéke?

– Öt-hat millió forintra be-
ljük. De akiknek esetleg
kségük van ilyen berende-
ekre, anyagokra, azoknak
bet is jelenthet. Ezért sze-
nénk, ha gyorsan elkerülne
a, ahol hasznosítani tudják.
rsze, a listáig sem volt
nnyű eljutni.

Az értékesítés még nehezebb.
ztendőkön keresztüli akadá-
zója, hogy túlságosan soka-
t — nemegyszer 20—30 em-
rt — érint egy-egy ilyen be-
ndezés, anyag, valójában
dig senkit... Ezért aztán,
gy nyom se maradjon utána,
det borítanak rá. Kinek ju-
t már eszébe megkérdezni
y üzemrészleg megindulása
án, hogy beépítettek, besze-
ltek-e mindent, amit annak-
ején megrendeltek?! Pedig
rkor nem ártana az sem, mert
etleg jelentős érréket lehet-
megmenteni.

Mindenesetre a BVK KISZ
karékossági tanácsa ezt akar-
elérni kezdeményezésével.
való igaz, hogy a többi nagy
tesítménynél is el lehetne
rjeszteni ezt a „felderítést".
dig is szükség van azonban
gyors, bürokráciamentes ér-
kesítésre. Nagyon jó lenne,
a lista tételei mielőbb eljut-
nak azokra a helyekre, ahol
ükség van rájuk. Ehhez kel-
ne a megfelelő formát kiala-
tani, amely nélkülöz minden-
le felesleges, túlméretezett

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

1965 MÁJ 4.

ÉSZAK-MAGYARORSZÁG

Lyka Károly

1027

Meghalt Lyka Károly

A Magyar Képzőművészek Szövetsége és a Magyar Népköztársaság Képzőművészeti Alapja mély fájdalommal tudatja, hogy Lyka Károly, a művészettörténeti tudományok doktora, kétszeres Kossuth-díjas, a Munka Vörös Zászló Érdemrendjének tulajdonosa 96 éves korában hosszas szenvedés után elhunyt. A Magyar Képzőművészek Szövetsége és a Magyar Népköztársaság Képzőművészeti Alapja saját halottjának tekinti. Temetése május 6-án, csütörtökön 14 órakor a Kerepesi temetőben.

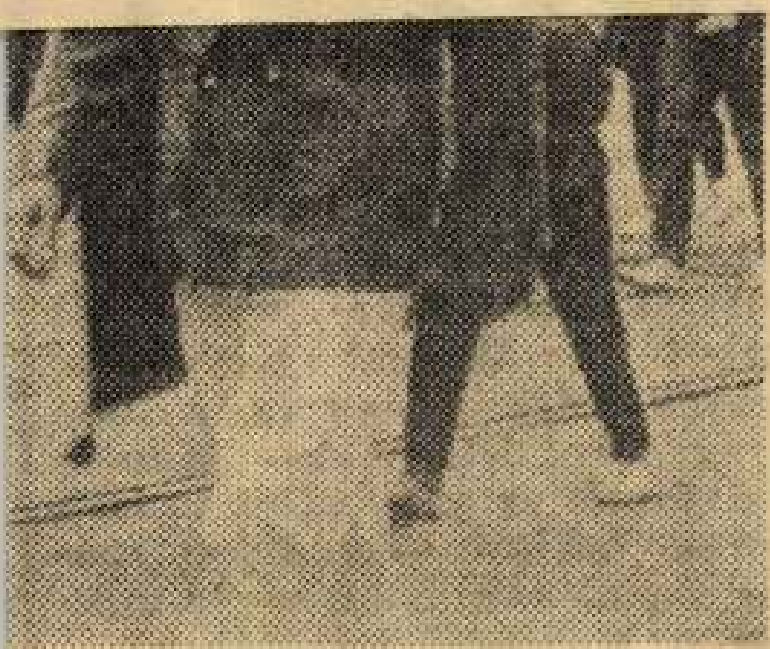

s és Apró József olimpiai egyen-
elvonuláson.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Lyka Károly

SZABAD FÖLD

1071

1965. MÁJUS 9.

Lyka Károly halálára

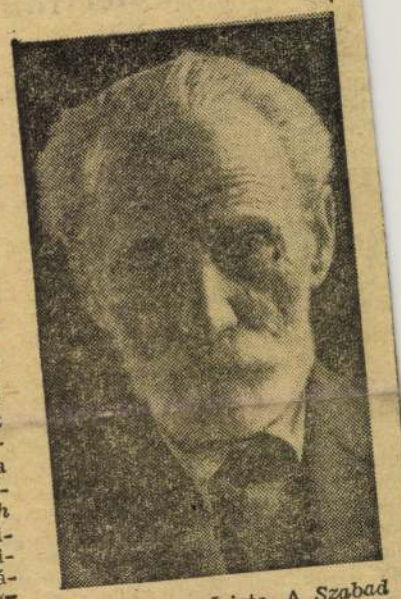

Kilencvenhatodik életévében meghalt *Lyka Károly*, századunk nagy művészettörténésze. A matuzsálemi kort megért tudós nagyívű pályát járt be. Festőnek készült *Hollóssy Simon* müncheni iskolájában, ahol rajta kívül a magyar képzőművészet későbbi olyan jelességei készültek pályájukra, mint *Réti István*, *Ferenczy Károly* vagy *Csók István*. Lyka Károly azonban csakhamar úgy döntött: nem festőművész lesz, hanem művészettörténész.

Az ehhez vezető út egyik kezdeti lépéseként újságírói állást vállalt. Laptudósítóként alkalma nyílt arra, hogy bejárja, tanulmányozza Európa leggazdagabb múzeumait. Beszámolói — köztük a *Kossuth Lajos* haláláról szóló turini riportok — hamar fölhívták a figyelmet Lyka bátorságára, írásainak művészi erejére, nagy műveltségére. Hazatérve, 1902-től 1918-ig a *Művészet* című folyóiratot szerkesztette. Ott kiváló lehetősége volt arra, hogy az úgynevezett *nagybányai iskola* elismertetéséért küzdve szállászcsinálója legyen hazánkban a korszerű művészetnek. Mint a Képzőművészeti Főiskola tanára — egy ideig igazgatója — egész művésznemzedékek nevelője volt.

Művészettörténeti könyvei nélkül népünk kevéssé ismerhetné a magyar művészetet (*A táblabíróvilág művészete*, *Közönség és művészet a század végén*, *Festészeti életünk a millenniumtól a világháborúig* stb., stb.). Kivételes alkotóerejét szinte élete utolsó esztendejéig megőrizte. A *Szabad Föld* olvasói még a közelmúltban is többször találkoztak lapunk hasábjain Lyka Károly pompás írásaival. Kormányzatunk kétszer is kitüntette őt a Kossuth-díjjal. Nem túlzott az az egyetemi tanár, aki az aggmester egyik legutóbbi születésnapján így írt Lyka Károlyról:

„Szavával, de egyszerű jelenlétével is áthatotta a magyar művészet utolsó 60—70 évét. Nincsen alkotás, amelyben ott ne fátyolozódnék nemes egyénisége ...”

Ezért nehéz Lyka Károlytól búcsút venni, s ezért őrzi meg alakját gazdag életművén kívül a tisztelgő emlékezés.

B. N. E.

KILÁTÓ

A fehér folt megváltozik

Dél-Kirgiziában a gyapotültetvények, dohányföldek, szőlők és gyümölcsöskertek mellett bizony még fehér foltok is akadnak a térképen. Ilyen fehér folt a 12 ezer hektáros *Tuja-Mujun* sztyepp is. Itt, a sztyepp kellős közepén most hatalmas víztárolót építenek, amely sok ezer hektár földet tesz majd öntözhetővé és termővé. Az APN szovjet sajtóügynökség munkatársa nemrég a helyszínen járt. A látottakról az alábbiakban számol be:

Az építkezés a Tien San hegységben, a tenger szintje fölött több mint egy kilométeres magasságban folyik.

Különös vidék ez. Os városát elhagyva dús kertek, gyapotmezők között vezet az út. De 15 kilométerrel távolabb már kopár dombok mellett bukdácsol tovább a gépkocsi. Sehol egy liget, sehol egy darab megművelt föld. A Tuja-Mujun sztyepp irdatlan birodalma ez. A szemlélőben önkéntelenül is felötlik a gondolat: ejnye, micsoda hibát vétett itt a természet. Nos, ezt a hibát javítják ki az új víztároló építői.

Az építők lakótelepe a klubbal, az üzletekkel, az iskolákkal a hegy lábánál kapott helyet. Bal felől óriás gát mered az ég felé. Egy év múlva a másik oldalán már a roppant tároló medence vize hullámzik majd: *42 millió köbméternyi víz.*

A gátat úgy tervezték, hogy alapját egy kiszáradt folyó ágyába fektették le. Ezt a medret mélyítették ki, hogy a gát alapozása alul a kemény hegyi kőzeteken nyugodjék. A víztárolóból 18 kilométeres főcsatornába kerül majd a víz — de előbb utat kell törnie magának egy 170 méteres, sziklába vájt alagúton.

Az *építkezés még tart*, de a sztyeppén máris működik az első gyapottermesztő szovhoz, amely immár második esztendeje 30—35 mázsa gyapotot takarít be 1500 hektárnyi öntözött földjének minden hektárjáról.

Az *építők* között több ismerősre bukkantam, oroszokra, kirgizekre, üzbégekre, tatárokra meg tadzsikokra. Egyikük, *Alekszej Mantulin* exkavátoros már több tucat hasonló jellegű építkezésen dolgozott.

Felfigyelek rá, hogy a laboránsnők a gát két végén rendszeres időközönként talajmintákat vesznek.

— Enélkül nem garantálhatjuk a gát megfelelő szilárdságát — mondja *Alekszandr Lugovoj*, az építkezés vezetője. — Márpedig mi mind a két víztárolót hosszú időre építjük.

Vlagyimir Nyesztyerenko

Az atom békés munkája

A szovjet tudósok elvileg új áramforrást hoztak létre, amelyben az energiát a *Stroncium—90* radioaktív izotóp szolgáltatja. Az ilyen „*Béta*" berendezés körülbelül 150 kg súlyú. Az izotóp bomlás közben szüntelenül elektronokat sugároz ki. Ez a sugárnyaláb lefékeződik, és az egész ampullát 250 C fokra felmelegíti. Az így keletkezett hőt, speciális termoelemekkel nyomban villamos energiává alakítják. A berendezés munkája teljesen

Sztálin a szovjet dolgozók első jelöltje a helyi szovjetekbe

A Szovjetunióban, mint ismeretes, december második felében választják újra a helyi szovjeteket. Mindenütt megkezdődtek a dolgozók gyűlései, amelyeken megnevezik jelöltjeiket a helyi szovjetekbe. Moszkva több üzemében, sokezerfőnyi dolgozó részvételével, jelölőgyűléseket tartottak. A villanylámpaüzemben ünnepélyes külsőségek között megtartott gyűlésen, a felszólalók a megjelentek viharos tapsa és lelkesedése közepette, elfogadták azt a javaslatot, hogy a moszkvai területi szovjetbe *Sztálint*, az emberiség legnagyobb lángelméjét, a szovjet nép szeretett vezérét és tanítóját jelöljék. A gyűlés résztvevői felkérik *Sztálint*, járuljon hozzá, hogy Moszkva „Sztálin választókerületében" jelöljék a moszkvai területi szovjetbe.

Nyugat-Szibéria városaiban és falvaiban a dolgozók gyűléseiken első jelöltjükül nagy lelkesedés közepette a népek nagy vezérét, I. V. *Sztálint* nevezték meg.

Tiltakozások tömege az angol kormány provokációja ellen

Az Országos Béketanács pénteki ülésén — mint már jelentettük — tiltakozott az angol kormány példátlan eljárása ellen, amellyel 17 magyar békeküldöttől megtagadta a beutazási engedélyt a sheffieldi Békevilágkongresszusra. Az Országos Béketanács ülésén elfogadott határozat a tiltakozás kifejezése mellett

megbélyegzi az angol kormány és más imperialista hatalmak terrorintézkedéseit.

„Ezek a terrorintézkedések — mondja a határozat — elzárták a sheffieldi utat a világ legjobb békeharcosai előtt. Ezzel csak azt érték el, hogy

ma az egész világ egyetlen hatalmas békekongresszussá válik

és ennek döntő elhatározásai előtt nem lesznek lezárt határok. És nem lesz aljas imperialista erőszak, amely ellenállhatna a béketábor győzelmessé nőtt erejének."

A magyar dolgozó nép körében felháborodást és megdöbbenést keltett,

hogy az angol kormány megtagadta a beutazási engedélyt a magyar küldöttség 17 tagjától és a más országokból elutazni akaró békeküldöttségek jelentős részétől. A MÁVAG kovácsműhelyében megtartott röpgyűlésen a dolgozók egyemberként adtak hangot annak az elhatározásuknak, hogy az angol kormány felháborító provokációjára úgy válaszolnak, hogy

még jobb és még több munkával erősítik a béketábort,

fokozzák termelésüket és elősegítik az ötéves terv első évének időelőtti befejezését.

Szőczei Sándor, Kossuth-díjas sztahánovista kovács, a szakma legjobb dolgozója, szólott itt dolgozó társaihoz.

A „Vörös Csillag" Nyomda dolgozói röpgyűléséről táviratot intéztek az Országos Béketanácshoz, amelyben annak a meggyőződésüknek adnak kifejezést, hogy „az angol kormány a beutazási engedélyek megtagadásával is tanujelét adta annak, hogy retteg a békétől és imperialista törekvéseinek akadályát látja a nemzetközi békemozgalomban".

A dolgozó nép felfogása jut kifejezésre azoknak

a tiltakozó táviratoknak, határozatoknak tömegében,

amelyek az elmult 24 óra alatt érkeztek az ország minden részéből az Országos Béketanácshoz.

Az Országos Rajztanodától az önálló magyar nemzeti képzőművészetig

Beszélgetés a 82 éves Lyka Károllyal

Az Országos Béketanács egyik küldöttsége — köztük a *Kis Ujság* munkatársa felkereste szabadsághegyi tuszkulánumában a magyar művészettörténészek nesztorát: *Lyka Károlyt*, kinek két évvel ezelőtt ünnepeltük a 80. születésnapját.

A népi Magyarország kultúrkormányzata a 82 esztendős tudóst és bölcs nevelőt a nyugdíján felül *tudományos pótdíjban* is részesíti s ezzel gondtalan megélhetést biztosít számára. Ez a biztosíték megbecsülése ama férfiú munkájának, akinek élete és munkássága a legszorosabban egybekapcsolódik a magyar képzőművészet nemzeti önállósulásával, Munkácsy Mihály felfedezésével, a nagybányai festőiskola elindításával s a képzőművészeti alkotóigéretek sokaságának útbaindításával. Lyka Károly ismertette meg a mult században a magyar közönséggel *Rjepin* és *Verescsagin* munkásságát. Úttörője volt annak a harcnak, amely

az önálló nemzeti festészet

és képzőművészet megteremtéséért folyt. Legújabb munkájában, amelyet most rendez sajtó alá, a kiegyezést követő idő magyar művészeti életét vetíti az olvasók elé, a legelevenebb kritikai látással s a legízesebb magyar irodalmi nyelven.

— Ez volt az az időszak — mondja látogatóinak a 82 éves Lyka Károly —, amikor a magyar képzőművészek Münchenben, majd Párisban kényszerültek tanulni, mert Magyarországon képzőművészeti iskola egyáltalában nem volt. 1871-ben nyílt meg az *Országos Rajztanoda* s ebből nőtt ki a mai Főiskola. de jellemző az akkori viszonyokra, hogy az első magyar képzőművészeti főiskolán is mindössze csupán *53 férőhelyet* biztosítottak, míg az egykori müncheni főiskolán több mint *ezer* művésznövendék tanulhatott. Akinek tehát nem jutott hely a hazai főiskolán, az kénytelen volt külföldön tanulni, ha pedig nem volt erre módja és anyagi ereje, hát elsikkadt a tehetsége. Hogyan lehetett volna ilyen körülmények között, ilyen reménytelen, távlattalan helyzetben arra gondolni, hogy a tömegekig elhatoló képzőművészeti kultúra és igény fejlődhessék ki hazánkban.

A háború és a béke

kérdésre visszük át a beszéd fonalát. Ennek során Lyka Károly elmondja, milyen pusztító hatással volt az első világháború is képzőművészetünkre.

— A művészet három ágazata közül a képzőművészet sinyli meg leginkább a háborút. Hiszen egy-egy verseskötetből vagy regényből mindig marad annyi példány, hogy maga a mű ne vesszen el. Ugyanez a helyzet a zenei műveknél is. A képzőművészet alkotásai azonban szemléltető jellegüknél fogva tárgyi alkotások s *ha az eredeti elpusztul, lényegében pótolhatatlan és rekonstruálhatatlan.* Nemcsak az alkotások pusztultak el azonban az első világháborúban, hanem *a magyar képzőművészet számos nagy reménysége is elesett, elveszett.* Egy hatalmas és

szomorú nomenklaturát

kapunk, ha összeszámlálom, hány értékes szobrász, festő, műtörténész és művészetpedagógus tehetség pusztult el az első világháborúban csak az én tanítványaim sorából is.

— Nem feledkezhetünk meg az első világháború után következő időszakról sem — folytatja Lyka Károly — amit én

a siberek korának

nevezek. Művészeti vonatkozásban *szörnyű korszak* volt ez. *Lelketlen pénzemberek* kihasználták művészeink nyomorát és arra kényszerítették őket, hogy üzleti célokat szolgáló, *elvtelen giccsekre tékozolják teh tségüket.* Ennél nagyobb veszedelmet elképzelni sem tudok művészek és a művészet számára. Az elvtelen munka, a giccs, a művészeti élet rothadása, a művészek nyomora: *mindez az imperialista háború velejárója.*

— A második világháború rombolása a kultúra és a művészet területén még elevenebbé teszi bennünk azt a gondolatot, hogy a rendelkezésünkre álló minden erővel harcoljunk a béke fenntartásáért és további megerősítéséért. *Mindenkinek arra kell törekednie, hogy a maga területén minden képességét optimálisan kifejtve dolgozzék.* De dolgozni, munkálkodni csak békében lehet. Elszörnyülködve gondol az ember olyan őrültekre, mint az amerikai floridai Tampa város egyetemének rektorára, dr. Nanceur-re, aki ezt hirdette: „Mindenkinek meg kell tanulnia a gyilkolás művészetét. Nem hinném, hogy bármilyen korlátozásnak kell gyengíteni a pusztítás mód szereit vagy eszközeit. A könyörület csak képmutatás lenne." Az ilyen

kannibáli eszmék

hirdetőire, az imperialisták ilyen házi „tudósaira" — kiknek nézetei borzalmas következményeikben felülmulják Nero és Dzsingiszkán összes kegyetlenségeit — nem tudok mást mondani: *minden erővel harcolni kell ellenük.*

— Hazánkban ma a nagy alkotómunka nem kerüli el a művészi életet sem. A képzőművészeti iskolák is megnyíltak a munkásság és dolgozó parasztság gyermekei előtt. Ők és a haladó értelmiség gyermekei többe nem nyomorogva tanulnak s nem maradhatnak ki abból az iskolából, amelyben legjobban fejthetik ki tehetségüket saját érdekükben és a magyar nép érdekében. *Ma terebélyesedik ki hazánkban az önálló magyar nemzeti képzőművészet,* amelyet annakidején mi oly nagy nehézséggel indítottunk útnak nemzeti piktúránk hőskorában Munkácsyval és a nagybányai iskolával. Képzőművészetünk és építőművészetünk előtt olyan nagy távlatok nyíltak meg, mint

soha eddig ebben az országban.

Harcolnunk kell a békéért, hogy tovább fejlesszük azt, amit a népi demokrácia kultúrpolitikája indított útnak. Nemcsak az a feladatunk, hogy új művészeket neveljünk. *El kell mélyítenünk a tömegekben*

a művészet szeretetét.

Az elmult rendszerben a magyar művészeket is elzárták a tanulmányi lehetőségektől. Különösen építőművészetünk sinylette meg ezt. Ma ezen a téren is gyökeres fordulat következett be. *Építőművészetünk is fölfelé ível.* Ezt a fejlődési folyamatot állítaná meg és fordítaná fel a háború. *Én is azokkal tartok tehát, akik küzdenek az új világháború fenyegetése ellen, a tartós békéért, az emberek legszélesebb tömegeinek legmagasabbrendű örömeiért, amely a tudomány és a művészet iránti szeretetben csúcsosodik ki a termelés forradalmi eredményeinek kiegészítéséül* — fejezi be a magyar békemozgalom képviselőinek tett nyilatkozatát Lyka Károly.

Hosszúlejáratú árucsereforgalmi megállapodást írtak alá a Magyar Népköztársaság és a Lengyel Köztársaság között

November 10-én a külkereskedelmi minisztériumban hosszúlejáratú árucsereforgalmi megállapodást írtak alá a Magyar Népköztársaság és a Lengyel Köztársaság között.

A megállapodás tartalmazza a magyar-lengyel árucsereforgalom legfontosabb áruinak kontingenseit az 1951—54-ig terjedő időszakra.

Magyarország Lengyelországnak különböző gépeket, műszereket, gyári berendezéseket, autóbuszokat, alumiumot, nyersolajat, gyógyszerészeti készítményeket és egész sor más ipari és mezőgazdasági cikket fog szállítani.

Lengyelország Magyarországnak szenet, kokszot, horganyt, különböző faféleségeket, szódát, vegyszereket, tehervagonokat és más iparcikkeket szállít.

Magyar részről a megállapodást Szobek András külkereskedelmi miniszter, lengyel részről Tadeus Gede külkereskedelmi miniszter írták alá.

A két ország külkereskedelmi miniszterei a szerződés aláírása után rövid beszédben méltatták a szerződés nagy jelentőségét és annak a meggyőződésüknek adtak kifejezést, hogy a megállapodást nemcsak teljesítik, de túl is fogják teljesíteni.

Terjed az áramtakarékossági mozgalom

A Rákosi Művek varrógépgyárának DISZ-szervezete — mint megírtuk — harcot indít *a villamosenergiapazarlás ellen.* Az ifjúság felhívásának országszerte igen nagy visszhangja van. Sorra érkeznek a határozatok, amelyekben nemcsak ifjúmunkások, hanem az idősebb dolgozók is lelkesen csatlakoznak az áramtakarékossági felhíváshoz.

A *Győri Vagon Autóüzem* dolgozói elhatározták, hogy a következő hónapok során havonta 17.000 kilowattóra áramot takarítanak meg üzemükben. *Somogyi* Endre marós, az autóüzem DISZ-szervezetének ifjúmunkása, aki az áramtakarékossági brigád munkájában részt vesz, ezenkívül még vállalta, hogy a mellette dolgozó idős és fiatal szaktársai között felvilágosító munkát végez, figyelmezteti társait, ha kihasználatlanul futnak a gépek, vagy égnek a villanylámpák.

Munkaérdemrend a legjobb mezőgazdasági dolgozók mellén

Népköztársaságunk minisztertanácsa ez év februárjában növénytermelésünk fejlesztése érdekében fontos határozatot hozott. A minisztertanács határozata megállapította, hogy növénytermelésünk színvonala a hároméves terv eredményeként jelentősen emelkedett ugyan, a termésátlagok az aszályos évek ellenére általában elérték, sőt egyes növényeknél túl is haladták a háborúelőtti évek színvonalát és fejlődés mutatkozott néhány alapvető talajmunka alkalmazása terén is, mégis a növénytermelés színvonala még jóval alacsonyabb nálunk, a termelés önköltsége pedig jóval magasabb, mint a fejlett mezőgazdasággal rendelkező államokban, különösen a Szovjetunió élenjáró mezőgazdaságában. Ezért a minisztertanács — az ötéves tervben kitűzött cél érdekében — a növénytermelés kétéves terveként azt a feladatot állította a mezőgazdasági dolgozók elé, hogy az állami gazdaságokban 35 százalékkal, a termelőszövetkezeti csoportokban 25 százalékkal és az egyénileg dolgozó parasztoknál 10 százalékkal emeljék fel az átlagterméseket az 1949. évi termésátlagokéhoz képest. Egyidejűleg a minisztertanács határozata megállapította azokat a rendelkezéseket, amelyeket követve dolgozó parasztságunk sikeresen valósíthatja meg feladatát: növénytermesztésünk fejlesztését.

Kint a szántóföldeken most végzi parasztságunk az őszi mélyszántást, ezt a fontos agrotechnikai műveletet, aminek időben való elvégzését, mégpedig minőségi munkával, ugyancsak az említett minisztertanácsi határozat írja elő, hogy a tavasszal vetés alá kerülő növényeknél is magasabb terméseredményt biztosítsunk. És a falvakban dolgozó parasztjaink most kötik a földművesszövetkezeteken keresztül a termelési szerződéseket, mindez pedig azért is oly fontos, mert a tavaszi vetésű növények alá a jó talajelőkészítést csak akkor tudjuk helyesen elvégezni, ha pontosan tudjuk, milyen növények alá készítjük elő ősszel a talajt. A többtermelésért folyó küzdelemből minden öntudatos dolgozó paraszt kiveszi a részét, mert érzi, hogy ez nemcsak becsületbeli ügye és saját érdeke, hanem — fejlődő mezőgazdaságunk alapvető feltételeként — kötelessége az egész dolgozó néppel szemben, hogy a maga részéről is mindent elkövessen a mezőgazdasági termelés elmaradottságának felszámolása érdekében. *De a többtermelésért folyó küzdelem: békeharc is, népünk helytállása a világ népeinek ama nagy békeharcában, amelynek jelentősége a hatalmas Szovjetunió vezetésével napról-napra erőteljesebben bontakozik ki.*

E tények valóságában tudjuk igazában felmérni azoknak a legjobb mezőgazdasági dolgozóknak teljesítményét, akik kiérdemelték a Magyar Munkaérdemrendet, de annak a gesztusnak értelmét is, hogy éppen a Nagy Októberi Szocialista Forradalom nálunk is államünneppé emelkedett évfordulójának előestéjén tüntették ki a falu legjobb dolgozóit a Munka Érdemrenddel a termelésben elért kiváló eredményekért. *„Nálunk a munka becsület és dicsőség dolga"* tanítja *Rákosi* Mátyás és e tanítás igazságának és szépségének fényében dolgozó parasztjaink legjava egyre nagyobb felelősségtudattól áthatva vesz részt a magasabb terméseredményekért megindított küzdelemben a szántóföldeken és a falvakban egyaránt, azért, hogy emelje a termésátlagot, magasabb legyen a haszonállatok szaporulata és bozama és hogy az ipari növények meghonosításával egyre több nyersanyag jusson az ipar számára. *Igen, a falu dolgozóinak kitüntetése a Magyar Munkaérdemrenddel együttal a falvak legjobb békeharcosainak kitüntetését is jelentette, mert a békéért vívott harcban munkájukkal élöl adóan az első fronton állnak.* Igazi hősök ők, az alkotó munka hősei, akik megérdemlik az egész magyar dolgozó nép megbecsülését. A falu legjobb dolgozóinak e kitüntetésében és megjutalmazásában egész dolgozó parasztságunk annak a gondoskodó szeretetnek újabb megnyilatkozását érezheti, amellyel Népköztársaságunk kormánya a megváltozott falu élete felé fordul.

Dolgozó parasztságunk egyre hatalmasabb tömegei értik meg saját sorsukon annak a hatalmas támogatásnak jelentőségét, amit Népköztársaságunk kormánya nyujt az állami gazdaságoknak, a termelőszövetkezeti csoportoknak és az egyénileg dolgozó **parasztoknak** feladatuk — a magasabb termésátlagok — megvalósításához. Az ötéves terv előirányzatában a gépállomások százait létesíti, ahol a legkorszerűbb mezőgazdasági gépek állnak parasztságunk rendelkezésére. Nagymértékben emelkedik a műtrágya- és növényvédő-szerek gyártása, a vetőmagvak nemesítése és elszaporítása, valamint az öntözés és talajjavítás céljaira fordított beruházások összege. Ugyanekkor a mezőgazdasági szakoktatás intézményeinek széleskörű kifejlesztésével a szaktudás emelésének olyan lehetőségeit teremtette meg Népköztársaságunk kormánya, amilyen még soha mezőgazdasági dolgozóink számára nem volt.

Természetes, hogy a minisztertanácsi határozatban előírt fejlődést legjobban a nagyüzemi gazdaságok tudták elérni, amelyek felismerték a korszerű agrotechnikai eljárások és a gépi technika fontosságát a mezőgazdasági többtermelésben. Ez a magyarázata annak, hogy a Munka Érdemrenddel kitüntetett mezőgazdasági dolgozók nagy része állami gazdaságok és termelőszövetkezetek, valamint a gépállomások dolgozóiból került ki. *De szép számban vannak köztük a kis parcellákon, nehezebb körülményekkel küzdő egyéni gazdák is, akik éppen azzal értek el kimagasló terméseredményeket, hogy gondosan betartották a minisztertanácsi határozat rendelkezéseit, ők is igyekeztek korszerű agrotechnikai eljárásokat alkalmazni földjük megművelésében, gépi erővel szántottak, műtrágyát használtak, szükség szerint többszöri kapálást végeztek és ily módon érték el a magasabb termésátlagot.* Ezért tüntették ki például a Magyar Munkaérdemrend aranyfokozatával és jutalmazták meg a kitüntetéssel járó ötezer forinttal özvegy *Salamon* Sándorné egyházasdaróci parasztasszonyt, négygyermekes özvegyasszonyt, aki géppel végzett szántás nyomában holdanként 16.30 mázsa búzaátlagot, 18.8 rozsátlagot, 12.16 árpaátlagot, 60 mázsa burgonya- és 35 mázsa kukoricaátlagot ért el, beadási kötelezettségének pedig 400 százalékban tett eleget. És bizonyára a jó agrotechnikai eljárásoknak köszönheti *Molnár* József lippói dolgozóparaszt is, hogy a Munka Érdemrend aranyfokozatát kapta, mert gyapottermelésben 6 mázsás termésátlagot ért el.

És kitüntettek a Magyar Munka Érdemrenddel néhány agronómust és mezőgazdasági kutatómunkát végző fiatal tudóst is. *Kurinek* Ernő, az iregszemcsi növénynemesítő kísérleti telep vezetője például azért kapta a Magyar Munkaérdemrendet, mert jó eredményeket ért el különösen a napraforgó és ricinus nemesítése és a magasabb terméseredményeket biztosító agrotechnika érdekében végzett munkájával. *Szilvási* Imre, a sásdi járási tanács mezőgazdasági osztályának vezetője azért kapott kitüntetést, mert jó segítő munkájával nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a járás termelőszövetkezetei jó terméseredményeket értek el, így a mágocsi termelőszövetkezeti csoportban 52 mázsa volt a kukorica holdankénti termésátlaga. *Micsurin* egy alkalommal azt mondotta, hogy *a társasgazdálkodással a kolhozparasztok a termőföld megújhodának nagy ügyéhez fogtak, ami a dolgozó embert a természet erői feletti tényleges hatalomhoz vezeti el.* A gazdálkodás fejlesztése terén, a tudomány segítségével, sehol a világon nem történik annyi nagyarányú kísérlet, mint a Szovjetunióban, a kolhozgazdaságokban, ahol a terméshozamokat állandóan növelik és új növényfajtákat honosítanak meg. *Bizonyos, hogy a mezőgazdasági tudomány elméleti és gyakorlati továbbfejlesztői, a kutató tudósok és az agronomusok értéke nálunk is egyre inkább megnő majd a termelőszövetkezeti mozgalom fejlődésével és ezért is kell külön üdvözölnünk, hogy a Munkaérdemrenddel elsőként kitüntetett legjobb mezőgazdasági dolgozók között ott találjuk a tudományos mezőgazdasági munka néhány kiváló ágát is.* Az ő kitüntetésük egyúttal iránymutató jelentőségű a jövő számára, a magyar falvak új életében, amelynek nagyszerű perspektivái felrajzolódnak lelki szemeink előtt a Magyar Munkarenddel most először kitüntetett legjobb mezőgazdasági dolgozók teljesítményeiben, a magasabb termelési eredmények valóságában.

Diplomaták

Bemutató a Belvárosi Színházban

Színpadi kultúránk, egész irodalmi életünk fejlődésének biztató jele az a várakozó érdeklődés, amely az új magyar darabokat megelőzi. Túlnyomórészt új közönségünk az irodalom tiszta tükrében a maga életét, törekvéseit és sikereit akarja látni, s ezzel szoros összefüggésben — ha az író témája megengedi — kitekintést kíván a világpolitika nagy kérdéseire, a sorsunkat eldöntő erők küzdelmére és igazi arányaira. Lényegében irodalmunkra sem alkalmazhatunk más mértéket, mint egész gazdagodó életünkre. De a gyakorlat mégis arra késztet, hogy tekintettel legyünk az irodalmi alkotás, a teremtő erő és ihlet lemérhetetlen tényezőire, valamint irodalmunk mostani fejlődési szakaszára, s lehetőleg se a túlzott igények hamis mértékének alkalmazása ne ártson a zsenge hajtásoknak, se a hibák elhallgatása ne terelje helytelen irányba a fejlődést.

Mágori Erzsebet darabja, a „Diplomaták", sok tekintetben egyik legtanulságosabb műve a felszabadulás utáni színpadi irodalmunknak. Mindenekelőtt javára kell írni, hogy olyan átfogó témát választott, amely alkalmas mind a világpolitikai helyzet és erőviszonyok, mind pedig a magyar fejlődés bemutatására. De éppen a téma nagyságából következnek a megoldás hiányosságai, legfőképpen az, hogy a néző inkább csak jelzést, sematikus képet kap a problémákról, mint a színpadi műben elengedhetetlen magávalragadó, erőteljes ábrázolást.

A darab cselekménye három ágban szövődik. Bemutatja először, hogyan áll át a magyar népi demokrácia egyik külképviseletének vezetője az ellenség táborába és hogyan foglalja el a követ és első titkára helyét a néphez hű, valóban a magyar népet képviselő új értelmiség. Ennek a cselekmény-szálnak az a hibája, hogy a követen már színpadra-lépésekor látjuk: féllábbal diszszidált és egész megjelenése, óvatoskodó-rutinos diplomatizálása mindenestől a mult megmaradt, méltatlanul továbbélő rekvizitumai közé tartozik. A követségre érkező új embernek, a tanítónőből lett tanácsosnőnek az első percben le kellene számolnia ezzel az alakkal, s igazán csak a színművek kötelező három felvonásával magyarázható, hogy ez oly későn történik meg. Ennek a problémakörnek erőssége a darabban a tanácsosnő és különösen a magyar békeküldött következetesen megrajzolt alakja. Erőteljesen cseng ki szerepükből a dolgozó magyar nép életének és politikájának alapja, amit Asztalos Dániel, a békeküldöttségben járó szakszervezeti vezető így fejez ki: „Nálunk a béke ügye nem diplomáciai titok". Mindez jó és igaz, s színpadilag is azért hatásos, mert életszerű. Ugyanígy dícsérni kell a béke híveinek nemzetközi összefogását, azt az eleven és emberi kapcsolatot, amelyet Asztalos Dániel tart fenn volt partizántársaival és barátaival. Ők a maguk hazájában és posztjukon küzdenek a semmi aljasságtól vissza nem riadó ellenség, az imperializmus világméretű háborús és provokációs terror szervezete ellen. A „déli kikötőváros" polgármestere és munkásai ugyancsak erős támaszukat látják a magyar népi demokrácia küldöttében, egy olyan ország képviselőjében, amely már a szabadság és a haladás útján jár.

A darab leggyengébb oldala az ellenség bemutatása. Köztudomású, hogy a középamerikai kis államok politikája és diplomáciája vak eszköze az amerikai imperialistáknak, de ez aligha történik olyan szimpla és átlátszó módon, ahogy a darabban látjuk.

Mindent összevéve, a darab sokban emlékeztet a Tur-testvérek nagysikerű színművére, de a „Villa a mellékutcában" hasonlíthatatlanul erőteljesebben és meggyőzőbben viszi színre az imperialista diplomácia mesterkedéseit, s vele szemben a béke híveinek igazságát. Az összehasonlítást önkéntelenül felveti a téma rokonsága, a nélkül azonban, hogy akár a kibontakozás stádiumában lévő színpadi irodalmunkat a legfejlettebb haladó irodalom mértékével akarnók mérni, akár pedig örömmel várt új szerzőinket szándékunkban lenne elbátortalanítani az olyan jelentékeny kísérletektől, amilyen Mágori Erzsébet darabja is.

A *Belvárosi Színház* előadása *Egri* István rendezésében szerencsére inkább a darab értékeit hozza felszínre, mint hiányosságait. A fő mondanivaló, a békéért minden poszton folytatott harc szembeszökően domborodik ki és egyes szerepek gyengesége ellenére az egész mégis kedvező benyomást kelt a nézőben.

Görbe János alakításában megkapóan érvényesülnek a rendíthetetlen békeharcos tulajdonságai. Darabosságán át érezzük, hogy Asztalos Dániel nemrégiben még fegyverrel a kezében harcolt hazája és a világ népeinek szabadságáért, de megállja a helyét a követségi termek sima parkettjén is és természetes érintkezési módja volt külföldi harcostársaival szép jelképe a dolgozók nemzetközi szolidaritásának. *Bulla* Elma már nem ilyen elhitelő a tanácsosnő szerepében. Joggal tételezik fel róla a követség régi emberei, hogy „könnyű dolguk lesz vele", sokszor édeskés simasága nyomokban sem érzékelteti a harcos, küzdelmes multat. *Pándi* Lajos, *Balázs* János és *Joó* László mértéktartó alakítása kevés szóval sokat mond azokról az újtípusú diplomatákról, akik joggal foglalják el a régiek helyét. *Földényi* László és *Sulyok* Mária a szerepükből eredő hibákat testesítik meg. Az első perctől kezdve tudjuk róluk, hogy teljesen méltatlanok a népi demokratikus Magyarország képviseletére. *Somló* István, a kubai követ, amerikai gazdáinak elegáns szolgája, simamodorú intrikus. *Kozák* László, a minden aljasságra kapható első titkár, hű képet ad azokról a zsur-fiúkról, akik a multban oly nagy számban voltak találhatók külügyi szolgálatunkban. *Kőmives* Sándor és *Bánhidi* László túlzás nélkül alakítják ellenszenves szerepüket. *Károlyi* Béla, *Képessi* József és *Gács* László, valamint az epizódszereplők gondosan kidolgozott alakításokkal illeszkednek az együttes munkájába. *Gara* Zoltán díszletei jól fogják keretbe az előadást.

Gy. I.

„Azov hegyei" és „Az én Ukrajnám"

Két bemutató a Szovjet Zenei Hét záróhangversenyén

Mielőtt a befejező hangversenyre rátérnénk, fel kell jegyezzük, hogy a *Szovjet Zenei Hét* legutóbbi kiemelkedő eseményei közé tartozott még *Sosztákovics* „*Dal az erdőkről*" című oratóriumának előadása, a *Sztálin-díjjal* jutalmazott zeneműt, amelyben a szerző a természetátalakítás sztálini tervét köszönti. A nagyhatású oratóriumot már ismertette a *Kis Ujság*. A Szovjetunió állami vegyeskara, ifjúsági kórusa és szimfónikus zenekara *Mravinszki* vezényletével érvényesítette ennek a nagy műnek hatalmas felépítését, gondolati értékét és zenei szépségeit.

Sárai Tibor érdekes előadásban mutatta meg a *Szovjet Zenei Hétben*, hogy milyen ösztönző hatást fejtettek ki a szovjet zeneművek a magyar komponisták új muzsikájára.

Egyike volt a legszebb koncerteknek az a hangverseny, amelyen a Magyarországon járt szovjet művészek és együttesek hanglemezeit, hangfelvételeit hallottuk, *Oisztrahot, Gilelset, Oborint, a Pj tnyickij*-együttest, az *Alexandrov*-kórust, s másokat.

A rádió zenekara és vegyeskórusa két bemutatót tartott a *Szovjet Zenei Hét* záróhangversenyén. Az együttest *Korody* András vezényelte. Az új szovjet műveket *Székely* Endre karigazgató tanította be a kórusnak.

Az „*Azov hegyei*" című szimfónikus költemény nyitotta meg a műsort, amelyet szerzője *Muravljov* 1950-ben *Sztálin-díjat* nyert. A dallamos, gazdag hangszerelésű szimfónikus költemény ősi népmesét mond el Azov hegyeiről, s az aranyat rejtő hegy lakóiról, akiket megtámadnak az idegenek. De a hegy bezárul előlük. Megragadó része a szimfónikus költeménynek, amikor egy azovi fiatal legény jósol az ifjú leánynak a bölcs és bátor népről, amely eljön majd egyszer s a lány, aki a bezáruló hegyben őrzi a kincset, annak majd átadja a hegyek aranyát. Hatalmas fokozás és diadalmas hangszínek jelzik, hogy az idő eljött: *Azov hegyeinek kincse a szovjet népé.*

A nagyhatású szimfónikus költemény után *Knyipper Katonadalok* című szvitjét hallottuk, amely ugyancsak *Sztálin-díjas* mű. Ismert szovjet katonanótákat dolgoz fel zenekari szvitté s így koncertműsorokra is eljuttatja a népszerű melódiákat.

Újabb bemutató folytatta a műsort, *Stogarenko* kórusszimfóniája, *Az én Ukrajnám*. Stogarenko kórusművei az ukrán zeneművészet nagy értékei. Hatásosan érik el a célt, amelyet a szovjet muzsikusok maguk elé tűztek: keresni és megtalálni *az új szovjet témát és zenei nyelvezetet, amely összefűződik a népi művészettel*. Stogarenko kantátája összeolvad a szimfónia formájával, bátor összhangok, eredeti szólamvezetés és hangszerelés jellemzi. Két tételét adta elő a rádió zenekara és vegyeskórusa. A partizánok indulója csupa feszült drámai tűz, a befejező tétel pedig kánonszerű feldolgozással építi zengő együttessé a nép énekét: „Sztálin vezet..."

A hangverseny s egyben a nagysikerű *Szovjet Zenei Hét Hacsaturján Sztálin-dalával* ért véget, a nálunk is népszerű, nagyhatású kórusdallal, a szovjet népek nagy vezetőjének bensőséges ünneplésével.

Az énekkar és a zenekar a tehetséges *Korody* András vezetésével nagyon gondos felkészülés után, művészi képességeinek legjavával tolmácsolta a záróhangverseny pompás műveit.

A *Szovjet Zenei Hét* gazdag műsorai színesen mutatták be az új szovjet zene kimagasló alkotásait, a szinte kimeríthetetlen új zenekincsek egy részét, amely a Szovjetunió baráti rádiójának segítsége révén hangfelvételekben és kótaanyagban hozzánk érkezett. A haladó, iránymutató szovjet muzsika tolmácsolásának kiemelkedő hete után megerősödve folytatódik kultúrbarátságunk zenei téren is hatalmas szomszédunkkal, a mindig új alkotásokat életrehívó Szovjetunióval.

A hét új filmjei

Messzi vizeken

(Szovjet.) Valamikor, a mult század hatvanas évei táján, a kronstadti kikötőből földkörüli útra indult el a *Vityja*. A büszke árbocos hadihajó, amerre jár, mindenütt az orosz tengerészet erejét hirdeti. A hosszú úton sok szép viszontagság, hősi kaland éri a hajót, valamennyi edzi, még keményebbé kalapálja a jó tengerészt. Küzdenek áthatolhatatlan ködökkel, vitorla-felvonóversenyt nyernek egy francia kikötőben, ősi szokás szerint Neptunnak áldoznak, mikor áthaladnak az Egyenlítőn, de félreteszik a férfias vidámságot, mikor gyilkos vihar tör ki a Csendes-óceánon... a legénység ekkor mutatja meg igazán, hogy mit tud az orosz tengerész. A sok vonzó, érdekes, mulatságos, sőt: daltól, tánctól vidám jelenettel a jószemű rendezés *(Brjuncsugin)* megidézi azt a kemény és vidám életet, mely azok sajátja, akik a tengert járják. Ezzel szórakoztat a film. S azzal tanít és nevel, hogy rámutat az orosz hajózás régi hírnevére és fejlettségére és rámutat arra a bajtársias viszonyra és öntudatos fegyelmezettségre, mely a jó parancsnok és a jó legénység között alakul ki. Az orosz hajózás haladó hagyományai ezek. A büszke multnak ezekre a nemes értékeire épült fel a dicsőséges szovjet tengeri nagyhatalom. A kapitány szerepében *Dmohovszkijjal*, az „Ezerarcú hős" kitűnő alakítójával találkozunk, mellette: *Pucsma, Viszockij* és *Fedoszevics* játszik vezetőszerepet.

Kalin, a sas

(Bolgár.) Tanító volt *Kalin Viggenov*. 1876-ban, mikor a nép fegyvert ragad a vérengző török elnyomók ellen, Kalin a felkelők közé áll és úgy küzd, hogy nevét csakhamar legendás hír övezi. Ugy emlegetik: Kalin, a sas. Két évvel később, a san-stefanói békében, az orosz segítség meghozza a bolgár önállóságot, a hős Kalin azonban továbbra is a török börtönök mélyén szenved. A sorsa: ostor, éhezés, kényszermunka. A véletlen 15 év mulva közbelép: Kalint saját leánya, *Edit* szökteti meg a rabságból; az a felnőtt gyermek, akit Kalin hároméves korában látott utoljára és akit már régen örökbefogadott a konstantinápolyi francia konzul. A szökés alkalmával az apa és leánya nem ismeri fel egymást. Bulgária közben választásra készül. A nazatérő Kalin keserűen látja, hogy a szabadság helyett vad erőszakot, bilincs elnyomást talál szülőföldjén. Azok bitorolják a hatalmat, akik árulói voltak a régi felkelésnek is; mint képviselők, gyárosok, földbirtokosok, kulákok állnak most szemben a népet képviselő, egyre erősödő szocialistákkal. *Marx* eszméit már sokan ismerik ekkor Bulgáriában, ezek közt vannak Kalin bajtársai, a régi nemzeti forradalmárok is. A szabadságért lángoló hős lelkesen csatlakozik a szocialistákhoz, egy orgyilkos golyója azonban halálos sebet ejt rajta. Mire Edit megérkezik — amikor az apa és leánya végre egymásra találna —, Kalin utolsó perceit éli.

Egy nép szabadság-törekvésének nagyszerű mozzanatai, a történelem hősi valósága és az élet finom regényessége sűrűsödik ebben a történetben; az első játékfilmben, mellyel a fiatal bolgár filmgyártás Magyarországon most bemutatkozik. De első játékfilmje a bolgár filmművészetnek is. *Karlovy Varyban* díszoklevéllel tüntették ki. *Boris Borozanov* rendező uralkodik a nehéz anyagon. „Kalin, a sas" *igen jelentős film*. Egy jövőjét építő nép öntudatos és művészi megnyilatkozása. A jeles színészegyüttes élén *Ivan Dimov*, a *Dimitrov-díjjal* kitüntetett művész mintázza meg egyszerű, hiteles eszközökkel Kalin alakját. A többi vezetőszerepet a *szófiai Nemzeti Színház* színészei alakítják stílusos, finom játékkal.

—ól—

Színházi ügyelő

TÖBB MINT 700.000 DOLGOZÓ *nézte meg eddig a „Berlin eleste" című, hatalmas, színes szovjet filmalkotást. Ez a szám így oszlik meg: Budapesten eddig 350.000-en, vidéken több mint 360.000-en látták a filmet. Az eredményekben nincsenek benn a falusi mozik adatai.*

*

ISMÉT TILTAKOZÓ GYŰLÉSRE jöttek össze a párisi Pleyel-teremben a francia filmszínészek, zenészek, műszaki szakemberek és filmipari vállalkozók. És ismét a francia filmélet amerikai gyarmatosítása ellen tiltakoztak. Megjelent a többi között: Daquin, a világhírű filmrendező, Jean Gabin, Gaby Morlay, Loleh Bellon, Yves Montand és Honegger zeneszerző is. A gyűlésen határozatot hoztak, ebben hangoztatják: mindent meg fognak tenni, hogy megmentsék a Hollywoodtól veszélyeztetett francia filmipart.

Szimeonova szóló-est ad

Bolgár vendégünk, *Nedelka Szimeonova* asszony, a szófiai Zeneakadémia hegedűművész-professzora november 15-én a *Bartók-teremben* hegedűestet ad. Zongorán *Stupel* Péter kíséri. Műsorán *Vitali, Paganini, Beethoven, Csajkovszkij, Wieniawszki, Wladigerov, Hacsaturján, Kreisler* és mások művei szerepelnek.

HETENKÉNT KÉTSZER VÁLTOZIK A MŰSOR AZ ÚTTÖRŐ- ÉS IFJÚSÁGI ÁRUHÁZ FILMSZÍNHÁZÁBAN. A megnyitás utáni első 10 nap alatt 73 előadást tartottak, összesen 6100 néző előtt. Az áruház mozijában minden előadás három részből áll. A jelenlegi műsorban például: a „Gyermekotthon", a „Vén tölgy" című filmek és híradó pereg. A következő műsor: „A béke ifjú harcosai" és a „Nyúl Ferkó".

A nihilista

Irta: Móricz Zsigmond

Az állatorvos kis bricskáján végigzörgött a kis mezőváros köves utcáján. Ahogy jött, a patikánál látta, hogy ott áll valaki és amikor őt meglátja, gyorsan hátat fordít és belép az üvegajtón.

Megcsóválta a fejét.

— No, nem baj — mondta magában és felnevetett, mint szokott, aztán rögtön elkomolyodott — nem akar köszönni. Világos. Minek is rontsa az ember a kalapja szélit.

Nyugodtan hajtott el a patika előtt. Az állomásra akart menni, de eszébe jutott, hogy a gyógyszerész sógora a körorvos, aki most mint vágatási biztos, az ő felügyelete alá tartozik.

Erre befordult a legközelebbi utcán a szék felé.

Az utcán ácsorgott a mészárszék előtt egy tót legény. Rákiáltott.

— Gyere, tartsd meg a lovat.

A fiú nem értette a magyar szót, de a mozdulatot igen és a legnagyobb buzgósággal ugrott oda, már amennyi a hosszú lábaihoz és nagy bocskoraihoz gyorsaság fért.

Amikor az orvos belépett a székbe, a szemöldöke felszaladt a homlokára.

Az Etus kisasszony, a körorvos csinos, fiatal kisasszonykája, a hatósági bélyegzővel nagy ügyesen billogozta a húst.

Az állatorvos szokása szerint megint elnevette magát az arca felvidult, és rá rögtön elkomolyodott, csak a szava maradt tréfás, a hangja nem.

— Jónapot, kisasszony. Mit tetszik itt csinálni?

A leányka felemelkedett, kicsit zavarba jött; az állatorvos arcán fellebbent a nevetés és újra elmúlt róla, ő mindig előre nevetett a viccén, ahogy feötlött az agyában, de komolyan mondta el, és akkor már másnak kellett nevetni rajta.

— A jó leányka segít apja sorsán?

A kisasszonyka szőke volt és hirtelen fehér bőrén pirosság gyúlt ki, de nevetett; a mosolygása ártatlan volt és bájos.

— Apa szabadságon van — mondta.

— Igen? — vibrált meg egy nevetést az orvos arca — és magácskát bízta meg a vágalási biztosi helyettesítéssel?

A leányka nem szólt, nem volt egészen tisztában a dolog fontosságával.

— Megengedi Etuska? — szólt az állatorvos és kivette a leányka kezéből a bélyegzőt és rá sem nézett a húsra, a többi darabra kezdte rányomni.

— Jónapot, — mondta a doktorlány és el akart menni.

— Most már persze szalad, ugye, — villant meg a nevetés az állatorvoson — itthagy engem ebbe a csúnya munkába... Magácska nem utálja?

A leány nevetett.

— Hát istenem, jól megfizetik.

— S mit kap?

— Hát egy tehénért egy koronát, sertés, borjú, bárány 50 fillér.

Az orvos nevetett.

— Nagy gavallér az apa. Felét adja! Annak, amit ő kap. Az egész felét.

A leány arca megnyúlt.

— Csak felét.

Az orvos hamisan nézett rá; a bajusza játszott.

— És megmondta magának, miről ismeri meg a lépfenés állatot?

— Neem. Azt nem.

— Hát azért nem adja át az egészet. Ő magának tartja meg a felét — a tudományért.

A leányka habozva nézett rá. Nem tudta mennyi a gonoszság a szavak alatt.

— S azt megmutatta, hova kell ütni a bélyeget?

— Hisz az talán mindegy, akárhová.

Az orvos nevetett. Intett, hogy mindegy.

A leány egy pillanatig nézett aztán egyet gondolt, újra köszönt és elszaladt.

— Máskor is a kisasszony van itt? — kérdezte az orvos.

A mészáros zavarba jött és elkezdett nyögni.

— A doktor úr csak tegnap ment szabadságra.

Az állatorvos megmosta a kezét és komoly arcán minduntalan mosolygás futkozott, mint amikor a fellegek szaladnak a réten.

A jegyzőhöz ment. A jegyző nagy barátságban volt a szabadságra ment körorvossal.

— Kérem alássan — mondta az állatorvos, aki sehogy sem tudott beleatyafisodni ebbe a társaságba, ahová csak nemrégen helyezték át és mindjárt két kerületet kellett ellátnia a háború miatt. Ezek az urak idegennek tekintették, aki úgyis elmegy a háborúval, nem fogadták megyebelinek. — Kérem, kedves jegyző úr, legyen szíves felvenni egy kis jegyzőkönyvet nekem.

— Mid? — szólt a jegyző és csodálkozó kék tót szemét rámeresztette — mid gondolja maga tirarc úr?

— Csak úgy gondolom, hogy az legyen benne, hogy a körorvos úr szabadságra menvén, helyettesítésről nem gondoskodott: a bélyegzőket rábízta tizenhatéves leánykájára, aki az én jelenlétemben is foglalkozott a húsok lebélyegzésével.

Az orvos arcán szokott mosolya meglebegett, az elképedt jegyző azonban kiejtette a pipát a szájából és így szólt:

— Ezt a jegyzőkönyvet én fel nem veszem.

— Miért?

— Nem tartozzá hozzám.

Az állatorvos mosolygott. Nem tudta komolyan venni ezeket a tót uracskákat, akik a magyar nyelvnek egy egészen furcsa és önálló dialektusát beszélik és meglágyítják a kemény magyar nyelv úri karakterét.

Megveregette az öreg jegyző vállát.

— No, nem baj, jegyző úr. Majd felveszi, akihez tartozik.

Átment a szolgabíróságra. A főbíró nem volt otthon, átment az Ungerkávéházba.

Utána sétált. Csakugyan ott ült a fiatal főbíró a modernül berendezett kávéház nagy ablakánál és a fehér márványasztalon dobolt.

— Alázatos szolgája, főbíró úr — mosolygott és bókolt az állatorvos.

A főbíró fekete szeme gyanakodva ugrált rajta.

— No, mi jót hozott — kérdezte azzal az önérzetes nyugalommal, ahogy a vármegye legnagyobb birtokoscsaládjának fia nézheti ebben a világtól eldugott fészekben az urakat.

— Kérem, főbíró úr, egy kis rendet instálnék.

— No.

— Ez egyszer a körorvos úr az, aki...

A főbíró ellenséges komolysággal hallgatta végig az állatorvost.

— Jó, majd intézkedem.

Az állatorvos elmosolyodott és komolyan mondta a nagy bajusza alatt.

— Meg vagyok győződve róla, főbíró úr.

— Mióta van szabadságon a körorvos? — kérdezte a főbíró még tűnődve.

— Hát nem tudja, főbíró úr?

— Nem tudok róla, hogy oda volna. Nem jelentette be, hogy elment.

Az állatorvos mosolygott.

— Majd utólag.

Azzal elment, sietett a vonathoz.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Lyka Károly

Hajdúbiharmegyei Népujság

1965 MAJ 11

1021

Lyka Károly, a botanikus

Meghalt Lyka Károly, Kossuth-díjas tudósunk, a magyar művészeti világ doyenje. Halálával nagy veszteség érte művészeti életünket, a nagy kritikus, népszerű és tudományos könyvek írója, több nemzedék nevelője, sokak felfedezője nincs többé.

Neve évtizedek óta összeforrott a képzőművészeti kulturával. Csak kevesen tudják — még az új magyar lexikon sem említi, — hogy Lyka Károly hosszú évekig botanikával is foglalkozott, s ezen a tudományos területen is nemzetközi tekintélyt és megbecsülést szerzett magának. Jávorka Sándor híres Magyar Flórájába, amely világviszonylatban is kiemelkedő botanikai könyv, Lyka Károly írta a kakukkfűvel foglalkozó fejezetet. Mert ennek a növényfajtának volt kiváló szakértője.

Thymus Tamássyanus

Most erről akarok írni.

Egy idős emberrel, dr. Tamássy Géza nyugdíjas debreceni orvossal ismerkedtem meg a napokban. Tamássy Géza neve jól ismert a botanikusok előtt, kis könyve, az 1927-ben kiadott *Hajdúvármegye és Debrecen város növényzete*, és számos tudományos dolgozata alapján. S van egy növényfajta, mely tudományos nevét róla kapta, a világon mindenütt így hívják: *Thymus Tamássyanus.*

— Lyka Károly nevezte el a thymusnak, vagy népszerű nyelven a kakukkfűnek egyik formáját rólam — mondja dr. Tamássy. Lyka ugyanis egészen a harmincas évekig botanikával is foglalkozott, kifejezetten a kakukkfüvekkel, és valóságos szakértője lett annek a kérdésnek.

Kérem, mesélje el megismerkedésük történetét.

— Orvosi foglalkozásom mellett magam is botanizáltam fiatal koromtól fogva. Így kerültem kapcsolatba több növénytan tudóssal, például Rapaics Raymunddal, aki akkoriban a debreceni gazdasági iskola tanára volt, majd a tanácsköztársaságban vállalt szerepe miatt rövid úton menesztették, s Budapestre került. De a világhírű botanikus, Jávorka Sándor akadémikus barátságát is élveztem, s időnként értesítettem kutatási eredményeimről. Egy alkalommal kakukkfű fajtákat küldtem neki, s ő azokat átadta Lyka Károlynak. Lyka már korábban is tudta, hogy kakukkfüvet gyűjtök, s akkor telefonon hívott fel Budapestről és további gyűjtésre bátorított. Most azonban levelet írt.

Egy beszédes bizonyíték

A levél megvan. Tamássy doktor ma is őrzi, mint Lyka Károly növénytani érdeklődésének beszédes bizonyítékát.

Idézünk a levélből:

— Igen tisztelt uram, — multkori telefonbeszélgetésünk alkalmával felhívtam szives figyelmét egy debreceni Thymusra amelyeket Rapaics dr. talált a Nagyerdőben, tisztáson, szeptember elején, s amelyből néhány szál küldött nekem. Közülök egyet ide mellékelek. Megvan az az érdekessége, hogy bár a gonoiotrichusok sectiojába tartozik, mégis leszáll a síkságra, ami arrafelé nagy ritkaság, az Alföld egyéb részein nincs ilyesmire példa.

Tüzetes megvizsgálása akkor lesz lehetséges, ha több példány áll rendelkezésre, mégpedig nem ily töredékekben, hanem gyökerestül. Miután most már több mint 10 éve kizárólag a Thymus genus végelathatatlan alakjaival foglalkozom, nagyon érdekelne ennek a kis debreceni polgárnak megfejtése, s azért bátorkodom abbeli kérelmemet ismételni, hogy adandó alkalommal botanikai kirándulásain ezt az apróságot figyelemre méltatni szíveskedjék.

Debrecenben egyáltalán várható volna még egy s más Thymus-érdekesség. Az eddig Debrecenben járt botanikusok sajnos nem vetettek ügyet a Thymus-formákra, (de egész Európában igy volt, nem lévén még monografikusa feldolgozva) s bár Thymus-gyüjteményem igen nagy, sajnos Debrecen környéke nagyon is soványan van benne képviselve... Egy ilyen példány Jávorka barátom révén múltkor került elém, a hadházi vasút mellől, az ön gyüjtéséből. Ez is új adat, s ilyen lesz még nem egy.

Előre is köszönöm szives készségét, s remélem, hogy e soraimmal nem okoztam alkalmatlanságot. Kiváló tisztelettel kész hive, Lyka Károly."

A levél dátuma: Budapest, 1924. október 27.

— Lyka kérése megszabta további gyűjtési munkám irányát, én is a kakukkfüvek iránt kezdtem behatóan érdeklődni. Nem volt könnyű feladat, hiszen ez a növény rendkívül változatos alakban fordul elő, s egészen apró, sokszor szemmel alig látható különbségek vannak az egyes változatok között. Hát így kerültem közel Lyka Károlyhoz, akihez aztán személyesen is felvittem gyűjteményemet, s akit attól fogva minden pesti utam alkalmával meglátogattam. Legutóbb tavaly decemberben jártam nála. Szabadsághegyi nyaralójában, s nem győztem csodálni, hogy szellemileg mennyire friss, s lankadatlan érdeklődésű.

Tudós és pedagógus

— Említette doktor úr, hogy Lyka Károly a harmincas években felhagyott növénytani munkásságával.

— Igen. Képzőművészeti munkássága egyre jobban elvonta a botanikától, aztán egy operáció, mely után már nem tudott tovább gyűjteni, szintén közrejátszott abban, hogy felhagyott e tudomány művelésével. Érdeklődése a botanika iránt haláláig megmaradt.

Tamássy dr. azonban nyomonkísérte Lyka Károly művészettörténeti munkásságát is, nemcsak tiszteletből, hanem igazi érdeklődésből.

— Beszélgetéseikből tudom, hogy Lyka Károly egyik legfőbb célja az volt, hogy tanítványokat neveljen, hogy nagy tudását átadja a fiataloknak, hogy ne szakadjon meg a folytonosság.

Tamássy doktor szeretettel nézegeti a Lyka Károlyhoz fűződő emlékeit, a leveleket, a növényeket, melyeket egykor Lyka határozott meg, és látott el tudományos megjelölésekkel.

— Büszke vagyok rá — mondja csendesen, hogy ezt a nagy embert személyesen ismertem, s tanulhattam tőle.

Bakó Endre

Meddig tart a gólszegény

Budapesti VSC—Debreceni VSC 1:0 (

Cseppet sem csodálkoztam azon, hogy a tízezernyi tömeg kedvetlenül hagyta el vasárnap délután a nagyerdei stadiont. A közönség bizakodva ment ki a mérkőzésre, hiszen a DVSC az elmúlt héten tíz emberrel, kapus nélkül győzött idegenben, hétközben kétszámjegyű győzelmet ért el a D. Honvéd elleni edzőmérkőzésen, a közönség azt várta, hogy a BVSC ellen is megállja a helyét a debreceni együttes. Igaz, a BVSC jobb csapat a Honvédnál, még a III. ker TTVE-nél is.

Hármas csoportosításban lehetne beszélni a BVSC—DVSC NB I/B-s bajnoki mérkőzésről. Másféle volt az első félidő és más a második. A harmadik csoportba a tanulságok kívánkoznak.

1.

A játék kezdete után alig lehetett ráismerni a debreceni csapatra. Szinte valamennyien rendre „eladták" a labdát — Varsányi lábától a kapufa élére pattant, a fedezetek leadásai az ellenfélhez kerültek, a csatárok nem tudták tartani a labdát, s a BVSC veszélyeztetett többször egymás után — volt dolga Jakabnak. Tíz lövés ment a DVSC kapujára, kilenc pedig mellé vagy fölé. S az egyik lövésből gól is lett: Horváth távoli labdája az ügyetlenkedő Cseke lábától elpattant, és a berohanó Simon a léc alá vágta. A gól felrázta a DVSC-t...

2.

Szünet után jobbára a fővárosi csapat térfelén játszadoztak. A készített statisztika szerint ebben a félidőben 17 lövés—fejes ment a BVSC kapujára, 17 pedig mellé-fölé. Ezzel szemben a budapestiek öt lövést küldtek kapura, egyet pedig mellé, kettőt fölé. Ezen adatok világosan mutatják a játék képét. Mindezek ellenére a debreceniek egyetlen alkalommal sem tudták bevenni az ellenfél kapuját — Sajtos, Morvai és a többiek hiába kísérleteztek. Nem sok vigaszt jelentett az, hogy néhol megtapsolták a DVSC szemre tetszetős játékát — a labdarúgást gólra játsszák...

3.

Miért szenvedett vereséget a DVSC. Egyszerű számítás alapján azért, mert a BVSC lőtt egy gólt, a DVSC egyet sem. Ezenkívül azért is kapott ki a debreceni csapat, mert a játékidő jó részében közel sem nyújtotta azt, amennyire tudása szerint képes. Hiányzott az ötletesség, a szín, az elevenség, a helycserés támadások vezetése, s főképpen az erő — a gólratörésre. És amikor már olyan helyzetbe kerültek a csatárok, hogy na, most!... csődöt mondott a góllövő tudomány. És végső soron itt a hiba! A DVSC különösen ebben az idényben — eddig — igen gólszegény. A csapat gólaránya — kilenc mérkőzés után 5:4 — sok

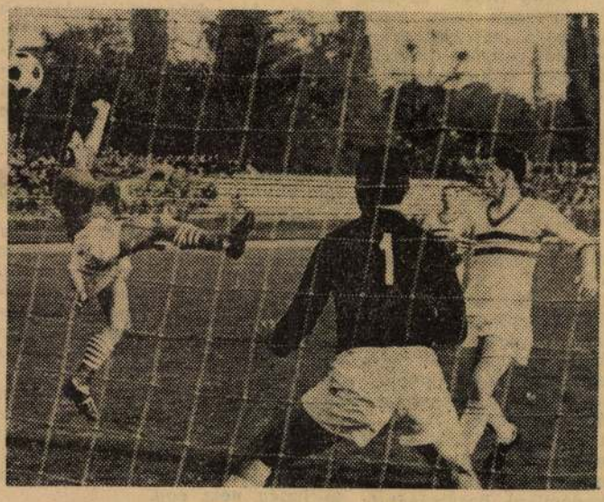

Még ez sem gól. Sajtos az ötösről, a kapussal szemben állva fejelte a labdát — a kapu mellé

Nagybátonyi P

A D. Honvéd labdarúgócsapata vasárnap Nagybátonyban játszott NB II-es bajnoki mérkőzést. Huszák játékvezető sípjelére az alábbi

Új országos és megyei
a vidéki súlyemelő-baj

Debrecenben, a Bocskai laktanya kultúrtermében vasárnap bonyolították le az országos vidéki felnőtt I. osztályú egyéni súlyemelő bajnokság küzdelmeit. A versenyt élénk érdeklődés kísérte, 500 néző szurkolt a jobb eredményekért.

A hét súlycsoportban mindössze 36 induló volt, közülük többen egyéni csúcsot értek el. Az oroszlányi Benedek János a pehelysúlyban szá-

(Oroszlány) 405 kg (130, 115, 160), 2. Tardi (Tatabánya) 362,5, 3. Halpert (Szombathely) 325 kg. — **Középsúly:** 1. Kovács (Hajdúsági Iparművek Vasas) 290 kg (87,5, 90, 112,5), 2. Gecsei (Petőfibánya) 275 kg. — **Félnehézsúly:**

Esélyesek
a labdarúgó

A labdarúgó NB I-ben érdekesen E

A Régi Uj Idők. Santa Quaranta. Az Uj Idők számára rajzolta (1897) Lyka Károly (Krónikás)

Kis Tárca

Egy pesti fához

Ösmerlek. Te vagy gyönyörű dísze egy messzi világ agyaghegyeinek. Mély zöld lombod alatt pihen a khinai zarándok, aki ezer kilométert gyalogol, hogy a barlang nagyszakállú szentjéhez eljusson. Boldog álma fölé terjeszted sátradat s ő reggelre kelve megáld és megken szent olajjal.

S most itt állasz testvéreiddel hosszú libasorban a pesti gyalogjárón. Te vagy az aszfaltos boulevard dísze. Te vagy Pesten a kifestett asszonyok és gőzkonflisok közt a szűz természet. Gondolsz-e néha keleti hazádra? Ahol nem aszfaltpáncél szorítja le gyökeredet s ahol sápadt virágod, amely gyönyörű bokrétákkal tüzdeli meg lombodat, el tud jutni a magkötéshez. Tudod-e, mi ez, itt élni örökre magtalan? Van-e még valami sejtelmed a virág-szerelemről? Honnan volna? Hisz félignyílott bimbóid sorban lehullanak a szemetes és füstös pesti porba, gyenge virágszálukat leperzseli a kőfalak forrósága. Van-e még sejtelmed a keleti éjszakákról, amikor megzörren a levegő s messziről elézúg valami színes és ragyogó, mint egy csöpp cserépdarabja egy khinai vázának: az éjjeli lepke s hozza egy más virág csókját a te virágodra? Honnan tudnád itt, ahol a levegő benzingőzt lehel s az éjszaka lepkéi halálosan belekoppannak a kocsmák villamos lámpáiba.

Tudod-e még, milyen odaát a halál és a feltámadás? Mikor ősszel, nesztelen ősszel narancssárga és vérveres díszruhát öltenek testvéreid, hogy az ékkövek pompájában menjenek át a nagy elmúlásba, mint a régi magyar vezérek, arany vértben? Honnan tudnád? Hisz mielőtt beköszöntene a néked immár örökre idegen ősz: zölden, elevenen megpörzsölve peregnek le a piszkos aszfaltra leveleid.

A te testvéreid odaát hiszik a feltámadást. Valami motoszkál a tudatukban arról, hogy a hosszú fehér csönd után jön az új, pezsgő, duzzadó megújhodás, a tavasz első szellőjével. Tudsz-e még valamit ebből a misztériumból? Honnan tudnád? Hiszen éppen akkor, amikor a csodának meg kellene történnie, jön a székesfővárosi adminisztráció selejtező kertésze, megnéz téged s csak ennyit mond: kiszolgált. A fejszések aztán elvégzik a többit. S te, szent fája az agyaghegyek mandulaszemű zarándokainak, testvéreidhez gyűjttetel abba a temetőbe, amelynek a felírata: Tűzifa-kereskedés nagyban és kicsinyben.

Van-e ember a milliók közt, aki megértené a tragédiádat?

Talán csak ez az egy: egy gyerek. Lopva körülnéz a törzsed mellől és észrevétlen pillanatban letör egyet kormos, piszkos virágbokrétáid közül. Hazaszalad, leprésel s ráírja a papirosra nevedet: Sophora japonika.

Szent és drága emlékül, mint a keleti zarándok, aki ezt a bokrétát menyasszonyának viszi haza? Nem egészen. Az iskola kiadta a parancsot, hogy holnap mindenki hozzon préselt virágot. Mert természetrajz van. A te kis gazdádat azonban egész délután elfoglalta a football-match s nem volt ideje kimenni Rákosra. Te voltál a házatájának legközelebbi növénye.

Az iskola padlásának egerei és patkányai közé kerül ékes virágdíszed. Míg a pedellus észre nem veszi, hogy akad ott alágyujtó.

Hiszel-e még abban, hogy aki idegennek akar itt maradni, az is marad?

KRÓNIKÁS

Megjelent az Uj Idők 1927. évi II. kötetében, a 175. oldalon.

Egyetlen szálat...

Egyetlen szálat fekete hajadból
Őrizgetek még most is egyre
S egy rég elhervadt száraz kis virágot,
Melyet te tűztél a szívemre.
Egy dalt, amelyről azt susogtad egyszer,
Hogy az neked legkedvesebb dalod,
Eldúdolgatok csöndesen sóhajtva,
Mikor rádgondolok.

Egy édes szempár néha fölkeres még,
Szelid sugárral rám ragyogva.
Egy-egy sort, mintha még te rólad írnék
A multról visszhangzó dalokba.
Egy-egy emlék még visszaszáll szívemre,
Mint messziről jött, eltévedt madár...
Én Istenem, mikor fogom feledni,
Hogy mindenem valál!?

MILOTAY ISTVÁN

A régi Uj Időkből. Megjelent az 1902. évi I. kötetben, a 267. oldalon.

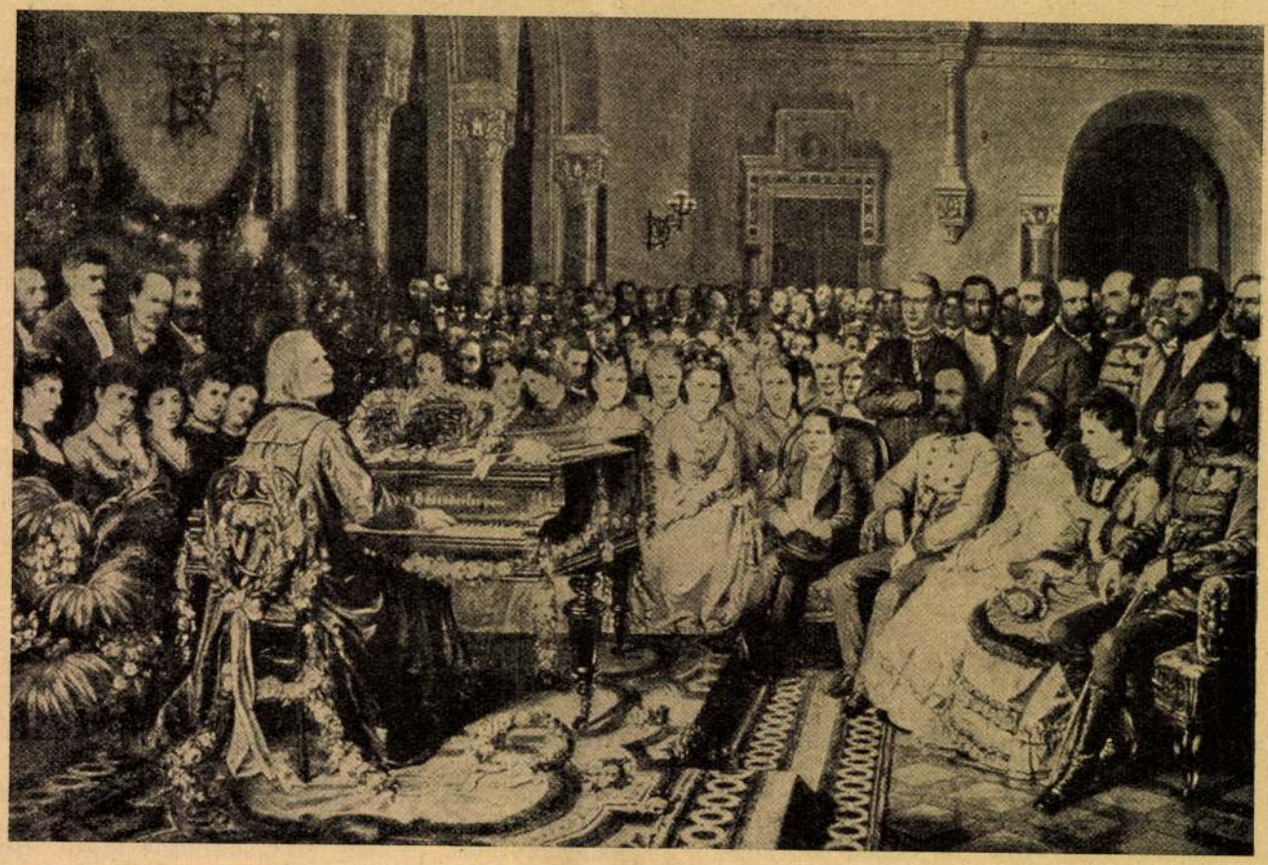

A régi Uj Időkből. Schams és Lafite festménye: Liszt Ferenc hangversenye a budapesti Vigadóban, 1872 március 18-án. A díszhelyen I. Ferenc József, Erzsébet királyné, József főherceg, Klotild főhercegnő, a háttérben Haynald érsek, gróf Apponyi Albert, stb. A király jobbján a kis Rudolf trónörökös ül (1911)

Horkayné a kaszinóban

Horkayné ellesett párbeszédei évtizedeken át legkedvesebb irodalmi csemegéi voltak közönségünknek. Az egyiket itt közöljük. Közel harminc éves. De nem szorul magyarázatra és olyan friss, mintha tegnap írták volna.

— Jó napot!

= Isten hozta, nagyságos asszonyom. Éppen jókor jön. Tudja, hogy kiről beszélgettünk?

— Kiről? Vagy Szemere Miklósról, vagy Hosztalek Nándorról.

= Vagylagosan eltalálta. A Népszínház potyázó mecenásáról folyt a szó.

— Kérem, ne nyilatkozzék előttem tiszteletlenül Hosztalek úr személyéről! Én szeretem és tisztelem őt. Az vesse rá az első követ, aki tisztának érzi magát minden hosztalekságtól.

= Mi az: hosztalekság?

— Egy új érem, amelyet a magyarság ércalapjából vert egy nagytehetségű kezdő, aki ezért megérdemli, hogy az érem az ő profilját viselje.

= Mit ért a magyarság ércalapja alatt?

— A szóbanforgó érc kémiai összetételében többféle elemből áll. Benne van a magyar ember emésztő vágya, hogy őt — az anyagi és erkölcsi föltételek elengedése mellett — úrnak tartsák. Egy hétig, egy napig, vagy akár csak egy óráig. Hogy nagyúri módon parancsolgathasson, megsüvegeltesse magát, embereket szerződtessen és elcsapjon, kereskedőket örömmámorba ejtsen és alantasokat megreszkettessen. És benne van a pesti ember speciális sznobsága, amely arra ösztökéli, hogy beleártsa magát a színházak dolgába, amelyhez tudvalevőleg mindenki ért, csak éppen a művész és az író nem. Hosztalek úr magyar ember és a legtöbb magyar ember némileg hosztalek.

= Azt hiszi?

— A kis bankhivatalnok, aki monoklit visel, az egyéves önkéntes, aki a bérkocsissal gróf úrnak szólíttatja magát, a pesti szatócsné, aki a külföldi fürdőben Riza de Katznak írja a nevét, a kurta gentry, aki a vasúti kocsiban fennhangon beszél a méneseiről, a nagymágnás, aki a külföldi fejedelmi személyekhez való bizalmas barátságát emlegeti, ők mindannyian hosztalekek. A legtöbb hosztalek persze politikusok körében találkozik. Hosztalek a képviselő, aki egyszer pofon ütött egy teremszolgát és azóta csökönyösen államférfinak képzeli magát. És hosztalek a másik képviselő is, aki tyúkprókátorból vagy kis ujságíróból lett honatyává és mindenáron el akarja csapni Goluchovszkit. Sőt hosztalek minden politikus, aki politikusnak hiszi magát csak azért, mivel nyolcszáz jobb sorsra méltó parasztember ráadta a voksát!

= Beszéljünk a színházi hosztalekokról!

— A potyázó mecénásokról, mint maga nevezte őket. Ahol szegény a színház, ott a pozíciójukat a meglévő vagy képzelt vagyonukra alapítják. Mint például a Népszínháznál. Ahol pedig ideges és félénk a színház, ott a pozíciójukat a képzelt vagy meglévő hatalmukra alapítják a hosztalekok. Például a Nemzeti Színháznál. Hosztalek Nándor, a főhosztalek, azt mondotta, hogy ő valami intendáns-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Lyka Károly

DUNÁNTÚLI NAPLÓ

1965 MÁJ 4

Elhunyt Lyka Károly

A Magyar Képzőművészek Szövetsége, a Magyar Képzőművészeti Főiskola és a Magyar Népköztársaság Képzőművészeti Alapja mély fájdalommal tudatja, hogy Lyka Károly, a művészettörténeti tudományok doktora, kétszeres Kossuth-díjas, a Munka Vörös Zászló Érdemrendje és a Munkaérdemrend tulajdonosa 96. évében, hosszú szenvedés után elhunyt. Halála a magyar művészettörténetírás pótolhatatlan vesztesége. Az elhunytat a Magyar Képzőművészek Szövetsége, a Magyar Képzőművészeti Főiskola és a Magyar Népköztársaság Képzőművészeti Alapja saját halottjának tekinti.

Lyka Károly temetése május 6-án, csütörtökön 14 órakor, a Kerepesi temetőben, a Fővárosi Tanács által adományozott díszsírhelyen.

Veteránok a Széchenyi téren
ványos

Fáklyás
nagygyű

MOHÁCSON vo-
reggel fél 9-től fél
nultak a Széchenyi
város üzemeinek, in
nek dolgozói felir
lyek termelési e
ismertették. A
szocialista brig
a kiváló dolg
Az ünnepi
Keresztély

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor utca 17.
Telefon: 188-296, 188-307

MAGYAR HÍRLAP
1969 JAN 4

1021

Száz éve született Lyka Károly

Lyka Károly, a magyar művészettörténet-írás egyik legjelesebb mestere 1869. január 4-én született Pesten; matuzsálemi kort ért meg, 96. életévében, 1965. április 30-án halt meg. Hatalmas kort ívelt át tehát élete, történelmi sorsfordulók, hallatlan jelentőségű társadalmi átalakulások évtizedeit. Ott volt Torinóban *Kossuth* halálos ágyánál, a múlt század kilencvenes éveiben már az ország egyik legjobb szemű, haladó szellemű művészetírójaként ismerték, és még az 1950-es években is alkotóereje teljében dolgozott.

Neve összeforrott a modern magyar festészet fejlődésében oly nagy szerepet játszó nagybányai mozgalommal. Maga is festőnek indult, a müncheni Hollósy-kör tagjaként az ún. „finom naturalizmus" stílusában kezdett el festeni, de csakhamar felcserélte az ecsetet a tollal, és barátai, a későbbi nagybányai festők céljainak legfőbb propagandistájává, védelmezőjévé vált. Nem kismértékben neki is köszönhető, hogy a századforduló éveiben az etikus célú, a minőségre apelláló modern festői mozgalom, az impresszionizmus és a posztimpresszionizmus magyar iskolája tért tudott hódítani hazánkban, sőt csakhamar áttörte az üressé vált, megcsontosodott akademizmus fejlődést gátló uralmát.

A *Művészet* című folyóirat szerkesztőjeként, majd a Képzőművészeti Főiskola művészettörténeti professzoraként *nemzedékek sorát nevelte a képzőművészet szeretetére, a művészet előtti alázatra, a vizuális nyelv ismeretére.* Művészeti közízlést teremtő kritikus volt. Jóllehet az esztétikai elveit elsősorban barátai, a nagybányai festők mozgalmából vonta el, nem zárkózott el mereven az újabb jelenségek elől sem, az elsők között ismerte fel például *Nagy István, Egry József* sőt *Barcsay Jenő* művészetének jelentőségét.

Művészetkritikai és művészetpedagógiai munkásságával egyenértékű az a tudományos munka, amelylyel a XIX—XX. század magyar képzőművészetét és a művészeti élet eseményeit kutatta. A nagy francia filozófustörténészt, *H. Taine*-t vallotta mesterének, és tanulmányaiban *az esztétikai érzékenység a szociológiai kérdések iránti fogékonysággal és a történelmi szemlélettel ötvöződött.* Az olyan művei, mint *A táblabíróvilág művészete* (1922), a *Közönség és művészet a század végén* (1947), a *Magyar művészélet Münchenben* (1951) és a *Festészeti életünk a millenniumtól az első világháborúig* forrásértékűek, minden további kutatás alapját alkotják.

Lyka Károly tudós volt, de mentes minden elvontságtól. Jó szemű kritikus volt, kritikája azonban tudományos alapokon nyugodott. Nagyszerű pedagógus volt, akiben egyesült a tudós megalapozott tudása a kritikusi fogékonysággal. Életművében e három vonás fonódott össze és ebben rejlett különös jelentősége.

Németh Lajos

Lyka Károly

Alma v

Az ünnepi asztalra
saját ízlése szerint
olcsón készítheti italát
a kitűnő minőségű,
semleges zamatú

ALMAVODKÁBÓL

Kérje mindenütt!

Ára palackkal együtt: 50 Ft **0.5 l.**

gyártja
SZESZIPARI ORSZÁGOS VÁLLALAT

Miről mesél két kiló akta?

És miért van a II. kerületi tanácsház homlokzata az I. kerületben?

A Fővárosi Tanács elsőemeleti könyvtárszobájában érdekes kiállítást nyitottak meg a bürokrácia elleni harcról. Az első részben a feudális korszak mély romlottságára mutató gúnyrajzok keltik fel a közönség figyelmét, majd a mult közhivatali panamáit érzékeltető szatirikus plakátok és szövegek következnek.

A tanácsok megválasztása nagy lépést jelent a bürokráciaellenes harcban.

Amit a dolgozók már végleg felszámoltak

cím alatt a tanácsok elérte eredményeket látjuk.

Az állampolgárságot régen *kilenc főhivatalnokon* át lehetett megkapni. Mázsás ügyiratok és esztendők sora kellett hozzá. *Ma egyetlen aktával* megkapjuk — egyenest a belügyminisztertől.

Ügyes karikatúra mutatja be, hogy egy »sima« öregségi járadékot hogyan intéztek el régen és ma. Azelőtt *18 osztályon*, irodán irattáron át csigalassúsággal! Ma: *egyetlen előadótól* közvetlenül jut el az öregségi járadékot megindító határozat az Országos Nyugdíj Intézethez, az ONYI-hoz.

A lakásügyi vitás helyzetekről

is jellemző képeket látunk a kiállításon. Még a felszabadulás után is, 1948-ig tíz fórum után még elutasíthatták a kérelmezőket. A tanácsok működése óta az I. és II. fokú hatóság után a belügyminisztérium közvetlenül dönt a lakásokról.

A gyámhatóság régi és mai működését ábrázoló plakát is sokat mond. A multban *12 felülvizsgálaton* keresztül jutott az árvához a határozat a saját öröklött vagyona dolgairól, mitsem számított, hogy közben az ifjú árva már aggastyán lett. Ma *egy előadótól* közvetlenül az érdekelthez jut az akta.

A ma is meglévő bürokratikus eljárásokat éles kritikai megvilágításba helyezi ez a kiállítás. Egy kép szökik szemünkbe a gúnyrajzok közül. A 6308/40/1951. I./a/3 számú körrendelet a zár alá vett cukrászdákról és espressókról szólna. Kiadásához azonban hat osztályról kellene hat aláírás. A hat hivatalnok egymásra néz és kérdi:

hol itt az egyéni felelősség és a bürokrácia elleni harc?

A nép állama gyorsan és az adózók érdekeinek szem előtt tartásával intézkedik. Ezt a következő kiállítási tárló bizonyítja.

Két kilogrammnyi akta

áll az asztal sarkán. 1934. szeptember 28-án, a Rákóczi-út 82. számú ház tulajdonosa a tatarozási költségek miatt kért adókedvezményt. Kérvénye hivatalról-hivatalra ment, végre kilenc esztendő mulva a »Nagyméltóságú Közigazgatási Bíróság« 1943 II. 22-én visszaküldte a kérvényt a másodfokú hatósághoz. Uj határozathozatalra csak 1948-ban került volna sor, — már tudniillik, a régi bürokratikus ügyintézés szerint. Ezt feleslegessé tette a forint bevezetése.

Az asztal másik sarkán egy rövid akta ugyanilyen ügyben gyors intézkedésről tanúskodik. A Köztelek-utca 4. számú ház tulajdonosa a háborús károk helyreállítása után 1950. augusztus 9-én adókedvezményt kér. Az I. és II. fokú hatóság végleges döntése az itt fekvő akták szerint már 1950. december 15-re megtörtént: a ház tulajdonosa 5884 forint helyreállítási költségei alapján adókedvezményt kapott.

Az illetőség kérdése régen és ma. Régen az 1886. XII. törvénycikk 5. paragrafusa alapján minden honpolgár valamely község kötelékébe kellett, hogy tartozzék. Évtizedekig tartott, míg erről bizonyítványt nyerhetett. Az 1948. LXI. törvénycikk a községi illetőséget megszüntette. A magyar állampolgárságról az 1948. LX. törvénycikk intézkedik.

Azért még ma is akadnak bürokratikus nyavalyák.

A Fővárosi II. kerületi Építőipari Tatarozó Vállalat levelét látjuk, amelyet a Fővárosi Beruházási Vállalatnak írt annak indokolására, hogy nem vállalhatja a II. kerületi tanácsház homlokzatának tatarozását, mert az a homlokzat az I. kerület Fő-utca 3. alatt van.

És hol sikkadt el a *piaci motoros-küldönc-szolgálat?*

Ez az utolsó kérdése az *önkritika fegyében* a kiállításnak.

Érdekes rajz mutatja be, hogy 1951. áprilisában a Végrehajtó Bizottság terv- és statisztikai osztálya elhatározza: a piacok napi jelentéseit a gyors munka érdekében motoroskülldönccel gyűjti be. Áprilisban és májusban az akta elindul hosszú útján, gyűltek a felzeten az aláírások. Közben a tervosztály a küldönc munkájához szükséges Csepel 125-ös motorkerékpárt már meg is vásárolta. De hogy a küldöncnek a végzendő munkájáért fizetést is adhassanak, ahhoz a pénzügyminisztérium hozzájárulása kellene. Eltelt július és augusztus. Az ügyben még most sem történt döntés. Már ősz van. *A motoros fizetésének ügye valahol, valakinél, valami okból elakadt.* Tehát a piacok népgazdasági szempontból fontos napi jelentéseinek feldolgozásához bürokratikus okokból még most sem kapta meg ez az osztály a motorosküldönc fizetését biztosító pénzügyminisztériumi hozzájárulást.

Most a kiállítás után nyilván megkapja.

Elkészült a budai északi fürdőcentrum terve

1860 betegágy az ország reuma-betegeinek

A reumás megbetegedések száma állandóan nő, — a legkomolyabb népbetegségek közé számítható. Az egész dolgozó társadalom érdeke, hogy minél több reumás beteg mentől hamarább visszanyerje egészségét.

Mit tesz ezért népi demokráciánk fővárosa?

Megvalósítja a félszázada felvetődött »Budapest fürdőváros« gondolatát. A BUVATI

elkészítette az északi fürdőcentrum tervét.

Tudvalevő, hogy az északi forráscsoport — s a csillaghegyi forrás, a Rómaifürdő, a Lukács- és Császárfürdő forrásainak vízhozama sokszorosan nagyobb a déli forráscsoportéénál, a Rudas- és Rácfürdőénél. Az északi fürdőcentrum rendezési terve e források *gyógyjellegét* húzza alá, de emellett nem szorítja háttérbe az üdülés és szórakozás szempontjait sem addig a határig, ameddig azt a gyógyító szempontok engedik. Az északi forráscsoport körül már ott állanak a nagy befogadóképességű régebbi kórházak s vannak kórház céljára alkalmas nagy épületek. Itt helyezik el az ország reumatikus betegeinek legalább 80 százalékát magábafoglaló kórházközpontot. Ehhez 1860 ágy szükséges.

A reuma-kórház 1000 ággyal indul meg, az ortopédiai sebészet 160 ágyat kap, a lábadozó betegeket 300 ágyon pihentetik s az öreg reumásoknak is jut 400 ágy.

E hatalmas igényt a jelenlegi épületek nem elégítik ki. Különben is a reuma-kórházakban elhelyezendő betegeknek a legteljesebb csendre és nyugalomra van szükségük. A jelenlegi közlekedést tehát teljesen átalakítják. A Kunfi Zsigmond-utca, amely most még kettévágja a fürdő területét, nem felelhet meg a feladatának, ezért teljesen kikapcsolják.

Az egész közúti forgalmat a Dunapartra vezetik át.

Az új beépítési tervet úgy készítették el, hogy az újonnan elhelyezendő háztömegek egyrészt szervesen bekapcsolódjanak egy egységes dunaparti távlatba, másrészt illeszkedjenek a környező dombvonulathoz és a meglévő műemlékekhez. Az Irgalmasrend egykori épületéből átalakított reumás lábadozó betegek intézetének két szárnya és az ortopédiai sebészet háromemeletes új épülete, továbbá egy új reumakórház jó átmenettel kapcsolják be a fürdőterületet a dunaparti látképbe. A régi fürdőépületek előtt zárt sétapark lesz, innen szép kilátás nyílik a Margitszigetre felé.

A XVI. századi török thermálfürdőről lebontják a díszletelen toldalékokat.

A fedettuszoda előtti kis rózsakertet árkádsorral választják el a nagy parktól.

A Lukácsfürdő Kunfi Zsigmond-utcai szárnyát lebontják, helyére

a reumakórház háromemeletes főépületét tervezik.

A Lukácsfürdő szállodai szárnya és az új kórházépület között a hatalmas ősplatánokat érintetlenül hagyják s az iszaptavat az új kórházépület két alacsonyabb szárnyával zárják közre.

Tíz város vitatja...

Valamikor régen hét város vitatta, hogy
»Ővé bölcsője Homérnak«.

Ma nem ilyen kultúrtörténeti kérdés foglalkoztatja a szóbanforgó tíz várost. A bonni protektorátus területén szomorú, minden kultúrát és humanizmust arculcsapó jelenségek játszódnak le. Az amerikai agressziós tervek könyörtelen végrehajtása során a megszálló hatóságok elűzik otthonaikból a németeket és nincs zuga az adenaueri bábállamnak, ahol ne alakulnának meg a »megszálláskárosultak érdekközösségei.«

Igy legutóbb az amerikai megszállás alatt sinylődő Hessen tartomány tíz városa közös beadványban ecsetelte a megszállás károsultjainak közös panaszát:

»A szövetséges hatalmak a német hatóságok segítségével elveszik németek házát, lakását, bútorát... A német közigazgatás eddig a kisujját sem mozdította meg, hogy a károsultakat valamiképpen is segélyezze vagy valamilyen kártérítésben részesítse... A német hatóságok mély hallgatásba burkolóznak...«

Igy ír a tíz városnak Bonnban beadott panasza. Amelyet akár a sóhivatalhoz is benyujthattak volna. Hiszen a szövetséges törzskar egyik tisztjének, az angol Rich ezredesnek elszólása mindent megmagyaráz:

— A bonni kormány teljes beleegyezését adta mindehhez!

A német érdekeket nem Bonn képviseli.

Ezért fordul az egész német nép oly egységes helyesléssel a Német Demokratikus Köztársaság népi kamarájában elhangzott javaslat felé: egységes országot, gyors békét, valamennyi megszálló azonnali visszavonását!

A miniszterlanács rendelete az állami szervek, vállalatok és központi fűtéses lakóházak helyiségeinek fűtéséről

A miniszterlanács rendeletet hozott az állami szervek és vállalatok helyiségeinek, valamint a központi fűtéses lakóházaknak fűtésére. A rendelet értelmében az állami szervek és vállalatok helyiségeinek és a központi fűtéses lakóházaknak fűtését csak a Népgazdasági Tanács, illetve a belügyminiszter által megállapítandó időpontban szabad megkezdeni. A rendelet a természetes megegvizze fűtött épületekre nem vonatkozik. (MTI)

A solti oldal partot ért!

December 21-én adják át a forgalomnak a dunaföldvári hidat

A dunaföldvári nagy Dunahíd szerelési munkái közvetlen befejezés előtt állanak.

Ebben a tömör mondatban két esztendő hősies munkája van összesűrítve. A munka az ötéves terv keretében a mult esztendőben kezdődött meg harmincötmillió forintos költségvetéssel. Először az alépítményt kellett helyreállítani, miután a híd felrobbantásakor a pillérek is megsérültek, sőt két pillér egészen a víz szintjéig tönkrement. Idén már sor kerülhetett az új vasszerkezetek gyártására — amelyet a MAVAG és a győri Vagongyár végzett — és a híd szerelésére.

Érdemes ennek a munkának főbb adatait feljegyezni.

A híd, amely az Alföldet és a Dunántuli dombosvidéket hivatott összekötni, az eredeti tervnél

egy esztendővel hamarább készül el.

Jóval szélesebb lesz, mint a régi, sőt a tervezésnél számoltak azzal, hogy később még jobban kiszélesíthető legyen. Hossza 500 méter és teherbírása nagyobb, mint a régi hídé volt. Ennek ellenére mégsem használtak fel hozzá több vasanyagot, de így is 3275 tonna a vasszerkezet súlya. Az új szerkezeti megoldás, amelyet a Szovjetuniótól vettünk át, kereken kétmillió forint értékű vasanyag megtakarítását tette lehetővé. A híd rácsolása ugyancsak szovjet módszerek szerint készült »rombuszos« formában.

Ez a módszer precíz, gondos munkát igényel, amelyet állványokról hajtottak végre.

A szerelés a Duna közepén kezdődött

és egyszerre haladtak egymással versenyezve a két részleg dolgozói jobbra és balra, illetve a solti és a földvári oldal felé. A versenynek ez a része eldőlt, mert a solti oldal partot ért. De a földvári oldal lemaradása sem nagy: egy hét mulva a hányzó három keret ott is be lesz emelve és jöhet a szegecselés, amelyet november első napjaiban végeznek el. Es akkor elkövetkezik minden hídépítés legünnepibb pillanata:

a sarueresztés,

ami azt jelenti, hogy a szerkezet alól kiemelik a tartó állványokat és a szerkezet lesüllyed végleges helyére: a pilléreken nyugvó sarukra. November 7-e lesz ez a nap, a Nagy Októberi Szocialista Forradalom évfordulója, amelyet így ünnepelnek meg a hídépítés hősei.

A hidat december 31-én kellene forgalomképesen átadni, de az építők felajánlása folytán már

december 21-én, Sztálin születésnapján megtörténik az átadás.

A második és harmadik nyílásban, ahol a sarueresztés már szeptember első napjában megtörtént, a pályatest építése folyik. Vasbetonnal fedik a közúti részt és a vasúti vágányok helyét, erre azután aszfaltburkalot kerül. A munkalendület csodálatos.

Az ácsok átlegteljesítménye 150 százalék, a vasbetonszerelőké még ennél is több: 180—200 százalék!

A vasbetonszerelők hattagú Lencsés-brigádjának valamennyi tagját sztahanovista kitüntetésre terjesztették fel.

Nem maradnak le teljesítmény tekintetében a szegecselők sem. A legutóbbi kiértékelésben az első helyet a győriek foglalták el: *Sternlitz Károly* brigádja.

S van még egy érdekes adat: a hídépítés két esztendeje alatt egyetlen baleset sem történt, kivéve amikor valaki kalapáccsal az ujjára ütött. Ez nem rekord. Csupán azt jelenti, hogy a legfőbb érték az ember, akinek egészségére, testi épségére a legnagyobb gonddal vigyáznak.

Békegyűlés 7-kor Baloghéknál

Az igazi nagy dolgok köré mindig mondát kerekít a nép. Mert lám Csóti Pál is így kezdi az emlékezést:

— Az úgy volt, hogy Szilágyit, az éjjeli őrt, a pátyi oldalon érte a pirkadat. Hüvösszel jött a hajnal, össze is húzta magán az öreg a bekecset, aztán látja ám, hogy a sötétségből egy kerékpáros érkezik a pesti úton. A kerekező ember a legszélső háznál megállt. Előbb széttekintett, mintha azt nézte volna, vajjon kivilágosodott-e már, aztán négyrét hajtott újságot szedett elő zsebéből. A falu még aludt és utolsókat hágyadoztak fölötte a csillagok, amikor Szilágyi rákösönt az idegenre és mellélépve bekukkantott a lapba. Az első, amit meglátott benne, nagy betűkkel hirdette: Sztálin elvtárs nyilatkozata a Pravda munkatársának az atomfegyverről.

Igy is történhetett volna, de másként esett a dolog. Zsámbékon már szombaton, alig hogy elkongatták a delet, a vezetékes rádión át, jóformán mindenki tudott az eseményről. De téved, aki azt gondolja, hogy a nagy cselekedeteket kísérő, körülölelő, magyarázó mondák bármit is változtatnak a dolgok hitelességén. Inkább a nagy élmény igazoló pecsétjét ütik a történésre. Igy színezi át, így teszi még inkább sajátjává a nép a szíve szerint való dolgokat.

•

Azóta mindenki megismerte Zsámbékon a nyilatkozatot részleteiben is. És különös, de így van, az ember akkor szeretne igazában beszélni a dolgokról, amikor már megismerte azokat. Ezért is jönnek össze oly gyorsan Zsámbékon a béke-kisgyűlések. A község szívében lévő Szabadság-téren ugyanarról beszélnek, mint a faluszélig futó Petőfi-utcában. A Dózsa György-úton Dobos Istvánné kendője lebben, amint az asszony bezörget minden ablakon, a Sztálin-úton Horváth Antal csizmája kopog, amint végigjárja az utcabélieket. Dolgoznak a békebizottságok. Zsámbék mind a hét békebizottsági körzetében kisgyűlést hívnak össze a békebizottsági titkárok. De van olyan hely is, ahol még a hívó szóra sem vártak, maguktól egybegyűltek az emberek, hogy megbeszéljék mindnyájunk gondoskodó édesapjának, Sztálinnak üzenetét.

•

Kisgyűlés Szabó Józsefék konyhájában. Behordott lócákon, székeken szoronganak az emberek. Egy szőghajú legényke a tűz körül ügyeskedik, csutkát dob rá időnként. Halk, egymásközötti beszélgetéssel indul, aztán jó negyvenes férfi áll fel. A nyilatkozat szövegét olvassa. Csend támad. Az előadó szavait körülölelő csendben csak a tűz lobogását hallani. Igy tart ez a nyilatkozat szövegének első harmadáig. Attól kezdve aztán izgalom hullámoztatja még az olyan ősz öreget is, mint Szabó bácsi, a házigazda.

— Az agresszorok természetesen azt akarják, hogy a Szovjetunió fegyvertelen legyen, ha az agresszorok támadást indítanak ellene. A Szovjetunió azonban nem ért ezzel egyet és úgy véli, hogy az agresszort teljes fegyverzetben kell fogadni — válik élessé az érdes férfihang, amely az előbb még bizonytalanul botorkált végig a sorokon.

— De úgy ám... — lódul meg a méreg egy sor alá való legényben.

Es mintha ez jeladás lenne, egyesek még a felolvasás közben jelzik, hogy szavuk van a hallottakhoz. Ezekben a szavakban pedig a békét féltő szeretettől, az imperialistákkal szemben érzett torkotfojtogató gyűlöletig minden megszólal. Ebbe a forró hangulatba visz új gondolatot Cseh Gyula nyugodt szava:

— Azelőtt soha nem éreztem úgy, mint ma, hogy mi a legerősebb családhoz tartozunk, a békeharcos népek családjához. Ha számbavesznek bennünket, százmilliókon alul még ellenségeink sem állhatnak meg. Az emberiség legeleje van velünk. Akár a zsámbéki hegyeket is elmozdítja ez az erő. Es velünk van a legjobban szeretett vezér, Sztálin. Aki erre a családra tör, arra nem vár más — itt megáll másodpercre, hogy megtalálja a legodavágóbb szót, a támadóra legméltóbb sorsot, aztán lassan, nyomatékkal kimondja —, arra nem vár más, csak a pusztulás.

— A pusztulás — morajlanak fel mind. — A pusztulás — ismétli valaki a csendben élesen és elszántan...

•

Béke! Milyen bőkezű ez a szó. Alálfér a Zsámbék minden házában szóló vezetékes rádió, a Rákosi termelőszövetkezet 40 személyes bölcsődéje és a község 124 százalékos teljesítménye gabonabeadásból éppúgy, mint a kis kékszemű Csáki Máté kerékpárja. Es belefér az is, amit most jelent ki hangos szóval Balogh Lajos:

— En is hadakozok ellenük a parasztember módján. A jövő héten már nem lesz lábonálló kukorica a földemen. En is megértettem Sztálin szavát. Meglátjátok, október 20-ra befejezek minden őszi munkát...

Igy indulnak meg lassan, akadozva a szavak, így vallanak a zsámbékiek arról, hogy miként húzzák keresztül az amerikai bankárok, ágyúgyárosok, halálkereskedők bajtkeverő számításait.

Ez csak egyetlen hely. Talán ugyanebben a pillanatban áll fel Hajdu József, a tojásbeadást legjobban teljesítő dolgozóparaszt, a község túlfelén, hogy bejelentse: ezek után még inkább tartani akarja első helyét. Talán éppen most kér szót egy másik kisgyűlésen özv. Balázs Károlyné, aki 379 százalékra teljesítette a beadást. Es azt mondja el egyszerű szavakkal: ő tudja, Sztálin az egyszerű emberek, a balázskárolynék segítségére is számít ebben a harcban. Es nyugodt szívvel számíthat rájuk.

•

Gyorslábú fiúcska nyargal végig a Magyar-utcán. Minden házba bezörget. Hírvivő talán még soha ilyen örömmel, büszkén nem vitt üzenetet:

— Békegyűlés hétkor Baloghéknál.

Es iramodik is tovább, hiszen egymaga az egész utca postása. Cipője alatt csattog a járdakő, mintha az is visszaszólna a gyermeknek:

— Béke-gyűlés — békegyűlés.

Békegyűlés Zsámbékon.

Magyar művészélet Münchenben

Lyka Károly könyve

Lyka Károlyról a hetvenötödik születésnapján, 1944 elején, megjelent *»Lyka Emlékkönyv«* előszavában így írt *Petrovics Elek:* »Buvárkodásában fáradhatatlan s egyszersmind mestere az anyag művészi feldolgozásának. Ezer meg ezer adatot úgy épít be könyvének szerkezetébe, hogy valamennyi természetesen illeszkedik be a gondolatmenetbe, az apró tények sokaságát biztos kézzel csoportosítja, a kompozíció nagy vonala sohasem vész el az előadásban. Az adatok erdejét kellemes tisztásként szakítja meg egy-egy kíváló személyiség velős jellemzése, vagy egy eleven korfestő leírás.«

Ezek az elismerő szavak Lyka korábbi és ugyancsak jelentékeny munkásságán kívül elsősorban az 1939-ben megjelent *»A táblabíróvilág művészete«* és az 1942-ben napvilágot látott *»Nemzeti romantika«* könyveire vonatkoztak. E két nagy munkában, két részben, 1800-tól 1867-ig tárgyalja a szerző a magyar művészi életet és ez a két könyv azóta a tizenkilencedik századi magyar művészettel foglalkozó *fiatal művészettörténész nemzedék kutatásainak legfőbb forrásává lett.*

Két átfogó, alapvető munkának azonos méltatást érdemlő folytatása jelent meg a Művelt Nép Könyvkiadó kiadásában, a nyolcvanegyedik életévét már betöltött, fáradhatatlan szorgalmú szerző tollából *»Magyar művészélet Münchenben (1867—1896)«* címmel. A könyv már címével is a lényeget emeli ki, vagyis azt a körülményt, hogy a magyar művészi élet jelentős részének színtere — a művészek egy másik része Bécsben tanul és itthon a bécsi akadémia szellemében dolgozik — ezekben az években, tehát közel 30 évig, az anyaországból egy hatását messze sugárzó művészi centrumba, a mindenfelől összesereglett művészektől és a festői problémák megvitatásától hangos bajor fővárosba, Münchenbe, helyeződött át.

Lyka Károly új könyve hézagpótló a magyar művészeti irodalomban, mert olyan kor művészetét dolgozza fel behatóan és aprólékosan — a legkisebb művészt, is a rá legtalálóbb pár szóval jellemezve —, mely kornak művészete és művészei az elmult évtizedekben ugyanúgy nem vonzották művészeti íróinkat, mint ahogyan művészeink is elfordultak tőle. Pedig ez a kor és München hatása el nem hanyagolható tényezőként járult hozzá művészetünk kialakításához. Művészeink többsége Münchenben sajátította el, vagy itt tökéletesítette a legfontosabbat: a rajzolásban, festésben és komponálásban való mesterségbeli tudást. Sokan közülük itt dolgozták fel a nyáron, itthon szerzett impressziókat, itthon készített vázlatokat és olyan művészek kerültek ki közülük, mint *Wagner, Benczur, Liezen-Mayer, Szinyei, Mészöly, Gyárfás, Bihari, Hollósy, Ferenczy, Réti, Thorma* — hogy csak a legnagyobbakat említsük. Művészek, akik először tanulni mennek a méltón nagyhírű pedagógushoz és történelmi festőhöz, *Pilotyhoz,* akik közül azonban később sokszor magukból is pedagógus lesz a bajor fővárosban — és itt gondoljunk *Liezen-Mayerre,* aki nem kevesebb, mint Piloty utódja lett a münchenі akadémián, vagy a magyar festészet továbbfejlesztésében az előbbinél sokkal nagyobb érdemeket szerzett *Hollósy Simonra,* kinek müncheni magániskolájában tanult nemcsak a megmerevedett akadémiától elforduló fiatal magyar, hanem a Münchenbe érkező európai fiatal festők jelentős része is.

Lyka Károly — aki fiatal korában maga is ott volt — kitűnően ismerte a Münchenben lüktető, problémákkal, új akarással és mégis sokszor a régihez való ragaszkodással terhes művészi életet. Ez az élményszerűség fokozza könyvének értékét. Ügyes kézzel bogozza ki a Münchenben uralkodó, oda irányuló és onnan kiinduló irányzatok bonyolult szálait és helyesen mutat rá, hogy az új művészeti irányok keletkezése és elmúlása nem önmagában vizsgálandó művészi megnyilatkozás, hanem *egyenes fejleménye a kor társadalmi és politikai hátterének.* Hogy ez a módszer Lykánál mennyire tudatos, igazolja az a mondat, amit Lyka Károly önmagáról írt — *még 1942-ben* — a *»Nemzeti romantika«* előszavában: *»Nem a stílustörténet érdekel minket, hanem elsősorban az, hogy merrefelé irányult ebben a korban az emberek érdeklődése művészet dolgában és hogy ezt az érdeklődést miképpen vélik kielégíteni a művészek.«*

Lyka Károly új könyve, bár tele van a kortárs, a szemtanú és egyben a lelkiismeretes kutató soha eléggé nem értékelhető adatanyagával, nem száraz és unalmas adatközlés, hanem világos és fordulatos stílussal, gazdag és szép nyelven megírt élvezetes olvasmány. Itt utalni szeretnék *Benczur, Szinyei* és *Mészöly* müncheni éveinek színes, élettől lüktető jellemzésére és még azt megemlíteni, hogy ez a körülbelül 250, sokszor teljesen ismeretlen, művészt és művészetüket találó tömörséggel és művészi stílussal ismertető, szép képanyaggal rendelkező könyv mindössze 80 oldal terjedelmű.

Nemrégiben — egy elhunyt művészeti író hagyatékában lapozgatva — véletlenül kezünkbe került Lyka Károlynak egy 1948-ban írt levele, melyben, többi közt — egyáltalában nem panaszkodó hangon — megemlíti, hogy öt éve nem lépett ki az utcára, miután alig tud járni és hogy emberek helyett cinkékkel és virágokkal barátkozik. Elnézést kérünk a nyolcvankétéves Lyka Károlytól e személyes magánügy nyilvánosságra hozásáért, de szeretnénk őt megkérni, hogy a virágok mellett folytassa azt, amit egész életében tett, a könyvekkel való barátkozást és mielőbb írja meg és hozza nyilvánosságra — hisz bizonyára nagy anyagot összegyűjtött már — a magyar művészélet történetét 1896, a nagybányaiak fellépése után. Dolgozza fel és hozza nyilvánosság elé ezt a sokrétű, bonyolult és izgalmas korszakot is, a századforduló művészi életét és művészetét, melynek haladó hagyományait most törekszenek helyesen értékelni művészettörténészeink és most igyekeznek értékesíteni művészeink.

Czobor Ágnes

Amiről nem szól Amerika hangja

Műveltség!

Minden oktatási év elején kérdéseket intéznek az amerikai egyetemistákhoz, hogy megvizsgálják általános műveltségüket. A hivatalos kérdések kívül a nagyobb lapok is szoktak ilyenkor körkérdéseket feltenni az ifjúságnak. Az idén a New York Times 4752 egyetemi hallgatót kérdezett meg a világ dolgairól és a beérkezett válaszokból megállapította, hogy az amerikai ifjúság példátlanul alacsony szellemi színvonalon él. De íme néhány kérdés és az arra érkezett válaszok:

Arra a kérdésre, hogy mennyi lakosa van a világnak, mennyi lakosa van az Egyesült Államoknak és külön New Yorknak, a legvadabb feleletek érkeztek. A világ lakosságának számát egyesek *százmillióra* becsülték, mások *harmincmilliárdra.* Nem egyeztek meg a válaszok az Egyesült Államok népessége számában sem. *Ötszázmillió* és *hárommillió* között mozogtak a válaszok. New York lakosságának száma *harmincmillió* — így hangzott többszáz válasz.

Milyen országok határolják Jugoszláviát? Erre a kérdésre közel ötezer válaszból mindössze hét adott pontos feleletet. Sokan »tipelték« Portugáliát, Mandzsúriát, Egyiptomot, de olyan egyetemi ifjú is akadt, aki azt állította, hogy Jugoszláviát északról Korea határolja.

A többi kérdésre adott válasz kilencven százaléka hasonló színvonalon mozgott.

Propaganda és valóság

Három tekintélyes angol lelkész Debrecenből visszaérkezett Londonba és ott az újságíróknak előadást tartott a magyarországi tapasztalatokról. Dr. Paul *Levertof* hangoztatta, hogy aggodalommal indultak el meglátogatni a magyar egyházakat, mert az amerikai lapokban és az amerikai rádióban arról értesültek, hogy Magyarországon minden vallás gyakorlását betiltották.

— Örömmel és meglepetéssel láttuk, hogy vasárnap tele voltak a templomok békésen imádkozó hívekkel. Beszéltünk különböző felekezetű papokkal, valamennyien azt mondták, hogy az állam anyagilag is támogatja az egyházakat, nem úgy, mint Angliában, ahol az egyház magára van utalva. A lakosság békében szeretne élni az angol és amerikai dolgozókkal.

Jones tiszteletes elmondotta, hogy a bombasérült templomokat a magyar kormány rendbehozatta.

— *Ezzel szemben az én templomom* — mondotta a lelkész — *sajnos, még mindig romokban hever* és több mint hat esztendővel a háború után, ideiglenes hajlékban imádkozunk.

Dr. *Bryn Thomas* megállapította, hogy szemben az amerikai propaganda rágalmaival, a mai Magyarországon *egyetlen olyan per sem folyt le, amelyben valakit a vallása miatt üldöztek.*

Az amerikai »kultúra« terjesztése ellen

Anglia egyik legnagyobb munkásszakszervezete, a Famunkások Szövetsége vezetőségi ülésén érdekes határozati javaslatot tárgyalt. »Tiltsa be a kormány az amerikai filmeket és dektektivregényeket, mert azok megmérgezik az ifjúság lelkét.« A javaslatot 107 szavazattal 94 ellen elfogadták.

ASSZONYOKNAK EGYRŐL-MÁSRÓL

Kedves Ilonám,

hogy az őszre, télire való ruhák közül melyik a szebb: *a kétrészes vagy az egybeszabott* — az teljesen ízlés dolga. Hogy azonban melyik a praktikusabb a kettő közül, arra azt felelhetem, hogy kétségtelenül a kétrészes. Mert ennek a szoknyáját lehet önállóan is használni, aztán meg a felsőrész alá, legyen az akár bolerószerű, akár kazakszerű, lehet viselni akár blúzt, akár pullovert, sőt lehet viselni ócska blúzokat és itt-ott rongyos pullovereket, amiket különben már nem igen lehetne hordani. A

kétrészes ruhák

igen sokfélék, nagy itt a változat, megemlítek két igen csinosat: láttam egyet pepita sportszerű szövetből a következő összeállításban: hordós szoknya, ehhez szűk, feszes kis boleró, ami teljesen a szoknyához tapad, tudniillik mindkét oldalon rejtetten a szoknyához gombolódik és ezért nem libeg el tőle. A bolero alatt fehér pullover volt hozzá. De ez az a ruha, aminek felsőrésze alá mindent hordhatunk, mint fentebb említettem. A másik kétrészes ruha, amit láttam, ünnepibb alkalomra, estére, színházba stb. való: fekete vékony szövetből szűk szoknya, a felsőrész kazakszerű, japán szabású, hosszú ujjú, hátul mély cipzárral, a nyak elől magasított, a kazak derekán egy raffolt, fényes selyemből való öv volt, a magasított nyakhoz nagyon illett a most divatos gyöngysor. Láttam egy igen csinos

ezüstszürke egybeszabott ruhát

is: nyaktól derékon alulig rejtett gombolással gombolódott, onnan borítás vonult le a szoknya aljáig, az öv sajátjából készült, az öv alatt két oldalt két nagy zseb volt patnival, de a zseb nem itt nyílt fönt a patninál, hanem rejtetten oldalt a varrásnál. Ez a zsebmegoldás ötletes és eredeti.

Minthogy sok kétrészes ruha került forgalomba, tehát a blúzok divatja is fellendült: nagyon sokféle szabású, formájú, színű, mintájú blúz látható. A

blúzok

közt nekem legjobban tetszett egy újszerű, ötletes blúzfajta: az anyag fehér, barna csíkokkal, a szabása ingblúz, alacsony fiús állógallérral és ez a gallér, valamint a szűk, kerek mancsettek, továbbá elöl a gombolás hólja *egyszínű barna.*

A *kötött ruhákról* érdeklődsz: természetesen, a kötött ruhák ma is nagyon szépek, praktikusak, divatosak. Te előhalásztál egyet a régi holmijaid közül, de azt írod, már nem mered felvenni, mert nagyon szűk és amellett a mellrészeken kopott, sőt itt-ott kicsit molyrágta is. Figyelj csak, ezt a ruhát kitűnően rendbe lehet hozni: a szűk szoknya most úgyis divatos, tehát a ruha alját meghagynád úgy amint van, a rossz felsőrészből megtoldod az ujjakat és a nyakrészt, veszel egy méternyi olyan szövetet, amely hasonló, de világosabb színű a te kötött ruhádnál, ebből csináltatsz elejét-hátát, amely nek azonban *ujjai és a nyaka a régi kötött ruhádból valók.* Így az ócska kötött ruhádból nagyon, nagyon csinos *kombinált* új ruhád lesz.

A munkaruha kérdése se másodrendű probléma ma, amikor annyi nő dolgozik. Így például

az irodai munkakabát

lehet célszerű és amellett csinos is: legyen olyan színű, hogy ne piszkolódjék könnyen, legyen olyan hosszú, hogy egészen elfödje az alatta levő ruhát, legyen végig egysorgombos gombolású, széles fiú-kihajtóval, a mellén egy nagy zseb, kétoldalt az alján két nagy steppelt zsebbel, derékban egy keskeny öv fogja össze, az ujjak végződjenek szűk kis kerek mancsettekkel.

Itt a pesti háziasszonyok közt most nagyon divatos lett egy étel, ismerőseim, barátnőim közül többen felhívták rá a figyelmemet, magam is kipróbáltam, kitűnőnek találtam, tehát nyomban továbbadom neked. Úgy lehetne nevezni, hogy

hamis velőkrém,

mert frissen, melegen a velőkrémre velőpástétomra emlékeztet és ha például úgy készítjük, hogy egyidejűleg friss sós pogácsát is sütünk és a meleg pogácsát kettévágva, megkenjük ezzel a még meleg, hamis velőkrémmel, akkor olyasmit kapunk, mint a legkitűnőbb velővel töltött hasé. Ez a krém vagy pástétom így készül: 5 deka zsírban egy nagy hagymát megfonnyasztunk, aztán fél liter hideg vízben elkeverünk 10 deka prézlit és 10 deka élesztőt, 2 kávéskanál apróra vágott zöldpetrezselymet, egy yestorkockát, borspótlót. Ha ez mind jól el van keverve, hozzáöntjük a dinsztelt hagymához és sűrűre befőzzük folyamatos kavarás közben. Hozzáadunk még 3 egész tojást és ha kihűlt, egy kanál mustárt. Nemcsak melegen pompás, de hidegen is éppoly jó: kenyérre, zsömlére kenve kitűnő teához, kitűnő vacsora vagy tízórai. Tápláló és vitamindús étel.

Gyönyörű karfiolok vannak a piacon, jó étel belőle a

rántott karfiol.

A karfiolt egészben, sós vízben félpuhára főzzük, ha levében kihűlt, kiszedjük, szitára tesszük, hogy leszikkadjon. Lisztbe, tojásba, prézlibe mártva, forró olajban vagy zsírban kisütjük. Burgonyát, savanyúságot adunk hozzá.

Szeretettel ölel

Panni

— **A kínai nagy vízlépítkezések** eredményei mindenütt megmutatkoznak. Kvantung tartományban az új vízszabályozási munka 240.000 hektár termőföld öntözését tette lehetővé.

A jó öreg Gvadányi

Írta: Szalatnai Rezső

Budapesten most a *Peleskei nótáriust* játsszák, nagyokat kacaghat ott az ember. Lám, *Gvadányinak* helyén van minden szava, mondatai most is célba találnak. Szép magyarságával szívünket neveli, mint maga írta volt, derít és biztat. A keshedt, vén betűk megrázkódnak, fény hull rájuk, mosolyognak, befelé tessékelnek. Nyitjuk a könyvet, könyveit s egyszerre csak bele is feledkezünk. Csip-csup élményekről szól a döccenő vers, olyan történetekről, melyeket másoktól is hallhattunk, olyan panaszokról, hogy németesedik a magyar világ, vigyázz, magyar, vigyázz! Képzeljük el a kedélyes, tréfálkodó, de már olykor nekikeseredő, kötekedő, dohogó öreg huszár-generálist, amint tekintetét kortársaira fordítja, arra az időre, amikor II. József nyelvében is németté akarta változtatni a magyart. Elmúlt a török veszedelem, újra nyakunkon a német örmány. A nyugalmazott hadfi tiszteli a királyt, de a költő elrugaszkodik mindattól, amit Bécs jelent. Csak a töröktől megóvott, császári kegyben úszó, temérdek adó-pénzzel kifényesített Bécs jelenti az élet szépségét, értelmét és magasságát? Csak Pozsonyon túl kezdődik az élet?

A Szózat forró sorait még nem ismerte a magyar, mikor a szakolcai piaci ház erkélyéről a fénytelen, elhanyagolt hazai tájra irányítja az olvasókat Gvadányi József. Ez a mi hazánk, mondja s leírja nemtelen Budát, a Dunát, a Tiszát, az Alföldet, a multat idézi, jó erkölcseinket dicséri, a rosszat megrója s szeretni-valónak, érdemesnek énekli mindazt, ami otthon van, ha még oly egyszerű is a kevély bécsihez képest. Sorai felráznak, kötelességre, rendre, építésre nógatnak. *»Keserű, de egészséges«* — írta a Peleskei nótárius első lapjára, mintegy jeligéül. Gvadányi haragszik a »nájmódira«, a copfos, vendéghajas új divatra, ami német igével, kétfejű sassal, bécsi tánclépéssel lejt közénk s el akarja bódítani az ifjúságot, elsősorban a lányokat és fiatal asszonyokat.

Sok tekintetben, politikailag is, maradi volt ez a rakoncátlan, káromkodó, szurkáló tábornok; azt tartja, ami akkor divatban volt, mind rossz. De jó az, ami a miénk, mindnyájunké, amivel megmaradtunk ezen a földön: édes anyanyelvünk, jó szokás, szép hagyomány, emberséges viselkedés, becsületes munka, természetes modor. Az, amit nem a Bécsbe futó, hajbókoló, gyáva, magamegadó, nyelvét, szokásait, hazáját eladó főurak képviselnek, hanem a nép, a kisemberek ezrei. Ez a maradiság honvágy, olthatatlan, halálig tartó honvágy. Amit leír, mind hitelesen igaz, az élet hamva rajta. Gvadányi nem költötte, hanem leírta a régi Magyarországot. Jól ismerte, keresztül-kasul bejárta, éles szeme volt, hogy mindent észrevegyen és megtartson. Életrajzírója, *Széchy Károly* fejtegeti, hogy adomái, még pajzán történetei, élcei, szójátékai is valóban megtörtént esetek emlékei. Gvadányi írásmodorának arckifejezése van, ő az első valóság-rajzoló a 18. században. Ahol mások cifrálkodtak, ő természetes és közvetlen. Honnan vette ezt az ízes, napfényes, okos bölcselkedést? A szakolcai kúriában már csak kiadta mindazt, amit egy életen át magába szívott. *Szemléletét, észjárását, szavait a néptől vette.* A peleskei nótárius vagy *Rontó Pál* épp ezért talált visszhangra a széles magyar olvasóközönségnél. Gvadányi a néppel lázadozott Bécs ellen, a nép nevében gúnyolta a német divatot. Hazafiságra, hívségre és öntudatra nevelte olvasóit. *Arany* és *Petőfi* nem véletlenül szerették s emlegették.

Amit másutt egész gárda végzett el, azt ő egymaga próbálta elvégezni. Kazinczyék fanyalogva nézték formakényes ízlésükkel és a sokszor fahangú rímektől nem vették észre az egész mű hatását, a népies, költői magatartást. Holott Gvadányi, aki három-négy nyelven írt és beszélt, s titkon olvasta a francia enciklopedistákat, elvonulva, az ország határán, egy szlovák városka borivó csendjében, igazán könnyű szívvel válhatott volna »nájmódi-íróvá«, finomkodó költővé, közel Bécshez. Gvadányi mégis a »póriasságot« választotta, elviselte, hogy Kazinczy kirekesztette Európából, megelégedett a magyar világgal s azzal a visszhanggal, amit a hazai táj vetett. Nem mesterkélt madárnyelven szólott, hanem a nép nyelvén, a jobbágyok hangján s a szegényke kisnemesekén, kik együtt sírtak az árva néppel és egyszerre szorult ökölbe a kezük a bécsi garázdálkodás láttán.

Gvadányi mindenfélét tudott az országról, franciákon edzett szemmel észreveszi a magyar lét minden ellenmondását, a sok igazságtalanságot, a főurak hetvenkedő csínyeit, a vármegyék semmitevését. *»Öreg a poéta, már sokat nem tehet«* — írja önmagáról igazolásképpen a Peleskei nótárius végén. Szakolcán remek kertet csinált, maga is ott gyomlált, kapált, nemesített gyümölcsfát és virágot s egy napon az egészet megnyitotta, tessék, mindenki sétálhat benne. Házánál nem volt barátságosabb otthon hét vármegyében. Amije volt, elosztogatta. A tábornoki címre sokat tartott, a grófit kevéssé becsülte, polgárként élt, korának népi irányú íróival levelezett, le-lerándult Pozsonyba, az országgyűlésre. Ami írásműveinek értelme és veleje: lényegében a nép nyelvének, hagyományainak, erkölcsének védelme és érvényesülése. Vadászaival, pásztoraival, kondásaival társalgott és *Voltaire-rel, Gyöngyösivel,* »kinél nagyobb poétát magyar anya még nem szült«. *Pálóczi Horváth Ádám* és *Péczeli* a barátja, ismeretlen asszonyok keresik fel északi magányában, levélben, költeményekkel s véleményét kérik. A derék hadastyán ízibe válaszol, hosszasan, mintha verset írna.

Aztán egyszerre végeszakadt a négyes rímeknek s elárvult a sok árkus papíros ott a szakolcai házban. *1801-ben, éppen százötven évvel ezelőtt halt meg a Peleskei nótárius írója.* Második felesége, a magyar konyhájáról s kedves modoráról nevezetes Katalin asszony, a tábornokot az első felesége mellé temettette. Soká baktatott a kocsi a halott íróval, míg Szakolcáról a Szenic melletti Rohóra ért. Ott a kis templom kriptájába tették le a patriótát s a sírkövön megforditották a címert, a rózsát szájában tartó néger fiú fejét. Mert ő volt az utolsó Gvadányi. Most, úgy tűnik fel, az elsők egyike volt, aki öregen, tréfálkozva meszszebb látott a társainál s ocsudó szavakkal rámutatott a népre.

Lyka Károly

„FIGYELŐ"
UJSÁGSZELVÉNY VÁLLALAT
Budapest, XIV., Nürnberg-u. 42
Telefon: 296—534

Lap: Független Magyarország, Bp.

Megjelent: 1948 DEC 13.

LYKA KÁROLYT gyomorvérzéssel beszállították a MABI-kórházba. Képzőművészeti irodalmunk nesztora, aki több nemzedéket tanított meg arra, hogyan nézze a képet, a jövő hónapban tölti be nyolcvanadik életévét. Állapotában javulás állott be.

K/

– arb Arartépes igazolvány
fejében 40 K. azaz negyven

es alkalmazásat igazolom
Ft. 5.

Korda.

VÖSÉGIH. K. OSZTÁLY
M. KIR. VALLÁS-ÉS KÖ

Lyka-Podmaniczky

Elma

Magyarország

1938. dec. 11. (Kassai kiállítások.)

A *Műterem Lyka-Podmaniczky* Elma vízfestményeiből ad ízléses, változatos csokrot. A festőnő nemes gesztussal a kiállítás jövedelmének egy részét a Magyar a magyarért mozgalomnak ajánlotta fel.

A futballistacsábító Csillag holnap a bíróság elé kerül

Csillag Dezső pénteken kerül a büntetőtörvényszék *Vas*-tanácsa elé. Csillag néhány hónappal ezelőtt, amikor a FC Roubaix francia labdarúgócsapat Budapesten vendégszerepelt, magyar válogatott futballistákat akart külföldre csempészni. A megtévesztett futballistáknak nagy összeget ígért, hogy hagyják el Magyarországot.

A tárgyaláson a tanács kihallgatja Kubala Lászlót, a Vasas válogatott játékosát, Lakatost, a Lokomotív futballistáját és még 4—5 labdarúgót.

A törvényszék Csillagot aranycsempészés miatt már hat hónapi börtönre ítélte. Holnap embercsempészés kísérletének végrehajtása miatt vonják felelősségre.

Levágta egy asszony két lábát a 75-ös

Ma délelőtt a Rákóczi-úton egy 75-ös jelzésű villamos kerekei alá került *Barta* Lajosné 30 esztendős elárusítónő. A szerencsétlen asszony mindkét lábát levágta a villamos. Életveszélyes állapotban került kórházba.

A villamosforgalom a Rákóczi-úton a szerencsétlenség következtében 15 percig szünetelt.

Magyar szakember beszámolója a moszkvai textilkiállításról

Minden külföldinek, aki Moszkvában megfordul, feltűnik az áruházak és szaküzletek textilosztályainak rendkívüli árugazdagsága. A lakosság ruházkodásában döntő változás állt be a háború befejezése óta. A textilárutermelés ma már nemcsak a mennyiségi, de a minőségi és divatigényeket is teljes mértékben

meglepett.

A gyárak egymással versenyeztek, hogy új anyagjaikkal magukra irányítsák a figyelmet.

A fejlődés valóban imponáló. Ez jórészt annak is köszönhető, hogy a textil- és konfekcióipar, valamint a divatirányító vállalatok és divatszalonok között teljes az együttműködés.

Megindul az építés a belső területeken is

Bognár József polgármester néhány nap óta *Rados* Kornél tanácsnokkal, a városrendezési és magánépítési ügyosztály vezetőjével helyszíni szemlén tekinti meg azokat a területeket, amelyeken a közeljövőben építkezések lesznek. A városjárásról a polgármester a következőket mondotta a *Világ* munkatársának:

— Utunk célja elsősorban az, hogy azoknak a telkeknek sorsa felől döntsünk, ahol romházakat bontottak le. A helyszínen állapítjuk meg, hogy

mely területeket lehet újból beépíteni, mely telkeket célszerű üresen hagyni.

Az álláspont az, hogy ezentúl necsak külterületeken történjenek építkezések, hanem a belterületen is, ahol sok alkalmas telek áll rendelkezésre.

— Ügyelünk természetesen arra, hogy a belterületen, amely amúgy is szűkölködik parkokban, ne minden megüresedett telket építsünk be, hanem

számos új park létesüljön.

— A város közlekedésének fejlődése, különösen az autók szaporodása szükségessé teszik, hogy

autóparkoló helyeket

létesítsünk. Tervbevettük azt is, hogy számos helyen a lebontott házak telkén játszóteret állítunk fel.

— A fővárosi építkezések szempontjából — folytatta nyilatkozatát a polgármester — nagyjelentőségű

a főváros tervezőirodájának

folyamatban lévő megszervezése. Ez a tervezőiroda nem bürokratikus aktázó hivatal lesz, hanem mozgékony szerv, amely foglalkozik majd minden fővárosi építkezés tervezésével és irányításával. Természetesen csak azoknak az épületeknek a tervezése és irányítása tartozik az iroda hatáskörébe, amelyeket a főváros létesít, saját költségén.

— Foglalkozunk azzal a problémával is, hogy mi történjék

a romeltakarítás

ütemének fokozására. Sok romanyagot a lebontott ház helyén halmoztak fel s a telektulajdonos nem gondoskodott elszállításáról. Ezt a problémát is meg fogjuk oldani, hogy ne rontsa tovább az utca képét a hátramaradt romanyag.

A továbbiakban elmondotta a polgármester, hogy tavasszal megkezdődik a központi városháza műemlékszerű részének teljes rendbehozása. A tekintetben nem történt még döntés, hogy a volt elevátor telkével mi legyen. Vagy

hivatalépületet emelnek az elevátor helyén,

vagy pontház épül. (Pontháznak nevezik az építészek azokat a felhőkarcolószerű magas házakat, amelyek parkok közepén állnak s olyan felépítésűek, hogy úgyszólván minden oldalról éri őket a napfény.)

A Köztisztasági Hivatal most foglalkozik

a szemételhordás új rendszerének

kidolgozásával. A háziszemét elvitelének mai formája ugyanis lassú és nehézkes. Esetleg éjjel villamosteherkocsikkal, vagy pedig olyan tehergépkocsikkal fogják a szemetet elfuvarozni, amelyeket nappal más célra használhatnak.

Az Osztálysorsjáték mai húzása

10 óráig kihúzott nyeremények:

10.000 forintot nyert: 31834
5000 forintot nyert: 27299
2000 forintot nyert: 6556
600 forintot nyert: 2197 36097 41221 45944
500 forintot nyert: 684 13491 22095 34884 49438
400 forintot nyert 192 1291 2111 2120 4286 4940 5163 6065 8646 8926 15144 16190 16259 19743 20857 22077 24481 25656 25801 26963 28214 28395 28401 28709 29713 31949 32756 32829 32856 38949 47101 47202 47522 48609 48737 49892 48942 50196
250 forintot nyertek:
94 336 497 550 553 563 801 809 855 879 925 961 992 1105 32 44 55 400 437 686 696 787 900 934 2070 77 468 578 605 614 721 786 820 838 933 3068 98 99 317 421 592 623 633 802 870 986 4087 303 360 361 546 565 629 662 745 895 931 976 5114 375 608 684 741 814 827 841 854 978 6038 081 131 139 188 317 327 473 594 653 763 788 845 888 7060 161 171 311 444 457 478 617 618 640 689 921 963 8144 191 284 301 316 487 674 748 9323 455 621 741 862 999
10009 150 223 294 447 651 655 733 735 826 839 853 955 963 11015 054 178 293 295 304 431 506 554 515 518 603 746 810 857 859 12285 334 359 435 491 782 893 13095 161 323 532 649 920 14045 117 215 271 311 354 494 538 657 738 938 945 984 15146 161 209 216 617 657 840 16057 073 237 317 438 481 527 564 580 628 739 781 959 17168 198 242 401 447 455 457 727 737 856 18019 025 030 158 172 209 261 302 450 541 649 671 749 764 915 959 19002 183 347 381 478 772 986 993
20035 097 256 311 427 430 664 678 682 738 758 820 856 21288 308 317 409 560 607 748 801 22017 051 116 363 378 418 453 522 643 920 942 23091 186 337 660 687 692 695 780 782 895 24318 537 560 775 25227 485 591 649 822 26089 105 154 286 441 510 659 720 731 746 820 27049 173 218 285 755 825 963 28035 212 425 589 622 711 741 29048 281 378 449 530 541 675 696 831 965
30062 103 260 280 295 326 385 560 575 746 767 779 787 810 831 877 31103 382 476 568 617 648 698 782 862 32213 227 257 268 331 523 541 816 818 958 33195 307 594 724 738 743 900 962 34024 279 282 376 351 476 515 540 35011 205 316 624 629 648 658 736 816 829 855 898 36144 255 450 483 594 691 697 789 980 37002 020 072 269 306 551 556 570 615 951 967 38172 217 307 314 334 373 399 613 691 744 759 795 984 39069 102 123 208 349 490 582 640 659 937 952
40194 229 587 717 810 864 947 41076 123 169 175 179 196 225 293 399 483 574 852 915 927 42046 102 112 172 212 313 358 373 426 473 498 533 700 767 811 829 925 43039 283 358 444 585 605 666 793 44087 167 242 247 262 407 588 745 809 902 944 45014 061 230 394 544 698 46061 100 256 393 452 522 554 588 637 780 956 47012 592 615 699 802 950 48225 263 434 460 590 757 772 814 872 49037 058 078 130 180 291 309 393 425 541 546 551 568 684 737
50295 438 520 703 716 739 763 781 999 51169 273 282 288 495 712 755 878 961 52193 526 598 715 745 814 905 961 53001 331 365 498 671 715 787 823 865 890 958 973 990 54011 056 371 579 705 717 773 896 925 965 966 971

½11-ig kihúzott nagyobb nyeremények:

60.000 forintot nyert: 28929
600 forintot nyert: 13072 20521
500 forintot nyert: 5673 7927 14398 19690
400 forintot nyert: 2853 17692 18822 19904 20182 21383 21415 22091 22769 26216 27832 30226 30239 33023 34514 40941 41343 42244 42357 43418 43428 44953 47739 48642 49943

*

Minden felelősség nélkül!

A sorsjegyeket a húzási teremben összeállította Porteleki József sorsjegyiroda, VI., Andrássy-út 16. és Almádi Rezsőné osztálysorsjegyforgalmi, XI., Budafoki-út 26/b.

„Szőke Laci" és „Rettenetes Vince" vesztére verekedett a kávéházban

Kiderült róluk, hogy veszedelmes üzletfosztogatók

Este 10 óra tájban a Sportcsarnok kávéház két vendége összeverekedett. Előállították őket a központi ügyeletre. Kiderült, hogy az egyik *Simon* László, akit az alvilágban »*Szőke Laci*« néven ismernek, a másik pedig *Tóth* Vince, az alvilág »*Rettenetes Vincéje*«. Simon tizennégyszer, Tóth tizenötször volt büntetve betöréses lopásokért.

A két betörő bevallotta, hogy az elmúlt hetekben 10 üzletet fosztott ki: egyet a Marx-téren, egyet a Bajcsi-Zsilinszky-úton, a többit a Teréz-körúton.

»Szőke Lacit« és »Rettenetes Vincét« letartóztatták. Amikor kihirdették előttük a végzést, barátságosan kezetráztak és újra mint jóbarátok vonultak be a 20-as cellába.

Tízszeres gyilkos a népbíróság előtt

A népbíróság Jónás-tanácsa ma tárgyalja Pap Zsigmond volt szakaszvezető háborús és népellenes bűnügyét. A tárgyalásra felvonultak azok a munkaszolgálatosok, akik Pap századából életben maradtak.

A vádirat szerint Pap 1942-ben Volócon és Sztaniszlauban rendszeresen lopkodta a munkaszolgálatosok csomagjait. Azokat, akik nem tudtak menetelni és lemaradtak, agyonlőtte. A vádirat szerint tíz embert gyilkolt meg a kegyetlen szakaszvezető.

A tárgyalás tart.

A MŰEMLÉKEK Országos Bizottsága az elmúlt évben 120.000 művészi fényképfelvételt készített a magyar műemlékekről. Az új esztendőben valamennyi jelentős műemléket megörökíti a hivatalos fotógyűjtemény számára.

Könyvaukció az Állami Zálogház és Árverési Csarnok Nemzeti Vállalatban

Budapest, IX., Lónyay-utca 30.
Telefon: 187-943, 187-966.

Kiállítás: 1949. január 16-án 10—14 óráig, január 17-én és 18-án 10—18 óráig.

Árverés: 1949. január 19-én, 20-án, 21-én és 22-én 15.30 órai kezdettel a katalógusban feltünte ett sorrend szerint.

Árverésre kerülnek: Egy zárt magángyűjteményből, valamint kisebb gyűjteményekből való régi és modern könyvek.

Betyárvilág

A TERÉZ KÖRÚTON

A BRITANNIA RÉMREGÉNYE

34

A tiszt saját fegyverét a levegőben tartva ezt kiáltotta Miklós felé: — »Tiszti járőrparancsnok vagyok!« — Ezzel a kijelentéssel nevezett tiszt megtévesztette a rendőrellenőrt. A kihallgatott tanuk vallomása szerint a tisztek nagyobbrészt ugyanazok voltak, akik előző eg a polgári ruhás embert megverték. Ez a tisztekből álló járőr Soltra József rendőr mellett — aki már haldoklott — lövésre készen tartott fegyverrel állt. Körülfogták Miklós rendőrellenőrt, puskatussal agyba-főbe verték, úgy, hogy két fegyver eltört. Közben már a haldokló Soltrát is ütötték-verték, rugdosták. Miklósnak sikerült magát a tisztek közül kiszabadítani és az Aradi-utcában a liget felé futásnak eredt. Ekkor a körút sarkán álló tisztek 10—12 lövést adtak le rá. A lövések nyomai láthatók az Aradi-utca 9, 11, 13, 17, 19, 14 és 16 számú házakon. Valószínű, hogy a támadók közül is valaki megsebesült, mert a Gyár-utca 6. számú ház előtt két frissen vérzett kapcarongyot és egy lábtekercset találtak. A nyomozat teljes erélyel folyik tovább. A rendőrség megállapította az incidens résztvevőinek teljes névsorát« — így szólt a rendőri jelentés.

XXIII. FEJEZET.

Az utolsó éjszaka

— Nem engedünk — szaladt végig az elhatározás az éttermen és folyosókon. Prónay, aki ekkor már alezredes volt, tudomást szerzett arról, hogy a minisztertanács elhatározta a Britannia feloszlatását.

Válaszul a Britanniában szintén tanácskozásra ültek össze. A szemekben harci tűz és halálos rémület váltakozott. E hirtelen tanácskozáson, bár még csak halkan, de megszólalt az aggodalom hangja is. Ellenállunk!

— Hátha levernek minket? — vetette közbe báró Babarczy Jenő.

Lehurrogták. Leszamarazták. Hát hogy lehet elképzelni is... Van-e erőhatalom az országban, amely szembe mer szállni a Britanniával és ha meg is meri kísérelni ezt a támadást, ne omolna össze véres fejjel?

Gröschl, aradiutcai kocsmáros beleszólt a tárgyalásba:

— Nekünk nemcsak a mi erőnkben kell bízni, mögöttünk áll az egész keresztény Magyarország. A kormány a zsidók érdekében akar feloszlatni és szétverni bennünket. Mi pedig akár életünket is kockáztatjuk a Britannia fennállásáért.

— Úgy van! — helyeselték a tisztek.

Ostromállapot

Nyomban hozzáláttak a védelmi harc részleteinek megbeszélésére. Fegyvereket nem kellett előkeríteniök, mert az elvetemült gazemberek nagy fegyvertárral rendelkeztek. Gépfegyvereket állítottak a körúti ablakokba, az erkélyekre és háztetőre. A legénységet és a tiszteket ellátták munícióval. Voltak, akik jobbnak látták kitérni az összeütközés elől. A dícstelen menekülést választották. Huber százados kénytelen volt kiadni az utasítást: engedélye nélkül senki el nem hagyhatja a Britanniát. Így azután a teljes ostromállapot helyzetébe került az épület. A szálló halljában torlaszokat emeltek, homokzsákokat helyeztek el.

Sesevics újabb ötleteket termelt a végső harc érdekében:

— Be kell sorolni a civileket, akik itt laknak. Ha másra nem, golyófogónak.

Felkutatták, van-e a szállodában könnyelmű és meggondolatlan civil, aki golyófogónak alkalmas. Alig négy-öt emberre akadtak. Katonaruhát adtak rájuk, akár tetszett nekik, akár nem. Volt köztük egy hatvanhat éves, Diamant nevű kereskedő is.

Babarczy kiadta a parancsot, hogy a Nemzeti Múzeumból hozzák el az ott található páncélokat a »törzskar« számára. Sajátkezűleg aláírt szolgálati jegyet küldött át a Nemzeti Múzeum igazgatóságának: szolgáltassák ki az összes fellelhető páncélokat.

A Britannia egyik autóján rohant el Sánta őrmester vezetésével négy ember, hogy páncélt keritsen a vezéreknek. Babarczy a szobájából irányította a védelmet. Többször becsöngette adjutánsát:

— Mi van a páncélokkal?

Sánta visszajött és azt mondta, hogy a múzeum be volt zárva. De nem volt tétlen, páncél helyett italokat hozott az »ostromolt« várba. A borokat a terézkörúti kereskedők felnyitott üzleteiből szerezték, élelmiszert a Nyugati-pályaudvar egyik szállítmányából hoztak.

Kiosztják az italt

Közben Prónay telefonált a Várból, hogy a nemzeti hadsereg és a rendőrcsapatok elindultak a Britannia ellen. Küldöncök érkeztek és a telefon is csengett. Lieszkovszky főhadnagynak hirtelen mentőötlete támadt:

— A legénység és a tisztikar lelkesedésének fokozása céljából, ki kell osztani minden feltalálható italt és ételt.

(Folytatása következik.)

Sir Thomas Beecham bandának nevezte a Covent Garden Opera vezetőségét

Londonban súlyos bonyodalom keletkezett a *Covent Garden Opera* körül. Sir Thomas *Beecham* karmester éles támadást intézett az Opera vezetősége ellen.

Többi között a következőket írta: »Az Opera vezetőségében senki sincs, aki csak valamit is értene az operához. Egyiknek a tudása sem ér egy rézgarast sem. A vezetőségből gondosan kizárták az angol zenei életnek minden valamirevaló vezetőjét. Nem hinném, hogy a banda kifejezés ez esetben helytelen volna.« Sir Thomas Beecham utalt arra is, hogy legutóbb dr. *Rankl* személyében német nevü zenei igazgatót neveztek ki, ami szerinte a rejtélyek rejtélye. Főleg feltünő ez egy operánál, amely magát *Nemzeti*-nek nevezi.

Sir John *Anderson*, a Covent Garden nevében élesen visszautasította Beecham támadását.

Karinthy Frigyes szerepel fia darabjában

Nagy érdeklődés előzi meg Karinthy Gábor »Szellemidézés a Newyork kávéházban« című rádiójátékát, amely a jövő héten kerül bemutatásra.

Karinthy Gábor édesapját, Karinthy Frigyest is szerepelteti, akit Szendrő József személyesít meg. Kosztolányi Dezső is megszólal a hangjáték során. Benkő Gyula játssza. A harmadik költő főszereplő Kemény Simon lesz. Ezt a szerepet Kárpáti Zoltánnak osztották ki. Somlyó Zoltán hangját Gáti **József tolmácsolja.**

Lyka Károly

a magyar művészettörténetirás doyenje most töltötte be nyolcvanadik évét. Szóban és irásban nemzedékeket nevelt az igaz művészet helyes megértésére, nemcsak a Képzőművészeti Főiskola katedráján, hanem folyóiratok, napilapok hasábjain hadakozott bátor, közvetlen, kristálytiszta stilusával a századforduló magyar művészetének elismeréséért. Festőművésznek indult Hollóssy müncheni iskolájában, hallgatta Richard Muther átfogó szemléletü művészettörténeti előadásait s már akkor küldözgetett művészeti cikkeket pesti lapoknak. »Akkor még kétéltü voltam«. Festőládikával és tollal ment le Itáliába s végleg lehorgonyozott a művészettörténet mellett. Egyik legragyogóbb stilisztánk. Az ő nevéhez fűződik az a kedves és találó megjelölés, amely a magyar biedermeierkor művészi tevékenységét a táblabiróvilág művészetének nevezte el. Erről szóló négykötetes alapvető munkája az első világháborút követő idők kimagasló művészetirodalmi eseménye volt. Most a Szabadsághegyen él. Leánya és veje szinte vattában tartják. Legkedvesebb barátai a fák és a madarak — a vidám cinkék és csuszkák, melyeknek dolgozószobájának ablakrácsain helyezi el a mindennapi dióéledelt — s az ostrom viharaiban hangját vesztett Bundi, a hüséges házőrző. Lyka professzor hat éve nem járt lent a városban, nem látott kiállitást, de mindenről tájékozva van, mert egykori ragaszkodó tanitványai szinte naponta látogatják. Nem is csoda, mert olyan derüs bölcsesség, könnyü humor árad belőle, hogy felfrissül tőle az ember. Vass László, kitünő kollégánk pattantotta ki a féltve őrzött titkot, hogy az európai »kakukfüvekről«, a Thymusokról irt könyve révén mint számottevő természettudóst becsülik a nemzetközi szakkörök. »Ez csak amolyan melléktermék, szórakozás volt, mint kortársaimnak a kaszinó vagy a kártya«. Mütörténeti jegyzetei, több tizezer cédulája között lankadatlan szorgalommal, fiatalos becsvággyal dolgozik tovább s amikor legközelebbi művéről kérdezem, pajkos mosollyal idézi Kossuth Ferenc mondását: »A jövő Jupiter térdein fekszik«... (D)

SZÍNHÁZ ÉS FILM

Súlyos baleset érte Bajor Gizit

Elesett a lépcsőn és a karját törte

Tegnap súlyos baleset érte *Bajor* Gizit, a *Nemzeti Színház* örökös tagját. A kiváló művésznő megcsúszott budai házának lépcsőjén, elesett és a karját törte. Férje, *Germán* Tibor orvosprofesszor vizsgálta meg először, majd két neves sebészt hívtak a művésznőhöz. Ők állapították meg, hogy balkarja eltörött. Ideiglenes kötést alkalmaztak, amelyet ma délelőtt végleges gipszkötésre cseréltek fel.

Érdeklődtünk a beteg állapota felől és azt a felvilágosítást kaptuk, hogy a töréstől eltekintve állapota kielégítő. Három hétig gipszben marad a karja. Az orvosi vélemény szerint a balesetnek semmiféle utóhatása nem lesz. Értesülésünk szerint Bajor Gizi rövidesen el is kezdheti a »Karenina Anna« próbáit a Magyar Színházban.

Lenin: *Kőmüves Sándor*, Sztálin: *Ladányi Ferenc*

Január 24-én a rádió Lenin emlékünnepélyt rendez. A műsorban Békés István átdolgozásában »A Kreml toronyórája« kerül mikrofon elé. A darabban Lenin szerepét Kőmüves Sándor, Sztálin szerepét pedig Ladányi Ferenc alakítja. A műsorban fellép még Ladomerszky Margit, Bihari József és sok más művész.

A szinigazgató „beugrott" a főszerepbe

Nagy sikerrel adják a Pesti Színházban »A szabin nők elrablása« című zenés bohózatot. Solthy György, a darab egyik kitűnő szereplője váratlanul megbetegedett. Egri István, a színház igazgatója s a darab rendezője nyomban szanatóriumba küldte Solthyt s helyette tegnap este ő lépett fel a szerepben. Hibátlanul játszott és a közönség szeretettel ünnepelte.

Színházi hírek

»Színház és demokrácia« címmel Major Tamás ma délután fél 6 órakor előadást tart a Zeneművészeti Főiskola nagytermében. A belépés díjtalan.

Dávid Mihály, a Madách Színház kitünő művésze, aki két hétig beteg volt, ma este már fellép az »Itélet éjszakája« című darabban.

Olaszországban nagy felzúdulást keltett az a rendelet, amely kimondotta, hogy a római operában január 1-től kezdve kötelező a frakk és az estélyiruha.

A Vígszínházban Szirtes György vette át a megbetegedett Gönczöl János szerepét a »Földi paradicsom« és a Kabaré előadásain.

Thurzó Gábor darabot irt Alexej Tolsztoj »A vörös kakas« című novellájából.

Gorkij »A besugó« című regényét Zolnay Vilmos rádióra dolgozta át. Február 18-án adják elő.

Lyka Károly

Lyka Károly nyolcvanéves

A haladó szellem magyar úttörőinek sorában Lyka Károly egyike volt azoknak, akik kultúránkat, amely most válik minden dolgozó közös kincsévé, megalapozták. A harcos építők nemes példánya, a tiszteletre méltó kor küszöbét átlépve, — január 4-én lett 80 éves — elmondhatja magáról, hogy a maga területén mindig a jövendőbe nézett és újító volt az újítók között.

Festőnek indult hajlandósága szerint. Münchenben Hollósi Simon tanítványa lett s kora ifjúsága összekötötte itt a későbbi »nagybányaiakkal«, akik először hoztak forradalmi megmozdulást a kifáradt magyar művészi vérkeringésbe. Lyka lett a *nagybányai iskola* szószólója *az új, szabad képzőművészeti kritika* eszközeivel. Négy évet tölt el Itáliában is, ahol a reneszánsz művészetét tanulmányozza s ezzel a gazdagodással tér haza, hogy megteremtse, a hivatalos konzervatív szemlélet ellenére, a modern magyar képzőművészeti kritikát. Aki tudja, mit jelentett feltörni a nehéz magyar ugart, megérti Lyka törekvéseinek korszakfordító jelentőségét.

Mit akart elérni Lyka ezzel az új irányával? *A műértést kiragadni*

az uralkodóosztály monopóliumából és közkinccsé tenni széles, akkor még elsősorban haladó polgári rétegek számára. A tanítás nemes feladatát vállalta, megértést keresett és terjesztette a művészet örömét. Kritikái, nagyobb munkái és a »Művészet« című folyóirat 17 évfolyama egyként ezt a feladatot vállalták. Eszméi eljutottak a *munkásosztályhoz is*, különösen ama jeles képességei nyomán, hogy a képzőművészet hazai és nemzetközi eseményei mögé szerencsés kézzel adta *a társadalom ösztönző erőinek elemzését*. Közelhozta Lyka esztmevilágát a munkásosztályéhoz az a tény is, hogy következetesen kiállt *a mindig megújuló modern és élő művészi alkotás* mellett.

Utat tört a proletár-realizmus nagy festő-ősének, *Nagy Istvánnak*. Kiállott a fény nagy mestere *Egry József* mellé és egyengette útját *Medgyesi Ferencnek*, a magyar szobrászat e kiválóságának.

Lyka nevéhez fűződik *a modern képzőművészeti felsőoktatás kiépítése;* Réti Istvánnal együtt tették az olyannyira elhanyagolt képzőművészeti főiskolát az ifjú nemzedék kiváló tanító műhelyévé, s Csók Istvánnal, Rétivel, Rudnayval és Vaszaryval együtt vették át a modern magyar művészképzés feladatát.

Lyka Károly a maga modern és haladó nevelő elveihez mindvégig hű maradt s magas kora küszöbén ezért is tekint rá megbecsüléssel a haladó magyarság.

Sz. S.

dultak a fővárosba. Az érkezésüket jelző táviratot a vasútról küldték maminak, nehogy ideje maradjon leinteni őket.

Klára asszony legutolsó levele arról szólt, milyen jót tesz papinak a szanatóriumi élet. Lehet, hogy ezzel önmagát akarta megnyugtatni, de bizonyos, hogy a fiatalokat teljesen megnyugtatta.

Egyik közbeeső stáción Gyula úr fővárosi lapokat vett és a pesti mulatóhelyek műsorát kezdte böngészni. Azt mondta:

— Békeffit megint megnézzük. De azokhoz a nigger-görlökhöz is el kell mennünk ...

Zsófika borús méltósággal nézett rá:

— Gondolj szegény papira!

— Na ja, csak úgy, ha nincs nagyobb baj ...

Miután átöltöztek a szállodában, taxiba ültek és kivitették magukat a budai szanatóriumba. Verőfényes vasárnap volt és Budapest szívfájdítóan szép volt a tavaszi pompájában.

Mikor az autó áthaladt a Lánchídon, a királyi vár zöld rézkupolái fölött fényes fehér felhők vitorláztak.

Mindenütt jólöltözött emberek, akik az új ruhájukat sétáltatják ... A divat akkoriban már a női lábat hangsúlyozta és az aszfaltot úgy ellepték a formás lábak, mint a sárga pitypang a réteket.

— De szép is lehetne az élet! — sóhajtotta Zsófi kéjesen.

Persze, ha nem volna a halál és mindaz, ami vele jár ... Horatius *fekete gondja* azonban ott kuporodik nemcsak a lovas háta mögött, hanem az autótaxi benzintartányán is.

Az intézet kapuja előtt összetalálkoztak az igazgatóval, éppen be akart szállani elefántcsontszínű Mercedesébe. Idősebb úr volt, kiborotvált barkót viselt, azelőtt bronzszínűt, újabban feketét, de vérbeli *dandy* volt, mint az ő idejében mondták, nemkülönben híres, szinte már hírhedt nőbarát.

Mikor meglátta Zsófikát, aki igazán jól festett tavaszi kosztümjében, fölvette a monokliját és kalauzává szegődött.

— Magam fogom elvezetni legkedvesebbik páciensemhez!

A szanatóriumnak szép, nagy parkja volt. Amint hárman végigsétáltak a sárga kavicsúton, fehér virágokkal borított, hatalmas vadcseresznyefa alatt, virágos orgonabokrok között, váratlanul megpillantották őket, akiket kerestek: a papit és a mamit.

A fejedelmi tartású, délceg asszony, klasszikus metszésű márványprofiljával, karján vezeti a fehérhajú, megtört aggastyánt. Arany verőfényben járnak, csupa tavaszi virág között. A kép megható és fölemelő.

Mami — Zsófika egy villámgyors pillantással megállapította, hogy az új fekete kosztümje jól sikerült — mami lassú, óvatos léptekkel vezeti az öregurat, közbe halk gügyögő hangon szól hozzá, az arcán az irgalmasság meleg és lágy kifejezése ül, egyébként pedig megrakódott mindenféle célszerű holmival: takaróval, párnákkal, könyvekkel, ásványvízzel.

— Bele kell szeretni ebbe az asszonyba! — tört ki a lelkesedés az igazgatóból.

Lelkesedése azonban plátói természetű volt, neki komolyan csak a harminc éven aluliak tetszettek.

Csetkó papi figyelmesen és némán nézte a fiatalokat. Mikor Zsófika a nyakába borult és csókokkal meg könnyekkel áztatta, megsímogatta az arcát, de nem mosolygott. De aztán megölelte Gyulát és szó nélkül megcsókolta.

Klára asszony leültette az urát egy kerti karosszékbe. Zsámolyt tett a lába alá, takaróba csavarta és közben — teljesen fölösleges módon — letérdepelt a kavicsos útra.

— Ez az ápolónő dolga! — tiltakozott az igazgató.

— Ez a feleség dolga! — válaszolt komolyan Klára asszony.

Ekkor megszólalt papi. Várday Gyulára nézett, azt mondta:

— Hol az operatőr?

Mami lemondó tekintetet vetett a fiatalokra: lám, milyen zavaros! Az igazgató pedig évődni kezdett Csetkóval.

— Hál' Istennek, nincs szükség operatőrre! Itt csak belgyógyászok vagyunk és a belgyógyász azért jobb az operatőrnél, mert amit ő rendel, az olyan, mint a habos kávé: az ember meg is ihatja, de ott is hagyhatja.

Várdaynak azonban úgy tetszett, hogy ő megérti az öreget. Az tudja, mit beszél. Nem sebészre, hanem filmoperatőrre gondol. A tüntetve térdeplő asszonyság csakugyan olyan látványosság, amely a moziba kívánkozik.

Folytatjuk

Visszatekintés

Nem bánom, hogy hátul maradtam,
Hogy, ha vetettem, nem arattam,
Hogy nem fürödtem nap sugárán,
Hogy feledés magánya vár rám,

Hogy nem duskáltam drága kincsben,
Hogy kertből egy virágnyi sincsen,
Hogy zsellér lészek holtomiglan,
Hogy éj-napom kis zúgban illan,

Hogy cserbenhagytak jóbarátok,
Hogy hű szemet nagyméha látok,
Hogy messze elkerült a hála,
S közönynek elborít homálya:

De fáj a tűz, mely lánggal égve
Lehamvadt lelkem rejtekébe,
A csók, mely nem találta párját,
A vágy, melyet dér fogá járt át.

A sok nagy szándék, mely lecsökkent,
A gyöngyforrás, mely visszaszökkent.
A pezsgő kedv, mely szertekorhadt,
A sasszárny, mely ketrecbe sorvadt.

Az oszlop, melyet villám tört szét,
A tölgy, melynek szél vájta törzsét,
A szirtbe torpadt folyam árja,
A megfeneklett büszke gálya!

Lenkei Henrik

Magyar világ a Műcsarnokban

Irta **Lyka Károly**

Körülbelül százharminc év művészetéből kaptunk gazdag mutatványokat a Műcsarnokban. És pedig csupa olyan képet, amelyek csakis a magyar életet, a magyar táj érdekességeit fedik fel. Néhány szobor sorakozik mellékjük, Izsó Miklóstól máig. A szép gondolatnak atyja egy budapesti műbarát, Barta Károly, aki ezidén is tetemes összeget adományozott erre a célra. Majovszky Pál dr. pedig száznál több magyar gyüjtőt látogatott meg s válogatta ki kincseikből az idevaló anyagot. Ami így összegyült, azt az élő festők munkáival egyetemben kerek egésszé rendezte Petrovics Elek.

Ha három ilyen ember összefog, csak jó dolog kerülhet ki.

Szemünk elé nyitották művészetünk történetkönyvét s mi érdeklődve nézzük, hogyan változott idő, ember, izlés, érzés, stílus, szenzáció és költészet ily hosszú idő alatt.

Mert a legrégibb műtárgy, amely itt látható, nem a múlt, hanem a XVIII. század végéről való. Schallhas Fülöp Károly, pozsonyi fiú, bécsi festőtanár a szerzője, akinek halálát három év választotta el az új, a XIX. század megszületésétől. Ez az öregek közt is öreg, egy pár teremmel odébb azonban itt a fiatalság. Némelyik oly fiatal, hogy ebben a percben még a Képzőművészeti Főiskola vakolatlan falai közt ábrándozik egy szebb jövőről s arról, hogy Bud miniszter sem lesz örökké kőszívű, ha majd megint stipendiumokról esik szó. Így lóg együtt békében az őskori professzor, de genere Schallhas és az ő déd-ükunokái, akiknek még csak öt-hatévi studium nyomja a vállát.

Vannak azonban itt öreg diákok is, akik úgy 1850 táján rajzolgatták igen szorgalmasan a művészetek abécéjét Marastoni mester pesti iskolájában: Lotz Károly, Szemlér Mihály (mind a kettő akkor első díjat nyert a növendékek kiállításán), azután Ujházy Ferenc és Grimm Rezső. Mind a négynek művei ime egy födél alá kerültek olasz mesterükkel, aki joggal került ebbe az emlékezetes kiállításba külföldi eredete ellenére is, hisz derekasan igyekezett egyet lendíteni az árva magyar festészeten.

A lánc most már megszakítatlan. Mert Lotz viszont tanára volt Csóknak, Csók meginten tanára egy sereg fiatalnak, s így a nemzedékek egész sorozata került így együvé. De itt van Székely Bertalan is, gyönyörű kollekcióval képviselve, ő tanára volt annak a Hollósy Simonnak, aki tanára lett Rétinek, Rudnaynak, Glatznak, Benkhardtnak, ezek viszont mind tanárai az itt kiállító legifjabbaknak, ugyanígy Vaszary, aki viszont Székely Bertalannál kezdte. Sűrűn összebogozott hálózata mestereknek s tanítványaiknak s az egész nemes társaság mind egy nagy és szép célért fáradozott: ecsettel megteremteni a magyar világot.

Ez a nehéz művelet persze nagyon különböző utakon, módokon, nagyon eltérő felfogás alapján folyt: a kiállításban bemutatott korszak épp oly rétegzett, mint egy geológiai szelvény, épp úgy megvannak a maga gyűrődései, áttörései, sőt vulkánjai. Egy ilyent képvisel itt Munkácsy, ezuttal nagyobbára ifjabbkori festményekkel. A hirtelen áttörést és magasba emelkedést Szinyei szimbolizálja, az egyenletes kemény őskőzet szilárdságát Székely, a termő-húmuszt a nagybányaiak, a nyájas víztükör költészetét, témái révén is, Mészöly. Ha a szabad természetnek geológiájából bevonulunk a főváros aszfaltjára, találunk itt is érdekességeket. Mert már a harmincasnegyvenes években Pest-Buda művészeti központtá válik: ide sereglik minden festő és szobrász s ettől fogva Nagybányáig a magyar művészettörténet körülbelül azonos Budapest művészettörténetével.

Pest-Budán kezd letelepedni a táblabíró-világ szép őszén Barabás, Györgyi, Weber, Ujházy s még egy sor, gondosan simított polgári palettájával. Valamivel később a nagy bécsi hajótörés ide veti Borsost. Barabást konszolidált, enyhe festészete fölsegíti a háziúrságig, ő a Krőzus, a többi néha inkább fotografus, néha inkább rajzmester, néha meg éppen korcsmáros, semmint festő. Hiányzott még az esztétikai konjunktúra. Odakünn, a boldog Itáliában Markó ezalatt világhírt szerzett. Ő e században az első magyar festő, akinek nevét nemzetközi érték gyanánt emlegetik. Finom harmonizáló festészetéből e kiállításban is kapunk kóstolót. Mint ahogy egyáltalán érdekesen van itt képviselve a táblabíró-világ művészete.

A szabadságharc után ez a csöndes idilli művészet megváltozott. Jóval erősebb legények állnak ki a porondra: a pingálást művészeti problémák, a nemzetközi tárgyat nemzeti téma váltja fel. Valamennyi fölé, akik ekkor itthon dolgoznak (Madarász és Zichy künn van a nagyvilágban), Székely Bertalan emelkedik, erőteljes epikájával, amely mellett tűtokban, csöndben áldoz a szadai szabad természet múzsájának is. Csak holta után vált ismeretessé, hogy egyike volt legnagyobb tájfestőinknek, a meleg kedélyű Mészöly mellett. De ez már az újabb kor gyermeke.

Mikor aztán amerikai módra egy-kettőre megszületik a régi Pest-Budából az új Budapest, víg világ indul s ennek festett reflexei nagy mennyiségben láthatók a kiállításon. Akkor éli virágkorát a Népszínház s fél-Magyarország szerelmes Blaháné menyecskéibe. Egyszeribe ott terem a festő vásznán is a legény meg a menyecske, kackiásan, egész etnográfiai pompájában. Pletyka, adoma, élc, móka, idill formájában vállal szerepet a festő műhelyében. Követi a szobacicus, a dandy, a gavallér, az akkori Budapest pezsgő vidámságának egész szertára. Itt ez mind végig tapasztalható azokon az adomás képeken, amelyek Roskovicstól Skutezkyig egész sereg festőt foglalkoztattak. Ezt a vidám pikturát nem nagyon gyötri a művészeti probléma: készen kapta a festés módját a müncheni akadémián, ezzel sáfárkodik kiki a tehetsége foka szerint. E barna, sokszor virtuóz fürgeséggel festett képek, amelyek közül helyi világhírűségre és tárcákban való megénekeltetésre vergődött Margittay Ellenállhatatlanja és Roskovics Pici piros almája, akkor kezdtek letűnni, amikor az első szellő fujdogálni kezdett Nagybánya felől s egymásután megjelentek Rippl-Rónai, Fényes és társaik. Magukkal hozták a művészi elmélyedést, az érzés frisseségét, a stílus vágyát. Eleinte futóbolondoknak nézték őket. Most itt lógnak, békésen egymás szomszédságában s ki sejtené, hogy egykor még miniszteri székből is átok alá kerültek? Jó lecke a mai politikusok számára is.

Azonban az első séta, amely minket körülbelül a millenáris szép napok művészetéig vezetett, máris kifárasztott. Pedig csak a feléig jutottunk. A kiállítás oly gazdag s még oly sok benne a látni és okulni való, hogy csak többszörös megfelezéssel kaphatunk róla egész képet.

Uj Idők 1927. XXXIII. 4-7

Lyka Károly

Néhány megjegyzés

A NEMZETI SZÍNHÁZ ÚJ ÉVADJÁRÓL

Az új évadban feltűnően későn — október végén — mutatott be új darabot az ország első színháza. A »Szellemidézés« premierjéig régi repertoárjából élt a színház, abból, amit eredményekben gazdag esztendők során felhalmozott. Azt senki sem kérheti számon, hogy a tavalyi — megtört, zaklatott — évadban, az ellenforradalom leverését közvetlenül követő időkben miért nem bővült ez a kincstár új, magyar drámákkal és komédiákkal? A nehéz körülmények között szép teljesítmény volt a »Tisztújítás« felújítása, az oly színvonalas »Phaedra«-bemutató és a mai színpad egyik, nálunk eddig eléggé elhanyagolt géniusza, Bertolt Brecht »Jó embert keresünk« című epikus drámájának sikeres előadás-sorozata a Nemzeti Színház kamaraszínházában, a Katona József Színházban. Ezek az előadások — és Garcia Lorca művészien rendezett és játszott »Vérnász«-a — mind méltók ahhoz a színvonalhoz, amelyre *Major Tamás* és munkatársai, esztendők kemény, céltudatos munkájával a Nemzeti Színház együttesét fejlesztették.

A »Szellemidézés«-ről sokat lehet — s kell is még sokat — vitatkozni. Problémáival, hiányaival együtt is — amelyek létezését különben Karinthy Ferenc új drámájának legpozitívebb elemzői sem tagadják — helyes volt a mai magyar színműíró-gárda egy igen értékes tagja új művét előadni a Nemzeti Színházban.

Annál helytelenebb azonban, hogy — ha már nem előzte meg — legalább nem követi a »Szellemidézés«-t új, mai tárgyú magyar színmű bemutatása a Nemzetiben, vagy a Katona József Színházban. »Egy színház csak azt adhatja elő, ami megszületett« — mondhatná erre valaki. Aki azonban csak valamennyire is jártas a mai magyar színház és színműirodalom világában, tudhatja, hogy több értékes kezdeményezés született és azt is, hogy dramaturgiai támogatás, erkölcsi és anyagi segítség nélkül, e kísérletek bimbói nem lehetnek virágokká. A Nemzeti Színház dramaturgiája — amely esztendőkön keresztül buzgó kertésze volt jó —, s nem egyszer kevésbé jó — magyar színpadi kezdeményezéseknek, mostanában nem küzdött olyan magyar drámák megszületéséért, amelyek — a szocializmus szellemében — mélyreható, művészi hevületű válaszokat adnának budapesti munkások és értelmiségiek problémáira.

Néhány nappal a Nagy Októberi Szocialista Forradalom negyvenedik évfordulója előtt mutatta be a Nemzeti Színház *Borisz Gorbátov*, a kiváló szovjet író *»Egy éjszaka«* című drámáját. Mint azt a napi- és hetilapok kritikái — szinte egyöntetűen — megállapították, az előadás mélyen alatta maradt a nem hibátlan, de őszinte hangú, emberi és több jelenetében megrázó történelmi párhuzamot, magyar társadalmi aktualitást felidéző drámánál. A győri Nemzeti Színházban kétségkívül nagyobb gonddal, több szívvel készültek fel az »Egy éjszaka« előadására, amely Budapesten különben a bemutató óta sem fejlődött; az alapvető rendezési tévedéseket, a hibás szereposztás okozta helyzetet nem lehetett — a legsegítőbb bírálatok felhasználásával sem — egyik előadásról a másikra eltüntetni.

Annál több gondot, szívet, parádés szereposztást fektetett a Nemzeti Színház a november 7-én bemutatott *Marceau*-színmű, »A tojás« előadásába. Ez a színmű pedig a társadalmi és erkölcsi felbomlás légkörét árasztó, cinikus és nihilista alkotás, amely alkalmat adott ugyan *Hubay Miklósnak* szellemes bemondások ötletes fordítására és a tehetséges *Kálmán Györgynek* egy sokoldalú szerepre — a munkások, a haladó értelmiségiek azonban értetlenül, sőt felháborodva távoznak a nézőtérről. Igaza van *Franz Erpenbecknek*, a nemrégiben nálunk járt nagy, német színikritikusnak, hogy a Marceau-féle állítólagos »modernizmus«-nak nincs köze Brecht valóban modern, az epikus dráma nagy lehetőségeit feltáró munkásságához, hanem az nem más, mint a huszas évek — akkoriban még bizonyos antikapitalista tartalommal rendelkező, ma már azonban túlhaladott, retrográddá lett — »izmusai«-nak kísértése. És *Bajomi Lázár Endrének*, az új francia színpad alapos ismerőjének is teljesen igaza volt, amikor — még »A tojás« bemutatása előtt is — arra figyelmeztette a Nemzetit; adják elő inkább Salacrou valamelyik művét; sokkal több emberség, társadalmi mondanivaló van azokban, mint a nihilista Marceau-darabban!

A Nemzeti Színház idei további műsorterveiből valóban konkrétumnak csak az a két mű vehető, amelynek próbái már megindultak; a *»Peer Gynt«* felújítása és a *»Mandragora«* — *Karinthy Ferenc* új fordításában. Ki ne örülne, aki barátja a világszínháznak, hogy újra láthatja, *Ibsen* tán legnépszerűbb színpadi művét? És a Mandragora iránti érdeklődésünket is csak kevéssé tompítja, hogy két esztendő leforgása alatt a negyedik színház újítja fel — negyedik fordításban — Macchiavelli mesterművét... Karinthy Ferenc bizonyára az eddigieknél hívebben idézi majd fel a Nagy Firenzei fürkész szellemét!... De hogy valami hiányzik a Nemzeti Színház idei műsorpolitikájából, hogy az ország első — és joggal becsült — színházának lelke e pillanatban nem lobog azzal a lánggal, amely valóban világítani és melegíteni tudna, az is bizonyos.

Mi az oka ennek? Talán az, hogy egy túl szűk írói és dramaturgiai kör alakult ki a színház vezetése körül, és hogy e kör elállja az útját új íróknak, fordítóknak, dramaturgoknak? Talán egyes »sztárrá« lett színészek túlzott beleszólási lehetőséget kaptak a darabok kiválasztásába? Talán, hogy a színház vezetői — korábbi nagy eredményeik jogos sikerétől megittasulva — nem fogadnak el kritikát, s minden bíráló szóban sértést látnak? Most nem feladatunk az okok kutatása, tényeket soroltunk fel. Amit leírtunk azt kötelességünknek éreztük leírni, erősen bízván abban, hogy Major Tamás — Lucifer kiváló megszemélyesítője — nem veszi zokon, ha valaki őt és a Nemzeti Színházat nem csupán hódolattal, hanem bírálattal is illeti.

Antal Gábor

Nagy magyar művészek

Lyka Károly tizenöt tanulmánya

Népszerű, határainkon kívül is közkedvelt hetilapunk, az Élet és Tudomány »Kiskönyvtár« címmel könyvsorozatot indított, amely a legszélesebb rétegeket érdeklő kérdések megvilágítását tűzte ki feladatául. Első kötetük a kisgyermekek nevelését tárgyalja, a második címe: Az űrhajózás, most pedig a kilencedik évtizedében járó, s jó egészségnek örvendő, a magyar képzőművészek népszerűsítése terén úttörőmunkát végzett és el nem múló érdemeket szerzett Lyka Károly tizenöt kitűnő tanulmányát fűzi egy csokorba a »Nagy magyar művészek« című kötetében. Többek ezek a kristálytiszta, könnyed hangon megírt élvezetes olvasmányok a nagyképűen hangzó tanulmánynál. Művészportrék és jellemrajzok, magas igényű esszék, magávalragadó olvasmányok, amelyek anélkül, hogy az olvasót megterhelnék, szinte kézenfogva vezetik be a nagy mesterek világába.

A Nagy Tibor gondos szerkesztésében, meleghangú utószavával és szellemes szómagyarázataival megjelent, kellemes formájú, szép borítólapú kötet a jó és hasznos könyv iskolapéldája.

Magyar forradalmi művészet

A **magyar képzőművészet** nem ünnepelhette volna méltóbban a Nagy Októberi Szocialista Forradalom negyvenedik évfordulóját, mint a Műcsarnokban rendezett *»Magyar forradalmi művészet«* című kiállítással. Ez a gazdag, pártosan válogatott gyűjtemény bebizonyította, hogy a magyar képzőművészet fejlődése — éppen úgy, mint a magyar költészeté — összeforrott a magyar nép szabadságharcos, forradalmi érzéseivel, törekvéseivel, a társadalmi haladással. A magyar képzőművészet lényegéhez tartozik forradalmisága. A kiállításon bemutatott napjainkig tartó csaknem száz év minden korszakában egyaránt átforrósítja ez a forradalmiság a művek tartalmát és formáját, együtt képviseli ezt az alkotások eszmeisége és művészi színvonala.

Még képzőművészetünk legjobb ismerői számára is bőven szolgál örömteljes meglepetésekkel, a felfedezés élményeivel ez a kiállítás. Egy-egy feledésbe merült, vagy a nagyközönség elé még soha nem került mű, de egy-egy művész is új művészettörténeti helyet, új rangot kap itt. S a forradalmi művek megalkuvásnélküli válogatása teljesen kisöpörte a kispolgári szellemet, amely pedig napjainkban is elszántan próbálja visszaszerezni uralmát képzőművészeti életünkben.

Ha kevesen talán tudták is, a nagyközönség most láthatja először, hogy a munkásmozgalom témája már magyarországi kezdetei idején milyen fontos helyet kap képzőművészetünkben. Képek, szobrok ábrázolják már a múlt század negyedik negyedében a két legelnyomottabb osztály, a munkásság és dolgozó parasztság életét, sorsát, szenvedéseit, küzdelmeit. Művészeink egy része humanista együttérzéssel, más része már politikai tudatossággal ábrázolja és segíti alkotásaival a forradalmi munkásmozgalmat, az osztályharcot is.

Kiemelkedő példák erre *Munkácsy Mihály* »Sztrájk«-ja, *Kernstok* »Agitátor«-a, de ugyanilyen bizonyító erejűek *Fényes Adolfnak* a század első éveiben festett képei, *Vaszary* »Szolgalegény«-e, *Bihari, Skuteczky, Révész Imre, Torma, Perlmutter* képei — ezeket már jórészt ismerte a közönség —, de azt hiszem, mostanáig valamelyik múzeumi raktárban porosodott *Iványi-Grünwald* 1893-ban festett »Anarchisták« című nagy képe. Ezek és a munkásokat, szegényeket, elnyomottakat ábrázoló többi festmény megrázó híradás a feudális-kapitalista társadalom mélyén feszülő ellentétekről és hitvallás az elnyomott és kizsákmányolt tömegek igaza mellett. Műtermek mélyén elnémíthatatlanul, mások helyett is, beszéltek ezek a művészek társadalmi igazságtalanságról, rabszolgamunkáról, vagy munkanélküli nyomorról.

Évtizedeken át folytatódik a művészi vádirat, az első világháború szenvedései ellen lázadnak *Mednyánszky László* és *Vaszary János* képei, ez utóbbiak is a nagy meglepetések sorába tartoznak, a mesternek olyan korszakát ismerheti meg a mai művész- és közönség-nemzedék, amely egészen más értékelést követel, mint későbbi »Van Dongen«-es rutinnal festett mondén képei.

A kiállítás rendezői igyekeztek történeti sorrendet tartani, s a művek bizonyítják, hogy a magyar népet sújtó szenvedés, elnyomás ugyanaz maradt a ferencjózsefi, az első világháborús és a Horthy-korszakban, a feudalizmusban és a fasizmusban egyaránt.

Tornyai János, Koszta József, Nagy István és a többi alföldi festő képeinek témájában és kifejezésmódjában, színeiben is a szegényparasztságnak, a hárommillió koldusnak ugyanarról a drámájáról szól, közelmúltunk bármelyik évtizedében keletkeztek is a művek.

1919-et, a Nagy Októberi Szocialista Forradalmat követő első győzelmes forradalmat, a Magyar Tanácsköztársaságot *Uitz Béla, Pór Bertalan, Berény Róbert, Bíró Mihály, Vértes Marcel* és mások monumentális plakátjai képviselik szenvedélyes erővel.

Újabb plakátművészetünket a legfontosabb feladatokra készült egy-egy mű mutatja: a felszabadulásunkat hirdető, az ellenforradalommal szembeszálló plakátok és a bejáratnál az egész kiállítás jelképeként *Filó* imperialista-ellenes nácicsizmás *»Nem!«*-je és *Papp Gyula »Béke«*-plakátja.

A horthy—hitleri terror negyedszázada alatt sem hallgatott el a forradalmi művészet. Éppen ellenkezően, míg az előző évtizedekben sokszor csak műtermek falai közé zárva születtek és élhettek alkotásai, most tudatosan és bátran, minden lehetőséget felhasználva keresték meg a tömegeket, hogy fegyverül szolgáljanak kezükben. E korszak — s ma már tudjuk, hogy az egész magyar művészet és az európai művészet — egyik legnagyobbját, *Derkovits Gyulát* külön terem mutatja be méltóan és évtizedes mulasztást pótol *Dési-Huber István* képeinek és rajzainak végre a nagyközönség elé került gazdag gyűjteménye. A részben illegalitásban dolgozó szocialista művészek és köztük mártír művészeink alkotásai most kapnak először megérdemelt helyet a magyar művészet egységes seregszemléjén. Nincs hely itt majd ezernyi mű és több száz művész legkiválóbbjainak felsorolására sem. Helyes lenne, ha külön kiadvány örökíthetné meg ezt a kiállítást. Mély megrendülés látni a börtönben elpusztult *Kondor György* rajzait, a *Kádár György* rajzain megelevenülő mauthauseni szenvedést, *Mészáros László, Goldmann György* szobrait *Somogyi József* mai munkásábrázolásaival együtt, *Borsos Miklósnak*, a második világháború gyászát sirató asszonyfejét, amelyet alig fejt ki a zokogó kőtömbből és *Farkas Aladár* szenvedélyes szobrait, amelyekkel az ellenforradalom ellen harcol. *Nagy-Balogh János, Sugár Andor, Fenyő A. Endre, Háy Károly, Berda, Nolipa, Oelmacher Anna, Kmethy, Hintz, Ék Sándor, Váli Zoltán, Szilágyi Jolán* nevét meg kell még említeni a jelzett korszakok képviselői közül s a legutolsó esztendő terméséből külön *Pór Bertalan* Dózsa-vázlatát.

Így lett ez a kiállítás sokkal több, mint egy nagy ünnep köszöntése. Így ad választ a magyar képzőművészet múltjának és fejlődésének, jelenének és jövőjének is sok nagy kérdésére, amelyekre az elmúlt évtizedben nem tudtunk, vagy rosszul tudtunk válaszolni. Mennyi meddő vita folyt arról, hogy melyik az igazi hagyomány: Munkácsy, vagy a nagybányaiak? Hagyomány-e a szocialista művészcsoport harcos munkája? Sőt még arról is, hogy felhasználható hagyománynak tekinthető-e Derkovits és Dési Huber István? Zárt kiállításokat terveztek és rendeztek, kínosan vigyázva, hogy a nagyközönség semmit ne láthasson és hallhasson ezekből a vitákból.

És most ez a nagyszerű kiállítás bemutatja, mégpedig a nagyközönség előtt és a nagyközönség által is bizonyítva, hogy forradalmi művészetünk egésze együtt hatalmas, gyógyörű hagyomány, csodálatosan széles út, biztos alap, amelyre bátran lehet jövőt, fejlődést építeni. Bizonyítja, hogy a szocialista tartalmat hordozó nemzeti forma gazdag nemzeti tradíciókból nő, de e hagyományok követésében nem lehet hátrafelé ugorva régebbi, elmúlt fázishoz kapcsolódni, hanem csakis a legutóbbi fejlődési formákat lehet tovább folytatni.

Haladó hagyományunk egységes egész. Beletartozik Munkácsy, a nagybányaiak, az alföldi művészek, a szocialista művészcsoport, az antifasiszták, a konstruktív irányok kísérletezői és gazdagító szálként fonódnak bele az emigrációba kényszerült és onnan hazatért művészek. Nagy érdeme ennek a kiállításnak, hogy mindezt így feltárta. Kállai Gyula művelődésügyi miniszter a kiállítást megnyitó beszédében azt mondotta, hogy talán másként fejlődött volna egész felszabadulás utáni képzőművészetünk, ha korábban rendezik meg ezt a kiállítást. Ám aligha véletlen, hogy csak most került sor megrendezésére. Most következett be az a lélektani pillanat, amikor hatása a legerőteljesebb lehet. Ehhez a lélektani pillanathoz hozzájárult a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulója ünnepének forradalmi pátosza, amelynek tüzében érzékenyebbek lettünk ilyen hatások felvételére. De hozzájárult az is, hogy az utolsó évben, az ellenforradalom kitörése ota tanultuk meg, döbbentünk rá, hogy el is veszíthetjük a megkapott szabadságot, most tanultunk meg igazán harcolni érte, kiállni védelmére. Ilyen korszakban másképpen szólnak hozzánk, új tartalommal telítődnek meg költemények és festmények, rajzok és szobrok, ilyen korban érthetjük meg igazán beszédüket. Ez a kiállítás segíteni fogja képzőművészetünk egységes fejlődését, új lendületet ad művészeti életünknek.

Megkönnyíti ez a kiállítás a szocialista realizmus kérdéseinek tisztázását is. Választ kereshetünk termeiben arra is, hogy születhet-e nemszocialista társadalomban szocialista-realista művészet, érvényesülhet-e a szocializmus a művészetben, mielőtt a társadalomban győzött volna. Erre felel többek között Derkovits Gyula művészete, aki ösztönösen kiváló realista művész és öntudatos meggyőződéses marxista, tudatosan vállalta a művészet, a művészi alkotás társadalmi szerepét, társadalom-alakító feladatát, kötelességét, tudta, hogy művészetével változtatnia, nevelnie kell az embert és ehhez saját társadalmát kell ábrázolnia, benne kell élnie korában, nem szabad elzárkóznia előle. Derkovits realista és szocialista művész. Művészi alkotásával tudatosan társadalmi tettet hajt végre, támadja a kapitalista osztály-uralmat, segíti a szocializmus győzelmét.

A **»Magyar forradalmi művészet« kiállításnak** legtöbb új tanulsággal szolgáló része a felszabadulásig terjedő korszak. Legkevésbé teljes a felszabadulás után született művek gyűjteménye. Ezt részben örvendetes »technikai« okkal is lehet magyarázni. A felszabadulás után állami megbízásból monumentális forradalmi szellemű alkotások valósultak meg, amilyenekről azelőtt természetesen szó sem lehetett. *Kisfaludy-Stróbl Zsigmond* gellérthegyi Szabadságszobra, *Domanovszky Endre* munkás-paraszt szövetséget ábrázoló sztálinvárosi freskója, *Kerényi Jenő* sátoraljaújhelyi partizán emlékszobra, vagy az ellenforradalom pusztítása után újramintázott Osztyapenko emlékműve, *Kamocsay* Lenin-szobra és *Somogyi József* Dózsája Cegléden és sok más monumentális alkotás, felszabadulási emlékmű, freskó természetesen nem kerülhetett be a Műcsarnok termeibe. Ez a kiállítás szétfeszíti a Műcsarnok falait. A felszabadulás utáni művekből és forradalmi művészetünk hatalmas régi anyagából még legalább két-három ilyen kiállításra telleme. Igazságtalanok lennénk tehát, ha a felszabadulás utáni műveket bemutató termekben e körülményeket nem mérlegelve kifogásolnók, hogy az eszmeiség és a művészi színvonal harmóniája itt nem olyan teljes, mint a felszabadulás előtti évtizedekben, amikor a társadalmi haladást szolgáló pártos művek művészettörténete egyben a legjobbak legszínvonalasabb eredményeit jelenti.

Rávilágít ez a kiállítás olyan jelenségekre is, amelyek zavarták képzőművészetünk felszabadulás utáni fejlődését. Ezeket külön kell megvitatni. Egy vitathatatlan: megmutatja a kiállítás, hogy milyen szélesen kell értelmezni a szocialista realizmus körét, a szocializmusért harcoló realista művészet skáláját.

A »Magyar forradalmi művészet« kiállítás túlnyomórészt a *Nemzeti Galéria* anyagát mutatja meg a nagyközönségnek. A Nemzeti Galéria munkatársainak, elsősorban *Pogány Ö. Gábornak* és *Oelmacher Annának* érdeme a kiállítás rendezése. Ez a kiállítás egyben mintegy főpróbája is a Nemzeti Galéria jövőre megnyíló XX. századi állandó gyűjteménye válogatásának és rendezésének. Ilyen pártos múzeumot akarunk a Nemzeti Galériából, amilyen ez a kiállítás.

Mihályfi Ernő

---

san simogatva kedvenc csörgőkígyóját.

— Nos, tartok tőle, hogy fenséged nem fontolta meg eléggé tettének lehetséges következményeit.

— Alig hiszem, hogy Anglia érdekeit veszélyeztetné, ha én egy bennszülött alattvalómat kivégeztetem — felelte egykedvűen a rádzsa.

— Közvetlenül persze nem, de közvetve annál inkább. Mert lám, az ellenzéki sajtó fellármázza a közvéleményt, s felségedet és bennünket egyaránt felelőssé tesz az effélékért...

A rádzsa vállat vont, majd szórakozottan megvakarta a turbánja közepére tűzött húszdekás gyémántot.

— Így, persze, kárbavész minden fáradozásunk a népszerűségért — folytatta neheztelő hangsúllyal a rezidens. — Anglia hiába építtet itt kórházakat, ambulanciákat, iskolákat és egyéb jótékony intézményeket, egyetlen ilyen meggondolatlanság semmivé teszi minden erőfeszítésünket. Fenséged jól tudja, hogy sorsunk közös: együtt uralkodunk, de együtt buknánk is, ha sok ilyen hibát engednénk meg önöknek.

— De hiszen az önök katonái — csodálkozott el a rádzsa — a tömegekbe is gyakorta belelőttek Bombay-ben és egyebütt, mely alkalmakkor az áldozatok száma sokkal nagyobb volt!

— Igaz, de azok szükséges áldozatok voltak — felelte oktatólag a rezidens. — Ez azonban szükségtelen volt s főleg érthetetlen. Merőben érthetetlen!

A rádzsa egy udvariasan türelmetlen mozdulatot tett, s tekintetét a lordtól elfordítva, kibámult a lótuszkertbe, honnét behallatszott a szökőkutak dallamos csobogása.

— Önök, angolok — mondta csüggedten —, hideg, érzéketlen emberek... bocsássa meg a nyíltságomat excellenciád... nem ismerik a lélek bensőséges érzelmeit és fájdalmát, vagy legalábbis nem azon a fokon, amelyen mi. Mégis, tudok arról, hogy önök is gyakorta kezelik családtagként a háziállatokat, sőt ha jól emlékszem, Highgate-ban kutyamacska temetőjük is van, mely körülmény bizonyos rokonszenves kultuszra enged következtetni... Ámde ez mind semmi ahhoz képest, ahogyan én kedvenc tigrisemet, a királyi Sarabayát szerettem. Sarabaya hossza két méter volt, plusz egy méter húsz a farka, az összesen három méter húsz. Tudja-e lordságod, hogy ilyen hatalmas példány még sohasem termett Bengália dzsungeljeiben? Egyéb erényeinek felsorolásával nem is untatom excellenciádat, érje be azzal a fájdalmas megállapításommal, hogy Sarabaya, mint minden csoda, egyszeri jelenség volt, s élhetek bármeddig is, s jöhetnek bárminő idők és fordulatok, olyan tigrisem, aminő ő volt, sohasem lesz többé...

S a rádzsa egy könnycseppet törölt ki szeméből, azután fölemelkedett és a rezidenshez lépett. Hangja már tárgyilagosan csengett, ahogy vállát megvonva hozzátette:

— Viszont olyan őröm, mint amilyen a kivégzett volt... hát olyan tízezerszám akad alattvalóim között.

S erre a rezidens is felállt üléből.

— Kérem fenségedet — mondta némi megfontolás után csöndesen, de határozottan —, hogy módosítsa rólunk alkotott véleményét! Mi angolok rideg realisták vagyunk gazdaságiakban és politikaiakban, de ne higgye rólunk, hogy érzelmiekben egészen eltompultunk. Ha netán ebbe a tévhiedelembe esett fenséged, íme a cáfolat: megragadom az alkalmat együttérzésem nyilvánítására. Fogadja legbensőségesebb részvétemet! Egyszersmind biztosítom fenségedet, hogy amennyiben meghívót kapunk, a rezidencia képviselteti magát Sarabaya temetésén.

Szokatlanul forró kézfogással búcsúztak el egymástól. A rezidencián mr. Hylong egy gépírt papírlappal várta a lordot:

— Kiadhatom a megbeszélt közleményt a sajtóirodának, Mylord?

— Természetesen! — hangzott a válasz.

A CSALÁD OLDALA

Divat

A kötőgép művészetének is nevezhetnénk a Kötszövőipari Mintázó Üzem téli divatbemutatóját, mert igen érdekes volt, hogy hányféle új anyagot lehet kötőgépen készíteni.

A jersey — amit nem is olyan régen kezdtünk gyártani — finom pasztellszínekben, különféle csíkozással, pettyezéssel, kockázással szerepel, sőt láttunk tweed-mintás jerseyt is. Nem kevésbé érdekesek a géppel kötött anyagok, a legkülönbözőbb kötésmintákkal. Köztük kiemelkedően szép a széles bordás kötés és a keskeny patentkötés-minta. De a bemutató szenzációja mégis az itthon gyártott

NYLON MŰSZŐRME.

A műszőrme, amely különösen színárnyalataiban sikerült, a teddybeerhez hasonlít. Csodálatosan szép a levendulakék angolos kabát, a kávészínű hétnyolcados kabát, a fehér kuli kiskabát, és a drappos rózsaszín köpeny. Bájos a fehér nylon-szőrmesapka, sál és karmantyú-garnitúra, és a perzsa utánzatú műszőrme díszítések.

Ami a bemutatott modelleket illeti, a Kötszövőipari Mintázó Üzem ezúttal kissé elfordult saját »profiljától«. Eddigi bemutatóin ízléses, egyszerű pulóvereket, kardigánokat láttunk. A tervezők most főleg kisestélyi és alkalmi ruhákat terveztek, sokszor túlzott párizsi divatvonalak felhasználásával. Talán meg akarták mutatni, hogy »ezt is« tudják. Szívesebben láttunk volna több pulóvert, kardigánt, szoknyát és egyszerű nappali ruhát, az ugyancsak általuk tervezett, színben és mintázásban különleges anyagokból. Vonalban kissé sok volt a »zsák« és a »hordó«, pedig a jersey és a kötött anyag inkább a klasszikus divatvonalakat kívánja.

A 70 MODELLBŐL

álló kollekcióban azért találtunk kedvünkre valót is. Ilyen például a rajzon is látható egyenes vonalú, szürke-fehér csíkos jersey-ruha, fehér felső résszel és a kiseszélyiek között a gyöngyözött »kantárral«, többféle megoldásban viselhető fekete jersey-pulóver. A pulóverhez plisszírozott fekete szoknyát mutattak.

SZÉPEK SZÉPE

az élénkpiros, bordásmintás kötöttkabát, amely széles övvel és anélkül is vi-

selhető. A kabátot végig nagy gyöngyházgombok csukják. Ez a modell ígérkezik a tavaszi, sőt a nyári divat slágerének. Finom és elegáns a vas-szürke jersey plisszészoknya, szürke kuligánnal, melynek az elejét fehércsíkos beállítás díszíti és a keskeny, sárgacsíkos, szürke kardigán, ugyancsak plisszírozott, szürke szoknyával. Újdonság a

BUGGYOS PULÓVER.

Kétféle szürke színösszeállításban, a csípővonalon széles megkötővel készült. Az újszerű megoldások közé sorolhatjuk a vas-szürke, keskeny, patentkötéses ruhát, csuklyának is viselhető kámzsagallérral. Érdekes volt a nylonszőrméből készült lumberjack is patentkötéses pántdíszítéssel.

Végül megemlítjük a jersey legújabb színárnyalatait: pávakék, fáradt rózsaszín, világos kávészín, lilásszürke. Egyik szebb, mint a másik.

(f. b.)

JÓ FALUSI KONYHA

A kása, a falusi szegénység eledele volt. »Kása nem étel« — szokás mondani, jeléül annak, hogy nem nagy becsben tartják. Ez a mondás azonban nem mindig volt igaz. A kását a szláv népektől vettük át s náluk viszont ez a mondás járja: »Mindnyájunknak anyánk a kása.« Egyes vidékeken nálunk is ünnepi étel a kása, régebben méginkább az volt. A *»Magyarság néprajza«* leír egy paloc lakodalmi étrendet: Marhahúsleves kockatésztával, utána habart »hurkaleves«, végül köleskása tejben, cukorral, mézzel és vajjal. Sokfelé divik a lakodalom végét jelentő kitolókása, mely nem a kása, hanem a vendégek »kitolását« jelzi. *Nemesnépi Zakál György* ezt írja egy kétszáz év előtti Vas megyei lakodalomról: »Annyit méltó megjegyeznem, hogy három s több ízben elől kezdik az ételek rendjét. Az utolsó étel a kitoló-kása, mely azt jelenti, hogy több tálat már nem hoznak, hanem takarodjatok haza, Isten hírével . . .«

A kásafélék közül a legrangosabb az *erdélyi ludaskása*, mely rokona a nálunk szokásos rizses libaapróléknak. A megtisztított aprólékból előbb, gazdagon bezöldségelve és borssal fűszerezve egy jó levest főzünk. Néhány kanál levesben megfőzünk 25 deka rizst s ezt a tál legaljára rakva, ráterítjük az aprólék kifőtt húsdarabjait és néhány szem zöldséggel díszítjük. Mindennek koronájául karikára vágott, zsírban aranyszínűre pirított hagymával az egész tálat vastagon beborítjuk. Ecetes paprika, vagy édes-ecetes uborka illik hozzá.

Szerényebb, hústalan étel a Vas megyében kedvelt *dödölle*, mely egy jól elkészített fejessaláta kíséretében kitesz ugyan egymagában is egy ebédet, de minden pörköltfélének is kitűnő körítése. Néhány szem krumplit megtisztítunk, kockára vágunk és sós vízben puhára főzünk. Ha megpuhult, fakanállal összetörjük, és hozzáadva annyi lisztet, amennyit fölvesz, gyenge tűzön a kanállal jól összedolgozzuk: ezalatt a tészta is átfő. Olvasztott zsírral kikenünk egy tányért, és a tésztát belesimítjuk.

Két evőkanál zsírban megpirítunk két fej apróra vágott hagymát, s egy evőkanállal, melyet a zsírba bele-belemártunk, a tésztából jókora galuskákat szaggatunk a hagymás zsírba. Alját szép ropogósra pirítjuk a tűzön és tálra borítva adjuk asztalra.

A *betyáros levetlen* tiszántúli étel; érdeme, hogy olcsó, jóízű és laktató. 10 deka szalonnát apró kockára vágva kiolvasztunk, és a pörcöket kihalászva belőle, félretesszük. Zsírjában megpirítunk lebbencsformán kiszaggatott gyúrttésztát, késhegynyi paprikával meghintjük és néhány szem megtisztított és kockára vágott krumplit beletéve, annyi vízzel öntjük le, hogy ellepje. Lefedve, lassú tűzön főzzük; mire a tészta és a krumpli megpuhult, a víz is lefőtt róla. A fedőt levesszük, szép ropogósra pirítjuk, és tálaláskor meghintjük tetejét a pörccel.

Ö. N. A.

EGÉSZSÉG ÉS SZÉPSÉG

Rendellenes szőrnövés

A túlzott szőrnövés — mely a strandolás divatja óta jelentőségben nagymértékben megnövekedett — a női arc legfeltűnőbb szépséghibája. Főleg a fekete és barna hajú nőknek okoz sok gondot ez a kellemetlen elváltozás, mely az áll alatt, a bajusz területén, de a test egyéb helyein is felléphet.

A szőrtültengés okai többfélék lehetnek. Szerepet játszik a családi hajlamosság, az öröklés. A belsőelválasztású mirigyek zavarainál, petefészek rendellenességeknél, már többnyire a serdülés korában elkezdődik a szőrtültengési folyamat, mely nőknél bizonyos korhatáron túl fokozódik.

A legkülönbözőbb kémiai és erőművi eljárásokkal, a fájdalommal és következményekkel nem törődve, csipesszel, ollóval, borotvával és a depillatóriumok lavinájával indítanak irtóhadjáratot a sokszor alig látható szőrszálak ellen.

A szőrszálak eltávolításának egyetlen biztos módját ismeri az orvoskozmetika: a szálak elektromos úton való kipusztítását. Minden egyéb kísérletezés csak ronthat a helyzeten, mert a hajszálra gyakorolt erőművi hatás (húzgálás, dörzsölés, beretválás) a hajszemölcsöt fokozott működésre serkenti és hamarosan kinő belőle az új szál, amely erősebb és sötétebb színű a réginél.

Egyesek viaszból álló tapaszt vagy meleg viaszos gyantakeveréket tesznek a szőrös területre. Mikor aztán kihűlt és megszáradt, letépik az arcról. Ez a fájdalmas művelet szintén nem vezet eredményre, mert a szálaknak csupán a bőrből kiálló része szakad el, a bőr mélyebb rétegeiben fekvő hajhagyma azonban sértetlen marad és új szőrt termel. A szőrszálaknak egyenként csipesszel való kihúzgálása sem ajánlatos, mert azt rövid idő múlva szabályszerű borotválkozásnak kell követnie, annyira fokozza a szálak megerősödését.

A hajszálak végleges kipusztítása a hajhagyma elroncsolásán alapszik, éppen ezért minden szőrszál külön kezelendő. *A modern orvoskozmetikában használatos villamos (diathermiás, rövidhullámú) epiláció hajszálvékony, rugalmas platintűvel történik, ami a bőrt nem égeti, így nem okoz hegeket és nem jár fájdalommal.*

Ez tehát az egyetlen módszer, amellyel kellemetlen szőrszálainktól véglegesen és nyom nélkül megszabadulhatunk.

Dr. H. I.

Kozmetikai kérdésekre csak megcímzett és felbélyegzett válaszborítók beküldése ellenében válaszolunk. A szerkesztőségnek címzett levelekre írjuk rá: »Egészség és szépség« rovat.

Az Orvos Levele

A fogak romlásának megelőzése

Riasztóan terjed a fogak romlása már egészen kiskorú gyermekek körében, világszerte. Noha a modern iskolafogászatnak óriási érdemei vannak a fogak épségének megtartásában, a megelőzést sokkal korábban kell kezdeni — legújabb megállapítások szerint **már a magzati korban!**

A fogszú a természettől elszakadt ember civilizációs betegsége. Az eszkimók között eredetileg 0.09 százalék arányban fordult elő, de amint érintkezésbe jutottak a civilizációval, ez a szám 13 százalékra szökkent fel. A vad indiántörzsek nem ismerik a kárieszt, de városba települt utódaik között már megtalálható.

Sokáig hitték, hogy a fogszú kizárólag helyi betegség, a szájüregben felsorakozó fogak rajvonalában savak, baktériumok és egyéb ártalmas tényezők hatására bekövetkező ártalom. A modern orvosi szemlélet azonban nem elégszik meg ezzel a magyarázattal, mert nem tudja elképzelni, hogy egy szervezet teljesen egészséges lehet, ha annak bármely része hajlamos a romlásra, betegségre. Szovjet szerzők mutattak rá az együgyű mechanisztikus felfogás tarthatatlanságára, tehát a fogszú mélyebb hátterére. Noha elméletekben nincs hiány, e téren még kialakult bizonyosság nincsen. Tény, hogy a fogzománc, az egész fogszerkezettel egyetemben **függvénye a szervezet általános anyagcseréjének.** Ezért a modern fogorvos kénytelen a szájon keresztül az egész szervezet működését ellenőrizni, és szájon át ismeri meg az egész embert . . .

A fogszú megakadályozásának sok kísérlete közül különös figyelmet érdemel **a fluorkezelés.** Minthogy a tudomány e téren már kb. 10 éves tapasztalattal rendelkezik, bizonyos következtetéseket is vonhatunk belőle. Megállapítható, hogy a fluor-elem ionizált formában, ha helyes arányban keveredik a mésszel, foszforral, magnéziummal és a vitaminok közül az A- és C-vel, a fogzománc apatitrácsába beépítve ellenáll a szuvasodásnak. Minthogy a tejfogak »mineralizáció«-jának első nyomai a harmadik magzati hónapban kezdődnek, ettől az időtől kezdve kellene egészen a 12-ik évig fokozottan adni fluort a szervezetnek, hogy a fogromlást meggátoljuk.

Sajnos, táplálékunk és ivóvizünk aránylag kevés fluort tartalmaznak.

Próbáltak ezen segíteni a víz és táplálék fluorizálása útján, ami egyes helyeken állítólag 40–50 százalékos fogszú-csökkenésre vezetett. Svájcban fluoros konyhasót hoznak forgalomba. A legpontosabb adagolást azonban mégiscsak tablettákkal lehet elérni. Utóbbi módszerrel 30 százalékos javulást értek el. Persze, a fluor esetleges mérgező hatásával is számolni kell (dentális fluorózis, vérsejtkárok, a jóddal való ellenlábassága stb.), bár egyesek ezt tagadják.

Minthogy a fluor-megelőzés módszerei még csak alakulnak, továbbra is fontosak maradnak a jó szájápolás, az egészséges táplálkozás, az angolkór elleni küzdelem, **az iskolafogászat jobb kiépítése.** Véleményem szerint a gyermekfogászatot egész korán kellene kezdeni, sőt, a terhes anyák megelőző fluorkezelését is programba iktatni. S minthogy az eddigi eredmények biztatók, nem ártana fluortartalmú fogkrémek forgalombahozatala sem!

Dr. W. A.

A világirodalom remekei

Dosztojevszkij: **Feljegyzések a holtak házából** Kötve 39,—

France: **Crainquebille és más elbeszélések** Kötve 13,—

Solohov: **Új barázdát szánt az eke I—II.** (O. K.) Füzve 6,—

Ilf—Petrov: **Aranyborjú** Kötve 21,—

EZER ÉS EZER KÖNYV KÖZÖTT VÁLOGATHAT A KÖNYVESBOLTOKBAN!

Virágos sarok

A vaníliavirág

A nyár folyamán a kertben csodáltatta sötétlila színű, vanília illatú, különös alakú virágzatát, most pedig már a lakások virágállványán kelleti magát ez a szép, tetszetős és érdekes növény, amelyet Linné Heliotropium peruvianum-nak, tehát pérui naprafordulónak nevezett el. Peru hegyein fedezték fel. Ott talált rá Joseph Jussieu-nek, a trianoni királyi növénykert felügyelőjének a fivére, aki bejárta az Andok vidékét és részt vett Maurepas grófnak, a tudományok és a művészetek iránt is érdeklődő, szabad szájú és csípős nyelvű világfinak — akit XV. Lajos Pompadour asszony unszolására száműzött az udvarból —, az egyenlítői Amerikába szervezett expedíciójában.

Az illatos perui növényt 1740-ben telepítették meg a trianoni növénykertben, de huzamosabb időnek kellett eltelnie, amíg ismertté vált és elterjedt. Eleinte ez a növény is, mint minden, messze földről hozott különleges virág, féltett kincse volt a növénykertnek, de rövidesen — hogy hogy nem —, a polgárság is hozzájutott a növényhez, amelyet szeretetébe fogadott, szorgalmasan nevelte a kertekben és ápolta a lakásokban. Egy időben »fleur des dames«-nak, a hölgyek virágának is nevezték a párizsiak a perui származású növényt.

Nálunk is régóta kedvelt növény. Tóthfalusi Miklós orvostudor, 1847-ben megjelent »Virágkedvelő« című könyvében már megemlékezett az igen kellemes, vanília illatú, napraforgónak nevezett növényről, amely csaknem az egész évben virít. Általában vaníliavirágnak vagy csokoládévirágnak nevezik, de néhol illatos kunkor néven is ismerik.

Kunkor a neve a perui naprafordúló Közép-Európában és a mediterrán vidéken honos rokonának, a borraginaceák, az érdes levelűek családjába tartozó Heliotropium europaeumnak, amely Diószegitől kapta kunkorodó virágzata alapján a »kunkor« nevet. Csapó József leírása szerint »a fünek tetejében apró töltsér formájú virágotskák kalász módra együvé nagy számmal szerkesztve vagynak, melly virágos kalász olyan formán áll, mint a rák vagy a skorpió farka, tudniillik összetekerve vagyon.« A virágzat különös alakja miatt használta az elmúlt korok népe a növényt a kígyómarás, a skorpiócsípés, a napszúrás, sőt a bűbájolás ellen is. A növény azonban csak akkor hathatós — írták a régi füveskönyvek —, amikor a nap a rák vagy az oroszlán jegyébe lép és különösen az oroszlán jegyében levő napokon szedett fünek »olyan nagy ereje van, hogy nyárfalevél módjára remeg tőle a hamis, hazug ember vagy hűtlen asszony, ha a füvét a kezébe teszik«. Csapó, sőt még Diószegi idejében gyógyszernek tekintették a növényt, kifacsart és sóval összekevert levét például a szemölcsök eltüntetésére használták s ezért is nevezték verrucariának, azaz szemölcsirtó fünek.

A napraforduónak vagy vaníliavirágnak ma már több faját is nevelik a kertekben vagy a szobai növények között. Különösen tetszetős az ernyős-fürtös virágú kunkor, a Heliotropium corymbosum, amely abban különbözik a peruitól, hogy virágának színe világosabb lila és nem vanília, hanem nárcisz illatú, továbbá a Kaukázusban és Krímben honos Heliotropium suaveolens, amelynek illata a vaníliára és az almára emlékeztet. A nyár végén dugványról szaporított illatos kunkor jó ápolás, tehát megfelelő öntözés mellett egész télen virágzik.

N.-N. M.

Sajnos, nem ritka jelenség

de mégis újra meg újra fel kell szólalni az ellen a nemtörődöm magatartás ellen, amelyet egyes autóbuszkalauzok tanúsítanak, különösen csúcsforgalmi időben.

Ezúttal a 438-as számú 6-os autóbusz kalauzáról és vezetőjéről van szó, akik vasárnap délután 5 és 6 óra között voltak szolgálatban. Figyelmetlenségük majdnem két kisgyermeknek és kísérőjének szerencsétlenségét okozta.

Talán nem is szükséges elmondani, hogy ez alkalommal is »versenyben« voltak a »derék«, már előbb említett személyek és mit sem törődve a Kiss József utcai megállónál a fel- és leszállókkal, a kalauz lecsengetett, a sofőr elindult. Egy nő kisgyermekkel a karján — felszállni igyekezett —, hanyattvágódott volna, ha a mögötte álló tömeg ebben meg nem akadályozza. Leszállni is igyekezett ugyancsak több utas kisgyermekekkel, ezek közül az egyik szerencsésebben járt, mert nem a gyermek, hanem a kísérő lába szorult a hirtelen összecsukódó ajtóba. A Fürst Sándor utcai megállónál végre sikerült leszállni. Többen szemrehányó szavakkal illettük »a helyzet magaslatán« ülő sofőrt, aki begyújtott és cinikus mosollyal pá-pá-t integetve, tovább indult.

— Felháborító! — mondták többen. Valóban az, Mintha szándékosan rontanák a jó vasárnapi hangulatot. Törődjenek ezzel is az ellenőrök, az illetékes vezetők pedig ilyen esetek után vonják felelősségre, ha kell, fegyelmi úton is a vétkeseket.

Gyermekeknek

Az alamuszi Foxi Maxi

Foxi Maxi különben rendes kutya volt, csak egy kicsit alamuszi. Amikor egérfogással bízták meg, elgondolkodott.

— Hol is kezdjem? — gondolta. — Annyi itt az egér és olyan ravaszak. Gyorsabban is szaladnak nálam és ügyesen meglapulnak a résekben. Mit is tegyek?

Azzal lefeküdt aludni.

Eközben Cinci Mici, az egerek királynője bizalmas hírszolgálata révén értesült a veszélyről. A hírt egy fehéregér szolgáltatta, aki mint kísérleti alany, mindenütt jelen volt, Cinci Mici több tucat könyvet elrágott már életében és ezért mint művelt egér, azonnal megérezte, hogy komoly a helyzet. Titkos értekezletet hívott össze a pince sarkában.

— Uraim — mondta Cinci Mici. S még mást is mondott, de, hogy mit, azt csak a falak tudják, azok pedig dohosan hallgatnak.

Foxi Maxi másnap tovább gondolkodott. Röstellte volna a kudarcot. Ügyeskedni akart és a tennivalón elmélkedett.

Egyszerre csak érzi, hogy valami belecsimpaszkodik a farkába.

— Érdekes, mintha valami harapná a farkamat — gondolta. — Meg kellene néznem, mi az.

Meg is nézte volna, de már nem tudta, mert az egerek — biztosan kitaláltátok, hogy azok voltak —, megrohanták és hosszú farkaikkal összevissza kötözték.

— Úgy látszik, valami baj van — gondolta ijedten Foxi Maxi.

Az egerek belecsimpaszkodtak drótszőrébe is és diadalmasan cincogtak.

— Most megrágunk! Ha-ha-ha! — cincogták, olyan hangosan, hogy Puli Lali is meghallotta.

Ez a Puli Lali derék, harcias eb volt és egyetlen perc alatt szétugrasztotta a szürkebundás hadat. Nem maradt a cincogók után más, mint egy harapás Foxi Maxi kurta farkán.

Puli Lali haragvó tekintettel nézett a megszeppent kutyára.

— Szép kis foxi vagy te! — mondta, majd haragosan elvágtatott.

— Azt hiszem, nem kellett volna ennyit gondolkozni — vonta le a tanulságot Foxi Maxi, majd megnyalta sebét és elindult egeret fogni.

Bagoly Béni

Találd ki!

Ha a betűket a helyes sorrendben olvassátok, hasznos közmondást kaptok.

K
R
E
A
T
OKRALELNLÁI
Y
A
N
K

Betűrejtvény

VLEKVÁRAA

Gyerekek! Fejtsétek meg a rejtvényeket és november 27-ig küldjétek be a Magyar Nemzet szerkesztőségébe, Lenin körút 9–11. A borítékra írjátok rá: a »Találd ki« rovat részére. A helyes megfejtők között minden héten könyvjutalmat sorsolunk ki.

Frank János: Szóra bírt műtermet
Bp. Magvető 1975

LYKA KÁROLY

(Fiókrendezés közben találtam meg ezt a régi jegyzetemet. Dátum is van rajta: 1950. Ezek szerint csaknem húsz éve – negyedéves bölcsészhallgató koromban – jártam először Lyka Károlynál, szabadság-hegyi házában. Egyebek közt főiskolai tanári működéséről, a Lyka-féle főiskolai reformról érdeklődtem nála. Ez volt tulajdonképpen az első interjúm, nem gondoltam volna, hogy egyszer hivatásos interjúcsináló leszek. Lyka tanárosan, szelíden, megnyugtató lassúsággal beszélt, szinte diktált; minden vesszőt, írásjelet érzékeltetett a hangjával, könnyű és kényelmes volt a kézírásos jegyzés.)

– Akkor kerültem a Főiskolára, amikor a háború kitört. 1914 rengeteg fiatalt vitt el harctérre. Akik ittmaradtak, olyan helyzetbe kerültek, amilyen még nem volt: tudniillik a Főiskola összes termeit hadikórház foglalta el. Hogy tanulni lehessen, mindenféle üres bolthelyiséget béreltek ki, képzelheti, milyen volt a világítás! Rajzolás, festés, mintázás, elméleti órák szét voltak szórva Pesten, Budán, ahol akadt hely. Az a nemzedék, amelyik tizennégytől húszig tanult, milyen körülmények között szedte magába a tudományt, maguk, műtörténészek ne felejtsék el soha. De hősiesen viselték el a nyomorukat.

Amikor vége lett a háborúnak, nem volt a művésztanárok közül életben Benczúr, Ferenczy, Zemplényi, Hegedűs László, Szinyei. Figurális rajzra tehát tanárok sem voltak.

A diákasztalt teljesen kifosztotta a hadikórház. Úgy kellett összekoldulnom a műgyűjtőktől lisztet, sót, paprikát, tányérokat, kanalakat; Dickens tollára volna méltó ez a helyzet. Ablakok betörve, vízvezeték rossz, poloskák potyogtak a rajzolókra a plafonról.

1920-ban engem bíztak meg, hogy életre keltsem a Főiskolát. Akkor hoztam be Csókot, Vaszaryt, Rudnayt, Kisfaludi Stroblt. A minisztérium nem tudott állást biztosítani az új tanároknak, pár évig ingyen tanítottak!

Végre hozzáfoghattunk a tanításhoz. Ez nagy rendszerváltozást jelentett. Sok külföldi országban jártam, és láttam az akadémiák és a szabadiskolák vezetését. Ha a vezetés egy igazgató kezébe kerül, vele együtt elöregszik az intézet is. Ezért tértem át a rektori intézményre, ahol a tanárok váltják egymást.

Különösen a rajztanárképzésre helyeztünk nagy súlyt. Azt tapasztaltam, hogy eddig a rajztanárképzésnél a művészeti szempont figyelmen kívül maradt. Ennek az lett a következménye, hogy amikor újabb fajta művészet jelent meg nálunk, ennek legádázabb ellenségei a régi rajztanárok voltak. Ezért aztán a nagybányaiak, Rippl-Rónai, Vaszary ellen nagy harc indult meg. Hogy ne menjen tovább így, a rajztanár-jelölteket együtt taníttattuk a művészjelöltekkel, hogy a korszellem egyaránt éreztetve legyen.

A háború után, Szinyei halála idején (1920) megalakult a Szinyei Társaság. Sok pénzt gyűjtött a Társaság, hogy a fiatalokat kiküldhessük Rómába, Párizsba, A háború után az angol, francia lapok mint ázsiai hunokról írtak mirólunk dühükben. A Szinyei Társaság akkor egy belgiumi barátjuk segítségével kiállítást küldött Brüsszelbe. Rippl-Rónai, Vaszary, Réti az Ernst Múzeum termeiben maguk szögelték le a ládákat, mert pénz nem volt. Siker volt: Londonból átkérték az egész kiállítást cakompakk. Látniok kellett, hogy a hunok művészete sokkal jobb, mint az övék.

(Dokumentumnak, ma is élő írásnak érzem Lyka Károlynak ezt a posztumusz emlékezését, stílusára is ráismerhetünk. Mellé egy másik dokumentum. Háttérnek. A nyilas Magyarság cikkírója –

1941. november 10-én – még mindig a Lyka-féle főiskolai reformon rágódva ezt írja: „... követeltem, hogy a Főiskolára Lyka Károllyal és társaival együtt bevonult romboló irányzatot távolítsák el...")

(1969)

ATTALAI GÁBOR

(Szövött-textil-tervező iparművész. Tanulmányainak befejezése – 1958 – óta szerepelt valamennyi itthoni és a legtöbb külföldre küldött magyar iparművészeti kiállításon. Önálló tárlatot 1966-ban Göteborgban rendezett Csiky Tibor szobrásszal együtt. Attalai a Kör című, textiltervezőkből, ötvösökből és kerámikusokból álló iparművész csoport tagja.)

– A textiltervezés gyűjtőfogalom. Ezen a művészeti ágon belül mivel foglalkozol, mi érdekel elsősorban?

– Foglalkozom lakástextillel, mindenféle technikával; izgat az általában legnemesebbnek tartott szövési technika, a gobelin. Ez volt a diplomamunkám műfaja is, és most tervezek egy nyolc négyzetméteres gobelint a balatonszéplaki újságíró üdülő számára. A kartonja – eredeti méretű színes terve – már el is készült.

Érdekel és izgat, hogy olyan formanyelvet találjak, ami a népművészetben gyökeredzik. Specifikusan a magyar népművészetben. Miért kövessük a franciákat, az olaszokat vagy az amerikaiakat? Ha ilyen eredményekre jutnánk, csak itthon lenne újdonság. Senki a világon nem figyelne ránk. Nem a magyar folklór citátumaira gondolok, egyáltalán nem. Hanem olyan szuverenitást szeretnék, hogy magyar is legyen, egyetemes is. Azokat a legújabb eredményeket, amelyeket a világ elért, belé kell építeni a mi művészetünkbe is.

– Gyakorlatilag?

– A tűzöttsuba-eljárással például. A népművészet tanulmányozása közben jöttem rá erre. Hatásában a suba prémjére emlékeztet, vagy az úgynevezett csergeszőnyegre. Igen ám, de a csergét

LYKA KÁROLY
(1869–1965)

85. születésnapjára

Lyka Károly Kossuth-díjas művészeti író, a haladó magyar művészet nagy teoretikusa ma 85 éves. Festőnek indult, és müncheni tanulmányai során találkozott azokkal a fiatal művészekkel, akik a XIX. századvég és a századforduló magyar művészetének formálóivá lettek. Már ez időben kezdett kritikával foglalkozni, és írásait egy hosszú, termékeny élet során mindmáig határtalan humanizmusa és a magyar művészet iránti mély szeretete hatja át. Humanizmusa túlnőtt saját osztálykorlátain, és minden írásában felveti a művészet és társadalom viszonyának kérdését. S hogy mennyire mélyen foglalkoztatta ez a probléma, bizonyítja: 1905-ben (az orosz forradalom idején!) cikket írt a szocialista művészetről. Szinte gorkiji erejű szavakkal fogalmazta meg azt, hogy a művész korának szívverését hallgatja és kottázza le. 1902-ben indította a *Művészet* című folyóiratot, amely az első nívós, haladó szaklap volt. Könyvei, melyek főleg a XIX. század magyar művészetével foglalkoznak, ma is a legmegbízhatóbb forrásmunkák művészettörténetünkben. A Képzőművészeti Főiskolán 1920-tól közel két évtizeden át tanította a művészettörténetet és a művésznemzedékek egész sorát nevelte páratlan tudásával, műveltségével. Ma, 85 éves korában is fáradhatatlanul dolgozik még, és a felszabadulás óta három kötete jelent meg. Népszerű kis Munkácsy-albumában költői erővel állítja elénk a nagy mester munkásságát. A magyar dolgozó nép hálásan fogadja minden leírt sorát és kíván erőt és egészséget további jó munkájához.

(Esti Budapest, 1954. I. 1.)

Oelmacher Anna:
A szocialista képzőművészet szolgálatában
Bp. Kossuth 1975

olyan rongyosak és éhesek, épp oly elvadultak és mindenre elszántak, s épp úgy az alkohol a vigaszuk. A *Hajléktalan*, az *Ágrólszakadt*, a *Részeg* tűnnek fel olyan megrázó erővel, amihez fogható még nem volt a magyar képzőművészetben, s amihez képest a korabeli kritikai realisták művei csak tárgyilagos ténymegállapításnak tűnnek. Szenvedélyes vádiratok ezek a képek, nyugtalan zilálságukban, a tépett fényekben szinte ronggyá hullott, kisemmizett emberek életét feltáró művek.

Mindenféle elnyomás visszhangra lelt Mednyánszky művészetében, s a *Lincselés* című munkája ékes illusztráció az amerikai „felsőbbrendű faj" demokráciájához. Az összekötözött, megtépázott, megrugdalt néger arcán a megcsúfolt emberiesség iszonyata ül. A kusza, nyugtalan vonalakból és foltokból összerótt kép szenvedélyesen túlzott vonásai a művész mélységes felháborodását fejezik ki.

Az 1914-es háborúban önként jelentkezett, s mint harctéri rajzoló vett részt. Nem azért jelentkezett önként, mintha hitt volna e háború igazában, hanem kísérni akarta az embert a szenvedés legmélyebb fokain is. Nem festett hősöket, csak áldozatokat, az idegen érdekekért halálba hajszolt kisembereket. *Szerbiában*, *Sebesültek*, *Őrszem*, *Menekültek*, s nem utolsósorban a maga egyszerűségében monumentális *Elesett orosz katona* című képe pártos kiállás az örvénybe taszított Ember mellett.

Nem Mednyánszky volt az egyetlen művész, aki az első világháborúról rajzolt vagy festett feljegyzéseket készített, de nem volt senki, aki az együttérzésnek ilyen szenvedélyes formában adott volna kifejezést, mint ő.

Szenvedélyes krónikása volt kora mindenfajta embertelenségének, s bár a legfelsőbb társadalmi osztályból származott, a valóság megismerése elfordította osztályától. Azok mellé állt, akiknek véres verejtéke, nélkülözése, nyomora árán tartotta fenn magát a felső réteg.

Ha műveinek formanyelvét vizsgáljuk, fiatalkori képeit kivéve — elmarasztalhatnánk a befejezetlenség vádjában. De meg kell mondani, hogy témáinak őszinte pátoszú megjelenítésére alkalmas volt ez a szaggatott, izgatott, szuggesztív festői forma. Éppen korai képeinek komplettsége, rajzainak biztonsága igazolja, hogy nem tudatlanság vagy hányavetiség vezették ehhez a — lazának mondható — festői nyelvhez, hanem a tömör kifejezésre való törekvés. Sűrítve, sommásan előadni a legfontosabbat, ez volt a cél. A legmélyebb lényegét kereste a valóságnak, a konkrétben az általánost, s megtalálta, megvalósította életművében, mellyel lángoló humanizmusáról tett tanúságot.

A valóság mindhalálig való szeretete, az elnyomottak iránti mély szolidaritása példamutató számunkra is.

(Független Magyarország, 1952. IV. 21.)

1976. I. 3. 10.00 Szné

Szombat délelőtt

Azt mondják Zebegény levegője minden éjjel kicserélődik Egyszóval felfrissiti a Börzsöny egyik Dunára futó völgyét. Ugy igaz, hogy Németh Ferenc nyugdijas iskolaigazgató is mondja: gyönyörü vidék a Dunakanyar.

-Egyesek szerint már a rómaiaknak voltak itt nyaralóik, nemcsak az Iszter és a Dunavai vonala volt a határ, hanem A Duna bal oldalára is átjöttek a Rómaiak és igy a hagyományok és feljegyzések szerint Zebegényen is voltak a római patriciusoknak nyaralóik.

Talán ilyen nagyon messzire ne menjünk,hanem inkább a mult század jelenségére figyeljünk fel, hiszen a nagy magyar esztéta Kazinczy Ferenc, amikor a Széchenyi által megindított egyik első gőzhajóval végigutazott a Dunán, akkor az útinalójában feljegyezte Zebegényről illetve a Dunakanyarról, hogy a táj szépsége Zebegénynél éri el tetőfokát, ahol a romantikus táj gazdagságát növeli, hogy a Duna vize közvetlenül nyaldosa Börzsöny hegyeit és a Börzsöny oldalából lefutó erdők fáit.

-Ez valamikor a mult század első felében lehetett, de azért ma és Kazinczy között is volt

-Igen, Óriási távolság időben és a Zebegény keletkezésére vonatkozó első hivatalos adatunk 1251-re megy vissza, a Pécs-

Baranyai egyházmegyében abban az időben volt egy zöbegényi Apátság és innen telepitettek ide bencés papokat, ak k megkapták a mai Zebegény területét és itt, az ugynevezett Malom patak völgyében épitettek egy monostort, amit hivatalosan abban az időben igy appesztrofálatak: "Monastie.....

-Egy óra alatt itt van a vonat Pestról.
-Akkor is kijöttek ide, amikor két és fél óráig tartott a vonat utja, mert már 1932-ben Zebegényt hivatalosan gyógy- és üdülőhellyé nyilvánitották.
Nagyon érdekes, hogy olyan nevek is előfordultak a mi repertoárunkban, amiről a nagyközönség nem is igen tud.
Pl. Lyka Károly egyész fiatal 18-20 éves korában itt töltötte a nyarat, nagyon szegényen, egy idős néni mesélte, hogy tele voltak a falak azokal a feliratokból kivágott képekkel, stb, itt maradt minden képe.
Bródi Sándor is minden nyáron itt töltötte a szabadidejét
.....

Lyka Károly

1971. I. 29. 12.10 /10/ Tv. V.

1021

elég nehezen jutottak hozzá, és igy teljes képet tud, keresztmetszetet tud adni a felvetett problémáról, és érdekessége még az a koncekció, ahogy a könyv iródott, tehát nemcsak művészettörténeti szempontból hanem néprajzi szempont is, tehát teljes komplexitásában foglalkozik a kérdésekkel, és számtani illusztráció segiti az olvasót az elígazodásba. Két könyv jelent meg még, amiről szeretnék beszámolni, egyik az ismert sorozat, A művészet kiskönyvtára cimmel, Kerskov Károlyról ad felvilágositást, Dévényi Iván tollából, és egy számomra is nagyon kedves könyv, Lyka Károly, Vándorlásaim a művészet körül cimü könyv. Ez a kötet azért nagyon érdekes, mert Lyka Károlynak rengeteg irását olvashattuk a művészetről. Ebben a kötetben saját magáról is is, illetve saját maga is a művészet kapcsolatáról, tehát szinte személyes megnyilatkozásnak tekinthetjük ezt a művet. Éppenéezért hivtuk el, és kértük meg, Barcsai Jenő Kossuth-dijas festőművészt, aki személyes jó ismerőse volt Lyka Károlynak, hogy segitsen k nekünk közelebb jutnia a szerzőhöz, illetve ehhez a műhöz.

- Én csak meghatottsággal tudom ezt a könyvet most kezemben tartani, mert hiszen Lyka Károly a mesterem volt, tanitványa voltam, és köszönet a kiadónak, hogy egy ilyen szép könyvet adott ki, egy olyan emberről, aki akaratlanul is mert hogy rosszul fejezzem ki magam, de hosszú évtizedeken keresztül jó irányba kényszeritette a magyar művészet fejlődését. TAnitványa voltam, ő mesterem volt, és először 919-ben láttam az átszellemült törékeny alakját. Kiválló előadó volt, minket magával ragadott, az előadásain keresztül. A főiskolán

Lyka Károly

1931. I. 29. 12-10/10/Tv. V.

1021

elég nehezen jutottak hozzá, és így teljes kétet tud, keresztmetszetet tud adni a felvetett problémáról, és érdekessége még az a koncekció, ahogy a könyv íródott, tehát nemcsak művészettörténeti szempontbx hanem néprajzi szempont is, tehát teljes ~~konfleksitásában~~ [illegible] foglalkozik a kérdésekkel, és szémtani illusztráció segíti az olvasót az elégazodásba. Két könyv jelent meg még, amiről szeretnék beszámolni, egyik az ismert sorozat, a művészet kiskönyvtára címmel, Kerskov Károlyról ad felvilágosítást, Dévényi ~~Iváxx~~ Iván tollából, és egy számomra is nagyon kedves könyv, Lyka Károly, Vándorlásain a művészet körül cimü könyv. Ez a kötet azért nagyon érdekes, mert Lyka Károlynak rengeteg-irásat olvashattuk a művészetről. Ebben a kötetben saját magáról is ír, illetve saját maga is a művészet kapcsolatáról, tehát szinte személyesz megnyilatkozásnak tekinthetjük ezt a művet. Eppenészért hivtuk el, és kértük meg, Barcsai Jenő Kossuth-díjas festőművészt, aki személyes jó ismerőse volt Lyka Károlynak, hogy segítsen k nekünk közelebb jutnia a szerzőhöz, illetve ehhez a műhöz.

- Én csak meghatottsággal tudom ezt a könyvet most kezemben tartani, mert hiszen Lyka Károly a mesterem volt, tanítványa voltam, és köszönet a kiadónak, hogy egy ilyen szép könyvet adott ki, egy olyan emberről, aki akaratlanul is mert hogy rosszul fejezzem ki magam, de hosszú évtizedeken keresztül jó irányba kényszerítette a magyar művészet fejlődését. TAnítványa voltam, ó mesterem volt, és először 919-ben láttam az átszellemült törékeny alakját. Kiválló előadó volt, minket ~~xxxxx~~ magával ragadott, az előadásain keresztül. A főiskolán

eltöltött évek, hát gyorsan elmultak, és jóval később a 3o-as években amikor már én is kávéházi emberk kezdtem lenni, egyszer csak kora reggel, egy olyan ismerős hangokra lettem figyelmes, és hát odahézek az ajtó felé, Lyka Károly lép be, két bottal járt, és ezekre a kopogó hangokra lettem figyelmes azokra a kopogó hangokra, amelyet én, hát nagyon régen az főiskolán hallottam, amikor ő a terembe belépett. Ez a kapcsola ez a kávéházi kapcsolat, 15 éven keresztül tartott, sok minden ről mesélt, nekem mint volt növendékének, a szüleiről, azután nagyszeretettel emlékezett meg a Hollósi körről, én meg megkérdeztem tőle, hogy mi vonzotta Károly bátyámat a Hollósi körhöz Hát azt mondta, hogy elsősorban a müvészetnek a szeretete, és a müvészetnek a szabadsága. Ez a két momentum végigvonult az ő életén keresztül. De most mesélt a római tartózkodásával kapcsolatban arról, hogy amikor már sok mindent tapasztalt külföldön, és hazajött, akkor összehasonlitást téve az itteni, és a külföldi tapasztalatairól, hát most gondolok elsősorban a müvészeti oktatásra gondolok, látta azt a nagy különbséget, amely hát ránk nézve mondjuk nem a legdicséretesebb volt, és elhatározta, hogy az életét, az életének egy részét, a müvészeti emelésnek szenteli, és azonkivül mindent el fog követni, hogy Magyarországon egy müvészet, korszerü müvészeti akadémiát létesitsenek.

- Köszönöm szépen a tájékoztatást, és azt hiszem, hogy Lyka Károly ebben a müvében a neveléssel foglalkozik, szintén mai generációnak szól az a mü, ahol neveléssel foglalkozik. Kedves nézőink, adásunk további menetében már kiállitással nem igen

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Népújság Heves

1972 JUL 9

Lyka Károly

1021

A nehezen változó közízlés

Ráth-Végh István Az emberi butaság története című könyvének témánkhoz illő fejezete: „A kortárs ítélkezik..." Néhány alcím: „A tehetségtelen Petőfi." Vagy: „Shakespeare a részeg barbár". Sőt: „Durva bohóc!..." „Hamlet olyan barbár mű, hogy a legalacsonyabbrendű francia vagy olasz közönség sem bírná elviselni". Újabb cím: „Goethe nem tud verset írni!" Wagner híres művéről, a Nürnbergi mesterdalnokokról: „Laposságok és bárgyúságok halomba hordva."

Ismeretes a francia impresszionista festők vesszőfutása: a kortársi közízlés be sem engedte képeiket a kiállítási szalonba! Társadalmi elszigeteltségben és érthetetlenség közepette küzdöttek az új festői nyelv, a látvány újszerű rögzítésének kialakításáért... És lám, nagyságukat ma már senki sem vonja kétségbe.

Talán ennyi elég is. Nyilvánvaló: a fenti kritikák ma csak arra jók, hogy nevessünk rajtuk. Íme, a korabeli „hozzáértés", a nagyképű és ostoba ítészkedés!

Ám ha kinevettük magunkat a fentieken, gondolkodjunk el: a jelen — számunkra újszerű, szokatlan — műalkotásainak megítélésében nehogy magunk is ezeknek az ismereteik börtönablakán kilátni képtelen embereknek a táborába tévedjünk!

Be kell látnunk: bár társadalmi forradalom kellős közepén vagyunk a közízlésben itt-ott mégis uralkodó a maradiság. A művészet területén a régiek bűvöletében élünk. Különösen a felnőtt nemzedék, mely a korábbi esztétikai ízlés nevében született műalkotásokon nevelkedett. Olyan alkotásokon, melyeken nagyapáink talán megbotránkoztak, ám maguk ezt vallják egyedül idvezítőnek, míg fiaik az „érthetetlen" művészetet értik. Így lép előre a történelem a művészetben is.

Balga gondolat lenne azt hinni, hogy éppen a mi életünkben érvénytelen a történelmi dialektika. Remélhetjük-e, hogy valamikor becsukódik az adott kor művészének és közönségének „ízlésollója?"

★

Kritikusok, esztéták vallják: ez az ízlésolló természetes módon nyílik. Hiszen a művész többet közöl velem, mint amit eddig tudtam. Egy mű akkor hat igazán, ha feszültséget, szellemi izgalmat kelt, vitám van vele, küzdök megértéséért.

Szocialista kultúrpolitikánk kiépíti azokat az ismeretcsatornákat, amelyek az olló két szárát egymáshoz közelítik. Megakadályozza, hogy a kortársi művészet és közízlés egészséges távolsága ne torzuljon szakadékká.

Persze, mi, nézők és hallgatók sem csukhatjuk be szemünket dughatjuk be fülünket, ha tanító szót hallunk az „érthetetlen" művészet értelméről. Fontoljuk meg Lyka Károly intelmét. A Kis könyv a művészetről című művében — szintén történelmi tapasztalatokra apellálva —, ajánlja: „...voltak olyan időpontok, amikor Munkácsyt, Szinyei Mersét tehetség nélküli kontároknak mondották. Ezért helyesen cselekszik a tárlatlátogató, ha némi óvatossággal formálja meg ítéletét oly munkákról, amelyek nem illeszkednek rögtön az eddig megszerzett művészeti fogalmai körébe". Vagy hivatkozhatom olyan köztiszteletben álló költőnkre, mint Illyés Gyula, aki egyik interjújában így bátorítja a művészet kedvelőit: „A közönség semmiképpen ne nézze le magát, ha nem érti a modern verseket, hanem próbálja meg követni a művet, megfejteni az alkotást. Azokat becsülöm, akik kellő erőfeszítést tesznek, hogy megértsék az alkotókat".

Nos mindkét tapasztalt művész arra tanít: ne katedráról, hanem iskolapadból ismerkedjünk a művészettel. Tanuljunk, hogy megérthessük szavát. Olyan korban élünk, amikor nemcsak a társadalmi haladás perel az avult ízléssel a korszerű műalkotások igazáért, hanem olykor-olykor mi magunk is perpatvarba keveredünk friss művekkel és alkotókkal.

Pártunk kultúrpolitikai alapelve megállapítja: „A művészi közérthetőség elválaszthatatlan az adott művészeti ág formanyelvének ismeretétől, ezért szorosan összefügg a közönség általános művészi kulturáltságával... Az eszmei-tartalmi eredetiség, amely joggal teremt szokatlan formát, átmenetileg lehet nehezen hozzáférhető a széles tömegek számára a szocializmus viszonyai között is, de ezt a konfliktust, a kultúrforradalom, a szocialista népművelés hivatott feloldani, nem pedig a művészi színvonal csökkentése".

Világos a feladat: a közönséget kell felnevelni a művészethez és nem fordítva.

★

Ha hitelt adunk a fenti kultúrpolitikai alapelvnek — márpedig hitelt kell adnunk! —, a demokratikus szavazás létjogosultsága magvas műalkotások esetében kérdésessé válik. A történelem nem ismer olyan példákat, hogy nagy művek közfelkiáltással születtek volna. Inkább közfelháborodással! Ma másként lenne? Aligha. Az alapelvben említett „eszmei-tartalmi eredetiség" szülte konfliktus nem oldható meg a közönség voksának kikérésével —, sokkal inkább a szocialista népművelés által végzett esztétikai neveléssel.

A közönségszavazás művészeti kérdésekben csupán játék a demokráciával; a művészet demokratizmusa ugyanis — a tartalmi követelmények mellett —, mindenekelőtt a műalkotások hozzáférhetőségét, megismerésének lehetőségét jelenti a széles közönség számára.

★

„Tudom azt, hogy semmit sem tudok, s ez előnyöm" — vallotta Szókratész. Kikkel szemben előny? Azokkal szemben, akik azt hiszik, hogy tudják, amit nem tudnak. Akik az ítész magabiztosságával kiáltanak nemet egy-egy szokatlan formanyelvű filmre, versre, szoborra. És az sem rendíti meg ítéletük magabiztosságát, hogy azt a műalkotást éppen az év legjobb alkotásai közé sorolják majd a szakértők. Konokságukban inkább a zsüri „elfogultságát" hangoztatják, semmint a maguk véleményét kérdőjeleznék meg.

Persze, nem arról van szó, hogy tartózkodjunk a személyes véleményalkotástól. Csupán arról: ne kiáltsuk ki rossznak azt, ami csupán nekem nem tetszik, mert „érthetetlen". Attól a mű még lehet jó, sőt remek! A hiba — megeshet —, a néző „készülékében" van.

Szókratész, midőn mások által hangoztatott bölcsességét szigorú önvizsgálattal mérlegelte, erre a következtetésre jutott: „Azzal a kicsinységgel vagyok bölcsebb... (valakinél), hogy amit nem tudok, arról nem is hiszem, hogy tudom". Magunk is mennyivel szerényebbek — egyben bölcsebbek — lennénk, ha egy műalkotás előtt állva, így gondolkodnánk.

Balogh Ödön

Vladimir Holannal a Szavak barlangjába

Jegyzet a költő Szavak barlangja c. kötetéről

„Az élet, szerelem, szeretet és költészet titkainak kétségbeesetten elszánt kutatójának" nevezi Vladimir Holant magyarul megjelent kötetének fülszövege. És joggal, mert az emberi szépség legszebb élemeinek fáradhatatlan és konok felkutatója Holan csaknem félévszázados múltat maga mögött tudó életművében. Konok kutató — írtuk az imént, mert ő a *Szavak barlangjába* alászállva „szörnyű próbát" tesz „odabenn": „a szárnyakat a gravitáció ellen feszíti" s egyben akarja „kímélni azt, akit lehúz a föld", hogy végül e nagy ívű pillért végigjárva-szenvedve „láleheljen a világ kitett gyermekére", az emberre, s az „Élet" szép ódáját írja meg...

Kétségtelen, nem könnyű olvasmány Holan lírája, s lám mégis: *varázsa* vonz, valósággal magával ragad bennünket szavainak rejtett csodákat kínáló barlangjába. Emlékeket vallat, szenvedély okozóit keresi-kutatja, majd meg az „állandóan illanó", de az ember életét „örökös jelenként" átfonó szerelem szépségeit írja le szeizmografikus pontossággal, azután e szerelem hozta kínok feltérképezésébe kezd, s eljut megint a már jelzett végletességig, mint ebben a strófában is:

Minden szép nő kegyetlen,
s épp azt a férfit kell, hogy megalázza,
aki egyenesen a sziklából inna.

De csak lapozni kell a kötetben tovább, s máris a szerelem új arcéleire lelünk:

Durva, gyönyörű kendervászon,
úgy hullik a nő testére, aki
ott áll az isten és az emberek között...
A festő alázatosan betakarná,
a szobrász még szemérmesebb alakba zárná,
a költő tudja,
hogy úgysem látjuk az elfödetlent.
De a nő kihívóan felhasítja,
ott, isten és a férfi között...

Soká lehetne folytatni a barangolást Holan *szavainak barlangjában*, s e barangolás mindig újabb szépségek megismeréséig vinne el, mert énekeljen a *Télről* vagy *Tavaszról*, a *Jégről* vagy a *Poézisről*, *A költőről*, vagy a *Virradatról* és bármiről — lírájának mindig az ezerarcú valóság a tárgya. Hadd idézzük itt — nyomatékul —, a verseket válogató Hosszú Ferenc találó szavait is: „Szerelem és szeretet, érosz és szex, élet és költészet, s mindezek, s még annyi más ellentétes képzet és fogalom végtelen sokféle variációjú kapcsolata nála mindig, minden versében egyszerre jelenvaló..."

„Reménytelen minden szerelem" — olvassuk Holan könyvének első versében. A kötetet végigolvasva mégis úgy tűnik — s meggyőzően —, a reménytelenség fölött mégis győz mindig a reményteljes élet...

Lőkös István

---

bb

s nő. — Nem szép ma-
mber kicsit zavarba

Én egy jámbor tag va-
a valaki megharagít...
egharagította? — cso-
nő, készségesen. Csak
g járt ott az esze.
felelt a fiatalember va-
sértettség maradéká-

gy verekedős rossz em-
rögött a nő, csak azért,
jon valamit. A forgó
l rebbengette a szemét.
ósdit játszott. — Egy
t bántani. Maga talán

- szólt a fiatalember, a
ı megint foltot vetett, a
gint megbicsaklott kis-
t féloldalasan hátradől-
éken. — Maga jobban

ézett a pohara elé, ki-
ntott a nőre. Szép fe-
t. A nő is felpillantott,
a poharát. Az olcsó
jján csillogott. A sze-
aj, félszeg érdeklődés

n tudnám — mondta.
iatalember megtörte a

nem iszik?
szom.
ért?
ıöm, nem kérem már...
vonatot.
án. No, igyon velem.
erőszakos.

— No, igyon.

— Mondom, hogy nem iszom — felelte a nő, elbizonytalanodva, majd tréfás-együgyűn hunyorított: — én csak egy egész üveggel iszom, vagy semmivel.

— No, igyon akkor, igyon egy üveggel.

A nő riadtan nevetgélt, kicsit butácskán.

— Csak vicceltem.

Arra jött egy vasutas.

— Mondja, kérem, mikor indul a szolnoki? — kérdezte a fiatalember.

A vasutas az órájára nézett.

— Néhány perc múlva.

— És mikor indul az utána következő?

— Két óra múlva.

— Köszönöm — mondta a fiatalember. A nő nem nézett a vasutasra. Forgatta a poharat. A poharat nézte s amögül néha a fiatalembert.

— S mit szól a felesége, hogy egy vonattal később megy? — kérdezte, amikor a vasutas elment. Gyűrűjének visszfénye az asztal műanyaglapján táncolt, ahogy a forgó pohár visszaverte.

A fiatalember arcán felgyúlt az olajfolt, a pohara után nyúlt, s ivott.

— A feleségem?... Egy kicsit elhamarkodtuk mi ezt a házasságot. Túl fiatalok voltunk. Nem szabad ilyen fiatalon... — Kis piros vigyor lebbent a száján, mint egy henye legyintés, mely erősen kétessé teszi a szó hitelét.

A kis nő azonban megkönnyebbült. A fejét is elfordította, hogy ebben ne zavarja semmi.

— Van ilyen — mondta, gyűrűs ujja a poháron pihent, s ez a mozdulatlanság erőltetetnek tűnt.

— Van — mondta a fiatalember, pillantását a falujabéli nőre emelte, s állhatatosan rajta tartotta.

A nő ujja pedig csak akkor mozdult meg a poháron, amikor elment a vonat.

Lyka Károly

1021

Vita a látáskultúráról

Múzeum, közművelődés, tervszerűség

A csaknem három hónappal ezelőtt ezelőtt megindult vita sokféle oldalról közelítette meg a látáskultúra fejlesztésének feladatait. Érhető ez, hiszen a látáskultúra fejlődését meghatározó jelenségek az egyén és a közösség életét teljesen átszövik, e téren tehát a fejlődés csakis ilyen komplex módon, *a legkülönfélébb tényezők egymásra hatásában* képzelhető el. Bár a hozzászólások több esetben élesen szembeállították a negatív és pozitív jelenségeket, a valóságban ritkán találkozhatunk teljesen eltorzult ízlésvilággal, s a legműveltebb látáskultúrájú emberek megnyilvánulásai sem mentesek olykor a sznobságtól, vagy jobbik esetben az egyoldalúságtól.

Sok itt az ismeretlen együttható, sok mindent nem lehet előre látni, nehéz lenne pontosan meghatározni a hosszú távú fejlesztés ütemét. Az egyik hozzászóló idézi a kitűnő Lyka Károly régebbi megállapításait, amelyek — saját környezetünkben szemlélve — ma is helytállóak. De a századforduló táján a vizuális kultúra harcosainak kevés elképzelése lehetett például a televízió látáskultúrát forradalmasító szerepéről. Azonkívül a fejlesztésben a művészetek mellett szerepet játszik — mint ahogy a vita során erre már többen rámutattak — az ipar és a kereskedelem. S ugyanígy a mindennapi élet praktikuma is, minthogy megköveteli az élet minden területén a jobban használható formákat, s észrevétlenül vezet bennünket a szép és hasznos találkozása felé. A *hatások sokoldalúságát* azért szükséges aláhúzni, mert ebből következik *a megoldandó feladatok sokfélesége* is, s ez sürgeti a közeli és távolabbi célok közös megfogalmazását, összehangolását.

A vitában többen — különféle megközelítésben — központi intézmények létrehozását sürgették. Úgy vélem, hogy a továbblépés útján a Bojár Iván vitaindító cikkében és ezt követően mások által is felvetett *szemléletbeli azonosság* kialakításának kell az elsődlegességet biztosítani. Bár nem szeretnék vitába szállni konkrét intézmények létrehozásának szükségességéről, mégis úgy gondolom, hogy egy vagy két centrum létrehozása semmit nem old meg. A látáskultúra fejlesztésében kötelezettséget vállaló különböző intézményeknek, *egész intézményhálózatoknak kell azonos irányban tevékenykedniük, saját belső működési törvényszerűségeik és rendjük szerint.* E közreműködés elméleti és gyakorlati térre egyaránt kiterjed.

Példaképpen legyen szabad utalni *a múzeumok néhány kiállítási problémájára.* Mint ismeretes, múzeumaink látogatóinak száma állandóan növekszik. Jelenleg hét és fél millió ember látogatja évente a múzeumi kiállításokat, s ezzel a lehetőségeink még nem merültek ki. Több hozzászóló fontos szerepet tulajdonít a múzeumoknak a látáskultúra fejlesztésében. Valóban — s itt nemcsak a képzőművészetre, hanem valamennyi műfajra gondolok — a kiállítások hasznosan tudnak hozzájárulni a közös ügyhöz. Vannak azonban itt problémák is. A Művelődésügyi Minisztérium a szociológusok egy csoportjával vizsgálatot kezdeményezett több intézményben. Meg kellett állapítanunk, hogy bizonyos társadalmi rétegek, főként *a mezőgazdasági és ipari dolgozók keveset, sokan közülük egyáltalán nem járnak kiállításra.* Nyilvánvaló, hogy e rétegek aktivizálása a múzeumok fontos feladata. Vannak, akik csak véletlenszerűen jutnak el múzeumi kiállításra. Hogy ismételten kedvet kapjanak, más kiállítások megtekintésére is, ahhoz arra van szükség, hogy a kiállításaink rendezői figyelembe vegyék ezeket a rétegeket, és inspirálólag hassanak rájuk a további kapcsolatok ápolásában.

Manapság Nyugaton divatos jelszó úgynevezett *didaktikus múzeumok, didaktikus kiállítások* szervezése. Ez a szó nálunk egy kicsit szakállasnak tűnik, minthogy a szocialista múzeumügy — s itt nemcsak Magyarország eredményeiről van szó, hanem valamennyi szocialista országról — kezdettől fogva alapvető feladatának tartotta a kiállításokon a didaktikai szempontok érvényesítését. S egyáltalán nemcsak esztétikai, hanem főként *közművelődési megfontolások* alapján. A látáskultúra fejlesztése érdekében a magyar múzeumügy egyik fontos feladata, hogy e didaktikus rendezői szemléletet fejlessze, elméleti szinten is általánosítsa és a vizuális közművelődés érdekében a gyakorlatban is következetesen alkalmazza. Nem minden szakterületen érvényesül ez a múzeumokban, s nem véletlen, hogy éppen képzőművészeti vonatkozásban hangzott el több kiállítással kapcsolatos észrevétel.

Az egyik hozzászóló *önálló modern magyar művészeti múzeum* létrehozására tesz javaslatot, amely a vizuális nevelés központjává válhatna. A kortárs magyar képzőművészet állandó bemutatása természetesen része a látáskultúra fejlesztésének, és valóban sajnálatos, hogy ma az érdeklődők sehol nem kaphatnak teljes keresztmetszetet. A budai Várpalotában kibontakozó új Nemzeti Galéria minden bizonnyal lehetővé tudja majd tenni a modern magyar művészet állandó bemutatását. Hozzá kell azonban tenni, hogy bármely kiállítási intézmény csak meghatározott kapacitás erejéig tud a „vizuális közellátásban" részt venni. A budapesti múzeumok is. Jelenleg ennél fontosabb feladatnak tartom, hogy — s itt elsősorban a képzőművészetre gondolok — az ország lakosságának nagy része számára széles körű képzőművészeti élményválasztékot tudjunk biztosítani. Ennek kialakítása során ügyelnünk kell arra, hogy *minél szélesebb rétegekhez tudjuk eljuttatni a múlt és a jelen képzőművészetének alkotásait.* Ha ebből a szempontból vizsgáljuk a képzőművészeti gyűjteményeket és azok kiállításait, meg kell állapítanunk, hogy az ország lakosságának egy része objektív okokból nem tud megismerkedni a magyar művészet legkiválóbb régebbi és mai reprezentánsaival. Budapesten kívül tulajdonképpen csak 3—4 vidéki városban folyik a mai magyar művészet egészére kiterjedő gyűjteményfejlesztés és kiállító tevékenység. Ma csak Budapesten lehet egyidejűleg széles körű választékot biztosítani az oktatási, közművelődési intézmények, a kiállításlátogatást tudatosan tervezők számára. Vidéken is mihamarabb meg kell tervezni, tudatosan szervezni a sokoldalú fejlesztés lehetőségeit. Természetesen nemcsak a jelenre, hanem a történeti előzményekre is gondolnunk kell, a kiállítási tevékenység minden műfajában.

Elsődleges feladat a szocialista művelődéspolitika elvei alapján *közös rendezőelveket kialakítani.* A Magyar Hírlap hasábjan folyó vita is emellett foglal állást. Ilyen alapon kell összehangolni a különböző területeken folyó elméleti kutatásokat, amelyeknek a jelenlegi periódusban alapvetően az ifjúság nevelésének érdekeit kell szolgálniuk. E fő célkitűzés köré kell csoportosítani a mindennapi gyakorlatot is.

Ami a környezet formavilágát illeti, kevés szó esett a vitában a *népi kultúráról.* Ma a népi kultúra és különösképpen a népművészet népszerűsítésének és megértésének talán leggazdagabb korszakát éljük. A tárgyi emlékek megőrzése, bemutatása és történeti értékelése nagy segítséget nyújthat a látáskultúra anyanyelvi elemeinek kialakulásában. Fontos feladatunk, hogy a természetes nemzetközi kulturális áramlásban nemzeti-népi művészetünkből mindazt megőrizzük és éltessük, ami sajátossá teszi és teheti környezetünket.

Mindezek alapján a múzeumoknak a látáskultúra fejlesztése érdekében két fő feladatát kell kiemelni:

Először is igyekezni kell *az ifjúság minél szélesebb rétegeit bevonni a kiállításlátogatók közé,* továbbszélesítve mindazokat a lehetőségeket, amelyek jelenleg rendelkezésére állnak. Elképzelhető talán, hogy egy idő múlva nemcsak az iskolás tanulócsoportok, hanem valamennyi fiatal számára ingyenessé tesszük a múzeumlátogatást.

A másik feladat olyan *korszerű kiállításpolitika* érvényesítése, amely egyrészt széles körű tájékozódást, méghozzá közművelési aspektusú tájékozódást is biztosít, másrészt az ország egész területén — ha nem is egy időben, de időben meghatározható perióduson belül — lehetőséget ad a múlt és a jelen emlékeinek, művészeti eredményeinek teljesebb bemutatására.

Gönyei Antal

Magyar Hírlap
1972 SEP 3-
SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-720

Az Uri-jelentés

A Tízek versenyképessége

A Közös Piac kibővülésének közeledtével szaporodnak a tanulmányok, amelyek sokszor önkritikusan vizsgálják a születő Tízek világgazdasági esélyeit és az új helyzetből fakadó, lehetséges belső gazdasági feszültségeket. E tanulmányok sorában különös érdeklődésre tarthat számot az a monográfia, amelyet a brüsszeli Közös Piac-főbizottság megbízásából a *Pierre Uri* professzor vezetése alatt álló közgazdászkollektíva készített.

A tudóscsoportnak nem kisebb feladatot adtak, mint azt, hogy állapítsa meg: *mennyire lesz versenyképes a kibővített Közös Piac az Egyesült Államokkal és Japánnal szemben*, s ezen belül: hogyan lehet megítélni a kibővített közösség legfontosabb tagállamainak *egymáshoz viszonyított* versenyképességét.

A növekedés egybevetése

A feladat rendkívüli bonyolultságát mutatja, hogy a monográfia bevezetőjében maguk a szerzők hívják fel a figyelmet arra: a megbízhatóan összehasonlítható statisztikai adatok hiánya és a problémák összetettsége abszolút és egyértelmű ítélet megalkotását nem teszi lehetségessé. Ilyenformán csak arról lehetett szó, hogy az Uri-jelentés néhány lényeges, de egymással nem feltétlenül összefüggő tényre hívja fel a figyelmet.

Mindenképpen a legfontosabb és legértékesebb az az összehasonlítás, amely egyfelől a nemzeti jövedelem évi átlagos növekedését, másfelől pedig az egy munkaóra alatt létrehozott termelési értéket tünteti fel.

Ami *a nemzeti jövedelem növekedését* illeti, az a legutóbbi évtizedben (1960—1970) Japánban volt a legnagyobb: 9,2 százalék. A második helyen Olaszország áll 5,2 a harmadikon Franciaország 4,9 százalékkal. Az NSZK-ban az évi növekedés 3,8, az USA-ban 2,9, Nagy-Britanniában pedig mindössze 1,7 százalék.

Az *egy munkaóra alatt* létrehozott termelési reálérték vizsgálatánál a brit teljesítményt 100-nak vették és ehhez viszonyították a többi vizsgált országot. Az eredmény igen érdekes. „Különös eset" természetesen az Egyesült Államok, ahol az említett érték indexe 193, tehát csaknem *kétszer* akkora, mint Nagy-Britanniában. A második helyen álló NSZK-ban az indexszám 132, Franciaországban 120, de Olaszországban már csak 100, Japánban pedig a termelékenység látványos emelkedése után is csak 81.

Az Uri-jelentés ebből egyfelől azt a természetes következtetést vonja le, hogy a kibővülő Közös Piac hatékonysága egyértelműen és még tartósan elmarad az Egyesült Államok mögött. Második következtetése: Japán Nyugat-Európához viszonyított gazdasági előretörése mögött *nem a magasabb termelékenység, hanem más okok keresendők*. Végül: a harmadik megállapítás szerint a Közös Piacon belül is viszonylag nagy az ingadozás, egyfelől az NSZK és Franciaország, másfelől e két ország és Olaszország között.

Tőkeintenzitás

A versenyképesség összetevőinek kutatása során az Uri-jelentés nagy figyelmet szentel a *tőkeintenzitásnak*. A bizottság összeállításai szerint kimutatható: ha az ipari termelésben az egy alkalmazottra jutó tőke nagyságát az Egyesült Államokban 100-nak vesszük, akkor ez a szám az NSZK-ban csak 52, Franciaországban 54, Olaszországban és Nagy-Britanniában pedig 44. Ily módon az amerikai gazdaság tőkeintenzitása szinte „reménytelenül" magasabb, mint a nyugat-európaié! Ehhez járul még, hogy az Egyesült Államokban a jobb műszakkihasználás, a raktárkészletek racionális kezelés és más tényezők a beruházások intenzívebb kihasználását teszik lehetővé, emellett pedig csökkentik az eltérést, ami az állótőke (lényegében a gépek) erkölcsi és fizikai elöregedése között fennáll. A jelentés leszögezi: a belátható jövőben aligha lesz mód arra, hogy a tőkeintenzitásban és a beruházások intenzív kihasználásában az Egyesült Államokat Nyugat-Európától elválasztó szakadék szűküljön.

A *beruházás* és a *gazdasági növekedés* közötti kapcsolatokat mélyebben vizsgálva, az Uri-bizottság érdekes adatokat hozott nyilvánosságra arról, *milyen az összefüggés a beruházásoknak a nemzeti jövedelemhez viszonyított aránya és a nemzeti jövedelem növekedése között*. Más szóval: melyik országban lehet *viszonylag legkisebb* beruházással elérni a nemzeti jövedelem *azonos é*
vekedését.

A számítások félreérthetetle
tatták, hogy Japánban optim
ruházások kihasználása, ott
viszonyszám csak 2,9 volt. Et
hez az Uri-komisszió azt a
fűzi, hogy véleménye szerint
resni Japán rendkívül megn
lágpiaci versenyképességének
Japán után érdekes módon Olaszország következik a rangsorban (3,4). Ez, a Japánétól gyökeresen különböző körülmények között ugyan, de mégis magyarázata annak, hogy a viszonylag alacsonyabb munkatermelékenység ellenére miért volt a Közös Piac országai közül Olaszországban a legmagasabb az elmúlt évtizedben a nemzeti jövedelem növekedésének üteme. A sorrendben közvetlenül ezután az Egyesült Államok következik (3,6), majd az NSZK és Franciaország. E két utóbbi ország esetében már lényegesen több beruházás szükséges azonos nemzeti jövedelemnövekedési arány eléréséhez. Ennek megfelelően itt a bizottság által kiszámított viszonyszám már 4 fölött van, a sereghajtó Nagy-Britannia esetében pedig eléri az 5-öt.

Az üzemek mérete

Végül: a bizottság feladatának tekintette, hogy megvizsgálja azt a *gazdasági elmaradást*, amelyet a szektorok nem megfelelő „súlyelosztása" és a nem optimális üzemnagyság okoz. Rendkívül érdekes, bár természetesen tisztán elméleti jelentőségű számítást végeztek: *mi történt volna, ha a Közös Piac országaiban egy adott időpontban az összes munkavállaló a két leghatékonyabb iparágban tömörül*. (Az elméleti vizsgálat évének az évtized közepét, 1965-öt választották.) Az eredmény az volt, hogy ebben az esetben a Közös Piac bruttó összterméutóbbi időben.

Üvegben a körte és a barack

Teljes üzemmel dolgoz

A nyár eleji gyümölcsök feldolgozása után a hazai konzervgyárak ezekben a napokban és hetekben a legnagyobb munkában vannak. Az *uborkaszezon* itt a csúcsidőszakot jelenti. Erről kaptunk híreket néhány konzervgyárból.

A Debreceni Konzervgyárban, mint *Farkas János* igazgatóhelyettes elmondotta, három műszakban folyik a termelés. Az uborka és a bab 80 százalékát már tartósították. Eddig 300 vagon őszibarackot dolgoztak fel, már csak mintegy 20 vagonnyi van hátra a tervezett mennyiségből. 220 vagon szilvát is konzerváltak befőttként és gyorsfagyasztott áruként. A körte egyharmada, a paradicsom 50 százaléka, a fehér paprika 45 százaléka üvegbe került. A konzerveknek nemcsak a hazai piacon, hanem Nyugaton és a szocialista országokban, így a Szovjetunióban is nagy sikere van.

A Nyíregyházi Konzervgyárban Buglyó Tibor termelési osztályvezető elmondotta, hogy három műszakban, két-

Épül Közép-Európa első

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1972 AUG 15
Pest m. Hírlap

Lyka Károly

1021

Élő múlt — a változás fényében

A szentendrei régi művésztelep a közelmúltban megújult. (Köztudott, hogy új művésztelep is van a városban.) A lebontott, öreg épületek helyén új műtermeket, lakrészeket adtak át. A művésztelep s a város itt egy kiállítóhellyel is gazdagodott.

„Ott ragadjanak, mint a lótuszevők"

„Szentendre városát kies fekvése, festői környéke, ódon épületei hegyre futó girbegörbe sikátorai szinte predesztinálják arra, épp úgy, mint Nagybányát, hogy a képzőművészek beleszeressenek, ott ragadjanak benne, mint a lótuszevők. A telepet egy ódon, földszintes, többlakásos épület jelenti, még két másik különálló épülettel együtt. Az udvar pázsitjára százados, gyönyörű terebélyek vetnek árnyékot." — írta le *Tersánszky Józsi Jenő* az 1928-ban alakult régi művésztelepet, s a várost, érzékeltetvén, miért éppen Szentendrére költözött, immár több mint negyven évvel ezelőtt, a fiatal festők egy csoportja.

„A szentendrei művésztelep nem körülményes tervezgetésből született, nanem körülbelül magától lett. Kis csapat fiatal festő szemelte ki munkálkodása színhelyéül, és hamarosan kiderült, hogy választásuk kitűnő volt. Mert a város vonzó festőiségét, ódon szabású házsorait meg nem szabású házsorait meg nem kezdte ki a modern vasbetonépítészet ridegsége, a környék egymást követő dombjait hol kertek festik színesre, hol szántóföldek barna, majd aranyló szőnyege borítja, és érdekes tájplasztikai képet kínál" — fejtegette a Szentendrére eső sikeres választást *Lyka Károly.*

A modern művész szemével

A modern vasbeton nagyváros elől kisvárosi idillbe menekültek? Ha modern vasbetonépítészet alatt azt értjük, amit az annak legigazabb megvalósítására a két háború között törekvő magyar építészek értettek, akkor *ez* elől nem menekülhettek, mert a modern vasbeton város *nem épült fel,* a modern vasbeton építészet városainkban még nem valósult meg, az illető építészek törekvéseit a két háború között elsikkasztották. A nagyvárosban leginkább jelenlevő építészeti s más megalkuvásról, zűrzavarról beszélhetünk csak — *ez* elől is kereshetett s talált, nem idillt, de tiszta menedéket azon kis csapat fiatal festő.

Mestereiknek, tudatosan vállalt elődeiknek, a nagybányai festőknek hagyományát követve, természetet és természetes emberi-tárgyi környezetet kerestek Szentendrén, s még eredeti kisvárosi életformát, élő hagyományokat is találtak ott. Még jókor érkeztek. De a látványba — nyilvánvaló múlandósága fölé emelkedve — a modern művész szemével hatoltak, ki-ki a maga tekintetével. Szentendrén a kor festője, a ma embere alkotott műveket.

Pedagógiai munkával is

A régi művésztelepiek festészete nem volt soha zárt. Befogadott és kisugárzott, korársakat vonzott, fiatalokat, tanítványokat hívott. A telep tagjai eredményeiket pedagógiai munkával is széthintették. (E sorok írója nem tudja megállni, hogy el ne mondja: mint a fővárosi, képző- és iparművészeti gimnázium növendéke, a szentendrei régi művésztelep több tagjának, ottani tanároknak környezetében nevelkedett. Az ötvenes évek elején, mikor oly sok frázis harsogott a művészetről is, szóndes, folyamatos, állhatatos, adadó művészi s tanári munkájuk megéreztette, hogy az élet, a munka és a művészet mennyivel nehezebb, mint a frázisok sejtetik, de mennyivel szebb is, mint ahogy frázisok ígérik!)

A művésztelepen a százéves épületeket az emlékezetes árvíz nagyon megrongálta: a telepet mindenképpen újjá kellett építeni. A *Művészeti Alap* bőkezű *finanszírozásából,* a modern műtermek s lakrészek mellett a telep s a város új kiállítóhellyel gazdagodott. A régi, omladozó házak helyén, a „hatalmas terebélyek" alatt ma: modern vasbeton...

Nagyon sok kép örökíti meg a régi művésztelep egykori épületeit. S a régi művésztelep képe az emlékezetekben is él. De nem hatja át nosztalgia az emlékezést. Hiszen az idő, a változás problémája nemcsak a művészeknek, a művészetnek, de az életnek, mindannyiunknak is kérdése. Egyképp lehet felelni rá: alkotással!

Az alkotás hevével

Szentendrén sem csak a művésztelep épült újjá, maga a város, a környezet is — óhajtva, óhatatlanul, de — változik. Így van rendjén: ne kívánjunk kedélyes, szentimentális rezervátumot. A házak egy — nagy — része bontásra ítéltetett. Új üzemek települtek. (S mily szép egyik-másik a maga nemében.) Változott a gazdálkodás a mezőn, változott vele a táj. És a városban mind több épület emelkedik acélból, üvegből, modern vasbetonból.

A változás törvényszerűsége azonban a felelősségtől nem mentesít. S nincsenek már további Szentendrék, ahová odébb mehetnének — legalább a művészek — a természet, a természetes, az egyszerű a tisztaság után. *Ott* kell megteremteni, Szentendrén s más városokban, üvegből, acélból és vasbetonból — a „terebélyeket" meghagyva, ültetve, mert fák nélkül nem élhetünk, a műemlékeket becsülve, mert emlékek és hagyományok nélkül sem élhetünk, — természetes, modern holnapi környezetünket.

A régi művésztelep alkotóinak műve is erre bátorít: legyünk bátran modernek. Képeik ezt mondják: mai ember nem rideg. Ahogy a kő, a cserép és a tégla sem, a vasbeton, acél, üveg sem az. Csak át kell forrósítani az alkotás hevével.

Padányi Anna

Országos ifjúgárdaszemle

Ma kezdődik Velencén az ifjúgárdisták országos szemléje. A programok színhelyei: Székesfehérvár, Dunaújváros és végül, augusztus 20-án a főváros. Hazánk tizenkilenc megyéjéből érkeznek ide a résztvevők, a korábban megrendezett megyei szemlén első helyezést elért ifjúgárdaszakaszok.

Pest megyét a budai járás ifjúgárdaszakasza képviseli a sokrétű versenyen; a kétnapos harci túrán, a szellemi vetélkedőkön és az egyéb sportversenyeken.

Augusztus 20-án a szemle résztvevői a fővárosba utaznak és ők is részt vesznek az alkotmánynapi ünnepségen, majd tisztavatással zárul az országos ifjúgárdaszemle.

Meggyorsult az ügyintézés

Hogyan oldják meg új feladataikat a tanácsok?

Az MSZMP X. kongresszusa határozata és a Központi Bizottság 1971. november 3-i állásfoglalása a többi között hangsúlyozza: az állampolgárok ügyeit a lehető legnagyobb mértékben azoknál az államigazgatási szerveknél kell intézni, amelyek a lakossághoz

helyileg a legközelebb vannak.

A tanácstörvény az általános rendelkezések között rögzíti: a tanácsok hatáskörébe tartozó államigazgatási ügyekben az elsőfokú hatáskört általában a helyi tanácsok gyakorolják. Miként valósul meg mindez Pest megyében? Hogyan gyakorolják a községi, nagyközségi tanácsoknál az ipari, kereskedelmi, építésügyi és munkaerőgazdálkodási hatásköröket? Melyek a legfontosabb tennivalók az igazgatási munka színvonalának emelésében?

Ezekkel a kérdésekkel foglalkozott a Magyar Jogász Szövetség Pest megyei szervezetének államigazgatási, jogi szakosztálya a megyei tanács székházában megtartott tegnapi vitaülésén.

Arany István, a Pest megyei Tanács vb-titkára vitaindító előadása, majd az ezt követő hozzászólások alapján egyértelműen kirajzolódott, hogy

a hatáskörök decentralizációja az elmúlt években Pest megyében a kívánt mértékben megtörtént.

Számos fontos ügyben — például építési engedély kiadása, iparengedély megszerzése, munkaközvetítés, kereskedelmi és vendéglátóipari ügyek — nem kell többé az állampolgároknak a járási székhelyre beutazniuk, ügyeiket helyben, a tanácsházán elintézhetik.

A tanácsok dolgozói — sokirányú egyéb munkájuk mellett — eredményesen birkóznak meg ezekkel, a számukra nagyrészt teljesen új feladatokkal. Ezt bizonyítja, hogy az ilyen ügyek több mint 95 százaléka helyben elintéződik, igen kevés a fellebbezés, a panasz. Az azonban vitathatatlan, s gondot jelent, hogy a tanácsok dolgozói meglehetősen leterheltek. Rendkívül sok például az építési ügy, főként a főváros közvetlen vonzáskörében. A múltnál jobb a tanácsi dolgozók szakmai-politikai képzettsége, de

sok helyen még mindig kénytelenek igénybe venni a megfelelő képzettség nélküli munkaerőket.

Közismertek a létszám- és bérproblémák is. A megyei tanács és szervei, valamint a járási hivatalok a községi tanácsoknak eddig is sok segítséget nyújtottak, a tanácsok azonban további segítséget igényelnek.

A munkamegbeszélés jó alkalmat adott a tanácsi jogászoknak az új hatáskörök gyakorlásával összefüggő tapasztalatok kicserélésére és iránymutatásul szolgálhat a jövőre.

Érdemes-e beilleszkedni?

OLVASOM A RIPORTOKAT, tudósításokat: a gödöllői árammérőgyárban egy KISZ-brigádnak *köszönhető*, hogy a próbaüzemben megszűnt a vándorlás, a kiskunlacházi ÉGSZÖV-ben kérik a fiatalok, „most már csináljunk valami *komolyabbat*", a szentendrei gyárban az idős szakmunkás *ócsárolja* az ifjúságot, hogy hosszú hajúak, lógósok, pontatlanok, *szemtelenek*, s az ottani ifik csak a *vállukat* vonogatják. Ismerős? Ismerős. Ismerős a kifejezés, a hangnem, a szemlélet, ismerős a beilleszkedés gátja. Szedjük részeire a cikk elején felsorakoztatott fogalmakat: a helyszín, nem a legdöntőbb, persze, mindenképpen *hangulatalakító* a piszok, az olajfoltos fal, a rendetlenség, a korszerűtlenség, az emberek, nos, ez már nagyon fontos összetevő, milyenek a kollégák, melyek a követendő emberi *tulajdonságok*, melyek az elismert *értékek*, milyen jellemet ítélnek el, milyen *kap-*

A növényvédőszerek

befolyásolják a növények vízháztartását

Néhány, a növények gombabetegségének leküzdésére használt növényvédő szer — elsősorban a fungicidek — megváltoztatják a kezelt növények egyes anyagcsere-folyamatait, így például vízháztartásukat is. *Dr. Borka Gyula*, a keszthelyi Agrártudományi Egyetem adjunktusa kísérleteinek eddigi eredményei szerint egyes gombaölő szerek *50—100 százalékkal is* növelik a kezelt növények — szőlő, gabonafélék — párologtatását, ugyanakkor vízfelvételét is. A használatos növényvédő szerek általában a lebontó folyamatokat, a növények légzését serkentik. Más növényvédő szerek viszont csökkentik a párologtatást, tehát kedvezően befolyásolják a növények vízháztartását.

Köztudott, hogy az utóbbi években *rohamosan megnövekedett* hazánkban is a növényvédelemben felhasznált vegyi anyagok száma és mennyisége. A mi, csapadékban legtöbbször szegény, klímánk alatt *nem mindegy* viszont, hogy melyik szert használják országszerte. A további kutatások várhatóan arra is választ adnak mind a gyártó cégeknek, mind a felhasználóknak, hogy a védőhatás mellett melyek azok a növényvédő szerek, amelyek segítségével a növény vizet takarít meg.

1972 AUG 13
/1021 Lyka Károly

Vita a látáskultúráról

Az értők és a felelősök összefogásáért

Az elmúlt évtizedek tapasztalatai arról győztek meg bennünket, hogy míg Kodály Zoltánnak sikerült megteremtenie a magyar „zenei anyanyelv" korszerű tanításának módszerét — rajztanítás-nevelés értő, szakavatott mestereinek szava nem hullt ilyen termékeny talajra.

Pedig Lyka Károly már 1904-ben elemezte a rajznak, mint az ember egyik legősibb kifejezési módjának természetét, s figyelmeztetett teremtő, nevelő erejére, amely „éltetője a műélvezetnek, a művészet megismerésének", alkalmat ad a képességek kifejlesztésére, segít nézni, megtanít látni. Deák Géza, a kiváló rajzpedagógus 1910-ben megjelent *A magyarság és a rajzolás* című munkájában így sűríti programadó tapasztalatait: „Az írás és olvasás után a rajzolás a legfontosabb."

Éppen ezért nagyon hasznos, hogy a Magyar Hírlap a tavaszi művelődéspolitikai eszmecsere után — annak szinte természetes folytatásaként — most a látáskultúra kérdéseiről kezdeményezett vitát.

Szembetűnő — közös gondolkodásra okot adó — ellentmondással kell itt szembenéznünk. Közismerten bizonyított, hogy a vizualitás mint lehetőség és képesség mindenkiben adva van. Mindenkiben él az önkifejezés és önmegvalósítás vágya; ezt a természetes adottságot mégsem tudjuk kellő hatékonysággal kiaknázni és kiművelni. Az is jól ismert, hogy minden gyermek életeleme a firkálás, a rajzolás; ezt a természetes készséget és rajzszeretetet mégsem tudjuk tartósítani, képesség- és személyiségfejlesztő erejét tömegméretekben kamatoztatni. Örömmel látjuk, hogy virágzik a gyermekrajzkultusz (pályázatok, kiállítások, nemzetközi sikerek tanúskodnak róla), mégis baj van rajzoktatásunkkal. Sokan foglalkozunk a látáskultúra fejlesztésével (Akadémia, OPI, iskolák, tömegkommunikációs és kiállítási intézmények, múzeumok, Népművelési Intézet, TIT, KISZ, szakszervezet stb.), egyre bővülő, változatos formákban, előadássorozatokban, tárlatlátogatásokon, szakkörökben, művészeti sétákon, képzőművészeti táborokban stb. — az eredménnyel azonban sem hatásfokát, sem kiterjedését tekintve nem lehetünk elégedettek.

Annál feltűnőbb ez, mivel a látvány szerepe különleges jelentőségre tett szert, a vizuális információk mennyisége megsokszorozódott (fényképezés, film, televízió, plakát, fényreklám stb.). Tagadhatatlanul valami lényeges történik az egész emberi kultúrában a vizualitás területén. Nagy erővel vetődik fel tehát a kérdés: vajon számolunk-e eléggé ezzel, levontuk-e mindebből a megfelelő konzekvenciákat művelődéspolitikánkban, közoktatásunkban, közművelődésünkben? A válaszok, úgy tűnik, eléggé egyértelműen negatívok.

Rendkívül összetett, szerteágazó problémáról van itt szó. Az okok felderítésében, a helyzet megítélésében, a tennivalók kialakításában számolnunk kell egy adott ízlés- és műveltségállapottal, az iskolai oktatás-nevelés szintjével, gondolnunk kell művészeti ismeretterjesztő és propagandamunkánkra, nem hagyhatjuk figyelmen kívül kiállításpolitikánkat, képzőművészeti könyvkiadásunkat, műkritikánk és műkereskedelmünk helyzetét s még számtalan tényezőt. A látáskultúra helyzetét befolyásoló, fejlődését segítő tényezőknek külön-külön is nagy szerepük van, hát még együttes hatásukban.

Valamennyi közül azonban kulcskérdésnek a *vizuális nevelés korszerűsítését, s az egységes szemlélet kialakítását érzem.* Bojár Iván szemléletesen frappáns vitaindító megfogalmazásában: „A látáskultúrát az eddigi mostoha sorból édesgyermekünkké kellene fogadnunk."

Hogyan? Mi módon? *Az értők és a felelősök társadalmi összefogásával, az erők egyesítésével, az irányítás, a munka koordinálásával, a feladatok közös, összehangolt végzésével.* A véletlenszerű, ösztönös, lassú előrehaladást csakis így válthatja fel tudatosan felépített, tervszerűen folytatott, dinamikus fejlődés.

Az *iskolai oktatás-nevelés* (de főleg az utóbbi) az a bázis, amelyre minden más ráépülhet. S megfordítva: ennek hiánya, torzulása és mulasztása szinte behozhatatlan következményekkel jár. Jól tudjuk: fontos, hogy a gyermeket megtanítsuk olvasni, de legalább olyan fontos, hogy megszerettessük vele, s életszükségletévé tegyük a könyvet. Fontos, hogy a gyermeket megtanítsuk számolni, de nem kevésbé lényeges, hogy alkalmassá tegyük a logikus, alkotó, önálló gondolkodásra. A rajztanításnál sem egyetlen, nem is elsődleges szempont a rajz, a szó abszolút értelmében. Nem arról van szó, hogy mindenkiből Raffaellót, Dürert, Rembrandtot próbáljunk faragni, s nyilván irreális vágyálom az is, hogy felnőttkorára mindenki egyformán fogékonnyá váljék a képzőművészetek iránt. Nem helyes a gyermek kép- vagy szoborcsináló játékát művészetként kezelni, hanem annak kell venni, ami: *játékosan komoly, vagy komolyan játékos önkifejezési kísérletnek.*

A rajztanítás nem lehet a fantázia szárnyalását letörő, száraz tényközlés. Mint ahogy a tárlatvezetés sem kecsegtet sok eredménnyel, igazi, belső vonással, ha hátat fordítva a műalkotásnak, lexikális adatközlésre szorítkozik, ha nélkülözi az emberközelséget, az érzékletes élményszerűséget. A rajztanítás célja, hogy rajzolás közben a gyermek hozzászokjék a környezetünket formáló tárgyak *megfigyeléséhez*, az *összpontosításhoz*. S mindezt természetes közegben, élményszerűen. Az ilyen örömteli firkálás fejlesztheti ki a gyerekben azt a készséget, hogy — Gorkijjal szólva — „mélyebben lássa a valóságot", a maga személyével nézzen és lásson, hogy felfogó-, tájékozódó képessége izmosodjék.

A hangsúly tehát a szakszerű és élményszerű alapozáson van. Az állami oktatás helyzetéről szóló legutóbbi KB-határozat nem véletlenül emeli ki annak fontosságát, hogyan alapozzuk meg az iskolai művészeti neveléssel a fejlett ízlést, az irodalom és a művészet szeretetét. Itt vannak például a szakmunkástanuló intézetek. Aligha vitatható, hogy a — szakmailag természetesen nélkülözhetetlen — szakrajz igencsak kevés ahhoz, ami a jövő munkásnemzedékének esztétikai, vizuális kultúrájához szükségeltetik.

A vizuális kultúra megalapozásában, kifejlesztésében az iskola vezető szerepének hangsúlyozása persze egyáltalán nem jelenti azt, hogy ez az egyedüli, s minden más elhanyagolható. Ellenkezőleg, ebben a szép és fontos munkában minden érdekelt és érintett szervnek, intézménynek, alkotóműhelynek meg kell találnia a maga felelősségét és tevékeny hozzájárulását.

Mi is, a *művészeti szakszervezetben*, így gondolkodunk, s e szerint cselekszünk. Abból az alapelvből kiindulva, hogy a *művészeti nevelés szerves része a szakszervezet helyes értelemben felfogott érdekvédelmi munkájának:* a képző-, és iparművészet propagandája, a vizuális nevelés évtizedekre visszanyúló szép hagyománya új erőfeszítésekre ösztönöz bennünket. A tapasztalatok összegezésével, az önálló művészek intéző bizottságának létrehozásával, művészekkel, művészpedagógusokkal folytatott közös eszmecserékkel új lendületet kívánunk adni a művészeti nevelő- és szervező munkának, az új típusú művész—közönség kapcsolatok kialakításának.

Célunk kettős: egyrészt: *a művészeti dolgozók képzését* biztosítani, másrészt segítséget adni *a közönség ízlésfejlesztését* szolgáló intézményeknek, kluboknak, népművelési fórumoknak.

Ez a munka — reménykeltő kezdeti eredményekkel — már meg is indult. A Képző- és Iparművészeti Szakszervezet elnökségének tagjai, Balogh Jenő és Tamás Ervin festőművészek, három részből álló — érdeklődéssel kísért és folytatást igénylő — előadássorozatot tartottak vállalati dolgozók számára. A Fővárosi Művelődési Ház közreműködésével öt klub, munkásszállás és szakmunkástanuló intézet számára dolgozunk ki variálható témajavaslatot, kiállítási programot. Azon túl, hogy a vasasszakszervezettel közösen egyeztetett és kiválasztott öt vasasüzemben elkezdjük, illetve folytatjuk a képzőművészeti előadássorozatot, foglalkozunk a szocialista szerződések felújításával, s — a SZOT-tal közösen meghirdetett — új pályázati és ösztöndíjrendszer kialakításával is. Tudjuk, hogy ez rengeteg energiát, sok hozzáértő, áldozatkész ember összefogását igénylő, buktatókkal, kudarcokkal járó, nehezen mérhető tevékenység — még csak a kezdet. Nem kevés gonddal és nehézséggel jár, de érdemes!

Nem öncélú belterjes ügy ez, hanem közös, társadalmi érdek. Nem egyszerűen ízléskérdésről van itt szó. A tér-, forma-, szín- és arányérzék hiánya: *a valósághoz való hiányos kapcsolódás is egyben.* A vizuális nevelés jelentős szerepet tud vállalni a *teljes ember* kialakításában. A jó szem, a pontos vizuális ítélőképesség eredménye a megismerés és a kifejezés gazdagsága. S megfordítva: a vizuális bizonytalanság talaján sok minden nem kívánatos dolog tenyészik.

A vizuális kultúra (a látás útján a valósághoz kapcsolódásunk) távolról sem csak a képzőművészet megértésének kérdése: egész életünkre, emberségünkre, belső és külső világunkra kiható tényező. Ismereteink, ízlésünk, gondolkodásmódunk, érzelmi életünk, egész világképünk gazdagítója, eszköze és forrása. Ezért érdemes szólni mellette, cselekedni érte.

Kárpáti Sándor

Sándor:

ja-e, hogy a pásztorgyerek parittyájával eltalálta az óriás

TÉVÉNAPLÓ

TEGNAP, SZOMBATON, újólag bebizonyosodott, hogy a tenisz igazi televíziósport. A jellegzetesen vonalkázott pálya teljes egészében elfér a látómezőben, a fehér csíkok, ruhák és sötét környezetük remekül érvényesülnek a képernyőn. Csak a játékot felednénk! Hiába közvetített színesen a két riporter, *Vitray Tamás* és *Egri János*, minden igyekezetük ellenére sem tudták feledtetni az amatőr Európa-bajnokság párosainak bágyadtságát, és persze a rendezők hosszadalmas kihagyásait sem. A mai döntők talán majd tartalmasabb hírverései lesznek a fehér sportnak.

A *híradó* előtti műsorok már jobban éltek lehetőségeikkel, bár a *Hazai tájakon* legújabb adása és az úttörőparadicsom *megkapó hangulata* sem módosították az összképen: *mintha változatlanul tartana a nyári uborkaszezon.* Vagy ha nem is beszélhetünk egyértelműen a minden áron való szórakoztatás tobzódásáról, annyi mindenesetre bizonyos, hogy *a valóban tartalmas műsorok szervetlenül lógnak ki a kikapcsolódásra noszogató programból.*

Az *Élet a pusztán* című rövidfilm-összeállításban voltaképpen ugyanazokat a néprajzi reliktumokat láttuk, amelyekkel az ügyes idegenforgalmi szakemberek bódítják a külföldieket, *Basilides Ábris* mégis előítéleteket foszlatott szét. Úgy rendezte egységbe a cifraszűrt, a furulyaszót, a lebbencsleves és ühüm főzésére alkalmas kondért, hogy azok a mindennapok hangulatát érzékeltették; a mai, belterjesedő mezőgazdaságban villantották fel a régi, rideg életvitelt. Alighanem érdemes lenne a pusztuló pusztának akár egész sorozatot is szentelni. Már csak azért is, mert az etnográfiai hitel, a művészi fedezet adottnak látszik, arról nem is szólva, hogy nemcsak a külföldiek szorulnak rá az igazi puszta megismerésére...

A másik figyelemre méltó összeállításban nem primadonnák és beatsztárok produkálták magukat a színpadon, hanem a Csillebércen üdülő, 23 országból való úttörők adtak ízelítőt az őszinteségből. Kezdetben elfogódott, de mindig bájos „szereplésükkel" még a felnőtt közreműködők némi szertartásosságát is ellensúlyozták.

Egészen más kategóriába tartozik a szokásos szombat *éjszakai előadást* eseménnyé avató Fellini-film, *Az édes élet.* A csaknem másfél évtizede készült alkotás a maga idejében nagy visszhangot keltett. S hogy mennyire méltán, azt a tegnapi 180 perc ismételten bizonyította. Nem feladatunk a neorealizmust éppen akkoriban meghaladó olasz rendező remekét elhelyezni az azóta még terebélyesebb életműben, ezért inkább azt rögzítjük naplónkba, hogy a műsorra tűzők jól számítottak. Azzal ugyanis, hogy szinkronizálták, s ráadásul a legjobb magyar színészek hangján szólaltatták meg Mastroiannit, Anita Ekberget (Anouk Aimée-t, jócskán megkönnyítették a nézők dolgát; csaknem maradéktalanul sikerült feldolgoznunk a nem feltétlenül képernyőre komponált film távoli világról szóló, de nagyon is ismerős információit.

MA, VASÁRNAP, meglepően dús programnak nézünk elébe. Megszámoltuk: tizenöt szálú lesz a műsorszóttes. A legszínesebbnek *Beaumarchais* örökbecsű vígjátéka, a *Figaró házassága* ígérkezik. Az *Illyés Gyula* fordította darabot a *József Attila Színház* társulatának előadásában láthatjuk. A délelőtti műsorok közül felhívjuk a figyelmet a *Ki lesz a győztes?* című úttörő sportvetélkedőre, a délutániak közül pedig a *Világjáró* című francia rövidjátékfilm-sorozat esedékes részét *(Törökországból Burmába)* s a szovjet-orosz irodalom gyöngyszemeivel megismertető olvasóvetélkedő, a *Kell a jó könyv!* ötödik részét ajánljuk a nézőknek. S ha már a folytatásoknál tartunk, a gondos televíziósok a *Casanova kontra Kékszakáll* hetedik, *Rá* című epizódjával búcsúztatják a felnőtteket.

Zöldi László

Nyírbátori zenei napok

Augusztus 12—20. között hatodik alkalommal rendezik meg a nyírbátori zenei napok gazdag eseménysorozatát. A műsorban fellép a Debreceni MÁV Filharmonikus Zenekar, a Debreceni Kodály kórus, a Szegedi Szimfonikus Zenekar, a Zenebarátok Kórusa, valamint több fővárosi és szegedi énekművész.

Szombaton, az ünnepélyes megnyitót a debreceni Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakközépiskola leánykara adott műsort. Este *Szokolay Sándor* Magyar kórusszimfóniáját és *Kodály Zoltán* A capella kórusművét adta elő a Debreceni MÁV Filharmonikus Zenekar és a Debreceni Kodály-kórus.

Kiosztották a Bedő Albert-díjat

Befejeződött az erdésze

Szombaton befejeződött Tatán az Országos Erdészeti Egyesület vándorgyűlése. Ezen a napon tartották meg a közgyűlést, és fogadták el az egyesület új alapszabályát. A közgyűlésen *dr. Madas András* mezőgazdasági és élelmezésügyi miniszterhelyettes megnyitója után *Király Pál* főtitkár számolt be a választmány, továbbá a csaknem 20 szakbizottság, illetve szakosztály sokrétű tevékenységéről.

Magyar Hirlap
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 21
Telefon: 138-088, 337-718, 340-128

...ERT vezér-
...gyári Jenő, a Vértesi Er- ... és Fafeldolgozó Gazdaság igazgatója, és *Ván László*, a Kiskunsági Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság erdőmérnöke érdemelt ki. Az egyesületben végzett kiemelkedő munkájukért tízen Az erdészet kiváló dolgozója kitüntetést, tízen miniszteri dicsérő oklevelet kaptak.

Új termékek Székesfehérvárról

Oszlopok, konténerek, kandeláberek alumíniumból

A Székesfehérvári Könnyűfémmű készáru üzeme az idén *120 millió forint* értékű terméket bocsát ki. A felhasználók érdeklődésére tarthat számot az alumínium csőrácsos szerkezetű villamos távvezeték oszlop. A 23 méter magas oszlopot Szombathelyen 120 kilovoltos távvezeték-hálózatba helyezték, és megállapították, hogy *szilárdsága megfelelő, élettartama pedig többszöröse az acéloszlopokénak.* Alkalmazása azért is kifizetődő, mert *semmiféle felületkezelést* nem igényel.

A Köztisztasági Hivatal megrendelésére most kezdték meg az *egy köbméteres szemétszállító konténerek* gyártását. Az alumíniumkonténer a nagy bérházak háztartási hulladékának elszállítását könnyíti és gyorsítja. Az üzemi szemét elszállításához *öt köbméteres konténereket* terveztek a könnyűfémműben. A székesfehérvári gyár készáru üzeme termékeinek 80 százalékát *eloxált formában* készíti. Az alumíniumot a barna, a szürke és a fekete több árnyalatában *színezik*, ezzel a módszerrel megkezdték az irodaépületek számára a különleges térelválasztó elemek gyártását. Ugyancsak színes alumíniumból megkezdték *a vikendházak* készítését is.

A könnyűfémmű készáru üzeme a felsoroltakon kívül számos ipari terméket, alkatrészt gyárt, a napokban pedig megkezdték az alumíniumcsőből húzott *kandeláberek* sorozatgyártását.

Az észak-magyarországi regionális vízmű segít

Vízfogyasztási rekord Miskolcon — gondokkal

Tudósítónktól.

A hétvégeken ugrásszerűen megnőtt az *ivóvízfogyasztás Borsodban.* Különösen *Miskolcon* az ipari és a lakossági vízellátásban kisebb zavarok keletkeztek. Az elmúlt egy év alatt ugyanis csaknem ezer lakást adtak át a városban, és a tízemeletes diósgyőri házak emeletelre már a szivattyúk segítségével sem sikerült feltornászni a vizet. Amíg az elmúlt hetekben az ország más részein bőséges csapadék hullott, Borsodban mindössze néhány kisebb zápor volt, s ezek is csak alig verték el a port.

Alaposan visszaesett a száraz időben a *Bükk hegység karsztforrásainak* hozama is, amelyek közismerten a hegy lábánál fekvő város ivóvizének alapját adják.

A Miskolci Vízműveknél számításokat végeztek, és kiderült, hogy amíg tavaly elegendő volt a legforróbb nyári napokon is 66 ezer köbméter ivóvíz, addig az idén csaknem tízezer köbméterrel több sem elég. Szombaton és vasárnap egy kötelep fogyasztása szembetűnő. Az úttörőház és a Glósz kitérő között levő lakásokban az egy főre jutó vízfogyasztás eléri a havonkénti 45 köbmétert, és ez magasan túlszárnyalja még a kertes házak vízigényét is. A takarékossági felhívások nyomán bizonyos enyhülést várnak a vízműveknél, amíg egy csapadékosabb időszak alatt újra feltöltődnek a Bükk fennsíkjainak víznyelői, s a karsztforrások.

Halálos és súly

Nem adta meg az elsőbbséget tehergépkocsijával Debrecenben Obermayer László 27 éves gépkocsivezető, petőfibányai lakos és elütötte a segédmotoros kerékpárján haladó Tóth Kálmán 37 éves debreceni lakost. A kerékpáros a kórházba szállítás közben meghalt. A tehergépkocsivezetőt őrizetbe vették és eljárást indítottak ellene.

Halálra gázolta egy személygépkocsi Almásfüzitő és Szőny között Ács László 58 éves nyugdíjast, aki kerékpárjával szabálytalanul és féktávolságon belül kanyarodott.

Figyelmeztető ... gépkocsis tehergépko-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-720

ÉSZAKMAGYARORSZÁG

1972 DEC 7-1

Lyka Károly

1021

197

Visszatérő kiállítások

Borsodban, Miskolcon kívül évekig csak Tokajban volt rendszeres képzőművészeti élet, olyan képzőművészeti élet, amelyben nemcsak időszakosan, hanem rendszeresen jelentkeztek, s jelentkeznek kiállításokkal — egyéni és csoportos bemutatkozásokkal — a művészek. Örvendetes, hogy az utóbbi időszakban felzárkózik Miskolchoz és Tokajhoz fiatal szocialista városunk, Kazincbarcika is, amely immár rendszeresen helyet ad országos jelentőségű képzőművészeti kiállításoknak. Ebben a hónapban, egészen pontosan december 9-től az év utolsó napjáig ismét országos képzőművészeti kiállítást rendeznek a kazincbarcikai Egressy Béni Művelődési Központban.

Mi is, s bizonyára a város lakosai is élénken emlékeznek még az 1970-ben megrendezett első, országos vegyipari munkás képzőművészeti kiállításra, amely nagyon szép kazincbarcikai sikereket hozott. De a sikereken túlmenően lendületet is adott a művelődési központban működő Izsó Miklós Képzőművészeti Kör munkájához. Az 1970-es kiállítást azóta sok követte: a város igényli ezeket a fórumokat, ezeket a kiállításokat, s a város művelődési életének irányítói, vezetői pedig élnek az igényekkel és a lehetőségekkel.

A mostani kiállítás katalógusának előszavában Lyka Károlytól olvasható egy idézet. „A műtárlatnak szépségeit végigélvezni maga is művészet. Bizonyos fokú készültség kell hozzá, és ezt a készültséget bizonyos fokig a kiállításokon lehet megszerezni. Ha birtokában vagyunk a legszükségesebb két eszköznek: a jó szemnek és jó szívnek, nyomról nyomra meghódíthatjuk a művészet összes tartományait."

A város kulturális életét irányítóknak nem is titkolt szándékuk, hogy a képzőművészeti kiállítások visszatérő megrendezésével segítsék a lakosság képzőművészeti, esztétikai nevelését, ízlésformálását. A meglevő igényekre építve olyan fórumot teremtsenek, olyan lehetőségeket, amelyben életigény a művészet, a művészet szeretete, a művészet befogadása.

S ezek a vissza-visszatérő kiállítások egyre rangosabbá teszik Kazincbarcika nevét is, amely, hisszük, nemcsak iparáról lesz közismert szerte e hazában, hanem előbb-utóbb arról is, hogy a különböző művészetek számára kaput nyit.

A második országos vegyipari munkás kiállításon képzőművészeti körök, egyéni kiállítók munkái szerepelnek. A beérkezett 325 alkotásból — festményből, szoborból, grafikából és iparművészeti tárgyból — 145-öt láthatnak majd az érdeklődők. S számunkra külön örvendetes, hogy a házigazdák képzőművészeti köre, az Izsó Miklós Képzőművészeti Kör ismét elnyerte a nagydíjat.

Művészek — falvakban

Az elmúlt években a Hazafias Népfront kezdeményezése nyomán az edelényi járás több községében rendeztek visszatérően képzőművészeti kiállításokat. Borsodban élő és alkotó művészek munkáit láthatták a községek lakosai, hol a művelődési házban, hol a termelőszövetkezeti iroda valamelyik helyiségében. Amelyik községben olyan helyiséget találtak, amely alkalmas kisebb, kamara jellegű kiállítás „befogadására". A napokban a Hazafias Népfront megyei elnöksége mellett megalakult a művelődéspolitikai társadalmi munkabizottság, melynek egyik célkitűzése, hogy az edelényi járás mintájára a megye más járásaiban is hasonló akciókat kezdeményezzen.

Ezek a fórumok jóval többet jelentenek, mint kiállítássorozatokat. Arról van ugyanis szó, hogy olyan helyeken szerveződhetnek kiállítások, ahol korábban aligha volt rá lehetőség. Arra pedig csekély az esély, hogy a képzőművészeti kiállításokhoz nem szokott emberek Miskolcon járva betérnének egy-egy kiállításra. Márpedig igaz, hogy a képzőművészethez szoktatni kell az embereket, ha azt akarjuk, hogy képesek legyenek a művészetek befogadására, s ne csak képesek legyenek rá, hanem igényeljék is.

Az egyik, a falvakban rendszeresen kiállító művészünk mondotta: az emberek az első alkalommal többnyire idegenül állnak a kiállítás ténye előtt. De a harmadik alkalommal már azért mennek, hogy összehasonlítást tegyenek: jobb-e, mint az előző. Akkor talán már várják is. A gyakorlat tapasztalata is mondatta ezeket a szavakat a művésszel. Mert a gyakorlat valóban azt bizonyította, hogy a rendszeressé váló kamarakiállítások, a visszatérő kiállítások hatása jelentős. Elsősorban az emberek ízlésvilágának alakulására. S az ízlésnevelés, az ízlésformálás kulturális politikánk nem elhanyagolható feladata sem a városokban, sem a falvakban.

Csutorás Annamária

alista brigádok

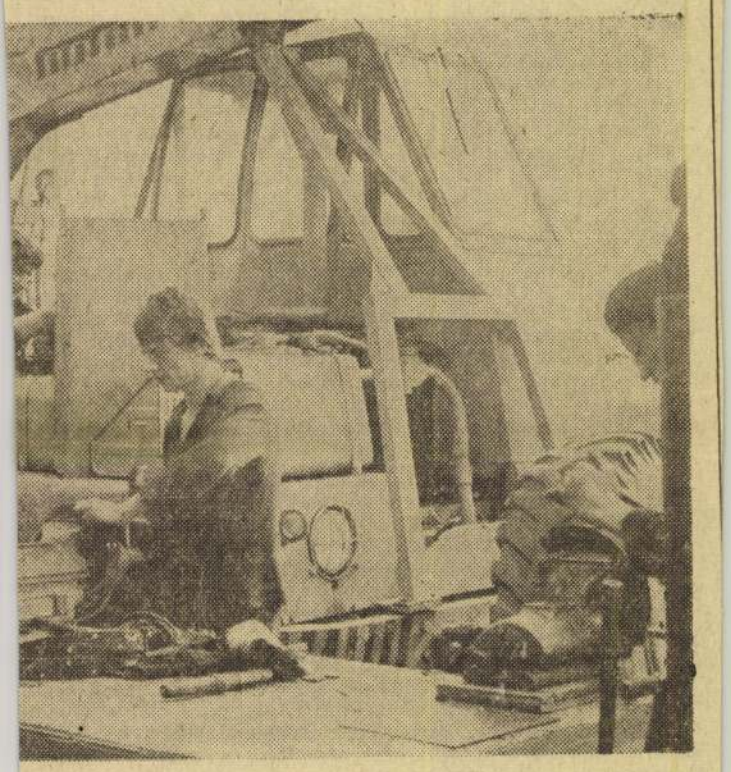

Üzemben 23 szocialista brigád dolgozik. Közöttük legtöbb az akorlaton a fiatalok megszeretik a munkahelyet és szakadnak. A kép az autószerelőkről készült

Fotó: Laczó József

Hatezer tonna festék a Szovjetuniónak

A Tiszai Vegyikombinát üzemei egyre több olyan terméket állítanak elő, amely keresett a külföldi piacokon. A legtöbb exportáru évek óta a kombinát lakkfesték- és műgyantagyárában készül. A bővített gyár, amelynek évi termelése eléri a 600 millió forintot, termékeinek csaknem egyharmadát külföldön értékesíti. Kezdettől fogva a Szovjetunió a legnagyobb megrendelő. Tavaly például 4 ezer tonna különböző festékipari terméket vásárolt a TVK-tól.

Az idén, a különböző szovjet vállalatok tovább növelték exportmegrendelésüket. Ennek eredményeképpen 1972-ben 6 ezer tonna, mintegy 100—120 millió forint értékű, elsősorban szintetikus zománcot gyárt a TVK a baráti Szovjetuniónak.

Mint Brieger Lajos gyárvezető-helyettes elmondta, a festékgyár az export-megrendelés zömét már teljesítette. A gyár kollektívája az egyéb feladatokon kívül most főként azon fáradozik, hogy mielőbb leszállítsa a még hátralevő néhány száz tonna festéket. Azt tervezik, hogy december 10-ig eleget tesznek exportfeladatuknak. Így lényegében három héttel a szerződésben rögzített határidő előtt útnak indíthatják a Szovjetunióba az idei évben esedékes utolsó festékszállítmányt.

Ezzel egyidőben megkezdődtek a tárgyalások az illetékes szovjet szervekkel a jövő évi exportmegrendelésekről. Ennek kapcsán a Chemolimpex Külkereskedelmi Vállalat kiállítást rendez Moszkvában a magyar vegyipar termékeiből. A december végéig nyitva tartó, reprezentatív kiállításon természetesen bemutatják a TVK-ban gyártott termékeket is, köztük a különböző festékféleségeket. A Tiszai Vegyikombinát szakemberei ebből az alkalomból ellátogatnak a szovjet fővárosba, ahol megbeszéléseket folytatnak a jövő évben várható exportszállításokról.

(—s)

Húsz esztendő

LYKA Károly

Újhaza 1964. 2.

TALÁLKOZÁSOK

A KILENCVENÖTÉVES LYKA KÁROLY ÜDVÖZLÉSE

Nagy idők nagy tanúja — kevesekre illik e jelző annyira, mint őrá, a magyar művészettörténetírás pátriárkai korba lépő mesterére. Ott volt Torinóban Kossuth Lajos halottas ágyánál, és ez nem csupán életrajzi kuriózum, nem is pusztán életre szóló élmény, hanem szimbólum is. Lyka Károly élete és munkássága élő kapocs a nagy nemzetébresztő nemzedék, majd a Tanácsköztársaság előtti évtizedek forradalmi szelleme és a mi korunk között. Mennyit látott és mily sok harcot harcolt végig! Neve összeforrott a modern magyar művészet egyik élcsapatának, a nagybányai mozgalomnak a megszületésével és győzelmével; ő szerkesztette a máig is legjobb magyar képzőművészeti folyóiratot, a „Művészet"-et; talán a legtöbbet ő tette a Képzőművészeti Főiskola modern szellemű megreformálásáért; mint főiskolai tanár a képzőművészek százait, mint művészeti író pedig az olvasók ezreit nevelte a valódi művészet szeretetére. Ebben máig is ő az utolérhetetlen példa: hogyan lehet ötvözni a tudományos igényt és a művészet szeretetére nevelő pedagógikus szándékot, hogyan lehet úgy kritikát, tanulmányt írni, hogy azt egyforma érdeklődéssel olvassa és tanuljon belőle a művész, a szakember és a laikus közönség. Mert Lyka Károly bárhol is dolgozott, mindig elsősorban tanár maradt. Még az új művészettörténeti adatokat feltáró könyveiben, a modern művészeti mozgalmak elfogadtatásáért írt vitacikkeiben is a tanítani akarás hőfoka izzott. Nem is tett senki annyit a magyar művészettörténet megismertetéséért, mint ő. Mindnyájan, kik szerény kismesterként gazdagítani igyekszünk a magyar művészettörténeti irodalmat, mesterünknek valljuk őt.

Lyka Károly mindig tudta, hogy tevékenysége kultúrmisszió. Tudta, hogy olyan korban, amikor nagyon nehéz sora volt a valódi művészetnek, neki őrködnie kell, szüntelenül agitálni, vitázni az igazi művészet érdekében, és nevelnie kell a közönséget, mert azt is tudta, hogy a művészet Anteuszának csak a társadalom, az együttérző, megértő közösség adhat erőt. Mint tudós is a művészetet mindig a társadalommal való korrelációjában szemlélte. „Minden műremek meg van határozva a művész fizikumától, a környezettől, egyszóval az egész milieu-től" — idézte 1892-ben barátjához Réti Istvánhoz írt levelében a nagy francia művészetszociológust, Taine-t, és hozzáfűzte: „Az én doktrinám kiegészítené Taine-ét, sőt, ha jól vesszük, hát éppen azt üti helyre, amiben Taine nézetem szerint még hibázott." Csakugyan egész életműve e fiatal korában maga elé szabott célkitűzésen alapult. Nem elégedett meg a puszta szociológiai szemlélettel, vallotta, hogy a művészet nemcsak kultúrtörténeti jelenség, mindig szem előtt tartotta a sajátos esztétikai problémákat is. Ugyanakkor sohasem tekintette a művészetet elvont esztétikumnak, formajátéknak, mindig hangsúlyozta társadalmi felelősségét. Ezért juthatott el ő maga is olyan művészeti irányok megértéséig, amelyek formamegoldásukban messze túlhaladtak a nagybányai elveken. Hiába volt épp ő ezeknek az elveknek az egyik megfogalmazója, a tudós Lyka mindig tudta, hogy a szüntelen változás, az új kor új tartalmi és formai problémákat fakaszt, nyitott szemmel kereste mindig az újat, a haladót.

Tanár, kritikus, tudós, esztéta és írói tehetségű esszéista — ritka adottságok egy emberben. Lyka Károly mindvégig etikusan sáfárkodott tehetségével. Ezért is példa mindnyájunk előtt, s köszöntjük őt kilencvenötödik születésnapja alkalmával tanítványi tisztelettel.

NÉMETH LAJOS

gel, hanem gondolatokkal, elvekkel, tervekkel is, ország, nép, nemzet és az eszme iránt, ami ez esetben a szocializmus. Az értelmiségtől még azok is elvárják az elkötelezettséget, akik önmagukra nézve az el nem kötelezettség jogát követelik.

De mi történik, ha valaki kötelezettségekkel a mindennapi életében, az el nem kötelezettség elvét, az abszolút individualizmust vallja? Ellentmondás a mindennapi életében, hazugság a munkájában. Nem, barátaim: lehetünk keresztények, lehetünk szocialisták, az életünk mindenképpen elkötelezett: *a szabadság és szükségszerűség dialektikus viszonyában determinált.* Elkötelezettek vagyunk a szüleinknek, akik a világra hoztak, a népnek, nemzetnek, országnak, amely felnevelt és az eszméknek, amelyekkel ez a közösség él vagy élni próbál. Ez a becsület parancsa is. Csak a parazita nem vállalja.

Már elmondtam egynehányszor, de ez alkalommal újra hangsúlyozom: én csak annak a pesszimistának hiszek, aki felakasztja magát és nem fáradozik azzal, hogy a többieknek az élet hiábavalóságát bebeszélje vagy prédikálja.

Ilyen pesszimista azonban kevés akad, s ha akad is, az nem ír. A pesszimista írók azonban éppúgy halhatatlanságra törekednek, mint az optimisták és boldogtalanok, ha az akadémia nem elég korán ismeri el az érdemeiket. Ez bizony, akárhogy kerülgessük a kérdést, — tisztelet a ritka kivételeknek — hazugságba-esés.

Én megvallom, rongy embernek érezném magam, ha nem törődnék azzal, mi lesz az enyéimmel, népünkkel, országunkkal és mi lesz ezzel a mi szocializmusunkkal. Szeretném tudni az életem végén, ha már eddig hadakoztam érte, hogy csakugyan jó lesz-e hát? Sőt, még azt is, habár ez túl nagy kívánság, hogy csakugyan ez lesz-e az emberi nem felnőtt korszaka, a végleges együttélési rend és forma? Bátorkodom azt hinni, hogy ezekben a gondjaimban itt e teremben és kinn az országban még sokan osztoznak.

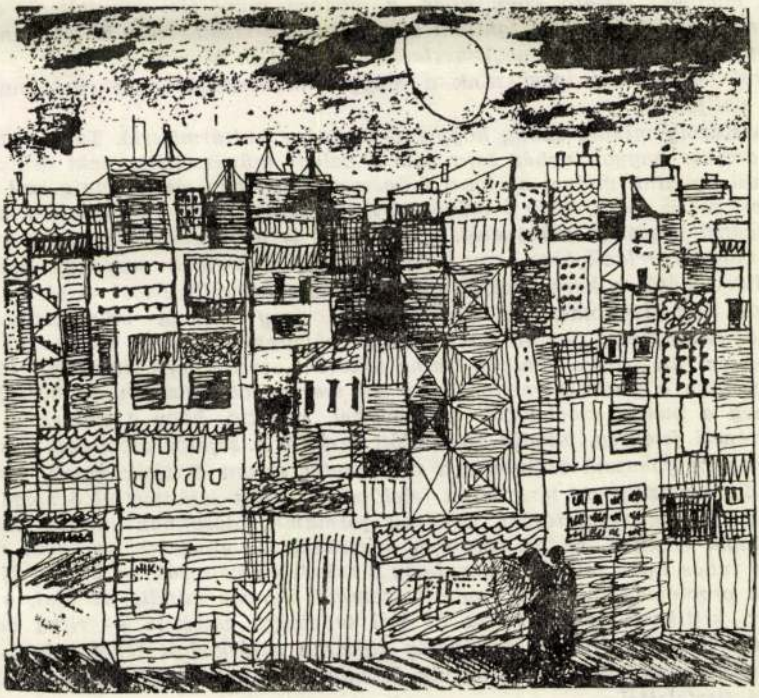

Galambos Tamás: József Attila: Külvárosi éj

LYKA Károly

M. 74.10.

DOKUMENTUM

A művészház...

Sümegi György

Nagyobb városaink képzőművészet-története – egy oldalról – megközelíthető a művészeti egyesületek, csoportok, társas körök, szabadiskolák és művésztelepek vizsgálata felől is. Különösen az e század első felében létrehívott művészeti egyesületek történeti feltárása gazdagíthatja még markáns, egyáltalán nem jelentéktelen vonásokkal az eddig is ismert összképet.

A teljes mélységében még fel nem tárt képzőművészeti múltból néhány adalékkal a debreceni Művészházra emlékezünk, mely 60 évvel ezelőtt jött létre.

A Művészház pár éves fennállása ellenére is fontos szerepet játszott a két világháború közti időszak képzőművészeti életében, Debrecenben. Az 1901-ben alakult Debreceni Műpártoló Egyesület szervezetileg ugyan összetartotta a városban alkotó művészeket, de ritka kiállításain (évente egy-két alkalommal a városi tanács dísztermében) csak közös bemutatókra nyílt lehetőség. Sőt a 20-as évek elejéig a kiállítók kisebb részét alkották csak az itteni, e tájon, városban élő művészek, jelentősebb hányadát fővárosi alkotók tették ki. A húszas évek elejétől azonban nem kis mértékben a létszámnövekedés – több alkotó letelepedése – járult hozzá az önálló erőből szervezett közös, helyi kiállítások megrendezéséhez. A Debreceni Műpártoló Egyesület zárt keretei a kiállítási lehetőségek szűkös volta, nem utolsósorban önálló, egyéni kiállítások hiánya a legfontosabb tényezők, amelyek újabb, a Debreceni Műpártoló Egyesületnél dinamikusabb szervezet létrehozását tették szükségessé. A megnövekedett igényeknek megfelelő kiállítási helyiségek hiánya érlelte meg a Művészház gondolatát.

Toroczkai Oszvald festőművész kezdeményezésére 1924. november 9-én alapították az első vidéki művészházat a debreceni képzőművészek. (Budapesten már 1909-ben alakult hasonló intézmény, melynek legfontosabb feladata a fiatal művészgeneráció felkarolása és támogatása volt.) A debreceni Művészházat a Béke útja 5. szám alatti házban (régen Szt. Anna utca) létesítették. Egy fényképész-műtermet és a hozzá kapcsolódó helyiségeket alakították át kiállítási termekké és közös műteremmé. Az átalakítás anyagi alapját a 12 alapító művész (Balczer György, Bánszky Tamás, Csürös Béla, Dienes János, Holló László, ifj. Kovács János, Nagy Ferenc, (dobi) Oláh István, Sennyei Oláh István, Gáborjáni Szabó Kálmán, Toroczkai Oszvald festők és Nagy Sándor szobrász) egy-egy grafikáját tartalmazó, 50 példányban kiadott albummal teremtették meg.

A Művészházat egy mellette párhuzamosan működő egyesület, a Debreceni Képzőművészek és Iparművészek Egyesülete irányította. Az új szervezet nevében is kifejezésre juttatta, hogy nemcsak „műpártoló" jellegű funkciót tölt be. Alapszabályban megfogalmazott célja pedig: „A képzőművészetek és iparművészetek szellemi és anyagi érdekeinek előmozdítása, a művészetek és a műízlés terjesztése." Vállalt munkaprogramjába a művészek érdekvédelme és az ízlésfejlesztésre való közművelődési jellegű törekvés egyaránt beletartozott. Hogy kitűzött céljait milyen módon és mértékben sikerült megvalósítani, pár adat segítségével érzékeltethető. A Művészház alig hároméves működése alatt 15 képző- és iparművészeti kiállítást rendezett, művészettörténeti előadásokat és tárlatvezetéseket tartott, esti szabadiskolát szervezett, grafikai műhelyéből pedig közel 800 darab rézkarc, fametszet és kőrajz került ki, ami nagymértékben előmozdította a debreceni grafika továbbfejlődését.

A debreceni Művészház 1927. május 1-én – főleg az önfenntartás anyagi nehézségei miatt – megszűnt működni. Eredményei mégis nagy hatással voltak Debrecen fokozatosan fejlődő képzőművészeti kultúrájára. Tevékenysége megtermékenyítő hatással volt a Debreceni Műpártoló Egyesület további, fellendülő munkásságára, és elősegítette a képzőművészek polarizálódását, az Ady Társaság képzőművészeinek kiválását a Debreceni Műpártoló Egyesület soraiból, és önálló csoportként való fellépését. A Művészház, mint az addig nem volt lehetőségek megvalósulása, felpezsdítette, a korábbinál nagyobb mozgásba hozta a képzőművészeti életet. Kapcsolatot teremtett és tartott múzeumokkal és más városok művészeti egyesületeivel. Így többek között az Ernst Múzeummal, a Művészek Majolika- és Agyagipari Telepe Hódmezővásárhelyi Részvénytársaságával, a haladó Szinyei Merse Pál Társasággal, a nyíregyházi Berzsenyi Körrel. Toroczkai Oszvald szavaival: (a Művészház) „szolgálja városunk képzőművészeti kultúráját, s azt a törekvést, amely a magyar vidéki városok fejlődésének természetes velejárója: az önálló vidéki művészeti élet kifejlesztését."

A Művészházról eddig kialakult ismeretek bővítéséhez közreadjuk Lyka Károly művészettörténész egy publikálatlan levelét, melyet ő a debreceni Művészház első kiállításának megnyitása után írt a tagsághoz.

„Az Orsz. M. Kir. Képzőművészeti
Főiskola Prorektora
Budapest VI., Andrássy út 71. sz.

Budapest, 1924. dec. 2.

Igen Tisztelt Uraim,

azt hittem, hogy szíves, meleg megemlékezésüket személyesen köszönhetem meg Debrecenben, mert hiszen szándékom volt kiállításuk megnyitására odautaznom. Sajnos, ez lehetetlenné vált: a Képzőművészeti Főiskola nagy anyagi bajai szükségessé teszik jelenlétemet, s így ezen az úton mondok köszönetet szép levelükért s fejezem ki örömömet, hogy a debreceni művészek egyesült erővel oly szervezetet tudtak megteremteni, amelytől csak jót várhat művészetünk ügye. Amennyire korlátolt erőim megengedik, készséggel leszek szolgálatukra.

Soraikból látom, hogy mint sok más magyar városban: Debrecenben is felütötte fejét a kontárság és téves útra vezeti a be nem avatott közönséget. Akik közelről látják a kontárkodás hatását, joggal elcsüggedhetnének, ha nem mutathatnánk rá egy sor példára, amelyekből kiviláglik, hogy a vérbeli művészet ügye végre is felülkeredik. Tapasztalatból biztathatom önöket, hogy tartsanak ki, s ne engedjék ezt a szép magyar ügyet elsenyvedni: itthon is, a külföldön is számos esetben láttam, hogy ott, ahol a művészet hivatott képviselőiben elégséges volt az erély és kitartás, végre is gyökeret vert a művészet, s talajt vesztett a képgyártók, kontárok ügye.

Jól tudom, hogy minden kezdet nehéz, legnehezebb talán a művészet dolgaiban. Viszont tudom, milyen szeretet, sőt rajongás fűzi önöket a magyar művészethez, nos, ez oly erő, ami mással nem pótolható s meg fogja önökben szilárdítani a kitartást. Erre szükség van, mert az adott helyzetben önök nemcsak művészek, akik érzéseiket és képzeletük termését alakítják művészi formákká, hanem ezen kívül még úttörő katonái, előőrsei, küzdő serege a magyar művészetnek is. Nehéz küldetés, de oly szép, hogy még szenvedni is érdemes érte. Az új szervezet fejlődése és hatóképessége, komoly céljai felé való törekvés elé bizalommal tekintenek s kérem önöket, hogy időről időre szívesek legyenek engem tájékoztatni a szervezet fontosabb életmozzanatairól.

Melegen köszönti önöket hívük:

Lyka Károly"

(A levelet a Debreceni Állami Levéltárban X. 57/2. szám alatt őrzik.) Úgy véljük, a Lyka által megfogalmazott problémák nemcsak a 20-as években, hanem sok vonatkozásban ma is aktuálisak.

Szó szerint

Marosi Ernő

Múlt havi közleményünkben, a *portré* szónak és néhány, vele kapcsolatban álló kifejezésnek a fejtegetése kapcsán már érintettük azt a kérdést, amit ezek a szavak a művészi ábrázolás értelmezésével kapcsolatban támasztanak. Szinte valamennyi, a megjelenítésre, a szemléltetésre vonatkozó kifejezésünkben az az elképzelés rejtőzik, hogy a műalkotás a valóságos tárgyakat másolja, reprodukálja. Éppen ezért is igen nehéz nyelvi eszközökkel leírni, megragadni olyan műalkotásokat, amelyek nem a látvány utánzását, a látható valóság megkettőzését tűzték ki célul. Kifejezéseink többnyire csak arra alkalmasak, hogy rámutassanak az eltérésre az ilyen alkotások és az utánzó, ábrázoló jellegűek között, esetleg minősítsék is az eltérés fokát. A legtöbb szó azonban – a leggyakrabban használt *absztrakció*, vagy magyar megfelelője, az *elvonatkoztatás* is – csak hiány, negatívum megállapítására alkalmas. A nehézséget még fokozza az, hogy pl. az absztrakt ellentéte nem az ábrázoló, hanem a konkrét, s ezzel a kettősséggel azután újabb értelmezési nehézségek merülnek fel.

E nehézségek középpontjában áll a FORMA értelmezése. Mi ezt a szót is elsősorban mint egy fogalompár felét használjuk. Ha kimondjuk, vagy leírjuk, többnyire mint filozófiai-esztétikai kategóriát használjuk, s hozzá értjük a másik kategóriát, a tartalmat is. A kettő közül a tartalom mindig általános, elvont és erőteljesebben gondolati jellegű kategória, vele szemben a forma különös, konkrét és szemléletes, ez a műalkotás érzékelhető megjelenési módja. Mivel megjelenési módot jelent, nem választható el a tartalomtól, hanem éppen annak érzékletes megvalósítása.

A tartalom és forma viszonyának értelmezése mindig világnézeti, filozófiai kérdés is volt, s ennek megfelelően változik a *forma* szó felfogása is. Míg számunkra elsősorban a tárgy érzékelhető, fizikai sajátosságát, megjelenésmódját jelenti, ellenkező a jelentősége pl. a platonizmus filozófiájában. Itt a dolgok formája nem más, mint ezeknek a létező tárgyaknak a szellemi természetű előképe, ideája, amelyet az érzékelhető világ tárgyai többé-kevésbé pontosan tükröznek. A forma szónak egyik legkonkrétabb jelentése éppen ez: számunkra is jelent mintát, előképet. A formaruha pl. egyenruha, azaz, egy mintának megfelelő ruházat. Egyöntetű, mert – s éppen ezt fejezi ki ez a szó – ugyanabból a negatívból, öntőformából került ki. A formális szó sem csak annyit jelent mint a formai, formára vonatkozó, hanem egy formának megfelelőt, előírásost, sőt sablonost is. Így magának a forma szónak a felfogásában is kettősség fedezhető fel: ha a forma az ideális szépség öntőmintájának, matricájának lenyomata, ez elsősorban a formának a tartalommal való erőteljes azonosítását jelenti. A másik felfogás értelmében a

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
DAILY NEWS
1973 AUG 30
Károly Lyka
1021.

Hanna is going her way

Hanna contemplates flowers

PHOTOS GYULA JÁSZBERÉNYI

The pen in Hanna's hand runs smoothly and unfalteringly across the white sheet of paper, leaving a tangle of dynamically embracing lines and dark spots as it moves along. She pens black flowers, and yet they suggest the splendour, harmony and rhythm of nature. Father on, at the edge of the lawn, facing the blond girl poring over the sketch board, large flowers keep nodding to each other: yellow, mauve, red flowers—as simple for comprehension as their counterparts on the paper. One could even believe that they just slipped off the paper, onto the lawn under the trees.

The latest drawing is duly classed in one of the files, joining several hundred others. Almost the whole of Hanna's room is occupied by drawings: the walls are given over to the big ones, while drawers, books and files keep the smaller ones. Their number has been for ever on the increase, for eighteen years past. And this is only the beginning: drawings keep on flowing from Hanna's pen. One remark must be made here: the artist is only 22 now. Usually, a career would only begin at this age—but in her case it is just another stage along the road.

Hanna was four when, in 1956, she won the Prize for Mother's Day International Children's Drawing Contest, organized by UNESCO in Tokyo. Two years later Károly Lyka, father of Hungarian art history writing and art reviewing, wrote about her: "Whether Hanna Kürthy, now an infant prodigy, will grow into a real talent, is a secret of the future. Her progress must be followed with attention and care—in a way that she herself should not notice it. A treasure lies hidden in her." This admonition has become a guide-line for Hanna. She has not been taught to draw at school: she has always drawn the way she felt it ought to be done, naturally. She discovered the inherent truths in visual experiences for herself. Thus the gifted little girl grew into an adult artist. In the intervening years, she won the Shankar's Children's Competition ten times in succession, and the Nehru Gold Medal twice,—just to mention the most important awards her art has earned her.

Hanna has not been left to her own resources when she "grew out of" children's competitions. Her chief patron is Budapest's University of Technical Science where Hanna now studies architecture. The University staged a comprehensive exhibition of her pictures in 1971, and Iván Bojár wrote a fine appreciation on it. Her drawings have been regularly published in issues of the University journal, and in "Hungarian News", for the last four years. The second book for which the cover design and illustrations were made by her—a historical novel by István Tamási—has been published recently.

It stands to reason to pose the following question: how can Hanna bring into line her graphic art work with architecture?

"The two do not contradict each other," she says. "Drawing as an art form and modern architecture have many features in common. They are both based on man's relationship with space and, over and above concrete reality, the two meet in the contexts of space, motion and rhythm. In art, man is placed into space—as, in fact, in architecture. The function of art in architecture is to breathe life into buildings which, in turn, provide room for man's activities. This makes for harmony, and ultimately beauty, aims for ever sought by man."

The future once predicted by Károly Lyka is now the given present. The treasure hidden in the gifted child is appreciated in its mature form. It us up to art lovers of the present to make this treasure available for all. But where will she go from here? This is Hanna's own secret: she is going her own way. Her progress must again be followed with attention.

— Gyula Jászberényi —

DAILY N

from the wires of the News Agency MTI
BUDAPEST

Neueste Nachricht

Egypt, Libya merge

Cairo, Aug. 29 (Reuter/AP) — Egypt and Libya announced Wednesday night they have merged into one new state, it was officially announced here. The announcement said the new Arab state, which was not yet given a new name, would be based on the principles of the 1952 Egyptian revolution and the 1969 Libyan revolution.

A decision issued by the Unified Political Leadership said presidents Sadat and Gaddafi agreed on the following immediate steps:

1. Unified political leadership, composed of the two heads of state will shoulder responsibility for unity until the new state is formed. 2. A constituent assembly would be formed by the leadership on Sept. 1, composed of members of the Egyptian People's Council and 50 Libyan elected members. 3. The assembly would draw up a constitution and arrange a plebiscite to choose the head of the new state. 4. On Sept. 1 two resident ministers would be exchanged in Tripoli and Cairo to follow up completion of unity. 5. A higher planning council would be formed and would include the two prime ministers. 6. An Arab dinar would be issued as currency for the new state.

Waldheim completes talks with Lebanese leaders

Beirut, Aug. 29 (Reuter) — Mr. Kurt Waldheim, Secretary-General of the United Nations, left here today for Cyprus after a 24-hour visit.

Mr. Waldheim, is on a nine-day tour of the Middle East.

Kurt Waldheim earlier today had a meeting here with Mr. Takkedin al-Solh, the Lebanese Prime Minister.

He told reporters: "The talks were useful and the meeting has allowed me to understand the Lebanese position."

He added: "Premier Solh briefed me on Lebanon's position while I briefed him on the role of the United Nations."

Mr. Solh said: "We have

Euro

Allende names new cabinet

Four uniformed ministers

Lyka Károly művészettörténész

Lyka Károly portáján

A virágok jótékonyan rejtik el a Lyka-ház tatarozásra szoruló falait

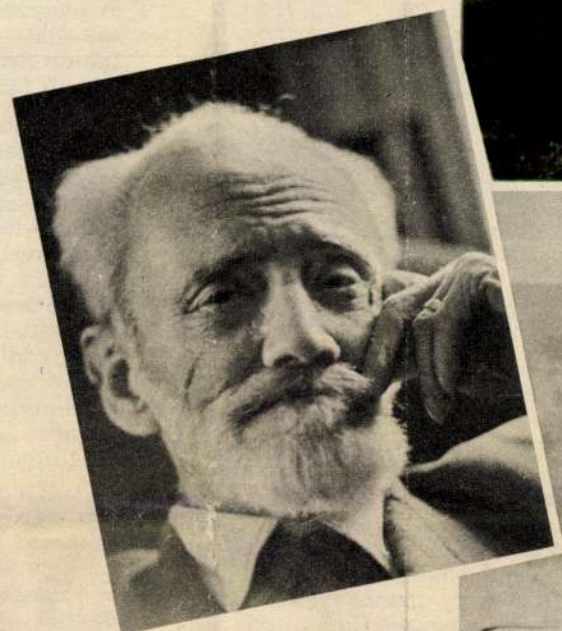

A kicsiny íróasztal, amelyen az utolsó nagy mű született

Koroda Miklós, akivel még a múlt év októberében, utolsó várbeli lakásában együtt terveztük, hogy ellátogatunk Lyka bácsi hajdani, Béla király úti házába és kertjébe (egy keserves téli éjszaka, és a tervek vele együtt a családi kriptába kerültek), ezt írta róla: „Együtt született a néhai Osztrák—Magyar Monarchiával, két esztendővel a párizsi kommün előtt. Az ember még a madártól tanult röpülni: a francia Le Bris robogó hintóra kötözve próbált a levegőbe emelkedni, merev szárnyakkal, a léghajóra vitorlát szereltek, hogy meghódítsák a levegőóceánt, és ma, a Holdra tartó űrrakéta korában ünnepli kilencvenegyedik születése napját . . . "

Lyka Károly mindmáig a legplasztikusabban megjelenítő magyar művészeti író. A magyar múlt térképének hatalmas „fehér foltjait" felbúvárló művészettörténész, és nagy művészeti nevelő . . . Egy kicsit mindnyájunkat tanított: módszerével, megállapításainak finom pontosságával, meg-megfogalmazásainak hitelességével, egész művészetre hangolt egyéniségével. Hányszor megesik, ha volt tanítványait — ma már híres művészeket, művészettörténészeket — kérdezgetjük, hogy azonnal meleg mosoly jelenik meg arcukon: „Ó, a Lyka bácsi . . . " — és az emlékezésnek ebben a meleg-mosolyos permetében idéződnek fel az emlékek, arról a nagy tanárról, akitől a legtöbbet kapták, tudásban és egyéniségben.

A Szabadság-hegyen, a Béla király úton keskeny, mély út vezet a kerthez és benne az elöregedett kis üvegverandás épülethez, ahol hetvenéves korától hosszú életének utolsó évtizedeit élte. Tovább írva könyveit, folytatva nagy magyar művészettörténetét és utolsóul — méltó befejezés — még éppen nyomdába adta talán élete legszebb könyvét, már kilencvenöt évesen, a *Vándorlásaim a művészetek körül* című. Életútjának elbeszélését, sajnos, csak 1914-ig, negyvenöt éves koráig. Öreg és kopott ez a kis ház, a 17-es számú, mint egy régimódi felöltő. De nyáron előtte kerti asztal, rajta rendszerint váza, benne gondosan elrendezett virágok: fehér nárcisz, gladiólusz, néhány szál rózsa, tearózsa és halványpiros, nagy, széles szirmú rózsák. Szinte jelkép ez a virágos környezet, a kert; hiszen a nagy művészeti író világhírű botanikus is volt.

Koroda Miklós, aki életregényt tervezett Lyka Károlyról, még ezt is megörökítette szavaiból:

„Az esztétika könnyen felhőkakukkvárakba vezet — a botanika, a kakukkfüvek tudománya a tények világába . . . A kakukkfű a szabadság virága. Igazi vadóc, nem tűri a kertész kezét . . . "

Nos, nincs semmi különös abban, ha virágot látunk egy pirosra festett kerti asztalon és éppen Lyka Károly hajdani szép kertjében, mégis megragad és meggondolkoztat. Ízlésről, gondosságról tanúskodik ez a váza is. A nagy öregnek gyöngéd gondoskodásban volt része. Lánya és veje (Moll Szilárd) vette körül aggódó melegséggel.

A század elején épülhetett ez a kis ház, vagy inkább nyaraló, akkor még Lyka Károly is dús fekete körszakállt viselt, amint egy képe mutatja, ahol lányával, „Zergicével" látható, és szép, fiatal művésznő-feleségével. A *Művészet*et szerkesztette abban az időben, az első azonnal magas színvonalú művészeti folyóiratot, sok bátorsággal és nagy gonddal, hirdetve benne az akkori modern művészet ügyét.

Végigsétálunk a kerten, ahol már csak a legényvirágok lila és halványkék bokrai díszlenek, néhány gladiolusz és bágyadt rózsa hervadozik. Belépve a házba, egyenesen Lyka Károly dolgozószobájába kívánkozunk.

Az íróasztal, ahol tengernyi írása született, majdnem olyan meglepetés, mint Jókai falusi kisiskolás tolla, az *Aranyember* egyszerű pennája, amelyet Balatonfüreden mutogatnak. Ezt a nevezetes asztalt másnak képzeltük. Hatalmasabbnak, tekintélyt sugárzóbbnak, valamilyen masszív remekműnek. De hát egészen kis méretű, egyszerű bútordarab, szerény és egyszemélyes. És már ezt is megviselte a sok használat, az idő múlása, meg a múló idő serény munkása, a szú.

Nagy emberekkel gyakran megesik, hogy későbbi, nem is nagyon messze korok csak bálványnak használják. Csak felnéznek rá, és elmennek mellette, mint a turisták. Csak emlegetik, és aztán gyorsan elfelejtik. Szép mottóvá válik, és nem lényeggé. De mintha művészeti életünk szükségét érezné, hogy költögesse a nagy halottat. Már megjelent *A művészetek története* a Képzőművészeti Alap Kiadójánál, és a Corvina Kiadónak az a szándéka, hogy felméri a teljes hagyatékot, legelőbb is három kötetben megjelentetve nélkülözhetetlen művészettörténeti köteteit. *(A táblabíró világ művészete,* a *Magyar romantika* és a *Művészetünk a századfordulón.)*

A látogatót azonban, aki egy

POZSGAY IMRE

A SZÍNHÁZ NEMZETI ÜGY

Nagyon ritka, kivételes eseménynek vagyunk tanúi, résztvevői. Hosszú-hosszú évtizedek, közel hetven esztendő után olyan színházat avathatunk, amely kigondolói, elhatározói, megvalósítói jóvoltából színháznak készült, s reméljük, hogy fennállása alatt mindig is a színházművészetet és közönségét szolgálja majd.

Az elismerés mindenekelőtt Győrt és Győr-Sopron megyét illeti, mert előrelátó vezetői a helyi párt-, állami és társadalmi szervek, valamint a lakosság egyetértésével, támogatásával kezdeményeztek egy nagyszerű kulturális vállalkozást. A tervezők, építők pedig megbirkóztak egy szokatlan feladattal: felépítették az ország új színházát abban a városban, amely több mint két évszázada hűséges pártolója a játékszínnek, de csak napjainkban juttathatta igazán méltó otthonhoz ezt a szívünkhöz-lelkünkhöz oly közeli művészetet.

Az építés gyötrelmes, rögös útját végigjárta mindenki, aki részese volt ennek az ügynek, ám a megye és az illetékes kormányzati szervek közös erőfeszítései és eszközei dicséretes eredményt hoztak. Ezért ma már az öröm érzése uralkodik bennünk, a keserves viaskodásokat pedig jó emberi természetünk szerint átutaljuk a feledés illetve a tapasztalatok tartományába, hogy szolgáljanak hasznos tanulságul leendő nagy vállalkozásaink számára.

Jó szokásunk, hogy ünnepeinken összefoglaljuk, felmutatjuk egymásnak, a közösségnek munkánk eredményeit. Ezért az ünnepek nálunk nem a hétköznapokat megtagadó menedékek, hanem a mindennapi cselekvés és a hagyományok találkozási pontjai, a jóakarat és tehetség szülte eredmények kikristályosító intézményei. Az ünnepek sem altatják el azonban bennünk a felelősségérzetet, gondjaink, bajaink tudását. Tudjuk, hogy a harminc éve épülő szocializmusban immár két évtizede ünnepeink megtelnek jó hírekkel. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 61. és a magyarországi őszirózsás forradalom 60. évfordulóján erről a csodálatos helyről mi bocsáthatjuk szárnyra az egyik jó hírt: felépült és mától a közönséget, a nemzetet szolgálja a győri színház.

Az építők munkáját, az épület hasznát, funkcióit és esztétikai értékeit majd megfelelően méltatják a szakemberek, a hozzáértő kritikusok. Itt ma a közönség és a társulat nevében szeretnénk kifejezni köszönetünket az építtetőknek és az építőknek, a Győri Tervező Vállalat és a Győr megyei Állami Építőipari Vállalat dolgozóinak, vezetőinek, s a sok-sok közreműködő hazai és külföldi vállalatnak. Miközben elismerésünket és köszönetünket fogadják, gondoljanak arra, hogy munkájukkal önmaguk felemelkedését is szolgálták.

Köszönetünk szóljon az építészekkel és a színházművészekkel együttműködő társművészeteknek is, azoknak az alkotóknak, akik alkalmassá tették az épületet arra, hogy harmonikusan szolgálja a színjátszás célját, az emberek esztétikai nevelését, a városkép alakítását.

A győri színház új épülete már létével is bizonyítja, hogy nálunk a közművelődés, a nép kulturális felemelkedése legnagyobb országos ügyeink egyike. Bizonyítja, hogy nálunk van becsülete a kultúrának, és hogy hazánkban az államügyek egyszersmind valódi közügyek.

Pozsgay Imre kulturális miniszter beszédét mondja az új győri színház avatásán. Az elnökségben Kornidesz Mihály, az MSZMP KB osztályvezetője, Lombos Ferenc, a Győr-Sopron megyei tanács elnöke és Losonczi Pál, az Elnöki Tanács elnöke

Nemcsak a kivételes ritkaság teszi, hogy itt ma színháztörténeti eseménynek vagyunk tanúi, hanem az eseménnyel összekapcsolódó különös felelősség is. Ez a felelősség mindenekelőtt a színház társulatára hárul. Nagy elődök példáin okulva kell korszerűen és magas színvonalon kielégítenie nagyon is mai szükségleteket, művelődési igényeket. Tudjuk, hogy a Kisfaludy Színház társulatában megvan ehhez a képesség, kívánjuk, hogy meglegyen a hozzá való akarat és jó szándék is.

Az új épület ugyanis önmagában még nem műhely: támogatói segítségével egy társulat teszi azzá. Néhány éve megsokszorozódtak a tettek és az eredmények a győri színházban. Létszámét tekintve a Kisfaludy Színház lett az ország második legnagyobb együttese. Bővült, frissült, fiatalodott az ide szerződött művészek köre, s örvendetesen igényesebbé vált a színház műsorpolitikája. Mindezek következtében a társulatra egyre jobban odafigyelnek mind saját pátriájában, mind a szélesebb szakmai körökben, közönségrétegekben. Az igazán kiemelkedő műhellyé válás azonban csak most következik. A Kisfaludy Színháznak mindenekelőtt elkötelezett színháznak kell lennie, itt, országok, rendszerek, kultúrák, népek találkozási pontján. A szocializmus és a magyar nép igazát kell közvetítenie a maga művészi eszközeivel. A nagyobb felelősség következtében nagyobb lendülettel kell színpadra vinni minden ágazatban, műfajban az újat, a szocialista eszmevilágú, a humanista tartalmú hazai és világirodalmi, zenei alkotásokat. Azt várjuk, hogy az új feltételek között a színház még eredményesebben vesz részt a megye városainak, színjátszásra alkalmas településeinek ellátásában. Jó szellemi és tárgyi lehetőségeit kiteljesítve szolgálhatja az egész ország színházra vágyó közönségét is. Amikor közösen a társulat fejlesztésén törjük a fejünket, ezt a követelményt se hagyjuk ki számításainkból. És azt se, hogy ennek a színháznak különleges hivatása a Csehszlovák Szocialista Köztársasághoz fűződő őszinte barátságunk jegyében részt venni a határainkon kívül élő magyarság kulturális ellátásában, anyanyelvi nevelésében, ugyanakkor falai között helyet adni a szomszédainknál termett szlovák, cseh és magyar alkotásoknak, színielőadásoknak. Egymástól kölcsönösen tanulva, egymást minden vonatkozásban segítve szolgálhatják így az igazi nemzetköziség ügyét. Ne feledjük azt sem, hogy vannak ápolandó hagyományok az osztrák színházművészettel tartott és tartandó kapcsolatokban is.

Egész művészeti tevékenységük középpontjában a közönség legyen. Egy színház mindenekelőtt azzal szolgálja a közművelődés ügyét, amit a színpadra teremtett. De szükséges, hogy e csodálatos művészeti ág tevékenységének összetevőit minél többen megértsék és megszeressék. A színházművészeti nevelés sok-sok formájával, eszközével válhat a Kisfaludy Színház a közművelődés egyik legfontosabb fórumává.

A színház közösségi művészet, még olyan értelemben is, hogy szüksége van más művészeti ágak (irodalom, képzőművészet, zeneművészet, iparművészet) segítségére, közreműködésére. Szeretnénk, ha az új épületben továbblépő, fejlődő együttes mind szélesebbre tárná a kapuit a város, a megye, sőt az ország művészértelmiségének más csoportjai előtt. De számítson — s jól tudjuk, hogy eddig is, kiváltképpen az építés időszakában, számíthatott — a színház társulata az értelmiség más köreire, mindenekelőtt pedig a város és megye munkásságára, valamennyi dolgozójára.

A színház nálunk mindig elsőrendű nemzeti ügy volt. Ma is az. A körülötte és érte dúló csaták, meg-megújuló viták erről tanúskodnak. Győr és Győr-Sopron megye közönsége-közössége jól vizsgázott ebből az ügyből, amikor ezt a csodálatos otthont adta a szocialista magyar közművelődésnek. Ezentúl már a művészi, alkotó együttesnek, a társulatnak kell vizsgáznia. Úgy hiszem, tudják, mit jelent ez: a színház épülete nem lehet korszerűbb és színvonalasabb, mint a társulat. Más szóval: csak kiváló együttesnek van létjoga ezek között a falak között alkotni, fellépni. Biztosak vagyunk benne, hogy így gondolják ezt a színház vezetői, művészei, dolgozói is.

Bizalmunk a győri színház eddigi fejlődésére, műsortervére, tehetséges vezetőire, művészeire és nem utolsósorban arra a jelképre épül, amit Illyés Gyula drámájának, a *Fáklyalángnak* a nyitóesten való bemutatása jelent.

Jól tudom, hogy ilyenkor számos fontosabb dolog van, mint az ünnepi szónok személyes érzései. Mégsem hallgathatom el, mennyire jólesett a megye és a város vezetőinek, közönségének megtisztelő kérése a színház felavatására. Boldog vagyok, ha csak szerény mértékben is részese lehettem valaminek, ami nagyon sokat jelent szülőföldemnek, Győr-Sopron megyének. Kitüntettek azzal, hogy az ünnep pillanatában az építők közé állhattam, ezzel egyszersmind köteleztek arra, hogy köztük legyek akkor is, amikor tenni, cselekedni kell.

Az egész magyar kulturális kormányzat nevében köszöntöm az építőket, a színház művészeit, dolgozóit. Sikereket kívánok a megye és város vezetőinek, dolgozóinak; virágzó és sok haszonnal, örömmel járó életet hazánk e szép és gazdag tájának. Sok szerencsét a magyar színjátszásnak; örömet és sikereket a Kisfaludy Színház társulatának; tartalmas élményeket közönségének.

A kulturális miniszter ünnepi beszéde a győri színház avatásán hangzott el, november 2-án.

Fejek egymás felett: egy etruszk keramikus épületdísze és Mednyánszky csavargóportréja

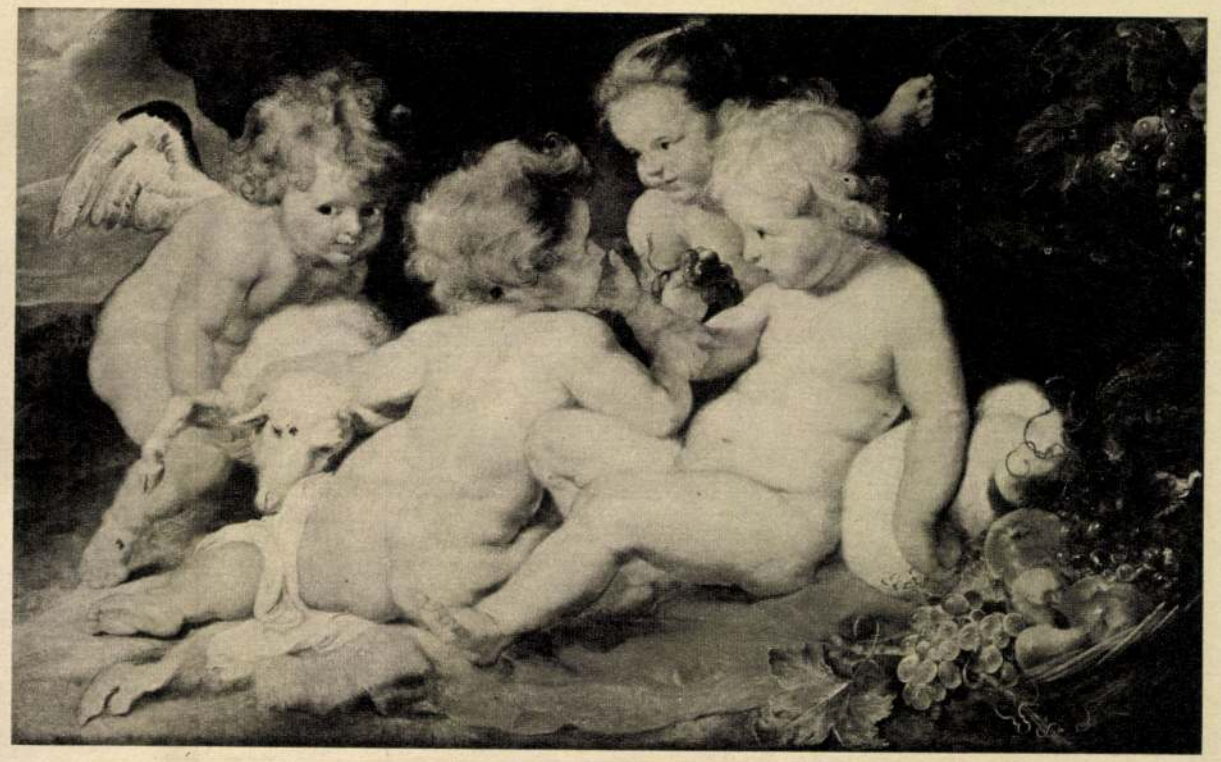

Rubens: A gyermek Jézus, Jánossal és az angyalokkal

Egy réges-rég halott rokon portrészobra a romladozó műtárgyak között

TOKAJI ANDRÁS FELVÉTELEI

Medgyessy klasszikus szépségű szobrocskájának méltó társa a klasszicista mű — de kevésbé méltó háttere a javításra szoruló fal

őszi délelőttön egy élet nyomait keresi ebben a századeleji házban, az is érdekelné, hogy nem maradtak-e kéziratban kiadatlan munkák. De csak egyetlen mű maradt kiadatlanul, ez három gépelt példányban is megvan a régi fróasztal fiókjában: gondosan őrzik, szalaggal átkötve. Egy kétszáz oldalas kézirat az iparművészetről. Cédulái, jegyzeteinek tömege a Szépművészeti Múzeum könyvtárában, néhány kiadott munkájának kézirata a Széchényi Könyvtárban.

Már — ami megmaradt. Sok minden elpusztult, részben még a háború viharaiban. Szétszóródott háromezer kötetes könyvtára. Maradványait — szakkönyveket, irodalmi műveket, századunk íróinak sok személyes ajándékát — hozzátartozói átadták a XII. kerületi Tanácsnak. Egy gazdag élet válogatott gyűjteményének elárvult darabjait. Mert a tudós élete a könyvtár, és a könyvtára maga az élete...

A kis dolgozószobából — mely egyúttal lakó- és hálószobája volt az utolsó évtizedekben — már csak a kertbe járt ki. Rendszerint „Trajánka" segítségével. A román Traian még a háború előtt került a házhoz. Kőművesekkel dolgozott a hegyen, aztán beszokott ide, be-betért a kertben üldögélő és a virágról virágra röpködő méhek zümmögését szemlélő Lyka Károlyhoz beszélgetni, aztán véglegesen itt maradt. De hát már régen elment Traian is...

Hajdani ágya fölött Mednyánszky *Csavargó feje*. Az ajtó melletti polcon Medgyessy *Súroló asszonya* és *Táncosnője*. A *Táncosnő* eredeti változata hosszú szoknyás, darázsderekú, kicsit esetlen kecsességgel előrehajoló alak. Mintha éppen bókolna táncosának. (Még egy Medgyessy-vázlat van a másik szobában: álló, telt formájú női akt.) A hátunk mögötti falon, a kis könyvszekrény mellett egy gipszfej: elmélázó női arc. Hátlapján ez áll Lyka Károly aláírással: „Rómától kb. 20 km-nyire, az egykori Veji etruszk város helyén 1893—94 körül végzett ásatásokból a helyszínen vásároltam, ahol egész halom ilyen ex-voto került napfényre, nyilván egy agyagművész raktára." Töredékek ezek, egy nagy gyűjtemény elárvult maradványai.

Az üveges veranda falán Hollóssy-emlék. Ülő, fehér ruhás nő nagyméretű képe. Tóth László festménye, Lyka Károly nagyon fiatalon elhalt barátjáé, Hollóssy Simon kedvenc modelljéről. Hollóssy mester iskolájában tanult Lyka maga is festőnek a múlt század nyolcvanas éveiben, Münchenben.

Az ablakpárkányon egy megtévesztően görögös arcélű, szép gipszfej. Ismeretlen kéz munkája a család egy hajdani nőtagjáról. Mellette egy nagy, vaskos könyv: a régi-régi *Műveltség könyvtára* nagy kötete. Ebben a művészeti részt Lyka Károly írta. (A zene fejlődéstörténetét: Kacsóh Pongrácz.) Találomra felütve egy lapot, ezt olvassuk: *„Jézus és a gyermekek* a címe Rubens egyik olajfestményének, de lehetne talán az ifjú Bacchus is. A kép legnagyobb részét puha, piros hús tölti be, a törzs, a kezek, a lábak szabad és önkénytelen fordulatai gazdag formajátékot adnak. Minden világos, minden derült itt, a sötét háttér csak egyszerű kulissza, s láthatólag nem az eseményt akarja lokalizálni, hanem a test üde hamvát kiemelni. Ezt az üde, naptól nem barnult epidermist minden képén a színeknek azzal a világító erejével festi, amely ezt a képet is jellemzi. Már a fürtös haj is az arany egész skáláját variálja. A test pedig rózsaszín: pirosabb az orcán, a csuklókon és a térdeken, az elefántcsont meleg sárgája csillog a hájasabb részeken. Lüktetve buzog a bőr alatt a vér, s általszövi azt finom kékes ereivel. E színváltozatok még nem látszottak elég gazdagoknak: élénk piros kendő kerül az előtérbe, hogy visszfénye pirosan tükröződjék a kis Jézus combján. Egy kosár tarka s ragyogó gyümölcs színhatásainak élénkségét, egy fehér párna, fehér lepel, fehér bárány az inkarnáció tüzét és teltségét. Csakugyan, a képnek minden mellékholmija arra való, hogy kiemelő színakkordokkal kísérje azt a himnuszt, amit a mester itt a hús pompájáról dalol."

Igen: Lyka egy-egy elemzése maga is miniatűr műalkotás. Finom, pontos, elképzeltető, megvilágító; felesleges szavak, mellébeszélés, magamutogatás, az ismeretek hivalkodó fitogtatása nélkül. A láttatás művésze volt.

Ezt jelenti a tanítványok mindig felsugárzó mosolya. És ezt visszük mi is magunkkal ajándékként a régi kis házból.

HARSÁNYI ZOLTÁN

Budapest XI. kerület

SZALAY ZOLTÁN felvételei

Decs

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

TÜKÖR
Budapest

1978 NOV 12

LYKA Károly

3487.
Lyka Károly (1869-1965)
Festészetünk a két világháború között : Visszaemlékezések, 1920-1940 / Lyka Károly ; [bev. és utószó Körner Éva]. – 2. kiad. – [Bp.] : Corvina, 1984, cop. 1956. – 124 p., XVI, 92 t. : ill., részben színes ; 20 cm. – (Lyka Károly művei, ISBN 963 13 1474 X)
ISBN 963 13 1891 5 kötött : 80,- Ft
75(439)„1920/1940"

Lyka →

107-110

3267.
Boglár Lajos (1929-)
Indian művészet Mexikótól Peruig (angol)
Indian art from Mexico to Peru / [text] Lajos Boglár ; [photo] Tamás Kovács ; [English transl. by Beáta Vidacs]. – Bp. : Corvina, 1983. – 26 p., [222] t. : ill., részben színes ; 27 cm
Eredeti cím: Indián művészet Mexikótól Peruig
ISBN 963 13 1325 5 kötött : 380,- Ft
7.031.8(084.12)
903/904(8=6:399.7):73(084.12)

3268.
Boglár Lajos (1929-)
Indián művészet Mexikótól Peruig (német)
Indianische Kunst von Mexiko bis Peru / [Text] Lajos Boglár ; [Bilder] Tamás Kovács ; [Deutsch von Franz Gottschlig und Peter Neumann]. – Stuttgart : Parkland ; Bp. : Corvina ; Leipzig : Seemann, 1984. – 27 p., [222] t. : ill., részben színes ; 27 cm
Eredeti cím: Indián művészet Mexikótól Peruig
ISBN 3 88059 217 9 kötött : ár nélkül
7.031.8(084.12)
903/904(8=6:399.7):73(084.12)

3269.
Boglár Lajos (1929-)
Indián művészet Mexikótól Peruig (német)
Indianische Kunst von Mexiko bis Peru / [Text] Lajos Boglár ; [Bilder] Tamás Kovács ; [Deutsch von Franz Gottschlig und Peter Neumann]. – Leipzig : Seemann ; Bp. : Corvina, [1984]. – 27 p., [222] t. : ill., részben színes ; 27 cm
Eredeti cím: Indián művészet Mexikótól Peruig

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

1982 JAN

KÖNYVVILÁG

Lyka Károly, Kossuth-díjas festőművész, művészettörténész művészeti író

mentik, mindenesetre ért- gyé és Vajda Miklósé in- zetet. Azt, hogy
hetővé teszik a kötet tar- kább az első, elméleti rész- ugyan nincs olyan tudo-

Lyka Károly: Magyar művészet 1850—1860 (Corvina)

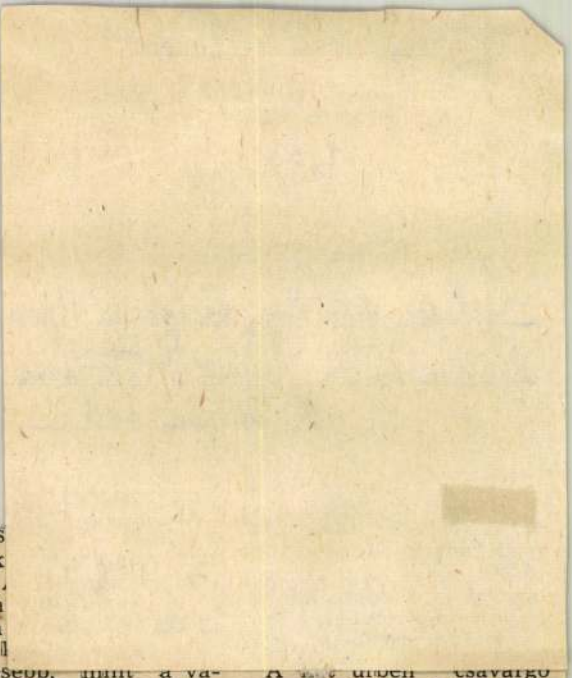

...kell segítenie. „Szüksége van rám, hogy meg tudjon állni." Így végződik a történet. Szinte görög sorstragédia. Egyikük sem hibás, nem tehetnek semmiről, mégsincs megoldás. A fiú elnyerte a legdrágábbat, a szabadságát. És elvesztette a még drágábbat, szerelmesét. Anna ilyen, nem lehet más. A megmenekült, épen életben maradt fiú utolsó mondatai: „Mindjárt megölelem szüleimet. Nézzük egymást hitetlenkedőn, a szavakat keressük. S aztán éjféltájt magamra maradok a kis szobában. Nem értem, hogyan kerültem vissza. Minden oly valószerűtlen. A városnak nincs többé fenyegetése, az utcákon nem vadásznak rám. Visszanyertem, amiről már-már lemondtam, és elveszítettem, aki nélkül a folytatást el sem tudtam képzelni... Egyszerre zúdul rám a halálos szomorúság s a kitáruló végtelen, én meg eldőlök az ágyamon és tanútlanul belezokoghatok az éjszakába."

Csaknem egyidőben jelent meg Vidor Miklós novelláskötete is. Ebben a nehéz műfajban is felragyog Vidor minden írói erénye. Talán a „Könnycsepp kisasszony" a legjellegzetesebb Vidor-írás. Megható, finom kis történet, s azt mutatja meg, hogyan találkozik két szomorú emberi sors. De csak villanásszerűen, ahogyan két szemben jövő vonat suhan el egymás mellett.

Feleki László

(Vidor Miklós: Bird egy nappal tovább! Kozmosz Könyvek. 320 oldal, kötve 21 Ft; Zászlós mandolinnal. Magvető. 323 oldal, kötve 30 Ft.)

a fantas
groteszk
fajába.
gók-ban
fantázia
találja
tökéletesebb, mint a valóság". Alighanem ez a könyv kulcsmondata. A Fotomán-i rend nélkülözi a valóságot, mint ahogy Bürotomán emberi sorsokat irányító adminisztrátorkái is meghaladják a lehetőség határát. Ez a fantasztikum nem hasonlít Verne holdbeli utazására, de nagyon a Gulliverére vagy épp Kazohiniára. Emberszabású ez a furcsa világ, csak éppen lábbal fölfelé, ahogy legszívesebben Titanovics is szemléli a dolgokat. Így kap a különös még egy ruhát, a groteszkét. Örkény írja egyperceseinek előszavában, hogy a fejtetőre állított világ még az marad, ami, még az emberé, de attól lesz más, hogy minden alulról és megfordítva látszik. Ugyanaz, de a visszája; sőt a visszássága. A Korgomán bolygó lakói olvan tóból igyekszenek halat fogni, amelyben hal ugyan lehetne, de nincsen benne víz, föl kellene tölteni. Fordított a világ, sok tanulsággal...

Ritkán találkozik az olvasó a felnőtteknek szánt alkotásokban annyi meseelemmel, mint Godánál: természetes, hogy minden bolygón magyarul beszélhetnek hőseink az ottaniakkal; kit zavar, hogy a Viola építette űrkuckó fittyet hányva a gravitációnak, a súlytalanságnak és egyebeknek, bolygóról bolygóra száguld, megtoldva Titanovics példátlan elektromos töltésével; meg

ember sokban különbözik egymástól. Titanovics mindegyre visszavágyik a Földre, míg Violát az új, a soha nem látott világűr hideg valósága marasztalja. Az írói szándék a líraibb alkatú, az emberiséghez kötődő Titanovics mellé állít, és eltaszít a gépiesedő, lélek nélküli valóságtól, amely elsorvasztja az emberben a lényeget. Goda írásainak legfőbb sajátja a humanizmus. Mindenről, ami ennek ellenében hat, kemény ítéletet mond. A Fotomán vezérének szájából hangzik: „Vannak számon tartott bolygóink, amelyeken több ezer évvel ezelőtt még olyasmik is előfordultak, hogy egy embernek levágták a fejét. Persze ezek hiába nevezik magukat embernek, mi képtelenek vagyunk erre a méltóságra emelni őket."

A *Mennyei csavargók*-ban elvontabb, nehezebben olvasható fejezetek vannak. Kár lenne ezeket átlapozni. Az összeálló képnek ezek is fontos mozaikjai: így kapcsolódik a múlt a jelen kötőanyagával — a jövőbe. Ennek a kötőanyagnak számos alkotóeleme között fontos helye van a gúnynak, az élcnek, a humornak, nem egyszer a vastag kiszólásnak.

Mónus Imre

(Goda Gábor: Bolondóra. Mennyei csavargók. Szépirodalmi. 622 oldal, kötve 48 Ft.)

1984.XII.4. Televízió 2. - 2o,5o/Mészároosné

TV Híradó 2.

1021

A Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem díszaulájában megnyílt tárlatot a képzőművészetet kedvelők figyelmébe Lyka Károly gondolatával ajánlják a rendezők. A műtárlatnak szépségeit végigélvezni maga is művészet. Bizonyos fokú készültség kell hozzá és ezt a készültséget bizonyos fokig a kiállításokon lehet megszerezni. Ha birtokában vagyunk a két legszükségesebb eszköznek, a jó szemnek és jó szívnek, nyomról-nyomra meghódíthatjuk lelkünk számára a művészet összes tartományait. Erre jó lehetőséget ad a nyolcadik alkalommal megrendezett országos tárlat, mindenekelőtt sokszínűsége miatt. A kiállításra ugyanis csaknem félezer alkotás érkezett, amelyből a zsüri 194 táblaképet, kisplasztikát és grafikát tartott méltónak a bemutatásra.

A 127 művész munkája révén a mai magyar képzőművészet csaknem valamennyi irányzata jelen van a kiállításon. Ez pedig színes, változatos összképet ad stílusokról, témaválasztásról, alkotó módszerekről, technikai megoldásokról. Ezen a seregszemlén együtt van a hagyományos utat járó, kísérletező kedvű, az újat kereső és e kettőt ötvözni igyekvő művész.

A VIII. Debreceni Országos Tárlatot - amelyet a 4o. évfor-

duló gondolata jegyében rendeztek, december 26.-ig kereshezik fel a látogatók.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Lyka Károly

MAGYAR NEMZET

1967 FEB 19.

Magyar Nemzet

Szerkesztőség! 1021

Egy és más Tomori Anasztázról

Magyar László »Az Aranykorszak mecénása« című érdekes írása kapcsán hadd járuljunk hozzá néhány — a cikkíró által nem említett — vonással az érdemdús *Tomori* Anasztáz portréjához.

Magyar azt írja egyebek közt, hogy Tomori már küzdelmes főiskolai diák korában »tudományos értekezéseket, matematikai tankönyveket írt, és élénken érdeklődött az irodalom iránt is«. Nos, ennek az irodalmi érdeklődésnek nyomtatott nyoma is megmaradt: még mint pesti mérnök-hallgató, 1852-ben kiadott *Emlékkönyv* címmel egy kis idézetgyűjteményt, amelyben a korabeli és korábbi magyar költészetnek emléksorok bejegyzésére alkalmas válogatott szemelvényeit rendezte el ciklusosan. E nemben úttörő munkát végzett: ez ugyanis az első magyar idézet-gyűjtemény.

Mecénáskodásával kapcsolatosan érdemes megjegyezni azt is, hogy az ő költségén adta ki Szász Károly az ugyancsak úttörő jellegű, viszonylagosan kitűnő műfordításait. A fiatal Thán Mór festőművészt is támogatta, ugyanúgy a hangjegyíró gépet szerkesztő Kliegit.

Sajnos, szobor-akciói nem jártak valami különös sikerrel. A legjobb közöttük a belvederei Apolló bronzmása, mely mindmáig a Nemzeti Múzeum parkját díszíti, de már a Magyar által is megemlített Katona-szobor éppen nem tekinthető sikeres alkotásnak. A szobrot, Züllich Rudolf félresikeredett művét, eredetileg a pesti Nemzeti Színház előtt állították fel. Innen — köznemtetszést aratva — bekerült a színház udvarába, s csak a színházépület lebontása után került Kecskemétre, egy park jótékonyan takargató falombjai közé, amint ezt Lyka Károly egyik cikkében olvashattuk.

Halála után vagyonából »alig maradt valami« — írja Magyar. Ám ebben az »alig«-ban bennefoglaltatik az a 10 000 — mai értékben csaknem félmilliónyi — forintos alapítvány is, amelyet a Tudományos Akadémiára hagyott, matematikai művek díjazására.

Kunszery Gyula

NAPI KONY

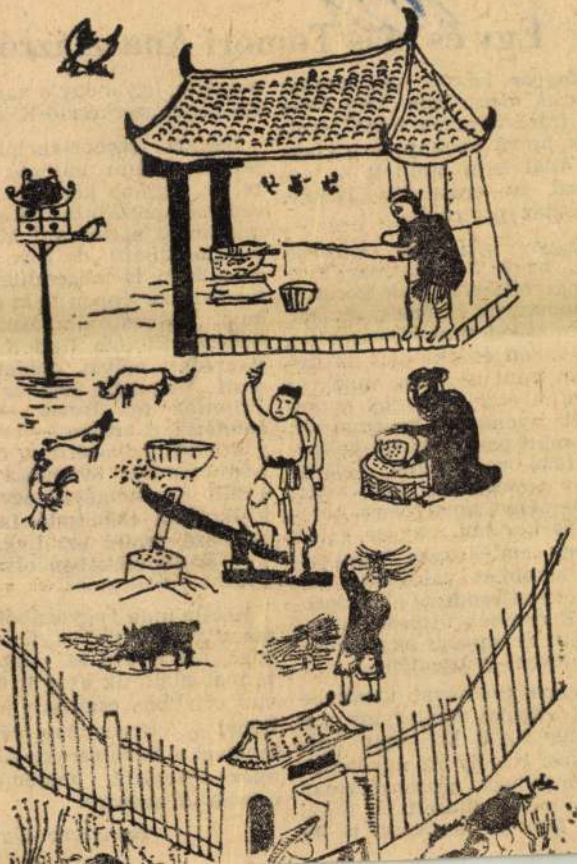

Budapest

Tisztelt Kolléga!

Könyvtárun évekig beszerezte a Néprajzi Értesitő

LYKA KÁROLY

Új Tükör 1982. XII. évf. 34. sz. 2 p.

tekinthető. Zsúfolva történetfilozófiai értékű gazdasági-politikai elemzésekkel, villódzó párbeszédek, mesteri logikával felépített monológok foglalatában. A regény esszészerű részei a legizgalmasabbak, íróilag is jobbak a regényesebb fejezeteknél A regény ugyanis — Spiró találó meghatározása szerint — nagyrealista kompozíciót igénylő tárgya, szemlélete ellenére is kamararegény, ami valóban írói anyag és probléma benne, elférne egy néhány szereplős színpadon.

Amit erényének véltünk, s joggal, a pálya egészét tekintve végső következményét vizsgálva, Spiró véleménye szerint: írói tragédia; Krleža, aki vérbeli epikusként indult, fő műveiben az írói problémát és anyagot logikai-politikai képletekké változtatja (egyszerűsíti). Tehát mégsem véletlenül szorul Ivo Andrić mögé, aki politikáról írván is megmaradt elsősorban művésznek. Spiró könyve kifogástalan irodalomtörténeti monográfia, színes-szellemes pályakép, s annyiban több is mintaszerű értekezésnél, amennyiben a tanulmányíró mindig számíthat a regényíró ötleteire, segítségére. *(Gondolat)*

Sík Csaba

A TÁBLABÍRÓ VILÁG MŰVÉSZETE

Lyka Károly tanulmánya

„A rajzoló- és képzőművészetnek nálunk még nemzeti alapja nincs, nemhogy már csak félig-meddig fölépült magyar panteonnal is bírna. Még eddigelé nem születtek magyar művészek, kik e nemben a sajátos, eredeti magyar stylnak csak keletkezési nyomait is feltüntették volna." Ez a lesújtó vélemény, amely az 1843-as *Pesti Hírlap*ban jelent meg, sokáig általános volt. Lyka Károly, a magyar műtörténetírás hajdani „nagy öregje", megpróbált változtatni ezen. Igen nagy szorgalommal és szaktudással gyűjtötte össze a magyar *biedermeier*, vagy ahogy ő nevezte, a „táblabíró világ" szobrászatára-festészetére-grafikájára vonatkozó adatokat. Eredményeit előbb 1922-ben, majd bővítve, *Magyar művészet 1800—1850* címmel jelentette meg. Tárgyát új módon közelítette meg: nem egyes művészek életrajzát fűzte lazán össze, hanem szociológiai szempontok szerint vette szemügyre a művész társadalmi helyzetét, kibontakozási lehetőségeit, iskolázását, külföldjárását, és hazai fogadtatását. Leírta a kor magyarországi művészetföldrajzát is, sorba véve Erdély, a Dunántúl, Dél-Magyarország, az Alföld, a Felvidék jellegzetességeit. Az általa megrajzolt kép már sokkal reálisabb volt, bár még mindig inkább a kibontakozást gátló tényezőkre helyezte a hangsúlyt. Könyve, amely most harmadik kiadást ért meg, ma is sok esetben forrásmunka.

Mégis: szükség lett volna valamilyen utószóra, kommentárra, amelyből a mai olvasó fogalmat nyerhet az újabb kutatás eredményeiről. Éppen mostanában rendeztek két olyan nagy kiállítást, amely nagyrészt új képet adott erről a korszakról, teljesen megcáfolva a bevezetőben idézett sorokat. Lyka Károly könyve azonban így is igen sok tanulsággal szolgál: többek között azzal is, miként lehet érthető, gördülékeny nyelven tudományos művet írni. Mindhárom között ez a kiadás a legszebb: a száznál több illusztrációt Bodnár Éva válogatta. *(Corvina)*

Petneki Áron

ALFA RÓMEÓ

Népszabadság - 1957. II. 17

LYKA Károly

Magyarország „nagy öregei"

LYKA KÁROLY

Professzorok, professzora címmel tiszteli a tudományos világ, értelmiségünk színe-java, mert nemcsak a Képzőművészeti Főiskola és Tudományegyetem hallgatói tanultak tőle, hanem a tanárok is.

Lyka Károly, az európai hírnevű, kiváló tudós, akinek egyénisége Magyarország *great old man*-jei, *nagy öregei* közül is kimagasodik, megható szerénységgel, az egyszerű műbírálók közé sorolja magát. Pedig mennyivel több ennél. Költő-filozófus, a tömegízlés felemelésének fáradhatatlan apostola, aki mindmáig egyedülállóan, világosan és közérthetően tárta fel a remekművek világát százezrek előtt. Mert tud az egyszerű emberek nyelvén, s így megértik szavát a tömegek, akiknek ír, s akiket sohasem szűnt meg tanítani. Tollát az a meggyőződés vezette, hogy Rubens, Szinyei, Velasquez színei mindenki számára ragyognak, s így senki elől sem lehet elzárni a művészetek megértéséhez vezető utat, a felemelkedés reménységének örökzöld ligeteit. Stílusának csillogó tisztaságát az anyagismeret teljessége, az ügy iránti lelkesedés, a legszigorúbb tárgyilagosságra való törekvés eszmei emelkedettsége tette vonzóvá és hatásossá.

Fent a Szabadság-hegyen, gyümölcsös kertje szélén meghúzódó öreg házacskában él, dolgozik, magasan a város felett, ahol — rokkantsága miatt — tizenkét éve járt utoljára. Azóta nem látott képet, nem lépett ki a kert kapuján, mégsem szakadt meg kapcsolata a fejlődő művészettel, az eleven élettel. Pillanatra sem szűnő érdeklődéssel tájékozódott könyvekből, folyóiratokból, reprodukciókból és látogatói, tanítványai beszámolóiból a művészet új megnyilatkozási formáiról, a világ folyásáról, a társadalmat átformáló jelenségekről, mindennapi életünk eseményeiről. S azzal a biztonsággal formált véleményt minderről, aminek hetven év szakadatlan, elmélyedő munkásságával szerzett tudományos felkészültsége az aranyalapja. Határozottan, habozás nélkül ad választ most is a kérdésre: mit hoz a holnap, hogyan indulhatunk előre, a kibontakozás útján?

— A művészet szekere nem fog elakadni — mosolyog biztatóan. — A tehetséges emberben sokkal inkább él az alkotóvágy serkentő ereje, mintsem tétlenül tudná nézni az eseményeket. S miképpen a körülötte zúgó élet észrevétlenül alakítja a művész belső világát, a művészet kölcsönhatása friss áramlást indít a mindennapi élet vérkeringésében. Nyugodt vagyok, hogy az élet is, a művészet is tovább halad. S amennyire nyilvánvaló előttem, hogy Szőnyi, Bernáth Aurél, Csorba Géza, Pátzay, Medgyessy — akinél nagyobb szobrászt ma nem ismerek Európában — és a többi tehetséges művész tovább fest, mintáz és szép dolgokat csinál majd, ugyanolyan bizonyossággal mondhatom, hogy tovább erősödik, fejlődik az ország.

Kiszínesedik az arca.

— Esztendők dandárával maga mögött meglassúdnak az ember lépései akkor is, ha mindkét gyalogfakója kitartott és együtt öregedett vele. Nekem csak egy maradt, a másikat faláb pótolja s így még nehezebben kocogok, mint a többi öreg. Annál élénkebben röpködnek a gondolataim, s ha el-elidőznek is néha az ifjú évek melengető emlékeinél, azért néhány órát mindennap eldolgozgatok a 88 évemmel. Igaz, nem nagyon érzem az öregséget, a korom nem okoz zökkenőt soha. Különösen most megy vigan a munka, hogy megoperálták a szemem s öt év után újra tisztán látok s megint olvashatok este, ha lepihentem.

Szóval sem említi, mekkora erőfeszítést jelentett számára a munka, amit hályoggal szemén sem hagyott abba egyetlen napra sem. Elhallgatja, micsoda gyötrődés volt a színek szerelmesének, hogy tekintete nem fürödhetett a plein air, a teljes fény sugárzásában, nem gyönyörködhetett azoknak az újra törekvő művészeknek a képeiben, akiket az ő biztató szava bátorított, amikor először igézte meg őket a természet színeinek örökké változó fényhatása. Arra sincs szava, hogyan telt meg boldogsággal, mikor először látta újra a Nagy-

bánya színeit és fényeit idéző kertjét. De nevelt leánya elmondja, hogy amikor az orvos levette szeméről a kötést és feltette új szemüvegét, az ablakhoz bicegett és az újraszületett ifjúság örömhangján kiáltott fel: *„Hiszen látom a meggyfa minden levelét!"*...

Férfikorának tavaszán fenntartás nélkül, teljes mellel vetette magát Lyka Károly a harcba, hogy az induló, feltörekvő újat győzelemre segítse. Az élő, modern művészet elismeréséért küzdött, melyet a nagybányai fiatalok mellett Rippl-Rónai képviselt, akinek első bemutatkozása nevetségbe fulladt; azokért a kiváló tehetségekért, akikről a művészeti klikkeken kívül álló közönség akkor még tudomást sem szerzett.

Fény villan a szemében, míg visszaidézi a küzdelmes, dicsőséges harci szakasz emlékét.

— Mi tagadás, akkor egyidőre megfeledkeztem, hogy az új művészeti irány kibontakozásának elősegítése mellett másik programom is volt: kikutatni a magyar művészeti múlt jelentős állomásait. De vannak körülmények, mint a maiak is, amikor egyetlen kötelességünk: harcolni a fejlődésért, elért eredményeink megvédéséért. Hiszen a művészet is megújuló harc az újért, a szebbért, a művészi kifejezési mód tökéletességéért. A külső események hatása gyakran megnyilatkozik ugyan a témaválasztásban, de ez mit sem változtat a tényen, hogy a művészt alkotóvágya minden helyzetben munkára ösztökéli. És aki dolgozni kezd, máris elindult a kibontakozás útján. Az értékes műalkotás pedig cselekedet s a föld kialakulása óta a tettek viszik előre az emberiséget.

Hosszú doboz fekszik az íróasztalán. A benne sorakozó cédulákra, feljegyzésekre mutat.

— Ebben a korban nem illik jövőről beszélni. De azért szeretném még megírni a magyar szobrászat történetét a két világháború közt. Felével már elkészültem. Remélem, befejezhetem. Apám 92 évet élt és sohasem hagyta abba a munkát.

— Most szürke a világ — mutat ki a latyakos útra, — de jöjjön majd ki tavasszal, mikor virágoznak az almafák. Akkorra pezsdülő, vidám lesz az élet lent a városban is. Jöjjön és mesélje el, min dolgoznak derék művészeink, hogyan kergette el a tavaszi szél a borúlátás gomolygó felhőfoszlányait.

Már előre örülök az új tavasznak, amikor a virágzó almafa alatt, a zöldülő pázsitra állított nádszékben hallgathatom, mit üzen boldogabb életet építő népünknek a munkájában soha el nem csüggedő tudós, Magyarország példamutató „nagy öregje", a szabadság-hegyi kis ház kertjéből, melyet az örök megújulás fényében fürdet a játékos napsugár.

Lengyel István

Sándor József:

A CSODA

Hogy mi mindent összebeszélnek, mi mindenről vitatkoznak olykor az utazó emberek a vonaton! Különösen, ha úgy véletlenül kerültek össze, és „messziről jöttek". Ha valaki csak hallgatja, beszorulva közéjük, az egy időre meg is zavarodhat elméjében, de legalábbis fejfájás nélkül nem ússza meg. Erre azonban példa nincs, az ilyen vitákra éppen az a jellemző, hogy minden jelenlevő hozzászól, sőt, mindenki döntőbíró akar lenni. Jellemző még az is, hogy a vonat csak megy, megy, és az efféle beszédek következtében se a tengelye el nem törik, se nem szalad le a pályáról, neki a réteknek, neki egy nagy víznek, le a fenekéig, hogy:

— Na, most aztán beszéljetek. Mindössze az történik, hogy a vonat meg-megáll, ilyenkor új utasok szorulnak be egy-egy fülkébe, akik esetleg vagy valami friss beszédcsemegét hoznak, amin el lehet rágódni néhány állomáshosszat, vagy ők maguk is leülnek a régebben feltálalthoz, vagyis rövid hallgatás után belebeszélnek.

Mikor a feltűnően erős, zömök-termetű férfi, rövid, kopott bőrkabátban belépett a vele már egészen megtelt oldalfülkébe, éppen a csodákról folyt a vita, és amíg sapkáját a Hideg-Meleg gombjára akasztotta és csak úgy a tenyerével, egyetlen simítással megtörülte homlokát és őszülő sörte haját, aztán leült, jól hallotta, hogy valaki a sarokból éles, gyakorlott nyelvvel mondogat oda másvalakinek, a ferdén átellenes sarokban ülőnek:

— Kár ezen vitatkozni, kedves barátom, minden csoda csalás, komolyan beszélni róla kész marhaság. És mintha a marhaság kifejezéstől hasznos eszmetársításhoz jutott volna, kimutatott az ablakon: — Látja ott azt a csorda tehenet? Ha azoknak most hirtelen szárnyuk nőne és látnám, hogy röpködni kezdenek, érti: ha látnám!... akkor se hinném el, még a saját szememnek se. Mert tudnám, hogy vagy álmodok, vagy csalás az egész, vagy pedig...; egye fene, jól bekávéztam.

— Aki hitetlen, annak a részére persze, hogy nincsen csoda — mondta legyintve amaz, aki az eddigiekből következtetve csodákhoz szokott egyén volt, talán abból is élt, mert rettentően sovány volt. Kopasz, öreg feje volt különös alakú, mintha valaha sok apró fát vagdaltak volna rajta.

— Szóval — beszélt bele más valaki —, ha nekem egy büdös vasam sincs, de elkezdem erősen hinni, hogy van, akkor megeshetik, hogy tele lesz a zsebem.

— Igenis, megeshetik — vágta ki dühösen a tuskófejű. Erre hangos nevetéssel telt meg a fülke, amire ő csatavesztetten benyomta magát a sarokba, szemét lehunyta, látni se akarta ezt a poklokra jutó társaságot.

Ekkor csendes, mély hangján megszólalt a bőrkabátos. — Én pedig azt mondom, hogy történnek csodák — mondta mosolyogva, de határozottan. — Magam is megértem néhányat...

Mindenki ránézett erre az alaposan meglett emberre, szélescsontú, borotvált, viharedzettnek is nevezhető barna arcára, mely ennek dacára igen rokonszenves és bizalomgerjesztő volt. Különösen a csodákhoz szerződött utas nyitotta rá nagyra a szemét, mint a kopasznyakú csirke a pirosszemű kukoricára.

— El is mondhatok egyet — folytatta — talán azt, amelyikbe legutóbb keveredtem, az a legihetetlenebb. Igaz, hogy már annak is jó néhány éve.

Lyka Károly

Népszabadság 1959. jan. 3.

A Tanár Úrnál, születésnapjon

Kilencvenedik születésnapján kerestem fel lakásán Lyka Károly Tanár Urat. Szembe ültetett le, íróasztal közöttünk. Kérdezgettem, ő válaszolt. Aztán hallgattam, úgy felelt föl nem tett kérdéseimre.

Betegsége tizenkét éve ehhez az asztalhoz köti. Mondatai nem öregedtek. Szelleme éppen olyan fiatalos, mint valamikor, ott...

*

Felálltunk, a zsúfolt padsorok zörögtek.

A Képzőművészeti Főiskola előadótermében akkoriban még éppen olyan vaksi világítás volt, mint itt, most, a Tanár Urnál, a Béla király úton. Lyka Károly végigbicegett a padok mellett. Egy apró mozdulattal jelezte, hogy le lehet ülni.

Szobrokról beszélt, képekről. Színekről. Formák, gondolatok és szenvedélyek szakadtak a hallgatóságra, ha ő beszélni kezdett. Őt magát is rögtön elragadta a művészet iránti áhitat s nem volt olyan rosszviseletű tanuló, aki tartósan ki tudta vonni magát a hatása alól. Néha, ha a művész mondanivalója nevettette, nem röstellte és tanítványaival együtt kacagott. Húsz év alatt hússzor mondta el többé-kevésbé ugyanazt az anyagot. A főiskola mellett Budapesten, vidéken, külföldön tartott előadásokat és megírt vagy harminc vaskos tanulmánykötetet.

De sose fáradt el az ember, még ha tizedszer is hallotta ugyanarról előadni.

Pár percig beszélt világosban, aztán eloltotta a villanyt. A vetítővásznon megjelentek régi századok mestereinek olajba vagy kőbe álmodott mesealakjai. Ha készületlenül találkozik velük valaki, alvók maradnak mindigre.

A Tanár Úr kezével, hangjával, fölényes történettudományával és érzelmi világának tüzével fel tudta ébreszteni mindet. Mint Csipkerózsika az Ébresztő Királyfi csókjára, úgy elevenedett meg az elsötétített teremben mondjuk Donatello 500 éves Keresztelő Szent Jánosa.

Avatatlannak — egy szentszobor a sok közül. De aki Lyka Károly előadását hallotta róla, gyorsan megismerte a kőalakban a fiatal aszkétát, akinek testéről a sok böjt és önsanyargatás lesorvasztotta már a húst. Ez a rettenetes alak nem királyi palotából jött a főiskola vetítővásznára. Talán Firenze koldusai közt, vagy egy bűzös kórházban szedte fel Donatello modelljét és annak bordáit, éles csontjait, szögletes térdeit, fityegő bőrét kérlelhetetlen természetességgel utánozta le. Az emberroncs csontujjaival írást markol, ajkai elhúzódnak valamely meghatározhatatlan belső megindulástól...

A Tanár Úr elhallgat. Egy kicsit oldalra lép, lássátok. Csend volt a teremben. Donatello beszélt most, aki egy embertelen világban felrántotta az emberség száz lakattal lezárt ajtaját és kivette mögüle, magasra emelte az embert. Ott, az egyszerű, foszlott szélű vásznon, ott állott a hallgatók előtt maga a reneszánsz.

Azt hiszem, ilyenkor azért is nem szólt egy darabig, mert neki is úgy megtelt a szíve a szépséggel, hogy egyszerűen nem tudott tovább beszélni. Óráról menet a hallgatók igazán hallgatók lettek. Nehéz volt megszólalni.

Nála úgy kellett vizsgázni, hogy levetített egy képet, arról tartott neki a hallgató szabadelőadást. Ha szépen, lelkesen, tartalmasan beszélt a művészetről, biztos lehetett, hogy jó jegyet kap.

*

Hátradől karosszékében. Lehet, hogy fáradt már. Kilencven munkás év sűrűsödik itt körül a sok

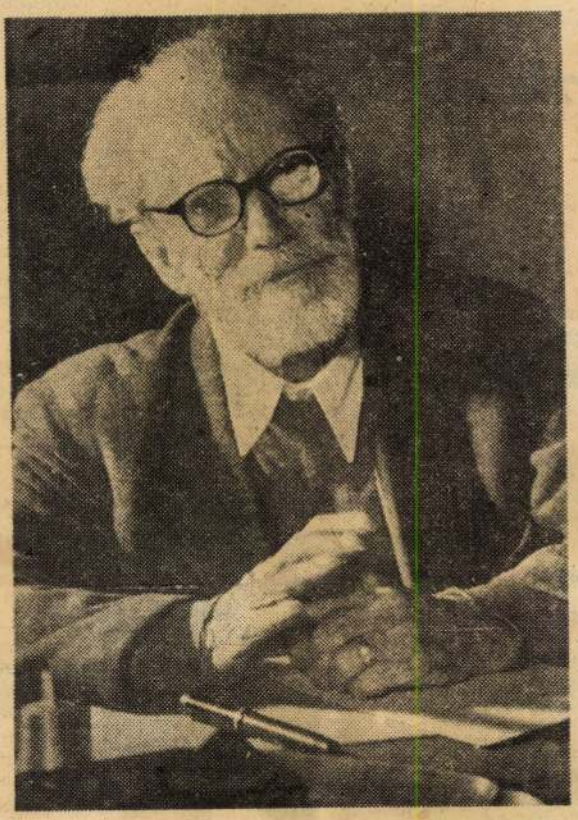

a római iskolán, az itt van, készen. A teleírt papírlapokra mutat.

— Már az iskolában sokat töprengtem, festő legyek-e vagy művészettörténész. Olaszországban túl sok szép képet láttam ahhoz, hogy a festészetet válasszam. Emellett döntöttem.

Emellett. Ez Lyka Károlynál nemcsak annyit jelent, hogy többet adott a magyar művészet megismertetésében, mint akár előtte, akár utána bárki is. Nemcsak egy ragyogó tollú harcost, aki a Budapesti Napló, az Új Idők, a Művészet hasábjain vívta a születő új oldalán a képzőművészet „Ady-vitáit". Ferenczy, Ripp-Rónai, Lechner elismertetéséért. Aki fittyet hányt korának idealista szemléletére és a művészeti irányokat az emberi társadalom fejlődéséből vezette le.

Tíz- és tízezer embert vezetett ő kézen fogva a művek elé és megmutatta rajtuk, mi a szép. És a szépség iránti fogékonyság által jobbak lettek ezek az emberek. És ők elmagyaráztak mindent a gyermekeiknek, szeretteiknek is, amit a Tanár Úrtól hallottak. Van a tízezrek közt, aki tudja ezt Lyka Károlyról, van aki nem. De azt mind tudja, hogy a megértett szépség nélkül olyan az élet, mint a kert, ha nincs benne virág.

Lyka Tanár Úr innen, messziről is tudja, hogy kikelt a vetése.

— Örömmel hallom, milyen sokan látogatják mostanában a Szépművészeti Múzeumot. De segíteni kellene ennek a sok embernek, hogy felkészültebben léphessen mindenki a múzeum kincsei közé — mondja. — A rajzoktatásnál kezdődik. Meg kellene javítani mindenekelőtt a rajztanárképzést. Nálunk ez nagyon szegényes még. A képzőművészet mostohagyerek az irodalom és a zene mellett. De úgy hallom, terveznek is valami újat a főiskolán.

A szabadság-hegyi kis ház kertjében két borzas, szelíd kutya ugatja a késői távozót. A virágágyakban most szárazak a tövek, de nincs messze a tavasz. Messze lent, vidáman pislog Budapest. Innen is nagyon szép.

Köszönöm most, mindazok helyett is, akik nem írnak üdvözlő cikket ez ünnepi alkalomból, de a Tanár Úr szava nyomán ismerték meg a szépséget.

Az ablakon át látom, újra maga elé vette kéziratait. Emlékiratain dolgozik most. Ad most is még, amikor kilencvenedszer köszöntött rá az új év, ezúttal szelíden, langyosan, hó nélkül.

Sok cédulát, kéziratot, kötetet, dolgos évet, kedves Tanár Úr!

Máté György

---

térdre rogyok, megmerítem
szívem a kín medreiben,

vállamon vad, rongyos éggel,
itt küszködöm minden éjjel,

itt ahol nagy, zajló népem
zúgva jár sorsa medrében, —

nézzétek zord partmenti fák
lelkemben a folyó sodrát:

iszap, könny, vér, gond, szegénység
árnyékolja partszegélyét,

de a mélyén szent tűzként ég
a tiszta emberi hűség, —

millió szív — sárba rejtve,
mind, mind arany porszemecske! —

Zúgj hát folyó, zúgd a dalod,
íme, aranymosód vagyok,

aranymosód, amíg a nap
bús szívemen fent nem akad!...

1957. február

SPORT

A magyar ifjúsági sakkcsapat vezet

A Magyar Sakk Szövetség Néphadsereg utcai helyiségében csütörtökön délután megkezdődött az év első nemzetközi versenye, a magyar—jugoszláv ifjúsági sakkcsapattalálkozó. A kétfordulós mérkőzésen 10 táblán méri össze képességeit egymással a két ország fiatal férfi együttese. Az első nap eredményei alapján a magyarok szerezték meg a vezetést 4,5:3,5 arányban, s két játszma függőben maradt.

O HIDEGKUTI NÁNDORNAK, a Győr labdarúgó-bajnokcsapata edzőjének ezekben a napokban különösen sok levelet kézbesített a posta. Olaszország több városából, de különösen Firenzéből és Mantovából üdvözölték sokan, klubvezetők, volt játékosai.

Az új rendszerű páros küzdelem premierje

a hétvégi országos műkorcsolyázó-bajnokságon

A bajnoki címért csak a nők versenyében várható nagy vetélkedés

Ma délután a *Kisstadionban* kerül sor az év első bajnoki sorsolására: *ez lesz az országos műkorcsolyázó és jégtánc-bajnokság hivatalos előkészülete.* A versenysorozat szombaton délután 15 órakor kezdődik ugyanott s vasárnap 17 órakor folytatódik.

— *A nemzetközi korcsolyázó szövetség, az ISU, júniusi, helsinki kongresszusi határozata alapján* — mondja *Terták Elemér*, a Magyar Jég Szövetség műkorcsolyabizottságának vezetője — *a mostani bajnokságon először vezetünk be új rendszert a párosok küzdelmében.* E határozat — amely körül azóta is nagy a vita az európai műkorcsolyázó berkekben —

előírja a párosok kötelező gyakorlatát,

amely eddig nem szerepelt a bajnokságok műsorán.

A múlt gyakorlata az volt, hogy *a párosok kétszer futották szabadon választott gyakorlataikat,* most viszont

hat csoportból kell egy-egy kötelező gyakorlatanyagot választaniok,

s ezek lefutása nem haladhatja meg *a két és fél percet.* A vita egyébként akörül bonyolódik, hogy az egyes csoportok két-két gyakorlatát *nem minden szövetség tartja azonos erősségűnek.*

A Kisstadion műkorcsolyázó *„fesztiválja"* szombaton a férfiak kötelező gyakorlatával kezdődik. Aligha vitatható, hogy a magyar bajnoki címet idén is *Ébert Jenő*, a Bp. Spartacus versenyzője nyeri el. Ebben a számban csak a második helyért várható nagyobb harc *Horváth Zoltán* (FTC) és *Viglas László* (Bp. Spartacus) között.

A múlt évi mezőny öt női műkorcsolyázót vonultatott fel,

idén már nyolc versenyző szerepel a bajnokság legnépesebb számában,

amely ismét *Almássy Zsuzsa* és *Szentmiklóssy Zsuzsa*, az FTC két műkorcsolyázójának nagy viadalát hozza majd. E kérdőjel mellett az a másik érdekesség, hogy a harmadik helyért négy műkorcsolyázó áll versenyben: *Simsik Edit* (Bp. Spartacus), *Wagner Zsófia* (Bp. Spartacus), *Szöllősi Marika* (FTC) és *Jaross Mónika* (Bp. Spartacus).

A párosban a *Csordás—Kondi*-pár látszik esélyesebbnek, a *Simsik—Kurucz*-kettőssel szemben, a jégtánc négy indulója közül — a nagy kihagyás ellenére is — a *Kondi—Vásárhelyi*-pár *győzelme látszik a legvalószínűbbnek,* s itt a *Mató—Riedl-* a *Csoma—Csanádi-* és a *Szentmártoni—Hámorpár* csak a második helyért lesz majd harcban.

M. L.

Itt a budapestiek beszélnek

Elöl igaz vagy hátul?

A 19-es autóbuszokon hosszú idő óta áldatlan állapot uralkodik. A kocsik hihetetlenül zsúfoltan és rendszertelenül közlekednek. Bár több ízben elhangzott, hogy sűrítik a járatot, az utazóközönség azonban ezt még soha nem tapasztalta. Ha csak annyiban nem, hogy a megszüntetett „N"-járat 19/B jelzést kapott.

December 19-én reggel 6.30 és 7 óra között egyetlen 19-es sem jött, ezzel szemben *elhúzott előttünk négy 19/A, és két 19/B jelzésű busz.* Hogy ennek magyarázatát kapjam, felhívtam az indítót. Közölte, hogy most *nem ér rá...*

Bejelentéssel fordultam a FAÜ panaszirodájához, ahol viszont nevetve kérdezték: *„Most mit csináljak, édes asszonyom?"*

Szeretnénk már azt a biztos tippet megkapni, amivel eldönthetjük, hogy meddig megy a busz.

1. amelynek elején és oldalán 19-es, hátul viszont 19/A jelzés van,

2. elöl és hátul 19-es szerepel, oldalt 19/A-t mutat a tábla,

3. elöl és hátul 19/A, oldalt 19-es jelzésű a busz.

A járat utasai nevében:
a Villamos Automatika Intézet dolgozói,
XII., Bíró utca 19.

★

A rádió és az Országos Széchényi Könyvtár sok dolgozója járt a 9-es autóbusszal, és e két intézményt látogató ügyfelek is szívesen használták ezt a járatot.

Az aluljáró építésének megkezdésekor a *Bródy Sándor* utcát a 7-es és az N-busz forgalmának lebonyolítására használták, és a 9-est más irányba terelték.

Az aluljáró elkészülte óta a 7-es régi útvonalán közlekedik, az N-busz megszűnt, a 9-es viszont változatlanul a *Baross* utcán jár. Ennek az utcának van trolibuszjárata, *nem érintené tehát az itt lakókat, ha a 9-es régi útvonalára térve vissza.*

Dr. Nedrey Zoltán,
az Országos Széchényi Könyvtár dolgozója

Nincs jegy?

Felültem egy sima 42-es jelzésű villamosra, és 6 forintos hetijegyet vásároltam. Amikor visszafelé jöttem, akkor mondta az 52-es villamoson a kalauz, hogy rosszul kezelték: az 50-es hetet lyukasztották az 51. helyett. Beszakította a jegyet, és azt mondta: menjek el a végállomásra, ott kicserélik. Elmentem a 25-ös villamos végállomására. Azt mondták, hogy nincs jegy, menjek a kispesti végállomásra. Kimentem. Ott sem cserélték ki.

Styevuska Gyuláné
X., Üllői út 130. 18. ép. I. 3.

— ...Vállalatunk jubileuma alkalmából minden alkalmazottunk órát kap ajándékul...

A hiba a végrehajtásban van...

1962 decemberében az Esti Hírlap megírta, hogy társasháztervező OTP-iroda nyílt a *Múzeum* körút 27-ben.

Fiatal házasok vagyunk, lakás nélkül, kapóra jött az alkalom, felkerestük az irodát és beléptünk az OTP által tervezett társasházépítési akcióba. 1963 szeptemberére igérték a II., *Berkenye* utcában a beköltözést. Hosszas latolgatás és hitegetés után azonban közölték, hogy lépjünk ki az akcióból, mert a ház nem épül fel.

A II., Levél utca 3/b. szám alatti lakás elkészítését 1964 decemberére igérték, és azt is, hogy az építkezést több mint valószínű, már 1963 őszén elkezdik. Azóta állandóan érdeklődünk. A helyzet a következő:

Július 16-án küldték be az engedélyre váró rajzokat. Ezt visszautasították augusztus 27-én, majd újra elküldte az OTP az illetékes helyekre. Jelenleg a II. kerületi Tanácsnál van, két hónapja. *Urai* előadó intézi az ügyet. *December 17-én hívtuk fel az előadót, aki közölte, hogy nincs gépírónő, így az engedélyt nem tudja elküldeni, talán karácsonyra meglesz.*

Mikor lesz lakásunk? Az engedély megadása után két hét kell, amíg jogerőre emelkedik. A tervező a kivitelezendő terveket csak ezután készíti el, telekátírás, egyéb szervek jóváhagyása szükséges, majd megkapja a kivitelező, akinek két hónap áll rendelkezésére, hogy észrevételét megtegye. Ki lesz a kivitelező, és mikorra vállalják az építkezést, azt senki nem tudja.

Mi megértettük a kormányrendeletet, s nagyobb fizetésűek lévén, igyekszünk nem elvenni az olcsóbban megszerezhető lakásokat a kisebb fizetésűektől.

Ha már ekkora megterhelést vállaltunk, miért kell két és fél, illetve három évet várni — egy év helyett —, hogy lakáshoz jussunk. Kár ilyen bürokratikus, rosszul szervezett intézkedésekkel lejáratni a társasházépítkezési akciót.

Jordán Győző
XIII., Ujpesti rakpart 8.

Jelzőlámpát szerelnek fel

Az Esti Hírlap múlt év november 15-i számában megjelent „Szereljenek fel rendőrlámpát!" című fényképes közleményre válaszoljuk, hogy a Baross téri útkereszteződésben 1964. év folyamán automata lámpát szerelnek fel, amely a gyalogosok és a járművek közlekedését megnyugtatóan biztosítja. Közlekedésrendészeti osztályunk intézkedett, hogy a fenti helyen csúcsforgalmi időben rendőr irányítsa a forgalmat a fényjelzőkészülék felszereléséig.

Budapesti Rendőrfőkapitányság
Dr. Boder Endre

Legalább szemmértékük lenne...

A XI., *Bocskai* út 40. sz. alatt van egy szép KÖZERT-üzlet, ahol egyebek mellett a kenyeret is rendszeresen vásárolom, naponta kétszer is egy-egy kilót. Azaz, minden esetben egy kiló árát fizetem, súlyban azonban ritkán kapom az egy kilót. *Náluk ugyanis az a gyakorlat, hogy ha valaki egy kiló kenyeret kér, azt kétkilósból levágva, soha nem mérik, s így a kétkilós kenyér első fele rendszeresen kisebbre sikerül, a legjobb esetben is 90 deka, de nem ritka a 80—85 dekás sem. A kenyér második felét azonban már minden esetben megmérik, s az természetesen minden alkalommal „hosszabb", ahogy ők mondják, 40—50, sokszor 60 fillérrel. A vevő ezt természetesen ráfizeti.* A vevő részéről ez a jobbik eset, mert ekkor annyi kenyeret kap, amennyit kifizet. *Így aztán a KÖZERT naponta sok száz egy kiló kenyér kimérésénél sok száz 30—40 fillérrel károsítja meg a vevőket.* Valon rendjén van-e ez? Ugy gondolom, nem! *Mert ha nekem csak 2 forint 70 fillérem van, nem kapok egy kiló kenyeret, miért kell tehát 90 deka kenyérért 3 forintot fizetnem.* Néhány esetben megmérettem a nekem levágott fél kenyeret, amit a kiszolgáló kislány nem szívesen csinál, mondván, hogy „nem szokták". *Ha súlyra nem akarják mérni, legalább szemmértékük lenne, de érdekes, hogy mindig az első fele a rövidebb, a második, ami ottmarad, már hosszabb, s azt feltétlenül lemérik.*

Nagy Károlyné
XI., Tass vezér utca 21.

Messze a postaláda

Tavasszal leszerelték a Kosztolányi Dezső tér 12. számú ház előtt levő postaládát, majd átrakták a Bartók Béla út 82. szám alá. Onnan egy hónap múlva elvitték. Az egész környéken ez volt az egyetlen postaláda. Most csak a Vásárhelyi Pál utcában található, a postahivatalnál. A környék lakói nevében kérjük, hogy a régi ládát szereljék viszsza.

Papp Jánosné
Bp. XI., Kosztolányi Dezső tér 12.

„I. osztály"

Ki van írva egy falra akasztott táblán, a Margithíd pesti hídfőjénél épült Luxor eszpresszóban, a pénztár mellett: „I. osztályú üzem".

— Nono, — mondja a vendég, ha körülnéz. — Nem lehet az.

Füstösek a falak, a pulton heverő masnétálcák az emberi kor legvégső határáig elkoptak és meggörbültek, a hűtőszekrény vitrinjét csak harmadosztályú gonddal törlik ki, a modor is inkább a környezethez, mint a táblához igazodik.

A vendég csóválja a fejét, és nem hiszi az I. osztályt. Aztán, — amikor fizet —, rájön, hogy nincs igaza. Mert akkor, kétséget kizáró módon, I. osztályú a Luxor.

(teknős)

Az Elektromos Művek figyelmébe

Hosszú várakozás után december 6-án végre bekötötték a 220-as áramot. Beszereltek 3 amperes villanyórát, amellyel csak a világítást lehet megoldani, de mosógépet, sőt, teljes világítás esetén villanyvasalót sem lehet használni. Háromórás munkaidő-mulasztás és 47,50 forint befizetése után már adnak használható automatát. Mert adtak! Most házunk lakói egymás után mennek befizetni a kért összeget, hogy a várva várt 220-as áramot használni is tudják. Nem lehetne mindjárt jó órát adni? Ugy érezzük, hogy 47,50 forintot felelőtlenül kiszedtek a zsebünkből.

Kósa Józsefné
Bp. VIII., Bókay u. 26. I. 3.

Veres előadást tart Párizsban

A Nemzetközi Súlyemelő Szövetség a legjobb súlyemelő edzők részére előadássorozatot tart február első hetében Párizsban, ahová Veres Győzőt is meghívták, mint előadót. Képünkön: a súlyemelő világbajnok „készül" az előadásra.

(MTI fotó — Petrovits felv.)

Lengyel győzött, Béli döntetlenül mérkőzött

A hastingsi nemzetközi sakkverseny harmadik fordulójában jól szerepelt a két magyar versenyző. Lengyel győzött, Béli pedig döntetlent ért el Tal ellen. Az élcsoport állása: Haszin 3 pont, N. Littlewood 2 pont (1), Tal és Gligorics 2—2 pont, Béli és Lengyel 1,5—1,5 pont.

---

sportvilág

New York:

A 20 éves Bobby Fischer nyerte az Egyesült Államok férfi egyéni sakkbajnokságát.

Berlin:

A jugoszlávok visszalépése miatt az NDK kapta az 1964. évi cselgáncs Európa-bajnokság rendezésének jogát. A küzdelmeket április 25—26-án a berlini Werner-Seelenbinder Halleban bonyolítják le.

Moszkva:

Gazdag versenyprogrammal kezdik az új esztendőt a szovjet sportolók. Januárban nem kevesebb, mint 35 nemzetközi találkozón vesznek részt, s húsz ország legjobbjaival mérkőznek.

Garmisch-Partenkirchen:

A négyszáz nemzetközi sífutóversenyen a második részt a finn Kankonen nyerte 225,7 ponttal (85 és 86 m) az ugyancsak finn Halonen előtt, aki 83 és 83,5 m-es ugrásával 218,9 pontot szerzett. A magyarok közül Kiss Endre 176,2 ponttal (72 és 77 m) a 48., Csávás László 166,6 ponttal (70 és 73 m) az 57. és Gellér László 162,3 ponttal (78 és 80) a 65. helyet szerezte meg. A két szám után a norvég Yggeseth vezet az összetettben 425,9 ponttal a lengyel Przybyla (425,5 p) és a finn Immonen (423,2 p) előtt.

Kunming:

Az újévi atlétikai versenyen Ho Yung-shien 17.09 m-ről 17,18 m-re javította a kínai férfi súlylökő rekordot. Magasugrásban a csúcstartó Ni Csih-csin 215 cm-es eredményt ért el.

Miami:

Az amerikai Hayes 9,1 mp-cel beállította saját 100 yardos világcsúcsát, de az eredmény nem lesz hitelesíthető, mert a hátszél a megengedettnél erősebb volt.

Vasárnap délelőtt

nemzetközi jégkorong-mérkőzés a Kisstadionban

Ismét nemzetközi jégkorong-mérkőzés színhelye lesz a Kisstadion, ahol vasárnap délelőtt 10 órai kezdettel játsszák le az FTC—Graz találkozót. A jóképességű osztrák csapat és a zöld-fehér együttes összecsapása minden tekintetben „hokicsemegét" hozhat. A visszavágóra valószínűleg január 18-án kerül sor Grazban.

A svéd válogatott az európai első

A december 29-i NSZK—Marokkó mérkőzéssel befejeződtek az 1963-ra tervezett hivatalos válogatott labdarúgó-találkozók. Az év egyik legérdekesebb eseménye kétségtelenül a brazil válogatott európai és közel-keleti többhónapos vendégszereplése volt. A látottak alapján a kétszeres világbajnok együttes egyáltalán nem mutatott meggyőző formát. Erősen kitűnt, hogy egyelőre még nem találták meg N. Santos, Didi, Vava és Garrincha utódját és az is hátrányt jelentett számukra, hogy D. Santos, valamint Pele csak alkalmakként szerepelt.

Ahhoz nem fér kétség, hogy európai szinten Svédország az első hely, hiszen egyedül a svéd válogatott maradt veretlen 1963-ban. Győzelmeik: Magyarország 2:1, Szovjetunió 1:0 (Moszkvában), NSZK 2:1, Jugoszlávia 3:2 (NK-mérkőzés), három döntetlenük volt ezenkívül, Jugoszlávia ellen (Belgrádban) 0:0, valamint Norvégia és Dánia ellen.

A svédek után megint nagyon szoros a „második sor": **Anglia, Magyarország és Szovjetunió.** Az angolok teljesítményét rontja, hogy a franciák elütötték őket a továbbjutástól a Nemzetek Kupájában, valamint a skótok elleni londoni vereségük. Végső fokon öt győzelmet arattak (közöttte a Világválogatott ellen is), fejlődésük kétségtelenül nagy, úgyhogy méltán számítják Anglia válogatottját az 1966. évi VB nagy favoritjának. Magyarországnak négy győzelme, négy döntetlenje és két veresége van. A Szovjetunionak egy győzelme, egy veresége és három döntetlen eredménye. Nagyszerű fegyvertény az olaszok kiverése a Nemzetek Kupájából.

Jugoszlávia, Belgium és Olaszország eredménymérlege: egyaránt három győzelem, egy döntetlen és egy vereség. A skótok öt győzelmet arattak, három vereséget szenvedtek, úgyhogy ugyancsak a második vonalba tartoznak.

Szinte egyenlő teljesítménnyel következik ezután Franciaország, Dánia és Spanyolország. Mindegyik válogatottnak volt egy-egy sikere és azután egészen váratlan veresége.

A spanyolok és a franciák mellett az szól elsősorban, hogy bejutottak az NK legjobb nyolc csapata közé.

Az NSZK együttese sem dicsekedhet komolyabb eredménnyel ez évben, mindössze a törökök elleni 3:0-ás győzelmük említésre méltó. Nagy visszaesést mutat a chilei VB ezüstérmese, Csehszlovákia, mindössze egy győzelmük van, két döntetlenük és három veresége. Közte az a fájdalmas eredmény, hogy az NDK-val szemben nem jutottak a Nemzetek Kupája tizenhat legjobbja közé. Ausztria együttese ugyancsak „gyengélkedik". Csak Csehszlovákiát győzték le.

Hétfőn kezdődik az ökölvívók olimpiai felkészülése

Kijelölték az ökölvívók 25 tagú olimpiai válogatott keretét, és hétfőn a Sportcsarnokban Énekes Árpád szakfelügyelő vezetésével megkezdik az alapozást. Ugyanekkor az egyesületek is munkához látnak. *Január közepén sorsolnak az NB I. osztályban,* amelynek mérkőzései február 23-án kezdődnek, és három hét alatt bonyolítják le az öt fordulót, mivel — mint ismeretes — az NB I-nek ebben az évben hat részvevője lesz. A Bp. Honvéd a válogatott *Harangozót* igazolja le Székesfehérvárról.

KI A FELELŐS:

Bánatpénz, hanyag munkáért

Hibajegyzék 78 oldalon • Két családi ház ára • Az okok

Ki a felelős, hogy szeptember óta üresen áll egy ház az Üllői úti lakótelepen — ezt kutattuk vasárnap megjelent riportunkban. Most meghallgattuk az épület gazdáját, a Fővárosi Beruházó Vállalatot. Ő adta az építkezéshez a pénzt, lássuk, mit nem akar átvenni pénzéért?

SÜRGŐS VOLT...

— Annyi hibát találtunk, hogy *a szeptember 15-i átvétel meghiúsult. Október 3-án sem vehettük át a házat, mert a hibákat az építőipari vállalat nem szüntette meg.* A Központi Döntőbizottság november 27-én tárgyalta az ügyet. *Módosítottuk korábbi álláspontunkat: átvettnek tekintettük az épületet, azzal: a kivitelező kötelezően vállalja: a hiányosságokat a megállapodás napjától számítva folyamatosan szünteti meg. A 44. sz. Építőipari Vállalatot a KDB 400 ezer forint büntetéspénz megfizetésére kötelezte.*

— Miért?

— *A hetvennyolc oldalas hibajegyzék részletesen válaszol erre.* Mi elhatároztuk: *elég volt az ilyen átvételekből! Álljunk meg egyszer, és „mindenáron" ne vegyünk át ilyen épületet. Hatvanegy kádat kell kicserélni a hetvenegyből!* A beépített szekrények mögött a rücskös, göröngyös falra mázolták a mosható festéket!

KEVÉS A MUNKÁS

Fényképes dokumentumokat terítenek az asztalra: használhatatlan, piszkos parkettát látni, amelyre rákenték a lakkot; felületes munkával készült küszöb, olajfestékkel leöntve; egycentiméteres hézagok a parketták között.

— Miért nem figyelmeztették erre munka közben a kivitelezőket?

— Ott voltunk a sarkukban. Háromszor is beszéltünk a dolgozókkal. Mondtuk: ez így nem lesz jó. S mit válaszoltak? *Majd ha megrendelik, újra csináljuk — és folytatták munkájukat ugyanúgy, ahogyan elkezdték.*

Tegyük ezt a hatalmas épületet egy képzeletbeli röntgenkészülék képernyője elé: lassan az is kiderül, hogy építőiparunk legnagyobb gondja ennél a háznál világosan kimutatható: *nincs elég munkáskéz. Ha valakit ma rossz munkája miatt elküldenek, a másik építőipari vállalat örül, hogy emberre akadt.* Ebben a kényszerítő helyzetben a munkafegyelem olyan, amilyen. Különösen a minőségi munka fegyelme kifogásolható. Sokan csak azt nézik, hogy meglegyen a terv, az érte járó forint. A többi már kevésbé számít... Ha mégsem tetszik az átvételnél, az ellenőrzésnél, könnyen odavágják a szakemberek: „Akkor átmegyek a másik vállalathoz, ott még többet is kereshetek!"

NINCS PONTOS TERV

Az is baj, hogy az építőipar műszaki vezetőit túlterhelik sokfajta feladat végrehajtásával. *A tervezőnek nincs ideje egyeztetni a tervrajzokat.* Az épület munkavezetője például a ház villanyhálózatáról nem kap pontos tervet, csak vázlatot. Az építész-tervező gondolkodás nélkül aláírja a gépésztervező által készült rajzot, azzal a megjegyzéssel, hogy ellenőrizte. A valóság? Az egyeztetés még papíron sem történt meg.

S mi történik, ha enélkül épül a ház?

Kinyitják a szekrény ajtaját: *összetörik a csillár. A végén veszik észre, 78 oldalas hibajegyzék felett vitatkoznak, végül a KDB határoz: a kivitelező fizessen 400 ezer forintot.*

Az Üllői úti lakótelep 8/A számú háza az államnak *15 millió forintjába került.* Most ezen felül még *ráfizet 400 ezer forintot.* Ezért a pénzért — 400 ezerért — *két szép családi ház is épülhetne.* Ám erre sosem kerülhet sor, mert ez az ablakon kidobott pénz: *az építőipar bánatpénze — egy háznál.*

Békés Attila

Január 6-án:

nyereménybetétkönyv-sorsolás

Az Országos Takarékpénztár január 6-án Budapesten, a Vörös Csillag Traktorgyár Művelődési Házában rendezi meg a nyereménybetétkönyvek 1963. negyedik negyedévi sorsolását. A húzáson a december 29-ig váltott és a sorsolás napján még érvényes betétkönyvek vesznek részt. Minden ezer betétkönyv közül 25 nyer — egy a negyedévi átlagbetét 200 százalékát, egy a száz százalékát, kettő az ötven százalékát, huszonegy pedig a huszonöt százalékát.

Ezzel egyidőben tartják a nyereménybetétkönyvek 1963. évi, úgynevezett fősorsolását is, amelyen minden tízezer betétkönyv közül egyet sorsolnak ki az évi átlagbetét ezer százalékával. (MTI)

MEGJEGYEZZÜK

Egyszerűbben — jobban

A KÖZÉRT zöldség- és gyümölcs-szakboltjait s a nagyvásártelepi elosztó szervet — mint tegnap megírtuk — *átadták a SZÖVOSZ-nak.* A főváros lakóinak ezentúl a SZÖVOSZ tartalékol burgonyát, répát, gyümölcsöt, s nemcsak a felvásárlás a feladata, hanem *az áru elosztása, árusítása is. Az átszervezés indokolt:* egyszerűsítették e gyorsan romló élelmiszerek útját a termelőtől a fogyasztóig, kikapcsolták a felesleges adminisztratív bonyolító szerveket. Az új konstrukció születésekor azonban néhány szempontra fel kell hívnunk a figyelmet.

A gyümölcs- és zöldségüzletekbe szállított áru eddig *sokszor osztályozatlan volt.* A közönség panaszkodott emiatt, a szaküzletek eladói pedig azzal védekeztek, hogy *nem ők* keverik össze a különböző minőségű árut, hanem azt már úgy kapják a SZÖVOSZ-tól. Most, hogy a szaküzlet is a SZÖVOSZ kezelésébe került, vigyázzon arra: *saját üzleteit a szabványoknak megfelelően osztályozott árukkal lássa el.* Arra is, hogy ne érkezzék későn az áru a piacokra és az üzletekbe. Ebben a tekintetben ugyan az utóbbi időben, amióta növelték a termelőhelyről gépkocsival történő közvetlen áruszállítást, javult a helyzet, de ezt a jövőben fokozni kell. *Szükség van új és korszerű zöldség- és gyümölcsüzletekre.* A vendéglők és az üzemi konyhák részére az új vezetés alá került vállalat szállítja majd a friss főzeléket. Nemegyszer joggal panaszkodtak a vendéglők és az üzemi konyhák vezetői amiatt, hogy fő szezonban sokszor kénytelenek friss főzelék helyett burgonyát és téli főzelékféléket tálalni vendégeiknek. Ezen is változtatni kell.

A budapestiek zöldség- és gyümölcsellátásáért ezentúl a SZÖVOSZ a felelős, de *ez nem szünteti meg a Fővárosi Tanács felelősségét,* mert a kereskedelmi osztálynak még fokozottabban kell majd védenie a fogyasztók érdekeit, s ellenőrizni azt, hogy idejében szállítsák és *minőségüknek megfelelő áron adják el* az árukat. Nagy szerepe lesz a főváros kereskedelmi osztályának *a fogyasztói árak megállapításában* is.

Az új szervezet az idei zöldség- és gyümölcsidényben vizsgázik. Reméljük, jól, s mennyiségileg-minőségileg is megjavul majd a főváros zöldség- és gyümölcsellátása.

(—ts)

Magyar tervezésű hidak Egyiptomban, Irakban, Indiában

Drótkötélpálya Jugoszláviának — Budapesten rajzolták hét szovjet vasbetongyár terveit — Versenyben harminc világcéggel

Magyar szellemi export a világ négy tája felé

Az UVATERV mérnökeinek tervei alapján külföldön

sok híd, kötélpálya, gépkocsiforgalmi telep, gyárberendezés épül nagyrészt a magyar ipar közreműködésével.

Egyiptomnak végzett sikeres tervezőmunkájuk nyomán például *újabb négy forgóhidat építenek az Izmailiacsatornára,* amely a Nílust a Vörös-tengerrel köti össze. Nagy részt vállaltak az UVATERV szakemberei *a Szovjetunióban épülő hét, egyenként évi 700 ezer vasbetonaljat gyártó üzem gépi, technológiai berendezésének tervezésében.* Az első gyár előreláthatólag *az év végén már meg is kezdi a termelést,* és hamarosan a többieket is üzembe állítják. Még tavaly átadták a jugoszláv megrendelőknek a *Bela-Crkvánál* építendő, *két kilométer hosszú kötélpálya tervét.* Ugyancsak

a múlt évben készítették el Iraknak a Tigris két mellékágán, a Garmat-Alin és a Diyalahon át vezető, 407, illetve 170 méter hosszú híd terveit.

Indonéziának több *gépkocsinagyjavító műhelyt és forgalmi telepet terveztek.* A tervezőintézet szakemberei betörtek szellemi termékeikkel az indiai piacra is: *55 vasúti híd tervezésére kaptak megbízást,* mégpedig olyan versenytárgyalás eredményeként, amelyen

csaknem harminc nagy világcég lépett a porondra.

A magyar tervek alapján készülő hidakat a Ganz-MÁVAG és a győri Wilhelm Pieck Vagon- és Gépgyár készíti el.

Az UVATERV mérnökeinek tervei alapján mintegy *két és fél milliárd forint értékű létesítményt* építenek fel. (MTI)

HA ARRA GONDOL...

— Ha arra gondolok, hogy én írtam a „Segítsen-e a férj a háztartásban" című nagysikerű könyvet...

Az idén 16 nagyobb beruházás indul a gépiparban

A gépipar fejlesztésére az idén több mint másfél milliárd forintot költenek. *A beruházások nagy része a műszer, a híradástechnika, a szerszámgépipar és a vegyipari gépgyártás korszerűsítését szolgálja.* 1964-ben is elsősorban a folyamatban levő beruházások gyors befejezésére törekednek: *20 helyen készülnek el a nagyobb építkezési és gépesítési munkákkal, s állítják a termelés szolgálatába.*

A befejező munkákkal egy időben 16 nagyobb és több mint 40 kisebb beruházás indul 1964-ben a gépiparban. A Szerszámgépipari Művek Soroksári úti, Váci úti, és esztergomi gyáregységeiben sok korszerű berendezést helyeznek üzembe. A váci Híradástechnikai Anyagok Gyárában *a ferritgyártás fejlesztésére a következő két évben 37 millió forintot költenek,* ebből több mint 19 milliót 1964-ben a beruházások kezdetének esztendejében.

Kecskeméten 24,2 millió forintos költséggel *megkezdődik a kádgyártás teljes automatizálása,* amely után a gyár évenként mintegy 250 ezer fürdőkádat készít futószalagon. A kiskunfélegyházi Vegyipari Gépgyár korszerűsítésére, *automatagépsor üzembe helyezésére 89 millió forintot,* ebből kezdeti lépésként az idén hétmillió forintot költenek.

A KGM beruházási irodájától kapott tájékoztatás szerint az idén induló *beruházások előkészítése kedvezőbb, mint az előző esztendőkben.* A tervdokumentációk nagy része kész, az importgépeknek több mint 80 százalékát szerződésben lekötötték. (MTI)

— Milyen nyakkendőt ajánl a férjemnek, aki nem visel nyakkendőt?

Kossuthnál Torinóban és a 95. születésnap

EGY ÓRA LYKA KÁROLYNÁL

Tíz éve lesz lassan már, hogy először jártam Lyka Károlynál. Nyár volt és a mester az üveges verandán, ódon szobrok és üde virágok között fogadott, barátságosan, ahogy minden hozzá betérőt szokott. Friss kiadású francia könyvet olvasott éppen, melynek szerzője arról értekezett, hogy a modern idők embere viszonylag kevesebbet tud, mint elődei, nem képes befogadni olyan teljességgel a világról való ismereteinket, ahogy, például, a reneszánsz nagyjai birtokolhatták a maguk korának szűkebb körű, de átfogó műveltségét. Ilyesféle dolgokról beszélgettünk, aztán ifjú kora élményeit idézte fel a mester, s én csodáltam szellemi frisseségét, emlékező készségét és fogékonyságát az új dolgok iránt.

Most is ugyanezt csodálom benne. Több okkal, mint azelőtt, mert Lyka Károly a napokban ünnepli a 95. születésnapját. 95 év: — majdnem egy évszázad. Sokat utazott, sokat élt és látott. *Bejárta Európát Hollandiától Itáliáig, Törökországig.* Festőnek indult, *Münchenben* a Hollóssy-körhöz tartozott és barátként, kiváló szemű, harcos tollú esztétaként egyengette a nagybányai piktorok útját. A festő szemével nézte az alkotásokat, ezért tudta olyan lebilincselő élményszerűséggel megértetni a szépségüket. Világjárása elsősorban tanulást jelentett, anyaggyűjtést, melynek célja a tanítás volt. Négy évet töltött *Rómában,* s amikor hazatért, előadások sokaságát tartotta az ország városaiban.

— *Micsoda idők voltak azok!* — mondja a mester. — *Külföldi utamról hazatérve megdöbbentett az az elmaradottság, melyet művészet dolgában tapasztaltam a közönségnél. Vidéki előadó körutaimnak egyébként nagy hasznát láttam: hallgatóim szivességéből igen sok régi — főként biedermeier-kori — festményt fedeztem fel, s jórészt ezekre támaszkodva, írtam meg a Táblabíróvilág művészete című könyvemet.*

Ez a reformkori magyar művészetet felölelő munka az elsője azoknak a műveknek, melyeket mindmáig forrásértékű kézikönyvként használ a művészettudomány. És sorra követték a többiek, a magyar romantikát, történeti festészetet és modern piktúrát tárgyaló művek, melyek ízes magyar nyelvük világos okfejtésük révén mindmáig követendő példái a magyar művészettörténeti irodalomnak. Lyka Károly sohasem volt „csak" szakember, tudatosan törekedett arra, hogy tízezreket tegyen a művészet barátaivá. Nevelői tevékenységét segítette széleskörű újságírói munkássága. Utazásai során elsősorban a műemlékeket vizsgálta, emellett azonban minden érdekelte, amit látott és tapasztalt. Rómában évekig zarándokol a titáni Michelangelo Sixtinában levő falképeihez, de Brusszában járva, nemcsak a szultánsírok pompás művészete érdekli, hanem a kelet zsibongó élete is. Belgrádban a vérbeli újságíró leleményességével interjuvolja meg az akkori puccsisták főhadiszállásának biliárdozó potentátjait, s Kossuth halálának hírére Réti Istvánnal együtt Torinóba siet, hogy megrázó sorokkal tudósítsa a magyar újságolvasókat, miközben Réti István lerajzolja a ravatalon fekvő nagy forradalmárt. *Mindenről részletesen ír az emlékirataiban, melyeknek kézirata évek óta készen hever a fiókjában — nyomdafestékre várva.*

A Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata több munkáját megjelentette már, s most készül arra, hogy újra megjelentesse kitűnő összefoglaló művészettörténetét, amely negyed évszázad távlatából is megőrizte frisseségét, tudományos értékét.

— *Nagyon örülök, hogy olyan nagymértékben megnőtt a közönség művészet iránti érdeklődése. Bennünket, a régi idők ismerőit meglep a sokoldalú támogatás, amelyet az állam a művészeknek nyújt. Ez serkenti az alkotómunkát. Bizonyára a megsokasodott termés velejárója a fokozott érdeklődés, amely lehetővé teszi a művészeti könyvek több tízezres példányszámú megjelenését.*

Nemrég tüntették ki másodszor is Kossuth-díjjal. Sokat betegeskedik ugyan — leánya és veje az áldozatkész ápolói — de régi barátai, *Borsos Miklós, Bernáth Aurél* és *Pátzay Pál* rendszeresen felkeresik és egykori tanítványa, Barcsay Jenő, minden héten nála tölt egy estét. Ott lesz január 4-én a születésnap szűkkörű családi ünnepségén is, mely alkalomból mindnyájan, akik ismerjük Lyka Károlyt, de azok a tízezrek is, akik az ő könyveiből tanulták meg a művészet szeretetét, jó egészséget kívánunk a Mesternek.

Artner Tivadar

Indiai film

Főszerepben:

RADZS KAPUR

Bemutató: január 9.

Tanácselnökök értekezlete a Parlamentben

Ma délelőtt a Parlamentben értekezletet tartottak a fővárosi, a megyei és a megyei jogú városi tanácsok végrehajtó bizottságainak elnökei. Az értekezleten, amelyen *Kiss Károly,* az Elnöki Tanács titkára is részt vett, *Faluvégi Lajos* pénzügyminisztériumi főosztályvezető az 1964. évi tanácsi költségvetés egyes kérdéseiről tartott tájékoztatót, *dr. Kovács Tibor,* a Minisztertanács tanácsszervek osztályának helyettes vezetője az igazgatási munkát értékelte. (MTI)

Uj Auróra, XVII.évf.1.sz.1986

Sumonyi Zoltán

Barcsay Jenő Lyka Károlyról és Kassák Lajosról

Az interjú Barcsay Jenő szentendrei műtermében készült 1985. szeptember 16-án

Kedves Mester! Irodalom és képzőművészet kapcsolatáról, határterületeiről készítek műsort, pontosabban olyan festőkről, akik írtak és olyan írókról, akik festettek is. Ha azt hallja, hogy képzőművészet és irodalom, ki jut először eszébe?

Először is *Lyka Károlyra* kell gondolnom, aki kiváló író volt és kiváló művészettörténész. Nem is jó ez a meghatározás, mert én őt rendkívüli embernek tartom. Nagyon jól ismertem mint embert, mint tudóst, mint művészettörténészt. Olyan ember volt, akinek jó szeme volt ahhoz, hogy képet nézhessen, láthasson, és – nagyon jó szíve volt. Mert ahhoz, hogy egy műalkotást közelebb engedhessünk magunkhoz, ahhoz jó szemre és jó szívre van szükség. Lyka Károly ilyen ember volt, ilyennek ismertem, amióta csak vissza tudok emlékezni rá. Most is előttem van az alakja, úgy, ahogy életemben először megláttam. Délután híre jött a főiskolán, hogy Lyka Károly fogja tartani a művészettörténet első előadásait.

Ez melyik évben volt?

1919-ben ... vagy 20-ban?... nem, 19-ben, mert akkor ő még nem volt rektora a főiskolának, de már rendes professzora volt. Csak később nevezte ki a miniszter rektorrá, vagyis megbízták a főiskola vezetésével és átformálásával. Mert azelőtt a főiskolán nagyon középfokú módon tanítottak. Középiskolás módon, sőt annál is alacsonyabb szinten. És Lyka Károly, aki Münchenben a Hollósy-iskolába járt, majd sok évet töltött Olaszországban és Európa különböző városaiban; tapasztalt, látott, tudta, hogy mi a képzőművészet, és azt is tudta, hogyan kell azt tanítani. És ezt bebizonyította az írásaival is. Mindig úgy írt, hogy mindenki megértse; nem használt például idegen szavakat, pedig négy vagy öt nyelven beszélt. Mert mindig tanítani akart, ez érződik minden írásán.

De meg lehet érezni más dolgokat is. Például egyszer kezembe akadt a *Tizenhárom nagy mester* című könyve, és az első mester, akiről írt, Madarász Viktor volt. Mindjárt előttem volt Madarász egyik legszebb képe, pannója: *Hunyadi László siratása*. Nem hiszem, hogy ennél szebb kép, történelmi pannó keletkezett volna akkor Európában. Én láttam Európa különböző múzeumaiban hasonló történelmi tárgyú képeket, de olyan szépet és olyan nagy tehetséggel kialakított pannót, mint Madarászé, még nem láttam. Lyka is így érezhette, amikor Madarászról írta azt a kis tanulmányt. Ebből is kitűnt az, ami Lyka minden írásából, hogy szereti ezt a kicsiny országot, szereti a magyar nemzetet, tiszteli az alkotókat, a művészeket. És mi tűnt még ki? Nemcsak ez a két dolog, hanem hogy a művészet szent! Azzal tréfálni nem lehet! Egyetlenegy magyar művészettörténész írásából sem éreztem minde-

létrehozott Magyar Bibliofilek Szövetsége kiadásában, a gyomai Kner Nyomdában. Ehhez Molnár-C. Pál 11 fametszetű illusztrációt készített, s egyet külön a kemény papírkötésre. Itt is a témával való azonosulás lep meg bennünket. Egyik rajzon látható torzószerű nőalak a szürreális látásmódhoz közelít. A Bodoni antikva betűkkel szedett kiadvány az év egyik legszebb könyve címet kapta, s a fekete kötés jól egyenlítette ki a belső képek erőteljes fekete foltjait, noha azok különben sem nyomják el a velük szemben lévő tekintélyes fokozatú és kövér betűkkel szedett szöveget. Nem bontják meg az oldalpárok – szöveg és kép – művészi egyensúlyát. 1935-ben *Jánosi József Mária* c. munkájához vésett 22 fametszetet, majd *Tormay Cecil Magyar Legendárium*-át ékesítette 20 nagyalakú fametszettel. Magyar történelmi események illusztrációi ezek a lapok, amelyek külön kötetbe foglaltan talán még jobban is hatottak volna, mint az apró betűs szöveg mellett. Ugyanez mondható az 1938-as Szent István-év alkalmából megjelent 13 fametszetére is, mely első királyunk életének néhány jelenetét véste fába *(In memorian S. Regis Stephani)*. A következő évben megint az amerikai bibliofil társaság bízta meg munkával. A társaság kiadta Shakespeare összes műveit s Molnár-C. Pált is fölszólította, hogy egy művet vállaljon el illusztrálásra. A művész, tekintve, hogy a Coriolanust Petőfi fordította, ezt választotta, s készített hozzá 7 színes temperarajzot. 1939-ben jelent meg (The Comedies Histories Tragedies. New York. The Limited Editions Club. 1939). A veronai cég ismét jelentkezett, s a kiadásában megjelent *Maria Ricciardi Bosi* költő *Sulle Grandi Orme* c. kötetéhez Molnárral készíttetett 10 fametszetet.

A *Rostand Cyrano de Bergerac*-jához Lajos Ferenc (Szépmíves Műhely) fölkérésére készített egy fametszetsorozatot, mely 500 számozott példányban 1942-ben jelent meg, mappában – 1944-ben pedig Stockholmban, svéd nyelven Ungersk Dikt c. verses gyűjtemény Molnár 23 fametszetével.

Ezután hosszabb szünet következett, egészen 1957-ig, amikor *Bonvenuto Cellini mester életé*-hez készített 30 színes temperaképet és 50 színes tollrajzot. A könyvhöz többen írtak előszót, köztük maga Molnár-C. Pál is. A könyvet a Képzőművészeti Alap kiadóvállalata jelentette meg. – Majd újabb hosszabb szünet után 1978-ban látott napvilágot egy kortárs költői gyűjtemény, a *Híd az Éren át...* címmel, amelybe Molnár 8 fametszetet készített.

Azt, hogy hány ezer rajz s ezen belül mennyi fametszet került ki keze alól, azt maga sem tudta számon tartani. Megállapítani ma már lehetetlen, hisz a különböző újságok hasábjain elszórt rajzai mellett metszetei is szétszóródtak a világ minden tája felé, s maga sem volt bizonyos abban, hogy mindegyikből maradt-e példány idehaza. Bizonyára maradt, csak nem mindegyik lelőhelyét lehet megtalálni. Pedig a művész kortársai közül e tekintetben nagyon sokan gondoltak a jövőre.

Mi a jellemzője Molnár illusztrációinak? Az, ami egyéb munkásságának. A temperaképek (a Cellini-kötetben) a falfestésre emlékeztetnek, szellemesek, találóak. A fametszeteket az erőteljes fekete foltok jellemzik, főleg az albumokban megjelenteket, mert szöveg közé készülő fametszetnél vigyázni kell arra, hogy a túl hangsúlyos fekete foltok az oldalpárok egységét föl ne robbantsák. Lévén a könyvművészet az arányok művészete.

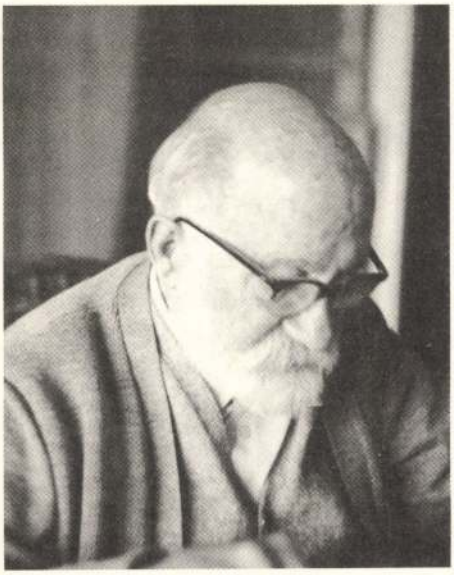

Barcsay Jenő. Fotó: Sumonyi Zoltán

nem is tudok írni. Úgy értem, hogy nincs stílusom, és engem a képzőművészet, a festészet annyira lefoglalt, hogy nem is tudtam mással foglalkozni. Arra tettem föl az egész életemet. Szerencsére fiatalon rájöttem: ahhoz, hogy az ember a tehetségét – bármilyen kicsi is a tehetsége – ki tudja használni, ahhoz egy emberi élet is kevés. Tudom, ez egy olyan *aranyköpés,* ezt mások is mondták már, de én nemcsak mondom, hanem így érzem, és így is cselekedtem. Megértem azt a kort – nyolcvanöt éves vagyok – hogy magamban erre igazolást találjak, és nem bántam meg, hogy így rendeztem az életemet. Különösképpen semmi más nem érdekelt engem a festészeten kívül, és abba mindent beleadtam abból a kevésből, amit nekem a sors juttatott... De én Lyka Károlyról szeretnék beszélni...

Tessék...

Szerénytelenségnek tartanám, hogyha vele kapcsolatban ilyen hosszú ideig magunkról, a kortársaimról – meg pláne magamról – beszélnék. Tehát ott hagytuk abba, hogy Lyka Károlyt akkor ismertem meg, akkor láttam életemben először, amikor hírül adták a főiskolán, hogy délután Lykának lesz előadása. Elsőéves voltam, és egyszer csak belép egy középtermetű, sápadt, aszkéta kinézésű ember. Fekete ruhában jelent meg előttünk, és egyik barátom, Emánuel Béla fölállt és üdvözölte. Hát persze jólesett neki, hogy így fogadtuk. Halálos csend következett, és Lyka Károly elkezdte előadását. Akkoriban, emlékszem, a könyvtárszobában volt ez az órája, és még egy rendes vetítőgépe sem volt, amivel illusztrálni tudta volna, amiről beszélt. De mégis, annyira élveztük az előadását, olyan tartalmasan és olyan szépen beszélt, hogy meghatódottsággal tudtuk csak hallgatni. És máris megszerettük. Nem volt arra szüksége, hogy figyelmeztesse növendékeit, hogy legyenek csöndben, vagy más effélékre, mert a növendékek kellő tisztelettel hallgatták végig mindazt, amit mondott. Mindig a művészetről *beszélt,* és soha nem *mesélt!* Hogyha mondjuk Botticellinek a *Tavasz* c. nagy képét vetítették föl, akkor festészetről volt szó, a vonalak, a színek szépségéről, a kompozíció lényegéről. Sokat tanultunk tőle, s elsősorban azt, hogy a *művészet szent dolog!* Tudom, már mondtam ezt, és nem az öregség ismételteti meg velem, hanem, hogy ezt nem lehet eleget ismételni!

Ő maga nem volt gyakorló képzőművész? Soha nem készült festőnek?

De, mint említettem, Hollósynak volt a tanítványa! A Hollósy-körhöz tartozott, ott ismerkedett meg a későbbi kiváló festőkkel, Iványi Grünwald-

zeket úgy, mint Lyka írásaiból. Hogy a művészet szent... Nem is mondok mást. Nagy dolog, amit mondtam...

Gondoljuk meg, milyen szerencsénk van nekünk Lyka Károllyal! Hiszen ő már a múlt század végén felnőttként élte meg az akkori magyar valóságot, és még nekünk, tehát az én generációmnak is kortársa lehetett. Engem az lepett meg először, hogy hiszen még találkozhattam vele, még élt, amikor kezembe került egy 1894-es napilap, amelyben ő, Lyka, Kossuth Lajos haláláról tudósít Turinból. És akkor döbbentem rá, hogy milyen közel vagyunk mi a 19. századhoz! Hogy még él az az ember, aki Kossuth haláláról írt tudósítást!

Hát ő azt átélte. Rómában volt Réti István barátjával együtt, amikor egyszer csak az a hír járta, hogy a Kormányzó meghalt! Ő nagy tisztelője volt Kossuthnak, de nemcsak ő, hanem a kortársai is. És mivel abban az időben a Pesti Naplónak küldözgetett tudósításokat a római művészeti életről, a hír hallatára Rétivel együtt azonnal vonatra ültek, elmentek Turinba. De amikor megérkeztek, még élt a Kormányzó, nagyon sokáig viaskodott a halállal, s a két fiatal képzőművész is napokig reménykedett a sok egybegyűlttel, hogy Kossuth erős szervezete ismét legyőzi a betegséget... És amikor már nem volt miben reménykedni... engedélyt kértek, hogy bemehessenek a halottas szobába. Az a megtiszteltetés érte, hogy a Kormányzó felesége fogadta őket, – akkor láthatták is a halott Kossuthot...

Lyka Károly írása megelőzte az összes lap tudósítását, és a Pesti Naplóból tudták meg először, hogy Kossuth Lajos meghalt. És milyen tisztelettel beszélt ő nemcsak Kossuthról, hanem az egész 1848-ról! Ezért mondtam azt, hogy a haza iránti szeretet és megbecsülés érzése hatotta át minden írását. És a művészet iránti hallatlan tisztelet. Azt tartotta, hogy a művészet terén nem lehet mellébeszélni, őszintének kell lenni...

Nagyon érdekes, legalábbis számomra érdekes és régóta foglalkoztat, hogy a képzőművészek, ha tollat vesznek a kezükbe, milyen jól fogalmaznak. Tehát pontosan fogalmazzák meg a mondanivalójukat. Nyilván összefügg ez a tiszta anyagkezelés törvényével; amikor a szavakkal bánnak, akkor is a tisztaságra, körülhatárolhatóságra, vagyis a blöff elkerülésére törekszenek. A napokban olvastam, mert mostanában jelenik meg folytatásokban Kassák Lajos naplója az Alföld c. folyóiratban. Kitűnő írások vannak ebben! Jó, tudjuk, Kassák elsősorban költő, író volt, de mégis ott van ezeken a képzőművész kezenyoma és gondolkodása is.

Elsősorban író volt, de mint festő is jelentőset alkotott. Mert ha abból indulunk ki, hogy azokkal a problémákkal mikor foglalkoztak a festők, vagyis az európai festészetre mikor nyomta rá a bélyegét az a stílus, amelyet Kassák is megtalált – akkor azt mondhatjuk, hogy Kassák majdnem hogy megelőzte az európai festészeti törekvéseket. És ebben az időben keletkezett is egypár – nem sok – olyan képe, amelyről azt érzem, hogy maradandó. S ezért Kassák megérdemli mindazt, amit mint festő kapott az élettől, festőtársaitól. Azokra az elismerésekre gondolok, amelyeket majdnem negyven-ötven évvel később kaphatott meg.

Most már bevallom, volt egy kis ravaszság ebben, hogy Kassák felé téve egy kitérőt megkérdezhessem, hogy Barcsay mester emlékirataiból hallhatunk-e vagy láthatunk-e valamit?

Én azokat nem tartom olyan jelentős írásoknak, mert én nem vagyok író,

dal és a többiekkel. Csak ő korán felismerte a tehetségét. Egyszer mondta is, hogy ő azért hagyta ott a festészetet, és inkább más területen próbálkozott, mert sosem elégedett volna meg a középszerűséggel. Így mondta: „Örvendek annak, hogy szép és nagy művekkel találkozhattam életemben, és örülök, hogy nem festettem középszerű képeket." – Hát ennek az értelme az, hogy felismerte tehetségét, nem tartotta magát festőként olyan tehetségesnek, hogy érdemes legyen azért egy életet feláldozni, és közben középszerű képeket festeni. Inkább örült annak, hogy remekművek között élhette le az életét.

Azért ehhez igen nagy lelkierő és művészi alázat is kell...

És intelligencia is kell! Neki nagyon jó szeme volt, tudta, hogy mi a jó kép. Például Mednyánszky (akit mindnyájan, legalábbis én, de tudom, hogy ő is zseninek tartott) a barátja volt. Ők nagyon sokszor találkoztak a Singer és Wolfner kiadónál, amelynek egyik vezető állását Herczeg Ferenc mellett Lyka Károly töltötte be. (Később Kassák vette át Lykától ezt a megtisztelő hivatalt.) És amikor Mednyánszky olykor nem kerülhette el, hogy a Műcsarnokban szerepeljen – mert nem sokra becsülték azt a társaságot, amelyet a „műcsarnokiak" néven ismertek –, olyankor mindig az volt a kívánsága, hogy Lyka Károly nézze meg először a képeit. Ő döntse el, hogy beküldje-e vagy sem. Tehát Mednyánszky ennyire becsülte Lyka Károlyt. De nemcsak Mednyánszky, hanem a későbbi kortársak közül például Egry, Nagy István vagy Medgyesy, akiket Lyka fedezett fel. De általában is támogatta a fiatalokat. Bennünket is.

Amikor például 1931-ben az Ernst Múzeumban Dési Huberrel, Wilt Tiborral, Domaszkyval, Székessy Zoltánnal, a felvidéki szobrásszal, terveztünk egy közös kiállítást, a múzeum akkori vezetője ezt mindenáron meg akarta akadályozni. És akkor Lyka beszélt Ernst Lajossal az érdekünkben, hogy ő nagyon tehetséges fiataloknak tartja ezeket a művészeket, – s igazán mondhatom, hogy nagysikerű kiállításunk volt az Ernst Múzeumban. A megnyitón Lyka Károly a családjával együtt jelent meg – pedig megnyitókra nemigen szokott elmenni. Ilyen volt... És én nagyon boldog vagyok azért, hogy – most nagyot fogok mondani – engem barátjának fogadott.

Rideg Gábor

Rajki László szobrászata

Orosházán született, apja asztalosmester volt, és a sokgyermekes családból egyedül ő választotta a művészpályát, folytatva – és egyben megtagadva – apja mesterségét. Megtagadta, mert tárgyait nem a praktikum, a használhatóság törvényeiszerint hozza létre, hanem azoknak a törvényeknek engedelmeskedve, amelyek ugyan minden igazi mesterember munkálkadásában is benne rejlenek, de látens módon: nem egyszerűen használati tárgyat

készít, hanem embereknek szóló tárgyat. Amikor a szobrász, a festő, a grafikus művét létrehozza, a „szépség törvényei" szerint alakítva az anyagot, ilyen tárgyakat alkot.

Ugyanakkor Rajki folytatja is apja mesterségét; az apja alakját, emlékét nemcsak tematikusan, művei motívumaiként idézi meg (Apám portréja, Mester I–III.), hanem az anyag törvényeinek tiszteletében is az apai „örökség" folytatója.

A táj, egy szűkebb közösség iránti ragaszkodását, kötődését a többszöri orosházi bemutatkozáson kívül többek között az is példázza, hogy bár 1959 óta a szentendrei művésztelepen él és dolgozik, közösséget vállal ma is az orosházi képzőművészeti kör amatőr és félhivatásos tagjaival, a közös kiállítási szerepléstől (például Kunt Ernő tiszteletére rendezett orosházi kiállítás) az együttes munkáig. Legutóbb 1985 őszén a Hazafias Népfront gárdonyi üdülőjében az orosházi képzőművész kör alkotótáborában dolgozott, ahol a hely szellemének megfelelően Erdei Ferenc portréját mintázta.

Rajki művészetét nem lehet stílusok szerint korszakolni, bár stílusirányzatok és ezek prominens képviselői hatottak rá is. Nehéz eldönteni, hogy szerencséjére-e vagy sem, nem kellett pályája kezdetén főiskolai mestereinek, a pályakezdőket sokszor béklyózó, hatásával birkóznia. A megformálási módok közül a hagyományos realista felfogáson túl talán a kubizmus tanulságait igyekszik, elsősorban fémszobraiban hasznosítani. Ám ezeket a tanulságokat mindenkor a tevékenységét alapvetően meghatározó, a természeti látványhoz kötődő hagyományos formarenddel igyekszik ötvözni. A kubisták gyakorlatával szemben ezt a formavilágot nem akarja felrobbantani, és valami másfajta szemlélet alapján egy ettől különböző formarendet alkotni a geometrikus alakzatokká absztrahált formaelemekből, számára az absztrakció mértéke csak addig elfogadható, amíg az egyes elemeket forgástestekké, geometrikus formákká egyszerűsítve illeszti a szobor hagyományos formarendjébe. E módszer alapján az eredmény néha felemás. Egyes művein az emberi test formáinak érzékletessége a geometrizálás következtében formailag elszegényedik, ám ez az áldozat nem eredményez olyan kompozíciós, plasztikai hatást, kifejező erőt, mint amilyet a művész szándéka szerint szeretett volna elérni. Más műveiben ugyanakkor a kísérlet sikerrel jár; gondolok itt mindenek előtt a tíz évvel ezelőtt készített munkájára, a *Konstruktőr*re és az *Ikrek* kisplasztikai változatára, vagy a nem figurális szobrai közül (ezek rendszerint valamely fogalom plasztikai szimbólumai) az 1974-es VIT pályázatára készített *Forrás* című művére.

A másik formai hatás, amellyel a hagyományos kifejezést a művész gazdagítani szándékozik, már ennyire sem egy stílushoz, művészeti irányzathoz, inkább korhoz kötött. És ez, elsősorban figurális kőplasztikáiban, bizonyos archaizáló törekvés. Ez a formai jegyekben is megmutatkozó alakítási mód, amelynek bizonyos analógiáit az egyiptomi és az archaikus görög művészetben fedezhetjük fel, abból a szemléleti megközelítésből fakad, hogy Rajki köztéri szobrászatában a cselekvő, „ágáló" szobortípusok helyett a magatartásukkal is az állandóságot sugalló, ülő, fekvő, álló, „meditatív" figurákat részesíti előnyben. A történelmi változásoknak, moz-

Merse Pál három rajza a legkülönb munkák. Megdöbbenve fedeztük fel a kifüggesztett képek között Ferenczy Károly »Három királyok«-ját, melyet még nemrég a Műcsarnok Ferenczy-kiállításán, annakelőtte pedig a Szépművészeti Múzeum Ferenczy-termében csodáltunk meg. Ez a mű olyan nélkülözhetetlen része Ferenczy oeuvrejének, hogy lehetetlen magánkézen hagyni. — A tulajdonképpeni művészeti anyaggal értékre vetekedő az aukció iparművészeti anyaga. Benne is a keramika, — melynek színét-javát, a barokkori olasz albarellókat és egyéb színes mázas fajánszedényeket Pekár Imre gyüjteménye szolgáltatta — gyönyörűséges sorozat! Az ötvösmű- és bútoranyag is értékes, szokatlanul gazdag a régi fegyverek gyüjteménye. Az aukciói kiállítás március 12-én nyílt meg.

MODIGLIANI-KIÁLLÍTÁS. Párisban *Bernheim-Jeune*-nél Amedeo Modigliani, fiatalon elhúnyt olasz festő és szobrász, festményeiből kollektiv kiállítás nyílt meg február közepén. A gyüjtemény 39 festményből áll. Modiglianinak, ki művészetével André Derainre volt nagy hatással, halála óta ez már a második gyüjteményes kiállítása. Az elsőt Manzi-Joyant rendezte 1920 nyarán.

FRANZ MARC-KIÁLLÍTÁS BERLINBEN. A berlini Kronprinzenpalaisban emlékkiállítás nyílt meg az 1916-ban 36 éves korában elesett Franz *Marc*nak festményeiből. A kiállításon körülbelül 60 kép szerepel a művész fejlődésének minden korszakából, de túlnyomó részben kubista idejéből. Legnagyobb hatásúak az állatképei. Berlinben, ahol az expresszionista, kubista és futurista művészet javában virágzik, a kiállításnak rendkivüli sikere van és a kritika úgy ünnepli Marc művészetét, mint amely nemcsak a maga irányának, hanem általában a művészetnek valami rendkivüli diadalát jelenti.

KLINGER-KIÁLLÍTÁS. Klinger születésének 65. évfordulója alkalmából a *Leipziger Kunstverein* kiállítást rendezett a művésznek eddig még sehol be nem mutatott ifjúkori rajzaiból, amelyek között különösen egy 1871—73-ból való vázlatkönyv keltett nagyobb érdeklődést.

LITOGRÁFIA-KIÁLLÍTÁS. Brüsszelben a »Maison du Livre« helyiségeiben kiállítás nyílt meg, mely a litográfia fejlődését mutatja be, feltalálásától napjainkig. A modern művek közül kiemelkednek Gavarni »Nuits de Paris«-ja, Daumier néhány elsőrangú próbanyomata és Raffet harci jelenetei. A belgákat Félicien Rops, Charles és Henry de Groux, de Braekeleer és Claes képviselik.

MŰVÉSZETI IRODALOM

A TÁBLABÍRÓVILÁG MŰVÉSZETE. 1800—1850. Irta: *Lyka Károly*. (Első kötet 151 oldal. Singer és Wolfner kiadása. Budapest, 1922.) A *Műbarát* első száma *A táblabiróvilág gyüjtői és mecenásai* címmel mutatóba leközölte *Lyka* Károly készülőfélben álló négykötetes nagy munkájának »*A táblabiróvilág művészete*«-nek egy fejezetét. Már ez a fejezet is megmutatta, hogy egy, képzőművészeti irodalmunkban a maga nemében szinte egyedülálló műre lehet kilátásunk. Ezt a reménységet teljes mértékben igazolja a munkának most megjelent első kötete.

A magyar művészet történetének az 1800—1850. évek közé eső korát Lyka igen szerencsésen nevezte el. Nagyon jól érezte azt, hogy ennek az időnek művészetét az annyira közkeletüvé vált és gyakran annyira tévesen használt, sőt még gyakrabban hibásan is leirt »biedermeier« fogalmával nálunk nem lehet egyenértékűen jellemezni. A »biedermeier« tipikusan német élet- és stílusforma, amely összes vonatkozásaival csak a német fajtól összefüggő tömegekben lakott területeken nyilvánult meg.

Ellenben a »táblabiróvilág művészete« elnevezés, zamatos magyarsága mellett, pompásan utal ennek az időszaknak jellegzetes társadalmi tulajdonságaira, olyanféleképpen hat, mint egy jó regényczim: összefoglalja a tartalom és a belőle támadó hangulatok magvát. Szerencsés összefoglalás ez a cim azért is, mert mig a biedermeier szó eléggé zárt stilusegységet jelent, a magyar táblabiróvilág művészetében stilaris egység alig ismerhető fel, kezdetén klasszicizmus és romanticizmus váltakoznak benne és alig hogy a Bécsen át beszűrődő német biedermeierhatások alatt valami az akkori német polgári művészethez hasonló stilus kezd nálunk kifejlődni, máris gyors felbomlás tünetei észlelhetők, a polgáriasság önelégülten mosolygó témáit, hangulatait, sőt végül festési módját is uj irányok, uj témák és uj festési módok kezdik kiszoritani.

De társadalmi tartalmával jól mutat reá ez a cim arra, hogy e kor művészetének története nálunk nem annyira művészettörténet, mint az akkori kultúra viszonyainak elemzése. Nem szükséges magunkat áltatnunk, őszintén bevallhatjuk, hogy művészetünk e korban bizony meglehetősen jelentéktelen. Alig egy-két kissé kiemelkedő művésszel kell számolnunk úgy, hogy e kor művészetét jobban közelitjük meg, ha alulról, talajából indulunk és lépésről lépésre közeledünk eredményeihez. De nemcsak ez a körülmény lehetett döntő, hogy Lyka úgy irta meg művét, ahogy most előttünk fekszik, és nem egy formális stiluselemzést adott, amely e korszak művészetének eredményeiből indul ki. Ez az ok pedig az, hogy nálunk Lyka előtt még senki sem próbálta összehordani azt a tömérdek épitőanyagot, amelynek ismerete nélkül senki sem vállalkozhatik jó lélekkel arra, hogy összefoglaló szempontokkal lásson hozzá a rendezés munkájához.

Évekkel ezelőtt, midőn e sorok irójának a német biedermeier-korról szóló összefoglaló, magyarnyelvű művének némi sikere volt és a még ma sem szünő biedermeier-láz már lobogva égett, egy nagy fővárosi könyvkiadó-cég igazgatója magához hivatta, hogy az úgynevezett magyar biedermeier-korról egy művészeti összefoglalást vagy akármit irasson vele. A kiadó jó üzletet szimatolt az ötlet mögött és ilyenkor magyar kiadók még képzőművészeti tárgyú műveket is kiadnak — talán. E sorok irója azonban nagyon meghökkent, mert teljesen tisztában volt azzal, hogy miféle nehéz, önfeláldozó munkát kell elvégeznie annak, aki erre a vonzónak és hálásnak tetsző, alapjában azonban fölötte nehéz munkának elvégzésére vállalkozik és azt becsületesen akarja elvégezni.

Sejtette, de teljesen nem volt tisztában vele, teljesen csak ma érzi át, hogy vonakodásában annakidején mennyire igaza volt, amidőn végigolvasta Lyka művének első kötetét, amelyből nyilvánvaló, hogy mily parányi aprólékosságú kutatgatásokra, hosszú évek milyen önfeláldozó türelmére van szükség, hogy egy ilyen minden sorában úttörő munka megirásához csak hozzá lehessen kezdeni. Lyka meg is mondja, hogy húsz évig készült ehhez a munkájához. És aki valaha efféle kutatást végzett, tudja jól, hogy könyvek, folyóiratok, levelezések, levéltári okmányok ezreit kell százaknak elolvasniok, mig egy-egy művészeti kor adatkincse összefoglaló megirásra megérett s nekem, aki jól tudom, elsősorban is ezt az önfeláldozó lelkes elhatározást kell Lyka e könyvének megjelenésekor méltatnom.

A feldolgozás módja a másik ok, amelyért közönségünk ezért a könyvért Lykának őszinte hálával

A Műbarát
1922. II.

tartozik. Ezernyi és ezernyi parányi, önmagában széthulló és mit sem jelentő adatot szorosan egy gondolatmenet láncára fűzni, a tömérdek mozaikkövecskéből megkomponált képet alkotni, úgy hogy az olvasó ne a részleteket, hanem a belőlük kialakuló egészet lássa, és ne is lássa, mert megzavarná az áttekinthetőséget, a kép mögött rejtőzködő óriási munkát, egy ilyen könyvet jegyzetek nélkül megírni, de ezek anyagát beolvasztani úgy, hogy mégis semmi lényeges se maradjon el — ehhez a gondolkodásnak és a kifejezés képességének nem csekély ereje és tisztultsága szükséges.

Elmondani pedig mindezt akképpen, hogy egy pillanatra se legyen fárasztó sokféle mondanivalójával, hogy szempontjait nem elvont és különálló fejtegetésekkel fejtse ki, hanem azok belső, szinte láthatatlan konstruktív elemeit adják tárgya elrendezésének, feldolgozásának; értékelni és ítélkezni úgy, hogy a döntő szót a fogékonnyá tett és a tárgyalásba belévont olvasó lelke mondja ki — olyan komoly művészet, amely talán a legvonzóbb érdeme Lyka könyvének

Lyka művének tervezete a következő. A most megjelent első részben megírta a táblabiróvilág művészetének általános viszonyait. Ezeknek vizsgálata átvezeti majd a művész gazdasági helyzetének megvilágításához, be fogja mutatni, hogy minő volt egy művészélet e félszázad alatt. Végül az akkori magyar művészeknek a városokban való elhelyezkedését fogja taglalni azon az alapon, hogy az ország a táblabiróvilágban művészileg több különálló és sajátos tulajdonságokat eláruló területre bomlott.

Az általános művészeti viszonyok ismertetése során először az akkori társadalomnak a művészettel szemben való állásfoglalását elemzi, aztán a közönség stiláris ízléséről mond el igen érdekes adatokat és élesen látó megfigyeléseket. Sorra keríti az 1800—1850 közötti műkedvelőket, gyűjtőket, mecénásokat és jellemzi őket. Áttér azután a képtárak és kiállítások viszonyainak ismertetésére. Végül a művészek anyagi helyzetének leírásával zárja az első kötetet.

Sajnos — bizony nagyon, de nagyon sajnos, mostani nyomorúságos helyzetünkben ez a pompás tartalmú munka *képek nélkül* jelent meg. Csupán e kötet illusztrálására elkelt volna vagy 100—200 kép és boldogabb időkben játszva lehetett volna ennyit összeállítani.

Nagy érdeklődéssel várjuk Lyka művének további három kötetét, hiszen ez a munka az első kísérlet irodalmunkban, amelyben különben részletkérdésekről és egyesekről jócskán akad derék munka, lehetőleg az összes számbavehető szempontokból jellemzést adni, egy egész korszak egész művészetéről. *F. Z.*

PRUZSINSZKY PÁL: A budapesti Kálvintéri templom. K. 8. r. 101 lap, több képpel. Budapest, 1921. (30 K.)

VISKI KÁROLY: Erdélyi magyarság. Népművészet. Lex. 8. r. 16 l. 27 képes (köztük több négyszínnyomásos) melléklet. Budapest, a Népies Irodalmi Társaság kiadása, é. n.

HEVESY IVÁN: A művészet agóniája és reinkarnációja. (»Manifesztum-kiadások.«) 8. r. 32 l. Budapest, 1922. (40 K.)

LYKA KÁROLY: A képírás újabb irányai. Második kiadás. 9 képmelléklettel. K. 8. r. 121. l. Budapest, Singer és Wolfner, 1922.

LYKA KÁROLY: A táblabiró-világ művészete. 1800—1850. Első kötet. K. 8. r. 151 l. Budapest, Singer és Wolfner, 1922. (90 K.)

HEKLER ANTAL: A magyar művészettörténelem feladatai. K. 8. r. 11 l. Budapest. A szerző kiadása, 1922.

SZINYEI-EMLÉKKÖNYV. Közrebocsátja: a Szinyei Merse Pál Társaság. K. 8. r. 140 l. 1 képes melléklettel, 45 szövegábrával. Budapest, Révai Testvérek, 1922.

BIBLIOFILIA

PETŐFI EMLÉKE. A Magyar Bibliophil-Társaság 1920. és 1921. évi tagsági jutalékul új kiadásban bocsátja közre Petőfi Sándor »Cipruslombok Etelka sírjáról« című verseskötetét, még pedig az első kiadás hű lenyomatát. Kegyeletes gondolatát (az idén lesz századik évfordulója Petőfi születésének) a társaság ízléses formában valósította meg. A könyv az Egyetemi nyomdában készült, mely ezzel az alkotásával művészi teljesítőképességének biztató tanuságát adta. Szépek a verses szöveg betűi, szép a szövegtükör elrendezése is. A versekhez Ferenczi Zoltán írt utószót, melyben a Cipruslombok egész keletkezési történetét részletesen elmondja. A könyv péterfalvai merített papiroson készült 400 számozott példányban.

AZ ERNST-MÚZEUM AUKCIÓI

XVIII.

PEKÁR IMRE GYÜJTEMÉNYE

valamint főúri és különböző magántulajdonból származó régiségek, arany, ezüst tárgyak, fajánszok, porcellánok, szőnyegek, bútorok stb.

Elsőrangú régi és modern festmények:

Barabás, Benczur, Borsos, Backhuyzen, Bourgignon, Bassano, Both, Daffinger, Guercino, Hollósy, Kupeczky, LEONARDO, Lampi, Magnasco, Mieris, Markó, Moulpertsch, Makart, Mészöly, Mednyánszky, Madarász, Munkácsy, Orlai, Paál, Palma Vecchio, Pittoni, Pourbus stb.

Aukció: 1922. márc. 20-tól naponta d. u. 3 órától.

SIPOS LÁSZLÓ

ELEKTROTECHNIKAI VÁLLALATA

BUDAPEST,

VI., VILMOS CSÁSZÁR ÚT 10.

FISCHER B. JENŐ

IV., BÉCSI-UTCA 5.

Női fehérnemű- és harisnyaüzlet.

ELSŐRANGÚ CIKKEK RAKTÁRA.

31944. — Budapest, az Athenaeum r.-t. nyomása.

A kiadásért felelős: dr. Kaffka László.

LYKA Károly művtört.

Rádió- és Televízió Újság 1990. 17.n. 24.p.
XXX. V. évf.

CSÜTÖRTÖK **ÁPRILIS 26**

19.50: Hajszálgyökerek

Egy puritán polgár, aki a magyar művészetért élt: Lyka Károly

Festőnek készült, majd tanárként és íróként nemzedékeket nevelt a magyar képzőművészet értékelésére.

Zádor Anna művészettörténésszel Ránki Júlia beszélget

Szerkesztő: Stifner Gábor. Felelős szerkesztő: Cservenka Judit

(Ism. holnap, P. 10.50)

zető
mokosné könyvtárvezető

ő beszámolója a hollandiai

yvtári hálózat számítógépesítéséről
vezető

pesítéséről
zető

Moszkva térről a piros 21-es busz-
ásig /a Normafáig/; onnan a fekete
/a KFKI bejáratáig/.

Szíves megjelenésére számítunk:

/dr. Rózsa György/
főigazgató

rül a helységből is, holott számosbakat más falukból kell összehivni, — s őket a gyermek nem is birja felismerni. De a kemenes-ali népre nézve, — melly a Rábaközihez képest annyi mint szegény, — leginkább ártékonynyá teszi e népszokást, ennek anyagi oldala; miszerint a jelen időben, — melly minden családnak beszoritkozást sürget, — fölösleges költséget okoz, lakmározásra és tivornyázásra szolgáltat gyakor alkalmat. „A sok komaság nem gazdaság; — a ki mást komának hiv, tartsa kötve a maga tyukját," — igy szól a magyar közbeszéd.

Melly rosz szokás ellen, kérdem, ki keljen fel és ki harczoljon? Egyes pap-e? Oh! a paptól ugyis annyiféle követelése van a közönségnek, hogy ő hasonlóvá van téve e részben a Mózes bűnkosához, mellyet a régi izraeliták az engesztelő áldozatokhoz használtak, és a mellynek fejére rakták a nép minden bünét. (III. Mos. 4.) Vajha volnánk hatalmasok, minden kivánságnak megfelelni. Részemről fogadom, hogy ha csak egy óráig lehetnék büvészmester: egy varázs-ütéssel népem között minden rosz szokást kiirtanék, és egyházam körében Oberlinnek, — az 1826-ban elhalt Steinthali hires német papnak, az óvodák első alapitójának, — minden dicső müveit előteremteném. A sok komahivást pap azért sem tilalmazhatja, mert .... a kis stóla áll utban neki akadékul. Római kath. hiveknél e rosz szokás azáltal látszik lenni meggátolva, hogy a lelki atyák nem irják be matriculába a fölösleges számu komát: de azért a rosz divat hallgatagon folyvást él elfojtva a nép között, és nincs kiirtva gyökeresen. Ezt tehát jó sikerrel egyedül a bölcs hatóság tilthatja el, kinek tisztében áll, a tudatlan népet, — midőn az, már elhatalmazott szokásból saját java ellen ténykedik, — ettől komoly parancs erejével elvonni és boldogsága eszközlésére utasitani. Hazánkban tette is ezt korábban a nagymélt. m. k. Helytartó tanács, kegyes intimatumokat bocsátván (pl. 1784. apr. 1.) mellyekben a nép paszita, menyegző és tor alkalmával minden fölösleges lakmározásoktól eltiltatik. Csakhogy azok mindenütt nem lettek végrehajtva. Külföldön e gonosznak azáltal vettetik gát, hogy a két szükséges komán fölül, többnek használása adó alá van vetve, melly minden magasbuló számmal fokonként sulyosittatik, pl. Gotha, Schwarzburg-Rudolstadt és más több tartományokban. S az illy remedium heroicum hatályos is; melly azonban jó hogy nincs bizva ránk papokra.

II. Egy igen szemetszuró másik rosz szokás, melly népemben megrögzött divat, és sem nemzeti sem költészi szellemben nincsen; mellyért azt Sz. L. ur is szépen érintetlen hagyja: *a fejnek éktelen beburkolása* növendék és hajadon leányok között, télen nyáron, háznál és házon kivül A nőnép már korán szoktatik erre a természetelleni viseletmódra. Kemenes-alatt templomban, vásárban, mennyegzőben, ember nem tudja, melylyik a hajadon és szabad állapotu, ki a férjezett. A pártának pedig — e nemzeti nőfejdisznek, leányaink tán hirét sem hallották. A pór-leány, magát összecsipni akarván, mindenek előtt fejét keszkenőzi be jó vastagon, több teritőkkel, — az alsó ruhák aztán akár millyenek, ám ha a láb meztelen is, és a putzos hölgy készen áll előtted. Eleget feddőzöm e disztelen szokás ellen, iskolatanitókkal összemüködőleg, későn korán: de hasztalanul. Iskolákban eleikbe adom a leánykáknak, hogy ez nem szép hogy ez másutt nem divatozik sehol a hazában; hogy Isten a fejet amugy is eléggé ruházta sürü hajazattal, — hogy a fejnek melegen tartása ártalmas az egészségnek, — hogy a nőknek haj a legfőbb ékességök, mellynek befödése által a *hajadon* czim elrontatik, — hogy a befödött fej csak férjezett asszonyokat illet, s t. eff. Mind hiába. Mert valamit én iskolában a gyermekeknek tanitok, mind azt otthon a szülék visszatanitják. A leánykák, mikor meglátnak messziről, lekapkodják fejökről a keszkenőket de távozásommal ismét födött fejjel járnak, mint Törökhonban a bulgár leányok. Intésnél és oktatásnál többet lelkész s tanitó nem tehet, — legfölebb, ha saját leányaikat példaadásul, csinos nyilt fejjel járatják. E gonosz kiirtására is az előljárók fellépése és jutalom-tevések lehetnének leghatályosabb eszközök.

Edvi Illés Pál.

Hasznos házi jegyzetek.

I.

Moly ellen bundádat, vagy bár mi bőrrel bélelt ruhádat aként biztositod ha megtört apró kánfort, tört borsot, paprikát, vagy portubákot hintesz bélésibe, s igy teszed el a nem viselés idejére.

Cseresnye, szőllő, és gabonát megőrizni madarak ellen kitömött macskát, héját, ölyvet kell egy fára fel tenni, s nem mer arra felé közeledni semmi madárféle.

Sáros nadrágod megvizesitett s kifacsart spongyiával takarittasd, mi által megkimélődik kopás s szakadástól a mi dörgöléskor észrevehető. Igen ajánlom e módot.

Domboru *kenyered* lesz mindig, ha árnyékban megszáritott zöld káposztalaput, sütés alkalmával forró sós vizbe mártva, a kemenczébe bevetni szándékolt kenyérre boritod, s azzal együt teszed be.

Tentás üvegedet soha se dugd be, hogy igy fris levegő érjen hozzá mi által feketedik; bedugva mindig fejérebb lesz.

Tehén, vagy *bival-tej* sürüsége miatt hogy öszve ne menjen, forralás előtt egy-két kávéskalán vizet tölts a téj mennyiségéhez képest belé; nádmézzel is ezt a sükert nyered.

Méhek rajzása idején egy karóra köss fel veres posztót, vagy bármi erősen veres ruhaneműt; rajod kertedből nem megyen ki, annak közelébe leül.

Elégett ujjod a hosszas fájdalomtól megmentheted, ha azonnal sóspálinkába teszed, s szitatod.

Husos, enni való *szalonnát* kapsz, ha a disznónak hat véka törökbuza után, három véka rozsot adsz hizás alkalmával enni.

Burgonyád nem lesz keserü, ha jó időben ásatod, s a hogy kiástad, ugy nedvesen és nem megszáradva azonnal pinczébe vagy verembe teszed.

Kéményed, kürtőd nem fog soha kormosodni ha a kulimászt, vagy meszet sós vizzel készitteted meg.

Zab közé hogy bolha ne egye, vetéskor alakort és árpát is kell kis mértékben tenni.

Fejérnémüdből a kerék sárt kiveszed, ha szappan és hideg vizzel mosod; a meleg viz még jobban belé öli.

Káposzta-pillangót ellehet űzni, ha a káposzta közé egyegy szál dohányt vagy kendert vetünk.

Kémény kigyulását azonnal megszüntethetni, ha büdöskövet hánysz a tűzbe, még jobb hol gyakori a kéménykigyulás, ha a büdöskő megtörve bizonyos helyen áll s egyszerre nagyban a tűzbe hányod.

Lovadnak vizeletét megindithatod, ha nehányszor a juhakolban — hol heverni szoktak — megjártatod.

Szalmiákszesszel bármi *zsirpecsétet* kiveszesz, ezzel t. i. megkened a posztót, selymet, vagy a miféléd pecsétet kapott, s szappanos vizzel, kefével kimosod.

Fehér nadrágodból, vagy ingedből a *tentafoltokat* nyár idején kiveheted, ha kerti zöld sóskalevéllel jól megdörgölöd, s megmosatod hideg vizben.

Orrod vérét megszüntetheted, ha nyelved alá itatós papirost tészesz s egyideig ott tartod. Ezt a sikert nyered, ha balkezed kis ujját megkötöd szorosan, s tűvel egy kis vért eresztesz belőle.

Réz-edénybe nem jó gyümölcsöt s különösen szőllőt szedni, mert halált okoz, mire több példa van.

Kopaszodás ellen legbiztosabb szer a sürü gyakori hajvágatás, s ezt mindig az ujság első hetiben kell megtenni, és nem hold fogytán, mikor a hold nagy befolyással van a hajritkulásra.

Torokfájás ellen igen hathatós szer ha a czéklát megreszeled s levét kezeddel kifacsarod s kevés timsót tészesz bele s ezzel gargarizálsz.

Gyümölcsfát termésbe lehet hozni eként: ősszel körülásod gyökereit, ügyelve hogy meg ne sértődjenek, s nagyságokhoz képest egy, vagy két itcze apró sót hintesz a gyökerek közé földdel elegyitve.

Gesztenyét, buza közt esztendőnél tovább is ellehet tartani minden romlás nélkül.

M. Vásárhelyt ezelőtt nehány évvel egy polgárnak a ló megrugta *lábát*, mire lába feketén megdagadt, s oda ment a dolog, hogy orvostanácsból lábát kellene elvesztenie; a polgár azt mondá: hogy inkább meghal, de azt meg nem engedi, s mialatt igy küzdene élet és halállal, egy vándorlegény lép be hozzá kéregetni, s ez látva óriási szenvedéseit, boltba megyen, s a posztókról fekete ónat vásárol, azt fejsze fokán kalapácscsal elvékonyitja, s felköti több darabokban a fájos lábra, mire fájdalma még az nap szünni kezdett, s négy hétre bokáját öszve verte; tökéletesen meggyógyult.

Sömörcsőt (szemőcs) elpusztithatni ha zöld diónak a héját megreszeled, s ennek levével jól megáztatod — egy pár napig naponként kétszer — kezecskéidet.

Kólika — gyomor görcs — ellen igen rögtöni, s hathatós a fris diónak a belső hártyája, mellyből mintegy 10—15 dióról levett hártyát egy fél itcze pálinkába tészesz, s mikor a kolika előáll, egy kortyot iszol e felette keserü italból.

Száva Farkas.

Lyndva vára; Alsó-Lendva.

(Helynevek magyarázója).

A regényes vidékü Zalamegye nyugoti részén, közel a Magyar és Stajer honok közt határt képző hóboritotta Alpokhoz, a gyönyörü csalitos és erdős Muravölgyben regényesen elvonuló hegyek tövében, átellenében a Muraközi hegyláncznak fekszik *Alsó Lendva* mezőváros s fölötte egy hegyfokon fészkel *Lyndva* vára, mellytől a mezőváros is elnevezését kapta. Lyndva vára helyén s a hegytövében már K. e. 45-ik évben s a nép ajkán élő rege szerint már Julius Caesar római birod. triumvir s később császár idejében római gyarmat volt *Lindavia* nevezet alatt, a mint ezt Fényes Elek geographiai szótára is állitja. Lindavia elnevezését pedig, e gyarmat hagyomány szerint az akkor volt patricz és lindaviai gyarmatfőnök Titus Telephonius leányától Olindától nyerte és pedig akkép, hogy Olindának ritka s kitünő szépsége a római birod. ifjakat, kik nemcsak a harcz, hanem a szerelem terén is diadalt aratni szerettek, elbájolván, ezek a gyönyörü hölgynek közelében lenni boldogságnak tarták, az öreg főnököt s patricz Titust gyakorta meglátogaták s a gyar-

mathoz vezető regényesen kanyargó utakat „*Olinda via*“-nak (Olinda utja) elnevezték s később egymás közt az egész gyarmatot is akkép nevezgeték s igy lön : *Lindavia*. Olinda, hagyomány szerint scytha ifjut Elemért szerette, kivel egykor a rengeteg erdőkben eltévedve találkozott. — Olinda bájos arcza és sötét szemeiben égő tüze Elemér lelkébe is üszköt vetett s az akkoráig vadon felnőtt ifju egész lelkéből szerette Olindát s őt a gyarmathoz el is kisérte, honnan többé megválni nem tudott. — Elemér később Titustól nőül kérte Olindát, ezt tette Cornelius Claudius római ifju is, Olinda Elemérhez vonzódott, atyja Corneliushoz s azt határozák, hogy a sors döntse el, kié legyen Olinda? Elemérnek kopjája tehát hegyével ég felé a földbe tűzetett s ezen kellett Cornel és Elemérnek átugratni; Cornel szerencsésen átugratta rajta tájtékzó ménét, Elemér azonban olly szerencsétlenül ugratott, hogy hanyat bukva a kopja hegye fejébe furódott. — Elemérnek a táltosok egy alkalommal meg is jósolták, meg midőn a Bakonyban áldoztak Hadurnak, hogy saját fegyvere által fog elveszni. Mese. — Lyndva vára Hollós Mátyás királyunk alatt Bánffy Miklós pozsonyi várkapitány birtokában volt s Bánffy szép nejét Margitot a király csábmosolya és szempillantásai elől Lyndva várába küldé, miért aztán mint bizalmatlan, börtönbüntetéssel lakolt. — Néprege szerint e várban Hollós Mátyás király is megjelent volna, azonban e néprege historiai hitellel nem bir. Bánffyak is e vártól birták praedicatumaikat s magukat onnan eredetteknek vallották. — Lendván kivül kies árokban látható egy kis forrás-kut, melly „*Bánffy kutja*“ nevezet alatt ismeretes s az egész vidéken a legizletesb vizet tartalmazza. — Lyndva vára külső bástyafalán két ágyugolyó látható, azonban honnan eredtek, nem tudni; — mindazáltal hihető, hogy a szentgotthardi ütközet és Szolimánnak Bécs alól történt visszavonulása alkalmával sokat szenvedett, annál is inkább mert a nem távol eső kanisai vár sok éven át a török járma alatt nyögött. — Lyndva vára jelenleg a hasonnevü urodalommal együtt herczeg Eszterházy birtoka. — Lakosai szorgalmatosak s többnyire kézmüvesek; nyelve tisztán magyar, vannak azonban már idegen ajkuak is, mint németek, horvátok, és vandalok. — A tökkenyérsütés is lábra kapott, miről máskor.

Egyházasbükki.

Ipar, gazdászat.

A debreczeni kamarai kerület. Igen nagy jótétemény, hiányaink, bajaink felismerese s orvoslása tekintetéből, hogy az ipar és kereskedelmi kamarák az ország különböző vidékein évenként kiadják jelentéseiket. Olvashatunk azután bennök sok örvendetes dolgot áldott földünk termékenységéről, s ugyan annyi nem örvendetest az iparszorgalom hiányáról, a kereskedés tespedéséről s elmaradottságunk száz más bizonyságáról. De azért csak hadd mondják el a kamarák, a mi megróni valót találnak; ha egyszer annyi bátorságunk van, hogy szemébe nézünk a bajoknak, mellyeket az idők ránk hagytak, majd azon is leszünk, hogy tegyünk is rólok. Tárják fel a hiányokat, tartsák elénk büneink lajstromát, bizonyosan köszönettel fogadja minden ember, csak azt az egyet kérjük, ugy beszéljenek, hogy meg is érthesse, a kinek leginkább szólana a szép szó, a magyar ember. Mert az kétszeresen furcsa, hogy épen a *debreczeni* kamara, mellynek kerülete *tiszta magyar, csupán* németül adja ki jelentését. De azért ime itt közöljük belőle a fő pontokat.

A debreczeni kamarai kerület területe 644 négyszögü mértöld $1^1/_2$ millió lakossal. Hozzá tartoznak. Arad, Békés, Észak- és Dél-Bihar, Csanád, Szabolcs és Szatmármegyék, a Tisza és Maros termékeny vidéke. Feltünő e kerületben mindenek előtt a marhahus fogyasztásának roppant csekélysége. Vajjon elhinné-e valaki, hogy Pest város egy maga csaknem annyi marhahust fogyaszt, mint az egész debreczeni kerület? Pest 100,000 lakosának évenként 29,853 darab vágó marhára van szüksége; a debreczeni kerület másfél milliónyi lakossága pedig a mult 1853 évben nem fogyasztott többet 53,000 darab marhánál. Alig 10 font esik egyegy emberre! A kamara ezen állitását nem nagy örömünk van elhinni. Mert a mai világon már ugy áll a dolog, hogy abból is szoktak megitélni egy nép értelmiségét, hogy mennyi hust fogyaszt, — annyi bizonyos, hogy az angol nemzet eszi a legtöbb s legjobb falatokat, a minthogy értelmesség tekintetében felül is mul minden másokat. De hát csupa kenyérrel él az alföldi ember? a puszták fia csak erre inná azt a sok pohár bort? Azzal vigasztaljuk magunkat — bár a Jelentésben ennek nyomát nem találjuk — hogy, ha kevés is az e kerületben vágott marhák száma, (mivelhogy ott inkább fölnevelik és eladják, mintsem levágják a jószágot), annál nagyobb lesz a sertéshus fogyasztása, s ha nem esznek is annyi marhapecsenyét, mint másutt, de a szalonna-fogyasztásban csakugyan első helyen állanak. Van-e azután a szalonna-evésnek olly jó befolyása az értelmiségre, mint a pecsenyének? döntsék el a természettudósok. De, ha csakugyan igaz a debreczeni kamara kimutatása, akkor az alföld fiai épen ugy vannak gyönyörü szép és számos szarvasmarháikkal, mint a szegény bányász, ki arany között turkál, s magának alig van egy két rézgarasa!

Egy másik hiány az, hogy a nevezett kerületben csak minden 10 négyszög mérföldre esik *egy* gyógyszertár s ha hozzá képzeljük a rosz utakat, megérthetjük, milly kinos lehet ott gyakran a beteg állapota, kinek rögtön van szüksége gyógyszerre. — A mi a terményeket illeti, a *gabona*termesztés, fájdalom, mindig jobban elhanyagoltatik; inkább kezdenek kukoriczát termeszteni, minthogy ez hasonlithatlanul kevesebbe kerül. *Bort* a mult évben 461,700 akót termesztett. Igen tisztességes szám, de azokból a nemes és tartós magyaráti, bakator és érmelléki borokból is, vállalkozók hiányában, csak kevés ment át külső kereskedésbe. *Dohány* összesen 109,807 mázsa termett s az előtte való év termését mintegy 18 ezer mázsával haladta meg. Ennél még sokkal többre volna képes a föld. Legfőbb kiviteli czikkek : a *gyapju* és *toll*; az elsőből 20, az utóbbiból 4 ezer mázsát szállitottak el.

Háztartás.

Vaj repczeolajból. Egy külföldi vegyész (chemikus) nem rég fölfedezé, mint lehessen friss repczeolajból *vajat* készitени, még pedig ollyat, melly az ételek- és süteményeknél az irósvajat teljesen pótolja. A tisztitott olajhoz némi vöröshagyma és sóvegyületet adott s ez által olly zsiradékot nyert, mellyet vaj gyanánt kenyérrel lehetett enni s mindennemü főzelék és süteményhez igen szapora zsir gyanánt használni. Hus, halak tojás- és tésztás étkek sütéséhez a rendes vajmennyiségnek egy harmada is elég a repczevajból sőt azt irják, hogy az ezen uj zsiradékkal sült sütemények jobb izüek s ajánlatosabb kinézésök is van. Németországon vizsgálat alá vették számos szakácsok, czukrászok, pékek stb. s mind a legjobb sikerünek tapasztalták. Lipcsében már nagyban üzik ez uj zsiradék gyártását. Fontja nem kerül többe 18 krajczárnál. Már Bécsben is várják, hogy akadjon vállalkozója s a kisebb gazdasszonyok már előre örülnek, hogy a majorosok s vajárus asszonyok drágaságától s rátartiságától megmenekülnek. Igy segiti a tudomány leemelni a szegénység vállairól a terheket s gondokat.

Furcsa tanács.

Egy lap legbiztosabb szerként ajánlja az ellen, hogy a disznó malaczait meg ne egye; „a világra jött malaczkákat meleg sörben megförészteni, s a sört a kanibal mamával megitatni.“ — Ez nagyon egyoldalu orvosság, mert van sok hely, hol malaczok bőven jőnek a világra, a sört pedig csak hiréből esmerik, s az is megtörténhetik, hogy a gyanuba vett anyasertés nem szereti a sört, s konokul vonakodnék annak bevételétől. — Mi sokkal átalánosabb óvó eljárásnak tartjuk : két-három hétig szorgalmasan őrizni a kis malaczkákat anyjuk fogaitól, azután pedig minden másod-harmadnap egyet nyársra huzni, s ha szép piros szint öltött, gyenge bőrüket falatonkint bevenni s jóféle óborral lenyomtatni. Probandum est.

Vidéki hirek.

Bereg-Ugocsa. Szerkesztő ur! Mi nagy volna óhajtásom, önnel valami örvendetes tudósitásommal találkozhatni, látja az, ki a sziveket s veséket vizsgálja — de hijában! nem tehetem, s minapi aggodalmaim önnek legszivesb kivánata mellett is, még jobban nevekednek. — Az idők mostohaságaihoz joggal sorozhatom igen silány szüretünket. Ki fogadásánál fogva nem iszik bort, annak most uj indoka van eldalolni : „*Bort nem iszom, fogadásom tartja.*“ Bor nélkül élhet az ember, s igy annak szüke még annyira nem szomorit minket — de menjünk csak a megyénkben kebelezett városok heti vásáraira t. i. akár *Munkácsra* s *Beregszászra*, akár *Szőllősre* vagy *Ujlakra*, ott jelenleg még jobban megvakarjuk fejünket, mint minap a káposzta-vásárlásnál : egy sertésért p. o. mellynek szalonnája alig nyom 45 fontot, szükséges 31 p. forintot kiugratni az erszényből! nemde ez már több kettőnél? — érzette e bajt e napokban saját zsebem, s igy kétségkivüli adat. Legközelebb minden czikk ára várakozásunk ellenére felment; innen vannak aztán a lesütött fejek, komor arczok, ránczba vonult homlokok, innen van szóval, hogy én most sem irhatok sok örvendetest! s a mi kevés örvendetes volna is, még az is csak a jó reményen alapul : az idei őszi vetés t. i. többet igér, s jóval szebb, mint vala a tavalyi illyenkor, ugyde mennyi változás, s viszontagság gördül le addig az idők folyamán, mig a sütő kemenczéből kivonjuk azt, mit 1855. évi kenyérnek nevezhetünk?!

Jelenleg a halandóság nem igen dühöng nálunk, sem valami különös betegségek nem uralkodnak, egészségesek vagyunk, hála Istennek! Hir szerint egyik szomszéd falunkban, midőn egy izraelita éjjel a tolvajok ellen hizott libáját védené, megöletett. — Egy más helységben két egyén között igen furcsa per keletkezett : a helység birája t. i. a maga csákányosát lisztlopás miatt, ez viszont főnökét deszka s ruczalopás miatt perbe idézi. Mellyik nyerendi meg a pert? még nem bizonyos. — Hajlandók, sőt némileg kötelesek is vagyunk némelly kereskedőknek több udvariasságot ajánlani, s némelly gyógyszerárust oda utalni, miszerint a kiszabott árjegyzékhez jobban ragaszkodjék. — S mivel nálunk, mint egyik szomszéd megyénkben többen egymás között nem a legépületesebb szeretetben élnek, szükségesnek látom soraimat egy szent intéssel befejezni : „Barátim! ha bár ti a marmarosi *Zempa* hegyet a *Popánra* átteszitek is, ha bár hitetek olly nagy leend is, hogy parancsotokra a most már hóval betakart *Dolhai* hegy átsétál a *borsai Petrózára*, mellynek hátán az oláhok olly dicsően viselték magokat a berohanó tatárok ellen — mind ez szeretet nélkül mit sem ér.

S. J.

Fénykép

Magyar Foto: M U. RE 4121/19-28 Hegedűszé

Lyka Károly - Riport

1954. I. 21.

~~Hegor~~ Neg. van

Fénykép

Magyar Foto: MU-RE 4121/17, 5, 15, Hegedűsné

A. N. Tyihomirov látogatása

Lyka Károlynál

1954. ~~XII. 1.~~ I. 21.

Neg. van

Lyka Károly

teljes életrajzát

<Petrovics Elektől>

lásd = < > Lyka Károly.

Emlékkönyv Lyka Károly hetvenötödik születésnapjára.

Bp 1944. 9–21. l.

arcképpel.

Lyka Károly

irod

Kolb Jenő: Egy ezme harmincéves ~~multja~~ útja. (Lyka Károly és a Képzőművészeti Főiskola.)

Emlékkönyv Lyka Károly hetvenötödik születése napjára: Bp 1944. 52 – 61. l.

Bp. 1X

Lyka Károly

Irod

2

Elek Artur: Lyka Károly 75. születésnapjának alkalmából. Tér és Forma. 1944. 23. 24. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Lyka Károly

1904 februárjától 1914 juniusáig iparrajziskolai óraadó tanár, közben 1911. szept.-től 1913 juniusáig az állami felsőbbleányiskola tanára. A Képzőművészeti főiskolára kerülve, tárgyát egy évig megosztotta Hekler Antallal, ez utóbbi adta elő az ókor, Lyka a középkor és az újabb kor művészettörténetét. Hekler egy év múlva elhagyta az intézetet, s ettől kezdve Lyka egyedül adta elő az egész tárgykört 1936-ban bekövetkezett nyugalombavonulásáig. Az új főiskola első rektora Lyka Károly lett.

Lyka emlékkönyv

61. l. jegyzet

KA

vatala
vetem

ek Országos Bizottsága
kos-u. 10.

Lyka Károly

Réti István: Fiatalkori emlékek.
Emlékkönyv Lyka Károly hetvenötödik születésnapjára. Bp 1944.
22 – 42. l.

Festői működéséről és tanulmányáról adatok a cikkben.

Lásd

Lap.

1

13

Politikai és társadalmi fejlődés. Irta: Dr. Csá
A renaissance épületcsoport. Irta: Szalay Imr
Építészeti és szobrászati műemlékeink a Huny
Az ötvösművesség emlékei a renaissancetól a
Egyházi öltönyeink a XV—XVIII. századból. I
Az oktatásügy állapota (1525—1867). Irta: Dr.
A XVI. és XVII. század hadtörténelmi emléke
II. Rákóczy Ferencz kora. Insurrectio. 1
Irodalmunk a mohácsi vésztől a kiegyezésig. I
A magyar művészi ipar az ezredéves kiállításo
Zene- és színművészetünk. Irta: Benkő Henrik
Emlékérmeink. Irta: Gohl Ödön . . . . .
Habsburgkori magyar és erdélyi folyó érmek.
Czéhemlékeink a XVII. és XVIII. századból. I

Az ősfoglalkozások bevezetése. Irta: Herman C
I. A halászat . . . . . .
II. A pásztorkodás . . . . . .
A vadászat a magyarságnál. Irta: Nagy Géza

Zárszó. Irta: Szalay Imre . . .

Lyka Károly

Farkas Zoltán:
Lyka Károly hetvenöt éves.
Magyar Csillag
1944. (III.) 117. l.

. Ungarisch, volkstümlich.

fekete, faragott részletekkel. Holländi-barokkstilus. —
e geschnitzt. Holländer Barock-Stil.

GY KIS ASZTAL, diófa, faragott és bronzveretes,
kárpitozással. Empire. — Kanapee, zwei Armstühle,
rei und Bronzebeschläge. Mit Brokatüberzug. Empire.

omloklappal, kockás berakással. Magyar, XVIII. sz.
ter Stirnplatte, intarsiert. Ungarisch, XVIII. Jh.

agott és aranyozott, Louis XVI. diszitéssel. Francia.
hnitzt, vergoldet. Französisch.

berakott. Mahagoni szegélyekkel. Magyar, Bieder-
weise intarsiert. Ungarisch, Biedermeier.

középen berakás Amorettekkel. Empire. — Kinder-
re.

ü, egyszárnyu. — Vitrine, Nussholz.

ü, egyszárnyu. — Vitrine, Nussholz.

bronzdiszitéssel. — Vitrinetischchen, Mahagoniholz,

ató lappal. — Nähtisch, Mahagoni, zum Öffnen.

épies munka. — Stuhl, Eichenholz, mit geschnitzter

Lyka Károly

1903 – óta óradijas tanár, tanitotta a művészettörténetet.

Iparrajziskola 1904. 21. l.

u. o. 1905. 28. l.

u. o. 1906. 19. l.

u. o. 1907. 27. l.

u. o. 1908. 23. l.

u. o. 1909. 22. l.

u. o. 1910. 35. l

u. o. 1911. 26. l.

M. E. Ny.

Lyka Károly

( ) Nemzeti romantika. Tom.

Farkas Zoltán:

Magyar Csillag. 1942.

II. 426. l.

ILLUSZTRÁCIÓK –

L y k a K á r o l y

L.K.: Egy kép és egy szobor. Pesti Hirlap.1937.máj.21.

Lyka Károly

írod

Petrovics Elek:

Lyka Károly hetvenedik születésnapjára.

Napkelet. 1939. 2. 4.

Py 96.

1793

[illegible] [illegible] [illegible] [

Lyka Károly

l. élet-

Karczagmagyállam

697, 698. h.

1206. *Angyal.*

A jobb lábával felhőkön fordult, lefelé néz és imádkozik, Fejét dicsfény övezi, szőke haja el, vállaira omlik, szárnyai piros kettős ujjú. Bal lábát felemelte.

Fa, méretei 66·7 : 29 cm. — 1895 július 4-én E. Costantinitől számoltatott 1895 augusztus 31-é lásra nézve lásd az 54347–95 és 61301 sz. min. előadmányi ívet. — 1900 november 28-iki 4561 (635 26-iki 373 eln. sz. leirat (464–9(

Jegyzet. L. az 1896-iki le Nº 151. — Preisliste Nº 151.

Vét 1895

Lyka Károly

Kárpáti Aurél: Lyka Károly. *Uj Idők* XLVII. évf. 1. k. p. 668—669.

ÉSZET

1941.

SZÉPM

HAVI FOLYÓIRAT, MEGJELENIK MIN
DÉSÉVEL SZERKESZTI MARIAY ÖDÖ
MAGYAR EGYETEMI NYOMDA, BUD
— LAPZÁRTA MINDEN HÓ 15-ÉN —
POSTATAKARÉKPÉNZTÁRI CSEKKSZ
37.473. — KIADÓTULAJDONOS: KIR

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem adunk

BILDENDE KUNST

MONATSCHRIFT – UNTER MITWIRK

Lyka Károly

László Oszkár

Szépmüvészet

1944. 66. l.

Lyka Károly

Zvód
2

Forum - 1934 - 22 i. l.
(Lyka Károly nyug-
dijazása.)

Felsőbalogh lelet VII. 16.

Lyka Károly

15

— **Lyka Károly képzőművészeti kritikái a Pesti Hirlapban.** A Pesti Hirlap mai számában olvasóink a magyar művelt közönség előtt évtizedek óta jól ismert értékes névvel, *Lyka Károly* nevével találkoznak. Ezeken a hasábokon Lyka Károly ezuttal először szerepel, mint képzőművészeti kritikus, egy nagy, eredményes mult után szól most a mi közönségünkhöz, amely bizonyára ugyanolyan szeretettel és várakozással fogadja, mint amilyen büszkén jelentjük be mi, hogy neve ezentul kitünő munkatársaink névsorát fogja disziteni. Lyka Károly mint festő kezdte; Münchenben, Rómában nagy mestereknél tanult, s amikor külföldről hazatért, több ismert napilap műbirálója lett. Harmincöt évvel ezelőtt megalakitotta a »*Művészet*« cimü emelkedett szellemü és értékes tartalmu folyóiratát. Ebbe irta mélyenjáró cikkeit, képekről, szobrokról, művészetről, a képzőművészet történetéről és fejlődéséről. Szava döntő sullyal esett latba minden képzőművészeti kérdésben, olyannyira, hogy Szinnyei-Merse Pál halála után ő kapott megbizást a *Képzőművészeti Főiskola* átreformálására. Rektora lett a nagytekintélyü főiskolának, tagja a *Kisfaludy-Társaságnak*, 1927-ben pedig a Képzőművészeti Főiskola őt választotta meg *felsőházi tagjául*. A képzőművészetről irott nagyszerü munkái könyvalakban kisebb könyvtárat tesznek ki. A Pesti Hirlapban ma megjelent első birálatával Lyka Károly megkezdette lapunkban nagyértékü és nagyjelentőségü képzőművészeti kritikusi működését, a jövőben ...ni fog a nagy tárlatokról, hozzá fog szólni ér...mes képzőművészeti kérdésekhez, ami azt je...ti, hogy olvasóinkat ennek a nagyszerü, ...rópai műveltségü és látókörü, minden szépért ... értékesért rajongó művészembernek biztos ...ze fogja vezetni a művészet szinesen bonyo...lt utvesztőjében.

Pesti Hirlap 1937. jan. 10.

— **Kóbor Tamást baleset érte.** Kóbor Tamás, a kitünő iró, az *Ujság* főszerkesztője, szombaton délután hazafelé menet, a Lenké-téren egy autobuszról rosszul lépett le, *megcsuszott és balkarjára esett.* Autotaxin bement a Budai Szentegylet Maros-utcai kórházába, ahol megállapitották, hogy *bal felsőkarja eltörött.* Karját összeillesztették, majd gipszbe tették. Néhány napig a kórházban kell maradnia.

— **Meghalt egy régi magyar vidéki ujságiró.** Gyuláról jelentik: *Dobay Ferenc*, a legrégibb magyar vidéki ujságirók egyike, meghalt. Edesapja gyulai polgármester és nyomdatulajdonos volt. *Dobay Ferenc* 1865-ben született, elvégezte a kereskedelmi akadémiát, majd Bécsben kitanulta a nyomdászmesterséget, Budapesten pedig a betüöntést. Ebben a szakmában a legképzettebb mesterek közé tartozott. Budapestről hazatért Gyulára, ahol átvette édesapja nyomdájának vezetését. A társadalmi életben is nagy szerepet játszott. A Békésvármegyei Takarékpénztár ügyvezető alelnökévé választotta, az ipartestületnek pedig első elnöke volt. Vasárnap délután temetik.

— **A csongrádi NEP nyilvánosan elégetteti a „Bomba"-röpirat példányait.** Szentesi tudósitónk jelenti: Beszámoltunk arról, hogy a Csongrádon „Bomba" cimmel megjelent röpirat súlyos támadást tartalmazott *Piroska János* polgármester, *Czaich Endre* helybeli NEP-elnök és *Kozma György* főispán ellen. A polgármester és a főispán tudvalevően felhatalmazást kért a rágalmazási és becsületsértési bünpör megindítására. A „Bomba" értelmi szerzőjét eddig nem sikerült megtalálni; a felelős kiadóként feltüntetett *Biró István* nem vállalja a felelősséget. A *csongrádi NEP* választmányi ülésen foglalkozott a röpirat-üggyel és elhatározta, hogy *a „Bomba" összes megtalálható példányait összegyüjtik és nyilvánosan elégetik.* Igy akarnak elégtételt szolgáltatni a megtámadott tisztviselőknek.

— **A Magyar Külügyi Társaság** az idén is több vidéki városban rendez külügyi estéket, amelyeken különböző külpolitikai tárgyu előadásokat tartanak. A legközelebbi est január 15-én Karcagon lesz, ahol dr. *Eötvényi Olivér* ny. főispán és dr. gróf *Zichy Ernő* tb. fő konzul tartanak előadást.

— **Hirtelen meghalt a debreceni főrabbi.** Debrecenből jelenti a *Pesti Hirlap* tudósitója: Dr. *Schlésinger Sámuel* debreceni főrabbi szombaton délu[tá]n 51 éves korában szivszélhüdésben hirtelen megh[a]-

Lyka Károly =

Nemzeti romantika
Bp. [1942] Könyvism.
Mariay Ödöntöl

Szépmüvészet

1943. 95. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Lyka Károly

förendikási
tag
életr. archéjjel

erőd
z

Lengyel László és
Vidor Gyula dr

Magyar országgyűlési
almanach. 1931–36
Bp. 1931 489, 490.

MOB kat. 1516-n

Kőrgg, múr

282

Lyka Károly, művészeti író,
szül. 1869 Budapesten. Münchenben és Rómában tanult, azután itt hon több napilap művészeti kritikusa volt. 1902 óta szerkesztette a Művészet c. folyóiratot. 1920. óta a ~~Képzőmű~~ bpsti Képzőmű-főiskola tanára. Önálló művei: Kis könyv a művészetről (1904), A Képirás szabb irányai (1906) A Képzőművészetek tört. és technikai fejlődése (1909) A táblabíró világ művészete (1922).

Zimm

fest

(neine

A münchenii festo akadémia
tanára a mult szárad negyv
nes éveiben.

Lyka Károly

szül. 1869. jan. 4. Pest

Krück. II. 187. l.

Vatikáni Réptár III. 156, 157.

Lyka Károly Mjitra

Miscsarnok

1894, tavaszi Eiáll.

Északamerikai Egyesült Államok III. 53.

Lyka Károly, festő és író, szül. 1869-ben Budapesten, hol atyja építész volt.

1888-ban Herterich élő modelles osztályát látogatta a müncheni képzőművészeti akadémián

n, 1864.

, ezüst, ovális és gerezdes alak, négy csigás lábon áll, gazdag
füllel. Födelén kelvirágalaku gomb, két oldalán cimerpajzs.
jegy. Ezüst-kiállitás 839. sz. H—43·5 cm. London, 1837—38.
oval, mit Neobarockdekor und Wappen. London, 1837—38.

pire diszü keskeny peremmel és két kigyóalaku füllel. Magyar,
lber, mit Empiredekor. Ungarisch, Empire. Ca 4000 gr.

968. LAPOS ZSEBÓRA, arany, vésett és k
& Fils A Buttes en Suisse. Üvegburá
Gravierung und Emaildekor. Schweiz

969. KARPEREC, arany, kék zománccal, g
Armband, Gold mit blauem Email, I
meier. 161 gr.

970. ZENÉLŐ SZELENCE, ezüst, felületé
Német, XIX. sz. — Spieldose, Silber,
singender Vogel. Deutsch, XIX. Jh.

971. NYAKLÁNC, többsorosan csavart a
gewundene Perlreihen. XIX. Jh.

972. NYAKLÁNC, arany, smaragdokkal
összetéve. Magyar, XVIII. sz. — Hals
glieder und aus zwei Armbände zusa

973. CHATELAIN, csüngő gömbös óráva
György alakjával. A magyar ékszerek
Uhr, Silber, vergoldet, mit Türkisen,
rischen Stil.

974. KARKÖTŐ, BROS ÉS KÉT FÜLBE
kel és gyöngyökkel. A magyar ékszere
Silber vergoldet, mit Schmucksteine

Lyka Károly

vód
z
Lehel romantikától

69–72. l.

említi már a főoltár-freskót
Sőt 1777-ben már nemcsak Maulbertsch
olafreskójáról olvasunk, hanem Kremser
midt főoltárképéről is.[20] Tudjuk azt is, hogy
utóbbiról Haubenstricher 1774-ben metszetet
ki, melyen említi, hogy a kép a váci székes-
ház főoltárképe.
Tovább menve, Kremser Schmidt mellékoltár-
eiről készült metszetek felirata és dátuma
mutat, hogy azok már 1770—71-ben he-
kön állottak. Ha meggondoljuk, hogy a mel-
oltárok rendszerint később készülnek el, mint
főoltárkép, valamint azt, hogy pszichológiai
npontból nem valószínű, hogy Maulbertsch
dőben dolgozott volna Vácon Kremser
nidttel, akinek főoltárképével az ő freskó-
eltakarták, valószínű, hogy a főoltár-freskó
azása legkésőbb 1774-ben megtörtént. Ezt
oltár fölötti tábla felirata: DEO SERVA-
RI SACRUM: A MDCCLXXIV, is meg-
ti. Viszont, ha igaz, hogy Kremser—
nidt főoltárképe korábban elkészült, mint
770—71-ben készült mellékoltárképek, ak-
a Maulbertsch-freskónak legkésőbb már

< Lyka Károly >

könyve

< > A képzőművészet és iparművészet határai. Az Orsz. Magy. Iparművészeti Muzeum ismeretterjesztő előadásai.
Bp. é. n.
(1907)

Sandoval
Srinivasaraga

< Lyka Károly >

Könyve

< >: A művészet könyve. (Műveltség Könyvtára VII.) A képzőművészetek történeti és technikai fejlődése. H. cs. n.

Bp. Athenaeum

1909

r.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Lyka Károly

könyve

Lyka határai

B

< Lyka Károly >

< ? A művészet könyve. Ism. Hekler Antal - Arch. Ert. 1910. 81–83. l.

1904. VI. 17.

Beszterczebánya.

Kettős példánysk (339/1904.)

Lyka Károly

Ferdinand bolgár fejedelem és Mária Lujza hercegnő eskövője Villa Pianorében c. rajza

Repr.

Vas. Ujs

1893. 319 l.

Lyka Károly

l.

Lex Magyarország

355. b. l.

Lyka Károly

arck. repr.

Lex Magy Társ

48. tábl.

95 S. mit 40 Abbildungen.

IV. Heft. **Der Kreis Mühlhausen.** Von denselben Verfassern. VI. und 144 S. mit 95 Abbildungen. M. 3.

V. Heft. **Der Kreis Sangerhausen.** Bearbeitet von Dr. Julius Schmidt. Mit einer Glockenschau von Gustav Sommer, kgl. Bau-Inspector a. D. VI. und 122 S. mit 97 Abbildungen. M. 3

VI. Heft. **Der Kreis Weissensee.** Unter Mitwirk. v. Dr. th. Heinrich Otte, Pastor em., bearbeitet von Gustav Sommer, kgl. Bau-Inspector a. D. VI. und 73 S. mit 46 Abbildungen. M. 3.

VII. Heft. **Die Grafschaft Wernigerode.** Unter Mitwirkung des Archivraths Dr. Ed. Jacobs, bearbeitet von Gustav Sommer, königl. Bau-Inspector a. D. XII. und 172 S. mit 115 Abbildungen. M. 3.

VIII. Heft. **Der Kreis Merseburg.** Unter Mitwirk. v. Dr. th. Heinrich Otte, Pastor em., bearbeitet von Dr. Johannes Burkhardt, Pastor, und Otto Küstermann, Pastor. Mit 258 in den Text gedruckten Abbildungen und 3 Beilagen. M. 6.

IX. Heft. **Der Kreis Eckartsberga.** Unter Mitwirk. v. Dr. th. Heinrich Otte, Pastor em., bearbeitet von Gustav Sommer, kgl. Bau-Inspector a. D. Mit 50 in den Text gedruckten Abbildungen. M. 2,50.

Von der Neuen Folge erschien:

Die Stadt Halle und der Saalkreis, bearbeitet von Gutav Schönermark, Architekt. Mit zahlreichen Abbildungen. Erster Band. Lieferung 1 — 8, jede Lieferung zu dem Preise von M. 1,50.

Alle Buchhandlungen nehmen Bestellungen an. Jedes Heft wird auch einzeln abgegeben.

Halle a. d. S.

Otto Hendel.
Verlagshandlung.

Lyka Károly

1920. év közepén Lyka K. mint megbízott igazgató veszi kezébe a főiskola reformjának ügyét, s a következő 1921. évben e tisztéről lemondva, rektora lesz a főiskolai jellegűvé emelt intézetnek 1923-ig.

Ferkèpzomfoiskévk. 4. l.

Az Országgyűlés felsőházának a képzőművészeti iskola részéről megválasztott tagja volt 1933. jan. 1-ig.

u. o. 16. l.

~~Almanachja, A. M. Tud. Akadémia~~

~~— 1886-1915. X. 168.~~

Lyka Károly

Lyka Károly. — Jelentés a Lipótvárosi Kaszinó irodalmi díjáról. — Irta Alexander Bernát. Budapesti Hirlap, febr. 23.

1911.

(Művészet 1911. 196 l.)

Lyka Károly. Irta Alexander Bernát Uj Idők 1911. márc. 5.

u. o.

ıeretlen mester.

ı. századból.

ltan és arczélben van ábrázolva.
ztteszerű fejdísze alatt füleire
ob arany-nyaklánczot és kettős
emlékekkel, ingválla korczos s
san kivágott. Körirata: »ANNA

, méretei 6 : 6 cm. — Lelt. sz. 371.
ct a Nemzeti Múzeum régiségtárá-
; 1885 április 14-én (97–885 rgst. sz.

255.

Lyka Károly

A magyar művészek a Művészet ellen, avagy: a rosszul szerkesztett művészi folyóirat. Jeltelen cikk. Pesti Hirlap okt. 31.

1909

(Művészet 1909. 416. l.)

Készletbélyeg TV. 88, 90.

LYKA *Károly*, művészeti író, * Budapest 1869 jan. 4. Münchenben és Rómában végezte tanulmányait. Művészeti kritikával foglalkozott, 1902-től szerkesztette a *Művészet* folyóiratot, s néhány kötetet írt (A Képzőművészetek tört. és techn. fejlődése. A táblabíró-világ művészete, Művészettörténet). 1920. megbízást kapott a Képzőművészeti Főiskola újjászervezésére; u. i. a művészettörténet tanára. E lexikon munkatársa.

Kg II 57 l

Ramhover, Maria Sophia V. 160

Lyka Károly

Irod

Petrovics Elek –

Ferenczy Károly –
Bpest, é. n. Művészeti
Pantheon. 29. l –

KÖNYVKIÁLLÍTÁSUNK

december hó folyamán

állandóan

és 18-án, vasárnap is

egész nap

dijtalanul megtekinthető.

Lyka Károly

amit festő

Cvod

Réti István:

Szinyei Merse, Ferenczy,

Thorma.

MAGYAR MUVESZET

1938. 65. l. 72. l.

áros polgármestere

BUDAPEST
938 FEB 28 15
LTh

os Bizottsága

KUMAPEST SZÉKESFŐVÁROS POLGÁRMESTERI XIII. ÜLT.

X. Hőgyész Endre u 10

III. 529. Lyka Károly, 19 éves, kath., szül. Budapesten, Magyarországon, atyja építész, Herterich élő modelles osztálya, 1888 okt. 13.

Lom 187 l.

۴۱۲۲

Mária Terézia:

Egész alak, lóháton, szem-
lapja háromszögletes, s párokája
tart s baljával ágaskodó lován
bát ujján széles hajtókával, lov
A balra fordult ló szalagcsokrok
fa díszlik s balra a háttérben
három sorban:

Mar

Regina Hungariae, et Bohemiae
riae, Pannoniae, Carniolae, A
quam Inferioris Lusatiae, Com
ronata Pragae 12. May 1743
s legalól jobbra: „Steph. M

Jelete modor, méretei 50

Ltha 7746

55/93 N° 1956

Lyka Károly
Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

NÉPSZABADSÁG
1964 DEC 24

A Kossuth-díj nagydíjával tüntették ki Lyka Károlyt

1021

A Minisztertanács *Lyka Károly* művészettörténésznek — akit a Kossuth-díj első fokozatával korábban kitüntettek — a magyar képzőművészet és a világ képzőművészetének magas színvonalú ismertetéséért, képzőművészeti kritikai tevékenységéért és egész életművében a realista művészetért vívott sok évtizedes harcáért — 95. születésnapja alkalmából — a *Kossuth-díj nagydíját* adományozta.

A kitüntetési hétfő délben *Kállai Gyula*, a Minisztertanács elnökhelyettese, a Kossuth-díj bizottság elnöke adta át. A kitüntetés átadásánál jelen volt *Aczél György*, a művelődésügyi miniszter első helyettese, *dr. Gál Tivadar*, a Minisztertanács titkárságának vezetője, *Mikus Sándor*, a Kossuth-díj bizottság tagja és *Domanovszky Endre*, a Magyar Képzőművészek Szövetségének elnöke. (MTI)

ságkötésekor ajándékot
pedig, akinek a közeli
tozója meghal, segélyber
jük. A pénzt a tagság a
minden fizetéskor, tehá
kétszer egy-egy forintot.
vaslatot dolgozta ki a
és a tagság el is fogadt

Nem az egy forintról van szó

— *Egy kivétellel* — helyesbíti saját magát Scherczer elvtárs, és örökké vidám arca egy percre elborul. — De ez az egy nagyon rosszul esett nekem. Nem tételeztem volna fel Tóth Józsefnéről, hogy sokallja azt az egy forintot és nem írja alá a határozatot. A brigádja, az *Előre*, meg különösen rossz néven vette ezt tőle. A bizalmijuk, Králikné egyre ajánlgatta: *„Inkább befizetjük helyette a kétszeres összeget is, csak ne éppen a mi brigádunkban legyen olyan, aki így elkülöníti magát."* Nyugtatgattam, hogy nincs semmi baj, ha Tóthné nem ad, hát nem ad. Nem kényszerítjük, majd rájön, hogy rosszul tette. Úgy is lett. Amikor Mikuláskor csomagot osztottunk (a pénzt én előlegeztem, illetve a nővérem adta

gadunkban, csak meg kellene ér-
tetni velük, hogy ne egyedül a saját munkájukkal törődjenek, hanem áldozzanak egy kicsit többet a közösségért. Ha Kálmán bácsi ezt szokott mosolygós modorában megbeszélné velünk, biztosan változna nálunk a helyzet. S elérhetnénk mi is oda, ahová a Gagarin meg a Kossuth brigád eljutott.

Miért akart lemondani Kovács Irén?

A Kossuth meg a Gagarin brigádról valóban alig győzi az ember a sok jót és szépet feljegyezni. E két, erősen összeforrott kis kollektíva már elnyerte a szocialista brigád címet, s pél-

Lyka Károly

képz. főiskola rendes tanára

1920 —

művészettörténet

Évk képz főisk. 1931-32. 75. l.

Miksa főherczeg.

Mellig, jobbra, keretbe hely
faragott keretnek disze felül lob
pálmaág és alól a tigrisbőr előtt
vértbe öltözött és mellén a Johar
irata a kép alatt két sorban:

Ertz Herzog Ma
Teuts

és ezután jobbra: 31.

Rm., mér. a

Szn. 18
332-90

MDK

Lyka Károly

A Szinyei Merse Pál Társaság közgyülése.
Az Est 1936. febr. 2. 10.l.

MDK

Lyka Károly

Lyka K.: Téli tárlat 1900-1901. 34.l.

MDK

Lyka Károly

A Balaton tájfestészetünkben. Szépművészet
1941. 168.l.

MDK

Lyka Károly

Lyka K.: Szinyei Merse Pál. Magyar Muzsa 1920. 4. sz. 164-170.l.

MDK

Lyka Károly

Falus Elek. Magyar Művészet 1933. 8.sz.
232.l.

MDK

Lyka Károly, müv.tört.

Pasteiner Gyula lemondása után eleinte Hekler Antallal, majd később egyedül a müvészettörténetet tanitotta a Föiskolán. Haller I. kult.miniszter ismerve a Föisk. belsö zilált állapotát Lyka K.-t bizta meg az intézmény uj szervezetének kidolgozásával.

Kempföisk. 15-18.l.

MDK

Lyka Károly

Lyka K.: A Mücsarnok téli tárlata. Uj Idők 1903. II. 278.l.

MDK

Lyka Károly

Pályázat. Magyar Művészet 1926. 5. sz. 304.l.

MDK

Lyka Károly

A Szinyei Merse Társaság ünnepi hete. Nemzeti Ujság 1935. febr. 2.

MDK

Lyka Károly

Lyka K.: A Mübarátoknál. Uj Idők 1904-5. XI. 28.sz. 34.l.

M.D.K.

Lyka Károly

A Képzőművészeti Főiskola rektor-professzorával folytatott interju során beszél a művésznyomorról.
/A lap hiányos, a cikk befejező részét kivágták, igy nem lehet megállapitani, hogy érdemben milyen megoldásról beszél./

Vége a bohémvilágnak c, közl.
Szinházi Elet. Bp. 1928. okt. 14-20. XVIII. évf. 42. sz. 98. lap.

MDK

Lyka Károly

tb. tag

A "Kéve" Müvészegyesület tisztikara és tagjai.Kéve XX. kiáll. 1929.

MDK

Lyka Károly

A Szinyei Merse Pál Társ. Értesitője. 1927. febr. 3. sz.

MDK

Lyka Károly

Magyar Iparművészet 1917. 7. sz.

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV., Dózsa György út 41

szövarch.117.~~xix~~. 1.ó

Lyka Károly

Boldizsár István kikérdezése
kikérdező:Artner Tivadar 1958.jan

Müv.Tört.Dok.

Benkhardt Ágost

szövarch.115

MDK

Lyka Károly

Uj Idők 1909. XV. évf. 52. sz.

MDK

Lyka Károly

Művészi fejléc és záródisz pályázat. Művészet 1903. 62.l.

MDK

Lyka Károly

Lyka K.: Téli tárlat 1900-1901. Bpest 1901.

MDK

Lyka Károly

Magyar Iparművészet 1911. 269.l.

MDK

Lyka Károly

Lyka K.: A Mácsarnók téli tárlata. Uj Idők 1903. II. 532-533.l.

MDK

Lyka Károly

Schulek Frigyes emlékünnep. Magyar Mérnök-és Épitész Egylet. 1921.

MDK

Lyka Károly

Lyka K.: Farkas István képei. Uj Idők 1932. márc.6.
281.l.

MDK

Lyka Károly

Lyka Károly: Magyar mesterek. Uj Idők 1917. XXIII. évf. 18. sz. 415-416.l.

M.D.K.

Lyka Károly

"Érdekfeszitő munka a müvészetek történetéről" cimmel beszámoló Lyka Károly: "Müvészetek története" c. müvéről. A lap hozza a könyv cimlapjának repr.-ját.

Szinházi Élet. Bp. 1933. május 28-~~i~~ juni. 3. XXIII. évf. ~~évf~~. 23. sz. Irodalmi Élet melléklete a lapnak.

MDK

Lyka Károly

Lyka K.: Helytelen szobrok. Uj Idők 1929. ápr. 21. 17. sz. 531-532.l.

MDK

Lyka Károly

Művészkörökben nagy meglepetéssel fogadják a Madách-emlékmü döntését. Uj Magyarság 1938. okt. 19.
6.1.

MDK

Lyka Károly

Kisfaludi-Strobl Zs. Madách szobrát állitják fel a Döbrentey-téren. Nemzeti Ujság 1938. okt. 19. 13.1.

MDK

Lyka Károly

Kisfaludi Strobl Zs. a Madách-szoborpályázat nyertese. Pesti Hirlap 1938. okt. 19. 7.l.

MDK

Lyka Károly

Lyka K.: Kisfaludy Károly, a festő. Magyar Művészet 1930. 605-606.l.

Lyka Károly

Katalógust írt a szentendrei
művésztelep jubiláris kiáll-ra

A szentendrei művt. jub. kiáll-ra.
Nagyszlopi György

Népszava
1956. okt. 3.

MDK

Lyka Károly

A Régi Uj Idők. Santa Quaranta. Az Uj Idők számára rajzolta (1897) Lyka Károly. Repr.

Uj Idők. 1935. Karácsony. 52.sz. 965.lap

MDK

Lyka Károly

Lyka K.: Művészeti élet és irodalom. Magyar Művészet 1929. 637.l.

MDK

Lyka Károly

Lyka K.: Szőnyi István kiállitása. Esti Kurir 1924. jan. 13. 1o.l.

MDK

Lyka Károly

A Szinyei-Társaság reprezentativ kiállitása.
Pesti Napló 1937. okt. 17. 12.1.

MDK

Lyka Károly

Magyar Művészet 1926. 35.l.

MDK

Lyka Károly.

A szó szoros értelmében hézagot pótló mü megirására vállalkozott a magyar képzőmüvészet két lelkes munkása. Egyik , kik mindaketten olyan mü történeti munka létesitését akarják, amely kimeritően lexikon szerü beosztásban a magyar képzőmüvészek életrajzát, munkásságát méltatná. Ezért felhivást intéztek a müvészekhez, h. éppen adatokat szolgáltassanak be.

Magyar Müvész-Lexikon.
Uj Idők V 151-152.l.

1.-es sz. cédula M.D.K.

Lyka Károly

Koroda Miklós: Kakukkfü az emlékezet márványtábláján c. interjujában számol be többek között arról, hogy "A Minisztertanács Lyka Károlynak, a világhirü magyar müvészettörténésznek 95. születésnapja alkamából a Kossuth-dij nagydiját adományozta."
Lyka Károly festőnek készült, a müncheni akadémián tanult, majd Nagybányán tájképeket fest azután végigzarándokolja Olaszországot, Görögországot, Kisázsiát. Utána "letette a palettát s tollra cserélte az ecsetet, katedrára a műtermet"-irja Koroda Miklós.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1964. jan. 3. VIII. évf. 1. sz. 18-19. lap

— **A Képzőművészeti Főiskola Évkönyve.** Az ország egyetlen művészneveló iskolájának elmult évéről (1935—1936) most számol be gondosan megszerkesztett évkönyvben *Ferenczy* József dr., az intézet főtitkára. Az adatok figyelmes összehasonlitása után megállapitható, hogy az országnak erről az egyetlen művésziskolájáról, amely arra volna hivatott, hogy külföldről is magához vonzza a tanulnivágyó fiatalságot, felettébb mostoha módon gondoskodik a kultuszkormány. Még mindig tart az a szégyenletes állapot, hogy télidőben délutánonként egyáltalán nincsen tanitás, mert a minisztérium se fütőanyagot nem ad eleget, sem a modellállitás költségét nem vállalja. A „szénszünet" nevü külön botránya az intézetnek csak részben enyhült, tudniillik tavaly rövidebb tartamu volt, mint az előző esztendőkben. Alig érthető, hogy az intézet több tanári széke hosszu idő óta betöltetlen, köztük az annyira fontos művészettörténeti tanszék, amelyet a nagyérdemü Lyka Károly felesleges nyugdijba küldése tett vákánssá. A főiskola rajztanárjelölt növendékei emiatt teljes egy évet vesztenek. Az intézet életére vonatkozó érdekes adatokon tul két kegyeletes emlékező irás ad külön értéket az Évkönyvnek. Az egyikben *Pilch* Dezső irja meg Várdai Szilárdnak, az intézet volt igazgatójának életét és méltatja működését, a másikban azok az előadások sorakoznak egymás mellé, amelyeket Székely Bertalan születésének századik évfordulója alkalmából a főiskola Székely-ünnepélyén tartottak *Benkhard* Ágost, *Lyka* Károly, *Nagy* Sándor és *Lándor* Tivadar. Várdai Szilárd és Székely Bertalan művészi fametszetü arcképe diszíti az emlékezéseket.

Lyka Károly

A akkiállítás bíráló bizottságának tagja

Magyarság 1925 XII. 16

Lyka Károly

A „magyar alkkiállítás"
bízáló bizottságának tagja

Magyarság 1925 V. 21

Lyka Károly

Lotz Károly emlékezete cimen előadást tartott,
a Szinyei Társaság Lotz-emlékünnepélyén.

M.O.933.XII.16.

MTK.

Lyka Károly

Hajdu Béla megemlékezése

Északmagyaország 1967 febr.21.

Lyka Károly

A Szinyei Társaság-emlékülésén előadást tartott Lotz életéről és művészetéről.

N.U.933.XII.15.

Lyka Károly

A háború után az Ő kezébe került a Képzőművészeti Főiskola irányítása

Pest. Napló 1937 III 20.

2.-es sz. cédula M.D.K.

Lyka Károly

Tanitott a Müvészeti Akadémián, majd a Főiskolán. Harmincnál több könyvet irt, lapot szerkesztett s most rendezi emlékiratait.
A cim: "Kakukkfü az emlékezet márványtábláján"- arra utal, hogy Lyka Károly "szerelmese a thymusoknak...személyesen ismeri a kakukkfü valamennyi európai nemzettségét.." szereti ezt a vadon termő füvet, amely "..a nép virága, orvossága és illatszere."

A müvész fényképét bemutatja a lap.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1964. jan. 3. VIII. évf. 1. sz. 18-19. lap

MDK

Lyka Károly

Szinyei emlékünnepély, Szinyei Társ. Akadémia.
1941. febr.

MDK

Lyka Károly

Tornyai János temetése, Pesti Napló 1936.
szept. 24. ~~ix~~ 12.l.

Művészetelmélet

Művészet, II., 1903. 361-371.

Lyka Károly: Mednyánszky stilusa.

MDK.

Lyka Károly

Pogány Ö.Gábor és László Gyula megemlékezései temetése alkalmából

Müvészet 1965 7.lap 48-49.

MDK

Lyka Károly

Pilch Dezső: Vaszary János. Az Orsz. M. kir. Képzőművészeti Főisk. Évk. 1937/38-1938/39. 49-59.l.

MDK

Lyka Károly

Farkas I.:A halhatatlan törzsvendég. Lechner Ödön és müvész asztaltársasága.Pesti Hirlap 1936.máj.21. 11.l.

DEI MONUMENTI IN UNGHERIA

ene quale influenza, spesso deci-
rciti sulla tutela dei monumenti
assistenza ci può prestare nel
due temi appartengono strettaman-
. Tuttavia nella mia breve rela-
re gli aspetti teorici del proble-
pratiche e dei risultati che la
gherese ha realizzato in questo

nare che in Ungheria all'incirca

MDK

Lyka Károly

Lyka Károly: A müvészetek fejlődése. Uj Idők 1929. 41. sz. 424.l.

MDK

Lyka Károly

Lyka K.: Szecessziós stilus - magyar stilus. Müvészet 1902. 175-180.l.

MDK

Lyka Károly

/e.e./: A Szinyei Merse Pál Társaság Barátainak Köre. Magyar Művészet 1925. 1. sz. 56.l.

MDK

Lyka Károly

Lyka K.: Téli tárlat 1900/1901. 31.1.

MDK

Lyka Károly

Székely Bertalan emlékünnep a Mücsarnokban. Pesti Napló 1935. dec. 13. 13.l.

MDK

Lyka Károly

Művészet 1916.

Lyka Károly

A Eprestert ben delyorott

Magyar Hirek 1969 IV. 5

1.sz. cédula.

M.D.K.

Lyka Károly

Frank János: "Lyka Károly" cimmel emlékezik meg a müvészről, s elmondja, hogy akkor került a Képzőművészeti Főiskolára, mikor az első világháboru kitört, 1914-ben. Beszél a Főiskolán a Lyka-féle reformról.
Ebben az időben a Főiskolát a hadikórház foglalta el és a különböző tantárgyakat a városban szétszórva tanitották, ahol valami hely akadt. 192o-ban Lyka Károlyt bizták meg a Főiskola életre keltésével.

Élet és Irodalom, Bp. 1969. juli.19.
XIII. évf. 29. sz. 8. lap

2.sz.cédula.

M.D.K.

Lyka Károly

Amikor a Képzőművészeti Főiskola létrehozására vonatkozó megbizást megkapta, tanerőkről kellett gondoskodnia. Ekkor hivta meg Csók Istvánt, Vaszary Jánost, Rudnay Gyulát és Kisfaludy Stróbl Zsigmondot, akik éveken át ingyen tanitottak, mert a minisztérium nem tudott állást biztositeni a Főiskolán előadó tanároknak.

Élet és Irodalom, Bp. 1969. juli. 19.
XIII. évf. 29. sz. 8. lap

MDK

Lyka Károly

Művészet 1912. 254.1.

MDK

Lyka Károly

Irodalmi bajok és örömök. Uj Idők 1928. 21. sz. 629.l.

MDK

Lyka Károly

Lyka K.: Zsolnay Vilmos. Magyar Iparmüvészet. 1900. máj. 3. sz. 93-101.1.

MDK

Lyka Károly

Képek a tavaszi kiállitásból. Vasárnapi Ujság 1900. 17.sz. 271.l.

MDK

Lyka Károly

Lyka K.: Téli tárlat 1900-1901. Bpest 1901. 50.l.

MDK

Lyka Károly

Kampfisk.

MDK

Lyka Károly

A Szinyei Merse Pál Társaság tagjai 1940.

MDK

Lyka Károly

Örményi M.: Rajongó levél - képekről és szobrokról.
Magyar Nők Lapja 1942. márc. 1. 13.l.

Lyka Károly, [ ] MDK

1965. máj. 6-án temették el Lyka Károlyt. A koporsót a Kossuth-mauzóleum előtt ravatalozták fel.

Lyka Károlyt díszsírhelyen temették el, Weiner Leó zeneszerző és Nagy Balogh János festőművész sírja mellett.

–: Mély részvétte kísérték utolsó útjára Lyka Károlyt 8

NÉPSZABADSÁG, 1965. máj. 7.

Lyka Károly, [ ] MDk

Meghalt 96-éves korában. Temetése máj. 6-án a Kerepesi temetőben.

Lyka Károly nemzedékek nevelője.

—: Meghalt Lyka Károly 8

NÉPSZABADSÁG (Dp. 1965. máj. 4.

Lyka Károly 1869–1965

Kezyre volt a nagybányai
művészet elismertetésében, és a
20-a érekben a művészkéjzé
megnyitásáért vivott hatalban.
Festőnek indult. Hét értizedenét
írta könyveit, cikkeit.

Nagyvarad, 1965, máj 4, 2 old.

Lyka Károly, [ ] MDK

festőként kezdte, Münchenben
a Hollósy-körhöz tartozott.

Hatner Tivadar: Kossuthnál Torinóban és
a 95. születésnap 3

EST! HIRLAP, bp. 1964. jan. 3.

MDK

Lyka Károly

A Szinyei Merse Pal Tars.évi rendes közgyülésén Lyka Károly társelnököt,művészeti irót, a Magyar Művészet szerkesztőjét a Társaság tiszteleti tagjává választotta.

Magyar Művészet,1935. 2.sz. 58.l.

Lyka Károly

Siremlékre Mellett hantolták el Ferenczy Bénit.

Magyar Nemzet, 1967. VI. 23. 4. o.

MDK

Lyka Károly

Lyka K.: A Szinyei Merse Pál Társaság kiáll. Magyar Művészet 1926. 1. sz. 2.l.

MDK

Lyka Károly

Magyar Művészet 1926. 1. sz. 35.1.

MDK

Lyka Károly

Lyka K.: Uj képek a Nemzeti Szalonban. Uj Idők 19o1. VII. 44.sz. 392.l.

M.D.K.

Lyka Károly

Kóla Margit Csók Istvánnal folytatott interj
jának keretében hozza a lap a Szinyei Tár
saság elnökségének fényképét, melynek tagja
Lyka Károly is.

Szinház, Bp. 1946. ápr. 26.-május 2. II.évf.
15. sz. 9. lap

M.D.K.

Lyka Károly, író (1869-1965)

mint festő kezdte pályáját és már Münchenben a Hollósy körül csoportosuló magyar festőr közéhez tartozott. Hollósynak és tanítványainak Nagybányára való átköltözése után Lyka felhagyott a festészettel. Mint műkritikus nemcsak a Nagybányai iskola hanem az egész magyar művészet számára mulhatatlan érdemeket szerzett.

Antal Kampis: Kunst in Ungarn,
Bp. 1966. Corvina

293 old.

M.D.K.

Lyka Károly,Festő,Müv.történész,

Nagybányai festő volt,de csakhamar áttért az elmélet mezejére.516.o.1920-ban a Főiskola elavült szervezetét megreformálta.521.o.

Kampis Antal: A képzőművészetek

A Kultúra Világa.III.köt.A képzőművészetek,a zene, a szinház és a film.Minerva.1960.Bpest

MDK

Lyka Károly

Lyka K.: Téli tárlat 1900-1901. Bpest 1901.

Lyka Károly

Évfordulójánál megemlékezés

Dévényi Iván: Képzőművészeti évfordulók
Jelenkor, Pécs 1969. dec. 1098-1099. l.

Lyka Károly

tanítványa volt Istvánffy

Hildegard – emlitve

Magyar Nemzet 1971 február 2

4. old.

– Napló

MDK

Lyka Károly, [festő]

író,

esztéta

Most jelent meg „Vándorlásaim a művészet körül c. posztumusz önélet írása.

Lyka Pesten született 1869. jan. 4-én.

Festőnek készült. — stb.

— : Lyka Károly 6.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. febr. 8.

Lyka Károly

Bibliográfia: A festő Lyka Károly. Művelődéstörténeti Értesítő, 1964, 2 sz. 74. l. Lengyel Géza.

Fiola Pál: Vaszary János bibliográfia és bibliográfia, Kaposvár, 1970.

40 l

Lyka Károly

1887 őszén, 18 éves korában München-be utazott, hogy ott az akadémiára beiratkozzon.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet körül, Budapest, 1970. 3631

291

Lyka Károly

1892-évben Münchenben, majd Nürnberg- és Regensburgban időzött. Ugyanez évben Nápolyba utazott.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet körül, Budapest, 1970. 363 l

671.

Lyka Károly

Az évvégi kiállításon egyik életnagyságú aktját megvásárolta az Akadémia; egy kitüntetést és egy oroszlánt kapott érte.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet körül, Budapest, 1970. 363 l.

631.

Lyka Károly

A müncheni Akadémián első munkái alapján tandijmentes lett. Eleinte Herterich majd Hackl osztályán dolgozott.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet körül, Budapest, 1970. 363 l 61 l.

Lyka Károly

Münchenben a Hollósy Simon vezette iskolából átment az ottani Akadémiára.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet körül, Budapest, 1970. 363 l

61 l.

Lyka Károly

az 1890-es évek elején Rómából Tivoliba költözött.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művelt Nyugaton. Budapest, 1970. 363 l.

100 l.

Lyka Károly

római tartózkodása és Réti István párisi időzése alatt sűrű levelezés állott fenn

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet körül, Budapest, 1970. 363 l

132 l.

Lyka Károly

Kossuth Lajos halálakor Torinóba utazott.

Lyka Károly: Vándorlásaim a műcészet körül, Budapest, 1970. 363 l

136 l.

Lyka Károly

értesítést nyert Réti Istvántól, sikerült rábírnia Hollósy Simont, hogy helyezze át-tavasztól őszig-müncheni iskoláját Nagybányára.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet körül, Budapest, 1970. 363 l

172

Lyka Károly

1896 márciusában Olaszországból Magyarországra tért vissza.

Lyka Károly. Vándorlásaim a művészet körül, Budapest, 1970. 363 l

1721

Lyka Károly

megjegyzést tesz Stróbl Alajos bp.-i
szent István szobrára vonatkozóan.

Lyka Károly: Vándorlásaima művészet
körül, Budapest, 1970. 363l

2041.

Lyka Károly

a milanói nemzetközi iparművészeti kiállítás díjkiosztó zsűri tagja Rauscher Lajossal.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet körül, Budapest, 1970. 363 l

272 l.

Lyka Károly

Tíz éven át folytatta e munkásságát, 1913 azonban kénytelen volt lemondani állásáról, mert kinevezték a Képzőművészeti Főiskolára.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet körül, Budapest, 1970. 3631

3191.

Lyka Károly

elfogadta a pannonhalmi és a Fővárosi Ipar-
rajziskola, majd a Felsőbb Iparrajziskola
művészettörténeti tanszékére való meghívást.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet
körül, Budapest, 1970. 363 l

3191.

Lyka Károly

1904-től a Fővárosi Iparrajziskolában a művészettörténet tanára.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet körül, Budapest, 1970. 363 l

275 l

Lyka Károly

apja János építész.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet körül, Budapest, 1970. 3631

3391.

Lyka János

építész (1841–1934) Lyka Károly apja. Nyitrából került Pestre, ahol tervező irodát nyitott. Az 1871-es bécsi gazdasági összeomlás után visszatért Nyitrára.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet körül, Budapest, 1970. 363 l 339 l.

Lyka Károly

„Gyerekek"; lav. tus, akv., 19 x 11.4 cm.
a szerző vázlatkönyvéből; 60. sz. reprodukció.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet körül, Budapest, 1970.

Lyka Károly

„Esőben", lav, tus, okr., 11.5 x 19.4 cm; a Retzó vállalkönyvéből; 59. m. reprodukció!

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet körül, Budapest, 1970.

Lyka Károly

„Róma", ceruzarajz, papír, 19.5 x 11.5 cm; a szerző vázlatkönyvéből; 58. sz. reprodukció.

Lyka Károly: Vándorlásaim a műcészet körül, Budapest, 1970.

Lyka Károly

„Róma", ceruzerajz, 11.5 x 16 cm; a szerző vázlatkönyvéből; 57 sz. reprodukció.

Lyka Károly: Vándorlásaim a műcészet körül, Budapest, 1970.

Lyka Károly

„Tivoli", ceruza, papír, 11.5 x 16 cm ;
a szerző vázlatkönyvéből; 69 sz. reprodukció.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet
körül, Budapest, 1970.

Lyka Károly

„Tivoli", ceruza, papír, 11.5 x 16 cm.; a szerző vázlatkönyvéből. 68. sz. reprodukció.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet körül, Budapest, 1970.

Lyka Károly

„Anzio," ceruzarajz, papír, 11.5 x 19.5 cm.
a szerző vázlatkönyvéből. Fb. sz. reprodukció.

Lyka Károly: Vándorlásaim a műcépet körül, Budapest, 1970.

Lyka Károly

„Nemitó", ceruza, papír, 12 x 19.5 cm; u szerző vázlatkönyvéből. 8 o. sz. reprodukció.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet körül, Budapest, 1970.

Lyka Károly

„Castelgondolfo", ceruza, papír,
11.4 x 19.5 cm; a „Bergó" vállalat könyvéből;
79. p. reprodukció.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet
körül, Budapest, 1970.

Lyka Károly

„Monte Cavo", ceruza, papír, 11.5 x 19.5 cm; a szerző vázlatkönyvéből. 78. sz. reprodukció.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet körül, Budapest, 1970.

Lyka Károly

„Anzio," papír, ceruza, 11.5 x 19.5 cm; a szerző vázlatkönyvéből. 77 sz. reprodukció.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet körül, Budapest, 1970.

Lyka Károly

„Anzio", papír, ceruza, 11.5 x 19.5 cm; a szerző vázlatkönyvéből; 76. sz. reprodukció.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet körül, Budapest, 1970.

Lyka Károly

„Porcari ház, Nettuno", ceruza, papír, 19.5 x 11.5 cm; a szerző vázlatkönyvéből. 84. sz. reprodukció.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet körül, Budapest, 1970.

Lyka Károly

„Nettuno," ceruza, papír, 11.5 x 19.5 cm.; a szerző vázlatkönyvéből; 83. sz. reprodukció.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet körül, Budapest, 1970.

Lyka Károly

„Nettunó", ceruza, papír, 11.5 x 19.5 cm, a szerző vázlatkönyvéből; 82. sz. reprodukció.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet körül, Budapest, 1970.

Lyka Károly

„Halászhajó!" Fix me; papír, ceruza, 12.5 x 20 cm.; a szerző vázlatkönyvéből, 145. sz. reprodukció.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet körül, Budapest, 1970.

Lyka Károly

„Salánzok", papír, ceruza, 10.5 x 17 cm,
a Petzó rézlatkönyvéből; 144. sz. reprodukció.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet
körül, Gondolat, 1970.

Lyka Károly

„Tengerport, Abbázia"; papír, ceruza, 12.5 x 20 cm.; a szerző vázlatkönyvéből; 143 s. reprodukció.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet körül, Budapest, 1970.

Lyka Károly

„Sonta Quaranta" (Epirus), papír, ceruza, 125 x 20 cm; u szerző vázlatkönyvéből. 140. sz. reprodukció.

Lyka Károly: Vándorlásaim a műcészet körül, Budapest, 1970.

Lyka Károly

„Görög pap a „Hungária" fedélzetén";
ceruza, papír, 20 x 12.5 cm; a szerző
vázlathönyvéből; 142. sz. reprodukció.

Lyka Károly: Vándorlásaim a műszeret
körül, Budapest, 1970.

Lyka Károly

Feszl Frigyes Vigadójában "Lechner Jenő és Lyka Károly 1924-1942 között felismerte a "nemzeti szellemü épitőmivészet", a "magyar épitészet" megteremtésére irányuló szándékot.

Czagány István: A Pesti Vigadó sorsa.

Budapest, 1960. 8. sz. 32-34. l.

Lyka Károly

„Görög papi család Santa Quarantá-ban", papír, ceruza, 12.5 x 20. cm.; 141. sz. reprodukció; a szerző vázlatkönyvéből.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet körül, Budapest, 1970.

Lyka Károly

„Fortezza vecchia Korfubon"; papír, ceruza, 12.5 x 28 cm; u szerzőváztat-könyvéből; 138. sz. reprodukció.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet körül, Budapest, 1970.

Lyka Károly

a müncheni képzőművészeti Akadémián folytatta tanulmányait

Jászai Géza: München und die Kunst Ungarns 1800 bis 1945. Ungarn-Jahrbuch, Mainz, 1970 10 1, 145 1

Lyka Károly

„Modhon a tengerfelől," papír, ceruza, 12.5 x 18 cm; a szerző vázlatkönyvéből. 139 sz. reprodukció.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet körül, Budapest, 1970.

Lyka Károly

„Athén" (a kultúrasból az Akropolisz alján); ceruza, papír, 12.5 x 20 cm.,

Lyka Károly vázlatkönyvéből; 137. sz. reprodukció.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet körül, Budapest, 1970.

Szyka Károly
150 éve született szekely
Bertalan

Magyar Nemzet 1985. V. 8.

Lyka Károly

szerepét és tevékenységét a Nemzeti Tanács mellett működő Irodalmi és Művészeti Szaktanácsban említi, illetve ismerteti

Rónay György: Intézkedések és tervek a művészetnevelés megreformálására 1918-ban és 1919-ben. Művtört.Ért. 1970. 2.sz. 141-147. l.

142. l.

Lyka Károly

1918-19-ben a művésznevelés, a művészeti élet területein végzett tevékenységéről ismertető és mél-
latója

Pónay György: Intézkedések és tervek a művésznevelés
megreformálására 1918-ban és 1919-ben. Művtört.Ért.
197o. 2.sz. 141-147.

Lyka

Emlitve

Pevényi tiszt: Márffy Ostán levele
a nyolcad fordvéseinél
Üvenet, Bp. 1969. aug. 10. l.

Lyka Károly

Nevét Barcsay Jenő említi

Hanangozó Márta: Az évszázad mozaikja

Erti Hirlap, Bp. 1970. ápr. 24.

Lyka Károly, festő, művtörténész

1878 körül Münchenben tanult az Akadémián. A 18 éves Karcsay Lajos ekkor tanulótársa volt. Tanáraik voltak Gabl, Seitz éa a magyar Wagner professzorok. 19.old

Csatkai Endre: Karcsay Lajos festőművész/1860-1932/ 17.old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. XXI. évf. 1967 Sopron

Lyka Károly, festő, műtörténész

1890. ben Münchenben festőművendék. Akkor említi Karcsa nevét, de a kiállított Boszorkánykonyha c. művét nem.
Főv. Lapok. 1890. 1555. lap. 25. old

Csatkai Endre: Karcsay Lajos festőművész/1860-1932/
17. old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. XXI. évf. 1967
Sopron

Lyka Kiraly

Emlitne

Magyar Nemzet, Jfs 1970. feb. 18.

Lyka Károly

Szabó György: Lyka Károly emlékének.
- Élet és irodalom, 1966., 10. évf. 21. sz., p. 8.

Az 1966. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája.
/Művtört. Ért. 1969. 3. sz. p. 243-284./

p. 246.

Lyka Károly

Münchenben végzett festő tanulmányait; a müncheni magyar festő körről (1867-96) könyvet is írt.

Thomas von Bogyay: Bayern und die Kunst Ungarns, München, 1964.

Studia Hungarica, 1. 21 l

Lyka Károly

apja egy nyitrai épitész, 18 éves korában Münchenbe kerül, hol először Hollósy Simonnál tanul, utóbb Muther Richardnál. Négy évi müncheni tartózkodás után Olaszországba utazott.

Ruffy Péter: the 95 years of the Art Historian Károly Lyka. 1751

The New Hungarian Quarterly, Bp. 1964. 14.sz

Lyka Károly

Megjárta Rómát és rövid ideig Torinóban is tartózkodott; újságíróként a bpesti "Napló"-ba írt, szépművészeti cikkeket közölt. 1894 után visszatért Magyarországra.

Ruffy Péter: The 95 years of the Art Historian Károly Lyka.
The New Hungarian Quarterly, Bp. 1964. 14sz. 176 l.

Lyka Károly

1914-től kezdve művészettörténetet adott elő a Képző művészeti Főiskolán, majd utóbb az Intézet rektora lett s mint ilyen működött nyugdíjaztatásáig.

Raffay Péter: The 95 years of the first Historian Károly Lyka.

The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1964. 14. p. 176 l

Lyka Károly

Alföldi: „Kis könyv a művészetről" – a „képzőművészetek története és fejlődése" – a „Művészetek története" és a „Festészet-Szobrászat". 50 éves festői évfordulóján csók István kijelentette, hogy első ihletőit Lyka Károlynak tudhatja be.

Duffy Péter: 95 years of the last Historian

Lyka Károly. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1964. 1H. sz. 176 l.

Lyka Károly

Medgyessy Ferenc Lyka Károly öszlönzésére hagyott fel orvosi pályájával. Lyka 95 éves korában memoárjait írja, javít azokon s nem képül még azokat riadni.

Ruffy Peter: The 95 years of the Art Historian Károly Lyka.
The New Hungarian Quarterly, Bpest, 1964
14. sz. 1761

LYKA KÁROLY

Nagybánya művészete (katalógus)
Magyar Nemzeti Galéria, 1996

514
Szöveg : 16, 17, 18, 19, 52, 152-156, 248,
Kép : 155,

LYKA Károly

Gróbel Minka: Opcilok. Bp. 1903

ded. Lykainak

Borda 6. 55. No 2638

Árva Ilona
Békés Rozália
Budahelyi Tibor
Bulak András
Damó István
Gémes Péter
Hegedűs 2. László
Kelecsényi Csilla
Kiss Ilona
Kovács Péter
Balázs

László Bandy
Lengyel András
Móder Rezső
Olajos György
Palaki Tibor
Sárkány Győző
Sóváradi Valéria
Szirányi István
Vasvári László
Sándor
Vámai Gyula

MEGHÍVÓ

MDK

Lyka Károly

Csánky Dénes: A festői Balaton. Bp. 1942.
54.l.

MDK

Lyka Károly

Vámos F.: Válaszom Ligeti Pálnak. MMÉEKözl. 1929. máj. 12. 118-119.l.

MDK

Lyka Károly

Magyar Müvész-Lexikon. Mücsarnok 1899. 11. sz.
152.l.

Tyka Károly (1869-)

95 éves. Festőnek indult 1 és 366 lett kritikus. A Kép. Főiskola szeptemberja az ő érdeme Rendrivül sokat ist.

Vigilia., 1965, 2 n., 117 old.

Lyka Károly Képzömüv.föiskola
rektora.

Mübarát.1923.III.23.1.

Lyka Károly művtörténész.

Művbarát. 1921. I. 322-23. l.

Lyka Károly műtörténész.

Műbarát. 1922. II5-11. 1.

Lyka Károly műtörténetíró, kritikus

Pesti Hilap. 1923. márc. 18-7

k. k. l. A művészniwendékek kiállitása

Lyka Károly műtörténeti kritikus

Pesti Hírlap. 1923. szept. 16. 5

a Képzőművészeti Egyesület a Képzőművészeti Főiskola rektora és tanárai ellen

Lyka Károly művészeti író

Pesti Hirlap. 1923. szept. 23. 3

a képzőművészeti Tanács Zala Györgyék

ella

Lyka Károly mütörténész.

Művészet.1907.281-94.l.

Lyka Károly művészeti író, kritikus, műtörténész

Pesti Hirlap. 1920. jul. 17. 3

A képzőművészeti Főiskola sendes tanárává...

Lyka Károly műveszeti iró

Pesté Hirlap. 1920. okt. 19.3

a Szinyei Merse Pál Társaság megtartotta...

Lyka Károly művárkti iró

Pesti Hirlap. 1921. ápr. 19. 3

Benczur Gyula emlékezetére...

Lyka Károly művészettörténész

Pesti Hirlap. 1921. jul. 9.

a rajztanári vizsgálóbizottság elnöke

Lyka Károly művészettörténész.

Művészet.

VI. évf., 1907.

~~6-12.~~

14-18. l.

Lyka Károly műtörténeti író, kritikus

Pesti Hirlap. 1924. jan. 26.

Szinyei Merse Pál emléke

Lyka Károly mutörténeti vizó, kritikus

Pesti Hirlap. 1924. febr. 6. 5

A Szinyei Merse Pál Passaság szokásos...

Lyka Károly műveszeti iró

Pesti Hirlap. 1924. jun. 5. 8

Egyszerűletek és előadások

Lyka Károly, művészeti író, műtörténész

Szabad Művészet. 1951 P. 3. 69-74

Anket a kritika feladatairól és a magyar képzőművészeti kritika munkájáról

Lyka Károly művészettörténeti író,
Pritilnes

Szabad Művészet. 1950 IV. 12. 495-496

Ochnacher Anna: Fényes Adolf és egyszkori
Pritilnesai

Lyka | festő művész

Pásztortűz, 1926. 11 sz.

254. l.

Kocsolay Béla: A nagybányai művésztelep.

Lyka Károly műtörténész

Pásztortűz, 1927. 8 sz.

216. l.

Irodalmi és művészeti hírek.

Lyka Károly. mükritikus.

Atheneum. 1892 I. 292-298. 447-466.

Lyka Károly mükritikus.

Atheneum. 1893. II. 244-254, 396-404.

Lyka Károly műkritikus.

Athenaeum. 1894. III. 74-83.

MDK

Lyka Károly

Numina,non nomina. Művészi Ipar.Nemzeti Művészet 1906. 71.l.

MDK

Lyka Károly

Interieur-kiállitás. Dalmübarátok. 162-163.l.

Lyka Károly

Csütörtökön délután temetik el a kerepesi-temetőben a 96 éves Lyka Károlyt.

Cimlitre.

Népszava, 1965. május 7. 2. l.

MDK

Lyka Károly

A Müvészet Könyve. Irta Lyka Károly. A Ház. Modern müvészeti folyóirat. 1910. 36-37.l.

MDK

Lyka Károly

Lyka K.: Képrombolás. Müvészet 1903.
310-314.l.

MDK

Lyka Károly

három évre az országos képzőművészeti tanács tagjává nevezték ki

A magyar orsz. képzőm. tanács. Épitő Ipar 1908. jul. 12. 285.l.

MDK

Lyka Károly

Nyergesi János festőművész kiáll. Fényes A. terem. 1963. febr.

Lyka Károly.

A KÉVE művészegyesület működési kiállításának megnyitásán a Képzőművészeti Főiskola képviseletében jelenik meg.

Budapest, 1926. febr. 26.

Szepes Károly.

A KÉVE [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible], [illegible]

Lyka Karoly

a képzőművészeti kritikusok élén Glatzfelder Gyula csanádi püspökőt kértér fel (ki a Képzőmův. Társulat új elnöke) hasson oda, h. a különféle művészeti csoportosulások közti purlódások megszűnjenek.

A kritikusok a művészlécke mellett.

P. N. 931. XII. 6.

M.D.K.

Lyka Károly

Fényképét hozza a lap hetvenötödik születésnapja alkalmából.

Film Szinház Irodalom, Bp. 1944. jan. 6-12.
VII. évf. 2. sz.

.A.D.Y

Lyka Betoly

Pém Adpét nozza a lap netvenötödik születe-
napja alkalmából.

Pilin Szimbéa Irodalom, Bp. 1944. jan. 6-12.
VII. évf. 2. sz.

Lyka Károly.

A Mint az Ady-szemlékpályázat szüri tagja javasolta egy új, szükebb pályázat kiírását.

Magyarság, 1928. febr. 15.

Lyka Károly.

Ő Ady-emlékpályázat győztese.

Pesti Napló,
1924. febr. 12.

Lyka Károly.

Az Ady - szeremlékpályázat
zsüri - tagja.

Magyarság, 1928. febr. 12.

Lyka Károly.

Az Ady Endre-emlékműpályázat zsűritagjaivá delegáltak.

Magyarság, 1927. dec. 11.

M.D.K.

Lyka Károly, festő, író

96 és fél éves korában 1365. április 30-án meghalt. A lap hagyelettel, a Mesterner hijáró tisztelettel emlékezik meg róla és első helyen hozzi utolsó cikkét, melyet a lap számára a festőnek indult de pályát változtatott Haan Antalról írt.

ÉLET és TUDOMÁNY, Bp. 1965. XX. évf. máj. 21. sz.

915. old.
+ 1 fkz.

Lyka Károly

Neve emlitve

Élet és tudomány 1966. máj. 27.

Lyka Károly

E nagy zajlásnak talán a művészi vetülete a legszinesebb. A festészet Courbet realizmusától Monet impresszionizmusán keresztül az új század elejére Picasso kubista csendéleteig ér; 1896 és 1914 között Lyka Károly művészettörténész szerint a neoimpresszionizmus, postimpresszionizmus, futurizmus, taktilizmus, expresszionizmus és a konstruktivizmus próbál zászlót bontani a festészetben.

Czine M.: A modern polgári irodalom kibontakozása 1905-1918

Jelenkor XII. évf. 1. sz. 1969. jan., 10. l.

MDK

Lyka Károly, [festő, író, kritikus stb.]

1869. jan. 4-én született.

Festőnövendék volt, író, műbírálóként kritikus lett belőle.

R. Gy.: Szál éve született Lyka Károly 8

Népszabadság, Bp. 1969. jan. 4.

Lyka Károly

Pór Bertalan művein szerepeltetett izomzat kolosszusokat a husszertelenség jelenségeként jelölte meg

Németh Lajos: Recent Exhibitions. The New Hung. Quarterly, Budapest, 1967
26. sz. 197

Lyka Károly

Kár, hogy az Egry-, a Derkovits-, a Bar-Csay-fejről, a mester önportréjáról, sok festő és szobrász éremről nem beszélhetünk itt – ők nem lévén irók, nincsenek itt kiállítva. A Lyka Károly büszt sem-ez sajnos elveszett.

Bodri Ferenc: Képzőművészeti krónika. Borsos Miklós kiállítása a Petőfi Irodalmi Múzeumban.
Jelenkor XI. évf. 12. sz. 1968. dec., 1109. l.

Lyka Károly

... a „szür-naturalisták" képei szokatlanok voltak... A magyar festészetben megszokott tónusos-valőrös plein-air festés után e fényképszerű konkrétság... vágyva-vágyott lehetett, ám mégis-ahogy már Lyka Károly óta megtanultuk-festőietlen és akadémikus.

Perneczky Géza: A magyar „szür-naturalizmus" problémája.
Új Irás VI. évf. 1966. nov. 11. sz. 104. l.

MDK

Lyka Károly

neve említve

Járitz József kiáll. Ernst Muz. 1968.

Lyka Károly

Nephalt 1963-66 körött

Nejmava 1966 IV. 8 5 old.

Lyka Károly Podmaniczky Elma festő Bogáns c. képe repr. Művészet 1943. 68. l. Magy. Képzőművészek Egyesülete kiállításáról

Lyka Károly festőművész

Michael, v. Munkácsy, Wien, Eligins Verlag 1926 folytatta a magyar művészek életrajzainak publikálását a Thieme-Becker Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler c. művének XIX. /1926/ és XX./1907/ kötetében. E.A.Seemann Leipzig; művészeti vonatkozásu cikkek a Magyar Művészetben és az Uj Időkben.
Szinyei Társaság rendes tagjainak 1926. évi művészi és irodalmi müködése.
Jeszenszky: Szinyei Társ.Ért.1927.II.

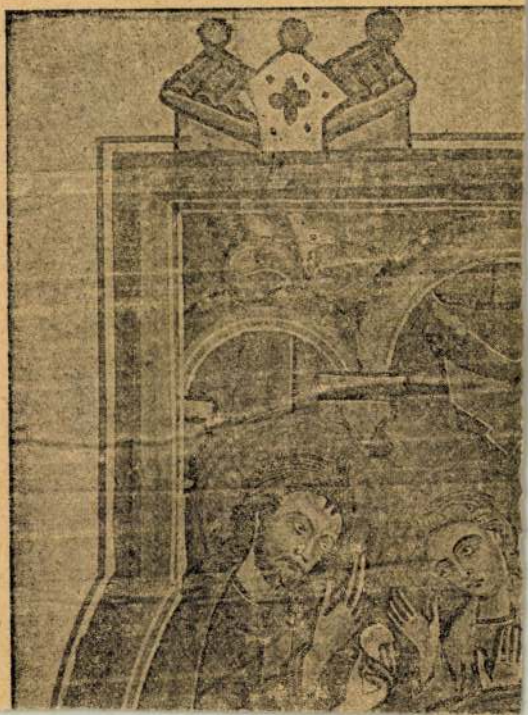

Lyka Károly festőművész
Szinyei Társaság alapitó rendes tagja
Szinyei Merse Pál Társaság VII. kiállitása.
Nemzeti Szalon, 194o. jan.febr.

Magyar szobrász 1350 körül: Trónoló

Lyka Károly festőművész
Szinyei Társaság tiszteleti tagje
Szinyei Merse Pál Társaság VII. kiállitása.
Nemzeti Szalon, 194o. jan.febr.

MAGY

XIX–

AGGHÁZY GYULA (1850—1919)
Ipolyi Arnold üdvözli Munkácsyt 1882-*ben*
Vászon, olaj, 70×100 cm.
Ipolyi Arnold hagyományából.
Ipolyi, Biharvármegye, 380. szám. — G
vich PA, 254. l. — Őszi kiállítás, 19
Ipolyi, 110. szám. — Gerevich: IPGY, 9
(Képe 97. l.)

BENCZÚR GYULA (1844—1920)
IV. Károly koronázása
Vászon, olaj, 41×67 cm.

BIHARI SÁNDOR (1855—1906)
Tájkép
Vászon, olaj, 30×52 cm.
Gerevich PA, 253. l.

BIRÓ JÓZSEF (szül. 1887)
Assisi Szent Ferenc
Félkörös felső záródással. Vászon, olaj, 120×56 c

BRODSZKY SÁNDOR (1819—1901)
Parkrészlet
Karton, olaj, 28×23 cm.

BUBICS ZSIGMOND (1821—

Lyka Károly festőművész
Szinyei Társaság tiszteleti tag
Szinyei Társaság nyolcadik kiállitása
1942. január

98. kép. ***Nuzi, Allegretto: Kálvária.***

Lyka Károly festőművész
Gyuro.Olajf.
Képkiállitás Nyitrán, 1916

kiadására beszerzési költségekre 400.000
pengőt dr. D e r c s é n
gyar postatakarékpénztár
Budapest

A hivatalos másolat hite

irodavezető.

Lyka Károly ~~festőmüvész~~ (sz. 1869. Nyitra)
Ernst Endre: A Szinyei Társaság és müvésztagjai, 1926. ~~35-36~~ 35-36, 10, 12, 69, 70 l.

Merse Pál

[Képmásával]

Sorsztyn n. 8.

Báró Forster Gyula
ványa alapján
Ft. 3000.— azaz
felvettünk.

MDK

Lyka Károly

Münchenben Hollósy iskolájába és baráti körébe kerül. Emellett művészettörténeti előadásokat hallgat. Művészettörténeti tanulmányait Rómában folytatja, a Pesti Naplónak írt cikkei tiszteletdíjából.

Lyka Károly: Egy pár fehér vászoncipő.

Magyar Ifjúság, Bp. 1957. 54. sz. [7. l.]

MDK

Lyka Károly

Olvasmányai mellett már gimnazista korában sokat rajzolt. Egy fiatal festő, Rajzó Miklós biztatására elkészítette élete első festményét. A festmény egy pár fehér vászoncipőt ábrázol – természetesen.

Lyka Károly: Egy pár fehér vászoncipő
Magyar Ifjúság, Bp. 1957. 54. sz. [7. l.]

MDK

Lyka Károly

gimnazista korától érdeklődött a művészet és a természet iránt. Szenvedélyesen olvasgatta a két tárgykör irodalmát. Pályájára a művészeti és művelődéstörténeti könyvek irányították. Gimnazista korában Taine művészettörténeti könyveit olvasta legszívesebben.

Lyka Károly: Egy pár fehér vászoncipő.
Magyar Ifjúság, Bp. 1957. 57. sz. [7. l.]

MDK

Lyka Károly

A Magyar Ifjúság kérdésére adott válaszát „Egy pár fehér vászoncipő" címmel hozza a lap.

Lyka Károly: Egy pár fehér vászoncipő. Magyar Ifjúság, Bp. 1957. 54. sz. [7. l.]

MDK

Lyka Károly

Lyka K.: Erdélyi művészek a N. Szalonban. Pesti Hirlap 1939. jan. 3.

MDK

Lyka Károly

Uj Idők II. évf. 1896. dec. 6.

MDK

Lyka Károly

A 70 éves Réti István... Esti Kurir 1943. jan. 8.

MDK

Lyka Károly

Ferképzőmfőisk. évk. 1937/39. 4.1.

MDK

Lyka Károly

Magyar Iparművészet 1937.
182.l.

MDK

Lyka Károly

Uj Idők 1932. máj. 8. /19.sz./

MDK

Lyka Károly

/d.n./ Beszélgetés Réti Istvánnal. Magyarország 1939. aug. 22.

MDK

Lyka Károly

Magyar Művészet 1933. 59.l.

MDK

Lyka Károly, mütörténész

A művészetek története elhagyta a sajtót. 1930.

Uj Idők. 1930. XXXVI.évf. 48.sz. nov.23.

Lyka Károly M.N.K.

A Képzőművészek Szövetségének diszelnöke

Dutka Mária: A Képzőművészek Szövetsége megválasztotta uj vezetőségét

Magyar Nemzet 1963. február 17. 9.1.

MDK

Lyka Károly

Gách M.: Egy óra Lyka Károllyal. Emlékezés Zichy Mihályra. Béke és Szabadság 1952.okt.19.

MDK

Lyka Károly

Lyka Károly: Művészház. Uj Idők 1909. 51.sz. 580-581.l.

MDK

Lyka Károly

Farkas Z.: A Képzőm. Főisk. kiállitása. Magyar Müvészet 1937.
190.l.

MDK

Lyka Károly

Farkas I.: A Képzőm. Főisk. kiállítása. Magyar Művészet 1927.

1 p. l.

M.D.K.

Lika Károly (nyitrai) építész

Ehészítette és bemutatta az érsekujvári közkórház terveit.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1894. XV. évf.

máj. 22. sz. 2. old.

MDK

Lyka Károly

Lyka K.: Művészeti krónika. Magyar Művészet 1929. 51.l.

MDK

Lyka Károly

(Élete jelentős eseményeiről, célkitűzéseiről számol be a lap munkatársának. Befejezte „Szobrászatunk a két világháború közt" című dolgozatát. Leonardo da Vinciről írott tanulmánya sajtó alatt van.)

„Bölcs kalauza közönségnek és művészeknek"; Simon Gy. Ferenc interjúja.

Magyar Hírlap, Bp. 1958. 4. sz. [4. l.]

MÜVTÖRT DOK

LYKA KÁROLY
művészettörténész

Magyar Nemzet 1956.
márc.28.5.old.

MÜVTÖRT DOK.

LYKA KÁROLY
Miért szép Mednyánszky "Csavargó-"ja?
1 ill.

Müterem I.éf.
1958 8.sz.24.lap.

MDK

Lyka Károly

2 évre rector magnificus, 1924

Képzőm.Főisk.Évk.1921-22, 22-23, 23-24, 24-25.
Bp. 1926.

mdk.

Lyka Károly művésztörténeti író

képzőművészeti események naptára szerint 1907 ben megalakult a „Mienk" Magyar Impresszionisták és Naturalisták köre.

Horváth Zoltán: Magyar századfordító 1961

475. l.

mdk

Lyka Károly

az „Új Idők" Rejtő művészeti kritikusa

Horváth Zoltán: Magyar századforduló 170

MDK

Lyka Károly

Herman L: A művész-asztal. Bp. 1958.
56, 88 l. és arck.

Lyka Károly, [festő!] MDK

A 93 éves művészettörténész, kritikus 1887-ben érettségije után Münchenbe, Hollósy festőiskolájába került festőnövendéknek. Kénysszerű kenyérkeresetből kezdett újságírással foglalkozni.

Lovászi Ferenc: Érezzenek felelősséget a korért, amelyben élnek!

8. l.

NÉPSZABADSÁG, bp. 1962. júl. 8. l.

LYKA KÁROLY

Az Irodalmi és Művészeti Tanács kinevezett és hivatalos tagja.

Képzőművészet, 1934. 187.oldal

Lyka Károly

A képirás mai irányai c. munkével az alábbi társaság Lukács Krisztina-díját nyerte 1904-ben.

Kéky Lajos: A szárevés Kistaludy-Társaság (1836-1936) Bp. 1936.

207. l.

Lyka Károly

1921-ig nevelési
szabályzata a képző-
művészeti főiskolán

lásd

Rajzoktatás

1937. 7-8. sz.

96, 97. l.

98, 99. 100. l.

101.

dapest, 1927 október 7.

Géza-utca 4. Telefon T. 274-90, T. 255-36.

ZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK

BUDAPEST

szerencsénk megküldeni tiszteletpél-

" A MAGYAR KULTURA VÁLSÁGOS ÉVEI

yta el a sajtót ama kéréssel, hogy

megrendelni sziveskedjék.

a füzve 10 Pengő, vászon kötésben

kiadásban 20 Pengő.

g megrendelése esetén a szokásos

Teljes tisztelettel

Lyka Károly

1923-ban az alábbi
társaság tagjává
választóka

Kéky Lajos: A
Nagyvés Kisfaludy-
Társaság. (1836-1936)
Bp. 1936. 240:l
Ardzerpel
243.l.

(Lyka Károly)

cikke

( ) Adatok a művé-
szettörténdemhez:
Murakőzy János.)

232 30
1938 juni 16

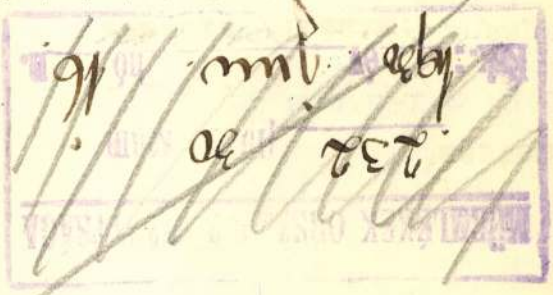

Magyar Művészet
1948. 250; 252. l.

oktatásügyi Miniszterium.

A m. kir. vallás- és közo
és ügyszám alatt a keb. s
rendeletének másolata:

'asitom a
. . . . H a n n i g M i k
részére /:lakik: Budapest
1930.április 25-én Budapes
é
utazása alkalmával felmeri
kiállitott és számvevősége
alapján /:..19.40..:/ . .
. 40 . . fillért a 127.689.
utaljon ki.- Budapest, 19
A miniszter rendeletéből:

(Lyka Károly?

cikke

(?) A Székely Bertalan centennárium.

Képzm. Fóisk Évk

1935-36, 18–26. l. Archéppel.

(Varga Nándor? fameszete.)

rszágos Bizottsága

s Igazgatóságának

Budapest.

Muzeum most megjelent német nyelvü

ntetes Igazgatóságnak tisztelettel meg-

s Igazgatóság kiváló tiszteletem

hó 20

Lyka Karól

l.

Képzőm. Fősk. Évk

1933-34.

19, 21, 22. l.

többnyt

sorrend.

	Porcellán- és üveg-tárgyak	Textíliák	Vegyesek	Szőnyegek	Hangszerek, látcsövek, fegyverek	Bútorok
0	1451–1500	1916–1940	2571–2600	—	—	2246–2310
0	1501–1550	1941–1960	2601–2630	—	—	2311–2370
0	1551–1600	1961–1990	2631–2660	—	—	2371–2430
0	1601–1650	1991–2010	2661–2690	—	—	2431–2490
0	1651–1700	2011–2030	2691–2720	—	—	2491–2561
0	1701–1750	2031–2050	2721–2750	2051–2080	—	—
50	1751–1800	—	2751–2787	2081–2120	—	—
00	1801–1850	—	—	2121–2158	—	—
0	1851–1915	—	—	—	2159–2245	—

régiség- és műkereskedő

Budapest, IV., Váci-utca 27-29

Piarista-palota

Telefon: 1-862-28

Lyka Károly

tovább Réti István

Képrism. fonk. évk

1975-77

8. l.

Tyka Károly

Neue Anlitve

Remsey: Szecesszió, spirituális műv.

Vigilia / 73/12

823.0.

Tyko Károly

Kerustokkal kapcsolatban
emlék

Dévényi Iván ismertetése
Vigilia 74/7 500.-

Lyka Károly

a Képzőművészeti Főiskola tanára.

Berza László, Bernáth György, Erdei Ferenc stb.: Budapest lexikon, Budapest 1973. 1335 l

5351

Lyka Károly

Neve Egry József bámogatójaként említve.

Lánvez Sándor: Egry József – Bp. 1973. 5p.

Lyka Károly

Az „Új idők" c. képeslapban 1903-ban írt és beszámolt a szolnoki művésztelep első kiállításáról. — 1927.-ben, a művésztelep 25 éves jubileumákor egy vagyobb alakban számolt be a fővárosi és szolnoki kiállításról.

A Közízlés alakítói

1975. VIII. 19. 16-17, Kossuth, /11/-Vné

Lyka Károly

Jaritz Józsa festő művérzetét sokan párt-fogolták, írók és művérzek, műkriti-kusok álltak mellije, köztük a mű-vész is.

H.B.: Jaritz Józsa tárlata a Varnavy-teremben. [illegible] Néplap. 1976. okt. 22.

Lyka Károly

1886-ban a Scola Graphidis Budensis-t magába olvasztja a nagyobb pesti iskola, az új intézetet Székesfővárosi Közs. egy Iparrajziskolának nevezik. A század utolsó évtizedében központi új épületet kap, az Oroszlán-ma Török Pál-utcában. A századelő újításai között a műhelyoktatás és művészettörténeti előadások rendszeresítése szerepel. Az utóbbiakat, első tanárként, Lyka Károly tartja.

Megay László: Képző- és Iparművészeti Szakközépiskola.

Budapest, 1975. 10. 15. old.

Lyka Károly

Említve a Medgyessy-kiállítás
meghívójában
(A meghívót ld. Medgyessy Ferencnél)

Medgyessy Ferenc grafikai kiállí-
tása, Hatvany L. Múzeum
Hatvan, 1974. dec. [meghívó]
15.

LYKA KÁROLY, mütörténész, főiskolai tanár

Tudomására jutott a Győri Képzőművészeti és Iparművészeti Társulat megalakulása, ~~ő~~ ő ekkor a Magyar Művész és az Uj Idők munkatársa volt. Udvarias levelet irt Győrbe, Dr. Kató Sándor Főreáliskolai tanárnak, felvilágositást kérve tőle a Győri Társulat müködéséről. 20z.old
1926. febr. 4-én.

SALAMON NÁNDOR: ~~Axxxxx~~ Lyka Károly és a győri képzőművészet 201.old

ARRABONA, A Xantus János Múz. Évkönyve, 16. Győr, 1974.

LYKA KÁROLY, mütörténész, főiskolai tanár

1927-ben A Győri Képzőművészeti és Iparművésueti Társulat kérésére Győrben előadást tartott. Az elnők szerepét Hőfer Vilmos polgármaester-helyettes látta el, mivel a Társulat elnöke Benes Pál ekkor sem jelent meg azon. 206.old

SALAMON NÁNDOR: Lyka Károly és a győri képzőművészet 201.old

ARRABONA, A Xantus János Múz.Évkönyve. 16. Győr, 1974.

LYKA KÁROLY, műtörténész, főiskolai tanár

A Győri Képzőművészeti és Irarművészeti Társulat több száz darabból való irattárában van néhány Lyka Károlytól származó levél is, melyek a Társulattal való kapcsolatát világitják meg. 201. old

SALAMON NÁNDOR: Lyka Károly és a győri képzőművészet 201.old

ARRABONA, A Xantus János Múz. Évkönyve, 16. Győr, 1974.

Lyka Károly

a Múzsák legutóbbi számában Radocsai Dénes az Iparművészeti Múzeum „Térművészetek határai" kiállításról szólva idézi Lyka Károlynak a művészetek határkérdéseiről vallott gondolatait.

Képes Krónika

1974. XII. 21. 16.30 Televízió V.

Lyka Károly

Az Epreskert a Képzőművészeti Főiskola szerves része. 1917-ben – Ferenczy Károly halála után – Lyka Károly és Réti István megvalósította, az iskolai rajztanárok és az alkotóművészek együttes képzését. Ez annak idején jelentős tett volt

Sebmeczi Táth János: Epreskert.
Népművelés, 1969. márc. 40. old.

Lyka Károly festőművész

a Mesteriskolát 1922-től fogva Lyka Károly és Réti István javaslatai szerint közvetlenebb, természetszellemű oktatás váltja fel a régit.

(Fedor): Epreskert.
Nák Lapja, 1977. jún. 18

Lyka Károly, művészettörténész, író

Böhm Pál müncheni műtermét szemléltesen írja le Lyka Károly, – mintán Böhm Pál két nyarat töltött Szolnokon és magával vitte a szolnoki „genius loci" megörzéseinek minden tárgyat, amit mozdítani tudott.

Egri Mária: Magyar festők Szolnokon.
Szolnok Megyei Néplap, 1977. jún. 17.

Lyka Károly

a budapesti Török Pál u.-ban fennállása 200. évfordulójának ünneplésére készül a Képző és Iparművészeti Szakközépiskola. az Intézetnek olyan híres tanárai voltak mint Koós Károly, 1903-tól kezdve Lyk Károly.

Déli Krónika

1978. III. 20. Kossuth 12.00

Lyka Károly, művészeti író, művészettörténész a Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata Lyka Károly „A művészetek története" c. művét immár második ízben jelentette meg.

(dusza): Képzőművészeti könyvek.
Vas Népe, 1978. jan. 22.

Lyka Károly. 2.) Folytatás.

Rudnay a megrázó személyes élményekhez kapcsolódó alkatásokat a háború után olyan művek követték, melyeket a magyar múlt történelmi hangulata, a hősiesség és a virtus ihletett meg. – Lyka Károly ír a művész képeinek e csoportjáról.

Bényi László: Száz éve született Rudnay Gyula.
Élet és Tudomány, Bpest, 1978. febr. 3.

Lyka Károly, művészettörténész 1) Folytatás

a fiatal Lyka Károly – Rudnay első méltányolója – figyelt fel a művész képeinek zenciségére, melyeken a sötét és világos ellentéteket dombovította ki. – Lyka Károly méltatta a mester halálakor (mint-egy fél évszázaddal később) Rudnay művészetét az Élet és Tudományban megjelent emlékezésében.

Bényi László: Száz éve született Rudnay Gyula. Élet és Tudomány, Bpest, 1978. febr. 3.

Lyka Károly, művészettörténész,

1902-ben, a régi szolnoki vár helyén felépült a művésztelep és megindult a művészeti élet. Egy évvel a megalakulása után Lyka Károly így ír: „... Mi azt hisszük, hogy művészetünk lassánként beleházasódik az alföldi levegőbe ..."

(hernádi): A szolnoki Művésztelep.
Magyar Hírek, 1978. jún. 3.

Lyka Károly

a „Magyar Művészet" c. folyóirat 1930. évfolyamában írt a „Spirituális Művészek Szövetsége"-nek tagjairól, kiemelve Remsey Jeno műveit.

Dévényi Iván: A gödöllői művésztelep. Vigília, Budapest, 1993. nov., 48. old.

Lyka Károly

a századforduló művészeti mozgalmaival foglalkozik a: „Secessziós stílus – magyar stílus." (Művészet 1902.) „Emlékkönyv, 1944." c. művében.

B. Kiss Éva: A gödöllői iskola iparművészeti törekvései.

Vigilia, Budapest, 1943. máj. 442–443 old.

Lyka Károly

A nagybányai mesterek munkásságának legavatottabb ismerője, Lyka Károly, hívta fel a figyelmet a magyar képzőművészet megújulásának a nagybányait megelőző alkotók érdemére és az 1860-as, 70-es években született művészekre.

Nagy Tibor: Kernstok Károly

Élet és Tudomány, Budapest, 1973. dec. 21.

Lyka Károly

születésének 100. évfordulója. (Dévényi Iván cikke, Élet és Irodalom) 1969. 12.sz. 1098-1099. l.

Az 1969.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Művtört.Ért. 1972.4.sz. 295-328.l.

298. l.

Lyka Károly

Réti Istvánnal megvalosította az iskolai rajztanárok és az alkotomüvészek együttes képzését az Epreskertben. Ez annak idején jelentős tett volt.

Selmeczi Toth János: Epreskert.

Népmüvelés 1969/3 40 old.

Lyka

Ybneffy János krónikája

Bodri Ferenc: Ybneffy János

Látóhatár 1971/1-2 144 old.

Lyka Károly

festőnek képült, Kossuth díjas, a Képzőművészeti Főiskola tanára.

Bezza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973. 1335 l

6611

Lyka Károly

Egy tanulmányából informálódunk Pongrácz Kálmán festőművész gimnazista korától a szolnoki művésztelepen töltött időszakáig

Mártonvölgyi László: Centenáriumi emlékbeszéd helyett. Irodalmi Szemle, 1974. 2. 174. old.

Lyka Károly

A nagybányai iskolát 1920-ban sikerült a művésznek főiskolává alakítani.

Kampis Antal: A Magyar Képzőművészet Története.

Népszava, 1972. júl. 1.

Lyka Károly

Abban az időben, mikor Egry József elő-
szer állított ki a Nemzeti Szalonban (19-20 éves
korában), több festő biztatására felvitte pár
munkáját Lyka Károlyhoz az akkori „Mű-
vészet" szerkesztőségébe. Ő volt az, aki Egry Józse-
fet (nek) sok olyanra hívta fel figyelmet és pártfo-
gásával olyanokkal is mertetette meg, mint senki
más addig. Szerszett munkákat, néki körön-
hette, hogy kijutott Párizsba.

Egry József: Utak a Balatonig.

Napló Veszprém, 1973. jún. 19.

Lyka Károly

Madgyessy Ferenc készitette a Lyka-házaspár, Móricz Zsigmond, valamint a saját sirszobrát a Kerepesi temetőben.

R.Gy.: A művészparcellában. - Budapest, 1972.11.sz.
23-25.l.

LYKA Károly

A „táblabíró-világ" és az emlékiratok.

Benkő Samu: Őrszavak. Bukarest, 1984.
278. p.

LYKA Károly

PEÁK Ildikó: Külföldi modern képzőművészeti kiállítások és fogadtatásuk a két világháboru között. = A Nógrád Megyei M Muzeumok Évkönyve XVI 1990 321 - 339. p. G 322. p. -kk.

Lyka Károlyné Mirich Ida

Medgyessy Ferenc készitette a Lyka-házaspár, Móricz Zsigmond, valamint a saját sirszobrát a Kerepesi temetőben.

B.Gy.: A művészparcellában. - Budapest, 1972.11.22. 23-25.1.

Lyka Károly

1903-ban a halasi csipkét méltató írása jelent meg. 1928-ban ismét megjelent e témáról írása.

a halasi csipke.
Keve Mária riportja.
1943. II. 26. Petőfi 13.03 LA-né /11

Lyka Károly

Neve Barcsay Jenő tanárakként említve.

Népszava, 1974. márc. 23. 102 évf. 69 sz. 8 n.

Lyka Károly

Neve megemlítve.

Gerő László: Pest-Buda építészete az egyesítéskor. 156. p.

Lyka Károly

Neve megemlítve.

Egry breviárium – Veszprém 1973. 102 p.; 180 p.; 107 p.;

Lyka Károly

Neve említve.

Heitler László: Vedres Mark 5p.

Lyka Károly

a Képzőművészeti Főiskola ez évben ünnepeli századik születésnapját.
a művész a Főiskola tanára volt.

Vadas József: a Képzőművészeti Főiskolán.

Élet és Irodalom, Bpest, 1941. nov. 6.

Lyka Károly

a tízes években nevezték ki tanárrá a Főiskolán. 1920. jún. 25-én kerül az intézmény élére. Létrehozta a Réti-Lyka reformot.

Ónody Éva: 100 éves a Magyar Képzőművészeti Főiskola.

Budapest, 1971. nov.

Lyka Károly

a „Lechner Ödön Társaság" tagja.

Mezényi Ferenc: A magyar építészet

1867-1967. Budapest 1970.

751

Lux

Gerevich - el közös rekonstrukciója — az eszterponi királyi palota. (fénykép)

Műemlékvédelem 74/3 132.o.

lux

neve emlitve

Molnár József: Karakas budai pasa tornya

Müemlékvédelem 73/4 203. o.

Lyka Károly

a Magyar Művészet 1929-es érfolyamának 6. számában írja: „Észrevétlenül, minden ceremónia nélkül, magától, alakult ki Esztergomban egy miniatűr művésztelep. Jaschik Álmos működik a vakációs hónapokban a városban."

Kaposi Endre: Az ezeréves Esztergom.
Dalgozák Lapja, 1972. okt. 27.

Lyka Károly

Ferenczy Károlyt, Rétit, Glatzot és Lykát csak az 1910-es években sikerült Szinyeinek kineveztetni a Képzőmüvészeti Főiskola taánáraivá. – Lyka későbbi pozitív szerét (Réti-Lyka féle reform) ~~[illegible]~~ is említi:

Ónody Éva: Loo éves a Magyar Képzőmüvészeti Főiskola. Budapest, 1971. 11.sz. 35-37. l.

Lyka Károly

munkásságának rövid méltatása születésének 100. évfordulója alkalmából.

Száz éve született Lyka Károly (Németh Lajos)

Magyar Hírlap, 1969 január 4. 9. l.

Lyka Károly

a Szinyei Társaság egyik alapító tagja.

Pataky Dénes: Bernáth Aurél, Budapest, 1972

101

Lyka Károly

Az oktatásmód reformja a Képzőművészeti Főiskolán 1921-ben valósult meg Lyka vezetése idején. Szőnyi ezekért a reformokért a Tanácsköztársaság idején szállt sikra, mégis a Tanácsköztársaság bukása után el kellett hagynia a Főiskolát.

Pataky Dénes: Szőnyi
1971. Corvina 6. old.

Lyka Károly,

Lukácsy Lajos szobrászművész 1927. jún. 24.-én történt haláláról Lyka Károly adott hírt a Magyar Művészetben a tragikus eseményről: „Egy rakonszenves, elvonultan dolgozó szobrászunkat, Lukácsy Lajost ragadta el a halál."

M.T.: Tisztelgés Lukácsy szobrai előtt.

Kisalföld, 1977. jún. 24.

Lyka Károly:

A Képzőművészeti Főiskola ujjászervezésével 1920-ban bízták meg. Ő vitte végbe azt az előrelépést, hogy a rajztanárok együtt tanultak a művésszel.

Bojár Iván: Tanárok vagy művészek?

Magyar Könyvkiadó 1971/282 s. 10. old

Lyka Károly

növendéke a Képzőművészeti Főiskolán Tenkács Tibor.

Barbély László: Városi gyűjtemény, Miskolci képtár, Miskolc, 1971

51/

Lyka Károly, művészettörténész

a Najádok kútját Uhrl Ferenc és Feszl József tervei alapján 1835-ben állították fel. A pályázat győzteseinek alkotása a tervek költséges volta miatt nem valósulhatott meg. – Uhrl Ferenc szobrászt Lyka Károly közepes klasszicista szobrásznak mondja, akinek tehetsége nagyon mérsékelt.

Vizy László: a „Najádok kútja" a Felszabadulás téren. Budapest, 1978. 3.43. old.

1021 Lyka Károly, művészettörténész.

1978.X.16. 4,25 N.

Jó reggelt!
- A XVII. kerületben utcát nevztek el Lyka Károly művészettörténészről és Gózon Gyuláról neves szinművészről. A XVIII.kerületben lévő lakótelepen több eddig névtelen utca kapott nevett Csontváry utcán kivül itt található a Kondor Béla, Vajda Lajos, Tersánszky Józsi Jenő, Szép Ernő és Németh László sétány is.

Lyka Károly, művészettörténész, író.

Szőnyi Istvánt, halálakor a zebegényi kertből, e fehér tornácos műtermházból, tanítványai emelték vállukra a deszkakoporsót. Siratta Zebegény, búcsúzott tőle a művészvilág. Az akkor 95.- éves Lyka Károly megrendülve mondta a mikrofonba: „Egész kis sereget gyűjtött maga köré tuszkulánumába a zebegényi mester, és így továbbította azokat a tiep művészeti gondolatokat, amelyeket ő még Nagybányáról hozott Budapestre."

Tóbiás Áron: Szőnyi műterme.
Tükör, Budapest, 1978. aug. 20.

Lyka Károly, művészettörténész, műv. író.

az időközben megalakult MIÉNK II. kiállításán bemutatott pannója, az azóta elpusztult Révai villa halljában megrendett „Vendégség" a kritikusok, így Lyka K., Genthon I. egybehangzó dicsérő méltatását vívta ki. (emlétve)

Telepy Katalin: Az ismeretlen Iványi-Grünwald. Budapest, 1978. 6. 26. old.

Lyka Károly, művészettörténész, - író.

Dienes János körajzait már harmadéves korában közli Lyka Károly, a „Művészet" szerkesztője.

Sümegi György: Dienes János emlékezete.
Hajdú-Bihari Napló, 1978. szept. 14.

Lyka Károly, művészettörténész, író.

Lyka Károly Rudnay Gyuláról írta, hogy Rudnay egyetlen magyar kortársához, sem hasonlítható: „művészete ugyanis, mint egész, szellemi alkata, tiszta líra, amelynek egyetlen célja, érzelmi életének vágyait, örömeit, bánatát a színek, és formák segítségével kifejezni."

Tasnádi Attila: Tisztelet Rudnay Gyulának.

Népszava, 1978. ápr. 16.

Lyka Károly, festő, művészettörténész, művészeti író

Szentendre stílusiskolának sem mondható. Nagybánya, az más. Vele kezdődik – Munkácsyt leszámítva – a magyar művészet. Nagy szerencséjük volt, hogy olyan művészettörténész szegődött melléjük, mint Lyka Károly, aki akkoriban a Pesti Naplónak küldözgetett írásokat Olaszországból. Ő karolta fel a nagybányaiakat, mert hitt a céljukban, a művészetükben, ismerte őket is – együtt tanult vele a Hollósy-iskolában – és a művészetet is, – mondja Barcsay Jenő. Mégis, Nagybánya után Szentendrén van az ország egyik legjelentősebb, legérdekesebb művésztelepe.

Barcsay mester.

Népművelés, 1980. júl. hó, 16. old.

Lyka Károly, festőművész, művészettörténész, műv. i író.

Az emlékmúzeumban Zichy rajzasztalán festékei, rajzeszközei között vannak számozott végű nagyszámú tusstollai is. Feljegyezte a rajzok mellé a toll számát és saját véleményét a tollról. Lyka Károly szavait idézzük: „Zichy minden kis rajza szemléleténél tudatossá teszi bennünk, hogy kivel van dolgunk"!

Bényi László: A zalai Zichy-emlékmúzeum.
Nógrád, 1980. jún. 1.

Lyka Károly, festőművész, művészettörténész, műv.-i író

A Képzőművészeialap Kiadó Vállalata vállalkozik most főleg klasszikusoknak a kiadásával. Lyka Károly a Művészetek története c. könyve új kiadását tervezi, ahol a szöveg közé tördelt illusztrációkkal mindig, ott van a kép, ahol szükség van rá; egy olvasható jó typográfiával, aranylag jó papíron megvalósult könyvet kapunk a kezünkbe, korrekt, tiszta címlappal – mondja az adásban Miklós Pál.

Szép magyar könyv '79

1980. VI. 7. Televízió 16.15 /Áné/.

Lyka Károly, festő, művészettörténész, mív. író.

Zichy Mihályról mondta Lyka Károly: „Zichy minden kisrajza szemléletéről tudatossá teszi bennünk, hogy kivel van dolgunk."

B.L.: a zalai Zichy-emlékmúzeum.
Petőfi Népe, 1980. máj. 18.

Lyka Károly, művészettörténész

Boldizsár István Lyka Károly közbenjárására került először Nagybányára. Ez meghatározta egész művészeti munkásságát. — 1919-ben Ivanyi Grünwald Béla mellett dolgozott Kecskeméten.

Koszorús Oszkár: Boldizsár István festőművész állandó kiállítása Orosházán.
Békés Megyei Népújság, 1979. jún. 10.

Lyka Károly, festőművész, művészettörténész.

A Vigadó Galériában nyílt meg Hlinur Gyula, Kossuth-díjas, kiváló művész kiállítása. Hlinur Gyula egyik dolgozatában „szellemünk útjelzője"-nek nevezi Lyka Károlyt, Hlinur meleg lírájával emlékezett pályatársaira, így Lyka Károlyra is.

Lasonci Miklós: Hlinur-tárlat a Vigadóban.
Az életmű Vácra indul.
Pest Megyei Hírlap, 1980. okt. 12.

2) Folytatás

Lyka Károly Kossuth-díjas festőművész, művészettörténész

Barcsay Jenő* mint a Képzőművészeti Főiskola tanárának, a minisztérium határozott kívánságára anatómiát is immár több nyelvre kellett tanítania, így született meg 1953-ban az immár több nyelvre lefordított, világsikert aratott „Művészeti anatómia". A második kiadáshoz írt előszóban Lyka Károly így ír: „Ebben a nagy műben mintegy keret fog egymással tudomány és művészet. A szellem e két hatalmas motorja egyesült itt, hogy megvilágítsa a testeket legszebb remekművének, az emberi testnek formarendjét. Évezredeken át ez volt a művészet legnemesebb becsvágyának tárgya, mert hiszen az ember az embert érzi át legbensőbben."

Takács Gábor: Barcsay-montázs.
Korunk, 1980. 12. 901. old.

Lyka Károly festőművész, művészettörténész

Barcsay Jenő mondja: „Életemet a véletlennek sorozata irányította és alakította. Nem gondoltam rá, hogy festő lehetek. Gulyás Károly rajztanár ajánlott be egy magyon gazdag úrnak, Szőllősy Ilyés Károlynak és ő segítette havi 400 koronával tanulásomat. 1920-ban kerültem be a Képzőművészeti Főiskolára. Határtalanul boldog voltam, hiszen olyan emberek közt élhettem, mint Szinyei Merse Pál, Lyka Károly, Vaszary János, Gök István és Rudnay mester."

Takács Gábor: Barcsay-monták.
Korunk, 1980. 12. 900 old.

Lyka Károly Kossuth-díjas festő, művészettörténész, író.

Almási Gyula Béla festőművésszel 1956 vége felé azon gondolkoztunk – mondja az író – hogy a „Viharsarok"-ban megjelent rajzokból, amelyeket a művésztelepen dolgozók ingyen bocsátottak a szerkesztőség rendelkezésére, egy vázlatkönyvet kellene szerkeszteni és azt évenként megjelentetni. Közös szerkesztésünket a „Vásárhelyi vázlatkönyv" a Gondolat kiadásában megjelent 1957-ben. Ezt a kiadványt tiszteletünk lerovásaként Lyka Károlynak mutattuk be, aki ekkor már 15 éve betegsége miatt nem hagyhatta el budai, Béla király úti otthonát.

Szabó Endre: Lírai sorok Medgyessy Ferencről. Csongrád Megyei Hírlap, 1981. febr. 1.

Lyka Károly, festőművész, művészettörténész, Kossuth-díjas

a Budai Várban, a Nemzeti Galériában kiállítás nyílt Nyolcak és aktivisták címmel. –
1956-ban jelent meg Lyka Károlynak – aki széles látókörű kritikus volt és kortárs – egy visszaemlékezésszerű kötete a két világháború közötti magyar művészetről és itt egy lábjegyzetben megjegyezte, hogy egy pár művész a „Ma" c. folyóirat köré csoportosult, de semmi hatásuk nem volt, el is mentek Németországba.

Láttuk, hallottuk...

1981. III. 20. Kossuth 17.10 (Kinč).

LYKA Károly

RÁDAY Mihály: Unokáink sem fogják látni : Hol adjuk a bankot? = Magyar Nemzet, LV. évf. 7. sz. 1992. január 9. 7. p.

1991.dec. a svábhegyi lakóházát műemlékké nyilvánították

blemy kultury. (Parcs et problèmes de la

českaja Estetika.- Moskva.- n° I, 74, p.

du d'une conférence interdisciplinaire
es, urbanistes, designers, ministères) :
problèmes de la culture", tenue à Moscou
e 73.

plenum pravleni sojuza arhitektorov i
esnikov litvy. (Plenum des secrétaires
des Architectes et de l'Union des Plas-
Lithuanie).
ativnoe Iskustvo.- Moskva.- n° 5, 74, pp
11. noires.

de du gouvernement et en vue de l'exposi-
éunira en I975 les meilleurs exemples
on visuelle", la revue ouvre une rubrique ;
on visuelle et l'artiste". Le compte-rendu
éunion, groupant architectes, designers
s est le premier de toute une série d'ar-
oblèmes posé : rôle de l'artiste en chef
e.
d'une véritable synthèse des arts englobant

LYKA Károly

- 1914-ben kívják meg először a képzőművészeti bizottságba szakértőnek
- tanít a Pedagógiai Szemináriumon

Erdei 1991 19. p
38. p
85, 86,

volt Debrentheynek, mert
landó teljesíteni. Tamás —
üspökségre kevésbbé termett
, ezért több okból veszedel-
várait. Tudatja azt is, hogy
helyzetben levő zágrábi egy-
spökségre akarja áthelyezni,
melynél előkelőbb és gazda-
mégis másként intézte el az
ondott a zágrábi püspökség-
re a király a bélai apátsággal,
yák püspökséggel s évi 1000
forinttal kárpótolta legalább
re, míg jobb álláshoz nem

LYKA Károly

1990 1. 62
91. 4 27, 28, 30, 31, 33, 34
5. 68, 69

Új Művészet

LYKA Károly

17, 92, 95, 108, 118, 138, 142, 194, 210

Oltványi 1991

Szinház és diszlet:

III. A képzőmüvészet és iparmüv

1. Bevezetés:

2. Épitészet:

Épületdiszitő szobrászat:

Iparmüvészeti részek:

belsőépitészet:

vasmüvesség:

kályhák:

Sugha Károly
Benedek Péter szülőtérnagyja

Magyar Nemzet 1984. VI. 29.

Lyka Károly
150 éve született Szilly Bertalan

Magyar Nemzet 1985. V. 8.

Lyka Károly
Barabás Miklós elemzése

Magyar Nemzet 1985. 11. 9.

Gyula Károly

Beszélgetés Darvasy Jenővel

Magyar Nemzet 1985 I. 17.

Gyula Kárdy

A fővárosi szobrai

Magyar Nemzet 1985. 1. 21.

Lyka Károly

Epizódok Gulácsy Lajos életéből

Utúrra 1984/3

Lyka Károly

id Cifropalota

Forrás 1983/9

Lyka Károly, Kossuth-díjas festőművész, művészettörténész (1869-1965)

Márkus Géza műépítész tervezte kecskeméti palota 1903-ban készült el és ezzel elkezdődött a szecesszió kecskeméti története. Lyka Károly írta: „Öröm nézni mint virulnak ki abból a magyar televényből azok az eszmék, amelyektől – mert újak és félreérthetetlenül magyarok – borsódzik a háta nem egy, tisztelettevéltő budapesti testületnek. Csak Kecskemét példáját kell utánozni." És a következő években más példaadó események is történtek a hírös városban.

P. Szabó Ernő: „Naparcinak kell lennie"...

Magyar Ifjúság, 1983. dec. 30. 31-old.

Lyka Károly, Kossuth-díjas festőművész, művészettörténész (1869–1965).

Szervátiusz Jenő szobrászművésznek a szobrai. 1937 ben Budapestre is eljutottak. 1938 dec. ben erdélyi művészek közt, a Nemzeti Szalonban is helyet kapott. Lyka Károly így értékelte egyik mondatában: „... a faragókés minden menete rajta van a szobron, s a művész kezének járását, formáló céljait beszédesen tolmácsolja".

Nádor Tamás: 10 kérdés Szervátiusz Tiborhoz.
Magyar Ifjúság, 1983. dec. 30, 40–41, 42-old.

Lyka Károly, Kossuth-díjas festőművész, művészettörténész /1869-1965/.

Csernó Judit festőművész Lyka Károly egykori otthonában, a Benczúr utcai műteremlakásban él és dolgozik.

(kopré) —

Hétfői Hírek, 1984. márc. 6.

Lyka Károly, Kossuth-díjas festőművész, művészettörténész, (1869-1965.)
Barcsay Jenő mesterei voltak! Vaszary János,
Rudnay Gyula és Lyka Károly. – Lyka Károlytól tanulta, hogy a művészet szent. Lyka már 1935-ben azt írta Barcsayról, hogy a monumentális művészetre hivatott.

Kotsonyay János: Látogatóban Barcsay Jenőnél.
Ország Világ, 1984. márc. 28.

Lyra Károly

Barcsay Jenő 87 éves

Magyar Nemzet 1987. 1/4.

1869-1965.

Lyka Károly, Kossuth-díjas, festőművész, művészettörténész, író.

Lyka Károly 1914-ben Kisfaludi Stróbl Sidló Ferenccel és Szentgyörgyi Istvánnal együtt a főiskolára hívta — fizetés nélkül. A távlati eredmények később igazolták a három művész nemes elhatározását.

Tóth Márta: Tisztelgés Kisfaludi Stróbl Zsigmond emléke előtt.

Zalai Hírlap, 1984. jún. 30.

Lyka Károly, Kossuth-díjas festőművész, művészettörténész [1869–1965].

Kisfaludi-Stróbl Zsigmondot Sidló Ferenccel és Szentgyörgyi Istvánnal a főiskolára hívta Lyka Károly 1924-ben – fizetés nélkül – a távlati eredmények igazolták nemes szándékukat és elhatározásukat.

dr. Tóth Ervin: Életét, amit szolgálni élőhet.

Hajdú-Bihari Napló, 1984. júl. 1.

[1869–1965].

Lyka Károly, Kossuth-díjas festőművész, művészettörténész-író

Egry József, a napszámos szülők gyermekének tehetséget Lyka Károly ismerte fel és segítette elő párizsi tanulmányútját [1905].

Búvár, 1983. júl.

Lyka Károly, Kossuth-díjas festőművész, művészettörténész [1869–1965].

Bars László büszkén őrzi kitűnő főiskolai diplomáját, melyet Csók István, Réti István, Gyulai Ágost, Gárzár Elemér, Vaszary János, Edvi Illés Aladár, Lyka Károly és Ruándy Gyula aláírásukkal láttak el.

Bakó Endre: Látogatás Bars László festőművésznél.
Hajdú-Bihari Napló, 1983. júl. 23. 7.-old.

Lyka Károly, Kossuth-díjas festőművész, művészettörténész, író (1869–1965).

Somogyi István alig múlt 10 éves, amikor Dorogon-ahová születése után nem sokkal szüleivel költözött-már tudatosan készült a festőművészi pályára. Ekkoriban került a kezébe Lyka Károly könyve Munkácsy Mihályról és a nagy művész életútjával, alkotásaival e könyvből ismerkedett meg az ifjú művészjelölt.

Katona M. István: Látogattóban Somogyi István festőművésznél.
Képhadsereg, 1983. nov. 12. 13-old.

Lyka Károly, Kossuth-díjas festőművész, művészettörténész (1869–1965).

Csikász Imre 1901-ben beiratkozott az Iparművészeti Iskolába, ahol Mátrai Lajos Györgytől tanulta meg a szobrászat alapelemeit. – Lyka Károly írta róla: „Mátrai nem volt kiváló szobrász, tehetsége nem művészeti kultúrából, hanem a mesterségből szívta életerejét." De kiváló pedagógus volt, aki tanítványaiba oltotta a természet gondos megfigyelésének fontosságát, a szobrászat ~~meg~~ mesterségbeli fogásait.

László Péter: száz éve született Csikász Imre.
Napló (Veszprém), 1984. máj. 19.

1869–1965.

Lyka Károly, Kossuth-díjas festőművész, művészettörténész

Kisfaludi Stróbl Zsigmond, Lyka Károly felkérésére tanszéket kap a Főiskolán, melyen tíz évig ingyen, de annál nagyobb lelkedeséggel oktat.

Studió '84.

1984. VI. 26. TV 1-műsor. 21.35 /E./

Lyka Károly

Meghalt Hiúz Gyula

Magyar Nemzet 1986. 1. 27.

Lyka Károly

Ferenczy Béni arcképe

Napszáma 1985. III. 15.

LYKA Károly

"Bernáth Auréllal valószinüleg csak 1945 után került kapcsolatba, mint ahogy ekkor több müvésszel is néha-néha találkozott. Lyka Károly révén ismerte meg Barcsay Jenőt. Élete Széher uti szakaszában a szomszédság révén közel került Koffán Károlyhoz.."

NÉMETH Lajos: Fülep Lajos és a modern müvészet. In. Jelenkor, 28.évf. 9.sz. 1985. 783.p.

Lyka Károly

VI. országos tájfestészeti biennále Hatvanban

Művészet 1985/1

Lyka Károly

Tokyai tabaság
Hódmezővásárhelyen

Élet és Tudomány 1985. 1. 18.

Lyka Károly

A nagybányai iskola korszakos jelentőségű törekvé-
sei mellé az, új kritikusok is fölzárkóztak:
kőztük Lyka Károly

Tóth Elemér: Glatz újra Nógrádban
Nógrád 1984 III. 10

Lyka Károly, Kossuth-díjas festőművész, műv. író /1869-1965/.

Amikor sorra járjuk a debreceni temetőket, ugyanazok a gondolatok foglalkoztatnak, amelyek Lyka Károlyt is izgatták a századelőn: a rész és egész, az egyes sír és környezete viszonya. Ma is igazak s még egyre inkább igazak Lyka 1915-ben írt sorai: „... Más a sír, más a temető. Amaz az egység, ez az egységeknek egésszé való foglalása..." stb.

Fr. Kürti Katalin: Debreceni temetők művészi értékei. Műemlékvédelem, Budapest, 1983. 4. 294-300 old.-ig.

Lyka Károly, Kossuth-díjas festőművész, művészettörténész, író (1869–1965).

Tőrök Istvánt 1926-ban iratkozott be a Képzőművészeti Főiskolába, ahol a művészettörténetet négy éven át a magyar művészet nagy öregje, Lyka Károly adta elő.

Koszorús Oszkár: Arcképvázlat Tőrök Istvánról.
Békés Megyei Népújság, 1983. szept. 10. 5. old.

LYKA KÁROLY

említve, ősei Görögországból vándo
-doroltak be.

Ródey Pál:Belvárosi csonka torony

UJ TÜKÖR 1982.XIX.évf.51.sz.11.o.

ŐDÉS
éb jogviszony létesitéséhez

ettörténeti Kutató Csoport (Bp. I. Uri

. . . . . .

sorolás

Lyka Károly, Kossuth-díjas festőművész, művészettörténész
(1869–1965).

A Nagybányaiaknak legmeggyőződésesebb hívük Lyka Károly, a fiatal művészettörténész, festő volt.

Fejezetek a magyar képírás történetéből.

1984. XI. 8. TV-2 műsor; 21.50 (s. inél).

Lyka Károly, Kossuth-díjas (1869-1965).

Kestőművész, művészettörténész, műv.-i író

... meddő talajból két művésztehetségünk is sarjadt ki, Debrecenből Medgyessy Ferenc, Hódmezővásárhelyből Tornyai János-t kaptuk ... hangsúlyozta Lyka Károly.

Hevesi Szemle,
1981. 1., 3-old.

Szelesi Zoltán: Medgyessy és az alföldi művészet.

LYKA Károly

Bényi visszaemlékezés, 1962-es
Nagybánya kiállítás katalógus előszavával
megjelenésére.

Bényi 1991 56.

erents of the new Neo-
monumental painting of
to the eagle was praised
ess as a distinguished
rreichisches ~~Galerie~~ Barockmuseum, inv.
repeated in several
by Emperor Franz I with
Unterberger's appointment
nterberger also had great
ainter among the courtly
holding nobles, who are
elegant, somewhat cool

LYKÓ KÁROLY

[IVÁN NÉLKÜL]: „DIE ERSTE NUMMER DER NEUEN REVUE FÜR BILDENDE KÜNSTE MŰVÉSZET IST HEUTE ERSCHIENEN..."

POSTER LLOYD 1902, febr. 12

ATELIER
Magyar-Francia Társadalomtudományi Mű
1052. Budapest, Piarista köz 1.
tel./fax: 266-39-94

MEG

1998. október 12-

ALAIN DE

Professeur d

LYKA Károly

Nemeskürthy István: Lyka Károly (1869-1965)
= Vasárnap, 1992. május 3. 21. p.

TAV. XLI ANNUNCIAZIONE Recanati, Pinacoteca Comunale [n. 186]
Assieme (cm. 166×114).

Lorenzo Lotto

LYKA János emiten

Nyitra, városháza, emelettáén, 1894
- vitola 1896
- rátvalni fiúdi

Szőnyi 1996 100.
116
120.

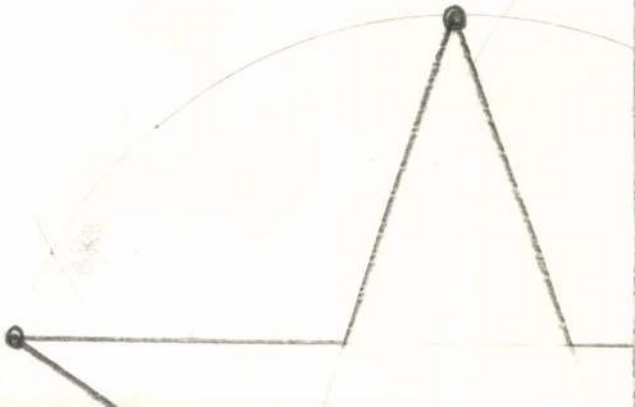

LYKA Károly

Végvári Lajos: Önarckép tollal.
Bp. 1999. 114-115.

kibontakozását jelző biztos indicium. Willibald Sauerländer csak nem régen hívta fel a figyelmet arra, hogy a faragott oszlopszobor megkerüli a „faragott kép" bibliai tilalmának kérdését, inkább *imago*, mint *statua*. Tulajdonképpen *pseudo-* vagy látszat-szobor, ami lehetővé teszi, hogy összevessük építészeti tagozatokon, pl. oszlopokon vagy pilléreken festett, más figuraábrázolásokkal. Valamennyinek allegorikus tartalma az „oszlopos tag", a hit és az egyház élő támaszainak képzetében foglalható össze. Ezért mai megítélésük számára még kevésbé tekinthető axiomatikus adottságnak, hogy „Talán legközelebbi párhuzam a chartres-i katedrális nyugati díszkapuja, mely 1153-ban fejeződött be, és az újabban felbukkant Châlons-sur-Marne-i szobrok, ennél korábban tehát nem készülhettek a Szeren lelt szobrok sem." 1978-ban már kétségbe vontuk a szeri oszlopszobroknak egykori kapuzathoz való tartozását is, mert 1. ez az oszlopszobrok alkalmazásának csak egyik - jóllehet a művészettörténeti irodalom által különös figyelemre méltatott - lehetősége, s mert 2. lelőhelyük a kolostor kerengője (*Alapozásába betették a templom nyugati előcsarnokának romjait és a kapu égett, kormos köveit, valamint a sarkok erősítésére az oszlopszobrok töredékeit*). A kolostornak - nem meglepő - bizonyos mértékig önálló, a templomépülettől részben független kronológiája van, amennyiben pusztulása (ez után, a csak L alakban megépült kolostor alapozásaiba kerültek másodlagosan a szobortöredékek) azzal együtt a tatárjárás számlájára írható. A rendelkezésre álló relatív kronológiai

LYKA Károly

Király Enikő: „Az álmok tükre".
Lyka Károly önarcképéről. = MÉrt,
1995/1-2. 149-150. ll.

ságot arról, hogy Blask
vármegyének szolgabirája
selkedett.[37]

A szatmárti békeko
József császár örökébe le
történt koronázása (1712)
felségjogával s adományo
ságharc alatt szerzett é
híveinek. III. Károly a
nemessé emelést, mint hív
eszközt alkalmazta, ugya
mán megfogyatkozott nemes
Az 1630-as törvény alapj

LYKA KÁROLY

emlitve ld.Barcsay Jenő

Moldvay Győző:Emlékek Vásárhelyről.Beszélgetés Barcsay Jenővel
UJ TÜKÖR 1982.XIX.évf.24.sz.28.o.

havi törv. munkaidőnek megfelelő szem. alapbér:

dijazás számitásánál alapulvett munkaidő: hónap.

jogviszony tartama: -tól -ig.

feladat irányitója:

szerződéshez szükséges előzetes engedély kelte, száma:

izetésre kerülő dijból progressziv jöv.adó és községfejl. hozzájár. kerül
ásra.

)est, 197.....

.....
megbizott

.....
megbizó

LYKA KÁROLY

emlitve
ld,"Nyolcak"

Székely András: Nyolcak és Aktivisták.Magyar Nemzeti Gal.
UJ TÜKÖR 1981/XVIII/1o.sz.3-4.o.

kelt iktatóparancsát és a szepesi káptalannak *1349. december 11-én* erre adott jelentését.

Kívül a hártya felső szélén és a pecsét alatt: „Regium literatorium preceptum Stefano bano iniunctum et relatio eiusdem per Symonem notarium suum".

Hártyán, hátlapján rányomott vörös viasz pecsét helyével. Levéltári száma: 25.

Kiadta: Wagner: Dipl. Sáros. 340. lap.

56. *1351. december 28. Buda.*

István Szepes és Sáros hercege Tótsolymosi Apród Miklós fia István mesternek, a királyi curia jegyzőjének kérelmére meghagyja a sárosi és szebeni polgároknak és a sárosi várhoz tartozó népeknek, hogy a Tótsolymos határain belül fekvő erdőt használni ne merjék.

Hártyán, kívül rányomott viasz pecsét helyével. Levéltári száma: 26.

57. *1352. január 16. Buda.*

„Commissio domini ducis propria et relatio Johannis *Lapicide*".

István Szepes és Sáros hercege Kubly Miklósnak, tárnok- és ajtónálló mesterének, udvarbírájának és szepesi várnagy-

LYKA KÁROLY

említve, mint T.képének méltatója

Bodnár Éva:Tornyai János:Juss
UJ TÜKÖR 1980/XVII/43.sz.24-25.o.

No.5. Ágnes Vayer-Zibolen,
szeti romantika indu
/Károly Kisfaludy und
Ungarn/

No.6. Éva Szentléleky-Koro
sek
/Ungarische Bucheinba

LYKA KÁROLY

László Gyula rajza róla Id. o4

Pesti János:festékesdoboz,írógép
UJ TÜKÖR 1980/XVII/14.sz.26.o.

Lyka Károly, festőművész, művészettörténész, Kossuth-díjas (1869-1965).

Bánk Ernő, a két évtizede elhunyt festőművész életművének legszebb darabjaiból nyílik kiállítás a Bresti Történeni Múzeum kamaratermében. – A művész egyik lányával, Verával beszélget Szatmári Ilona. – Egyik fűrés csendélete: a „Krumplis" csendélet 1926-ban készült, sok kiállításon vett részt és annak idéjen Lyka Károly és Petrovics Elek méltatásban részesítette. (Ismlítve).

Jó reggelt!

1984. IX. 28. Kossuth 4.25

Lyka Károly, Kossuth-díjas festőművész (1869–1965).

Vén Emil festőművész 82 éves korában ez év jul. 13-án hunyt el. – Kifejező portrét festett szüleiről, feleségéről, valamint Dutka Ákosfol, Lyka Károlyról. – 1919-ben Uitz Béla Proletár Képzőművészeti Műhelyébe járt.

Losonci Miklós: Vén Emil emlékezete.
Népújság (Tolna), 1984. aug. 19.

Lyka Károly, Kossuth-díjas festőművész (1869-1965).

Berki Irma festőművész 1900-ban Nagyváradon született. 1923-ban felvették a főiskolára, ahol Pécsi-Pilch Dezső, Vaszary János, Szentgyörgyi István és Lyka Károly voltak a mesterei

Sz. Kürti Katalin: Berki Irma (1900-1945).
Hajdú-Bihari Napló, 1984. márc. 31.

Lyka Károly, Kossuth díjas festőművész, művészettörténész (1869–1965).

A Magyar Nemzeti Galéria „XX. sz. i kiállítás"-án több tucat mű győz meg bennünket Lyka Károly állításának igazáról, mely szerint Tihanyi Lajos „a legszélsőbb állást" foglalta el a „Nyolcak között". Igen becsülte őt ezért Ady, képet is vett tőle mikor a Veress Palné u. i lakásba költöztek Csinszkával.

Adám András: Miért szép?
Élet és Tudomány, 1984. aug. 10.

MDK

Lyncz majer György építész

A veszprémi Korona szálloda és szinház átalakitására
... Vállalk. Lapja, 1934. febr. 7. 5. l.

Lyka Károly, Kossuth-díjas festőművész, műrészettörténész, író (1869-1965).

P. Szabó Ernő: Egy bank a százazfordulón.

A Szabadság tér két épülettömbje, főleg a Nemzeti Bank épülete pályázatban nyolc magyar és nyolc osztrák építész indult, – Alpár Ignác előzte meg kollégáit. – A sajtó meglehetősen eltérő vélemenyeket közölt. A legmegfontolandóbb véleményt Lyka Károlytól olvashattuk a Budapesti Naplóban: „... Kerestünk a pályatervek között olyasmit, ami a huszadik századba való. Új építérzeti ideákat... E keresésünk közepette csak két egyéniség ragadta meg figyelmünket: Lechner és Wagner, a legeredetibb bpesti és bécsi építő. Mind a kettő vörös posztó a méltóságos akadémia szemében..."

Budapest folyóirat, 1988., 3., 40-old.

Lyka Károly

testőműrész, - művészettörténész

tanulmányt írt Raffaello művészetéről.

Népújság (Tolna)

1983 ápr. 9.

Lyka Károly, Kossuth-díjas festőművész, művészettörténész (1869-1965).
Lóska Lajos: Egy emlékmíttervtanulságai.

A fővárosban a legtöbb köztéri munkát a századfordulón állították föl, melyek közül sokat a hiteles kortanú, Lyka Károly joggal minősített gyöngének. A Lyka által vázolt helyzet 1945 után csak még romlott, azóta alig készült a fővárosban az adott helyhez igazán illő, formailag újszerű szobor.

Művészet, 1989., okt., 54-old

M.D.K.

Lyka Károly, festőner indult író

90 éves születésnapjára az elismerés legmagasabb hifejezéseivel méltatja a hiváló író érdemeit, akinek „a magyar képző művészeti művelt ség szűzföldjét kellett feltörni... kritikája iskola volt jóhiszemű és jóakaratú kritikusok számára... példát mutatott hogyan kell elfogulatlanul értékelni, lelkesedni, művészeket formálni"... szerző röviden felsorolja azokat, akikért eksöként szállt sikra.

Bölöni György: Képek között, Bp. 1967. 546-547 old.

/a cikk megj.: „Élet és Irodalom" 1959. Jan. 9./

Lyons Ede

M.D.K.

A tőzsdepalota ablakredőny munkálatait végezték.

A budapesti áru és értéktőzsde ..... Bp. 1908, 22. l.

Lyons Ede

M.D.K.

A tőzsdepalota ablakrendőrmunkálatait végezte és a leszámolásnál a nevével szerepel.

A budapesti árú és értéktőzsde..... Bp 1908, 4 lap

Lyppoldt István

rajzmester a varasdi nagyobb néptanodában.

Tanügyi Nèvtár

1845. 103. l.

Łysakowski R.

lengyel festő Magyarországon

lásd okv

Lengyel menekültek kiáll.

Alkotás Művészház

1943.

53 – 57. sz.

r National Museum angeführt, welche die Söh
fstellen liessen. Das Mittelbild stellt die
Innenflügeln ist die Stigmatisation des
ligen zu sehen, während die Aussenbilder
ffällig erscheinen daran die runden unga-
schen Flügelaltäre Siebenbürgens charak-
engebung herrscht Rot und Blau vor, die
ter anderem der ~~sogenannte~~ mit Tulpenmoti-
bild erhebt sich aus dem stimmungsvollen
he siebenbürgische Kirchenburg, wie sich
der Haupszene des Skt. Georgs-Freskes von

keit der siebenbürgischen Tafelbildmaler
sich ihnen auch im Auslande Arbeit und
ler Johann Mikó zum Beispiel hat seine
bt, wo er es zu grossem Ansehen und bedeu-

Patak Jenő

Lyuker Anna festő/19.sz./müve a Müegy

let kiállitásán.

Fővárosi Lapok 1864.I.évf.87.old.

Lyser J. P

festő

l.

Bartha Liszt

22. l.

kétner

z.

, az iskolaügyi bizottság határozati javaslatára a

ásügyi Miniszter úrnak 108,231—1938. IX. számú,
skolai füzetek kötelező használata tárgyában ki-
al, református elemi, középfokú- és közép-

omására hozni szerencsénk van, mély tisztelettel
izetek és vázlatfüzetek, melyeket papírfeldolgozó

Lyzth

XVI.

l.

Patakiváros

117. l

Lyzzth kőmüves M.D.K.

1559-ben dolgozik az egri vár építkezésén

/ december 15-től jan. 24-ig szerepel a számadásokban/

Dótshy Mihály: Munkások és mesterek az egri vár építkezésein 1493 és 1596 között

Az Egri Muzeum Évkönyve 1964 I. , Eger-1964 178.l.

M.D.K.

Lyztth kőműves mester

1559 dec-15-től 1560 jan.24-ig a számadásokban.

Dótshy Miklós:Munkások és mesterek az egri vár-építkezésein 1493 és 1596 között.I.közl.178.o.

Az Egri Múz.Évkönyve.I.Eger,1963

M.D.K.

Lwkaz Lwkacz Demeter

1553-ban egy-egy hetet dolgozó kőműves Eger környéi lehetett.

Détshy-Mihály:Munkások és mesterek az egri vár épitkezésein 1493 és 1596 között.I.közl.181.o.

Az Egri Múz.Évkönyve.I.Eger.1963

Lympek Zakab

Luzsay Péternek Báthból (Hontm) 1584. évi március hó 22 Król Lympek Zakab selmeczbányai polgárhoz intézett magyar levele öröztétik az emlitett korból. A levéhez ifft 32 denár volt csatolva oly végből, hogy a levélíró asszonya számára az emlitett polgár küldjön, Keeth fertal arany fonalath és Keth fertal ezüst fonalath: de mynd a Keth fele Igaz wekony Legyen: es az Arany fonalnak a Selme Sárga legyen."

Szikinczey: Műtörténelmi adalékok a selmeczbányai levéltárból. Arch Ert. 1879.

360.1

Illyefalvi: Pesti és budai polgárok 1686-1848 II. 177 L

Név: Lyubichich Emeric

Foglalkozás: aronymüves

Szárm. hely:

Hitfelekezet: Csal. állapot:

A polgárjog megszerzésének időpontja: 1776. VI. 3.

A polgárjogért fizetett összeg forintban:

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726

1974 NOV 17

Csongrádmegyei Hirlap

Lyka Károly
1021

Kisgrafikabarát orvos

E héten emlékeztek dr. Arady Kálmánra, orvosi hivatása magaslatán álló kiváló szakemberre, halálának 10. évfordulóján. (1974. november 13.) Egész életében az emberi szenvedés enyhítését szolgáló gyógyító tudományának élt, de nem keveset szentelt nemes szenvedélyének, a kisgrafikagyűjtésnek.

Arady Kálmán 1893. szeptember 5-én született Szentesen. Alap- és középiskolai tanulmányait szülővárosában végezte, majd 1921-ben Budapesten szerzett orvosdoktori oklevelet. Orvosi gyakorlata mellett behatóan foglalkozott a képzőművészetekkel, főleg a kisgrafika érdekelte, s ezen belül az ex librisre fordított nagy figyelmet. Lyka Károllyal és másokkal közösen 1932-ben alapította meg a *Magyar Ex Libris Gyűjtők és Kisgrafikabarátok Egyesületét*, amely 1937-től 1944-ig a *Kisgrafika* című folyóirat mellett a grafikai művészetről szóló több kiadványt is megjelentetett. Arady Kálmán lelkes biztatására kerültek az egyesülettel kapcsolatba olyan kiváló művészek, mint Kozma Lajos, Gara Arnold és Nagy Sándor.

Arady a művészeteket legalább olyan komoly tudománynak tartotta, mint sajátját. Ennek bizonyítására 1949-ben a budapesti tudományegyetemen művészettörténetből is megszerezte a doktori címet, a magyar ex libris történetét feldolgozó disszertációjával. Ezt követően megírta az orvosi ex librisek történetét is. A művészettörténészek számára értékes munkája az *Ex libris adatok a XIX. századi olvasótársaságok és kölcsönkönyvtárak történetéhez* című műve. A mintegy ezer adatot tartalmazó *Magyar ex libris bibliográfia* és *A magyar ex libris története* című munkája, sajnos, kéziratban maradtak.

Igen gazdag, kb. ötvenezer lapból álló ex libris gyűjteményt hagyott hátra. Kisgrafikai gyűjteményét a legnagyobb gondossággal válogatta össze és rendezte a grafikum minősége, a művész és a tulajdonos szerinti rendben. Nagy súlyt helyezett a grafikum technikájára, de Varjú Elemér nyomán sok értékes lapot őrzött a múlt századból is, amelyeknél a kivitelezés minősége bizony sokszor nem éri el a húszas és harmincas évek jó nevű grafikusainak technikáját.

A régi hagyományokon alapuló könyvjegyek művelődéstörténeti jelentőségére az 1964 augusztusában megrendezett, mintegy kétszáz lapot tartalmazó *Magyar írók, tudósok és művészek ex librisei* című első hazai tematikus könyvjegykiállításnak még dr. Arady Kálmán is lelkes segítője, szervezője volt.

Arady Kálmánban a hálás utókor nemcsak megyénk szülöttjét és hivatásának élő orvost, hanem az egyik leglelkesebb kisgrafikabarátot is tiszteli.

BÁTYAI JENŐ

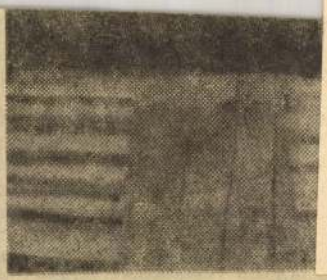

SZALAY FERENC: SZOBABELSŐ

Lődi Ferenc

Sakk-matt

Hadban, haragban áll velem fiam,
hogy sakktábláján nem győzhet fölöttem.
Csupán a kezdőt látom a kölyökben,
lépése mégis fájdalmas iram.

Érzem, hogy engem veszít el, ha veszt,
mert könnyelnek szivárványán vádol:
mit sem tud még a nagyok játékáról,
ha győzni feszül szellem és a test.

Haragvó lelkét nem vigasztalom.
Könnyen kapott meg mindent mindenből
s neki őröl a jó idő-malom,

míg én, ha buknék, — jaj, hát ki emel föl?
Békülj velem hát, fiam, megígérem:
tied lesz munkás elsőszülöttségem.

---

tek a fő-
hás jöve-
aradt.
rá a bri-
nne a he-
keny ter-
ott be, és
és a se-

nyoma sem látszott. A fal gyorsan nőtt. Szemük sarkából valamennyien a lányt figyelték. Kati érezte, hogy vizsgáztatják. Ügyet sem vetett a férfiakra. Kalapácsával egy ütésre felezte a falazólapot.

— Azanyád! — gondolta Kis-Néger, s eszébe jutott, hogy Kocka kezéből legalább hétfelé hullott a szürke lap, s salaktörmelék lett belőle.

Mindnyájan azt várták, hogy a lány izzadjon, kidőljön. Az állvány rekordgyorsasággal készült el.

— Ezek megbolondultak! — mondta Bangó, amikor meghallotta Molnár Ocsi öblös hangját:

— Maltert!

— Nekem is legyen szíves! — szólt a lány.

— Parancsoljon, kisasszony — nyújtotta fel a